Bundel - Politieke Avond van 20 mei 2020

Agenda bijlagen

Agenda 20 mei 2020

Getekende besluitenlijst 20 mei 2020

1 18.45 uur - 19.30 uur: Rondvraag en mededelingen (digitaal)

2 19.30 uur - 19.45 uur: Pauze

3 Vanaf 19.45 uur: Besluitvormende vergadering (digitaal)

3.1 Opening en mededelingen

3.2 Vaststellen van de agenda

3.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020

Getekend raadsbesluit

Raadsvoorstel "Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020"

Besluitenlijst PA 29 april 2020

3.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad

Getekend raadsbesluit

Raadsvoorstel "Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 20 mei 2020"

Lijst van Ingekomen stukken van (22 april 2020 tot en met 13 mei 2020)

4 Onderwerpen direct ter besluitvorming

4.1 Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Dit raadsvoorstel is door het DB van de Agendacommissie direct besluitvormend geagendeerd.
Er wordt geen woordvoering verwacht.
Er wordt verwacht dat er geen stemming gevraagd wordt. Alsdan is het voorstel met algemene stemmen (bij acclamatie) aangenomen

Raadsvoorstel "ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019"

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 20-05-2020

Bijlage 1 - Begroting ODRA 2021

Bijlage 2 - Jaarstukken ODRA 2019

Bijlage 3 - Aanbiedingsbrief ODRA begroting

Bijlage 4 - Aanbiedingsbrief ODRA jaarstukken

5 Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen

5.1 Benoeming vice-voorzitter

Raadsvoorstel "Benoeming vicevoorzitter van de gemeenteraad"

Brief inzake kandidaatstelling vicevoorzitterschap van de gemeenteraad mevrouw Kalthoff

Brief inzake kandidaatstelling vicevoorzitterschap van de gemeenteraad de heer Loor

5.2 Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 20-05-2020

amendement "Duidelijke begrippen" (20A28g) van de fracties ChristenUnie, PvdA, Arnhem Centraal en de Arnhemse Ouderen Partij

amendement "Redelijkere Reistijd" (20A29) van de fracties ChristenUnie, PvdA, Arnhem Centraal en Arnhemse Ouderen Partij

motie "Vervoer voor kinderen die dat echt nodig hebben" (20M75) van de fracties D66, VVD, PvdA en GroenLinks

motie "Kwetsbare leerlingen boven procedures" (20M76) van de fractie SP

motie "Gelrepas dan geen eigen bijdrage" (20M77) van de fractie SP

motie "Geen afstand naar opstapplaats" (20M78) van de fractie SP

motie "Niet bezuinigen op kwetsbare leerlingen" (20M79) van de fractie SP

Raadsvoorstel "Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020"

Bijlage 1 - Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem

Schriftelijke reactie van het college op de amendementen & motie (m.u.v. het amendement van de fractie SP), ingediend ter behandeling op 13 mei 2020

Schriftelijke reactie van het college op de moties van de fractie SP

Bijlage 2 - Definitief advies Adviesraad Wmo en Jeugd

Notitie Meningsvorming (1) schriftelijk

Bundel - Overzicht (inclusief vervolg)vragen & antwoorden "Verordening Leerlingenvervoer en beleidsregels" (versie 21-04-2020)

5.3 Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 20-05-2020

Toelichting bestemmingsplan Vlierstraat van Volkshuisvesting

amendement "Wens buurt honoreren: (deels) maatschappelijke bestemming Parochiehuis" (20A32) van de fractie SP

motie "Een boom is een boom" (20M70) van de fracties PvdA en GroenLinks

motie "Nieuwbouw spreiden over de stad" (20M73) van de fractie SP

motie "Verkeersmaatregelen voor de Gelderse Rooslaan en omgeving" (20M74) van de fractie SP

motie "Een veilig gevoel is belangrijker dan cijfers, en daar is geld voor nodig" (20M80) van de fracties PvdA en ChristenUnie

Raadsvoorstel "Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat"

Bijlage 1 - Zienswijzerapport

Bundel - Overzicht vragen & antwoorden "Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat" (versie 24-04-2020)

Bijlage 2 - Vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' - regels

Bijlage 3 - Vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' - toelichting

Bijlage 4 - Vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' - plankaart

Aanvullende bijlage 1 - Stedenbouwkundig plan Vlierstraat

Aanvullende bijlage 2 - Boominventarisatie

Aanvullende bijlage 3 - Nader onderzoek bomen

Aanvullende bijlage 4 - Akoestische onderzoek

Aanvullende bijlage 5 - 5 Memo luchtkwaliteit

Aanvullende bijlage 6 - Ontheffing Wet natuurbescherming

Aanvullende bijlage 7 - Flora en Faunaonderzoek

Aanvullende bijlage 8 - Update waterhuishouding Malburgen 2019

Aanvullende bijlage 9 - Verkennend bodemonderzoek

Aanvullende bijlage 10 - Archeologisch onderzoek

Aanvullende bijlage 11 - Boorstaten behorende bij archeologisch onderzoek

Aanvullende bijlage 12 - Zienswijze compleet (geanonimiseerd)

5.4 Vaststellen: Eerste wijziging legesverordening 2020 (duurzaamheidsmaatregelen)

Raadskameradvies t.b.v. de besluitvormende behandeling op 20-05-2020

Raadsvoorstel "Eerste wijziging legesverordening 2020" (duurzaamheidsmaatregelen)

Bijlage - Eerste wijziging Legesverordening 2020

Motie 18m81 'Groene leges'

Memo van wethouder Bouwkamp inzake "Technisch memo systematiek leges en rekenmethodiek t.b.v. raadsvoorstel wijziging leges verordening duurzaamheidsmaatregelen", d.d. 10-03-2020

6 De agendapunten 7 t/m 9 worden "schriftelijk Meningsvormend 1" behandeld

7 Jaarstukken 2019 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Toelichting:
De Agendacommissie (AC) heeft besloten dit onderwerp in samenloop met de PPN te laten organiseren
Technische vragen zijn reeds ambtelijk gesteld, via twee teams meetings dan wel schriftelijk. Zie bundels op I-Babs
AC heeft besloten tot schriftelijke m1-behandeling vanaf 20 mei, waarbij de raadsleden schriftelijke vragen kunnen stellen aan het college
Eerstvolgende deadline:
Daarna start het vervolgproces van de schriftelijke vragen, waarbij de raad de gelegenheid krijgt tot vrijdag 29 mei 10.00 uur vragen te stellen
Het college antwoordt dan uiterlijk dinsdag 2 juni
Vervolg stap:
Voor donderdag 4 juni moeten de raadsfracties aangeven welke vervolgbehandeling gewenst is

Behandeladvies 20 mei 2020, schriftelijke meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Jaarstukken 2019"(inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Bijlage 1 - Jaarstukken 2019

Bijlage 2 - Accountantsverslag 2019 Deloitte

Bijlage 3 - Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Bijlage 4 - Reactie college Accountantsverslag

Rekenkamerbrief "Uitzicht op inzicht", mei 2020

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

Advies van de Auditcommissie m.b.t. "Behandeling Jaarstukken 2019", d.d. 20-05-2020

Bundel technische vragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 22-05-2020)

Bundel - Overzicht m-1 vragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 27-05-2020)

Bundel m-1 vervolgvragen & antwoorden Jaarstukken 2019 (versie 02-06-2020)

Bijlage 1 - Raadsbrief Ontwikkelingen in het zorgdomein, d.d. 11-12-2018

Bijlage 2 - Tabellen bij vragen SP en PvdA - Zorgdomein

Bijlage 3 - Arbeidsmarkt in beeld 2019

8 Perspectiefnota 2021-2024

Toelichting:
AC heeft besloten dit onderwerp in samenloop met de PPN te laten organiseren
Technische vragen zijn reeds gesteld, via twee teams meetings dan wel schriftelijk. Zie bundels op I-Babs
AC heeft besloten tot schriftelijke m1-behandeling vanaf 20 mei, waarbij de raadsleden schriftelijke vragen kunnen stellen aan het college.
Ac heeft besloten z.s.m. een inspraakproces met 'de stad' te gaan organiseren
Eerstvolgende deadline:
De deadline voor de antwoorden op de technische vragen is woensdag 20 mei
Er is vooralsnog geen deadline ingesteld voor het indienen van schriftelijke vragen aan het college. Naar verwachting zal er meer informatie vanuit het college volgen wat betrekking heeft op de PPN
Vervolg stap:
Op 10 juni zal er de mogelijkheid gecreëerd worden dat 'de stad' (Coronaproof) fysiek kan komen inspreken op het stadhuis

Bundel technische vragen & antwoorden Perspectiefnota 2021 (versie 22-05-2020)

Raadsvoorstel "Perspectiefnota 2021-2024"

Bijlage 1 - Aanbiedingsbrief

Bijlage 2 - Perspectiefnota 2021-2024

Bijlage 3 - Bijlage bij Perspectiefnota Impactanalyse gevolgen coronacrisis

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

Bijlage 1 - Raadsbrief Ontwikkelingen in het zorgdomein, d.d. 11-12-2018

Bijlage 2 - Tabellen bij vragen SP en PvdA

Bijlage 3 - Arbeidsmarkt in beeld 2019

10 Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

In verband met de coronacrisis zal de (m1) behandeling van dit onderwerp vanaf 20 mei schriftelijk worden voortgezet.

Behandeladvies 20 mei 2020, (schriftelijke) meningsvormende (1) behandeling

Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"

Concept zienswijze MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Bijlage 1 - Begeleidende brief Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020

Bijlage 2 - Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020

Bijlage 3 - Memo herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN

Bijlage 4 - Kaderbrief 2021

Notitie - Meningsvorming (1) schriftelijk

Bundel - Overzicht (vervolg)vragen & (vervolg)antwoorden Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (versie 02-06-2020)

GEMEENTE Arnhem

Agenda Politieke Avond

20 mei 2020

1.	18.45 uur – 19.30 uur: Rondvraag en mededelingen (digitaal)
2.	19.30 uur – 19.45 uur: Pauze
3.	Vanaf 19.45 uur: Besluitvormende vergadering (digitaal)
3.1	Opening en mededelingen
3.2	Vaststellen van de agenda
3.3	Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020
3.4	Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad
4	Onderwerpen direct ter besluitvorming
4.1	Vaststellen ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019
5	Onderwerpen welke voor debat en besluitvorming worden voorgedragen
5.1	Benoeming vice-voorzitter
5.2	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
5.3	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen – Vlierstraat
5.4	Vaststellen: Eerste wijziging legesverordening 2020 (duurzaamheidsmaatregelen)
6	De agendapunten 7 t/m 9 worden "schriftelijk Meningsvormend 1" behandeld

7. Jaarstukken 2019 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)
8. Perspectiefnota 2021-2024
9. Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

BESLUITENLIJST VAN DE (DIGITALE) VERGADERING VAN DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 20 mei 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Dijk (D66), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Usta (DENK Verenigd Arnhem), de heer Venhoek (D66), de heer Verheij (PVV), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: de heer Combée (VVD)

Begintijd vergadering : 19:45 uur
Eindtijd vergadering : 21:00 uur (I.v.m. technische storingen)

BESLUITEN:
Agendapunt:

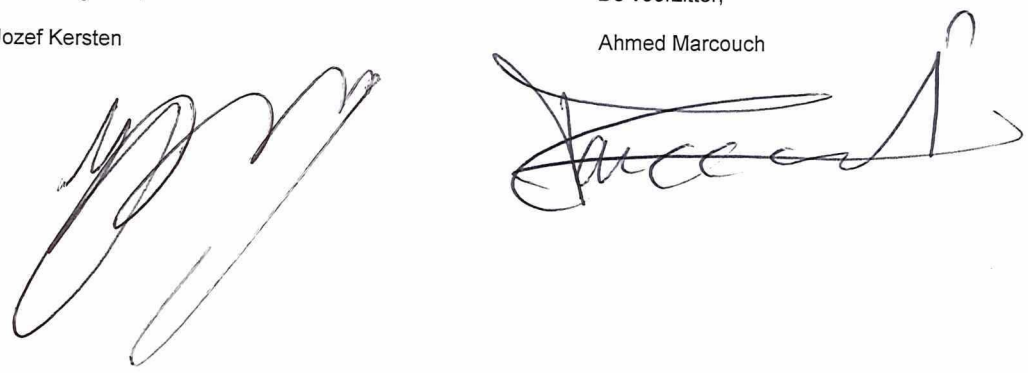
3.3 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.4 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Zaaknummer: 472965

Besluit van	**20 mei 2020**
Zaaknummer	**472965**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 14 mei 2020, Griffie nummer: 472965

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 29 april 2020 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **472965**

ONDERWERP: Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 29 april 2020

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 29 april 2020 vast te stellen.

Bijlage

- concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 29 april 2020

Gemeente Arnhem

Besluit van	**20 mei 2020**
Zaaknummer	**472965**

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie van 14 mei 2020, Griffie nummer: 472965

besluit:

De concept-besluitenlijst van de raadsvergadering van 29 april 2020 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

BESLUITENLIJST VAN DE VERGADERING VAN DE
RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM OP WOENSDAG 29 april 2020

De voorzitter: de heer Marcouch

De raadsgriffier: de heer Kersten

Aanwezig de leden: mevrouw Andeweg (D66), de heer Aydemir (DENK Verenigd Arnhem), de heer Becker (ChristenUnie), de heer Bouma (PvdA), de heer Çetintaş (SP), de heer Coenders (GroenLinks), de heer Combée (VVD), de heer Dijk (D66), de heer Dilekçi (DENK Verenigd Arnhem), mevrouw Van Dillen (CDA), mevrouw Dobbe (SP), mevrouw Dolsma (GroenLinks), de heer Elfrink (SP), de heer Eliëns (Partij voor de Dieren), de heer Van Es (VVD), mevrouw Gemici (GroenLinks), de heer Greving (PvdA), de heer De Groot (Partij voor de Dieren), de heer Hutten (CDA), mevrouw Kalthoff (VVD), de heer Kraaijenbrink (Arnhem Centraal), de heer Van der Laak (Arnhem Centraal), de heer Van der Loo (GroenLinks), de heer Loor (D66), de heer Loos (VVD), mevrouw Manders (Arnhem Centraal), de heer Maref (VVD), mevrouw Navis (GroenLinks), mevrouw Nede (ChristenUnie), mevrouw Van Ommen (D66),mevrouw Pape (VVD), de heer Prinsen (GroenLinks), de heer Sanders (PVV), mevrouw Simonis (GroenLinks), de heer Verheij (PVV), de heer Venhoek (D66), de heer Visser (PvdA), mevrouw De Vries (PvdA), de heer Wiggers (Arnhemse Ouderen Partij)

Afwezig de leden: -

Begintijd vergadering : 19:05 uur
Eindtijd vergadering : 21:45 uur

BESLUITEN:
Agendapunt:

1.2 Vaststellen van de concept-besluitenlijst van de vergadering van 11 maart 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
1.3 Ingekomen stukken en ter inzage gelegde stukken voor de gemeenteraad	De lijst van ingekomen stukken is gewijzigd vastgesteld.
2.1 Vaststellen Verzamelbesluit-1 2020	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.2 Vaststellen Zienswijze MGR concept-meerjarenbegroting 2020-2024	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.3 Instemmen met aanvraag suppletie-uitkering gemeentefonds conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
2.4 Instemmen met Projectvoorstel Aan de slag met burgerparticipatie	Het voorstel is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
2.5 Bekrachtiging geheimhouding Financiële Jaarrapportage Projecten 2019	Het voorstel is met algemene stemmen aangenomen.
3.1 Herstemming moties - Visie schulddienstverlening	De motie "Helderheid over schulddienstverlening" (20M41) van de fracties SP en D66 is met 19 stemmen voor en 20 stemmen tegen verworpen. De motie "Help bewoners van camping Arnhem uit de schulden" (20M43) van de fractie SP is met 17 stemmen voor en 22 stemmen tegen verworpen.
3.2 Vaststellen Jaarprogramma 2020 Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs 2017-2026	De motie "Tempo vernieuwing scholen vasthouden" (20M67) van de fracties D66, VVD en DENK Verenigd Arnhem is met 28 stemmen voor en 11 stemmen tegen aangenomen. Het voorstel is met 37 stemmen voor en 2 stemmen tegen aangenomen.
3.3 Stemming over de moties - Debat coronacrisis	De motie "Bezuinigen op de zorg tijdens de coronacrisis is niet verantwoord en moet stoppen" (20M57) van de fractie SP is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen.

De motie "Onderwijsachterstanden tegengaan" (20M58) van de fracties D66 en SP is met 21 stemmen voor en 18 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Alle ondernemers recht op ondersteuning" (20M59) van de fractie Arnhem Centraal is met 8 stemmen voor en 31 stemmen tegen verworpen.

De motie "Corona vergroot kloof tussen arm en rijk, gemeente moet die kloof verkleinen" (20M62) van de fractie SP is met 27 stemmen voor en 12 stemmen tegen aangenomen.

De motie "Zicht krijgen op onze meest kwetsbare ouderen" (20M63) van de fractie SP is met 14 stemmen voor en 25 stemmen tegen verworpen.

De motie "Stoppen met de invoering van Diftar" (20M65) van de fracties Arnhem Centraal en PVV is met 16 stemmen voor en 23 stemmen tegen verworpen.

De motie "Laat werknemers niet de rekening van de coronacrisis betalen" (20M66) van de fractie SP is met 7 stemmen voor en 32 stemmen tegen verworpen.

De motie "Scenario's voor morgen" (20M68) van de fracties CDA, PvdA, D66, Arnhem Centraal en DENK Verenigd Arnhem is met algemene stemmen aangenomen.

De motie "Red het Airborne Museum, zodat we de Slag om Arnhem met goed fatsoen kunnen blijven herdenken" (20M69) van de fracties SP, VVD, D66, CDA, Arnhem Centraal, GroenLinks en PvdA is met algemene stemmen aangenomen.

De raadsgriffier,

Jozef Kersten

De voorzitter,

Ahmed Marcouch

Besluit van 20 mei 2020

Zaaknummer 472965

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 14 mei 2020, zaaknummer: 472965

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 22 april 2020 tot en met 13 mei 2020 vast te stellen.

De griffier,

De voorzitter,

Besluit van	27 mei 2020
Zaaknummer	444321

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 3 maart 2020, nummer: 444321;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet en artikel 4 van de Wet op het primair onderwijs, artikel van de 4 Wet op het voortgezet onderwijs en artikel 4 van de Wet op de expertisecentra;

gezien het amendement "Duidelijke begrippen" (20A28g);

besluit:

1. De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 vast te stellen.

VERORDENING LEERLINGENVERVOER GEMEENTE ARNHEM 2020

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijving
In deze verordening wordt met de volgende begrippen bedoeld:
- aangepast vervoer: vervoer per besloten (school)busvervoer, taxi, taxibusje of bustaxi;
- afstand: afstand tussen de woning en de school, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg;
- begeleider: ouder of persoon die door de ouders wordt ingezet om de leerling tijdens het vervoer te begeleiden;
- beperking: een vermindering van mogelijkheden ten aanzien van gedrag of activiteiten als gevolg van een aandoening of stoornis die is vastgesteld door een arts of psycholoog;
- eigen vervoer: vervoer per eigen motorvoertuig of (brom)fiets;
- handicap: een participatieprobleem dat wordt ervaren als iemand met een beperking wordt gehinderd in het meedoen in de maatschappij;
- leerling: leerling van een school als bedoeld in dit artikel;
- ondersteuningsplan:
    1°. voor het primair onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 18a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
    2°. voor het voortgezet onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 17a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- openbaar vervoer: voor een ieder openstaand personenvervoer per bus, trein, metro, tram, veerdienst of auto;
- opstapplaats: plaats aangewezen door het college, vanaf waar de leerling gebruik kan maken van het vervoer;
- opvangadres: een geregistreerde voorschoolse opvang, geregistreerde buitenschoolse opvang, geregistreerde gastouder, opa en/of oma, buurman en/of buurvrouw.
- ouders: ouders, voogden of verzorgers van de leerling;
- OV: openbaar vervoer;
- reguliere schooltijden: schooltijd tussen 8.00 uur en 17.00 uur;

- reistijd: totale tijdsduur die ligt tussen het verlaten van de woning en de aanvang van de schooldag volgens de schoolgids, minus maximaal 10 minuten, indien en voor zover de leerling het schoolgebouw met bijbehorend terrein gewoonlijk eerder bereikt dan de schoolgids aangeeft, dan wel de totale tijdsduur die ligt tussen het einde van de schooldag volgens de schoolgids en de aankomst bij de woning, plus een eventuele wachttijd voor het openbaar vervoer of maximaal 10 minuten bij gebruikmaking van aangepast vervoer;
- samenwerkingsverband:
  1°. voor het primair onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 18a, tweede en vijftiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
  2°. voor het voortgezet onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 17a, tweede en zestiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- School:
  Primair onderwijs:
  - een basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs;
  - een school voor speciaal onderwijs of het speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.

  Voortgezet onderwijs:
  - een school voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
  - een school voor voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
- stage: praktische leertijd bij de beroepsopleiding;
- toegankelijke school: school waarop de leerling is aangewezen van de verlangde godsdienstige of levensbeschouwelijke richting dan wel de openbare school en die de leerling toelaat;
- vervoer: openbaar vervoer, aangepast vervoer of eigen vervoer tussen de woning dan wel de opstapplaats en de school dat plaatsvindt in aansluiting op het begin en einde van de schooldag volgens de schoolgids, tenzij de structurele handicap van een leerplichtige leerling die aansluiting onmogelijk maakt;
- vervoersvoorziening:
  1°. bekostiging van de goedkoopst mogelijke wijze van openbaar vervoer voor de leerling en zo nodig diens begeleider;
  2°. een fietsvergoeding voor de leerling en zo nodig diens begeleider;
  3°. aanbieding van aangepast vervoer dat de gemeente verzorgt of doet verzorgen; of
  4°. gehele of gedeeltelijke bekostiging van de door het college noodzakelijk geachte vervoerkosten van de leerling en zo nodig diens begeleider;
- woning: plaats waar de leerling structureel en feitelijk verblijft.

Artikel 2. Toekenning vervoersvoorziening

1. Ten behoeve van het schoolbezoek wijst het college, op aanvraag, aan de ouders van in de gemeente verblijvende leerlingen een vervoersvoorziening toe rekening houdend met alles wat in deze verordening staat.
2. Ongeacht alle regels in deze verordening blijven ouders in basis verantwoordelijk voor het schoolbezoek van hun kinderen.
3. Als de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is, wordt de vervoersvoorziening op aanvraag toegewezen aan de leerling.
4. Het college bepaalt bij de toewijzing van de vervoersvoorziening de wijze en het tijdstip van de verstrekking of de uitbetaling. Ook bepaalt zij voor welke periode de vervoersvoorziening wordt toegewezen.
5. Het college wijst een vervoersvoorziening toe voor één of meerdere schooljaren.
6. Het college kan aan de toewijzing van een vervoersvoorziening nadere voorwaarden verbinden.
7. De aanspraak op vervoer beperkt zich uitsluitend tot het vervoer tussen de opstapplaats, woning of het opvangadres en de voor de leerling dichtstbijzijnde toegankelijke school of stageplaats.

Artikel 3. Weigeringsgronden

Er wordt in ieder geval geen vervoersvoorziening toegekend:

a. als het gaat om vervoer met een tijdelijke en/of incidenteel karakter;

b. als het gaat om (structureel) vervoer buiten de reguliere schooltijden die niet zijn aangekondigd in de schoolgids.

Artikel 4. Aanvraagprocedure

1. Een aanvraag voor een vervoersvoorziening wordt gedaan door het indienen van een volledig ingevuld en door de ouders ondertekend (e-)formulier bij het college.
2. Het college kan de aanvrager verzoeken om aanvullende gegevens te verstrekken als het nodig is voor een juiste beoordeling van de aanvraag.
3. Het college besluit over de aanvraag binnen acht weken na ontvangst van de benodigde gegevens.
4. Het college kan het in het vorige lid bedoelde besluit met ten hoogste vier weken uitstellen. De aanvrager wordt hierover schriftelijk geïnformeerd.
5. Als het gaat het om een verlenging van het aangepast vervoer voor het daarop volgende schooljaar, dan dient de aanvraag, in afwijking van het tweede lid, uiterlijk twaalf weken voor de start van het nieuwe schooljaar door het college te zijn ontvangen.
6. Indien een vervoersvoorziening wordt toegekend geldt deze:
   a. wanneer het een bekostiging betreft, met ingang van de door de ouders verzochte datum, met dien verstande dat de datum niet ligt vóór de datum van ontvangst van de aanvraag;
   b. wanneer het aanbieding van aangepast vervoer betreft, met ingang van een datum die zo mogelijk aansluit bij de door de ouders verzochte datum en niet eerder dan het door het college genomen besluit.
7. De vervoersvoorziening kan worden ingetrokken indien de bij de aanvraag verstrekte gegevens zodanig onjuist of onvolledig blijken te zijn dat op de aanvraag een andere beslissing zou zijn genomen als bij de beoordeling van de aanvraag de juiste omstandigheden volledig bekend waren geweest.

Artikel 5. Vervoersvoorziening naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school

1. Een vervoersvoorziening wordt toegekend over de afstand tussen de opstapplaats c.q. de woning en voor de leerling dichtstbijzijnde toegankelijke school, tenzij vervoer naar een verder weggelegen school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen en de ouders met het vervoer naar die school schriftelijk instemmen.
2. Ouders kunnen een vervoersvoorziening toegekend krijgen voor het bezoeken van een school, die op grotere afstand van de woning is gelegen dan een andere school van dezelfde onderwijssoort, als door de ouders schriftelijk wordt verklaard dat zij overwegende bezwaren hebben tegen de richting van alle andere dichterbij gelegen toegankelijke scholen.
3. Het college kan bij de beoordeling van de aanvraag van een vervoersvoorziening het ondersteuningsplan betrekken, zoals dat is vastgesteld door het samenwerkingsverband na overleg met het college.

Artikel 6. Opstapplaatsen

1. Bij het aanwijzen van de opstapplaatsen baseert het college zich op het advies van de uitvoerder van het leerlingenvervoer.
2. De afstand van de woning tot aan de opstapplaats is maximaal twee kilometer.
3. De verantwoordelijkheid voor het aanwezig zijn van de leerling op de opstapplaats berust bij de ouder(s).
4. Wanneer het onmogelijk is voor de ouder(s) de begeleiding naar en van een opstapplaats te verzorgen is het aan de ouder(s) om op andere wijze deze begeleiding te organiseren, bijvoorbeeld door inschakeling van familie, buren of vrijwilligers.
5. Wanneer het voor een ouder onmogelijk is om dit op andere wijze te organiseren kan de ouder het college, op basis van redenen en met aantoonbare en onderbouwende argumenten, vragen om vervoer toe te kennen vanaf de woning.
6. Indien het vervoer van en naar een opstapplaats leidt tot hogere kosten dan vervoer van en naar de woning kan het college besluiten om (tijdelijk) af te zien van een opstapplaats.

Artikel 7. Doorgeven van wijzigingen

1. De ouders zijn verplicht wijzigingen, die van invloed kunnen zijn op de toegekende vervoersvoorziening, onder vermelding van de datum van wijziging, direct schriftelijk door te geven aan het college.
2. Is de doorgegeven wijziging van invloed op de toegekende vervoersvoorziening, dan vervalt deze toekenning en kent het college al dan niet opnieuw een vervoersvoorziening toe.

3. De vervoersvoorziening kan worden ingetrokken indien tussentijdse wijzigingen niet of niet tijdig worden doorgegeven en deze wijzigingen van invloed zijn op de toegekende voorziening. Het college deelt zijn besluit schriftelijk mee aan de ouders.
4. Ten onrechte ontvangen bekostiging kan van de ouders worden teruggevorderd, dan wel worden verrekend bij een eventuele nieuw verstrekte vervoersvoorziening.

Artikel 8. Ontzegging aangepast vervoer

1. Om te zorgen voor goed en veilig vervoer is het van belang dat alle betrokken partijen zich houden aan de gestelde omgangsregels. In het vervoersreglement van de vervoerder zijn deze regels te vinden. Indien men zich niet houdt aan deze regels, kan dit gevolgen hebben voor het toegewezen aangepast vervoer. Bij acute overschrijding van de omgangsregels (incident), treedt het incidentenprotocol Leerlingenvervoer van de vervoerder in werking en kan een sanctionering door het college volgen.
2. De verantwoordelijkheid voor het gedrag van de leerling gedurende de reis naar en van school berust bij de ouder(s).
3. Het college kan een leerling aan wie een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer is toegewezen, tijdelijk of voor de rest van het schooljaar de toegang tot dit vervoer ontzeggen indien bij herhaling is gebleken dat de leerling door agressief gedrag of op een andere wijze de orde in het vervoersmiddel verstoort of de veiligheid van de inzittenden van het vervoersmiddel in gevaar brengt.
4. Bij een uitsluiting van het vervoer zal de vervoersvoorziening schriftelijk worden ingetrokken.

Artikel 9. Begeleiding

1. Als begeleiding van een leerling tijdens het vervoer noodzakelijk is, wordt deze aangeboden door de ouder(s). Wanneer het onmogelijk is voor de ouder(s) om te begeleiden is het aan de ouder(s) om op andere wijze de begeleiding te (laten) organiseren, bijvoorbeeld door inschakeling van familie, buren of vrijwilligers. Wanneer het voor een ouder onmogelijk is om de begeleiding op een andere wijze te organiseren kan de ouder het college, op basis van redenen en met aantoonbare en onderbouwende argumenten, vragen om de begeleiding te organiseren.
2. Onder begeleiding wordt mede verstaan het achterop de (brom)fiets vervoeren van een leerling.

Artikel 10. Peildatum leeftijd leerling

Voor het toekennen van een vervoersvoorziening wordt uitgegaan van de leeftijd van de leerling op 1 augustus van het schooljaar waarop de voorziening betrekking heeft.

§ 2. Vervoersvoorzieningen

Artikel 11. Algemene bepaling omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor primair en voortgezet onderwijs

1. Voor het primair onderwijs wordt verstaan onder school:
   a. een basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs; of
   b. een school voor speciaal onderwijs of het speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
2. Voor het voortgezet onderwijs wordt verstaan onder school:
   a. een school voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs; of
   b. een school voor voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
3. Rekening houdend met wat in artikel 5 is beschreven wordt een vervoersvoorziening toegewezen over de afstand tussen de opstapplaats of de woning en:
   a. de dichtstbijzijnde voor de leerling toegankelijke speciale basisschool in het samenwerkingsverband van de basisschool waarvan de leerling afkomstig is, of
   b. een andere speciale school voor basisonderwijs in het onder a bedoelde samenwerkingsverband, indien het vervoer naar die school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen dan het vervoer naar de speciale school voor basisonderwijs, bedoeld onder a.
4. Het college betrekt bij de beoordeling van de aanvraag voor leerlingenvervoer eventuele (vervoers)adviezen van deskundigen die voor de beoordeling van die aanvraag van belang zijn.

Artikel 12. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, eerste lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer toe, indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan zes kilometer bedraagt.
2. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid sub b, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer toe met een eigen bijdrage van € 350,- per jaar indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan zes kilometer bedraagt. Voor leerlingen en/of de ouders van de leerlingen die een geldige Gelrepas hebben geldt een eigen bijdrage van € 200,- per jaar.
3. Als aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in het eerste en tweede lid, en de leerling naar het oordeel van het college, al dan niet onder begeleiding, gebruik kan maken van het vervoer per fiets, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets.
4. Als de leerling in groep 7 zit dan kan het college de ouders van de leerling een leertraject zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets toewijzen.
5. Als de leerling in groep 8 zit wijst het college de ouders van de leerling een leertraject zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets toe. Dit als voorbereiding op het voortgezet (speciaal) onderwijs.
6. Indien ouders met een medische verklaring, kunnen aantonen waarom het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer niet mogelijk is, kan het college besluiten om de leerling van groep 8 niet te verplichten deel te nemen aan het leertraject of deelname uit te stellen.

Artikel 13. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer of vervoer per fiets voor primair onderwijs ten behoeve van een begeleider

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, eerste lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer of vervoer per fiets van de leerling én een begeleider toe indien:
   a. er een toewijzing is op basis van artikel 12, maar door ouders aangetoond kan worden dat de leerling jonger dan 9 jaar niet in staat is zelfstandig van de fiets gebruik te maken of dat de leerling jonger dan 11 jaar niet in staat is zelfstandig van het OV gebruik te maken, of
   b. de leerling die door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische stoornis een handicap ondervindt niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, worden slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging toegewezen.

Artikel 14. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets voor voortgezet onderwijs ten behoeve van een begeleider

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer van de leerling en een begeleider toe, indien de leerling die door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische stoornis een handicap ondervindt niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. In afwijking van de bekostiging van de kosten van het openbaar vervoer, zoals bedoeld in het eerste lid, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets, indien de leerling naar het oordeel van het college onder begeleiding gebruik kan maken van het vervoer per fiets.
3. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, worden slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging toegewezen.
4. Leerlingen die een school bezoeken als bedoeld in artikel 11, tweede lid, worden verplicht om het leertraject om zelfstandig te leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets te volgen.
5. Indien ouders met een medische verklaring, kunnen aantonen waarom het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer niet mogelijk is, kan het college besluiten om de leerling niet te verplichten deel te nemen aan het leertraject of deelname uit te stellen.
6. Voor de bekostiging per (brom)fiets wordt uitgegaan van € 0,09 per kilometer tot een maximum van de kosten van het openbaar vervoer. Bij de berekening van het bedrag voor de leerling wordt uitgegaan van maximaal 2 keer een enkele reis per dag. Voor de berekening van het bedrag voor de begeleider wordt uitgegaan van maximaal 4 keer een enkele reis per dag.

Artikel 15. Vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer

1. Het college wijst een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer toe aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 11, eerste en tweede lid, bezoekt, als:
   a. op basis van de artikelen 12, 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en de leerling met gebruikmaking van openbaar vervoer naar school of terug, meer dan anderhalf uur onderweg is en de reistijd met aangepast vervoer tot de helft of minder van de reistijd met het openbaar vervoer kan worden teruggebracht;
   b. op basis van de artikelen 12, 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en het openbaar vervoer ontbreekt, behalve als de leerling naar het oordeel van het college, al dan niet met begeleiding, gebruik kan maken van het vervoer per fiets;
   c. op basis van artikel 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en door de ouders aangetoond is dat begeleiding van de leerling naar school door henzelf of anderen onmogelijk is of tot ernstige benadeling van het gezin zal leiden en een andere oplossing niet mogelijk is; of
   d. de leerling, naar het oordeel van het college, die door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische stoornis een handicap ondervindt niet zelfstandig, ook niet onder begeleiding, van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. Als begeleiding in het aangepast vervoer vereist is, vergoedt het college geen andere kosten dan alleen de vervoerskosten die betaald moeten worden voor de begeleider van de leerling in het aangepast vervoer.

Artikel 16. Bekostiging op basis van de kosten van eigen vervoer

1. Als er een vervoersvoorziening zou worden toegewezen, kan het college de ouders, mits aangevraagd, toestaan een of meer leerlingen zelf te vervoeren of te laten vervoeren.
2. Als het college toestemming verleent aan ouders op basis van het eerste lid bekostigt het college aan de ouders die een leerling zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren:
   a. een bedrag op basis van de kosten van het openbaar vervoer, als er een toewijzing zou bestaan op bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, tenzij het vijfde lid van toepassing is; of
   b. een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, als er een toewijzing zou bestaan op een voorziening in de vorm van aangepast vervoer, tenzij het vierde lid van toepassing is.
3. Als het college toestemming verleent aan ouders op basis van het eerste lid, bekostigt het college aan de ouders die meer dan een leerling tegelijk zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren, een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, met uitzondering van wat staat beschreven in het vierde lid.
4. Aan de ouders die een of meer leerlingen laten vervoeren door andere ouders die vanuit de gemeente al voor het vervoer van een of meer leerlingen bekostiging ontvangen, wordt door het college geen bekostiging toegewezen.
5. Als het college een vervoersvoorziening heeft toegewezen voor bekostiging van het vervoer per fiets dan is dat op basis van een kilometervergoeding voor de (brom)fiets.
6. De kilometervergoeding voor de auto is € 0,19 per kilometer en voor de (brom)fiets € 0,09 per kilometer. Bij de berekening wordt uitgegaan van maximaal 4 keer een enkele reis per dag.

Artikel 17. Vervoersvoorziening naar stage

1. Als er een vervoersvoorziening is toegewezen voor vervoer naar een school voor voortgezet onderwijs zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid, kan het college op verzoek een vervoersvoorziening toekennen voor het bezoeken van een stage. Hiervoor dient een afzonderlijke aanvraag te worden ingediend.
2. De vervoersvoorziening voor een stage wordt slechts toegewezen als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
   a. de stage is opgenomen in de schoolgids als praktische leertijd bij de beroepsopleiding;
   b. de stagetijden sluiten aan op de reguliere schooltijden;
   c. de stage vindt plaats op één adres;
   d. de stage is minimaal 6 kilometer van de woning gelegen én
   e. het stageadres is gelegen binnen 15 kilometer van de woning.
3. Als niet voldaan kan worden aan wat beschreven in het tweede lid, onder e, dient de aanvrager te motiveren waarom voor deze stageplaats gekozen wordt en te onderbouwen waarom er geen dichterbij gelegen stageplaats aanwezig is.

Artikel 18. Vervoersvoorziening van en naar opvangadres

1. Als er al een vervoersvoorziening voor aangepast vervoer is toegewezen voor vervoer naar school kan het college op verzoek een vervoersvoorziening toewijzen voor het vervoer tussen een opvangadres en school, anders dan het woonadres.
2. Het vervoer van of naar een opvangadres komt in de plaats van het vervoer vanaf school naar het woonadres en/of van het woonadres naar school. Indien wordt gekozen voor vervoer naar of van het opvangadres, dan zijn de ouders verantwoordelijk voor het vervoer tussen opvangadres en het woonadres. Hiervoor kan geen aanvullende vervoersvoorziening worden aangevraagd.
3. De vervoersvoorziening van en naar het opvangadres wordt slechts toegewezen indien er wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
    a. de leerling bezoekt een, speciale school voor basisonderwijs of een school voor speciaal onderwijs;
    b. het betreft maximaal twee opvangadressen per schooljaar, waarbij geldt maximaal één adres vóór schooltijd en één adres na schooltijd;
    c. het vervoer vindt plaats in aansluiting op de reguliere schooltijden zoals vermeld in de schoolgids;
    d. de leerling bezoekt het opvangadres op vaste dagen en tijden;
    e. op de locatie is iemand aanwezig die verantwoordelijk is voor de leerling vanaf het moment dat de leerling het aangepast vervoer verlaat en verantwoordelijk is voor het klaar staan van het kind bij het ophalen;
    f. het opvangadres ligt in de gemeente Arnhem en ligt op de route van het aangepast vervoer;
    g. het betreft een toekenning voor één schooljaar of meerdere schooljaren.
4. Als het vervoer naar het opvangadres leidt tot individueel vervoer of om andere redenen leidt tot hogere kosten dan vervoer naar het woonadres kan het college besluiten om geen vervoersvoorziening toe te wijzen voor het vervoer naar het opvangadres.

Artikel 19. Andere vergoedingen

Als de aanvrager van leerlingenvervoer via een andere weg vergoeding ontvangt voor de kosten van het vervoer naar school, mag het college die vergoeding aftrekken van de bekostiging (bijvoorbeeld de fietsvergoeding) die de aanvrager zou hebben gekregen op basis van de artikelen in deze verordening.

§ 3 Bepalingen omtrent weekeinde- en vakantievervoer

Artikel 20. Tijdelijk verblijf buiten de gemeente

Als een leerling die gebruik maakt van het aangepast vervoer door een crisissituatie tijdelijk buiten de gemeente verblijft en zijn eigen school blijft bezoeken, dan kan het college een vervoersvoorziening voor de duur van maximaal 6 weken blijven toewijzen en blijven bekostigen op basis van deze verordening. Als het verblijf buiten de gemeente langer dan 6 weken duurt, wordt de vergoeding gestopt. Er kan in dat geval een nieuwe aanvraag voor leerlingenvervoer worden ingediend bij de gemeente waar het kind gedurende die periode verblijft.

Artikel 21. Toekenning vervoersvoorziening voor het weekeinde en de vakantie aan in de gemeente wonende ouders

Het college wijst, indien nodig, een vervoersvoorziening toe voor het weekeinde- en vakantievervoer als de leerling voor het volgen van voor hem passend (voortgezet) speciaal onderwijs in een internaat of pleeggezin verblijft. Hierbij wordt rekening gehouden met wat beschreven in artikel 3. De voorwaarden van artikel 22 zijn dan van toepassing.

Artikel 22. Vervoersvoorziening voor weekeinde en vakantie

1. Als er een toewijzing is voor een vervoersvoorziening kan het college aan de ouders een vervoersvoorziening toewijzen voor het weekeindevervoer van de leerling. Hierbij geldt dat het gaat om de reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders en terug. Dit mag één keer per weekeind zijn en de weekeinden mogen niet vallen binnen de in het volgende lid bedoelde schoolvakanties.
2. Als er een toewijzing is voor een vervoersvoorziening kan het college aan de ouders een vervoersvoorziening toewijzen voor het vakantievervoer van de leerling. Hierbij geldt dat het gaat om de gemaakte reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders

en terug. Dit mag één keer per schoolvakantie (die bestaat uit meerdere dagen) en de vakantie moet zijn opgenomen in de schoolgids van de school die de leerling bezoekt.

3. Paragraaf 2 van deze verordening is van ook van toepassing op het weekeinde en vakantie vervoer, met uitzondering van artikel 13, eerste lid, aanhef en onder a.

§ 4 Slotbepalingen

Artikel 23. Beslissing college in gevallen waarin de regeling niet voorziet

Het college beslist, waar het gaat om de uitvoering van het leerlingenvervoer, in de gevallen die niet zijn beschreven in deze verordening.

Artikel 24. Afwijken van bepalingen

Het college kan in bijzondere gevallen, het vervoer voor onderwijs aangaande, in het voordeel van de ouders afwijken van de regels in deze verordening. Wanneer nodig kan dat na advies te hebben gevraagd aan deskundigen.

Artikel 25. Beleidsregels

Het college kan ten behoeve van de uitvoering van deze verordening beleidsregels vaststellen.

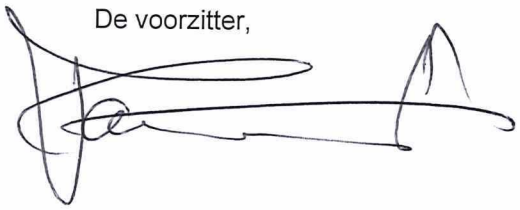
Artikel 26. Intrekking, inwerkingtreding en citeertitel

1. De Verordening leerlingenvervoer 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het vierde lid bedoelde datum.
2. De Verordening leerlingenvervoer 2018 blijft van toepassing ten aanzien van op basis van die Verordening toegekende voorzieningen.
3. Bij een wijziging die op basis van de Verordening leerlingenvervoer 2018 aanleiding zou zijn tot een aanpassing van de toekenning, wordt, in afwijking van het vorige lid, deze aangepaste toekenning gebaseerd op de Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020.
4. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als: Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020.

De griffier,

De voorzitter,

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **472965**

ONDERWERP: Vaststellen van de lijst van ingekomen stukken voor de raadsvergadering van 20 mei 2020

Voorstel

De Agendacommissie stelt u voor de "Lijst van Ingekomen Stukken" van 22 april tot en met 13 mei 2020 vast te stellen.

Als raadslid kunt u de ingekomen stukken inzien via het Bestuurlijk Informatiesysteem (iBabs).

Bijlage

- Lijst van Ingekomen stukken (22 april 2020 tot en met 13 mei 2020)

Arnhem GEMEENTE

Besluit van	20 mei 2020
Zaaknummer	472965

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van de Agendacommissie, d.d. 14 mei 2020, zaaknummer: 472965

besluit:

De "Lijst van ingekomen Stukken" van 22 april 2020 tot en met 13 mei 2020 vast te stellen.

De griffier, De voorzitter,

Lijst van Ingekomen stukken (22 april 2020 tot en met 13 mei 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
22-04-2020	Regio Arnhem Nijmegen	Conceptbegroting 2021	In handen stellen van het college van B&W ter voorbereiding van besluitvorming in de raad
24-04-2020	Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst	Oproep - Laat de jeugd vanaf 29 april ook weer buiten kunst maken!	Voor kennisgeving aannemen
24-04-2020	Auditcommissie	Aanbevelingen rekenkameronderzoeken 2018 - heden	Voor kennisgeving aannemen
24-04-2020	Dhr. J. Fransen	Industriehaven Arnhem	Voor kennisgeving aannemen
24-04-2020	VGGM	Besluitvorming begroting 2021 en jaarrekening 2019	Voor kennisgeving aannemen
24-04-2020	Arnhems Peil	Reactie AWN en Stichting Arnhems Peil behandeling Visie Nieuwe Haven	Voor kennisgeving aannemen
28-04-2020	Fractie SP	Verantwoording fractiekostenvergoeding 2019	In handen van de griffier ter afdoening
28-04-2020	Dhr. M.S. Loor	Kandidaatstelling vicevoorzitterschap	Voor kennisgeving aannemen - betrekken bij de benoeming van de vicevoorzitter van de raad
29-04-2020	R&ZV Jason en Miguel Pro waterscouting	Nieuwe Havenvisie	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (22 april 2020 tot en met 13 mei 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
29-04-2020	Arnhems Peil	Waarschuwing voor risico's op doden en gewonden ..... nieuwe haven	Voor kennisgeving aannemen
29-04-2020	Gemeente Beesel	Motie gemeenteraad Beesel - wetsvoorstel 'versterking decentrale rekenkamers	Voor kennisgeving aannemen
29-04-2020	Arnhems Peil	Reactie AWN & Stichting Arnhems Peil op email van Miguel Pro en R&ZV Jason	Voor kennisgeving aannemen
29-04-2020	Dhr. P. Albers	Nieuwe stortplaats restafval Wijk Elderveld	Voor kennisgeving aannemen
29-04-2020	Dhr. Bos en dhr. Trooster	Raadsvoorstel Woningsplitsing en Verkamering	Voor kennisgeving aannemen
01-05-2020	Stuurgroep versterking regionale samenwerking	Aanbieden voorstellen	Voor kennisgeving aannemen
06-05-2020	PSP'92	Reactie op het wetsvoorstel 35 424, nrs. 1-6 tijdelijke wet Digitale Beraadslagingen .... gemeente, etc."	Voor kennisgeving aannemen
06-05-2020	Dhr. J. Venekamp	Feestvierders Arnhem	In handen stellen van de burgemeester ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
06-05-2020	Milieudefensie	Biomassa-installaties en de Warmtetransitievisie	Voor kennisgeving aannemen

Lijst van Ingekomen stukken (22 april 2020 tot en met 13 mei 2020)			
Datum	**Afzender**	**Titel**	**Advies**
07-05-2020	Fractie GroenLinks	Verantwoording fractiekostenvergoeding 2019	In handen van de griffier ter afdoening
07-05-202	Bestuur van Korfbalvereniging ECKA	Noodkreet	In handen stellen van het college van B&W ter afdoening, verzoek kopie antwoordbrief/mail aan raad
11-05-2020	Ecovrede	Ons voorstel met verzoek om uw aandacht	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond
12-05-2020	Arnhems Peil / EDSP ECO	Verzoek aan gemeenteraad om motie ter ondersteuning van het Arnhemse luchtdata burgermeetnet goed te keuren	Betrekken bij de behandeling op de Politieke Avond
13-05-2020	Arnhemse Uitdaging	Jaaroverzicht 2019	Voor kennisgeving aannemen
13-05-2020	Dhr. J. Maters	Verzoek om informatie inzake decentralisatie-uitkering Beeldende Kunst en Vormgeving	Kopie van aan college gerichte mail/brief, voor kennisgeving aannemen

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 466109

Onderwerp: ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Voorstel

1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021
2. Kennis te nemen van de jaarstukken ODRA 2019

Inleiding

Arnhem is een belangrijke deelnemer aan de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem (GR ODRA) en heeft veel vergunning- en toezichttaken op het gebied van bouwen, wonen en milieu ondergebracht bij de ODRA. Jaarlijks brengt ODRA een begroting en een jaarrekening uit. ODRA vraagt de deelnemende partners te reageren op de begroting 2021 en kennis te nemen van de jaarrekening 2019. Arnhem kan een zienswijze op de begroting indienen bij ODRA.

De begroting 2021 is grotendeels gebaseerd op de begroting 2020. Hoewel voor 2021 een aantal veranderingen in het werkpakket van ODRA te voorzien is, geldt voor de meeste van die veranderingen dat de effecten op de begroting op dit moment nog niet duidelijk zijn. Deze zijn dan ook nog niet verwerkt in de voorliggende begroting. Recent zijn twee belangrijke wijzigingen uitgesteld. De Omgevingswet gaat niet meer per 1-1-2021 in, maar is uitgesteld met een nog onbekende periode. Omdat de wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB) aan de invoering van de Omgevingswet is gekoppeld, zal deze ook uitgesteld worden. Dit zijn de twee ontwikkelingen die in 2021 het grootste effect op de werkzaamheden van ODRA zouden hebben. Ook de effecten van de huidige coronacrisis zijn nog niet te kwantificeren in de begroting van 2021.

Beoogd effect

Alle deelnemers aan de GR kunnen een zienswijze op de begroting indienen, met het oog op een effectieve en efficiënte invulling van de aan ODRA gemandateerde taken in vergunningverlening en handhaving.

Argumenten

1.1 De begroting van 2021 gaat uit van hetzelfde werkpakket als dat van 2020

ODRA hanteert voor de begroting 2021 een indexatie van 1,1%. Op enkele onderdelen na is de begroting gebaseerd op hetzelfde werkpakket en - volume als dat van 2020. De door ODRA begrote

Gemeente Arnhem

kosten voor Arnhem stijgen ten opzichte van de vorige ODRA begroting van € 5,453 mln. naar €5,563 mln. Op dit moment zijn de effecten van outputfinanciering - gestart per 01-01-2020 - nog niet bekend. De belangrijke wetswijzigingen WKB en Omgevingswet worden uitgesteld. Het effect van een derde belangrijke wijziging, de delegatie van bodemtaken van de provincie naar gemeenten, is nog niet duidelijk. Tot slot is ook nog niet duidelijk hoe lang de huidige corona crisis gaat duren en wat de effecten hiervan op de begroting 2021 zullen zijn.
Om uiteenlopende redenen kan de begroting van ODRA dus op een aantal onderwerpen nog niet voldoende duidelijkheid geven. Arnhem heeft ODRA verzocht zo snel als mogelijk is inzicht te geven in de financiële effecten. ODRA heeft toegezegd de gemeente te informeren zo gauw die duidelijkheid er is. Zowel ambtelijk als bestuurlijk zal hier blijvend aandacht aan gegeven worden.

2.1 De jaarrekening is goedgekeurd door de accountant

ODRA heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een exploitatie tekort van € 8.518, dit tekort wordt verrekend met de algemene reserve van ODRA. De accountant van ODRA heeft een goedkeurende verklaring afgegeven. Uit de controle zijn geen onrechtmatigheden naar voren gekomen. De jaarrekening geeft verder geen aanleiding tot opmerkingen.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Veel ontwikkelingen voor 2021 nog niet duidelijk

Zoals vermeld zijn de financiële effecten van een aantal belangrijke ontwikkelingen voor 2021 nog niet bekend. Daarnaast signaleert ODRA nog enkele risico's op het gebied van bedrijfsvoering en marktwerking die op het moment van schrijven van de begroting nog niet of lastig te kwantificeren zijn. Mocht in de loop van 2020 meer duidelijkheid komen over financiële consequenties en dit leidt tot substantiële veranderingen in de begroting 2021, dan zal ODRA een begrotingswijziging aanbieden.

Financiën

De door ODRA begrote kosten voor 2021 van € 5,563 miljoen voor uitvoering van taken voor Arnhem kunnen worden gedekt uit het in de MJPB opgenomen structurele budget voor ODRA.

Uitvoering

ODRA biedt de begroting voor 1 augustus 2020 aan het ministerie van Binnenlandse zaken. Een zienswijze op de begroting kan tot uiterlijk 22 juni 2020 bij ODRA worden ingediend.

Communicatie

Niet van toepassing.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Begroting ODRA 2021
- Jaarstukken ODRA 2019
- Aanbiedingsbrief ODRA begroting
- Aanbiedingsbrief ODRA jaarstukken

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 466109

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28-04-2020, Cluster SBR, nummer: 466109;
gelet op artikel 58 van de wet Gemeenschappelijke regelingen;

besluit:

1. Geen zienswijze in te dienen op de begroting ODRA 2021
2. Kennis te nemen van de jaarstukken ODRA 2019

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

ODRA begroting 2021 en jaarstukken 2019

Zaaknummer:	466109
Portefeuillehouder:	Mw. C. Bouwkamp

Aan de gemeenteraad, 15 mei 2020

Het dagelijks bestuur van de Agendacommissie heeft besloten dit voorstel toe te voegen aan de agenda van de besluitvormende vergadering. Het db heeft hierbij overwogen dat:

- De begroting 2021 van hetzelfde werkpakket uitgaat als dat van 2020, omdat
    - De invoering van de Omgevingswet - die tot wijzigingen zal leiden - is uitgesteld,
    - De wet Kwaliteitsborging voor het Bouwen (WKB) is gekoppeld aan de Omgevingswet (en dus ook uitgesteld)
    - De effecten van de coronacrisis zijn nog niet kwantificeerbaar voor 2021
    - Effecten van het systeem van outputfinanciering (ingevoerd 1-1-2020) zijn nog niet bekend t.b.v. begroting 2021.
- ODRA Arnhem toegezegd heeft z.s.m. te informeren als er duidelijkheid is over effecten van veranderingen,
- Inclusief indexatie past de ODRA begroting binnen het MJPB-budget van de gemeente,

De jaarrekening, die ter kennisname aan de raad is gestuurd, is goedgekeurd door de accountant.
.

De griffier, De voorzitter,

J.G.M. Kersten D. Becker

Omgevingsdienst
Regio Arnhem

Samen aan de slag

voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving

Begroting 2021

Meerjarenraming 2022-2024

Versie 30 maart 2019

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1: Samen aan de slag 3

1.1 Inleiding 3
1.2 Financieel beleid en risico beheersing 5

1.2.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving 5
1.2.2 Financieel beleid en risico beheersing 5

1.3 Vraag vanuit de markt / reguliere ontwikkelingen VTH-A 6
1.4 Ontwikkeling van de organisatie 6
1.5 Tarief en indexering 7

Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen ODRA (meerjarig) 8

2.1 Externe ontwikkelingen 2021 8

2.1.1 Omgevingswet 8
2.1.2. Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) 9
2.1.3 Circulaire economie en Energie 9
2.1.4 Wet Verbetering VTH 10
2.1.5 Ondermijning 10
2.1.6 Asbest 10
2.1.7 Stikstofmaatregelen 10
2.1.8. Specialistische advisering rondom toezicht 11
2.1.9 Toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven 11
2.1.10 Risico- en informatie gestuurd toezicht 12
2.1.11 Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV) 12
2.1.12 Implementatie LHS (landelijke handhavingsstrategie) 12

2.2 Reguliere ontwikkelingen in meerjarig perspectief (raming 2022- 2024) 12

Hoofdstuk 3: Begroting 2020 14

3.1 Kaders begroting 2021 - 2024 14

3.1.1 Werkprogramma 2021 14
3.1.2 Meerjarenraming 14
3.1.3 Kostprijs en uurtarief en indexering 15
3.1.4 Indeling van de begroting / normeringen 16

3.2 Begroting 2021 in hoofdlijnen 16
3.3 Programma's (begroting en toelichting) 17

3.3.1 Inleiding 17
3.3.2 Programma Vergunningverlening 17
3.3.3 Programma Handhaving 19
3.3.4 Programma Advies 20
3.3.5 Programma Stelseltaken 21
3.3.6 Programma Algemeen & projecten 22

Hoofdstuk 4: Toelichting op de begroting en balans 23

4.1 Programma begroting 23
4.2 Staat van baten en lasten (per categorie) 24

4.2.1 Toelichting op de kosten 25
4.2.2 Toelichting personeelskosten 25
4.3.2 Toelichting materiële kosten 27

4.4 Overhead 28
4.5 Geprognotiseerde balans 2020 28

4.5.1 Toelichting op de geprognosticeerde balans 29
4.5.3 Kengetallen 31

4.6 Bedrijfsvoering 32

Hoofdstuk 5: Meerjarenbegroting 35

Bijlagen

Hoofdstuk 1: Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving

1.1 Inleiding

Het is een bijzonder voorjaar als we deze begroting opstellen en met u willen delen. Het corona-virus waart rond. We worden belemmerd in onze gebruikelijke werkzaamheden. "Volksgezondheid staat op nummer 1". Daarmee citeer ik de minister president.
Als uitvoeringsdienst zijn we onderdeel van de 'overheidsketen' zijn. Ook in deze tijd. Dat brengt een extra verantwoordelijkheid mee. In ieder geval voorkomen dat door ons toedoen het virus wordt verspreid en mensen ziek worden. Daar waar we u kunnen helpen, doen we dat. We staan samen aan de lat. En laten we hopen en ervan uit gaan dat in de loop van het voorjaar de epidemie onder controle komt .

Terwijl wij schrijven aan deze begroting voor volgend jaar, lijkt 2021 nog ver weg. Maar toch: het volgend jaar begint nu. We praten nu met u over wat we volgend jaar van plan zijn te gaan doen. En daarin zijn onze kernwaarden -samen, verantwoordelijkheid, vertrouwen en vakmanschap- richtinggevend voor hoe we ons werk doen. We willen de band met u, als partner, intensiveren.

Wat we doen, is goed samen te vatten in onze missie: *Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving*. Het is ook de titel van deze begroting. Het is voor ons dan ook niet zomaar een zin die lekker bekt en het goed doet bij het publiek. *Samen aan de slag voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving* staat voor onze drive. Het is wat ons bindt en verbindt. In deze elf woorden zit opgesloten wat we moeten, willen en kunnen doen. En dat willen we met u samen doen.
We zijn onderdeel van de keten vergunningverlening, toezicht en handhaving en advies. ODRA is het verlengstuk van uw beleid en uw ambities. U kunt ons benutten. U kunt ons, naast de reguliere VTH-A taken, inzetten om uw beleidsambities in het fysieke domein verder te brengen. We zijn met elkaar een cruciale schakel voor een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving. Wij bieden burgers en bedrijven passende oplossingen. Dat doen we samen.

We hebben de werkorganisatie aangepast om die ambities goed uit te kunnen voeren. Het was nodig om voorbereid te zijn op ontwikkelingen op ons afkomen. Met de doorontwikkeling van onze organisatie zijn we, na een periode van voorbereiding, dit voorjaar gestart. En zetten we in 2021 door. We werken in kleinere teams met verschillende disciplines opgavegericht aan de oplossingen voor burgers en bedrijven. We willen nadrukkelijk van maatschappelijke meerwaarde zijn voor u en voor burgers en bedrijven in de regio Arnhem. De maatschappelijke opgaven zijn voor 2021 richtinggevend voor de uitvoering van ons werkprogramma.

We sturen de werkorganisatie aan door de *kwaliteit van onze medewerkers te koppelen aan de vraagstukken.* De Omgevingswet bijvoorbeeld, vraagt een andere aanpak: meer adviserend, integraal en multidisciplinair. Competenties, kennis en vaardigheden van onze medewerkers worden om deze vraagstukken georganiseerd. We zetten in op innovatie, slim elkaar vinden en slim samenwerken. We geven meer *aandacht aan medewerkers en nemen meer tijd voor management*. De nieuwe organisatie voorziet in meer persoonlijke aandacht voor medewerkers door teamleiders. Er is meer tijd om samen inhoudelijke afwegingen te maken, vanuit verschillende perspectieven. Dat komt de kwaliteit van ons werk ten goede.

We steken meer energie in *positionering en rol van ODRA in haar speelveld.* De balans tussen binnen en buiten een stevige herkenbare rol in het netwerk hebben is voor de doorontwikkeling van cruciaal belang. Om ons werk goed te kunnen doen, *is de ondersteuning anders georganiseerd* en daar plukken we in 2021 zeker de vruchten van. De essentie is dat medewerkers in het primair proces efficiënt en effectief hun werk (kunnen) doen. Bedrijfsvoering, processen en systemen faciliteren en dragen bij aan efficiënt en effectief werken. Dat gaat u merken in de manier waarop we gaan werken.

We kiezen voor ontwikkeling van de werkorganisatie *door te doen en daarvan te leren.* Deze lerende aanpak geeft ruimte om te wennen aan multidisciplinair samenwerken in verschillende samenstellingen, integraal werken, oplossingsgericht en adviseren. In 2021 oogsten we dat wat in het voorjaar 2020 is gezaaid.
We hebben het niet langer over (af)vinken, maar over vonken. De dynamiek in onze omgeving vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid. Samen met u staan we voor een aantal belangrijke veranderingen.

Ruben Vlaander
Directeur Omgevingsdienst Regio Arnhem

1.2 Financieel beleid en risico beheersing

Voor u ligt de initiële begroting voor het jaar 2021 van Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA). Zoals uit de inleiding blijkt, is ODRA volop in ontwikkeling. De dynamiek van het werkveld vraagt om flexibiliteit en wendbaarheid. Samen met onze partners staan we voor een aantal belangrijke veranderingen zoals de implementatie en borging van de Omgevingswet, de Wet Kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb), het ondersteunen bij de energietransitie en de aanpak van ondermijning. Daarnaast hebben we de opgave om ons werk vorm te geven binnen de financiële kaders en bezuinigingsdoelstellingen die onze partners op dit moment hebben.

Deze veranderingen hebben grote invloed op de begroting 2021 – 2024. Ze vormen samen belangrijke uitgangspunten en uitdagingen. Hierover leest u in hoofdstuk 2. Ze brengen ook de financiële risico's met zich mee. Deze risico's leest u hieronder.

1.2.1 Ontwikkelingen wet- en regelgeving

Per 1 januari 2021 gaat de Omgevingswet in. In 2020 is ODRA volop bezig hiervoor de voorbereidingen te treffen. Deze bestaan onder meer uit het ontwikkelen van aangepaste werkwijzen (verschuivingen naar integraal werken en meer advisering), aanpassen van het VTH-systeem op het DSO en de nieuwe processen, opleiden van medewerkers en het uitvoeren van pilots bij partners.

1.2.2 Financieel beleid en risico beheersing

Op het moment van schrijven van deze begroting is nog veel in ontwikkeling en onvoldoende concreet om de risico's volledig te kwantificeren. U kunt hierbij denken aan de effecten van het DSO op de efficiency van de werkprocessen of de invloed van méér integraal werken. We gaan er voorlopig vanuit dat de kosten voor de partners niet stijgen. Een verschuiving naar afname van andere diensten en producten) is waarschijnlijker.

Risico's in verband met de Omgevingswet, Wkb en overheveling bodemtaken

Parallel aan de Omgevingswet gaat in 2021 ook de Wkb in. Het bevoegd gezag over bodemtaken gaan over van provincie Gelderland naar de gemeenten. Financieel vormen deze overgangen een onzekerheid voor de begroting 2021.

- Wkb: ODRA bereidt zich voor. Dit gebeurt samen met vier Gelderse Omgevingsdiensten die ook bouwtaken uitvoeren. In 2020 starten we hiervoor een project, dat de effecten in kaart brengt. De omvang van de overheveling naar de private sector en de effecten van de andere werkwijze bij ODRA is op dit moment moeilijk in te schatten en moeilijk te kwantificeren naar de afzonderlijke (bouw) partners.
  De verwachte teruglopende legesinkomsten zijn voor partners van invloed op de financiering voor de uitvoering van bouwtaken door ODRA.
- Overgang van het bevoegd gezag over de bodemtaken:
  de komst van de Omgevingswet brengt het beheer van bodeminformatie, adviesdiensten en toezicht op bodemsaneringen van provincie Gelderland naar de gemeenten. Voor het uitvoeren van de bodemadviestaken kunnen gemeenten kiezen dit in eigen beheer te doen, of de taken over te dragen aan een omgevingsdienst. Voor de bodemtoezichttaken geldt dat dit een basistaak is. Deze worden uitgevoerd door een omgevingsdienst. In 2020 wordt de 'warme' overdracht van taken voorbereid.
  In de begroting is bij de provincie circa € 660 duizend opgenomen voor de producten 'beoordelingsrapport saneringsevaluatie bodem' en 'controle bodemsanering' voor de hele Provincie Gelderland. Op dit moment is niet in te schatten welk deel waar terecht komt. Daarom is in deze begroting deze post apart gelabeld.

1.3 Vraag vanuit de markt / reguliere ontwikkelingen VTH-A

De afgelopen jaren was er een gunstig economisch tij. Dat werd onder meer zichtbaar door de toename van het aantal vergunningaanvragen (bouw) en meldingen (milieu). De bedrijvigheid, zowel door burgers en bedrijven, in de regio nam toe. De keerzijde is dat de klant steeds vaker van zich laat horen. Dit leide tot meer meldingen van overlast, klachten, bezwaren en Wob-verzoeken.
Afgelopen jaren resulteerde deze ontwikkelingen in een significante toename van werkzaamheden. Deze heeft ODRA waar mogelijk, binnen de werkprogramma's en bestaande budgetten uitgevoerd. Deze budgetten, vertaald in concept werkprogramma's 2021, vormen het uitgangspunt voor deze begroting.
Maar: de toekomst is onzekerder. Stikstof, PFAS en corona kennen nu al een enorme impact.

Doelstellingen en risico's met betrekking tot de reguliere werkzaamheden
Omgevingsdienst Regio Arnhem staat samen met haar partners voor het bewaken en verbeteren van de fysieke leefomgeving. ODRA draagt zorg voor een kwalitatief goede uitvoering. Naast het in de praktijk brengen van onze kernwaarden-*vakmanschap, verantwoordelijkheid, vertrouwen en samen*- sturen we op het bereiken (en de daarmee gepaard gaande risico's) van de volgende doelen:

- de concept werkprogramma's 2021 die voor deze begroting zijn opgesteld (besluit AB 20 februari 2020) vormen de kaders (plafond) voor de definitieve werkprogramma's 2021. Dit beperkt het risico dat partners met onverwachte kosten worden geconfronteerd in het reguliere werk. Via de P&C-cyclus informeert ODRA haar partners over de voortgang.
- ODRA voldoet aan de KPMG Kwaliteitscriteria 2.2. De jaren2020 en-2021 benutten we om alle medewerkers hierin verder te scholen.
- ODRA is een sparringpartner voor burgers, bedrijven en (keten)partners. Ook samen met de andere zes Gelderse Omgevingsdiensten wordt intensief samengewerkt en kennis gedeeld. Het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven is daar een goed voorbeeld van.
- een goede samenwerking met de Veiligheidsregio, de waterschappen, de politie, het OM, de Inspectie Leefomgeving, de NvWA en andere ketenpartners.

1.4 Ontwikkeling van de organisatie

ODRA gaat in juli 2020 over op een ander VTH systeem. De voorbereidingen zijn in 2019 gestart met de aanbesteding en een 'proof of concept' (haalbaarheid). De inrichting van het systeem en de migratie van het huidige S4O naar het nieuwe systeem zijn gepland in het eerste halfjaar 2020. Als voorwaarde (financieel risico) voor de implementatie geldt dat het gegevensmanagement, archivering en het DSO (Digitaal Stelsel Omgevingswet) kunnen aansluiten. Met name het op orde krijgen van de startdossiers, de gegevenskwaliteit en het vraagstuk over archivering vragen nog veel aandacht. We pakken dit samen met de partners op. Zowel partners als ODRA hebben hierin verantwoordelijkheid.

Organisatieontwikkeling
ODRA is een organisatie in verandering. Per 1 maart 2020 is ODRA gestart met een nieuwe werkwijze en structuur die beter aansluiten op de opgave waar ODRA voor staat in het kader van de Omgevingswet. De interne organisatie bestaat vanaf 1 maart 2020 uit zes teams voor de reguliere taken, een team programma's, projecten en innovatie en een team bedrijfsvoering / staf. Er zijn teamleiders aangesteld (voorheen coördinatoren met beperkte P-taken) waardoor de span of control beter past bij de omvang (en groei) van ODRA. Hiermee is er meer aandacht voor de medewerkers, kwaliteit, vakmanschap, productiviteit en de ontwikkeling van onze medewerkers (en dus de organisatie).

2020 is een ontwikkeljaar, waarin we stapje voor stapje veranderen. Dat houdt in dat de omvang van bedrijfsvoering en staf nog niet volledig is uitgekristalliseerd. Op basis van vraagstukken op het gebied van archief, kwaliteitsverbetering, control en HR / mobiliteit bepalen we welke inzet écht nodig is met zo 'lean' mogelijke processen, opdat de personele overhead eerder daalt dan groeit.

Risico's outputfinanciering
Met ingang van 2020 is ODRA overgegaan op een beheerste vorm van outputfinanciering. Er is een nieuwe PDC vastgesteld. Daarin is een helder onderscheid tussen diensten, producten en collectieve diensten. Circa 2/3 van de omzet wordt bepaald door het leveren van producten tegen een vaste prijs/Circa 1/3 bekostigt ODRA via nacalculatie met een uurtarief. In de begroting 2021 is gekozen voor het stabiliseren van de productprijzen (exclusief indexatie) conform 2020. Er zijn na drie maanden werken met de nieuwe PDC en outputfinanciering nog onvoldoende ervaringscijfers om de kostprijzen (lees: kengetallen) te herijken voor 2021. ODRA is voornemens dit in het najaar van 2020 op te pakken ten behoeve van een volgende begroting.
Parallel hieraan loopt de implementatie van het nieuwe zaaksysteem. Processen worden vanuit de Lean-filosofie opnieuw ingericht . Ook dit heeft invloed op de kengetallen.

Overige risico's met betrekking tot de bedrijfsvoering
Er is een aantal ontwikkelingen en onzekere factoren in de markt die een risico voor de uiteindelijke exploitatie met zich meebrengen. ODRA ziet de druk op de kosten steeds groter worden. Zo zijn de prijsstijgingen hoger dan de indexering die ODRA jaarlijks toepast. Het meest manifest zijn de personeelskosten van externen (duur door schaarste), van salariskosten (hogere cao-eisen door de bonden) en stijgingen van kosten bij stelseltaken (afspraken binnen het Gelders Stelsel) en secundaire arbeidsvoorwaarden.

Mogelijke begrotingswijziging
Samenvattend: er zijn meerdere ontwikkelingen die op het moment van schrijven van deze begroting nog niet of lastig te kwantificeren zijn. Ze vormen daarmee een financieel risico voor de kaders in deze begroting.
Als deze ontwikkelingen in de loop van 2020 leiden tot meer duidelijkheid over de financiële consequenties én als dit leidt tot substantiële veranderingen in de begroting 2021 dan wel de bijdragen van partners, stelt ODRA voor om in het najaar 2020 respectievelijk een begrotingsaanpassingen of wijziging aan te bieden.

1.5 Tarief en indexering

ODRA presenteert voor 2021 een sluitende begroting. In februari 2020 is samen met de partners de omvang van de werkprogramma's 2021 op hoofdlijnen vastgesteld. Dit is gebeurd door extrapolatie van de omvang werkpakketten 2020 en realisatie, in combinatie met inhoudelijke trendanalyses.
ODRA hanteert voor de begroting 2021 een indexatie van 1,1%. Dit is een tariefsverhoging van € 91,- naar € 92,- per uur. Hiermee komt ODRA deels tegemoet aan de oproep van de partners om een kostenreductie door te voeren. De tariefsverhoging van 1,1% is lager dan de CPB-index voor 2021 (zijnde 2,5 personeel en 2,1% materieel) en lager dan de structurele cao afspraken van 2019-2020 (respectievelijk 3,25% en 3,0%) die doorwerken in de begroting 2021.

Financiële positie van de partners - meerjaren ontwikkelingen
Er is een aantal partners dat expliciet heeft aangegeven te willen bezuinigen op hun bijdrage aan de ODRA. In de begroting 2021 is hieraan al invulling gegeven. Bij een aantal partners

is, waar mogelijk, het werkprogramma 2021 bijgesteld op basis van de trends, projecten (bv energie) en beschikbaar budget. Met dit laatste is er een risico dat er een te optimistische (lage) bijdrage is vastgesteld. Een groot deel van de producten is vraag gestuurd (door klanten) en zijn nooit volledige te voorspellen en te sturen.
Dit risico monitoren we door onze P&C-cyclus met maandelijkse monitoring van de productie en budgetten. ODRA is ook steeds beter in staat om de productiecijfers over langere termijn in kaart te brengen. Hiermee kunnen partners beter anticiperen op de budgetontwikkelingen voor de komende jaren.

ODRA heeft een aantal trajecten in gang heeft gezet die structureel tot een lagere overhead moeten leiden. De belangrijkste zijn het project herhuisvesting en de implementatie van het VTH systeem. Op termijn behoort een besparing van € 300.000 (circa € 1,5 per uur in het tarief) tot de mogelijkheden. In de begroting 2021 is al € 100.000 op huisvesting ingevuld . Uitgaande dat de beschreven ontwikkelingen geen grote financiële gevolgen hebben, is het meerjarig beeld 2022 – 2024 dat ODRA een positief saldo (1,6%) op de begroting kan bereiken.

Hoofdstuk 2: Ontwikkelingen ODRA (meerjarig)

2.1 Externe ontwikkelingen 2021

Voor de werkprogramma's 2021 zijn de landelijke en regionale trends en ontwikkelingen in kaart gebracht, gekwantificeerd en vertaald in concept werkprogramma's per partner. Iedere partner is gevraagd om trends en veranderingen in het werkpakket aan te geven op het niveau van taakvelden versus programma's.

Algemeen
Op het gebied van wet- en regelgeving komt een groot aantal ontwikkelingen op ons af. Deze trends en ontwikkelingen bepalen deels onze werkzaamheden de komende jaren:

- Omgevingswet
- Wet kwaliteitsborging bouwen (privatisering bouwtoezicht)
- Circulaire economie
- Energie
- Wet Verbetering VTH
- Ondermijning
- Asbest (regulier)
- Stikstof maatregelen
- Specialistische advisering rondom toezicht
- Toezicht en handhaving complexe bedrijven
- Risico gericht toezicht
- Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV)
- Landelijke handhavingsstrategie (LHS).

2.1.1 Omgevingswet
Aan de slag met Omgevingswet: het vergt de nodige voorbereidingen en is de grootste uitdaging voor de komende jaren. Zowel voor de partners, als voor ODRA. Het is een gezamenlijke opgave. De Omgevingswet leidt ertoe dat partners een omgevingsvisie en een omgevingsplan moeten opstellen. Deze plannen vragen om uitvoering, onder meer door ODRA. Voor ODRA betekent de Omgevingswet dat we sturen op ontwikkeling van competenties van vergunningverleners en toezichthouders. (Binnen het bestaande opleidingsbudget). Dat is in elk geval een verdere doorontwikkeling van het klassieke

toezicht, op basis van vooraf vastgestelde controlefrequenties en controle op de regels, naar risico- en informatie gestuurd toezicht *. Voor vergunningverleners geldt dat er meer integraal naar de aanvraag gekeken moet worden. De samenwerking met de collega's binnen ODRA en met collega's van de gemeentelijke afdelingen Ruimtelijke Ordening en Economische zaken krijgt een intensiever karakter.

** In 2020 wordt de nieuwe risico-analyse voor bodem, asbest en milieu door de partners vastgesteld. Een inschatting van het effect van deze analyse in begrote uren is in deze fase lastig te maken. Concretisering vindt uiterlijk najaar 2020 plaats. Vooralsnog wordt uitgegaan van een budget neutrale afname van diensten / producten in 2021.*

Overdracht bevoegd gezag bodemtaken
Met de komst van de Omgevingswet vindt overdracht van bodemtaken van provincie naar gemeenten plaats. ODRA voert op dit moment de bodemtaken uit voor heel Gelderland. ODRA is met haar partners in gesprek gegaan over hoe zij om willen gaan met de bodemtaken (bodeminformatiebeheer, adviesdiensten en toezicht bodem). In hoofdstuk 1 is al aangegeven wat dat betekent voor deze begroting.

Vooroverleggen en advies
Binnen de Omgevingswet vindt een verschuiving plaats van het behandelen van vergunningen aanvragen naar overleggen. Het aantal advies uren zal naar verwachting stijgen, het aantal vergunningen waarschijnlijk stabiel blijven. Per saldo is dit budgettair stabiel.

2.1.2. Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb)
De inwerktreding van de Wkb brengt een verschuiving in werkzaamheden door ODRA voor haar bouwpartners mee. Het toezicht op bouwwerken in gevolgklasse I vervalt. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt bij de kwaliteitsborgers. De gemeenten blijven bevoegd gezag. De legesinkomsten lopen terug. Deze ontwikkeling is van invloed op de financiering van bouwtaken die ODRA voor haar partners uitvoert. De invloed van de komst van de Wkb is in de begroting opgenomen als financieel risico.

2.1.3 Circulaire economie en Energie
Ook de komende jaren blijven de implicaties van de klimaatopgave en de groei van de circulaire economie onze aandacht vragen. Vraagstukken zijn bijvoorbeeld de initiatieven die duurzame energie met behulp van biomassa installaties willen opwekken, de impulsen om te komen tot energie neutrale gebouwen, de ontwikkelingen rondom de duurzame recycling van elektrische apparaten (zogeheten "Wheelabex") en de mogelijkheden in de wet- en regelgeving om afvalstoffen als grondstoffen te gebruiken.

Vanuit het Rijk en binnen de Provincie Gelderland (Gelders Energieakkoord – GEA) wordt richting gegeven aan de energietransitie. In Gelderland wordt met het GEA ingezet op 'klimaatneutraal zijn' in 2050. Voor de doelgroep 'bedrijfsleven' is de doelstelling geformuleerd dat per jaar 1,5% energiebesparing met een totale energiebesparing van 7,5% in 2020 gerealiseerd moet zijn. ODRA heeft de voorbij jaren met haar partners aan de uitvoering van het GEA gewerkt.

Voor 2021 is er nog geen projectbegroting gemaakt. We gaan uit van kleine verlaging van het aantal uren als in 2020, omdat een aantal partners vooralsnog niet meer participeert in het project energie.
De EML controles zijn separaat in de werkprogramma's opgenomen. Binnen de projectkosten vallen ook de werkzaamheden voor de bedrijven die zich in het kader van de informatieplicht (van kracht per 1 juli 2019) na 2020 nog niet hebben gemeld. Over deze 'achterblijvers'

hebben alle gemeenten medio februari een brief van het Rijk ontvangen. De oproep is om vooral toezicht te blijven houden.

2.1.4 Wet Verbetering VTH

De wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (Wet VTH) is op 14 april 2016 van kracht geworden. In oktober 2019 is het evaluatierapport beschikbaar gekomen met aanbevelingen voor verbetering vergunningverlening, toezicht en handhaving als uitkomst. Daar is een aantal uitdagingen uit voortgekomen, zowel voor de partners als voor ODRA. Zoals het verbeteren van informatiebeheersystemen. Er is aandacht nodig voor een goede verbinding van de beleidscyclus met de uitvoeringscyclus, oftewel tussen het bevoegd gezag en de omgevingsdiensten. ODRA maakt hier – samen met de andere omgevingsdiensten in het stelsel – reeds volop werk van via I-GO en samenwerkingsafspraken met de Veiligheidsregio, politie en OM. De Wet VTH zal, samen met het onderliggende besluit en de onderliggende regeling, via de Invoeringswet opgaan in de Omgevingswet. Hierbij is het uitgangspunt dat dit beleidsneutraal plaatsvindt.

2.1.5 Ondermijning

Ondermijning / ondermijnende criminaliteit is helaas niet meer weg te denken uit de samenleving. De onderwereld verweeft zich met de bovenwereld. Met als gevolg: een onveilige werk- en leefomgeving voor burgers en ondernemers. ODRA neemt ondermijning serieus en weet dat zij, vanuit de uitvoering van VTH taken in de regio Arnhem, kan bijdragen aan het verminderen van ondermijning. Dat kan ODRA niet alleen. Samenwerking met, gemeenten (AOV'er), andere (Gelderse) omgevingsdiensten en ketenpartners is cruciaal. Binnen het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten is ondermijning een van de 8 strategische thema's. Dat betekent dat er ook stelsel breed aandacht, tijd en geld vrijgemaakt wordt voor de aanpak. Provincie Gelderland maakt zich hard voor de aanpak van ondermijning. Ook landelijk (ODNL) is er een voorzichtige beweging gerealiseerd om te komen tot een (gezamenlijke) aanpak. ODRA heeft een budget binnen de collectieve diensten gereserveerd voor de gezamenlijke activiteiten.

2.1.6 Asbest

Asbest blijft een prioritair thema waarvan afgelopen jaar nadrukkelijk is aangegeven dat de regulering van asbest hoort bij omgevingsdiensten. ODRA deed op dit punt al het nodige; opsporing van illegale saneerders en regulier toezicht op gemelde saneringen. ODRA continueert deze activiteiten in 2021. Het wetsvoorstel voor een asbestdakenverbod kreeg in 2019 in de Eerste Kamer geen meerderheid van stemmen. Provincie Gelderland ondertekende in maart 2020 een samenwerkingsverklaring aanpak asbestdaken. Daarmee werd opnieuw een startsein gegeven aan het asbestdakenvrij maken van Gelderland. ODRA levert hieraan een actieve bijdrage vanuit haar toezichthoudende taken en asbestexpertise.
De middelen die in de begroting aanwezig waren voor het project 'voorlichting asbestdaken' zijn niet gecontinueerd, maar worden aangewend voor onder meer ondermijning.

2.1.7 Stikstofmaatregelen

Vergunningverlening voor woningbouw komt vanaf 2021 weer stevig op gang. Dat voorspelt het Economisch Instituut voor de Bouw (EIB) in zijn vooruitzichten voor de periode 2020 tot en met 2023. De instantie verwacht dat stikstofproblemen vanaf volgend jaar 'geen wezenlijk obstakel' meer vormen voor het overgrote deel van de huizenmarkt.
Het bouwinstituut denkt dat het aantal verleende vergunningen volgend jaar met 77.000 woningen kan stijgen. In 2022 en 2023 neemt dat verder toe tot 80.000 per jaar. De stikstofmaatregelen van de overheid leveren tegen die tijd ruimte op voor de woningbouw. De verlaging van de maximumsnelheid op snelwegen naar 100 kilometer per uur biedt als eerste de nodige ruimte. De EIB wijst er wel op dat een aantal regio's (met name Den Haag en Zuid

Kennemerland) nog tegen stikstofrestricties zullen aanlopen. Hoe de woningbouw zich in de regio Arnhem de komende jaren ontwikkelt, is nog niet te concretiseren.

2.1.8. Specialistische advisering rondom toezicht

De vraag naar specialistische advisering voor toezicht neemt toe. Dat komt door:

- nieuwe ontwikkelingen (denk aan PFAS, ZZS, circulaire economie);
- door de toezichthouders die oog hebben voor noodzakelijke kwaliteit in het toezicht en daarom specialistische expertise inschakelen.

Dit geldt vooral voor grondverzet, bedrijven die emitteren naar lucht en de afvalsector. Met name voor deze laatste categorie geldt dat in deze sector veel "in beweging" is. Onder meer door de toegenomen aandacht voor circulariteit. Dit betekent dat er nieuwe vragen ontstaan bij te accepteren afvalstromen en bij het resultaat van verwerkingsprocessen. Vaak te herleiden tot de vraag: "Is het afval of een product?". Dit doet zich overigens ook in de fase van vergunningverlening voor. Om in deze toenemende vraag naar specialistische advisering afval en circulariteit te kunnen voorzien, willen wij op dit gebied uitbreiden. Dit wordt binnen de kaders van de collectieve diensten vormgegeven.

2.1.9 Toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven

Met ingang van 1 januari 2020 is Omgevingsdienst Regio Arnhem binnen het Gelders Stelsel volledig verantwoordelijk voor de uitvoering van het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven (niet BRZO). Doelen van het programma zijn:

- Verbeteren kwaliteit toezicht en handhaving
- Verbeteren effectiviteit en efficiency
- Uniformiteit /level playing field

Deze zijn uitgebreid beschreven in een separaat programmaplan.

De programmamanager is eindverantwoordelijk voor de uitvoering van het programma. Binnen dit programma valt het toezicht en de handhaving op 170 provinciale bedrijven (niet BRZO).

Brzo-bedrijven (Brzo en Wabo VTH) -> ODRN

De toezichthouders 'complex' van de Gelderse Omgevingsdiensten vormen de medewerkerspool. Zij staan aan de lat voor de daadwerkelijke uitvoering van de taken binnen het uitvoeringsprogramma. Een schil van specialisten binnen ODRA adviseert en ondersteunt hen bij de uitvoering van de taken. Voor de begroting van 2021 is gekozen voor het extrapoleren van het programmaplan van 2020.

2.1.10 Risico- en informatie gestuurd toezicht

In de huidige informatiemaatschappij is het kunnen beschikken over goede data van grote waarde om (dreigende) omgevingsproblemen te ontdekken en daar op te kunnen handelen. De problematiek rondom ondermijning is daar een goed voorbeeld van. Door slim en effectief gebruik te maken van diverse data kunnen we een hoger rendement voor de omgeving bereiken. Het gaat hierbij vooral om de verschuiving van reactief en incidentgericht handhaven naar proactief delen van kennis. Vaak is de informatie die we nodig hebben al beschikbaar, maar wordt die informatie onvoldoende gedeeld met collega's of handhavingspartners die actie kunnen ondernemen. Door meer en betere informatie te verzamelen, krijgen we meer inzicht in de kansen en risico's. Dan kunnen we de beschikbare handhavingscapaciteit effectiever en preventiever benutten.

Onderdeel hiervan is een actueel en volledig inzicht in risico's van bedrijfsmatige activiteiten. In 2014-2015 hebben de partners daartoe een gezamenlijk beleidskader vastgesteld, met een looptijd van 4 jaar. In 2020 wordt de actualisatie hiervan afgerond. De actualisatie voorziet in meer ruimte voor innovatie, flexibiliteit en maatwerk. Hoewel het 'klassieke', toezicht aan de hand van vooraf bepaalde controlefrequenties altijd noodzakelijk zal blijven in verband met de preventieve werking die van dit toezicht uit gaat, verleggen we de aankomende jaren het accent naar andere vormen van toezicht: meer keten- en informatie gestuurd, meer recherchematig.

2.1.11 Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid (GUOV)

Voor 2021 is er geen GUOV subsidie meer beschikbaar. Dat betekent dat een (klein) deel van de kosten voor de uitvoering van het programma Omgevingsveiligheid wordt opgenomen in de collectieve diensten. Het resterende deel is terug te vinden in de werkprogramma's 2021.

2.1.12 Implementatie LHS (landelijke handhavingsstrategie)

De implementatie van de Landelijke Handhavingsstrategie (LHS) is in de praktijk steeds beter toepasbaar voor onze toezichthouders. Dat betekent meer zaken en dus ook meer inzet (uren strafrecht, collectieve dienst). In 2018 en 2019 is het aantal uren (strafrecht) niet voldoende gebleken om alle zaken tijdig op te pakken. Dit ondermijnt de effectiviteit. Het aantal uren (strafrecht) was circa een halve fte, dit zal groeien naar een volle fte. De ruimte zal binnen de collectieve diensten worden gezocht.

2.2 Reguliere ontwikkelingen in meerjarig perspectief (raming 2022- 2024)

De afgelopen jaren heeft ODRA een forse groei doorgemaakt in het aantal medewerkers en omzet. Naast de realisatie van de werkprogramma's is een groot aantal aanvullende opdrachten bij ODRA neergelegd. Zowel incidenteel (projecten) als structureel. Deze zijn zo goed mogelijk verwerkt in deze begroting. ODRA houdt er rekening mee dat ook in 2021 aanvullend werk wordt gevraagd.
Daarnaast is de omzetgroei gerealiseerd door het programmaplan toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven. Daarin zijn andere en extra taken opgenomen. Ook de geldstromen tussen de Provincie Gelderland en 'de omgevingsdiensten verandert hiedoor. Deze lopen nu voor dit programma via ODRA.

Voor de meerjarenbegroting verwachten we dat de groei in de reguliere activiteiten zich stabiliseert. Hoewel het nog niet volledig duidelijk is wat de consequenties van de Omgevingswet zijn.

Hieronder is aangeven welke impact, in kwantitatieve zin, bovenstaande ontwikkelingen hebben voor ODRA en de meerjarenbegroting.

- Het aantal initiatieven (vergunningaanvragen, ruimtelijke initiatieven etc.) is sterk conjunctuur afhankelijk. Afgelopen jaren hebben we hierin een groei gezien door het gunstige economische tij. Voor 2022 – 2024 is dit uiterst onzeker.
- De aanvragen vragen om een multidisciplinaire aanpak (ook met het oog op de Omgevingswet). Dit leidt tot andere aanpak, maar niet perse tot verhoging van de werkpakketten. Het is eerder een kans om efficiënter te werken. We ervaren de trend waarbij sprake is van een groei van het aantal complexe/maatschappelijke relevante dossiers. Deze vragen om een projectmatige en integrale benadering.
- De verwachting is dat het aantal meldingen van overlast en milieuklachten groeit. Het is moeilijk om te voorspellen wat de groei is in 2021. In 2019 zagen we een groei van circa 20% ten opzichte van 2018. Het aantal zienswijzen, bezwaar- en beroepzaken zal in lijn zijn met de economische ontwikkeling. We ervaren dat er veel vaker Wob-verzoeken worden ingediend.
- In 2019 heeft de Eerste Kamer het wetsvoorstel voor een verbod op asbestdaken in 2024 niet aangenomen. Onduidelijk is of de regering met een nieuw voorstel komt. In de (meerjaren) begroting zijn derhalve alleen de reguliere taken opgenomen. Provincie Gelderland heeft in maart 2020 een samenwerkingsverklaring aanpak asbestdaken ondertekend. Mogelijk resulteert dit in extra werkzaamheden voor ODRA (nog niet in deze begroting gekwantificeerd).

Hoofdstuk 3: Begroting 2020

In de vorige hoofdstukken zijn de uitgangspunten en ontwikkelingen voor de begroting 2021 geformuleerd. In dit hoofdstuk zijn deze uitgewerkt en vertaald in concrete kaders, normen en bedragen voor de (meerjaren)begroting en bedrijfsvoering.

3.1 Kaders begroting 2021 - 2024

3.1.1 Werkprogramma 2021

De batenkant van de begroting bestaat uit twee inkomsten stromen De grootste component betreft de levering van diensten op basis van uren (circa 1/3) en producten (circa 2/3 van de omzet) op basis van productprijzen. De hoogte wordt geheel bepaald door de ramingen / kaders die, samen met de partners, zijn opgesteld voor de werkprogramma's 2021 op programma en taakveldniveau. Medio februari 2020 zijn hierover met alle partners de gesprekken afgerond. De uitkomsten zijn besproken in het Algemeen Bestuur van 20 februari 2020.

Een tweede stroom inkomsten is de doorbelasting van materiële kosten. Het gaat dan om kosten die veelal niet voortkomen uit het eigen productieproces, maar uit de inkoop van goederen en diensten bij andere partijen. U kunt hierbij denken aan de kosten voor Wabo, team meten & advies, de diensten van andere omgevingsdiensten voor toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven, complexe vergunningen en piket (opruimen – en schoonmaakkosten).

Binnen de werkprogramma's nemen de collectieve diensten een bijzondere positie in. Hierover is afgesproken dat de kosten op fixed price basis via verdeelsleutel (in 2019 vastgesteld) worden doorbelast. Deze afspraak is voor 2021 ongewijzigd.
Er is wel een aantal inhoudelijke wijzigingen ten opzichte van 2019 en 2020. Een aantal partners heeft aangegeven dat zij het project energie zelf (via andere partijen) vormgeven. Dit nemen zij niet meer van ODRA af. In de deze begroting van ODRA het aandeel van deze partners verdisconteerd in het project energie, opdat de resterende partners een gelijk bedrag betalen als in 2020.
Een tweede wijziging in de collectieve diensten gaat over het project asbestdaken en ondermijning. Het project asbestdaken staat on hold. Voor ondermijning geldt dat hier een toename van kosten is begroot. Deze twee projecten zijn met elkaar vereffend in de begroting.

3.1.2 Meerjarenraming

De ambitie is om elk jaar ook de meerjarige ontwikkelingen te kwantificeren. Zowel op programmaniveau als taakveldniveau. Hierin zijn we gedeeltelijk geslaagd. Het blijft moeilijk om de ontwikkelingen rond de Omgevingswet, Wkb en de overdracht van bodemtaken te kwantificeren voor 2021. Laat staan , voor de jaren na 2021. De batenkant van de begroting is daarom een extrapolatie van 2020-2021 op basis van de reguliere trends.
Aan de kostenkant leest u wel een kwantificering van het ingezette beleid. Het gaat om het beleid voor huisvesting (per 2022 een ander pand), op het gebied van ICT (nieuw VTH systeem en systemen in 'the cloud'). Dereductie van (personele) overheadkosten en het strategisch personeelsbeleid in relatie tot de loonkosten en kosten van externen is ook een belangrijk issue. Hierover leest u verderop meer.

3.1.3 Kostprijs en uurtarief en indexering

Voor het vaststellen van de kostprijzen van de producten en het uurtarief voor diensten heeft ODRA haar methodiek consistent gemaakt op de principes van outputfinanciering en de vastgestelde kostprijsmethodiek.
Vanaf 2020 werkt ODRA voor het bepalen van de kostprijs met een referentiemethodiek voor het uurtarief. Vanuit de benchmark met de 'handleiding overheidstarieven' ontstaat er inzicht in de tariefsopbouw op onderdeelniveau, bijvoorbeeld de huisvesting- en ICT kosten per fte/werkplek en de kosten van het salarisgebouw. ODRA richt haar beleid erop in om de komende jaren toe te groeien naar deze benchmark.

Tarief opbouw	realisatie 2019	begroting 2020	begroting 2021	benchmark
Personeelskosten direct	€ 66	€ 51	€ 63	€ 54
Personeelskosten indirect	€ 11	€ 15	€ 14	€ 17
Materieel				
- huisvesting & facilitair	€ 5,3	€ 7,4	€ 5,3	€ 7,7
- ict	€ 6,0	€ 3,2	€ 6,0	€ 4,1
- overige kosten	€ 4,2	€ 3,2	€ 4,2	€ 4,1
Overhead	€ 16	€ 14	€ 16	€ 16
Beleidsruimte		€ 11		€ 5
Totaal	**€ 92**	**€ 91**	**€ 92**	**€ 92**
Kengetallen Huisvesting en ict				
- FTE's	**158,6**	**160,5**	**162,5**	
- werkpleknorm	**0,8**	**0,8**	**0,7**	**0,9**
- huisvesting en facilitair /werkplek	€ 9.309	€ 8.966	€ 8.058	€ 10.800
- ict per fte	€ 6.102	€ 8.352	€ 6.850	€ 5.700
- aantal prod. Uren	ca 1.400	1.380	1.395	1.421

Toelichting op de verschillen

- Huisvesting: kosten ODRA zijn onder de landelijke benchmark.
- ICT: de kosten voor infrastructuur en hosting (contract met Connectie) vallen hoger uit dan de benchmark. ODRA verwacht juist op de kosten ICT toekomstig te gaan besparen nadat onze applicaties volledig als SAAS (software as a service) oplossing zijn vormgegeven en ODRA mogelijk andere huisvesting (ivm ICT-infrastructuur) heeft gevonden.
- Loonkosten; ODRA zit gemiddeld boven de benchmark. Eén van de oorzaken is dat ODRA relatief meer medewerkers heeft in de leeftijdscategorie 55+. Dat brengt met zich mee dat ook de anciëniteit hoog is (veel medewerkers zitten aan einde schaal).
- Beleidsruimte; Dit deel van de benchmark wordt door ODRA feitelijk ingevuld bij personeel; in de benchmark is dit geoormerkt voor specifieke organisatie gebonden werk.
- Productieve uren: de landelijke benchmark gaat uit van 1.421 uur productie per fte. ODRA gaat in de begroting uit van 1.380 uur declarabel voor internen en 1.600 uur declarabel voor externe inhuur.
  In 2019 is, mede door incidentele productiviteitsmaatregelen, een productiviteit van circa 1.400 uur per fte behaald.

Tarieven producten

De kostprijs van een product wordt bepaald door het kengetal (= verwachte gemiddelde tijdsbesteding voor de realisatie van het product) te vermenigvuldigen met het uurtarief. De vastgestelde tarieven en de begrote aantallen producten zijn in de bijlage opgenomen. Deze zijn voor 2020 enkel aangepast op de prijsindex, het kengetal is gelijk gebleven.
ODRA past in 2021 geen tariefdifferentiatie toe. In het najaar 2020 wordt bepaald of er een onderzoek opgestart om meer inzicht te krijgen tussen het verkooptarief en wekelijke kostprijs, die veelal bepaald wordt door de expertises die nodig zijn voor specifieke producten.

Een tweede factor die meespeelt bij het invoeren van tariefdifferentiatie betreft de aanvullende opdrachten. Hiervoor moet ODRA veelal tijdelijk (duurdere) externen inschakelen. De meerprijs wordt nu nog niet bij de vragende partij neergelegd. Het onderzoek naar tariefdifferentiatie gaat haar beslag krijgen in de begroting 2022.

Prijsstelling collectieve diensten
ODRA hanteert drie groepen van collectieve diensten:
1. diensten waar alle partners aan deelnemen;
2. diensten waar een deel van de partners aan deelneemt en;
3. de algemene onderdelen van projecten.

Bij ad 3. gaat het met name over opbouw van expertise, projectleiding en activiteiten voor alle stakeholders. De collectieve diensten worden afgerekend op fixed price basis met de vaste verdeelsleutel. Deze is in 2019 vastgesteld (60% inwoneraantal- 40% stemverhouding).

3.1.4 Indeling van de begroting / normeringen
De uitgangspunten bij de totstandkoming van deze begroting 2021 zijn:
- Ons financieringssysteem (outputfinanciering) leidt tot drie productgroepen in deze begroting: producten, diensten en collectieve diensten.
  In tegenstelling tot andere omgevingsdiensten in Gelderland heeft ODRA geen apart onderdeel innovatie (niet gelabeld budget voor vernieuwing van processen) in de begroting.
- De programma indeling die door de Gelderse Omgevingsdiensten wordt gebruikt, is leidend. Daarnaast wordt er per programma onderscheid gemaakt per taakveld.
- De BBV richtlijnen zijn toegepast, ondermeer inhoudende:
  - de personele en materiële kosten worden direct toegerekend aan de programma's en taakvelden op basis van verrichte activiteiten;
  - de kosten voor de overhead (kosten van het stafbureau en team bedrijfsvoering en management) worden separaat in de begroting vermeld, en toegerekend aan de programma's op basis van de verhouding van de directe kosten.
- Er is een normering gehanteerd voor de kosten:
  - de loonkosten zijn gebaseerd op de gemiddelde loonkosten per functie, uitgaande van de gemiddelde werkelijke periodiciteit. Daarmee is een relatie aangebracht tussen het werkprogramma en de daarvoor benodigde capaciteit en kwaliteit en functieniveau en de loonkosten;
  - de opleidingskosten en algemene personeelskosten zijn begroot als percentage van de loonsom, respectievelijk 2% en 3,5%;
  - voor de overheadkosten (huisvesting, facilitair en ICT) geldt dat deze zijn begroot op basis van de werkelijke contractwaarde (voornamelijk met de gemeente Arnhem/De Connectie), met de verwachte indexering.

3.2 Begroting 2021 in hoofdlijnen

Hieronder treft u de initiële begroting 2021 van ODRA weergegeven in productiedoelen, omzet en kosten. De toelichting en de indeling op de programma's is vanaf paragraaf 3.3 weergegeven.

Begroting 2021 op hoofdlijnen x € 1.000	realisatie aantallen	realisatie 2019		begroting aantallen	begroting 2020		begroting aantallen	begroting 2021	
Baten									
Levering producten in aantallen	22.273	nvt		13.294	10.399	63%	13.905	10.762	59%
Levering diensten in uren	165.599	14.880	85%	47.850	4.354	26%	52.810	4.918	27%
Collectieve diensten		1.703	10%		1.451	9%		1.600	9%
Overige diensten		969	6%		391	2%		1.066	6%
Totaal baten		17.551			16.596			18.347	
Lasten	aantal fte			aantal fte			aantal fte		
Lasten programma's	126,6	12.672		129,0	11.698		130,7	12.749	
Lasten overhead	28,7	4.887	28%	31,5	5.134	31%	31,8	5.598	31%
Totaal lasten	155,3	17.560		160,5	16.832		162,5	18.347	
Saldo		-2.680			-236			0	

Toelichting

ODRA heeft voor 2021 een sluitende begroting. We ramen een omzet (en kosten) van € 18,3 miljoen, met een levering van bijna 14.000 producten en 52.000 uur aan diensten. Voor de realisatie van de werkprogramma's verwacht ODRA 184.000 uur nodig te hebben, equivalent voor 129 fte. Dit is gespecificeerd in hoofdstuk 4.
De cijfers 2019 zijn niet geheel vergelijkbaar, vanwege de overgang naar outputfinanciering; dit heeft geleidt tot aanpassing van de PDC met verschuivingen van producten naar diensten en vice versa.

3.3 Programma's (begroting en toelichting)

3.3.1 Inleiding

In dit hoofdstuk leest u per programma:

- wat we willen bereiken
- wat we ervoor doen
- welke indicatoren gelden
- welke kosten de uitvoering met zich meebrengt

De programma-indeling van de begroting (en werkprogramma's, tussentijdse rapportages en jaarrekening) is:

- ProgrammaVergunningverlening
- Programma Handhaving
- Programma Advies
- ProgrammaStelseltaken
- Programma Algemeen & projecten

3.3.2 Programma Vergunningverlening

Voor alle partners van ODRA verzorgen we de vergunningverlening milieu. Het is een basistaak. Vergunningaanvragen en meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat ze binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld. Wabo-procedures behandelen we zoveel mogelijk integraal. Als schakel in de keten zoeken wij daarbij nadrukkelijk aansluiting op de 'loketten' van de partners.

Voor de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Renkum en provincie Gelderland verzorgt ODRA de meldingen en vergunningverlening die te maken hebben met bouwtaken. Daarbij geven we ook adviezen op het gebied van constructietechniek, de welstandstoets en monumentenzorg. Bij planologische afwijkingen zoeken we afstemming met de partners. Voor de gemeenten Renkum en Lingewaard behandelen we ook de bezwaar- en beroepsprocedures.

Ons uitgangspunt is dat we de burger en ondernemer professioneel en effectief willen ondersteunen bij de voorbereiding van zijn (bouw)planontwikkeling. In de voorbereiding leveren we advies over de te zetten stappen. Vervolgens beoordelen we de aanvragen op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat deze aanvragen binnen de wettelijke termijnen afgehandeld zijn, meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid.

Vergunningen voor complexe bedrijven (provinciaal bevoegd gezag) wordt uitgevoerd door de ODRN. ODRA werkt in toenemende mate samen met ODRA om de vergunningen en toezicht op elkaar af te stemmen. De kosten van de vergunningen complexe bedrijven worden doorbelast op outputbasis.

Te bereiken resultaten - output en kosten / baten

Programma Vergunningen	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	110% prod. 108% uren	95-105%	95-105%
Actualiteit	Actualiteit omgevingsvergunningen milieu			80%
Tijdigheid	Verlenen vergunningen (Wabo) binnen de wettelijke termijn	86%	90%	90%
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	92%	90%	90%
Klant tevredenheid	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	82%	80%	80%

Productie en financiën		bouw	milieu & alg.	bouw	milieu & alg.	bouw	milieu & alg.
Financiele realisatie	Binnen budget			Nee		Ja	
		saldo	€ 172	saldo	-€ 68	saldo	€ 131
	- kosten (x € 1.000)	€ 4.488		€ 4.076		€ 4.131	
	- baten (x € 1.000)	€ 4.659		€ 4.008		€ 4.263	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- vergunningen	1.927	61	1.874	59	1.887	51
	- sloopmeldingen	1.266		1.230		1.250	
	- beoordelingen bouw*	563					
	- meldingen act. Besluit		433		413		433
	- vuurwerk (& Brandveiligheid)		150	140	172	143	182
	- overige producten	475	171	17	92	20	96
	Totaal producten	**4.231**	**815**	**3.261**	**736**	**3.300**	**762**
	- gemiddeld kengetal	**7,9**	**15,2**	**8,0**	**14,6**	**7,9**	**14,5**
Productie	**Diensten in uren**						
	- vooroverleg			2.658	1.315	2.633	1.315
	- beoordelingen			1.148		1.998	
	- beroep en bezwaar				1.439		1.377
	- overige adviezen	8	5		779		779
	Totaal diensten			**3.806**	**3.533**	**4.631**	**3.471**

* geïntegreerd met vergunningen

Toelichting op de tabellen

De belangrijkste producten in dit programma zijn de behandeling van diverse meldingen en het verstrekken van vergunningen, met name bouw. De belangrijkste diensten betreffen het vooroverleg en advisering bij de vergunningaanvragen.

Voor 2021 verwachten dat de productie in het programma Vergunningen stabiel is ten opzichte van 2020, met enkele kleine wijzigingen op productniveau.
* Ten opzichte van 2019: Het product beoordelen bouw is geïntegreerd met vergunningen. Door de wijzigingen in de PDC is het aantal uren 2020 en 2021 (ten opzichte van 2019) anders opgenomen.
Het doel is om komend jaar ook groen op de tijdigheid te scoren.

3.3.3 Programma Handhaving

Voor al onze partners voeren we het milieutoezicht bij bedrijven uit en behandelen we eventuele klachten over bedrijven. Het toezichtprogramma, zoals opgenomen in de werkprogramma's, is leidend. Toezicht en handhaving is een cruciale schakel in de reguleringsketen. Preventief toezicht op (bedrijfsmatige) activiteiten in de leefomgeving, verkleint de kans op ongevallen, incidenten of zelfs rampen aanzienlijk. Onze inzet is erop gericht om het naleefgedrag van bedrijven te verbeteren. Daarmee zorgen we voor een verbetering van de veiligheid en leefbaarheid. We toetsen de wettelijke voorschriften, zijn oplossingsgericht en bij een overtreding volgen we de vastgestelde sanctiestrategie.

Naast de werkzaamheden voor onze ODRA partners voeren we ook toezicht uit bij complexe bedrijven in heet Gelderland. Hiermee is via een programmatische aanpak in 2020 gestart. ODRA stuurt het programma provincie breed aan en is verantwoordelijk voor de kwaliteitsontwikkeling van de provinciale pool toezichthouders.

Te bereiken resultaten- output en kosten / baten

We werken in overeenstemming met de vastgestelde strategie voor handhaving van onze partners. We staan voor het realiseren van normconform gedrag bij inrichtingen die onder toezicht staan.
We zorgen ervoor dat we zorgvuldig informatie registreren. De informatie gebruiken we voor het maken van analyses voor het verder verbeteren van de veiligheid en leefbaarheid van de leefomgeving. We voeren onze controles zodanig uit dat we altijd een externe auditor mee kunnen laten kijken. We volgen trends en ontwikkelingen, zodat we voldoende geëquipeerd zijn om bedrijven aan te spreken en/of te adviseren.

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	119% producten 104% uren	95-105%	95-105%
Tijdigheid	% van de klachtmeldingen is binnen 2 weken afgehandeld	80%	80%	80%
Kwaliteit	- Mdw. voldoen aan VTH - % volledige naleving - % klachtafh. binnen termijn - % opgegehen overtredingne Uitvoering mbv digitale checklists Collegiale toets	 90% 76% 80% 80%	90% 100% 100%	90% 100% 100%
Klanttevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening - controles - klachtafhandeling	77% 86% 51%	Nvt	Nvt

Toelichting op de onderstaande tabel

De belangrijkste producten zijn de controle rapporten bouw en milieu -en beoodelingen en klachten. De begrote aantallen voor 2021 zijn stabiel ten opzichte van 2020, met uitzondering van het aantal klachten. Dat is duidelsijk, gezien de realisatie in 2019, in 2020 te laag begroot.
De uren van diensten zijn in deze begroting (tov 2019) beter in kaart gebracht. De verschillen komen voort uit de aanpassingen in de PDC tbv de outputfinanciering.

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019		Doel 2020		Doel 2021	
Productie en financiën		**bouw**	**milieu & alg.**	**bouw**	**milieu & alg.**	**bouw**	**milieu & alg.**
Financiele realisatie	Binnen budget		☺	**Nee**	😐	**Nee**	☺
		saldo	**€ 823**	**saldo**	**-€ 33**	**saldo**	**€ 0**
	- kosten (x € 1.000)	€ 7.254		€ 7.762		€ 8.313	
	- baten (x € 1.000)	€ 8.077		€ 7.729		€ 8.313	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- klachten	766	2.709		410		2.211
	- controles	3.096	1.730	1.690	2.597	1.821	2.378
	- aspect en vervolgcontroles	1.169	1.266	224	964	213	1.137
	- handhavings besluiten en act.				766		742
	- (rapport)beoordelingen	1.756	916		2.406		1.063
	- meldingen behandelen		1.351				
	- overige producten	436	657	81	115	88	120
	Totaal producten	7.223	8.629	1.995	7.258	2.122	7.651
	- gemiddeld kengetal	**4,9**	**5,8**	**13,8**	**7,4**	**11,5**	**7,2**
Productie	**Diensten in uren**						
	- beroep en bezwaar	bij prog. Alg & proj			4.949		5.149
	- inningen / bestuursdwang		47		473		429
	- zienswijzen				903		1.110
	- overige adviesdiensten	9	51		3.803		2.624
	Totaal diensten	9	98	0	10.127	0	9.311

3.3.4 Programma Advies

ODRA beschikt over bijzondere expertises om partners en andere opdrachtgevers gericht en gedegen te adviseren. ODRA levert adviezen op basis van expertise op het gebied van geluid, trillingen, licht, emissies naar lucht, luchtkwaliteit, externe veiligheid, bodem en integrale omgevingsadvisering.
ODRA verstrekt adviezen aan partners veelal op basis van concrete adviesvragen (vraag gestuurd). Een deel van de advisering voert ODRA op programmabasis uit. Te denken valt daarbij aan de uitvoering van emissiemetingen bij bedrijven met een zware milieubelasting. Expertises worden veelal ingezet bij de realisatie van producten in de programma's vergunningen en toezicht. Deze uren maken onderdeel uit van het kengetal van de betreffende producten.

Te bereiken resultaten- output en kosten / baten

Programma Advies	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	90% uren is geleverd	202% producten 95% uren ☺	90% ☺	90% ☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria Jaarlijks wordt team meten & advies geaccrediteerd	91% geaccredi-teerd ☺	90% Accr.	90% Accr.
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	nvt	80%	80%

Toelichting op onderstaande tabel
De belangrijkste diensten binnen het programma advies zijn advisering milieu-expertise, meetadvies en omgevingsadvisering.

De belangrijkste verandering ten opzichte van 2019 betreft het her-rubriceren van de juridische producten. Deze zijn nu ondergebracht in de programma's Vergunningen en Handhaving.

Er is in 2021 een toename van advisering op gebied van geluid; een trend die al enige jaren zichtbaar is.

Programma Advies	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019		Doel 2020		Doel 2021	
Productie en financiën		**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**
Financiele realisatie	Binnen budget		😐	Nee	😐	Nee	☺
		saldo	**-€ 937**	**saldo**	**-€ 101**	**saldo**	**€ 16**
	- kosten (x € 1.000)	€ 2.985		€ 1.804		€ 1.753	
	- baten (x € 1.000)	€ 2.048		€ 1.703		€ 1.769	
Productie	**Producten in aantallen**						
	- omgevingsadvies		140	zijn ondergebracht in de programma's vergunningen en handhaving		zijn ondergebracht in de programma's vergunningen en handhaving	
	- advies toezicht vergunningen		64				
	- geluidsadvies		111				
	- beoordeling & onderz. lucht		95				
	- overige producten		52				
	Totaal producten	**nvt**	**462**				
	- gemiddeld kengetal		**16,3**				
Productie	**Diensten in uren**						
	- bodem advies		3.753				
	- lucht en trillingen advies		6.846		9.230		8.482
	- geluidadvies en sanering lawaai		1.696		100		1.430
	- ketentoezicht en transportcontr.		511				
	- jur. Kwaliteitszorg		640				
	- advies en omgevingsrapporten				9.384		9.804
	Totaal diensten		**13.446**	**0**	**18.714**	**0**	**19.716**

3.3.5 Programma Stelseltaken

Omgevingsdienst Regio Arnhem is de coördinerende omgevingsdienst als het gaat om de complexe handhaving binnen het Gelders Stelsel. Daarnaast participeert ODRA in werk- en expertgroepen binnen het Gelders Stelsel op het gebied van ketenhandhaving, ondermijning en BSBm.

Toelichting op de tabel

In onderstaande tabel zijn de productie doelstellingen 2020 voor het programma toezicht complexe bedrijven opgenomen. Voor een nadere toelichting hierop wordt verwezen naar een apart programmaplan.
Voor de begroting 2021 is dit plan nog niet opgesteld; er wordt uitgegaan van gelijke doelstellingen.

Programma Stelseltaken	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening	niet gemeten	80% ☺	80% ☺

Productie en financiën		**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**	**bouw**	**milieu**
Financiele realisatie	Binnen budget		☺	Nee	😐	Ja	☺
		saldo	**€ 44**	**saldo**	**-€ 9**	**saldo**	**-€ 109**
	- kosten (x € 1.000)	€ 83		€ 164		€ 289	
	- baten (x € 1.000)	€ 127		€ 155		€ 179	
Productie	Prod. & uren **Handhaving Complex**	----->>>> In 2020 en 2021 begrote aantallen en uren, incl. uren van medewerkers uit de Pool Voor complex geldt nar bekostiging iop uren (ipv producten)		**aantallen**	**uren**	**aantallen**	**uren**
	- controle rapporten mil + rap. Verpli			1.697	13.445	1.697	13.445
	- specialistische controles			124	520	124	520
	- specialistisch advies				4.401		4.401
	- represief toezicht			905	2.610	905	2.610
	- handhaving			79	1.488	79	1.488
	- strafrecht				945		945
	- aandachtsbedrijven				4.050		4.050
	- kwaliteitsverbetering				1.920		1.920
	- overige (prog. Man.)				4.100		4.100
	Totaal producten			**2.805**	**33.479**	**2.805**	**33.479**
Productie	Diensten in uren (vn.aan OD's)						
	- DAT		41		775		313
	- LMA		365		930		375
	Totaal diensten		406	0	1.705	0	688

De bekostiging van het programma is afwijkend van de outputsystematiek. Voor 2020 is afgesproken dat dit nog volledig op uur basis x tarief verloopt. Nadat er voldoende ervaringscijfers zijn, kan worden overgegaan op outputfinanciering.

In de tabel zijn alle uren opgenomen. Deze worden gerealiseerd door toezichthouders uit de Gelderse OD's. De kosten hiervan zijn als materiële kosten begoot en niet opgenomen in de formatie van ODRA.

3.3.6 Programma Algemeen & projecten

In het programma algemeen en projecten zijn de belangrijkste projecten van ODRA opgenomen.

Te bereiken resultaten - output en kosten / baten

Programma Projecten	Beoogd resultaat	Bereikt resultaat 2019	Doel 2020	Doel 2021
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd	95% producten 70% uren	90%	90%
Juridische kwal	% bezwaren en beroepen die ongegrond zijn verklaard, danwel	was er niet in 2019	90%	90%
Juridische kwal	% herstel overtredingen binnen herstel termijn handhavingsbesluit	80%	vervalt	vervalt
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	93%	90%	90%
Klant tevredenh	Klanten zijn (zeer) tevreden over de dienstverlening		Nvt	80%

Productie en financiën		bouw	milieu	bouw	milieu	bouw	milieu
Financiele realisatie	Binnen budget	saldo	-€ 109	Nee saldo	-€ 25	Nee saldo	-€ 38
	- kosten (x € 1.000)	€ 2.749		€ 3.026		€ 3.860	
	- baten (x € 1.000)	€ 2.640		€ 3.000		€ 3.823	
Productie	Producten in aantallen						
	- beroep	8	11	ondergebracht bij prog. Vergunningen en handhaving		ondergebracht bij prog. Vergunningen en handhaving	
	- bezwaar	99	23				
	- zienswijzen	164	39				
	- WOB verzoeken	12	12		19		0
	- overig prod. (vuurwerkrap.2020-2021	6	2		25		70
	Totaal producten	**289**	**87**	**0**	**44**	**0**	**70**
	- gemiddeld kengetal	**15,9**	**29,7**		**4,6**		**2,0**
Productie	Diensten in uren						
	- workarounds (partnerspec. Afspr.)	246	5		428		605
	- projecten	317	2.852		6.292		9.171
	- beleids onderst. / milieuprogr.		1.889		3.245		3.145
	- ov. diensten (ontw. & afstemming)		784				2.072
	Totaal diensten	563	5.530		9.965	0	14.993

Toelichting

Het programma Algemeen & Projecten heeft reguliere resultaten en projectresultaten, die zijn vastgelegd in projectplannen. De doelen zijn grotendeels beschreven in hoofdstuk 2 en betreffen onder meer*:* Omgevingswet, Energie, GUOV en ondermijning.

De belangrijkste diensten in dit programma zijn: Beleids- en bestuursondersteuning, projectleiding en –ondersteuning, en partner specifieke werkafspraken en inbreng en afstemming ODRA-expertises.
Ook in dit programma zijn er ten opzichte van 2019 veel verschuivingen door de overgang naar outputfinanciering en nieuwe PDC.

Hoofdstuk 4: Toelichting op de begroting en balans

In dit hoofdstuk wordt de begroting 2021 vanuit een aantal invalshoeken belicht.

Achtereenvolgens:
- de programma begroting: hierin worden de opbrengsten per programma / projecten weergegeven in relatie tot de realisatie 2018 en begroting 2019. Het betreft een totaal overzicht van de in hoofdstuk 3 vermelde productie en kosten per programma;
- de staat van baten en lasten en de toelichting op de categoriale begroting;
- de overhead;
- de geprognosticeerde balans ultimo 2021 en de toelichting op de reserves, andere balansposten en kengetallen.

4.1 Programma begroting

De in hoofdstuk 2 en 3 vermelde uitgangspunten enontwikkelingen en beoogde productieresultaten zijn op basis van de uitgangspunten van outputfinanciering vertaald in onderstaande tabellen. Ook zijn de taakvelden weergegeven en er is een vergelijk gemaakt met de realisatie 2019 en begroting 2020.

In 2020 is door de transitie naar outputfinanciering (andere PDC) een trendbreuk in de historische opbouw van de begroting. De vergelijkbaarheid met 2019 kan daardoor niet worden gemaakt. Met name bij de kosten voor de programma's Handhaving en Algemeen/projecten wijken af van voorgaande jaren.

Baten x € 1.000	realisatie 2019	Begroting 2020	begroting 2021	Specificatie taakveld bouw	milieu	algemeen
1. Vergunningverlening	4.659,3	4.008,1	4.262,5	2.868	1.249	146
2. Toezicht en Handhaving	8.077,3	7.729,3	8.313,5	2.360	4.350	1.604
3. Advies	2.047,5	1.702,9	1.768,7		1.769	
4. Stelseltaken	126,6	155,2	179,3		179	
5. Algemeen en Projecten	2.640,4	3.000,4	3.822,6	471	1.127	2.224
Baten	**17.551,1**	**16.595,9**	**18.346,7**	**5.699,3**	**8.673,7**	**3.973,7**
- verhouding				31,1%	47,3%	21,7%

Kosten x € 1.000	realisatie 2019	Begroting 2020	begroting 2021	Specificatie taakveld bouw	milieu	algemeen
1. Vergunningverlening	4.487,8	4.076,1	4.131,2	2.780	1.210	141
2. Toezicht en Handhaving	7.254,2	7.761,9	8.313,3	2.360	4.350	1.604
3. Advies	2.984,9	1.803,9	1.753,1		1.753	
4. Stelseltaken	1.448,4	164,4	288,7		289	
5. Algemeen en Projecten	1.384,3	3.025,8	3.860,3	476	1.138	2.246
Kosten	17.559,6	16.832,0	18.346,7	5.615,5	8.740,1	3.991,1
- verhouding				30,6%	47,6%	21,8%
Saldo	**-8,5**	**-236,1**	**0,0**	**83,8**	**-66,4**	**-17,4**

ODRA hanteert in de begroting drie taakvelden, bouw en milieu en algemeen. Het taakveld algemeen betreft producten en diensten die voor beide taakvelden gelden, zoals de juridische diensten (handhaving).

De bekostiging van de programma's vindt plaats door de partners en overige klanten. ODRA hanteert daarbij een tweetal contracttypen:

- het reguliere werkprogramma (gesplitst in milieu, bouw en algemeen).Voor 2021 zijn met alle partners concept werkprogramma's 2021 op dit niveau opgesteld.
- aanvullende opdrachten: gedurende het begrotingsjaar kunnen door partners in overleg met ODRA extra opdrachten worden ingepland, die niet waren voorzien in het werkprogramma. Deze zijn niet meegenomen in de begroting.

Voor de omgevingsdiensten en enkele gemeenten (derden) geldt dat ook met hen een werkprogramma wordt afgesproken. Dat gebeurt in het najaar van 2020. Deze werkprogramma's bestaan op hoofdlijnen uit twee onderdelen: complexe toezicht en handhavingsactiviteiten voor **gemeentelijke** bedrijven (voor OVIJ- OddV – ODNV) en specifieke advisering en dienstverlening.

Baten x € 1.000	**realisatie 2019**	**Begroting 2020**	**begroting 2021**	**Specificatie taakveld**		
				bouw	**milieu**	**algemeen**
Partners	15.603,4	15.663,2	15.034,4	5.534,1	7.186,2	2.314,1
Provincie complexe handhaving			2.527,1	20,9	922,9	1.583,4
Omgevingsdiensten	776,1	760,5	568,4	144,3	375,8	48,2
Derden	100,7	156,3	216,7		188,8	27,9
overig / balans		15,9				
- subsidies	101,9					
- doorberekende projectkst	934,3					
- overig	34,6					
Baten	**17.551,0**	**16.595,9**	**18.346,7**	**5.699,3**	**8.673,7**	**3.973,7**
- verhouding				31,1%	47,3%	21,7%

4.2 Staat van baten en lasten (per categorie)

Onze 11 partners dragen voor 82% bij aan de omzet voor de reguliere dienstverlening. vaanf 1 januari 2020 voert ODRA het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven uit. De provincie bekostigt dit programma (€ 2,5 miljoen). Hierin is rekening gehouden met de kosten die de OD's voor de medewerkerspool in rekening brengen bij ODRA. Het aandeel van de omgevingsdiensten in de omzet neemt af door deze wijziging.
De dienstverlening aan derden is op dit moment moeilijk in te schatten. Dit betreft veelal ad-hoc en incidentele opdrachten metingen. Op basis van ervaringscijfers gaat ODRA uit van een omzet van € 0,2 miljoen.

In de tabel in paragraaf 3.2 per product - dienst en collectieve dienst gespecificeerd.
Samengevat:
- Levering producten; € 10,7 miljoen; 59% van de omzet; aantal producten 13.905
- Levering diensten; € 4,9 miljoen; 27% van de omzet; 52.810 uur
- Collectieve diensten; € 1,6 miljoen; 9% van de omzet;
- Doorbelaste projecten; € 1,1 miljoen; 6% van de omzet

Aan een aantal partners brengt ODRA materiële kosten in rekening voor Wabo, team meten & advies, piket (opruimkosten) en complexe vergunningverlening.
In de bijlage is de specificatie per partner weergegeven.

Staat van baten en lasten (categoriaal) x € 1.000	realisatie 2019	begroting 2020	begroting 2021	% tov begroting 2020
Totaal baten	**17.551,0**	**16.595,9**	**18.346,7**	11%
Kosten				
Personeel				
medewerkers ODRA	10.187,7	10.849,6	11.353,1	5%
externe inhuur	2.235,3	1.851,4	1.659,6	-10%
uitbesteed werk (exclusief compl	373,5		334,6	
opleidingen	213,8	381,0	257,8	-32%
alg. personeelskosten	774,8	426,0	515,5	21%
dotatie personeelsvoorzieningen	216,0		100,0	
harmonisatie/detacheringen	-97,0	-76,4	-100,0	31%
Totaal personeel	13.904,1	13.431,7	14.120,6	5%
Huisvesting en facilitair	1.126,4	1.084,9	975,1	-10%
ICT	967,7	1.340,8	1.113,2	-17%
Stelselkosten	326,3	328,9	377,8	15%
Advieskosten	246,6	255,8	306,3	20%
Overige kosten	53,7		51,1	
Dotatie onvoorzien			37,5	
Programma kosten	934,7	389,9	1.365,3	250%
Totaal kosten	**17.559,5**	**16.832,0**	**18.346,7**	9%
Saldo	**-8,5**	**-236,1**	**0,0**	

4.2.1 Toelichting op de kosten

ODRA heeft voor 2021 een sluitende begroting. Er is een kleine post onvoorzien opgenomen van € 37.500 euro. Dit is feitelijk de marge tussen kosten en baten is. Het is nog niet mogelijk om al in 2021 het begrote tekort van 2020 (ontstaan vanwege dubbele kosten bij de implementatie VTH) in te halen met het voorgestelde tarief van € 92 euro per uur.
Zoals al in de meerjarenbegroting van 2020 is aangegeven, verwacht ODRA dit tekort vanaf 2022 – 2023 in te lopen.

4.2.2 Toelichting personeelskosten

De capaciteit voor de werkprogramma's bepaalt de personeelskosten. Voor elk product uit de PDC is bepaald welke functies dit product realiseren;deze corresponderen met de loonschalen.

Salariskosten internen en inhuur derden
Op basis van de concept werkprogramma's 2021 is geraamd dat ODRA circa 184.000 uur (declarabele) capaciteit nodig heeft. Dit is gesplitst naar internen 113,4 fte en een aandeel externe inhuur van omgerekend 17,3 fte (15%)
Het aandeel externen is ingeschat op basis van de arbeidsmarkt en de vaste onderdelen in de werkpakketten. ODRA voert het beleid om zoveel mogelijk medewerkers intern aan te stellen, op te leiden, met uitzondering van de piekbelastingen en incidenteel werk. Helaas blijkt dat bij uitzondering een aantal specialistische expertises (milieu vergunningverleners en bodemspecialisten)alleen via inhuur binnen te halen is.
Een deel van de externe capaciteit bestaat uit 'uitbesteed werk'. In deze 'contractvorm' wordt geen capaciteit ingehuurd, maar wordt de realisatie van producten aanbesteed.

Formatie bezetting en personele kengetallen	realisatie 2019			begroting 2020				begroting 2021				
	intern	extern	totaal	intern	extern	totaal		intern	extern	uitbesteed	totaal	
Formatie bezetting												
Productief	120,7	15,4	136,1	109,7	19,4	129,0	80%	113,4	13,8	3,5	130,7	80%
Niet productief	18,4	4,1	22,5	31,5		31,5	20%	31,8			31,8	20%
Totaal bezetting en formatie	139,1	19,5	158,6	141,2	19,4	160,5		145,2	13,8	3,5	162,5	
Loonkosten x € 1.000	10.188	2.235	12.423	10.850	1.851	12.701		11.353	1.660	335	13.347	
Gemiddelde kosten /fte (in €)	**73.227**	**114.436**	**78.327**	**76.850**	**95.653**	**79.117**		**78.182**	**119.988**	**96.765**	**82.136**	
% van de loonsom	82%	18%		85%	15%			85%	12%	3%		
% stijging gemid loonkosten tov realisatie 2019				5%	-20%	1%		6%	5%		5%	

Ten opzichte van 2019 en begroting 2020 zijn de volgende ontwikkelingen te zien:

- de formatie 2021 is nagenoeg stabiel . De medewerkers uit de pool voor toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven is hierin niet meegenomen.
- de formatie voor 'niet productief' (staf/bedrijfsvoering/management) is gelijk aan begroting 2020. Het verschil met 2019 wordt bepaald door de positionering van de coördinatoren sinds maart 2020, teamleiders. Deze zijn nu volledig opgenomen als 'niet productief'.
- De gemiddelde loonkosten per fte stijgen ten opzichte van 2019 en 2020 met respectievelijk 5% en 6%. Dit is het effect van de huidige cao (3,25% in 2019 en 3% in 2020). Er is nog geen rekening gehouden met een nieuwe cao per 1 januari 2021.
- ODRA gaat uit bij de raming voor de externe inhuur van een kostenverhoging van 5% ten opzichte van 2019. De krappe arbeidsmarkt en de hierdoor stijgende tarieven zijn hier debet aan.

De loonkosten zijn inclusief de bedragen die ODRA uitbetaalt aan medewerkers die recht hebben op een harmonisatietoelage. Deze toelagen worden conform afspraak of bij de in 2013 latende organisaties in rekening gebracht dan wel onttrokken uit de daarvoor ingestelde voorziening. Deze kosten zijn separaat geraamd (€ 100.000 begroot in 2021).

Opleidingskosten

De opleidingskosten worden begroot als percentage van de loonsom. Sinds de oprichting van ODRA wordt een percentage van 2% aangehouden. Afgelopen jaren is gebleken dat dit net voldoende is om de reguliere opleidingskosten te dekken. De reguliere kosten bestaan uit het op peil houden van de VTH-kwaliteitseisen (circa 45%) en kosten voor persoonlijke (of groep) ontwikkeling buiten de VHT-A vakgebieden om.
In 2020 is er een extra opleidingsinspanning begroot, namelijk voor de Omgevingswet. Met het Algemeen Bestuur is afgesproken dat (eenmalig in 2020) het opleidingsbudget wordt verhoogd met 1,5% van de loonsom. Deze verhoging is in 2021 weer uit de begroting. De planning is dat het merendeel van de opleidingen zijn afgerond.

Algemene personeelskosten

De algemene personeelskosten bestaan uit een variabel gedeelte gekoppeld aan het aantal medewerkers (zoals vergoedingen, woon-werk reiskosten) en vaste componenten (Arbo contracten, werving en selectie). De variabele loonkosten worden begroot als percentage van de loonsom, namelijk 3,5%. De vaste component wordt op verplichtingenbasis begroot.

In 2021 zijn de kosten lager dan de realisatie 2019. Dit als gevolg van de uitbetaling van een eenmalige post (éénmalige uitkering Cao).

4.3.2 Toelichting materiële kosten

Huisvesting en facilitaire kosten (gastheer)
ODRA is gehuisvest in het Stadskantoor van de gemeente Arnhem. In de dienstverleningsovereenkomst geldt bedrag per m2 (met een standaard van 19,6 m2 per werkplek). Totaal aantal m2 = 2371 x € 150,-.
De kosten voor huisvesting vallen in 2021 lager uit. De huurprijs wordt (na een verhoging in 2019) medio 2020 weer verlaagd.

ODRA heeft ook een huurcontract voor technische ruimtes op de markt voor team meten & advies. De kosten hiervan worden doorbelast aan provincie Gelderland en zijn begroot onder de post 'projectkosten'.

ODRA heeft een contract met de Connectie voor de facilitaire diensten. Met ingang van 2020 heeft ODRA de financiële en personele administratie in eigen beheer. Van de Connectie worden nog de werkplekken, postafhandeling en gebouw faciliteiten afgenomen.

Voor 2021 is een bedrag geraamd van afgerond € 1,0 miljoen voor huisvesting en facilitair. Circa € 110.000 minder dan in 2019 is gerealiseerd, door de huurverlaging.
De huisvestingskosten bedragen € 8.058 per fte (was € 9.039 in 2019)

ICT (gastheer en overig)
De ICT kosten zoals de standaard werkplek, licentiekosten, hardware en technisch applicatiebeheer worden, op basis van een DVO met de Connectie, bij ODRA in rekening gebracht.
Daarnaast heeft ODRA ook eigen kosten ICT. Dit betreft licenties voor onder meer het zaaksysteem Open Wave, het bedrijfsvoeringsysteem SAP byDesign – en analytics, Digitale Checklisten, Cyclorama en andere specifieke ODRA-gerelateerde licenties. Daarnaast is er een toenemend aandeel van de eigen mobiele ICT apparatuur voor onze ambulante medewerkers.

In 2020 zijn er eenmalige ICT-kosten ontstaan met betrekking tot het nieuwe VTH systeem. Hiervoor is een (positieve) businesscase opgesteld. ODRA verwacht naast grote kwalitatieve verbeteringen een kostenbesparing van structureel € 0,4 miljoen te kunnen realiseren vanaf 2022.

Stelselkosten
In het Gelders Stelsel is afgesproken dat iedere omgevingsdienst een stelseltaak uitvoert. ODRA voert het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven uit. Dee andere OD's voeren veel taken uit die de (gezamenlijke) primaire proces (zoals ketentoezicht en BSBm) en bedrijfsvoering faciliteren.

De kosten van deze taken worden opgebracht (via een verdeelsleutel) door alle Gelderse Omgevingsdiensten. De bedrijfsvoeringactiviteiten betreffen: Portaal en communicatie, HRM Coördinatie stelsel, kwaliteit en I-GO.

Afgelopen jaren zijn de kosten van de stelseltaken toegenomen. Voor 2021 wordt wederom een kostenstijging verwacht. Ondanks dat er nog geen concrete planvorming onderligt, ontvangen we deze signalen. Deze stijging heeft vooral betrekking op I-GO, onder meer door afbouw van de investeringssubsidie van de provincie.

Overige kosten en programmakosten
Onder de overige kosten vallen:
- accountant en overige advieskosten: de accountant is begroot voor een bedrag van € 30.000. Daarnaast worden hier ook de kosten van adviezen voor organisatie,

bijvoorbeeld bijzondere juridische- HR en/of communicatie expertisebedrag € 150.000. Ook organisatieontwikkeling en onderzoek is begroot. Totaal € 126.000;
- overige uitgaven: betreft alle reguliere kosten die niet direct onder bovenstaande categorieën valt;
- de programmakosten betreffen de materiële kosten die worden doorbelast. Begroot zijn de kosten voor de partners Arnhem en Lingewaard in het kader van de Wabo en voor de provincie voor het bureau milieumetingen (team meten & advies) en kosten voor het programma toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven (kosten van de OD's).

Onvoorzien
Conform de richtlijnen (BBV) kan ODRA een post onvoorzien opnemen in de begroting, ter dekking van kosten in de bedrijfsvoering of tegenvallers in het primaire proces.
Voor 2021 is maar 0,2% van de omzet aan marge.

4.4 Overhead

In onderstaande tabel zijn de overheadkosten van ODRA weergegeven. De overhead bestaat uit personele - en materiële overhead.
De personele overhead bestaat uit de kosten voor de indirecte (niet of gedeeltelijk productieve afdelingen en teams van ODRA, namelijk bedrijfsvoering, staf, ICT/ administratieve ondersteuning en management.
De materiële overhead bestaat uit kosten voor de huisvesting, ICT en overige uitgaven, voor zover deze geen 100% causaal verband hebben met de directe activiteiten.

Overhead specificatie (indirecte kosten) x € 1.000	realisatie overhead 2019		begroting overhead 2020		begroting overhead 2021	directe kosten 2021	totaal kosten 2021
Personeel	2.435,2	13%	2.200,5	13%	2.736,8	11.383,8	14.120,6
Overige overhead							
- huisvesting & facilitair	1.143,2		1.084,9		852,5		852,5
- Wagenpark en parkeerplaatsen					122,5		122,5
- ict	913,5		1.340,8		1.113,2		1.113,2
- advieskosten	165,0				306,3		306,3
- stelselkosten	216,2		328,9		265,5	112,3	377,8
- onvoorzien	0,0				37,5		37,5
- overige kosten	14,3		179,3		51,1	1.365,3	1.416,3
Subtotaal overige overhead	2.452,2	14%	2.933,9	17%	2.748,5	1.477,6	4.226,1
Totaal	**4.887,4**		**5.134,5**		**5.485,3**	**12.861,4**	**18.346,7**
totale kosten	17.559,5		16.832,0		18.346,7		
% van de total kosten		27,8%		30,5%	29,9%	70,1%	

De overhead van ODRA stijgt in absolute zin (van € 5,1 miljoen in 2020 naar € 5,5 miljoen in 2020). In relatieve daalt de overhead ten opzichte van 2020.
De overhead zal procentueel in 2020 en 2021 hoger uitvallen dan in 2019. Dit heeft te maken met de nieuwe organisatiestructuur, waarbij de teamleiders volledig tot de overhead worden gerekend.

4.5 Geprognotiseerde balans 2020

De onderstaande balans (prognose ultimo 2021) is voornamelijk gebaseerd op de jaarrekening 2019, aangevuld met de verwachte balansmutaties boekjaar 2020 enmet de prognose balansmutaties 2021.

Activa x € 1.000	realisatie 31-12-2019	prognose 31-12-2020	prognose 31-12-2021
Vaste activa			
Materiële vaste activa	191,3	648,3	503,3
Financiële vaste activa			
Vaste activa	191,3	648,3	503,3
Vlottende activa			
Voorraden			
Uitzettingen met looptijd < 1 jaar	3.531,1	2.000,0	2.000,0
Liquide middelen	1.519,8	1.000,0	1.000,0
Onderhanden werk		300,0	300,0
Vlottende activa	5.050,9	3.300,0	3.300,0
Totaal activa	**5.242,2**	**3.948**	**3.803**

Passiva x € 1.000	realisatie 31-12-2019	prognose 31-12-2020	prognose 31-12-2021
Vaste passiva			
Algemene reserve	442,2	466,7	230,6
Bestemmingsreserves	329,0	296,0	296,0
Resultaat boekjaar	-8,5	-236,1	
Voorzieningen	729	539	599
Vaste passiva	1.492,1	1.066,0	1.126,0
Vlottende passiva			
Vlottende schulden < 1 jaar	3.030,8	2.600,0	2.600
Overlopende passiva	570,9	214,6	77
Vooruitontvangen middelen	148,4	67,4	
Vlottende passiva	3.750	2.882	2.677
Totaal passiva	**5.242,2**	**3.948**	**3.803**

4.5.1 Toelichting op de geprognosticeerde balans

Vaste activa

ODRA heeft de implementatiekosten van SAP en VTH systeem geactiveerd. In 2021 zijn de afschrijfkosten opgenomen bij de ICTkosten. De kosten worden in 5 jaar afgeschreven.

De materiële vaste activa betreffen de bedrijfsauto's. De bussen voor de team meten & advies worden in 5 en 10 jaar afgeschreven, de overige bedrijfsauto's niet. ODRA is in 2018 overgegaan op leasing van personenauto's. ODRA beschikt over 10 bedrijfsauto's die voornamelijk worden gebruikt door toezichthouders en de meetdienst.

Categorie	Subcategorie	Afschrijftermijn
Vervoer	personenauto's	5 jaar
	materieel voertuigen	10 jaar
Apparatuur	Hardware	4 jaar
	Meet apparatuur	5 tot 10 jaar
	inventaris	5 jaar
Software	immateriele activa	5 jaar

In 2020 en 2021 wordt geïnvesteerd in de auto's en aanwezige meetapparatuur. Hiervoor is een meerjarig investeringsplan opgesteld. De afschrijfkosten worden volgens afspraak met provincie Gelderland ten laste gebracht van het bestemmingsfonds 'Provincietaken'.

Vlottende activa
Eind 2019 was er een hoog debiteurensaldo in verband met de afrekening met partners over 2019. De voorschotten waren veel lager dan de eindafrekening 2019, mede doordat het aanvullend werk niet met voorschotten wordt gefactureerd.

Onderhanden werk
Door de overgang naar outputfinanciering is er eind 2019 een post onderhanden werk ontstaan. Dit betreft het werk aan de producten die zijn opgestart, maar nog niet zijn geleverd. Facturering vindt plaats na gereed komen product.
De systematiek die wordt gehanteerd: van elk onderhanden product wordt de status bepaald (intake, voorbereiding, in onderzoek, enz). Er is een norm bepaald per status van de gemiddelde tijdsbesteding op dat moment. Deze tijdsbesteding wordt gekwantificeerd via het uurtarief.

Vaste passiva
De Algemene Reserve zal door het negatieve resultaat in 2020 dalen naar € 248.000. Het vermogen wordt vanaf 2022 weer aangevuld met de baten uit de businesscase VTH-systeem en besparingen op de huisvesting- en ICT kosten (zie meerjaren begroting).

Reserves x € 1.000	realisatie 31-12-2019	mutaties 2020	prognose 31-12-2020	mutaties 2021	prognose 31-12-2021
Algemene reserve	442,2	24,5	466,7	-236,1	230,6
BR Provincietaken	91,8		91,8		91,8
BR Bureau milieumetingen	200,7		200,7		200,7
BR RVMK	36,5	-33,0	3,5		3,5
Reserves	**771,2**	**-8,5**	**762,7**	**-236,1**	**526,6**

In de bestemmingsreserve Bureau milieumetingen (team meten & advies) vinden mutaties plaats in verband met de afschrijvingskosten van de investeringen.

De harmonisatievoorziening, die de toelagen van medewerkers die bij de oprichting van ODRA zijn overgekomen van de provincie Gelderland dekt, heeft een 'looptijd' tot na 2030.

Voorzieningen x € 1.000	realisatie 31-12-2019	mutaties 2020	prognose 31-12-2020	mutaties 2021	prognose 31-12-2021
Harmonisatietoelage Prov. Gelderland	479,4	-40,0	439,4	-40,0	399,4
Personele kosten	250,0	-150,0	100,0	100,0	200,0
Voorzieningen	**729,4**	**-190,0**	**539,4**	**60,0**	**599,4**

Vooruit ontvangen middelen
Op de balans van ODRA staat ultimo 2019 een bedrag van afgerond € 0,15 miljoen. Dit bedrag betreft voor een deel vooruit ontvangen subsidies voor geluidsaneringstrajecten voor de gemeente Arnhem. Met de gemeente Arnhem is afgesproken dat met ingang van 2019 de subsidiegelden via hun administratie loopt in plaats van de administratie van ODRA. Daarom zal deze post komende jaren richting 'nihil' gaan.

Het andere deel zijn geoormerkte budgetten voor ORM, meldplicht energie en project Omgevingswet. Deze worden in 2020 aangewend.

4.5.2 Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ODRA in staat is tegenvallers op te vangen. Hiervoor is een risico-inventarisatie opgesteld. In de jaarstukken 2019 is een risico beschrijving in algemene zin opgenomen op basis van het type risico dat kan optreden. Hieronder een samenvatting.

ODRA onderscheidt vier type risico's:

- risico's met betrekking tot de exploitatie. Dit betreft tegenvallers uit de normale bedrijfsvoering, door onvoorziene gebeurtenissen, prijsstijgingen die uitstijgen boven de toegepaste indexering in de begroting, dan wel tegenvallende inkomsten. De transitie naar outputfinanciering valt onder deze laatste categorie; minder afname van producten dan begroot en / of een te lage kostprijs.
  ODRA investeert in 2021 in een nog scherpere monitoring en scenario-ontwikkeling rond de kostenontwikkeling in het kader van outputfinanciering. De geschatte omvang van het risico is € 200.000.
- risico's met betrekking tot de taakuitvoering: ODRA kan aansprakelijk worden gesteld voor fouten in de reguliere taakuitvoering en bedrijfsvoering. Dit betreft vooral een bestuurlijk en imago risico. ODRA is verzekerd voor maximaal 2 keer € 2,5 miljoen per jaar voor beroepsfouten.
- het risico van frictiekosten ontstaat bij majeure aanpassingen in de organisatie (structuur), ingegeven door wetswijzigingen of majeure wijzigingen in de werkpakketten voor partners. De omvang van het financiële risico kan oplopen van € 0,1 tot € 0,5 miljoen. ODRA heeft in deze begroting € 100.000 gereserveerd als dotatie aan personeelsvoorziening.
- Het risico om niet te voldoen aan algemene wet- en regelgeving, zoals belastingwetten, AVG en internationale verordeningen. Het risico is vooral bestuurlijk en imago, en niet zozeer kwantitatief.

ODRA heeft op basis van bovenstaande een weerstandsvermogen nodig van € 0,4 tot € 0,8 miljoen.
In onderstaande tabel is aangegeven dat de Algemene Reserve ultimo 2021 naar verwachting circa € 248.000 bedraagt. Samen met de bestemmingsreserves is het weerstandsvermogen gelijk aan de minimale inschatting vanuit de geïnventariseerde risico's.

Weerstandsvermogen x € 1.000	**stand 31-12-2019**	**stand 31-12-2020**	**stand 31-12-2021**
Algemene Reserve	442,2	466,7	230,6
- onverdeeld resultaat	-8,5	-236,1	0,0
Bestemmingsreserves			
- Provincietaken	91,8	91,8	91,8
- Bureau milieumetingen	200,7	200,7	200,7
- RVMK	36,5	3,5	3,5
totaal bestemmingsreserves	329,0	296,0	296,0
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0
Totaal	**763**	**527**	**527**
Omzet	17.551,0	16.595,9	18.346,7
- percentage omzet	4,3%	3,2%	2,9%

4.5.3 Kengetallen

Het doel van de financiële kengetallen is inzicht te geven in de balanspositie van ODRA en/of de begroting structureel en duurzaam in evenwicht is.

De netto schuld quote geeft inzicht in de verhouding van het vrije vermogen (+ reserves minus vaste activa) ten opzichte van de omzet. Het vermogen en de bestemmingsreserves zijn ultimo 2021 € 0,54 miljoen. De investeringen in activa € 0,6 miljoen. De schuldquote neemt door de investering in het VTH-systeem verder af.

Kengetallen	realisatie 2019	Prognose 2020	prognose 2021
Netto schuldquote	-3,3%	-1,1%	-1,8%
Netto schuldq. (verstrekte leningen)	-3,3%	-1,1%	-1,8%
Solvabiliteit	14,5%	13,3%	13,8%
Structurele exploitatieruimte	0,0%	0,0%	0,0%
Liquiditeit (current ratio)	134,7%	114,5%	123,3%
Grondexploitatie	nvt	nvt	nvt
Belastingcapaciteit	nvt	nvt	nvt

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin ODRA in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het percentage is relatief laag. Dit komt met name door een hoog bedrag aan kortlopende passiva.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting is het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten. Door de outputfinanciering en het jaarlijks vaststellen van een werkpakket door de partners in de Gemeenschappelijke Regeling, is er geen meerjarige toezegging van omzet.

Financiering / liquiditeit

Het financieringsvraagstuk van ODRA was de afgelopen jaren van ondergeschikt belang. Door de aanwezigheid van vermogen en voorzieningen, en door de voorschotrekeningen aan de partners aan het begin van het kwartaal, was er vrijwel altijd voldoende saldo om lopende verplichtingen te betalen.
Door afname van het vermogen, de voorzieningen en reserves én door de investeringen wordt de liquide positie van ODRA een groter aandachtspunt.

Rente risicobeheer / norm

De treasury functie is gebaseerd op de Wet Fido. Een belangrijk element daarbij is het meer zicht krijgen op de ontwikkeling van de financieringspositie, zowel op korte als lange termijn. Dit betreft dan met name het in beeld brengen van de behoefte aan financieringsmiddelen, gerelateerd aan de investeringsplanning en de inzet van vrijvallende dan wel beschikbaar komende financieringsmiddelen.

Schatkistbankieren is eind 2013 in werking getreden. Decentrale overheden dienen vanaf december 2013 banktegoeden, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekeningcourant bij het ministerie van Financiën. Voor ODRA bedraagt de drempelwaarde in principe € 250.000, maar middels een specifieke afspraak met het ministerie van Financiën en de BNG is dit opgehoogd naar € 1,75 miljoen.

ODRA zet in 2021 geen leningen of deposito’s uit te zetten die de renterisiconorm van de wet Fido zal overschrijden.

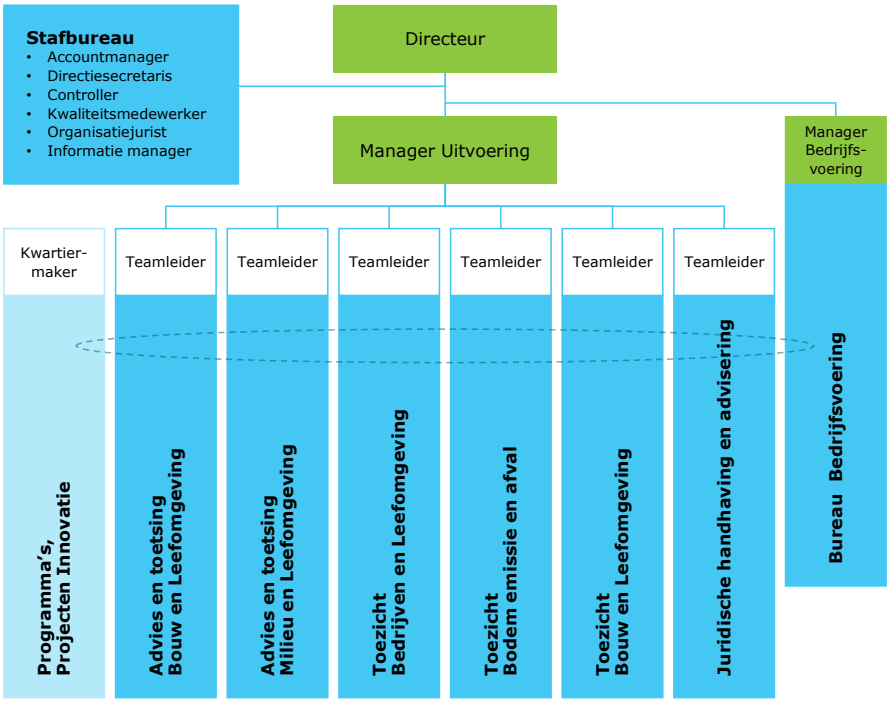
Kasgeldlimiet

Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal. ODRA komt in 2021 niet boven deze norm uit.

4.6 Bedrijfsvoering

Deze paragraaf gaat over de sturing en beheersing van de primaire en ondersteunende processen van ODRA. Van belang zijn onder andere: organisatiestructuur, huisvesting, medewerkers, medezeggenschap en ICT.

Organisatiestructuur per 1 maart 2020

ODRA is sinds 1 maart 2020 georganiseerd in zes teams voor de reguliere VTH taken, aangestuurd door 1 manager Uitvoering. Daarnaast opereert een team PPI: 'projecten, programma's en innovatie', een bureau Bedrijfsvoering en de Staf.

Het team PPI functioneert als een matrixorganisatie. Tot het team behoren projectleiders die de capaciteit (tijdelijk) uit de reguliere teams betrekken.
Bedrijfsvoering ondersteunt het primaire proces middels administratie, HR, communicatie, control en ICT en post\archief. De staf ondersteunt de hele organisatie (inclusief management) en heeft ook een beleidsmatige functie.

Bestuurlijk
Er worden in 2021 op bestuurlijk vlak geen bijzonderheden verwacht. Wisselingen in het Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur zijn in 2019 gerealiseerd in verband met de gehouden verkiezingen.

Verbonden Partijen
ODRA heeft geen bestuurlijke en financiële belangen in privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties.

Medezeggenschap
Voor de medezeggenschap is een Ondernemingsraad (OR) ingesteld met daarbij een gemandateerde WOR-bestuurder. Tussen de gemandateerde bestuurder en de OR vindt eens per drie weken overleg plaats. De OR behartigt de personele belangen in de context van de (ontwikkelingen) binnen de organisatie. De OR van ODRA is betrokken bij de organisatie. Er is sprake van constructief overleg.

Medewerkers
De medewerkers van ODRA vormen de stuwende kracht van de organisatie. In hun dagelijkse werk worden ze in meer of mindere mate geconfronteerd met de complexiteit van de leefomgeving, waarbij het werk binnen een politiek-bestuurlijke omgeving voor een extra dimensie zorgt. Medewerkers zijn productverantwoordelijk. Vakmanschap, vertrouwen, verantwoordelijkheid en samen vormen de kernwaarden van onze organisatie.
Het is dan ook van belang dat de taken in een veilige en professionele omgeving uitgevoerd kunnen worden. De kwaliteit van de medewerkers vormt de basis voor het functioneren van de organisatie. Medewerkers moeten voldoen aan de kwaliteitscriteria.
In 2021 wordt een medewerkers onderzoek uitgevoerd. Eventuele verbeteracties worden lopende 2021 uitgezet.

In het jaarverslag 2019 is te lezen dat de opbouw van het personeelsbestand nog niet evenwichtig is. De gemiddelde leeftijd is ruim 46 jaar, waarbij veel uitstroom is te verwachten de komende jaren vanwege pensionering. Ten opzichte van 2019 is de gemiddelde leeftijd al gedaald van 48.
ODRA zet in op een beleid van verjonging van de organisatie, door schoolverlaters, trainees of startende professionals aan zich te binden en zelf op te leiden. Hiermee wordt ook bereikt dat de druk die ontstaat doordat schaarse expertise die via inhuur moet worden aangetrokken, vermindert.

Kwaliteit
De scholingsinspanningen en het selectieve wervingsproces leiden er toe dat ODRA in toenemende mate voldoet aan zowel de robuustheids- als procescriteria van de kwaliteitscriteria. Eind 2020 zal naar verwachting aan alle eisen worden voldaan.
Verder is er volop aandacht voor de kwaliteit van de gegevens in de systemen door digitalisering, toetsing en actualisatie van het inrichtingenbestand. Op de kwaliteit verbeteracties wordt integraal regie gevoerd vanuit een Gelders kwaliteitsprogramma.

Huisvesting en Het Nieuwe Werken
ODRA is gehuisvest in het stadskantoor van de gemeente Arnhem. Een centrale locatie is belangrijk voor de herkenbaarheid en identiteit van ODRA, voor zowel de medewerkers als voor de opdrachtgevers en externe partijen. Huisvesting moet daarbij een bijdrage leveren aan het werkproces en méér zijn dan een kostenpost. De ambitie van ODRA is om plaats- en tijdonafhankelijk werken zoveel mogelijk te stimuleren en mogelijk te maken.
ODRA onderzoekt in 2020 in hoeverre de huisvesting beter kan aansluiten bij haar ambities waarbij uitgangspunt is dat zowel de huisvesting zelf, als de dienstverlening er om heen onder betere regie moet en tegen lagere kosten moet kunnen.
De verwachting is dat eind 2020 / begin 2021 concrete plannen operationeel gemaakt kunnen worden.

ICT en I-GO
ODRA hanteert S4O van Centric als zaaksysteem voor het uitvoeren van haar taken. Dit systeem doet technisch wat verwacht mag worden, maar scoort op de punten gebruiksvriendelijkheid, kosten en koppelbaarheid beduidend minder. ODRA startte daarom een aanbestedingstraject voor een nieuw VTH systeem. Volgens planning zal het nieuwe systeem juli 2020 operationeel zijn.

Binnen het Gelders Stelsel wordt het centraal raadpleegbare bedrijvenbestand doorontwikkeld (kernregistratie I-GO). Deze Gelderse kernregistratie is de bron voor het aanleveren van bedrijfsgegevens aan Inspectieview Milieu (inclusief informatie over handhaving en

vergunningverlening). De bijdrage van de Gelderse Omgevingsdiensten bestaat voor een deel uit het beschikbaar stellen van capaciteit en voor een deel uit het beschikbaar stellen van een financiële bijdrage

Hoofdstuk 5: Meerjarenbegroting

In hoofdstuk 2 zijn de meerjarige ontwikkelingen beschreven. In de onderstaande tabel zijn deze gekwantificeerd op ODRA niveau. Het is nog niet mogelijk de ontwikkelingen op partnerniveau uit te werken.
Bij de berekening is uitgegaan van de volgende aannames (deels ontleend aan de kerncijfers CPB) en beleidslijnen:

- de volume ontwikkelingen zijn als totaal nagenoeg neutraal ten opzichte van het concept werkpakket 2020. Op onderdelen verwacht ODRA wel verschuivingen. Zo is er een toename te verwachten van werkzaamheden rond ondermijning en energie. In het kader van de Omgevingswet is er een toename te verwachten van adviesdiensten. Ook is een daling van het aantal (kleine) vergunningen niet uitgesloten. Er wordt meer naar de omgeving als geheel gekeken en er is meer ruimte voor het ontwikkelen van initiatieven. Een toename aan vooroverleggen is te verwachten;
- mogelijke effecten van de intensivering van de complexe handhaving zijn nog niet in de meerjarenbegroting opgenomen;
- nan de kostenkant heeft ODRA rekening gehouden met de meerjarige verplichtingen en de businesscase voor het nieuwe VTH systeem;
- Eventuele nieuwe huisvesting is nog niet meerjarig meegenomen. De plannen zijn nog niet concreet genoeg om dit cijfermatig te duiden;
- de tarieven en de materiële kosten zijn geïndexeerd met de vastgestelde CPB -index.

baten per programma	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
1. Vergunningverlening	4.008	4.263	4.135	4.011	3.890	invloed Omgevingswet
2. Toezicht en Handhaving	7.729	8.313	8.646	8.992	9.352	invloed Omgevingswet
3. Advies	1.703	1.769	1.839	1.913	1.990	invloed Omgevingswet
4. Stelseltaken	155	179	179	179	179	
5. Algemeen en Projecten	3.000	3.823	3.823	3.823	3.823	
	16.596	18.347	18.622	18.917	19.233	
% verandering		10,5%	1,5%	1,6%	1,7%	volume- en prijsindex

kosten	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
Personeelskosten	13.432	14.121	14.361	14.617	14.891	
volume		*1,2%*	*-0,5%*	*-0,4%*	*-0,3%*	Bezuinigingen partners
prijspeil		*3,9%*	*2,2%*	*2,2%*	*2,2%*	loonindex
Bedrijfsvoering	3.010	2.861	2.611	2.611	2.611	
- huisvesting & facilitair	1.085	975	875	875	875	obv marktverkenning
- ict	1.341	1.113	963	963	963	obv business case VTH
- overige kosten	585	773	773	773	773	
Programmakosten	390	1.365	1.365	1.365	1.365	
	16.832	18.347	18.337	18.593	18.867	

resultaat	Begroting 2020	Begroting 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	toelichting
Baten ODRA						
bijdragen partners	10.635	15.034	15.310	15.605	15.921	
baten overige klanten	5.961	3.312	3.312	3.312	3.312	
Baten ODRA	16.596	18.347	18.622	18.917	19.233	
Kosten						
personeelskosten	13.432	14.121	14.361	14.617	14.891	
dir. materieel (proj)	390	1.365	1.365	1.365	1.365	
bedrijfsvoering	3.010	2.861	2.611	2.611	2.611	
Kosten	16.832	18.347	18.337	18.593	18.867	
Saldo	**-236**	**0**	**285**	**324**	**367**	
fin. Resultaat			**1,6%**	**1,7%**	**1,9%**	

ODRA begroot meerjarig vanaf 2022 een positief saldo. Het saldo zal in eerste instantie aangewend worden om het eigen vermogen aan te vullen dat in 2020 wordt belast voor de investering in het VTH systeem.

Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van Omgevingsdienst Regio Arnhem van 9 april 2020.

De voorzitter

Dhr. J. Maouche

De secretaris,

Dhr. R. Vlaander

Bijlage 1: Overzicht bijdragen per partner

Baten per klant x € 1.000	Bouwproducten x tarief	Milieu producten x tarief	Algemeen producten x tarief	Totaal producten x tarief	Bouw uren x tarief	Milieu uren x tarief	Algemeen uren x tarief	Totaal uren x tarief	Collectieve diensten: Alle partners *)	Deel partners **)	Algemeen ***)	Totaal	Overige baten ****)	Totaal	%	aantal producten	uren diensten	in pool
Arnhem	2.683,5	1.252,6	434,7	4.370,7	110,3	284,1	148,9	543,3	154,5	360,9	103,1	618,5	30,4	5.563,0	32%	5.567	5.905	
Doesburg		75,4	3,6	79,0		14,3	3,5	17,8	14,3	3,8	9,6	27,7	10,8	135,4	1%	113	193	
Duiven	14,4	151,3	6,5	172,2		50,1	36,1	86,2	24,2	6,4	9,4	40,0	11,8	310,2	2%	217	937	
Lingewaard	1.096,2	562,8	203,3	1.862,3	131,4	324,0	542,2	997,6	66,1	113,4	44,5	224,0	98,4	3.182,3	18%	2.360	10.844	
Overbetuwe	21,2	580,1	61,0	662,2	33,9	170,9	51,2	256,0	49,9	13,3	33,4	96,6	13,8	1.028,6	6%	824	2.783	
Provincie Gelderland		340,4	2,9	343,3		401,9	514,5	916,3	63,2		17,8	81,0	103,4	1.444,0	8%	356	9.960	
Provincie Complex HH														2.527,1	14%			33.479
Provincie Bodemtaken		660,1		660,1										660,1	4%	775		
Renkum	695,8	201,9	88,0	985,8	40,0	49,8	165,8	255,6	47,3	68,6	31,9	147,8		1.389,2	8%	1.211	2.779	
Rheden	62,2	298,0	27,2	387,4		40,0	22,4	62,3	47,7	12,7	31,9	92,3	-58,8	483,2	3%	813	677	
Rozendaal	3,2	8,3		11,5		1,3	1,2	2,5	7,4	2,0	5,1	14,5		28,5	0%	21	27	
Westervoort	2,4	35,4	3,6	41,4		13,5	1,6	15,0	16,9	4,5	6,6	28,0	3,7	88,1	1%	61	163	
Zevenaar	23,8	406,5	3,6	434,0	23,3	130,6	39,8	193,6	47,2	12,6	18,4	78,2	16,1	721,8	4%	559	1.456	
Subtotaal partners	4.602,6	4.572,9	834,5	10.010,0	338,9	1.480,4	1.527,0	3.346,3	538,7	598,3	311,6	1.448,5	229,6	17.561,6	100%	12.877	35.725	
% van de omzet				57%				19%				8%	1%					
OD Achterhoek	1,4	1,5		2,9	110,4		6,4	116,8					33,9	153,5		9	1.270	
OD De Vallei	1,4	75,5	5,6	82,5		18,6	11,4	30,0					19,6	132,1		73	326	
OD Nijmegen	29,8			29,8		70,7		70,7					25,9	126,3		18	768	
OD Noord-Veluwe	1,4	14,0	2,9	18,3		15,4	2,9	18,2					17,3	53,8		17	198	
OD Rivierenland													31,6	31,6				
OD Veluwe IJssel		30,8	3,2	34,0		5,5	15,7	21,3					15,6	70,9		37	231	
Subtotaal OD's	33,9	121,8	11,8	167,5	110,4	110,1	36,4	257,0					143,9	568,4		154	2.793	
Subtotaal derden		50,0	2,9	53,0		99,3		104,2					59,5	216,7		37	1.133	
Totaal klanten	4.636,5	4.744,7	849,3	10.230,5	449,3	1.689,8	1.563,4	3.707,5	538,7	598,3	311,6	1.448,5	433,0	18.346,7		13.068	39.651	
% van de omzet				56%				20%				8%	2%					

gemiddeld kengeta 8,5

*) betreft gegevensbeheer, ketentoezicht, ontwikkeling en afstemming strafrecht, klantadvies milieu en piketdienst
**) betreft RVMK, ORM en klantadvies BRIKS
***) betreft projectleiding/ondersteuning Omgevingswet, Energie, GUOV en ondermijning
****) specificatie tabel Overige baten

Toelichting op bijlage 1:

De bijdragen van de partners zijn gebaseerd op de concept werkprogramma's per partner. Vanuit de realisatie 2018 en 2019 blijkt dat gedurende het jaar er diverse opdrachten bovenop het werkpakket aan ODRA worden gevraagd. Er zijn echter geen stelposten opgenomen voor aanvullende opdrachten, omdat omvang lastig is in te schatten.

De producten en diensten die ODRA levert, zijn verdeeld in viergroepen: producten, diensten en collectieve diensten.

- De producten worden afgerekend op de kostprijs. Deze zijn in bijlage 2 opgenomen.
- Diensten worden op nacalculatie basis afgerend, conform de bestede uren. Het tarief is vast en bedraagt € 92,- per uur.
- Overige baten / doorbelaste materiële kosten. Deze zijn in onderstaande tabel weergegeven.

Baten per klant x € 1.000	Uitbesteed complexe VV en HH	Wabo, meetdienst en piket **)	Abo's overige klanten *)	Onverdeeld ***)	Totaal overige baten
Arnhem	4,6	25,8			30,4
Doesburg				10,8	10,8
Duiven				11,8	11,8
Lingewaard	20,7	96,1		-18,4	98,4
Overbetuwe	13,8				13,8
Provincie Gelderland		213,8		-110,4	103,4
Provincie Complexe Handhaving					
Rheden	6,9			-65,7	-58,8
Westervoort				3,7	3,7
Zevenaar	13,8			2,3	16,1
Subtotaal partners	59,8	335,7		-166,0	229,6
OD Achterhoek			33,9		33,9
OD De Vallei			19,6		19,6
OD Nijmegen			25,9		25,9
OD Noord-Veluwe			17,3		17,3
OD Rivierenland			31,6		31,6
OD Veluwe IJssel			15,6		15,6
Subtotaal OD's			143,9		143,9
Subtotaal derden		100,0	7,6	-48,1	59,5
Totaal klanten	59,8	435,7	151,5	-214,0	433,0

*) *betreft LMA, DAT en ketentoezicht*
**) *betreft Wabo (Arnhem en Lingewaard), meetdienst (provincie), piket en overige baten (derden)*
***) *betreft baten die niet kunnen worden gespecificeerd naar producten en diensten*

Collectieve diensten

Voor de collectieve diensten/producten geldt een algemeen geldende verdeelsleutel. Dit betreft een mix van de verhouding tussen inwoneraantallen (60%) en stemverhouding (40%). Alléén voor de klantenservice Bouw geldt een uitzondering op de sleutel. De kosten van deze collectieve dienst worden gedragen door de drie bouwpartners op basis van de verhouding inwoner aantal. De kosten worden als materiële kosten in rekening gebracht (in tegenstelling tot voorgaande jaren, waarin ze als uren zichtbaar waren).

klant	inwoners		stemverhouding		sleutel 60% inw. 40%	sleutel klantendesk briks	
Arnhem	153.818	33%	22	22%	29%	153.818	67%
Doesburg	11.336	2%	3	3%	3%		
Duiven	25.433	6%	3	3%	4%		
Lingewaard	45.950	10%	16	16%	12%	45.950	20%
Overbetuwe	47.002	10%	8	8%	9%		
Renkum	31.254	7%	12	12%	9%	31.254	14%
Rheden	43.824	10%	8	8%	9%		
Rozendaal	1.498	0%	3	3%	1%		
Westervoort	15.001	3%	3	3%	3%		
Zevenaar	43.135	9%	8	8%	9%		
Provincie Gelderland	* 41.825	9%	16	16%	12%		
	460.076	100%	102	100%	100%	231.022	100%

* gemiddelde van de 10 partners

Collectieve dienst x € 1.000	Bedrag	
Project Energie	108,6	
Externe veiligheid (GUOV)	28,1	
Project Omgevingswet	151,8	
Project ondermijning	23,0	
Collectieve dienst voor algemeen deel van de projecten		311,6
Gegevensbeheer	133,7	
Ketentoezicht	149,8	
Klantadvies milieu	109,6	
Ontwikkeling en afstemming strafrecht	43,6	
Piketdienst	102,0	
Collectieve dienst voor alle partners		538,7
Klantadvies briks	471,0	
ORM	36,9	
RVMK	90,4	
Collectieve dienst voor een deel van de partners en andere klanten		598,3
Totaal collectieve diensten		1.448,5

Montferland	RvmK	7,6
Omgevingsdiensten	DAT en LMA	143,9
Omgevingsdiensten		1.600,0

Bijlage 2: Overzicht van kengetallen en kostprijzen

Productnaam	Taakveld	Kengetal 2021	kostprijs 2021	Aantal producten 2021	Baten'20 per product x € 1.000
Programma 1. Vergunningverlening					
Actualisatierapport omgevingsvergunning milieu	Milieu	12	€ 1.104	21	€ 23,2
Beoordeling melding Activiteitenbesluit en BLBI	Milieu	10	€ 920	433	€ 398,5
Beoordeling melding brandveilig gebruik	Bouw	2	€ 184	143	€ 26,3
Beoordeling melding slopen	Bouw	1	€ 92	1.250	€ 115,0
Beoordeling melding vuurwerk	Milieu	6	€ 552	100	€ 55,2
Besluit MER-plicht	Milieu	28	€ 2.576	7	€ 18,0
Besluit ontbrandingstoestemming	Milieu	19	€ 1.748	82	€ 143,3
Intrekkingsbesluit omgevingsvergunning bouw	Bouw	4	€ 368	20	€ 7,4
Intrekkingsbesluit omgevingsvergunning milieu	Milieu	13	€ 1.196	8	€ 9,6
Maatwerkvoorschriften milieu	Milieu	14	€ 1.288	60	€ 77,3
Omgevingsvergunning BRIKS regulier enkelvoudig	Bouw	9	€ 828	1.374	€ 1.137,7
Omgevingsvergunning BRIKS regulier meervoudig en uitgebreid	Bouw	23	€ 2.116	492	€ 1.041,1
Omgevingsvergunning BRIKS uitgebreid en ruimtelijke component	Bouw	80	€ 7.360	10	€ 73,6
Omgevingsvergunning milieu regulier	Milieu	28	€ 2.576	27	€ 69,6
Omgevingsvergunningen milieu uitgebreid	Milieu	100	€ 9.200	24	€ 220,8
Overige vergunningen BRIKS	Bouw	11	€ 1.012	11	€ 11,1
Totaal (+ gemiddelden)		**9,2**	**€ 844**	**4.062**	**€ 3.427,6**
Programma 2. Toezicht en Handhaving					
Beoordeling milieumelding bedrijf	Milieu	2	€ 184	85	€ 15,6
Beoordeling rapportageverplichting milieu	Milieu	4	€ 368	503	€ 185,1
Beoordelingsrapport saneringsevaluatie bodem	Milieu	5	€ 460	475	€ 218,5
Besluit handhavingsverzoek	Bouw	15	€ 1.380	88	€ 121,4
Controlerapport asbest	Bouw	9	€ 828	213	€ 176,4
Controlerapport bodemsanering	Milieu	16	€ 1.472	413	€ 607,9
Controlerapport BRIKS Cat. 1 bouwsom < € 100.000	Bouw	8	€ 736	1.531	€ 1.126,8
Controlerapport BRIKS Cat. 2 bouwsom > € 100.000 < € 1.000.000	Bouw	23	€ 2.116	200	€ 423,2
Controlerapport BRIKS Cat. 3 bouwsom > € 1.000.000	Bouw	48	€ 4.416	90	€ 397,4
Controlerapport grondstromen & bodem	Milieu	9	€ 828	316	€ 261,6
Controlerapport milieu complexe inrichting	Milieu	25	€ 2.300	166	€ 381,8
Controlerapport preventief milieutoezicht	Milieu	9	€ 828	1.896	€ 1.570,7
Controlerapport toezicht vuurwerkevenement	Milieu	12	€ 1.104	120	€ 132,5
Handhavingsbesluit	Algemeen	22	€ 2.024	333	€ 674,0
Handhavingscontrolerapport	Algemeen	10	€ 920	106	€ 97,5
Intrekkingsbesluit handhaving	Algemeen	3	€ 276	197	€ 54,4
Invorderingsbesluit	Algemeen	7	€ 644	106	€ 68,3
Klachtafhandelingrapport	Milieu	2	€ 184	2.211	€ 406,8
Vervolgcontrolerapport milieu	Milieu	6	€ 552	724	€ 401,9
Totaal (+ gemiddelden)		**8,1**	**€ 749**	**9.773**	**€ 7.321,9**
Programma 5. Algemeen en Projecten					
Rapportbeoordeling afsteeklijst vuurwerk	Milieu	2	€ 184	70	€ 12,9
Wob-verzoekafhandeling	Algemeen				
Totaal (+ gemiddelden)		**2,0**	**€ 184**	**70**	**€ 12,9**
Subtotaal producten		**8,5**	**€ 774**	**13.905**	**10.762,4**

Bijlage 3: Overzicht van diensten

Naam dienst	Taakveld		Aantal uren 2021	Baten'21 per dienst x € 1.000
Programma 1. Vergunningverlening				
Advies vergunningen en meldingen milieu	Milieu		204	€ 18,8
Adviesrapport zienswijze vergunning	Algemeen		281	€ 25,9
Beoordeling BRIKS aspect	Bouw		1.918	€ 199,7
Beoordeling kabels en leidingen	Bouw		80	€ 7,4
Beroep vergunning	Algemeen		555	€ 51,1
Besluit op bezwaar vergunning	Algemeen		822	€ 75,6
Omgevingsvergunning milieu complex ODRA	Milieu		185	€ 17,0
Voorlopige voorziening vergunning	Algemeen		109	€ 10,0
Vooroverleg BRIKS	Bouw		2.633	€ 242,2
Vooroverleg milieu	Milieu		1.315	€ 121,0
Totaal			**8.102**	**€ 768,6**
Programma 2. Toezicht en Handhaving				
Adviesrapport zienswijze handhaving	Algemeen		857	€ 78,8
Beroep handhaving	Algemeen		1.734	€ 159,5
Besluit op bezwaar handhaving	Algemeen		3.415	€ 314,2
Bestuursdwanguitvoering	Algemeen		294	€ 27,0
Controlerapport milieuincident	Milieu		100	€ 9,2
Controlerapport specialistisch milieutoezicht	Milieu		937	€ 86,2
Inbreng en afstemming ODRA-expertises	Algemeen		1.587	€ 146,0
Inning	Algemeen		135	€ 12,4
Voorlopige voorziening handhaving	Algemeen		253	€ 23,2
Totaal			**9.311**	**€ 856,6**
Programma 3. Advies				
Adviesrapport milieuexpertise	Milieu		7.780	€ 732,9
Beheer kaarten en zones milieuexpertise	Milieu		474	€ 43,6
Geluidssanering wegverkeer	Milieu		1.430	€ 131,6
Meetadviesrapport	Milieu		8.482	€ 780,3
Omgevingsadviesrapport	Milieu		1.550	€ 142,6
Totaal			**19.716**	**€ 1.831,0**
Programma 4. Stelseltaken				
Ontwikkeling en afstemming DAT	Milieu		313	€ 28,8
Ontwikkeling en afstemming LMA	Milieu		375	€ 34,5
Totaal			**688**	**€ 63,3**
Programma 5. Algemeen en Projecten				
Beleids- en bestuursondersteuning	Algemeen		3.145	€ 289,3
Besluit WOB-verzoek	Algemeen		152	€ 14,0
Kennisontwikkeling	Algemeen		1.920	€ 176,6
Partnerspecifieke werkafspraken	Algemeen		605	€ 55,7
Projectleiding en -ondersteuning	Algemeen	*)	9.171	€ 862,9
Totaal			**14.993**	**€ 1.398,6**
Subtotaal uren			**52.810**	**€ 4.918,1**

Omgevingsdienst
Regio Arnhem

Concept Jaarstukken 2019

Versie dd. 6 april 2020

Tbv AB 9 april 2020

Inhoud

1 Voorwoord 3

2 Jaarverslag 5

2.1 Inleiding 5

2.2 Programma vergunningen 5

2.2.1 Terugblik 2019 5

2.2.2 Resultaten programma vergunningen 6

2.3 Programma toezicht en handhaving 7

2.3.1 Terugblik 2019 8

2.3.2 Resultaten programma toezicht en handhaving 10

2.3.3 Projecten van toezicht en handhaving 11

2.4 Programma advies 12

2.4.1 Terugblik 2019 12

2.4.2 Resultaten programma advies 13

2.5 Programma algemeen en projecten 14

2.5.1 Terugblik en resultaten 2019 14

2.5.2 Projecten van toezicht en handhaving 15

2.6 Stelseltaken 16

2.6.1 Complexe handhaving 17

2.6.2 Complexe vergunningverlening 18

2.6.3 Overige stelseltaken (uitgevoerd door OD's) 18

3 Bedrijfsvoering 21

3.1 Inleiding 21

3.2 Uitgangspunten bedrijfsvoering en bekostiging 21

3.2.1 P&C-cyclus 21

3.3 Medewerkers (sociaal jaarverslag) 23

3.3.1 Professionalisering en ontwikkeling 23

3.3.2 Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid 23

3.3.3 Leeftijdsopbouw / gender / instroom-uitstroom 25

3.4 Facilitaire diensten 27

3.5 Financiële weerbaarheid en risico's 28

3.6 Governance 30

3.7 Overige bedrijfsvoering (verplichte paragrafen BBV) 31

4 Jaarrekening 32

4.1 Grondslagen bij het opstellen exploitatieresultaat 32

4.2 Staat van baten en lasten; programma indeling 33

4.3 Financiering 36

4.4 Staat van baten en lasten; categoriale indeling 37

4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten 38

4.5.1 Personeelskosten 38

4.5.2 Huisvesting, ICT- en facilitaire kosten 41

4.5.3 Baten 42

5 Balans per 31 december 2019 43

5.1 Waarderingsgrondslagen 43

5.2 Balans 44

5.2.1 Vaste activa 44

5.2.2 Vaste passiva 46

5.2.3 Vlottende passiva (met looptijd korter dan jaar) 47

5.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen 48

5.4 Sisa verantwoording 49

6 Ondertekening 49

Bijlage 1: Specificatie baten per partner 50

Bijlage 2: Organogram per 31 december 2019 58

Bijlage 3: VTH Dashboard 59

Bijlage 4: Controleverklaring 60

1 Voorwoord

We stonden samen met onze partners voor stevige uitdagingen. De actuele maatschappelijke discussies over de PFAS-normen waardoor de bouw weken stil lag, de toename in dumpen van drugsafval met de maatschappelijke kosten van dien, de groeiende invloed van de onderwereld in de bovenwereld, met als negatief bijeffect de druk op het democratisch bestel en het veelvuldig gebruik van lachgas door jongeren in het uitgaansleven. Het is maar een greep uit de thema's en kwesties die wij afgelopen jaar tegenkwamen. Hoe verschillend de thema's ook zijn, ze hebben gemeen dat het in veel gevallen de uitvoeringsdiensten zijn die dagelijks geconfronteerd kunnen worden met de effecten van beleid, wet- en regelgeving en visie op handhaving. Onze mensen komen 'in het veld' soms de excessen tegen.

We hebben daarover goede gesprekken met onze partners. Voor 2020 wordt de uitdaging nog groter. Vanwege de financiële positie van gemeenten, zullen we met elkaar scherp moeten zijn op hoe we de vraagstukken, die op ons af komen, effectief en efficiënt kunnen aanpakken.

Medewerkers van ODRA stuiten, als zij aan tafel zitten bij een ondernemer, enerzijds op de onmogelijkheden van de regelgeving, anderzijds zien zij de mazen in de wet. Zij komen in hun onderzoeken de grenzen tegen tussen onder- en bovenwereld. Dat is waardevolle informatie. Wat ons betreft mogen we op dat punt als omgevingsdienst pro-actiever zijn en meer met partners afstemmen en samenwerken. We zouden onze ervaring en deskundigheid vaker kunnen inzetten voor de ontwikkeling van beleid op lokaal, nationaal- en internationaal niveau.

Trekken we dan een te grote broek aan? En is daar meer capaciteit voor nodig? Nee, we zijn immers deskundig en hebben veel kennis en ervaring in huis en kunnen die makkelijk met elkaar delen. Met onze kennis kunnen beleidsmakers en wetgevers juist hun voordeel doen. Onze medewerkers weten waar ze het over hebben en wat in de praktijk de bestuurlijke dilemma's zijn, zowel inhoudelijk als financieel. En dat wordt gewaardeerd, blijkt uit de klanttevredenheidsonderzoeken.

Communicatie over ons toezicht- en handhavingswerk hebben we bewust opgezocht. Dat heeft, blijkt eens te meer uit de lachgasactie in Arnhem, een stimulerende waarde op het naleefgedrag en is impliciet een schouderklop voor ondernemers die het wel volgens de regels doen.

Als omgevingsdienst hebben we onze naamsbekendheid vooral te danken aan de 'klassieke' VTH-taken: vergunningverlening, toezicht en handhaving. Wat we concreet doen leggen we ieder jaar vast in werkprogramma's. De werkprogramma's die we eind 2018 met onze opdrachtgevers afspraken, hebben we gehaald. De ontwikkeling in deze programma's heeft de trend in de groei van de economie gevolgd.

Als uitvoeringsdienst werken we horizontaal samen. Dat is kenmerkend voor de netwerksamenleving van nu. Die bouwt op zelforganisatie en wederkerigheid. Met onze medewerkers voegen we waarde toe aan de gezamenlijke ambitie van die samenwerking. Een netwerksamenleving is betrekkelijk anoniem, maar beoordelingen en kritieken over de manier van handelen in een casus, bepalen grotendeels de reputatie. Dat hebben we gemerkt met de aandacht in de landelijke media die we ongewild kregen voor complexe handhaving.

Wegkijken en de hete aardappel doorschuiven, omdat we niet het bevoegd gezag zijn, kan niet in deze tijd. Onze belangrijkste stakeholders - de inwoners van de 10 gemeenten in de

regio Arnhem en de bedrijven in ons werkgebied - hebben niets met onze terminologie. Zij willen weten waar ze aan toe zijn en adequaat geïnformeerd worden.

Voor de inwoners van onze regio zijn we één overheid. Dat is een reden om onze manier van samenwerken en positionering met medeoverheden te verbeteren. Dat het meteen goed gaat is nog geen vanzelfsprekendheid. Daar moeten we in leren. Het fenomeen één overheid komt straks terug in de filosofie achter de Omgevingswet.

We staan wat betreft de Omgevingswet aan het begin. We hebben afgelopen jaar programma's ontwikkeld en zijn op weg gegaan: van toetsen en controleren, naar regisseren en faciliteren. De Omgevingswet is een gezamenlijke opgave tussen ODRA en haar klanten. Dat vraagt van ons anders denken en anders doen, met vertrouwen van onze klanten als sleutelwoord. Vertrouwen heb je niet, dat verdien je. Intern en extern.

Ook voor complexe handhaving staan we aan een nieuw begin. In 2019 is samen met de provincie en andere omgevingsdiensten in Gelderland een programmaplan 'Complexe Handhaving' opgesteld. Kern van het plan is uniformiteit, bundeling van expertise en dus kwaliteitsverbetering in de aanpak van toezicht en handhaving op (provinciale) complexe bedrijven.

Outputfinanciering
In 2019 gaven we de kwaliteit van ons werk een extra impuls. Per januari 2020 starten we met outputfinanciering. Voor de meest voorkomende producten van ODRA geldt dan een vaste prijs en een resultaat- en kwaliteitsdoelstelling. Zo wordt onze bijdrage aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving nog zichtbaarder. De voorbereidingen hierop vergen aanpassingen in onder meer het financiële systeem. We hadden afgelopen jaar de projecten 'Ondersteuning op orde', 'Medewerker van de toekomst' en 'Faciliteiten van de toekomst' om de basis van onze organisatie te verstevigen. Daar zijn we heel ver in.

Het is aan ons om werkzaamheden effectief en efficiënt in te richten, zo transparant mogelijk te maken en de informatievoorziening te verbeteren. Het klanttevredenheidsonderzoek is daarvoor een indicator. In 2019 hebben we respondenten gevraagd naar hun oordeel over de clusters vergunningen en toezicht. Bij een respons van 24% is 79% tevreden, waarvan 29% zeer tevreden. Als belangrijkste verbeterpunt krijgen we uit het onderzoek mee de informatievoorziening aan onze klanten.

Afgelopen jaar is gebleken dat onze partners voor grote financiële uitdagingen zijn komen te staan. Die uitdagingen zijn gemeentebreed, maar hebben toekomstige weerslag op ODRA. Partners hebben aan ODRA gevraagd om er alles aan te doen, de kosten de komende jaren structureel te reduceren. Er is afgesproken om dat in de begroting 2021 in te bedden. Vooruitlopend hierop: We sluiten 2019 af met een klein (€ 8.518) negatief financieel resultaat. We zijn tevreden met dit resultaat, omdat in augustus de prognoses aanzienlijk somberder waren. In de zomer 2019 zijn de afspraken rond de CAO definitief geworden. Daarin was een niet begrote éénmalige uitkering opgenomen voor alle medewerkers, die uitsteeg uit boven de in de begroting opgenomen indexering. Het bestuur van ODRA is gedurende het najaar geïnformeerd over een prognose tot aan circa 2 ton tekort.
Dat het financieel resultaat meevalt ten opzichte van deze prognose is te danken aan het bereiken van een structurele besparing op de kosten van onze gastheer, mitigerende maatregelen op gebied van de productiviteit van onze medewerkers en door een laag gemiddeld verzuim. Ten opzichte van 2018 is het verzuim met 1,4% gedaald naar 4,5%.

Ruben Vlaander
Directeur Omgevingsdienst regio Arnhem

2 Jaarverslag

2.1 Inleiding

Dit jaarverslag toont de resultaten van de uitvoering van onze reguliere VTH-taken in 2019 op gebied van bouw en milieu. Deze informatie (hoofdstuk 2) is terug te vinden via de programma's die in het Gelders Stelsel zijn afgesproken. Daarnaast worden de projecten toegelicht, denk hierbij aan Energie en Omgevingswet.
Hoofdstuk 3 gaat over de ontwikkelingen op het gebied van de interne bedrijfsvoering in 2019 en over de uitvoering van ons sociaal beleid in het afgelopen jaar.
Hoofdstuk 4 en 5 vormen samen de jaarrekening; hierin is het resultaat en de financiële positie van ODRA toegelicht. Om te voldoen aan het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is in dit jaarverslag verantwoording afgelegd over de realisatie van de productie ten opzichte van zowel de programmabegroting 2019 als de begroting op basis van kostencategorieën.

Vragen over het jaarverslag? Stel ze dan via communicatie@odra.nl

Rapportage cyclus
Dit jaarverslag vormt het sluitstuk van de P&C-cyclus 2019. Deze is gestart met het, samen met de partners, opstellen van werkprogramma's (begin 2018 gestart), die de basis vormden voor de begroting 2019 (1e wijziging; vastgesteld oktober 2018).
Via maandelijkse partnerrapportages informeerden wij de partners over de gerealiseerde productie en bestede uren, in relatie tot de vastgestelde werkprogramma's en aanvullende opdrachten. Op deze wijze is er gestart met de partners om geleidelijk óók over de kwaliteit van de geleverde prestaties te spreken. Hierdoor is er zowel bij de partners als bij ODRA meer sturing en grip ontstaan op de programma's. Het is de opmaat naar de in 2020 startende outputsturing.

2.2 Programma vergunningen

Voor alle partners verzorgen we de vergunningverlening milieu. Dit betreft een Wabo basistaak, waarbij alle vergunningaanvragen en meldingen op juistheid en volledigheid worden beoordeeld. We zorgen ervoor dat ze binnen de wettelijke termijnen worden afgehandeld. Wabo procedures behandelen we zoveel mogelijk integraal. Als schakel in de keten zoeken wij daarbij nadrukkelijk aansluiting op de disciplines van de partners.

Voor de gemeenten Arnhem, Lingewaard, Renkum en provincie Gelderland verzorgt ODRA de meldingen en vergunningverlening die te maken hebben met bouwtaken. Daarbij geven we ook adviezen op het gebied van constructietechniek, de welstandstoets en monumentenzorg. Bij planologische afwijkingen zoeken we afstemming met de partners. Voor de gemeenten Renkum, Lingewaard en de Provincie behandelen we ook de bezwaar- en beroepsprocedures. Ons uitgangspunt is dat we de burger en ondernemer professioneel en effectief ondersteunen bij de voorbereiding van zijn (bouw)planontwikkeling. In de voorbereiding leveren we advies over de te zetten stappen. Vervolgens beoordelen we de aanvragen op juistheid en volledigheid. We zorgen ervoor dat deze aanvragen binnen de wettelijke termijnen afgehandeld zijn. Meldingen beoordelen we op juistheid en volledigheid.

2.2.1 Terugblik 2019

De stikstofproblematiek heeft een grote impact gehad in 2019. Landelijk is het aantal afgegeven omgevingsvergunningen gedaald na de stikstofuitspraak. Ook in ons werkgebied is

dat nadrukkelijk aan de orde. Het effect werd in de cijfers pas zichtbaar in de laatste maanden van 2019.

Steeds minder bedrijven hebben een omgevingsvergunning voor het onderdeel milieu nodig. Zelfs bedrijven met een aanzienlijke milieubelasting kunnen in veel gevallen volstaan met een melding. Denk hierbij aan betoncentrales, ziekenhuizen en intensieve veehouderijen. De stikstofuitspraak heeft geen invloed gehad op het aantal afgehandelde meldingen.
Sinds de stikstofuitspraak sturen wij er bij deze bedrijven op aan, dat ze een aanvraag voor een vergunning op basis van de Wet natuurbescherming indienen. Dan hoeft ODRA namelijk geen VVGB (verklaring van geen bedenking) bij de provincie aan te vragen en kan de behandeling van de omgevingsvergunning zo efficiënt mogelijk voortgezet worden.

De productie en de werkgelegenheid in de bouw bleven groeien. Veel burgers en bedrijven pakten kleine- en grote (bouw)projecten op. In het kader van de stikstofproblematiek hebben medewerkers zich verdiept in de Wet natuurbescherming en het beoordelen van aanvragen. Ook hebben onze medewerkers in 2019 deskundigheid, kwaliteit en tijdigheid in hun vizier. Onze vergunningverleners hebben zich verder verdiept in duurzame technologie, energie en gewijzigde wetgeving. Hiermee anticipeerden zij op de ontwikkeling van het meer duurzaam bouwen en verbouwen, zoals de vergunning voor het Ecovat in Arnhem.

We vinden het belangrijk dat burgers en bedrijven snel duidelijkheid krijgen over hun aanvragen en meldingen. Daar waar ODRA in korte tijd een aanvraag kan behandelen, doet zij dat. Een voorbeeld is de flitsvergunning. Aanvragers krijgen, bij het correct aanleveren van de stukken, binnen twee weken uitsluitsel over hun vergunningaanvraag. De reacties op de vlotte- en deskundige dienstverlening zijn positief. Voor een versnelling van uitgebreide procedures wordt het vooroverleg ingezet. In dit vooroverleg staat een integrale benadering van de aanvraag centraal. Ook communicatie met de omgeving maakt hiervan onderdeel uit. Het zogenoemde Initiatievenberaad van gemeente Arnhem en Regiekameroverleggen bij de gemeenten Renkum, Lingewaard en Overbetuwe wierpen door de multidisciplinaire aanpak vruchten af bij het behandelen van aanvragen.

In 2019 is er vaak een beroep gedaan op onze constructie-adviseurs, vooral bij evenementen. Ook collega-omgevingsdiensten maakten in 2019 gebruik van onze ervaring en kennis.

2.2.2 Resultaten programma vergunningen

Programma Vergunningen		Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	98-105%	110 % producten 108 % uren	☺
Tijdigheid	Verlenen vergunningen (Wabo) binnen de wettelijke termijn	90%	86%	😐
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	92%	☺
Klanttevredenheid	ODRA heeft tevreden klanten en scoort minimaa 80% (zeer) tevreden bij digitale bulk uitvraag	80%	82%	☺
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 171
	- kosten (x € 1.000)*	€ 4.667	€ 4.488	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 4.666	€ 4.659	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* Voor de afdeling vergunningen geldt dat in 2019 meer producten zijn gerealiseerd dan geraamd in de werkprogramma's, 11% meer bij milieu en 9% bij bouw. Door de economische groei is het aantal vergunningaanvragen bouw opnieuw toegenomen.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Vergunningen	**2019**	**2019**	**2018**	**2019**	**2019**	**2018**
Vergunningen	62	61	**63**	1.783	1.927	**1.867**
Sloopmeldingen				1.200	1.266	**1.370**
Beoordelingen bouw				451	563	**588**
Melding activiteiten besluit	338	433	**436**			
Vuurwerk (meldingen + toestem.	186	150	**92**			
Maatwerkvoorschriften	50	58				
Overige producten	66	113	**177**	444	475	**424**
Totaal vergunningen	**702**	**815**	**768**	**3.878**	**4.231**	**4.249**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		116%	106%		109%	100%
Totaal uren vergunningen	10.962	12.347	niet	31.301	33.262	
- uren op diensten	417	5	gemeten	291	8	
- uren op producten	10.545	12.342		31.010	33.254	
- gemiddeld kengetal		15,1			7,9	

- *Toelichting op de tijdigheid:* De tijdsdruk voor het realiseren van producten was soms hoog. Dat resulteerde in druk op kwaliteit van het product. De tijd nemen om net dat extra beetje aandacht te geven werd meer gewaardeerd dan snelheid. Wanneer deze persoonlijke aandacht ontbrak, werd dit veelal aangemerkt als onderbouwing van een ontevreden reactie.
- *Toelichting op de klanttevredenheid:* De klanttevredenheid, gemeten via het klanttevredenheidsonderzoek, is licht gedaald van 84% naar 82%, maar boven de norm van 80% (norm oor Gelders Stelsel vastgesteld). Klanten van de afdeling vergunningen zijn actief benaderd om hun mening over de dienstverlening van de afdeling. Positieve reacties hadden vaak betrekking op snelheid, goede bereikbaarheid, prettige en duidelijke communicatie. Het aantal respondenten dat aangaf minder tevreden te zijn over het contact, gaf als argumenten; de hoge leges, minder snel antwoord dan verwacht en onduidelijkheid over de aan te leveren documentatie voor bijvoorbeeld een vergunning (informatievoorziening). Het opvolgen van deze verbetertips is in de organisatie geborgd. Daarnaast werd digitale informatievoorziening als punt van aandacht aangemerkt. In 2019 is daarom projectmatig ingezet op het verbeteren van onze digitale informatievoorziening.
- *Toelichting op de kosten en baten:* De kosten voor de programma's bestaan uit de personeelskosten verdeeld op basis van de verhouding geleverde diensten én de toegerekende overhead. De baten betreffen de gerealiseerde werkprogramma's. De kosten en baten zijn in evenwicht en conform de begroting.

2.3 Programma toezicht en handhaving

Voor al onze partners voeren we het milieutoezicht bij bedrijven uit en behandelen we overlastmeldingen over bedrijven. Het toezichtprogramma, zoals opgenomen in de werkprogramma's voor onze partners, is leidend. Toezicht en handhaving zijn cruciale schakels in de reguleringsketen. Preventief toezicht op (bedrijfsmatige) activiteiten in de leefomgeving, verkleint de kans op ongevallen, incidenten of zelfs rampen aanzienlijk. Onze inzet is erop gericht om het naleefgedrag van bedrijven te verbeteren. Daarmee zorgen we voor een verbetering van de veiligheid en leefbaarheid. We toetsen de wettelijke

voorschriften, zijn oplossingsgericht en bij een overtreding volgen we de vastgestelde sanctiestrategie.

Naast werkzaamheden voor ODRA partners voerden we in 2019 ook toezicht uit bij complexe bedrijven voor drie andere omgevingsdiensten (Omgevingsdienst Veluwe IJssel, Omgevingsdienst Noord-Veluwe en Omgevingsdienst De Vallei). We zijn gespecialiseerd in de uitvoering van toezicht bij complexe bedrijven binnen het Gelders Stelsel. In april 2019hebben Gedeputeerde Staten (GS) besloten om vanaf januari 2020 het toezicht op de bedrijven waarvoor zij bevoegd gezag is, op een programmatische wijze te organiseren. De verantwoordelijkheid voor de programmasturing hebben GS bij ODRA belegd. Dit wordt verder toegelicht in paragraaf 2.6.

2.3.1 Terugblik 2019

In het jaar 2019 hebben we de werkprogramma's toezicht en handhaving volledig gerealiseerd. Daarnaast hebben we, vanuit risico- en informatiegericht toezicht en onze expertise, gewerkt aan actuele thema's zoals ondermijning, illegale asbestsanering, kamerverhuur, legionella en lachgas. Daarmee hebben wij een positieve bijdrage geleverd aan het duurzaam en veilig houden van onze regio en Gelderland. De toezichthouders van ODRA hebben 3475klachten / overlastmeldingen behandeld in 2019. (2.803 in 2018).

Risico- en informatiegericht toezicht houden – lachgas en asbestsaneerders
Uit ervaring van de afgelopen jaren weten we dat het klassiek planmatige toezicht alleen niet afdoende is. In 2019 hebben we vaker gewerkt vanuit de gedachte van risico- en informatie gericht toezicht. Voor de gemeente Arnhem realiseerden wij bijvoorbeeld 85 controles kamerverhuur. Hierbij stond constructie en brandveiligheid centraal. Ook hebben we 121 controles uitgevoerd bij kinderopvanglocaties, hebben we illegale asbestsaneringen opgespoord en woningen boven winkels gecontroleerd. De gemeente en de brandweer waren steeds nauw betrokken bij de controles.
Dat integraliteit belangrijk is, bleek ook in 2019 bij de aanpak van 'ondermijnende criminaliteit' en de controles bij asbestsaneringen. Op meerdere plaatsen in Gelderland gingen toezichthouders van de Gelderse Omgevingsdiensten en ISZW op pad om te controleren of de asbestsaneerders de papieren goed in orde hadden. Samenwerking met meerdere disciplines loont. Het resulteert in een krachtige, uniforme aanpak. Met kennisdeling als positief bijeffect.
In 2019 is er veel aandacht geweest voor het gebruik van lachgas als genotmiddel en de laagdrempelige toegankelijkheid tot dit middel. Door de inzet van de expertise van ODRA is de lachgasverkoop via de Wet milieubeheer aangepakt in de gemeente Arnhem. Deze gemeente had daarmee de landelijke primeur in de aanpak van de verkoop van lachgas via het instrumentarium van de Wet milieubeheer.

Uniforme aanpak afvalverbrandingsinstallaties
Onze specialisten 'afval' en die van Omgevingsdienst Regio Nijmegen stelden een uniforme werkwijze op over de toepassing van regels voor emissies, zowel regulier als niet regulier. Daarvoor is meerdere malen overleg over grote (afval)verbrandingsinstallaties met DCMR gevoerd. In november organiseerde ODRA, op verzoek van provincie Gelderland, een bijeenkomst voor toezichthouders en specialisten 'afval' over afvalbranden bij afvalverwerkers. De vraag 'Hoe voorkomen we afvalbranden?' stond centraal. Bedrijfsleven, verzekeraars, brandweer, waterschappen, toezichthouders en vergunningverleners van Omgevingsdiensten namen deel aan de bijeenkomst. De bijeenkomst resulteerde in een factsheet over het voorkomen van afvalbranden en afspraken om met elkaar verder te praten over deze problematiek en van elkaar te leren.

Energie
In 2019 realiseerden onze toezichthouders 236 EML-controles. De ervaring leert dat steeds meer bedrijven enthousiast zijn over energiebesparing. Men neemt de adviezen van de toezichthouders serieus. Er is één handhavingsprocedure gestart. De verplichting (per 1 juli 2019) voor bedrijven om zelf hun energiebesparende maatregelen in beeld te brengen, is breed gecommuniceerd. Bedrijven dienen zelf het initiatief te nemen de digitale tool in te vullen. Uit de praktijk bleek dat 1075 bedrijven in de regio Arnhem een melding indienden. Veel bedrijven blijken nog niet te melden, daarmee blijft toezicht dus nodig.
Voor de meldplicht was er in 2019 een aparte doeluitkering in het gemeentefonds; deze is ter beschikking gesteld aan ODRA voor de uitvoering.

Landelijke handhavingsstrategie
Tijdens de uitvoering van de toezichttaak kwamen, ook in 2019, de toezichthouders regelmatig voor dilemma's te staan: Welke speelruimte laat ik de ondernemer versus zijn omgeving? Hoe verhouden de bouw- en milieuregelgeving zich tot elkaar? En hoe acteer ik als toezichthouder op deze dilemma's? De in 2019 geïmplementeerde Landelijke Handhaving Strategie (LHS) bood (en biedt) hier een bruikbaar kader.
Daarnaast investeren we in samen kijken en samenwerken. Dat had in 2019 bijvoorbeeld tot resultaat dat we dankzij samen optrekken, niet zichtbare overtredingen met schade voor het milieu achterhaalden en konden aanpakken. Een voorbeeld hiervan is het zich ontdoen van afvalstoffen als bouwstof.

Een ander voorbeeld is de ketensamenwerking. Voorbeelden hiervan zijn de gezamenlijke controles bij asbestsaneringen (omgevingsdiensten en ISZW) en samenwerking op het gebied van de aanpak van vermoede drugslabs (omgevingsdiensten, gemeenten, politie). Er is een drugslab ontmanteld in Zevenaar. ODRA is betrokken geweest tijdens de opruimfase. Op een aantal locaties heeft drugsafval bodemverontreiniging veroorzaakt. Sanering heeft plaatsgevonden. De kosten hiervoor liepen in de tienduizenden euro's.
Samen leren over de aanpak van ondermijnende criminaliteit stond centraal tijdens het congres Ondermijning op 31 oktober. Meer dan 200 toezichthouders van meerdere toezichthoudende instanties namen deel aan het congres.

Piketdienst
Ook in 2019 stond de piketdienst van ODRA 7 dagen per week, 24 uur per dag paraat om direct actie te ondernemen bij situaties van acute overlast en calamiteiten. Dat deed de piketdienst in de regio Arnhem. ODRA stond ook weer garant voor de 24/7 bereikbaarheid bij acute overlast en calamiteiten voor Omgevingsdienst Achterhoek.
In 2019 kwam de piketdienst zo'n 70 keer in actie. Onder meer voor het laten opruimen van gedumpt drugsafval en gedumpte asbestplaten, bij een aantal branden en bij een plofkraak.
In maart 2019 vond de jaarlijkse piketdag plaats. Deze dag werd georganiseerd door de piket coördinatoren van de Gelderse Omgevingsdiensten. Het ontwikkelen en delen van kennis over actuele thema's staan centraal op de piketdag. In 2019 kreeg het thema 'Dumpingen drugsafval' alle aandacht. Ook samenwerkingspartners zoals politie en LFO sloten aan.

2.3.2 Resultaten programma toezicht en handhaving

Programma Toezicht & handhaving	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	95-105% van de werkprogramma's + aanvullende opdrachten gerealiseerd	95-105%	119 % producten 104 % uren	☺
Tijdigheid	% van de klachtmeldingen is binnen 2 weken afgehandeld	80%	80%	☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	90%	☺
	% volledige naleving na 1e controle	60%	76%	☺
	% van de klachtmeldingen, die in behandeling genomen zijn binnen de gestelde normen.	80%	80%	☺
	% opgeheven overtredingen binnen hersteltermijn HH besluit	85%	80%	😐
Klanttevredenheid	ODRA scoort min. 80% (zeer) tevreden bij digitale bulk uitvraag -Totaal -Controles -Klachtafhandeling	80%	 77% 86% 51%	☺
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 823
	- kosten (x € 1.000) *	€ 6.410	€ 7.254	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 6.576	€ 8.077	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* In 2019 hebben we meer dan de begrote productie gerealiseerd, door extra hercontroles, extra controles als gevolg van klachten en nieuwe inrichtingen. Door efficiënt te werken, hebben we de urenbesteding onder de productie norm kunnen houden.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Handhaving & toezicht	2019	2019	2018	2019	2019	2018
Klachten	1.484	2.709	**2.306**	385	766	**497**
Controles (briks - b1/b2/c1)	1.725	1.730	**1.799**	2.554	3.096	**2.774**
Aspect- vervolgcontroles (incl asl	1.599	1.266	**1.271**	1.104	1.169	**1.026**
Rapport beoordelingen	438	916	**834**	1.837	1.756	**2.099**
Meldingen behandelen	898	1.351	**1.470**			
Overige producten	867	657	**563**	350	436	**166**
Totaal (ex. hh-besluit)	**7.011**	**8.629**	**8.243**	**6.230**	**7.223**	**6.562**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		123%	105%		116%	110%
Totaal uren handhaving & toezicht	49.012	49.878	niet	33.193	35.447	
- uren op diensten	417	98	gemeten	291	9	
- uren op producten	48.595	49.780		32.902	35.438	
- gemiddeld kengetal		5,8			4,9	

- *Toelichting op de tijdigheid:* Deze is precies uitgekomen op de norm. Processen zijn in control.
- *Toelichting op de klanttevredenheid:* Vanaf juni 2019 is de klanttevredenheid uitgevraagd voor de controles (bouw, milieu, bodem en vuurwerk) en de klachtbehandeling. 86% van de respondenten gaf aan (zeer) tevreden te zijn over de uitgevoerde controles. Men was vooral tevreden over het prettige persoonlijke contact en gaven aan dat ze te maken hadden met zeer professionele controleurs. Respondenten die aangaven ontevreden te

zijn, waren dit voornamelijk wanneer er geen persoonlijk contact is geweest met de controleur. Dit werd gemist. Klachtbehandeling wordt minder goed beoordeeld door respondenten. Hier is een heldere verklaring voor. 51% van de respondenten geeft aan tevreden te zijn over de wijze van klachtbehandeling. Het is bekend dat men moeilijk onderscheid kan maken tussen enerzijds het oplossen van de klacht (wat niet altijd mogelijk is) en anderzijds de wijze van behandelen. ODRA kan niet altijd de klacht oplossen, maar kan de klacht wel op een professionele wijze behandelen. De klacht afhandeling kan altijd verbeterd worden en dit zal daarom ook aandacht krijgen.

- *Toelichting op de kosten en baten:* De kosten en baten zijn hoger dan begroot, vooral door extra werk uit aanvullende opdrachten. De marge tussen kosten en baten is hoger dan begroot.

2.3.3 Projecten van toezicht en handhaving

In 2019 zijn voor meerdere partners projecten uitgevoerd. Hieronder de belangrijkste :

Asbestdaken

Het project bestond uit twee invalshoeken: asbestdaken in onze regio en asbestdaken voor provinciale inrichtingen.

- De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel voor verplichte sanering asbestdaken niet aangenomen. Dit regionale project is derhalve medio september gestopt. De bedoeling is dat we met de partners die door willen een alternatief project gaan uitvoeren in 2020.
- Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) heeft in de periode mei tot oktober 2019 een inventarisatie naar de aanwezigheid van asbestdaken bij 200 provinciale inrichtingen uitgevoerd.
  Uit het onderzoek blijkt dat tientallen bedrijven nog beschikken over een (mogelijk) asbesthoudend dak. Geadviseerd wordt om de eigenaren in 2020 hierop te attenderen en aan te geven dat er mogelijkheden zijn om een asbestdak "versneld" te saneren. Eén van de maatregelen die is opgesteld is het oprichten van een fonds waaruit leningen voor het verwijderen van asbestdaken verstrekt kunnen worden.

Aandachtsbedrijven

Voor de bedrijven Vink, Smurfit Kappa Parenco en Groen Gas Gelderland gold ook in 2019 dat een projectleider van ODRA sturing gaf aan de activiteiten rondom deze (bestuurlijk) complexe dossiers. In samenwerking met ODRN (complexe vergunningverlening), bevoegd gezag, de gemeente (vestigingsplaats bedrijf) en toezichthouders en specialisten van ODRA realiseerden wij onder meer:

- Vink: in het afgelopen jaar zijn de laatste stappen gezet om de nieuwe omgevingsvergunning voor Afvalverwerking Vink bv op te stellen. De afronding is dit najaar doorkruist door de PAS uitspraak van de Raad van State. De nieuwe vergunning is nodig voor goed toezicht en een adequate handhaving op basis van actuele regels. Het projectteam (met leden vanuit ODRN, ODRA en provincie) dat aan de vergunning werkt, verwacht deze begin 2020 af te kunnen ronden. Vanwege het belang voor het toezicht is de projectleiding in handen van ODRA.
  Bij de inrichtingen van Vink zijn dit jaar meerdere controles uitgevoerd, onder andere op het melden en registreren van afvalstoffen en meer specifiek asbest, de opslag van kunstgras, de kwaliteit van het afvalwater, het verwerken van stortgas en op grondstromen. De lijst met aandachts- en actiepunten vanuit de toezichtcontroles is dit jaar korter geworden maar er is nog een aantal belangrijke items. Het toezicht gaat een volgende fase in zodra de nieuwe omgevingsvergunning van kracht is.
- Smurfit Kappa Parenco: er zijn onaangekondigde en aangekondigde controles uitgevoerd. Geurmetingen, mede als gevolg van meldingen van geuroverlast, zijn uitgevoerd. Overtredingen hebben in een aantal gevallen geleid tot het versturen van een voornemen

last onder dwangsom. Het aantal meldingen van geuroverlast stabiliseerde in de loop van het jaar (met een uitschieter in augustus 2019). Het aantal overlastmeldingen is sterk afhankelijk van de meteo-omstandigheden. Het bedrijf heeft een eigen klachtenlijn en is in gesprek met omwonenden via klankbordgroep bijeenkomsten.
- Groen Gas Gelderland: door het uitvoeren van reguliere controles en onaangekondigde controles is toezicht op het bedrijf opgevoerd. Met als resultaat dat het aantal meldingen van overlast is afgenomen. Het bedrijf heeft aanpassingen in de processen doorgevoerd, met als doel de geurhinder te reduceren. Het bedrijf heeft zich transparant, coöperatief en open opgesteld voor haar omgeving.
- In 2019 was er ook veel aandacht voor Veolia (biomassacentrale) en het bedrijf Melkgeiten Bouwens (Gendt). De toezichthouders voerden, naar aanleiding van meldingen van overlast, met regelmaat controles uit. Daarbij werd integraal samengewerkt door vergunningverleners, juristen, meetspecialisten en gemeente.

Ondermijning
Terugkijkend op 2019 werd duidelijk dat klassiek programmatisch toezicht niet afdoende is. Er is meer nodig. Zo heeft ODRA afgelopen jaar veel ondersteuning geleverd op het thema ondermijning bij verschillende partners. Hoe hebben we dat gedaan? Door aan de voorkant mee te denken over hoe ODRA hier adequaat op kan acteren en het organiseren van een congres. Onder meer met behulp van het zogeheten barrièremodel, door (op verzoek) controles uit te voeren en meer samen te werken met ketenpartners.

2.4 Programma advies

ODRA beschikt over bijzondere expertises om partners en andere opdrachtgevers gericht en gedegen te adviseren. ODRA levert adviezen op basis van expertise op het gebied van geluid, trillingen, licht, emissies naar lucht, luchtkwaliteit, bodem, duurzaamheid en externe veiligheid. Ook worden omgevingsadviezen verstrekt.
ODRA verstrekt adviezen aan partners veelal op basis van concrete adviesvragen (vraag-gestuurd). Een ander deel van de advisering voert ODRA op programmabasis uit, zoals de uitvoering van emissiemetingen bij bedrijven met een zware milieubelasting.

2.4.1 Terugblik 2019

Integraal omgevingsadvies
Vergunningaanvragen, meldingen, toezicht en handhaving: de medewerkers van afdeling Advies zorgen voor inbreng van hun expertise in de primaire VTH-werkzaamheden.
De afgelopen twee jaren heeft de vraag naar integrale milieuadviezen door onze partners een vlucht genomen. Wij zijn blij met deze vragen, want daarmee neemt de kwaliteit van onze producten toe. Wij kunnen onze kennis en ervaring op veel gebieden integraal inzetten. Zo adviseerden wij in 2019 over de realisatie van windturbines. Daarvoor moest een bestemmingsplan worden aangepast. De specialisten van ODRA adviseerden over onder meer milieuzonering, geluid, luchtkwaliteit, externe veiligheid, natuur en bodem. Daar waar knelpunten werden geconstateerd boden we een doorkijk op eventuele voorwaarden.
Bij een aantal partners zagen we in 2019 overlegvormen zoals de Regiekamers en het Initiatievenberaad ontstaan. Daarbij staat multidisciplinaire benadering van vraagstukken voorop. ODRA is bij een aantal partners als advies- en sparringpartner aangesloten.

Toename inzet juridisch experts
In 2019 constateerden wij een toename van de vraag naar juridische advisering. Een aantal complexe gemeentelijke- en provinciale dossiers vroeg (en vraagt) om meer inzet vanuit onze juridische expertise. Bij een aantal aandachtdossiers zijn onze juristen nauw betrokken geweest. Dat heeft geleid tot een verdere professionalisering van de inzet van vereiste

expertises bij complexe vraagstukken (zie paragraaf 2.3). Het aanstellen van een projectleider / casemanager bracht voor de partners de nodige transparantie. De communicatielijnen werden gecentraliseerd en korter.

Team meten & advies: accreditatie verlengd

In 2019 is de accreditatie voor team meten & advies weer verlengd. Team meten & advies voert onder meer geluid-, licht- en emissiemetingen uit. De emissiemetingen bij provinciale inrichtingen leverden waardevolle informatie op over de uitstoot van stoffen en het voldoen aan de wettelijke normen.

Vanuit onze gezamenlijke doelstelling om bij te dragen aan een gezonde, veilige en duurzame leefomgeving sluiten we 2019 af met een 'missie' voor 2020: met elkaar in gesprek gaan over het uitvoeren van metingen bij complexe gemeentelijke inrichtingen. Daarnaast wordt de inzet van moderne middelen (o.a. drones) onderzocht en worden investeringsbeslissingen genomen om roetmetingen te kunnen gaan uitvoeren.

2.4.2 Resultaten programma advies

Programma Advies	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd	90% 90%	202 % producten 95 % uren	☺
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria Jaarlijks wordt team meten & advies geaccrediteerd	90% Accr.	91% Accr.	☺
Klanttevredenheid	nvt			
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ -937
	- kosten (x € 1.000) *	€ 2.038	€ 2.985	☹
	- baten (x € 1.000)	€ 2.033	€ 2.047	☺

* een deel van de personeelskosten is gerelateerd aan programma "projecten".
ons huidige fin systeem kan die uitsplitsing pas in 2020 maken

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Toelichting op productie / output:* adviesproducten zijn (sterk) vraaggestuurd van aard én zijn in de regel maatwerk, waarbij sprake is van grote(re) aantallen met een grote spreiding in de urenbesteding. Daardoor zijn deze moeilijk te begroten; dat de begroting en realisatie gelijk zijn is min of meer toeval, er is namelijk wel een grote spreiding.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Advies	2019	2019	2018	2019	2019	2018
- Omgevingsadvies verstrekken	71	140	91			
- Advies omgevingstoezicht & ve	144	64				
- Geluidsadvies verstrekken	57	111	57			
- Rapport beoordeling lucht	124	95	84			
- Onderzoek & advies lucht *		*39*	42			
- Bodem advies *		*430*	342			
Overige producten	66	52	239			
Totaal (ex. Bodem en onderz. lucht)	**462**	**462**	471	**nvt**		
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		100%	98%			
Totaal uren advies	21.976	20.983	niet	**nvt**		
- uren op diensten	14.086	13.446	gemeten			
- uren op producten	7.890	7.537				
- gemiddeld kengetal		16,3				

* betreft aantal diensten; telt als product niet mee

- Het aantal uitgevoerde onderzoeken is conform begroting. Daarbij worden de adviezen bodem niet meegeteld (= formeel een dienst) Onderzoek is vooral uitgevoerd bij complexe inrichtingen (bevoegd gezag provincie Gelderland).
- De aantallen verstrekte omgevingsadviezen zijn verder toegenomen. Deze toename houdt verband met de groei van het aantal ruimtelijke initiatieven in combinatie met de behoefte aan integrale milieuadvisering. Een verdere groei in de vraag naar dit product wordt voorzien in verband met de komst van de Omgevingswet.

- *Toelichting op de kosten en baten:* de kosten zijn hoger dan begroot. Een oorzaak betreft de kosten van het team bodem. In de begroting opgenomen bij handhaving, in de realisatie bij programma advies. Met ingang van 2020 (na de organisatie-aanpassing) wordt dit rechtgetrokken. Daarnaast wordt er vanuit advies in grote mate bijgedragen aan de realisatie van producten binnen vergunningen en handhaving. De (personeels)kosten worden verantwoord bij advies, terwijl de opbrengsten verantwoord zijn bij de betreffende programma's. Het in kaart brengen hiervan kan pas vanaf 2020.
  Evenals bij vergunningen, zijn de personeelskosten van advies hoger dan gemiddeld.

2.5 Programma algemeen en projecten

In het programma 'algemeen en projecten' zijn de projecten van ODRA opgenomen, die nog niet direct aan het programma handhaving of vergunningen gekoppeld zijn.
Ook zijn de juridische diensten en producten van ODRA, zoals behandeling van zienswijzen, bezwaar, voorlopige voorziening, beroep en handhavingsbesluiten (formeel programma toezicht en handhaving) hier opgenomen.

2.5.1 Terugblik en resultaten 2019

Projecten, algemeen en juridische producten; resultaten

Programma Projecten, algemeen en Juridisch	Beoogd resultaat	Norm KPI	Bereikt resultaat 2019	Real. KPI
Productie	90% van het aantal begrote producten én 90% uren is geleverd		95 % producten 70 % uren	😐 ☹
Juridische kwaliteit	% herstel overtredingen binnen hersteltermijn handhavingsbesluit	85%	80%	😐
Kwaliteit	Medewerkers voldoen aan kwaliteitscriteria	90%	93%	☺
Klanttevredenheid	Nvt			
Financiele realisatie	Binnen budget	begroot	saldo	€ 1.256
	- kosten (x € 1.000) *	€ 2.539	€ 1.384	☺
	- baten (x € 1.000)	€ 2.440	€ 2.640	☺

* er is geen afdeling projecten; de personeelskosten zijn opgenomen bij de andere programma's

Toelichting op de verschillen tussen doel en realisatie

- *Productie / output:* het valt op dat bij de 'juridische' producten bezwaar behandelen bouw als ook WOB verzoek bouw de productie de raming aanzienlijk heeft overtroffen. Dit komt voort uit de aard en de omvang van de bouwactiviteiten. Ten aanzien van de overige producten is vooral op te merken dat bij het behandelen van bezwaren milieu en beroep de productie (sterk) achter is gebleven bij de raming.

Realisatie producten	milieu producten			bouw producten		
	begroot	realisatie		begroot	realisatie	
Projecten en algemeen	2019	2019	2018	2019	2019	2018
Juridische producten						
- Beroep behandelen	26	11	**14**	25	8	**24**
- Bezwaar behandelen	46	23	**28**	58	99	**95**
- Zienswijzen behandelen	56	39	**25**	225	164	**151**
- WOB verzoeken	14	12		5	12	
- Voorlopige voorzieningen	5	2		9	6	
Overige producten*	0	*68*	**12**	0	0	**19**
Totaal (ex. hh-besluit)	**147**	**87**	**67**	**322**	**289**	**289**
- % t.o.v begroting (en tov vorig jaar)		59%	130%		90%	100%
Totaal uren alg. & projecten	13.029	8.116	niet	5.860	5.164	
- uren op diensten	9.688	5.530	gemeten	1.718	564	
- uren op producten	3.341	2.586		4.142	4.600	
- gemiddeld kengetal		29,7			15,9	

* betreft aantal diensten; telt als product niet mee

- *Toelichting op de juridische kwaliteit*: er wordt een termijn gesteld waarbinnen de klant kan herstellen op een handhavingsbesluit. Het streven is dat 85% van de klanten dat doet. Realisatie is 80%. Onderzocht wordt welke procesverbetering ODRA kan doen om dit te beïnvloeden.
- *Toelichting op de kosten en baten:* de kosten in dit programma betreffen alleen de kosten van de projecten. De kosten van juridische producten zijn verantwoord onder advies.

2.5.2 Projecten van toezicht en handhaving

Omgevingswet

De Omgevingswet is een gezamenlijke, integrale opgave. ODRA wil ruim voor 1 januari 2021 gereed zijn om de Omgevingswet uit te voeren volgens de visie en het beleid van de provincie en gemeenten. Dit door in de voorbereidende fase van de komst van de Omgevingswet een gesprekspartner en in een toenemende mate 'vakinhoudelijk kenniscentrum' te worden voor onze partners. ODRA stelt zich in het kader van dit project op als 'proactieve uitvoerder' en 'actieve ontzorger'.

Conform het vastgestelde programmaplan Implementatie Omgevingswet ODRA 2019-2020, heeft onze focus in 2019 gelegen op het gebied van Werkprocessen, Kerninstrumenten en DSO. Concreet heeft dit geresulteerd in het volgende:

- Opstellen, verspreiden en bespreken Visiedocument Werkprocessen (overzicht van Omgevingswet-proof werkprocessen ODRA);
- Opstellen, verspreiden en bespreken visiedocument Routering-DSO ODRA;
- Uitrol Serious Game level 2;
- Participeren projectgroep Omgevingsplan gemeente Arnhem;
- Participeren projectgroep Omgevingsvisie gemeente Lingewaard;
- Uitvoeren pilot Handhaving Provincie;
- Opleidingsplan (vanuit Gelders Stelsel);
- Bestuurdersdag Omgevingswet en Energie (bestaande uit een sessie voor bestuurders en een sessie voor regisseurs).

GUOV

ODRA voerde ook in 2019 voor de gemeentelijke partners taken voor externe veiligheid (omgevingsveiligheid) uit. Deze taken betroffen structurele wettelijke taken en het subsidieprogramma 'Gelders Uitvoeringsprogramma Omgevingsveiligheid 2019 (GUOV)'. In 2019 is eveneens een groot verschil gebleken in het aantal afgenomen producten tussen partners. Wat hebben we onder meer gedaan?

- Adviseren partners over externe veiligheid;
- Werkzaamheden provinciale risicokaart;
- Informeren partners over ontwikkelingen op EV-gebied;
- Werkzaamheden ter anticipatie op de Omgevingswet / Modernisering van het omgevingsveiligheidsbeleid (MOV);
    - Gegevens risicokaart actualiseren en aanvullen met gegevens MOV;
    - Participatie Gelders project omgang aandachtsgebieden hogedruk aardgastransportleidingen.

Het was lang onzeker of er wederom subsidie zou zijn voor GUOV. In de werkprogramma's van de klanten was dan ook uitgegaan van volledige bekostiging door hen. Uiteindelijk is er 70% toegekend van de kosten zijnde € 101.924,-. Het grootste deel van de resterende kosten zijn naar rato bij de partners in rekening gebracht.

Saneringsprojecten verkeerslawaai
Ook in 2019 voerde ODRA projecten geluidssaneringen weg- en railverkeer uit, waarvoor subsidies van Bureau Sanering Verkeerslawaai (BSV) zijn verkregen. Wat hebben we onder meer gedaan?

- Subsidieaanvragen bron-, gevel- en/of scherm maatregelen begeleid;
- Saneringsprogramma's voor een aantal wijken in Arnhem opgesteld en ingediend;
- Geadviseerd bij en over EU- geluidskaarten en actieplannen, zoals het EU-actieplan van gemeente Arnhem;
- Maatregelen MJPG- weg en rail beoordeeld.

In de bijlage is de zgn. Sisa subsidie verantwoording opgenomen.

Regionale Verkeers- en Milieu Kaart (RVMK)
Voor het opstellen en onderhouden van de regionale Verkeers- en Milieukaart voerden de specialisten van ODRA in 2019 de regie op een aantal werkzaamheden uit, zoals het updaten van milieumodellen, geluidsmodellen beheer milieukaart en uitvoering van een verkeerstelprogramma. Het afgesproken budget is via een bijdrage (als onderdeel van de collectieve diensten) in rekening gebracht bij de deelnemende partners en gemeenten.
De kosten en baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij toelichting op de kosten/baten van projecten.

ORM
Overleg regionale milieusamenwerking: in 2019 zijn er onderzoeken uitgevoerd door een extern bureau naar risicogericht toezicht. De uitkomsten hiervan zullen komend jaar verder worden vormgegeven. Daarnaast is er een werkgroep 'automontage' actief.
De kosten en baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij toelichting op de kosten/baten van projecten.

Collectieve diensten
ODRA voert voor alle partners (en een aantal OD's) de zgn. collectieve diensten uit. Voorheen heette deze 'abonnementen'. Deze diensten, waaronder de belangrijkste: piket, strafrecht, gegevensbeheer, ketensamenwerking en klantendesk (bouw en milieu) worden bekostigd door alle partners op fixed price basis. In 2019 heeft ODRA samen met de partners een nieuwe verdeelsleutel vastgesteld die geldt voor de komende jaren.

2.6 Stelseltaken

Binnen het stelsel van Gelderse Omgevingsdiensten is afgesproken dat iedere omgevingsdienst een stelseltaak uitvoert.

Dit houdt verband met efficiency en robuustheid (voldoen aan kwaliteitscriteria). ODRA staat opgesteld voor complexe handhaving. De uitvoerende omgevingsdienst brengt de kosten voor het uitvoeren van de stelseltaak in rekening bij de andere omgevingsdiensten.

De kosten van de stelseltaken die ODRA uitvoert, worden in rekening gebracht bij de andere Gelderse Omgevingsdiensten. Hieronder leest u een toelichting op de stelseltaken in 2019.

2.6.1 Complexe handhaving

In 2019 voerde ODRA als coördinerende OD complexe handhaving binnen het Gelders Stelsel uit. ODRA is daarbij verantwoordelijk voor:
- Afstemming binnen het stelsel over de complexe handhaving;
- Coördineren programmatisch toezicht complexe handhaving (melden en registreren, meten en registreren, E-PRTR en het project bouwen en RO);
- Coördinatie stelsel brede handhavingsprojecten;
- Uitvoering toezicht complexe inrichtingen.

In 2019 voerde ODRA net als eerdere jaren toezicht uit bij complexe bedrijven bij drie omgevingsdiensten in De Vallei, Noord-Veluwe en de regio Veluwe IJssel.

Intensieve voorbereidingen voor programmanagement
Daarnaast heeft ODRA intensieve voorbereidingen voor de implementatie van het programmanagement complexe handhaving, per 1 januari 2020, getroffen. Dit heeft geresulteerd in:
- Het programmaplan toezicht en handhaving provinciale complexe bedrijven 2020;
- Het instellen van een medewerkerspool met toezichthouders van de Gelderse Omgevingsdiensten;
- Het aanpassen van werkwijzen (uniform, gericht op creëren level-playing-field);
- Het opstellen van een workaround voor het werken met het zaaksysteem S4O;
- Het benoemen van een programmamanager per 1 januari 2020;
- Het inrichten van de 'governance'.

De resultaten zijn bereikt door nauwe samenwerking tussen provincie Gelderland, de Gelderse Omgevingsdiensten en de betrokken toezichthouders.

2.6.2 Complexe vergunningverlening

Omgevingsdienst Regio Nijmegen voert als gespecialiseerde omgevingsdienst de vergunningverlening voor complexe inrichtingen onder provinciaal- en gemeentelijk gezag uit. ODRN borgt dat voor alle milieuaspecten voldaan wordt aan de kwaliteitscriteria. De complexe inrichtingen zijn IPPC-inrichtingen en inrichtingen ingedeeld in de categorie 4.2 en hoger van de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering'.
ODRN belast de kosten van de complexe vergunningverlening aan ODRA door. ODRA brengt deze kosten 1 op 1 in rekening bij haar partners.

Complexe milieuvergunningverlening en specialistisch advies; x € 1.000				aantal vergunningen
	Vergunningen	Overige	Totaal	
Arnhem	0,9	6,9	7,8	1
Lingewaard	6,5		6,5	3
Overbetuwe	17,9	3,9	21,9	4
Zevenaar	3,7	0,4	4,2	2
	29,0	**11,2**	**40,3**	**10**

2.6.3 Overige stelseltaken (uitgevoerd door OD's)

Ketentoezicht
Met het Programma Ketentoezicht, belegd bij Omgevingsdienst Rivierenland, richten de OD's zich samen op milieucriminaliteit en calculerend gedrag in de afvalstoffenketens. Het gaat daarbij om gedrag waarbij sprake is van (beoogd) geldelijk gewin en (een hoog risico op) grote milieuschade. Bij de ketenaanpak houden we rekening met het Omgeving risicobeeld Oost Nederland en met de specifieke regionale situatie.

Vanuit het programma 2019 van Ketentoezicht is het volgende uitgevoerd cq aan bijgedragen:
- De afronding Omgeving risicobeeld Oost Nederland;
- Eén pilot: analyse horeca t.b.v. I-GO;
- Ketenaanpak asbest, waaronder aantal gerichte diepgaande administratieve controles bij provinciale inrichtingen;
- Ketenaanpak verontreinigde grond;
- De evaluatie van de ketenaanpak AEC bodem-as;
- Gerichte ketencontroles en evaluatie controleresultaten in de keten co-vergisting;
- Tactische ketenanalyse op E-waste met landelijke partners;
- Project analyse met Politie, RIEC en Belastingdienst op problematiek dumping en productie synthetische drugs in Zuid Gelderland;
- Project aanpak mestfraude.

Portaal GO
Omgevingsdienst Veluwe IJssel voert de stelseltaak Portaal GO uit. Deze taak bundelt de functies Portaal (verbinding en afstemming met interne en externe partners), Kenniscentrum en Communicatie. Portaal GO functioneert hiermee veelal als scharnierpunt tussen de Gelderse Omgevingsdiensten en de "externe partners".
In 2019 heeft Portaal GO het Tactisch Overleg Overijssel Gelderland (TOOG) en Operationeel Overleg Overijssel Gelderland (OOOG) georganiseerd.
Samenwerking in de keten staan bij deze overleggen centraal. Portaal GO heeft de onderlinge kennisdeling binnen het stelsel georganiseerd (opleidingen) en gestimuleerd (bijeenkomsten).

Denk hierbij aan de (bestuurlijke) bijeenkomsten 'Symposium Gelderse Maat' en het congres 'Ondermijning'.

HRM
Omgevingsdienst Achterhoek is verantwoordelijk voor de stelseltaak HRM. Het gezamenlijk oppakken van HRM-vraagstukken, de coördinatie van de HRM-stelseltaak en de advisering van het CGO (centraal georganiseerd overleg (OR)) maken deel uit van de werkzaamheden die vallen onder deze stelseltaak.
In 2019 is voornamelijk de WNRA (wet normalisering rechtspositie ambtenaren) vormgegeven. Dit betrof onder meer de voorlichting aan medewerkers in het Gelders Stelsel, ontwikkeling van modellen (arbeidsovereenkomsten) en aanpassing van de procedures en regelingen.

Bestuurlijke strafbeschikking milieu (BSBm) en BOA-coördinatie
Omgevingsdienst Noord-Veluwe draagt binnen de stelseltaak BSBm de verantwoording en zorg voor de juridische toetsing van BSBm's en voor de doorgeleiding daarvan naar het Centraal Justitieel Incasso Bureau (CJIB). ODNV is daartoe gemandateerd door de directeuren van de overige Gelderse Omgevingsdiensten.

ODRA had in 2019 twee BOA's parttime in dienst. In 2019 hebben we geïnvesteerd in het verder implementeren van de landelijke handhavingsstrategie en de samenwerking met het openbaar ministerie. De capaciteit voor de inzet van strafrecht bleek te krap voor de opgave. Nu de LHS is geïmplementeerd, neemt het aantal zaken waarbij strafrecht een rol speelt aanzienlijk toe. In 2019 hebben wij overeenkomstig de LHS gewerkt binnen de disciplines bodem, milieu, vuurwerk en bouwtoezicht. Dit heeft geresulteerd in 86 zaken waarbij de BOA is betrokken door toezicht. Hiervan zijn 19 zaken daadwerkelijk strafrechtelijk onderzocht waarbij er inmiddels 13 keer regulier proces verbaal is opgemaakt en ingezonden naar het OM, twee keer een SAM proces verbaal en één keer is een BSBm opgemaakt. Drie zaken zijn afgedaan met een strafrechtelijke waarschuwing.

I-go
ODdV heeft binnen het Gelders Stelsel de projectleiding over I-go. In 2019 zijn daar onder meer de volgende:
- Er is functionaliteit ontwikkeld voor Gelderse OD's (Igo-vieuwer voor ODNV); Igo veehouderij gegevens voor ODA en ODdV;
- Er is een realtime dashboard voor dierhouderijen online gekomen;
- De de aansluiting REV (register externe veiligheid) is voorbereid;
- Er is onderzoek gedaan naar de verwerking 'meldingen energie besparingen' via Igo en andere koppelingen met registers.

Coördinatie en kwaliteit
Omgevingsdienst De Vallei is verantwoordelijk voor de stelseltaak 'Coördinatie en kwaliteit van het Gelders Stelsel'. Het doel van deze stelseltaak is om het Gelders Stelsel blijvend op een kwalitatief goed niveau te laten functioneren.

In 2019 is een nieuwe visie ontwikkeld op de ontwikkeling van het Gelders Stelsel. Deze doorontwikkeling volgde op de evaluatie van de werking van het Gelders Stelsel. De ambitie en strategische doelen van de Gelderse Omgevingsdiensten zijn op ambtelijk en bestuurlijk niveau herijkt. Het opgavegericht werken uit de visie hebben verder vorm en inhoud gekregen. Er is hard en met succes gewerkt aan de thema's uit de visie.

In 2019 is het project AVG gestart. Een inventarisatie van de impact van de AVG heeft plaatsgevonden binnen het Gelders Stelsel. Bij het doorvoeren van aanpassingen, als gevolg van de AVG, is zoveel mogelijk stelselbreed op- en aangepakt.

In 2019 voerden alle omgevingsdiensten in Nederland een collegiale toets uit. De collegiale toets houdt in dat omgevingsdiensten in groepjes van drie een kijkje in elkaars keuken nemen. Het delen van kennis over de VTH- en bedrijfsvoeringprocessen en het delen van ervaringen staan hierbij centraal. De VTH Kwaliteitscriteria geven richting in de onderwerpen van gesprek. ODRA is getoetst door OD Haaglanden en OD IJsselland. De toets leverde ODRA waardevolle informatie. We zitten op de goede weg als het gaat om meetbare doelen en de monitoring hiervan.

Kosten en baten

Stelseltaken x € 1.000	Realisatie 2018	Begroot 2019	Kosten (materieel)	Kosten personeel*	Baten	Saldo
- I-GO	22,2	58,4	43,5			43,5
- Kennis en Portaal	137,9	100,5	103,8			103,8
- Ketenhandhaving	82,5	90,0	91,9			91,9
- Kwaliteit en coördinatie	38,3	26,7	26,7			26,7
- Stelseltaak P&O	39,7	23,0	21,4			21,4
- BSBm	1,5	10,5	12,5			12,5
- overige kosten		12,3	26,5			26,5
Kosten	322,1	309,1	326,4	0,0	0,0	**326,4**
						marge
Complexe handhaving	-137,2		0,0	220,7	383,4	162,7
Complexe vergunningen	-3,3		40,5	3,0	45,8	2,4
Totaal	**181,6**	**309,1**	**366,9**	**223,6**	**429,2**	**165,1**

* betreft enkel de salarislasten

3 Bedrijfsvoering

3.1 Inleiding

ODRA streeft een transparante, eenvoudige en doelmatige bedrijfsvoering na. In 2019 is er veel vooruitgang geweest. Het speerpunt 'basis op orde' is in volle gang. Een nieuw VTH systeem is aanbesteed en zal medio 2020 in gebruik zijn. Ook voerde ODRA een archiveringsscan uit waar uitkomt dat ODRA voor de partners DIV-taken zal uitvoeren. De kosten daarvan belasten we aan deelnemers door. Het 'verbeterplan control' leidde tot een verbeterde P&C-cyclus, administratieve organisatie en informatievoorziening aan de partners, het MT en bestuur.
De implementatie van een eigen ERP-systeem is op hoofdlijnen nog in 2019 afgerond. Enkele facetten ronden we nog in februari 2020 af. Ook zijn belangrijke stappen gezet om de afhankelijkheid van de Connectie en de kosten van huisvesting en (facilitaire) ondersteuning te verkleinen.
In 2020 zet ODRA nog een paar belangrijke stappen om een doelmatige bedrijfsvoering te realiseren. Dat betreft de ontwikkeling van de organisatie en de uitwerking van de outputsturing.

3.2 Uitgangspunten bedrijfsvoering en bekostiging

De bedrijfsvoering en inrichting van de administratieve organisatie zijn gebaseerd op de uitgangspunten voor de bekostiging van ODRA (conform Gemeenschappelijke Regeling).
In de zomer van 2018 besloot het bestuur om het bekostigingsmodel aan te passen. Er is gekozen om voor de jaren 2018 en 2019 over te stappen op bekostiging via nacalculatie op uren. Deze vorm van bekostiging is de eerste stap naar outputfinanciering in 2020.

In het voorjaar 2019 hebben de partners een nieuwe verdeelsleutel voor de collectieve diensten afgesproken. Het is een compromis waarbij zowel inwoneraantal van de deelnemende gemeenten als stemverhouding in de GR meetellen. Er is afgesproken dat deze sleutel de komende jaren geldt voor alle (toekomstige) collectieve diensten.

Op weg naar outputsturing en -financiering
Het Algemeen Bestuur besloot in oktober 2018 om per 1 januari 2020 een beheerste vorm van outputfinanciering in te voeren. Dit houdt in dat er in de bekostiging drie stromen gaan ontstaan:

- Producten worden bekostigd op basis van een vaste kostprijs;
- Diensten worden bekostigd op nacalculatiebasis;
- Collectieve diensten (waaronder de abonnementen) op basis van een fixed price met verdeelsleutel over de deelnemende partners.

Outputfinanciering is een afgeleide van outputsturing. ODRA zet in op een transitie om te gaan sturen op output en outcome. Het Algemeen Bestuur heeft aan ODRA gevraagd om de effecten van de overgang naar output in de reguliere begrotingscyclus 2020 op te nemen, hetgeen is geschied.
In het najaar 2019 heeft ODRA haar ICT-systemen ingericht op outputfinanciering. In het partneroverleg is afgesproken dat er pilots worden opgestart om te werken met output sturing.

3.2.1 P&C-cyclus

Afstemming P&C cyclus met partnerbegroting
In het voorjaar 2019 heeft ODRA de begroting 2020 opgesteld. Deze wijkt op een aantal punten af van begrotingen van voorgaande jaren, vooral vanwege de overgang naar

outputfinanciering en de herverdeeleffecten die hieruit ontstonden. De begroting 2020 is daardoor met een maand vertraging aan de partners opgeleverd, waardoor het 'zienswijze traject' bij de Raden en Staten pas in september 2019 kon worden afgerond. Op 12 december 2019 heeft het AB de begroting 2020 (inclusief zienswijzen) definitief goedgekeurd.

De begroting **2019** is in twee fasen tot stand gekomen. De initiële begroting is besproken in het AB begin mei 2018. Omdat er te veel onzekerheden in deze begroting aanwezig waren is besloten een begrotingswijziging op te stellen. De begroting 2019 (1e wijziging) is gebaseerd op de werkpakketten die in de zomer en najaar 2018 zijn opgesteld.

Rapportage structuur
ODRA is in april 2018 gestart met de maandelijkse partnerrapportage. In 2019 zijn met uitzondering van de vakantiemaanden, alle maandrapportages gemaakt en individueel met de betreffende partners besproken. Ook de omgevingsdiensten ontvangen een periodieke rapportage (per 4 maanden) over de voortgang van het werkpakket.
De maandrapportage blijkt het belangrijkste instrument voor sturing. Ook voor de interne bedrijfsvoering, met name voor productiemonitoring en de verbetering van de kwaliteit van tijdschrijven, werkt de maandelijkse monitoring adequaat.

De sturing op de bedrijfsvoering voert ODRA uit met een maandelijks dashboard voor het MT. Dit dashboard (gebaseerd op de balanced score card) wordt eveneens gebruikt voor periodieke rapportages aan het Dagelijks – en Algemeen bestuur. Het belangrijkste onderdeel van het Dashboard betreft de risicomatrix, die sturen op langere termijn faciliteert. Daarnaast bevat het dashboard inzicht in de productie en urenbestedingen (= voortgang op de werkprogramma's), financiën, bezetting, KPI's, verzuim en speerpunten.

Bedrijfsvoering algemeen
In 2019 heeft ODRA regie gevoerd op de uitvoering van verbeterpunten. Verbeterpunten die door ODRA, partners en de accountant in de voorbije jaren zijn gesignaleerd. Zoals een meer transparante- en overzichtelijke informatievoorziening om voortgang en sturing te laten zien. Ook gaf de beperkte regie op de ICT systematiek van gemeente Arnhem (uitbesteed aan De Connectie) en de huisvesting aanleiding tot het doen van een grondige studie naar onze behoeften op deze gebieden.
De implementatie van een eigen ERP-systeem voor financiën, tijdschrijven, HRM en inkoop biedt ODRA de mogelijkheid om vanaf 2020 daadwerkelijk regie te voeren en te kunnen sturen op de kosten(reductie) van overhead. Door ook voor huisvesting en ICT de mogelijkheden in de markt te onderzoeken kan hiervoor een meer marktconforme kostprijs worden nagestreefd.

Organisatieontwikkeling
De Omgevingswet (ingangsdatum 2021) en de invoering van outputsturing vragen om een andere ondersteuning van de organisatie. In het najaar 2019 is intensief met de OR en een klankbordgroep van medewerkers uitwerking gegeven aan een nieuwe werkwijze, taak-en verantwoordelijkheidsverdelingen en organisatorische inrichting.
ODRA start met ingang van 1 maart 2020 met de doorontwikkeling van de organisatie. Er komen 6 teams onder aansturing van een manager uitvoering, een team PPI (programma's projecten, en innovatie) en een team bedrijfsvoering.
Het PPI wordt gevormd om nadrukkelijker uitvoering te geven en in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen, zoals die onder meer in hoofdstuk 2 zijn beschreven. Het is gebleken dat het onderbrengen in de lijn onvoldoende focus geeft op de maatschappelijke opgaaf waar ODRA voor aan de lat staat.

3.3 Medewerkers (sociaal jaarverslag)

Het sociaal beleid van ODRA is gericht op goed werkgeverschap, zodat medewerkers in staat zijn zich optimaal te ontwikkelen en te ontplooien. Die ontwikkeling staat niet stil. Het is een continu proces, waarbij ODRA zich blijft aanpassen aan de dynamische omstandigheden in de arbeidsmarkt en de vraag van de partners naar expertises en kwaliteitsverbetering.
Dat vraagt om constante aandacht voor professionaliseren en ontwikkelen. Flexibiliteit en samenwerken zijn voor alle medewerkers vereiste competenties. Duurzame inzetbaarheid en vitaliteit zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden.

3.3.1 Professionalisering en ontwikkeling

Bij het verder professionaliseren en ontwikkelen van ODRA en haar medewerkers zijn de uitgangspunten:

- De klant staat centraal;
- ODRA is een lerende organisatie;
- We leveren kwalitatief hoogwaardige producten en diensten;
- Onze medewerkers zijn taakvolwassen (dé professional);
- Onze medewerkers werken met plezier;
- Verantwoordelijkheid, vakmanschap, samenwerken en vertrouwen zijn de kernwaarden.

Medewerkers onderzoek
In oktober heeft ODRA een medewerkers onderzoek laten uitvoeren door een extern bureau. Duidelijk is dat ODRA in een stijgende lijn zit qua medewerkerstevredenheid en beter heeft gescoord op bevlogenheid, betrokkenheid en werkgeverschap ten opzicht van twee jaar geleden. De meeste ruimte voor verbetering zit in integrale samenwerking, werkdruk (beleving) en communicatie. Over het algemeen scoort ODRA beter dan de benchmark in de branche en heeft hiermee de eerste ster verdiend van “Beste werkgever 2019-2020” binnen onze branche. Er is een interne werkgroep samengesteld, een dwarsdoorsnede van de organisatie, die aan de slag gaat met de drie verbeter thema’s.

Werken aan ontwikkeling
Het managementteam heeft procedures verbeterd, die sindsdien worden toegepast (beter introduceren van nieuwkomers en goed afscheid nemen van vertrekkende collega’s). In het kader van de organisatie ontwikkeling zijn diverse (team)-bijeenkomsten geweest, waaronder een tweedaagse met de OR en bijeenkomsten met een klankbordgroep van medewerkers. Dit heeft geleid tot een gedragen en goed uitgewerkt ontwikkelplan van en voor de organisatie. Per 1 maart 2020 start ODRA met een nieuwe organisatiestructuur en werkwijze.

3.3.2 Vitaliteit en duurzame inzetbaarheid

Het belangrijkste kapitaal van ODRA zijn de medewerkers. Daarom vindt ODRA het belangrijk te investeren in de vitaliteit, gezondheid en duurzame inzetbaarheid van de medewerkers, jong en oud, kort of lang in dienst.

Gezondheid
In 2019 konden de medewerkers en leidinggevenden gebruik maken van IZA-bedrijfszorg. Naast de tweedelijnszorg, zoals psycholoog en fysiotherapeut, kunnen medewerkers bij de Arbodienst onder meer terecht voor een vitaliteitsgesprek en online voor kortdurende psychologische zorg of langdurende herstelbegeleiding (fysiek).
Per 1 april 2019 liep het contract af met de arbodienst. Het selectieproces voor een nieuwe arbodienst is samen met de OR tot stand gekomen. ODRA heeft bewust

gekozen voor een arbodienst, die beter inzet op preventieve zorg. Een belangrijke verandering is dat de eerste gesprekken met een bedrijfsverpleegkundige worden gevoerd in plaats van met een bedrijfsarts. De drempel voor gesprekken is daardoor lager.

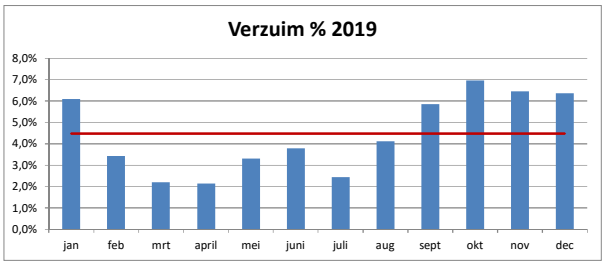
Gedeelde verantwoordelijkheid

Duurzame inzetbaarheid is een gedeelde verantwoordelijkheid. Het primaire belang van de medewerker is om aansluiting te houden met het werk en de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd heeft de organisatie de behoefte om goede, fitte en gemotiveerde medewerkers aan zich te binden, die optimaal bijdragen aan een flexibele en productieve organisatie.

Verzuim

Het verzuim is in 2019 met 4,5%, circa 1,4% lager uitgekomen dan in 2018. Belangrijkste oorzaak: er is gestuurd via casemanagement op de langdurige zieken. In 2019 is de gemiddelde verzuimduur (per verzuim) gedaald van 30 dagen naar 14 dagen per melding.

Verzuim in %	2017	2018	2019
Verzuimpercentage	5,4%	5,9%	4,5%
Meldingsfrequentie*	0,9	1,0	1,0
Gemid. verzuim duur (in dagen)	26,0	30,1	13,8
Aantal nul-verzuimers	70,0	58,0	81
Aantal interne mdw.	120	140	153
- gemiddeld %	**58%**	**42%**	**53%**

* aantal meldingen (148) gedeeld door aantal gemiddeld aantal medewerkers (153)

Ziektewet- en WW-uitkering (eigenrisicodrager)

ODRA is eigenrisicodrager van uitkeringen voor de ziektewet. ODRA is verantwoordelijk voor de re-integratie van de zieke medewerker (al dan niet naar een passende functie in eerste spoor binnen de eigen organisatie). In het tweede jaar van ziekte dient ook het zogenaamde 2e spoor (passende functie buiten de eigen organisatie) door ODRA te worden ingezet. Medewerkers met een (tijdelijke) aanstelling die ziek uit dienst gaan, ontvangen een ziektewetuitkering. Deze uitkering wordt betaald door ODRA. Daarbij blijft ODRA voor deze medewerkers verantwoordelijk voor de re-integratie. Hiervoor gaat ODRA nog een dienstverlener inschakelen die het medische gedeelte van de re-integratie uitvoert.
In 2019 is er één medewerker voor 80 – 100% WGA gekeurd voor de periode van één jaar.

Daarnaast is ODRA eigenrisicodrager voor de uitkeringen van de Werkloosheidswet. Wanneer de ex medewerker een WW-uitkering ontvangt, wordt deze uitkering betaald door ODRA. In totaal zijn er 2 ex-medewerkers die een WW-uitkering ontvangen.

Wet arbeid en zorg

De Wet Arbeid en Zorg regelt het recht op verschillende verlofsoorten. In 2019 namen 14 medewerkers ouderschapsverlof op, waarvan 12 personen onbetaald en twee personen betaald. Daarnaast waren er vijf medewerkers met kort- en of langdurend zorgverlof, 11 personen hebben buitengewoon verlof opgenomen en drie personen hebben geboorteverlof opgenomen.

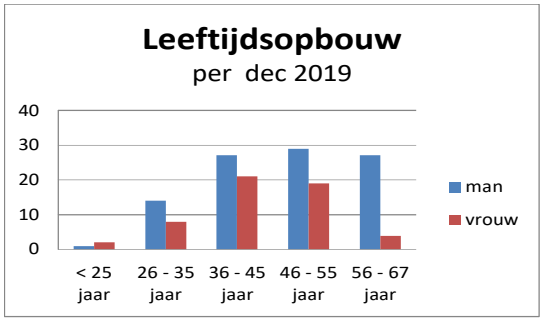
Bedrijfsarts en IZA-bedrijfszorg

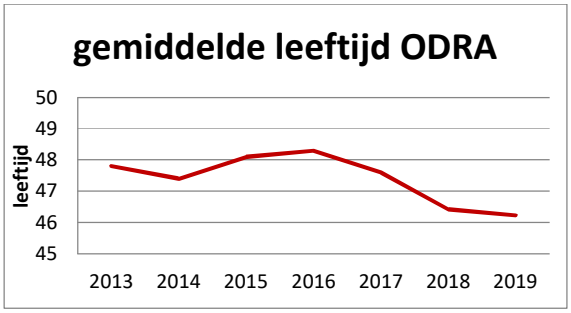
Zoals eerder benoemd zijn we per 1 april 2019 overgestapt van Arbodienst. Voor 1 april hebben nog 14 medewerkers gebruik gemaakt van het Arbo-spreekuur van de bedrijfsarts. Sinds 1 april verloopt het eerste contact via een bedrijfsverpleegkundige. Deze kan de meeste ziekmeldingen voldoende te woord staan. Pas bij langdurige- of ernstige ziekte wordt de

bedrijfsarts ingeschakeld. In 2019 hebben 8 medewerkers gebruik gemaakt van het Arbo-spreekuur van de bedrijfsverpleegkundige. Voor bijvoorbeeld het ergonomisch instellen van de eigen werkplek of persoonlijk advies hebben vijf medewerkers een beroep gedaan op de IZA-bedrijfszorg. Er is één consult bij de vertrouwenspersoon geweest.

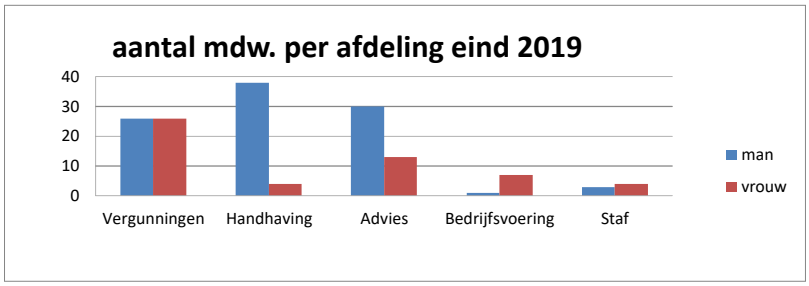
Regionale Bezwarencommissie Personele Aangelegenheden
Er is één medewerker in 2019 die een bezwaar heeft ingediend tegen een genomen besluit. Deze is nog onderhanden.

3.3.3 Leeftijdsopbouw / gender / instroom-uitstroom

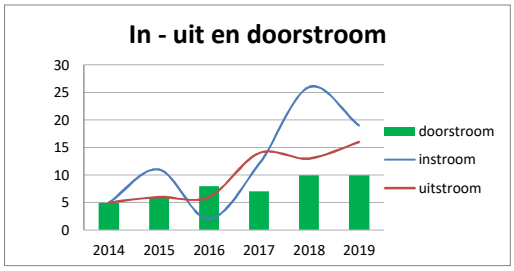

De gemiddelde leeftijd is gedaald naar iets boven de 46 jaar. De gemiddelde leeftijd bij de mannelijke medewerkers is 47,5, de vrouwen 43,9.
Een aandachtspunt voor ODRA is de uitstroom vanwege pensionering van deze veelal specialisten en het waarborgen van de aanwezige kennis. In de categorie 56-67 jaar zijn er per 31 december 2019 tien medewerkers boven de 63 jaar. Er is op Gelderstelsel niveau bewust gekozen voor het niet aanbieden van het Generatiepact. Dit heeft geleid tot individuele afspraken met medewerkers die geleidelijk minder willen gaan werken.

De verhouding mannen versus vrouwen kent geen evenwichtige samenstelling binnen ODRA. Handhaving en toezicht is een 'mannenclub', terwijl bedrijfsvoering & staf grotendeels uit vrouwen bestaan. Het medewerkersbestand van ODRA is nog geen representatieve afspiegeling van de samenleving. Het aandeel mannen is 64% (98) versus 36% vrouwen (54), ook de culturele diversiteit is niet evenwichtig.

Instroom, doorstroom en uitstroom

jaar	werk erva-ringsplaats	detachering	doel-groepen	stage
2015	2	1	0	0
2016	2	2	0	0
2017	1	2	3	2
2018	0	1	2	3
2019	1	0	0	9

ODRA kent sinds 2017 hoge instroom– en uitstroom cijfers. In 2019 zijn 16 mensen uitgestroomd (circa 10%), 19 ingestroomd en 10 doorgestroomd (andere functie). De netto instroom hangt samen met de groei van de organisatie (meer vraag vanuit de werkpakketten) en het beleid om het aandeel externe inhuur te verminderen vanwege de kosten.

De tabel laat zien dat ODRA ook beter haar maatschappelijke rol pakt. Het aantal ingevulde stageplaatsen is toegenomen. Ook kende ODRA, vanuit het mobiliteitsbeleid, een toename van coaching- en loopbaantrajecten van individuele medewerkers in 2019.

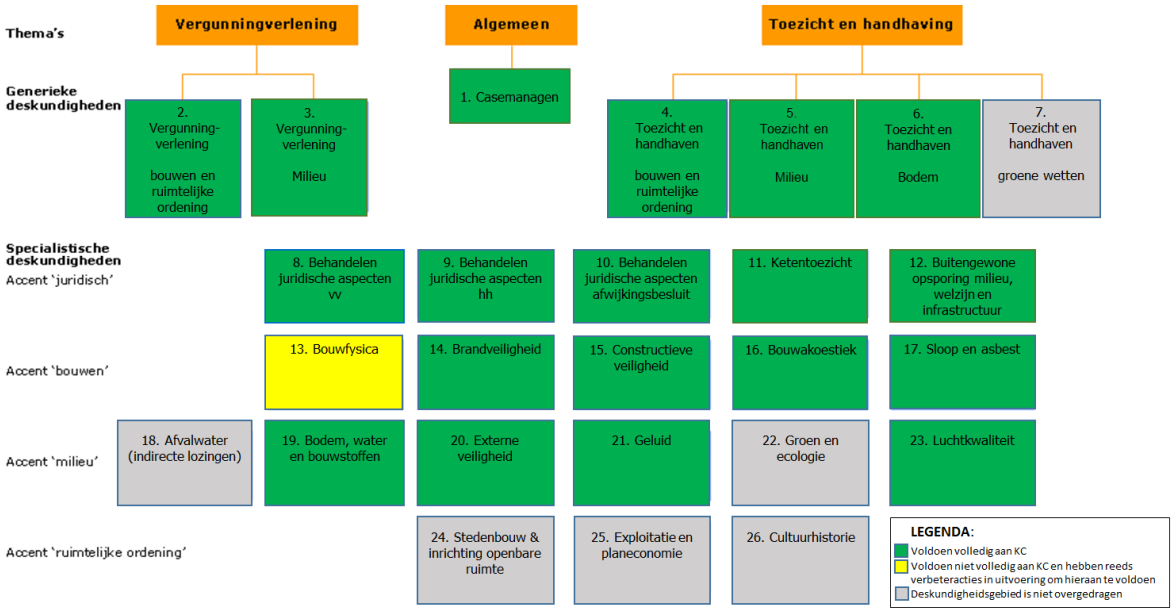
Arbeidsmarkt
In 2019 is het ODRA niet gelukt om verhoudingsgewijs de interne bezetting te laten groeien ten opzichte van de externe inzet. Het aandeel externen bedroeg in 2019 19% van de loonkosten (in 2018 16%). Het is moeilijk (of alleen tegen hoge kosten) om de goede expertise op tijd in huis te hebben. Met de partners is afgesproken om zoveel mogelijk voorziene capaciteit in het werkpakket op te nemen, zodat we tijdig werving kunnen starten. Voor vaste functies wordt de inhuur afgebouwd en ingevuld door vaste interne krachten. Dit vindt vooral begin 2020 plaats in kader van de nieuwe organisatiestructuur.
Het sociaal beleid van ODRA is gericht op goed werkgeverschap, zodat medewerkers in staat zijn zich optimaal te ontwikkelen en te ontplooien.

VTH Kwaliteitscriteria
ODRA wil voldoen aan de VTH Kwaliteitscriteria. In 2019 rapporteren we over zowel de procescriteria als de kritieke massa. Per 1 juli 2019 zijn er nieuwe kwaliteitscriteria vastgesteld. In de praktijk betekent dit niet dat we direct volledig moeten voldoen aan de nieuwe criteria, maar dat we daar wel naartoe werken. Met een start in 2019 en doorloop in 2020 werken we projectmatig aan het in kaart brengen van de ontwikkelacties betreffende de medewerkers die reeds getoetst zijn onder de 2.1 normen. Nieuwe medewerkers worden direct aan de 2.2 normen getoetst.

In 2019 rapporteren we over de 2.1 normen. ODRA is goed op weg om volledig robuust te zijn op de VTH Kwaliteitscriteria. Voor wat betreft de procescriteria scoren we groen op 17 van de 19 gebieden. Bij de deskundigheidsgebieden (kritieke massa) zijn dat er 19 van de 26.
Zes van de in totaal 26 deskundigheidsgebieden zijn niet aan ODRA overgedragen. Er zijn meerdere verbetertrajecten gestart om robuuster te worden op de kwaliteitscriteria.

Er is geïnvesteerd in trainingen en opleidingen. Het opleidingsbudget ad € 234.000 is in 2019 nagenoeg geheel besteed. Er is €20.000 euro minder besteed. 43% van de bestede kosten hadden betrekking op opleidingen ten behoeve van de VTH-criteria, 57% voor andere persoonlijke ontwikkeling en een in-company training voor het verbeteren van de correspondentie.
Voor wat betreft de procescriteria is er onder meer besloten om de kritieke prestatie indicatoren te synchroniseren met die van de omgevingsdiensten in het Gelders Stelsel. Dat helpt om onze prestaties kwalitatief met andere OD’s te vergelijken en van elkaar te leren.

BEHAALDE RESULTATEN 2019 KC 2.1 Omgevingsdienst Regio Arnhem

In bijlage 3 zijn de VTH KC 2.1 Procescriteria opgenomen.

3.4 Facilitaire diensten

ODRA huurt kantoorruimte inclusief daarbij behorende facilitaire dienstverlening van gastheer Arnhem. ODRA beschikt per 31 december 2019 over 2.371 m2 kantoorruimte en vergaderruimtes (128 werkplekken).

Huisvesting	gemiddeld 2018	Per 1 jan 2019	Ultimo 2019	Verschil
Gehuurde ruimte in m2	2.143	2.371	2.371	
- aantal werkplekken	109	121	128	19
Kosten huur kantoor 2019 in euro's	402.262	502.419	481.730 *	-20.689
Kosten huur (all-in) per m2 : euro's	187,8	211,9	203,2	-4%
Aantal fte's (intern & extern)	146,7		158,7	11,9
- gemid. aantal mdw (intern/extern/stage)		*170,0*	*197,5*	
Beschikbare ruimte (m2) per fte	14,6		14,9	0,3
Kosten per fte	**€ 2.742**	**€ 3.235**	**€ 3.036**	

* structurele kosten (excl. Incidenteel)

De gemiddelde bezetting (intern en ingehuurde capaciteit) in 2019 was 158,78,3 fte. Een stijging t.o.v. 2018. Een betere maatstaf voor de 'werkplek-druk' is het aantal medewerkers. Dit waren er gemiddeld per maand 197,5 (151 interne medewerkers, 40 extern, 6 stage). Gemeten over het hele jaar zijn er 231 medewerkers bij ODRA werkzaam geweest.
Op de drukke kantoordagen dinsdag en donderdag (wanneer vrijwel iedereen er is) is de verhouding werkplek (128 stuks) versus medewerkers 65%.

Ook in 2019 nam ODRA facilitaire dienstverlening af van de gemeente Arnhem. Het ging daarbij om de receptie, bewaking en parkeerplaatsen. Daarnaast handelde gemeente Arnhem personeelsadministratie en enkele financiële taken (debiteuren, crediteuren en voorbereiding BNG handelingen) voor ODRA af. In juli 2019 nam ODRA Sap ByDesign in gebruik voor

financiën en tijdschrijven. De kosten van financiële taken bij De Connectie vervielen hierdoor vanaf dat moment. Daar stonden wel interne kosten voor administratieve krachten tegenover. De implementatiekosten van SAP zijn geactiveerd en worden in vijf jaar afgeschreven.

ODRA is voor het juist uitvoeren van haar taken sterk afhankelijk van geautomatiseerde informatieverwerking. Het informatiesysteem dat ODRA voor haar primaire processen gebruikt is Suite for Omgevingsdiensten (S4O) van Centric.

Vervoer en wagenpark
Per 31 december 2019 beschikte ODRA over 9 bedrijfswagens. Voor inspecties en andere bezoeken zijn 4 personenauto's beschikbaar. Voor team meten & advies en de piketdienst beschikt ODRA over 5 speciaal ingerichte bussen.
Met ingang van 1 april 2019 leaset ODRA een extra personenauto ter vervanging van een in 2018 defect geraakte auto, waarmee het wagenpark weer op 10 voertuigen uitkomt.

3.5 Financiële weerbaarheid en risico's

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate ODRA in staat is financiële tegenvallers in de toekomst op te vangen. In de Gemeenschappelijke Regeling (GR) is bepaald welke vermogensbestanddelen ODRA kan aanhouden. Deze bestaan uit een Algemene Reserve en bestemmingsreserves. De Algemene reserve is gemaximeerd tot € 0,5 miljoen. (2,9% van de totale baten 2019). Daarnaast kan ODRA bestemmingsreserves aanhouden voor kosten in de toekomst. Deze worden qua inhoud en omvang door het Algemeen Bestuur bepaald.

Weerstands vermogen x € 1.000	stand 1-1-2018	stand 31-12-2018	stand * 31-12-2019	na resultaat
Algemene Reserve	505,8	430,5	442,2	
- Resultaat boekjaar	-83,4	11,7	-8,5	33,0
Bestemmingsreserves				
- Provincietaken	91,8	91,8	91,8	
- TMA	207,5	207,5	200,7	
- RVMK	49,6	41,6	36,5	
- rvmk onttrekking (na resultaat)	0,0			-33,0
totaal bestemmingsreserves	348,9	340,9	329,0	
Onvoorzien	0,0	0,0	0,0	
Totaal	**771,3**	**783,1**	**762,6**	
Totale baten (omzet)		13.833,6	17.551,1	
- percentage omzet		5,6%	4,3%	

* voor resultaatverwerking 2019

Het weerstandsvermogen als percentage van de omzet is met 1,3% gedaald. Het weerstandsvermogen is €20.500 gedaald.

ODRA acht het weerstandsvermogen van € 762.600 voldoende om de huidige risico's af te dekken.

In onderstaande paragraaf is aangegeven welke risico's er zijn geïnventariseerd; de schatting komt uit op circa € 350.000.

Risico-inventarisatie en –beheersing

Periodiek ontvangt het bestuur een risico dashboard met de operationele risico's van de reguliere taken en projecten. In overleg worden dan mitigerende maatregelen afgesproken.

Er is ook een aantal generieke risico's; ODRA onderkent risico's in vijf categorieën:

1. Een nadelig saldo in de exploitatie. Kan veroorzaakt worden doordat enerzijds begrote inkomsten niet gerealiseerd worden, anderzijds doordat kosten tegenvallen dan wel dat er onvoorziene gebeurtenissen optreden.
   - Als belangrijkste beheersmaatregel geldt dat ODRA maandelijks haar exploitatie monitort en bijstuurt op de realisatie van de werkprogramma's.

   De P&C-cyclus sluit niet alle risico's uit. De marges in de exploitatie betreffen structureel circa 1% à 1,5% van de omzet (circa € 200.000,-)
2. De risico's van de taakuitvoering. ODRA kan aansprakelijk worden gesteld voor fouten in de reguliere taakuitvoering en bedrijfsvoering. Bijvoorbeeld doordat gedelegeerde bevoegdheden onduidelijk zijn en niet helder zijn vastgelegd. Dit betreft vooral een bestuurlijk en imagoprobleem.
3. ODRA is verzekerd voor schadeclaims tot een bedrag van max 2 x € 2,5 miljoen per jaar. Ook is ODRA gestart met het verbeteren van de DVO's en mandaatregelingen met de partners. Het risico van frictie (kosten). Betreft risico's die ontstaan door noodzakelijke aanpassingen in de organisatie. Bijvoorbeeld naar aanleiding van taakstellingen, nieuwe inhoudelijke wetgeving, maatschappelijke veranderingen of het terughalen van taken door partners.
   - De niet voorzienbare omvang van het risico is beperkt. Grote wijzigingen leggen we via de P&C-cyclus (middels een wijziging van de begroting) aan de partners voor. In 2019 zijn er frictiekosten ontstaan vanuit individuele mobiliteitstrajecten. Deze zijn opgevangen binnen de exploitatieruimte. ODRA heeft geen structurele ruimte in de begroting voor dit type risico (circa € 150.000 per jaar).
4. Het risico om niet te voldoen aan algemene wet- en regelgeving, zoals belastingwetten, privacy, Europese en nationale verordeningen.
   - In 2019 is het risico beperkt gebleven. Er is geen wijziging opgetreden in de belastingplicht (omgevingsdiensten zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting).
5. Liquiditeit. Het werkkapitaal van ODRA wordt gevormd door het vermogen, de beschikbare voorzieningen en de voorschotten die partners betalen voor de dienstverlening. Bij uitblijven van betalingen van de voorschotten is er een risico op het niet kunnen voldoen van salarissen, loonheffing, premies, btw en crediteuren. Hiervoor is een maandelijks respectievelijk bij einde kwartaal een saldo van minimaal € 1,0 en € 2,0 miljoen nodig. Het weerstandsvermogen op zich is onvoldoende om deze liquiditeitsbehoefte te dekken, inhoudende dat ODRA een deel van de liquiditeitsbehoefte moet dekken uit de voorschotten van partners.

Financiële kengetallen

Kengetallen	2018	begroting 2019	2019
netto schuldquote	-4,7%	-7,6%	-3,3%
netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-4,7%	-7,6%	-3,3%
solvabiliteitsrisico	-13,6%	64,0%	8,4%
structurele exploitatieruimte	pm	0,0%	pm
liquiditeit	133,1%	81,1%	134,7%
grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
belastingcapaciteit	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Doel van bovenstaande kengetallen is inzicht geven in de structurele evenwichtigheid en duurzaamheid van de begroting.

- De netto schuld quote en de netto schuld quote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen (er waren geen leningen in 2019) geven inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. In de toelichting op de balans zijn de schulden en eigen

vermogen gespecificeerd. De schuldquote is negatief, maar wel beter dan in 2018. ODRA financierde haar lopende verplichtingen met kortlopende tegoeden.
- De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin ODRA in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het betreft het eigen vermogen versus het balanstotaal. Het percentage is gestegen naar 8%. Dit is een positieve ontwikkeling ten opzichte van 2018, echter er was in de begroting uitgegaan van een sterke verbetering tot 64%. De hoge vorderingen per 31 december maken dat de ratio lager uitvalt.
- Voor de beoordeling van het structurele- en reële evenwicht van de begroting wordt het onderscheid gemaakt tussen structurele- en incidentele lasten. ODRA is in 2019 overgegaan op bekostiging van uren op nacalculatie. Ondanks het aanwezig zijn van verplichte winkelnering op de basis milieutaken, zijn er geen toezeggingen op een meerjarige omzet.
- Grondexploitatie en belastingcapaciteit zijn bij ODRA niet van toepassing.

Financiering, treasury en schatkistbankieren
In het treasury statuut van ODRA (vastgesteld door het bestuur eind 2016) zijn de doelstellingen geformuleerd en geconcretiseerd naar de verschillende deelgebieden van treasury, namelijk rente risicobeheer, financiën en kasbeheer.

Het financieringsvraagstuk van ODRA is van beperkte omvang. Dit heeft vooral te maken met de grote afname van diensten van gemeente Arnhem.
Er is in 2019 geïnvesteerd in het wagenpark en in de implementatie van de bedrijfsvoerings-systemen SAP en VTH. Het investeringsbedrag wordt opgevangen vanuit het reguliere werkkapitaal van ODRA.

ODRA heeft verplichte deelname aan het schatkistbankieren. Eind 2013 is dit in werking getreden. Alle banktegoeden boven de drempelwaarde (€ 1,75 miljoen; specifiek voor ODRA afgesproken bedrag met het ministerie) worden verplicht gestort op een rekening-courant bij het Ministerie van Financiën. De overige liquiditeit zijn rekening-courant tegoeden, ondergebracht bij de BNG. In de financieringsovereenkomst (op 8 november 2018 herijkt voor 2019) met de BNG is tevens een kredietlimiet afgesproken. Deze bedraagt maximaal € 1,0 miljoen.

De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen. Eventuele leningen voor investeringen lopen eveneens via de Rijksschatkist. ODRA heeft geen leningen gevraagd in 2019.
ODRA heeft in 2019 geen leningen of deposito's uitgezet, anders dan via schatkistbankieren. Er zijn geen renterisico's opgetreden.

Met de kasgeldlimiet is in de wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt voor ODRA 8,2% van het begrotingstotaal. ODRA komt hier niet boven.

3.6 Governance

In de Gemeenschappelijke Regeling van ODRA is de bestuurlijke structuur beschreven en geborgd. In 2019 is een wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling voorgesteld naar aanleiding van conclusies uit de evaluatie Gelders Stelsel van Omgevingsdiensten in 2016. De wijziging heeft betrekking op de definitie 'complexe taken', een tekstuele wijziging naar de operationele situatie provinciale vergunningverlening door ODRN en een wijziging in de bevoegdheid van het Algemeen Bestuur van de Omgevingsdienst. De verwachting is dat deze

wijzigingen (na zienswijzen van de Raden en Staten van de partners) formeel in 2020 worden vastgesteld.

Het Algemeen Bestuur (AB) neemt besluiten op basis van de stemverhouding, die is vastgelegd in de Gemeenschappelijke Regeling (GR). De belangrijkste bevoegdheden zijn het vaststellen van de begroting en jaarrekening van ODRA. Zij vervullen de opdrachtgeversrol richting ODRA. Elke deelnemer beslist afzonderlijk over het mandaat dat zij verleent aan ODRA.

Het AB benoemt uit de leden een Dagelijks Bestuur (DB). Het DB komt zo vaak bijeen als nodig wordt geacht. In de praktijk betekende dit acht maal in 2019 (waarvan 1 x schriftelijk en 1 bijzondere vergadering in verband met de benoeming van de nieuwe directeur). Het DB is bevoegd en verantwoordelijk voor de bedrijfsvoering en de operationele besluitvorming. Zij vervullen de eigenaarsrol. De voorzitter is voorzitter van het AB en DB.
Het AB is zes keer bijeengekomen in 2019, een hoger aantal dan normaal, dit had vooral te maken met de informatie en besluitvorming over de outputfinanciering.

Het bestuur geeft gevraagd en ongevraagd alle informatie aan de gemeenteraden en Provinciale Staten die nodig is voor een juiste beoordeling van het door het bestuur te voeren en gevoerde beleid. ODRA heeft geen audit comité. De toezichtrol ligt bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

Aan het hoofd van de interne organisatie staat de directeur. In september 2019 is de heer Ruben Vlaander aangesteld als opvolger van mevrouw Cora Smelik.
De directeur is bevoegd voor het nemen van operationele besluiten. De directeur wordt ondersteund door 4 afdelingshoofden. In de bijlage is het organogram van ODRA opgenomen. Dit geldt tot 1 maart 2020, daarna wordt de organisatieontwikkeling ingezet.

3.7 Overige bedrijfsvoering (verplichte paragrafen BBV)

Er is in de BBV een aantal verplichte onderdelen benoemd die moeten worden genoemd. Dit betreft:

- Lokale heffingen: ODRA heft geen leges of heeft geen andere inkomsten uit hoofde van vergunningverlening dan wel handhaving;
- Verbonden partijen: bij ODRA zijn er geen verbonden partijen;
- Grondbeleid: ODRA heeft geen grondbeleid, dit behoort niet tot haar takenpakket;
- Vennootschapsbelasting: er is door de omgevingsdiensten een collectieve afspraak gemaakt met de Belastingdienst. ODRA was over het boekjaar 2019 vrijgesteld voor de vennootschapsbelasting.

4 Jaarrekening

In dit hoofdstuk licht ODRA de exploitatie 2019 toe. Achtereenvolgens wordt ingegaan op:

1. De grondslagen en uitgangspunten van de jaarrekening. Deze worden voornamelijk bepaald door de richtlijnen van het BBV;
2. Staat van baten en lasten op basis van de, door het Gelders Stelsel afgesproken programma indeling. Deze bestaat uit: vergunningen, toezicht en handhaving, advies, stelseltaken, algemeen en projecten.
   Op verzoek van de partners worden ook de taakvelden milieu en bouw onderscheiden.

- De BBV schrijft voor dat de overhead apart gespecificeerd moet worden. In de jaarrekening 2019 is dit opgenomen als onderdeel van deze staat van baten en lasten.
- Categoriale staat van baten en lasten. Deze is vormgegeven op basis van een hoofdindeling: personeel, huisvesting, ICT, algemene kosten en specifieke projectkosten.

De analyse en de toelichtingen zijn in deze jaarrekening met name op de categoriale staat van baten en lasten toegespitst.

4.1 Grondslagen bij het opstellen exploitatieresultaat

Voor de jaarrekening gelden de volgende grondslagen en uitgangspunten:

- De jaarrekening is opgesteld conform de richtlijnen van het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) provincies en gemeenten en de Financiële verordening Omgevingsdienst Regio Arnhem 2012, alsmede de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
- De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Alle baten en lasten die betrekking hebben op het boekjaar en ten tijde van het opstellen van de jaarrekening bekend waren, zijn in het betreffende jaar verwerkt.
- Opbrengsten dienstverlening: de bijdragen van de deelnemende gemeenten en de provincie, de bijdrage van overige partners, subsidies en overige inkomsten voor diensten die toegerekend worden, verantwoordt ODRA in het jaar waarin de diensten zijn verricht.
- Lasten: betreft de personeelskosten van de medewerkers van ODRA, alsmede de kosten voor inhuur, adviezen, huisvesting, facilitair en materiële kosten voor projecten.
- De directe kosten bestaan uit de personeelskosten en andere directe kosten gerelateerd aan de afdelingen, vergunningen, toezicht en advies. Deze kosten worden respectievelijk toegerekend aan de programma's met gelijke naam op basis van de verhouding van de baten aan de programma's. Dit is een niet geheel zuivere toerekening; pas vanaf 2020 zijn (met het nieuwe bedrijfsvoeringsysteem) de personeelskosten aan de programma's te relateren op basis van kostprijzen per product/dienst/medewerker.
- Overheadkosten bestaan uit de loonkosten voor indirect personeel, huisvesting, ICT en facilitair, voor zover deze niet worden gemaakt voor projecten en specifieke opdrachten.
- Voorzieningen worden berekend op basis van het financiële risico / toekomstige kosten voor zover deze tijdens het opstellen van de jaarrekening konden worden vastgesteld.
- Exploitatieresultaat: het verschil van baten, lasten en dotatie/onttrekking aan voorzieningen. Het exploitatie resultaat wordt na afsluiten van het boekjaar gemuteerd op de Algemene Reserve en bestemmingsreserves.
- ODRA mag een Algemene Reserve vormen van maximaal 5% van de jaarlijkse exploitatielasten met een maximum van € 500.000. Het Algemeen Bestuur kan besluiten tot het instellen van bestemmingsreserves. Mocht er na het verrekenen van het exploitatieresultaat 2019 met de Algemene Reserve en/of bestemmingsreserves nog een saldo resteren, dan wordt dit op basis van stemverhouding afgerekend.

Het boekjaar 2019 van ODRA is met een negatief resultaat van € 8.518 afgesloten.

4.2 Staat van baten en lasten; programma indeling

ODRA hanteert de in het Gelders Stelsel afgesproken programma indeling als hoofdindeling. Daarnaast geldt een taakveld indeling (milieu en bouw). De kosten en baten die niet specifiek zijn gelabeld of een algemeen karakter hebben zijn ondergebracht in het taakveld 'algemeen', hetgeen een subcategorie onder het taakveld milieu is. Veelal vinden die taken daar hun oorsprong.

In de staat van baten en lasten is onderscheid gemaakt tussen drie klantcategorieën: de partners, omgevingsdiensten in Gelderland en derden. ODRA heeft enkel publiekrechtelijke organisaties als klant.

Staat van baten en lasten Programma's x € 1.000	initiele begroting 2019			begroting 2019			realisatie 2019			
	bouw*	milieu	totaal	bouw*	milieu	totaal	bouw*	milieu	kosten	totaal
Vergunningen										
- directe kosten*	2.276	787	**3.063**	*3.335*	*1.332*	**3.224**			3.138	**3.138**
- toegerekende overhead**	0	1.317	**1.317**			**1.442**			1.350	**1.350**
- baten partners	3.174	1.096	**4.270**	3.371	1.295	**4.666**	3.425	1.234		**4.659**
Saldo vergunningen	898	-1.009	**-111**	37	-38	**-1**	3.425	1.234	-4.488	**171**
Handhaving										
- directe kosten*	1.930	2.666	**4.596**	*2.529*	*3.881*	**4.377**			5.555	**5.555**
- toegerekende overhead**	0	1.976	**1.976**			**2.033**			1.699	**1.699**
- baten partners	2.743	3.979	**6.722**	2.577	3.999	**6.576**	3.155	4.923		**8.077**
Saldo handhaving	813	-663	**150**	49	118	**166**	3.155	4.923	-7.254	**823**
Advies										
- directe kosten*	301	1.527	**1.828**		*2.038*	**1.409**			1.500	**1.500**
- toegerekende overhead**	0	657	**657**			**628**			1.485	**1.485**
- baten partners		2.216	**2.216**		2.033	**2.033**	0	2.047		**2.047**
Saldo advies	-301	32	**-269**	0	-5	**-5**	0	2.047	-2.985	**-937**
Stelseltaken										
- kosten			**0**		*144*	**97**			83	**83**
- toegerekende overhead**						**47**			0	**0**
- baten omgevingsdiensten			**0**		152	**152**	0	127		**127**
Saldo stelseltaken	0	0	**0**	0	8	**55**	0	127	-83	**43**
Algemeen & projecten										
- directe kosten*		1.535	**1.535**	*391*	*2.148*	**1.785**			2.340	**2.340**
- toegerekende overhead		789	**789**			**754**			409	**409**
- baten partners	432	2.123	**2.554**	388	2.052	**2.440**	736	1.905		**2.640**
Saldo algemeen	432	-202	**230**	-3	-96	**-99**	736	1.905	-2.749	**-109**
Totaal						**tot.**				**tot.**
- kosten	4.507	11.255	**15.761**	6.254	9.544	15.798	0	0	17.560	**17.560**
- baten	6.348	9.413	**15.762**	6.337	9.530	15.866	7.316	10.235	0	**17.551**
Saldo	**1.842**	**-1.842**	**0**	**82**	**-14**	**68**	**7.316**	**10.235**	**-17.560**	**-9**
Onttrekking algemene reserve						**68**				**9**
Onttrekking reserve RvmKalgemene reserve										**-33**
Resultaat na ontrekking reserves	**-1.842**	**1.842**	**0**			**0**	**7.316**	**10.235**	**-17.560**	**24**
% baten per taakveld	40%	60%		40%	60%		42%	58%		

* inclusief bodem en vuurwerk

** directe kosten en overhead zijn verdeeld naar rato aandeel baten per programma.

Toelichting op de staat van baten en lasten

Het Algemeen Bestuur heeft de begroting 2019 (1e wijziging) op 4 oktober 2018 besproken en op 18 april 2019 formeel (na de ingediende zienswijzen door de Raden en Staten) vastgesteld.
De initiële begroting 2019 is door het Algemeen Bestuur besproken op 17 mei 2018. De totale omvang bedroeg destijds € 15,8 miljoen. De gewijzigde begroting gaat uit van een omvang van € 15,9 miljoen. De wijzigingen tussen de initiële begroting en definitieve begroting zijn in kwantitatieve zin gering (circa € 100.000), maar betroffen vooral aanscherpingen op de inhoudelijke resultaten die ODRA beoogt.

Toerekening kosten en baten aan programma's en taakvelden
In de realisatie 2019 zijn de baten bepaald op basis van de gerealiseerde uren en materiële kosten die konden worden doorbelast. Er is een uniform tarief gehanteerd van € 89,- per uur.

Er zijn ten opzichte van de begroting relatief grote afwijkingen in de realisatie, vooral de kosten van het programma Projecten zijn laag. Belangrijkste oorzaak is de toerekening van de personeelskosten; deze zijn gerelateerd aan de afdelingen. Vanuit de afdelingen wordt er aan de projecten gewerkt. Dit is op dit moment niet te specificeren(zie grondslagen).

Overhead specificatie
Aan de programma's wordt over 2019 een bedrag van € 4,9 miljoen aan overheadkosten toegerekend. Hieronder is de opbouw van de overhead weergegeven. De totale overhead bedraagt 28% (begroot was 31%).
Er is een daling van 2% ten opzichte van 2018. In absolute zin is de overhead met € 38.500 gestegen, maar door toename van de omzet daalt het percentage.

Overhead specificatie (indirecte kosten) x € 1.000	realisatie 2018	begrote overhead 2019	Realisatie overhead 2019	verschil met begroot	directe kosten 2019	totaal realisatie
Personeel	**2.192,2**	**1.966,2**	**2.332,8**	**366,6**	**11.571,3**	**13.904,1**
Bedrijfsvoeringskosten						
- huisvesting & facilitair	847,7	955,9	1.126,5	170,6	0,0	1.126,5
- ict	1.096,7	1.302,0	967,7	-334,3	0,0	967,7
- accountant en financieel advies		300,0	246,6	-53,4	0,0	246,6
- overige kosten	224,0	65,0	53,7	-11,3	0,0	53,7
- stelsel kosten bedrijfsvoering	238,1	237,0	216,2	-20,8	110,2	326,4
- projecten	0,0		0,0	0,0	934,6	934,6
- onvoorzien		79,3	0,0	-79,3	0,0	0,0
Subtotaal overige overhead	2.406,5	2.939,2	2.610,7	-328,5	1.044,8	3.655,5
Totaal Overhead	4.598,7	4.905,4	4.943,5	38,1	12.616,1	17.559,6
totale kosten	15.205,7	15.798,0	17.559,6			
% van de total kosten	30%	31%	28%		72%	

Specificatie programma's en projecten
ODRA voerde ook in 2019 projecten/programma's uit voor partners. In onderstaande tabel zijn deze gespecificeerd.

Programma's & projecten x €1.000	begroot 2019	Kosten (uren)	kosten (mat)	doorbelaste mat. Kosten	van/naar balans	bekostiging verschil
Partner specifiek						
- Wabo Arnhem	25,0	0,0	16,4	16,4		
- Wabo Lingewaard	93,0	0,0	84,3	84,3		
- Milieumetingen provincie	206,8	0,0	200,3	200,3		
- Aandachtsbedrijven		210,7	157,7	157,7		
- Complexe handhaving	178,4	35,0	135,8	170,8		
- Complexe vergunningen				29,5		
- Overig (piket /divers)			130,8	168,0		deels nog te factureren
- BSV uren		26,8			26,8	uit balans
Collectief						
- Beheer Milieukaart (RVMK)	94,8	20,4	107,3			meerkosten uit best. Fonds
- Implementatie omgevingswet	124,6	99,9			-24,7	naar balans
- Meldplicht energie	69,9	23,3		69,9	-46,7	naar balans
- EED	30,5	7,6				via werkpakket
	823,0	423,7	832,6	897,0	-44,6	
Bekostigd uit balans						
- Geluidsprojecten mat. BSV	62,3		73,4		73,4	vooruitontvangen subsidie
- Overleg reg. Milieu	35,7	0,0	28,6		7,1	
- divers					1,6	
	98,0	0,0	102,0	0,0	82,1	
- Externe veiligheid (GUOV)	125,0			101,9		subsidie; rest via WP
Totaal	**921,0**	**423,7**	**934,6**	**897,0**	**37,5**	**totaal 934,6 bekostigd**

Toelichting op de projecten

- *Wabo: In 2019 is de begroting neerwaarts bijgesteld naar aanleiding van de resultaten in 2017 en 2018. De beschikbare budgetten matchen nu beter met de te verwachten kosten.* Het saldo is gerestitueerd aan de partners.
- *Team meten & advies (tbv provincie): Idem (vh bureau milieu metingen);* de kosten nagenoeg conform de begroting. Het saldo is gerestitueerd aan de provincie
  BSV: ODRA heeft voor Arnhem de projecten Amsterdamsestraatweg, Apeldoornseweg, Trans en W. van Pontlaan uitgevoerd. ODRA heeft hiervoor in voorgaande boekjaren al de subsidie ontvangen. Kosten zijn daaruit bekostigd. Met de gemeente Arnhem is afgesproken dat met ingang van 2019 nieuwe subsidies voor de uitvoeringskosten voor maatregelen tegen geluidsoverlast, niet meer via de begroting van ODRA lopen, maar rechtstreeks naar Arnhem gaan.
  Voor de Rijksweg in Duiven, Dorpstraat Westervoort zijn de geluidsaneringstrajecten afgerond. Rheden loopt nog.
  In de bijlage is de SISA verantwoording opgenomen over de Amsterdamse straatweg.
- *RVMK:* ten behoeve van de Regionale Verkeer Milieu Kaart voert ODRA werkzaamheden uit bij alle partners exclusief provincie Gelderland en extra bij gemeente Montferland. De kosten worden op basis van een bijdrage per inwoner in rekening gebracht. Er is een negatief saldo van € 33.000,- in 2019. Er wordt voorgesteld deze ten laste te brengen van de bestemmingsreserve ten behoeve van RVMK.
- Implementatie Omgevingswet: er is een bedrag van € 124.600 voor de voorbereiding op de Omgevingswet begroot. Er is afgerond € 100.000 besteed. Er resteert € 25.000, wat in 2020 wordt aangewend. Naar mate de implementatiedatum dichterbij komt, nemen de inspanningen van ODRA toe.
- EED: Per 1 juli overgegaan naar de RVO. Activiteiten zijn gestopt.
- *ORM:* In 2019 is de gevraagde bijdrage aan de partners voor ORM neerwaarts bijgesteld op basis van de realisatie 2017-2018. Het budget voor materiële kosten betrof € 35.000,-. In 2019 is een bedrag van afgerond € 29.000,- aan kosten gerealiseerd. Het saldo wordt samengevoegd met de kosten uit 2018 die nog op de balans aanwezig waren. Die kosten zijn gebruikt in 2019 voor het onderzoek ‘risicogericht toezicht’.

- Externe veiligheid (GUOV): vanuit de provincie is er een subsidie beschikbaar gesteld van € 101.000. Er was begroot dat de projectgelden geheel door de partners zou worden bekostigd. De provincie heeft voor 75% de kosten gesubsidieerd in 2019. Dus een meevaller. In 2021 valt de subsidie geheel weg. De kosten zijn afgerond € 24.000 hoger uitgevallen. Het verschil is naar rato bij de partners in rekening gebracht.

4.3 Financiering

In onderstaande tabellen is respectievelijk aangegeven (conform vereiste BBV):

- Overzicht van de dekkingsmiddelen.
  ODRA kent drie financieringsstromen die gerekend worden tot de algemene dekkingsmiddelen: baten van partners, baten omgevingsdiensten in Gelders Stelsel, baten van derden. Er is geen financieringsrente op leningen betaald. Er is wel een gering bedrag aan rente betaald vanwege kortstondig rood staan. (geboekt bij de bankkosten). Er is geen dividend geweest; ODRA heeft geen beleggingen.
  ODRA int geen lokale heffingen en kent geen uitkeringen uit algemene fondsen.

Algemene dekkingsmiddelen	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			realisatie 2019		
x € 1.000	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
Totaal kosten		15.762	-15.762		15.798	-15.798		17.560	-17.560
Overzicht van dekkingsmiddelen			0			0			
- lokale heffingen	0		0	0		0		0	0
- algemene uitkeringen	0		0	0		0		0	0
- dividend	0		0	0		0		0	0
- saldo financieringsfunctie	0		0	0		0		0	0
- overige alg. dekkingsmid.	15.762		15.762	15.866		15.866	17.551		17.551
Saldo	**15.762**	**-15.762**	**0**	**15.866**	**-15.798**	**68**	**17.551**	**17.560**	**-8,5**

- Overzicht van financiering uit reserves: het voordelig saldo uit boekjaar 2018 is toegevoegd aan de reserves cf. besluit van het Algemeen Bestuur.

  We stellen voor dat het negatieve saldo 2019 ad € 8.518 wordt onttrokken aan de Algemene Reserve. Ook wordt voorgesteld om het negatieve saldo op het project RVMK uit dit bestemmingsfonds te onttrekken en toe te voegen aan de algemene reserve. De bestemmingsfondsen Provincietaken en Bureau Milieumetingen muteren niet.

Mutaties reserves	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			real.na bestemming saldi '19			
x € 1.000	toev.	onttr.	saldo	toev.	onttr.	saldo	begin	toev.	onttr.	saldo
Algemene reserve	430		430	68		498	430	12	33	543
BR Provincietaken	92		92			92	92	0	0	92
BR bur. mil. metingen	208		208			208	208	-7	0	201
BR RVMK	42		42	0	42	0	42	-5	-33	-38
Saldo	**772**	**0**	**772**	**68**	**42**	**798**	**0**	**771**	**0**	**798**

- Overzicht incidentele kosten en baten: de afspraken met de partners over de milieutaken zijn te beschouwen als structurele taken. Voor de meeste geldt dat hiervoor dat deze (verplicht) zijn belegd bij ODRA. Voor bouwtaken geldt dat niet, maar toch zijn ze te zien als structureel. Ook de Wabo en het team meten & advies zijn structurele activiteiten. Partners hebben de verantwoordelijkheid om de benodigde capaciteit en kwaliteit die ODRA hiervoor moet aanwenden in stand te houden (dan wel verantwoord af te bouwen bij majeure verandering van taken).

  Incidenteel zijn de opdrachten aan derden en gesubsidieerde projecten (GUOV – EED – BSV). Een aantal kent een langlopend karakter.

Overzicht incidentele baten en lasten	initiële begroting 2019			vastgestelde begroting '19			realisatie 2019		
x € 1.000	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo	baten	lasten	saldo
- opdrachten derden*	234		234	147		147	101		101
- projecten en subsidies	396	553	-157	418	422	-4	832	935	-102

* De kosten van derden zijn niet berekend in de begroting

4.4 Staat van baten en lasten; categoriale indeling

Initiële- en actuele begroting 2019

De initiële begroting 2019 is door het Algemeen Bestuur besproken op 17 mei 2018. De totale omvang bedroeg destijds € 15,7 miljoen.

De raden en staten van onze partners hebben hier haar zienswijzen op uitgebracht. De algemene lijn van die zienswijzen betrof de onderbouwing van de begroting 2019 met concrete invulling van werkpakketten en projecten. Deze was in het najaar 2018 beschikbaar, waarna de 1e begrotingswijziging 2019 is opgesteld.
De bijstelling betrof:

- Aanpassingen voortkomend uit de concrete invulling van de werkpakketten, zijnde hogere baten ad € 105.000;
- Herberekening van de personele kosten, zijnde € 102.000 hogere kosten;
- Hogere kosten voor advieskosten vanwege implementatie nieuw bedrijfsvoeringsysteem (SAP) ad € 130.000;
- Lagere ICT kosten en projectkosten ad € 130.000.

Op 4 oktober 2018 heeft het Algemeen Bestuur de meerjarenbegroting 2019 – 2022 van ODRA vastgesteld. Het betrof een begroting, met een positief saldo van € 68.300, qua baten heeft het een omvang van € 15,9 miljoen euro.
De exploitatie was berekend op basis van de volgende uitgangspunten:

- Formatie: 155,3 fte, waarvan 126,6 productieve fte's en 28,7 fte staf en bedrijfsvoering;
- 136,3 fte interne medewerkers met een kostprijs van afgerond € 72.300 per fte;
- 19,0 fte externe inhuur met een gemiddeld tarief van € 96.500 per fte;
- Het begrote aandeel inhuur externen: 16 % van de totale salarislasten;
- Uurtarief voor de partners: € 89,-;
- Opleiding: 2% van de loonsom;
- Huisvesting, facilitair en ICT: ingehuurd bij gemeente Arnhem;
- Aantal productieve (= declarabele uren) per medewerker = 1.380. Totaal begrote declarabele uren = afgerond 175.000.

Begroting en Realisatie 2019 (categoriaal)

Overzicht van lasten en baten ODRA 2019 x € 1000 Kosten	realisatie 2018	initiële begroting 2019	aangepaste begroting 2019	realisatie kosten 2019	verschil begroting
- Salarissen	9.812,7	9.682,1	9.859,4	10.187,7	328,3
- Inhuur derden / uitbesteed werk	1.679,9	1.948,5	1.834,2	2.608,8	774,6
- Algemen personeelskosten	413,4	484,1	584,7	774,8	190,1
- Opleidingskosten	210,4	278,3	233,9	213,8	-20,1
- Dotatie voorziening	131,8	0,0		216,0	216,0
dekking harmonisatiekosten	-127,7	-37,6	-75,0	-97,0	-22,0
Personeelskosten	12.105,1	12.355,4	12.437,1	13.904,1	1.391,9
Huisvesting en facilitair *	847,9	969,3	955,9	1.126,5	157,2
ICT *	1.107,7	1.330,0	1.302,0	967,7	-74,9
Overige kosten					
- Advies kosten	183,0	473,1	300,0	246,6	-53,4
- Overige uitgaven	47,2		65,0	53,7	-11,3
- Bovenregionale taken	322,1		237,0	326,4	89,4
- Onvoorzien/incidenteel	0,0	80,6	79,3	0,0	-79,3
Overige kosten	552,3	1.026,8	681,3	626,7	-54,6
Projectkosten *	592,6	553,1	421,7	934,6	381,5
Totaal kosten	15.205,6	16.234,6	15.798,0	17.559,6	1.761,6

* zie specificatie

Inkomsten x € 1.000 Baten	real. 2018	begroting 2019	aangepaste begroting	realisatie baten	verschil begroting
- Bijdrage derden	-70,8	-234,4	-146,7	-100,7	46,0
- Bijdrage Omgevingsdiensten	-835,8	-794,9	-803,1	-776,1	27,0
- Bijdrage Partners (wp-milieu)	-13.496,7	-14.336,0	-8.347,1	-8.564,3	-217,2
- Bijdrage Partners (wp-bouw)			-6.151,7	-7.039,1	-887,4
- Subsidies	-132,7	-71,4	-92,9	-101,9	-9,0
Baten dienstverlening	-14.535,9	-15.436,7	-15.541,5	-16.582,2	-1.040,7
Doorberekening projectkosten	-504,7	-324,8	-324,8	-934,3	-609,5
Dotaties en ontrekkingen	-32,8			0,0	0,0
Overige inkomsten	-14,4			-34,6	-34,6
Onverdeeld / overige	-117,9			0,0	0,0
Inkomsten x € 1.000	**-15.205,7**	**-15.762**	**-15.866,3**	**-17.551,1**	**-1.684,8**
Saldo voor dekking uit bestemmingsfonc	**0,1**	**-473,1**	**68,3**	**-8,5**	**-76,8**
Uit alg. reserve (na balansdatum)	-11,8			8,5	
Uit bestemmingsreserve RvmK (na balansdatum)				-33,0	
Resultaat na aanwending bestemming reserve Rvmk	**12,0**	**-473**	**68,3**	**24,5**	**-77**

4.5 Toelichting op de staat van baten en lasten

4.5.1 Personeelskosten

Loonkosten

Onder de loonkosten worden de salariskosten van internen en de inhuur van externe capaciteit verstaan. In onderstaande tabel zijn de interne, externe capaciteit en de gerelateerde kosten in 2019 weergegeven.

Formatie bezetting en personele kengetallen	begroot 2019			realisatie 2019			verschil	
	intern	extern	tot	intern	extern	tot		
Formatie (na 1e wijziging) en bezetting								
-Productief	112,6	19,0	131,6	120,7	15,4	136,1	4,5	
- Bedrijfsvoering/staf	23,7		23,7	18,4	4,1	22,5	-1,2	
	136,3	19,0	155,3	139,1	19,5	158,7	3,4	fte
Kosten intern en extern			€ 11.694	€ 10.188	€ 2.235	€ 12.423	-€ 729	nadelig
+ uitbesteed werk					€ 373	€ 373		
Loonkosten x € 1.000	€ 9.859	€ 1.834	€ 11.694	€ 10.188	€ 2.609	€ 12.796	-€ 1.103	nadelig
gemid. kosten per fte	€ 72,336	€ 96,537	€ 75,297	€ 73,227	€ 114,436	€ 80,655	-€ 5,358	nadelig
uurtarief		€ 60,34 **			€ 71,52 **		-€ 11,19	nadelig
% van de loonsom	84%	16%		80%	20%			
Bezettingsverschil in euro's							€ 252,8	nadelig
Prijsverschil in euro's							€ -1.355,7	voordelig

* Betreft de bruto loonkosten, excl. Toerekening aan programma's

** obv gemiddeld 1.600 uur per fte (externen)

De loonkosten (internen) zijn € 1,15 miljoen hoger dan begroot. Dit is inclusief € 373.000 aan uitbesteed werk (dat geen bezetting betrof). De loonkosten van de bezetting (intern en extern) waren € 12,4 miljoen.

De totale bezetting was 3,4 fte hoger dan begroot. Dit is een relatief geringe bezettingsoverschrijding gezien de toename van de baten (orderportefeuille). Hoge productiviteit is daar een positieve ontwikkeling in. (circa 1.400 uren gemiddeld per fte). Gemiddeld is de loonsom internen € 891,- per fte hoger uitgekomen dan begroot (€ 72.300 per fte begroot en € 73.200 gemiddeld per fte realisatie).

Salariskosten

Vanaf 1 januari 2017 krijgen medewerkers naast het salaris ook een vrij besteedbaar budget: het Individueel Keuze Budget (IKB). Deze zijn als vast element in de salarislasten opgenomen.
Medewerkers die tijdens de oprichting van ODRA zijn overgekomen van de provincie Gelderland, gemeente Arnhem, Lingewaard en Renkum krijgen hun harmonisatietoelagen vergoed. Voor de provincie uit de gevormde voorziening, de gemeenten op basis van nacalculatie. De inkomsten zijn opgenomen als dekking van de salariskosten.

Inhuur derden

In 2019 waren de inhuurkosten € 2,6 miljoen: € 775.000 hoger dan begroot, met 0,5 fte hogere bezetting (o.b.v. gemiddeld 1.600 uur per externe fte). Het gemiddelde uurtarief van externe inhuur kwam uit op € 71,50,-. Ruim € 11,- per uur meer dan begroot. De krapte op de arbeidsmarkt is de belangrijkste oorzaak hiervan.
De inhuur is uitgekomen op 20% van de loonsom (4% hoger dan begroot).

Opleidingskosten

Het totale budget voor opleidingskosten bedroeg in 2019 € 234.000. Dit is 2% van de totale loonsom (eigen personeel en inhuur derden). Er is € 214.000 aan opleidingskosten uitgegeven (2,1% van de realisatie loonsom). 43% had betrekking op opleidingen ikv VTH-criteria.

Algemene personeelskosten + dotatie personeelsvoorziening

Het budget (€ 585.000) voor de algemene personeelskosten is overschreden. Er is € 190.000 meer uitgegeven. De belangrijkste oorzaak betreft de in de cao afgesproken eenmalige uitkering van € 750 per fte en ziektekostenvergoedingen, beide niet begroot.

Er is een voorziening getroffen ter dekking van toekomstige kosten in het kader van mobiliteit van medewerkers in totaal voor € 250.000. ODRA heeft geen structurele ruimte in de begroting voor het opvangen van mobiliteitskosten en organisatieontwikkeling (en de daaruit ontstane frictiekosten). Dit bedrag wordt feitelijk gedekt uit de budgetruimte bij de ict en advieskosten.

WNT (wet normering topinkomens)

Het bestuur van ODRA bestaat uit vertegenwoordigers (wethouders en gedeputeerde) van de partners van ODRA. Zij oefenen hun bestuurstaak uit, uit hoofde van hun functie. Voor de bestuurstaak bij ODRA wordt geen vergoeding of vacatiegelden verstrekt. De kosten die bestuursleden maken worden door de desbetreffende gemeenten / provincie vergoed.
In 2019 hebben er twee wisselingen in het Bestuur plaatsgevonden. Na de provinciale staten verkiezing van maart 2019 is dhr. Peter Kerris als nieuwe gedeputeerde benoemd in het Dagelijks -en Algemeen bestuur. Door portefeuillewisseling in het college van Doesburg is bij ODRA dhr. Peter Bollen aangetreden als algemeen bestuurslid.

De andere bestuurders die in het kader van de WNT getoetst worden betreffen de directeuren van ODRA. In juli 2019 heeft mw. Cora Smelik afscheid genomen van de ODRA, in oktober is dhr. Ruben Vlaander aangesteld als nieuwe directeur. In de periode vanaf juli was dhr. Vlaander waarnemend directeur, en wordt ook voor die periode gekenmerkt als topfunctionaris.
Voor beiden geldt dat het inkomen en vergoedingen in 2019 onder de norm van de WNT zijn gebleven. Het bezoldigingsmaximum in 2019 voor ODRA is € 194.000 op fulltime basis.

Bedragen x € 1	**Dhr. R. Vlaander**	**Mw. C.W. Smelik**
Functie gegevens	Directeur	Directeur
Aanvang en einde functievervulling in 2019	10/7 - 31/12	01/01 - 9/07
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)	1,0	1,0
Gewezen topfunctionaris?	Nee	Nee
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	€ 46.545	€ 56.662
Beloningen betaalbaar op termijn	€ 7.131	€ 9.683
Subtotaal	***€ 53.676***	***€ 66.345***
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum	€ 93.014	€ 100.986
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	nvt	nvt
Totale bezoldiging 2019	**€ 53.676**	**€ 66.345**
Reden waarom de overschrijding al dan niet is toegestaan	nvt	nvt
Toelichting op de vordering wegens onverschuldigde betaling	nvt	nvt
Gegevens 2018		
Aanvang en einde functievervulling in 2018		01/01 - 31/12
Omvang dienstverband (deeltijdfactor in fte)		1,0
Dienstbetrekking		ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen		€ 99.457
Beloningen betaalbaar op termijn		€ 14.339
Subtotaal		***€ 113.796***
Individueel toepasselijke bezoldingsmaximum		€ 189.000
Totale bezoldiging 2018		**€ 113.796**

Naam Topfunctionaris	Functie	Partner	Periode
Dhr. J. Maouche	Voorzitter (DB & AB)	Renkum	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. T. Janssen	Bestuurslid (DB & AB)	Lingewaard	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. M. Scheffer	Bestuurslid (DB & AB)	Prov. Gelderland	01-01-2019 t/m 20-06-2019
Dhr. Kerris	Bestuurslid (DB & AB)	Prov. Gelderland	27-06-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. T. Spaargaren	Bestuurslid (DB & AB)	Duiven	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. H. Breunissen	Bestuurslid (AB)	Westervoort	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. C. Bouwkamp	Bestuurslid (DB & AB)	Arnhem	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. M. Albricht	Bestuurslid (AB)	Rozendaal	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. D. Horsthuis - Tangelder	Bestuurslid (AB)	Overbetuwe	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. B. van Veldhuizen	Bestuurslid (AB)	Doesburg	01-01-2019 t/m 21-02-2019
Dhr. P. Bollen	Bestuurslid (AB)	Doesburg	21-02-2019 t/m 31-12-2019
Dhr. D. Klomberg	Bestuurslid (AB)	Rheden	01-01-2019 t/m 31-12-2019
Mw. C. Koers	Bestuurslid (AB)	Zevenaar	01-01-2019 t/m 31-12-2019

Naast de hierboven vermelde topfunctionarissen zijn er geen andere functionarissen met een dienstbetrekking die in 2019 een bezoldiging boven het individueel toepasselijk drempelbedrag hebben ontvangen.

4.5.2 Huisvesting, ICT- en facilitaire kosten

De kosten voor huisvesting (inclusief facilitaire diensten vanuit de Connectie) zijn hoger dan begroot. De oorzaken is een niet begrote uitbreiding van werkplekken, nodig om de personele groei op te vangen. De kosten zijn ook gestegen omdat de korting die ODRA vanaf het begin heeft gekregen er niet meer was in 2019. (NB per juli 2020 komt er een nieuwe lagere huurprijs). De facilitaire kosten worden berekend per werkplek; deze stijgen automatisch mee.

Huisvesting & facilitair x € 1.000	real. 2018	begroot 2019	real. 2019	Verschil
Huisvesting in stadskantoor	402,3	323,0	502,2	25%
Facilitair stadskantoor	235,9	197,0	55,8	-76%
Overige huurkosten (markt)	15,1	20,0	0,0 *	-100%
Kosten parkeren / fietsen / wagenpark	38,6	65,9	120,6	213%
Huisvestingskosten	691,8	605,9	678,7	
Kosten personeels administratie	98,7	93,0	72,5	-27%
Kosten financiele administratie	88,7	100,0	23,1	-74%
Kosten facilitaire diensten	25,8	157,0	352,2	1263%
Facilitaire kosten	213,2	350,0	447,9	
- toegerekend aan programma's	-57,2			
Totaal	**847,9**	**955,9**	**1.126,5**	**33%**
Kengetallen in euro's				
- administratiekosten per fte	€ 1.277	€ 1.243	€ 603	1/2 jaar
- huisvestingskosten per fte	€ 4.716	€ 3.901	€ 4.277	

* opgenomen bij programmakosten (bur mil. Metingen)

De kosten van de administratie bij de Connectie zijn lager uitgevallen. Per 1 juli is de financiële administratie in eigen beheer gekomen, per 1 januari 2020 ook de personele administratie. De kosten van de eigen administratieve krachten zijn niet in de tabel opgenomen (staan bij personeelskosten).

ICT-kosten
De kosten voor ICT als geheel zijn in 2019 € 968.000. Ten opzichte van 2018 zijn de kosten gedaald met € 140.000. Dit is grotendeels het gevolg van minder maatwerk op Cognos overzichten en S4O in 2019 en het eindigen in april 2019 van het gebruik van Squit XO.
De kosten per fte zijn met € 1.450 afgenomen (dalende kosten / hogere bezetting).

ICT-kosten x € 1.000	real. 2018	begroot 2019	real. 2019	Verschil
Werkplek kosten	68,1	165	139,3	105%
Licentiekosten	296,5	449	364,5	23%
Hardware	219,3	180	60,8	-72%
Functioneel en Applicatiebeheer	524,4	508	403,1	-23%
- toegerekend aan programma's	-0,6		0,0	
Totaal	**1.107,7**	**1.302,0**	**967,7**	**-13%**
Kengetallen				
- werkplek kosten per fte	€ 7.550	€ 8.384	€ 6.099	€ -1.451

Inhuur adviesdiensten
Naast de inhuur van derden (capaciteit) wordt er voor specialistische taken en organisatieontwikkeling gebruik gemaakt van externe adviesbureaus. ODRA heeft in 2019 afgerond € 246.000 uitgegeven aan inhuur van advies. Er was € 300.000 begroot. De hogere begroting (irt 2018 - € 150.000) was ten behoeve van de extra personele kosten voor de overgang naar het nieuwe bedrijfsvoeringsysteem SAP.

De kosten voor de implementatie en inrichting van Sap zijn geactiveerd en worden in 5 jaar afgeschreven.

4.5.3 Baten

De baten zijn toegelicht in paragraaf 4.2 bij de staat van baten en lasten per programma. In bijlage 1 zijn de baten per klant gespecificeerd. De inkomsten van programma's en projecten zijn bij de toelichting op de staat van baten en lasten en bij de specificatie van de stelseltaken en projecten toegelicht.

Overige inkomsten
- Doorberekening projectkosten: de belangrijkste betreffen de kosten voor Wabo en team meten & advies. Deze zijn bij de projectkosten toegelicht.
- Overige inkomsten: betreft de bijdrage van de Provincie voor de kosten van het project asbest, en de doorbelaste tokens aan partners.

5 Balans per 31 december 2019

5.1 Waarderingsgrondslagen

Besluit Begroting en Verantwoording*:* de jaarrekening is opgesteld met inachtneming van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de Financiële verordening Omgevingsdienst Regio Arnhem 2016.

Vaste activa

- Immateriële vast activa: zijn bij ODRA niet aanwezig.
- Materiële vaste activa: de materiële vaste activa met economisch nut zijn geactiveerd tegen de verkrijgingsprijs, verminderd met de ontvangen subsidies die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat in aanmerking genomen. Deze worden lineair afgeschreven op basis van de economische levensduur.
  De investeringen in de inrichting van de ict-systemen behoren tot de materiële activa.
- Financiële vaste activa: deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde, verminderd met de ontvangen subsidies die direct gerelateerd zijn aan het actief, de jaarlijkse afschrijvingslasten en afwaarderingen wegens duurzame waardeverminderingen. Duurzame waardeverminderingen worden onafhankelijk van het resultaat in aanmerking genomen.

Vlottende activa

- Voorraden zijn niet van toepassing bij ODRA.
- Uitzettingen met rentelooptijd korter dan een jaar. Hieronder vallen onderhanden werk: de "onderhanden werken" zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend. De vorderingen en overlopende activa: deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde;
- Liquide middelen worden gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vaste passiva

- Eigen Vermogen: onder het Eigen Vermogen zijn opgenomen de Algemene Reserve, de Bestemmingsreserves en het saldo van de rekening van baten en lasten (resultaat).
- Voorzieningen: ODRA kent twee type voorzieningen namelijk de harmonisatie- en personeelsvoorzieningen. De eerste is gevormd bij de oprichting van ODRA in 2013 ter dekking van toekomstige kosten van werknemers die door ODRA van de betreffende gemeenten en provincie zijn overgenomen. De tweede betreft voorzieningen voor kosten van voormalige medewerkers. Beiden zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde.

Vlottende Passiva

- Hier vallen de passiva met rentelooptijd korter dan een jaar onder, zoals de vooruit ontvangen betalingen (hebben betrekking op programma's /projecten die in het boekjaar nog niet volledig zijn afgerond). Deze zijn gewaardeerd tegen de nominale waarde na aftrek van de gemaakte kosten. De overige schulden en de overlopende passiva; deze zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

5.2 Balans

Activa x € 1.000	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa		
Materiële vaste activa	191,3	66,0
Financiële vaste activa	0,0	0,1
Vaste activa	191,3	66,2
Vlottende activa		
Voorraden	0,0	
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < jaar	3.531,1	5.091,5
Liquide middelen	1.519,8	508,7
Vlottende activa	5.050,9	5.600,2
Totaal activa	**5.242,2**	**5.666,4**

Passiva x € 1.000	31-12-2019	31-12-2018
Eigen vermogen		
Algemene reserve	442,2	430,5
Bestemmingsreserves	329,0	340,8
Gerealiseerd resultaat	-8,5	11,7
Voorzieningen	729,4	675,6
Vaste passiva	1.492,0	1.458,7
Vlottende passiva		
Netto vlottende schulden met looptijd < jaar	3.030,8	3.693,8
Overige schulden	570,9	277,1
Overlopende passiva (vooruit ontvangen)	148,4	236,7
Vlottende passiva	3.750,1	4.207,7
Totaal Passiva	**5.242,2**	**5.666,4**

5.2.1 Vaste activa

Materiële vaste activa x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Investe-ringen	Desinveste-ringen	afschrij-vingen	Bijdragen van derden	Afwaarde-ringen	Boekwaarde 31-12-2019
Investeringen in openbare ruimte met economisch nut							
Vervoermiddelen	52,2	0,0		14,3			37,9
Machines, apparaten, installaties	13,8	0,0		3,4			10,4
Inrichting software							
- Implementatie SAP		98,2		6,5			91,6
- Implementatie VTH		51,4					51,4
Materiele vaste activa	**66,0**	**149,5**	**0,0**	**24,3**	**0,0**	**0,0**	**191,3**

In paragraaf 3.5 is het wagenpark van ODRA toegelicht. In 2019 zijn er geen nieuwe auto's gekocht. Er wordt geleased.
Van de 10 auto's zijn er 5 geactiveerd. Dit betreffen drie Mercedes bussen (afschrijftermijn 5 jaar) en één Ford Transit (afschrijftermijn 10 jaar) en de gekochte personenauto's. De personenauto's zijn in het verleden niet geactiveerd.
Machines en apparatuur: geactiveerd is de apparatuur in de meet- en regel voertuigen. Deze worden als volgt afgeschreven:

- Apparaten: 10 jaar
- Hardware: 4 jaar
- Inventaris: 5 jaar
- Software: 5 jaar

In juli 2019 is de 1e fase van de implementatie van het bedrijfsvoeringsysteem (SAP-by Design) afgerond. Begin 2020 is ook de 2e fase (HRM) operationeel geworden. De projectkosten voor de implementatie (inrichting software) worden geactiveerd en in 5 jaar afgeschreven.
Het nieuwe VTH systeem gaat op 1 juli 2020 live. Ook voor deze implementatie geldt dat de inrichtingskosten worden geactiveerd.

Financiele vaste activa x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Investe- ringen	Desinveste- ringen	afschrijving/ aflossingen	Afwaarde- ringen	Boekwaarde 31-12-2019
Regeling werknemers (fietsplan)	0,1	0,0		0,1		0,0
Financiële vaste activa	**0,1**	**0,0**	**-**	**0,1**	**-**	**0,0**

Er is in 2019 de laatste € 100 afgeschreven in verband met de invoering IKB.

Vlottende activa

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar x € 1.000	Boekwaarde 31-12-2018	Voorziening oninbaarheid	Stand 31-12- 2019	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	3.662,4		12,1	
Vorderingen op openbare lichamen	1.355,1		3.256,5	*
Overige vorderingen	74,0		262,5	
OHW				
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**5.091,5**	**-**	**3.531,1**	

* Bevat een bedrag van 235,6 voor onderhanden werk, dat reeds aan partners is gefactureerd.

In de tabel is onderscheid gemaakt tussen de 'uitzettingen korter dan een jaar' en de vorderingen. De uitzettingen betreffen de middelen die zijn ondergebracht in de rijksschatkist; er was eind 2019 nog een klein saldo van € 12.100 in de schatkist aanwezig. Daarentegen zijn de vorderingen op de partners hoog. De afrekeningen over het werkpakket 2019 waren op balansdatum nog niet voldaan.

Onderhanden werk (ohw)

Met ingang van 2020 wijzigt de bekostigingsmethode. Er is afgesproken dat ODRA een 'beheerste' vorm van outputfinanciering gaat toepassen. Dit houdt in dat de producten afgerekend gaan worden met een vaste productprijs. Voor diensten geldt dat het systeem van afrekenen op uurbasis gelijk blijft.
In 2019 zijn er 547 producten niet afgerond (ohw). De tijd die hieraan is besteed zijn baten voor 2019; het betreft € 235.600, berekend op basis van de status van het onderhandenproduct in relatie tot de kostprijs). In 2020 worden de kosten in mindering gebracht op de afrekening van de producten bij de klanten.

Liquide middelen x € 1.000	Stand 1-1-2019	Stand 31-12-2019
BNG betaalrekening	508,7	1.519,8
Liquide middelen	**508,7**	**1.519,8**

ODRA maakt gebruik van twee bankrekeningen: BNG en een rekeningcourant bij het Rijk (schatkistbankieren). De liquiditeitspositie ultimo 2019 was op de BNG rekening voldoende voor de lopende verplichtingen.

Berekening benutting drempelbedrag schatkistbankieren (bedragen x € 1000)					
		Verslagjaar 2019			
(1)	**Afgesproken drempelbedrag ***	**1.750**			
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(2)	**Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen**	**872**	**660**	**519**	**1.015**
(3a) = (	Ruimte onder het drempelbedrag	878	1.090	1.231	735
(3b) = (	Overschrijding van het drempelbedrag	-	-	-	-
(1) Berekening drempelbedrag					
		Verslagjaar			
(4a)	Begrotingstotaal verslagjaar	15.866			
(4b)	Het deel van het begrotingstotaal dat kleiner of gelijk is aan € 500 miljoen	15.866			
(4c)	Het deel van het begrotingstotaal dat de € 500 miljoen te boven gaat	-			
(4d)	Berekend drempelbedrag * '(1) = (4b)*0,0075 + (4c)*0,002 met een minimum van €250.000	250			
(2) Berekening kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen					
		Kwartaal 1	Kwartaal 2	Kwartaal 3	Kwartaal 4
(5a)	Som van de per dag buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	78.490	60.027	47.789	94.415
(5b)	Dagen in het kwartaal	90	91	92	92
(2) - (5a) / (5b)	Kwartaalcijfer op dagbasis buiten 's Rijks schatkist aangehouden middelen	872	660	519	1.015

Toelichting op het drempelbedrag:
Volgens de berekening is het drempelbedrag voor ODRA € 250.000. (zie regel 4d). Er is echter een specifieke afspraak (25-9-2013) gemaakt met het Ministerie van Financiën. Daarin is vastgelegd dat de limiet op € 1.75 miljoen is vastgesteld.

5.2.2 Vaste passiva

Reserves
Het resultaat van 2018 (€ 11.700 positief) is toegevoegd aan de Algemene Reserve en bestemmingsreserve RVMK. Het Algemeen Bestuur van 16 mei 2019 heeft daartoe besloten.

Reserves x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Resultaat-bestemming 2018	Toevoe-gingen 2019	Rente-toerekening 2019	Onttrekkingen 2019	Vermind-eringen afschrijving	Saldo 31-12-2019
Algemene reserve	430,5	11,8					442,2
BR Provincietaken	91,8						91,8
BR Bureau milieumetingen	207,5	-6,8					200,7
RVMK	41,5	-5,0			-33,0		3,5
Onverdeeld resultaat 2018	11,7						
Onverdeeld resultaat 2019			-8,5		33,0		24,4
Reserves	**783,0**	**0,0**	**-8,5**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**762,6**

Het resultaat van 2019 (€ 8.518) negatief kan worden onttrokken aan de Algemene Reserve. Verder wordt voorgesteld om € 32.989 over te hevelen van het bestemmingsfonds RVMK naar de algemene reserve. Dit betreft het tekort op dit project.
Na accordering van dit voorstel zal dit na balansdatum worden verwerkt.

Bestemmingen van de fondsen

- Bestemmingsreserve Provincie taken: in 2013 is een aantal werkzaamheden voor provincie Gelderland niet uitgevoerd. Het Algemeen Bestuur heeft destijds besloten tot het instellen van deze bestemmingsreserve. In overleg met de provincie Gelderland (eind 2018) zou er een bestemmingsplan worden opgesteld; doel was onder meer besteding aan de inrichting van complexe handhaving. Uiteindelijk zijn deze kosten afgerekend met de provincie. Komend jaar zal een nadere invulling worden gegeven aan de besteding van deze reserve.
- Bestemmingsreserve Bureau milieumetingen: ten behoeve van dekking van toekomstige kosten van het Bureau milieumetingen (team meten & advies) heeft het Algemeen Bestuur in 2014 besloten om deze bestemmingsreserve in te stellen. De toekomstige kosten betreffen vooral de investeringen die moeten worden gedaan voor apparatuur ten behoeve van de metingen. Deze gaan vanaf 2020 plaatsvinden.
- Bestemmingsreserve RVMK: de MRA, waar RVMK was ondergebracht, is in 2016 geliquideerd. Op de balans van MRA stond een reserve RVMK. Deze reserve is in 2016 overgeheveld naar ODRA en draagt fors bij aan het positieve resultaat op het onderdeel RVMK. In het Algemeen Bestuur van 13 april 2017 is besloten om toekomstige overschrijdingen op de budgetten RVMK hiermee op te vangen.

Voorzieningen

Voorzieningen x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Vrijgevallen bedragen	Toevoe- gingen	Aanwen- dingen	Saldo 31-12- 2019
Harmonisatietoelage Prov. Gelderland	515,5	36,2			479,4
Personele kosten	160,1	160,1	250,0		250,0
Voorzieningen	**675,6**	**196,3**	**250,0**	**0,0**	**729,4**

Uit de voorziening harmonisatietoelagen is € 36.200 vrijgevallen en aangewend. Er is nog een bedrag van afgerond € 480.000 nodig om de toekomstige kosten te dekken. Er is bij de berekening een index van 1,4% kostenstijging tot 2030 (laatste persoon, in deze voorziening met pensioen) gehanteerd.

Aan de voorziening personele kosten is zowel onttrokken en gedoteerd ter dekking van kosten van voormalige medewerkers waaruit mobiliteit en detacheringskosten worden betaald.

5.2.3 Vlottende passiva (met looptijd korter dan jaar)

Vooruit ontvangen bedragen

De vooruit ontvangen middelen hebben met name betrekking op geluidssaneringsprojecten waarvan enkele al in 2015 en 2016 zijn gestart. Er zijn middelen in de exploitatie vrijgevallen ter dekking van kosten.

ODRA heeft in 2019 de meldplicht energie uitgevoerd. De partners hebben hiervoor een éénmalige doeluitkering ontvangen uit het gemeentefonds. De activiteiten zijn nog niet geheel afgerond, de resterende middelen worden in 2020 aangewend ter afronding.

ODRA is bezig met de voorbereiding van de Omgevingswet. ODRA heeft hiervoor een projectbudget van de partners ontvangen. Het project loopt in 2020 door; de resterende middelen zijn vooruit betaald t.b.v. 2020.

De provincie heeft € 100.000 vooruit betaald inzake de ontwikkeling complexe handhaving.

Vooruitontvangen betalingen x € 1.000	Saldo 1-1-2019	Correcties (bj'18)	Ontvangen bedragen	Vrijgevallen bedragen	Terugbeta lingen	Saldo 31-12-2019
Geluidsanering						
- Amst. straatweg Arnhem voorbereiding	0,0	10,6		-10,6		0,0
- Amst. straatweg Arnhem uitvoering	55,3	17,9	1,5	-78,7		-4,0
- Saneringsproject Trans eo VBT	4,8	8,8	2,5	-1,1		14,9
- Project W.van Pontlaan Arnhem	4,0			-4,0		0,0
- Apeldoornseweg Arnhem	34,5	0,8		-5,9		29,4
Overig						
- Provincie GLD complexe HH	100,0				-100,0	0,0
- ORM	38,2		19,9	-28,60		29,5
- meldplicht energie			46,7			46,7
- project omgevingswet			24,7			24,7
- diversen			7,1			7,1
Vooruitontvangen betalingen	**236,8**	**38,1**	**102,3**	**-128,8**	**-100,0**	**148,4**

* correctie (bj'18); onmissie in JR 2018 had verrekend moeten worden met 'vooruitontvangen middelen'

In het partneroverleg is afgesproken dat de niet bestede ORM-voorschotten uit 2018 worden aangewend in 2019 voor het onderzoek naar risicogericht toezicht. Het restant budget uit 2019 is wederom toegevoegd aan de vooruit ontvangen middelen ter besteding in 2020.

Overige schulden

Schulden x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Boekwaarde 31-12-2019
Schulden looptijd < jaar		
- Belasting (btw / loonbelasting)	350,5	1.279,1
- Loonheffing	605,9	
- Premies IP/OP/NP /FPU	132,9	134,0
- Crediteuren	2.316,7	1.617,7
- Crediteuren privaat	284,1	
- divers	3,7	
Overige schulden	**3.693,9**	**3.030,8**

Overlopende passiva x € 1.000	Boekwaarde 1-1-2019	Boekwaarde 31-12-2019
Afrekening DVO Gemeente Arnhem	-56,7	0,0
Afrekening DVO Connectie	0,0	-84,5
Nog te betalen facturen 2020 -> 2019	108,1	319,3
BTW vereffening		336,1
Nog te betalen BSV	120,6	0,0
Milieumeting	6,3	0,0
Afrekening partners	74,5	0,0
OD NL EED nog te verrekenen	24,4	0,0
Overlopende passiva	**277,1**	**570,9**

De ultimo standen van de afdrachten aan BTW, loonheffing en premies zijn ten opzichte van vorig jaar gestegen, door hogere omzet in laatste kwartaal en afrekening IKB in december. De crediteurenstand kende ultimo 2019 een hoge stand. Dit heeft te maken met de eindafrekening van de Connectie en de kosten van externen. Deze rekeningen worden in 2020 betaald.

5.3 Niet uit de balans blijkende verplichtingen

Bedrijf	Inhoud	Looptijd eindigt	2019	looptijd
Ambting car expert	3 maal kia picanto lease	1-4-2021	9,4	3 jarig contract
Ambting car expert	1 maal kia picanto lease	1-4-2022	3,1	3 jarig contract
Centric	Onderhoud MVV / S40	1-1-2021	105,0	max looptijd ivm vervanging VTH
Care2Work	Verzuimbegeleiding en arbo	1-apr-20	12,1	jaarlijks opzegbaar
Provincie Gelderland	Huur pand Markt 23	1-jan-21	11,8	optie tot 2 jr verlenging
Provincie Gelderland	Service en onderhoud Markt 23	1-jan-21	2,8	optie tot 2 jr verlenging
Gemeente Arnhem	Huur Stadskantoor incl service		586,7	jaarlijks opzegbaar
Gemeente Arnhem	gebouw gebonden diensten De Connectie		1.079,0	jaarlijks opzegbaar
REM	Implementatie en licenties Open Wave	1-jan-30	-	10 jarig contract vanaf 1 jan 2020. (totaal 602.000)
Totaal			**1.809,9**	

Bedrijf	Inhoud	Looptijd eindigt	2019	looptijd
Ambting car expert	3 maal kia picanto lease	1-4-2021	9,4	3 jarig contract
Ambting car expert	1 maal kia picanto lease	1-4-2022	3,1	3 jarig contract
Centric	Onderhoud MVV / S40	1-1-2021	105,0	max looptijd ivm vervanging VTH
Care2Work	Verzuimbegeleiding en arbo	1-apr-20	12,1	jaarlijks opzegbaar
Provincie Gelderland	Huur pand Markt 23	1-jan-21	11,8	optie tot 2 jr verlenging
Provincie Gelderland	Service en onderhoud Markt 23	1-jan-21	2,8	optie tot 2 jr verlenging
Gemeente Arnhem	Huur Stadskantoor incl service		586,7	jaarlijks opzegbaar
Gemeente Arnhem	gebouw gebonden diensten De Connectie		1.079,0	jaarlijks opzegbaar
REM	Implementatie en licenties Open Wave	1-jan-30	-	10 jarig contract vanaf 1 jan 2020. (totaal 602.000)
Totaal			**1.809,9**	

Diversen

- De openstaande verlofrechten (stuwmeer) zijn niet gekapitaliseerd. Dit is geen verplichting in het BBV.
- Dit geldt ook voor afspraken rond het generatiepact.

Gebeurtenissen na balansdatum

- Er lopen geen juridische claims tegen ODRA. Eveneens geen garantstellingen en borgstellingen.
- Er zijn geen andere relevante gebeurtenissen na balansdatum.

1 Ondertekening

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van Omgevingsdienst Regio Arnhem van 9 april 2020,

De voorzitter,
De heer J. Maouche

De secretaris,
Dhr. R. Vlaander

Bijlage 1: Specificatie baten per partner

Toelichting:
In de begroting 2018 is geen zuiver onderscheid gemaakt tussen bouw en milieu. De programma's zijn begroot onder de taakvelden milieu, bouw, algemeen en b-b-v (bouw, bodem en vuurwerk). De facturering aan partners heeft plaatsgevonden vanuit de primaire splitsing in de taakvelden bouw en milieu (vanwege de verschillende financieringsafspraken op de taakvelden).

Bij de specificaties van de projecten zijn enkele negatieve bedragen opgenomen. Dit betreffen subsidies en/of financieringen uit andere bronnen, die in mindering zijn gebracht op de bijdrage die aan de partners is gevraagd.

Overzicht per klantgroep / overzicht per partner per programma en taakveld

Totaal alle klanten

Totaal klanten	**Realisatie 2018**				**Begroting 2019 (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	1.128,5	2.940,8		4.069,3	1.310,5	3.253,2	-	-16,0	4.547,7	1.234,4	3.424,9	-	4.659,2
- Handhaving	4.039,0	2.849,3		6.888,3	3.998,9	2.577,4	-	-	6.576,2	4.750,9	3.154,8	-	7.905,7
- Advies	1.982,6	-		1.982,6	2.026,8	-	5,9	-	2.032,7	2.047,5	-	-	2.047,5
- Stelseltaken	-	-		-	151,7	-	-	-	151,7	126,6	-	-	126,6
- Algemeen & projecten	1.229,7	451,2		1.680,9	1.775,6	388,2	-	-21,5	2.142,2	1.329,0	635,2	-	1.964,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)				-		-	-	-	-	-	-	-	-
Totaal werkpakket	8.379,7	6.241,3	-	14.621,0	9.263,4	6.218,8	5,9	-37,6	15.450,5	9.488,3	7.214,9	-	16.703,2
Specificatie alg. & projecten													0,8
- doorbel. projectkosten (vink/piket/overig)		-	215,9	215,9	-	-	-	-	-	347,6	-	26,8	374,4
- rvmk	100,5			100,5	-	-	70,1	-	70,1	-	-	-	-
- orm	71,3	-		71,3	-	-	20,9	-	20,9	-	-	-	-
- Wabo / bur. Milieu meting	206,8	129,6		336,4	-	-	324,8	-	324,8	200,3	100,7		301,0
- subsidie GUOV	-138,6	-		-138,6	-	-	-	-	-	-	-		-
- balans boekingen (bsv en piket)		-		-	-	-	-	-	-	-	-	171,6	171,6
Totaal	**8.619,7**	**6.370,9**	**0,0**	**15.206,5**	**9.263,4**	**6.218,8**	**421,7**	**-37,6**	**15.866,3**	**10.036,2**	**7.315,6**	**198,4**	**17.551,1**

Totalen per klantgroep

Totaal partners	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	1.128,5	2.863,1	-	3.991,5	1.310,5	3.075,0	-	-16,0	4.369,5	1.204,5	3.312,2	29,5	**4.546,1**
- Handhaving	3.752,9	2.830,2	-	6.583,0	3.644,0	2.574,4	-	-	6.218,4	4.274,2	3.145,9	170,8	**7.590,9**
- Advies	1.735,3	-	-	1.735,3	1.761,8	-	-	-	1.761,8	1.795,5	-	35,1	**1.830,6**
- Stelseltaken	-	-	-	-	61,2	-	-	-	61,2	36,0	-	-	**36,0**
- Algemeen & projecten	1.186,6	451,2	-	1.637,8	1.634,1	384,2	-	-21,5	1.996,8	1.329,0	480,3	-	**1.809,4**
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)					-	-	-	-	-				
Totaal werkpakket	7.803,2	6.144,4	-	13.947,7	8.411,7	6.033,7	0,0	-37,6	14.407,8	8.639,2	6.938,4	235,5	15.813,1
Specificatie alg. & projecten													
- divers	-233,4			-233,4	-	-	-	-	-	96,6	-	277,8	374,4
- RVMK	97,3	0,0		97,3	-	-	70,1	-	70,1	-	-	-	0,0
- ORM	71,3	0,0		71,3	-	-	20,9	-	20,9	-	-	-	0,0
- Wabo	206,8	135,7		342,5	-	-	324,8	-	324,8	200,3	100,7	-	301,0
- subsidie GUOV	-138,6	0,0		-138,6	-	-	-	-	-	-	-	-	0,0
Totaal	**7.806,7**	**6.280,1**	**-**	**14.086,8**	**8.411,7**	**6.033,7**	**415,8**	**-37,6**	**14.823,6**	**8.936,1**	**7.039,1**	**513,3**	**16.488,5**

Totaal OD's	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2018**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	0,0	77,4	0,0	77,4	-	178,2	-	-	178,2	0,40	112,70	-	113,1
- Handhaving	255,2	19,1	0,0	274,3	311,5	2,9	-	-	314,4	268,64	8,94	-	277,6
- Advies	206,8	0,0	0,0	199,1	168,9	-	-	-	168,9	168,66	-	-	168,7
- Stelseltaken	0,0	0,0	0,0	0,0	90,5	-	-	-	90,5	90,51	-	-	90,5
- Algemeen & projecten	43,1	0,0	0,0	43,1	47,1	4,0	-	-	51,1	-	147,54	-	147,5
- Prov. Gelderland	12,5			12,5	-		-	-	-				
Totaal werkpakket	517,5	96,5	0,0	606,4	618,0	185,1	0,0	0,0	803,1	528,2	269,2	0,0	797,4
Specificatie alg. & projecten													
- divers	230,9			230,9					-	-	-	-	-
Totaal	**748,4**	**96,5**	**-**	**837,3**	**618,0**	**185,1**	**0,0**		**803,1**	**528,2**	**269,2**	**-**	**797,4**

Totaal Derden	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					realisatie 2019			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	-	0,4		0,4	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Handhaving	30,9	-		30,9	43,3	-	-	-	43,3	37,19	-	-	37,2
- Advies	40,5	-		40,5	96,0	-	5,9	-	101,9	48,19	-	-	48,2
- Stelseltaken	-	-		-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
- Algemeen & projecten	-	-		-	94,3	-	-	-	94,3	-	7,32	-	7,3
afronding/overig					-	-	-	-	-				
Totaal werkpakket	71,4	0,4	-	71,8	233,7	0,0	5,9	0,0	239,6	85,4	7,3	-	92,7
- rvmk	8,2			8,2					-	-	-	-	0,0
Totaal	**79,6**	**0,4**	**-**	**80,0**	**233,7**	**0,0**	**5,9**	**0,0**	**239,6**	**85,4**	**7,3**	**-**	**92,7**

Overzicht per partner

Arnhem	**Realisatie 2018**				**Begroting 2019 (ab) naar taakveld b-m**						**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**		**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	303,9	1.594,1		1.898,0	290,0	1.600,3		-16,0	1.874,3		371,4	1.927,9	6,8	2.306,1
- Handhaving	957,1	1.703,5		2.660,7	887,9	1.657,3			2.545,1		1.069,5	2.001,7	-	3.071,1
- Advies	301,0	0,0		301,0	227,1				227,1		271,3	-	-	271,3
- Stelseltaken	0,0	0,0		0,0	3,1				3,1		2,3	-	-	2,3
- Algemeen & projecten	212,9	76,6		289,5	345,0	68,1		-21,5	391,6		264,8	85,0	-	349,7
									-					
Totaal werkpakket	1.774,9	3.374,2	0,0	5.149,1	1.753,1	3.325,7	0,0	-37,6	5.041,2	v	1.979,3	4.014,5	6,8	6.000,6
Specificatie alg. & projecten														
- divers	-0,5			-0,5					-		54,48	-	3,99	58,5
- RVMK	35,8			35,8			25,8		25,8		-	-	-	-
- ORM	26,2			26,2			7,7		7,7		-	-	-	-
- Wabo		9,4		9,4			25,0		25,0		-	16,4	-	16,4
- subsidie GUOV *	-9,3			-9,3					-		-	-	-	-
Totaal	**1.827,1**	**3.383,6**	**0,0**	**5.210,8**	**1.753,1**	**3.325,7**	**58,5**	**-37,6**	**5.099,7**		**2.033,7**	**4.030,9**	**10,8**	**6.075,5**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

* financiering uit balans BSV projecten

Doesburg	**Realisatie 2018**				**Begroting (ab) naar taakveld b-m**					**Realisatie 2019**			
	Milieu	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Overig**	**Totaal**	**Milieu**	**Bouw**	**Materieel**	**Totaal**
- Vergunningen	14,7	7,7		22,4	11,9				11,9	13,9	13,3	-	27,2
- Handhaving	48,5	4,6		53,1	61,9				61,9	58,4	1,6	-	59,9
- Advies	17,0	-		17,0	19,0				19,0	15,1	-	-	15,1
- Stelseltaken	-	-		-	0,4				0,4	0,3	-	-	0,3
- Algemeen & projecten	17,4	0,1	-	17,4	24,6				24,6	17,0	2,2	-	19,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	97,5	12,4	-	109,9	117,9	0,0	0,0	0,0	117,9	104,7	17,1	-	121,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,8			0,8					-	1,60	-	-0,00	1,6
- RVMK	2,6			2,6			1,9		1,9	-	-	-	-
- ORM	1,9			1,9			0,6		0,6	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-3,2			-3,2					-	-	-	-	-
Totaal	**99,6**	**12,4**	**-**	**112,0**	**117,9**	**0,0**	**2,5**	**0,0**	**120,4**	**106,3**	**17,1**	**-0,0**	**123,4**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Duiven	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	32,8	2,1		34,9	35,3				35,3	34,50	0,71	-	35,2
- Handhaving	66,9	16,1		83,1	101,6	6,2			107,9	110,78	10,94	-	121,7
- Advies	66,9	-		66,9	25,8				25,8	53,73	-	-	53,7
- Stelseltaken					1,2				1,2	0,93	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	32,7	0,2		33,0	42,7				42,7	32,51	2,23	-	34,7
									-				
Totaal werkpakket	199,3	18,5	-	217,8	206,7	6,2	0,0	0,0	212,9	232,5	13,9	-	246,3
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,6			0,6					-	3,83	-	0,40	4,2
- RVMK	5,9			5,9			4,3		4,3	-	-	-	-
- ORM	4,3			4,3			1,3		1,3	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-37,3			-37,3					-	-	-	-	-
Totaal	**172,9**	**18,5**	**-**	**191,4**	**206,7**	**6,2**	**5,6**	**0,0**	**218,5**	**236,3**	**13,9**	**0,4**	**250,6**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Lingewaard	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	167,2	735,0		902,2	140,6	821,9			962,5	204,16	796,20	1,04	1.001,4
- Handhaving	392,6	543,8		936,4	466,5	514,2			980,7	435,44	592,95	-	1.028,4
- Advies	235,2	-		235,2	287,6				287,6	310,57	-	-	310,6
- Stelseltaken					3,1				3,1	1,42	-	-	1,4
- Algemeen & projecten	118,4	233,3		351,8	431,1	187,9			619,0	133,95	184,07	-	318,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-	-	-	-	
Totaal werkpakket	913,4	1.512,1	-	2.425,5	1.329,0	1.523,9	0,0	0,0	2.852,9	1.085,5	1.573,2	1,0	2.659,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers*	-1,0			-1,0						7,03	-	14,25	21,3
- RVMK	10,7			10,7			7,7		7,7	-	-	-	-
- ORM	7,8			7,8			2,3		2,3	-	-	-	-
- Wabo		126,2		126,2			93,0		93,0	-	84,31	-	84,3
- subsidie GUOV	-17,3			-17,3					-	-	-	-	-
Totaal	**913,7**	**1.638,3**	**-**	**2.552,0**	**1.329,0**	**1.523,9**	**103,0**	**0,0**	**2.955,9**	**1.092,6**	**1.657,5**	**15,3**	**2.765,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

Overbetuwe	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	170,4	29,8		200,1	161,1	26,7			187,8	150,39	33,73	18,21	202,3
- Handhaving	407,6	22,3		429,8	479,9	12,5			492,3	513,02	15,93	-	528,9
- Advies	155,7	-		155,7	118,3				118,3	100,21	-	-	100,2
- Stelseltaken	-	-		-	2,6				2,6	0,89	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	40,9	1,0		41,9	134,1				134,1	80,11	6,94	-	87,1
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	774,5	53,0	-	827,5	895,9	39,2	0,0	0,0	935,1	844,6	56,6	18,2	919,4
Specificatie alg. & projecten													
- divers	15,3			15,3						8,37	-	0,00	8,4
- RVMK	11,0			11,0			7,9		7,9	-	-	-	-
- ORM	8,0			8,0			2,3		2,3	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-38,4			-38,4					-	-	-	-	-
Totaal	**770,4**	**53,0**	**-**	**823,4**	**895,9**	**39,2**	**10,2**	**0,0**	**945,3**	**853,0**	**56,6**	**18,2**	**927,8**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Renkum	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	53,6	441,3		494,9	56,9	549,6			606,4	54,64	488,08	0,19	542,9
- Handhaving	125,8	445,1		570,9	116,0	342,8			458,8	131,84	429,66	-	561,5
- Advies	31,5	-		31,5	35,5				35,5	30,06	-	-	30,1
- Stelseltaken	-	-		-	1,5				1,5	1,20	-	-	1,2
- Algemeen & projecten	65,3	124,2		189,5	117,1	128,2			245,4	65,10	163,93	-	229,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	276,2	1.010,6	-	1.286,8	326,9	1.020,7	0,0	0,0	1.347,6	282,9	1.081,7	0,2	1.364,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers *	-0,2			-0,2						6,05	-	3,60	9,7
- RVMK	7,3			7,3			5,2		5,2	-	-	-	-
- ORM	5,3			5,3			1,6		1,6	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-4,6			-4,6					-	-	-	-	-
Totaal	**284,0**	**1.010,6**	**-**	**1.294,6**	**326,9**	**1.020,7**	**6,8**	**0,0**	**1.354,4**	**288,9**	**1.081,7**	**3,8**	**1.374,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

Rheden	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	76,5	22,7		99,2	60,8	32,0			92,8	62,42	24,61	-	87,0
- Handhaving	249,0	47,1		296,1	245,2	22,9			268,1	260,94	51,65	-	312,6
- Advies	39,3	-		39,3	44,7				44,7	36,33	-	-	36,3
- Stelseltaken	-	-		-	2,1				2,1	0,45	-	-	0,4
- Algemeen & projecten	32,7	0,5		33,2	82,9				82,9	66,14	3,12	-	69,3
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	397,6	70,3	-	467,8	435,7	54,9	0,0	0,0	490,6	426,3	79,4	-	505,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers / piket	1,1			1,1						6,69	-	32,81	39,5
- RVMK	10,2			10,2			7,3		7,3	-	-	-	-
- ORM	7,5			7,5			2,2		2,2	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-10,7			-10,7					-	-	-	-	-
Totaal	**405,7**	**70,3**	**-**	**476,0**	**435,7**	**54,9**	**9,5**	**0,0**	**500,1**	**433,0**	**79,4**	**32,8**	**545,2**
* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)													

Rozendaal	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	4,8	-		4,8	4,5				4,5	3,94	-	-	3,9
- Handhaving	0,6	6,8		7,4	8,6	2,1			10,8	9,31	2,47	-	11,8
- Advies	3,8	-		3,8	1,2				1,2	4,76	-	-	4,8
- Stelseltaken	-	-		-					-	-	-	-	-
- Algemeen & projecten	12,7	-	-	12,7	10,6				10,6	9,29	0,89	-	10,2
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	21,9	6,8	-	28,7	24,8	2,1	0,0	0,0	27,0	27,3	3,4	-	30,7
Specificatie alg. & projecten													
- divers	0,1			0,1						0,38	-	-0,00	0,4
- RVMK	0,3			0,3			0,3		0,3	-	-	-	-
- ORM	0,3			0,3			0,1		0,1	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-1,3			-1,3					-	-	-	-	-
Totaal	**21,3**	**6,8**	**-**	**28,1**	**24,8**	**2,1**	**0,4**	**0,0**	**27,4**	**27,7**	**3,4**	**-0,0**	**31,0**
* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)													

Westervoort	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	5,5	-		5,5	7,3				7,3	9,61	0,36	-	10,0
- Handhaving	26,0	2,7		28,7	34,0	1,2			35,2	24,66	2,11	-	26,8
- Advies	9,7	-		9,7	14,9				14,9	21,73	-	-	21,7
- Stelseltaken	-	-		-	0,4				0,4	0,40	-	-	0,4
- Algemeen & projecten	13,2	-		13,2	20,5				20,5	17,73	2,23	-	20,0
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	54,5	2,7	-	57,2	77,1	1,2		0,0	78,4	74,1	4,7	-	78,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	-0,2			-0,2						1,87	-	-1,29	0,6
- RVMK	3,5			3,5			2,5		2,5	-	-	-	-
- ORM	2,6			2,6			0,7		0,7	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-2,7			-2,7					-	-	-	-	-
Totaal	**57,7**	**2,7**	**-**	**60,4**	**77,1**	**1,2**		**0,0**	**81,6**	**76,0**	**4,7**	**-1,3**	**79,4**

* subsidie guov en eed (in 2018 als teruggave geboekt)

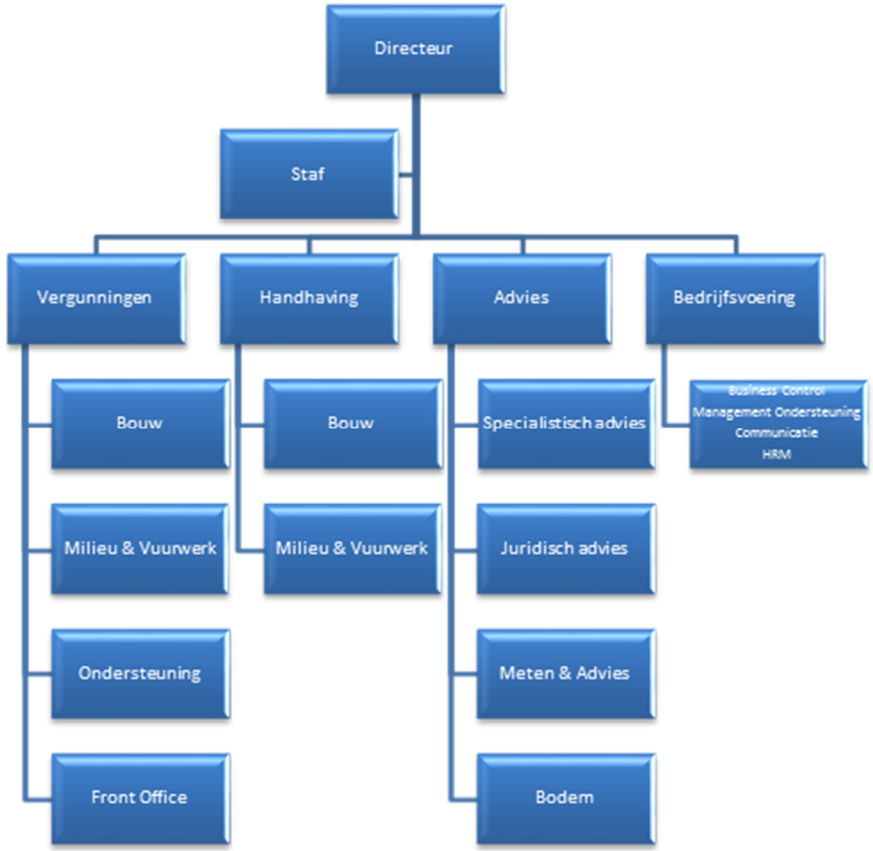
Zevenaar	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	153,3	18,0		171,3	136,9	44,5			181,4	157,27	25,99	3,25	186,5
- Handhaving	319,9	22,9		342,8	331,8	10,6			342,4	410,27	27,25	-	437,5
- Advies	91,6	-		91,6	84,1				84,1	124,24	-	-	124,2
- Stelseltaken	-	-		-	3,5				3,5	0,93	-	-	0,9
- Algemeen & projecten	46,8	1,2		48,0	84,3				84,3	54,39	2,23	-	56,6
- Onverdeeld (ivm fin. afspraken)									-				
Totaal werkpakket	611,6	42,0	-	653,7	640,5	55,1	0,0	0,0	695,6	747,1	55,5	3,2	805,8
Specificatie alg. & projecten													
- divers	20,7			20,7						6,33	-	0,19	6,5
- RVMK	10,0			10,0			7,2		7,2	-	-	-	-
- ORM	7,4			7,4			2,1		2,1	-	-	-	-
- Wabo		-		0,0					-	-	-	-	-
- subsidie GUOV	-13,8			-13,8					-	-	-	-	-
Totaal	**635,9**	**42,0**	**-**	**677,9**	**640,5**	**55,1**	**9,3**	**0,0**	**704,9**	**753,4**	**55,5**	**3,4**	**812,3**

* subsidie (in 2018 als teruggave geboekt)

Provincie Gelderland	Realisatie 2018				Begroting (ab) naar taakveld b-m					Realisatie 2019			
	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Overig	Totaal	Milieu	Bouw	Materieel	Totaal
- Vergunningen	145,6	12,5		158,1	405,3				405,3	142,16	1,34	-	143,5
- Handhaving	1.042,2	15,2		1.057,4	910,6	4,6			915,2	1.250,09	9,70	170,85	1.430,6
- Advies	783,8	-		783,8	903,7				903,7	827,42	-	35,14	862,6
- Stelseltaken	-	-		-	43,3				43,3	27,23	-	-	27,2
- Algemeen & projecten	593,4	14,2		607,5	341,3				341,3	588,07	27,52	-	615,6
- Meet en Advies									-				
Totaal werkpakket	2.564,9	41,9	-	2.606,8	2.604,0	4,6	0,0	0,0	2.608,7	2.835,0	38,6	206,0	3.079,5
Specificatie alg. & projecten													
- divers / voornamelijk vink	-216,1			-216,1						-	-	223,86	223,9
- RVMK	-			0,0					-	-	-	-	-
- ORM	-			0,0					-	-	-	-	-
- Wabo	206,8	-		206,8			206,8		206,8	200,28	-	-	200,3
- subsidie GUOV	-			0,0					-	-	-	-	-
Totaal	**2.555,6**	**41,9**	**-**	**2.597,5**	**2.604,0**	**4,6**	**206,8**	**0,0**	**2.815,5**	**3.035,3**	**38,6**	**429,8**	**3.503,7**

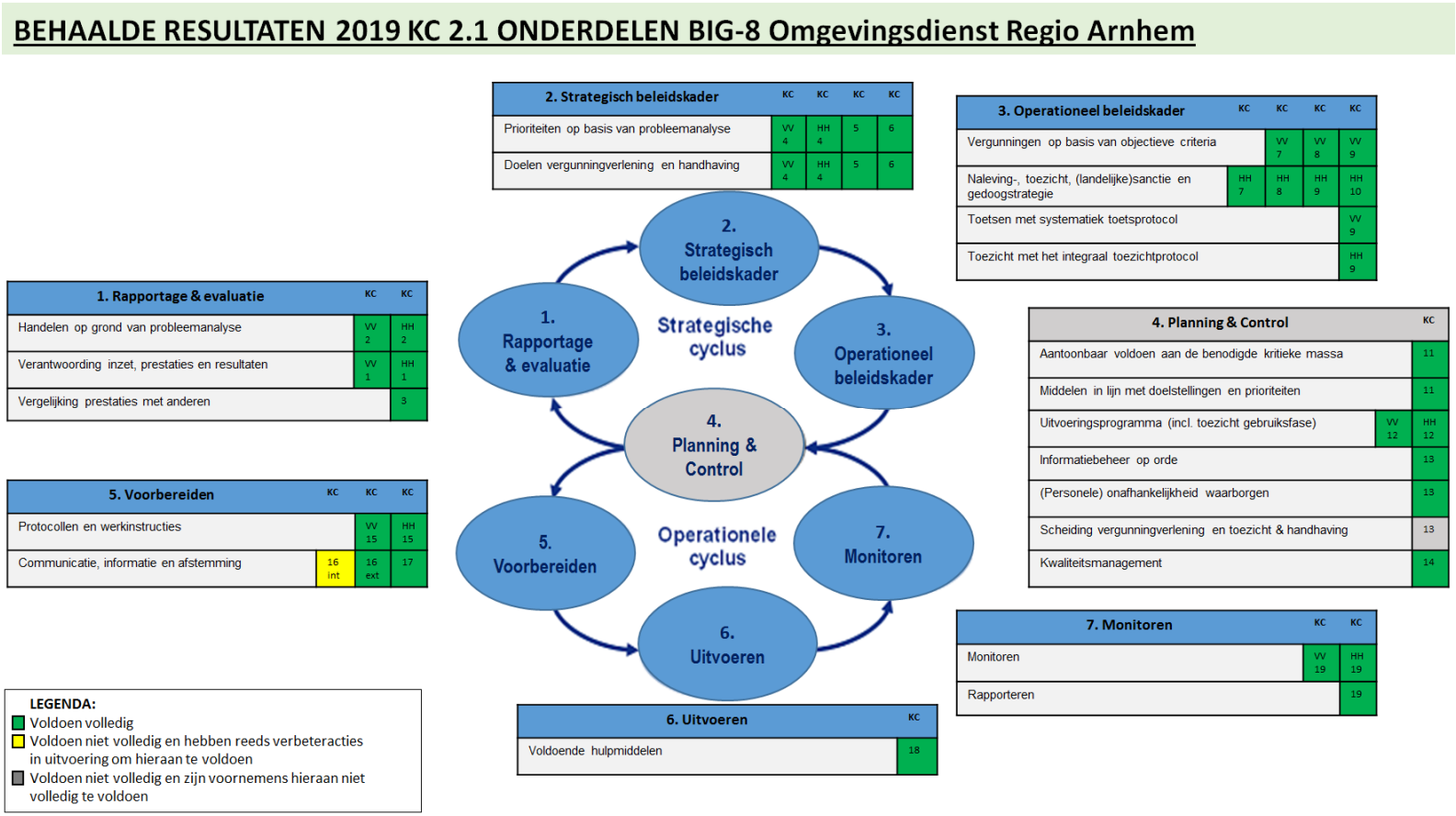
* voornamelijk afrek. Vink (met Oddv)

Bijlage 2: Organogram per 31 december 2019

NB: de afdelingen Functioneel beheer en Administratief servicepunt behoorden in 2019 formeel bij de afdeling bedrijfsvoering. In de praktijk worden deze aangestuurd vanuit de afdeling Vergunningen, zoals opgenomen in het organogram.

Bijlage 3: VTH Dashboard

Toelichting

ODRA is goed op weg om volledig robuust te zijn op de VTH Kwaliteitscriteria. Voor wat betreft de procescriteria scoren we groen op 17 van de 19 gebieden. Op het gebied van rapportage en evaluatie, maar ook kwaliteitsmanagement en monitoring zijn er verbeterinitiatieven gestart in 2019.

Bijlage 4: Controleverklaring

deJong&Laan

Accountants
Belastingadviseurs

adres Pascalweg 2
6662 NX Elst (Gld.)
telefoon 0481-463534
e-mail elst@jonglaan.nl
internet www.jonglaan.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan: het Algemeen Bestuur van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem

A. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019

Ons oordeel

Wij hebben de in de jaarstukken 2019, op pagina 32 tot en met 49, opgenomen jaarrekening 2019 van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening 2019 een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem per 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en de bepalingen van en krachtens de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).
- zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen, in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, zoals opgenomen in het normenkader.

De jaarrekening bestaat uit*:*

1 de balans per 31 december 2019;
2 het overzicht van baten en lasten over 2019;
3 de toelichtingen met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen; en
4 de SiSa-verantwoording inzake het project geluidsanering verkeerslawaai.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door het algemeen bestuur vastgestelde Controleprotocol en het Controleprotocol WNT 2019 vallen. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeenschappelijke regeling Omgevingsdienst Regio Arnhem zoals vereist in de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

De Jong & Laan Accountants B.V., gevestigd te Almelo, KvK 06054458. Op al onze diensten en werkzaamheden zijn onze algemene voorwaarden van toepassing. Deze algemene voorwaarden zijn gedeponeerd bij de KvK Oost Nederland te Enschede onder nr. 08153431, zijn in te zien op www.jonglaan.nl, en worden op verzoek kosteloos toegezonden.

SRA GGi INDEPENDENT MEMBER

deJong&Laan

Materialiteit
De bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves. Op basis van artikel 2, lid 7 Bado is deze goedkeuringstolerantie door het algemeen bestuur vastgesteld. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn. Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de toleranties gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT.

B. Verklaring over de in de jaarstukken opgenomen andere informatie
Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken het jaarverslag, bestaande uit de programmaverantwoording en de paragrafen.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:
- met de jaarrekening verenigbaar is en geen materiële afwijkingen bevat
- alle informatie bevat die op grond van het in Nederland geldende Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de vereisten volgens de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

C. Beschrijving van verantwoordelijkheden met betrekking tot de jaarrekening

Verantwoordelijkheden van het dagelijks bestuur voor de jaarrekening
Het dagelijks bestuur is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV en de bepaling van en krachtens de WNT.

Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven en dat de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de relevante wet- en regelgeving, zoals opgenomen in het normenkader.

Het dagelijks bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de rechtmatige totstandkoming van baten, lasten en balansmutaties mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het dagelijks bestuur afwegen of de Gemeenschappelijk Regeling in staat is om haar werkzaamheden in continuïteit voort te zetten. Op grond van genoemd verslaggevingsstelsel moet het dagelijks bestuur de jaarrekening opmaken op basis van de continuïteitsveronderstelling, tenzij het dagelijks bestuur het voornemen heeft om de Gemeenschappelijk Regeling te liquideren of de activiteiten te beëindigen of als beëindiging het enige realistische alternatief is.

Het dagelijks bestuur moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de Gemeenschappelijk Regeling haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten, toelichten in de jaarrekening.

deJong&Laan

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fraude of fouten en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, het controleprotocol vastgesteld door het algemeen bestuur, het controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude, het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing;
- het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeenschappelijke regeling;
- het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte rechtmatigheidscriteria en van de redelijkheid van de door het dagelijks bestuur gemaakte schattingen;
- het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen; en
- het evalueren of de jaarrekening de onderliggende transacties en gebeurtenissen zonder materiële afwijkingen weergeeft.

Wij communiceren met het algemeen bestuur onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Elst, 6 april 2020

De Jong & Laan Accountants B.V.

Origineel getekend door N.C. van der Wolf MSc RA

Aan de Raden en Staten van de deelnemende partners
van de Gemeenschappelijke Regeling ODRA

Datum : 10 april 2020
Uw kenmerk :
Ons kenmerk : 20200409.01

Onderwerp : Begroting Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) 2021

Bijlagen: begroting 2021

Geachte dames en heren,

Met deze brief bieden wij u de begroting 2021 van de ODRA aan.

De begroting 2021 is in de schriftelijke vergadering van het Algemeen Bestuur ODRA van 9 april 2020 behandeld. Het Algemeen bestuur heeft de begroting vastgesteld en besloten deze aan te bieden aan de Raden en Staten van de partners met het verzoek om hier kennis van te nemen en indien van toepassing, zienswijzen op in te dienen.

Totstandkoming begroting 2021
2021 was de geplande invoeringsdatum van de omgevingswet, daarnaast worden de WKB (wet private kwaliteitsborging) ingevoerd en vindt er een overheveling plaats van het bevoegd gezag voor bodemtaken van de provincie naar gemeenten. Die drie wijzigingen hebben grote impact op de begroting van ODRA.
Zoals u in de begroting kunt lezen is het op dit moment moeilijk om deze ontwikkelingen te kwantificeren en te vertalen in veranderende kosten voor de aangesloten partners. In de begroting is er voor gekozen om deze veranderingen in kwalitatieve zin te beschrijven en als risico te kwantificeren. De begroting is gebaseerd op alle reguliere ontwikkelingen die wel zijn te berekenen.

Afgelopen week is door het kabinet besloten dat de omgevingswet wordt uitgesteld. Wat de corona crisis verder voor gevolgen heeft voor de begroting in 2021 is moeilijk te voorspellen. De hierboven beschreven ontwikkelingen worden in ieder geval vertraagd, waardoor de beschreven risico’s zich later (t.b.v. begroting 2022) manifesteren.

ODRA presenteert u een sluitende begroting. De begroting 2021 is gebaseerd op concept werkpakketten met alle partners. In januari en februari dit jaar zijn hierover uitgebreide gesprekken met de ambtelijke organisatie over gevoerd.

Eusebiusbuitensingel 53 • Postbus 9200 • 6800 HA Arnhem
Telefoon 026 - 3771600 • info@odra.nl

Het bestuur van ODRA heeft op 20 februari (AB), 26 maart (DB) en 9 april (AB) over respectievelijk de uitgangspunten en deze begroting gesproken.

Een aantal partners heeft nadrukkelijk bij ODRA aangegeven dat zij in financieel zwaar weer zitten, en dat haar weerslag heeft op de kosten voor ODRA (bezuinigingsdoelstelling).
ODRA heeft dit signaal breed opgevat. Er zijn twee aspecten in de begroting waar dit nadrukkelijk naar voren komt.
In het hoofdstuk "meerjarenbegroting" is aangegeven dat ODRA werkt aan verlaging van de overheadkosten, met name op het gebied van ICT en Huisvesting. Bezuinigingen zijn alleen in meerjarig perspectief te plaatsen; er zijn plannen in ontwikkeling voor andere huisvesting en ict-architectuur. Dit heeft echter een doorlooptijd van enkele jaren.
Daarnaast de indexering: ODRA is in staat gebleken (zie ook jaarrekening 2019) om de kosten van de CAO (3,5% structureel) op te vangen binnen de bestaande budgetten. ODRA stelt voor de begroting 2021 een indexering van 1% voor op het tarief (van € 91 naar € 92 per uur gemiddeld). NB de CPB-index bedraagt 2,24% gemiddeld.

Procedure
Uw Raad cq Staten kan/kunnen zienswijzen indienen op de begroting.
Deze zienswijze stuurt u aan het Dagelijks Bestuur van ODRA die de begroting met de ingediende zienswijzen agendeert voor het Algemeen bestuur die de (aangepaste) begroting vaststelt.

ODRA moet de vastgestelde begroting voor 1 augustus 2021 aan het ministerie van BZK sturen. Met de regisseurs van de partners is het tijdspad verder afgestemd.

Met vriendelijke groet,

Ruben Vlaander
Directeur ODRA

Aan de Raden en Staten van de deelnemende partners
van de Gemeenschappelijke Regeling ODRA

Datum	: 10 april 2020
Uw kenmerk	:
Ons kenmerk	: 20200409.02
Contactpersoon	: Fred Mossink
Telefoonnummer	: 026-3771690

Onderwerp : Jaarstukken Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA) 2019,

Bijlagen: Jaarstukken 2019

Geachte dames en heren,

Met deze brief bieden wij u de jaarstukken 2019 van ODRA aan.
ODRA legt hiermee verantwoording af over het gevoerde beleid, bedrijfsvoering en de financiële positie van ODRA. Conform artikel 29 van de Gemeenschappelijke Regeling moet de jaarrekening voor 1 juli 2020 worden vastgesteld.
Odra heeft het boekjaar 2019 afgesloten met een exploitatie tekort van € 8.518, zijnde 0,05% van de omzet (€ 17,5 miljoen)

De concept jaarrekening is in maart aangeboden aan de accountant van ODRA, De Jong en Laan. Er is een goedkeurende verklaring afgegeven. Uit de controle zijn geen onrechtmatigheden naar voren gekomen.
De jaarstukken zijn 9 april 2020 via een schriftelijke procedure in het Algemeen Bestuur van ODRA behandeld.

Het AB heeft in deze schriftelijke vergadering de volgende besluiten genomen:

- Akkoord gegaan met de jaarverslag/jaarrekening van ODRA 2019
- Akkoord gegaan met het onttrekken € 8.518 uit de algemene reserve, ter dekking van het exploitatie resultaat 2019.
- Akkoord te gaan met overhevelen van de bestemmingsreserve 'rvmk' naar de algemene reserve.
- Besloten de jaarrekening / jaarverslag 2019 te versturen naar de Raden en Staten van de Partners.

Conform artikel 29 lid 2 van de gemeenschappelijke regeling ODRA stellen wij u in de gelegenheid kennis te nemen van de stukken en om desgewenst zienswijzen in te dienen.
Eventuele zienswijzen op de jaarstukken stuurt u aan het ministerie van BZK.
De jaarstukken worden voor 15 juli 2019 verstuurd aan het ministerie van Binnenlandse zaken.

Met vriendelijke groet,

Ruben Vlaander
Directeur ODRA

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer **472965**

Onderwerp: Benoeming vicevoorzitter van de gemeenteraad

Voorstel

Aan de gemeenteraad wordt door middel van dit raadsvoorstel verzocht de vicevoorzitter van de gemeenteraad voor de duur van 2 jaar te benoemen. Op 16 mei 2018 werd de heer Becker benoemd tot vicevoorzitter van de raad. De termijn van benoeming eindigde na twee jaar, op 15 mei 2020.
Twee raadsleden - mevrouw Kalthoff en de heer Loor - hebben zich beschikbaar gesteld de functie van vicevoorzitter van de raad voor de komende twee jaar te vervullen.

Inleiding

De vicevoorzitter van de gemeenteraad is belast met waarneming van het voorzitterschap van de gemeenteraad (conform artikel 17, lid 2 RvO) en is tevens voorzitter van de Agendacommissie (conform artikel 17, lid 6 RvO) en voorzitter van de commissie werkgeverschap griffie (conform artikel artikel 2, lid 2 van de Verordening Commissie werkgeverschap griffie 2012). De vicevoorzitter wordt benoemd voor een periode van twee jaar (conform artikel 17, lid 3 RvO).

Beoogd effect

Door de benoeming van de vicevoorzitter van de raad is de waarneming van het voorzitterschap van de raad, het voorzitterschap van de Agendacommissie en het voorzitterschap van de commissie werkgeverschap griffie ingevuld voor de resterende periode van de zittingstermijn van de huidige gemeenteraad.

Uitvoering

De benoeming van de vicevoorzitter van de raad wordt door middel van dit raadsvoorstel aan u voorgelegd. Mevrouw Kalthoff en de heer Loor zullen zich tijdens de raadsvergadering op 20 mei 2020 presenteren en aan hen kunnen vragen worden gesteld.
In verband met de Corona crisis behandelt u dit voorstel in een digitale vergadering van de gemeenteraad. De stemming over dit voorstel is een geheime stemming en dient plaats te vinden door middel van het inleveren van stembriefjes. Een dergelijke stemming is niet mogelijk in een digitale vergadering. De stemming zal na de vergadering plaatsvinden doordat de raadsleden op maandag 25 mei hun stembriefje in een gesloten envelop persoonlijk overhandigen aan de griffie. In de namiddag van 25 mei zal een stembureau bijeenkomen om de stemming op te nemen. Vervolgens zal de voorzitter van de raad de uitslag bekendmaken.

Bijlagen

Gemeente Arnhem

Stukken voor gemeenteraad

- Kandidaatstelling mevrouw Kalthoff
- Kandidaatstelling de heer Loor

GEMEENTE Arnhem

RAADSVOORSTEL

Besluit van	20 mei 2020
Zaaknummer	472965

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van het Presidium van 8 mei 2018, Cluster Griffie nummer:

gelet op aritkel 77 van de Gemeentewet;
gelet op artikel 17 van de het Reglement van Orde voor de Politieke Avond van de gemeente Arnhem 2018;
gelet op artikel 2, lid 2 van de Verordening Commissie werkgeverschap griffie 2012;

besluit:

Te benoemen tot vicevoorzitter van de gemeenteraad, tevens voorzitter van de Agendacommissie en voorzitter van de Commissie werkgeverschap griffie, voor de duur van 2 jaar:

-

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan: de voorzitter van de Gemeenteraad van Arnhem
de heer A Marcouch, a.marcouch@arnhem.nl

cc de heer J. Kersten, griffier jozef.Kersten@arnhem.nl

Betreft: kandidatuur vicevoorzitterschap van de gemeenteraad

Arnhem, 2 april 2020

Geachte heer Marcouch, beste Ahmed,

Middels deze brief wil ik mij kandidaat stellen voor de positie van vicevoorzitter van de gemeenteraad.

Sinds 2010 ben ik actief binnen het Arnhemse politieke speelveld, de eerste vier jaar als fractievolger en sinds 2014 als gemeenteraadslid. De laatste jaren ook als raadskamer voorzitter, een rol die ik met veel plezier vervul.
Voor mij is het tijd voor de volgende stap en in kleine kring is het al een tijdje bekend dat ik de functie van vicevoorzitter ambieer. Nu is het tijd om die ambitie breder uit te spreken. Ook al voelt dat wel dubbel in Corona tijd, een tijd waar persoonlijke ambitie eigenlijk op de achtergrond zou moeten staan. Maar we moeten voort en daarbij hoort ook het goed laten verlopen van de gang van zaken rondom de gemeenteraad en dus ook de invulling van de functie van vicevoorzitter.

De in de profielschets genoemde vereisten zijn op mij van toepassing en ik zou het een enorme eer vinden om de functie van vicevoorzitter van de gemeenteraad, met alle daarbij horende taken zoals het voorzitterschap van het Dagelijks Bestuur, de procedurecommissie en de commissie werkgeverschap Griffie, te mogen vervullen. Het goed laten verlopen van het vergaderproces is voor mij ook een groot goed.

Indien gekozen zal ik me vol energie en inzet kwijten van mijn taken. En zoals u me kent: ook met zo nu en dan gepaste humor.

Met vriendelijke groet en hoogachtend,

CJM (Karin) Kalthoff
k.kalthoff@raad.arnhem.nl

Mattijs Loor
mattijs.loor@d66arnhem.nl

aan: de voorzitter van de gemeenteraad
burgemeester Ahmed Marcouch
a.marcouch@arnhem.nl

betreft: kandidaatstelling vicevoorzitterschap

Arnhem, 25 april 2020

Geachte voorzitter, beste Ahmed, beste collega's,

Na zorgvuldig overwegen wil ik mij bij dezen kandideren voor het vicevoorzitterschap van onze raad. Een uitdagende functie, waarvan ik de overtuiging heb dat deze op dit moment bij mij past en dat ik er een goede invulling aan kan geven.

Naast zes jaar ervaring als raadslid, heb ik als raadskamervoorzitter en als voorzitter van de auditcommissie de nodige ervaring opgedaan in het voorzitten. Bovendien heb ik actief bijgedragen aan de agendacommissie en de werkgroep monitoring vergadermodel. In het reguliere raadswerk heb ik mij altijd gericht op de inhoud en gepoogd de omgangsvormen constructief en prettig te houden. De vanuit het onderzoek naar de bestuurscultuur aanbevolen sterke positie van de raad en de gelijkwaardigheid van alle raadsleden draag ik een warm hart toe.

Ik besef mij dat de functie extra tijd en inzet vraagt. Ook dat was een reden om mijn kandidatuur goed te overwegen en onder andere vooraf met mijn werkgever af te stemmen. Bovendien vind ik het wenselijk om, indien de raad mij verkiest, mijn collega's in de auditcommissie te vragen een andere voorzitter uit hun midden aan te wijzen.

Ik hoop, collega’s, op uw steun voor mijn kandidatuur. Ik hecht een grote waarde aan het goed functioneren van een besluitvaardige lokale volksvertegenwoordiging. Juist ook in deze bijzondere tijden. We moeten blijven streven naar een gelijke positie van alle raadsleden en naar ruimte voor inbreng vanuit de stad. Naar een goed evenwicht tussen de wetgevende en de uitvoerende macht, tussen raad en college. Wat mij betreft zijn in onze raadszaal de raadsleden, samen het hoogste orgaan in de gemeente, leidend in het politieke proces, en krijgt het college daar de ruimte om zich helder te verantwoorden over de uitvoering van het beleid en om zijn voorstellen voor nieuwe kaders toe te lichten. De komende tijd zal dit allemaal met enige moeite doorgang vinden, maar we hebben met elkaar als altijd de belangrijke taak om onze democratie optimaal te laten functioneren.

Ik hoop met en namens u zorg te mogen dragen voor een politiek proces dat bovenstaande mogelijk maakt, in goede dialoog met allen die daaraan hun bijdrage willen leveren, en los van politiek-inhoudelijke verschillen van inzicht.

Met hartelijke groet,
Mattijs Loor.

i.a.a.: griffier Jozef Kersten, jozef.kersten@arnhem.nl
raadsleden, raadsleden@arnhem.nl
fractievolgers, fractievolgers@arnhem.nl

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 13 mei 2020

Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020

Zaaknummer:	444321
Portefeuillehouder:	R. van der Zee

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Kraaijenbrink (AC), de Vries (PvdA), Pape (VVD), Dolsma (GL), Loor (D66), Nede (ChristenUnie), van den Broek (CDA) en Çetintaş (SP).
De fracties van de PVV, DENK/Verenigd Arnhem, Partij voor de Dieren en de Arnhemse Ouderenpartij waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Besproken zijn de ingediende (concept-)motie (20M71) en de (concept-)amendementen (20A28, 20A29, 20A30 en 20A31). De indiener van motie 20M71 heeft aangegeven de motie niet in te zullen dienen, omdat de wethouder heeft aangegeven dat de bedoeling van deze motie nu al gangbaar beleid is. De motie wordt door het college overgenomen.

Toezeggingen
Wethouder van der Zee heeft toegezegd:
- Motie 20M71 over te nemen, deze wordt daardoor niet ingediend.
- Coulant te zullen omgaan met ouders die worden geconfronteerd met wijzigingen a.g.v. de nieuwe verordening en maar een korte periode hebben om hierop te anticiperen.
- Actief te zullen communiceren met ouders als een aanvraag onder de nieuwe verordening wel gehonoreerd zal worden terwijl dat onder de oude verordening niet het geval zou zijn. Brieven naar de ouders zullen in kopie naar de raad worden gestuurd.

Conclusie
Op basis van de bespreking stelt de voorzitter vast dat de concept-amendementen, m.u.v. 20A29, mogelijk nog gewijzigd zullen worden.
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C. Prinsen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Amendement van het lid	Nathalie Nede - ChristenUnie Ria de Vries - PvdA René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Duidelijke begrippen
Nummer Zaaknummer	**20A28g** 444321

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor in de verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020:

in de 'Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 en de daarbij behorende beleidsregels' de term “de leerling die door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap ” te wijzigen in:

“de leerling die door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische stoornis een handicap ondervindt”

En de begripsbepaling voor beperking en handicap te wijzigen en deze termen op te nemen in de begripsomschrijving van artikel 1 en consequent door te voeren in de verordening en beleidsregels:

Beperking: Een vermindering van mogelijkheden ten aanzien van gedrag of activiteiten als gevolg van een aandoening of stoornis die is vastgesteld door een arts of psycholoog.
Handicap: Een participatieprobleem dat wordt ervaren als iemand met een beperking wordt gehinderd in het meedoen in de maatschappij.

Toelichting

- Een beperking is het gevolg van een aandoening of stoornis, maar hoeft niet altijd een handicap te zijn.

- Een handicap is het probleem waar je tegen aan loopt als je een beperking hebt en je daardoor een voorziening, aanpassing of ondersteuning nodig hebt om alsnog mee te kunnen doen.
  Dit amendement zorgt ervoor dat de aanleiding en reden voor leerlingenvervoer duidelijk omschreven zijn voor zowel ouders als sociale wijkteams.

Nathalie Nede - ChristenUnie
Ria de Vries - PvdA
René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Amendement van het lid	Nathalie Nede - ChristenUnie Ria de Vries - PvdA René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij
Titel Amendement	Redelijkere reistijd
Nummer Zaaknummer	**20A29** 444321

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor in de verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020:

Artikel 6 Opstapplaatsen onder 2 “De afstand van de woning tot aan de opstapplaats is maximaal twee kilometer” te wijzigen in:

“De afstand van de woning tot aan de opstapplaats is maximaal één kilometer”

Toelichting

- De maximale afstand tussen de OV-halte en de school is, voor leerlingen die zelfstandig met het OV naar school gaan, bepaald op maximaal 1 kilometer. Sommige leerlingen, die niet zelfstandig met OV-reizen, zullen wel zelfstandig naar de opstapplaats leerlingenvervoer lopen. Door de maximale afstand te beperken naar 1 kilometer kunnen wellicht meer leerlingen zelfstandig naar de opstapplaats lopen.
- Het lopen van 2 kilometer wordt geschat op circa 30 minuten. Voor ouders die hun kind van en naar de opstapplaats leerlingenvervoer brengen, betekent dit 2 uur per dag.

Nathalie Nede - ChristenUnie
Ria de Vries - PvdA
René Kraaijenbrink - Arnhem Centraal
Nico Wiggers - Arnhemse Ouderen Partij

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Motie van	Mattijs Loor - D66 Steffenie Pape - VVD Ria de Vries - PvdA Tülay Gemici en Maud Dolsma - GroenLinks
Titel motie	Vervoer voor kinderen die dat echt nodig hebben
Nummer Zaaknummer	**20M75** 444321

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- De wet gemeentes op dit moment verplicht om leerlingenvervoer op religieuze of levensbeschouwelijke gronden te financieren;
- Vanwege de geldende wetgeving niet alle (niet-religieuze) levensovertuigingen hierbij gelijk gewogen kunnen worden;
- Het bovendien onmogelijk is om objectief te toetsen of de wens voor vervoer naar een specifieke school daadwerkelijk voortvloeit uit een religie of levensovertuiging.

Overwegende dat:

- De gemeente haar beperkte budgetten moet inzetten om kinderen toegang te bieden tot zo goed mogelijk bij hen passend onderwijs, en vervoer op grond van religie of levensovertuiging daarbij geen prioriteit heeft;
- Het niet financieren van vervoer op grond van religie of levensovertuiging geen afbreuk doet aan de keuzevrijheid van ouders.

Spreekt uit dat:

- De beschikbare middelen voor leerlingenvervoer behoren te worden ingezet om kinderen toegang tot het onderwijskundig best voor hen best passende onderwijs te bieden, rekening houdend met hun beperkingen en talenten;

Verzoekt het college:

- Binnen de VNG, bij de minister en in het kader van de landelijke coalitie-onderhandelingen in 2021 te pleiten voor het schrappen van de verplichting tot de bekostiging van leerlingenvervoer op grond van religie of levensovertuiging;
- De raad, zodra dit juridisch mogelijk wordt, een voorstel te doen toekomen om vervoer op grond van religie of levensovertuiging uit de verordening te schrappen.

En gaat over tot de orde van de dag.

Mattijs Loor - D66
Steffenie Pape - VVD
Ria de Vries - PvdA
Tülay Gemici en Maud Dolsma - GroenLinks

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Motie van	Abdurrahman Cetintas - SP
Titel motie	Kwetsbare leerlingen boven procedures
Nummer Zaaknummer	**20M76** 444321

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Bij niet tijdig aanvragen van een verlengingsprocedure kan een leerling niet vanaf het begin van het schooljaar meteen mee kan.
- Hierdoor ouders zelf verantwoordelijk zijn voor het regelen van vervoer.

Overwegende dat:

- Ouders geen vervangend vervoer kunnen regelen, omdat zij noodgedwongen gebruik moeten maken van leerlingenvervoer.
- Er door procedures onderwijsachterstanden kunnen ontstaan bij kinderen

Het niet wenselijk is om ouders in de steek te laten, omdat zij om wat voor een reden dan ook te laat zijn met het aanvragen van leerlingenvervoer

Draag het college op:

- Om het belang van leerlingen boven procedures te verkiezen, door aanvragen die zijn ingediend na de gestelde deadline, met spoed te behandelen, zodat een kind meteen vanaf de eerste schooldag kan starten en er geen onderwijsachterstanden ontstaan door procedures.

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Motie van	Abdurrahman Cetintas - SP
Titel motie	Gelrepas dan geen eigen bijdrage
Nummer Zaaknummer	**20M77** 444321

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Inwoners met een Gelrepas (bijna) niets te besteden hebben
- Inwoners die gebruik maken van het Gelrepas een eigen bijdrage van €200,- moeten betalen voor het vervoer met het OV naar het Voortgezet speciaal onderwijs.

Overwegende dat:

- Inwoners met een Gelrepas onvoldoende besteedbare inkomen hebben om de kosten voor leerlingenvervoer te betalen.

Het vragen van een eigen bijdrage voor leerlingenvervoer aan deze groep buitenproportioneel is.

Draag het college op:

- gelrepashouders geen eigen bijdrage te vragen,

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Motie van	Abdurrahman Cetintas - SP
Titel motie	Geen afstand naar opstapplaats
Nummer Zaaknummer	**20M78** 444321

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Het college voorstander is van een afstand naar een opstapplaats van 30 minuten lopen

Overwegende dat:

- Afstand van 2km of 30 minuten lopen, onwenselijk is, omdat ouders ook weer terug moeten loop en dat 2 keer per dag

Draag het college op:

- om geen gebruik te maken van opstapplaatsen, maar kinderen voor de deur op te halen

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststellen Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
Motie van	Abdurrahman Cetintas - SP
Titel motie	Niet bezuinigen op kwetsbare leerlingen
Nummer Zaaknummer	**20M79** 444321

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Er een structureel bedrag van €250.000 wordt bezuinigd op het doelgroepenvervoer.
- Leerlingenvervoer een onderdeel is van het doelgroepenvervoer.
- Hierdoor sommige kwetsbare leerlingen niet meer gebruik kunnen maken van het leerlingenvervoer.

- Leerlingenvervoer zeer belangrijk is voor de mobiliteit van kwetsbare leerlingen.
- Het college niet weet hoeveel leerlingen buiten de boot gaan vallen,
- Er hiermee onzekerheid wordt gecreëerd voor ouders/verzorgers, omdat zij dan nog niet weten of de kinderen gebruik kunnen maken van het leerlingenvervoer
- Het college niet in kaart heeft gebracht te brengen wat de gevolgen zijn

Draag het college op:

- Het budget voor leerlingenvervoer met structureel €250.000,- te verhogen en de dekking hiervoor te vinden in het kader van de mjpb2021-2024.

en gaat over tot de orde van de dag

Abdurrahman Cetintas - SP

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 444321

Onderwerp: Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020

Voorstel

1. De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 vast te stellen.

Inleiding

Eind 2017 heeft u de Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2018 vastgesteld. Deze verordening zou beter aansluiten bij de visie en werkwijze van de Sociale Wijkteams. De afgelopen periode is onderzocht wat het effect is geweest van deze verordening. Gebleken is dat de huidige verordening de wijkcoaches te weinig houvast biedt. Momenteel zijn er te weinig kaders om in alle gevallen een verzoek om een leerlingenvervoer goed te beoordelen. Ook het appel op zelfredzaamheid – als belangrijk thema binnen het bredere sociale domein– vraagt om een andere benadering van leerlingenvervoer.
Daarnaast zijn eind 2019, mede op verzoek van de sociale wijkteams, voor de Wmo en Jeugdwet beleidsregels ontwikkeld. Hierin is het doelgroepenvervoer meegenomen, waarvan het leerlingenvervoer onderdeel van uitmaakt. Deze ontwikkelingen zijn dan ook de aanleiding geweest om ook voor leerlingenvervoer beleidsregels op te stellen en de Verordening Leerlingenvervoer Gemeente Arnhem daarop aan te passen. Het college heeft de beleidsregels onlangs vastgesteld.
De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 en de daarbij behorende beleidsregels zijn in nauwe samenwerking met de sociale wijkteams tot stand gekomen en wordt door hen gedragen.
Daarnaast heeft de Adviesraad Wmo en Jeugd een gevraagd advies afgegeven over deze Verordening en de beleidsregels. Dit advies is waar mogelijk en nodig verwerkt in deze beleidsregels. Het definitieve advies is bijgevoegd.

Beoogd effect

Een Verordening leerlingenvervoer die bijdraagt aan de zelfredzaamheid van leerlingen en hun ouders, het stimuleren van gebruik van fiets en OV en bijdraagt aan meer sturing en grip op de uitgaven van leerlingenvervoer/doelgroepenvervoer.

Argumenten

1.1 De Verordening en beleidsregels bieden een grondslag om een groter appél te doen op de zelfredzaamheid van leerlingen en het zelf-organiserend vermogen van ouders.

Gemeente Arnhem

De toepassing van de Verordening en de beleidsregels kent in ieder geval de volgende uitgangspunten:

1. Zelfstandigheid van de leerling.

Het is van belang dat kinderen opgroeien tot burgers die zelfstandig participeren in de samenleving. Het beleid stimuleert het zelfstandig (leren) reizen van kinderen die daarvoor de potentie hebben.

2. Ouders regelen de begeleiding zelf.

Het reizen te voet, met de fiets of met het openbaar vervoer, indien nodig onder begeleiding van een volwassene, heeft altijd de voorkeur boven aangepast vervoer per taxi of taxibusje. Het doel is dat de leerling zelfstandig leert deelnemen aan de samenleving. Het begeleiden van het kind in de weg daar naartoe is een onderdeel van het ouderschap. Ouders hebben een eigen verantwoordelijkheid. Werk, studie en/of medische situatie van ouders en gezinssamenstelling maken ouders niet minder verantwoordelijk dan ouders van kinderen die geen belemmeringen hebben.

1.2 De Verordening en beleidsregels geven meer duidelijkheid en sturing aan inwoners, sociale wijkteams en Avan over het bieden van leerlingenvervoer.

Vanwege bovenstaande uitgangspunten voegen we een aantal bepalingen toe aan de huidige verordening. Zo is opgenomen dat ouders zelf verantwoordelijk zijn voor de begeleiding van de leerling. Daarnaast stellen we de voorwaarde dat leerlingen deelnemen aan het leertraject voor het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets.
Bij gebrek aan regels bestaat de kans op willekeur bij de beoordeling van de aanvraag van vervoersvoorzieningen.
In de verordening nemen we daarom een aantal extra kaders op voor situaties die vaker voorkomen zoals het gebruik van opstapplaatsen, vervoer naar een opvangadres en ontzegging van het aangepast vervoer. Ze geven meer duidelijkheid en sturing aan inwoners, sociale wijkteams en Avan wat onder passende, effectieve en efficiënte inzet van leerlingenvervoer wordt verstaan en hoe dit ingezet kan worden.

1.3 De Adviesraden Wmo en Jeugdwet én de Stichting Wijkteams Arnhem ondersteunen de nieuwe verordening Leerlingenvervoer.

In de voorbereiding voor de verordening heeft overleg plaatsgevonden met deze partijen en hebben ze input kunnen leveren die meegenomen is in het voorstel.

1.4 Vergoeding kosten van OV en vervoer fiets opnemen in Verordening.

De huidige verordening sluit niet aan bij de Wet op het primair onderwijs, de Wet op de expertisecentra en de Wet op het voortgezet onderwijs. Enerzijds doordat in de huidige verordening geen vergoeding wordt gegeven voor de kosten van OV, vervoer per fiets, eigen vervoer en de vergoeding van de kosten van OV of vervoer per fiets ten behoeve van een begeleider. Anderzijds doordat er geen vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer verstrekt hoeft te worden als kinderen meer dan 6 kilometer van school wonen. Beide onderdelen zijn aangepast in de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020. Ook voor leerlingen die zelfstandig met het OV naar het Voortgezet speciaal onderwijs gaan (waarbij de afstand van huis naar school meer dan 6 kilometer bedraagt), zal de gemeente een OV abonnement verstrekken. Daarbij geldt een eigen bijdrage van € 350,- op jaarbasis (voor Gelrepashouders is dit €200,- op jaarbasis). Voordeel hiervan

is dat de jongere (gedurende het schooljaar) het abonnement ook voor andere vervoersbehoefte kan gebruiken en daardoor zelfstandiger wordt.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Ouders moeten voldoende de tijd hebben om een andere oplossing te zoeken

Met de invoering van de nieuwe Verordening en de beleidsregels zal een aantal ouders, die de afgelopen twee jaar een toewijzing hebben ontvangen voor het leerlingenvervoer, het aankomend schooljaar daar niet meer voor in aanmerking komen. Mogelijk krijgen zij een andere vervoersvoorziening binnen het leerlingenvervoer toegewezen (denk hierbij aan een bekostiging van de kosten voor OV in plaats van de inzet van aangepast vervoer).
Om ervoor te zorgen dat ouders zich hierop goed voor kunnen bereiden, zullen we na het vaststellen van de aangepaste Verordening en de beleidsregels ouders en leerlingen direct informeren. Hiervoor wordt een communicatieplan opgesteld, zie ook de paragraaf communicatie. Er vindt een aankondiging plaats dat vanaf het schooljaar 2020 - 2021 nieuwe regels gaan gelden die mogelijk van invloed zijn op de voorziening die ouders eerder toegekend hebben gekregen. Ouders zijn dan ruim voor de inwerkingtreding van de nieuwe regels geïnformeerd en hebben de tijd om, eventueel met ondersteuning van de wijkcoach, een andere oplossing te zoeken.

Financiën

De aangepaste Verordening en de beleidsregels dragen eraan bij dat er meer sturing en grip komt op de zorguitgaven, zodat deze aansluiten bij de MJPB. Hiermee wordt ook bijgedragen aan het realiseren van maatregelen op het product doelgroepenvervoer, waar leerlingenvervoer een onderdeel van is. Het gaat hierbij om een structureel bedrag van €250.000,- voor doelgroepenvervoer, zie daarvoor pagina 10 van de MJPB 2020-2023.

Uitvoering

Na vaststelling zal de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 met ingang van de eerste dag na bekendmaking in werking treden. Dat is ook de datum waarop de beleidsregels in werking treden. De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2018 zal per diezelfde datum worden ingetrokken. Tevens zal de Stichting Wijkteams Arnhem direct op de hoogte worden gebracht en zullen zij in overleg met de gemeente de benodigde communicatie naar alle belanghebbenden (waaronder ouders, scholen en Avan) in gang zetten. Vanaf dat moment zal ook Team Vervoer, het centrale punt vanuit de Stichting Wijkteams Arnhem waar ouders en andere belanghebbende terecht kunnen met alle vragen over en ook de aanvragen voor leerlingenvervoer, het vaste aanspreekpunt worden inzake leerlingenvervoer. De verwachting is dat de aanvragen voor leerlingenvervoer dan op een meer eenduidige manier worden getoetst aan de aangepaste Verordening en de beleidsregels en de wijkcoaches zich meer kunnen gaan richten op de inzet vanuit Jeugdwet.
In de loop van het schooljaar 2020-2021 zullen de beleidsregels worden geëvalueerd, hierbij worden ook de Adviesraden Wmo en Jeugd betrokken.

Communicatie

Op dit moment wordt een communicatieplan voorbereid. Hierin wordt rekening gehouden met de adviezen gegeven door de Adviesraad Wmo en Jeugd. Er wordt onder andere aandacht besteed aan de communicatie naar de ouders over de aangepaste Verordening en de beleidsregels, communicatie tussen Team Vervoer en de wijkcoaches en het aanvraagformulier Leerlingenvervoer.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020
- Beleidsregels Leerlingenvervoer gemeente Arnhem
- Definitief advies Adviesraad Wmo en Jeugd

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 444321

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 3 maart 2020, nummer: 444321;

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet en artikel 4 van de Wet op het primair onderwijs, artikel van de 4 Wet op het voortgezet onderwijs en artikel 4 van de Wet op de expertisecentra;

besluit:

1. De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 vast te stellen.

VERORDENING LEERLINGENVERVOER GEMEENTE ARNHEM 2020

§ 1. Algemene bepalingen

Artikel 1. Begripsomschrijving
In deze verordening wordt met de volgende begrippen bedoeld:
- aangepast vervoer: vervoer per besloten (school)busvervoer, taxi, taxibusje of bustaxi;
- afstand: afstand tussen de woning en de school, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende begaanbare en veilige weg;
- begeleider: ouder of persoon die door de ouders wordt ingezet om de leerling tijdens het vervoer te begeleiden;
- eigen vervoer: vervoer per eigen motorvoertuig of (brom)fiets;
- leerling: leerling van een school als bedoeld in dit artikel;
- ondersteuningsplan:
    1°. voor het primair onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 18a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
    2°. voor het voortgezet onderwijs: ondersteuningsplan als bedoeld in artikel 17a, zevende tot en met tiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- openbaar vervoer: voor een ieder openstaand personenvervoer per bus, trein, metro, tram, veerdienst of auto;
- opstapplaats: plaats aangewezen door het college, vanaf waar de leerling gebruik kan maken van het vervoer;
- opvangadres: een geregistreerde voorschoolse opvang, geregistreerde buitenschoolse opvang, geregistreerde gastouder, opa en/of oma, buurman en/of buurvrouw.
- ouders: ouders, voogden of verzorgers van de leerling;
- OV: openbaar vervoer;
- reguliere schooltijden: schooltijd tussen 8.00 uur en 17.00 uur;
- reistijd: totale tijdsduur die ligt tussen het verlaten van de woning en de aanvang van de schooldag volgens de schoolgids, minus maximaal 10 minuten, indien en voor zover de leerling het schoolgebouw met bijbehorend terrein gewoonlijk eerder bereikt dan de schoolgids aangeeft, dan wel de totale tijdsduur die ligt tussen het einde van de schooldag volgens de schoolgids en de aankomst bij de woning, plus

GEMEENTE Arnhem

een eventuele wachttijd voor het openbaar vervoer of maximaal 10 minuten bij gebruikmaking van aangepast vervoer;

- samenwerkingsverband:
  1°. voor het primair onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 18a, tweede en vijftiende lid, van de Wet op het primair onderwijs; of
  2°. voor het voortgezet onderwijs: samenwerkingsverband als bedoeld in artikel 17a, tweede en zestiende lid, van de Wet op het voortgezet onderwijs;
- School:
  Primair onderwijs:
  - een basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs;
  - een school voor speciaal onderwijs of het speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.

  Voortgezet onderwijs:
  - een school voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs;
  - een school voor voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
- stage: praktische leertijd bij de beroepsopleiding;
- toegankelijke school: school waarop de leerling is aangewezen van de verlangde godsdienstige of levensbeschouwelijke richting dan wel de openbare school en die de leerling toelaat;
- vervoer: openbaar vervoer, aangepast vervoer of eigen vervoer tussen de woning dan wel de opstapplaats en de school dat plaatsvindt in aansluiting op het begin en einde van de schooldag volgens de schoolgids, tenzij de structurele handicap van een leerplichtige leerling die aansluiting onmogelijk maakt;
- vervoersvoorziening:
  1°. bekostiging van de goedkoopst mogelijke wijze van openbaar vervoer voor de leerling en zo nodig diens begeleider;
  2°. een fietsvergoeding voor de leerling en zo nodig diens begeleider;
  3°. aanbieding van aangepast vervoer dat de gemeente verzorgt of doet verzorgen; of
  4°. gehele of gedeeltelijke bekostiging van de door het college noodzakelijk geachte vervoerkosten van de leerling en zo nodig diens begeleider;
- woning: plaats waar de leerling structureel en feitelijk verblijft.

Artikel 2. Toekenning vervoersvoorziening

1. Ten behoeve van het schoolbezoek wijst het college, op aanvraag, aan de ouders van in de gemeente verblijvende leerlingen een vervoersvoorziening toe rekening houdend met alles wat in deze verordening staat.
2. Ongeacht alle regels in deze verordening blijven ouders in basis verantwoordelijk voor het schoolbezoek van hun kinderen.
3. Als de leerling meerderjarig en handelingsbekwaam is, wordt de vervoersvoorziening op aanvraag toegewezen aan de leerling.
4. Het college bepaalt bij de toewijzing van de vervoersvoorziening de wijze en het tijdstip van de verstrekking of de uitbetaling. Ook bepaalt zij voor welke periode de vervoersvoorziening wordt toegewezen.
5. Het college wijst een vervoersvoorziening toe voor één of meerdere schooljaren.
6. Het college kan aan de toewijzing van een vervoersvoorziening nadere voorwaarden verbinden.
7. De aanspraak op vervoer beperkt zich uitsluitend tot het vervoer tussen de opstapplaats, woning of het opvangadres en de voor de leerling dichtstbijzijnde toegankelijke school of stageplaats.

Artikel 3. Weigeringsgronden

Er wordt in ieder geval geen vervoersvoorziening toegekend:

a. als het gaat om vervoer met een tijdelijke en/of incidenteel karakter;
b. als het gaat om (structureel) vervoer buiten de reguliere schooltijden die niet zijn aangekondigd in de schoolgids.

Artikel 4. Aanvraagprocedure

1. Een aanvraag voor een vervoersvoorziening wordt gedaan door het indienen van een volledig ingevuld en door de ouders ondertekend (e-)formulier bij het college.
2. Het college kan de aanvrager verzoeken om aanvullende gegevens te verstrekken als het nodig is voor een juiste beoordeling van de aanvraag.
3. Het college besluit over de aanvraag binnen acht weken na ontvangst van de benodigde gegevens.
4. Het college kan het in het vorige lid bedoelde besluit met ten hoogste vier weken uitstellen. De aanvrager wordt hierover schriftelijk geïnformeerd.
5. Als het gaat het om een verlenging van het aangepast vervoer voor het daarop volgende schooljaar, dan dient de aanvraag, in afwijking van het tweede lid, uiterlijk twaalf weken voor de start van het nieuwe schooljaar door het college te zijn ontvangen.
6. Indien een vervoersvoorziening wordt toegekend geldt deze:
   a. wanneer het een bekostiging betreft, met ingang van de door de ouders verzochte datum, met dien verstande dat de datum niet ligt vóór de datum van ontvangst van de aanvraag;
   b. wanneer het aanbieding van aangepast vervoer betreft, met ingang van een datum die zo mogelijk aansluit bij de door de ouders verzochte datum en niet eerder dan het door het college genomen besluit.
7. De vervoersvoorziening kan worden ingetrokken indien de bij de aanvraag verstrekte gegevens zodanig onjuist of onvolledig blijken te zijn dat op de aanvraag een andere beslissing zou zijn genomen als bij de beoordeling van de aanvraag de juiste omstandigheden volledig bekend waren geweest.

Artikel 5. Vervoersvoorziening naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school

1. Een vervoersvoorziening wordt toegekend over de afstand tussen de opstapplaats c.q. de woning en voor de leerling dichtstbijzijnde toegankelijke school, tenzij vervoer naar een verder weggelegen school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen en de ouders met het vervoer naar die school schriftelijk instemmen.
2. Ouders kunnen een vervoersvoorziening toegekend krijgen voor het bezoeken van een school, die op grotere afstand van de woning is gelegen dan een andere school van dezelfde onderwijssoort, als door de ouders schriftelijk wordt verklaard dat zij overwegende bezwaren hebben tegen de richting van alle andere dichterbij gelegen toegankelijke scholen.
3. Het college kan bij de beoordeling van de aanvraag van een vervoersvoorziening het ondersteuningsplan betrekken, zoals dat is vastgesteld door het samenwerkingsverband na overleg met het college.

Artikel 6. Opstapplaatsen

1. Bij het aanwijzen van de opstapplaatsen baseert het college zich op het advies van de uitvoerder van het leerlingenvervoer.
2. De afstand van de woning tot aan de opstapplaats is maximaal twee kilometer.
3. De verantwoordelijkheid voor het aanwezig zijn van de leerling op de opstapplaats berust bij de ouder(s).
4. Wanneer het onmogelijk is voor de ouder(s) de begeleiding naar en van een opstapplaats te verzorgen is het aan de ouder(s) om op andere wijze deze begeleiding te organiseren, bijvoorbeeld door inschakeling van familie, buren of vrijwilligers.
5. Wanneer het voor een ouder onmogelijk is om dit op andere wijze te organiseren kan de ouder het college, op basis van redenen en met aantoonbare en onderbouwende argumenten, vragen om vervoer toe te kennen vanaf de woning.

6. Indien het vervoer van en naar een opstapplaats leidt tot hogere kosten dan vervoer van en naar de woning kan het college besluiten om (tijdelijk) af te zien van een opstapplaats.

Artikel 7. Doorgeven van wijzigingen

1. De ouders zijn verplicht wijzigingen, die van invloed kunnen zijn op de toegekende vervoersvoorziening, onder vermelding van de datum van wijziging, direct schriftelijk door te geven aan het college.
2. Is de doorgegeven wijziging van invloed op de toegekende vervoersvoorziening, dan vervalt deze toekenning en kent het college al dan niet opnieuw een vervoersvoorziening toe.
3. De vervoersvoorziening kan worden ingetrokken indien tussentijdse wijzigingen niet of niet tijdig worden doorgegeven en deze wijzigingen van invloed zijn op de toegekende voorziening. Het college deelt zijn besluit schriftelijk mee aan de ouders.
4. Ten onrechte ontvangen bekostiging kan van de ouders worden teruggevorderd, dan wel worden verrekend bij een eventuele nieuw verstrekte vervoersvoorziening.

Artikel 8. Ontzegging aangepast vervoer

1. Om te zorgen voor goed en veilig vervoer is het van belang dat alle betrokken partijen zich houden aan de gestelde omgangsregels. In het vervoersreglement van de vervoerder zijn deze regels te vinden. Indien men zich niet houdt aan deze regels, kan dit gevolgen hebben voor het toegewezen aangepast vervoer. Bij acute overschrijding van de omgangsregels (incident), treedt het incidentenprotocol Leerlingenvervoer van de vervoerder in werking en kan een sanctionering door het college volgen.
2. De verantwoordelijkheid voor het gedrag van de leerling gedurende de reis naar en van school berust bij de ouder(s).
3. Het college kan een leerling aan wie een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer is toegewezen, tijdelijk of voor de rest van het schooljaar de toegang tot dit vervoer ontzeggen indien bij herhaling is gebleken dat de leerling door agressief gedrag of op een andere wijze de orde in het vervoersmiddel verstoort of de veiligheid van de inzittenden van het vervoersmiddel in gevaar brengt.
4. Bij een uitsluiting van het vervoer zal de vervoersvoorziening schriftelijk worden ingetrokken.

Artikel 9. Begeleiding

1. Als begeleiding van een leerling tijdens het vervoer noodzakelijk is, wordt deze aangeboden door de ouder(s). Wanneer het onmogelijk is voor de ouder(s) om te begeleiden is het aan de ouder(s) om op andere wijze de begeleiding te (laten) organiseren, bijvoorbeeld door inschakeling van familie, buren of vrijwilligers. Wanneer het voor een ouder onmogelijk is om de begeleiding op een andere wijze te organiseren kan de ouder het college, op basis van redenen en met aantoonbare en onderbouwende argumenten, vragen om de begeleiding te organiseren.
2. Onder begeleiding wordt mede verstaan het achterop de (brom)fiets vervoeren van een leerling.

Artikel 10. Peildatum leeftijd leerling

Voor het toekennen van een vervoersvoorziening wordt uitgegaan van de leeftijd van de leerling op 1 augustus van het schooljaar waarop de voorziening betrekking heeft.

§ 2. Vervoersvoorzieningen

Artikel 11. Algemene bepaling omtrent het vervoer van leerlingen van scholen voor primair en voortgezet onderwijs

1. Voor het primair onderwijs wordt verstaan onder school:
   a. een basisschool of speciale school voor basisonderwijs als bedoeld in de Wet op het primair onderwijs; of
   b. een school voor speciaal onderwijs of het speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
2. Voor het voortgezet onderwijs wordt verstaan onder school:
   a. een school voor voortgezet onderwijs als bedoeld in de Wet op het voortgezet onderwijs; of

   b. een school voor voortgezet speciaal onderwijs of het voortgezet speciaal onderwijs binnen een school voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs als bedoeld in de Wet op de expertisecentra.
3. Rekening houdend met wat in artikel 5 is beschreven wordt een vervoersvoorziening toegewezen over de afstand tussen de opstapplaats of de woning en:
   a. de dichtstbijzijnde voor de leerling toegankelijke speciale basisschool in het samenwerkingsverband van de basisschool waarvan de leerling afkomstig is, of
   b. een andere speciale school voor basisonderwijs in het onder a bedoelde samenwerkingsverband, indien het vervoer naar die school voor de gemeente minder kosten met zich mee zou brengen dan het vervoer naar de speciale school voor basisonderwijs, bedoeld onder a.
4. Het college betrekt bij de beoordeling van de aanvraag voor leerlingenvervoer eventuele (vervoers)adviezen van deskundigen die voor de beoordeling van die aanvraag van belang zijn.

Artikel 12. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, eerste lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer toe, indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan zes kilometer bedraagt.
2. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid sub b, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer toe met een eigen bijdrage van € 350,- per jaar indien de afstand van de woning naar de dichtstbijzijnde voor hem toegankelijke school meer dan zes kilometer bedraagt. Voor leerlingen en/of de ouders van de leerlingen die een geldige Gelrepas hebben geldt een eigen bijdrage van € 200,- per jaar.
3. Als aanspraak bestaat op bekostiging zoals bedoeld in het eerste en tweede lid, en de leerling naar het oordeel van het college, al dan niet onder begeleiding, gebruik kan maken van het vervoer per fiets, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets.
4. Als de leerling in groep 7 zit dan kan het college de ouders van de leerling een leertraject zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets toewijzen.
5. Als de leerling in groep 8 zit wijst het college de ouders van de leerling een leertraject zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets toe. Dit als voorbereiding op het voortgezet (speciaal) onderwijs.
6. Indien ouders met een medische verklaring, kunnen aantonen waarom het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer niet mogelijk is, kan het college besluiten om de leerling van groep 8 niet te verplichten deel te nemen aan het leertraject of deelname uit te stellen.

Artikel 13. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer of vervoer per fiets voor primair onderwijs ten behoeve van een begeleider

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school, zoals bedoeld in artikel 11, eerste lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer of vervoer per fiets van de leerling én een begeleider toe indien:
   a. er een toewijzing is op basis van artikel 12, maar door ouders aangetoond kan worden dat de leerling jonger dan 9 jaar niet in staat is zelfstandig van de fiets gebruik te maken of dat de leerling jonger dan 11 jaar niet in staat is zelfstandig van het OV gebruik te maken, of
   b. de leerling door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.
2. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, worden slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging toegewezen.

Artikel 14. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets voor voortgezet onderwijs ten behoeve van een begeleider

1. Het college wijst aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid, bezoekt bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer van de leerling en een begeleider

toe, indien de leerling door een structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet zelfstandig van het openbaar vervoer of de fiets gebruik kan maken.

2. In afwijking van de bekostiging van de kosten van het openbaar vervoer, zoals bedoeld in het eerste lid, verstrekt het college de ouders bekostiging op basis van de kosten van het vervoer per fiets, indien de leerling naar het oordeel van het college onder begeleiding gebruik kan maken van het vervoer per fiets.
3. Indien een begeleider meer dan één leerling tegelijk begeleidt, worden slechts de kosten van het vervoer ten behoeve van één begeleider voor bekostiging toegewezen.
4. Leerlingen die een school bezoeken als bedoeld in artikel 11, tweede lid, worden verplicht om het leertraject om zelfstandig te leren reizen met het openbaar vervoer of de fiets te volgen.
5. Indien ouders met een medische verklaring, kunnen aantonen waarom het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer niet mogelijk is, kan het college besluiten om de leerling niet te verplichten deel te nemen aan het leertraject of deelname uit te stellen.
6. Voor de bekostiging per (brom)fiets wordt uitgegaan van € 0,09 per kilometer tot een maximum van de kosten van het openbaar vervoer. Bij de berekening van het bedrag voor de leerling wordt uitgegaan van maximaal 2 keer een enkele reis per dag. Voor de berekening van het bedrag voor de begeleider wordt uitgegaan van maximaal 4 keer een enkele reis per dag.

Artikel 15. Vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer

1. Het college wijst een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer toe aan de ouders van de leerling die een school zoals bedoeld onder artikel 11, eerste en tweede lid, bezoekt, als:
   a. op basis van de artikelen 12, 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en de leerling met gebruikmaking van openbaar vervoer naar school of terug, meer dan anderhalf uur onderweg is en de reistijd met aangepast vervoer tot de helft of minder van de reistijd met het openbaar vervoer kan worden teruggebracht;
   b. op basis van de artikelen 12, 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en het openbaar vervoer ontbreekt, behalve als de leerling naar het oordeel van het college, al dan niet met begeleiding, gebruik kan maken van het vervoer per fiets;
   c. op basis van artikel 13 of 14 een vervoersvoorziening zou worden toegewezen en door de ouders aangetoond is dat begeleiding van de leerling naar school door henzelf of anderen onmogelijk is of tot ernstige benadeling van het gezin zal leiden en een andere oplossing niet mogelijk is; of
   d. de leerling, naar het oordeel van het college, gelet op zijn structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap niet in staat is, ook niet onder begeleiding, te fietsen of van openbaar vervoer gebruik te maken.
2. Als begeleiding in het aangepast vervoer vereist is, vergoedt het college geen andere kosten dan alleen de vervoerskosten die betaald moeten worden voor de begeleider van de leerling in het aangepast vervoer.

Artikel 16. Bekostiging op basis van de kosten van eigen vervoer

1. Als er een vervoersvoorziening zou worden toegewezen, kan het college de ouders, mits aangevraagd, toestaan een of meer leerlingen zelf te vervoeren of te laten vervoeren.
2. Als het college toestemming verleent aan ouders op basis van het eerste lid bekostigt het college aan de ouders die een leerling zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren:
   a. een bedrag op basis van de kosten van het openbaar vervoer, als er een toewijzing zou bestaan op bekostiging op basis van de kosten van het openbaar vervoer, tenzij het vijfde lid van toepassing is; of
   b. een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, als er een toewijzing zou bestaan op een voorziening in de vorm van aangepast vervoer, tenzij het vierde lid van toepassing is.
3. Als het college toestemming verleent aan ouders op basis van het eerste lid, bekostigt het college aan de ouders die meer dan een leerling tegelijk zelf vervoeren, dan wel laten vervoeren, een bedrag op basis van een kilometervergoeding voor de auto, met uitzondering van wat staat beschreven in het vierde lid.

4. Aan de ouders die een of meer leerlingen laten vervoeren door andere ouders die vanuit de gemeente al voor het vervoer van een of meer leerlingen bekostiging ontvangen, wordt door het college geen bekostiging toegewezen.
5. Als het college een vervoersvoorziening heeft toegewezen voor bekostiging van het vervoer per fiets dan is dat op basis van een kilometervergoeding voor de (brom)fiets.
6. De kilometervergoeding voor de auto is € 0,19 per kilometer en voor de (brom)fiets € 0,09 per kilometer. Bij de berekening wordt uitgegaan van maximaal 4 keer een enkele reis per dag.

Artikel 17. Vervoersvoorziening naar stage

1. Als er een vervoersvoorziening is toegewezen voor vervoer naar een school voor voortgezet onderwijs zoals bedoeld in artikel 11, tweede lid, kan het college op verzoek een vervoersvoorziening toekennen voor het bezoeken van een stage. Hiervoor dient een afzonderlijke aanvraag te worden ingediend.
2. De vervoersvoorziening voor een stage wordt slechts toegewezen als wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
   a. de stage is opgenomen in de schoolgids als praktische leertijd bij de beroepsopleiding;
   b. de stagetijden sluiten aan op de reguliere schooltijden;
   c. de stage vindt plaats op één adres;
   d. de stage is minimaal 6 kilometer van de woning gelegen én
   e. het stageadres is gelegen binnen 15 kilometer van de woning.
3. Als niet voldaan kan worden aan wat beschreven in het tweede lid, onder e, dient de aanvrager te motiveren waarom voor deze stageplaats gekozen wordt en te onderbouwen waarom er geen dichterbij gelegen stageplaats aanwezig is.

Artikel 18. Vervoersvoorziening van en naar opvangadres

1. Als er al een vervoersvoorziening voor aangepast vervoer is toegewezen voor vervoer naar school kan het college op verzoek een vervoersvoorziening toewijzen voor het vervoer tussen een opvangadres en school, anders dan het woonadres.
2. Het vervoer van of naar een opvangadres komt in de plaats van het vervoer vanaf school naar het woonadres en/of van het woonadres naar school. Indien wordt gekozen voor vervoer naar of van het opvangadres, dan zijn de ouders verantwoordelijk voor het vervoer tussen opvangadres en het woonadres. Hiervoor kan geen aanvullende vervoersvoorziening worden aangevraagd.
3. De vervoersvoorziening van en naar het opvangadres wordt slechts toegewezen indien er wordt voldaan aan de volgende voorwaarden:
   a. de leerling bezoekt een, speciale school voor basisonderwijs of een school voor speciaal onderwijs;
   b. het betreft maximaal twee opvangadressen per schooljaar, waarbij geldt maximaal één adres vóór schooltijd en één adres na schooltijd;
   c. het vervoer vindt plaats in aansluiting op de reguliere schooltijden zoals vermeld in de schoolgids;
   d. de leerling bezoekt het opvangadres op vaste dagen en tijden;
   e. op de locatie is iemand aanwezig die verantwoordelijk is voor de leerling vanaf het moment dat de leerling het aangepast vervoer verlaat en verantwoordelijk is voor het klaar staan van het kind bij het ophalen;
   f. het opvangadres ligt in de gemeente Arnhem en ligt op de route van het aangepast vervoer;
   g. het betreft een toekenning voor één schooljaar of meerdere schooljaren.
4. Als het vervoer naar het opvangadres leidt tot individueel vervoer of om andere redenen leidt tot hogere kosten dan vervoer naar het woonadres kan het college besluiten om geen vervoersvoorziening toe te wijzen voor het vervoer naar het opvangadres.

Artikel 19. Andere vergoedingen
Als de aanvrager van leerlingenvervoer via een andere weg vergoeding ontvangt voor de kosten van het vervoer naar school, mag het college die vergoeding aftrekken van de bekostiging (bijvoorbeeld de fietsvergoeding) die de aanvrager zou hebben gekregen op basis van de artikelen in deze verordening.

§ 3 Bepalingen omtrent weekeinde- en vakantievervoer

Artikel 20. Tijdelijk verblijf buiten de gemeente
Als een leerling die gebruik maakt van het aangepast vervoer door een crisissituatie tijdelijk buiten de gemeente verblijft en zijn eigen school blijft bezoeken, dan kan het college een vervoersvoorziening voor de duur van maximaal 6 weken blijven toewijzen en blijven bekostigen op basis van deze verordening. Als het verblijf buiten de gemeente langer dan 6 weken duurt, wordt de vergoeding gestopt. Er kan in dat geval een nieuwe aanvraag voor leerlingenvervoer worden ingediend bij de gemeente waar het kind gedurende die periode verblijft.

Artikel 21. Toekenning vervoersvoorziening voor het weekeinde en de vakantie aan in de gemeente wonende ouders
Het college wijst, indien nodig, een vervoersvoorziening toe voor het weekeinde- en vakantievervoer als de leerling voor het volgen van voor hem passend (voortgezet) speciaal onderwijs in een internaat of pleeggezin verblijft. Hierbij wordt rekening gehouden met wat beschreven in artikel 3. De voorwaarden van artikel 22 zijn dan van toepassing.

Artikel 22. Vervoersvoorziening voor weekeinde en vakantie
1. Als er een toewijzing is voor een vervoersvoorziening kan het college aan de ouders een vervoersvoorziening toewijzen voor het weekeindevervoer van de leerling. Hierbij geldt dat het gaat om de reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders en terug. Dit mag één keer per weekeind zijn en de weekeinden mogen niet vallen binnen de in het volgende lid bedoelde schoolvakanties.
2. Als er een toewijzing is voor een vervoersvoorziening kan het college aan de ouders een vervoersvoorziening toewijzen voor het vakantievervoer van de leerling. Hierbij geldt dat het gaat om de gemaakte reis van het internaat of het pleeggezin waar de leerling verblijft, naar de woning van de ouders en terug. Dit mag één keer per schoolvakantie (die bestaat uit meerdere dagen) en de vakantie moet zijn opgenomen in de schoolgids van de school die de leerling bezoekt.
3. Paragraaf 2 van deze verordening is van ook van toepassing op het weekeinde en vakantie vervoer, met uitzondering van artikel 13, eerste lid, aanhef en onder a.

§ 4 Slotbepalingen

Artikel 23. Beslissing college in gevallen waarin de regeling niet voorziet
Het college beslist, waar het gaat om de uitvoering van het leerlingenvervoer, in de gevallen die niet zijn beschreven in deze verordening.

Artikel 24. Afwijken van bepalingen
Het college kan in bijzondere gevallen, het vervoer voor onderwijs aangaande, in het voordeel van de ouders afwijken van de regels in deze verordening. Wanneer nodig kan dat na advies te hebben gevraagd aan deskundigen.

Artikel 25. Beleidsregels
Het college kan ten behoeve van de uitvoering van deze verordening beleidsregels vaststellen.

Artikel 26. Intrekking, inwerkingtreding en citeertitel

1. De Verordening leerlingenvervoer 2018 wordt ingetrokken met ingang van de in het vierde lid bedoelde datum.
2. De Verordening leerlingenvervoer 2018 blijft van toepassing ten aanzien van op basis van die Verordening toegekende voorzieningen.
3. Bij een wijziging die op basis van de Verordening leerlingenvervoer 2018 aanleiding zou zijn tot een aanpassing van de toekenning, wordt, in afwijking van het vorige lid, deze aangepaste toekenning gebaseerd op de Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020.
4. Deze verordening treedt in werking met ingang van de eerste dag na die van de bekendmaking.
5. Deze verordening kan worden aangehaald als: Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020.

De griffier, De voorzitter,

COLLEGEBESLUIT

Besluit van	03-03-2020
Zaaknummer	444321

Het college van burgemeester en wethouders;

gelet op artikel 4:81 van de Algemene wet bestuursrecht, gelet op artikel 4 van de Wet op het primair onderwijs, artikel 4 van de Wet op de expertisecentra en artikel 4 van de Wet op het voortgezet onderwijs en gelet op het gestelde in de Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020;
overwegende dat:
- het wenselijk is regels te stellen voor de bekostiging van de vervoersvoorzieningen voor leerlingen;
- het wenselijk is om aanvragen voor leerlingenvervoer op eenduidige manier te kunnen beoordelen;
- de uitvoering van het leerlingenvervoer namens het college gebeurd door de Stichting Wijkteams Arnhem.

Besluit vast te stellen de

Beleidsregels leerlingenvervoer Arnhem 2020

Artikel 1 Begripsomschrijving

Basis is artikel 1 van de Verordening Leerlingenvervoer

Met wijkteam wordt in deze beleidsregels bedoeld het Team Vervoer van de Stichting Wijkteams Arnhem. Dit ter onderscheiding van de wijkteams leefomgeving.

Alle overige begrippen die in deze beleidsregels worden gebruikt en die niet nader worden omschreven hebben dezelfde betekenis als in de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020.

Artikel 2 Toekenning vervoersvoorziening

Basis is artikel 2 van de Verordening Leerlingenvervoer

Tijdstip en termijn van uitbetaling
De bekostiging van de kosten van het OV, vervoer per (brom)fiets of eigen vervoer (over het algemeen auto) wordt betaald na inlevering van het declaratieformulier en de gevraagde bewijzen (hierbij valt te denken aan een overzicht van school waarin wordt aangegeven welke dagen de leerling niet naar school is geweest en betaalbewijzen indien van toepassing). Het OV kan ook bekostigd worden middels een OV-abonnement.

Toewijzing één of meerdere schooljaren
Er wordt voor één of meerdere schooljaren leerlingenvervoer toegewezen. Hierbij wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:
- Leerlingen tot 9 jaar ontvangen een toewijzing voor de jaren tot ze 9 jaar worden. Boven de 9 jaar moet ieder jaar een nieuwe aanvraag gedaan worden.
- Leerlingen waarvan duidelijk is dat ze wegens hun handicap een langere periode aangewezen zijn op een bepaalde vorm van leerlingenvervoer krijgen ook na de leeftijd van 9 jaar voor meerdere schooljaren een toewijzing.
- Leerlingen waarvan niet duidelijk is wat de situatie is en hoe deze er na het schooljaar uit komt te zien zullen een toewijzing per schooljaar ontvangen.

Aanspraak vervoer beperkt

Arnhem GEMEENTE

De aanspraak op vervoer beperkt zich uitsluitend tot het vervoer tussen de opstapplaats, woning of het opvangadres en de voor de leerling dichtstbijzijnde toegankelijke school of stageplaats.
Dat betekent dat het vervoer naar andere adressen, zoals vervoer tussen schoolgebouwen onderling, vervoer tussen school en zwembad of gymnastieklokaal, vervoer naar andere scholen, vervoer voor medische of paramedische behandeling, vervoer voor schoolreisjes, kamp, naschoolse activiteiten en sportdagen, vervoer naar logeerhuizen in beginsel niet onder de Verordening en niet onder de gemeentelijke verantwoordelijkheid valt. In de artikelen 17, 18, 22 en 23 worden de uitzonderingen toegelicht.

Artikel 3 Afwijzingsgronden

Basis is artikel 3 van de Verordening Leerlingenvervoer

Tijdelijk en/of incidenteel karakter
Indien in de Verordening gesproken wordt van een beperking, wordt een structurele beperking bedoeld die naar verwachting langer dan 6 maanden duurt. Dit betekent dat de gemeente geen vervoersvoorziening hoeft toe te wijzen om tijdelijke of incidentele redenen, bijvoorbeeld als een leerling een gebroken been heeft of af en toe wegens omstandigheden niet naar school kan komen. Ouders hebben hier zelf een verantwoordelijkheid in. In sommige gevallen vergoedt de ziektekostenverzekeraar een gedeelte.

Afwijkende schooltijden
Soms wordt er een aanvraag gedaan voor bekostiging aangepast vervoer op afwijkende tijden naar het Speciaal Onderwijs. Vaak gaat het dan om een latere aanvangstijd of een vroegtijdige beëindiging van de schooldag in verband met de zorg met betrekking tot de lichamelijke, emotionele en/of geestelijke gesteldheid van het betreffende kind. Het vervoer van kinderen op afwijkende tijden brengt extra kosten met zich mee. In principe wordt het vervoer naar de scholen gereden in een busje met meerdere kinderen naar eenzelfde school. Het vervoer op afwijkende tijden is individueel (aangepast) taxivervoer buiten schooltijden. Gemeenten zijn hier in principe niet toe verplicht, tenzij de leerling een gedeeltelijke vrijstelling van de leerplicht heeft.

Het leerlingenvervoer betreft slechts het vervoer naar en van een school op de schooltijden die zijn aangegeven in de schoolgids. Wanneer kinderen vanwege hun lichamelijke, geestelijke en/of emotionele gesteldheid de schooldag later beginnen en/of eerder eindigen dan zijn toch de schooltijden leidend voor het leerlingenvervoer. Ouders worden verantwoordelijk gesteld voor het later brengen dan wel eerder ophalen van hun kind. Bekostiging hiervoor komt niet ten laste van de gemeente maar ten laste van de ouders.

Een uitzondering wordt gemaakt wanneer aangetoond wordt dat er een ontheffing is van de leerplicht op de aanvang- en/of eindtijd van de reguliere schooltijden. Wanneer er ontheffing van de leerplicht is verleend en er aanspraak gemaakt kan worden op aangepast vervoer vergoedt de gemeente het vervoer buiten de reguliere schooltijden op basis van kilometervergoeding. Ouders ontvangen deze vergoeding voor het door hen geregelde vervoer. Ouders mogen overigens niet worden verplicht tot eigen vervoer als het (aantoonbaar) niet mogelijk is, dan is de gemeente toch verplicht aangepast vervoer te regelen.

Artikel 4 Aanvraagprocedure

Basis is artikel 4 van de Verordening Leerlingenvervoer

Aanvraag
De aanvraag wordt namens het college in behandeling genomen door Team Vervoer van de Stichting Wijkteams Arnhem. Een aanvraag kan dan ook bij het wijkteam (Team Vervoer) worden ingediend. Voor de beoordeling van de aanvraag voor leerlingenvervoer is het noodzakelijk dat ouders bij de aanvraag (vervoers)adviezen van deskundigen verstrekken, waarin gemotiveerd wordt aangegeven of een kind wel/niet zelfstandig met de fiets of openbaar vervoer kan reizen, al dan niet met begeleiding. Als aangegeven wordt dat een kind niet zelfstandig op de fiets of met het OV kan reizen, moet helder worden welke specifieke belemmering hieraan ten grondslag ligt. Indien noodzakelijk kan een onafhankelijk adviesbureau ingeschakeld worden.

Stappenplan:

1. Beoordelen aanvraagformulier, incl. bijlagen.
2. Indien niet bijgevoegd bij aanvraag, opvragen medische verklaring of ander (vervoers)advies bij ouders.
3. Indien nog geen duidelijkheid, advies inwinnen bij derden (zoals de betrokken specialist, school, samenwerkingsverband, overige relevante personen of organen).
4. Indien nog steeds geen duidelijkheid, onafhankelijk adviesbureau.

(Medische) Verklaring en adviezen
Op basis van de verordening kan om verschillende redenen gevraagd worden om een medische verklaring. Hieronder wordt verstaan een verklaring van een medische specialist, niet zijnde de huisarts.
Ook kan gevraagd worden om een toelaatbaarheidsverklaring van het samenwerkingsverband. Voor de gemeente Arnhem is dat het samenwerkingsverband Passend Wijs. Als het gaat om hoogbegaafden onderwijs dan wordt gevraagd om een verklaring vanuit Passend Wijs waarin is opgenomen wat de mate is van hoogbegaafdheid en in welke mate en welk onderwijstype (bijvoorbeeld plusklas of voltijds onderwijs gericht op hoogbegaafde leerlingen) er specifiek nodig is voor deze leerling.

Verlengingsaanvraag aangepast vervoer
Voor het goed inplannen van het aangepast vervoer ieder schooljaar is het van belang dat de vervoerder tijdig weet wie er het volgend schooljaar gebruik blijft maken van het aangepast vervoer. Het niet tijdig aanvragen betekent dat de leerling, die nog steeds aanspraak maakt op aangepast vervoer, het volgend schooljaar niet vanaf het begin van het schooljaar meteen mee kan en dat ouders tot het aangepast vervoer is geregeld zelf verantwoordelijk zijn voor het brengen en halen van de leerling naar/van school.

Ouders/verzorgers van kinderen die nieuw in het leerlingenvervoer komen
Ouders/verzorgers van kinderen die nieuw in het leerlingenvervoer komen, worden eerst uitgenodigd voor een gesprek of ze worden telefonisch benaderd. Hierin wordt uitgelegd wat leerlingenvervoer is en wordt bekeken of de leerling met het openbaar vervoer of met de fiets kan reizen, eventueel met behulp van het leertraject zelfstandig reizen (dit kan bijvoorbeeld met een tijdelijk reismaatje zijn of met een app).

Artikel 5 Vervoersvoorziening naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school

Basis is artikel 5 van de Verordening Leerlingenvervoer

Dichtstbijzijnde toegankelijke school
In de artikelen 4 van de WPO, de WEC en de WVO is bepaald dat de gemeenteraad bij het vaststellen van de verordening de “op godsdienst of levensbeschouwing van ouders berustende keuze van een school dient te eerbiedigen”. Tevens is in genoemde artikelen bepaald dat in de verordening geen onderscheid wordt gemaakt tussen openbaar en bijzonder onderwijs. Als toegankelijke school is dan aan te merken de school van de verlangde godsdienstige of levensbeschouwelijke richting dan wel de openbare school. Daar komt een tweede criterium bij, namelijk de school van de soort waarop de leerling is aangewezen op grond van zijn lichamelijke of geestelijke toestand.

Als dichtstbijzijnde school kan worden aangemerkt de school die naar afstand het dichtstbij gelegen is, gemeten langs de kortste voor de leerling voldoende (meest) begaanbare, veilige weg. Wanneer een leerling een school bezoekt die, met voorbijgaan van een vergelijkbare school van dezelfde gewenste richting, verder van de woning van de leerling is verwijderd, blijft de aanspraak in principe beperkt tot de kosten verbonden aan het vervoer naar en van de dichtst bij de woning gelegen school. Er is echter geen verplichting om in dat geval deze kosten te vergoeden. Er kan worden besloten om in het geheel geen bekostiging te verstrekken, als vervoer aanwezig is waarvan de kosten voor de gemeente gelijk blijven, ongeacht het feit of de leerling van dat vervoer gebruik maakt. Bijvoorbeeld in het geval de gemeente busjes laat rijden naar de dichtstbij gelegen school. Indien de situatie zich zou voordoen dat vervoer naar een verder van de woning van de leerling gelegen school van dezelfde richting voor de gemeente goedkoper zou zijn (of niet meer kosten met zich brengt), kan aan de ouders gevraagd worden ermee in te stemmen dat de leerling naar die school wordt vervoerd. Voor een openbare school geldt hetzelfde.

Richting
Als erkende richtingen binnen het bijzonder onderwijs gelden het (rooms) katholiek onderwijs, protestants-christelijk onderwijs (gereformeerd, hervormd), onderwijs naar de leer van de Gereformeerde kerk

(vrijgemaakt), reformatorisch onderwijs en het evangelisch onderwijs; voorts het joods onderwijs, (orthodox) islamitisch onderwijs en het hindoe onderwijs, en ten slotte het algemeen bijzonder of neutraal bijzonder onderwijs en het onderwijs op antroposofische grondslag (vrijescholen).
Een bepaalde onderwijskundige methode wordt niet tot het begrip 'richting' gerekend. Hiermee worden onder andere bedoeld: Jenaplanscholen, Montessorischolen, Iederwijsscholen etc.

Overwegende bezwaren
Overwegende bezwaren tegen de richting van de school dienen schriftelijk te worden ingediend bij het college (in de praktijk bij het wijkteam). Deze verklaring van bezwaar dient zich te richten tegen de richting van het bijzonder onderwijs dan wel tegen het openbaar onderwijs, en niet tegen de onderwijskundige methode die op de school gehanteerd wordt. Het wijkteam is niet gerechtigd de bezwaren van ouders tegen een bepaalde richting inhoudelijk te verifiëren.

Wachtlijst dichtstbijzijnde toegankelijke school
Indien bij een school sprake is van een wachtlijst, wordt aan de ouders voorgesteld dat de leerling dan de volgende dichtstbijzijnde toegankelijke school bezoekt. De ouder(s)/verzorger(s) moeten een bewijs van de school inleveren dat er een wachtlijst is op de school. Vervolgens wordt een vergoeding verstrekt naar de dan dichtstbijzijnde toegankelijke school.
Op het moment dat er voor de leerling geen sprake meer is van een wachtlijst wordt van ouders verwacht dat ze dit doorgeven. Er zal dan onderzocht worden of en op welke wijze leerlingenvervoer wordt toegewezen. De doelstelling blijft dat de leerling de dichtstbijzijnde toegankelijke school bezoekt. Dus als de leerling geplaatst kan worden op deze school of er in zijn geheel geen wachtlijst meer is dan zal daar bij de herbeoordeling rekening mee worden gehouden.

Artikel 6 Opstapplaatsen

Basis is artikel 6 van de Verordening Leerlingenvervoer

Afstand naar opstapplaats
Als de leerling is aangewezen op een opstapplaats worden de leerlingen niet thuis voor de deur opgehaald, maar dienen zij zich, al dan niet onder begeleiding van de ouders, te begeven naar de door de gemeente aangewezen opstapplaats. Een reistijd naar de opstapplaats van dertig minuten achtte de ABRvS alleszins redelijk (26 februari 1992, nr. R03.89.0419/83-107), deze is vertaald in een loopafstand van 2 kilometer.

Begeleiding door ouders naar opstapplaats
In de wet op het primair onderwijs (artikel 4 WPO, WEC en WVO, bij allen vierde lid) is gesteld dat gemeenten bij de uitvoering en opstelling van hun gemeentelijke verordening rekening moeten houden met de "draaglast van ouders". Dat wil zeggen de redelijkerwijs te vergen inzet van ouders. Met betrekking tot het brengen naar en halen van de opstapplaats wordt de inzet van ouders hier gelijk getrokken met ouders van wie de kinderen in de wijk naar school toe gaan. Op het moment dat ouders dit niet zelf kunnen zal ouder hiervoor zelf een oplossing moeten zoeken. Om onbillijke situaties, zie ook artikel 9 Begeleiding, te voorkomen of verhelpen kan de ouder van een kind dat met een taxi(busje) naar school gaat, een verzoek doen om vervoer vanaf de woning toe te kennen. Ouder(s) wordt gevraagd om aantoonbare en onderbouwende argumenten, zie hiervoor ook artikel 9 Begeleiding.

Artikel 7 Doorgeven van wijzigingen

Basis is artikel 7 van de Verordening Leerlingenvervoer

Wijzigingen doorgeven
Ouders met een toewijzing krijgen de strikte verplichting het college (voor deze Team Vervoer van de wijkteams), schriftelijk of via de elektronische weg op de hoogte te houden van alle wijzigingen. Gegevens die van invloed kunnen zijn op de toewijzing zijn onder andere:

- de situatie van de kinderen;
- de reistijd, in verband met verandering in bijvoorbeeld het openbaar vervoer;
- het woonadres van de leerling, door bijvoorbeeld verhuizing;
- de gezinssamenstelling;
- de gezinssituatie, die invloed heeft op het al dan niet begeleiden van leerlingen;
- het adres van de school;
- de schooltijden en vakanties van de school;
- school (bijvoorbeeld van speciaal onderwijs naar voortgezet speciaal onderwijs) of een verhuizing van school;
- toekenning van bekostiging op grond van de Wet WIA, of op grond van andere wet en regelgeving.

Als wijzigingen niet of niet tijdig zijn doorgegeven, en dit heeft tot extra kosten geleid, dan worden deze op grond van artikel 7, vierde lid, van de verordening op de aanvrager verhaald, dan wel van de aanvrager teruggevorderd. Nadat de wijziging is vastgesteld kan de toewijzing worden ingetrokken en eventueel opnieuw worden verstrekt. De beslissing dient aan de aanvrager bekend te worden gemaakt (art. 3:41 Awb).
Verhaal of terugvordering van ten onrechte gemaakte kosten geldt ook bij intrekking vanwege bij de aanvraag onjuist of onvolledig verstrekte gegevens (artikel 4, zevende lid van de verordening).

Artikel 8 Ontzegging aangepast vervoer

Basis is artikel 8 van de Verordening Leerlingenvervoer

Leerlingen die met aangepast vervoer naar school gaan, kunnen gedrag vertonen wat onacceptabel is, omdat het een gevaar voor zichzelf en/of anderen veroorzaakt, bedreigend of onhygiënisch is. Bij de beschikking op een aanvraag voor leerlingenvervoer, wordt ook verwezen naar het vervoersreglement en het incidentenprotocol van de vervoerder en waar deze te vinden zijn. De regels in deze documenten vormen de basis om te bepalen of gedrag onacceptabel is.
Wanneer een dergelijke situatie zich voordoet wordt onderzocht of hier een medische oorzaak aan ten grondslag ligt. Afhankelijk van het medisch onderzoek wordt de verstrekte toewijzing zo nodig aangepast, of zullen de ouders worden aangesproken op het gedrag. Als het ontoelaatbare gedrag verwijtbaar is en ondanks wijzigingen niet veranderd, kan de vervoerder in samenspraak met de gemeente stappen ondernemen zoals beschreven in het incidentenprotocol.

Artikel 9 Begeleiding

Basis is artikel 9 van de Verordening Leerlingenvervoer

In de wet op het primair onderwijs (artikel 4 WPO, WEC en WVO, bij allen vierde lid) is gesteld dat gemeenten bij de uitvoering en opstelling van hun gemeentelijke verordening rekening moeten houden met de “draaglast van ouders” (d.w.z. de redelijkerwijs te vergen inzet).
Rekening houdend met deze draaglast is begeleiding door ouders bij vervoer per fiets of OV niet vereist (en is dus aangepast vervoer vereist) als:

- het een eenoudergezin betreft waarin nog een 2e kind jonger dan 9 jaar aanwezig is, dat nog niet zelfstandig naar school kan gaan en tegelijkertijd naar een andere school gebracht moet worden en de ouder werkt of een dagopleiding volgt en werk- of lestijden het onmogelijk maken het kind te begeleiden. En er geen andere oplossingen binnen het netwerk aanwezig zijn. De bewijslast ligt hiervoor bij de ouder;
- het een eenoudergezin betreft waarin een 2e kind ouder dan 9 jaar aanwezig is, maar door een medische aandoening extra zorg van de ouder nodig heeft en daardoor niet alleen naar school kan of alleen thuis kan blijven. Dit dient door een medische deskundige te worden vastgesteld en de

ouder dient hiervoor een medische verklaring te leveren. En er geen andere oplossingen binnen het netwerk aanwezig zijn;
- door een medisch deskundige is vastgesteld dat er medische redenen zijn die ouders belemmeren het kind te begeleiden; dit dient altijd vergezeld te gaan van een medische verklaring. En er geen andere oplossingen binnen het netwerk aanwezig zijn.

Beschikbaarheid ouders
Het feit dat beide ouders werken is geen reden om aanspraak te maken op aangepast vervoer. Wel bestaat aanspraak op aangepast vervoer als bij het vervoer naar een school voor speciaal basisonderwijs of (voortgezet) speciaal onderwijs die verder weg ligt dan 6 kilometer de tijdsduur van de begeleiding in het OV of op de fiets langer is dan 4 uur per dag (d.w.z. maximaal een uur per enkele reis).

Artikel 10 Peildatum leerling

Basis is artikel 10 van de Verordening Leerlingenvervoer

De bepaling houdt in dat indien de leerling op 1 augustus van een bepaald schooljaar acht jaar is, hij in het kader van de verordening het gehele schooljaar als acht jaar wordt aangemerkt, ook al wordt de leerling halverwege het schooljaar negen jaar.

Artikel 11 Algemene bepalingen omtrent vervoer van leerlingen van scholen voor primair en voortgezet onderwijs

Basis is artikel 11 van de Verordening Leerlingenvervoer

Dichtstbijzijnde speciale school voor basisonderwijs in het samenwerkingsverband
Het derde lid van artikel 11 is een aanvulling op artikel 3. Voor alle onderwijssoorten geldt de hoofdregel van artikel 3, eerste lid: een vervoersvoorziening wordt toegekend naar de dichtstbijzijnde voor de leerling toegankelijke school. Volgens artikel 4, vijfde lid, van de WPO moet echter, wanneer het gaat om speciale scholen voor basisonderwijs, het vervoer naar de dichtstbijzijnde school in het samenwerkingsverband ook worden bekostigd. Dat hoeft niet per se de dichtstbijzijnde toegankelijke school van zijn soort te zijn, wel de dichtstbijzijnde in het samenwerkingsverband Het is mogelijk dat er een speciale school voor basisonderwijs buiten het samenwerkingsverband, maar dichterbij de woning is gelegen.

Artikel 12 Vervoersvoorzieningen

Basis is artikel 12 t/m 16 van de Verordening Leerlingenvervoer

De gemeente heeft vanuit de artikelen 4 lid 4 van de Wet op het primair onderwijs (WPO), de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en de Wet op de expertisecentra (WEC) de zorgplicht een vergoeding voor ‘passend vervoer’ aan te bieden. De verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 en deze beleidsregels geven een regeling ter uitvoering van deze zorgplicht.

Uitgangspunten van de regeling zijn:
- Een zo voordelig mogelijke vergoeding.
- Leerlingen reizen zo zelfstandig en veilig mogelijk naar school
- Niet de beperkingen, maar de mogelijkheden van de leerling en de ouder(s)/verzorger(s) staan centraal. Leerlingenvervoer draagt zo mogelijk bij aan de groei naar zelfstandigheid van leerlingen
- Stimuleren fietsgebruik.

Als een kind, eventueel onder begeleiding, kan fietsen, wordt een fietsvergoeding verstrekt. Wanneer een kind, eventueel onder begeleiding, met het openbaar vervoer kan reizen worden deze kosten vergoed.

Als het vervoer per fiets of het openbaar vervoer niet tot de mogelijkheden behoort wordt het aangepast vervoer (taxibusje) toegekend. De ouders verzorgen ook hierbij eventueel benodigde begeleiding van het kind. Daarnaast is het mogelijk een vergoeding voor het gebruik van de eigen auto (indien ouders hiertoe de mogelijkheid hebben) aan te bieden, indien dit goedkoper is.

Wat passend vervoer precies inhoudt beschrijft de wetgeving, jurisprudentie dan wel de Verordening Leerlingenvervoer van de gemeente Arnhem niet. Dit zorgt ervoor dat op individueel niveau een beoordeling plaats moet vinden. Op welke vergoeding een leerling recht heeft wordt bepaald door de mogelijkheden van de leerling en de infrastructurele mogelijkheden (bijvoorbeeld openbaar vervoer verbindingen, fietsinfrastructuur en openbare wegen) op het traject woning-school en vice versa.

Berekening afstandsgrenzen
Bij de beoordeling van de aanvragen dienen een aantal afstanden te worden berekend. De afstand wordt berekend:

- om vast te stellen of aan het afstandscriterium wordt voldaan; In artikel 10 van de verordening wordt uitgegaan van 6 km. Dit is de wettelijk bepaalde (WPO artikel 4 lid 7) maximaal door de gemeenteraad vast te stellen afstand.
- om te bepalen welke school dichterbij de woning staat;
- om de hoogte van de vergoeding voor de auto/fiets vast te stellen.

Voor de berekening van de afstand tussen de woning van de leerling en de school wordt in beginsel gebruik gemaakt van de ANWB routeplanner. Als deze om technische redenen niet te raadplegen is wordt gebruik gemaakt van routenet. Om tot een berekening te komen, wordt er uitgegaan bij de instelling route opties van de kortste route per fiets. Aan de hand van deze afstand wordt bepaald of voldaan wordt aan het afstandscriterium en of het de dichtstbijzijnde school betreft. Wanneer dit resulteert in een vergoeding voor het eigen vervoer (fiets of eigen auto) zal het aantal te vergoeden kilometers worden afgestemd op de afstand die aan de hand van dat vervoermiddel is berekend.

Beperking in de zelfredzaamheid
Voor leerlingen met een beperking in de zin van de verordening geldt géén kilometergrens. Hiermee wordt bedoeld de leerling die, gelet op zijn structurele lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke of psychische beperking of beperkingen in de zelfredzaamheid niet in staat is zelfstandig gebruik te maken van het OV.

Bevorderen zelfstandig reizen
De gemeente Arnhem wil zelfstandig(er) reizen stimuleren en helpen mogelijk te maken. Op ieder moment kunnen ouders en leerlingen met de gemeente in gesprek gaan over de mogelijkheden om (meer) zelfstandig te gaan (leren) reizen. Ook de gemeente kan contact zoeken met ouders en leerlingen.

Indien het nodig is om te oefenen met de leerling, zijn ouders en het eigen netwerk de eerste aangewezenen om dit te doen. Indien er geen adequate ondersteuning kan komen uit het eigen netwerk, kan er gekeken worden naar de mogelijkheden van de inzet van het leertraject zelfstandig leren reizen. In Arnhem wordt gewerkt met de inzet van de Reiskoffer, waarin verschillende vormen van ondersteuning worden aangeboden om leerlingen zelfstandig te leren reizen.
In groep 7 wordt het vrijblijvend aangeboden, vanaf groep 8 en in het VSO is het een verplicht traject. Mocht de leerling na het traject in het (V)SO zelfstandig gaan reizen mag hij 1 jaar lang vanaf de start van het traject gebruik blijven maken van het toegekende OV-abonnement.
Mocht niet meegewerkt worden aan het leertraject of het (medisch) onderzoek om te beoordelen of zelfstandig leren reizen mogelijk is, dan kan besloten worden om geen vervoersvoorziening toe te wijzen of de reeds ingezette vervoersvoorziening stop te zetten. Indien ouders met een medische verklaring (deze mogen ook bij eerdere aanvragen voor leerlingenvervoer zijn overlegd), kunnen aantonen waarom het zelfstandig leren reizen met het openbaar vervoer niet mogelijk is, kan het college besluiten om de leerling van groep 8 niet te verplichten deel te nemen aan het leertraject of deelname uit te stellen.

Mocht de leerling via de Jeugdwet al een vorm van persoonlijke begeleiding toegewezen hebben gekregen, dan zal worden bekeken of deze begeleider ook de hulpvraag van het zelfstandig(er) reizen op kan nemen in het hulpverleningsplan.

Als tijdens de oefenperiode de vervoersvoorziening moet worden aangepast, zal vanuit leerlingenvervoer worden gekeken naar de mogelijkheden. Als het zelfstandig(er) reizen toch niet haalbaar blijkt, dan is er (weer) aanspraak op een vervoersvoorziening op basis van onzelfstandigheid en/of een beperking (conform de verordening).

Vervoersvoorzieningen

De onderstaande tabellen hanteert de gemeente als algemene richtlijnen. Wanneer persoonskenmerken of andere factoren er toe leiden, dat nader onderzoek nodig is om vast te stellen of de betreffende leerling al dan niet binnen de hieronder gestelde criteria valt, kan hiervan afgeweken worden. Dergelijke omstandigheden worden meegenomen in de beoordeling.

Fietsvergoeding

Fiets-vergoeding	**Regulier Basis onderwijs**	**Regulier Voortgezet Onderwijs**	**Speciaal basisonderwijs**	**Speciaal onderwijs**	**Voortgezet speciaal onderwijs**
Kilometer-grens	6 km	n.v.t.	6 km	6 km	n.v.t.
< 9 jaar	Met begeleiding	n.v.t.	Met begeleiding	Met begeleiding	n.v.t.
> 9 jaar	Zonder begeleiding	Alleen met begeleiding	Zonder begeleiding	Zonder begeleiding	Alleen met begeleiding

Algemeen aanvullende opmerkingen voor fietsvergoeding:

- Om het vervoer per fiets te stimuleren wordt bij toekenning van de fietsvergoeding het drempelbedrag aan deze groep leerlingen niet in rekening gebracht.
- Van kinderen van 9 jaar of ouder wordt in principe verwacht dat zij zelfstandig kunnen fietsen. Dit wordt gezien als voorbereiding op het voortgezet onderwijs.
  Hierbij wordt uitgegaan van de volgende uitgangspunten:
  - 4 jaar tot en met 8 jaar 6 kilometer door het kind zelf of bij ouder achterop de (brom)fiets.
  - 9 jaar het kind 7 kilometer
  - 10 jaar het kind 8 kilometer
  - 11 jaar het kind 9 kilometer
  - 12 jaar en ouder het kind 12 kilometer
- Indien twijfel bestaat over de fietsmogelijkheden van de leerling kan informatie worden opgevraagd over de beperkingen van de leerling met betrekking tot reizen met de fiets.
- Vergoeding voor fietsen voor leerlingen van voortgezet (speciaal) onderwijs is slechts mogelijk indien zij alleen onder begeleiding kunnen fietsen. Voor hen mag dan geen kilometergrens gelden. Leerlingen die in staat zijn zelfstandig te fietsen kunnen geen vergoeding krijgen.

Vergoeding openbaar vervoer

Vergoeding openbaar vervoer	Regulier Basis onderwijs	Regulier Voortgezet Onderwijs	Speciaal basisonderwijs	Speciaal onderwijs	Voortgezet speciaal onderwijs
Kilometer-grens	6 km	n.v.t.	6 km	6 km	6 km
< 11 jaar	Met begeleiding	n.v.t.	Met begeleiding	Met begeleiding	n.v.t.
> 11 jaar	Zonder begeleiding	Alleen met begeleiding	Zonder begeleiding	Zonder begeleiding	Alleen met begeleiding

Algemeen aanvullende opmerkingen voor OV:
- In dit verband is artikel 10 van de Verordening van belang.
- Begeleiding bij vervoer naar (speciaal)(basis)onderwijs wordt slechts bekostigd aan de ouders, indien de leerling jonger dan 11 jaar is. Met andere woorden: de regeling gaat ervan uit dat een leerling van 11 jaar en ouder in principe zelfstandig van het OV gebruik kan maken.
- Vergoeding voor OV voor leerlingen van voortgezet onderwijs is slechts mogelijk indien zij alleen onder begeleiding van het OV gebruik kunnen maken. Voor hen mag dan geen kilometergrens gelden. Leerlingen die in staat zijn zelfstandig met het OV te reizen kunnen geen vergoeding krijgen.
- Bekostiging van OV-kosten kan uitgekeerd worden op basis van betalen van de gemaakte OV kosten (betaalbewijzen of uitdraai OV-chipkaart als bewijslast) of in de vorm van een OV-abonnement.
- Voor leerlingen die naar het VSO gaan is een uitzondering gemaakt zoals opgenomen in artikel 12 van de verordening. Zij krijgen de kosten van het zelfstandig reizen met het OV vergoed met in achtneming van een eigen bijdrage. De genoemde eigen bijdrage dient door leerling/ouder betaalt te zijn, voordat een OV-abonnement wordt verstrekt.
- Indien twijfel bestaat over de mogelijkheden van de leerling om met het OV te reizen (zelfstandig of met begeleiding) wordt advies opgevraagd over de beperkingen van de leerling met betrekking tot reizen met het OV.
- Er wordt uitgegaan van de informatie van de website 9292.nl bij het vaststellen of reizen met het OV mogelijk is.
- De maximaal door de leerling lopend af te leggen afstand van een halte van het OV tot de schoollocatie wordt bepaald op 1 km.

Aangepast vervoer

Aangepast vervoer	Regulier Basis onderwijs	Regulier Voortgezet Onderwijs	Speciaal basisonderwijs	Speciaal onderwijs	Voortgezet speciaal onderwijs
Kilometer-grens	6 km	6 km	6 km	6 km	6 km
Voorwaarden	Reistijd meer dan 1,5 uur (incl. overstappen bij OV), OV/fiets (met begeleiding) niet mogelijk, medische gesteldheid van het kind vereist aangepast vervoer of ouders kunnen onmogelijk begeleiding organiseren bij het fietsen of in het OV.	Reistijd meer dan 1,5 uur (incl. overstappen bij OV), OV/fiets (met begeleiding) niet mogelijk, medische gesteldheid van het kind vereist aangepast vervoer of ouders kunnen onmogelijk begeleiding organiseren bij het fietsen of in het OV.	Reistijd meer dan 1,5 uur (incl. overstappen bij OV), OV/fiets (met begeleiding) niet mogelijk, medische gesteldheid van het kind vereist aangepast vervoer of ouders kunnen onmogelijk begeleiding organiseren bij het fietsen of in het OV.	Reistijd meer dan 1,5 uur (incl. overstappen bij OV), OV/fiets (met begeleiding) niet mogelijk, medische gesteldheid van het kind vereist aangepast vervoer of ouders kunnen onmogelijk begeleiding organiseren bij het fietsen of in het OV.	Reistijd meer dan 1,5 uur (incl. overstappen bij OV), OV/fiets (met begeleiding) niet mogelijk, medische gesteldheid van het kind vereist aangepast vervoer of ouders kunnen onmogelijk begeleiding organiseren bij het fietsen of in het OV.

Algemeen aanvullende opmerkingen voor aangepast vervoer:
- Bij aangepast vervoer wordt in beginsel uitgegaan van vervoer van en naar opstapplaatsen.
- Het uitgangspunt is om de streven naar een zo kort mogelijke reistijd. De gemeente heeft echter ook rekening te houden met een efficiënte uitvoering van het leerlingenvervoer door het combineren van vervoer. De individuele verblijfstijd per kind in het voertuig mag niet meer bedragen dan 90 minuten.
- Afwijking van de maximale verblijfstijd is alleen mogelijk indien het door de afstand niet mogelijk is binnen de maximale tijdsduur te blijven of dat daarmee naar verder weggelegen scholen het niet meer mogelijk is om vervoer van deze leerling te combineren met andere leerlingen en er daardoor meerdere voertuigen ingezet moeten worden terwijl er voldoende zitplaatsen in het voertuig over zijn.
- De vervoerder gaat over de uitvoering van het aangepast vervoer en dat betekent onder andere dat zij de haal en brengtijden bepalen. Hiervoor wordt ook verwezen naar het vervoersreglement van de vervoerder.
- Bijzondere indicaties in het aangepast vervoer kunnen onder voorwaarden worden toegekend. Het gaat hierbij om de volgende indicaties en voorwaarden:
    - <u>Individueel vervoer</u>
      Voor deze indicatie kan men in aanmerking komen mits er sprake is van een medische verklaring afgegeven door een medisch specialist waarin is geformuleerd waarom de indicatie noodzakelijk is.
    - <u>Voorinzitgarantie</u>
      Bij aangepast vervoer bestaat de mogelijkheid van de voorinzitgarantie. Dit betekent dat de leerling te allen tijde voorin de taxi, dat wil zeggen naast de bestuurder, kan zitten tijdens de rit. Ook voor deze indicatie geldt in het leerlingenvervoer een medische verklaring van een medische specialist waarin is geformuleerd waarom de indicatie noodzakelijk is.
    - <u>Medisch begeleider</u>
      Indien het tijdens de rit (medisch) noodzakelijk is dat er een begeleider aanwezig is kan er een indicatie medisch begeleider worden afgegeven. Het kan hierbij bijvoorbeeld gaan om het uitvoeren van medisch noodzakelijke handelingen tijdens de rit of zeer ernstig gedragsmatige

redenen. Voor deze extra indicatie kan men in aanmerking komen mits er sprake is van een medische verklaring afgegeven door een medisch specialist waarin is geformuleerd waarom de indicatie noodzakelijk is.

Eigen vervoer
Of van bekostiging van eigen vervoer op aanvraag van de ouders sprake kan zijn is ter beoordeling van het college (voor deze Team Vervoer van het wijkteam), uitgevoerd door de Sociale Wijkteams. Een belangrijke maatstaf hierbij is dat dit vervoer voor de gemeente goedkoper is dan aangepast vervoer.

Hoogte kilometervergoeding
Voor 2020 is dit bedrag € 0,19 per kilometer. Met ingang van 2020 wordt dit bedrag jaarlijks aangepast aan het bedrag genoemd in de brief van de VNG. Waarbij wel gelet wordt op de berekeningsmethodiek van de vergoeding. Deze vergoeding voor eigen vervoer is onbelast en vormt voor de ontvangers geen “bron van inkomsten”.
De vergoeding voor de (brom)fiets is € 0,09 per kilometer voor 2020. Met ingang van 2020 wordt dit bedrag jaarlijks aangepast met hetzelfde percentage waarmee de VNG de hiervoor genoemde kilometervergoeding heeft opgehoogd. Ook hierbij wordt wel gelet op de berekeningsmethodiek van de vergoeding.

De kilometervergoeding voor begeleiding of inzet eigen vervoer of het laten vervoeren van de leerling wordt voor maximaal 4 keer per dag uitgaande van een enkele reis toegekend. Voor de leerling geldt bij de vergoeding voor de fiets maximaal 2 keer per dag enkele reis.

Artikel 13 Vervoersvoorziening naar stage

Basis is artikel 17 van de Verordening Leerlingenvervoer

Stage vormt voor veel leerlingen (met een beperking) in het voortgezet speciaal onderwijs een verplicht onderdeel van het onderwijsprogramma. Om leerlingen die gebruik maken van het leerlingenvervoer de mogelijkheid te bieden om ook de bij hun opleiding horende stage te kunnen doorlopen, kunnen de ouders/verzorgers van deze leerlingen een aanvraag indienen voor de vervoerskosten naar de stageplek.

Voor stagevervoer moet een aparte aanvraag worden ingediend. Deze aanvraag moet vergezeld gaan van een stageovereenkomst. Vervoer naar stageadressen vindt alleen op schooldagen plaats dus niet tijdens het weekend en gedurende schoolvakanties. Omdat de stage kan plaatsvinden op tijden en/of locaties, die niet aansluiten bij het vervoer naar de school doet de gemeente een dringend beroep op de scholen om de stageplaatsen zo dicht mogelijk bij de school of het huisadres van de leerling te zoeken en de stagetijden aan te laten aansluiten op de schooltijden.

Omdat stage een opstap is naar deelname in het maatschappelijk verkeer zal de gemeente kritisch kijken naar de mogelijkheden van het openbaar vervoer of fiets, omdat dit de zelfredzaamheid van de leerling ook bevordert.

Indien leerlingen een stage- of reiskostenvergoeding krijgen dient deze (deels) te worden aangewend voor bekostiging van de vervoerskosten.

Artikel 14 Vervoersvoorziening naar opvangadres

Basis is artikel 18 van de Verordening Leerlingenvervoer

Het vervoer van/naar iedere vorm van opvang voor/na schooltijd, dus ook in de schoolvakanties, is in eerste instantie een verantwoordelijkheid van de ouders.

Om onbillijke situaties te voorkomen of verhelpen kan de ouder van een kind dat met een taxi(busje) naar school gaat, een verzoek doen om naast het woonadres een opvangadres op te geven. De regels die hiervoor gelden zijn opgenomen in artikel 18 van de Verordening.

Co-ouderschap
Co-ouderschap is geen wettelijke term maar wordt in deze uitvoeringsregels als volgt omschreven: ouders, al dan niet gescheiden, die niet bij elkaar wonen, kunnen afspreken om hun kind(eren) gezamenlijk te (blijven) verzorgen en opvoeden.

Er is sprake van co-ouderschap als zowel de ene ouder, als de andere ouder in een regelmatige afwisseling en vaste structuur de zorg voor het kind of de kinderen hebben. Onder vaste structuur verstaat het college een vast patroon per week of per twee weken dat zich op dezelfde wijze door het schooljaar herhaalt.

Bij co-ouderschap kan er recht zijn op bekostiging van leerlingenvervoer voor de dagen dat de leerling bij de betreffende ouder verblijft (ouder moet wonen in Arnhem). De beide ouders moeten afzonderlijk een aanvraag indienen voor de dagen dat het kind tijdens weekdagen bij hen verblijft. Dit doet de ouder in de gemeente waar de ouder woonachtig is.

Bij co-ouderschap is er recht op bekostiging leerlingenvervoer indien voldaan wordt aan het gestelde in de Verordening, een verklaring van co-ouderschap wordt afgegeven, en de aanvraag door ouders apart voor de betreffende dagen wordt ingediend.

Artikel 15 Andere vergoedingen

Basis is artikel 19 van de Verordening Leerlingenvervoer

Wat beschreven staat in artikel 19 van de Verordening geldt echter niet voor vergoedingen die – op aanvraag – aan ouders van schoolgaande kinderen in het voortgezet onderwijs worden verstrekt op basis van de Wet tegemoetkoming onderwijsbijdrage en schoolkosten. Deze vergoeding is opgebouwd uit verschillende componenten, zoals lesgeld, en is zeker niet uitsluitend bestemd voor reiskosten. Daarom wordt deze vergoeding niet verrekend met de vervoersvoorziening.

Artikel 16 Tijdelijk verblijf buiten de gemeente

Basis is artikel 20 van de Verordening Leerlingenvervoer

Het komt voor dat leerlingen uit andere gemeenten in het kader van jeugdzorg tijdelijk worden opgevangen bij pleegouders in onze gemeente. Het omgekeerde komt ook voor, namelijk dat leerlingen uit onze gemeente tijdelijk elders verblijven. Aanvragen om vervoer bij crisissituaties behandelen we met voorrang. Gemeenten werken met een overgangsperiode van 6 weken waarin de oorspronkelijke gemeente van herkomst de kosten voor vervoer voor haar rekening neemt.
In alle gevallen is sprake van maatwerk en zal afstemming gezocht worden met de andere gemeente.

Artikel 17 Vervoersvoorziening voor het weekeinde en de vakantie

Basis is artikel 21 en 22 van de Verordening Leerlingenvervoer

Toekenning
Artikel 4, zesde lid, van de WEC geeft aan in de verordening bepalingen op te nemen voor het weekeinde- en vakantievervoer. In paragraaf 4 van de verordening wordt hier invulling aan gegeven.
Doorslaggevend voor de toewijzing is de directe relatie tussen het verblijf in een internaat of pleeggezin en het volgen van passend onderwijs op een school die ver van de woning is gelegen. Dit betekent dat er geen vervoersvoorziening van en naar de woning van de ouders wordt verstrekt als de leerling om medische of sociale redenen in een internaat of pleeggezin verblijft, en daar in de buurt een school bezoekt. De gemeente dient na te gaan op welke gronden een leerling op een internaat of bij een pleeggezin is geplaatst.
Ouders van leerlingen van het regulier en speciaal basisonderwijs en van het regulier voortgezet onderwijs komen niet in aanmerking voor een vervoersvoorziening voor het weekeinde of de vakantie.

Het college van de gemeente waar de ouders wonen, verstrekt de vervoersvoorziening voor het weekeinde- en vakantievervoer, als de ouders daarvoor in aanmerking komen. Zo is het bepaald in de Wet op de expertisecentra. Het college van de gemeente waar de leerling in een internaat of een pleeggezin verblijft, heeft hierin geen rol. Wanneer de leerling in aanmerking komt voor dagelijks vervoer van het internaat of pleeggezin naar de school en terug, verstrekt het college van de gemeente waar de leerling in het internaat of het pleeggezin verblijft deze voorziening. In de gemeente Arnhem kan de ouder hiervoor terecht bij Team Vervoer van het wijkteam.

Vervoersvoorziening voor weekeinde en vakantie
Het college van de gemeente waar de ouders wonen, bepaalt welke vervoersvoorziening wordt toegekend. In Arnhem kan de ouder hiervoor terecht bij Team Vervoer van het wijkteam.
Uitzonderingen zijn:
- Voor de toekenning is bekostiging van de kosten van openbaar vervoer het uitgangspunt.
- Ook de kosten van het openbaar vervoer voor een begeleider worden bekostigd, als de leerling wegens zijn structurele handicap of leeftijd niet in staat is zelfstandig van het openbaar vervoer gebruik te maken.
- Er wordt een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer verstrekt als:
a. openbaar vervoer ontbreekt;
b. begeleiding in het openbaar vervoer niet mogelijk is;
c. de leerling wegens zijn structurele handicap niet in staat is - ook niet onder begeleiding - van het openbaar vervoer gebruik te maken.

Een vervoersvoorziening in de vorm van aangepast vervoer wordt in dit geval niet verstrekt als de leerling met gebruikmaking van openbaar vervoer meer dan anderhalf uur onderweg is. Er kan worden toegestaan dat de ouders de leerling zelf vervoeren of laten vervoeren. De bekostiging is dan afhankelijk van de vervoersvoorziening waarop de ouders aanspraak zouden maken.

De algemene bepalingen van paragraaf 1 van de verordening zijn uiteraard ook van toepassing, evenals de slotbepalingen van paragraaf 5.

Artikel 18 Beslissingen college in gevallen waarin de regeling niet voorziet, afwijken van bepalingen en beleidsregels.

Basis is artikel 23 t/m 25 van de Verordening Leerlingenvervoer

De Verordening kent een hardheidsclausule. Dat betekent dat in gevallen die in de verordening geregeld zijn, maar waarin dit tot een kennelijk onbillijke situatie zou leiden, er met een beroep op deze bepaling alsnog bekostiging van leerlingenvervoer kan worden verleend.

Toepassing van de hardheidsclausule is bedoeld voor echt uitzonderlijke situaties. Het kan ook situaties betreffen waarbij bij het opstellen van onderliggende beleidsregels geen rekening gehouden kon worden.

Ook van deze beleidsregels zelf kan in uitzonderlijke situaties worden afgeweken wanneer de toepassing ervan tot een kennelijk onbillijke uitkomst zou leiden. Mocht hier volgens de leerling/ouder sprake van zijn, dan kunnen zij zich richten tot het Team Vervoer van de wijkteams.

Als de Verordening en de beleidsregels geen uitsluitsel bieden bij de beslissingen op aanvragen inzake het leerlingenvervoer, wordt jurisprudentie en het Basisboek Leerlingenvervoer, uitgegeven door SDU uitgevers, betrokken bij de beoordeling.

De hardheidsclausule wordt niet toegepast als er alleen sprake is van de omstandigheid dat ouders/verzorgers wegens werkzaamheden of andere bezigheden de leerling niet naar school kunnen brengen. De reden daarvan is, dat ook ouders die geen aanspraak maken op leerlingenvervoer in eerste instantie zelf verantwoordelijk zijn voor het vinden van een oplossing voor het schoolvervoer wegens werk of opleiding. De genoemde omstandigheden kunnen wel in combinatie met andere relevante omstandigheden aanleiding zijn voor het toepassen van de hardheidsclausule.

Artikel 19 Intrekking, inwerkingtreding en citeertitel

Basis is artikel 26 van de Verordening Leerlingenvervoer

De Verordening leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 is de basis voor alle aanvragen leerlingenvervoer vanaf het schooljaar 2020/2021. Lopende toekenningen op grond van de oude verordening worden in principe niet doorbroken. Dit kán anders zijn als de situatie van het gezin wijzigt. Het gaat bij artikel 26, derde lid, om wijzigingen in de omstandigheden van het gezin die ook op grond van de oude verordening zouden leiden tot aanpassing van de toekenning. Denk aan een verhuizing of wijziging van de gezinssituatie. In zo'n geval wordt de nieuwe toekenning niet gebaseerd op de oude maar op de nieuwe verordening.
Let op: wijzigingen die op grond van de nieuwe verordening wél, maar op grond van de oude verordening géén invloed hebben op de toekenning, leiden dus níet tot een aanpassing van de toekenning. In dat geval geldt gewoon artikel 26, tweede lid, van de verordening waarin wordt geregeld dat voor lopende toekenningen de aanspraken op grond van de oude verordening blijven bestaan.

Reactie college op de concept motie en amendementen inzake Verordening Leerlingenvervoer

Concept amendement De juiste term

Reactie college:

Het woord handicap wordt in de verordening niet op zichzelf gebruikt, maar altijd in combinatie met de bijvoeglijke naamwoorden lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke en psychische. Dit geeft al aan dat het niet alleen gaat om zichtbare (fysieke) handicaps. Daarbij wordt in de wettelijke teksten ook gesproken over handicap.

Het is belangrijk om het verschil tussen een stoornis, een beperking en een handicap te kennen om te begrijpen waarom in de wet wordt gesproken over handicap (en wij dit ook in de verordening gebruiken).
Een stoornis is een afwijking op orgaanniveau. Een stoornis is altijd objectief: het kan vastgesteld worden door een arts of psycholoog. Als iemand door zo'n stoornis iets niet kan, dan wordt het een beperking en de beperking wordt een handicap als het een bepaalde rolvervulling in het leven onmogelijk maakt. Een handicap is dan een participatieprobleem en dat willen we voorkomen. Daarom wordt leerlingenvervoer toegekend als de leerling als gevolg van de handicap niet kan participeren in het vervoer en daardoor niet in staat is om onderwijs te volgen.
Een voorbeeld: een leerling die blind (of doof) is heeft een stoornis. Hij heeft dan een beperking in het zien of het horen. Hij heeft echter leren omgaan met deze beperking en is in staat om (eventueel met blindengeleidehond) met het openbaar vervoer te reizen. Deze leerling heeft dan geen participatieprobleem en dus geen handicap. Hij komt daardoor niet in aanmerking voor leerlingenvervoer.
Door het toepassen van het woord beperking zou je leerlingenvervoer ook kunnen toekennen aan leerlingen die wel een beperking hebben, maar ondanks deze beperking geen participatieprobleem hebben. Daardoor kunnen mogelijk de kosten van het leerlingenvervoer stijgen.

Concept amendement Redelijkere reistijd

Reactie college:

De afstand van 1 kilometer is bedoeld van de OV-halte waar de leerlingen uitstappen na gebruik van OV tot de school. Deze afstand wordt door leerlingen gelopen die zelfstandig de reis hebben gemaakt met het OV en dan zelfstandig naar school lopen. Het gaat hier om leerlingen die in groep 7 of hoger zitten en die in staat zijn om zelfstandig gebruik te maken van het OV.

De afstand van 2 kilometer naar de opstaphalte is bedoeld voor leerlingen die gebruik maken van het taxivervoer. Er wordt vanuit gegaan dat ouders de leerlingen (over het algemeen vaak ook jongere leerlingen) begeleiden naar de opstaphalte. In jurisprudentie wordt gesproken over een route van 30

minuten, welke is omgezet naar een loopafstand van maximaal 2 kilometer. Natuurlijk hoeft deze afstand niet lopend afgelegd te worden en ouders kunnen er dus ook voor kiezen om het kind per (brom)fiets naar de opstaphalte te brengen. Dit is dan vergelijkbaar met wat de meeste ouders ook doen als ze hun kind naar een school in de buurt brengen. De kinderen worden na schooltijd ook weer bij de opstaphalte afgezet en hierbij is de afspraak dat ouder aanwezig is om het kind op te halen. Kinderen waarvan de ouder er niet is (en er is geen toestemming om het kind alleen naar huis te laten gaan) blijven in de taxi en dan wordt er contact opgenomen met ouders.

Concept amendement Keuzevrijheid in algemeen bijzonder onderwijs

Reactie college:

Het toewijzen van leerlingenvervoer op basis van denominatie (religieuze of levensbeschouwelijke richting) binnen de kaders van de onderwijswetten en de verordening, is een wettelijk taak die door de gemeente uitgevoerd moet worden en daarom is opgenomen in de verordening.
Het toewijzen van leerlingenvervoer waarbij onder *levensbeschouwelijke richting tevens een opvoedkundige grondslag wordt verstaan* is geen wettelijke taak die door de gemeente uitgevoerd moet worden.

Door het toepassen van de voorgestelde tekst, zoals beschreven in het amendement Keuzevrijheid in algemeen bijzonder onderwijs, zal het aantal leerlingen dat gebruik mag maken van leerlingenvervoer toenemen. Dit betekent dat het aantal kilometers met aangepast vervoer, het aantal solo-ritten in het aangepast vervoer en het aantal OV-vergoedingen (en de hoogte ervan) zal toenemen, wat maakt dat de kosten voor leerlingenvervoer zullen toenemen en dit past niet binnen de financiële kaders.

Daarbij vraagt het college zich af wat verstaan kan worden onder zwaarwegende opvoedkundige opvattingen die het mogelijk moeten maken dat leerlingen worden vervoerd naar scholen die (neutraal) algemeen bijzonder onderwijs (zoals bijvoorbeeld Jenaplan of Montessori scholen) geven en hoe ouders dit aannemelijk kunnen maken. Met andere woorden op basis van welke criteria zou het college deze afweging moeten maken?

Concept motie Best passende onderwijs

Reactie college:

Het staat ouders vrij om stukken aan te leveren die door ouders als relevant worden gezien bij de aanvraag van het leerlingenvervoer. Daarbij staat volgens het college in de huidige beleidsregels voldoende duidelijk opgenomen welke beoordelingen van deskundigen door ouders aangedragen kunnen worden bij het aanvragen van leerlingenvervoer en waar deze aanvragen aan moeten voldoen. Deze motie is daarmee volgens het college overbodig.

Memo

Datum : maandag 25 mei 2020

Aan : De raadsleden en fractievolgers

Kopie aan : Esther Vaessen, ellen Krabbenborg

Van : Wethouder Van der Zee

Betreft : Reactie college op moties SP inzake Verordening leerlingenvervoer 2020

Namens het college hierbij een reactie op de moties die afgelopen woensdag zijn ingediend door de SP.

Motie Kwetsbare leerlingen boven procedures

Reactie college:
Uiterlijk 8 juli moet aan Avan doorgegeven zijn welke kinderen er met ingang van het nieuwe schooljaar starten. Avan en gemeenten hebben daarover afspraken gemaakt met vervoerders. Dus de toewijzingen voor aangepast vervoer met een datum voor 8 juli kunnen meegenomen worden in de te maken planning van de vervoerders. Naar verwachting heeft Team Vervoer 700 aanvragen af te handelen (voor leerlingenvervoer breed, dus o.a. taxi, OV en fietsvergoeding) en dat kost tijd, vandaar ook de vraag aan ouders om de aanvraag voor 1 juni in te dienen.

Daarbij speelt tevens dat in de twee weken voor de start van school er geen nieuwe leerlingen aangemeld of wijzigingen doorgegeven kunnen worden aan de vervoerder. Wijzigingen te dicht tegen de start van het vervoer kunnen ervoor zorgen dat een groot deel van de planning aangepast moet worden en daardoor kan het kennismakingsmoment van chauffeur met gezin niet meer gehaald worden (hier hechten ouders ook aan) en/of dat andere ouders op het laatste moment ook nog wijzigingen door krijgen in tijden en/of chauffeur. Dit zorgt voor veel onrust.

Het is overigens niet zo dat de leerlingen dan helemaal geen leerlingenvervoer krijgen, alleen in de *eerste weken* (over het algemeen is dat 2 tot 3 weken) van het schooljaar niet.

Ouders hebben ruim op tijd een brief (per mail) gehad. De ouders van wie het mailadres niet bekend was hebben de brief per post ontvangen. Ook wijkcoaches zijn erop gewezen ouders te attenderen op de mail/brief.

Wij gaan er dan ook vanuit dat ouders voldoende tijd hebben om de aanvraag in te dienen. De aanvragen worden sowieso op basis van datum van binnenkomst afgehandeld, mochten ouders een aanvraag doen na 1 juni a.s. zullen we die z.sm. oppakken. Echter hierbij niet de garantie dat er dan vervoer is direct bij de start, want de aanvraag die wordt ingediend moet compleet zijn om deze te kunnen beoordelen en ruim voor 8 juli binnen zijn gekomen. Hoe meer aanvragen er pas na 1 juni binnen komen, hoe lastiger het wordt om deze voor 8 juli afgehandeld te hebben.

Motie Gelrepas dan geen eigen bijdrage

Reactie college:
In de huidige verordening kennen we helemaal geen tegemoetkoming in de kosten van het OV, dat betekent dat alle kinderen in het voortgezet speciaal onderwijs vanuit de huidige verordening dus het OV zelf moeten betalen. Daarbij is het ook geen wettelijke verplichting om OV kosten in het voortgezet onderwijs te bekostigen.
We snappen echter dat deze groep kinderen, vaak ook vanwege de afstand naar school, niet of niet gemakkelijk op de fiets kunnen en daardoor meer aangewezen zijn op het OV of taxivervoer. Om te stimuleren dat deze kinderen met het OV gaan gaat Arnhem, naast inzet van de Reiskoffer, dan ook een deel van de OV-kosten vergoeden en voor de Gelrepashouder vergoedt Arnhem een groter deel van de kosten.
Een OV abonnement kost ongeveer €700, - op jaarbasis en daarvan betaalt een Gelrepashouder €200,- (niet Gelrepashouder betaalt €350,-).

Er zullen natuurlijk altijd situaties zijn die uitzonderlijk zijn en dan zal ook de wijkcoach betrokken worden. In de verordening staat daarvoor opgenomen dat in gevallen die in de verordening geregeld zijn, maar waarin dit tot een kennelijk onbillijke situatie zou leiden, er met een beroep op de hardheidsclausule alsnog bekostiging van leerlingenvervoer kan worden verleend. Toepassing van de hardheidsclausule is bedoeld voor individuele uitzonderlijke situaties en kan dus niet gelden voor een groep.

Motie Geen afstand naar opstapplaats.

Reactie college:
Als er geen opstapplaatsen meer gehanteerd worden in het aangepast vervoer, dan betekent dat een stijging van de kosten. Er zullen meer kilometers gereden moeten worden, het kost meer tijd om de kinderen op te halen en daardoor ontstaan meer routes waardoor meer voertuigen (en chauffeurs) nodig zijn. Ook in het kader van duurzaamheid zijn de extra kilometers en mogelijk extra inzet van voertuigen niet wenselijk. Overigens hanteren we in Arnhem al jaren opstapplaatsen.

Motie Niet bezuinigen op kwetsbare leerlingen

Reactie college:
Mocht de raad het college verzoeken het budget voor doelgroepenvervoer op te hogen, dan kan dit alleen in de aankomende MJPB zoals ook gemeld in de motie. Daarbij vragen we de raad wel om met een dekkingsvoorstel te komen of in ieder geval een zoekrichting om dit bedrag te kunnen dekken.

WijzijnAdviesraadArnhem
Jeugdhulp

WijzijnAdviesraadArnhem
Wmo

College van Burgemeester & Wethouders
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM
i.a.a Esther Vaessen

Arnhem, 27 februari 2020

Betreft: gevraagd advies verordening Leerlingenvervoer

Geachte College,

De adviesraad Jeugdhulp en de adviesraad Wmo zijn betrokken geweest bij het proces verordening Leerlingenvervoer en de beleidsregels hieromtrent. Wij spreken onze waardering uit voor de prettige samenwerking met mevrouw E. Vaessen. Door de intensieve en prettige samenwerking hebben wij onze opmerkingen en adviezen in een eerder stadium kunnen geven en een aantal daarvan zijn ook verwerkt in de definitieve versie. De beide adviesraden waarderen ook dat de eigen bijdrage uit de verordening is gehaald, op
één uitzondering na.

Voor de uitvoering van deze verordening en vervoer vragen wij wel aandacht voor het volgende:

- Op het moment dat het team vervoer geen vervoer toekent aan de inwoner, dan adviseren wij dat de wijkcoach wel kijkt naar andere oplossingen. Immers de inwoner heeft een vraag omtrent vervoer.
- De wijkcoaches geven nu geen indicatie meer voor vervoer, wie past de hardheidsclausule nu toe? Mag een wijkcoach dit doen?
- Er is een goede samenwerking tussen de wijkcoaches en het team vervoer. De wijkcoach kent de context van de vraag van de inwoner. Voor het toekennen van vervoer is de context van een vervoersvraag van belang.
- Er wordt gecommuniceerd naar betrokkenen (zoals ouders, wijkcoaches en het team vervoer) rondom deze verordening en de beleidsregels, zodat zij op de hoogte zijn van de veranderingen.
- Het is goed om de beleidsregels regelmatig te evalueren. Wij zouden graag betrokken worden bij deze evaluatie.

Graag vernemen wij uw reactie op de bovengenoemde punten.

Met vriendelijke groet,

Hanneke Bakx - voorzitter Adviesraad Jeugdhulp
Martin Knoop – voorzitter Adviesraad Wmo
Richard Dijkema Dorien Dullaert, Wouter Boezaard en Debbie Brugman werkgroep Leerlingenvervoer

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. Raadsvoorstel "Verordening Leerlingenvervoer en beleidsregels" welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Is het team vervoer altijd voldoende op de hoogte van de vervoerdervraag van alle cliënten? <u>Antwoord:</u> Om leerlingenvervoer aan te vragen kunnen ouders gebruik maken van het aanvraagformulier (digitaal). Op het moment dat er een wijkcoach betrokken is bij het gezin zal Team Vervoer indien nodig contact leggen. Team Vervoer stelt sowieso de betrokken wijkcoach op de hoogte van de uitkomst van een aanvraag leerlingenvervoer.
2.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Is het college bereidt om na een jaar de beleidsregels te evalueren , zoniet waarom? en ja op welk termijn? <u>Antwoord:</u> Net als het evalueren van de beleidsregels Wmo en Jeugdwet zullen ook deze beleidsregels geëvalueerd worden. Dit zal eind van dit jaar opgepakt worden, zodat mogelijke onduidelijkheden het volgende schooljaar aangepast zijn.
3.	Arnhem Centraal	**Vraag:** Hoe gaat het college de wijzigingen exact communiceren naar de betrokkene? <u>Antwoord:</u> Alle ouders van leerlingen die dit jaar een toewijzing hebben voor het leerlingenvervoer zullen van Team Vervoer een brief ontvangen met daarin een korte en eenvoudige uitleg over de wijzigingen. Op dit moment wordt er gewerkt aan een eenvoudige beslisboom, die ouders kunnen doorlopen. Aan de hand van deze beslisboom kunnen ouders een inschatting maken of en zo ja

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		voor welke vorm van leerlingenvervoer ze in aanmerking komen. In de brief worden ouders verwezen naar het aanvraagformulier (digitaal). Alle aanvragen worden vervolgens door Team Vervoer beoordeeld. Daarnaast zal de informatie op de site van de gemeente en de sociale wijkteams aangepast en eventueel aangevuld worden. Ook de wijkcoaches worden geïnformeerd over de wijzigingen. Team Vervoer is betrokken bij het opstellen van de Verordening en de beleidsregels, dus reeds op de hoogte.
4.	Arnhem Centraal	**Vraag:** De adviesraden hebben vraagtekens over de toepassing van de hardheidsclausule van het college kan het college hierop een toelichting geven? <u>Antwoord:</u> In het advies van de adviesraad is de vraag gesteld: *De wijkcoaches geven nu geen indicatie meer voor vervoer, wie past de hardheidsclausule nu toe? Mag een wijkcoach dit doen?* In artikel 18 van de beleidsregels staat aangegeven dat ouders zich kunnen wenden tot Team vervoer voor de hardheidsclausule en zij kunnen dan beoordelen of de desbetreffende casus in aanmerking komt voor de hardheidsclausule. Zoals in artikel 18 van de beleidsregels te lezen valt geldt dit alleen in uitzonderlijke situaties. Team Vervoer is een team van medewerkers (consulenten leerlingenvervoer en een wijkcoach) van de Sociale Wijkteams dat zich zorgdraagt voor de contacten met Avan, het doorgeven van alle toewijzingen binnen het doelgroepenvervoer en als vraagbaak voor alle wijkcoaches. Vanaf 1 mei a.s. zal dit team ook de aanvragen van het leerlingenvervoer beoordelen.
5.	D66	**Vraag:** *Ook in het leerlingenvervoer is de coronacrisis vanzelfsprekend van grote invloed. Waar Nederland langzaam voorsorteert op de anderhalvemetersamenleving en wordt nagedacht over het op een of andere manier weer (deels) openen van scholen, dient de gemeente*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		vanzelfsprekend ook na te denken over hoe het leerlingenvervoer er dan uitziet. Welke mogelijke maatregelen voorziet het college op dit punt? Hoe gaat het college garanderen dat ook kinderen die van leerlingenvervoer afhankelijk zijn op een veilige manier naar school kunnen zodra dit voor andere kinderen mogelijk is? <u>Antwoord:</u> In het vervoer, Avan, worden op dit moment nog steeds een beperkt aantal leerlingen (vitale beroepen en crisissituaties thuis) vervoerd. Hierbij worden diverse maatregelen gehanteerd, zoals solo vervoer en de inzet van taxi- en rolstoelbussen i.p.v. personenauto's. Op die wijze wordt ook in het voertuig de anderhalve meter grens geborgd. Op dit moment wordt er door de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd, onderzocht welke mogelijkheden er binnen het vervoer zijn om voor te sorteren op de anderhalvemetersamenleving op het moment dat gefaseerd de Corona maatregelen worden verlicht en alle scholen weer opengaan. Als ook in het voertuig de anderhalve metergrens moet worden gerespecteerd zal het niet anders mogelijk zijn dan het continueren van het solo vervoer. Hieruit volgt dat als alle scholen en instellingen (jeugd en Wmo) weer opengaan er niet voldoende vervoerscapaciteit beschikbaar is om alle leerlingen, jeugdigen en Wmo-ers te vervoeren. De BVO DRAN volgt hierin de aanwijzingen gegeven vanuit het RIVM. Er zullen dus keuzes gemaakt moeten gaan worden en er zal, net als nu, ook een groter beroep gedaan worden op ouders, mantelzorgers en het netwerk om de inwoner heen. Dit juist om het risico op besmetting zoveel mogelijk te beperken. Zodra de BVO DRAN hier meer duidelijkheid over kan geven en er is ook duidelijk in welke mate scholen en instellingen weer opengaan, dan wordt u daar als Raad over geïnformeerd.

5.1	D66	**Vervolgvraag:** *De wethouder geeft aan dat keuzes gemaakt zullen moeten worden als alle scholen weer opengaan en in het leerlingenvervoer 1,5 meter afstand moet worden gehouden. Welke maatregelen (naast een groter beroep op eigen vervoer) ziet het college als mogelijkheden om het aantal leerlingen dat hierdoor niet naar school zou kunnen, zo klein mogelijk te houden? Als er keuzes gemaakt zullen moeten worden, wie maakt die keuzes dan, en waarop zullen deze gebaseerd zijn?* Antwoord Zoals al aangegeven wordt op dit moment door de vervoersorganisatie (BVO DRAN) onderzocht welke mogelijkheden er zijn. Het gaat dan niet alleen om het leerlingenvervoer, maar ook over dagbestedingsvervoer en vervoer vanuit jeugdwet. Door de gelijktijdige en volgtijdelijke bundeling van vervoer werden er door de dag heen in 1 bus meerdere vervoersstromen (gelijktijdig) vervoerd. Aan de hand van wat er op 21 april in de persconferentie gemeld wordt zal de vervoersorganisatie met voorstellen aan het bestuur van de BVO DRAN komen, hieraan neemt ook onze wethouder deel. De besluiten over de uitvoering vinden daar plaats.
6.	D66	**Vraag:** *Komt er op korte termijn een toelichting c.q. praktische, begrijpelijke en leesbare folder over de verordening en de beleidsregels voor de betreffende ouders? Zo nee, waarom niet?* Antwoord Zie antwoord op vraag 3 (Arnhem Centraal)

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
7.	D66	**Vraag:** *Ik zie in het begrip "toegankelijke school" (art. 5) alleen een levensbeschouwelijke grondslag (godsdienst of levensbeschouwing of een openbare school). Voor de wet zijn de scholen in het algemeen bijzonder onderwijs gelijkgesteld aan de scholen op religieuze grondslag, daarnaast kennen veel openbare scholen tegenwoordig een specifieke pedagogische methodiek. Ziet het college op dit punt risico's op juridische bezwaren tegen de verordening, omdat de keuzevrijheid van ouders onvoldoende onderkend wordt? Zo nee, waarom niet?* *Ziet het college hier net als ons het risico van een ongelijke behandeling van enerzijds opvoedkundige overtuigingen van ouders gebaseerd op een specifieke religie (of stroming binnen een religie) of een antroposofische grondslag en anderszijds even zwaarwegende opvoedkundige overtuigingen van ouders gebaseerd op niet-religieuze pedagogische principes?* <u>Antwoord</u> Het is juist, dat er wettelijk geen verschil tussen scholen wordt gemaakt op grond van de religieuze grondslag. Om die reden maakt artikel 5 het voor ouders mogelijk om een vergoeding te krijgen naar de dichtstbijzijnde toegankelijke school, die aansluit bij hun denominatieve voorkeur. De Grondwet, aangevuld door de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet op de Expertisecentra en de Wet op het Voortgezet Onderwijs legt gemeenten niet op om binnen het leerlingenvervoer rekening te houden met ieders pedagogische en/of andere voorkeuren/overtuigingen. Deze verordening voldoet daardoor aan alle wettelijke voorschriften. Naast de voorwaarden om in aanmerking te kunnen komen voor een vergoeding leerlingenvervoer hebben ouders het (Grondwettelijk) recht om (zonder een vergoeding leerlingenvervoer) een school te kiezen die aansluit bij hun voorkeuren, voor zover de leerling daar het onderwijs kan krijgen, waarop hij/zij is aangewezen. Deze vrijheid gaat verder, dan wat binnen het leerlingenvervoer mogelijk is om financieel te ondersteunen.

7.1	D66	**Vervolgvraag:** *Mogen we uit dit antwoord opmaken dat het college -los van wat de wet daarover zegt- het verschil tussen bijvoorbeeld openbaar bijzonder onderwijs op een jenaplanschool en op een montessorischool als minder wezenlijk te ziet, dan het verschil tussen onderwijs naar de verschillende stromingen binnen bijvoorbeeld de gereformeerde kerk?* Antwoord U kunt uit dit antwoord opmaken dat het college zich moet houden aan de wet en daarmee het vervoer in het kader van denominatie moet toestaan. Zoals in het regeerakkoord opgenomen "Het toelatingsbeleid van scholen en het leerlingenvervoer op basis van denominatie blijven ongewijzigd."
7.2	D66	**Vervolgvraag:** *Wordt in de uitvoering van de huidige verordening met dit punt anders omgegaan, of hebben de nieuwe regels dezelfde uitwerking als de huidige? In het eerste geval, hoe wordt dan omgegaan met overgangssituaties?* Antwoord Dit is in de huidige verordening en de voorliggende verordening niet anders, aangezien het een wettelijke bepaling is.
7.3	D66	**Vervolgvraag:** *Welke eigenstandige, inhoudelijke afweging van het college ligt aan de keuze dit onderdeel van de verordening zo in te richten ten grondslag?* Antwoord Zie antwoord vraag 7.1.
8.	D66	**Vraag:** *Ik zie in de verordening geen ruimte om vervoer toe te wijzen naar een reguliere school (niet zijnde speciaal onderwijs) op grond van het feit dat de betreffende school vanuit onderwijskundig*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		perspectief meer passend is voor de betreffende leerling. Waarom kiest het college ervoor dergelijk vervoer (bijvoorbeeld voor leerlingen met een beperking die binnen het reguliere onderwijs les kunnen volgen of voor hoogbegaafde leerlingen) niet mogelijk te maken in de verordening? Antwoord In artikel 11 staat voor het primair en voortgezet onderwijs aangegeven wat wordt verstaan onder een school. Het kan hierbij ook gaan om basisonderwijs of voortgezet onderwijs (niet zijnde speciaal). Als de toegang voor een leerling op de reguliere school dicht bij huis niet geboden kan worden, omdat er vanwege onderwijskundige redenen geen aanbod is voor deze leerling, is het wel degelijk mogelijk om deze leerling een vergoeding leerlingenvervoer te geven. Daarbij wordt uiteraard, net als voor iedere andere leerling, ook rekening gehouden met overige criteria, zoals de afstandsgrens e.a. Dit geldt ook voor leerlingen met bijvoorbeeld een lichamelijke beperking die gebruik maken van regulier basis- of voortgezet onderwijs.
8.1	D66	**Vervolgvraag:** *Hoe moeten we "er vanwege onderwijskundige redenen geen aanbod is" en "toegang niet geboden kan worden" hier lezen? Mogen we er vanuit gaan dat als daar een onderwijskundige onderbouwing voor bestaat, vervoer naar een best passende school tot de mogelijkheden behoort? En kan deze onderwijskundige onderbouwing ook gelegen zijn in het feit dat een bepaald pedagogisch concept voor de betreffende leerling passender is?* Antwoord Hiermee wordt bedoeld dat als het samenwerkingsverband (in Arnhem Passend Wijs en SWV2506) aangeeft dat de huidige school het onderwijs wat de betreffende leerling nodig heeft niet geboden kan worden op de huidige school, dat er dan gekeken wordt naar een school waarin dit wel wordt aangeboden. Het gaat hierbij niet om pedagogische concepten, maar het onderwijskundig aanbod.

9.	D66	**Vraag:** *Artikel 9 van de beleidsregels gaat uit van een maximale tijdsbesteding aan halen en brengen (begeleiding op de fiets of in het OV) tot 4 uur per dag voor een werkende ouder. Is het college het met ons eens dat niet in alle gevallen te vergelijken is met een normale breng- en haalsituatie? En is het college voornemens in gevallen waar dat de werkmogelijkheden van ouders onevenredig hindert, af te wijken van de beleidsregels?* <u>Antwoord</u> In artikel 9 van de beleidsregels staat dat er gekeken moet worden naar de draaglast van ouders. Dat betekent dat er bij iedere aanvraag waarin dit speelt de situatie afzonderlijk wordt bekeken. Zoals u in artikel 9 heeft kunnen lezen heeft het college ook al een aantal uitzonderingen hierop gegeven. Op het moment dat dit tot een kennelijk onbillijke situatie zou leiden dan kan Team Vervoer op basis van de hardheidsclausule afwijken van de beleidsregels.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
10.	D66	**Vraag:** *Is het college voornemens expliciet met de huidige en toekomstige ouders die leerlingenvervoer wensen aan te vragen te communiceren over het bestaan van de hardheidsclausule en de ruimte om af te wijken van de beleidsregels in individuele gevallen die bij het opstellen niet waren voorzien?* <u>Antwoord</u> De hardheidsclausule is niet nieuw in de verordening Leerlingenvervoer, deze heeft er de afgelopen jaren ook ingestaan. In artikel 18 van de beleidsregels wordt uitgelegd dat de hardheidsclausule in uitzonderlijke situaties wordt ingezet. Als ouders aan Team Vervoer aangeven het niet eens te zijn met de uitkomst van de beoordeling en daarvoor nieuwe of aanvullende informatie verstrekken, kan dit al gezien worden als een beroep te doen op de hardheidsclausule. Dan is het aan Team Vervoer om deze nieuwe of aanvullende informatie te beoordelen en te beoordelen of het hier gaat om een kennelijk onbillijke situatie. Heel af en toe wordt er in bezwaarfase door juridische zaken ook gebruik gemaakt van de inzet van de hardheidsclausule om alsnog een voorziening vanuit leerlingenvervoer toe te wijzen.

10.1	D66	**Vervolgvraag:** *Gaan de wijkteams ouders in de communicatie expliciet wijzen op de mogelijkheid om als zij het oneens zijn met de beoordeling éérst nader te onderbouwen bij team vervoer waarom zij het oneens zijn, eventueel een verzoek te doen de hardheidsclausule in te zetten en daarna nog formeel bezwaar te maken?* Antwoord De hardheidsclausule is bedoeld om van de wet af te wijken als het gevolg van toepassing van die wet tot een onvoorzien en onredelijk benadelend gevolg zou leiden voor de betreffende inwoner. In de beoordeling van de vraag kan team vervoer hiermee dus al rekening houden en zelf besluiten de hardheidsclausule in te zetten. Door hier expliciet bij iedere afwijzing naar te verwijzen wordt de indruk gewekt dat de hardheidsclausule in iedere situatie ingezet kan worden. Dat is niet de bedoeling van deze clausule en hiermee worden onterechte verwachtingen gewekt. Door het indienen van een bezwaar wordt de situatie wederom beoordeeld waarin ook de toepassing van de hardheidsclausule wordt bezien.

11.	D66	**Vraag:** *In het voorstel wordt aangegeven dat eigen vervoer met de fiets de voorkeur heeft. Waarom wordt – in tegenstelling tot wat bij andersoortige kilometervergoedingen gebruikelijk is – dan gekozen voor een lagere vergoeding per kilometer bij fietsen dan bij autogebruik?* <u>Antwoord</u> De kosten aan een (brom)fiets zijn goedkoper dan de kosten van een auto en we volgen voor de fiets de landelijk gebruikelijk zijnde vergoeding.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
12.	SP	**Vraag:** De Verordening Leerlingenvervoer gemeente Arnhem 2020 en de daarbij behorende beleidsregels zijn in nauwe samenwerking met de sociale wijkteams tot stand gekomen en wordt door hen gedragen. **Onze vraag is: Heeft het college het raadsvoorstel aangepast naar de situatie van nu mbt Corona crises?** <u>Antwoord</u> Nee, het raadsvoorstel lag al bij de raad voor de situatie m.b.t. Corona. Daarbij is het college van mening dat het toewijzen van leerlingenvervoer hiervan los staat.
13.	SP	**Vraag:** Daarnaast heeft de Adviesraad Wmo en Jeugd een gevraagd advies afgegeven over deze Verordening en de beleidsregels. Dit advies is waar mogelijk en nodig verwerkt in deze beleidsregels. Het definitieve advies is bijgevoegd. **De adviesraad WMO en Jeugd hebben verschillende adviezen en vragen gesteld. Welke adviezen heft het college (deels) niet overgenomen en waarom niet?** <u>Antwoord</u> De adviezen zoals beschreven in het definitieve advies zijn vooral gericht op de uitvoering en deze zijn meegenomen in de gesprekken met de wijkteams. Er volgt op korte termijn een terugkoppeling van het college op het adviesrapport aan de adviesraad. Vanuit de Sociale Wijkteams is aangegeven dat waar nodig een wijkcoach mee zal kijken naar andere oplossingen in het geval er geen toewijzing komt voor het leerlingenvervoer. M.b.t. de hardheidsclausule zal het antwoord gelijk zijn als het antwoord op vraag 4 (Arnhem Centraal). M.b.t. de samenwerking zal het antwoord van het college gelijk zijn aan het antwoord van vraag 1 (Arnhem Centraal). M.b.t. de communicatie zal het antwoord van het college gelijk zijn aan het antwoord op vraag 3 (Arnhem Centraal). En m.b.t. de evaluatie zal het antwoord gelijk zijn aan het antwoord op vraag 2 (Arnhem Centraal) met als aanvulling dat de adviesraad betrokken zal worden bij de evaluatie.

13.1	D66	**Vervolgvraag:** *Kunnen wij de formele terugkoppeling van het college op het advies van de Adviesraden vóór besluitvorming ontvangen?* Antwoord De formele terugkoppeling wordt dinsdag 28 april a.s. behandeld in het college, zodra deze definitief is zult u deze ontvangen.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
14.	SP	**Vraag:** Onder 1.2 van het raadsvoorstel staat de volgende tekst: Bij gebrek aan regels bestaat de kans op willekeur bij de beoordeling van de aanvraag van vervoersvoorzieningen. **In hoeveel gevallen is er gebleken dat er willekeur heeft plaatsgevonden? Het college gaat van het principe uit van, doen wat nodig is (maatwerk). Waarom is het college van mening dat het hier niet nodig is?** <u>Antwoord</u> Het is niet te achterhalen in hoeveel gevallen er sprake is geweest van willekeur. In de tekst staat ook dat er kans bestaat op willekeur. Daaronder staat aangegeven waarom er regels nodig zijn: "In de verordening nemen we daarom een aantal extra kaders op voor situaties die vaker voorkomen zoals het gebruik van opstapplaatsen, vervoer naar een opvangadres en ontzegging van het aangepast vervoer. Ze geven meer duidelijkheid en sturing aan inwoners, sociale wijkteams en Avan wat onder passende, effectieve en efficiënte inzet van leerlingenvervoer wordt verstaan en hoe dit ingezet kan worden." Het college is van mening dat er in de beleidsregels voldoende ruimte is om binnen de kaders van de Wet op het Primair Onderwijs, de Wet op de Expertisecentra, de Wet op het Voortgezet Onderwijs, de voorliggende Verordening en de beleidsregels maatwerk te bieden. Echter is de inzet van leerlingenvervoer niet bedoeld om de inzet van andere vormen van zorg te beperken.
15.	SP	**Vraag:** Ook voor leerlingen die zelfstandig met het OV naar het Voortgezet speciaal onderwijs gaan (waarbij de afstand van huis naar school meer dan 6 kilometer bedraagt), zal de gemeente een OV abonnement verstrekken. Daarbij geldt een eigen bijdrage van € 350,- op jaarbasis (voor Gelrepashouders is dit €200,- op jaarbasis). Voordeel hiervan is dat de jongere (gedurende het schooljaar) het abonnement ook voor andere vervoersbehoefte kan gebruiken en daardoor zelfstandiger wordt **Op wat heeft het college deze bedragen gebaseerd? Wat als blijkt dat een gezin ook niet het eigen bijdrage kan betalen, hebben zij dan geen recht op leerlingen vervoer?**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord Het College heeft deze bedragen gebaseerd op de kosten voor OV-abonnementen. De Wet op het voortgezet Onderwijs kent geen verplichting om OV-vergoeding te verstrekken. Het College is van mening dat in het geval kinderen naar het speciaal voortgezet onderwijs gaan de te overbruggen afstanden vaak dusdanig zijn dat het OV hiervoor passender is dan de fiets. Daarom heeft het College besloten om ook deze groep leerlingen en ouders tegemoet te komen in de OV-kosten. Op basis van de kosten van het jaarabonnement zal het college ongeveer 50% vergoeden en voor Gelrepashouders ongeveer 75% vergoeden. Mocht er een gezin deze kosten daadwerkelijk niet kunnen dragen, dan zal er samen met de wijkcoach bekeken worden hoe deze situatie opgelost kan worden en welke mogelijkheden er wel zijn. Mocht dit tot een kennelijk onbillijke situatie leiden dan kan er op basis van de hardheidsclausule worden afgeweken.
16.	SP	**Vraag:** Financiën, De aangepaste Verordening en de beleidsregels dragen eraan bij dat er meer sturing en grip komt op de zorguitgaven. **Het college geeft aan dat er een structurele bijdrage van 250.000 euro voor leerlingenvervoer is gereserveerd. Het college wilt meer grip op de uitgaven hebben. Wilt het college hiermee bezuinigen op de doelgroepen vervoer? En zijn de uitgaven van leerlingen vervoer afgelopen jaren gestegen?** Antwoord In de MJPB 2020-2023 is opgenomen dat het college met maatregelen komt om meer sturing te geven op het sociaal domein. Dit mede om de inzet van de beschikbare middelen zo effectief mogelijk in te zetten voor de inwoners die dit het hardst nodig hebben. De maatregelen voor doelgroepenvervoer moeten een bijdrage van €250.000,- opleveren. Het klopt dat het college meer grip wilt krijgen op de uitgaven, maar ook de raad geeft ieder jaar weer aan grip te willen krijgen op de uitgaven van de BVO DRAN oftewel doelgroepenvervoer. De meeste kosten die gemaakt worden door de BVO DRAN (AVAN) hebben te maken met de vervoerskosten.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Vervoerskosten zijn gebaseerd op het aantal deelnemers in het vervoer, deze deelnemers mogen gebruik maken van het vervoer door de toewijzingen die door de sociale wijkteams worden gedaan in het kader van Wmo-vervoer (vraagafhankelijk en naar dagbestedingslocaties) Jeugdwet vervoer en leerlingenvervoer. De kosten van het doelgroepenvervoer zijn de afgelopen jaren gestegen en zullen ook de komende jaren blijven stijgen door de groei in toewijzingen en daarmee het gebruik van het vervoer (gebaseerd op de stijging in het gebruik van vervoer de afgelopen jaren). Met deze verordening heeft het college voor ogen om het gebruik van fiets en OV te stimuleren en daarmee de zelfredzaamheid te vergroten. Ook worden (deels) de kosten van fiets en OV vergoed in het leerlingenvervoer, echter zijn dit lagere kosten dan het gebruik van het taxivervoer en daarmee verwacht het college dus een daling in de vervoerskosten te realiseren.
17.	SP	**Vraag:** Waarin gemotiveerd wordt aangegeven of een kind wel/niet zelfstandig met de fiets of openbaar vervoer kan reizen, al dan niet met begeleiding. Als aangegeven wordt dat een kind niet zelfstandig op de fiets of met het OV kan reizen, moet helder worden welke specifieke belemmering hieraan ten grondslag ligt. Indien noodzakelijk kan een onafhankelijk adviesbureau ingeschakeld worden **De wijkcoaches geven nu geen indicatie meer voor vervoer, wie past de hardheidsclausule nu toe? Mag een wijkcoach dit doen?** <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 4 (Arnhem Centraal)
18.	SP	**Vraag:** Op dit moment wordt een communicatieplan voorbereid. Hierin wordt rekening gehouden met de adviezen gegeven door de Adviesraad Wmo en Jeugd. Er wordt onder andere aandacht besteed aan de communicatie naar de ouders over de aangepaste Verordening en de beleidsregels, communicatie tussen Team Vervoer en de wijkcoaches en het aanvraagformulier

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Leerlingenvervoer. **Wanneer wordt er met ouders gecommuniceerd over de gewijzigde beleidsregels? Worden alle ouders betrokken die op dit moment gebruik maakt van de leerlingenvervoer? Worden alle wijkteams op de hoogte gebracht? Wanneer wordt het communicatieplan gepubliceerd en wanneer kan de raad dit ook inzien?** <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 3 (Arnhem Centraal). Dit is een plan voor intern gebruik van de sociale wijkteams, deze zal niet gepubliceerd worden.
19.	SP	**Vraag:** Is het college van mening dat wij er jaarlijkse evaluatie moet zijn mbt doelgroepenvervoer en is het college met ons eens dat de adviesraden hierbij betrokken worden? <u>Antwoord</u> Zie antwoord op vraag 2 (Arnhem Centraal) en vraag 13 (SP)
20.	AOP	**Vraag:** In het raadsvoorstel is vermeld dat het advies van de Adviesraad Wmo en Jeugd zoveel mogelijk is meegenomen. Ons is niet duidelijk wat niet is meegenomen en waarom niet. Graag duidelijkheid. <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 13 (SP).

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
21.	PvdA	**Vraag:** Het communicatieplan is nog niet opgenomen in het raadsvoorstel. Kan het college toezeggen dat voor die gezinnen waarvoor het vervoer verandert, goed wordt uitgelegd wat er precies verandert en bij wie ze terecht kunnen om de nieuwe wijze van vervoer op tijd voor het volgende schooljaar geregeld te hebben? <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 3 (Arnhem Centraal)
22.	PvdA	**Vraag:** Er wordt heel erg uitgegaan van de zelfredzaamheid van de ouders. Er staat letterlijk dat ouders verantwoordelijk zijn voor het vervoer en de begeleiding naar school. Zelfredzaamheid van ouders is niet altijd vanzelfsprekend. Ook vragen die ouders niet altijd hulp als ze vervoer en/ of begeleiding niet zelf kunnen organiseren, of hebben niet zo'n groot netwerk. Hoe gaat het college ervoor zorgen dat kinderen niet tussen wal en schip terecht komen, als ouders die rol niet kunnen pakken? <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 9 (D66)
23.	PvdA	**Vraag:** Voor een aantal gezinnen zal de nieuwe verordening betekenen dat hun kind niet meer met aangepast leerlingenvervoer vervoerd gaat worden. Hoe verloopt de overgang naar de nieuwe situatie en hoeveel tijd krijgen ouders en kind om naar de nieuwe situatie toe te werken? Komt er voor die gezinnen goede ondersteuning om dat traject te begeleiden?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord Zodra de Verordening door de raad is vastgesteld zullen ouders worden geïnformeerd, zie ook antwoord op vraag 3 (Arnhem Centraal). Daarmee kunnen ouders al een inschatting maken of de veranderingen ook op de eigen situatie van toepassing is. Vanaf dat moment kunnen ouders ook gaan toewerken naar de mogelijke nieuwe situatie. Echter zekerheid is er pas na het ontvangen van het besluit op de aanvraag. De verwachting is dat met name in het voortgezet onderwijs en groep 8 meer leerlingen gebruik (moeten) gaan maken van het leertraject. Dit is in het begin van het schooljaar nog met de inzet van (deels) taxivervoer. Het gaat hier dan om een geleidelijke en begeleide verandering. In de gevallen waar geen enkele vorm van leerlingenvervoer meer ingezet gaat worden is vanuit de Sociale Wijkteams al aangegeven dat (indien nodig) een wijkcoach mee zal kijken met het gezin naar andere oplossingen. De verwachting is dat het hier met name gaat om de leerlingen die dicht bij school wonen, binnen de grens van 6 kilometer.
24.	PvdA	**Vraag:** Hoe controleert het college dat de goedkoopste adequate manier van vervoer ook voor het kind de meest kwalitatieve manier is waardoor het kind zich goed kan ontwikkelen? Als blijkt dat de nieuwe wijze van vervoer te stressvol is voor het kind, kan dan de situatie worden teruggedraaid? Antwoord In deze gevallen zal door Team Vervoer, de wijkcoach en het gezin gezocht worden naar een passende (eventueel tijdelijke) oplossing waarbij de Verordening en beleidsregels in acht worden genomen. Mocht deze situatie tot een kennelijk onbillijke situatie leiden, dan kan Team Vervoer besluiten om de hardheidsclausule toe te passen.
25.	ChristenUnie	**Vraag:** De afstand naar een opstapplaats van 2 km wordt redelijk geacht. De maximaal door de leerling lopend af te leggen afstand van een halte van het OV tot de schoollocatie wordt echter bepaald op 1 km.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		• Waarom is de afstand naar een opstapplaats het dubbele van de afstand vanaf een OV halte tot de schoollocatie? • Waarom worden niet beide afstanden gelijkgetrokken op 1 km? <u>Antwoord</u> De opstapplaats is de plaats waar een leerling onder begeleiding van een ouder (of eventueel zelfstandig) naar toe kan komen en waar het kind opstapt in het taxibusje. Op basis van jurisprudentie is deze op maximaal 2 kilometer gezet (zie artikel 6 lid 2 van de verordening). In sommige gevallen is een opstaphalte een locatie waar ook het OV toegankelijk is, maar het kan ook een andere goed toegankelijke plek zijn in de woonwijk. Op dit moment wordt al gewerkt met opstapplaatsen en wordt deze maximale afstand ook gehanteerd. De door u aangegeven afstand van halte naar school is bepaald op 1 kilometer, aangezien dit een afstand is waarvan verwacht mag worden dat leerlingen die gebruik maken van het OV deze zelfstandig kunnen afleggen.
25.1	ChristenUnie	**Vervolgvraag:** Is de opstapplaats gelijk aan de afzetplaats? <u>Antwoord</u> Een opstapplaats kan gelijk zijn aan een afzetplaats, als daarmee bedoeld wordt de plaatst waar een leerling weer afgezet wordt. In sommige gevallen kan hiervan ook afgeweken worden, omdat de leerling na schooltijd naar een andere locatie gebracht moet worden. Denk hierbij aan gescheiden ouders of behandeling vanuit de jeugdwet.

26.	PvdD	**Vraag:** Bij Artikel 9 Begeleiding Als ouders meerdere kinderen hebben op verschillende scholen is het bijna onmogelijk om alle kinderen op hun schoolweg te begeleiden. Ook zijn de starttijden van de scholen vaak identiek, wat het wegbrengen of meereizen lastig maakt en bovendien het OV en de weg tijdens spitsuren extra belast. Het netwerk inzetten kan incidenteel maar is geen structurele oplossing voor halen/brengen. **Vraag:** Gaat u zich inzetten om de aanvangtijden van scholen de differentiëren en af te stemmen zodat ouders die dat willen/kunnen de kinderen kunnen wegbrengen/begeleiden? <u>Antwoord</u> Zie ook antwoord op vraag 9 (D66). In de praktijk wordt gezien dat er tussen de openingstijden van het regulier onderwijs en het speciaal onderwijs al verschillen zitten. Het college is van mening dat er vele andere factoren spelen bij de vraag wel of niet differentiëren en in mindere mate het leerlingenvervoer. Het college zal dan ook niet vanuit het leerlingenvervoer zich inzetten om de aanvangstijden van scholen te differentiëren.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
27.	PvdD	**Vraag:** Bij Artikel 10. Peildatum leeftijd leerling Startdatum schooljaar lijkt de meest praktische peildatum voor de leeftijd. **Vraag:** Is het begin van het schooljaar geen betere peildatum voor de leeftijd? <u>Antwoord</u> Deze peildatum wordt al jaren gehanteerd en is duidelijk. Ieder jaar verandert de start van het schooljaar en daarmee maakt het de bepaling van de leeftijd complex.
28.	PvdD	**Vraag:** Bij Artikel 12. Bekostiging van de kosten van openbaar vervoer en vervoer per fiets Jongeren maken nu al vaak gebruik van OV. Geld hiervoor komt uit gezin of andere potjes. Verwacht mag worden dat deze voorziening van gemeentewege extra kosten zal opleveren. **Vraag:** Is de gemeente zich van extra kosten bewust? <u>Antwoord</u> In het basisonderwijs zien we op dit moment weinig gebruik van het OV, alleen de leertrajecten die nu ingezet worden bij kinderen in groep 8 waarbij de ouders toestemming hebben gekregen. In het voortgezet speciaal onderwijs zien we ook dat veel leerlingen niet met het OV gaan, maar nog steeds met taxivervoer. Het college verwacht extra kosten in het OV, echter een daling van de kosten van het taxivervoer. Het taxivervoer is aanzienlijk duurder dan het verstrekken van een OV-abonnement.
29.	PvdD	**Vraag:** Jongeren met OV voorziening, anders dan trajectkaart, kunnen gaan zwerven, kunnen met hun OVkaart overal naar toe. **Vraag:** Is het wenselijk dat jongeren ook andere reizen dan naar school kunnen maken? Leidt dat niet tot meer problemen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord Het vergroten van de zelfredzaamheid is niet alleen gericht op de route naar school, maar ook naar bijvoorbeeld stage, familie of vrienden. De verwachting van het college is dat niet tot meer problemen leidt.
30.	PvdD	**Vraag:** Bij Artikel 13 en 14 Begeleiding in OV We verwachten van ouders dat ze deelnemen aan het arbeidsproces. Begeleiding van kind naar school middels OV vraagt erg veel tijd. Als voorbeeld Schuyttgraaf - VSO Presikhaaf v.v. kost ruim twee uur. En 's middags weer terug. **Vraag:** Is dat realistisch en wenselijk? Antwoord Zie antwoord vraag 9 (D66)
31.	PvdD	**Vraag:** Artikel 16. Bekostiging op basis van de kosten van eigen vervoer Er is een groep ouders (eenoudergezinnen) die structureel problemen heeft met geld. Geld beschikbaar stellen aan ouders brengt het risico dat dit voor andere doeleinden wordt gebruikt. Brood is belangrijker dan brandstof. In de praktijk een aanzienlijk probleem. **Vraag:** Op welke manier kan/kunnen ouder(s) hierin worden ondersteund? Antwoord In de jaren dat de gemeente Arnhem in eerdere verordeningen de mogelijkheid had staan om een vergoeding te verstrekken voor het gebruik van eigen auto is er, zover te achterhalen, geen situatie geweest waarbij ondanks de bekostiging kinderen niet naar school werden gebracht wegens financiële problemen. Mocht een situatie zich voordoen dan zal de betrokken wijkcoach dit verder oppakken.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
32.	GroenLinks	Vraag: Wij zijn benieuwd naar de reactie van de portefeuillehouder op de 4 van de 5 vragen/kanttekeningen die de adviesraden in hun brief hebben gesteld. Een vraag van de adviesraden omtrent de communicatie naar ouders en andere stakeholders werd al beantwoord in de verordening. 1. Op het moment dat het team vervoer geen vervoer toekent aan de inwoner, dan adviseren wij dat de wijkcoach wel kijkt naar andere oplossingen. Immers de inwoner heeft een vraag omtrent vervoer. 2. De wijkcoaches geven nu geen indicatie meer voor vervoer, wie past de hardheidsclausule nu toe? Mag een wijkcoach dit doen? 3. Er is een goede samenwerking tussen de wijkcoaches en het team vervoer. De wijkcoach kent de context van de vraag van de inwoner. Voor het toekennen van vervoer is de context van een vervoersvraag van belang. 4. Het is goed om de beleidsregels regelmatig te evalueren. Wij zouden graag betrokken worden bij deze evaluatie. <u>Antwoord</u> Zie antwoord vraag 13 (SP)
33.	GroenLinks	**Vraag:** Artikel 5. Waarom kiest het college voor de ‘dichtstbijzijnde toegankelijke school’ als uitgangspunt bij de toekenning van vervoer? Is de wethouder het met GroenLinks eens dat het belangrijkste uitgangspunt moet zijn dat de school geschikt is voor een leerling. En is de wethouder bereid om de ‘dichtstbijzijnde geschikte school’ tot uitgangspunt te maken?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord In de beleidsregels staat een toelichting op wat bedoeld wordt met toegankelijke school op basis van wetgeving: Als toegankelijke school is dan aan te merken de school van de verlangde godsdienstige of levensbeschouwelijke richting dan wel de openbare school. Daar komt een tweede criterium bij, namelijk de school van de soort waarop de leerling is aangewezen op grond van zijn lichamelijke of geestelijke toestand. Hiermee voldoet de verordening aan de alle wettelijke voorschriften en is het voor een ieder duidelijk wat er wordt bedoeld.
34.	GroenLinks	**Vraag:** Artikel 6. Een loopafstand van 2 km tot een opstapplaats is voor kinderen en ouders die goed ter been niet meteen een probleem. Maar voor ouders met kinderen, of meerdere kinderen in een rolstoel is dit een hele klus. Deze ouders geven aan moeite te hebben met de afstand van 2 km. Waarom kiest het college voor het handhaven van de 2 km grens? Zijn de ouders en kinderen die slecht ter been meegenomen in deze beslissing? En is de wethouder bereid om een uitzondering te maken voor deze groep? Antwoord De opstapplaats is de plaats waar een leerling onder begeleiding van een ouder (of eventueel zelfstandig) naar toe kan komen en waar het kind opstapt in het taxibusje. Op basis van jurisprudentie is deze op maximaal 2 kilometer gezet (zie artikel 6 lid 2 van de Verordening). In artikel 6 van de beleidsregels is ook rekening gehouden met ouders die niet in staat zijn om kinderen naar een opstapplaats te begeleiden.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
35.	GroenLinks	**Vraag:** Tot slot hebben wij uit de beantwoording van de technische vragen moeten constateren dat het effect van deze verordening niet inzichtelijk is. Er is geen indicatie gegeven van het aantal leerlingen dat door deze verordening niet meer in aanmerking komt voor de huidige leerlingenvervoer. Is de portefeuillehouder het met de GroenLinks-fractie eens dat door het ontbreken van een prognose/potentieel effect het ingewikkeld is om als raad te instemmen met deze verordening? Wat is zijn reactie hierop? <u>Antwoord</u> Op dit moment is het op basis van de huidige toewijzingen niet duidelijk voor hoeveel leerlingen de situatie zal veranderen. Iedere casus zal opnieuw moeten worden bekeken en beoordeeld. Waar we met name wijzigingen van situaties gaan zien is voor de leerlingen die in de buurt (binnen 6 km van huis) naar school gaan. Dit omdat er nu geen kilometercriterium geldt en dit criterium ook niet geldt voor leerlingen die vanwege hun structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap wellicht niet zelfstandig of onder begeleiding fietsend of met OV kunnen. Om hoeveel leerlingen het gaat is niet bekend, aangezien er o.a. geen overzicht van afstanden tussen huis en school per leerling is. Ook gaan we wijzigingen zien in het voortgezet speciaal onderwijs en groep 8, waar meer ingezet gaat worden op het leertraject. Echter kan ook hier niet bij voorbaat gesteld worden dat voor alle leerlingen in de hiervoor genoemde groep de situatie gaat wijzigen, aangezien hierbij bekeken moet worden of het mogelijk is voor de leerling om op basis van structurele lichamelijke, verstandelijke, zintuiglijke of psychische handicap wel deel te nemen aan het leertraject. De doelstelling van deze verordening is het vergroten van de zelfredzaamheid en daarmee het beperken van de inzet van taxivervoer. Ter aanvulling wordt verwezen naar het antwoord op vraag 16 (SP).

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 13 mei 2020

Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat

Zaaknummer:	452292
Portefeuillehouder:	R. Paping

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers van Butselaar (AC), Bouma (PvdA), van Es (VVD), Prinsen (GL), Dijk (D66), de Groot (Partij voor de Dieren), Broersma (ChristenUnie), Hutten (CDA), en Elfrink (SP).
De fracties van de PVV, DENK/Verenigd Arnhem en de Arnhemse Ouderenpartij waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Besproken zijn de ingediende (concept-)moties (20M70, 20M72, 20M73 en 20M74) en het (concept-)amendement (20A32).
De indieners van motie 20M72 hebben aangegeven nog te bezien of de motie wel of niet wordt ingediend n.a.v. de toezegging van de wethouder.

Toezegging
Wethouder Paping heeft toegezegd zijn volledige inzet te geven voor de groene inrichting van het parkeerterrein ten westen van de Bethel Pinksterkerk. De wethouder neemt de motie 20M72 over.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

B. Kranenborg

De voorzitter,

C.J.M. Kalthoff

Arnhem, 19 mei 2010

Toelichting op de besluitvorming van de gemeenteraad over het bestemmingsplan Vlierstraat in de raadsvergadering van 20 mei as.

Vraagstelling
Op woensdag 13 mei heeft de behandeling van het bestemmingsplan Vlierstraat plaatsgevonden. Een van de besproken onderwerpen is de mogelijkheid dat binnen de bestemming maatschappelijk in de pastorie 1 woning wordt gerealiseerd. Hierbij werd de vraag gesteld in welke mate VHV zich de afgelopen jaren heeft ingespannen om de maatschappelijke functie te realiseren en waarom dit nog niet gelukt is. Vanuit Volkshuisvesting hebben wij de behoefte om hier kort een toelichting op te geven.

Inspanningen en mogelijkheden
Volkshuisvesting heeft het pand in 2016 heeft aangekocht met als oogmerk het vestigen van een maatschappelijke functie. De inspanningen hadden allereerst betrekking op het project MIJNwijk, kleinschalige wijkeconomie om in de wijk de economie aan te jagen. Dit geheel had een uitwerking kunnen krijgen in de vorm van een buurtonderneming / Herberg in de voormalige pastorie. Het vestigen van een buurtonderneming is enerzijds niet gelukt omdat het draagvlak en draagkracht van Malburgen–West onvoldoende bleek voor het starten van een buurtonderneming, anderzijds omdat een (buurt)onderneming bij nader inzien niet past in de naderhand gedefinieerde maatschappelijke functie. Een verdere zoektocht naar een maatschappelijke functie werd mede gehinderd door de indeling van het pand. De pastorie heeft de indeling van een normaal woonhuis: op de begane grond een woonkamer en keuken met bergruimte en op de verdieping drie slaapkamers met badkamer. Een woonfunctie is dan ook het meest voor de hand liggende gebruik en is historisch ook altijd als het geval geweest. Het pand leent zich niet tot nauwelijks voor een gecombineerde functie, omdat het daarvoor eenvoudig weg veel te klein is. Dit is een belangrijk verschil met bijvoorbeeld buurtcentrum de Lommerd, waar deze combinatie wel is gelukt. Overigens is deze situatie vergelijkbaar met andere voorbeelden binnen Arnhem waar voormalige woonhuizen bij een kerkgebouw voor wat betreft de bestemming gewijzigd zijn naar de bestemming wonen.

Kaders en regelgeving
Volkshuisvesting ziet de noodzaak om op deze locatie te komen tot een passende invulling. Vooralsnog is getracht om de invulling te realiseren met een maatschappelijke functie. Een maatschappelijke functie die inpasbaar is binnen de voor ons geldende kaders en regelgeving is echter (nog) niet gevonden. Ook voor een maatschappelijke functie dient de financiële haalbaarheid door ons aangetoond te worden. Het simpelweg "omniet" of buiten de financiële kaders beschikbaar stellen van het pand aan een maatschappelijke functie achten wij niet mogelijk. Doordat de zoektocht naar een maatschappelijke functie

tot nu toe geen haalbare invulling heeft opgeleverd, en er ook geen zicht is dat dat binnen afzienbare tijd wordt gevonden, zien wij ons genoodzaakt om een alternatieve invulling voor te stellen.
De pastorie staat momenteel leeg en een verdere voortzetting van de leegstand wordt door alle betrokken partijen als onwenselijk ervaren. Om het risico op voortdurende leegstand te verkleinen is de in het bestemmingsplan opgenomen mogelijkheid voor de realisatie van 1 woning van groot belang.

Wij hopen dat op deze wijze inzicht is gegeven op de door Volkshuisvesting geleverde inspanning inzake de maatschappelijke functie en de door ons aangedragen motieven inzake de noodzaak tot het opnemen van een woonbestemming.

In afwachting van uw besluitvorming.

Met vriendelijke groet,
Volkshuisvesting Arnhem

Rien Maters
Projectmanager Vastgoed

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat
Amendement van het lid	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel Amendement	Wens buurt honoreren: (deels) maatschappelijke bestemming Parochiehuis
Nummer Zaaknummer	**20A32** 452292

De ondergetekende(n) stel(t)(len) het volgende amendement voor:

Aan het raadsvoorstel Vaststellen bestemmingplan Malburgen - Vlierstraat wordt het volgende beslispunt toegevoegd:

- het raadsvoorstel bestemmingsplan Vlierstraat wordt vastgesteld met dien verstande dat het parochiehuis een gemengde functie wonen/maatschappelijk krijgt, waarbij minimaal de maatschappelijke functie minimaal de helft van het perceel dient te beslaan

Toelichting;
- een maatschappelijke (buurt)functie is een wens van wijkbewoners.
- de wijk Malburgen-west neemt opnieuw een grote verantwoordelijkheid voor de inbreidingsopgave woningbouwvoorraad in onze stad. Het is redelijk deze wens van buurt te honoreren.
- Met de formulering in het voorliggende raadsvoorstel is het waarschijnlijk dat het parochiehuis geheel een woonfunctie krijgt. Dit amendement borgt een deels maatschappelijke bestemming

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat
Motie van	Vincent Bouma - PvdA GroenLinks - Cyriel Prinsen
Titel motie	Een boom is een boom
Nummer Zaaknummer	20M70 **452292**

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- We de afgelopen maanden zo niet jaren veel discussies hebben gevoerd over bomen
- Een particuliere boom net zo groen is als een openbare boom
- Malburgen west relatief versteend is
- Er door deze bouwplannen 20 bomen verdwijnen, en maar 16 bomen terug komen

Overwegende dat:

- Tijdens de discussies over het bomenplan bleek dat we als Arnhem een groene stad willen zijn
- Het voor bewoners wat beleving betreft niet uit maakt of een boom op particuliere grond staat of op openbare grond
- De bewoners van de vlierstraat ook een groene wijk verdienen
- Mocht er in de huidige plannen geen ruimte zijn, de rest van malburgen nog genoeg ruimte bied voor bomen

Verzoekt het college:

- Minimaal 20 bomen aan te planten ter compensatie van de 20 gekapte bomen
- Deze bomen te planten binnen de grenzen van dit bestemmingsplan, of indien dit niet mogelijk is, dit te doen binnen een straat van 500m van de Vlierstraat

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA
GroenLinks - Cyriel Prinsen

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Nieuwbouw spreiden over de stad
Nummer Zaaknummer	**20M73** 452292

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;
- het college voorstelt om in Malburgen aan de Vlierstraat 23 woningen in het middeldure segment te realiseren;
- hiermee extra druk ontstaat qua verkeer, parkeren en mensen, een stuk onbebouwd groen verdwijnt, en dat dit ten koste gaat van de leefbaarheid;

Overwegende dat;
 -de wijk Malburgen de afgelopen decennia al ruimschoots verantwoordelijkheid heeft genomen voor de nieuwbouw opgave in onze stad;
-de wijk Malburgen al onder druk staat op het gebied van leefbaarheid;
-het toevoegen van woningen, ook als het middeldure- en dure woningen betreft, de druk op deze wijken verder doet toenemen;
-het project Witsenstraat (Hoogkamp) waar enkele tientallen sociale huurwoningen zouden worden gerealiseerd nog steeds leegstaat,
-het aantal te realiseren woningen op de RIN-lokatie door toedoen van de buurt fors is verminderd,
- de wijken 12 en 13 de afgelopen decennia nauwelijks hebben bijgedragen aan de woningbouwopgave in de stad,

Spreekt uit;
- inbreidingslocaties voor woningbouw te willen spreiden over de wijken van de stad en daarbij te streven naar diversificatie van het woonaanbod,

Draagt het college op;
- minimaal 1000 nieuwbouwwoningen te plannen in de volgende wijken:

- Wijk 12 Burgemeesterswijk en Hoogkamp (CBS-wijkcode:020212)
- Wijk 13 Schaarsbergen en omgeving (CBS-wijkcode:020213)

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat
Motie van	Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP
Titel motie	Verkeersmaatregelen voor de Gelderse Rooslaan en omgeving
Nummer Zaaknummer	**20M74** 452292

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat;
- de wijk Malburgen de afgelopen decennia een flinke verantwoordelijkheid heeft genomen voor de nieuwbouwopgave in onze stad,

Overwegende dat;
- de verkeersdrukte op de Gelderse Rooslaan door de nieuwbouw van de afgelopen jaren is toegenomen en door de geplande nieuwbouw nog verder zal toenemen;
- de verkeersveiligheid rond de Gelderse Rooslaan, ook wel de Gelderse Racebaan genoemd, al jarenlang in het geding is en bezorgde bewoners in 2018 actie hebben gevoerd voor de verkeersveiligheid in hun buurt en nog steeds aangeven dat de situatie zeer zorgelijk is,
- de raad vorig jaar één miljoen euro uit het project Malburgen heeft onttrokken ten behoeve van de algemene middelen;

Draagt het college op;
- minimaal €100.000 uit de reserves van het grondbedrijf / de algemene reserve ter beschikking te stellen aan het wijkbudget van Malburgen voor het realiseren van maatregelen die de verkeersveiligheid rond de Gelderse Rooslaan bevorderen;
- deze maatregelen in samenspraak met bewoners te bepalen;

en gaat over tot de orde van de dag

Elfrink - Dobbe - Cetintas - SP

Gemeenteraad Arnhem

Bijeen op	20 mei 2020
Ter bespreking van	Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat
Motie van	Vincent Bouma - PvdA Daniël Becker - ChristenUnie
Titel motie	Een veilig gevoel is belangrijker dan cijfers, en daar is geld voor nodig
Nummer Zaaknummer	**20M80** 452292

De Raad,

Gehoord de beraadslaging,

Constaterende dat:

- Er in het verleden vanuit de buurt al vaker aangegeven is dat er veel onveilige situaties op de Gelderse (Race) Rooslaan zijn
- Door de bewoners van de vlierstraat in de zienswijze aandacht wordt gevraagd voor deze onveilige situatie
- Deze plannen zorgen voor een extra oprit op de Gelderse (Race) Rooslaan
- Dit bestemmingsplan uitgaat van parkeren aan beide zijden van de Vlierstraat
- Het verkeer in Malburgen-West steeds meer toe neemt
- Er geen potje met geld beschikbaar is voor de maatregelen voortkomend uit het overleg met de verkeerswerkgroep.

Overwegende dat:

- Veel van deze op en afritten onoverzichtelijke punten opleveren, o.a. door geparkeerde auto’s
- Cijfers niet alles zeggen, zo worden bijna ongevallen niet geregistreerd, maar leveren deze wel een onveilig gevoel op
- De Gelderse (Race) Rooslaan niet de enige straat in Malburgen-West is waar deze signalen over ontvangen worden
- Je niet met bewoners in overleg moet gaan als de eventuele uitkomsten niet uitvoerbaar zijn.

Verzoekt het college:

- Om de verkeersveiligheid in Malburgen-West, maar rond de Gelderse (Race) Rooslaan in het bijzonder, te onderzoeken
- Hierbij de Verkeerswerkgroep Malburgen-West te betrekken
- Hierbij niet alleen naar harde cijfers te kijken maar ook het veiligheidsgevoel dat leeft bij de bewoners nadrukkelijk mee te nemen
- De uitkomsten hiervan, inclusief een aantal scenario's (met financiële onderbouwing) met de raad te delen.

en gaat over tot de orde van de dag

Vincent Bouma - PvdA
Daniël Becker - ChristenUnie

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 452292

Onderwerp: Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat

Voorstel

1. In de naar aanleiding van het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' ingediende zienswijze, geen redenen te vinden die leiden tot vaststelling van dit bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' in gewijzigde vorm ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan, zoals dit op grond van artikel 3.8 Wet ruimtelijke ordening ter inzage heeft gelegen.
2. In afwijking van het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' zoals dat ter inzage heeft gelegen, aan de bestaande bomenrij aan de Gelderse Rooslaan gelegen tussen de weg en het bestaande voetpad, de dubbelbestemming 'Waarde - Landschap 1' toe te voegen.
3. Het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat', zoals vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.961-0301.gml met bijbehorende regels en toelichting, gewijzigd vast te stellen.
4. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening.

Inleiding

Woningbouwcorporatie Volkshuisvesting is voornemens om samen met ontwikkelaar Ter Steege grondgebonden woningen te realiseren aan de Vlierstraat in Malburgen-West. Het terrein is gelegen tussen de Bethel Pinksterkerk en de Vlierstraat. Op deze locatie stond tot circa tien jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Deze school is nu gevestigd in de nieuw gebouwde brede school (MFC) De Spil. Na de sloop van de school is het gebied tijdelijk ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het vastgestelde Ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998. Het project is ook wel bekend onder de naam Ww11. Het plan is om aan de oostzijde van de kerk 23 grondgebonden woningen te realiseren. Tevens wordt het mogelijk gemaakt om de huidige pastorie te transformeren naar één woning. Ook blijft hier een maatschappelijke functie mogelijk. In afbeelding 1 is het plangebied weergegeven.

Een deel van het terrein dat voorzien is voor woningbouw is in gebruik als parkeerterrein voor de kerk. Dat parkeerterrein wordt verplaatst naar de westzijde van de kerk. Het parkeren past hier binnen het geldende bestemmingsplan. Dit terrein was tot voor kort in gebruik als bouwterrein voor de bouw van de naastgelegen woontorens in de dijkzone.

De voorgenomen ontwikkeling is niet in overeenstemming met het geldende bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010'. Om die reden is de vaststelling van een nieuw bestemmingsplan voor dit gebied noodzakelijk. Voorliggend bestemmingsplan voorziet hierin.

GEMEENTE Arnhem

Afbeelding 1 Luchtfoto en ligging van het plangebied

Het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' heeft van 19 december 2019 tot en met 29 januari 2020 ter inzage gelegen. U bent hierover met een raadsbrief (d.d. 17 december 2019) geïnformeerd. Tijdens deze periode is één zienswijze ingediend. Deze zienswijze geeft geen aanleiding om voor te stellen het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen. Een samenvatting van de zienswijze en de beantwoording zijn opgenomen in het zienswijzenrapport (bijlage 1 bij dit raadsvoorstel).

Gedurende het proces is geconstateerd dat de bestaande bomenrij aan de Gelderse Rooslaan gelegen tussen de weg en het bestaande voetpad in het huidige bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010' bescherming geniet. De bomenrij is in de 'Groenvisie 2017 - 2035' aangegeven als een structuur-dragende bomenrij. Per abuis is deze bescherming niet overgenomen in het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat'. Het voorstel is dan ook om het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' op dit onderdeel gewijzigd vast te stellen.

Beoogd effect

Het planologisch mogelijk maken van de beoogde woningbouw aan de Vlierstraat in Malburgen-West.

Argumenten

1.1 De ingediende zienswijze geeft geen aanleiding om het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan is één zienswijze ingediend. De zienswijze is ingediend door de bewoners van de Vlierstraat 9 en 17. Zij vertegenwoordigen meerdere bewoners van de Vlierstraat.

Het stedenbouwkundig plan is in een aantal bijeenkomsten besproken en tot stand gekomen met de overleggroep Vlierstraat. De indieners van de zienswijze zijn actief betrokken geweest bij het proces, hetgeen geleid heeft tot een aantal aanpassingen. Zij geven aan tevreden te zijn over de geboden kans om mee te denken en de aanpassingen. Ondanks de geboden participatie hebben zij een aantal punten waarop zij een zienswijze hebben ingediend.

De bewoners van de Vlierstraat hebben zorgen over toename van parkeerdruk nabij de Vlierstraat. Daarnaast hebben zij in algemene zin zorgen over leefbaarheid, verkeersdrukte en parkeerdruk in de gehele wijk Malburgen-West. Tevens verzoeken zij om de gronden van de naast het plangebied gelegen kerk en parochiehuis integraal te betrekken bij de planontwikkeling. Ook zijn zij van mening dat de nieuwe groenstrook aan de Vlierstraat te beperkt is en vragen zij een nadere onderbouwing van het besluit van het college van 10 december 2019 om geen milieueffectrapport op te stellen.

In het zienswijzenrapport (bijlage 1 bij dit raadsvoorstel) is de zienswijze samengevat en beantwoord. Wij zijn van mening dat er een goed afgewogen plan is ontwikkeld dat rekening houdt met de locatie en de belangen van de omgeving en omwonenden.

In de zienswijze hebben wij geen aanleiding gevonden om uw raad voor te stellen het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen.

2.1 Gebrek aan bescherming bomenrij Gelderse Rooslaan wordt hersteld.

Gedurende het proces is geconstateerd dat de bestaande bomenrij aan de Gelderse Rooslaan tussen de weg en het bestaande voetpad in het huidige bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010' bescherming geniet. De bomenrij is in de 'Groenvisie 2017 - 2035' aangegeven als een structuurdragende bomenrij.

De bescherming bestaat uit een verplichting om bij bepaalde werkzaamheden zoals het rooien van houtgewassen, een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden aan te vragen. Per abuis is deze bescherming niet overgenomen in het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat'.

Het voorstel is om deze omissie te herstellen door het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' op dit onderdeel gewijzigd vast te stellen. Voor de regels is aansluiting gezocht bij de regels van het

'Facetplan Groen en Bomen'. Er is gekozen voor dezelfde soort regeling die van toepassing is op de overige bomen aan de Gelderse Rooslaan die ook onderdeel zijn van de structuurdragende bomenrij.

3.1 Het plan voorziet in de behoefte aan woningen in de wijk Malburgen.

Dit plan voorziet in de toevoeging van 23 grondgebonden woningen in de wijk Malburgen-West en de mogelijkheid om de huidige pastorie te transformeren naar één woning. Gezien de beleidsmatige, ruimtelijke en milieuoverwegingen zoals beschreven in de toelichting van het bestemmingsplan is deze ontwikkeling een waardevolle toevoeging voor de wijk Malburgen en de stad Arnhem.

Op buurtniveau wordt de ruimtelijke structuur verbeterd door het toevoegen van twee bouwstroken waarbij de achtertuinen aan elkaar grenzen. Zodoende ontstaat er een heldere ruimtelijke structuur waarbij de aanwezige kerk haar eigen identiteit in de verkaveling van de buurt behoudt.

3.2 De ontwikkeling past binnen de subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027.

De ontwikkeling 'Malburgen-Vlierstraat' voldoet aan meerdere van de kwalitatieve toetsingscriteria uit de subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027. Ook qua aantal woningen past de ontwikkeling binnen subregionale afspraken.

Het programma bestaat uit 23 koopwoningen in het middensegment dan wel beleggingshuurwoningen (boven de huurliberalisatiegrens). De ontwikkeling draagt bij aan de doelstellingen van het Ontwikkelingsplan Malburgen en aan de huidige vraag naar woningen.

Woningen in het middeldure segment vormen een aanvulling op het bestaande aanbod, dat in Malburgen-West voor ongeveer de helft bestaat uit sociale huurwoningen. Voor de locatie Vlierstraat is vanuit het Ontwikkelingsplan Malburgen 1998 (Nota Bouwstenen) het streven naar middeldure grondgebonden woningen in de vrije sector om meer balans te krijgen in de koop/huurverhouding in Malburgen en zo bij te dragen aan een gevarieerdere wijkopbouw.

Op de locatie stond tot circa tien jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Na de sloop van de school is het gebied tijdelijk ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het Ontwikkelingsplan Malburgen. Het betreft een ontwikkeling binnen het bestaand stedelijk gebied die aansluit bij een van de doelstellingen uit de Subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027 om waar mogelijk te kiezen voor inbreiding in plaats van uitbreiding.

Samenvattend kan worden gesteld dat er zowel kwantitatief als kwalitatief behoefte is aan deze woningen.

3.3 Het plan heeft geen negatieve invloed op Natura-2000 gebieden.

Voor dit bestemmingsplan is een berekening uitgevoerd naar de te verwachten stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden als gevolg van de bestaande ontwikkelingen. Gerekend is met de module voor plannen in AERIUS. Hierbij is uitgegaan van vier hoekwoningen en negentien tussenwoningen. Uit de berekeningen blijkt dat er geen rekenresultaten hoger zijn dan 0,00 mol/ha/jaar. Dat betekent dat er

geen sprake is van negatieve significante effecten op Natura-2000 gebieden. Hiermee vormt het aspect stikstof geen belemmering voor dit bestemmingsplan.

3.4 Het plan voorziet in een kwalitatieve verbetering van de groenvoorziening.

Malburgen heeft een vastgestelde Grondexploitatie van vóór 2 oktober 2006. De gemeentelijke regels groencompensatie 2017 zijn dus niet van toepassing. Toch is het belangrijk om de groenbalans inzichtelijk te maken. De groenbalans voor het project lijkt op het eerste oog negatief uit te vallen. Een groot deel van het huidige terrein is echter geen openbare ruimte terwijl dat op dit moment wel als zodanig overkomt en wordt gebruikt.

In de oorspronkelijke situatie stond hier een school met rondom verharding en beplanting. Deze school is een aantal jaren geleden gesloopt en in afwachting van herontwikkeling is er een groene speelruimte voor teruggekomen.

De huidige aanwezige bomen staan nu verspreid over openbaar en privaat terrein. Om de woningbouwontwikkeling mogelijk te maken worden er bomen verwijderd, waarvan een aantal een zeer korte levensverwachting hebben. In de nieuwe situatie worden er zestien nieuwe bomen toegevoegd in de openbare ruimte. In de openbare ruimte is er in totaal sprake van een toename van tien bomen ten opzichte van het huidige aantal bomen in de openbare ruimte (zie figuur 1). Deze herinrichting is daarnaast een kwalitatieve groenverbetering van het gebied.

	aanwezige bomen			kappen aanwezige bomen			handhaven aanwezige bomen			nieuwe bomen	totaal aantal bomen
	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	openbare ruimte	openbare ruimte nieuwe situatie
huidige situatie	24	10	14	20	7	13	4	3	1		4
stedenbouwkundig plan										16	16
	24			20			4			16	20

Figuur 1 Overzicht bomen

Juridisch gezien is de groenbalans positief. In het nieuwe bestemmingsplan krijgt circa 2000 m^2 de bestemming 'Groen'. Deze gronden hebben in het huidige bestemmingsplan voor het grootste gedeelte de bestemming 'Maatschappelijk'. Er is dus een forse toename van gronden specifiek bestemd voor 'Groen' waarbij het groen juridisch ook is beschermd.

4.1 Exploitatieplan is niet noodzakelijk.

De gemeente heeft met de initiatiefnemer afspraken gemaakt over de grondexploitatie: er is een overeenkomst gesloten. Het gemeentelijk kostenverhaal is hiermee verzekerd. Daarom is het vaststellen van een exploitatieplan niet noodzakelijk.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Er is niet aan de zienswijze tegemoet gekomen.

Naar aanleiding van de zienswijze wordt voorgesteld het bestemmingsplan niet te wijzigen. Er wordt een andere belangenafweging gemaakt en niet tegemoet gekomen aan de zienswijze. Dit kan in de vervolgprocedure leiden tot beroep tegen het vastgestelde bestemmingsplan.

Financiën

De gemeente heeft met initiatiefnemer Volkshuisvesting afspraken gemaakt over de grondexploitatie: er is een overeenkomst gesloten. Daarin is onder meer geregeld dat Volkshuisvesting een financiële bijdrage aan de gemeente voldoet ter dekking van de gemaakte kosten zoals genoemd in de artikelen 6.2.3 t/m 6.2.5 Bro. Omdat het verhaal van de kosten van de grondexploitatie over de in het plan begrepen gronden met deze overeenkomst anderszins verzekerd is, is het maken van een exploitatieplan op grond van artikel 6.12 lid 2 Wro niet nodig.

Uitvoering

Na vaststelling wordt het vastgestelde bestemmingsplan zes weken ter inzage gelegd. Daarna kan eventueel een beroepsprocedure bij de Afdeling Bestuursrechtspraak van de Raad van State volgen.

Communicatie

Omwonenden zijn actief geïnformeerd en betrokken geweest bij de plannen voor deze locatie. Er is in een vroeg planstadium contact geweest met het Wijkplatform Malburgen West. Uit dit contact is een overleggroep Vlierstraat ontstaan, die bestaat uit een aantal bewoners die in de buurt van het plangebied wonen.

Samen met deze groep bewoners is het stedenbouwkundig plan in een aantal bijeenkomsten besproken en tot stand gekomen. Tijdens dit proces zijn verschillende aanpassingen in het plan gedaan. Dat stedenbouwkundig plan is de onderlegger voor dit bestemmingsplan.

Het conceptbestemmingsplan is in het kader van het vooroverleg op grond van artikel 3.1.1 Besluit ruimtelijke ordening toegezonden aan het Waterschap Rivierenland. Het Waterschap heeft ten aanzien van het plan geen op- of aanmerkingen.

Tijdens de terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan is een informatieavond georganiseerd waarin de omwonenden zijn geïnformeerd over het ontwerpbestemmingsplan en het inrichtingsplan voor de openbare ruimte. De ontwikkelaar heeft tijdens deze avond ook de bouwplannen verder toegelicht.

De terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan heeft plaatsgevonden in de Staatscourant, in het digitaal gemeenteblad en in de Arnhemse Koerier.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Bijlage 1. Zienswijzerapport
- Vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' (regels, toelichting inclusief 11 bijlages, plankaart)
- Zienswijze compleet (geanonimiseerd)

Ter inzage stukken voor gemeenteraad

- Zienswijze compleet (niet geanonimiseerd - **vertrouwelijk**)

RAADSVOORSTEL

Besluit van

Zaaknummer 452292

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 24 maart 2020, nummer 452292 ;
overwegende dat:

a. het bestemmingsplan gewijzigd wordt vastgesteld anders dan naar aanleiding van een zienswijze van het Rijk of gedeputeerde staten, waardoor het besluit tot vaststelling van het bestemmingsplan op grond van Artikel 3.8, lid 4, van de Wet ruimtelijke ordening zes weken na de vaststelling bekendgemaakt moet worden;
b. het Rijk en gedeputeerde staten op voorhand instemmen met het eerder bekend maken van het besluit wanneer daarbij geen nationale of provinciale belangen aan de orde zijn;
c. het bestemmingsplan en de wijzigingen geen betrekking hebben op nationale of provinciale belangen;
d. het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat bouwplannen toelaat zoals bedoeld in artikel 6.2.1 van het Besluit ruimtelijke ordening;
e. het kostenverhaal samenhangende met deze bouwplannen op basis van een overeenkomst over grondexploitatie ex afdeling 6.4 Wro anderszins verzekerd is;
f. het bepalen van tijdvak of fasering zoals bedoeld in artikel 6.13, lid 1, onder c.4e en c.5e niet noodzakelijk is;
g. het stellen van eisen, regels of een uitwerking van regels als bedoeld in artikel 6.13, lid 2, onder b, c of d niet noodzakelijk is.

Gelet op de artikelen 3.8 en 6.12, lid 2 van de Wet ruimtelijke ordening

besluit:

1. In de naar aanleiding van het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen Vlierstraat' ingediende zienswijze geen redenen te vinden die leiden tot vaststelling van dit bestemmingsplan in gewijzigde vorm ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan, zoals dit op grond van artikel 3.8 Wet ruimtelijke ordening ter inzage heeft gelegen.
2. Het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat', zoals vervat in verbeelding NL.IMRO.0202.961-0301.gml met bijbehorende regels en toelichting, gewijzigd vast te stellen waarbij de volgende wijzigingen zijn opgenomen ten opzichte van het ontwerpbestemmingsplan zoals dat ter inzage heeft gelegen:

Arnhem GEMEENTE

Verbeelding:
Aan het in de onderstaande figuur in rood gearceerde gebied wordt de dubbelbestemming 'Waarde - Landschap 1' toegevoegd.

Regels:
De artikelen 8 tot en met 15 worden hernummerd naar 9 tot en met 16 en een nieuw artikel 8 wordt toegevoegd, met de volgende tekst:

Artikel 8 Waarde - Landschap - 1
8.1 Bestemmingsomschrijving
De voor Waarde - Landschap - 1 aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor behoud, het herstel en de versterking van de op deze gronden voorkomende bomen die onderdeel uitmaken van een structurerende bomenlaan.

8.2 Nadere eisen
Burgemeester en wethouders kunnen ten aanzien van de situering van bouwwerken die mogen worden gebouwd op grond van de andere bestemming(en) nadere eisen stellen ter voorkoming van een onevenredige aantasting van de aanwezige bomen die onderdeel uitmaken van een structurerende bomenlaan.

8.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

8.3.1 Verboden
Het is verboden om zonder of in afwijking van een vergunning van burgemeester en wethouders (omgevingsvergunning) houtgewassen te vellen, rooien en beschadigen.

8.3.2 Uitzonderingen omgevingsvergunningsplicht
De in lid 8.3.1 vervatte verboden gelden niet voor het uitvoeren van werken of werkzaamheden:
die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud en beheer betreffen;
welke op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt, in uitvoering zijn.

8.3.3 Toelaatbaarheid werken en werkzaamheden
Werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 8.3.1 zijn slechts toelaatbaar, indien:
deze verband houden met de doeleinden, die aan de desbetreffende bestemmingen zijn toegekend en hierdoor dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen de landschappelijke waarden en kwaliteiten van de gronden onevenredig worden of kunnen worden verkleind.

8.3.4 Voorschriften
Aan de omgevingsvergunning kunnen voorschriften worden verbonden.

3. Geen exploitatieplan vast te stellen als bedoeld in artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening.

De griffier, De voorzitter,

Zaaknummer: 452292

BIJLAGE 1. ONDERDEEL UITMAKEND VAN HET RAADSVOORSTEL

vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat'

Zienswijzerapport bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat'

Het ontwerpbestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' heeft van 19 december 2019 tot en met 29 januari 2020 ter inzage gelegen. Tijdens deze periode is één zienswijze ingediend. Deze zienswijze is afkomstig van de bewoners van de Vlierstraat 9 en 17 en is ingediend namens de bewoners van de Vlierstraat. Uit hun zienswijze werd in eerste instantie niet duidelijk wie zij precies vertegenwoordigen. Daarom is - *gezien de datum van binnenkomst van de zienswijze buiten de formele zienswijze termijn* - aan de indieners verzocht om een handtekeningenlijst aan te leveren. Deze lijst is ondertekend door 19 personen (16 unieke adressen). Alle ondertekenaars wonen aan de Vlierstraat.

Het stedenbouwkundig plan is in een aantal bijeenkomsten besproken en tot stand gekomen met de overleggroep Vlierstraat. De indieners van de zienswijze zijn actief betrokken geweest bij het proces. Het stedenbouwkundige plan, wat als onderlegger dient voor het bestemmingsplan, is op een aantal punten aangepast naar aanleiding van de bijeenkomsten met de overlegroep Vlierstraat. De indieners van de zienswijze geven aan tevreden te zijn over de geboden kans om mee te denken en de aanpassingen. Ondanks de geboden participatie hebben zij een aantal punten waarop zij een zienswijze hebben ingediend.

In dit zienswijzerapport treft u een samenvatting van de zienswijze aan en de reactie van de gemeente op deze zienswijze. De volledige zienswijze is als bijlage bij de stukken voor de raadsvergadering gevoegd. Dat deze zienswijzen zijn samengevat betekent niet dat bepaalde onderdelen van de zienswijzen niet of niet volledig betrokken zijn in de (belangen)afweging. Alle onderdelen van de zienswijzen zijn in de (belangen)afweging betrokken.

Zienswijze:
De bezwaren richten zich op een aantal uiteenlopende punten. De bezwaren zijn als volgt:

1. *De bewoners van de Vlierstraat hebben zorgen over toename van parkeerdruk nabij de Vlierstraat. In de huidige situatie zijn er voldoende parkeervakken in de wijk. Zij verwachten dat met de nieuwe woningen er meer problemen met parkeren zullen ontstaan. De bewoners stellen dat de nieuwe parkeervakken voor langsparkeren aan de Vlierstraat niet voldoen aan de standaard maatvoering zoals gehanteerd door de CROW.*
2. *De bewoners hebben in algemene zin zorgen over leefbaarheid, verkeersdrukte en parkeerdruk in de gehele wijk Malburgen-West*
3. *De bewoners verzoeken om de gronden van de naast het plangebied gelegen kerk en parochiehuis integraal te betrekken bij de planontwikkeling.*
4. *De nieuwe groenstrook aan de Vlierstraat is naar oordeel van de bewoners te beperkt.*
5. *Het college heeft besloten om geen milieueffectrapport op te stellen. De bewoners zien graag een nadere onderbouwing van dit besluit.*
6. *De bewoners hebben op 21 november 2019 een mail gestuurd aan de gemeente Arnhem en Volkshuisvesting. Zij hebben daar geen reactie op mogen ontvangen en in de zienswijze verzoeken zij alsnog om een reactie.*

Reactie gemeente:
De indieners van de zienswijze wonen in de woningen Vlierstraat 9 en 17. Deze woningen liggen tegenover de ontwikkellocatie. Op afbeelding 1 zijn de woningen blauw omcirkeld.

Afbeelding 1. Ligging woning indieners zienswijze t.o.v. plangebied bestemmingsplan

De beantwoording van de zienswijze volgt de volgorde van de bezwaren.

Ad. 1. Parkeren
Voor de nieuw te bouwen woningen wordt parkeergelegenheid binnen het plangebied gerealiseerd. Voor deze ontwikkeling geldt een parkeernorm van 1,5 parkeerplaats per woning (rijwoning). Dit is volgens het vigerend parkeerbeleid. Bij de ontwikkeling van 23 woningen hoort een parkeerbehoefte van 35 parkeerplekken. Het bestemmingsplan maakt het mogelijk dat de pastorie gebruikt kan worden voor een één woning of en maatschappelijke functie. Bij deze gecombineerde functie hoort een parkeerbehoefte van vier parkeerplekken.

Bij elkaar worden er dus 39 parkeerplekken gerealiseerd binnen het plangebied. Hiervan worden 25 parkeerplekken op het nieuwe parkeerterrein (het pleintje gelegen in het midden van het plangebied) en veertien parkeerplekken langs de Vlierstraat gerealiseerd. Hiermee wordt voldaan aan de geldende parkeernormen zoals gesteld in de 'Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003'.

In artikel 12 en 14 van de regels van het bestemmingsplan (artikel 11 en 13 in het ontwerpbestemmingsplan) is geborgd dat er voldoende parkeerplaatsen worden gerealiseerd. Anders is er sprake van strijd met het bestemmingsplan. Er is dus aangetoond dat er voldoende parkeerplaatsen gerealiseerd kunnen worden en dit is ook juridisch geborgd.

De bewoners stellen dat de nieuwe parkeervakken voor langsparkeren aan de Vlierstraat niet voldoen aan de standaard maatvoering zoals gehanteerd door de CROW. In een eerdere planversie die gedeeld is met de bewoners van de Vlierstraat was de maatvoering van de parkeervakken voor langsparkeren aan de Vlierstraat voorzien op 5,5 meter. Dit is later in het proces aangepast naar 6 meter conform de standaard maatvoering van het CROW. De parkeervakken voor het langsparkeren aan de Vlierstraat voldoen dus aan de standaard maatvoering van de CROW. Dit past ook binnen het bestemmingsplan.

Ad. 2. Zorgen over leefbaarheid, verkeersdrukte en parkeerdruk in de gehele wijk Malburgen-West
In hun zienswijze vragen de bewoners zich af wat de ontwikkeling, in samenhang met andere ontwikkelingen, doen met de leefbaarheid van hun omgeving. De bewoners hebben zorgen over verslechtering van de luchtkwaliteit, de verkeersoverlast in hun wijk, verkeersbewegingen op de Gelderse Rooslaan en de parkeerdruk in de wijk.

Luchtkwaliteit
De beoogde ontwikkeling heeft een geringe verkeersaantrekkende werking. Voor het bestemmingsplan is een zogenaamde 'Niet in betekenende mate toets' (NIBM) opgesteld (bijlage 5 behorende bij het bestemmingsplan). Uit deze NIBM toets blijkt dat de ontwikkeling niet in betekenende mate bijdraagt aan een verslechtering van de luchtkwaliteit.

Verkeersbewegingen
Aan de hand van CROW normen is een inschatting gemaakt van de maximale aantallen te verwachten verkeersbewegingen na realisatie van de woningen. Op basis van de CROW publicatie 317 is uitgegaan van Centrum-stedelijk overig, met een verkeersgeneratie van 5.0 bewegingen per woning per etmaal (weekdag). Er wordt in de publicatie verder uitgegaan van 0.02 vrachtwagenbewegingen per woning. De dan te hanteren intensiteiten staan in Tabel 1.

	Weekdag
Lichte motorvoertuigen	115
Vrachtverkeer	0.46
Totaal aantal verkeersbewegingen	116
Aandeel vrachtverkeer	0,5%

Tabel 1 Berekening extra verkeersbewegingen

De Gelderse Rooslaan is een erftoegangsweg. Een erftoegangsweg kent als richtlijn een maximale intensiteit van 6000 verkeersbewegingen per dag. De meest recente cijfers uit 2018 laten zien dat op het drukste punt van de Gelderse Rooslaan - tussen de Vlierstraat en de Dovenettellaan - er sprake is van 2500 verkeersbewegingen per etmaal (weekdag). Daarnaast is er een prognose beschikbaar voor het jaar 2028. In dat jaar is het te verwachten aantal verkeersbewegingen op het drukste punt van de Gelderse Rooslaan 3800 verkeersbewegingen per etmaal (weekdag).

De woningbouw ontwikkeling aan de Vlierstraat genereert maximaal 116 extra vervoersbewegingen per etmaal (weekdag). Deze extra verkeersbewegingen betekenen weliswaar een toename van het aantal verkeersbewegingen op de Gelderse Rooslaan, maar de toename is ruim passend binnen de maximale capaciteit aan verkeersbewegingen passend bij het type weg (erftoegangsweg).

Parkeerdruk
Zoals in Ad. 1. is aangegeven worden er voldoende parkeerplaatsen gerealiseerd voor de ontwikkelingen die het bestemmingsplan mogelijk maakt. Hierdoor neemt de parkeerdruk niet toe.

<u>Ad. 3. Integraal betrekken kerk en parochiehuis</u>
Naast het plangebied ligt de Bethel Pinksterkerk. De kerk en de er omheen liggende gronden zijn niet opgenomen in het bestemmingsplan. In het stedenbouwkundig plan wordt wel verwezen naar deze gronden, gezien de ruimtelijke relatie die er bestaat. Doordat het kerkgebied niet is meegenomen in het bestemmingsplan wordt door de indieners van de zienswijze aangegeven dat zij de uitvoering van het stedenbouwkundig plan in twijfel trekken.

Het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat is een juridische vertaling van de beoogde nieuwe ontwikkeling die niet passend is in het huidige bestemmingsplan. De kerk is echter wel passend binnen het huidige bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010'. Dit geldt ook voor het nog aan te leggen nieuwe parkeerterrein ten westen van de kerk. Er is dan ook geen juridische aanleiding om deze gronden mee te nemen in het nieuwe bestemmingsplan.

Ook het bereiken van ruimtelijke kwaliteit van het stedenbouwkundig plan staat los van het bestemmingsplan. Het streven van alle betrokken partijen is om het hele gebied, dus ook de gronden van de kerk, in te richten aan de hand van de uitgangspunten van het stedenbouwkundig plan.

Volkshuisvesting is als initiatiefnemer van de woningbouwontwikkeling, mede op verzoek bewoners van bewoners, in gesprek met vertegenwoordigers van het kerkbestuur. Het kerkbestuur begrijpt de wens vanuit de buurt om ook de inrichting van het nieuwe parkeerterrein en de overige ruimte rond de kerk fraai af te werken. Volkshuisvesting en het kerkbestuur proberen door een gezamenlijke offerteaanvraag prijsvoordeel te halen, zodat inrichting van hun gronden binnen de financiële mogelijkheden van de kerkgemeenschap valt.

De wil om samen op te trekken is er. Volkshuisvesting en de gemeente kunnen echter niets afdwingen over de gronden die in eigendom zijn van het kerkbestuur. Voorgaande is op 13 februari 2020 door de projectleider van Volkshuisvesting medegedeeld aan de overleggroep Vlierstraat.

Terzijde wordt opgemerkt dat in de zienswijze verwezen wordt naar punt 9.A en 9.7 van het bestemmingsplan. Dit is niet correct. Punt 9.A en 9.7 worden niet genoemd in het bestemmingsplan maar in een bijlage welke hoort bij een concept versie van het stedenbouwkundig plan. Met de overleggroep Vlierstraat zijn in het voortraject verschillende documenten gedeeld waaronder een concept versie van het stedenbouwkundig plan.

Ad. 4. Groenstrook Vlierstraat
In hun zienswijze stellen de bewoners dat zij ontevreden zijn met de hoeveelheid groen in de Vlierstraat. Zij stellen dat het huidige gebied zich uitermate goed leent om mogelijkheden als gezamenlijk ontplooien van moestuinen en ontmoeten te creëren. Zij stellen dat dit niet meer mogelijk is door de beperkte groenstrook.

Op deze locatie stond tot circa tien jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Deze school is nu gevestigd in de nieuw gebouwde brede school (MFC) De Spil. Na de sloop van de school is het gebied ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998. Het gebied is dus al geruime tijd aangewezen als woningbouw ontwikkel locatie. Door omstandigheden heeft deze ontwikkeling lang op zich laten wachten en is het gebied als tijdelijk groengebied ingericht en in gebruik genomen.

Bij de uitwerking van het plan is zoveel als mogelijk rekening gehouden met een groene inrichting van het plangebied. Het stedenbouwkundig plan is in een aantal bijeenkomsten besproken met de overleggroep Vlierstraat. In een eerste versie van het stedenbouwkundig plan was geen groenstrook aan de Vlierstraat voorzien. Het toevoegen van een groenstrook aan de Vlierstraat is een aanpassing die is voort gekomen uit de bijeenkomsten met de overleggroep Vlierstraat. De aanpassing heeft geresulteerd in een 3,5 meter brede groenstrook met bomen aan de Vlierstraat.

Ad. 5. Milieueffectrapport
Een milieueffectrapportage (m.e.r.) is een middel om milieubelangen af te wegen bij ruimtelijke planvorming. Een m.e.r. is in sommige gevallen verplicht bij de voorbereiding van plannen en besluiten van de overheid die kunnen leiden tot belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu. Een milieueffectrapportage is bijvoorbeeld verplicht bij een woningbouwontwikkeling groter dan 100 hectare of meer dan 2000 woningen.

Voor elk stedelijk ontwikkelingsproject moet echter wel worden beoordeeld of er specifieke omstandigheden zijn die toch een m.e.r. noodzakelijk maken. Voor het bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' zijn verschillende milieuonderzoeken uitgevoerd. Het college van burgemeester en wethouders van Arnhem heeft in haar vergadering van 10 december 2019 besloten om, op basis van de uitgevoerde milieuonderzoeken, voor de ontwikkeling van 23 woningen aan de Vlierstraat in Malburgen-West geen milieueffectrapport op te stellen.

In paragraaf 5.12 van de toelichting van het ontwerpbestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat is een m.e.r. beoordelingsnotitie opgenomen. Uit deze beoordeling blijkt dat de beoogde woningbouwontwikkeling geen belangrijke nadelige gevolgen heeft voor het milieu. De milieuaspecten zijn voldoende inzichtelijk gemaakt en de nadelige gevolgen zijn beperkt. Er is dan ook geconcludeerd dat het plan op zich en in samenhang met andere plannen geen belangrijke negatieve gevolgen zal hebben voor de kenmerken van het gebied zelf, voor de directe omgeving en voor gevoelige gebieden in de omgeving. Het opstellen van een milieueffectrapport is daarom niet noodzakelijk

Ad. 6. Mail
Door omstandigheden heeft zowel de projectleider van de gemeente als de projectleider van Volkshuisvesting niet gereageerd op de mail van de bewoners van de Vlierstraat d.d. 21 november 2019. Op 13 februari 2020 heeft de projectleider Volkshuisvesting, mede namens de gemeente, als nog gereageerd op de mail van 21 november 2019.

Conclusie
In deze zienswijze worden geen redenen gevonden die leiden tot aanpassing van het bestemmingsplan.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. **Raadsvoorstel "Vaststelling bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat"** welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	GroenLinks	**Vraag:** Welke afspraken kan de wethouder maken om ook in de praktijk de hoeveelheid groen te behouden of te laten toenemen? <u>Antwoord:</u> Met Volkshuisvesting zijn afspraken gemaakt over de groeninrichting. Deze zijn vastgelegd in het stedenbouwkundig plan en in het inrichtingsplan. Volkshuisvesting is verantwoordelijk voor de aanleg en realisatie van de groenvoorziening. Na aanleg, oplevering en onderhoudstermijn nemen wij de openbare ruimte gronden als gemeente in beheer. Door in het bestemmingsplan de gebieden die worden ingericht als openbaar groen een groenbestemming te geven wordt gewaarborgd dat die gronden ook als groenvoorzieningen ingericht en gebruikt worden.
2.	PvdA	We hebben het afgelopen jaar in de Arnhemse raad uitgebreid gediscussieerd over groen in het algemeen maar vooral over bomen. Daarom bevreemd het ons ook dat in het huidige bestemmingsplan te lezen staat dat w op locatie terug gaan van 24 naar 20 bomen. Het mag dan juridisch wel correct zijn, toch vind de PvdA dit Raar zeker omdat er in onze ogen ook ruimte is voor meer bomen. Daarom de volgende vragen: **Vraag:** a. Is de portefeuillehouder het met de PvdA eens dat het gezien de discussies en besluiten bij het Arnhemse bomenplan vreemd is dat er in dit plan meer bomen verdwijnen dan terug

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		komen? b. Is de Portefeuillehouder van plan dit nog aan te passen of moet de PvdA hier een motie voor indienen? <u>Antwoord vraag a:</u> In de oorspronkelijke situatie stond hier een school met rondom verharding en beplanting. Deze school is een aantal jaren geleden gesloopt en in afwachting van herontwikkeling volgens Ontwikkelingsplan Malburgen 1998 is er een groene speelruimte voor teruggekomen. Het plan heeft een lang voortraject gekend. Bij de uitwerking van het plan is gekeken naar het aanwezige groen. Er is een plan gemaakt met aandacht voor groen, bomen en een plek voor kleinschalig ontmoeten met speelvoorzieningen. Het plan is in overeenstemming met de regels groencompensatie 2017 zoals verwoord in de Groenvisie 2017 - 2035 die door uw raad is vastgesteld. Er worden nieuwe bomen aangeplant in de openbare ruimte. In de nieuwe situatie staan er twintig bomen in de openbare ruimte. Dat is een toename van tien bomen in de openbare ruimte. <u>Antwoord vraag b:</u> Volkshuisvesting heeft een zorgvuldig plan op laten stellen, in samenwerking met de gemeente en omwonenden waarbij aandacht is geweest voor groen en bomen.
3.	PvdA	Ongeveer anderhalf jaar geleden is er in de wijk Malburgen West veel discussie geweest over de Gelderse Rooslaan, of zoals deze door de burgers genoemd word, de Gelderse Racelaan. Er zou hier heel hard gereden worden, veel ongelukken gebeuren en er zouden zich veel gevaarlijke situaties voor doen. Destijds werd dit door ambtenaren afgedaan met cijfers waaruit bleek dat dit

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		mee viel. Nu blijkt deze problematiek ook weer uit de zienswijze die ingediend is door de bewoners. Zeker met een toename aan verkeer in het verschiet door de mogelijke realisatie van stadsblokken Meinders wijk. In de ogen van de PvdA roept dit de vraag op of het niet eens tijd wordt in een breder perspectief te kijken naar de verkeerssituatie in Malburgen West, en dan met name de Gelderse Rooslaan **Vraag:** a. Is de portefeuillehouder het met de PvdA eens dat het in het perspectief van een veilige stad verstandig is om te kijken naar deze problematiek, en hierin dan niet alleen naar cijfers te kijken maar ook het veiligheidsgevoel van de bewoners mee te nemen? b. Is de portefeuillehouder het met de PvdA eens dat mocht uit dit onderzoek blijken dat er inderdaad een onveilig gevoel bestaat hier dan op in gegrepen moet worden? <u>Antwoord a en b:</u> Het voorliggende raadsvoorstel gaat over het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat, dat de ontwikkeling van 23 woningen mogelijk maakt. Dit plan levert een gering aantal extra verkeersbewegingen op de Gelderse Rooslaan. De intensiteit heeft niet of nauwelijks invloed op hoe hard er wordt gereden op de Gelderse Rooslaan. De problematiek rondom de Gelderse Rooslaan is bekend. De vaststelling van dit bestemmingsplan is echter niet de plek om deze problematiek te bespreken. In 2019 is er een verkeerswerkgroep Malburgen - West opgericht waar dit soort problematiek behandeld wordt.
4.	D66	**Vraag:** De parkeerplaatsen voor de realiseren woningen worden voor de kerk gerealiseerd. De

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		bezoekers van de kerk zullen achter de kerk gaan parkeren. De lage intensiteit van het parkeren maakt het mogelijk om deze parkeervoorziening groen in te richten. a. Op welke wijze is in het plan geborgd dat een parkeerplaats achter de kerk wordt gerealiseerd voor de bezoekers van de kerk? b. En hoe borgt het college dat deze parkeerplaats op een groene wijze wordt ingericht? <u>Antwoord vraag a:</u> In de realisatie overeenkomst tussen gemeente en Volkshuisvesting is afgesproken dat zodra de parkeerplaats aan de voorkant van de kerk niet meer gebruikt kan worden, dat de nieuwe parkeerplaats aan de achterzijde beschikbaar moet zijn. Daarnaast is het Facetplan Parkeren van toepassing. Dit plan bevat een specifieke gebruiksregel. Deze regel houdt in dat er voldoende parkeerplaatsen op eigen terrein aanwezig moeten zijn en in stand gehouden moeten worden. Gebeurt dat niet, dan is er sprake van een strijd met het bestemmingsplan en kan er handhavend worden opgetreden. <u>Antwoord vraag b:</u> De gronden achter de kerk waar de nieuwe parkeerplaatsen van de kerk zijn voorzien, zijn geen onderdeel van het voorliggende bestemmingsplan. De nieuwe parkeerplaats ligt in het bestemmingsplan Malburgen - West 2010 en binnen de regels van dit huidige plan mag op de locatie achter de kerk een parkeerplaats worden gerealiseerd. De inrichting van het parkeerterrein stemmen Volkuisvesting en het kerkbestuur met elkaar af. Beide partijen hebben het streven om hier een fraaie inrichting te bewerkstelligen.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
5.	SP	De leden van de SP fractie hechten vanwege de schaarste aan fatsoenlijke woningen veel waarde aan de uitbreiding van de nieuwbouw woningvoorraad in onze stad. Voor een goede voortgang is draagvlak daarbij erg belangrijk. Om dat draagvlak te kunnen behouden is het belangrijk dat alle wijken zich inzetten voor de uitbreiding van de woningvoorraad en dat inbreiding niet telkens in dezelfde wijken plaatsvindt. **Vraag:** De leden van de SP fractie vragen het college of zij dat eens zijn. <u>Antwoord:</u> Ja. Waar mogelijkheden liggen moeten die worden benut.
6.	SP	**Vraag:** Erkent het college dat het veelal dezelfde wijken zijn die hun bijdrage leveren, waar nieuwbouw plaatsvindt en waar groen verdwijnt? Herinnert het college zich dat Malburgen-West aan het begin van deze eeuw een compleet park heeft ingeleverd voor de nieuwbouw van vele honderden woningen. Kan het college memoreren hoeveel vierkante meter groen hier verdwenen zijn? <u>Antwoord</u> Er is de afgelopen jaren gebouwd in Malburgen-West. Dit is echter gebeurd vanuit een breder perspectief dan alleen woningbehoefte. De basis hiervoor vormt het door de gemeenteraad vastgestelde Ontwikkelingsplan Malburgen (uit 1998).

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
7.	SP	**Vraag:** Is het college eens dat groen in de buurt net zo veel waarde heeft voor bewoners van Malburgen, Presikhaaf, Elderveld, De Laar, Rijkerswoerd, etc als voor bewoners van Hoogkamp en Sterrenberg en het dorp Schaarsbergen? Misschien juist wel meer omdat er veel minder groen in de omgeving is? <u>Antwoord</u> Deze vraag gaat niet over het bestemmingsplan dat voorligt. Groen in de buurt is voor elke inwoner van de stad Arnhem belangrijk en voor alle bewoners is er ook veel groen in de wijken of in de directe omgeving. In het bestemmingsplan Vlierstraat - Malburgen en het bijbehorende stedenbouwkundig plan wat nu bij uw raad voorligt wordt ook groen ingepast.
8.	SP	**Vraag:** Is de groenbeleving in de eigen buurt van bewoners van Malburgen, Presikhaaf, Elderveld, De Laar, Rijkerswoerd het college net zo veel waard als de groenbeleving van bewoners van wijken als Hoogkamp en Sterrenberg en het dorp Schaarsbergen? <u>Antwoord</u> Voorliggend raadsvoorstel gaat over het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat, dat de ontwikkeling van 23 woningen aan de Vlierstraat mogelijk maakt. Deze vraag gaat niet over het bestemmingsplan dat voorligt.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
9.	SP	**Vraag:** Kan het college, voordat de leden van de SP fractie instemmen met de bouw van nog meer woningen in Malburgen-West, aangeven hoeveel nieuwwoningen het de komende jaren wil gaan toevoegen aan de wijken; Hoogkamp, Burgemeesterswijk, Sterrenberg, Gulden Bodem en het dorp Schaarsbergen? En hoeveel van deze woningen sociale huurwoningen zullen zijn? <u>Antwoord</u> Voorliggend raadsvoorstel gaat over het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat, dat de ontwikkeling van 23 woningen aan de Vlierstraat mogelijk maakt. Dit is een uitwerking van het door de gemeenteraad vastgestelde Ontwikkelingsplan Malburgen.
10.	SP	**Vraag:** Hoe zal het groen wat het college wil laten verdwijnen aan de Vlierstraat worden gecompenseerd? Kan het college aangeven hoe de bewoners van de Vlierstraat gecompenseerd gaan worden voor het verlies van groen in hun straat? <u>Antwoord</u> Bij de uitwerking van het plan is gekeken naar het aanwezige groen. Er is een plan gemaakt met aandacht voor groen, bomen en een plek voor kleinschalige ontmoeten met speelvoorzieningen. Het plan is in overeenstemming met de regels groencompensatie 2017 zoals verwoord in de door de gemeenteraad vastgestelde Groenvisie 2017 - 2035 die door uw raad is vastgesteld. Er worden nieuwe bomen aangeplant in de openbare ruimte. In de nieuwe situatie staan er twintig bomen in de openbare ruimte. Dat is een toename van tien bomen in de openbare ruimte.

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Bij de uitwerking van het plan is zoveel als mogelijk rekening gehouden met een groene inrichting van het plangebied. Het stedenbouwkundig plan is in een aantal bijeenkomsten besproken met de overleggroep Vlierstraat. In een eerste versie van het stedenbouwkundig plan was geen groenstrook aan de Vlierstraat voorzien. Het toevoegen van een groenstrook aan de Vlierstraat is een aanpassing die is voort gekomen uit de bijeenkomsten met de overleggroep Vlierstraat. De aanpassing heeft geresulteerd in een 3,5 meter brede groenstrook met bomen aan de Vlierstraat. De indieners van de zienswijze hebben in het voortraject per mail (zie hiervoor de zienswijze) laten weten dat zij zeer te spreken zijn over de beplantingskeuze, de speeltoestellen en de voorzieningen voor de fauna.
11.	SP	**Vraag:** Is het college bereid om het parochiehuis een maatschappelijke functie te geven in het bestemmingsplan zoals de bewoners vragen? Zo nee, waarom niet? <u>Antwoord</u> Ja. Het parochiehuis heeft in het huidige bestemmingplan Malburgen - West 2010 de bestemming Maatschappelijk. In het nieuwe bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat blijft deze bestemming behouden, maar worden de mogelijkheden verruimd om het parochiehuis ook te kunnen gebruiken als één woning.
12.	SP	De leden van de SP fractie merken op dat de verkeersdrukte in de Gelderse Rooslaan e.o. de afgelopen jaren flink is toegenomen. Dit plan zal een verdere toename van de verkeersdrukte veroorzaken. Met name de Gelderse Rooslaan wordt met grote regelmatig de maximumsnelheid fors overschreden. Veel bewoners van de Gelderse Rooslaan e.o. uiten regelmatig hun zorgen

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		over de verkeersveiligheid met name voor de kinderen in hun buurt. Daarnaast veroorzaakt het harde rijden overlast en onnodig veel uitstoot. De bewoners van de Gelderse Rooslaan e.o. kwamen al eerder in actie voor een veilige buurt en vroegen aan wethouder van der Zee om maatregelen te nemen. Deze maatregelen zijn er tot op heden niet gekomen. Ondertussen staat de Gelderse Rooslaan nog steeds bekend als de Gelderse Racebaan. **Vraag:** Erkent het college dat er nog steeds sprake is van veelvuldige overschrijding van de maximumsnelheid op de Gelderse Rooslaan? Waarom heeft het college de gevraagde maatregelen nog niet genomen? De leden van de SP-fractie vragen het college verkeersdrempels te plaatsen op de Gelderse Rooslaan. Is het college daartoe bereid? Zo nee, waarom niet? <u>Antwoord</u> Het voorliggende raadsvoorstel gaat over het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat, dat de ontwikkeling van 23 woningen mogelijk maakt. Dit plan levert een gering aantal extra verkeersbewegingen op de Gelderse Rooslaan. De intensiteit heeft niet of nauwelijks invloed op hoe hard er wordt gereden op de Gelderse Rooslaan. De problematiek rondom de Gelderse Rooslaan is bekend. De vaststelling van dit bestemmingsplan is echter niet de plek om deze problematiek te bespreken. In 2019 is er een verkeerswerkgroep Malburgen - West opgericht waar dit soort problematiek behandeld wordt.

Malburgen - Vlierstraat

Cluster
Strategie, Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan

Ontwerp
Regels

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Malburgen - Vlierstraat
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	961
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.961-0301
Huidige status:	ontwerp
Plantype:	bestemmingsplan
Datum:	16-3-2020

Malburgen - Vlierstraat

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1	**Inleidende regels**	**3**
Artikel 1	Begrippen	3
Artikel 2	Wijze van meten	7
Hoofdstuk 2	**Bestemmingsregels**	**9**
Artikel 3	Groen	9
Artikel 4	Maatschappelijk	9
Artikel 5	Tuin	10
Artikel 6	Verkeer - Verblijfsgebied	10
Artikel 7	Wonen	10
Artikel 8	Waarde - Landschap - 1	11
Hoofdstuk 3	**Algemene regels**	**13**
Artikel 9	Anti-dubbeltelregel	13
Artikel 10	Algemene bouwregels	13
Artikel 11	Algemene aanduidingsregels	13
Artikel 12	Algemene gebruiksregels	13
Artikel 13	Algemene afwijkingsregels	13
Artikel 14	Overige regels	14
Hoofdstuk 4	**Overgangs- en slotregels**	**15**
Artikel 15	Overgangsrecht	15
Artikel 16	Slotregel	15

Regels

van het bestemmingsplan

Malburgen - Vlierstraat
(plannummer: NL.IMRO.0202.961-0301)

Hoofdstuk 1 Inleidende regels

Artikel 1 Begrippen

1.1 plan

Het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat met identificatienummer NL.IMRO.0202.961-0301 van de gemeente Arnhem.

1.2 bestemmingsplan

De geometrisch bepaalde planobjecten met de bijbehorende regels en de daarbij behorende bijlagen.

1.3 aanduiding

Een geometrisch bepaald vlak of figuur, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels regels worden gesteld ten aanzien van het gebruik of het bebouwen van deze gronden.

1.4 aanduidingsgrens

De grens van een aanduiding indien het een vlak betreft.

1.5 aaneengebouwde woning

Een woning die onderdeel uitmaakt van een blok van minimaal drie woningen waarvan de hoofdmassa aan elkaar gebouwd / verbonden is.

1.6 bestaande bebouwing

Eén of meer gebouwen en/of bouwwerken, geen gebouwen zijnde en niet zijnde een tijdelijk toegestaan bouwwerk, die op het tijdstip van de inwerkingtreding van dit plan volgens het geldende recht aanwezig of in uitvoering zijn dan wel na dat tijdstip zijn of mogen worden opgericht krachtens een omgevingsvergunning, die vóór dat tijdstip is aangevraagd.

1.7 bebouwing

Eén of meer gebouwen of bouwwerken geen gebouwen zijnde.

1.8 bebouwingspercentage

Een op de verbeelding of in de regels aangegeven percentage dat de grootte van een gedeelte van een bestemmingsvlak of gedeelte van een bouwvlak aangeeft dat ten hoogste mag worden bebouwd.

1.9 bed and breakfast

Overnachtingsaccomodatie gericht op het bieden van de mogelijkheid tot een kortdurend verblijf met het serveren van een ontbijt in een woning, gedreven door de bewoner van die woning.

1.10 bedrijf

Een onderneming of gedeelte van een onderneming, die een organisatorisch zelfstandige eenheid vormt en is gericht op de productie of de afzet van goederen of de verlening van diensten, hieronder begrepen ondernemingen of gedeelten van ondernemingen, die door of vanwege de overheid worden geleid.

1.11 bedrijfswoning / dienstwoning

Een woning in of bij een gebouw of op een terrein, bedoeld voor (het huishouden van) een persoon, wiens huisvesting daar gelet op de bestemming van het gebouw of terrein noodzakelijk is.

1.12 beroep aan huis

Een (para)medisch, juridisch, administratief, therapeutisch, verzorgend, ontwerptechnisch, kunstzinnig of daarmee gelijk te stellen beroep of bedrijf dat in een woning wordt uitgeoefend.

1.13 bestemmingsvlak

Een geometrisch bepaald vlak met eenzelfde bestemming.

1.14 bestemmingsgrens

De grens van een bestemmingsvlak.

1.15 bijbehorend bouwwerk

Uitbreiding van een hoofdgebouw dan wel functioneel met een zich op hetzelfde perceel bevindend hoofdgebouw verbonden, daar al dan niet tegen aan gebouwd en met de aarde verbonden bouwwerk met een dak.

1.16 bijzondere woonvorm

Een woonvorm waar bewoners nagenoeg zelfstandig wonen met (voorzieningen voor) verzorging en begeleiding (ook 24-uurs begeleiding) en daar niet verblijven met het doel om therapeutisch behandeld te worden.

1.17 bouwen

Het plaatsen, het geheel of gedeeltelijk oprichten, vernieuwen of veranderen en het vergroten van een bouwwerk.

1.18 bouwgrens

De grens van een bouwvlak.

1.19 bouwlaag

Een geheel van voor personen toegankelijke ruimten, waarbinnen de vloerhoogte niet meer dan 1,20 meter varieert, met uitsluiting van onderbouw en zolder of vliering casu quo kapruimte.

1.20 bouwperceel

Een aaneengesloten stuk grond, waarop ingevolge de regels een zelfstandige, bij elkaar behorende bebouwing is toegelaten.

1.21 bouwperceelgrens

Een grens van een bouwperceelgrens.

1.22 bouwvlak

Een geometrisch bepaald vlak, waarmee gronden zijn aangeduid, waar ingevolge de regels bepaalde gebouwen en bouwwerken geen gebouwen zijnde zijn toegelaten.

1.23 bouwwerk

Een bouwkundige constructie van enige omvang die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.24 brutovloeroppervlak:

De oppervlakte van een ruimte of een groep van ruimten, gemeten op vloerniveau langs de buitenomtrek van de opgaande scheidingswanden, die de desbetreffende ruimte of groep van ruimtes omhullen, waarbij de oppervlakte van delen van vloeren, waarboven de netto hoogte kleiner is dan 1,5 meter niet worden meegerekend.

1.25 detailhandel

Het bedrijfsmatig te koop aanbieden, waaronder begrepen het uitstallen ten verkoop, het verkopen of leveren van goederen aan diegenen die deze goederen kopen voor gebruik, verbruik of aanwending anders dan in de uitoefening van een beroeps- of bedrijfsactiviteit; dienstverlening door een horecabedrijf en internetverkoop wordt hieronder niet begrepen.

1.26 dienstverlenend bedrijf

Een bedrijf met een uitsluitend of in hoofdzaak dienstverlenende of verzorgende taak, al dan niet met een baliefunctie, zoals een uitzendbureau, kapsalon, kopieerservicebedrijf, een autorijschool en dergelijke. Detailhandel en garagebedrijven worden hieronder niet begrepen.

1.27 gebouw

Elk bouwwerk, dat een voor mensen toegankelijke, overdekte, geheel of gedeeltelijk met wanden omsloten ruimte vormt.

1.28 gezondheids- en welzijnszorg

- geneeskundige verzorging en verpleging zoals ziekenhuizen;
- medische, tandheelkundige en paramedische praktijken;
- apotheken;
- verpleeg- en verzorgingshuizen;
- dag- en nachtvoorzieningen voor gehandicapten, psychiatrische patiënten, jongeren en maatschappelijke opvang met (therapeutische) behandeling inclusief overnachting;
- maatschappelijke dienstverlening zonder overnachting: dienstverlening gericht op ouderen en gehandicapten, kinderopvang en buitenschoolse opvang, jeugdzorg, maatschappelijk werk en dergelijke.

1.29 horecabedrijf

Een bedrijf of instelling gericht op het verstrekken van logies, van maaltijden en spijzen of van dranken, alsmede het exploiteren van zaalaccommodatie; detailhandel wordt hier niet onder begrepen.

1.30 hoofdgebouw

Eén of meer panden, of een gedeelte daarvan, dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de geldende of toekomstige bestemming van een perceel en, indien meer panden of bouwwerken op het perceel aanwezig zijn, gelet op die bestemming het belangrijkst is.

1.31 internetverkoop

Detailhandel zonder showroom, waarvan de handel voornamelijk via internet en andere media verloopt.

1.32 peil

1. Voor een gebouw , waarvan de hoofdtoegang onmiddellijk aan een weg of pad grenst: de hoogte van die weg of dat pad ter plaatse van de hoofdtoegang;
2. voor een gebouw, waarvan de hoofdtoegang niet direct aan de weg grenst: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse van de hoofdtoegang bij voltooiing van de bouw;
3. voor een ander bouwwerk: de hoogte van het afgewerkte terrein ter plaatse bij voltooiing van de bouw;

1.33 onderwijs

Georganiseerde communicatie van niet-incidentele aard met als doel overdracht van kennis, vermeerdering van inzicht en/of aanleren van vaardigheden zoals primair en speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs, middelbaar (beroeps)onderwijs en educatie, tertiair onderwijs en overig onderwijs en bij onderwijs behorende sportvoorzieningen.

1.34 openbare dienstverlening

- Openbaar bestuur en overheidsdiensten zoals een politiebureau, gemeentehuis, gerechtsgebouw, brandweerkazerne, bibliotheek en penitentiaire inrichting;
- uitvaartverzorging, crematoria en begraafplaatsen.

1.35 overig bouwwerk

Een bouwkundige constructie van enige omvang, geen pand zijnde, die direct en duurzaam met de aarde is verbonden.

1.36 pand

De kleinste bij de totstandkoming functioneel en bouwkundig- constructief zelfstandige eenheid die direct en duurzaam met de aarde is verbonden en betreedbaar en afsluitbaar is.

1.37 prostitutie

Het zich beschikbaar stellen tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.38 prostitué(e)

Degene, die zich beschikbaar stelt tot het verrichten van seksuele handelingen met een ander tegen vergoeding.

1.39 raamprostitutie

Een vorm van prostitutie waarbij de werving van klanten geschiedt door een prostitué(e) die door houding, gebaren, kleding of anderszins, vanuit een vitrine de aandacht op zich vestigt en waarbij de seksuele handelingen in een voor het publiek besloten ruimte plaatsvinden.

1.40 seksinrichting

Een voor publiek toegankelijke, besloten ruimte (hieronder wordt mede begrepen een voer- of vaartuig) waarin bedrijfsmatig, of in omvang alsof zij bedrijfsmatig was, seksuele handelingen worden verricht, of vertoningen van pornografische aard plaatsvinden.

Onder seksinrichtingen wordt in elk geval verstaan een (raam)prostitutiebedrijf, een seksclub, een privé-huis, een erotische massagesalon, een seksbioscoop, een seksautomatenhal, een sekstheater of parenclub, al dan niet in combinatie met elkaar.

1.41 standplaats

Een kavel, waarop nutsvoorzieningen aanwezig zijn, bestemd voor het plaatsen van een woonwagen.

1.42 straatmeubilair

Onverminderd het bepaalde in bijlage II van het Besluit omgevingsrecht wordt onder straatmeubilair voor de werking van dit bestemmingsplan mede verstaan: papier-, glas- en andere inzamelbakken, toegangsconstructies voor ondergrondse voorzieningen; kunstwerken, speeltoestellen en draagconstructies voor reclame, alsmede abri's en kleinschalige bouwwerken ten behoeve van (openbare) nutsvoorzieningen.

1.43 thuisprostitutie

Vorm van prostitutie waarbij de seksuele dienstverlening plaatsvindt op het woonadres van de prostituté(e) en waarbij ook alleen door deze prostitué(e) op dit adres gewerkt wordt als prostitué(e).

1.44 vestigingsbeleid

Het beleid neergelegd in de nota 'van Rood naar Groen' (vastgesteld 26 juni 2000).

1.45 werkplek

Een plaats, waar één prostitué(e) zijn of haar werk verricht.

1.46 wijk

Wijk, zoals gehanteerd wordt in de indeling van het Centraal Bureau voor de Statistiek.

1.47 wonen

Voor de werking van dit bestemmingsplan wordt onder wonen mede geval begrepen bijzondere woonvormen en bed and breakfast met ten hoogste vier slaapplaatsen;

1.48 woning

Een complex van ruimten, bedoeld voor de huisvesting van één huishouding, een bijzondere woonvorm of een kamerverhuurbedrijf.

1.49 woonwagen

Voor bewoning bestemd gebouw dat is geplaatst op een standplaats en in zijn geheel of in delen kan worden verplaatst.

Artikel 2 Wijze van meten

Bij toepassing van deze regels wordt als volgt gemeten

2.1 de goothoogte van een bouwwerk

Vanaf het peil tot aan de bovenkant van de bovenste goot, c.q. de druiplijn, het boeibord, of een daarmee gelijk te stellen constructiedeel.

2.2 de inhoud van een bouwwerk

Tussen de onderzijde van de begane grondvloer, de buitenzijde van de gevels (of het hart van de scheidsmuren) en de buitenzijde van daken en dakkapellen.

2.3 de bouwhoogte van een bouwwerk

Vanaf het peil tot aan het hoogste punt van een gebouw of van een overig bouwwerk met uitzondering van ondergeschikte bouwonderdelen, zoals schoorstenen, antennes, liftopbouwen en naar de aard daarmee gelijk te stellen bouwonderdelen.

2.4 de oppervlakte van een bouwwerk

Tussen de buitenwerkse gevelvlakken en/of het hart van de scheidingsmuren, neerwaarts geprojecteerd op het gemiddelde niveau van het afgewerkte bouwterrein ter plaatse van het bouwwerk.

Hoofdstuk 2 Bestemmingsregels

Artikel 3 Groen

3.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Groen aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groen- en speelvoorzieningen;
b. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;
c. fiets- en wandelpaden, straatmeubilair en speelvoorzieningen.

3.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.
b. De hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zoals straatmeubilair en speelvoorzieningen, mag ten hoogste 5 meter bedragen.

Artikel 4 Maatschappelijk

4.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Maatschappelijk aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. onderwijs en zaalsport;
b. gezondheids- en welzijnszorg;
c. levensbeschouwelijke functies;
d. politieke-, belangen- en ideële organisaties/verenigingen en hobbyclubs;
e. openbare dienstverlening;
f. functies vergelijkbaar met die genoemd onder a. tot en met e. van dit lid;
g. voorzieningen ten behoeve van het verkeer, groen- en speelvoorzieningen en straatmeubilair;
h. dienstwoningen;

en tevens voor:

i. wonen in de vorm van maximaal 1 woning zoals bedoeld in artikel 7 uitsluitend ter plaatse van de functieaanduiding 'wonen'

en ondergeschikt voor:

j. kleinschalige horeca en detailhandel, uitsluitend ten dienste van de onder a. t/m e. genoemde bestemmingsomschrijvingen.

4.2 Bouwregels

Op deze gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven maximumbouwhoogte uitsluitend in de gegeven bestemming passende bouwwerken worden gebouwd, met dien verstande dat de inhoud van dienstwoningen maximaal 600 m^3 per woning mag bedragen.

4.3 Specifieke gebruiksregels

Wonen is uitsluitend toegestaan indien er sprake is van een bouwkundige afscheiding tussen de woning en gedeeltes van het pand welke dienst doen als functies zoals benoemd onder artikel 4.1 a. tot en met f.

Artikel 5 Tuin

5.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Tuin aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. groenvoorzieningen ten behoeve van aangrenzende bestemmingen;
b. maximaal 50 m^2 verhard oppervlakte in de vorm van een terras ten behoeve van de aangrenzende bestemming 'Maatschappelijk';
c. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;

5.2 Bouwregels

Op deze gronden mag niet worden gebouwd.

Artikel 6 Verkeer - Verblijfsgebied

6.1 Bestemmingsomschrijving

De als Verkeer - Verblijfsgebied aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. (woon)straten, buurtwegen, pleinen en trottoirs met een inrichting hoofdzakelijk gericht op bestemmingsverkeer en verblijfsfuncties;
b. parkeervoorzieningen;
c. groenvoorzieningen;
d. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;
e. wandelgebieden en speelgelegenheden;
f. nutsvoorzieningen;

6.2 Bouwregels

a. Op deze gronden mogen uitsluitend bouwwerken ten dienste van de genoemde bestemmingen worden gebouwd;
b. De hoogte van bouwwerken, geen gebouwen zijnde, zoals straatmeubilair, mag ten hoogste 5 meter bedragen.

Artikel 7 Wonen

7.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Wonen aangewezen gronden zijn bestemd voor:

a. het wonen, hieronder niet begrepen bewoning van woonwagens of woonschepen;
   en daaraan ondergeschikt voor:
   1. groen- en speelvoorzieningen;
   2. watergangen, waterpartijen, waterinfiltratievoorzieningen en andere voorzieningen voor de waterhuishouding;

7.2 Bouwregels

a. Het aantal te bouwen woningen bedraagt maximaal 23 voor het gehele plangebied;
b. Op de in lid 1 van dit artikel bedoelde gronden mogen, met inachtneming van de op de verbeelding aangegeven maximumbouwhoogten en maximumgoothoogten, uitsluitend de in de gegeven bestemming passende hoofdbebouwing, in de vorm van aaneengebouwde woningen, bijbehorende bouwwerken en andere binnen de bestemming passende bouwwerken worden gebouwd.
c. Een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen ten behoeve van bouwerken zoals bedoeld in lid

7.2 onder b kan pas worden verleend indien een waterbergende voorziening met een omvang van tenminste 457 m^2 is gerealiseerd.

d. Op de in lid 1 van dit artikel bedoelde gronden, ter plaatse van de bouwaanduiding 'bijgebouwen' (analoog: 'bg') mogen:
   1. bijbehorende bouwwerken worden gebouwd, voor zover het betreft:
      a. uitbreiding van de de hoofdbebouwing, tot een maximumbouwhoogte gelijk aan de hoogte van de begane-grondbouwlaag van de hoofdbebouwing, vermeerderd met maximaal 40 centimeter ten behoeve van isolatie of afschot;
      b. andere bijbehorende bouwwerken, met een maximumbouwhoogte gelijk aan de goothoogte van het hoofdgebouw, waarbij de goothoogte van vrijstaande bouwwerken niet meer mag bedragen dan de hoogte van de begane-grondbouwlaag van de hoofdbebouwing.
   2. bouwwerken geen gebouwen zijnde worden gebouwd, passend binnen de bestemming, met een maximumbouwhoogte van 3 meter;

waarbij de oppervlakte van het totaal van deze bebouwing per bouwperceel de in onderstaand schema opgenomen maten niet overschrijdt.

oppervlakte gebied met de aanduiding 'bijgebouwen' per bouwperceel	**maximale oppervlakte bouwwerken**
< 90 m^2	50% van de oppervlakte van het gebied met de aanduiding 'bijgebouwen' per bouwperceel met een minimum van 20 m^2
90-150 m^2	45 m^2
150-300 m^2	55 m^2
300-500 m^2	65 m^2
500-1000 m^2	75 m^2

7.3 Specifieke gebruiksregels

a. Onder gebruik van de gronden en opstallen in strijd met de bestemming wordt in elk geval begrepen gebruik als beroeps- of bedrijfsmatige werk- of opslagruimte.
b. Het bepaalde in lid 7.3 onder a. is niet van toepassing op het gedeelte van een woning in gebruik ten behoeve van beroep aan huis, hieronder mede begrepen bed and breakfast, door de bewoner, mits dit gedeelte niet meer bedraagt dan 1/3 van de vloeroppervlakte van de woning. Voorts mag door dit gebruik geen onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat ter plaatse, noch een onevenredige parkeerdruk ontstaan en mag het geen detailhandel, internetverkoop hiervan uitgezonderd , prostitutie of horecabedrijf betreffen.
c. Tot een met de bestemming strijdig gebruik wordt in elk geval gerekend het gebruik van en het in gebruik laten nemen van bouwwerken overeenkomstig lid 7.1 onder a. zonder de instandhouding van een waterbergende voorziening met een omvang van tenminste 457 m^2 teneinde te komen tot een goede waterhuishoudkundige situatie.

Artikel 8 Waarde - Landschap - 1

8.1 Bestemmingsomschrijving

De voor Waarde - Landschap - 1 aangewezen gronden zijn, behalve voor de daar voorkomende bestemmingen, mede bestemd voor behoud, het herstel en de versterking van de op deze gronden voorkomende bomen die onderdeel uitmaken van een structurerende bomenlaan.

8.2 Nadere eisen

Burgemeester en wethouders kunnen ten aanzien van de situering van bouwwerken die mogen worden gebouwd op grond van de andere bestemming(en) nadere eisen stellen ter voorkoming van een onevenredige aantasting van de aanwezige bomen die onderdeel uitmaken van een structurerende bomenlaan.

8.3 Omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden

8.3.1 Verboden

Het is verboden om zonder of in afwijking van een vergunning van burgemeester en wethouders (omgevingsvergunning) houtgewassen te vellen, rooien en beschadigen.

8.3.2 Uitzonderingen omgevingsvergunningsplicht

De in lid 8.3.1 vervatte verboden gelden niet voor het uitvoeren van werken of werkzaamheden:

a. die van geringe omvang zijn, dan wel het normale onderhoud en beheer betreffen;
b. welke op het tijdstip waarop het plan rechtskracht verkrijgt, in uitvoering zijn.

8.3.3 Toelaatbaarheid werken en werkzaamheden

Werken of werkzaamheden als bedoeld in lid 8.3.1 zijn slechts toelaatbaar, indien:

a. deze verband houden met de doeleinden, die aan de desbetreffende bestemmingen zijn toegekend en
b. hierdoor dan wel door de daarvan hetzij direct, hetzij indirect te verwachten gevolgen de landschappelijke waarden en kwaliteiten van de gronden onevenredig worden of kunnen worden verkleind.

8.3.4 Voorschriften

Aan de omgevingsvergunning kunnen voorschriften worden verbonden.

Hoofdstuk 3 Algemene regels

Artikel 9 Anti-dubbeltelregel

Grond die eenmaal in aanmerking is genomen bij het toestaan van een bouwplan waaraan uitvoering is gegeven of alsnog kan worden gegeven, blijft bij de beoordeling van latere bouwplannen buiten beschouwing.

Artikel 10 Algemene bouwregels

10.1 Bouwen binnen bouwvlak

a. Indien binnen een bestemmingsvlak een bouwvlak is aangegeven mag, behoudens andersluidende bepalingen in deze regels, uitsluitend worden gebouwd binnen dit bouwvlak.
b. Indien in een bestemmingsvlak geen bouwvlak is aangegeven, mag uitsluitend worden gebouwd voor zover daartoe in de betreffende bestemmingsregel uitdrukkelijk mogelijkheden zijn opgenomen.

10.2 Bouwen onder de peil

Bouwen beneden peil is verboden, met uitzondering van funderingen voor bouwwerken.

Artikel 11 Algemene aanduidingsregels

11.1 Vrijwaringszone - dijk - 1

Ter plaatse van de gebiedsaanduiding 'Vrijwaringszone - dijk - 1' zijn de gronden, naast naast de daarvoor aangewezen andere bestemming(en), bestemd als buitenbeschermingszone van de primaire waterkering.

Artikel 12 Algemene gebruiksregels

Onder gebruik van gronden in strijd met het bestemmingsplan wordt in ieder geval verstaan:

a. het gebruik van bijgebouwen als zelfstandige woning;
b. het gebruik van de gronden ten behoeve van thuisprostitutie, raamprostitutie en seksinrichtingen.
c. het gebruik van gronden of bouwwerken waarbij niet wordt voorzien in voldoende parkeergelegenheid volgens de in de geldende Arnhemse beleidsregels voor parkeren opgenomen normen.

Artikel 13 Algemene afwijkingsregels

Burgemeester en wethouders kunnen met een omgevingsvergunning afwijken van:

1. de in deze regels opgenomen bebouwingsregels, voor zover betreffende de maximum bouwhoogte, en de maximumgoothoogte mits:
   a. de afwijking niet meer bedraagt dan 10% van de in de regels vastgelegde maten en;
   b. geen onevenredig afbreuk wordt gedaan aan het straat- en bebouwingsbeeld, de privacy van omwonenden en de gebruiksmogelijkheden van de aangrenzende gronden.
2. de verplichting tot het bouwen binnen het bouwvlak, zoals bedoeld in lid 10.1 mits:
   a. de overschrijding van het bouwvlak niet meer bedraagt dan twee meter en het de bouw betreft van erkers, luifels, balkons of galerijen;
3. de bestemmingsbepalingen voor het oprichten van:
   a. kunstobjecten en niet voor bewoning bestemde bouwwerken van openbaar nut, zoals transformatorstations, rioolgemalen en schakelhuisjes voorzover met een inhoud groter dan 3 m^3 , en haltes van vervoersdiensten, alle met een inhoud van maximaal 75 m^3;

b. sirenemasten met een hoogte van maximaal 18 meter;
c. bouwwerken, geen gebouwen zijnde, ten behoeve van (tele)communicatie:
   - voorzover vrijstaand, met een hoogte van maximaal 20 meter;
   - voorzover op of aan een ander bouwwerk te plaatsen, met een hoogte van maximaal 8 meter boven de aangegeven maximumbouwhoogte;
d. geluidwerende voorzieningen voor zover deze noodzakelijk zijn ingevolge de bepalingen van de Wet geluidhinder.

4. de in deze regels opgenomen bepalingen omtrent de maximum bouwhoogte voor het oprichten van hekwerken ten behoeve van het gebruik van platte daken als dakterras tot een maximum van 1 meter boven de maximaal toegestane bouwhoogte mits:
   a. dit passend is in het bebouwingsbeeld van de omringende bebouwing en
   b. de belangen van omwonenden met betrekking tot privacy, uitzicht en bezonning niet onevenredig worden geschaad.
5. het bepaalde in artikel 12 voor de vestiging van maximaal één seksinrichting per wijk onder voorwaarde dat:
   a. het geen raamprostitutie betreft;
   b. de aanvraag past binnen de ruimtelijk relevante aspecten van het vestigingsbeleid prostitutie;
   c. het aantal seksinrichtingen, niet zijnde raamprostitutiebedrijven, op het grondgebied van de gemeente Arnhem na het afwijken van de regels niet meer dan acht zal bedragen;
   d. er in de wijk nog geen seksinrichting is;
   e. de seksinrichting niet in een appartementengebouw wordt gevestigd;
   f. het woon- en leefklimaat niet onevenredig wordt aangetast;
   g. er geen onevenredige vergroting van de parkeerdruk ontstaat;
   h. de afstand tot de dichtstbijzijnde seksinrichting hemelsbreed tenminste 250 meter bedraagt;
   i. de inrichting niet meer dan acht werkplekken bevat.

Artikel 14 Overige regels

14.1 Parkeren

a. Indien de omvang of bestemming van een gebouw of terrein daartoe aanleiding geeft, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, ten behoeve van het parkeren of stallen van auto's in voldoende mate ruimte zijn aangebracht in, op of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.
b. De onder a. bedoelde ruimte voor het parkeren van personenauto's moet afmetingen hebben die zijn afgestemd op gangbare personenauto's.
c. Aan het bepaalde onder a. wordt geacht te zijn voldaan indien de ruimte voor parkeren of stallen voldoet aan de in de Arnhemse beleidsregels voor parkeren daartoe opgenomen normen.
   Voor zover deze regels gedurende de planperiode worden gewijzigd, gelden deze wijzigingen vanaf het tijdstip van bekendmaking.

14.2 Laden of lossen

Indien de bestemming van een gebouw aanleiding geeft tot een te verwachten behoefte aan ruimte voor het laden en lossen van goederen, dient, onverminderd het bepaalde elders in de regels van dit plan, in deze behoefte in voldoende mate zijn voorzien aan, in, of onder het gebouw, dan wel op of onder het onbebouwde terrein dat bij dat gebouw behoort.

14.3 Afwijken

Burgemeester en wethouders kunnen bij een omgevingsvergunning afwijken van het bepaalde in de leden 14.1 en 14.2:

1. voor zover op andere wijze in de benodigde parkeer- of stallingsruimte, dan wel laad- of losruimte wordt voorzien of
2. indien het voldoen aan die bepalingen door bijzondere omstandigheden op overwegende bezwaren stuit.

Hoofdstuk 4 Overgangs- en slotregels

Artikel 15 Overgangsrecht

15.1 Overgangsrecht bouwwerken

15.1.1 Overgangsbepaling

Een bouwwerk dat op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan aanwezig of in uitvoering is, dan wel gebouwd kan worden krachtens een omgevingsvergunning voor het bouwen, en afwijkt van het plan, mag, mits deze afwijking naar aard en omvang niet wordt vergroot,

a. gedeeltelijk worden vernieuwd of veranderd;
b. na het teniet gaan ten gevolge van een calamiteit geheel worden vernieuwd of veranderd, mits de aanvraag van de omgevingsvergunning voor het bouwen wordt gedaan binnen twee jaar na de dag waarop het bouwwerk is teniet gegaan.

15.1.2 Afwijken

Het bevoegd gezag kan eenmalig in afwijking van sublid 15.1.1 een omgevingsvergunning verlenen voor het vergroten van de inhoud van een bouwwerk als bedoeld in sublid 15.1.1 met maximaal 10%.

15.1.3 Uitzondering op het overgangsrecht bouwwerken

Het bepaalde in lid 15.1.1 is niet van toepassing op bouwwerken die weliswaar bestaan op het tijdstip van inwerkingtreding van het plan, maar zijn gebouwd zonder vergunning en in strijd met het daarvoor

geldende plan, daaronder begrepen de overgangsbepaling van dat plan.

15.2 Overgangsrecht gebruik

15.2.1 Overgangsbepaling

Het gebruik van grond en bouwwerken dat bestond op het tijdstip van inwerkingtreding van het bestemmingsplan en hiermee in strijd is, mag worden voortgezet.

15.2.2 Strijdig gebruik

Het is verboden het met het bestemmingsplan strijdige gebruik, bedoeld in lid 15.2.1 te veranderen of te laten veranderen in een ander met dat plan strijdig gebruik, tenzij door deze verandering de afwijking naar aard en omvang wordt verkleind.

15.2.3 Verbod hervatten strijdig gebruik

Indien het gebruik, bedoeld in lid 15.2.1 na de inwerkingtreding van het plan voor een periode langer dan een jaar wordt onderbroken, is het verboden dit gebruik daarna te hervatten of te laten hervatten.

15.2.4 Uitzondering op het overgangsrecht gebruik

Het bepaalde in lid 15.2.1 is niet van toepassing op het gebruik dat reeds in strijd was met het voorheen geldende bestemmingsplan, daaronder begrepen de overgangsbepalingen van dat plan.

Artikel 16 Slotregel

Deze regels worden aangehaald als:

Regels van het bestemmingsplan Malburgen - Vlierstraat.

Malburgen - Vlierstraat

Cluster
Strategie, Beleid en Regie, Gemeente Arnhem

Bestemmingsplan

Ontwerp
Toelichting

GEMEENTE Arnhem

Colofon

Plan:	Malburgen - Vlierstraat
Gemeente:	Arnhem
Plannummer:	961
IMRO-identificatie:	NL.IMRO.0202.961-0301
Huidige status:	ontwerp
Plantype:	bestemmingsplan
Datum:	16-3-2020

Malburgen - Vlierstraat

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding **5**
1.1 Aanleiding 5
1.2 Situering en begrenzing plangebied 5
1.3 Opzet bestemmingsplan 6
1.4 Geldende plannen 6
1.5 Leeswijzer 7

Hoofdstuk 2 Beschrijving plangebied **9**
2.1 Inleiding 9
2.2 Historische ontwikkeling 9
2.3 Ruimtelijke en functionele structuur 9
2.4 Verkeer en parkeren 11
2.5 Groenstructuur 12

Hoofdstuk 3 Relevant beleid en regelgeving **13**
3.1 Inleiding 13
3.2 Ruimtelijk beleid en regelgeving 13
3.2.1 Rijksbeleid 13
3.2.2 Provinciaal beleid 13
3.2.3 Gemeentelijk beleid 15
3.3 Woonbeleid 16
3.3.1 De Arnhemse Woonprincipes 2025 16
3.3.2 Toetsing van het initiatief aan de Arnhemse Woonprincipes 2025 18
3.4 Welstandsbeleid 19
3.4.1 Welstandsnota 2015 19
3.5 Verkeersbeleid 20
3.5.1 Rijksbeleid 20
3.5.2 Provinciaal beleid 20
3.5.3 Gemeentelijk beleid 20

Hoofdstuk 4 Ruimtelijke- en programmatische aspecten van de ontwikkelingen **23**
4.1 Inleiding 23
4.2 Ruimtelijke opzet en structuur 23
4.2.1 Stedenbouwkundig ontwerp 23
4.2.2 Groenstructuur 24
4.3 Programma 24
4.4 Verkeer en mobiliteitsaspecten 25
4.5 Ladder voor duurzame verstedelijking (art. 3.1.6, lid 2 Besluit ruimtelijke ordening) 25

Hoofdstuk 5 Milieu- en omgevingsaspecten **27**
5.1 Inleiding 27
5.2 Geluid 27

5.2.1 Algemeen 27
5.2.2 Situatie plangebied 27
5.3 Luchtkwaliteit 28
5.3.1 Algemeen 28
5.3.2 Situatie plangebied 28
5.4 Hinder 29
5.4.1 Algemeen 29
5.4.2 Situatie plangebied 29
5.5 Externe veiligheid 30
5.5.1 Algemeen 30
5.5.2 Situatie plangebied 30
5.6 Groen en ecologie 30
5.6.1 Algemeen 30
5.6.2 Situatie plangebied 32
5.7 Water 34
5.7.1 Algemeen 34
5.7.2 Situatie plangebied 35
5.8 Bodem 38
5.8.1 Algemeen 38
5.8.2 Situatie plangebied 39
5.9 Cultuurhistorie en archeologie 39
5.9.1 Algemeen 39
5.9.2 Situatie plangebied 41
5.10 Energie en duurzaam bouwen 42
5.10.1 Algemeen 42
5.10.2 Situatie plangebied 42
5.11 Stadsklimaat 43
5.11.1 Algemeen 43
5.11.2 Situatie plangebied 44
5.12 M.e.r. beoordeling 44
5.12.1 Algemeen 44
5.12.2 Situatie plangebied 45
5.13 Kabels, leidingen en straalpaden 46

Hoofdstuk 6 Conclusie - samenvatting 47

Hoofdstuk 7 Planbeschrijving en -verantwoording 49
7.1 Inleiding 49
7.2 Opzet van de regels 49
7.2.1 Inleidende regels 49
7.2.2 Bestemmingsregels 49
7.2.3 Algemene regels 50
7.2.4 Overgangs- en slotbepalingen 50
7.3 Verantwoording van de regels 50
7.3.1 Algemeen 50
7.3.2 Afzonderlijke bestemmingen 51

7.3.3 Groen 51
7.3.4 Maatschappelijk 51
7.3.5 Tuin 51
7.3.6 Verkeer - Verblijfsgebied 51
7.3.7 Wonen 51
7.4 Handhaving 52
7.5 Exploitatie 53

Hoofdstuk 8 Procedure 55
8.1 Vooroverleg 55
8.2 Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan) 55
8.3 Vaststelling 55

Bijlage 1 Stedenbouwkundig plan Vlierstraat

Bijlage 2 Boominventarisatie

Bijlage 3 Nader onderzoek bomen

Bijlage 4 Akoestische onderzoek

Bijlage 5 Memo luchtkwaliteit

Bijlage 6 Ontheffing Wet natuurbescherming

Bijlage 7 Flora- en Faunaonderzoek

Bijlage 8 Update waterhuishouding Malburgen 2019

Bijlage 9 Verkennend bodemonderzoek

Bijlage 10 Archeologisch onderzoek

Bijlage 11 Boorstaten behorende bij archeologisch onderzoek

Toelichting

bij het bestemmingsplan

'Malburgen - Vlierstraat'

(plannummer: NL.IMRO.0202.961-0301)

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Woningbouwcorporatie Volkshuisvesting is voornemens om samen met ontwikkelaar Ter Steege grondgebonden woningen te realiseren aan de Vlierstraat in Malburgen-West. Het terrein is gelegen tussen de Bethel Pinksterkerk en de Vlierstraat. Op deze locatie stond tot circa tien jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Deze school is nu gevestigd in de nieuwgebouwde brede school (MFC) De Spil. Na de sloop van de school is het gebied ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998. Het project is ook wel bekend onder de naam Ww11.

Het terrein wat voorzien is voor woningbouw is gedeeltelijk in gebruik genomen als parkeerterrein voor de naastgelegen kerk. Het parkeerterrein wordt verplaatst naar de westzijde van de kerk. Dit terrein was tot voor kort in gebruik als bouwterrein voor de bouw van de naastgelegen woontorens in de dijkzone.
Het plan is om aan de oostzijde van de kerk 23 grondgebonden woningen te realiseren. Tevens wordt het mogelijk gemaakt om in de aanwezige pastorie in de toekomst één woning te realiseren.

De beoogde ontwikkeling is niet passend binnen het huidige bestemmingsplan "Malburgen - West 2010". Daarom wordt voor deze ontwikkeling een nieuw bestemmingsplan vastgesteld.

1.2 Situering en begrenzing plangebied

Het plangebied ligt in de wijk Malburgen - West en wordt begrensd door Gelderse Rooslaan aan de zuidzijde, de Vlierstraat aan de oostzijde, een groenzone aan de noordzijde en de Bethel Pinksterkerk aan de westzijde. De begrenzing is op de verbeelding (plankaart) en in afbeelding 1.1 weergegeven.

In afbeelding 1.1 is de situering van het plangebied ten opzichte van de omgeving weergegeven.

Opgemerkt wordt dat de begrenzing van het plangebied indicatief van aard is. Voor de exactebegrenzing wordt verwezen naar de bij dit bestemmingsplan behorende verbeelding.

Afbeelding 1.1 Begrenzing plangebied

1.3 Opzet bestemmingsplan

Een bestemmingsplan bestaat uit een verbeelding (plankaart) en regels en gaat vergezeld van een toelichting. Op de kaart zijn de bestemmingen door middel van kleuren en tekens aangegeven. De regels bevatten de materiële inhoud van de bestemmingen. Deze bestemmingsplanonderdelen vormen tezamen het juridische toetsingskader voor ruimtelijke en functionele ontwikkelingen in het plangebied. De toelichting bevat met name de aan het plan ten grondslag liggende gedachten.

Dit plan is conform de Wro vormgegeven volgens de SVBP (Standaard voor vergelijkbare Bestemmingsplannen) 2012. De SVBP geeft voorschriften over inrichting van de kaart (kleuren en tekens) en de opbouw van de regels.

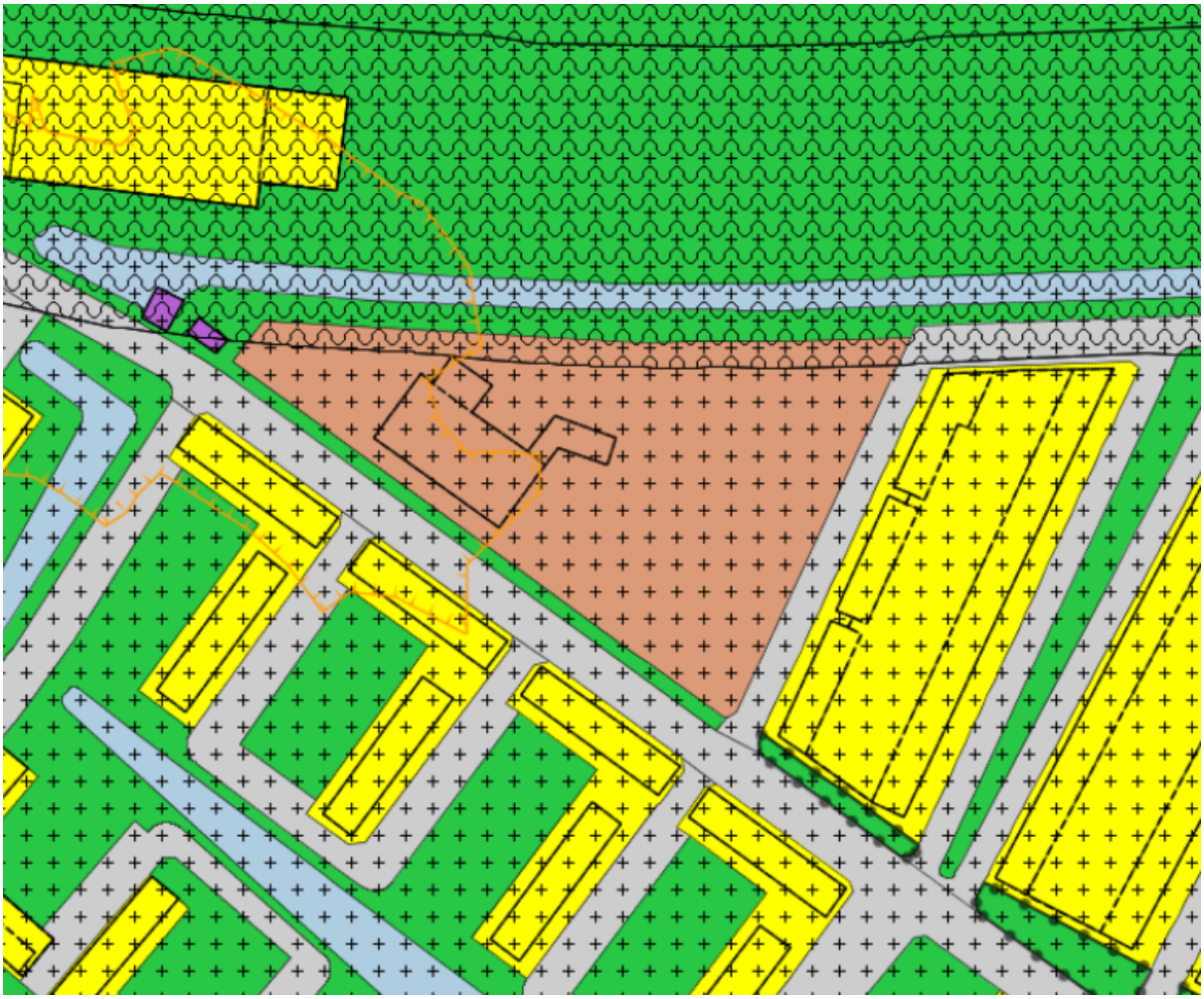
Diverse facetbelangen zijn door andere regelgeving gewaarborgd, bijvoorbeeld de Wabo, de Wet milieubeheer, de Huisvestingswet en de Monumentenwet. Het is niet nodig dat het bestemmingsplan dezelfde waarborgen nogmaals schept.

1.4 Geldende plannen

Het bestemmingsplan is een algehele herziening van de geldende plannen, voor zover van toepassing op dit plangebied. Onderstaand overzicht geeft weer welke bestemmingsplannen en verordeningen (deels) komen te vervallen. De daarop van toepassing zijnde partiële herzieningen vervallen ook. Bij elk plan is de datum van vaststelling en goedkeuring weergegeven.

Bestemmingsplan	**Vastgesteld**
Malburgen-West 2010	31-01-2011
Facetplan parkeren	30-05-2018

In afbeelding 1.2 is de verbeelding van het bestemmingsplan 'Malburgen-West 2010' opgenomen.

Afbeelding 1.2 Verbeelding geldend plan 'Malburgen-West 2010'

In het huidige bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010' kent de voorgestelde locatie de bestemming 'Maatschappelijk'. Bouwen van gebouwen is enkel toegestaan binnen het aanwezige bouwvlak welke strak om de contouren van de bestaande bebouwing ligt. Het bouwen van 23 woningen is dan ook niet passend binnen de bestaande bestemmingsomschrijving als mede ook de bijbehorende bouwregels.

1.5 Leeswijzer

Na deze inleiding wordt in hoofdstuk 2 de bestaande situatie in het plangebied beschreven. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op het beleidskader. Hierin wordt het beleid van het Rijk, de provincie Gelderland en de gemeente Arnhem beschreven. Hoofdstuk 4 omvat de ruimtelijke- en programmatische aspecten van de ontwikkelingen. In hoofdstuk 5 komen de relevante milieu- en omgevingsaspecten aan de orde. Hoofdstuk 6 bevat een samenvatting inclusief conclusie. In de hoofdstuk 7 en 8 wordt ingegaan op de juridische aspecten c.q. de plan verantwoording respectievelijk de procedure.

Hoofdstuk 2 Beschrijving plangebied

2.1 Inleiding

In dit hoofdstuk wordt eerst ingegaan op de huidige ruimtelijke en functionele structuur in en om het plangebied. Vervolgens wordt ingegaan op de aspecten verkeer en parkeren, groenstructuur en tot slot water.

2.2 Historische ontwikkeling

Het rivierengebied, waartoe de wijk Malburgen wordt gerekend, is niet alleen de laatste tijd maar al gedurende een relatief lange historische periode intensief bewoond geweest. Hierbij werd op de hoger gelegen zandige delen gewoond en werden gewassen verbouwd, terwijl de lager gelegen komgebieden geschikt waren om het vee te weiden. Daarnaast boden de rivieren goede mogelijkheden voor transport.

Op oude kaarten van het gebied is kasteel Malburgen aangegeven. Tevens is daarop de oude parochiekerk en enkele boerderijen van de middeleeuwse nederzetting Malburgen te herkennen, die net ten zuiden van de Bakenhofweg in de knik van de dijk heeft gelegen. Op dit punt is de dijk nog deels van middeleeuwse oorsprong.

De wijk Malburgen is voor de oorlog ontworpen. Malburgen zou de eerste, maar ook de enige uitbreidingswijk van Arnhem zijn aan de overkant van de Rijn, omringd door groen. De nieuwe dijkaanleg was het eerste begin van de woonwijk. Het moest een tuindorp worden met veel groen en kleine eengezinshuizen. Een patroon van waaiervormige straten en singels moest het groen van buiten tot diep in de wijk brengen. Op belangrijke plekken waren kerken en pleinen gedacht.

De oorlog bracht echter grote veranderingen in de planopzet. Door de grote woningnood moesten er snel veel goedkope woningen worden gebouwd. Behalve eengezinshuizen kwamen er veel flats. Zo'n 60% van de woningen in Malburgen is gerealiseerd in middelhoogbouw, voornamelijk portiek-etageflats. In Malburgen verrezen uiteindelijk 7000 woningen, waarvan zo'n 80% in de sociale sector. Daarnaast kwamen bedrijven en voorzieningen vaak op overgebleven locaties aan de rand van de wijk.

De ruimtelijke structuur van de wijk werd na de oorlog ingrijpend gewijzigd. Groene assen werden bebouwd. De nieuwbouw, die in de jaren '60 aan de randen van de wijk verrees, blokkeerde de open verbindingen van het waaiervormige stratenpatroon met het buitengebied. Het gevolg was versnipperd groen in de woonbuurten, achterkanten van woningen georiënteerd op openbaar gebied en woonbuurten die door bebouwing afgesloten zijn van het groen dat om de wijk ligt. Van de eens bedoelde samenhang in de wijk en van de openheid naar het omringende landschap bleef weinig over.

Er veranderde echter nog meer in de omgeving. Malburgen werd omgeven door nieuwe uitbreidingswijken in Arnhem-Zuid. In tegenstelling tot Malburgen bieden deze uitbreidingswijken meer keus aan aantrekkelijke, ruime woningen die voor veel mensen betaalbaar zijn. De belangstelling voor een woning in Malburgen is daardoor steeds meer afgenomen. Voor de herontwikkeling was de woningvoorraad in Malburgen erg eenzijdig en bestond deze voornamelijk uit kleine en goedkope huurwoningen. Dit maakte de wijk aantrekkelijk voor starters op de woningmarkt en mensen met een laag inkomen, maar voor wie een ruimere woning wilde of een koopwoning, waren er binnen de wijk nauwelijks mogelijkheden om door te stromen. Het gevolg was dat de huishoudens met een wat hoger inkomen naar andere wijken verhuisden. Inmiddels is de herontwikkeling van de wijk Malburgen in volle gang, het plangebied maakt onderdeel uit van deze herontwikkeling. Met deze herontwikkeling wordt onder andere ingezet op een betere en meer gevarieerde samenstelling van de woningvoorraad.

2.3 Ruimtelijke en functionele structuur

De ruimtelijke structuur in de omgeving van het plangebied wordt met name gevormd door de hier aanwezige Gelderse Rooslaan en de bestaande robuuste groenstructuur aan de noordzijde waar ook de dijk ligt.

De functionele structuur in het plangebied en de omgeving van het plangebied wordt met name

gekenmerkt door het wonen met de daarbij behorende openbare groen- en watervoorzieningen en ontsluitingswegen.

Het terrein tussen de kerk, gelegen ten westen van het plangebied en de Vlierstraat is op dit moment in gebruik als parkeerruimte voor de kerk en als parkruimte. Het gebied is openbaar toegankelijk, maar dat is niet altijd het geval geweest. Tot ca. 10 jaar geleden was hier een school gehuisvest. Na de sloop van de school is het gebied ingezaaid en wacht het op transformatie tot woongebied, conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998.

Afbeelding 2.1 Luchtfoto van het plangebied

Afbeelding 2.2 Luchtfoto van het plangebied en directe omgeving

2.4 Verkeer en parkeren

Het plangebied van het voorliggende bestemmingsplan kent de volgende (verkeersaders en) verkeersaspecten:

- De Vlierstraat is een 30 km/uur woonstraat en is tevens een eenrichtingsweg uitgezonderd voor fietsers.
- De Vlierstraat is per auto vanaf de Gelderse Rooslaan bereikbaar via de Wilgenlaan en de Waardmanspad.
- De Vlierstraat heeft een aansluiting op de Gelderse Rooslaan. De Gelderse Rooslaan heeft een wijk ontsluitende functie.
- De voorrang op de aansluiting met de Gelderse Rooslaan is middels een uitritconstructie geregeld.
- Alle wegen/straten in de woonwijk Malburgen-West zijn typische woonstraten en deze zijn aangewezen als 30 km/uur woonstraten binnen de zonering.

Toegankelijkheid

De overige wegen en straten zijn typische woonstraten en ingericht als 30 km/uurzone.De woonwijk Malburgen-West ontsluit met de Gelderse Rooslaan/Hoefbladlaan aan de oostzijde op de Monchyplein (gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur). Aan de zuidoostzijde ontsluit de woonwijk Malburgen-West via de Meldestraat op de Nijmeegseweg (gebiedsontsluitingsweg 50 km/uur). De woonwijk is vanaf de westzijde via de Eldenseweg (gebiedsontsluitingsweg 50 en 70 km/uur) toegankelijk.

Zowel aan de westzijde als aan de oostzijde wordt de hele woonwijk Malburgen-West ontsloten op de snelfietsroute Rijn-Waalpad (F325 Arnhem-Nijmegen).

Behalve een bus route door de woonwijk wordt de woonwijk aan de zuidzijde, westzijde en oostzijde ontsloten door hoog frequente trolleybuslijnen (HOV).

Malburgen-West ligt tussen twee brugverbindingen in, John Frostbrug en Nelson Mandelabrug. Beide bruggen zijn per voet, fiets, auto en OV goed toegankelijk vanuit de woonwijk. De bruggen verbinden Malburgen met het stadcentrum.

Parkeren

Bewoners, werknemers en bezoekers van woningen, winkels en overige wijk aanwezige functies parkeren op eigen terrein of op de openbare parkeervoorzieningen. De openbare parkeervoorzieningen liggen in de woonstraten of op een aangrenzend parkeerterrein. Bij ruimtelijke ontwikkelingen wordt gebruik gemaakt van beleidsregels en de Arnhemse parkeernormen. Deze zijn opgenomen in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003'. Dit geldt ook voor de woonwijk Malburgen.

2.5 Groenstructuur

Op het terrein bevond zich voorheen een schoolgebouw met rondom verharding en beplantingen. De voormalige school is jaren geleden gesloopt. Een deel van het terrein heeft een tijdelijke park inrichting gekregen. Het plangebied ligt in een groene omgeving voorzien van gras en bomen. Deze bomen maken onderdeel uit van de Dijkzone Malburgen en zijn gespaard gebleven na de sloop van de schoolgebouwen of maken onderdeel uit van het terrein van de kerk en de pastorie.

Hoofdstuk 3 Relevant beleid en regelgeving

3.1 Inleiding

Dit hoofdstuk beschrijft, voor zover van belang, het ruimtelijk rijks-, provinciaal- en gemeentelijk beleid en de toepasselijke regelgeving. Naast de belangrijkste algemene uitgangspunten worden de specifieke voor dit plangebied geldende uitgangspunten weergegeven. Deze kaders zijn in dit bestemmingsplan afgewogen en door vertaald op de kaart en in de regels.

In de onderstaande paragrafen wordt de beoogde ontwikkeling getoetst aan het beleid. Uitzonderingen hierop betreffen de toetsing aan het verkeersbeleid, de Ladder voor duurzame verstedelijking en de milieu- en omgevingsaspecten. De toetsing van deze onderdelen vindt in de paragrafen 4.4, 4.5 en hoofdstuk 5.

3.2 Ruimtelijk beleid en regelgeving

3.2.1 Rijksbeleid

3.2.1.1 Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte (SVIR)

De SVIR schetst het ruimtelijke en mobiliteitsbeleid van het rijk in het perspectief van 2028 en 2040. De SVIR markeert een trendbreuk waarbij sterk wordt ingezet op decentralisatie van het ruimtelijk beleid naar provincies en gemeenten. In de nationale ruimtelijke hoofdstructuur maakt Arnhem deel uit van één van de negen 'stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren'; expliciet wordt 'Health Valley' in en rond Arnhem-Nijmegen genoemd en 'mode en design' in Arnhem als onderdeel van de aanwezige topsector ' Creatieve industrie'. Een 'aantrekkelijk vestigingsklimaat in en een goede internationale bereikbaarheid van de stedelijke regio's met een concentratie van topsectoren' wordt in de SVIR gemarkeerd als een nationaal belang.

3.2.1.2 Ladder voor duurzame verstedelijking

De ladder voor duurzame verstedelijking.is sinds 2012 als motiveringseis in het Besluit ruimtelijke ordening (artikel 3.1.6, lid 2) opgenomen.

Op 1 juli 2017 is de Ladder in het Besluit ruimtelijke ordening gewijzigd. Aanleiding voor de wijziging waren de in de praktijk gesignaleerde knelpunten bij de uitvoering van de Ladder en de wens om te komen tot een vereenvoudigd en geoptimaliseerd instrument.

Doel van de ladder voor duurzame verstedelijking is om te komen tot een goede ruimtelijke ordening door een optimale benutting van de ruimte in stedelijke gebieden. Hierbij geldt een motiveringsvereiste voor het bevoegd gezag als nieuwe stedelijke ontwikkelingen planologisch mogelijk worden gemaakt.

3.2.1.3 Toetsing van de ontwikkeling aan het rijksbeleid

De SVIR laat zich niet specifiek uit over dergelijke lokale ontwikkelingen. Het voornemen raakt dan ook geen rijksbelangen zoals opgenomen in de SVIR. In paragraaf 4.5 wordt de ontwikkeling getoetst aan de 'Ladder voor duurzame verstedelijking'. Hier wordt geconcludeerd dat het project in overeenstemming is met de ladder.

3.2.2 Provinciaal beleid

3.2.2.1 Omgevingsvisie Gaaf Gelderland

Algemeen

De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland 2018 vervangt de Omgevingsvisie Gelderland 2014-2018. De Omgevingsvisie Gaaf Gelderland 2018 gaat in de breedte over het beleid van de provincie voor de fysieke leefomgeving. Anders dan de Omgevingsvisie Gelderland 2014-2018, geeft de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland 2018 richting op de strategische hoofdlijnen van het beleid. Beide visies integreren een vijftal wettelijk verplichte planfiguren voor het provinciaal beleid voor de leefomgeving; te weten ruimte, natuur, water, milieu en verkeer en vervoer. Dit is niet m.e.r-plichtig, omdat het huidig beleid van de planfiguren

uitdrukkelijk wordt gecontinueerd met de strategie van de nieuwe visie.

In de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland legt de provincie Gelderland de focus op een duurzaam, verbonden en een economisch krachtig Gelderland. Daar investeren zij in. Daar willen en kunnen zij van meerwaarde zijn. Dit doen zij door zeven met elkaar samenhangende ambities na te streven waar zij het verschil kunnen maken voor een schoon, gezond, veilig en welvarend Gelderland.

Afbeelding 3.1 Ambities provincie Gelderland Omgevingsvisie Gaaf Gelderland 2018
Bron: Omgevingsvisie Gaaf Gelderland 2018

De dynamiek op de woningmarkt is groot, ook als gevolg van ontwikkelingen in de Randstad. Gelderland heeft een aanbod aan woningtypen en woonmilieus passend bij de diversiteit aan woningvraag; voor ieder een passende, duurzame woning. Alle nieuwbouw wordt aardgasloos aangelegd en zoveel mogelijk circulair gebouwd. De provincie is in gesprek met de Gelderse regio's en maakt regionale afspraken over een goede balans tussen de vraag en het aanbod van woningen.

Toetsing van het initiatief aan de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland

De in dit bestemmingsplan besloten ontwikkeling voorziet in de nieuwbouw van 23 woningen en de mogelijkheid tot het transformeren van de bestaande pastorie naar één woning. Met deze ontwikkeling wordt aangesloten op de actuele vraag vanuit de markt en wordt bijgedragen aan het realiseren van voldoende woningen in Arnhem. Zoals in de volgende paragraaf wordt aangegeven, is de ontwikkeling passend in de regionale woningbouw afspraken. Hiermee wordt geconcludeerd dat het initiatief in overeenstemming is met de Omgevingsvisie Gaaf Gelderland.

3.2.2.2 Omgevingsverordening Gelderland

De Omgevingsverordening Gelderland wordt ingezet voor die onderwerpen waarvoor de provincie eraan hecht dat de doorwerking van het beleid van de Omgevingsvisie juridisch gewaarborgd is.

De inzet van de verordening als juridisch instrument om de doorwerking van het provinciaal beleid af te dwingen is beperkt tot die onderdelen van het beleid waarvoor de inzet van algemene regels noodzakelijk is om provinciale belangen veilig te stellen of om uitvoering te geven aan wettelijke verplichtingen. De verordening voorziet ten opzichte van de Omgevingsvisie niet in nieuw beleid en is daarmee dus beleidsneutraal.

De Omgevingsverordening richt zich net zo breed als de Omgevingsvisie op de fysieke leefomgeving in de provincie Gelderland. Dit betekent dat vrijwel alle regels die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving opgenomen zijn in de Omgevingsverordening. Het gaat hierbij om regels op het gebied van ruimtelijke ordening, milieu, water, mobiliteit en bodem.

Dit bestemmingsplan voorziet in een binnenstedelijke ontwikkeling waarbij woningen worden

gerealiseerd. Daarnaast is het plangebied gelegen in een intrekgebied (grondwaterwinning). Hierdoor zijn met name hoofdstuk 2, afdeling 2.1, artikel 2.2 en hoofdstuk 2, afdeling 2.5, artikel 2.38 van belang. Hierna wordt het initiatief per artikel getoetst.

Artikel 2.2: Instructieregelbestemmingsplandoorwerking regionale woonagenda

Een bestemmingsplan maakt nieuwe woningen alleen mogelijk als die ontwikkeling past binnen een door Gedeputeerde Staten vastgestelde regionale woonagenda.

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.2

De ontwikkeling 'Malburgen-Vlierstraat' voldoet aan meerdere van de kwalitatieve toetsingscriteria uit de subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027. Ook qua aantal woningen past de ontwikkeling binnen subregionale afspraken.

Toetsing aan de subregionale woonagenda
De behoefte

Het plan speelt in op geconstateerde mismatches. Woningen in het duurdere en middensegment vormen een aanvulling op het bestaande aanbod, dat veelal bestaat uit sociale huurwoningen. Er is een behoefte aan grondgebonden woningen en de woningen dragen bij aan een gevarieerd woningaanbod in Malburgen.

Herontwikkeling rotte plekken

Op de locatie stond tot circa 10 jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Na de sloop van de school is gebied ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998.

Versterken verzorgingsstructuur, bijdrage aan gevarieerde wijkopbouw

De ontwikkeling past binnen het ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998. Eén van de doelen van de ontwikkeling het bijdragen een gevarieerdere wijkopbouw. De woningen zullen (in vergelijking met andere woningen in het gebied) een hogere prijs kennen.

Inbreiding gaat voor uitbreiding

Het betreft een ontwikkeling binnen het bestaand stedelijk gebied.

Artikel 2.38: InstructieregelbestemmingsplanIntrekgebied
Een bestemmingsplan voor gronden binnen een Intrekgebied maakt de winning van fossiele energie niet mogelijk.

Toetsing van het initiatief aan artikel 2.38

Dit bestemmingsplan voorziet niet in de planologische kaders om binnen het plangebied fossiele energie te winnen. Voldaan wordt aan het bepaalde in artikel 2.38

3.2.3 Gemeentelijk beleid

3.2.3.1 Structuurvisie Arnhem 2020 - 2040

Algemeen

Het gebruik van de ruimte in een stad verandert voortdurend. De gemeentelijke structuurvisie is een belangrijk kader voor het beoordelen en entameren van ruimtelijke initiatieven en plannen in de stad. In december 2012 is de Structuurvisie Arnhem 2020 met doorkijk 2040 vastgesteld door de gemeenteraad.

De structuurvisie benoemt de belangrijkste principes voor het ruimtelijk ontwikkelingsperspectief van de stad en geeft een uitwerking van dit perspectief zowel naar een aantal thema's als naar gebieden in de stad, de zogenaamde 'koersgebieden'.

Koersgebied

Zoals aangegeven worden in de structuurvisie koersgebieden onderscheiden. Het plangebied van dit bestemmingsplan maakt deel uit van het koersgebied "Woonlandschappen" en dan specifiek in het gebied "Malburgen Oost en West, de tuinstad opnieuw uitgevonden". In dit gebied staat het afmaken van de in gang gezette herstructurering voorop. Een overige belangrijke ontwikkeling is 'het realiseren van twee woonbuurten in het noordwesten van Malburgen'. De locatie aan de Vlierstraat betreft één van deze locaties.

Thema: Wonen

Nederland krijgt in de toekomst te maken met twee belangrijke demografische ontwikkelingen die met elkaar samenhangen: vergrijzing en bevolkingskrimp. Demografische ontwikkelingen treden niet overal in gelijke mate op. De regionale verschillen in bevolkingsopbouw zullen binnen Nederland groter worden.

In Arnhem is voor de komende periode nog groei voorzien. De feitelijke realisatie van nieuwbouwwoningen in de komende jaren hangt af van de afzetkansen op de markt. Vanaf 2030 is de verwachting dat de groei zal afvlakken en mogelijk zal omslaan naar een daling van de bevolking in Arnhem. Nieuwbouwprogramma's zullen dan vooral bestaan uit vervangende nieuwbouw.

Toetsing van het initiatief aan de Structuurvisie Arnhem 2020
De woningbouwontwikkeling in het plangebied maakt onderdeel uit van het "Woonlandschappen - Malburgen Oost en West" en wordt expliciet genoemd als een te ontwikkelen woonbuurt. Dit bestemmingsplan voorziet in de stedenbouwkundige invulling van het gebied, waarbij 23 woningen worden toegevoegd. Geconcludeerd wordt dat het project in overeenstemming is met de 'Structuurvisie Arnhem 2020'.

3.2.3.2 Ontwikkelingsplan Malburgen en Nota Bouwstenen

De basis voor de herontwikkeling van Malburgen is het Ontwikkelingsplan Malburgen (uit 1998) en de Nota Bouwstenen (uit 2000). In het Ontwikkelingsplan Malburgen werd de toekomstvisie voor de wijk Malburgen geschetst en deze is verder uitgewerkt in de Nota Bouwstenen. Beide documenten zijn vastgesteld door de gemeenteraad en vormen nu nog de basis van de herontwikkeling van het deelgebied Vlierstraat.

Het Ontwikkelingsplan Malburgen werd en wordt ingezet op het doorbreken van de destijds eenzijdig opgebouwde bevolkingssamenstelling. Het streven is gericht op een naar inkomen meer evenwichtige bevolkingssamenstelling. Woningbouwprogrammering wordt als middel ingezet om de aanvullende inkomensgroepen (midden en hogere inkomens) te verleiden om te komen wonen in de wijk Malburgen. Naast het toevoegen van koopwoningen kan ook het toevoegen van huurwoningen met een huurprijs (ruim) boven de huurliberalisatiegrens tot het gewenste resultaat leiden.

Toetsing van het initiatief aan het Ontwikkelingsplan Malburgen en de Nota Bouwstenen

Met de voorgenomen ontwikkeling, zoals verwoord en verbeeld in hoofdstuk 4.2.1 is rekening gehouden met hetgeen opgenomen in het ontwikkelingsplan en de nota. Geconcludeerd wordt dat dit bestemmingsplan in overeenstemming is met het Ontwikkelingsplan Malburgen en de Nota Bouwstenen.

3.3 Woonbeleid

3.3.1 De Arnhemse Woonprincipes 2025

3.3.1.1 Algemeen

De Arnhemse Woonprincipes 2025 (de Arnhemse woonvisie, vastgesteld in 2015) zijn met brede participatie uit de stad tot stand gekomen. Deze Woonprincipes vormen tezamen de actualisering van de Woonvisie 2015 en de strategische koers die er voor moet zorgen dat Arnhem ook in de toekomst een woonstad blijft waar het voor iedereen aantrekkelijk is om te wonen, te leren, te werken en te leven. Bij het opstellen van de Woonprincipes is rekening gehouden met wet- en regelgeving en beleidskaders van andere overheden.

Met instrumenten als het Volkshuisvestelijk kader, de Uitvoeringsagenda en het Procesplan (langer)

Zelfstandig wonen, stuurt de gemeente in het woonprogramma op een kwalitatieve en gedifferentieerde woningvoorraad dat nu en in de toekomst kan voldoen aan de vraag en behoefte van alle woningzoekenden. Het fundament voor het Wonen in Arnhem ligt in de bestaande woningvoorraad, de transformatiemogelijkheden van gebouwen, en een aanvullende nieuwbouwopgave. Hiermee kan meer aanbod gecreëerd worden aan levensloopgeschikte woningen en woonvormen in verschillende prijsklassen, in koop en huur. Daarbij streven we met een gezonde mix aan diverse bevolkings-en inkomensgroepen naar prettige, veilige en toegankelijke woon-en leefomgevingen in wijken en buurten.

De nieuwe Arnhemse Woonprincipes 2025, zijn door de gemeenteraad vastgesteld op 14 december 2015 en vervangen de Arnhemse Woonvisie 2015 en bijbehorende Arnhemse Woonagenda 2011-2015.

3.3.1.2 Woonprincipes 2025

De onderstaande vier pijlers vormen de hoofddoelen van de Woonprincipes:

1. Duurzaam betaalbaar; hierbij zorgen we dat er voor elk inkomen voldoende passende sociale en betaalbare woningen beschikbaar zijn. Daarbij sturen we niet alleen op aantallen, maar streven we ook naar een goede prijskwaliteit en op de duurzaamheid van woningen in de nieuwbouw en in de bestaande woningvoorraad.
2. Levensloopgeschikt wonen; door meer levensloopgeschikte woningen aan de voorraad toe te voegen én bestaande woningen aan te passen of op te plussen, kunnen we mensen, gezond of beperkt, in verschillende levensfases van hun leven, een passende woonplek blijven bieden in Arnhem.
3. Aantrekkelijke woonstad; Arnhem heeft door zijn centrale ligging een bijzondere ruimtelijke en groene kwaliteit. Met de binnenstad, de Rijn en stadsparken in combinatie met wonen, leren, werken en verblijven maakt het de stad vitaler. Arnhem wil een aantrekkelijke woonstad zijn en blijven voor haar huidige inwoners, maar ook meer studenten en midden en hoge inkomens aan zich binden door het bieden van aantrekkelijke, levendige of bijzondere woonmilieus.
4. Wijken met identiteit; Elke wijk heeft zijn eigen herkenbare identiteit die recht doet aan de beleving van haar inwoners. Met deze variëteit wil de stad inzetten op een duurzame woon- en leefomgeving waar bewoners trots zijn op hun wijk, waar ze zich thuis en ook zelf verantwoordelijk voor voelen. Dat palet van eigen identiteit en karakters van wijken draagt bij aan de aantrekkingskracht van Arnhem als woonstad.

Deze vier pijlers van de woonprincipes zijn onlosmakelijk verbonden aan het overkoepelde thema Duurzaamheid. Tezamen vormen ze de ruggengraat van de Arnhemse Woonprincipes 2025.

3.3.1.3 Wonen, Welzijn en Zorg versus Langer Zelfstandig Wonen

Er ligt op het gebied van Wonen, Welzijn en Zorg een stevige fysieke huisvestingsopgave. Naast het vergroten van de voorraad aan ligt er de opgave om voor bijzondere doelgroepen en m.n. voor mensen in kwetsbare posities meer geschikt en passend kleinschalig aanbod aan woonvormen of (beschutte, beschermde) woonconcepten te realiseren en te faciliteren dat het (langer) zelfstandig wonen, aangevuld wordt met arrangementen van (thuis)zorg, begeleiding, ondersteuning of toezicht en andere vormen van dienstverlening en welzijnsvoorzieningen in de directe of nabije woonomgeving kan worden geboden.

3.3.1.4 Subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027

Wendbaar sturen, verantwoord versnellen
De 'Subregionale Woonagenda Arnhem e.o. 2017-2027' is recentelijk vastgesteld door het college van Arnhem, de colleges van de subregiogemeenten en Gedeputeerde Staten van de provincie Gelderland. Gemeenten die binnen de subregio Arnhem en omgeving vallen zijn: Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden en Rozendaal.

Met de subregionale woonagenda is de regionale afstemming van woningbouwplannen en een aantal bijbehorende ambities vastgelegd. Dit om samen te werken aan voldoende beschikbare, passende en kwalitatief goede (duurzame en levensloopgeschikte) woningen nu en straks, in leefbare wijken en dorpen, ongeacht leeftijd, huishoudenssamenstelling en inkomen. De focus ligt op de aanpak van een aantal maatschappelijke opgaven rondom het wonen die de individuele gemeenten niet alleen kunnen oplossen dan wel oppakken en waarbij ze kunnen leren van elkaar. En het benutten van kansen in de regionale woningmarkt waarbij 'goed wonen' bijdraagt aan een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de regio. Daarmee wordt in de samenwerking tussen gemeenten op basis van deze nieuwe woonagenda sterker vanuit het regionale belang gekeken en niet alleen vanuit het eigen gemeentelijke belang.

In deze woonagenda geven de samenwerkende gemeenten in de subregio Arnhem aan waar zij de komende jaren op willen inzetten. Uitgangspunten zijn:

1.) 'Betaalbaar en beschikbaar'

- Sociale huur;
- Middeldure huur;
- Bijzondere doelgroepen.

2) 'Op en top duurzaam'

- Verduurzaming bestaande voorraad;
- gasloze nieuwbouw bij nieuwe plannen;
- Naar een energieneutrale en klimaatbestendige woonomgeving;
- faciliteren zelfstandig thuis blijven wonen en realiseren 'tussenvormen' (tussen intramuraal en extramuraal wonen).

3) 'Verschil maken'

- Naar een kleurrijker palet aan woonmilieus en woonvormen.

Bij de nieuwbouw gaat het om meer dan enkel 'bouwen, bouwen, bouwen' en ligt de focus meer op de kwaliteit. In de woonagenda zijn dan ook kwalitatieve toetsingscriteria opgenomen en spelregels voor de woningbouwprogrammering. De kwantitatieve behoefte blijft onderdeel van de overweging en argumentatie, maar meer als een richtsnoer. Verantwoord versnellen en wendbaar sturen zijn daarbij het motto. Versnellen is nodig om het huidige woningtekort in te lopen en - op een verantwoorde wijze - in te kunnen spelen op de huidige druk op de regionale woningmarkt.

Kwalitatieve toetsingscriteria

- De behoefte (juiste woning op de juiste plek). Rapport Companen of vervangende gezamenlijk woningbehoefteonderzoek is toetsingskader;
- Inspelen op behoefte bijzondere doelgroepen;
- Ambities m.b.t. duurzaamheid en levens-loopbestendigheid (gasloos vanaf nu);
- Inspelen op behoefte aan nieuwe woonvormen (waaronder flexibele, tijdelijke concepten) en innovatieve woonmilieus;
- Hergebruik bestaand vastgoed;
- Herontwikkeling rotte plekken;
- Versterken verzorgingsstructuur, bijdrage een gevarieerde wijkopbouw (kwetsbare wijken);
- Vroegtijdige betrokkenheid doelgroepen/ woonconsument;
- Inbreiding gaat voor uitbreiding, tenzij het ten koste gaat van de ruimtelijke kwaliteit van wijk of kern. Uitbreiding aan de randen van bestaand stedelijk gebied is onder voorwaarden acceptabel, mits het de ruimtelijke kwaliteit van het gebied vergroot, er geen acceptabele alternatieven binnen de bebouwde kom aanwezig zijn en er een bijzonder, vernieuwend woonmilieu wordt toegevoegd dat regionaal toegevoegde waarde heeft. We gaan spaarzaam om met de groene ruimte in de regio. Dit is namelijk een kwaliteit van het vestigingsklimaat in onze regio;
- Eventueel: beoordeling financieel/juridische gevolgen.

3.3.2 Toetsing van het initiatief aan de Arnhemse Woonprincipes 2025

De ontwikkeling raakt aan de vier pijlers die de hoofddoelen vormen van de Arnhemse Woonprincipes. Er is een behoefte aan grondgebonden woningen en de woningen dragen bij aan een gevarieerd woningaanbod in Malburgen.

In het Masterplan Wonen en Zorg Arnhem Zuid (d.d. 16 oktober 2001) hebben corporaties, zorginstellingen en de gemeente afspraken gemaakt om te komen tot levensloopbestendige wijken in Arnhem Zuid. Het gaat hierbij niet alleen over de huisvesting maar ook om noodzakelijke aanpassingen in de openbare ruimte.

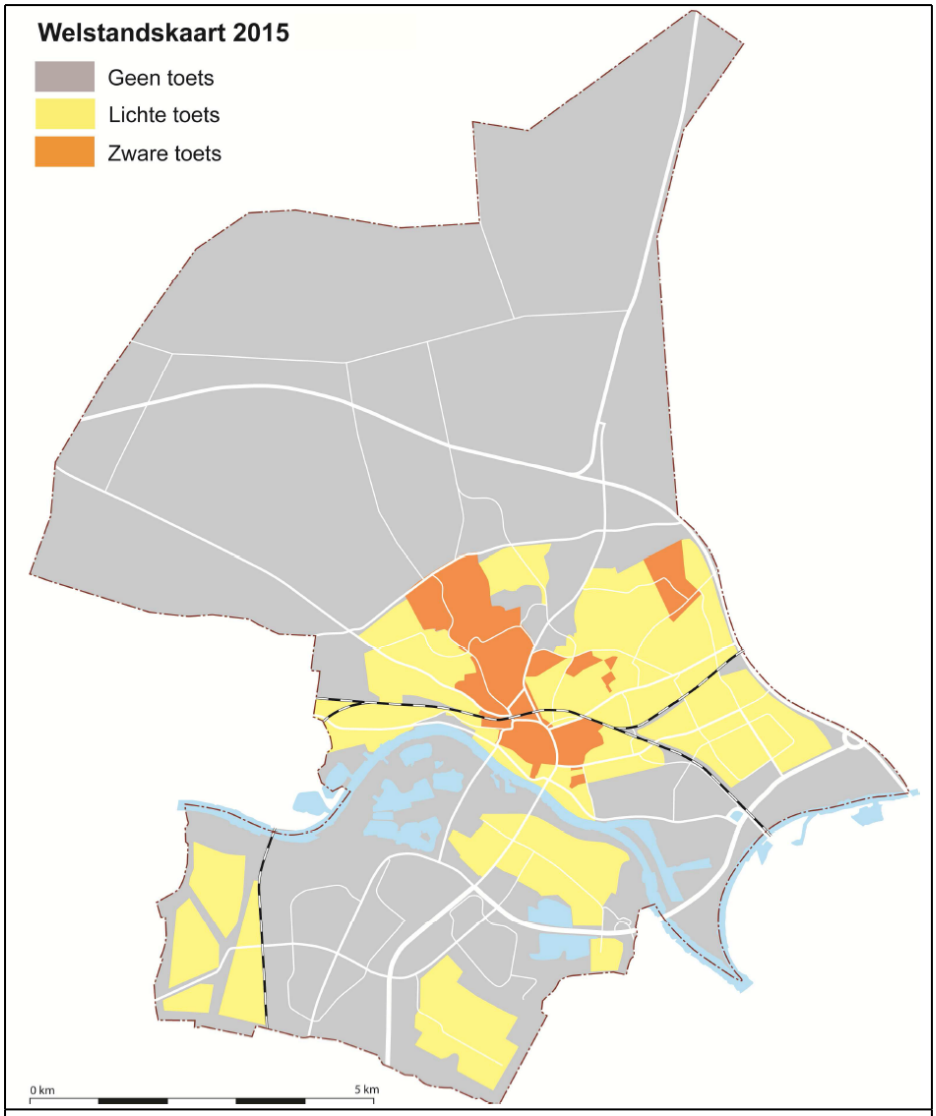
3.4 Welstandsbeleid

3.4.1 Welstandsnota 2015

3.4.1.1 Algemeen

Arnhem kiest er in haar Welstandsnota Arnhem 2015 (in werking getreden op 1 september 2015) voor variatie waar het kan, bescherming waar het moet. Er wordt getoetst op welstand in gebieden waar dat nodig is om een bepaalde samenhang in de omgeving te borgen. Er is een indeling gemaakt in drie welstandsniveaus die van elkaar verschillen de mate waarin getoetst wordt op welstandscriteria: 'zware toets', 'lichte toets', of 'géén toets'. De toetscriteria zijn opgesteld voor meest voorkomende bouwwerken. Voor alle andere bouwwerken gebruiken we de algemene welstandscriteria. Deze beschrijven in algemene bewoordingen waaraan een bouwwerk moet voldoen.

Op de welstandskaart (zie afbeelding 3.2) is te zien dat voor dit plangebied een lichte welstandstoets geldt.

Afbeelding 3.2 Welstandskaart 2015
Bron: Welstandsnota 2015

3.4.1.2 Toetsing aan de Welstandsnota 2015

Gelet op de welstandskaart geldt voor dit plangebied de lichte welstandstoets. In gebieden die zich kenmerken door samenhang in het straatbeeld – bijvoorbeeld door een eenheid in dakvormen, architectuur of materiaalgebruik – is het van belang dat dit eigen karakter bewaard blijft. Welstandsregels voor dit niveau zijn beperkt en gaan alleen over het gevelbeeld en de daken die vanaf de straat zichtbaar zijn. Voor de achterkanten van gebouwen gelden geen regels, die zijn dus welstandsvrij. De regels zijn bedoeld om de kenmerken van het gevelbeeld in relatie tot het openbaar gebied op hoofdlijnen in stand te houden.

3.5 Verkeersbeleid

3.5.1 Rijksbeleid

Op rijksniveau geeft de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte 'Nederland concurrerend, bereikbaar leefbaar en veilig' (SVIR, 2012) de hoofdlijnen van het nationale verkeers- en vervoersbeleid voor de komende decennia. Het Rijk streeft naar een krachtige aanpak die gaat voor een excellent internationaal vestigingsklimaat, ruimte geeft aan regionaal maatwerk, de gebruiker voorop zet, investeringen scherp prioriteert en ruimtelijke ontwikkelingen en infrastructuur met elkaar verbindt.

Het mobiliteitssysteem moet robuust en samenhangend worden, meer keuzemogelijkheden bieden en voldoende capaciteit hebben om de groei van de mobiliteit op de middellange (2028) en lange (2040) termijn op te vangen. De ambitie is dat gebruikers in 2040 beschikken over optimale ketenmobiliteit door een goede verbinding van de verschillende mobiliteitsnetwerken via multimodale knooppunten (voor personen en goederen) en door een goede afstemming van infrastructuur en ruimtelijke ontwikkeling.

De regio Arnhem Nijmegen is aangeduid als stedelijke regio met een concentratie van topsectoren. Voor Arnhem is samenwerking tussen Rijk, decentrale overheden en bedrijfsleven relevant om een robuust hoofdwegennet en spoorwegennet, binnen de regio, tussen regio's en met het achterland te realiseren.

3.5.2 Provinciaal beleid

In de provinciale Omgevingsvisie Gelderland uit 2014, waarin het Provinciaal Verkeer en Vervoerplan 2 uit 2004 is geïntegreerd, beschrijft de provincie hoe zij de komende tien jaar om wil gaan met onder meer bereikbaarheid. Een van de kerntaken van de provincie is namelijk te zorgen voor een goede regionale bereikbaarheid en een goed regionaal openbaar vervoer. Voorts geeft de provincie veel aandacht aan mobiliteitsbehoefte van inwoners en bedrijven in Gelderland en kijkt daarbij naar toekomstige ontwikkelingen als het digitale werken. Maar er is ook veel oog voor leefbaarheid en verkeersveiligheid.

De provincie wil een goede bereikbaarheid voor wonen, werken en recreëren en de mobiliteit daarbij afstemmen op de economische ontwikkelingen. Daarom zet Gelderland in op het beter gebruik van (internationale) corridors. Daarnaast wordt samen met de andere wegbeheerders in de stedelijke gebieden aan een beter gebruik van de infrastructuur gewerkt om files te voorkomen en de doorstroming te bevorderen. De toegang tot bedrijventerreinen is ook een speerpunt van het provinciale beleid. Een andere ontwikkeling is de verschuiving van mobiliteitsvragen in het landelijk gebied door krimp en vergrijzing. Hier moet de aansluiting met de stedelijke gebieden gewaarborgd blijven.

3.5.3 Gemeentelijk beleid

De gemeente Arnhem heeft haar verkeersbeleid op hoofdlijnen verwoord in de Structuurvisie Arnhem 2020-2040 (vastgesteld 2012). Voor mobiliteit biedt het structuurplan een ruimtelijk ontwikkelingsperspectief. Arnhem streeft naar een duurzame bereikbaarheid in een aantrekkelijke en veilige stad. Vooral in de bestaande stad geldt daarbij het principe: eerst de bestaande verkeersruimte beter benutten en pas daarna zoeken naar mogelijkheden tot uitbreiding van de (auto)verkeersruimte. De inzet van slim ruimtegebruik, voor versterking van fiets en openbaar vervoer, aangevuld met spitsmijdende maatregelen moet Arnhem de komende jaren bereikbaar houden.

Fiets

Het beleidsplan fietsverkeer 'Nieuwe verbindingen, nieuwe fietsers' uit 2013 is een uitwerking van de inzet voor versterking van het fietsgebruik. Inzet is de bestaande fietser beter faciliteren maar vooral automobilisten verleiden meer te fietsen. Uitgangspunten voor deze beleidsnota zijn:

- nadruk op utilitair fietsgebruik (de ritten naar werk, school en voorzieningen);
- inzetten op de nieuwe fietser, dat is de fietser die nu nog in de auto zit;
- aanleggen van kortsluitende verbindingen;
- aanleggen van hoogwaardige doorgaande verbindingen (snelfietsroutes);
- hoogwaardige stallingsvoorzieningen (belangrijk bij ketenverplaatsingen).

De bestaande fietser heeft vooral behoefte aan een samenhangend fietsnetwerk, veiligheid, comfort, snelheid en stallingsvoorzieningen. Om de nieuwe fietser te verleiden zullen we vooral moeten inzetten op de aanleg van nieuwe verbindingen. De opkomst van de elektrische fiets helpt hierbij.

Openbaar vervoer

De Arnhemse beleidsnota openbaar vervoer 'De reiziger centraal' (2014) heeft als doel het in stand houden van betaalbaar en kwalitatief goed openbaar vervoer en het doorgroeien naar emissieloos openbaar vervoer. Het openbaar vervoer wordt toekomstvast door een kwaliteitsslag met als maatregelen:

- een hoogwaardig openbaar vervoernetwerk;
- de reiziger centraal stellen;
- een mobiliteit bieden voor iedereen;
- een emissieloos openbaar vervoer.

Parkeren

Voor het onderdeel parkeren gelden beleidsregels, het bestemmingsplan Facetplan Parkeren en Arnhemse parkeernormen. Deze zijn opgenomen in de Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003'. In hoofdstuk 4.4 zal hierop worden ingegaan en wordt getoetst aan het beleid en daarbij behorende parkeernormen.

Hoofdstuk 4 Ruimtelijke- en programmatische aspecten van de ontwikkelingen

4.1 Inleiding

Het stedenbouwkundig plan Vlierstraat Arnhem, bijgevoegd als bijlage 1, laat de transformatie zien van een taartpuntvormig perceel aan de Gelderse Rooslaan in Arnhem. Het hart van het plangebied bestaat uit de Bethel Pinksterkerk die ook in het stedenbouwkundig plan een centrale functie blijft vervullen.

4.2 Ruimtelijke opzet en structuur

4.2.1 Stedenbouwkundig ontwerp

De strokenverkaveling is erg kenmerkend voor de noordwestzijde van de wijk Malburgen, grenzend aan de Malburgse Bandijk. De opbouw van de straatprofielen is divers, maar de verkaveling zorgt overal voor een ruimtelijke relatie tussen de Gelderse Rooslaan en de dijkzone.

Om deze structuur te versterken en het afwijkende ensemble van de kerk en de pastorie extra kracht bij te zetten, is een extra slag van de strokenverkaveling ingepast. De nieuwe woningen grenzen aan de oostzijde met een kleine voortuin en een steenachtige erfscheiding aan een nieuwe groenzone in de Vlierstraat. De Vlierstraat behoudt op deze wijze haar groene karakter.

Aan de westzijde worden de woningen voorzien van een 'Delftse stoep', een smalle verharde private ruimte. Deze woningen grenzen direct aan een nieuwe park-/pleinruimte voor de kerk en de pastorie. Het parkeerterrein dat hier nu nog is gelegen, wordt verplaatst naar de westzijde van de kerk. Dit terrein is op dit moment in gebruik als bouwterrein voor de bouw van de woontorens in de dijkzone.

Er is bewust voor gekozen om de ruimte tussen de kerk, de pastorie en de nieuwe woningen vrij te houden van parkeerplaatsen, met uitzondering van parkeren op eigen terrein van de kerk voor rouw- en trouwdiensten en parkeren voor minder validen bij kerkdiensten.

Het parkeren voor de nieuwbouw vindt plaats aan de westzijde van de Vlierstraat en aan een doorsteek tussen de Vlierstraat en het kerkplein. Op deze manier blijft er vanaf de Vlierstraat een ruimtelijke relatie bestaan tussen de kerk en de strokenverkaveling.

Afbeelding 4.1 Stedenbouwkundig ontwerp ontwikkeling Vlierstraat
(Bron: Bijlage 1 Stedenbouwkundig plan Vlierstraat)

4.2.2 Groenstructuur

Het plangebied ligt in een groene omgeving voorzien van gras en bomen. Deze bomen maken onderdeel uit van de Dijkzone Malburgen. De bomen zijn gespaard gebleven na de sloop van de schoolgebouwen of maken onderdeel uit van het terrein van de kerk en de pastorie. De bomen zijn allemaal ingemeten en op toekomstwaarde onderzocht en gewaardeerd door adviesbureau Cobra. De onderzoeken zijn als bijlage 2 en 3 bijgevoegd.

Een aantal bomen heeft een dusdanig korte levensverwachting dat ook zonder bouwactiviteiten verwijderen noodzakelijk wordt geacht. In het stedenbouwkundig plan is daarom gekeken hoe enkele toekomstbomen ingepast kunnen worden en er duurzame, openbare groenstructuren aan het gebied kunnen worden toegevoegd. De groene dooradering van de Gelderse Rooslaan naar de dijkzone is daarbij het uitgangspunt, zowel tussen de kerk en de nieuwbouw als aan de Vlierstraat.

Aan de Vlierstraat wordt een boomrijke drie meter brede plantstrook opgenomen. Tussen de kerk en de nieuwbouw komt een parkzone die ruimte biedt aan nieuwe bomen en aan ruimte voor waterberging. Beide groenzones kunnen gebruikt worden als speelgelegenheid (gras) waarbij de zone aan de Gelderse Rooslaan intensief gemaaid zal worden en de zone aan het dijkpark extensief (aansluitend aan het beheer van het dijkpark). Ook de noord- en zuidzijde van de nieuwbouw liggen in een brede groenzone waarbij afstand wordt gemaakt tot aan de Gelderse Rooslaan en ruimte wordt geboden aan de inpassing van bestaande bomen aan de noordzijde. In de parkeerkoffer wordt één boom toegevoegd. Hierdoor wordt het stenige karakter van dit woonerfdeel verzacht.

4.3 Programma

In het stedenbouwkundig ontwerp worden 23 nieuwe (rij)woningen gerealiseerd in vier rijen. Hierdoor ontstaan 8 koppen aan het plangebied en blijft de lengte van de blokken beperkt. Het langste blok van 8 woningen wordt onderbroken door enkele woningen met een grotere goot- en nokhoogte waardoor een gevarieerd gevelbeeld ontstaat. Door de kleurstelling en het type woning wordt wel een eenheid in de woonbuurt nagestreefd, refererend naar het continue beeld van de bestaande strokenverkaveling.

De eindwoningen worden voorzien van ramen in de kopgevels en de tuin loopt om de woning heen. Aan het kerkplein staan twee bijzondere kopwoningen die de bijzondere situatie bij de kerk en de pastorie benadrukken. Deze woningen worden hier voorzien van een éénlaagse aanbouw met kap.

De woningen worden voorzien van een zadeldak en krijgen allemaal een buitenberging in de achtertuin. De erfscheidingen worden meegenomen in het ontwerp en in de realisatie van het project.

In het stedenbouwkundig ontwerp is zorgvuldig nagedacht over passende overgangen tussen de openbare en de private ruimte. Aan de Vlierstraat bepalen lage tuinmuurtjes het beeld, zoals dat ook aan de oostzijde van de straat het geval is. Deze muurtjes vouwen de hoek om bij de koppen van de bouwblokken en gaan over in hoge begroeide hekwerken die de achtertuinen in aansluiting op het openbaar gebied begrenzen. Aan het einde van het parkeerstraatje nabij het kerkplein, worden twee woningen van een lage tuinmuur voorzien. De woningen aan het kerkplein/pastorie worden voorzien van een Delftse Stoep waar o.a. potten en bankjes een plek kunnen krijgen om levendigheid aan deze ruimte te krijgen. Het voornemen is om de pleinruimte voor de kerk en de pastorie tot aan de bebouwingsgrens door te laten lopen en de erfgrens met palen en een ketting te markeren waardoor de ruimte voor de kerk incidenteel voor parkeren te gebruiken is.

Het voorliggende bestemmingsplan maakt het, naast 23 nieuwe woningen, ook mogelijk dat de huidige pastorie behorende bij de Bethel Pinksterkerk kan worden getransformeerd naar maximaal één woning. Stedenbouwkundig geeft dit geen verandering in uitstraling op de omgeving omdat het pand van buiten in tact blijft.

4.4 Verkeer en mobiliteitsaspecten

Verkeer (ontsluiting)
De nieuwe woningen worden (in)direct ontsloten op de Gelderse Rooslaan. Enerzijds via de Vlierstraat (30 km/u) en anderzijds via de toegangsweg (erfinrichting) kerkgebouw / appartementen / parkeerplaatsen. Een aantal woningen zijn uitsluitend via een voetpad bereikbaar. Het voetpad komt uit op het parkeerterrein en/of op de Gelderse Rooslaan.

Parkeren
Voor de nieuw te bouwen woningen wordt parkeergelegenheid binnen het plangebied gerealiseerd. Voor deze ontwikkeling geldt een parkeernorm van 1,5 parkeerplaats per woning (rijwoning). Dit is volgens het vigerend parkeerbeleid. Hierbij hoort een parkeerbehoefte van 35 plaatsen. Het voornemen is om in de pastorie een gecombineerde functie van wooneenheid en maatschappelijke functie te realiseren. Voor deze gecombineerde functie worden vier parkeerplekken gerealiseerd aan de zijde van de pastorie in het openbaar gebied (het nieuwe parkeerterrein).

Bij elkaar worden er dus 39 parkeerplaatsen gerealiseerd binnen het plangebied. Hiervan worden 24 parkeerplaatsen op het nieuwe parkeerterrein (erfinrichting) en 15 parkeerplaatsen langs de Vlierstraat (30 km/uur) gerealiseerd. Hiermee wordt voldaan de geldende parkeernormen zoals gesteld in de 'Beleidsregels voor toepassing van artikel 2.5.30 van de Bouwverordening gemeente Arnhem 2003'.

Buiten het plangebied worden parkeervoorzieningen voor het kerkgebouw gerealiseerd. Deze worden aan het aangrenzend terrein ten noordwesten van het kerkgebouw gerealiseerd. Conform de parkeernorm zijn dit minimaal 23 parkeerplaatsen (huidige kerkgebouw: 150 zitplaatsen met een norm van 0,15 parkeerplaats per zitplaats). Voor het kerkgebouw worden 36 parkeerplaatsen gerealiseerd.

4.5 Ladder voor duurzame verstedelijking (art. 3.1.6, lid 2 Besluit ruimtelijke ordening)

De provincie Gelderland stuurt op een gezonde regionale woningbouwprogrammering. Hierbij is de provincie opgebouwd in regio's. Arnhem valt binnen de regio Arnhem-Nijmegen en deze regio vormt ook het verzorgingsgebied van de woningbouwontwikkelingen in Arnhem. Er zijn afspraken gemaakt met de Regio Arnhem Nijmegen over de groei van de woningvoorraad (dus: aantallen nieuwbouw) en over de 'kwaliteiten', zoals het aandeel huur- en betaalbare woningen. Dit is vertaald naar subregio's.

Uit onderzoek van Companen (Regio Arnhem-Nijmegen - Regionale woningmarktanalyse - Januari 2017) blijkt dat er zowel in de regio Arnhem Nijmegen als in de subregio Arnhem nog veel behoefte is aan nieuwe woningen. Vooral in de grote steden is de behoefte aan woningen groot. Voor de subregio Arnhem en omgeving (gemeenten Arnhem, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden en Rozendaal) is behoefte voor de periode 2017-2027 naar een netto toevoeging van circa 13.500 te realiseren woningen zoals opgenomen in de Subregionale Woonagenda (zie ook paragraaf 3.2.2.2). Voor Arnhem gaat het om ruim 8000 woningen. In dit aantal zit nieuwbouw maar ook woningen die worden gerealiseerd in bijvoorbeeld bestaande leegstaande panden (transformatie). Het aantal wordt niet gezien als hard maximum. Om de twee jaar wordt dit aantal geactualiseerd naar aanleiding van de meest recente provinciale huishoudens- en bevolkingsprognose. Daarnaast vind om de 3 jaar een nieuw woningbehoefteonderzoek plaats om vraag en aanbod naast elkaar te kunnen zien. Op dit moment heeft Arnhem ongeveer 5300 woningen in harde plannen. Dat biedt nog ruimte aan ongeveer 2700 woningen.

Dit bestemmingsplan maakt 24 woningen mogelijk (23 nieuwbouw woningen en de transformatie van de pastorie). Dit plan staat beschreven in de woningbouwplanningslijst die jaarlijks aan de provincie Gelderland wordt aangeboden. De 24 woningen passen binnen de plancapaciteit, zoals binnen de subregio Arnhem en omgeving is afgestemd. Er is dus behoefte aan deze woningen.

De ontwikkeling van Vlierstraat - Malburgen voorziet ook in een kwalitatieve behoefte en draagt bij aan een belangrijke kwaliteitsverbetering van het gebied. Namelijk de volgende kwaliteiten (zie ook paragraaf 3.2.2.2) zijn van toepassing op de ontwikkeling:

- De behoefte aan woningen;

- Herontwikkeling van rotte plekken (na de sloop van een school, nu ruimte voor nieuwe ontwikkeling);
- Inbreiding gaat voor uitbreiding.

Woningbouwcorporatie Volkshuisvesting is voornemens om samen met ontwikkelaar Ter Steege 23 grondgebonden woningen te realiseren aan de Vlierstraat in Malburgen-West. Het terrein is gelegen tussen de Bethel Pinksterkerk en de Vlierstraat. Op deze locatie stond tot circa tien jaar geleden de Pastoor van Arsschool. Deze school is nu gevestigd in de nieuwgebouwde brede school (MFC) De Spil. Na de sloop van de school is gebied ingezaaid en wacht het op de transformatie tot woongebied conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998. Tevens wordt het mogelijk gemaakt om in de aanwezige pastorie in de toekomst één woning te realiseren.

Het terrein wat voorzien is voor woningbouw is gedeeltelijk in gebruik genomen als parkeerterrein voor de kerk. Het parkeerterrein wordt verplaatst naar de westzijde van de kerk. Dit terrein was in gebruik als bouwterrein voor de bouw van de naastgelegen woontorens in de dijkszone.

Gezien de ligging en kenmerken van de locatie kunnen we de ontwikkeling van deze locatie toeschrijven aan het 'stedelijk naoorloogse grondgebonden' woonmilieu. Uit het onderzoek van Companen blijkt dat er behoefte is aan grondgebonden woningen in het stedelijke woonmilieu. Conclusie is dan ook dat er zowel kwantitatief als kwalitatief behoefte is aan deze woningen.

Hoofdstuk 5 Milieu- en omgevingsaspecten

5.1 Inleiding

Op grond van artikel 3.1.6 van het Besluit ruimtelijke ordening moet in de toelichting op het bestemmingsplan een beschrijving worden opgenomen van de wijze waarop de milieukwaliteitseisen bij het plan zijn betrokken. Daarbij moet rekening gehouden worden met de geldende wet- en regelgeving en met de vastgestelde (boven) gemeentelijke beleidskaders. Bovendien is een bestemmingsplan vaak een belangrijk middel voor afstemming tussen de milieuaspecten en ruimtelijke ordening.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op het wettelijk- en beleidskader voor wat betreft de in dit kader relevante milieu- en omgevingsaspecten. Daarnaast worden de resultaten van het onderzoek naar de milieukundige uitvoerbaarheid beschreven.

5.2 Geluid

5.2.1 Algemeen

De Wet geluidhinder heeft tot doel de mens te beschermen tegen geluidhinder. Dit is in de wet uitgewerkt in een normenstelsel voor de toelaatbare geluidbelasting in de woonomgeving. Alleen planologisch nieuwe situaties worden getoetst aan de wet. Daarbij moet er akoestisch onderzoek plaatsvinden naar de gevolgen daarvan voor geluidgevoelige objecten. Naast woningen zijn er nog een aantal andere geluidgevoelige objecten aangewezen zoals scholen en zorginstellingen.

In de wet staan regels voor weg- en railverkeerslawaai en voor gezoneerde industrieterreinen. De wet werkt verder met zones: dit zijn aandachtsgebieden rond geluidbronnen waarbinnen regels en normen gelden om de negatieve gevolgen van geluidhinder te beperken.

Het wettelijk normenstelsel kent voorts voorkeurswaarden en grenswaarden. Als de geluidbelasting beneden de voorkeurswaarde blijft dan zijn er wettelijk geen belemmeringen voor nieuwe geluidgevoelige situaties. Bij een geluidbelasting tussen de voorkeurswaarde en de grenswaarde moet er een gemotiveerd besluit genomen worden om nieuwe geluidgevoelige ontwikkelingen mogelijk te maken (hogere waarde).

Voor het verlenen van een hogere waarde is de nota “uitvoeringsbeleid hogere grenswaarde” van de gemeente Arnhem van toepassing.

Beleidsplan Geluid

Het beleidsplan Geluid heeft tot doel geluidsnormen voor nieuwe situaties af te stemmen op de aard en de functie van een gebied. Hierdoor kan beter rekening gehouden worden met ontwikkelingen en verwachting van de gebruikers van een gebied. In het centrum en dichtbij goed openbaar vervoer wil de gemeente Arnhem veel functies mogelijk maken. Als gebieden intensiever gebruikt worden neemt de kans op geluidhinder ook toe. Andere gebieden zoals de parken worden juist gewaardeerd om hun relatieve rust. Deze uitgangspunten hebben geleid tot een gebiedsgerichte invulling van geluidskwaliteiten binnen Arnhem. Naarmate de geluidbelasting hoger is neemt het belang van een zorgvuldige invulling van de totale leefomgevingskwaliteit toe.

5.2.2 Situatie plangebied

De op te richten geluidgevoelige bebouwing valt binnen de (geluid)invloedsfeer van de Vlierstraat en de Gelderse Rooslaan. Het betreft hier 30 km/uur wegen. 30 km/uur wegen zijn niet volgens de Wet geluidhinder niet gezoneerd en daarmee niet onderzoeksplichtig. Naar aanleiding van uitspraken van de Raad van State moeten in het kader van een goede ruimtelijke ordening de aangrenzende 30 km/uur wegen wel onderzocht worden.

Het adviesbureau Groenewold heeft de gevolgen van het wegverkeerslawaai op de ruimtelijke ontwikkeling onderzocht en gerapporteerd in het akoestisch onderzoek "nieuwbouw 23 woningen Vlierstraat Arnhem" met het projectnummer 2019-023, versie Mrt. 19-v1. Het onderzoek is als bijlage 4

bijgevoegd.

Conclusie geluid
Op de gevels van 21 woningen wordt de voorkeursgrenswaarde van 48 dB niet overschreden. Op de kopgevels van twee woningen vindt een kleine overschrijding plaats van de voorkeursgrenswaarde. De maximale geluidbelasting op de gevels bedraagt hier 50 dB. In een nieuwbouwsituatie en uitgaande van de huidige duurzaamheidseisen is een karakteristieke geluidwering van de gevels te verwachten van 25 dB. Met een benodigde geluidwering van 22 dB worden extra geluidwerende maatregelen voor de kopgevels of nader onderzoek dan ook niet nodig geacht om te voldoen aan het gestelde binnenniveau van 33 dB vanuit het Bouwbesluit 2012. Daarnaast hebben alle woningen één of twee geluidluwe gevels. De berekende geluidbelasting ligt binnen de gemeentelijke ambitiewaarden voor een stadswijk. Ondanks dat de voorkeursgrenswaarde bij twee woningen wordt overschreden is dit gezien de aanwezigheid van geluidsluwe gevels en de zekerheid dat het binnnenniveau voor geluid niet wordt overschreden acceptabel. Hiermee wordt akoestisch voldaan aan een goede ruimtelijke ordening.

Geluidhinder afkomstig van het wegverkeer vormt geen belemmering voor de realisatie van het plan.

5.3 Luchtkwaliteit

5.3.1 Algemeen

De Europese richtlijnen voor luchtkwaliteit zijn geïmplementeerd in titel 5.2 van de Wet Milieubeheer. Het doel van deze wetgeving is het beschermen van mens en milieu tegen de negatieve effecten van luchtverontreiniging. De wet is primair gericht op het voorkomen van negatieve effecten op de gezondheid van de mens. Daarnaast zijn er voor de stoffen zwaveldioxide en stikstofoxiden ook normen opgenomen ter bescherming van ecosystemen.

Voor het toetsen van ruimtelijke plannen zijn de volgende grenswaarden het meest relevant:

- PM_{10} (fijnstof)
  1. de jaargemiddelde concentratie van 40 µg PM_{10}/m3 mag niet worden overschreden;
  2. de 24 uursgemiddelde concentratie van 50 µg PM_{10}/m^3 mag niet vaker dan 35 keer per jaar worden overschreden;
- NO_2 (stikstofdioxide)
  1. de jaargemiddelde concentratie van 40 µg NO_2/m^3 mag niet worden overschreden;
  2. de uurgemiddelde concentratie van 200 µg NO_2/m^3 mag niet vaker dan 18 keer per jaar worden overschreden.

Voor de overige stoffen worden in Nederland geen overschrijdingen gerapporteerd.

In de op de Wet milieubeheer gebaseerde algemene maatregel van bestuur 'Niet in betekenende mate' (Besluit NIBM) zijn regels vastgelegd waaronder projecten (inrichtingen, kantoor- en woningbouwlocaties) die niet in betekenende mate bijdragen aan verslechtering van de luchtkwaliteit, zonder toetsing aan de grenswaarden voor het aspect luchtkwaliteit, toch doorgang kunnen vinden. De grens ligt bij een toename van maximaal 3%. Om te voorkomen dat in gebieden waar (nog) grenswaarden worden overschreden of dreigen overschreden te worden, een verslechtering van de luchtkwaliteit plaatsvindt, kunnen bij ministeriële regeling bepaalde gebieden en bepaalde broncategorieën worden aangewezen waarbinnen geen gebruik kan worden gemaakt van de NIBM-regeling.

5.3.2 Situatie plangebied

Het adviesbureau Groenewold heeft in opdracht van Volkshuisvesting een onderzoek naar de luchtkwaliteit uitgevoerd. Het onderzoek dateert van 12 september 2019 en heeft het projectnummer 2019-023, versie aug. 19-v1. Het onderzoek is als bijlage 5 bijgevoegd.

Het doel van het onderzoek naar de luchtkwaliteit is het vaststellen of het plan in betekende mate bijdraagt aan de luchtverontreiniging van de omgeving (NIBM-toets).

Conclusie
Uit het onderzoek volgt dat de bijdrage van het plan 0,33 µg/m^3 bedraagt voor NO2 en 0.04 µg/m^3 voor

PM10. Deze toenames zijn lager dan de 3% van de grenswaarde voor NO2 en PM10. Dit wil zeggen dat het plan in niet betekende mate bijdraagt aan de luchtverontreiniging van de omgeving.

Uit bovenstaande kan worden opgemaakt dat luchtkwaliteit geen belemmering vormt voor de realisatie van het plan.

5.4 Hinder

5.4.1 Algemeen

In het kader van bedrijven en milieuzonering dienen de effecten van inrichtingen op hun omgeving (gevoelige bestemmingen, waaronder eventueel nieuw te ontwikkelen woningen) in beeld gebracht te worden. Voorbeelden van hinder zijn geluid, geur, stof of gevaar. In de VNG-publicatie 'Bedrijven en milieuzonering 2009' is een lijst van inrichtingen opgenomen waarbij de inrichtingen op grond van de hinder die zij veroorzaken, zijn opgedeeld in zes categorieën. Hierbij wordt er vanuit gegaan dat een inrichting uit categorie 1 relatief weinig hinder veroorzaakt en een inrichting uit categorie 6 bijzonder veel hinder veroorzaakt.

Geurhinder van industriële bedrijven
Op 13 december 2010 is het beleidsplan geur voor industriële bedrijven vastgesteld. Geur is een milieuaspect dat een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid. Het geurbeleid van de gemeente Arnhem sluit, voor zover dat mogelijk is, aan op het geurbeleid van de provincie Gelderland. Het doel van het geurbeleid is dat inwoners van Arnhem nu en in de toekomst niet worden blootgesteld aan geuroverlast door industriële bedrijven.

5.4.2 Situatie plangebied

Op basis van de milieucategorie zoals genoemd in de VNG brochure bedrijven en milieuzonering geldt voor inrichtingen een richtafstand ten opzichte van woningen binnen het omgevingstype woongebied of gemengd gebied (gelegen aan de rand van een woonwijk/een drukke weg). Bij ontwikkelingen binnen de richtafstand kan gemotiveerd van deze richtafstand worden afgeweken. Wanneer het gaat om een gemengd gebied, kan de richtafstand worden verkleind zonder dat dit ten koste gaat van het woon-en leefklimaat.

Binnen het plangebied is de bestemming naast groen en verkeer, wonen en maatschappelijke doeleinden (onder andere onderwijs, welzijn, religie, zorginstelling, therapeutische functies). Op basis van de VNG brochure gaat het hierbij om milieucategorie 1 en 2 inrichtingen.

Het plangebied kan worden getypeerd als een gemengd gebied in verband met de ligging aan de rand van een woonwijk en de Gelderse Rooslaan. Dit betekent, op basis van de milieucategorie, een richtafstand van maximaal tien meter tussen woningen en de bestemming maatschappelijke doeleinden. Omdat het hier gaat om een duidelijke functiemenging geldt er een andere categorie-indeling namelijk A,B en C.

Bij categorie A activiteiten gaat het om activiteiten die weinig milieubelastend zijn en aanpandig aan woningen kunnen worden uitgevoerd. Categorie B activiteiten zijn activiteiten met een zodanige milieubelasting voor hun omgeving dat zij bouwkundig afgescheiden van woningen dienen plaats te vinden. Categorie C inrichtingen zijn inrichtingen zoals bedoeld onder B maar dan vanwege de relatief grote verkeersaantrekkende werking op een ontsluiting op de hoofdinfrastructuur zijn aangewezen.

Binnen de gebieden met een duidelijke functiemenging zijn maatschappelijke functies overwegend categorie B inrichtingen. Dit betekent dat er een bouwkundige afscheiding van woningen dient plaats te vinden.

Vanuit hinder zijn er dus geen belemmeringen voor dit bestemmingsplan.

Geur

Binnen en in de directe omgeving van het plangebied zijn geen industriële bedrijven waarbij geur een rol speelt. Dit betekent dat er vanuit geur geen belemmeringen voor dit bestemmingsplan zijn.

5.5 Externe veiligheid

5.5.1 Algemeen

Met externe veiligheid wordt bedoeld de kans op overlijden van mensen buiten de grenzen van een bedrijf of transportmedium, als rechtstreeks gevolg van een ongeval met (gevaarlijke) stoffen binnen de grenzen van het bedrijf dan wel het transportmedium. In de externe veiligheid worden twee risicobegrippen gehanteerd het PR (Plaatsgebonden Risico) en het GR (Groepsrisico).

Landelijk regelgeving

Voor bedrijven is op 28 oktober 2004 het Besluit externe veiligheid inrichtingen (Bevi) in werking getreden. In het Bevi wordt een onderscheid gemaakt tussen kwetsbare en beperkt kwetsbare objecten. De 10^{-6} PR contour geldt ten opzichte van kwetsbare objecten als grenswaarde en ten opzichte van beperkt kwetsbare objecten als richtwaarde. Het beoordelingskader voor het GR is een oriënterende waarde.

Voor ondergrondse (aardgas)leidingen is er het Besluit externe veiligheid buisleidingen (Bevb) en voor de transportroutes (weg, water, spoor) het Besluit transportroutes externe veiligheid (Btev). In het Btev en Bevb zijn de milieukwaliteitseisen vastgelegd die in de ruimtelijke planvorming moeten doorwerken.

Gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk beleidsplan Externe Veiligheid beschrijft de mate van gewenste externe veiligheid in Arnhem. Uitgangspunt hierbij zijn de landelijke normen voor het PR en het GR. In een groot gedeelte van de stad streven we naar het niet doen toenemen van de risico's. Op sommige plekken in de stad, op bedrijventerreinen voor zware industrie en stedelijke zones accepteren we een hoger risico dan op andere plaatsen. Wel moet daar extra aandacht zijn voor de beschikbare mogelijkheden voor rampenbestrijding, de zelfredzaamheid van mensen en de hulpverlening.

5.5.2 Situatie plangebied

De locatie ligt niet binnen het invloedsgebied van een risicovolle activiteit. Dit betekent dat er vanuit externe veiligheid geen belemmeringen voor dit bestemmingsplan zijn.

5.6 Groen en ecologie

5.6.1 Algemeen

Wet natuurbescherming
De Wet natuurbescherming (Wnb) vervangt sinds 2017 het wettelijke stelsel voor de natuurbescherming zoals dat was neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, door één integraal en vereenvoudigd kader. De Wnb neemt de Europese regelgeving als uitgangspunt. Waar dat noodzakelijk is voor een adequate bescherming van natuurwaarden waarvoor geen specifieke bescherming is voorzien in Europese regelgeving worden aanvullende nationale beschermingsvoorschriften verankerd. De wet gaat over de bescherming van de kernnatuurwaarden en de houtopstanden, als onderdeel van een groter maatregelenpakket gericht op de bescherming van natuurwaarden en het tegengaan van biodiversiteitsverlies. De taken en verantwoordelijkheden worden zoveel mogelijk bij de provincies neergelegd.

Bescherming van gebieden
Voor de instandhouding van gebieden die zijn aangewezen ter uitvoering van de Vogelrichtlijn en de Habitat-richtlijn (Natura 2000-gebieden) stelt de Wnb specifieke kaders. De Natura 2000-gebieden in Arnhem zijn Veluwe en Rijntakken.

Het is verboden om zonder vergunning een project te realiseren of andere handelingen te verrichten die gelet op de instandhoudingsdoelstelling voor een Natura 2000-gebied de kwaliteit van de natuurlijke habitats of de habitats van soorten in dat gebied kunnen verslechteren of een significant verstorend effect kunnen hebben op de soorten waarvoor dat gebied is aangewezen. Indien het project afzonderlijk

of in combinatie met andere plannen of projecten significante gevolgen kan hebben voor een Natura 2000-gebied, dan moet een passende beoordeling worden gemaakt van de gevolgen voor het gebied, rekening houdend met de instandhoudingsdoelstellingen. Alleen indien daaruit met zekerheid blijkt dat het plan of project de natuurlijke kenmerken van het gebied niet aantast, wordt de vergunning verleend. Als de zekerheid niet kan worden verkregen, dan kan een vergunning alleen worden verleend als er geen alternatieve oplossingen zijn, er sprake is van een dwingende reden van groot openbaar belang en de nodige compenserende maatregelen worden getroffen (de zgn. “ADC-toets“)

Op het moment dat een passende beoordeling nodig is, moet voor het kaderstellend plan (zoals een bestemmingsplan) een plan-MER worden gemaakt.

De beheerplannen – waarin de uitwerking in omvang, ruimte en tijd van de instandhoudingsdoelstellingen voor Natura 2000-gebieden plaatsvindt en waarin de voor die gebieden te treffen maatregelen in samenhang worden beschreven – zijn kaderstellende instrumenten. Ingeval overeenkomstig het beheerplan wordt gehandeld is verzekerd dat de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen niet in het geding is.

Bescherming van soorten
De Wnb sluit aan bij het specifieke beschermingsregime uit de Vogelrichtlijn, de Habitatrichtlijn en de natuurbeschermingsverdragen. Er wordt voorzien in concrete verboden ten aanzien van onder meer het vangen en doden van in die bronnen genoemde diersoorten, de verstoring van deze soorten en aantasting van hun rust- en voortplantingsplaatsen, alsmede in een verbod op het plukken en vernielen van bepaalde planten. Voorts wordt voorzien in limitatief opgesomde gronden voor ontheffing van deze verboden. Alleen opzettelijk verrichte handelingen zijn strafbaar. Bij vogels zijn bovendien verstoringen niet strafbaar als de staat van instandhouding van die vogelsoorten niet in gevaar komt. Gedeputeerde staten kunnen onder voorwaarden ontheffing verlenen van de verboden.

Daarnaast geldt als beschermingsregime voor (nationale) soorten:

a. een zorgplicht die van toepassing is op alle natuurwaarden in Nederland;
b. een verbod op het opzettelijk doden van de in de bijlage van de wet genoemde dieren, met een ontheffingsregime dat ruimer is dan dat voor internationaal en Europees beschermde soorten (zoogdieren, reptielen, amfibieën en thans op een rode lijst staande vissen, dagvlinders, libellen en kevers) (82 soorten);
c. een verbod op het vangen van dieren genoemd in de bijlage en het opzettelijk beschadigen van hun vaste voortplantings-plaatsen of rustplaatsen (zoals de dassenburcht); en
d. een verbod op het plukken of opzettelijk vernielen van in de bijlage genoemde vaatplanten (63 soorten, waaronder orchideeën).

Er wordt voorzien in ruimere ontheffingsmogelijkheden dan voor de strikt beschermde soorten gelden (artikel 3.10 lid 2).
Voorts wordt het aantal bejaagbare soorten uitgebreid, worden door gedeputeerde staten goedgekeurde faunabeheerplannen sturend bij de schadebestrijding, populatiebeheer en jacht en is de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van het stelsel van soortenbescherming, met inbegrip van de taken van het (op te heffen) Faunafonds, bij de provincies komen te liggen.

Groenvisie 2017-2035

De Groenvisie gaat over het Groen-blauw raamwerk, de stedelijke hoofdgroenstructuur, vertaald in doelen, ambities en ontwikkelopgaven. Dit Groen-blauw raamwerk van de stad bepaalt het gezicht van de stad en de aantrekkelijkheid van uiteenlopende woon- en recreatiemilieus. Het gaat daarbij om de waarden vanuit landschap, cultuurhistorie, ecologie, water en recreatief gebruik op gemeente en op particuliere terreinen.

Aan groen worden de laatste jaren steeds meer waarden en kwaliteiten toegekend. Zo ook aan het Arnhemse groen. Daarbij valt te denken aan gezondheid, klimaat (verminderen van hitte en van wateroverlast), milieu (verbeteren luchtkwaliteit), stadslandbouw, dierenwelzijn, toerisme en sport en bewegen. Het groen biedt ruimte voor een gezonde, leefbare, aantrekkelijke en daarmee ook toekomstbestendige woon- en werkomgeving.

De Groenvisie legt niet alleen het groen-blauw raamwerk vast, dus de stedelijke hoofdgroenstructuur, maar geeft ook richting aan het belang van groen in de wijken, zodat initiatieven de waarden van het

groen (landschap, biodiversiteit, gezondheid, waterbuffering, koelte) niet aantasten maar juist versterken. Zij vormt daarmee een basis voor de vertaling naar de (planologische) bescherming van waardevolle gebieden en waardevolle bomen in de bestemmingsplannen.

De visie zorgt voor een actualisatie van de Arnhemse regels met betrekking tot groencompensatie. In de Groenvisie zijn nu de actuele Arnhemse regels groencompensatie 2017 opgenomen. Uitgangspunt blijft dat de totale groenbalans in de stad neutraal moet blijven of toeneemt. Moet er toch groen verdwijnen, dan wordt dat gecompenseerd. Eerst kwantitatief, dan kwalitatief en als laatste financieel. Bij financiële compensatie wordt de waarde van het groen en de boomopstanden gestort in het Groenfonds. Uitzondering op de regels voor groencompenstatie vormen gebieden welke waar grondexploitatie van voor 2 oktober 2006 van toepassing is.

5.6.2 Situatie plangebied

Wet natuurbescherming - gebieden (Natura 2000)
Voor dit bestemmingsplan is een berekening uitgevoerd naar de te verwachten stikstofdepositie op Natura 2000-gebieden. Gerekend is met de module voor plannen in AERIUS. Hierbij is uitgegaan van vier hoekwoningen en negentien tussenwoningen. Uit de berekeningen blijkt dat er geen rekenresultaten hoger zijn dan 0,00 mol/ha/jaar. Dat betekent dat er geen sprake is van een vergunningplichtige situatie in het kader van de Wet Natuurbescherming. Hiermee vormt het aspect stikstof geen belemmering voor dit bestemmingsplan.

De herinrichting van het gebied is gericht op het ontwikkelen van een woongebied. Tijdens de uitvoering en na realisatie van het project worden geen verstoringen verwacht op het Natura 2000 gebied Rijntakken, deelgebied Gelderse Poort, omdat het plangebied op meer dan 2 km van bestaand Natura 2000 gebied ligt. Er is met voldoende zekerheid vast te stellen dat er geen sprake is van negatieve effecten op de doelen van de gebiedsbescherming.

Wet Natuurbescherming - soorten
Op 20 maart 2019 heeft de provincie Gelderland ontheffing verleend Herontwikkeling Malburgen-woningonderhoud, sloop en nieuwbouw te Arnhem. De ontheffing is als bijlage 6 bijgevoegd. De ontheffing heeft ook betrekking op dit plangebied. Er is ontheffing verleend voor het opzettelijk verstoren van huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis en opzettelijk vernielen van verblijfsplaatsen (Artikel 3.1 lid 2 en 4 en Artikel 3.5 lid 2 en 4 Wet natuurbescherming). In de ontheffing zijn voor de herontwikkeling van Malburgen voorschriften opgenomen ten aanzien van de bescherming van de soorten waarvoor ontheffing is verkregen.

Adviesbureau De Groene Ruimte heeft een flora en fauna onderzoek verricht. Het onderzoek is als bijlage 7 bijgevoegd. De ontwikkeling in dit plangebied verstoort geen beschermde natuurwaarden. Bij de ontwikkeling zal de zorgplicht worden gevolgd en in dat kader zal een ecologisch werkprotocol worden opgesteld. In het inrichtingsplan zullen voorzieningen voor stadsnatuur in de gevels van de woningen worden aangegeven. Dit geeft invulling aan het natuurinclusief bouwen, één van de ambities uoit de groenvisie 2017.

Gelders Natuurnetwerk (GNN)

Het plangebied ligt niet binnen het Gelders Natuurnetwerk (GNN) en heeft daarmee geen effect op dit netwerk.

Groenvisie: Groenstructuur en Groencompensatie
Het plan voorziet in een duurzame openbare groenstructuur rondom de woningen, aansluitend op de dijkzone en de omliggende straten. Verder zijn enkele toekomstbomen en zijn nieuwe bomen ingepast in deze nieuwe groenstructuur. Er is een groene recreatieve dooradering van de Gelderse Rooslaan naar de dijkzone.

Malburgen heeft een vastgestelde Grondexploitatie van voor 2 oktober 2006. De gemeentelijke regels groencompensatie 2017 zijn dus niet van toepassing. Voor de herontwikkeling Malburgen geldt dat de totale groenbalans neutraal is. Om grip te krijgen op de groenbalans, moet deze wel in beeld worden gebracht.

Groenbalans

De groenbalans voor het project lijkt op eerste oog negatief uit te vallen voor het plangebied. Een groot deel van het terrein is echter geen openbare ruimte terwijl dat op dit moment wel als zodanig overkomt en wordt gebruikt.

In de oorspronkelijke situatie stond hier een school met rondom verharding en beplanting. Deze is een aantal jaren geleden gesloopt en in afwachting van herontwikkeling er is een groene speelruimte voor terug gekomen. Voor de bepaling van de groenbalans is de oorspronkelijke situatie genomen.

Ten tijde van de situatie school was er 2.230 m^2 groen. Het nieuwe plan bevat 1.760 m^2 groen.

Het groen saldo is - 470 m^2 groen.

In het plangebied staan in totaal 24 bomen. Hiervan staan er tien op openbaar terrein en veertien op privaat terrein. Om de woningbouwontwikkeling mogelijk te maken worden er 20 bomen verwijderd. Van de 20 bomen die verwijderd worden staan er echter dertien op eigen terrein, waarvan een aantal een zeer korte levensverwachting heeft. In de nieuwe situatie worden er zestien nieuwe bomen toegevoegd in de openbare ruimte. In de openbare ruimte is er in totaal sprake van een toename van tien bomen (zie figuur 5.1). Deze herinrichting is daarnaast een kwalitatieve groen verbetering van het gebied.

	aanwezige bomen			kappen aanwezige bomen			handhaven aanwezige bomen			nieuwe bomen	totaal aantal bomen
	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	openbare ruimte	openbare ruimte nieuwe situatie
huidige situatie	24	10	14	20	7	13	4	3	1		4
stedenbouwkundig plan										16	16
	24			20			4			16	20

Figuur 5.1 Overzicht bomen
Bron: Bijlage 1 Stedenbouwkundig plan Vlierstraat

Uit nader boomonderzoek van Cobra (december 2018) is gebleken dat er drie aanwezige risicobomen waren met gevaar voor de omgeving. Deze bomen zijn reeds gekapt in januari 2019, maar maken nog wel onderdeel uit van de groenbalans.

Juridisch gezien is de groenbalans positief. In het nieuwe bestemmingsplan krijgt 2006 m^2 de bestemming 'Groen'. Deze gronden hebben in het huidige bestemmingsplan voor het grootste gedeelte bestemming 'Maatschappelijk'. Er is dus een forse toename van gronden specifiek bestemd voor 'Groen'.

De gronden gelegen achter de huidige pastorie kennen de bestemming 'Tuin' (475 m^2) en zijn dus bedoeld om groen in richten ten dienste van de pastorie en in de toekomst ten dienste van de nieuwe woningen. Om te waarborgen dat ook deze gronden niet overmatig worden verhard en er wordt voorzien in groen is er in de planregels opgenomen dat er maximaal 50 m^2 verhard mag worden.

De groenbalans is gebaseerd op de volgende rapporten van Cobra:

- Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat Arnhem;
- Nader onderzoek acht bomen Gelderse Rooslaan Arnhem.

De onderzoeken zijn als bijlage 2 en 3 bijgevoegd.

Conclusie

Er zijn geen belemmeringen voor dit bestemmingsplan.

Een ontheffing 'Wet natuurbescherming - bescherming soorten' is reeds verkregen. Er worden voorzieningen voor vogels en vleemuizen ingepast.

Malburgen heeft een vastgestelde Grondexploitatie van vóór 2 oktober 2006. De gemeentelijke regels groencompensatie 2017 zijn dus niet van toepassing. Om toch grip te krijgen op de groenbalans, is deze wel in beeld gebracht. Voor de herontwikkeling Malburgen geldt dat de totale groenbalans neutraal is. Er is sprake van een kwalitatieve groen verbetering van het gebied. Het aantal bomen in de openbare ruimte neemt met 10 bomen toe en daarnaast is de groenbalans juridisch gezien postief omdat een gedeelte van de gronden met de huidige bestemming 'Maatschappelijk' nu specifiek worden bestemd als 'Groen'.

5.7 Water

5.7.1 Algemeen

Rijksbeleid

Het Rijksbeleid op het gebied van het waterbeheer is vastgelegd in het Nationaal Waterplan (NWP) 2016-2021 uit 2015. Het plan geeft op hoofdlijnen de ambities weer van het Rijk ten aanzien van het nationale waterbeleid en het daaraan gerelateerde ruimtelijke beleid. De belangrijkste ambities richten zich op waterveiligheid, zoetwater en waterkwaliteit. Maar ook de Deltabeslissingen en enkele waterafhankelijke thema's als natuur en duurzame energie hebben in het plan een plek gekregen.

In de Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte uit 2012 is water een onderwerp. Het gaat om de bescherming van de grondwaterkwaliteit en –kwantiteit, de bescherming en verbetering van de waterkwaliteit, een goede zoetwatervoorziening en voldoende ruimte voor waterveiligheid. Verder is klimaatbestendige (her)ontwikkelingen, met water als belangrijk aspect, een belangrijk onderwerp.

In april 2011 hebben Rijk, provincies, gemeente, waterschappen, en drinkwaterbedrijven afgesproken om gezamenlijk maatregelen te nemen voor een doelmatiger waterbeheer; het Bestuursakkoord Water. De inzet ligt bij mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van watersysteem en waterketen. De kwaliteit moet omhoog tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten.

In de Waterwet uit 2009 zijn onder meer de gemeentelijke watertaken opgenomen: de zorgplicht voor hemelwater indien de eigenaar van het terrein het hemelwater in alle redelijkheid niet op eigen terrein kan verwerken en de regierol van gemeenten bij de grondwaterzorgplicht.

In het Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie is door de overheden afgesproken om vanaf 2020 ruimtelijke adaptatie een integraal onderdeel uit te laten maken van het beleid. Om uiteindelijk in 2050 een klimaatbestendige en waterrobuuste inrichting te hebben. De urgentie om onze leefomgeving klimaatadaptief en waterrobuust te maken is in het Bestuursakkoord Klimaatadaptatie (november 2018) nogmaals onderstreept.

Provinciaal en regionaal beleid

Op provinciaal niveau zijn alle beleidsplannen geïntegreerd in één plan: de Omgevingsvisie Gelderland uit 2014. Water is opgenomen in twee centrale doelstellingen, te weten het borgen van de kwaliteit en de veiligheid van de leefomgeving. Realisatie van deze doelstellingen betekent onder meer:

- ontwikkelen met kwaliteit met respect voor ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteiten;
- een robuust en toekomstbestendig water- en bodemsysteem voor alle functies; bij droogte, hitte en wateroverlast;
- een gezonde en veilige leefomgeving
- een gezonde vrijetijdseconomie en aandacht voor beleving, bereikbaarheid en toegankelijkheid van cultuur, natuur en landschap.

Verder is de provincie het aanspreekpunt voor drie watergerelateerde zaken:

- onttrekkingen voor drinkwaterwinning;
- onttrekkingen ten behoeve van bodemenergiesystemen zoals koude- en warmte opslag (KWO);
- industriële onttrekkingen meer dan 150.000 m³ per jaar.

Beleid waterschap en gemeente

De verantwoordelijkheid voor het stedelijk waterbeheer in Arnhem-Zuid ligt bij het Waterschap Rivierenland. Relevant beleid voor de gemeente Arnhem is het Waterbeheerprogramma 2016-2021 "Koers houden, kansen benutten" en de keur en de legger van het waterschap.

Het waterbeleid van de gemeente Arnhem is vastgelegd in de volgende beleidsplannen:

- Het geactualiseerde Gemeentelijk RioleringsPlan (GRP) vastgesteld op 14 november 2018. Dit plan richt zich op een verbetering van de kwaliteit van het rioleringsstelsel, op de vermindering van de vuiluitworp naar het oppervlaktewater, de bodem en het grondwater, op het voorkomen van overlast

door klimaatverandering en op het vasthouden van schoon hemelwater in stedelijk gebied;
- Waterplan Arnhem (2009-2015). Door de gemeente Arnhem en haar waterpartners is dit Tweede Waterplan Arnhem opgesteld. De gemeenteraad heeft in 2009 het waterplan vastgesteld. Het waterplan is gebaseerd op 4 hoofddoelstellingen:
  1. Arnhem aantrekkelijke waterstad;
  2. Klimaatbestendig watersysteem en waterketen;
  3. Goede kwaliteit water en waterbodem;
  4. Bewustwording;

Resumé

Uitgangspunt in het huidige beleid van gemeente, waterschap en provincie is dat planontwikkeling moet aansluiten bij een duurzaam integraal waterbeheer. Dit betekent dat:

- negatieve verstoring van de grondwaterstanden en –stromingen niet toegestaan zijn om grondwateroverlast en/of verdroging op de locatie en het boven- en benedenstrooms gelegen gebied te voorkomen;
- maatregelen getroffen moeten worden ter voorkoming van (grond)watervervuiling;
- bij nieuwbouw het regenwater binnen het plangebied afgekoppeld moet worden van de riolering en worden verwerkt op eigen terrein;
- voldoende oppervlaktewater aanwezig is en op de goede locatie;
- het verhard oppervlak zoveel mogelijk beperkt wordt;
- het gebruik van uitloogbare materialen en chemische bestrijdingsmiddelen niet is toegestaan;
- ontwikkelingen moeten bijdragen aan het verminderen of beperken van wateroverlast;
- ontwikkelingen en herinrichtingen moeten klimaatbestendig en waterrobuust ingericht worden
- geen ontwikkelingen mogen plaatsvinden die het functioneren van de waterkering beperken;

5.7.2 Situatie plangebied

Oppervlaktewater
Langs het plangebied ligt een bijzondere A-watergang, namelijk een watergang die niet alleen onderdeel uitmaakt van het watersysteem in Arnhem-Zuid, maar ook van de waterkering. De watergang is afgescheiden van het hoofdsysteem door enkele stuwen. Deze stuwen zijn om te voorkomen dat bij lage rivierwaterstanden het water uit het Arnhem-Zuid wegzijgt richting rivier. Ten noorden van het projectgebied ligt de rivier de Neder-Rijn. De rivier heeft een groot invloed op het oppervlaktewater en het grondwater; bij lage rivierwaterstanden zijgt water uit o.a. Malburgen weg via de ondergrond naar de rivier. Bij hoge rivierwaterstanden komt veel kwel het stedelijk gebied binnen (zie ook grondwater). Het Waterschap Rivierenland is eigenaar en beheerder van het oppervlaktewater. Binnen het plangebied wordt geen extra oppervlaktewater toegevoegd.

Waterkering
Langs de noordrand van het plangebied ligt een gedeelte van de zuidelijke waterkering van de Neder-Rijn. De waterkering bestaat uit de dijk (de kernzone) en de aan beide zijden grenzende beschermingszones waarbinnen ook de steunberm en de watergang vallen. Een grootste gedeelte van de ontwikkeling valt binnen de Buitenbeschermingszone. Het geheel van kernzone en beschermingszones is beschermd door de Keur en Legger van Waterschap Rivierenland.

De waterkering voldeed aan de bestaande veiligheidsnormen zoals die van kracht waren tot eind 2015. Echter door de klimaatverandering verandert de rivierafvoer en om daar op te anticiperen zijn de normen aangepast. Door de vernieuwde en de verzwaarde eisen voldoet de kering nu niet meer. Dat betekent niet dat de dijk niet meer veilig is, en er is ook geen acuut veiligheidsrisico, maar het betekent wel dat de dijk in de aankomende twee decennia aangepast moet worden.

Door de ligging in de Buitenbeschermingszone van de waterkering is het niet toegestaan om grote en diepe ontgravingen uit te voeren. Watercompensatie door vergroting van de A-watergang ten noorden van het plangebied is dan ook niet mogelijk.

Geohydrologische situatie

De Gelderse Rooslaan (net ten zuiden van de plangrens) ligt op circa +10,6 m. NAP. De Vlierstraat ligt iets lager, circa +10,4 m. NAP. Het plangebied kent zelf enige hoogteverschillen. Nabij de Gelderse Rooslaan is het maaiveld het hoogst om (circa +10,6 m. NAP), om vervolgens in noordelijke richting af

te lopen. Het laagste punt ligt op circa +9,8m. NAP. Een groot deel van het gebied heeft een hoogte van circa +10,3 m. NAP.

Grondwater
Het grondwater in Malburgen, en dus ook het plangebied, is onderhevig aan twee grondwaterstromen: een grondwaterstroom vanaf de Veluwe en een grondwaterstroom die bepaald wordt door de rivier. De Veluwestroom is een constante toevoer van grondwater vanaf de stuwwal richting de Betuwe. Ook de hoogte van deze grondwaterstroom is constant, namelijk rond de 8,5 m.+N.A.P. Bij normale omstandigheden op de rivier is deze waarde de ondergrens van het ondiepe grondwater. Alleen bij zeer lage rivierwaterstanden, zoals in de zomer van 2018, topt de rivier de bovenkant van de grondwaterstroom af. (In feite blijft de grondwaterstroom wel gelijk, maar door de lage waterstand op de rivier wordt het grondwater afgevangen en afgevoerd door de rivier en kan het niet verder stromen richting Malburgen).

Bij hoge rivierwaterstanden speelt de Neder-Rijn een andere rol; bovenop de grondwaterstroom vanaf de Veluwe komt ook nog een waterstroom vanuit de rivier. Deze combinatie zorgt voor hoge grondwaterstanden. In extreme situaties zoals in 1994 /95 kan het grondwater in principe boven maaiveld komen; het grondwater staat dan zo onder druk dat uit de meetbuizen stroomt. Metingen in andere delen van Malburgen en vooral langs de dijk geven grondwaterstanden aan die boven de 10 en zelfs in uitzonderingen tot 10,8 m.+N.A.P. reiken.

De ontwikkeling heeft geen gevolgen voor de grondwaterstromingen. Omgekeerd wel. Voor de nieuwe woningen, maar ook voor de openbare ruimte, geldt dat ze voldoende ontwatering moeten hebben in normale situaties. Met de verwachte klimaatverandering is het aan te raden om ook rekening te houden met meer afwijkende en meer incidentele situaties. Verwachting is dat door de klimaatverandering de huidige extremen in de toekomst vaker voorkomen. Dat geldt zowel voor neerslag als voor hoge en lage waterstanden op de rivier. Voor de woningen geldt dat door voldoende hoog en kruipruimteloos te bouwen de risico's sterk verminderd kunnen worden. De terreineigenaar is daar zelf verantwoordelijk voor het hebben van voldoende ontwatering.

Afvalwatersysteem
Het rioolstelsel in Malburgen is een gescheiden rioolsysteem. Van oudsher heeft de wijk een traditioneel gescheiden systeem met twee buizen; één voor de afvoer van het vuilwater en één voor het hemelwater. Het hemelwater wordt afgevoerd naar de watergang langs de dijk. Dit rioolsysteem ligt ook in de Vlierstraat, zij het dat het plangebied nu onbebouwd is en niet is aangesloten op het riool.

Door de ontwikkeling neemt het oppervlak onverhard terrein af en het oppervlak verhard toe. Dat heeft negatieve effecten op het watersysteem en moet dan ook gecompenseerd worden. Daarvoor geldt dat de eigenaar in eerste instantie zelf verantwoordelijk is voor het verwerken van hemelwater op eigen terrein. Dat kan op meerdere manieren en is een keuze van de eigenaar. Door de grondslag en de grote fluctuaties in het grondwater wordt infiltreren van het hemelwater niet geadviseerd. De meest gebruikte oplossing in Malburgen is het hemelwater af te voeren naar het oppervlaktewater. Dat betekend wel dat de toename aan verhard oppervlak gecompenseerd moet worden. Door de ligging tegen de waterkering is compensatie dan ook niet mogelijk in of aan de noordzijde van het plangebied. Uiteindelijk moet het waterschap de oplossingen als bevoegd gezag goedkeuren.

De afvoer van hemelwater moet zoveel mogelijk bovengronds plaats vinden. Waar dat niet mogelijk is, kan (mits de capaciteit voldoende is) aangesloten worden op het aanwezige hemelwaterriool. De uitbreiding van het vuilwater moet aangesloten worden op het bestaande stelsel in de Vlierstraat of de Gelderse Rooslaan.

Waterberging
Het Waterschap Rivierenland heeft als uitgangspunt dat huidige verhard oppervlak niet gecompenseerd hoeft te worden, ervan uitgaande dat er al waterberging beschikbaar is voor het huidige verhard oppervlak. Nu heeft in het verleden een school op dit terrein gestaan, welke grote hoeveelheden verhard oppervlak had. Omdat het terrein inmiddels al ruim 10 jaar braak ligt, mag het oude verhard oppervlak van het schoolterrein niet meer in mindering worden gebracht op het nieuw te realiseren verhard oppervlak. Alleen de klinkerverharding van de huidige parkeerplaats nabij de kerk aan de Gelderse Rooslaan mag in mindering worden gebracht op het toekomstig verhard oppervlak.

In overleg met het waterschap en de gemeente is besloten om ervan uit te gaan dat de tuinen van de woningen ook als 100% verhard oppervlak worden gezien, omdat de ervaring bij leert dat men forse hoeveelheden verharding gaat realiseren (tuinterras).

Het Waterschap Rivierenland stelt een eis aan de hoeveelheid m^3 waterberging. Voor berekening van de benodigde waterberging voor ruimtelijke ontwikkelingen tot 5.000 m^2 in stedelijk gebied, is de bui T=10+10% maatgevend. Daarbij geldt als regel dat er 436 m^3 waterberging nodig is per hectare verharding.

Het verhard oppervlak neemt toe met 3.148 m^2. Zie hiervoor afbeelding 5.1 en figuur 5.2 De compensatie waterberging is in overleg met het waterschap Rivierenland uitgewerkt en resulteert in een bergingsopgave van 137 m^3 (T=10 + 10 %). Deze berging wordt volledig gecompenseerd door het realiseren van 457 m^2 nieuw oppervlaktewater uitgaande van een peilstijging van 0,3 m.

Afbeelding 5.1 Vlakkenkaart toekomstige situatie
Bron: Bijlage 1 Stedenbouwkundig plan Vlierstraat

Type oppervlak	Huidige situatie	Toekomstige situatie	Verschil
Dak	0 m2	1.163 m2	1.163 m2
Berging	0 m2	161 m2	161 m2
Wegverharding	1.333 m2	654 m2	-679 m2
Parkeerplaats	0 m2	451 m2	451 m2
Trottoir	225 m2	597 m2	372 m2
Tuin	0 m2	1.680 m2	1.680 m2
Groen	4.977 m2	1.829 m2	-3.148 m2
Totaal	6.535 m2	6.535 m2	0 m2
Verhard oppervlak	1.558 m2	4.706 m2	3.148 m2
Onverhard oppervlak	4.977 m2	1.829 m2	-3.148 m2

Figuur 5.2 Overzicht verharde oppervlakken (in m^2)
Bron: Bijlage 1 Stedenbouwkundig plan Vlierstraat

In overleg met het waterschap, de gemeente en de ontwikkelaar is besloten om de bergingsopgaven van de verschillende deelprojecten in de wijk Malburgen (woontorens Visserslaan, woontorens Gelderse Rooslaan, woontoren Nelson Mandela en woonwijken Ww3, Ww4 en Malburgen Vlierstraat) te combineren, zodat op één plek in de wijk Malburgen een ingreep wordt gedaan. Zie hiervoor ook bijlage 8 waarin de watercompenserde maatregelen behorende bij de verschillende ontwikkeling in Malburgen worden beschreven.

Om te verzekeren dat de benodigde waterberging voor dit bestemmingsplan wordt aangelegd is in de regels een zogenaamde voorwaardelijke verplichting opgenomen.

Conclusie
In de regels behorende bij dit bestemmingsplan wordt geborgd dat het bouwen van kelders en kruipruimtes niet is toegestaan. Hiermee wordt rekening gehouden met de hoge grondwaterstanden. De benodigde waterberging wordt geborgd door het opnemen van een zogenaamde voorwaardelijk verplichting. Hiermee heeft het plan heeft geen gevolgen voor de waterhuishouding.

5.8 Bodem

5.8.1 Algemeen

Voor deze ontwikkellocatie is getoetst of de bodemkwaliteit (inclusief grondwater) de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen toelaat. Ook is getoetst of een eventuele bodemverontreiniging gevolgen heeft voor de financiële uitvoerbaarheid van de ontwikkeling.

Als toetskader wordt gebruik gemaakt van de volgende bodemregelgeving:

- Wet Bodembescherming;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen, 1 december 2012;
- Besluit Bodemkwaliteit;
- Nota Bodembeheer, september 2011, aanpassing 2018.

5.8.2 Situatie plangebied

Beschrijving bodemkwaliteit in het plangebied
Voor het bestemmingsplan is een inventarisatie uitgevoerd naar de bekende (mogelijke) gevallen van ernstige bodemverontreiniging in het betreffende plangebied. Daarnaast is een inventarisatie uitgevoerd naar alle beschikbare bodemkwaliteit gegevens en historische gegevens in het plangebied. Daarbij is gebruik gemaakt van het bodeminformatiesysteem van de gemeente Arnhem en zijn bodemrapporten/-documenten geraadpleegd. Uit deze inventarisatie is gebleken dat in het bestemmingsplangebied geen gevallen van ernstige bodemverontreiniging aanwezig zijn.

Korte beschrijving bodemkwaliteit
Op de onderzoekslocatie zijn bij een recent verkennend bodemonderzoek maximaal lichte verontreinigingen aangetroffen. Het onderzoek is als bijlage 9 bijgevoegd. Ter plaatse van de voormalig HBO tank is in de ondergrond een lichte verontreiniging met minerale olie aangetroffen. Deze aangetroffen concentraties zijn van lichte aard en geven geen aanleiding tot aanvullend onderzoek. Er zijn geen sanerende maatregelen nodig om locatie geschikt te maken voor de beoogde functie.

Verder is op basis de bodemkwaliteitskaart licht verontreinigde grond (klasse wonen) te verwachten.

Conclusie

De geïnventariseerde en getoetste bodemgegevens geven voldoende inzicht in de bodemkwaliteit van het plangebied. Er zijn geen gevallen van ernstige bodemverontreiniging aanwezig. Direct aangrenzend aan het plangebied liggen geen grondwaterverontreinigingen. Voor de ontwikkeling van het terrein zijn geen sanerende maatregelen nodig. De kwaliteit van de bodem (inclusief grondwater) vormt geen gevaar voor de volksgezondheid bij de aanwezige bestemmingen/functies in het ontwikkelgebied.

5.9 Cultuurhistorie en archeologie

5.9.1 Algemeen

Rijksbeleid

Erfgoedwet

Cultuurhistorische objecten die zeldzaam of schaars zijn en die voor mensen in hoge mate het beeld van Nederland bepalen, worden aangewezen als monumenten. In de Erfgoedwet (de opvolger van de Monumentenwet 1988) is vastgelegd hoe monumenten van bouwkunst en archeologie en stads- en dorpsgezichten moeten worden beschermd. Deze wet is het belangrijkste instrument voor de bescherming van het cultuurhistorisch erfgoed in Nederland.

Besluit ruimtelijke ordening

Cultuurhistorie moet op basis van de gewijzigde Bro (art 3.1.6) goed in bestemmingsplannen verankerd worden. Dit behelst niet alleen een beschrijving van de aanwezige en te verwachten cultuurhistorische waarden, maar ook een waardering ervan en een advies over toekomstige omgang ermee, gelet op de ruimtelijke opgave die in het bestemmingsplan aan de orde is. Aangegeven moet worden hoe met de cultuurhistorische waarden rekening is gehouden in het bestemmingsplan.

Verdrag van Valletta en de Wet op de archeologische monumentenzorg

De bescherming van het archeologische erfgoed in de bodem en de inbedding ervan in de ruimtelijke ontwikkeling is het onderwerp van het Europese Verdrag van Valletta (Malta). In 1992 ondertekenden twintig Europese staten, waaronder Nederland, dit verdrag. De belangrijkste uitgangspunten van het verdrag zijn:

- archeologische waarden dienen zoveel mogelijk (in situ) in de bodem bewaard te blijven en beheermaatregelen dienen genomen te worden om dit te bewerkstelligen;
- vroeg in de ruimtelijke ordening dient al rekening gehouden te worden met archeologie;
- bodemverstoorders betalen het archeologisch (voor)onderzoek wanneer behoud in situ niet mogelijk is.

In 2007 is het verdrag vertaald in de Monumentenwet 1988 en maakt thans deel uit van de Erfgoedwet.

Provinciaal beleid

'Beleef het mee!' (2017-2020)

In juli 2016 is het Beleidsprogramma Cultuur en Erfgoed 2017 - 2020 'Beleef het mee!' vastgesteld. In dit programma ligt het accent op de beleving van mensen. Daarnaast zoekt de provincie de balans tussen de maatschappelijke, economische en intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed. Cultureel ondernemerschap blijft onverminderd van belang en komt terug in de economische waarde van cultuur en erfgoed. Voor wat betreft erfgoed krijgt vooral het functioneel gebruik ervan aandacht. Daarnaast zoekt de provincie nieuwe manieren van samenwerking waardoor de uitvoeringskwaliteit van restauraties en archeologie wordt vergroot.

Gemeentelijk beleid

Erfgoednota 'Panorama Arnhem'

In de Erfgoednota 'Panorama Arnhem' wordt het accent verschoven van 'behoud door bescherming' naar 'behoud door ontwikkeling'. We gaan er vanuit dat de cultuurhistorie zo op een vroeg moment een actieve rol gaat spelen in veranderingsprocessen en ontwerpkeuzen. Het stadsbeeld van Arnhem verandert in hoog tempo. Het erfgoedbeleid wil de cultuurhistorische factor een zichtbare en samenhangende rol geven in deze stedelijke ontwikkelingen. Cultuurhistorie wordt ingezet als ontwikkelingskans en niet als belemmering.

Streven is om bij planontwikkelingen zo vroeg mogelijk onze kennis van de Arnhemse cultuurhistorie in te brengen. De kennis van het Arnhemse erfgoed moet goed toegankelijk zijn. Hiertoe worden nieuwe instrumenten ontwikkeld. De erfgoedkaart biedt een overzicht van alle cultuurhistorische elementen en structuren binnen de gemeente Arnhem. Daarnaast blijft het zichtbaar maken van de bouw- en ontwikkelgeschiedenis van onze stad uitgangspunt. De cultuurhistorische dimensie van de stad moet, waar mogelijk, worden versterkt en beleefbaar gemaakt.

Om de doelstellingen van het erfgoedbeleid te realiseren zetten we een aantal strategieën in:

- Behouden door ontwikkelen
- Behouden door beschermen
- Adviseren, stimuleren en verleiden
- Kennis verwerven en verspreiden

Archeologische verwachtingenkaart

Archeologie is een integraal onderdeel van het erfgoedbeleid en als zodanig opgenomen in de erfgoednota. In de nota wordt voortgeborduurd op de uitgangspunten van het Verdrag van Malta. Behoud van archeologische waarden is het uitgangspunt en als dat niet mogelijk is, volgt veiligstelling door archeologisch onderzoek. Om permanente aandacht voor deze vorm van erfgoed te krijgen, is ingezet op constante voorlichting en educatie. Sinds 2008 beschikt de gemeente over een archeologische verwachtingenkaart voor heel Arnhem. De verwachtingenkaart geeft al in een vroeg stadium van planvorming globaal inzicht in de mate waarin archeologische resten in een gebied aangetroffen kunnen worden.

Conform de Erfgoedverordening geldt dat archeologisch onderzoek uitgevoerd moet worden als grondroerende werkzaamheden:

- in archeologisch waardevolle gebieden (buiten monumenten) dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 30 m2;
- in gebieden met een hoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 200 m2;
- in gebieden met een middelhoge archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter zijn dan 500 m2;
- in gebieden met een lage archeologische verwachting dieper dan 40 cm-maaiveld reiken en groter

zijn dan 2000 m2.
Voor archeologisch waardevolle gebieden zijnde beschermde gemeentelijke of rijksmonumenten, geldt maatwerk. Voor rijksmonumenten beslist de Minister van OC&W. Gebieden die reeds onderzocht zijn en/of zijn vrijgegeven, zijn vrijgesteld van onderzoek. Aan het archeologische beleid dat in de verordening is verankerd, ligt de archeologische maatregelenkaart als basis.

Structuurvisie

De Structuurvisie Arnhem biedt een strategisch kader voor ruimtelijke planning op stedelijk niveau voor de lange termijn. Uitgangspunt is het voortbouwen op de karakteristieken van de historisch gegroeide stad. In de cultuurhistorische hoofdstructuur zijn de ruimtelijke, historische elementen weergegeven, die essentieel zijn voor Arnhem als geheel. Per landschappelijke karakteristiek zijn de ambities weergegeven. Vervolgens is een selectie gemaakt van die cultuurhistorische belangen en structuren die kansen bieden bij nieuwe gebiedsontwikkelingen in de stad: de 'Cultuurhistorische Kansenkaart'. De rijkdom van de Arnhemse cultuurhistorie is kader en inspiratiebron bij ruimtelijke ontwikkelingen in de stad.

5.9.2 Situatie plangebied

5.9.2.1 Cultuurhistorie

De cultuurhistorische waarde van de wijk Malburgen - West is bescheiden en vooral verbonden met de ontwikkeling van een uitdijende stad die de "sprong over de rivier" heeft gemaakt. Met name de rationele stedenbouwkundige structuur van deze naoorlogse woonwijk is erg gevoelig voor aantastingen. Dit gezegd hebbende vormt cultuurhistorie geen belemmering voor de ontwikkelingen aan de Vlierstraat.

5.9.2.2 Archeologie

Het plangebied Malburgen-Vlierstraat ligt in het Oost-Nederlandse rivierengebied. In landschappelijk opzicht werd de bodem hier vooral vanaf het Holoceen (10.000 jaar geleden tot aan de bedijking in de middeleeuwen) vormgegeven. Het klimaat warmde na de ijstijd op en rivieren kregen te maken met minder af te voeren materiaal uit het achterland doordat bossen daar de grond vasthielden. In tegenstelling tot de ijstijd, waarin de rivieren veel zand en grind moesten afvoeren en daardoor met relatief hoge snelheid in vlechtende, lange rivierdalen stroomden, namen rivieren in het Holoceen een rustigerer en meanderend karakter aan.

Vanaf de bronstijd (2000 v.Chr.) werden de rivieren bij Arnhem door een stijgende zeespiegel gedwongen om sediment op en nabij de oevers af te zetten. Zand kon zich op de oevers tot oeverwallen opslibben daar waar verder weg van de rivierbedding klei bezonk. Evenwijdig aan de rivieren ontstonden op deze wijze hogere zandlichamen met tussen de stroomdraden in lager gelegen, natte komgebieden. Het plangebied ligt ter hoogte van de Neder-Rijn stroomgordel, actief tussen 550 v.Chr. en 1100 n.Chr.

Van het plangebied zijn geen vindplaatsen bekend. Ten zuidwesten bevinden zich ter hoogte van de oude Malburgse wetering, een voormalige Rijnloop, sluisresten in de ondergrond en een bijbehorende boerderij-/huislocatie. Ten noordwesten zijn op de Meinerswijk stroomgordel meerdere vindplaatsen uit de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen bekend. Meer naar het oosten, ter hoogte van de oude kern van Malburgen bij de Bakenhofweg, zijn eveneens vindplaatsen bekend. Tijdens proefsleuvenonderzoek en werkzaamheden aan de bandijk zijn hier resten van het Margarethakerkje gevonden evens resten van de nederzetting er omheen. 'Malburgen' als naam hangt mogelijk samen met het Germaanse 'Mathla' dat 'volksvergadering' of 'gerechtsplaats' betekent. 'Burg' verwijst dan naar een natuurlijke verhoging. Een kaart uit 1568 toont Malburgen met Margarethakerk en kasteel de Malenberg. Nog tijdens de Tachtigjarige Oorlog werd het kerkje verwoest, daar waar het kasteel in de 16e eeuw werd verlaten en in het water van de Rijn verdween.

Ter voorbereiding op het bestemmingsplan is voor het plangebied een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd met verkennende boringen. Het onderzoek en de bijbehorende boorstaten zijn als bijlage 10 en 11 bijgevoegd. Uit het bureauonderzoek blijkt een verwachting op archeologische resten uit met name de ijzertijd-Romeinse tijd en vroege middeleeuwen vanwege de aanwezigheid van de Nederrijn stroomgordel: een hoger in het landschap liggend element met voor landbouw goed te bewerken gronden. Centra van bomkraters uit WOII bevinden zich net buiten het plangebied, zodat ook een verwachting op resten uit WOII geldt aangezien kraters na de oorlog met puin werden verdicht.

In tegenstelling tot de verwachting van het bureauonderzoek wijst het verkennende booronderzoek uit dat het plangebied tot in de natuurlijke ondergrond is verstoord. Plaatselijk vond diepe verstoring plaats door de bouw van een school in de jaren '50 van de vorige eeuw. Een verstoring met een diepte van meer dan 280 cm in het noordwesten van het plangebied kan samenhangen met een bomkrater, maar de vulling van zand met piepschuim doet een recentere vulling vermoeden.

Conclusie
Wegens het ontbreken van archeologische indicatoren en de verstoring van het plangebied gelden er verder geen randvoorwaarden vanuit archeologie. Wel geldt dat als er toch archeologische waarden worden aangetroffen, deze conform de Erfgoedwet artikel 5.10 bij Onze Minister gemeld dienen te worden.

5.10 Energie en duurzaam bouwen

5.10.1 Algemeen

Rijksbeleid
Nieuwe gebouwen en woningen moeten volgens landelijke regelgeving voldoen aan het Bouwbesluit. In het bouwbesluit worden de energieprestaties voor nieuwe gebouwen en woningen fasegewijs aangescherpt. Per 1 januari 2015 is de Energieprestatiecoëfficient (EPC) voor nieuwbouw van woningen aangescherpt tot 0,4. Voor overige gebouwen is de EPC afhankelijk van de functie. Daarnaast mag de netbeheerder (Liander) sinds 1 juli 2018 geen aardgasaansluitingen meer aanleggen bij nieuwbouw van gebouwen.

Vanaf 1 juli 2020 moeten alle nieuwe gebouwen in Nederland bijna energieneutrale gebouwen (BENG) zijn. Dit vloeit voort uit het Energieakkoord voor duurzame groei en uit de Europese richtlijn EPBD. Voor overheidsgebouwen geldt dat zij vanaf 1 januari 2019 voldoen aan de BENG eisen. Uiterlijk eind 2021 moeten alle Nederlandse gemeenten een transitievisie warmte hebben waarin staat in welk jaar in welke wijk de verduurzaming richting aardgasvrij en energieneutraal aan de slag gaat (op basis van het Klimaatakkoord d.d. juni 2019).

Gemeentelijk beleid
De gemeente Arnhem hanteert de volgende voorkeursvolgorde inzake de ambities voor nieuwbouw:

1. Energieneutraal
2. Bijna energieneutraal (BENG)
3. Conform eisen bouwbesluit
4. Aardgasvrij

De gemeente vraagt bij gebiedsontwikkelingen van meer dan 50 woningequivalenten een energievisie van de initiatiefnemer. Energieneutraliteit is hierbij het streven. Met behulp van een energievisie kan een geschikte combinatie van energieconcepten gekozen worden. De energievisie brengt verschillende energieopties voor het plangebied in beeld en beschrijft de consequenties daarvan. De visie kan uitgebreid worden tot een duurzaamheidsvisie door bijvoorbeeld ook thema's als duurzaam bouwen, afval, groen, water, mobiliteit en openbare ruimte mee te nemen. De gemeenteraad heeft in april 2019 "De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie" vastgesteld met daarin de uitgangspunten voor de energietransitie.

5.10.2 Situatie plangebied

Dit bestemmingsplan maakt de bouw van 23 woningen mogelijk. Deze nog te bouwen woningen moeten voldoen aan de geldende landelijk wetgeving. Dit betekent dat deze woningen niet zijn aangesloten op het gas en dus op een duurzame manier worden verwarmt. Daarnaast geldt vanaf 1 juli 2020 dat alle nieuw te bouwen gebouwen moeten voldoen aan de Bijna Energieneutrale Gebouw eisen (BENG). Daarmee worden strengere eisen gesteld om zo het energiegebruik te verlagen. Op dit moment is nog niet duidelijk wanneer de aanvraag omgevingsvergunning voor het bouwen van de woningen wordt aangevraagd en of voldaan moet worden aan de BENG eisen.

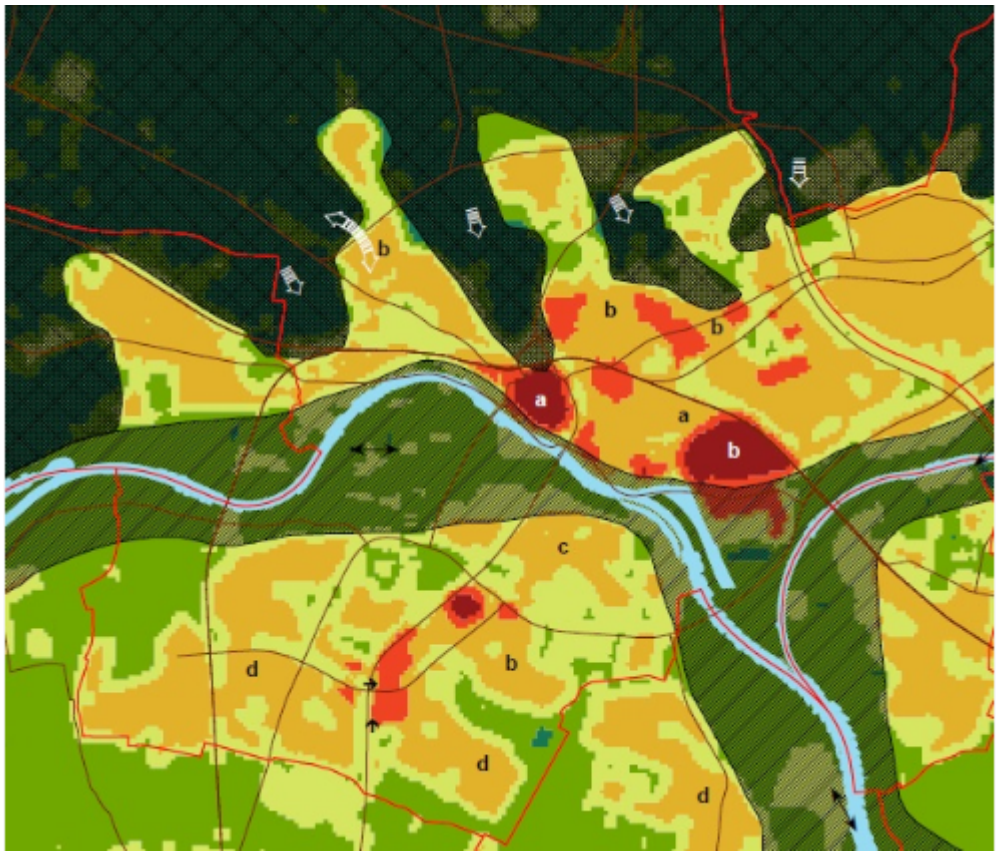
5.11 Stadsklimaat

5.11.1 Algemeen

In de Structuurvisie 2020-2040 (vastgesteld december 2012) is de gemeentelijke ambitie verwoord om Arnhem klimaatbestendig te maken onder alle weersomstandigheden. Voor nu en in de toekomst, onder invloed van de klimaatverandering, wordt tenminste gestreefd naar prettig toeven binnen- en buitenshuis en het vermijden van ongewenste gezondheidsrisico's. Voor hitte ligt de nadruk op de toename in de toekomst van het aantal zomerse en zelfs tropische dagen. In het realiseren van een prettig stadsklimaat wil de gemeente optimaal gebruik maken van de (huidige) gunstige uitgangssituatie van natuurlijke luchtstromen die van de hoger gelegen stadsranden en vanuit de rivierzone de stad in stromen en zorgen voor koeling en tevens een goede luchtkwaliteit. Ook het groene karakter van de stad draagt daaraan in grote mate bij.

Opwarming van de stad tijdens warme dagen doet zich voor in de dichtbebouwde stenige gebieden met veel gebouwvolume, verharding en weinig groen. Op de Hittekaart van Arnhem is de gevoeligheid van de stad voor opwarming weergegeven (zie afbeelding 5.2). Bepaalde delen van de stad hebben een verhoogde kans op opwarming; de stedelijke hitte-eilanden, wat ongewenste gevolgen voor het woon- en leefmilieu en het functioneren van deze gebieden kan hebben en in het geval van de binnenstad ook het functioneren als winkelhart. Op de Hittekaart zijn deze gebieden met rood aangegeven: gebieden met een hoog risico tot opwarming. Het plangebied is gelegen in een relatief koel gebied (overgang lichtgroen-geel).

De gemeente Arnhem streeft bij gebiedsontwikkelingen in de rode gebieden minimaal naar anticiperende maatregelen om het stadsklimaat ter plekke te verbeteren. Het stadsbestuur heeft deze ambitie aangescherpt (coalitieakkoord 2014-2019) door te bepalen dat hitteplekken moeten worden bestreden door een effectieve inzet van groen op daken en gevels van gebouwen maar ook op de grond als bomen.

Afbeelding 5.2 Hittekaart van Arnhem 2010 (groen is koel, rood is warm)

5.11.2 Situatie plangebied

De klimaatbestendigheidsambitie is voor wat betreft hitte in de stad vertaald naar aanbevelingen voor de stad. Het plangebied is gelegen in een gebied met als ambitie 'behoud van de bestaande situatie'. Dit bestemmingsplan voorziet in de aanleg van 23 nieuwe woningen. Het betreft hier een toename van bebouwing en verharding. Er worden echter nieuwe groenvoorzieningen aangelegd welke een kwalitatieve verbetering vormen ten opzichte van de bestaande situatie. In voorliggend geval wordt ten aanzien van het aspect stadshitte de bestaande situatie niet verslechterd en dus behouden.

5.12 M.e.r. beoordeling

5.12.1 Algemeen

Het bestemmingsplan voorziet in de ontwikkeling van 23 woningen en de mogelijkheid om de huidige pastorie te transformeren naar één woning. Een dergelijk bouwproject kan worden gezien als stedelijk ontwikkelingsproject zoals bedoeld in categorie D11.2 van het Besluit milieueffectrapportage (Besluit m.e.r.). De omvang van het project ligt echter ver onder de drempelwaarde van een oppervlakte van 100 hectare, waarbij er sprake is van m.e.r.-beoordelingsplicht.

Deze drempelwaarde is echter indicatief. Dit houdt concreet in dat het bevoegd gezag op grond van artikel 2, lid 5 van het Besluit m.e.r. dient na te gaan of de beoogde activiteit daadwerkelijk geen belangrijke nadelige gevolgen voor het milieu kan hebben. Indien dit niet kan worden uitgesloten, is het alsnog nodig een milieuffectrapport op te stellen.

De toets of er, ondanks het feit dat de omvang onder de drempelwaarde uit het Besluit m.e.r. blijft, sprake kan zijn van belangrijke nadelige milieugevolgen wordt aangeduid als een 'm.e.r.-beoordeling' of m.e.r.-toets.

Op basis van deze beoordeling dient het bevoegd gezag, het college van burgemeester en wethouders of de gemeenteraad expliciet te besluiten of er al dan niet een m.e.r.-procedure wordt gevolgd

De voorliggende paragraaf betreft deze m.e.r.-beoordeling. Bij de m.e.r.-beoordeling worden getoetst aan de criteria van Bijlage III van de Europese richtlijn milieueffectbeoordeling (richtlijn 85/337/EEG).

Deze criteria hebben, samengevat, betrekking op:

- de kenmerken van het voornemen (onder meer omvang, kans op hinder, mogelijke cumulatie met effecten van andere activiteiten);
- de plaats (onder meer ligging ten opzichte van gevoelige gebieden);
- de kenmerken van de effecten, mede gelet op de aard van het voornemen en de plaats.

Criteria
De criteria in Bijlage III bij de EEG-richtlijn milieueffectbeoordeling zijn als uitgangspunt genomen. De hoofdcriteria zijn reeds genoemd. Hieronder volgt een overzicht van de criteria.

1. Kenmerken van de projecten

Bij de kenmerken van de projecten moet in het bijzonder in overweging worden genomen:
de omvang van het project;

- de cumulatie met andere projecten;
- het gebruik van natuurlijke hulpbronnen;
- de productie van afvalstoffen;
- verontreiniging en hinder;
- risico van ongevallen, met name gelet op de gebruikte stoffen of technologieën.

2. Plaats van de projecten

Bij de mate van kwetsbaarheid van het milieu in de gebieden waarop de projecten van invloed kunnen zijn moet in het bijzonder in overweging worden genomen:

het bestaande grondgebruik;

de relatieve rijkdom aan en de kwaliteit en het regeneratievermogen van de natuurlijke hulpbronnen van het gebied;

het opnamevermogen van het natuurlijke milieu, met in het bijzonder aandacht voor de volgende typen gebieden:

- wetlands,
- kustgebieden,
- berg- en bosgebieden,
- reservaten- en natuurparken,
- gebieden die in de wetgeving van lidstaten zijn aangeduid of door die wetgeving worden beschermd; speciale beschermingszonen door de lidstaten aangewezen op grond van de Vogel-en/of habitatrichtlijn,
- gebieden waarin de bij communautaire wetgeving vastgestelde normen inzake milieukwaliteit reeds worden overschreden,
- gebieden met een hoge bevolkingsdichtheid,
- landschappen van historisch, cultureel of archeologisch belang.

3. Kenmerken van het potentiële effect
Bij de potentiële aanzienlijke effecten van het project moeten in samenhang met de criteria van de punten 1 en 2 in het bijzonder in overweging worden genomen:

- het bereik van het effect (geografische zone en grootte van de getroffen bevolking);
- het grensoverschrijdende karakter van het effect;
- de orde van grootte en de complexiteit van het effect;
- de waarschijnlijkheid van het effect;
- de duur, de frequentie en de omkeerbaarheid van het effect.

5.12.2 Situatie plangebied

Beoordeling

De vormvrije m.e.r.-beoordeling is gebaseerd op de beschrijving van het plan en de ten behoeve van de ontwikkeling uitgevoerde onderzoeken.

1. Kenmerken van het project
De omvang van het project is niet van zodanige aard dat reeds daarom sprake is van een bijzondere effecten op de omgeving. Ook zal er, gelet op de aard van de ontwikkeling geen bijzonder beroep gedaan worden op natuurlijke hulpbronnen, noch is het de verwachting dat er, in vergelijking met de omgeving, een disproportionele hoeveelheid afvalstoffen of verontreiniging ontstaan. Een bijzonder risico op ongevallen is eveneens niet aanwezig. De locatie maakt onderdeel uit van de bestaande wijk Malburgen.

2. Plaats van het project
De plaats van het project betreft een stedelijke omgeving in Malburgen. Het beoogde gebruik als locatie voor woningbouw is passend in de omgeving. Er zijn geen bijzonder relaties met gevoelige gebieden.

3. Effecten van het project
De te realiseren functie is geluidgevoelig van aard, waarbij inkomend geluid van de omgeving zoals wegverkeerslawaai wel van invloed is. Voor de te realiseren woningen hoeft geen ontheffing van de voorkeurswaarde voor geluid te worden aangevraagd. Voorts wordt op basis van de beoogde functie geen belangrijke negatieve effecten op de omgeving (overige woon- en groengebieden) verwacht.

4. Luchtkwaliteit
Uit de uitgevoerde onderzoeken blijkt dat de normen voor luchtkwaliteit niet worden overschreden. Wel heeft de beoogde ontwikkeling verkeersaantrekkende werking, die van invloed kan zijn op de luchtkwaliteit. Uit de 'niet in betekenende mate-toets' blijkt dat de bijdrage van het project aan verslechtering van de luchtkwaliteit niet in betekende mate en dus zeer gering is. Vanuit dit aspect zijn er dus geen bijzonder nadelige gevolgen voor de omgeving te verwachten.

5. Bodem
De geïnventariseerde en getoetste bodemgegevens geven voldoende inzicht in de bodemkwaliteit van het plangebied. Er zijn geen gevallen van ernstige bodemverontreiniging aanwezig. Direct aangrenzend aan het plangebied liggen geen grondwaterverontreinigingen. Voor de ontwikkeling van het terrein zijn geen sanerende maatregelen nodig. De kwaliteit van de bodem (inclusief grondwater) vormt geen gevaar voor de volksgezondheid bij de aanwezige bestemmingen/functies in het ontwikkelgebied.

6. Water
Het plan voorziet in een toename van het verharde oppervlakte. Er wordt voorzien in een gezamelijke waterberging voor een aantal ruimtelijke ontwikkelingen in Malburgen.

7. Archeologie
Voor het plangebied gelden geen archeologische verwachtingen meer. Er wordt dan ook geen effect verwacht op eventuele archeologische waarden in de omgeving.

8. Natuur
Het gebied bevat geen bijzondere ecologische waarden, noch worden er als gevolg van de ontwikkeling bijzondere gevolgen voor de omgeving verwacht.

Het plangebied ligt op een afstand van ruim twee kilometer van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied de Rijntakken ten zuid-oosten van het plangebied, en van bijna drie kilomter van de Veluwe ten noorden van het plangebied. Significante negatieve effecten op het Natura 2000-gebied vanwege stikstofdepositie zijn gezien de tussenliggende reeds verstorende elementen, ingreep en afstand niet te verwachten.

Conclusie

Op grond van het voorgaande kan worden geconcludeerd dat het plan op zich en in samenhang met andere plannen geen belangrijke negatieve gevolgen zal hebben voor de kenmerken van het gebied zelf, voor de directe omgeving en voor gevoelige gebieden in de omgeving. Het opstellen van een milieueffectrapport is niet noodzakelijk

5.13 Kabels, leidingen en straalpaden

Binnen het plangebied zijn geen planologisch relevante kabels, leidingen of straalpaden gelegen waarmee in het kader van dit bestemmingsplan rekening dient te worden gehouden.

Hoofdstuk 6 Conclusie - samenvatting

Dit plan voorziet in de toevoeging van 23 grondgebonden woningen in de wijk Malburgen en de mogelijkheid om de huidige pastorie te wijzigingen naar één woning. Gezien de beleidsmatige, ruimtelijke en milieu overwegingen zoals beschreven in hoofdstuk 3, 4 en 5 is deze ontwikkeling een waardevolle toevoeging voor de wijk en de stad Arnhem.

Op buurtniveau wordt de ruimtelijke structuur verbeterd door het toevoegen van twee bouwstroken waarbij de achtertuinen aan elkaar grenzen. Zodoende ontstaat er een heldere ruimtelijke structuur waarbij de aanwezige kerk zijn eigen identiteit in de verkaveling van de buurt behoud.

Hoofdstuk 7 Planbeschrijving en -verantwoording

7.1 Inleiding

In de voorgaande hoofdstukken is ingegaan op de bestaande situatie, het relevante beleid en de milieu- en omgevingsaspecten. De informatie uit deze hoofdstukken is gebruikt om keuzes te maken bij het opstellen van het bestemmingsplan: de verbeelding (plankaart) en de regels. In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de opzet van dit bestemmingsplan. Daarnaast worden de gemaakte keuzes op de verbeelding en in de regels verantwoord. Dat betekent dat er wordt aangegeven waarom bepaalde bestemmingen zijn aangewezen en waarom bepaalde bebouwing acceptabel is.

7.2 Opzet van de regels

In de Wet ruimtelijke ordening (Wro) is de verplichting opgenomen om ruimtelijke plannen en besluiten digitaal vast te stellen. De Standaard voor vergelijkbare bestemmingsplannen 2012 (SVBP2012) is verplicht.

De Standaard Vergelijkbare Bestemmingsplannen 2012 maakt het mogelijk bestemmingsplannen te maken die op vergelijkbare wijze zijn opgebouwd en op een zelfde manier worden verbeeld. Vergelijkbare bestemmingsplannen leiden tot een betere dienstverlening en tot een effectievere en efficiëntere overheid.

Het juridisch bindend gedeelte van het bestemmingsplan bestaat uit planregels en bijbehorende plankaart waarop de bestemmingen zijn aangegeven. Deze plankaart kan zowel digitaal als analoog worden verbeeld. De plankaart en de planregels dienen in samenhang te worden bekeken.

De regels zijn onderverdeeld in vier hoofdstukken:

1. Inleidende regels (begripsbepalingen en wijze van meten);
2. Bestemmingsregels;
3. Algemene regels (o.a. afwijkingen);
4. Overgangs- en slotregels.

7.2.1 Inleidende regels

Hoofdstuk 1 bevat de inleidende regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied en bevatten:

1. Artikel 1 Begrippen
   In dit artikel zijn definities van de in de regels gebruikte begrippen opgenomen, voor een eenduidige interpretatie van deze begrippen.
2. Artikel 2 Wijze van meten
   Dit artikel geeft onder meer bepalingen waar mag worden gebouwd en hoe voorkomende eisen betreffende de maatvoering begrepen moeten worden.

Op de plankaart zijn bouwhoogten en soms bebouwingspercentages aangegeven. Als er geen percentages zijn aangegeven, mag het hele bouwvlak worden bebouwd. De aangegeven bouwhoogte wordt gemeten vanaf peil tot het hoogste punt (exclusief elementen zoals een schoorsteen, liftopbouw en dergelijke). Uitgangspunt is dat alleen gebouwd mag worden binnen de bouwgrenzen.

7.2.2 Bestemmingsregels

Hoofdstuk 2 van de regels bevat de juridische vertaling van de verschillende bestemmingen die voorkomen in het plangebied. Voor ieder gebied op de plankaart is de bestemming aangegeven.

Deze bestemmingen zijn in de regels onderverdeeld in o.a.:

1. Bestemmingsomschrijving: omschrijving van de activiteiten die zijn toegestaan (wonen, bedrijvigheid etc.);
2. Bouwregels: eisen waaraan de bebouwing moet voldoen (bebouwingshoogte,

bebouwingspercentage etc.);
3. Afwijken van de gebruiks- en bouwregels: onder welke voorwaarde mag afgeweken worden van de aangegeven bestemmingen en bouwregels;
4. Verboden gebruik: welke vormen van gebruik zijn uitgesloten.

In paragraaf 7.3 worden de verschillende bestemmingen toegelicht en wordt ook per bestemming aangegeven waarom voor bepaalde gronden voor deze is gekozen. Daarnaast wordt, indien gekozen wordt af te wijken van de bestemming uit het geldende bestemmingsplan, aangeven waarom daarvoor is gekozen.

7.2.3 Algemene regels

Hoofdstuk 3 bevat de algemene regels. Deze regels gelden voor het gehele plangebied. Dit hoofdstuk is opgebouwd uit:

1. Artikel 9 Anti-dubbeltelregel
   Deze regel bepaalt dat er niet twee keer voor eenzelfde locatie een bouwplan kan worden ingediend.
2. Artikel 10 Algemene bouwregels
   Hierin zijn de algemene bouwregels opgenomen zoals de verplichting tot het bouwen binnen het bouwvlak en de uitleg van het bebouwingspercentage.
3. Artikel 12 Algemene gebruiksregels
   In dit artikel zijn algemene regels mert betrekking tot het gebruik van de gronden en opstallen in het plangebied opgenomen. Hierin is aangegeven welke functies in ieder geval in strijd zijn met het bestemmingsplan.
4. Artikel 13 Algemene afwijkingsregels
   In dit artikel worden de voorwaarden beschreven waaronder kan worden afgeweken van een bestemmingsregel. Deze afwijkingen kunnen worden toegepast op alle bestemmingen in het bestemmingsplan. De afwijkingen die uitsluitend gelden voor een bepaalde bestemming zijn in het betreffende artikel van die bestemming opgenomen.
5. Artikel 14 Overige regels

In dit artikel zijn regels opgenomen betreffende het aspect parkeren en laden- en lossen. In de regels wordt een link gelegd met de Arnhemse beleidsregels voor parkeren waarin wordt getoetst.

7.2.4 Overgangs- en slotbepalingen

In hoofdstuk 4 staan de overgangs- en slotbepalingen. In de overgangsbepalingen is aangegeven wat de juridische consequenties zijn van bestaande situaties die in strijd zijn met dit bestemmingsplan.

7.3 Verantwoording van de regels

7.3.1 Algemeen

Kenmerk van de Nederlandse ruimtelijke ordeningsregelgeving is dat er uitgegaan wordt van toelatingsplanologie. Een bestemmingsplan geeft aan welke functies waar zijn toegestaan en welke bebouwing opgericht mag worden. Bij het opstellen van dit bestemmingsplan zijn keuzes gemaakt over welke functies waar mogelijk worden gemaakt en is gekeken welke bebouwing stedenbouwkundig toegestaan kan worden. De bestaande situatie is hierbij het uitgangspunt.

Het is noodzakelijk dat het bestemmingsplan een compleet inzicht biedt in de bouw- en gebruiksmogelijkheden binnen het betreffende plangebied. Het bestemmingsplan is het juridische toetsingskader dat bindend is voor de burger en overheid en geeft aan wat de gewenste planologische situatie voor het plangebied is. Deze situatie kan gaandeweg de planperiode wijzigen, bijvoorbeeld door veranderd stedenbouwkundig inzicht, functiewijziging veranderingen in gebruik. Ook ruimtelijke ontwikkelingen en vernieuwing van o.a. ruimtelijk, economisch, verkeerskundig en milieubeleid dragen bij aan de veroudering van geldende bestemmingsplannen.

Om recht te doen aan een goede ruimtelijke ordening binnen het plangebied wordt daarom aangegeven in welke situaties de bestemming wordt gekozen gelijk aan de oude bestemming (na strijdige situatie te hebben gewraakt) en in welke situaties een nieuwe bestemming wordt gegeven (positief bestemmen), waarmee de strijdige situatie wordt gelegaliseerd. Daarnaast wordt, indien van toepassing, aangegeven

wanneer een strijdige situatie onder het overgangsrecht wordt gebracht.

In deze paragraaf worden de keuzes die zijn gemaakt nader onderbouwd. Hierbij zullen de bestemmingen in dezelfde volgorde als in de regels worden behandeld.

7.3.2 Afzonderlijke bestemmingen

In de volgende subparagrafen worden de afzonderlijke bestemmingen die voorkomen in het bestemmingsplan besproken.
Per bestemming wordt ingegaan op:

- welke gronden zijn zo bestemd;
- wat houdt de bestemming in;
- eventuele aanduidingen of andere bijzonderheden.

7.3.3 Groen

In het plangebied is zijn een aantal gebieden specifiek aanwezig voor groenvoorzieningen en dat is bestemd als 'Groen' (artikel 3). De groenstroken zijn structuurbepalend op buurtniveau. Binnen deze bestemming is het toegestaan om groen in de breedste zin (grasvelden, struiken, speelvelden) aan te leggen en in stand te houden. Het aanleggen van voet- en fietspaden zijn eveneens toegestaan. Bebouwing binnen de groenbestemming is uitsluitend toegestaan indien dit binnen de bestemming past zoals speeltoestellen en verlichting. De maximum bouwhoogte van deze bouwwerken mag maximaal 5 meter bedragen.

7.3.4 Maatschappelijk

De bestemming 'Maatschappelijk' (artikel 4) is bedoeld voor functies ten behoeve van onderwijs, welzijn, zorginstellingen, cultuur, religie, openbare dienstverlening en therapeutische functies. Voorbeelden hiervan zijn scholen, ziekenhuizen en kerken. Dienstwoningen die horen bij de bestemming, zoals bijvoorbeeld een conciërgewoning of pastorie, zijn indien noodzakelijk toegestaan. Aan de hoofdfunctie ondergeschikte horeca (kantine) is eveneens toegestaan.

Het pand bestemd als 'maatschappelijk' doet om dit moment dienst als pastorie en is gezien de huidige functie dus bestemd voor maatschappelijke doeleinden.

Het pand is daarnaast voorzien van een aanduiding 'wonen' om in de toekomst de pastorie eventueel te kunnen transformeren naar maximaal één woning.

7.3.5 Tuin

Aan de gronden gelegen achter de huidige pastorie is de bestemming 'Tuin' (475 m^2) toegekend. Deze gronden zijn dus bedoeld om groen in richten ten dienste van de pastorie en in de toekomst ten dienste van een woning. Om te waarborgen dat ook deze gronden niet overmatig worden verhard en er wordt voorzien in groen is er in de planregels opgenomen dat er maximaal 50 m^2 verhard mag worden.

7.3.6 Verkeer - Verblijsfgebied

De woningen worden ontsloten door een nieuw aan te leggen woonerf. Het woonerf krijgt in dit bestemmingsplan de bestemming 'Verkeer - Verblijfsgebied' toegekend. Deze bestemming wordt gemeentebreed gehanteerd voor woonerven en woonstraten waar een snelheidsregime van 30 km/uur geldt, parkeerplaatsen, voet- en fietspaden, speelplaatsen en buurtgroen.

Bebouwing binnen deze bestemming is uitsluitend toegestaan in de vorm van binnen de bestemming passende bouwwerken als straatmeubilair en speeltoestellen. De maximumbouwhoogte van deze bouwwerken mag maximaal 5 meter bedragen.

7.3.7 Wonen

De nieuw te bouwen grondgebonden woningen in het plangebied zijn bestemd als 'Wonen'. Deze bestemming is bedoeld voor het wonen en groen- en speelvoorzieningen.

Qua bebouwingsmogelijkheden zijn binnen deze bestemming twee zones te onderscheiden. Te weten

het bouwvlak en de zone waarbinnen een bouwaanduiding 'bijgebouwen' geldt. De woongebouwen moeten worden opgericht binnen het bouwvlak, dit bouwvlak mag in principe volledig worden bebouwd. De maximaal toegestane goot- en bouwhoogte van de hoofdbebouwing wordt weergegeven op de verbeelding.

Ter plaatse van de aanduiding 'bijgebouwen' mogen bijbehorende bouwwerken worden gebouwd. Onder bijbehorende bouwwerken worden onder andere garages, schuren en beperkte uitbreidingen aan het woonhuis verstaan. De maximale bouwhoogte voor uitbreidingen aan het woonhuis is gelijk aan de hoogte van de begane-grondbouwlaag. De bouwhoogte voor andere bijbehorende bouwwerken is gelijk aan de goothoogte van de hoofdbebouwing.

Binnen de bestemming 'Wonen' zijn in principe beroepsmatige activiteiten toegestaan. Om hinder voor de directe omgeving te voorkomen is hieraan wel een aantal voorwaarden verbonden. In de eerste plaats mag slechts een gedeelte van de woning, inclusief de bijgebouwen (maximaal 1/3 van de totale vloeroppervlakte van de woning) worden gebruikt als praktijkruimte door de bewoner. Is er meer dan 1/3 van de woning in gebruik voor het uitoefenen van een beroep, dan is er geen sprake meer van een 'beroep aan huis' en derhalve strijd met het bestemmingsplan. Voorts mag door dit gebruik geen onevenredige aantasting van het woon- en leefklimaat (bijvoorbeeld beperkte reclamemogelijkheden) noch een onevenredige parkeerdruk ontstaan. Tot slot zijn er vormen van beroepsuitoefening expliciet uitgezonderd, omdat ze te veel overlast voor de omgeving veroorzaken (detailhandel, prostitutie, horeca-activiteiten en beroepen die milieuoverlast veroorzaken).

Zoals reeds beschreven in paragraaf 5.7 is als gevolg van de in dit bestemmingsplan besloten ontwikkeling aanvullende waterberging nodig. Ter waarborging dat de benodigde waterberging ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd is er in de regels een voorwaardelijke verplichting opgenomen. Een omgevingsvergunning voor de activiteit bouwen ten behoeve van bouwwerken binnen de bestemming wonen kan pas worden verleend indien een waterbergende voorziening met een omvang van tenminste 457 m^2 gerealiseerd is. Indien de waterberging vervolgens niet in stand wordt gehouden is wonen als gebruik in strijd met het bestemmingsplan.

7.4 Handhaving

Bestemmingsplannen zijn bindend voor overheid en burger. Enerzijds kan de gemeentelijke overheid naleving van bestemmingsplannen afdwingen (optreden tegen strijdig gebruik en/of bebouwing). Anderzijds vormt het bestemmingsplan ook het juridisch kader voor de burger waar deze uit af kan leiden wat zijn eigen bouw- en gebruiksmogelijkheden zijn, maar ook wat de mogelijkheden en onmogelijkheden zijn van zijn buren en directe omgeving. Het bestemmingsplan geeft immers de gewenste planologische situatie voor het betreffende gebied binnen de planperiode aan.

In de nota “beleidsuitgangspunten handhaving bestemmingsplannen” zijn de volgende uitgangspunten opgenomen:

- stringent beleid: als uitgangspunt geldt dat in principe elke overtreding wordt aangepakt;
- géén stilzwijgend gedogen;
- gewenste maar illegale ontwikkelingen zo mogelijk vooraf maar in ieder geval zo snel mogelijk legaliseren;
- gedogen van illegale gevallen alleen in uitzonderlijke gevallen, bij voorkeur alleen tijdelijk en met redenen omkleed.

Deze beleidsuitgangspunten zijn geëvalueerd in de nota "Handhavingsplan Fysieke Leefomgeving 2011-2014". De destijds geformuleerde uitgangspunten pretenderen dat alle overtredingen worden opgespoord en aangepakt. Deze ambitie blijkt met de beschikbare menskracht te ambitieus en daarom is in de nieuwe nota een prioriteitsstelling opgenomen waarin wordt aangegeven aan welke handhavingsonderwerpen op het gebied van bouwregelgeving en de gebouwde omgeving de komende periode met name aandacht wordt besteed. Dit houdt in dat het uitgangspunt dat in principe elke overtreding wordt aangepakt afhankelijk wordt van de prioriteitsstelling uit het Handhavingsplan. De prioriteitsstelling is ondermeer afhankelijk van het type overtreding en het type gebied (beschermd stadsgezicht, buitengebied, industrieterrein enz.) waar de overtreding wordt geconstateerd en zal op

basis van politieke realiteit per looptijd van het Handhavingsplan worden geactualiseerd.

De grondslag voor een goed werkend handhavingsbeleid wordt gevormd door een inventarisatie van het feitelijke gebruik en de bestaande bebouwing zo kort mogelijk voor respectievelijk het in ontwerp ter visie leggen van casu quo het in werking van een bestemmingsplan. Als vervolg op deze inventarisatie zullen de verleende omgevingsvergunning voor het bouwen en gevolgde afwijkingsprocedures worden geregistreerd.

Handhavend optreden tegen overtredingen van bestemmingsplannen kan niet alleen plaatsvinden via publiekrechtelijke, maar ook via de strafrechtelijke weg. In de regels is daartoe de zogenaamde strafbepaling opgenomen, waarin overtredingen van de regels worden aangemerkt als een strafbaar feit als bedoeld in artikel 1a, aanhef en lid 2 van de Wet op de Economische Delicten. De bijbehorende strafmaat is hechtenis van ten hoogste zes maanden of een geldboete. Bij ernstige overtredingen zal handhaving ook via de strafrechtelijke weg plaatsvinden. De opsporingsambtenaren van de gemeente of politie zullen in die gevallen proces-verbaal van de overtreding maken. Het (reguliere) bestuursrechtelijke traject zal gelijktijdig worden ingezet.

7.5 Exploitatie

Artikel 6.12 van de Wet ruimtelijke ordening bepaalt dat de gemeenteraad gelijktijdig met de vaststelling van het bestemmingsplan moet besluiten om al dan niet een exploitatieplan vast te stellen. Hoofdregel is dat een exploitatieplan moet worden vastgesteld bij elk bestemmingsplan dat een in de wet aangewezen bouwplan mogelijk maakt. Er zijn echter uitzonderingen. Het is mogelijk dat de raad verklaart dat met betrekking tot een bestemmingsplan geen exploitatieplan wordt vastgesteld indien het verhaal van kosten van de grondexploitatie anderszins is verzekerd en het stellen van nadere eisen en regels niet noodzakelijk is.

Met initiatiefnemer Volkshuisvesting is een koop-/realisatieovereenkomst gesloten. Hierin is geregeld dat plankosten (voor de voorbereiding) van het bestemmingsplan voor rekening komen van de initiatiefnemers, evenals eventuele te verhalen planschade ex. artikel 6.4a Wro. Met het sluiten van deze overeenkomst is het kostenverhaal voor de gemeente dan ook anderszins verzekerd. Dit brengt met zich mee dat vaststelling van een exploitatieplan achterwege kan blijven.

Hoofdstuk 8 Procedure

8.1 Vooroverleg

Communicatie met de omgeving

Omwonenden zijn actief geïnformeerd en betrokken geweest bij de plannen voor deze locatie. Er is in een vroeg planstadium contact geweest met het Wijkplatform Malburgen West. Uit dit contact is een overleggroep Vlierstraat ontstaan. De overleggroep Vlierstraat bestaat uit een aantal bewoners die wonen in de buurt van het plangebied. Samen met deze groep bewoners is het stedenbouwkundig plan besproken en tot stand gekomen.

Tijdens de periode van terinzagelegging van het ontwerpbestemmingsplan organiseert Volkshuisvesting samen met de gemeente een informatiebijeenkomst voor alle omwonenden en belangstellenden. Tijdens deze bijeenkomst wordt toegelicht op welke wijze het gebied zal worden ingericht ten behoeve van de voorgestelde woningbouw. Op die informatiebijeenkomst zal naast het ontwerpbestemmingsplan ook een toelichting worden gegeven over het inrichtingsplan en het bouwplan door middel van tekeningen en schetsen.

Artikel 3.1.1 Bro vooroverleg

Het plan is in het kader van het vooroverleg aan het Waterschap Rivierenland toegezonden. Het waterschap heeft aangegeven akkoord te zijn met de inhoud van dit bestemmingsplan.

8.2 Terinzagelegging (ontwerp-bestemmingsplan)

Het ontwerp-bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' heeft vanaf 19 december 2019 t/m 29 januari 2020 ter inzage gelegen. Tijdens deze periode is één zienswijzen ingediend. Deze zienswijze geeft geen aanleiding om voor te stellen het bestemmingsplan gewijzigd vast te stellen. Een samenvatting van de zienswijze en de beantwoording is opgenomen in het zienswijzenrapport (bijlage 1 bij het raadsvoorstel).

8.3 Vaststelling

Gedurende het proces is er geconstateerd dat de bestaande bomenrij aan de Gelderse Rooslaan gelegen tussen de weg en het bestaande voetpad in het huidige bestemmingsplan 'Malburgen - West 2010' bescherming geniet. De bomenrij is in de 'Groenvisie 2017 - 2035' aangegeven als een structuurdragende bomenrij.

De bescherming bestaat uit een verplichting om bij bepaalde werkzaamheden zoals het rooien van houtgewassen een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van een werk, geen bouwwerk zijnde, of van werkzaamheden aan te vragen. Per abuis is deze bescherming niet overgenomen in het ontwerp bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat'.

In het vast te stellen bestemmingsplan 'Malburgen - Vlierstraat' is bovenstaande constatering ambtshalve hersteld. Aan de betreffende groenstrook is de dubbelbestemming 'Waarde - Landschap 1' toegevoegd. Voor de regels is aansluiting gezocht bij de regels van het 'Facetplan Groen en Bomen'. Er is gekozen voor dezelfde soort regeling die van toepassing is op de overige bomen aan de Gelderse Rooslaan die ook onderdeel zijn van de structuurdragende bomenrij.

Op ..... is het bestemmingsplan door de gemeenteraad gewijzigd vastgesteld.

Plangebied

Plangebiedgrens

Bestemmingen

- G — Groen
- M — Maatschappelijk
- T — Tuin
- V-VB — Verkeer - Verblijfsgebied
- W — Wonen

Dubbelbestemmingen

- *WR-L1* — Waarde - Landschap 1

Gebiedsaanduidingen

- vrijwaringszone - dijk 1

Functieaanduidingen

- (w) — wonen

Bouwvlak

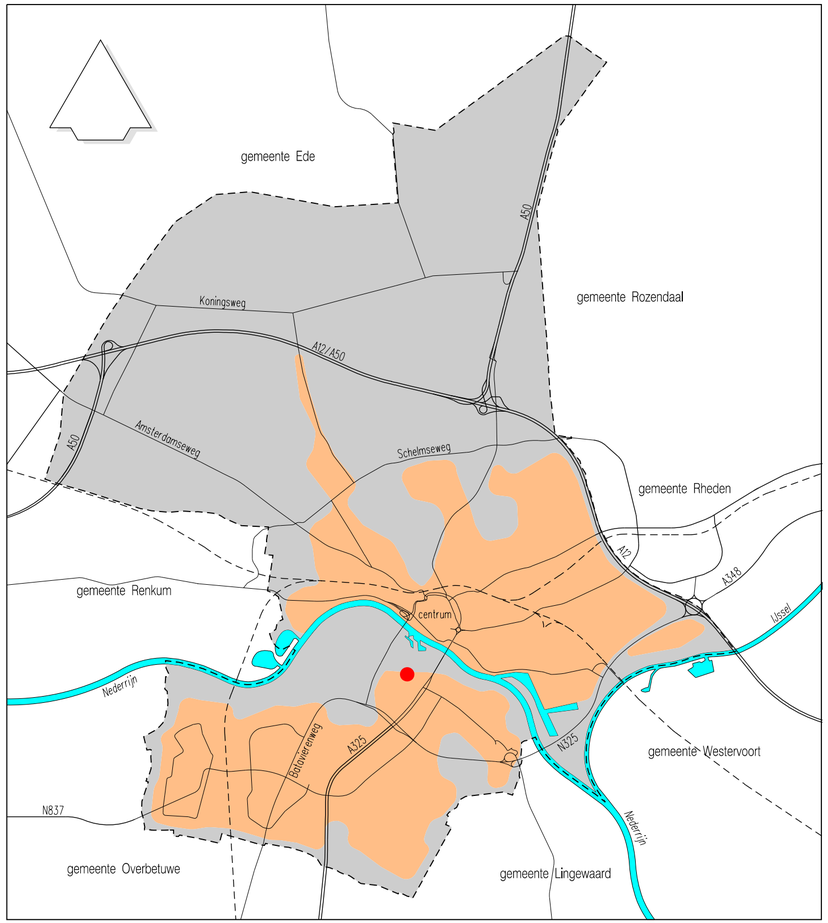
- bouwvlak

Bouwaanduidingen

- *[bg]* — bijgebouwen

Maatvoeringaanduidingen

- maatvoeringsvlak
- maximum bouwhoogte (m)
- maximum goothoogte (m), maximum bouwhoogte (m)

BESTEMMINGSPLAN MALBURGEN-VLIERSTRAAT

planstatus	datum:	getekend:
● ontwerp	10-12-2019	
● vast te stellen	10-03-2020	
○ vastgesteld		
○ in werking		
○ onherroepelijk		

schaal:	getekend:	tekeningnummer:
1:1000	JWe	NL.IMRO.0202.961-0201

© Nadruk verboden

Strategie, Beleid en Regie, beleidsdomein Fysiek

Eusebiusbuitensingel 53, Postbus 9029, 6800 EL ARNHEM
Tel.: 0900-1809, fax: 026-3774830, gemeente@arnhem.nl

GEMEENTE Arnhem

STEDENBOUWKUNDIGPLAN VLIERSTRAAT ARNHEM

Versie 02 • 8 februari 2019

COLOFON EN INHOUDSOPGAVE

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	3
2	STEDENBOUWKUNDIG ONTWERP	4
3	BEBOUWING	7
4	INFRASTRUCTUUR	10
5	GROEN	13
6	WATER	17
7	INRICHTINGSELEMENTEN EN ACTIVITEITEN	22
8	PLANGRENS STEDENBOUWKUNDIG PLAN	24

ONTWERP

HOUTMAN+SANDER
Landschapsarchitectuur B.V.
Contactpersoon:
André Houtman

Groot Grinsel 3
5275BZ Den Dungen
073—6448491

info@houtmanensander.nl
www.houtmanensander.nl

IN SAMENWERKING MET:

TAUW Deventer B.V.
Contactpersoon:
Gert Hutten

Postbus 133
7400 AC Deventer
0570-699634

gert.hutten@tauw.nl
www.tauw.nl

IN OPDRACHT VAN:

Volkshuisvesting Arnhem
Contactpersoon:
Rien Maters

Postbus 5229
6802 EE Arnhem
026-3712853

r.maters@volkshuisvesting.nl
www.volkshuisvesting.nl

Projectnummer: 198
Status: stedenbouwkundig plan
Versie: 02
Datum: 8 februari 2019

Tekeningenlijst (totaal 5):
198-SP-01-plankaart 1-500, dd 07-02-2019
198-SP-02-profielen 1-100, dd 07-02-2019
2018-SI-00236-201 OVL ontwerp Vlierstraat— dd 10-10-2018
1267112-tek 1-nieuwe situatie, dd 07-02-2019
1267112-tek 2-bestaande situatie, dd 07-02-2019

Rapport (totaal 2):
Cobra - Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat Arnhem, project 301829 V1.0, dd 20-12-2018
Cobra - Nader onderzoek acht bomen Gelderse Rooslaan Arnhem, project 302102 V1.0, dd 20-12-2018

Taartpuntvorm plangebied tussen dijkpark, Gelderse Rooslaan en Vlierstraat

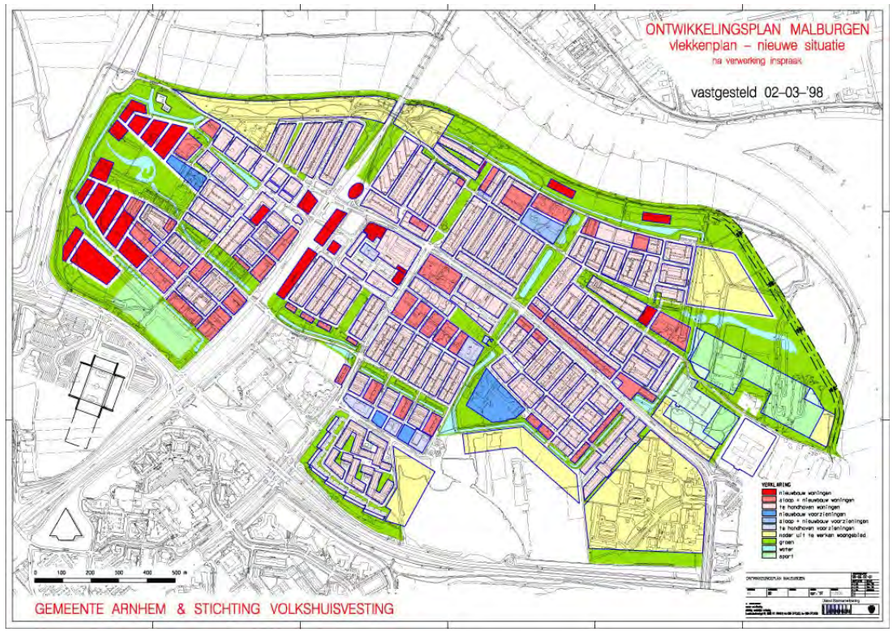
Projectie luchtfoto voormalig schoolgebouw in de bestaande woonomgeving en de ontwikkeling van de woningbouw in de Dijkzone.

1 Inleiding

Het stedenbouwkundig plan Vlierstraat Arnhem laat de transformatie zien van een taartpuntvormig perceel aan de Gelderse Rooslaan in Arnhem. Het hart van het plangebied bestaat uit de Bethel Pinksterkerk die ook in het stedenbouwkundig plan een centrale functie blijft vervullen.

Het terrein tussen de kerk en de Vlierstraat is op dit moment in gebruik als parkeerruimte voor de kerk en als parkruimte. Het gebied is openbaar toegankelijk, maar dat is niet altijd het geval geweest. Tot ca. 10 jaar geleden was hier een school gehuisvest. Na de sloop van de school is het gebied ingezaaid en wacht het op transformatie tot woongebied, conform het vastgestelde ontwikkelingsplan Malburgen uit 1998.

De vraag is nu: op welke wijze kan het plangebied tot woonlocatie worden ontwikkeld, met respect voor de groene kwaliteiten van het gebied, de cultuurhistorische kwaliteit van de kerk en de pastorie en de leefkwaliteit van direct aanwonenden.

Ensemble kerk en pastorie vs strokenverkaveling

Ingreep: toevoegen extra slag strokenverkaveling

Groene straten/overgangszones

Dooradering van Vlierstraat naar kerkensemble

2 Stedenbouwkundig ontwerp

De strokenverkaveling is erg kenmerkend voor de noordwestzijde van de wijk Malburgen, grenzend aan de Malburgse Bandijk. De opbouw van de straatprofielen is divers, maar de verkaveling zorgt overal voor een ruimtelijke relatie tussen de Gelderse Rooslaan en de dijkzone.

Om deze structuur kracht bij te zetten en het afwijkende ensemble van de kerk en de pastorie extra kracht bij te zetten, is een extra slag van de strokenverkaveling ingepast. De nieuwe woningen grenzen aan de oostzijde met een kleine voortuin en een steenachtige erfscheiding aan een nieuwe groenzone in de Vlierstraat. De Vlierstraat behoudt op deze wijze haar groene karakter.

Aan de westzijde worden de woningen voorzien van een ‘Delftse stoep’, een smalle verharde private ruimte. Deze woningen grenzen direct aan een nieuwe park-/pleinruimte voor de kerk en de pastorie. Het parkeerterrein dat hier nu nog is gelegen, wordt verplaatst naar de westzijde van de kerk. Dit terrein is op dit moment in gebruik als bouwterrein voor de bouw van de woontorens in de dijkzone.

Er is bewust voor gekozen om de ruimte tussen de kerk, de pastorie en de nieuwe woningen vrij te houden van parkeerplaatsen, met uitzondering van parkeren op eigen terrein van de kerk voor rouw– en trouwdiensten en parkeren voor minder validen bij kerkdiensten.

Het parkeren voor de nieuwbouw vindt plaats aan de westzijde van de Vlierstraat en aan een doorsteek tussen de Vlierstraat en het kerkplein. Op deze manier blijft er vanaf de Vlierstraat een ruimtelijke relatie bestaan tussen de kerk en de strokenverkaveling.

ardmanspad
Andoornstraat
Zonnebloemstraat

Toekomstig uitgeefbaar gebied

3 Bebouwing

In het stedenbouwkundig ontwerp worden 23 nieuwe (rij)woningen gerealiseerd in 4 rijtjes. Hierdoor ontstaan 8 koppen aan het plangebied en blijft de lengte van de blokken beperkt . Het langste blok van 8 woningen wordt onderbroken door enkele woningen met een grotere goot– en nokhoogte waardoor een gevarieerd gevelbeeld ontstaat. Door de kleurstelling en het type woning wordt wel een eenheid in de woonbuurt nagestreefd, refererend naar het continue beeld van de bestaande strokenverkaveling.
De eindwoningen worden voorzien van ramen in de kopgevels en de tuin loopt om de woning heen. Aan het kerkplein staan twee bijzondere kopwoningen die de bijzondere situatie bij de kerk en de pastorie benadrukken. De woningen worden hier voorzien van een éénlaagse aanbouw met kap.
De woningen worden voorzien van een zadeldak en krijgen allemaal een buitenberging in de achtertuin. De erfscheidingen worden meegenomen in het ontwerp en in de realisatie van het project.

Impressie architectuur (Hoogte 2 Architecten)

A
A
C
D
E
D
A
A
A
D
C
A
A
D
A
D
ardmanspad
Andoornstraat
Zonnebloemstraat

A: Zijtuin—begroeid hekwerk—hoog

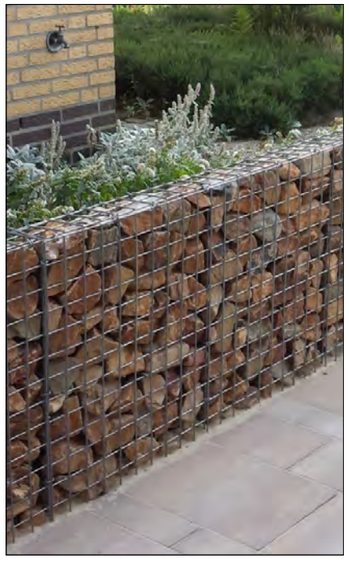

C: Delftse Stoep

In het stedenbouwkundig ontwerp is zorgvuldig nagedacht over passende overgangen tussen de openbare en de private ruimte.
Aan de Vlierstraat bepalen lage tuinmuurtjes (materiaal n.t.b.) het beeld, zoals dat ook aan de oostzijde van de straat het geval is.
Deze muurtjes vouwen gedeeltelijk de hoek om bij de koppen van de bouwblokken en gaan over in hoge begroeide hekwerken die de zijtuinen begrenzen.

Aan het einde van het parkeerstraatje nabij het kerkplein, worden twee woningen van een lage tuinmuur voorzien.

De woningen aan het kerkplein/pastorie worden voorzien van een Delftse Stoep waar o.a. potten en bankjes een plek kunnen krijgen om levendigheid aan deze ruimte te krijgen.

D: bouwkundig—laag

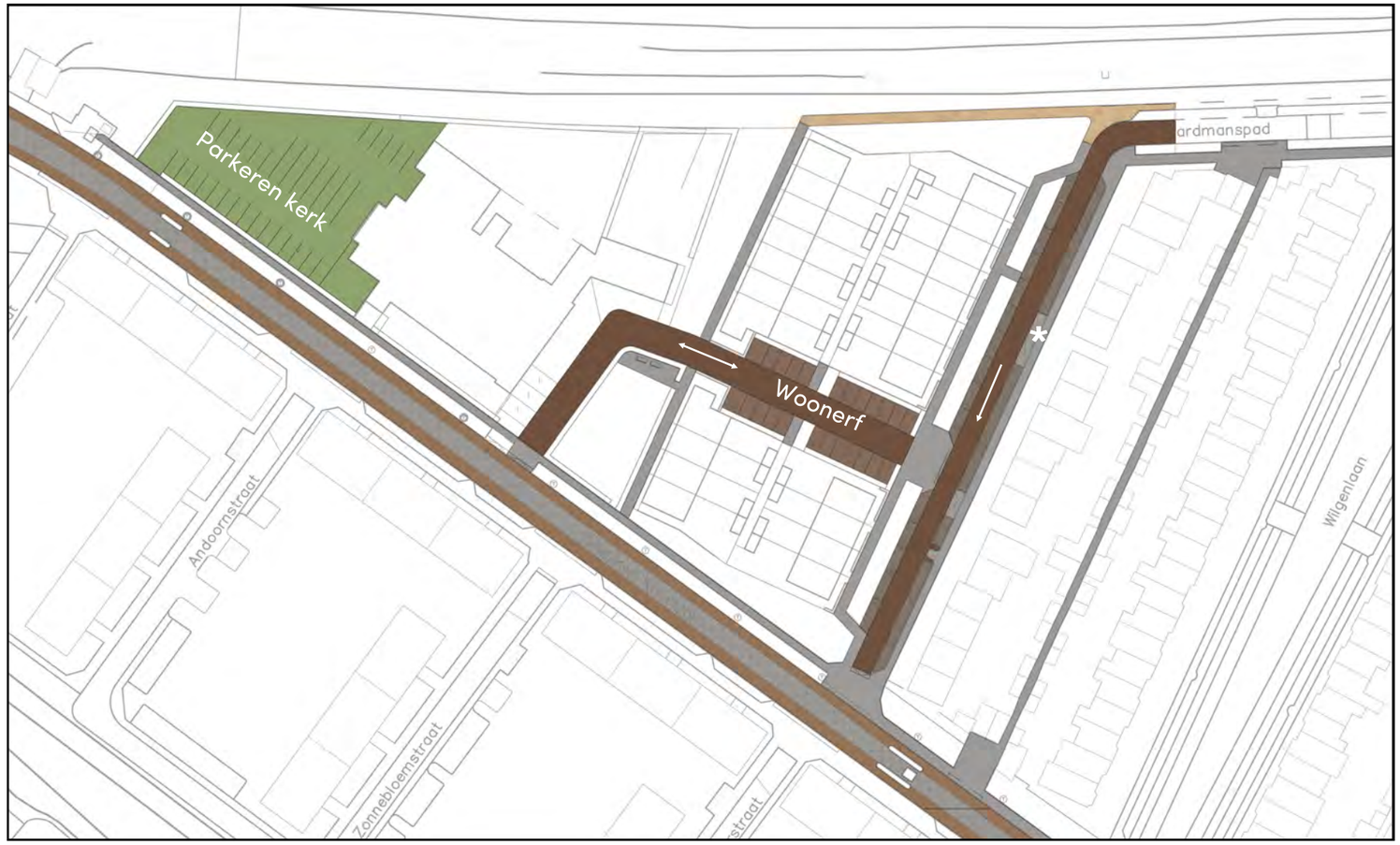
E: Ketting hekwerk—bij kerk

Het voornemen is om de pleinruimte voor de kerk en de pastorie tot aan de bebouwingsgrens door te laten lopen en de erfgrens met palen en een ketting te markeren waardoor de ruimte voor de kerk incidenteel voor parkeren te gebruiken is.

4.1 Infrastructuur autoverkeer en parkeren

De Vlierstraat blijft eenrichtingverkeer en er worden aan de westzijde parkeerplaatsen toegevoegd. Tussen de Vlierstraat en Gelderse Rooslaan komt een verbinding waaraan de overig benodigde parkeerplaatsen zijn gesitueerd. Dit verbindingsstraatje wordt ingericht als woonerf: er zijn geen voetpaden aanwezig en alle parkeerplaatsen worden met een speciale tegel aangeduid. Het kerkplein is overrijdbaar maar blijft vrij van parkeerplaatsen.
Rondom het plangebied worden voetpaden voorzien , waarbij het voetpad langs het park in halfverharding wordt uitgevoerd i.v.m. het informele karakter en de bestaande bomen.

In de kerk zijn maximaal 150 stoelen in gebruik, wat neerkomt op een parkeerbehoefte van ca. 150 * 0,15 = 23 plaatsen.
Het nieuwe parkeerterrein aan de westzijde van de kerk is voldoende van opzet en heeft 36 plaatsen. Het voornemen is om de pastorie een gecombineerde functie van wooneenheid en maatschappelijke functie te realiseren. Voor deze gecombineerde functie worden 4 parkeerplaatsen gerealiseerd in de openbare ruimte. Ten behoeve van de nieuwbouw en de herbestemming van de pastorie moeten netto 39 parkeerplaatsen aan de openbare ruimte worden toegevoegd.

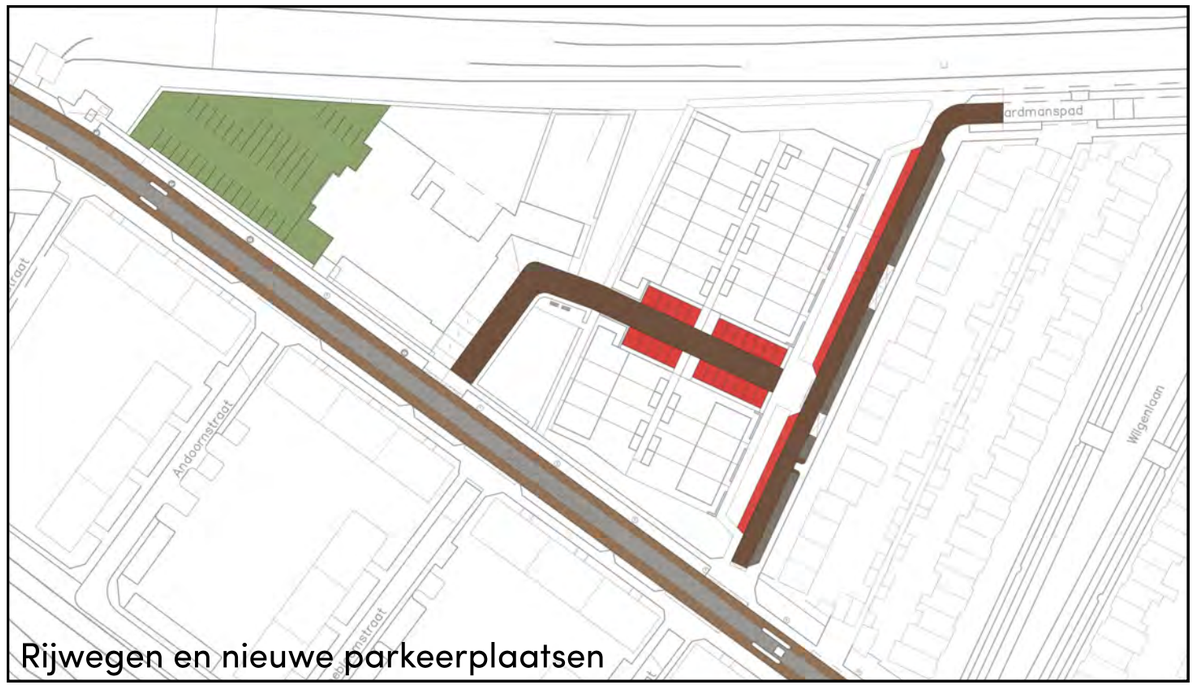

BEREKENING:

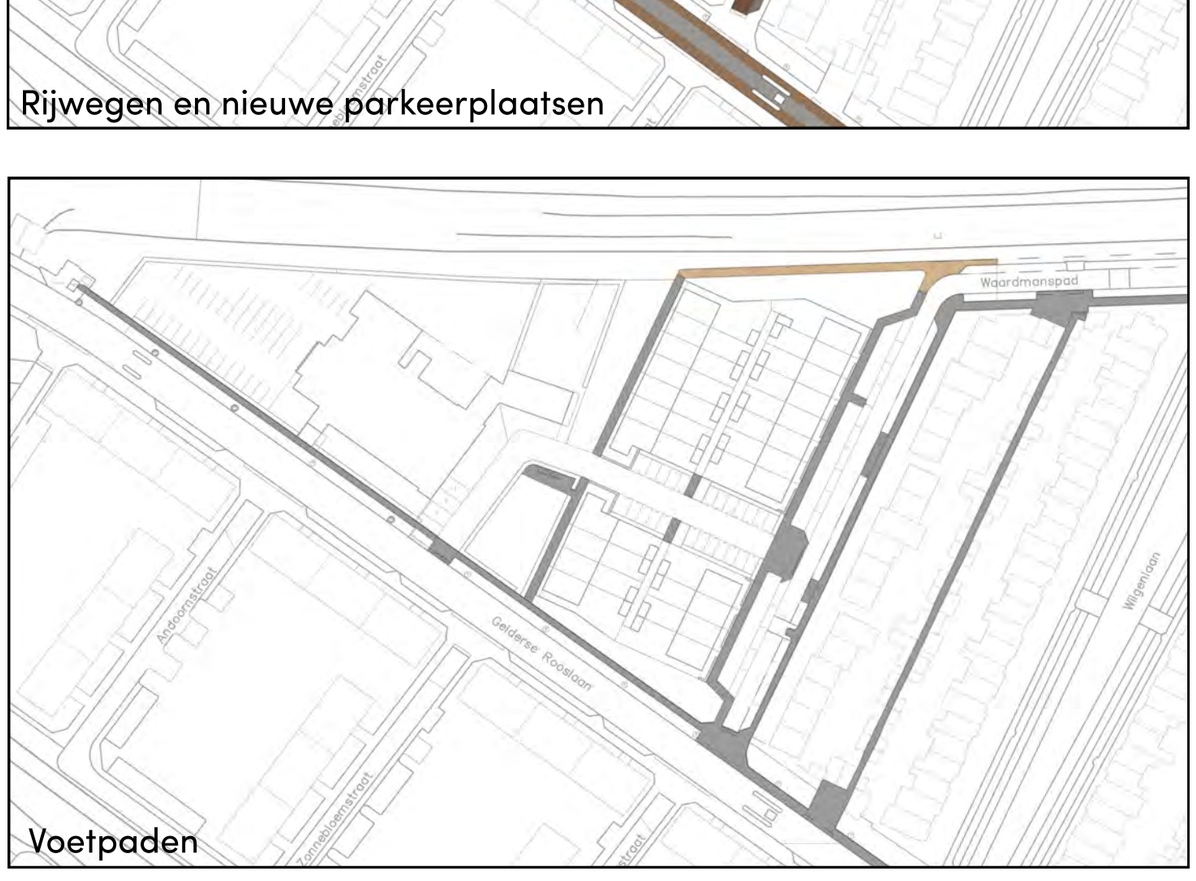
woningtype	aantal	norm
rijwoning	23	35
(half) vrijstaande woning	1	2
appartement tot 75 m²	0	0
appartement 75 t/m 120 m²	0	0
publieke functie	1	2
kamerverhuur (ged. keuken/badk.)	0	0
serviceflat/aanleunwoning	0	0
	0	0
	25	39

parkeerplaatsen		
garage met oprit*	0	
garage zonder oprit	0	
carport	0	
oprit zonder garage/ tuinparkeerplaats	0	
	0	**parkeervoorzieningen op eigen terrein**
	39	**parkeerplaatsen openbaar gebied**
	0	**% eigen terrein**
0,0 **verhoging norm**	39	**parkeerplaatsen nodig**
	39	**parkeerplaatsen in gebied (onderscheiden naar type)**
	0	**parkeren tekort(-) of overschot(+)**

zelf in te vullen

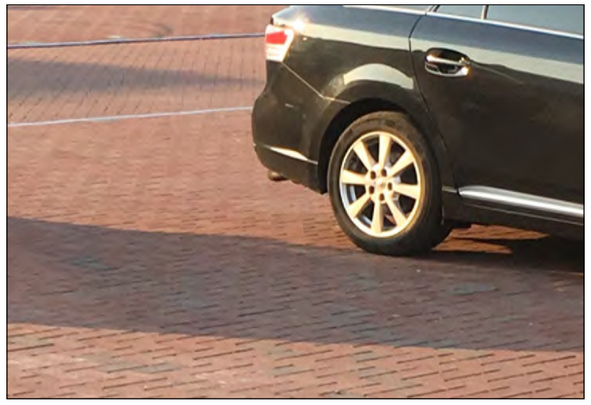
Rijwegen en nieuwe parkeerplaatsen

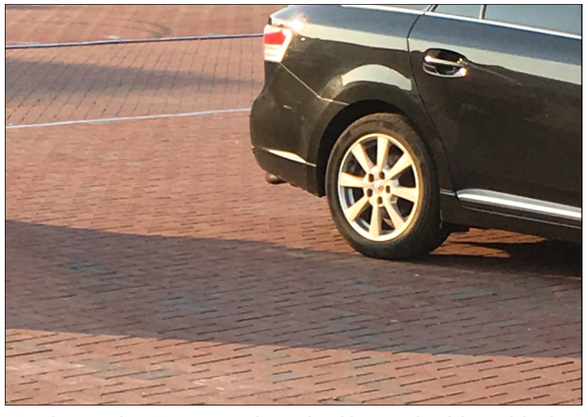

Voetpaden

Halfverharding voetpad langs de watergang

Overige voetpaden betontegels

Rijweg gebakken klinkers, conform Malburgen

Parkeerplaatsen parkeerkoffer gebakken klinkers

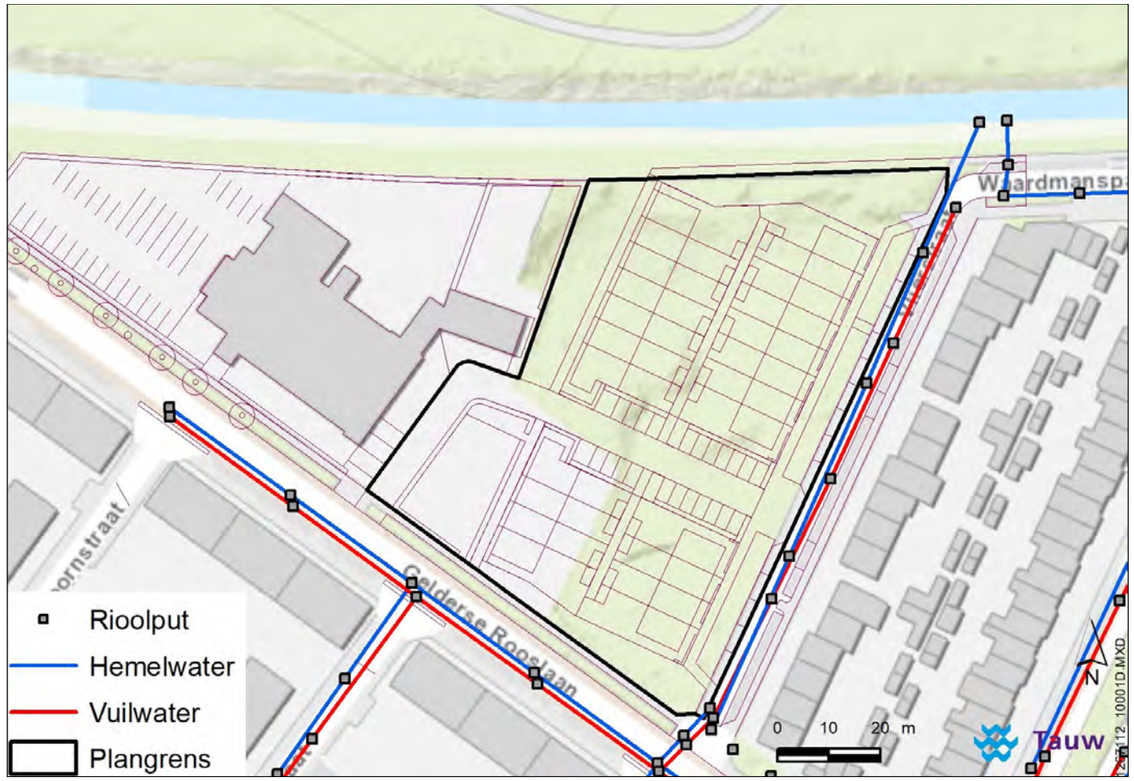

Parkeerplaatsen Vlierstraat BSS antraciet

4.2 ondergrondse infrastructuur

4.2.1 Riolering

De gemeente Arnhem is als rioolbeheerder verantwoordelijk voor de riolering in haar beheergebied. In vrijwel heel Malburgen is sprake van een gescheiden rioolstelsel, waarbij het vuilwater apart wordt ingezameld en afgevoerd van het hemelwater. Vuilwater wordt uiteindelijk naar de waterzuiveringsinstallatie aan de Drielsedijk in Elderveld getransporteerd.
Hemelwater wordt of rechtstreeks, of via een bodempassage, of via hemelwaterriolering naar oppervlaktewater afgevoerd. Er is een groot gemaal die het oppervlaktewaterpeil in Arnhem-Zuid beheerd.
Het nieuw te ontwikkelen plan dient op het bestaande rioolstelsel van de gemeente aan te sluiten. Er kan gekozen worden om op het vuilwaterriool in de Vlierstraat of de Gelderse Rooslaan aan te sluiten. De riolering in de Gelderse Rooslaan is een hoofdafvoerleiding voor de hele wijk Malburgen en is een diep gelegen leiding met een aanzienlijke diameter. De riolering in de Vlierstraat is hiervan een ondiepe en kleine zijtak. In figuur 5 is de ligging van het bestaande riolering weergegeven.

Figuur 5 - situering huidige riolering (bron gemeente Arnhem)

4.2.2Waterkering Nederrijn

Zoals aangegeven bevindt de dijk van de Nederrijn zich vrijwel direct ten noorden van het plangebied. Op basis van de legger-kaart van Waterschap Rivierenland zijn de kern- en beschermingszones inzichtelijk gemaakt. In figuur 6 is zichtbaar dat het plangebied overlap kent met de 'buitenbeschermingszone'. Deze zone legt beperkingen op voor diepe ontgravingen. Aangezien er geen diepe ontgraving zullen plaatsvinden (alleen de aanleg van funderingen voor de woningen, kabels en leidingen en een ondergrondse afvalcontainer) zijn deze beperkingen hier niet van toepassing. Daarmee vormt de dijk geen belemmering voor de ontwikkeling van dit plan.

Figuur 6 Situering kern- en beschermingszones dijk (bron: Waterschap Rivierenland)

5 Groen

Het plangebied ligt in een groene omgeving voorzien van gras en bomen. Deze bomen maken onderdeel uit van de Dijkzone Malburgen, zijn gespaard gebleven na de sloop van de schoolgebouwen of maken onderdeel uit van het terrein van de kerk en de pastorie.
De bomen zijn allemaal ingemeten en op toekomstwaarde onderzocht en gewaardeerd door COBRA. De onderzoeksresultaten zijn in een bijlage bij dit stedenbouwkundig plan opgenomen. Een aantal bomen heeft een dusdanig korte levensverwachting dat ook zonder bouwactiviteiten verwijderen noodzakelijk wordt geacht.

In het stedenbouwkundig plan is daarom gekeken hoe enkele toekomstbomen ingepast kunnen worden en er duurzame, openbare groenstructuren aan het gebied kunnen worden toegevoegd.

De groene dooradering van de Gelderse Rooslaan naar de dijkzone is daarbij het uitgangspunt, zowel tussen de kerk en de nieuwbouw als aan de Vlierstraat.

Aan de Vlierstraat wordt een boomrijke, 4.00 m brede plantstrook opgenomen. Tussen de kerk en de nieuwbouw komt een parkzone die ruimte biedt aan nieuwe bomen en aan ruimte voor waterberging. Beide groenzones kunnen gebruikt worden als speelgelegenheid (gras) waarbij de zone aan de Gelderse Rooslaan intensief gemaaid zal worden en de zone aan het dijkpark extensief (aansluitend aan het beheer van het dijkpark).

Ook de noord– en zuidzijde van de nieuwbouw liggen in een brede groenzone waarbij afstand wordt gemaakt tot aan de Gelderse Rooslaan en ruimte wordt geboden aan de inpassing van bestaande bomen aan de noordzijde.

In de parkeerkoffer worden twee bomen toegevoegd en wordt de overstek van geparkeerde auto's aangeplant. Hierdoor wordt het stenige karakter van dit woonerfdeel verzacht.

De groenbalans lijkt op het oog negatief uit te vallen voor het plangebied. Een groot deel van het terrein is echter geen openbare ruimte (zie figuur 5.1), terwijl dat op dit moment wel zodanig overkomt en wordt gebruikt.

Op het terrein bevond zich voorheen een schoolgebouw met rondom verharding en beplantingen. De voormalige school is jaren geleden gesloopt. Een deel van het terrein heeft een tijdelijke park inrichting gekregen (oranje vlak in figuur 5.1 - 3.465 m2).
In figuur 5.2 staat het destijds aanwezige groen aangegeven rondom de school (2.230 m2).
In het ontwikkelingsplan Malburgen is deze locatie als woningbouwlocatie aangegeven.
In figuur 5.3 staan de hoeveelheden groen gekwantificeerd voor de verschillende situaties.

Het bestaande oppervlak aan **openbaar** groen in het plangebied is 3.465 m2.
In het ontwerp wordt 1.760 m2 openbaar groen gerealiseerd (figuur 5.6—groen vlak).
In de groenbalans van de openbare ruimte betekent dit een netto afname van 1.705 m2.
Wanneer we het refereren aan de situatie van de school, dan betekent dit echter een afname van 470 m2.

Figuur 5.1
Openbaar gebied (oranje vlak),
Privaat gebied (paars vlak),
Te verwijderen bomen (paars),
Te behouden bomen (zwart)

Figuur 5.2
Groen op het terrein rondom de school (groen vlak)

	openbaar groen
situatie school	2.230 m2
huidige situatie	3.465 m2
stedenbouwkundig plan	1.760 m2

Figuur 5.3 Groenbalans

Figuur 5.4 Waardevolle bomenkaart Arnhem

Figuur 5.5
Openbaar gebied stedenbouwkundig ontwerp (oranje vlak)
Te behouden bomen (zwart)
Nieuwe bomen (groen)

Figuur 5.6
Openbaar gebied stedenbouwkundig ontwerp (oranje +groen vlak)
Nieuw groen (groen vlak)

In het plangebied worden 20 bomen verwijderd (figuur 5.1 paarse bomen) en aangevuld met 16 nieuwe bomen in de openbare ruimte (figuur 5.5 groene bomen). Van de 20 bomen die verwijderd worden staan er echter 13 op eigen terrein, waarvan een aantal een zeer korte levensverwachting heeft. In de openbare ruimte is er daarom sprake van een toename van 10 bomen.
Uit nader boomonderzoek van Cobra (december 2018) is gebleken dat 3 aanwezige populieren risicobomen waren met gevaar voor de omgeving. Deze bomen zijn reeds gekapt in januari 2019, maar maken nog wel onderdeel uit van de groenbalans.

In het plangebied zijn geen bomen van de Waardevolle Bomenkaart Arnhem aanwezig (zie figuur 5.4).

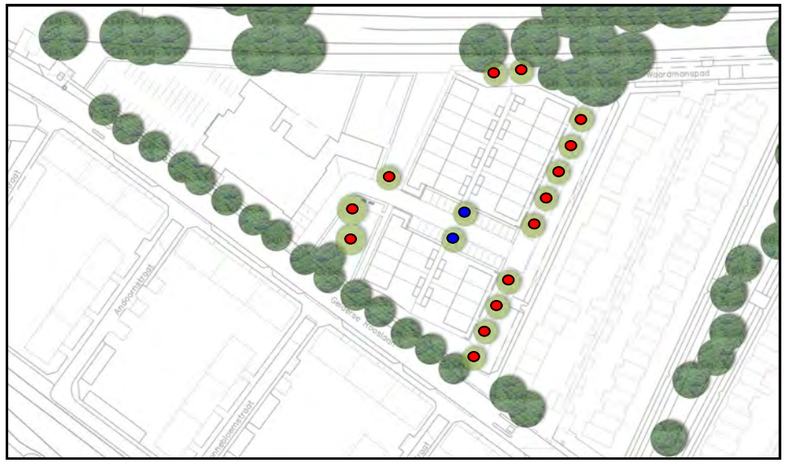
De groenbalans is gebaseerd op de volgende rapporten van Cobra:

- boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat Arnhem;
- Nader onderzoek acht bomen Gelderse Rooslaan Arnhem.

Beide rapportages zijn bijgevoegd.

	aanwezige bomen			**kappen aanwezige bomen**			**handhaven aanwezige bomen**			nieuwe bomen	totaal aantal bomen
	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	totaal	openbare ruimte	privaat terrein	openbare ruimte	openbare ruimte nieuwe situatie
huidige situatie	24	10	14	20	7	13	4	3	1		4
stedenbouwkundig plan										16	16
	24			20			4			16	20

Figuur 5.7 Overzicht bomen

Bomen

Rood = 2e grootte
Blauw = 3e grootte

Lage heesterbeplanting en hagen

Wintergroene bodembedekker
met bloeiende solitairen (*)

Gras

Bodempassage—extensief maai-
beheer (*)
Overig—intensief maaibeheer

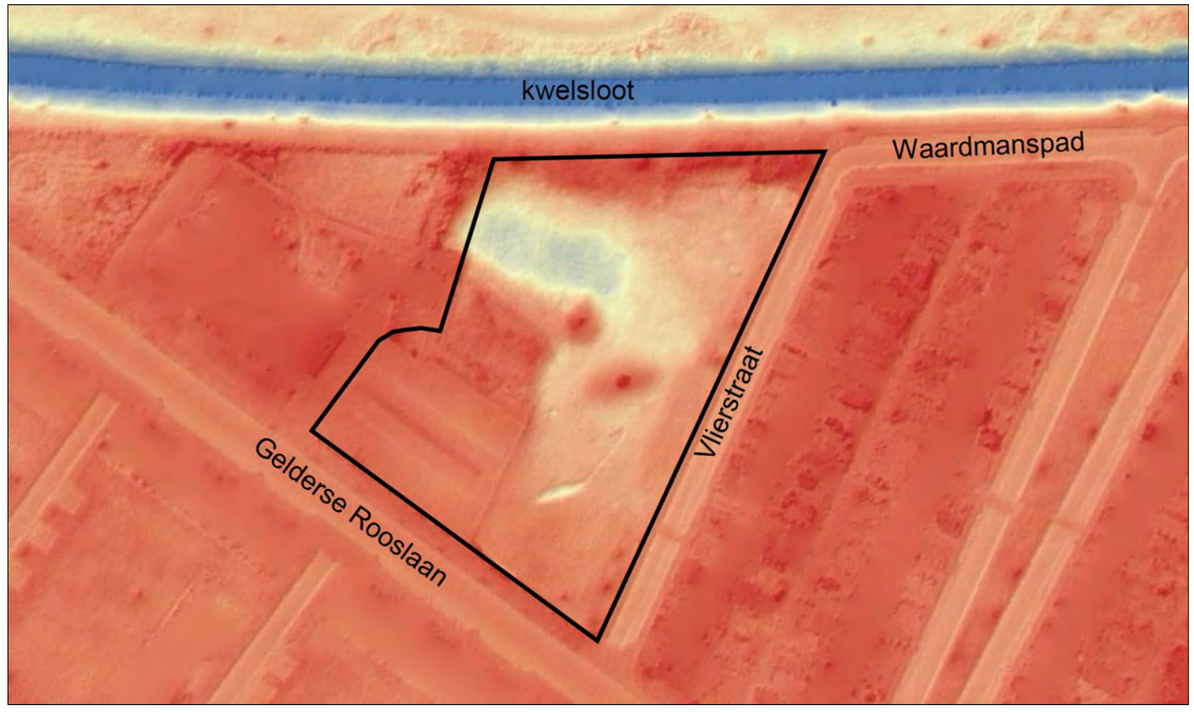

6.1 Geohydrologische situatie

6.1.1 Maaiveldhoogte

Op basis van de hoogtekaart (AHN3) is inzicht verkregen in het huidige maaiveldverloop van het terrein (figuur 2). De Gelderse Rooslaan (net ten zuiden van de plangrens) ligt op circa +10,6 m NAP. De Vlierstraat ligt iets lager, circa +10,40 m NAP. Het plangebied kent zelf enige hoogteverschillen. Nabij de Gelderse Rooslaan is het maaiveld het hoogst (circa +10,6 m NAP), om vervolgens in noordelijke richting af te lopen. Het laagste punt ligt op circa +9,8 m NAP. Een groot deel van het gebied heeft een hoogte van circa +10,3 m NAP.

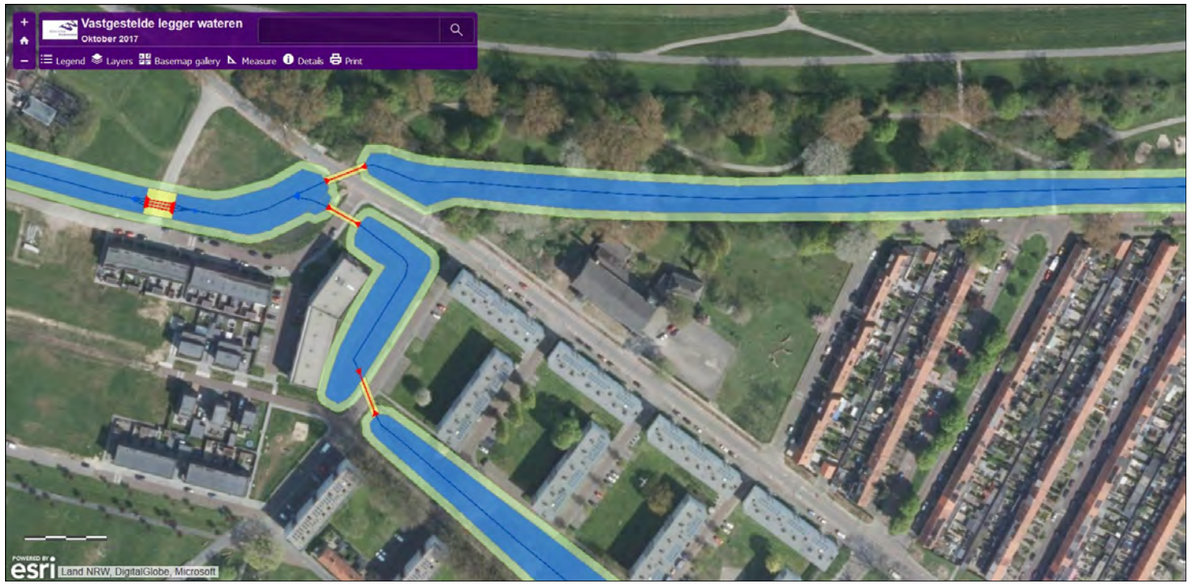
Figuur 2 Hoogtekaart (AHN3; rood = hoog; blauw = laag)

6.1.2 Bodemopbouw

Op basis van boringen uit het Dinoloket is het beeld verkregen dat er een slecht doorlatende deklaag van klei met een dikte van 1,0 à 2,0 m in de omgeving aanwezig is. Onder de deklaag bevindt zich een grofzandig pakket. Er zijn geen grondboringen binnen het plangebied beschikbaar, maar met vrij grote zekerheid kan gesteld worden dat hier sprake is van een soortgelijke bodemopbouw. De lokale bodemdoorlatendheid is niet gemeten.

6.1.3 Oppervlaktewatersituatie

In de directe omgeving van het plangebied is oppervlaktewater aanwezig. Direct ten noorden van het plangebied is een A-watergang van waterschap Rivierenland aanwezig (figuur 3). Deze watergang dient als kwelsloot van de dijk. Ten noorden van de dijk bevindt zich de Nederrijn. De A-watergang maakt onderdeel uit van het hele watersysteem van de wijk Malburgen. Dit watersysteem heeft een streefpeil van +9,0 m NAP, en kan afhankelijk van de seizoenen en rivierwaterstanden (waarmee een sterke relatie is) fluctueren tussen circa +8,7 en +9,3 m NAP. De groene stroken langs de watergangen in figuur 3 betreffen de onderhoudsstroken.

Figuur 3 Situering A-watergangen incl. onderhoudsstroken (bron: Waterschap Rivierenland)

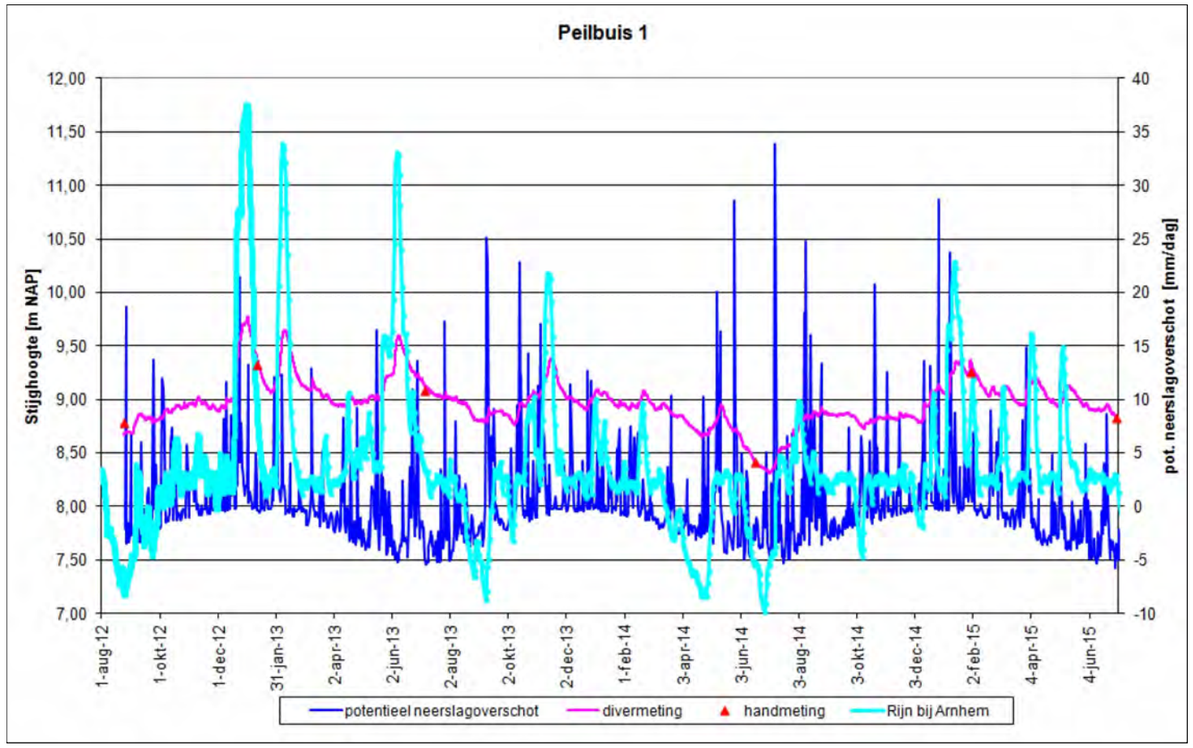
6.1.4 Grondwatersituatie

De grondwaterstanden in het plangebied worden sterk gestuurd door de direct ten noorden van het plangebied gelegen A-watergang en het waterpeil van de Rijn. Het streefpeil van het peilvak (circa +9,0 m NAP) waarvan de A watergang deel uitmaakt, zorgt ervoor dat de grondwaterstand rond dit niveau wordt gehouden. Bij hoge waterstanden van de Rijn stijgt de grondwaterstand enigszins mee en omgekeerd zakt de grondwaterstand uit bij een lage rivierwaterstand. Witteveen+Bos heeft in recente jaren onderzoek gedaan naar de grondwatersituatie langs de rivierdijk, waarbij ook gebruik is gemaakt van een peilbuis ter plaatse van de kruising Vlierstraat / Waardmanspad. De meetreeks van deze peilbuis, de freatische grondwaterstand in de periode aug-2012

t/m jun-2015, is opgenomen in figuur 4. Bij nadere analyse van de grondwaterstand (roze lijn) blijkt deze vooral te reageren op de rivierwaterstand. Het effect van neerslag is maar zeer beperkt zichtbaar in de grondwaterstand.

De grondwaterstand bedraagt gemiddeld +9,0 m NAP, gelijk aan het streefpeil van het oppervlaktewatersysteem in Malburgen. Bij droge perioden en langdurig laag water op de Rijn kan de grondwaterstand dalen tot circa +8,4 m NAP. Bij (langdurig) hoge waterstanden op de Rijn zijn pieken van de grondwaterstand gemeten van +9,7 m NAP. De fluctuatie van de grondwaterstand in het hele plangebied is naar verwachting nagenoeg gelijk, omdat deze voornamelijk gestuurd worden door fluctuaties van de Rijn en het oppervlaktewatersysteem.

Uitgaande van het huidige maaiveldniveau, variërend tussen +9,8 en +10,6 m NAP, varieert de ontwateringsdiepte bij een hoge grondwaterstand tussen circa 0,1 en 1,0 m-mv. In het toekomstige plan worden laagtes in het gebied opgehoogd en wordt het maaiveldniveau geëgaliseerd, waarbij de hoogtes zullen aansluiten op de bestaande infrastructuur en waardoor de ontwateringsdiepte toeneemt.

Figuur 4 Grondwaterstand peilbuis 1, waterstand Rijn en potentieel neerslagoverschot (bron: Witteveen+Bos)

6.2 Nieuwe ontwikkeling

6.2.1 Vlakkenkaart

Voor de huidige en toekomstige situatie is een vlakkenkaart gemaakt, waarin een uitsplitsing is gemaakt naar de verschillende typen verharding. Het bruto planoppervlak bedraagt circa 0,65 ha (incl. het huidige trottoir langs de Vlierstraat). Op basis van een recente luchtfoto is onderscheid gemaakt in onverhard en verhard oppervlak voor de huidige situatie (figuur 7).

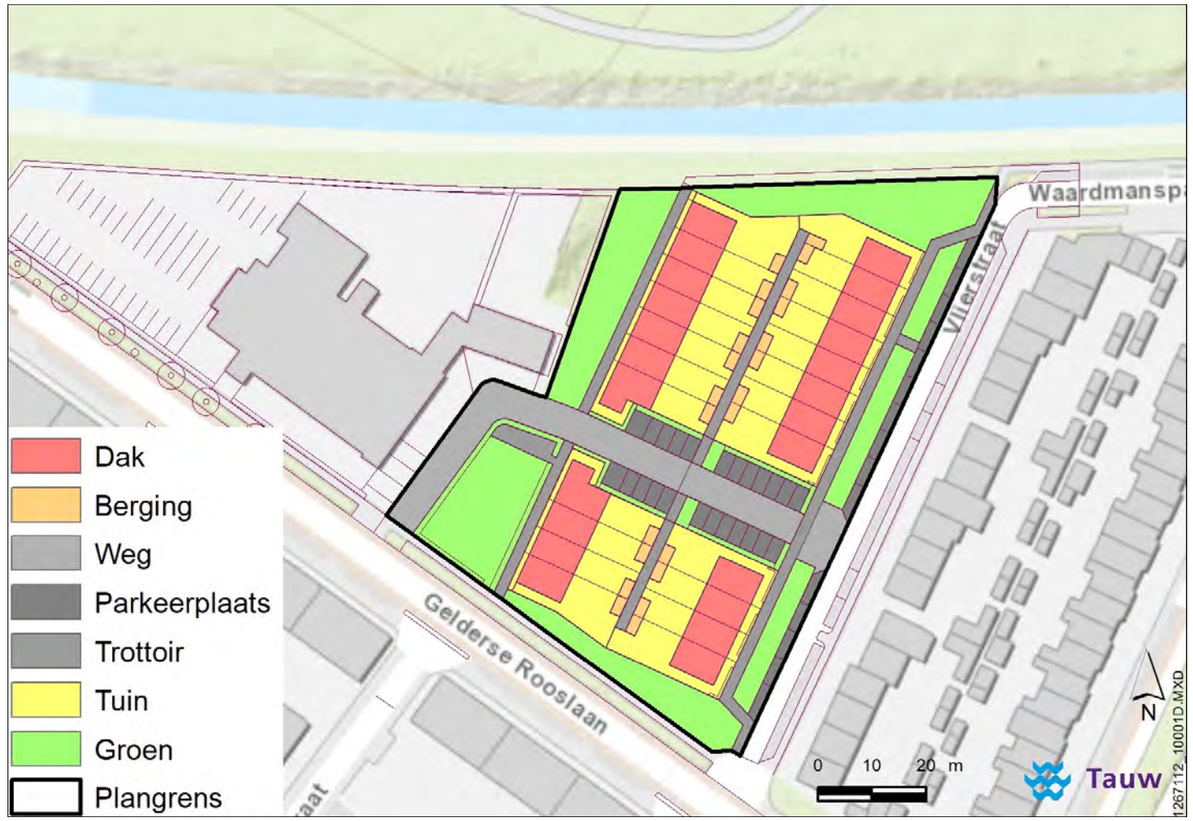

Figuur 7 Vlakkenkaart huidige situatie

Het waterschap heeft als uitgangspunt dat huidige verhard oppervlak niet gecompenseerd hoeft te worden, ervan uitgaande dat er al waterberging beschikbaar is voor het huidige verhard oppervlak. Nu heeft in het verleden een school op dit terrein gestaan, welke grote hoeveelheden verhard oppervlak had. Omdat het terrein inmiddels al ruim 10 jaar braak ligt, mag het oude verhard oppervlak van het schoolterrein niet meer in mindering worden gebracht op het nieuw te realiseren verhard oppervlak. Alleen de klinkerverharding van de huidige parkeerplaats nabij de

kerk aan de Gelderse Rooslaan mag in mindering worden gebracht op het toekomstig verhard oppervlak.

In figuur 8 is de vlakkenkaart weergegeven voor de nieuw te ontwikkelen situatie. In overleg met het waterschap en de gemeente is besloten om ervan uit te gaan dat de tuinen van de woningen ook als 100% verhard oppervlak worden gezien, omdat de ervaring bij dit type woningen leert dat men forse hoeveelheden verharding gaat realiseren (tuinterras).

Figuur 8 Vlakkenkaart toekomstige situatie

In tabel 1 is een overzicht opgenomen van de verschillende typen verharding voor de huidige en toekomstige situatie. Hieruit volgt dat het verhard oppervlak netto met 3.106 m2 toeneemt. Voor dit oppervlak dient compenserende berging gerealiseerd te worden.

Type oppervlak	Huidige situatie	Toekomstige situatie	Verschil
Dak	0 m2	1.163 m2	1.163 m2
Berging	0 m2	161 m2	161 m2
Wegverharding	1.333 m2	654 m2	-679 m2
Parkeerplaats	0 m2	451 m2	451 m2
Trottoir	225 m2	597 m2	372 m2
Tuin	0 m2	1.680 m2	1.680 m2
Groen	4.977 m2	1.829 m2	-3.148 m2
Totaal	**6.535 m2**	**6.535 m2**	**0 m2**
Verhard oppervlak	**1.558 m2**	**4.706 m2**	**3.148 m2**
Onverhard oppervlak	**4.977 m2**	**1.829 m2**	**-3.148 m2**

Tabel 1 Analyse vlakkenkaarten

6.2.2 Benodigde waterberging

Het waterschap stelt als eis dat in een T=10+10% situatie er 436 m3 waterberging per hectare verhard oppervlak gerealiseerd moet worden (43,6 mm). Bij deze situatie mag het waterpeil maximaal 30 cm stijgen.
In een T=100+10% situatie mag er geen inundatie plaatsvinden (op basis van de laagste putdekselhoogte op wijkniveau). Het waterschap hanteert hierbij als vuistregel dat 664 m3 waterberging per hectare verhard oppervlak (66,4 mm) gerealiseerd moet worden.
Op basis van de toename van het verhard oppervlak van 0,31 ha betekent dit een bergingsopgave van **137 m3** en **206 m3** voor respectievelijk een T=10+10 en een T=100+10% situatie.

6.2.3 Hemelwaterstructuur

Op basis van het stedenbouwkundig plan is een hemelwaterstructuur opgesteld. Uitgaande van een gemiddeld planpeil van circa +10,5 m NAP (ingeschat op basis van de wegpeilen van de Vlierstraat en Gelderse Rooslaan), bedraagt de ontwateringsdiepte bij een hoge grondwaterstand circa 1,0 m-mv. In normale situaties is de ontwateringsdiepte circa 1,4 m-mv. Alleen bij zeer hoge of langdurige hoge rivierwaterstanden kan de ontwateringsdiepte kleiner zijn, maar dit vormt gezien de beperkte duur en de bouwwijze van de nieuwe woningen geen probleem.

Uitgangspunten

Het streven is om neerslag zo veel mogelijk bovengronds, oppervlakkig af te voeren naar een bergingsvoorziening. In Arnhem heeft een groene bodempassage daarbij sterk de voorkeur, waarbij de afstromende neerslag wordt voorgezuiverd alvorens het naar het oppervlaktewater wordt gebracht. In de bodempassage kan circa 4 mm water worden geborgen, alvorens het tot afstroming komt naar oppervlaktewater.

Wanneer een bovengrondse afvoer niet mogelijk is, kan de neerslag (bij voorkeur zoveel mogelijk oppervlakkig bovengronds) naar een hemelwaterriool worden afgevoerd, van waaruit het naar het oppervlaktewater wordt getransporteerd. Uiteraard moet in het oppervlaktewatersysteem wel de benodigde compenserende waterberging worden gerealiseerd.

Stroomgebieden

Op basis van het stedenbouwkundig plan is geïnventariseerd welk oppervlak waar naartoe afgevoerd kan worden. Aan de westzijde van het gebied is ruimte aanwezig om een bodempassage te realiseren. Getracht wordt om zoveel mogelijk verhard oppervlak hier naartoe af te laten wateren. Zo kan het dakoppervlak van de woningen (zadeldak, zowel de vóór- als achterzijde), welke direct aan de bodempassages grenzen, naar de bodempassages afwateren. Qua wegverharding dient middels afschot een afvoer naar de bodempassages gerealiseerd te worden. Verwacht wordt dat ook de westelijke parkeerkoffers en de wegverharding neerslag naar de bodempassage afvoeren.

Het dakoppervlak van de woningen die aan de Vlierstraat staan kan zonder kunstmatige ingrepen niet naar de bodempassage worden afgevoerd. Gekozen is om dit dakoppervlak oppervlakkig te laten afstromen via afvoergoten naar de parkeervakken / straat. Dit om uitspoeling van de groenstroken te voorkomen. Het water komt vervolgens in het HWA-riool in de Vlierstraat terecht, vanwaar het naar oppervlaktewater wordt afgevoerd.

De twee achterpaden en de daarop afwaterende tuinen en bergingen kunnen niet bovengronds afwateren naar de bodempassages, omdat deze afstand hiervoor te groot is en het qua hoogtes niet inpasbaar is. Hier is middels straatkolken en een HWA-uitlegger een ondergrondse afvoer bedacht, welke wordt aangesloten op het HWA-riool in de Vlierstraat. Logischerwijs kunnen dan ook de parkeerkoffers en aangrenzende wegverharding (via straatkolken) ook op deze afvoerleiding worden aangesloten. In figuur 9 zijn de voorgestelde stroomgebieden weergegeven.

Figuur 9 Stroomgebieden en HWA-afvoerrichting (stippelpijl = bovengronds; normale pijl = ondergronds)

Toetsing waterberging

Per stroomgebied is de hoeveelheid verhard oppervlak geïnventariseerd. Na evenredige aftrek van het huidige verhard oppervlak, levert dit de situatie in tabel 2 op. Op basis van de bergingseisen is de benodigde berging per stroomgebied en voor het totale plangebied bepaald.

Onderdeel	Stroomgebied West	Stroomgebied Oost	Totaal
Verhard oppervlak (bruto)	1.394 m^2	3.270 m^2	4.664 m^2
Verhard oppervlak (na correctie)	928 m^2	2.178 m^2	3.106 m^2
Benodigde berging T=10+10%	41 m^3	96 m^3	137 m^3
Benodigde berging T=100+10%	62 m^3	144 m^3	206 m^3

Tabel 2 Inventarisatie benodigde waterberging per stroomgebied

Stroomgebied West

Dit stroomgebied watert af naar een bodempassage in de noordwesthoek van het plangebied. In de bodempassage wordt circa 4 mm water geborgen, wat overeenkomt met circa 4 m^3. Deze beperkte hoeveelheid water is eenvoudig te bergen in de bodempassage met een oppervlak van circa 350 m^2. De overige hoeveelheid waterberging (36 en 58 m^3 in respectievelijk een T=10+10% en T=100+10% situatie) wordt buiten het plangebied gerealiseerd in de vorm van nieuw oppervlaktewater. Bij een maximale peilstijging van 30 cm dient er 120 m^2 oppervlaktewater gerealiseerd te worden.

Neerslag van de vier woningen aan de zuidwestkant van het gebied wordt afgevoerd naar het kleine groene veldje voor deze woningen. Dit veld wordt ingericht als speelterrein en kan daarnaast ook als bodempassage dienen. Er is een koppeling voorzien tussen die veldje en de bodempassage middels een robuuste roostergoot. Daarmee wordt, ook voor extreme situaties, gewaarborgd dat er een waterafvoer naar de noordelijke bodempassage plaatsvindt. Deze bodempassage heeft zelf een afvoermogelijkheid naar de A-watergang van het waterschap.

Wanneer uit aanvullend onderzoek blijkt dat de bodemdoorlatendheid voldoende is om water in de bodem te infiltreren, dan kan de bodempassage worden aangepast tot bergingsvoorziening. Door een diepere voorziening met een drempel te creëren, kan de bergingsopgave voor een groter deel binnen het plangebied zelf worden gerealiseerd.

Stroomgebied Oost

Aan de oostkant van het plangebied kan vanwege de beperkt beschikbare ruimte geen volwaardige bodempassage worden gerealiseerd. Er is gekozen om het verhard oppervlak van dit stroomgebied zoveel mogelijk bovengronds via afvoergoten aan te bieden, waarna het via het HWA riool in de Vlierstraat naar oppervlaktewater wordt afgevoerd. Omdat er in dit stroomgebied geen berging wordt gerealiseerd, zal de berging elders in het oppervlaktewatersysteem moet plaatsvinden. Dit betekent dat er nieuw oppervlaktewater gerealiseerd moet worden.
Op basis van een bergingsopgave van 95 m^3 in een T=10+10% situatie (max. peilstijging van 30 cm) dient er minimaal 315 m^2 wateroppervlak gerealiseerd moet worden.

Nieuwe parkeerplaats van de kerk

Aan de westzijde van de kerk wordt een nieuwe parkeerplaats gerealiseerd. Van oudsher is het een braakliggend terrein welke tijdelijk als bouw- en opslagterrein in gebruik is geweest voor de realisatie van twee woontorens. De nieuwe parkeerplaats wordt uitgevoerd met halfverharding, zodat er geen volledige compensatie qua waterberging gerealiseerd hoeft te worden. In overleg met Waterschap Rivierenland dient nader bepaald te worden of en hoeveel compenserende waterberging gerealiseerd moet worden.

De nieuw te realiseren parkeerplaats valt buiten de scope van het project aan de Vlierstraat. Maar omdat in het plan van de Vlierstraat de huidige parkeerplaats van de kerk wordt verwijderd en aan de westzijde nieuw wordt aangelegd, is deze alinea opgenomen om de plannen nader toe te lichten.

6.2.4 Vuilwaterstructuur

Voor de vuilwaterstructuur is gezocht naar de meest eenvoudige en logische aansluiting op het bestaande vuilwaterstelsel van de gemeente Arnhem. Het afvalwater van de nieuwe woningen aan de Vlierstraat worden rechtstreeks aangesloten op de bestaande riolering in deze straat. Gezien de zeer beperkte omvang van het aantal woningen, wordt verondersteld dat dit vrijwel geen noemenswaardige extra belasting op het rioolstelsel betekent. Op basis van kengetallen vanuit de Leidraad Riolering (met ca. 3 inwoners per woning en een piekafvoer van 12 liter per persoon per uur) is een toename van 0,4 m3/uur berekend. Aangezien de Vlierstraat nu maar aan één zijde bebouwd is, is het zeer onwaarschijnlijk dat de bestaande riolering de nieuw te realiseren woningen niet kan afvoeren.

Voor de bouwblokken aan de westzijde van het plangebied wordt een nieuwe vuilwaterleiding aangelegd. In principe wordt voorgesteld om deze rechtstreeks aan te laten sluiten op een rioolput in de Gelderse Rooslaan. Een voordeel hiervan is dat de nieuw te leggen vuilwaterleiding zo kort mogelijk is. Een nadeel is echter dat de asfaltverharding van de Gelderse Rooslaan moet worden opengebroken en hersteld. Een variant kan zijn dat de twee bouwblokken via een afvoerleiding in de nieuw te realiseren weg aansluit op het bestaande vuilwaterstelsel in de Vlierstraat.

In het VO/DO-inrichtingsplan moet nadrukkelijk nog worden gekeken naar de aansluitniveaus en knelpunten wat betreft kruisingen.

7.1 verlichting

Voor de verlichting van het stedenbouwkundig plan is door de gemeente Arnhem in opdracht van Volkshuisvesting Arnhem een verlichtingsplan opgesteld. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten en aandachtspunten van belang:

- De gemeente Arnhem is overgegaan op het toepassen van LED armaturen in woonwijken. In dit plan zijn de armaturen verwerkt die de gemeente als standaard basisverlichting heeft opgenomen.
- In de bijlage zijn lichtberekeningen opgenomen.
  Zie voor het volledige verlichtingsplan de bijgevoegde plankaart.

<u>Nieuwe rijweg</u>

- Armatuur: Innolumis Ariane 730-16 LED
- Masthoogte 4.5 m

<u>Nieuwe voetpaden</u>

- Armatuur: Innolumis Ariane 730-16 LED
- Masthoogte 3.5 m

<u>Vlierstraat</u>

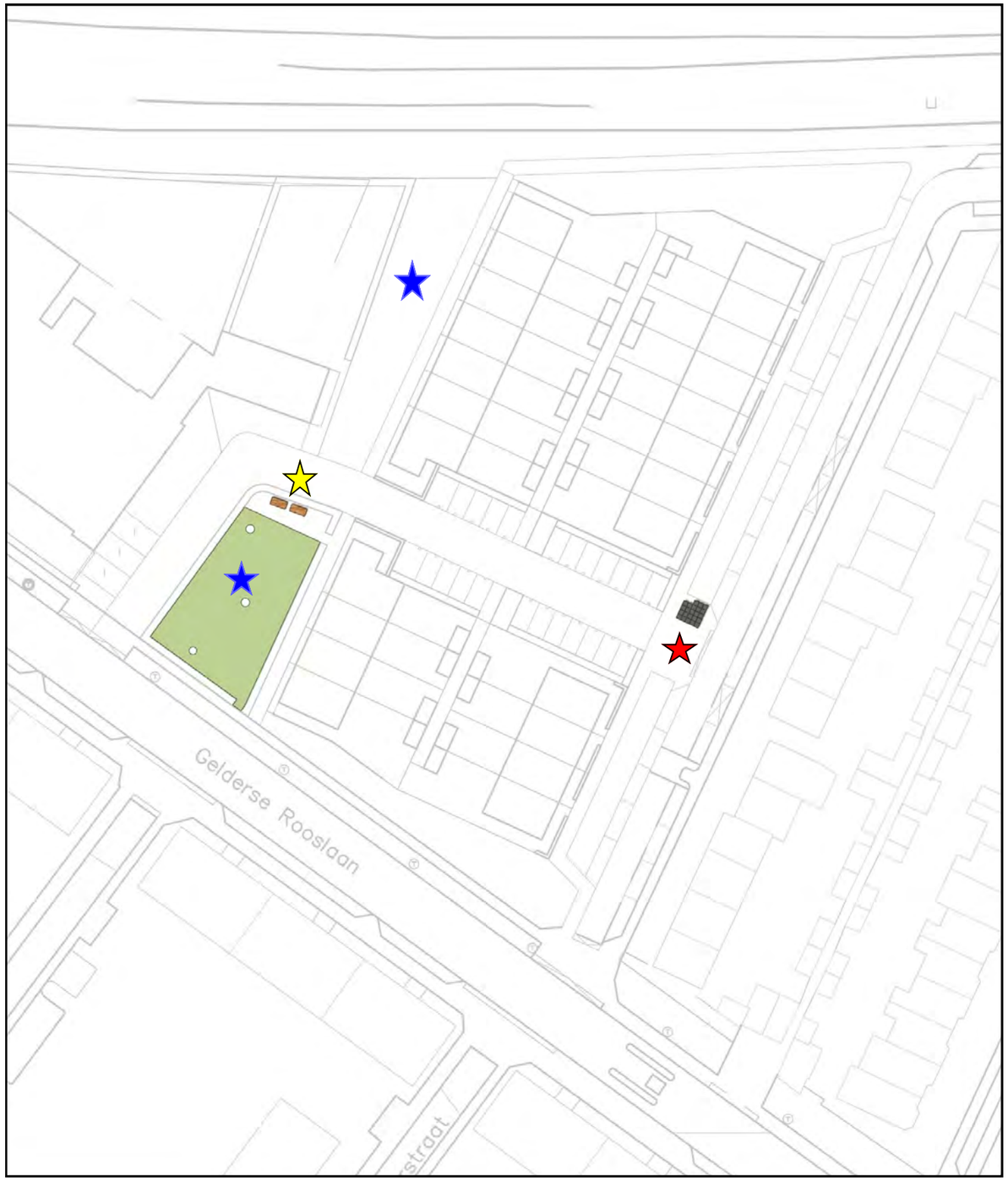
- Armatuur: Ampera mini 5112 —Schréder LED
- Masthoogte 6.0 m

Ariane 730-16—Innolumis

Ampera mini—Schréder

7.2 meubilair ★

Binnen het plangebied wordt op 1 locatie zitbanken toegepast. Het betreft de standaard bank van de gemeente Arnhem.

7.3 afval ★

De afvalinzameling vindt plaats middels ondergrondse afvalcontainers. Binnen het plangebied hoeft geen ondergrondse restafvalcontainer opgenomen, de aanwezige capaciteit in de omgeving is voldoende. Aan de Vlierstraat is een verzamellocatie voor de rolcontainers gepland.

7.4 spelen ★

De omhaagde ruimte in de parkzone is een geschikte speelruimte voor kinderen in de leeftijd van 0-6 jaar.
De omhaagde ruimte kan ook gebruikt worden voor buurtactiviteiten die zelfstandig, of samen met de kerk, worden georganiseerd.

8 Plangrens

Het stedenbouwkundig ontwerp kan gerealiseerd worden omdat het parkeerterrein van de kerk verplaatst wordt naar de westzijde van de kerk. Tevens wordt de ruimte achter de pastorie gereserveerd voor tuinruimte bij de appartementen en is de voorruimte bij de kerk en de pastorie een ruimte die visueel bij het plein hoort, maar geen openbare ruimte wordt.

De plangrens voor de integrale plantoetsing ligt in feite dus niet om de gehele taartpunt, maar deze ligt ten oosten van de eigendomsgrens van de kerk en de pastorie.

De Vlierstraat ligt wel binnen de plangrens. De straat zelf blijft met zijn huidige bestrating behouden, maar de lichtmasten worden verplaatst naar de oostzijde van de weg en er komt één parkeerplaats aan de oostzijde te vervallen.

Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat in Arnhem

Opdrachtgever

Houtman + Sander
Mevrouw M. Sander
Groot Grinsel 3
5275 BZ DEN DUNGEN

Inleiding

Op 21 juni 2018 hebben wij het project 'Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat in Arnhem' met onze referentie 301829 opgeleverd. Daarin ontbraken de gegevens van zes bomen. Wij hebben daarom op uw verzoek voor u een aanvullende boominventarisatie uitgevoerd. In dit rapport hebben wij de uitkomsten van de zes extra bomen samengevoegd met de gegevens uit het vorige rapport. Alle bomen staan op het bouwperceel aan de Gelderse Rooslaan en de Vlierstraat in Arnhem. Jos Haverkamp (European Tree Technician) heeft de aanvullende inventarisatie op 12 december 2018 uitgevoerd.

Aanleiding en doel

De aanleiding voor de inventarisatie zijn de voorgenomen bouwplannen op het perceel. U wilt de beschikking hebben over specifieke informatie over de 24 door u aangewezen bomen. Met de informatie kunt u een afweging maken welke bomen u in het plan wilt inpassen of juist wilt laten verwijderen. U wilt van zeven bomen (boom 18 t/m 24) weten wat de potentiële verplantbaarheid is.

Onderzoeksvragen

Dit onderzoek geeft antwoord op de volgende vragen:

- Wat is de positie en de stamvoethoogte van de bomen?
- Wat is de actuele kwaliteit en toekomstverwachting van de bomen?
- Wat is de ernst en omvang van de aanwezige gebreken?
- Wat is de potentiële verplantbaarheid van boom 18 t/m 24?

Beschrijving situatie

Het perceel waarop de bomen staan ligt in Arnhem in de Wijk Malburgen-West. Aan de zuidzijde van het perceel bevindt zich de Gelderse Rooslaan, de Vlierstraat grenst aan de oostzijde. Op afbeelding 1 is het projectgebied gemarkeerd en op afbeelding 2 is de locatie en boomnummering globaal afgebeeld. Op foto 1, 2 en 3 ziet u een aantal overzichtsfoto's van de bomen in het projectgebied.

Afbeelding 1. Projectgebied (rood kader)

Afbeelding 2. Situatieschets standplaats bomen (nummers 1 t/m 24)

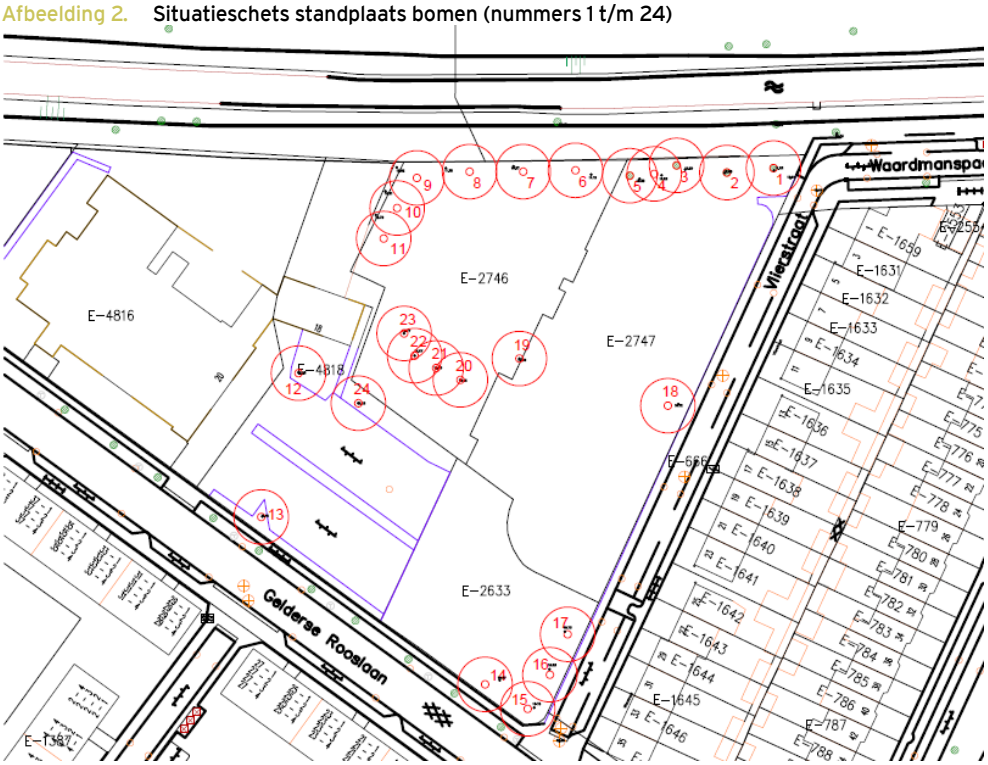

Foto 1. Zomerbeeld van de onderzochte bomen

Foto 2. Zomerbeeld van de onderzochte bomen

Foto 3. Winterbeeld van boom 19 t/m 24

Werkwijze

Inmeting

De bomen in het projectgebied zijn door ons ingemeten. Wij hebben deze boomlocaties verwerkt in een digitaal databestand en dit reeds separaat aan u verzonden. Alle bomen die in het gebied staan zijn nu goed herleidbaar op de kaart (zie bijlage 1).

Beoordeling bomen

Met de inventarisatie hebben wij elke boom visueel gecontroleerd en de volgende punten vastgelegd:

- boomsoort (wetenschappelijke en Nederlandse naam);
- stamdiameter (in cm nauwkeurig en op 1,3 m boven maaiveld);
- boomhoogte (in klassen);
- kroondiameter (in m);
- conditie (normaal, verminderd, sterk verminderd, slecht, dood);
- gebreken aan kroon, stam, stamvoet, wortels;
- toekomstverwachting.

Resultaten

Hieronder hebben wij de uitkomsten van de boominventarisatie samengevat. In bijlage 2 zijn alle resultaten per boom in een inventarisatielijst opgenomen.

Boomsoorten

Op het terrein hebben wij elf boomsoorten geïnventariseerd. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de aanwezige boomsoorten.

Tabel 1. Boomsoorten

Boomsoort	Wetenschappelijke naam	aantal
eetappel	*Malus domestica*	2
gewone es	*Fraxinus excelsior*	8
grauwe abeel	*Populus x canescens*	1
haagbeuk	*Carpinus betulus*	3
Italiaanse populier	*Populus nigra* 'Italica'	3
Japanse sierkers	*Prunus serrulata* 'Kanzan'	1
peer	*Pyrus communis*	1
pruim	*Prunus domestica*	1
ruwe berk	*Betula pendula*	2
waterwilg	*Salix caprea*	1
zoete kers	*Prunus avium* 'Plena'	1

Conditie

De conditie van de bomen hebben wij beoordeeld conform de indeling van Prof. Dr. A. Roloff. In tabel 2 hebben wij een samenvatting gemaakt van de conditie van de bomen.

Tabel 2. Conditiebepaling

Conditie	Aantal
Normaal	15
Verminderd	4
Sterk verminderd	5
Slecht	0
Afgestorven	0
Totaal	**24**

Gebreken

Bij de meeste bomen zijn gebreken aanwezig die de veiligheid van de directe omgeving van de bomen negatief beïnvloeden. In sommige gevallen is het niet verantwoord om de boom te behouden. Op foto 4 is een detailfoto van de holte in de stam van boom 11 weergegeven. In bijlage 2 hebben wij in de inventarisatielijst per boom de aangetroffen gebreken opgenomen. In deze lijst hebben wij de resultaten en adviezen van het uitgevoerde nader onderzoek al verwerkt.

Foto 4. Detailfoto van de holle stam van boom 11

Verplantbaarheid boom 18

Wij hebben de verplantbaarheid van boom 18 onderzocht, een Japans sierkers (*Prunus serrulata* 'Kanzan', zie foto 5). De boom heeft een normale conditie en is vrij van ernstige gebreken. De boom is daarmee potentieel verplantbaar. Echter hebben kersen een matig regeneratief vermogen en kunnen doorgaans slecht herstellen van een verplanting. Alleen bij een goed vertakte en regelmatige wortelkluit is de kans op een succesvolle verplanting wat groter. Daarom hebben wij een grondboring gemaakt en een proefsleuf gegraven om de samenstelling van de bodem en de opbouw van het wortelgestel te beoordelen.

Foto 5. Overzichtsfoto van boom 18

Bodem en beworteling

De bovenste circa 60 cm van de bodem bestaat uit vrij droge, gerijpte, compacte klei (zie foto 6). Van circa 60 tot 130 cm diepte is de bodem vochtig en bestaat de bodem uit afwisselen zand en klei. Vanaf 140 cm diepte is de bodem nat, het grondwaterpeil bevindt zich op een diepte van circa 140 – 145 cm. De beworteling van de boom is erg oppervlakkig en vrij onregelmatig (zie foto 7). Wij hebben wortels aangetroffen tot circa 70 cm diepte, maar verreweg de meeste wortels groeien in de bovenste 30 cm van de bodem.

Foto 6. Grondboring bij boom 18

Foto 7. Proefsleuf bij boom 18

Potentiële verplantbaarheid boom 19 t/m 24

Op basis van de bovengrondse kwaliteit raden wij u af om boom 19, 23 en 24 te verplanten, ze zijn slecht verplantbaar. Deze bomen hebben een toekomstverwachting van minder dan vijftien jaar. Boom 20 t/m 22 zijn vrij-uitgroeiend en vermoedelijk nog nooit gesnoeid. Hierdoor hebben de bomen een brede en lage kroon ontwikkeld met relatief zware gesteltakken. Dit maakt het verplanten lastig maar niet onmogelijk. Echter, de kroonopbouw is niet optimaal. Op basis van het bewortelingsonderzoek bij boom 18 kan ervan uit worden gegaan dat de bomen een oppervlakkig wortelpakket hebben ontwikkeld.

Conclusie

Hieronder geven wij antwoord op de volgende, in de inleiding opgesomde, onderzoeksvragen:

- Wat is de positie en de stamvoethoogte van de bomen?
- Wat is de actuele kwaliteit en toekomstverwachting van de bomen?
- Wat is de ernst en omvang van de aanwezige gebreken?
- Wat is de verplantbaarheid van boom 18 t/m 24

Alle informatie is op boomniveau terug te vinden in de bijlagen. Deze zijn te vinden in:

- Bijlage 1: Overzichtstekening
- Bijlage 2: Inventarisatielijst
- Bijlage 3: Themakaart toekomstverwachting

Wat is de positie en de stamvoethoogte van de bomen?
Wij hebben de bomen in het projectgebied geografisch ingemeten en verwerkt in een digitaal bestand. De inmeting is u reeds separaat toegezonden.

Wat is de actuele kwaliteit en toekomstverwachting van de bomen?
Per boom hebben wij de hoogte, stamdiameter, kroondiameter, conditie, eventuele gebreken en de toekomstverwachting bepaald. De uitkomsten zijn beschreven in de inventarisatielijst in bijlage 2. De toekomstverwachting hebben wij gebaseerd op conditie, boomsoort en actuele kwaliteit. In tabel 3 is de indeling weergegeven. De twee spoedkapbomen (boom 10 en 11) hebben geen toekomstverwachting.

Tabel 3. Toekomstverwachting

Toekomstverwachting	Aantal
>15 jaar	12
10 - 15 jaar	4
5 - 10 jaar	6
0 - 5 jaar	0
-	2
Totaal	**24**

Wat is de ernst en omvang van de aanwezige gebreken?
Negentien bomen vormen een direct risico voor de omgeving. Zie voor de aanwezige gebreken de inventarisatielijst in bijlage 2. In deze lijst zijn de resultaten van het separaat uitgevoerde nader onderzoek verwerkt. Boom 10 en 11 bevatten erg omvangrijke holten. Deze twee bomen moeten op korte termijn geveld worden. Bij de overige bomen moeten binnen afzienbare tijd beheermaatregelen worden uitgevoerd om een veilige situatie te creëren. De uit te voeren beheermaatregelen hebben we aan de inventarisatielijst in bijlage 2 toegevoegd.

Wat is de verplantbaarheid van boom 18 t/m 24
Boom 18 is op basis van de bovengrondse kwaliteit potentieel verplantbaar. Maar de kluit is erg oppervlakkig en onregelmatig. Bovendien hebben kersen een matig regeneratief vermogen. Wij concluderen dat de boom eventueel verplantbaar is, maar de slagingskans schatten wij in op circa 50%.

Op basis van de bovengrondse kwaliteit raden wij u af om boom 19, 23 en 24 te verplanten. Deze bomen zijn potentieel 'slecht verplantbaar'. De potentiële verplantbaarheid van boom 20, 21 en 22 hebben wij beoordeeld als 'matig verplantbaar'. Wij concluderen dat de bomen eventueel verplantbaar zijn, maar de slagingskans schatten wij in op circa 50%.

Advies

Beheermaatregelen
Wij adviseren om de beheermaatregelen uit de inventarisatielijst uit te voeren. Belangrijk is dat boom 10 en 11 op korte termijn geveld worden. Wanneer hier een noodkapprocedure voor in gang moet worden gezet adviseren wij u om dit te doen.

Verplanten boom 18, 20, 21 en 22

Indien u toch besluit boom 18, 20, 21 en 22 te verplanten, adviseren wij deze ten minste twee jaar voor te bereiden op de verplanting. Een in boomverplantingen gespecialiseerd bedrijf moet daarvoor een gericht plan van aanpak opstellen en uitvoeren.

Hebt u na het lezen van dit rapport nog vragen?

Neem dan gerust contact op met Jos Haverkamp op 088 - 262 72 00.

Met vriendelijke groet,
Uw veelzijdig specialist,

Cobra adviseurs bv

Joost Verhagen
Directeur

Cuijk, 20 december 2018

Contactgegevens
Cobra adviseurs bv
info@Cobra-adviseurs.nl
www.Cobra-adviseurs.nl
T. 088 – 262 72 00

Centraal postadres
Franssenstraat 66
5434 SJ Vianen (NB)

Bedrijfsgegevens
KvK Eindhoven 17232157
Btw-nr. NL 8199.70.220.B01
IBAN NL90 INGB 0008 5217 90

Bijlage 1

Overzichtstekening

Legenda

Bomen
- Gecontroleerd [24]
- Overige bomen
- Kroonprojectie
- Boomnummers
- Projectgrens
- Straatnamen
- Huisnummers
- Ondergrond
- Begroeid terreindeel
- Water
- Oever
- Wegen
- Panden

N

adviseurs Cobra

Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat, Arnhem

Overzichtstekening

Opdrachtgever:	Houtman + Sander
Referentienummer:	301829 / 302102
Datum:	13-12-2018
Schaal:	1:500
Formaat:	A3

Bijlage 2

Inventarisatielijst

Inventarisatielijst

Projectnummer: 302102

Locatie: Gelderse Rooslaan en Vlierstraat in Arnhem

Datum: 12-12-2018

Nr	Boomsoort wetenschappelijk	Boomsoort Nederlands	Hoogte (in m)	Kroon-diameter (in m)	Stam-diameter (in cm)	Conditie	Gebreken	Toekomst-verwachting	Nader onderzoek uitgevoerd	Maatregelen
1	Populus xcanescens	grauwe abeel	> 24 m	22	110	Normaal	Afgestorven takken	> 15 jaar		Onderhoudssnoei
2	Carpinus betulus	gewone haagbeuk	15 - 18 m	12	40	Normaal	Afgestorven takken; Plakoksel in stam	> 15 jaar		Onderhoudssnoei
3	Carpinus betulus	gewone haagbeuk	15 - 18 m	10	40	Normaal	Afgestorven takken; Uitgebroken tak, niet verzorgde takstomp; Plakoksels in stam	> 15 jaar	x	Specifieke snoei, onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
4	Salix caprea	waterwilg	15 - 18 m	8	45	Normaal	Holte; Afgestorven takken; Holte in stam; Houtrot in stam; Spechtengat; Holte/inrotting stamvoet; Enzijdige kroon; Onderstandig/scheefgroei	5 - 10 jaar	x	Vellen (preventief)
5	Carpinus betulus	gewone haagbeuk	15 - 18 m	8	55	Normaal	Afgestorven takken; Kruisende / schurende takken	> 15 jaar		Onderhoudssnoei
6	Fraxinus excelsior	gewone es	18 - 24 m	16	95	Normaal	Afgestorven takken; Snoeiwonden (inrottend); Uitgebroken tak, niet verzorgde takstomp	> 15 jaar		Onderhoudssnoei
7	Fraxinus excelsior	gewone es	15 - 18 m	12	60	Sterk verminderd	Afgestorven takken	5 - 10 jaar		Onderhoudssnoei
8	Fraxinus excelsior	gewone es	12 - 15 m	16	85	Verminderd	Afgestorven takken; Holte in stam, ingerotte snoeiwond	10 - 15 jaar	x	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
9	Populus nigra 'Italica'	Italiaanse populier	> 24 m	10	140	Normaal	Afgestorven takken; Houtrot in stamvoet	> 15 jaar	x	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
10	Populus nigra 'Italica'	Italiaanse populier	18 - 24 m	6	81	Normaal	Afgestorven takken; Holte in stam; Houtrot in stam; Holte in stamvoet; Houtrot in stamvoet	-	x	Vellen
11	Populus nigra 'Italica'	Italiaanse populier	> 24 m	10	95	Normaal	Afgestorven takken; Holte in stam; Houtrot in stam; Holte in stamvoet; Houtrot in stamvoet	-	x	Vellen
12	Betula pendula	ruwe berk	15 - 18 m	12	60	Normaal	Ingerotte snoeiwond	> 15 jaar		-
13	Betula pendula	ruwe berk	15 - 18 m	10	55	Verminderd	Afgestorven takken; Overbelaste tak	> 15 jaar		Onderhoudssnoei
14	Fraxinus excelsior 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	50	Sterk verminderd	Afgestorven takken; Houtrot in stam	10 - 15 jaar	x	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
15	Fraxinus excelsior 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	55	Verminderd	Afgestorven takken; Snoeiwonden (inrottend); Houtrot in stam	5 - 10 jaar		Onderhoudssnoei
16	Fraxinus excelsior 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	55	Sterk verminderd	Afgestorven takken	5 - 10 jaar		Onderhoudssnoei
17	Fraxinus excelsior 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	70	Sterk verminderd	Afgestorven takken; Holte in stamvoet; Zwamaantasting stamvoet; Ingerotte snoeiwonden	10 - 15 jaar	x	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
18	Prunus serrulata ‘Kanzan’	Japanse sierkers	6 - 9 m	10	35	Normaal	-	> 15 jaar		-
19	Fraxinus excelsior	gewone es	9 - 12 m	10	52	Verminderd	Afgestorven takken	10 - 15 jaar		Onderhoudssnoei
20	Malus domestica	eetappel	9 - 12 m	10	46	Normaal	Vrij-uitgroeiende boom; Laaghangende takken	> 15 jaar		-
21	Pyrus communis	peer	6 - 9 m	6	23	Normaal	Vrij-uitgroeiende boom; Laaghangende takken	> 15 jaar		-
22	Malus domestica	eetappel	6 - 9 m	8	33	Normaal	Vrij-uitgroeiende boom; Laaghangende takken	> 15 jaar		-
23	Prunus domestica	pruim	< 6 m	6	27	Sterk verminderd	Afgestorven takken; Scheefgroei	5 - 10 jaar		Begeleidingssnoei
24	Prunus avium 'Plena'	zoete kers	< 6 m	8	39	Normaal	Grote ingerotte snoeiwond; Zwamaantasting stamvoet; Reactiegroei stam	5 - 10 jaar		Jaarlijks inspecteren

Bijlage 3

Themakaart toekomstverwachting

Legenda

Toekomstverwachting [24]
- > 15 jaar [12]
- 10 - 15 jaar [4]
- 5 - 10 jaar [6]
- N.v.t. [2]

Overige bomen
Kroonprojectie
Boomnummers
Projectgrens
Straatnamen
Huisnummers
Ondergrond
Begroeid terreindeel
Water
Oever
Wegen
Panden

N

adviseurs Cobra

Boominventarisatie Gelderse Rooslaan en Vlierstraat, Arnhem

Themakaart:	Toekomstverwachting
Opdrachtgever:	Houtman + Sander
Referentienummer:	301829 / 302102
Datum:	18-12-2018
Schaal:	1:500
Formaat:	A3

Nader onderzoek

Acht bomen Gelderse Rooslaan Arnhem

Dossiernummer 302102

adviseurs Cobra

Colofon

Opdrachtgever

Houtman + Sander Landschapsarchitectuur B.V.
Mevrouw M. Sander
Groot Grinsel 3
5275 BZ DEN DUNGEN

Dossiergegevens

Onze referentie:	302102
Status rapport:	v1.0

Projectteam

Projectverantwoordelijke:	Dennis Slotboom
Vakspecialist bomen:	Jos Haverkamp (European Tree Technician)
Kwaliteitscontrole:	Dennis Slotboom (European Tree Technician)

Contactgegevens
info@Cobra-adviseurs.nl
www.Cobra-adviseurs.nl
T. 088 - 262 72 00

Centraal postadres
Cobra adviseurs bv
Franssenstraat 66
5434 SJ Vianen (NB)

Bedrijfsgegevens
KvK Eindhoven 17232157
Btw-nr. NL 8199.70.220.B01
IBAN NL90 INGB 0008 5217 90

Inhoud

1	Inleiding	3
2	Situatiebeschrijving	4
3	Uitgevoerd onderzoek	5
4	Overzicht resultaten	7

Bijlage 1.	Locatiegegevens
Bijlage 2.	Onderzoeksresultaten
Bijlage 3.	Meetrapporten resistograafonderzoeken

1 Inleiding

In opdracht van Houtman + Sander hebben wij een nader onderzoek uitgevoerd. Het gaat om acht bomen in het projectgebied aan de Gelderse Rooslaan in Arnhem. Jos Haverkamp heeft het veldwerk uitgevoerd op 12 december 2018.

Aanleiding en doel

De lijst met nader te onderzoeken bomen is opgesteld op basis van de visuele beoordeling die op 25 mei 2018 door Cobra Adviseurs is uitgevoerd. Zie hiervoor onze rapportage met referentienummer 301829. Het doel van het nader onderzoek is vast te stellen wat de omvang is van de gebreken die bij de bomen aanwezig zijn en het bepalen van de risico's hiervan voor de directe omgeving.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 beschrijven wij kort de situatie. Het uitgevoerde onderzoek is in hoofdstuk 3 toegelicht. In hoofdstuk 4 hebben wij de onderzoeksresultaten samengevat. De locatiegegevens staan in bijlage 1 en in bijlage 2 vindt u de onderzoeksresultaten. In bijlage 3 hebben wij de onderzoeksresultaten van de bomen waarbij wij de resistograaf hebben ingezet opgenomen.

Hebt u na het lezen van dit rapport nog vragen?

Neem dan gerust contact op met Jos Haverkamp op 088-262 72 00.

Uw veelzijdig specialist,

adviseurs Cobra

Joost Verhagen
Directeur Cobra adviseurs bv

Cuijk, 20 december 2018

2 Situatiebeschrijving

Onderzoeksgebied

Het onderzoeksgebied bevindt zich in Arnhem aan de Gelderse Rooslaan en de Vlierstraat. Op afbeelding 1 is het onderzoeksgebied globaal gemarkeerd.

Afbeelding 1. Onderzoeksgebied

De bomen

In het onderzoeksgebied staan 24 bomen. Tijdens de boomveiligheidscontrole is gebleken dat er bij acht bomen afwijkingen of gebreken aanwezig zijn, waardoor deze bomen mogelijk een verhoogd risico vormen voor de omgeving. In tabel 1 is een overzicht gegeven van de onderzochte bomen.

Tabel 1. Overzicht onderzochte bomen

Nr	Boomsoort wetenschappelijk	Boomsoort Nederlands	Hoogte (in m)	Kroon-diameter (in m)	Stam-diameter (in cm)
3	*Carpinus betulus*	gewone haagbeuk	15 - 18 m	10	40
4	*Salix caprea*	waterwilg	15 - 18 m	8	45
8	*Fraxinus excelsior*	gewone es	12 - 15 m	16	85
9	*Populus nigra* 'Italica'	Italiaanse populier	> 24 m	10	140
10	*Populus nigra* 'Italica'	Italiaanse populier	18 - 24 m	6	81
11	*Populus nigra* 'Italica'	Italiaanse populier	> 24 m	10	95
14	*Fraxinus excelsior* 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	50
17	*Fraxinus excelsior* 'Jaspidea'	goud-es	12 - 15 m	8	70

3 Uitgevoerd onderzoek

Conditiebepaling

Aan de hand van de vitaliteitsklassentabel van A. Roloff bepalen wij de conditie van een boom. Wij onderscheiden de volgende klassen: normaal, verminderd, sterk verminderd en zeer slecht.

Nader onderzoek 'basis'

Om te bepalen welke onderzoeksmethode wij inzetten, voeren wij bij iedere boom met een gebrek een nader onderzoek uit met een prikstok en hamer. Wanneer de aard en omvang van een gebrek op deze manier voldoende zijn vast te stellen, kan hiermee worden volstaan. Voor gebreken die zich hoger dan 2 m bevinden, gebruiken wij voor dit basale onderzoek een ladder.

Geluidstomograaf

Bij bomen met een gebrek in de stam of in een dikke gesteltak waarvan wij bij het basale onderzoek de omvang niet kunnen bepalen, hebben wij een meting met de geluidstomograaf uitgevoerd. Met dit apparaat maken wij een tweedimensionaal kleurenbeeld (tomogram) van de doorsnede van de stam. De PiCUS-geluidstomograaf is ingezet bij boom 17, zie foto 1.

Foto 1. Stamvoet boom 17 tijdens onderzoek met de PiCUS-geluidstomograaf

Wortelonderzoek

Bij bomen met een schimmelaantasting aan de stamvoet of wortels hebben wij de ernst en omvang van de aantasting beoordeeld door de stamvoet en wortelaanzetten vrij te graven. Zo kunnen wij beoordelen in hoeverre de wortelvoet of de stabiliteitswortels zijn aangetast. De stamvoet van boom 17 is vrij gegraven.

Resistograaf

Door middel van een dunne boornaald wordt met de resistograaf een gaatje geboord in de stam(-voet) of tak. Tijdens het boren meet de resistograaf de weerstand die de boor ondervindt. Kwalitatief goed hout heeft een hogere indringingsweerstand dan aangetast of rot hout. Bij een holte wordt helemaal geen weerstand gemeten. De ondervonden weerstand wordt direct weergegeven in een grafiek. De resistograaf is ingezet bij boom 9 en 14.

Toekomstverwachting

Op basis van conditie, gebreken, standplaats en soortspecifieke eigenschappen is de actuele toekomstverwachting van de bomen bepaald. De toekomstverwachting geldt bij gelijkblijvende omstandigheden en is geen maximale levensduur van de boom. De toekomstverwachting is een indicatie van de periode waarbinnen wij in ieder geval geen uitval van de boom verwachten.

4 Overzicht resultaten

In onderstaande tabel hebben wij de uitkomsten van het nader onderzoek samengevat.

Tabel 2. Resultaten overzicht NTO

Nr.	Boomsoort Nederlands	Conclusie	Advies
3	gewone haagbeuk	Risicoboom	Specifieke snoei, onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
4	waterwilg	Risicoboom	Vellen (preventief)
8	gewone es	Risicoboom	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
9	Italiaanse populier	Risicoboom	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
10	Italiaanse populier	Risicoboom	Vellen
11	Italiaanse populier	Risicoboom	Vellen
14	goud-es	Risicoboom	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren
17	goud-es	Risicoboom	Onderhoudssnoei, jaarlijks inspecteren

Spoedkap

Bij boom 10 en 11 zijn de gebreken zo omvangrijk dat het niet verantwoord is om deze bomen nog langer te handhaven. Jos Haverkamp heeft op 12 december 2018 doorgegeven aan mevrouw M. Sander van Houtman + Sander dat de bomen op korte termijn verwijderd moeten worden. Wanneer hier een spoedkapprocedure voor in gang moet worden gezet adviseren wij om dit te doen.

Bijlage 1

Locatiegegevens

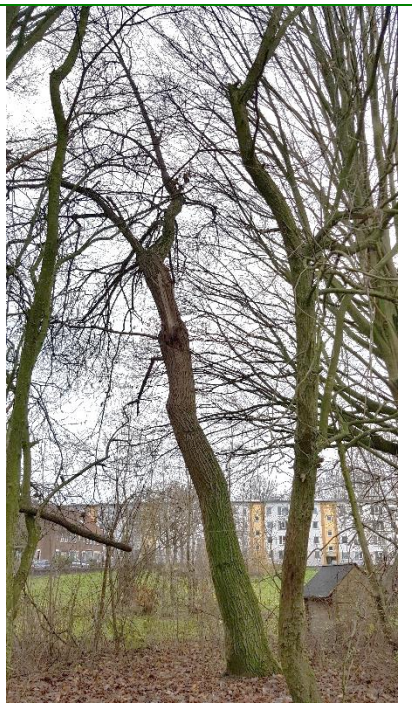
Bijlage 2

Onderzoeksresultaten

Boom 3 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Haagbeuk *Carpinus betulus*	
Conditie	normaal	
Stamdiameter	40 cm	
Hoogte	15-18 m	
Gebreken	Afgestorven takken, plakoksels in de stam	
Onderzoek	Basis onderzoek Visuele inspectie	
Resultaat	In de stam van de boom zijn diverse plakoksels / kleeftakken aanwezig. Ter hoogte van de aanhechting is reactiegroei zichtbaar, wat duidt op overbelasting.	
Conclusie	De boom is niet breukvast en vormt een verhoogd risico voor de omgeving. De toekomstverwachting is meer dan vijftien jaar, maar de kans op het uitbreken van één of meer gesteltakken is verhoogd.	
Advies	Om de kans op uitbreken van de kleeftakken sterk te reduceren adviseren wij om de kleeftakken in te nemen met 1/3 van de taklengte. Ook de afgestorven takken moeten uit de kroon verwijderd worden (onderhoudssnoei). Wij adviseren om de boom jaarlijs visueel te inspecteren.	

Boom 4 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Waterwilg *Salix caprea*	
Conditie	Normaal	
Stamdiameter	45 cm	
Hoogte	15-18 m	
Gebreken	Afgestorven takken, éénzijdige kroon, onderstandig, scheefgroei, spechtengat, holte/inrotting stamvoet	
Onderzoek	Basis onderzoek Breukvastheidsonderzoek Onderzoek op hoogte	
Resultaat	In de stamvoet is een omvangrijke holte/inrotting aanwezig. De boom beschikt hier nog over voldoende restwand. Op circa 5 m hoogte is ter hoogte van de aanhechting van een uitgebroken gesteltak een spechtengat aanwezig. Het spechtengat is slechts 5 cm diep. De oude aanhechting van de uitgebroken gesteltak is ernstig ingerot. De rotting bevindt zich aan de trekzijde van de scheefgroeiende boom en de boom vertoont extra diktegroei ter hoogte van de rotting. Er is geen reactiegroei waarneembaar.	
Conclusie	De stam is momenteel breukvast maar de boom vormt een verhoogd risico voor de omgeving in verband met de afgestorven takken in de kroon. De toekomstverwachting is slechts vijf tot tien jaar omdat de boom naar verwachting binnen afzienbare tijd zal bezwijken door torsie in de stam, ter hoogte van de rotting.	
Advies	Het is niet mogelijk om de boom in zijn huidige vorm duurzaam te behouden. Omdat de boom onderstandig is aan zijn buurbomen is het innemen van de kroon geen optie omdat de boom dan zal afsterven door lichtgebrek. Gezien de voorgenomen herinrichting van het terrein adviseren wij om de boom niet langer te handhaven en preventief te verwijderen.	

Boom 8 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Gewone es *Fraxinus excelsior*	
Conditie	Verminderd	
Stamdiameter	85 cm	
Hoogte	12-15 m	
Gebreken	Afgestorven takken, ingerotte snoeiwond, holte in de stam	
Onderzoek	Basis onderzoek Breukvastheidsonderzoek Onderzoek op hoogte	
Resultaat	Op circa 2,5 m hoogte is een oude snoeiwond ingerot waardoor er in de stam een holte is ontstaan. De holte is 45 cm diep, maar is gezien de omvangrijke stam beperkt.	
Conclusie	De boom is ter hoogte van de holte breukvast, maar vormt een verhoogd risico voor de omgeving door de afgestorven takken. De toekomstverwachting is tien tot vijftien jaar.	
Advies	Wij adviseren om de boom te behouden en de afgestorven takken uit de kroon te verwijderen (onderhoudssnoei). In verband met de omvangrijke holte adviseren wij om de boom jaarlijks visueel te inspecteren.	

Boom 9 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Italiaanse populier *Populus nigra* 'Italica'	
Conditie	Normaal	
Stamdiameter	140 cm	
Hoogte	> 24 m	
Gebreken	Afgestorven takken Houtrot in de stamvoet	
Onderzoek	Basis onderzoek Breukvastheidsonderzoek (resistograaf)	
Resultaat	Aan de noordoostzijde van de stamvoet is in een inham tussen de wortelaanzetten een holte aanwezig. De aantasting in de stamvoet is zeer beperkt. In de stamvoet en stam zijn drie metingen met de resistograaf uitgevoerd. Uit de onderzoeksresultaten blijkt dat er ter hoogte van de onderzoekslocaties geen afwijkingen aanwezig zijn. De meetresultaten zijn in bijlage 3 opgenomen.	
Conclusie	De boom is breukvast maar vormt wel een verhoogd risico voor de omgeving door de afgestorven takken in de kroon. De toekomstverwachting is meer dan vijftien jaar.	
Advies	Wij adviseren om de boom te behouden en de afgestorven takken uit de kroon te verwijderen (onderhoudssnoei). De twee buurbomen zijn afgekeurd. In verband met de wijzigende windlast op de boom die ontstaat na het verwijderen van die twee bomen adviseren wij deze boom jaarlijks visueel te beoordelen.	

Boom 10 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Italiaanse populier *Populus nigra* 'Italica'	
Conditie	Normaal	
Stamdiameter	81 cm	
Hoogte	18-24 m	
Gebreken	Afgestorven takken, holte in de stam, houtrot in stam, holte in stamvoet	
Onderzoek	Basis onderzoek Visuele inspectie	
Resultaat	De boom is in het verleden geknot, waardoor de boom op circa 2,5 m hoogte vertakt naar drie doorgaande stammen. De knot en de onderstam zijn inmiddels hol en de doorgaande stammen zijn te zwaar geworden voor de holle onderstam. De boom vertoont reactiegroei waaruit blijkt dat de stam ernstig is overbelast.	
Conclusie	De boom is niet breukvast en vormt een verhoogd risico voor de omgeving.	
Advies	Het is niet verantwoord om de boom in de huidige vorm te handhaven. Wij adviseren om de boom op korte termijn te vellen. Wanneer hier een noodkapprocedure voor in gang moet worden gezet adviseren wij om dit te doen.	

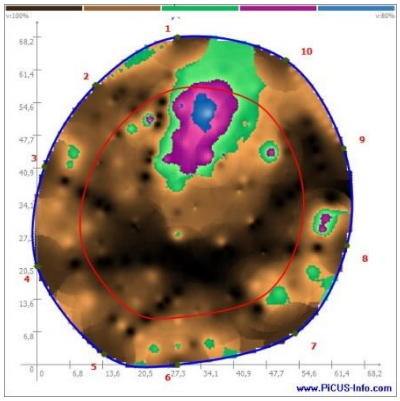
Boom 11 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Italiaanse populier *Populus nigra* 'Italica'	
Conditie	Normaal	
Stamdiameter	95 cm	
Hoogte	>24 m	
Gebreken	Holte/houtrot in stam en stamvoet	
Onderzoek	Basis onderzoek Visuele inspectie	
Resultaat	De boom is in het verleden geknot, waardoor de boom op circa 2,5 m hoogte vertakt naar twee doorgaande stammen. Er is in de knot sprake van een zeer omvangrijke holte. De doorgaande stammen zijn te zwaar geworden voor de holle onderstam. De boom vertoont reactiegroei waaruit blijkt dat de stam ernstig overbelast is.	
Conclusie	De boom is niet breukvast en vormt een verhoogd risico voor de omgeving.	
Advies	Het is niet verantwoord om de boom te handhaven. Wij adviseren om de boom op korte termijn te vellen. Wanneer hier een noodkapprocedure voor in gang moet worden gezet adviseren wij om dit te doen.	

Boom 14 - Gelderse Rooslaan – Arnhem

	Resultaat	Foto
Boomsoort	Goud-es *Fraxinus excelsior* 'Jaspidea'	
Conditie	Sterk verminderd	
Stamdiameter	50 cm	
Hoogte	12-15 m	
Gebreken	Afgestorven takken, holte in de stam	
Onderzoek	Basis onderzoek Breukvastheidsonderzoek (resistograaf)	
Resultaat	Op circa 1 m hoogte is een omvangrijke inrotting aanwezig in de stam. Ter hoogte van de inrotting is de stam verdikt. Uit onderzoek met de resistograaf blijkt dat de boom ter hoogte van de holte over voldoende gezonde restwanddikte beschikt. De onderzoeksresultaten zijn in bijlage 3 opgenomen.	
Conclusie	De boom is breukvast en vormt geen verhoogd risico voor de omgeving. De toekomstverwachting is tien tot vijftien jaar.	
Advies	Wij adviseren om de boom te behouden en de afgestorven takken uit de kroon te verwijderen (onderhoudssnoei). In verband met de rotting adviseren wij om de boom jaarlijks visueel te inspecteren.	

Boom 17 - Gelderse Rooslaan - Arnhem

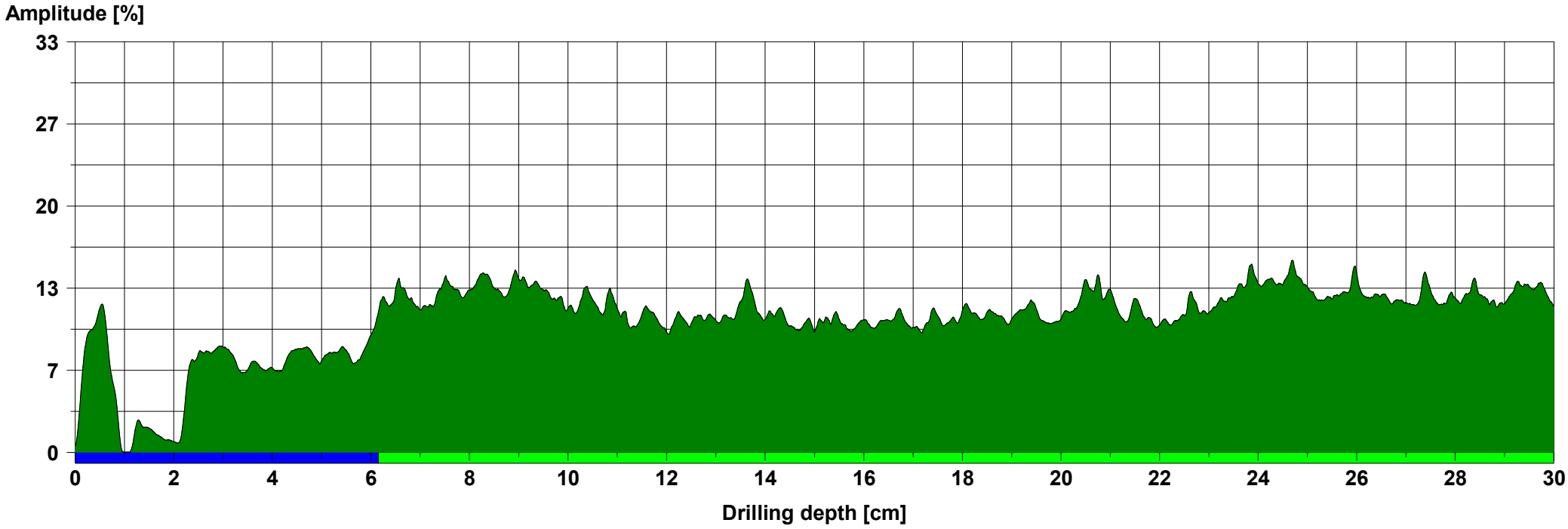
	Resultaat	Foto
Boomsoort	Goud-es *Fraxinus excelsior* 'Jaspidea'	
Conditie	Sterk verminderd	
Stamdiameter	70 cm	
Hoogte	12-15 m	
Gebreken	Holte stamvoet, zwamaantasting stamvoet, ingerotte snoeiwonden	
Onderzoek	Basis onderzoek Graafonderzoek PiCUS-geluidsmeting Onderzoek op hoogte	
Resultaat	De holten ter hoogte van de ingerotte snoeiwonden zijn beperkt van omvang. Op de stamvoet van de boom zijn vruchtlichamen van de schubbige bundelzwam aanwezig. Hier is onder maaiveld geen rotting aangetroffen. Om te beoordelen of de holte zich ook in de stam bevindt hebben wij direct boven de wortelaanzetten de stam doorgemeten met de PiCUS-geluidstomograaf (zie het tomogram hiernaast). Hieruit blijkt dat de holte/rotting nog beperkt van omvang is.	
Conclusie	De boom is breukvast en vormt geen verhoogd risico voor de omgeving. De toekomstverwachting is tien tot vijftien jaar.	
Advies	Wij adviseren om de boom te behouden en de afgestorven takken uit de kroon te verwijderen (onderhoudssnoei). In verband met de holte in de stamvoet en de aantasting door de schubbige bundelzwam adviseren wij om de boom jaarlijks visueel te inspecteren.	

Bijlage 3

Meetrapporten resistograafonderzoeken

Measuring / object data

Measurement no.	1	**Needle speed**	2500 r/min	**Diameter**	
ID number	302102 9	**Needle state**	---	**Level**	20,0 cm
Drilling depth	30,13 cm	**Tilt**	---	**Direction**	180 Graden
Date	12.12.2018	**Offset**	62/289	**Species**	Pop. nigra 'Italica'
Time	15:28:17	**Avg. curve**	off	**Location**	Gelderse Rooslaan
Feed speed	50 cm/min			**Name**	JH

Assessment

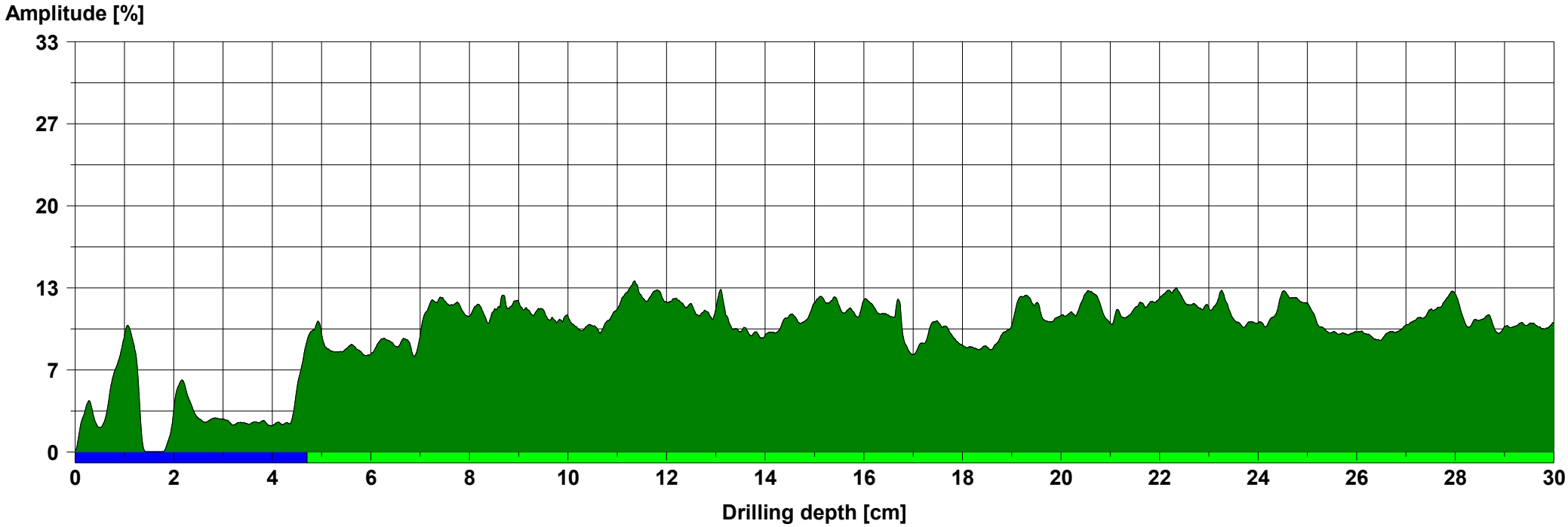
From	0,0 cm	to	6,2 cm	: Bast/schors
From	6,2 cm	to	30,0 cm	: Gezond hout
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:

Comment

Geen afwijkingen aangetroffen.

Measuring / object data

Measurement no.	2	**Needle speed**	2500 r/min	**Diameter**	
ID number	302102 9	**Needle state**	---	**Level**	30,0 cm
Drilling depth	30,14 cm	**Tilt**	---	**Direction**	260 graden
Date	12.12.2018	**Offset**	60/280	**Species**	Pop. nigra 'Italica'
Time	15:29:32	**Avg. curve**	off	**Location**	Gelderse Rooslaan
Feed speed	50 cm/min			**Name**	JH

Assessment

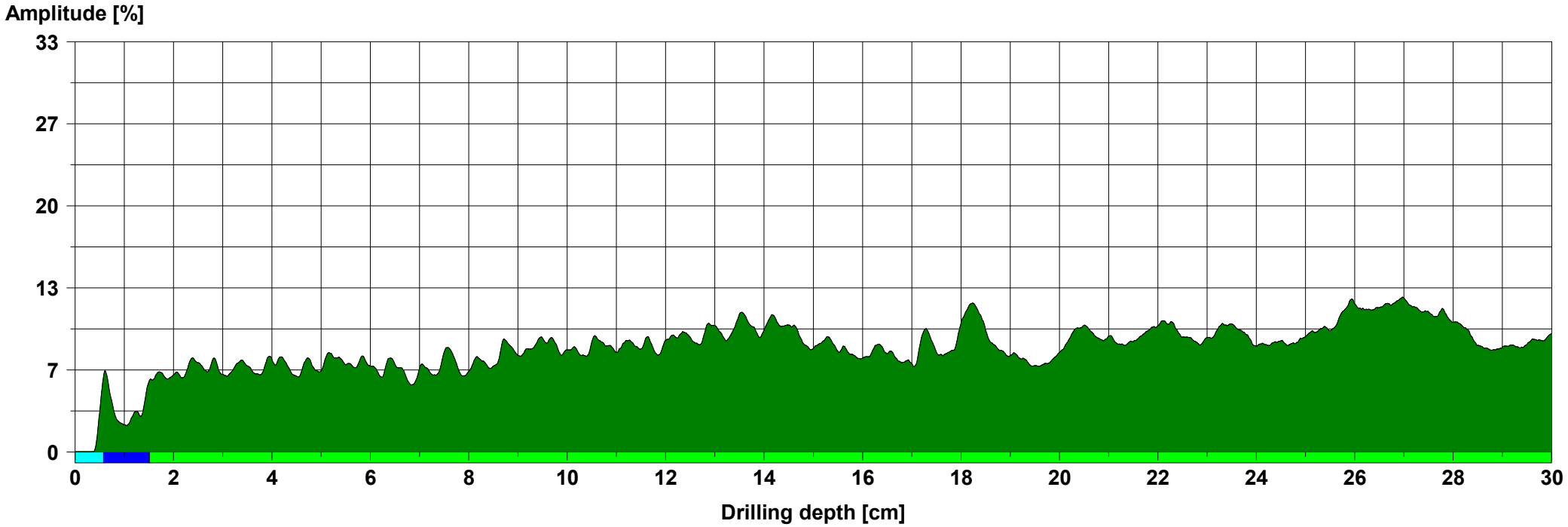
From	0,0 cm	to	4,7 cm	: Bast/schors
From	4,7 cm	to	30,0 cm	: Gezond hout
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:

Comment

Geen afwijkingen aangetroffen.

Measuring / object data

Measurement no.	3	**Needle speed**	2500 r/min	**Diameter**	
ID number	302102 9	**Needle state**	---	**Level**	250,0 cm
Drilling depth	30,12 cm	**Tilt**	---	**Direction**	80 graden
Date	12.12.2018	**Offset**	64/289	**Species**	Pop. nigra 'Italica'
Time	15:30:40	**Avg. curve**	off	**Location**	Gelderse Rooslaan
Feed speed	50 cm/min			**Name**	JH

Assessment

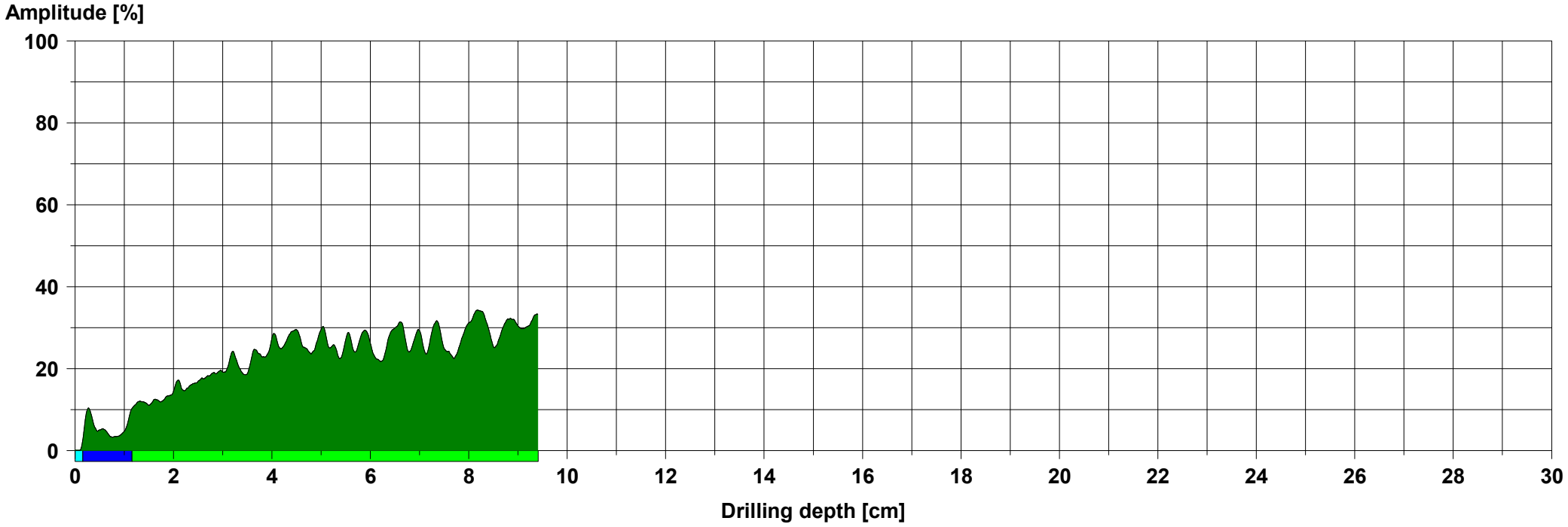
From	0,0 cm	to	0,6 cm	: Intrede boornaald
From	0,6 cm	to	1,5 cm	: Bast/schors
From	1,5 cm	to	30,0 cm	: Gezond hout
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:

Comment

Geen afwijkingen aangetroffen.

Measuring / object data

Measurement no.	: 1	**Needle speed**	: 2500 r/min	**Diameter**	: 45,0 cm
ID number	: 302102 14	**Needle state**	: ---	**Level**	: 100,0 cm
Drilling depth	: 9,40 cm	**Tilt**	: ---	**Direction**	: 40 graden
Date	: 12.12.2018	**Offset**	: 78/376	**Species**	: Fr. ex. 'Jaspidea'
Time	: 12:40:22	**Avg. curve**	: off	**Location**	: Gelderse Rooslaan
Feed speed	: 50 cm/min			**Name**	: JH

Assessment

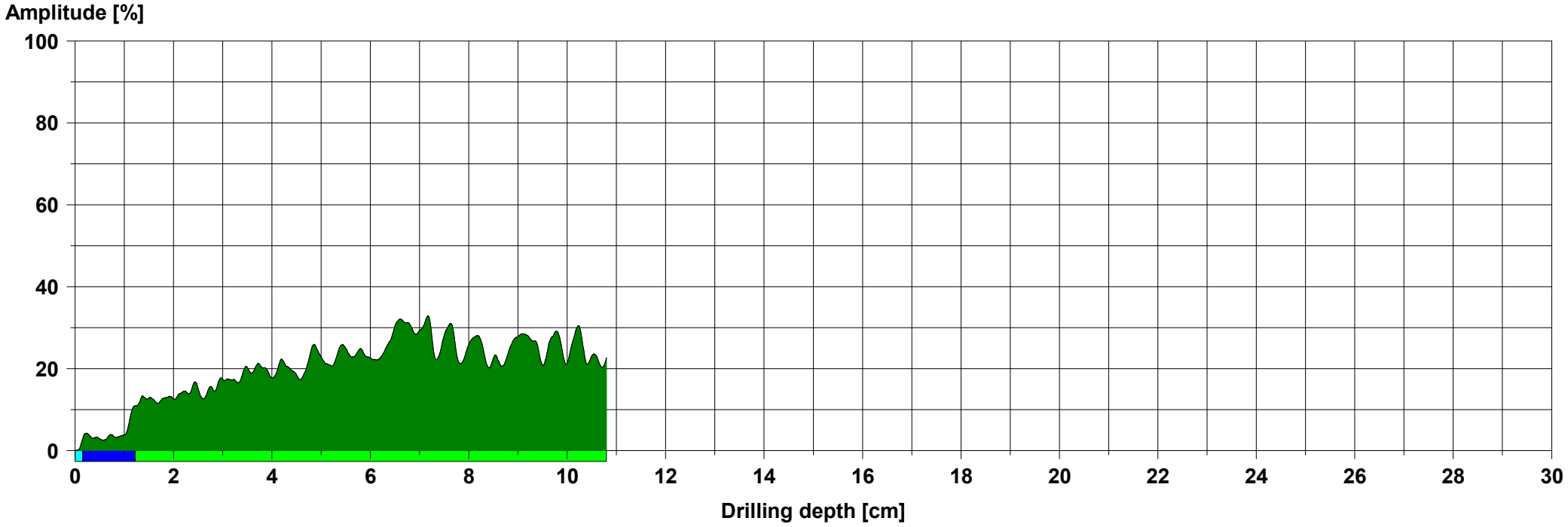
From	0,0 cm	**to**	0,2 cm	: Intrede boornaald
From	0,2 cm	**to**	1,2 cm	: Bast/schors
From	1,2 cm	**to**	9,4 cm	: Gezond hout
From	0,0 cm	**to**	0,0 cm	:
From	0,0 cm	**to**	0,0 cm	:
From	0,0 cm	**to**	0,0 cm	:

Comment

De gezonde restwanddikte bedraagt ten minste: 8,2 cm.

Measuring / object data

Measurement no.	2	**Needle speed**	2500 r/min	**Diameter**	45,0 cm
ID number	302102 14	**Needle state**	---	**Level**	100,0 cm
Drilling depth	10,80 cm	**Tilt**	---	**Direction**	230 graden
Date	12.12.2018	**Offset**	77/367	**Species**	Fr. ex. 'Jaspidea'
Time	12:41:12	**Avg. curve**	off	**Location**	Gelderse Rooslaan
Feed speed	50 cm/min			**Name**	JH

Assessment

From	0,0 cm	to	0,2 cm	: Intrede boornaald
From	0,2 cm	to	1,2 cm	: Bast/schors
From	1,2 cm	to	10,8 cm	: Gezond hout
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:
From	0,0 cm	to	0,0 cm	:

Comment

De gemeten gezonde restwanddikte bedraagt ten minste 9,6 cm.

Voor meer informatie over
Cobra bezoek onze websites
www.Cobra-Adviseurs.nl
info@Cobra-Adviseurs.nl

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

Akoestisch onderzoek nieuwbouw 23 woningen Vlierstraat Arnhem

Opdrachtgever	Volkshuisvesting Arnhem Kadestraat 1 6811CA ARNHEM
Contactpersoon	Gert Holdijk g.holdijk@volkshuisvesting.nl

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor milieu & natuur	
	Projectnummer	2019-023
	Versie	Mrt.19-v1
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	16 maart 2019

Dokter Holtropstraat 97 • 3851 JH • Ermelo• Tel.: 06-533 616 75
Website: www.groenewoldmilieu.nl • e-mail: info@groenewoldmilieu.nl
KvK: 08178662 • BTW: NL117652386B01• Bank: NL26 INGB 067.30.02.527

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en doel 3
2. Beschrijving situatie 3
3. Geluid in de leefomgeving 4
4. Wettelijk kader 4
4.1 Wet geluidhinder algemeen 4
4.2 Relatie bestemmingsplan en Wet geluidhinder 4
4.3 Gemeentelijk geluidbeleid 5
4.4 Bouwbesluit 2012 6
5. Reken- en meetmethode 7
6. Verkeersgegevens 8
7. Rekenresultaten 9
8. Samenvatting en conclusies 10
Bijlagen 10

Bijlagen

1. Situatieschets
2. Figuren met rekenresultaten
3. Uitdraai invoergegevens
4. Verkeersgegevens

1. Aanleiding en doel

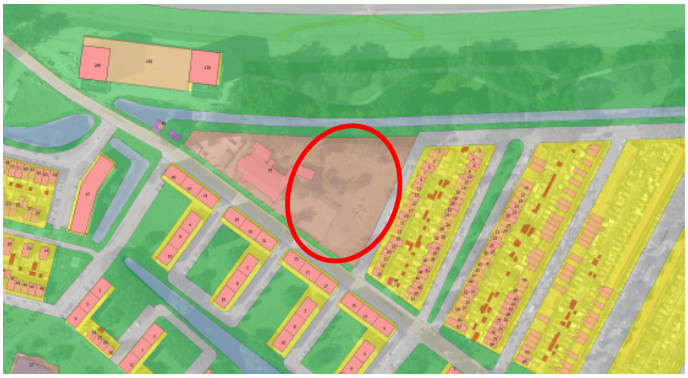
Initiatiefnemer heeft een aanvraag planwijziging in voorbereiding voor de realisatie van 23 nieuwe rijtjeswoningen op de hoek van de Vlierstraat en de Gelderse Rooslaan te Arnhem. Vanwege het vigerende geluidbeleid is een geluidonderzoek wegverkeer nodig.

Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd dit onderzoek uit te voeren. Het onderzoek moet duidelijk maken wat de geluidbelasting is.

2. Beschrijving situatie

Een overzicht van de situatie is weergegeven op de figuren in de bijlage en hieronder. Het betreft een perceel aan de Vlierstraat op de hoek met de Gelderse Rooslaan, aan de noordzijde van de Arnhemse wijk Malburgen-West. Plan is op het perceel tussen de bestaande woningen aan de Vlierstraat en de kerk 4 blokken rijtjeswoningen te realiseren met in totaal 23 woningen. Het parkeerterrein van de kerk wordt dan verplaatst naar de noordwestzijde van de kerk. Beide wegen zijn 30 km wegen en hebben daarmee geen wettelijke geluidzone. Het akoestisch onderzoek moet duidelijk maken wat de te verwachten geluidbelasting op de gevels zal zijn.

ENBOUWKUNDIG PLAN **VLIERSTRAAT ARNHEM**

3. Geluid in de leefomgeving

Geluid werkt door in veel beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening en verkeer en vervoer. Vrijwel elke ruimtelijke ontwikkeling heeft consequenties voor het geluid, terwijl omgekeerd, geluidswetgeving consequenties heeft voor veel ruimtelijke ontwikkelingen.

Het al vroeg in de planontwikkeling als een ontwerpvariabele meenemen van milieuaspecten kan helpen te voorkomen dat er nieuwe geluidknelpunten ontstaan of dat ruimtelijke plannen achteraf moeten worden bijgesteld of afgeblazen.

4. Wettelijk kader

Dit hoofdstuk gaat in op de wettelijke aspecten van geluid in bestemmingsplannen.

4.1 Wet geluidhinder algemeen

De Wet geluidhinder (Wgh) geeft regels wanneer een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd en waar dit aan moet voldoen. Een aantal belangrijke aspecten zijn:

- Bij een voorgenomen wijziging van een planologisch regime binnen een geluidzone is een akoestisch onderzoek noodzakelijk. Bij hogere geluidbelasting dan de voorkeurswaarde kan een hogere grenswaarde nodig zijn.
- De bevoegdheid voor het vaststellen van een hogere waarde ligt in de meeste gevallen bij de gemeente, met in het akoestisch onderzoek verplichte aandacht voor mogelijke maatregelen en de motivatie.
- Eenheid van de geluidbelasting is de L_{den} (Lday, evening, night) in dB, een Europese dosismaat voor geluid voor weg- en railverkeer. De L_{den} staat voor het jaargemiddelde A-gewogen geluidsniveau over een etmaal.
- Het ontwerpbesluit voor het vaststellen van hogere waarden moet tegelijk met het ontwerpplan van de te volgen planologische procedure ter inzage worden gelegd. De ter inzage termijn is in alle gevallen 6 weken.
- De Wet stelt registratie van de verleende hogere waarde in het kadaster verplicht.

4.2 Relatie bestemmingsplan en Wet geluidhinder

Op grond van de Wet geluidhinder (Wgh) ligt rond iedere weg een zone (art.74). Dit geldt niet voor woonerven en 30 km/uur wegen. Ook de ruimte boven en onder de weg behoren tot de zone. Bij aanleg van een nieuwe weg geldt de zone vanaf het moment dat de weg in een ontwerp bestemmingsplan is opgenomen.

In deze situatie zijn de volgende wettelijke zones van toepassing:

Weg	type	Zone
Vlierstraat	30km weg	Geen
Gelderse Rooslaan	30km weg	Geen

In de Wgh is geregeld dat bij een bestemmingsplanwijziging een akoestisch onderzoek de gevolgen voor geluidgevoelige objecten binnen de zone in beeld moet brengen. Uitgangspunt is dat voor alle woningen/woonfuncties binnen de geluidzones de hoogst toelaatbare geluidbelasting van L_{den}=48 dB voor wegverkeer en L_{den}=55 dB voor railverkeer wordt gerealiseerd (voorkeursgrenswaarde).

Voordat toetsing aan de Wet plaatsvindt, mag conform art. 110g Wgh een aftrek worden toegepast voor het stiller worden van het verkeer. De toe te passen aftrek bedraagt:

Max. snelheid	L_{den} = 57dB	L_{den}=56 dB	Overig
>= 70 km/uur	4 dB	3 dB	2 dB
<70 km/uur			5 dB

Bij hogere waarden moet uit akoestisch onderzoek blijken welke maatregelen nodig zijn om wel aan de voorkeursgrenswaarde te voldoen. Als maatregelen niet mogelijk of onvoldoende doeltreffend zijn kan een ontheffing worden verleend. De maximale ontheffing voor nieuwe woningen in de plansituatie is weergegeven in onderstaande tabel:

Maximale hogere waarden woningen

Bron	Gebied	Max. hogere waarde
Wegen	Binnenstedelijk gebied vervangende nieuwbouw	63 dB 68 dB
Wegen	Buitenstedelijk gebied vervangende nieuwbouw	53 dB 58 dB
Spoorbaan		68 dB

In dit geval betreft het een nieuwe woning in binnenstedelijk gebied. Dit betekent een maximale hogere waarde van 63 dB voor wegverkeer.

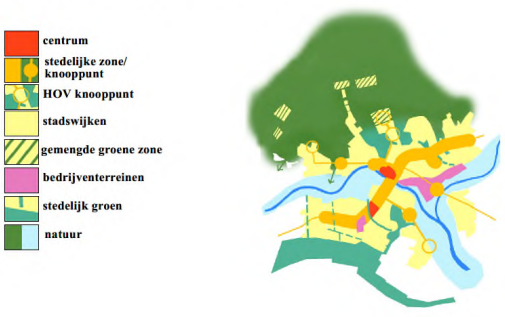
4.3 Gemeentelijk geluidbeleid

De gemeente Arnhem heeft geluidbeleid vastgesteld. Uitgangspunt van het gemeentelijk beleid is dat hogere grenswaarden zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Als de maatregelen onvoldoende effect sorteren kan de gemeente onder voorwaarden een hogere grenswaarde vaststellen. Uitgangspunt is dan dat maatregelen in bron en overdracht niet of niet in redelijkheid zijn te treffen. Daarbij hecht de gemeente aan de aanwezigheid van een geluidluwe gevel.

Per gebiedstype is een ambitie vastgesteld voor het geluidaspect, met een ambitiewaarde, incidentele waarde en een plafond. De tabel uit het gemeentelijke beleid is hieronder weergegeven.

Gebiedstype	Geluidsbron					
	Weg- en railverkeer			Bedrijven		
	a	i	p	a	i	p
Hoogdynamisch						
Stadswijk	1 0	-1 -2	-3	1	0 -1	-1
Centrum	0	-1 -2	-3 -4	0	-1	-2
Stedelijke zone/knooppunt	-2	-3	-4	-1	-1	-1
Bedrijventerrein	-1	-2	-3	-1	-2	-3 -4
Laagdynamisch						
Natuur	1	0		1	0	-1
Gemengde groene zone	1	0	-1	0	-1	-1
Stedelijk groen	0	-1	-2	0	-1	-1

De gebiedstypen in Arnhem volgens het Structuurplan 2010

Het geluidbeleid verwijst naar het Structuurplan 2010. Bij elk gebiedstype uit het structuurplan horen indicatieve milieukwaliteiten. Deze gaan over aspecten als duurzaamheid, leefbaarheid en ecologie en de mogelijkheden die aspecten te behouden en/of te verbeteren.

De wijk Malburgen-West betreft een gebiedstype stadswijk met de ambitie rustig-redelijk rustig. Dat betekent de volgende waarden:

- Ambitie: rustig/redelijk rustig : verkeerslawaai 38-48 dB
- Incidenteel: onrustig/zeer onrustig : verkeerslawaai 48-58 dB
- Plafond: lawaaiig : verkeerslawaai 58-63 dB

Bij 30 km wegen is het Arnhemse beleid, mede op basis van uitspraken van de Raad van State, dat op basis van een goede ruimtelijke ordening ook een akoestisch onderzoek moet worden uitgevoerd bij de drukkere 30-km wegen. Bij een berekende geluidbelasting avn meer dan 53 dB zijn dan mogelijk extra gevelmaatregelen noodzakelijk.

4.4 Bouwbesluit 2012

Afdeling 3.1 van het Bouwbesluit geeft regels voor de geluidwering van de gevels. Het Bouwbesluit vereist voor nieuwbouw situaties een karakteristieke geluidwering van een uitwendige scheidingsconstructie van een verblijfsgebied van tenminste de geluidsbelasting L_{den} (t.g.v. wegverkeerslawaai zonder aftrek ex art 110g Wet geluidhinder) verminderd met 33 dB en een minimum van 20 dB. De norm geldt voor verblijfsgebieden vanwege de vrije indeelbaarheid. Dit om ook nog te kunnen voldoen als er later binnen het verblijfsgebied een kleinere ruimte wordt gerealiseerd.

De geluidwering van de gevel van een verblijfsruimte (welke onderdeel uitmaakt van een verblijfsgebied), mag 2 dB lager zijn dan de geluidwering van de gevel van de betreffende verblijfsruimte.

5. Reken- en meetmethode

In deze situatie gerekend conform het Reken- en meetvoorschrift geluidhinder 2012 (RMG2012). De gegevens zijn hiertoe ingevoerd in het programma Winhavik van bureau DirActivitySoftware (v9.02). Dit programma maakt gebruik van het Haskoning rekenhart SRMII v.16 formaat 2012 voor weg- en railverkeer en Indus10 voor Industrielawaai. In de bijlagen is ter beperking van de hoeveelheid papier een selectie van de belangrijkste invoergegevens opgenomen. Meer detailinformatie is op verzoek leverbaar.

De GGD heeft een methode ontwikkeld om via een zogenaamde GES (gezondheideffectscreening) aan te geven wat de geluidskwaliteit in een leefomgeving is. Dit gebeurt in de zogenaamde GES score. Deze loopt van 0 t/m 8. Waarbij een score 0 zeer goed is en een score van 8 zeer onvoldoende. De GES scores verschillen per hinderbron. Onderstaand zijn de scores voor wegverkeer weergegeven. Bij de presentatie van de rekenresultaten is aansluiting gezocht bij de GES systematiek.

Geluidbelasting en GES scores voor wegverkeer

Geluidsbelasting		**Ernstig gehinderden (%)**	**Geschatte geluidbelasting LAeq,23-7h dB**	**Ernstig Slaapverstoorden (%)**	**GES-score**	**Kwalificatie**	**Kleur Akoestisch onderzoek**
Lden dB	**Letm dB(A)**						
< 43	**<45**	0	< 34	< 2	0	Zeer goed	Groen
43–47	**45-49**	0 – 3	34 - 39	2	1	Goed	
48-52	**50-54**	3 – 5	39 - 44	2 – 3	2	Redelijk	Geel
53–57	**55-59**	5 – 9	44 - 49	3 – 5	4	Matig	Oranje
58–62	**60-64**	9 - 14	49 - 54	5 – 7	5	Zeer matig	
63-67	**65-69**	14 - 21	54 - 59	7 - 11	6	Onvoldoende	Rood
68–72	**70-74**	21 - 31	59 - 64	11 - 14	7	Ruim onvoldoende	
≥ 73	**≥ 75**	≥ 31	≥ 63	≥ 14	8	Zeer onvoldoende	

6. Verkeersgegevens

Een akoestisch onderzoek moet zo nauwkeurig mogelijk de toekomstige geluidbelasting aanduiden. Als het maatgevende jaar wordt in de regel uitgegaan van 10 jaar na planrealisatie. Voor dit plan is gebruik gemaakt van gegevens uit de Regionale verkeersmilieukaart (RMVK) van april 2018, 2027_hoog. Daarvan is een shape export verkregen. Er is volgens opgave gerekend met een autonome groei van 1% per jaar.

Een overzicht van de gehanteerde verkeersgegevens is weergegeven in onderstaande tabel:

Wegvak	Etmaalintensiteiten		Gemiddelde uurintensiteit			Voertuigverdeling in %		
	2027	2030	Periode	%	Aantal	LV	MV	ZV
Vlierstraat *Wegdek Elementen keper, 30 km/uur*	300	309	Dag Avond Nacht	6.99 2.63 0.70	22 8 2	99.97 99.98 99.95	0.03 0.02 0.04	0.00 0.00 0.01
Gerderse Rooslaan *Wegdek DAB* *30 km/uur*	3.203	3.300	Dag Avond Nacht	6.99 2.61 0.71	231 86 23	95.30 4.07 0.63	95.63 3.86 0.51	92.82 5.42 1.76

Vanwege de maximum snelheid van 30 km/uur is geregend met een aftrek van 5 dB ex. art. 110g Wgh voor het stiller worden van het verkeer.

7. Rekenresultaten

De berekende geluidbelasting op de gevels is weergegeven in de figuren en tabellen in Bijlage 2 en samengevat in onderstaande Tabel 1. De waarneempunten zijn ingevoerd op diverse hoogtes corresponderend met de gebouwlaaghoogtes. Ook de eventuele cumulatie van de wegen is in beeld gebracht (zonder aftrek) en de benodigde geluidwering om een binnenniveau van 33 dB te realiseren.

Tabel 1: Geluidbelasting L_{den} in dB vanwege het verkeer op gevels van de geplande woningen Vlierstraat-Gelderse Rooslaan Arnhem.
L_{cum}: Cumulatieve geluidbelasting in dB conform RMG2012 zonder aftrek.
$G_{A;K}$: Benodigde karakteristieke geluidwering.

Blok	Wnp	Hw (m)	Vlier-straat	Gerderse Rooslaan	L_{cum} dB	$G_{A;K}$ dB
1	B1-Z	1.5	34	48	53	20
		4.5	35	49	54	21
	B1-W	1.5	19	45	50	20
		4.5	21	46	51	20
	B1-O	1.5	40	43	50	20
		4.5	40	45	51	20
	B1-W2	1.5	40	40	48	20
		4.5	41	42	49	20
2	B2-Z	1.5	25	50	55	22
		4.5	27	50	55	22
	B2-W	1.5	14	46	51	20
		4.5	14	47	52	20
	B2-O	1.5	27	44	49	20
		4.5	29	45	50	20
3	B3-W	1.5	40	34	46	20
		4.5	41	35	47	20
	B3-W2	1.5	40	31	45	20
		4.5	41	32	46	20
4	B4-Z	1.5	27	39	44	20
		4.5	29	41	46	20
	B4-W	1.5	27	35	40	20
		4.5	29	36	42	20
Pastorie	GRln.20	1.5	23	41	46	20
		4.5	24	43	48	20

Ges score
1 Goed
2 Redelijk
3 Vrij matig
4 Matig
5 Zeer matig
6 Onvoldoende

Uit de resultaten blijkt dat de geluidbelasting op de meeste woningen voldoet aan de voorkeursgrenswaarde van L_{den}=48 dB (incl. aftrek). Alleen op de kopgevels (zuid) van blok 1 en 2 is de geluidbelasting L_{den}=49-50 dB. In een nieuwbouwsituatie en uitgaande van de huidige duurzaamheidseisen is een karakteristieke geluidwering te verwachten van

$G_{a;k}$ =25 dB. Met een benodigde geluidwering van 22 dB worden extra geluidwerende maatregelen voor de kopgevels of nader onderzoek dan ook niet nodig geacht.

Alle woningen hebben één of twee geluidluwe gevels. Alle woningen voldoen met één of twee gevels ook aan de ambitiewaarde voor een stadswijk. Daarmee voldoet het plan aan het gemeentelijke geluidbeleid.

8. Samenvatting en conclusies

- Initiatiefnemer bereidt een aanvraag voor om realisatie mogelijk te maken van 23 nieuwe rijtjeswoningen in vier blokken, op en perceel op de hoek van de Vlierstraat en de Gelderse Rooslaan in de bebouwde kom van Arnhem.

- Het plan ligt binnen de invloedssfeer van de 30 km wegen Vlierstraat en Gelderse Rooslaan. Deze wegen hebben geen wettelijke geluidzone, maar worden op basis van een goede ruimtelijke ordening en het gemeentelijke beleid wel in het onderzoek meegenomen.

- De verkeersgegevens zijn verkregen van de gemeente Arnhem door een export uit het RMVK april 2018, 2027_hoog. Er is gerekend met een autonome groei van 1% per jaar. De maatgevende intensiteit bedraagt dan 3.300 en 309 mvt/etm voor resp. de Gelderse Rooslaan en de Vlierstraat. 121 mvt/etmaal voor peiljaar 2030. De maximum snelheid bedraagt 30 km/uur. Het wegdek van de Gelderse Rooslaan bestaan uit SMA-N18, op de Vlierstraat ligt een elementenverharding in keperverband.

- De berekende geluidbelasting 21 van de 23 woningen is lager dan de voorkeursgrenswaarde van L_{den}=48 dB en incl. aftrek ex art. 110 Wgh van 5 dB. Alleen op de kopgevels van 2 woningen (zuidgevel Blok 1 en 2) is de geluidbelasting berekend op L_{den}=49-50 dB (GES score redelijk).

- Alle woningen hebbe 1 of 2 geluidluwe gevels. De berekende geluidbelasting ligt binnen de gemeentelijke ambitiewaarden voor een stadswijk. Daarmee past de aanvraag binnen het gemeentelijke geluidbeleid.

- De benodigde karakteristieke geluidwering van de gevels varieert van $G_{a;k}$ =20-22 dB. Dit is gezien de huidige duurzaamheidseisen eenvoudig te realiseren. Nader onderzoek is niet nodig.

- Verkeersgeluid vormt hiermee geen belemmering voor realisatie van het plan.

Bijlagen

1. Situatieschets
2. Figuren met rekenresultaten
3. Uitdraai invoergegevens
4. Verkeersgegevens

Bijlage 1
Situatieschets

Bestaande situatie

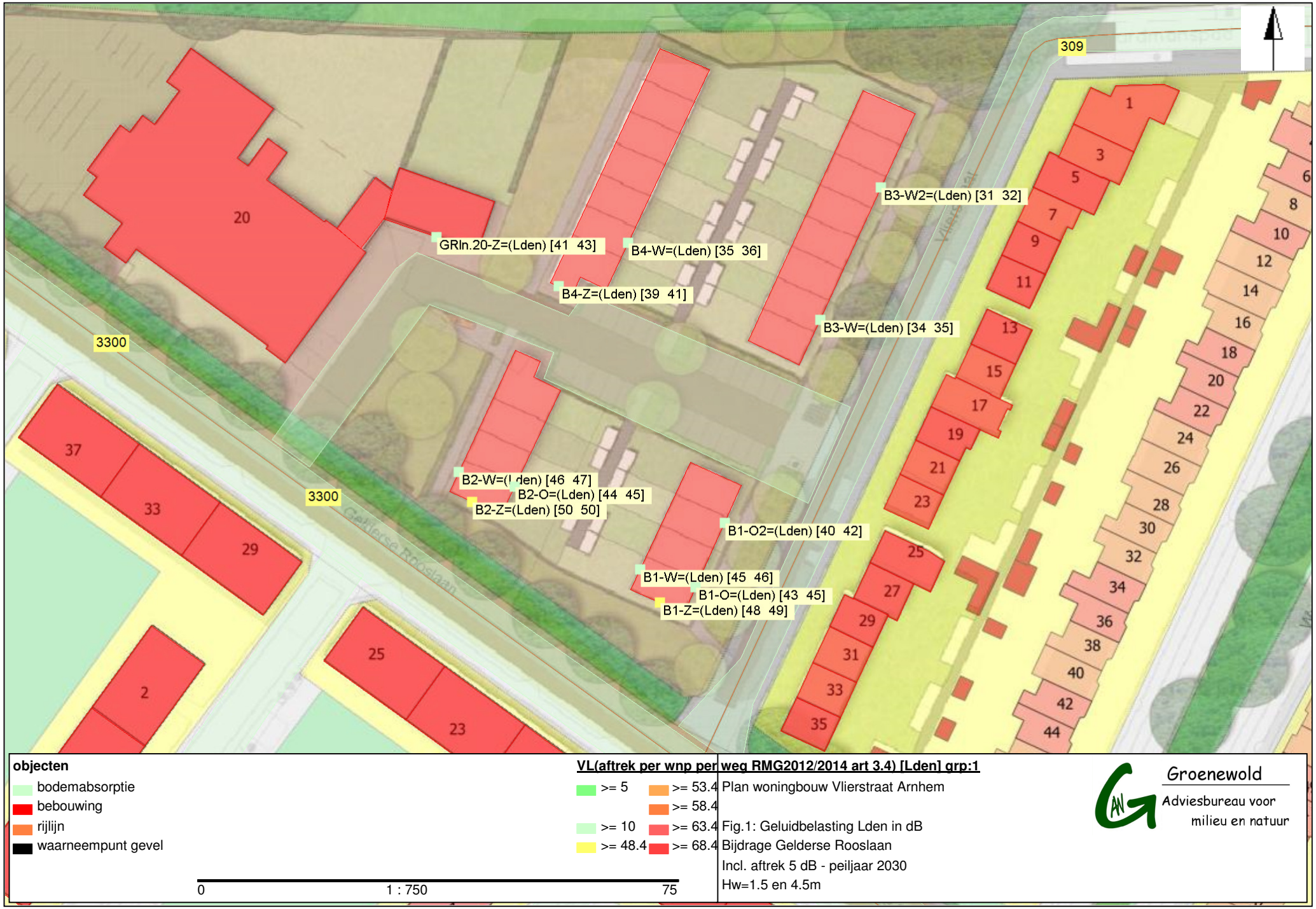

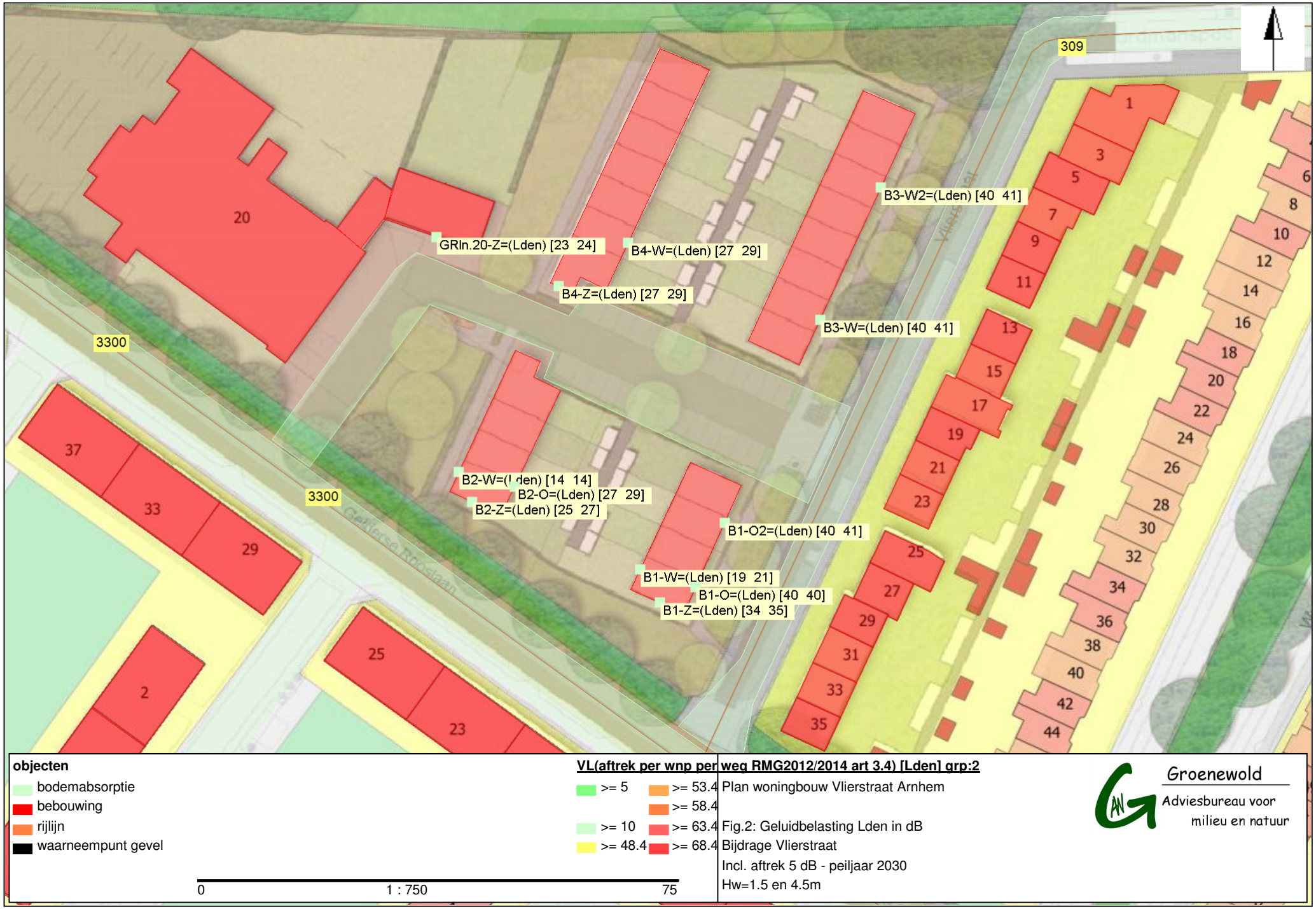
ENBOUWKUNDIG PLAN **VLIERSTRAAT ARNHEM**

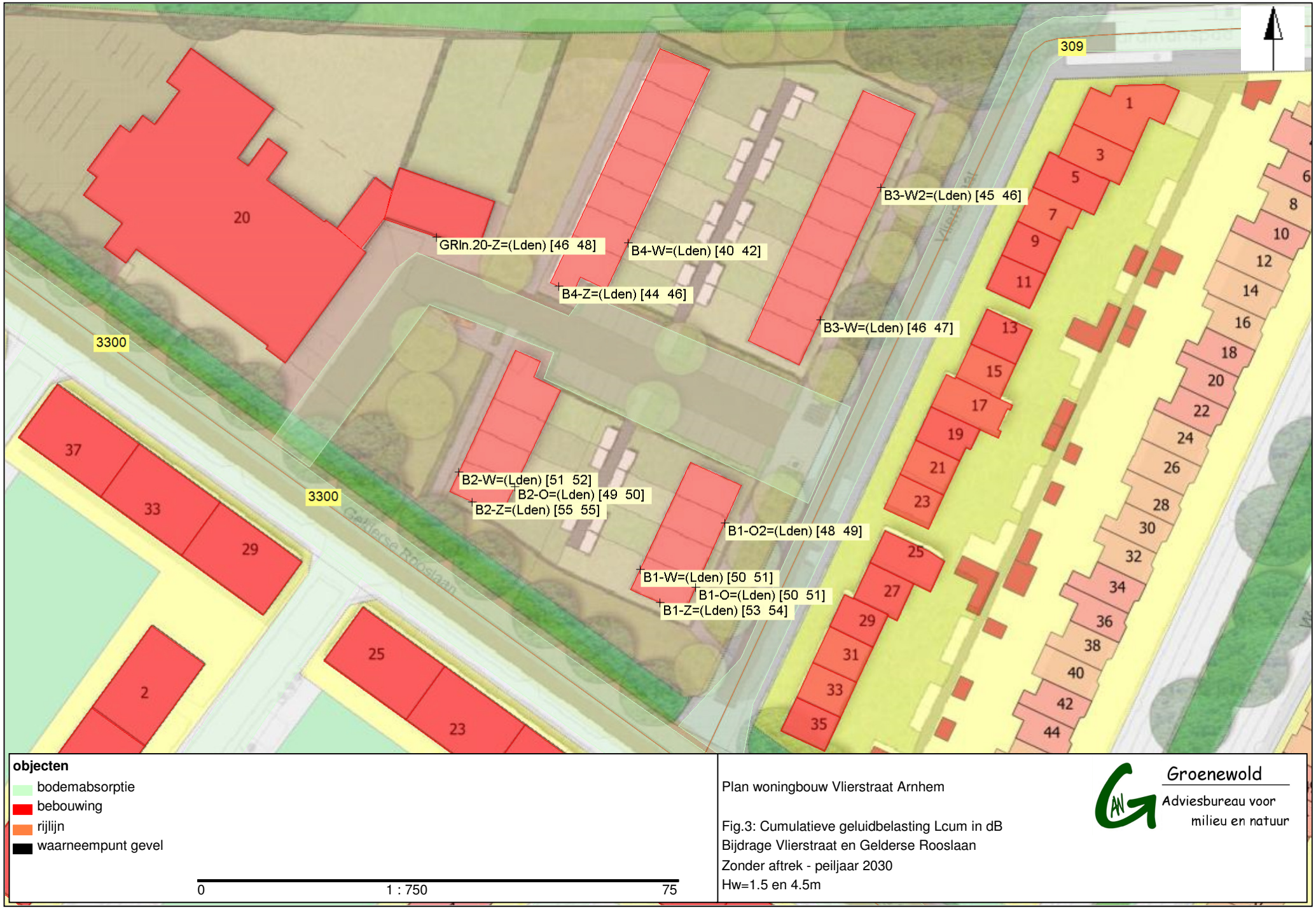
Nieuwe situatie

Bijlage 2

Figuren met rekenresultaten

309
20
GRln.20-Z=(Lden) [41 43]
B4-W=(Lden) [35 36]
B4-Z=(Lden) [39 41]
B3-W2=(Lden) [31 32]
B3-W=(Lden) [34 35]
3300
3300
37
33
29
2
25
23
B2-W=(Lden) [46 47]
B2-O=(Lden) [44 45]
B2-Z=(Lden) [50 50]
B1-O2=(Lden) [40 42]
B1-W=(Lden) [45 46]
B1-O=(Lden) [43 45]
B1-Z=(Lden) [48 49]
Gelderse Rooslaan
1
3
5
7
9
11
13
15
17
19
21
23
25
27
29
31
33
35
2
4
6
8
10
12
14
16
18
20
22
24
26
28
30
32
34
36
38
40
42
44
objecten
bodemabsorptie
bebouwing
rijlijn
waarneempunt gevel
VL(aftrek per wnp per weg RMG2012/2014 art 3.4) [Lden] grp:1
>= 5
>= 10
>= 48.4
>= 53.4
>= 58.4
>= 63.4
>= 68.4
0
1 : 750
75
Groenewold
Adviesbureau voor milieu en natuur
Plan woningbouw Vlierstraat Arnhem
Fig.1: Geluidbelasting Lden in dB
Bijdrage Gelderse Rooslaan
Incl. aftrek 5 dB - peiljaar 2030
Hw=1.5 en 4.5m

309
20
GRln.20-Z=(Lden) [23 24]
B4-W=(Lden) [27 29]
B4-Z=(Lden) [27 29]
B3-W2=(Lden) [40 41]
B3-W=(Lden) [40 41]
3300
3300
37
33
29
2
25
23
B2-W=(Lden) [14 14]
B2-O=(Lden) [27 29]
B2-Z=(Lden) [25 27]
B1-O2=(Lden) [40 41]
B1-W=(Lden) [19 21]
B1-O=(Lden) [40 40]
B1-Z=(Lden) [34 35]
1
3
5
7
9
11
13
15
17
19
21
23
25
27
29
31
33
35
2
4
6
8
10
12
14
16
18
20
22
24
26
28
30
32
34
36
38
40
42
44
objecten
bodemabsorptie
bebouwing
rijlijn
waarneempunt gevel
VL(aftrek per wnp per weg RMG2012/2014 art 3.4) [Lden] grp:2
>= 5
>= 10
>= 48.4
>= 53.4
>= 58.4
>= 63.4
>= 68.4
0
1 : 750
75
Groenewold
Adviesbureau voor milieu en natuur
Plan woningbouw Vlierstraat Arnhem
Fig.2: Geluidbelasting Lden in dB
Bijdrage Vlierstraat
Incl. aftrek 5 dB - peiljaar 2030
Hw=1.5 en 4.5m

Plan woningbouw Vlierstraat Arnhem

Fig.3: Cumulatieve geluidbelasting Lcum in dB
Bijdrage Vlierstraat en Gelderse Rooslaan
Zonder aftrek - peiljaar 2030
Hw=1.5 en 4.5m

Groenewold
Adviesbureau voor milieu en natuur

Bijlage 3
Uitdraai invoergegevens

Projectgegevens

projectnaam:	Plan woningbouw Vlierstraat Arnhem	
opdrachtgever:	Gert Holdijk	
adviseur:	AWG	
databaseversie:	902	
situatie:	Plan woningbouw Vlierstraat	
uitsnede:	Sit 2030	Verkeersgegevens RMVK april 2018_2027 hoog
omschrijving		verkeerslawaai
rekenhart:		16.5.2 (build0) ‹enhart16;rmg2012
aut. berekening gemiddeld maaiveld:		☑
alleen absorptiegebieden(geen hz-lijnen):		☑
standaard bodemabsorptie:		100 %
rekenresultaat binnengelezen (datum):		16-03-2019
rekenresultaat binnengelezen (tijd):		11:07
maximum aantal reflecties:		1 graden
minimum zichthoek reflecties:		2 graden
maximum sectorhoek:		5 graden
vaste sectorhoek:		2
methode aftrek110g:		per wnp per weg RMG2012/2014

Bebouwing

nr	z,gem	m,gem	lengte	adres	reflectie	kenmerk
4	0.0	0.0	43		80	dxf:0
10	0.0	0.0	43		80	dxf:0
11	7.0	0.0	21		80	dxf:0
15	12.0	0.0	51		80	dxf:0
18	12.0	0.0	44		80	dxf:0
27	12.0	0.0	44		80	dxf:0
29	12.0	0.0	163		80	dxf:0
30	7.0	0.0	31		80	dxf:0
31	0.0	0.0	22		80	dxf:0
33	12.0	0.0	44		80	dxf:0
38	12.0	0.0	46		80	dxf:0
46	12.0	0.0	46		80	dxf:0
47	7.0	0.0	19		80	dxf:0
50	12.0	0.0	46		80	dxf:0
51	12.0	0.0	44		80	dxf:0
54	12.0	0.0	44		80	dxf:0
59	12.0	0.0	46		80	dxf:0
60	7.0	0.0	29		80	dxf:0
68	12.0	0.0	44		80	dxf:0
71	0.0	0.0	28		80	dxf:0
72	12.0	0.0	42		80	dxf:0
82	12.0	0.0	45		80	dxf:0
85	12.0	0.0	44		80	dxf:0
86	12.0	0.0	46		80	dxf:0
87	0.0	0.0	43		80	dxf:0
91	0.0	0.0	36		80	dxf:0
101	0.0	0.0	29		80	dxf:0
109	0.0	0.0	21		80	dxf:0
119	0.0	0.0	165		80	dxf:0
154	12.0	0.0	45		80	dxf:0
155	12.0	0.0	46		80	dxf:0
173	0.0	0.0	27		80	dxf:0
181	0.0	0.0	30		80	dxf:0
218	0.0	0.0	43		80	dxf:0
228	12.0	0.0	46		80	dxf:0
236	0.0	0.0	43		80	dxf:0
238	12.0	0.0	44		80	dxf:0
239	12.0	0.0	44		80	dxf:0
242	0.0	0.0	22		80	dxf:0
245	12.0	0.0	46		80	dxf:0
246	12.0	0.0	46		80	dxf:0
248	12.0	0.0	46		80	dxf:0
249	12.0	0.0	51		80	dxf:0
251	12.0	0.0	44		80	dxf:0
255	12.0	0.0	42		80	dxf:0
256	12.0	0.0	46		80	dxf:0
257	12.0	0.0	44		80	dxf:0

nr	z,gem	m,gem	lengte	adres	reflectie	kenmerk
259	12.0	0.0	42		80	dxf:0
261	0.0	0.0	25		80	dxf:0
262	0.0	0.0	31		80	dxf:0
263	0.0	0.0	30		80	dxf:0
264	0.0	0.0	33		80	dxf:0
265	0.0	0.0	36		80	dxf:0
289	0.0	0.0	21		80	dxf:0
297	0.0	0.0	165		80	dxf:0
328	5.0	0.0	92		80	dxf:0
354	5.0	0.0	94		80	dxf:0
355	7.0	0.0	155		80	dxf:0
367	12.0	0.0	46		80	dxf:0
368	0.0	0.0	43		80	dxf:0
371	0.0	0.0	43		80	dxf:0
373	12.0	0.0	44		80	dxf:0
374	12.0	0.0	44		80	dxf:0
389	7.0	0.0	44		80	dxf:0
393	7.0	0.0	27		80	dxf:0
397	7.0	0.0	20		80	dxf:0
404	7.0	0.0	19		80	dxf:0
408	7.0	0.0	26		80	dxf:0
409	7.0	0.0	31		80	dxf:0
413	12.0	0.0	44		80	dxf:0
417	12.0	0.0	44		80	dxf:0
418	7.0	0.0	28		80	dxf:0
419	7.0	0.0	21		80	dxf:0
420	12.0	0.0	42		80	dxf:0
421	12.0	0.0	44		80	dxf:0
425	7.0	0.0	20		80	dxf:0
430	12.0	0.0	46		80	dxf:0
432	12.0	0.0	46		80	dxf:0
433	12.0	0.0	44		80	dxf:0
436	12.0	0.0	44		80	dxf:0
438	12.0	0.0	44		80	dxf:0
440	12.0	0.0	46		80	dxf:0
443	7.0	0.0	20		80	dxf:0
444	12.0	0.0	46		80	dxf:0
449	12.0	0.0	42		80	dxf:0
451	12.0	0.0	51		80	dxf:0
452	7.0	0.0	20		80	dxf:0
453	12.0	0.0	42		80	dxf:0
454	7.0	0.0	35		80	dxf:0
455	12.0	0.0	45		80	dxf:0
474	12.0	0.0	46		80	dxf:0
477	12.0	0.0	42		80	dxf:0
479	12.0	0.0	44		80	dxf:0
501	0.0	0.0	37		80	dxf:0
503	0.0	0.0	42		80	dxf:0
504	0.0	0.0	22		80	dxf:0
507	0.0	0.0	26		80	dxf:0

nr	z,gem	m,gem	lengte	adres	reflectie	kenmerk
513	0.0	0.0	165		80	dxf:0
535	0.0	0.0	94		80	dxf:0
542	0.0	0.0	43		80	dxf:0
544	0.0	0.0	43		80	dxf:0
546	7.0	0.0	20		80	dxf:0
551	12.0	0.0	46		80	dxf:0
561	12.0	0.0	44		80	dxf:0
563	12.0	0.0	44		80	dxf:0
568	12.0	0.0	44		80	dxf:0
569	0.0	0.0	43		80	dxf:0
571	12.0	0.0	45		80	dxf:0
572	12.0	0.0	44		80	dxf:0
576	7.0	0.0	15		80	dxf:0
579	12.0	0.0	44		80	dxf:0
583	12.0	0.0	44		80	dxf:0
586	12.0	0.0	46		80	dxf:0
588	0.0	0.0	43		80	dxf:0
598	12.0	0.0	44		80	dxf:0
599	12.0	0.0	42		80	dxf:0
602	7.0	0.0	19		80	dxf:0
609	12.0	0.0	51		80	dxf:0
612	0.0	0.0	43		80	dxf:0
614	12.0	0.0	44		80	dxf:0
615	12.0	0.0	44		80	dxf:0
616	12.0	0.0	44		80	dxf:0
623	0.0	0.0	165		80	dxf:0
624	12.0	0.0	44		80	dxf:0
630	12.0	0.0	44		80	dxf:0
631	12.0	0.0	46		80	dxf:0
632	12.0	0.0	46		80	dxf:0
645	0.0	0.0	92		80	dxf:0
649	0.0	0.0	94		80	dxf:0
666	9.0	0.0	57		80	Blok 4
667	9.0	0.0	61		80	Blok 3
668	9.0	0.0	40		80	Blok 1
669	9.0	0.0	45		80	Blok 2
670	12.0	0.0	71		80	
672	3.0	0.0	22		80	
673	9.0	0.0	39		80	Pastorie

Waarneempunten met rekenresultaten

(*) IL: inc. maatregel, VL:inc aftrek, RL: inc prognosetoeslag (^) VL: ex. optrektoeslag

nr	z1	m1	adres	huisnr	type	afw.toets	refl	kenmerk	rhart	groep	sh	wnh	dag	avond	nacht	Lden	af	Lden(*)	Letm	af	Letm(*)	dag(^)	avond(^)	nacht(^)
1	0.0	0.0			B1-Z gevel			Blok 1	VL	(0)	1	1.5	52.95	48.56	43.62	53.29		53	53.62		54	52.95	48.56	43.62
									VL	(0)	1	4.5	53.89	49.50	44.58	54.23		54	54.58		55	53.89	49.50	44.58
									VL	(1)	1	1.5	52.77	48.38	43.47	53.12	5	48	53.47	5	48	52.77	48.38	43.47
									VL	(1)	1	4.5	53.73	49.33	44.44	54.08	5	49	54.44	5	49	53.73	49.33	44.44
									VL	(2)	1	1.5	39.03	34.73	29.03	39.15	5	34	39.03	5	34	39.03	34.73	29.03
									VL	(2)	1	4.5	39.59	35.29	29.59	39.71	5	35	39.59	5	35	39.59	35.29	29.59
2	0.0	0.0			B2-Z gevel			Blok 2	VL	(0)	1	1.5	54.17	49.77	44.88	54.52		55	54.88		55	54.17	49.77	44.88
									VL	(0)	1	4.5	54.83	50.44	45.56	55.19		55	55.56		56	54.83	50.44	45.56
									VL	(1)	1	1.5	54.15	49.76	44.87	54.51	5	50	54.87	5	50	54.15	49.76	44.87
									VL	(1)	1	4.5	54.81	50.42	45.54	55.17	5	50	55.54	5	51	54.81	50.42	45.54
									VL	(2)	1	1.5	29.56	25.26	19.56	29.68	5	25	29.56	5	25	29.56	25.26	19.56
									VL	(2)	1	4.5	31.58	27.29	21.59	31.71	5	27	31.59	5	27	31.58	27.29	21.59
3	0.0	0.0			B2-W gevel			Blok 2	VL	(0)	1	1.5	50.81	46.42	41.52	51.16		51	51.52		52	50.81	46.42	41.52
									VL	(0)	1	4.5	51.55	47.16	42.28	51.91		52	52.28		52	51.55	47.16	42.28
									VL	(1)	1	1.5	50.81	46.42	41.52	51.16	5	46	51.52	5	47	50.81	46.42	41.52
									VL	(1)	1	4.5	51.55	47.15	42.28	51.91	5	47	52.28	5	47	51.55	47.15	42.28
									VL	(2)	1	1.5	18.60	14.30	8.60	18.72	5	14	18.60	5	14	18.60	14.30	8.60
									VL	(2)	1	4.5	18.85	14.56	8.86	18.98	5	14	18.86	5	14	18.85	14.56	8.86
4	0.0	0.0			B2-O gevel			Blok 2	VL	(0)	1	1.5	48.70	44.31	39.38	49.04		49	49.38		49	48.70	44.31	39.38
									VL	(0)	1	4.5	49.81	45.41	40.50	50.15		50	50.50		50	49.81	45.41	40.50
									VL	(1)	1	1.5	48.61	44.22	39.30	48.95	5	44	49.30	5	44	48.61	44.22	39.30
									VL	(1)	1	4.5	49.69	45.30	40.41	50.05	5	45	50.41	5	45	49.69	45.30	40.41
									VL	(2)	1	1.5	31.91	27.62	21.92	32.04	5	27	31.92	5	27	31.91	27.62	21.92
									VL	(2)	1	4.5	33.84	29.55	23.85	33.97	5	29	33.85	5	29	33.84	29.55	23.85
5	0.0	0.0			B1-W gevel			Blok 1	VL	(0)	1	1.5	49.26	44.87	39.97	49.61		50	49.97		50	49.26	44.87	39.97
									VL	(0)	1	4.5	50.26	45.87	40.98	50.62		51	50.98		51	50.26	45.87	40.98
									VL	(1)	1	1.5	49.25	44.86	39.95	49.60	5	45	49.95	5	45	49.25	44.86	39.95
									VL	(1)	1	4.5	50.25	45.86	40.97	50.61	5	46	50.97	5	46	50.25	45.86	40.97
									VL	(2)	1	1.5	24.10	19.81	14.11	24.23	5	19	24.11	5	19	24.10	19.81	14.11
									VL	(2)	1	4.5	25.43	21.14	15.44	25.56	5	21	25.44	5	20	25.43	21.14	15.44
6	0.0	0.0			B1-O gevel			Blok 1	VL	(0)	1	1.5	49.59	45.22	40.06	49.86		50	50.06		50	49.59	45.22	40.06
									VL	(0)	1	4.5	50.71	46.33	41.23	51.00		51	51.23		51	50.71	46.33	41.23
									VL	(1)	1	1.5	47.91	43.51	38.59	48.25	5	43	48.59	5	44	47.91	43.51	38.59
									VL	(1)	1	4.5	49.29	44.88	39.99	49.63	5	45	49.99	5	45	49.29	44.88	39.99
									VL	(2)	1	1.5	44.64	40.35	34.65	44.77	5	40	44.65	5	40	44.64	40.35	34.65
									VL	(2)	1	4.5	45.15	40.86	35.16	45.28	5	40	45.16	5	40	45.15	40.86	35.16
7	0.0	0.0			B1-O2 gevel			Blok 1	VL	(0)	1	1.5	47.67	43.32	37.99	47.89		48	47.99		48	47.67	43.32	37.99
									VL	(0)	1	4.5	48.92	44.57	39.31	49.17		49	49.31		49	48.92	44.57	39.31
									VL	(1)	1	1.5	44.33	39.93	35.00	44.67	5	40	45.00	5	40	44.33	39.93	35.00
									VL	(1)	1	4.5	46.25	41.84	36.94	46.59	5	42	46.94	5	42	46.25	41.84	36.94
									VL	(2)	1	1.5	44.96	40.66	34.96	45.08	5	40	44.96	5	40	44.96	40.66	34.96
									VL	(2)	1	4.5	45.54	41.25	35.55	45.67	5	41	45.55	5	41	45.54	41.25	35.55
8	0.0	0.0			B3-W gevel			Blok 3	VL	(0)	1	1.5	45.89	41.57	36.02	46.05		46	46.02		46	45.89	41.57	36.02
									VL	(0)	1	4.5	46.62	42.30	36.77	46.79		47	46.77		47	46.62	42.30	36.77
									VL	(1)	1	1.5	38.37	33.97	29.04	38.71	5	34	39.04	5	34	38.37	33.97	29.04
									VL	(1)	1	4.5	39.60	35.19	30.29	39.94	5	35	40.29	5	35	39.60	35.19	30.29
									VL	(2)	1	1.5	45.04	40.74	35.04	45.16	5	40	45.04	5	40	45.04	40.74	35.04
									VL	(2)	1	4.5	45.66	41.36	35.67	45.79	5	41	45.67	5	41	45.66	41.36	35.67
9	0.0	0.0			ßln.20-Z gevel			Pastorie	VL	(0)	1	1.5	45.55	41.17	36.25	45.90		46	46.25		46	45.55	41.17	36.25

(*) IL: inc. maatregel, VL:inc aftrek, RL: inc prognosetoeslag (^) VL: ex. optrektoeslag

nr	z1	m1	adres	huisnr	type	afw.toets	refl	kenmerk	rhart	groep	sh	wnh	dag	avond	nacht	Lden	af Lden(*)	Letm	af Letm(*)	dag(^)	avond(^)	nacht(^)
									VL	(0)	1	4.5	47.44	43.04	38.15	47.79		48	48.15		48	47.44	43.04	38.15
									VL	(1)	1	1.5	45.48	41.09	36.19	45.83	5	41	46.19	5	41	45.48	41.09	36.19
									VL	(1)	1	4.5	47.37	42.97	38.10	47.73	5	43	48.10	5	43	47.37	42.97	38.10
									VL	(2)	1	1.5	28.09	23.80	18.10	28.22	5	23	28.10	5	23	28.09	23.80	18.10
									VL	(2)	1	4.5	29.34	25.04	19.34	29.46	5	24	29.34	5	24	29.34	25.04	19.34
10	0.0	0.0			B3-W2 gevel			Blok 3	VL	(0)	1	1.5	45.34	41.03	35.42	45.49		45	45.42		45	45.34	41.03	35.42
									VL	(0)	1	4.5	45.92	41.61	36.01	46.07		46	46.01		46	45.92	41.61	36.01
									VL	(1)	1	1.5	35.72	31.32	26.37	36.05	5	31	36.37	5	31	35.72	31.32	26.37
									VL	(1)	1	4.5	36.25	31.84	26.93	36.59	5	32	36.93	5	32	36.25	31.84	26.93
									VL	(2)	1	1.5	44.83	40.54	34.84	44.96	5	40	44.84	5	40	44.83	40.54	34.84
									VL	(2)	1	4.5	45.43	41.13	35.43	45.55	5	41	45.43	5	40	45.43	41.13	35.43
11	0.0	0.0			B4-Z gevel			Blok 4	VL	(0)	1	1.5	43.77	39.38	34.41	44.10		44	44.41		44	43.77	39.38	34.41
									VL	(0)	1	4.5	45.62	41.23	36.28	45.95		46	46.28		46	45.62	41.23	36.28
									VL	(1)	1	1.5	43.44	39.05	34.13	43.78	5	39	44.13	5	39	43.44	39.05	34.13
									VL	(1)	1	4.5	45.28	40.89	36.00	45.64	5	41	46.00	5	41	45.28	40.89	36.00
									VL	(2)	1	1.5	32.37	28.08	22.38	32.50	5	27	32.38	5	27	32.37	28.08	22.38
									VL	(2)	1	4.5	34.28	29.98	24.28	34.40	5	29	34.28	5	29	34.28	29.98	24.28
12	0.0	0.0			B4-W gevel			Blok 4	VL	(0)	1	1.5	39.97	35.59	30.55	40.28		40	40.55		41	39.97	35.59	30.55
									VL	(0)	1	4.5	41.54	37.17	32.14	41.86		42	42.14		42	41.54	37.17	32.14
									VL	(1)	1	1.5	39.20	34.81	29.89	39.54	5	35	39.89	5	35	39.20	34.81	29.89
									VL	(1)	1	4.5	40.70	36.31	31.41	41.05	5	36	41.41	5	36	40.70	36.31	31.41
									VL	(2)	1	1.5	32.06	27.77	22.07	32.19	5	27	32.07	5	27	32.06	27.77	22.07
									VL	(2)	1	4.5	34.01	29.71	24.01	34.13	5	29	34.01	5	29	34.01	29.71	24.01

Rijlijnen

nr	z,gem	lengte	wegdek	hellingcor.	groep	omschrijving	kenmerk	art	110g	etm.intens.	%	periode	Intensiteiten %	licht	middel	zwaar	motor	snelheden licht	middel	zwaar	motor
3	0.0	63	75 sma-nl8 CROW316		(1)	Gelderse Rooslaan	Geld. Roosln	vlicht		3300.0	☑	dag	6.99	95.30	4.07	.63	.00	30	30	30	30
												avond	2.59	95.64	3.86	.51	.00	30	30	30	30
												nacht	.71	92.82	5.42	1.76	.00	30	30	30	30
4	0.0	41	75 sma-nl8 CROW316		(1)	Gelderse Rooslaan	Geld. Roosln	vlicht		3300.0	☑	dag	6.99	95.30	4.07	.63	.00	30	30	30	30
												avond	2.59	95.64	3.86	.51	.00	30	30	30	30
												nacht	.71	92.82	5.42	1.76	.00	30	30	30	30
5	0.0	75	75 sma-nl8 CROW316		(1)	Gelderse Rooslaan	Geld. Roosln	vlicht		3300.0	☑	dag	6.99	95.30	4.07	.63	.00	30	30	30	30
												avond	2.59	95.64	3.86	.51	.00	30	30	30	30
												nacht	.71	92.82	5.42	1.76	.00	30	30	30	30
6	0.0	60	01 glad asfalt/DAB		(1)	Gelderse Rooslaan	Gelderse R	vlicht		2539.0	☑	dag	6.99	93.94	5.24	.82	.00	50	50	50	50
												avond	2.57	94.35	5.00	.66	.00	50	50	50	50
												nacht	.73	90.83	6.91	2.27	.00	50	50	50	50
9	0.0	97	80 keperverband elementenverh CROW316		(2)	Vlierstraat 2030	Vlierstraat	vlicht		309.0	☑	dag	6.99	99.97	.03	.00	.00	30	30	30	30
												avond	2.60	99.98	.02	.00	.00	30	30	30	30
												nacht	.70	99.95	.04	.01	.00	30	30	30	30
10	0.0	82	80 keperverband elementenverh CROW316		(2)	Vlierstraat 2030	Vlierstraat	vlicht		309.0	☑	dag	6.99	99.97	.03	.00	.00	30	30	30	30
												avond	2.60	99.98	.02	.00	.00	30	30	30	30
												nacht	.70	99.95	.04	.01	.00	30	30	30	30
12	0.0	62	01 glad asfalt/DAB		(1)	Gelderse Rooslaan	Gelderse R	vlicht		3742.0	☑	dag	7.00	95.32	4.03	.65	.00	30	30	30	30
												avond	2.59	95.72	3.76	.52	.00	30	30	30	30
												nacht	.71	92.88	5.33	1.80	.00	30	30	30	30

Bodemabsorptie

nr	lengte	absorptie [%]	kenmerk
1	371	.0	weg
2	596	.0	weg
3	140	.0	weg
4	72	.0	weg
5	66	.0	weg
6	158	.0	water
7	672	.0	water
8	230	.0	weg

Bijlage 4
Verkeersgegevens

Verkeersgegevens gemeente **Arnhem**

Gelderse Rooslaan		wegvak (van - tot):		Elegentstr - Kamperfs			
		jaar tel.	groei	jaar maatg.	wegdek	snelheid	opmerkingen
		2027	per jaar	2030			
Gelderse Rooslaan	Intensiteit	3203	1,00%	3300	SMA-n18	30	RMVK april 2018_2027_hoog Arnhem

Verdeling

	Dag	Avond	Nacht
%/uur	7,0%	2,6%	0,7%
LV	95,30%	95,63%	92,82%
MV	4,07%	3,86%	5,42%
ZV	0,63%	0,51%	1,76%
	100,0%	100,0%	100,0%

Gelderse Rooslaan uurintensiteit

	Dag	Avond	Nacht
Aantal	231	86,1	23,4
LV	219,8	82,4	21,7
MV	9,4	3,3	1,3
ZV	1,5	0,4	0,4
	231	86	23

Verkeersgegevens gemeente **Arnhem**

Vlierstraat		wegvak (van - tot):		Gerderse Roosln - Waardmp			
		jaar tel.	groei	jaar maatg.	wegdek	snelheid	opmerkingen
		2027	per jaar	2030			
Vlierstraat	Intensiteit	300	1,00%	309	Elementen keper	30	RMVK april 2018_2027_hoog Arnhem

Verdeling

	Dag	Avond	Nacht
%/uur	7,0%	2,6%	0,7%
LV	99,97%	99,98%	99,95%
MV	0,03%	0,02%	0,04%
ZV	0,00%	0,00%	0,01%
	100,0%	100,0%	100,0%

Vlierstraat uurintensiteit

	Dag	Avond	Nacht
Aantal	22	8,1	2,2
LV	21,6	8,1	2,2
MV	0,0	0,0	0,0
ZV	0,0	0,0	0,0
	22	8	2

Groenewold

Adviesbureau voor
Milieu & Natuur

Memo luchtkwaliteit realisatie 23 woningen Vlierstraat Arnhem

Opdrachtgever	Volkshuisvesting Arnhem Kadestraat 1 6811CA ARNHEM
Contactpersoon	Gert Holdijk g.holdijk@volkshuisvesting.nl

Uitvoering	Groenewold Adviesbureau voor milieu & natuur	
	Projectnummer	2019-023
	Versie	Aug.19-v1
	Behandeld door	Lex Groenewold
	Datum	12 september 2019

Dokter Holtropstraat 97 • 385113 JH • Ermelo• Tel.: 06-533 616 75
Website: www.groenewoldmilieu.nl • e-mail: info@groenewoldmilieu.nl
KvK: 08178662 • BTW: NL117652386B01• Bank: NL26 INGB 0673.0025.27

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en doel 3
2. Situatie 3
3. Luchtkwaliteit 4
   3.1 NIBM 4
   3.2 Berekening NIBM 5
4. Conclusie 5

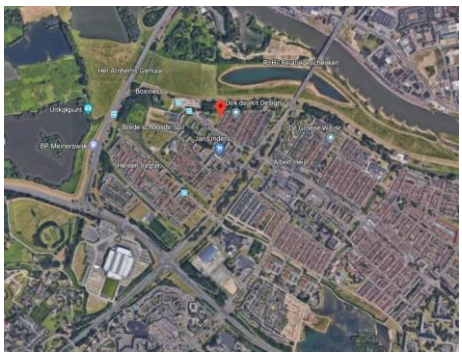
1. Aanleiding en doel

Initiatiefnemer bereidt een aanvraag voor om 23 nieuwe rijtjeswoningen mogelijk te maken op de hoek van de Vlierstraat en de Gelderse Rooslaan te Arnhem.

De gemeente heeft gevraagd de uitbreiding te toetsen op de effecten voor luchtkwaliteit. Adviesbureau Groenewold Milieu & Natuur is gevraagd hiervoor een onderzoek uit te voeren.

2. Situatie

Een overzicht van de situatie is weergegeven op de figuren in de bijlage en hieronder. Het betreft een perceel aan de Vlierstraat op de hoek met de Gelderse Rooslaan, aan de noordzijde van de Arnhemse wijk Malburgen-West. Plan is op het perceel tussen de bestaande woningen aan de Vlierstraat en de kerk 4 blokken rijtjeswoningen te realiseren met in totaal 23 woningen. Het parkeerterrein van de kerk wordt dan verplaatst naar de noordwestzijde van de kerk.

ENBOUWKUNDIG PLAN **VLIERSTRAAT ARNHEM**

3. Luchtkwaliteit

Een activiteit mag er niet toe leiden dat de luchtkwaliteit ter plaatse van woningen boven de grenswaarden komt. Deze staan in de Wet milieubeheer hoofdstuk 5 en zijn gebaseerd op de Europese richtlijnen. De regelgeving is in Nederland vertaald in het Nationaal Samenwerkingsprogramma Lucht (NSL).

Projecten zijn toelaatbaar als ze voldoen aan één of meer criteria welke in de Wet zijn genoemd (Art. 5.16 Wm). Deze zijn:

- geen feitelijke of dreigende overschrijding grenswaarden
- het project leidt per saldo (projectsaldering) van de luchtkwaliteit
- het project draagt in niet betekenende mate bij (NIBM)
- het project is opgenomen of past binnen het NSL

Gevoelige groepen zoals ouderen en kinderen zijn extra beschermd, bijv. door speciale regels voor plannen binnen 300m van een snelweg of binnen 50m van een provinciale weg. Er moet ook altijd sprake zijn van een goede ruimtelijke ordening. Toetsing aan de grenswaarden is van belang voor locaties waar mensen kunnen komen of verblijven. Ook moet er sprake zijn van een significante blootstelling.

3.1 NIBM

Als een project in niet betekenende mate bijdraagt is geen verdere toetsing nodig aan de grenswaarden. De wijze waarop berekening moet plaatsvinden zijn opgenomen in het Besluit NIBM en de Regeling NIBM. Wel moet het project dan ook nog voldoen aan het Besluit gevoelige bestemmingen en passen binnen een goede ruimtelijke ordening.

Een project is NIBM als het maximaal 3% bijdraagt aan toename van de jaargemiddelde concentratie van fijnstof (PM_{10}) of stikstofdioxide (NO_2). De maximale toename is dan 1,2 µg/m3. Is de toename hoger dan moet een berekening aantonen of ter plaatse van de gevoelige plaatsen aan de grenswaarden wordt voldaan. Soms kan een kwalitatieve beschrijving voldoende zijn.

Voor de berekening of een plan NIBM is heeft het eerdere Ministerie van VROM een rekentool opgesteld. Daarmee is op eenvoudige wijze vast te stellen of een project NIBM is.

In de tool moet de toename van de verkeersbewegingen van alle motorvoertuigen per etmaal worden ingevoerd, uitgaande van het weekdaggemiddelde. Bij het percentage vrachtverkeer wordt geen onderscheid gemaakt tussen middelzwaar en zwaar vrachtverkeer.

3.2 Berekening NIBM

Op basis van de te verwachten gegevens na realisatie van alle plannen is een inschatting gemaakt van de verkeersbewegingen die maximaal zijn te verwachten. Op basis van de CROW publicatie 317 is uitgegaan van Centrum-stedelijk overig, met een verkeersgeneratie van 5.0 bewegingen per woning per etmaal (weekdag). Er wordt in de publicatie verder uitgegaan van 0.02 vrachtwagenbewegingen per woning. De dan te hanteren intensiteiten staan in Tabel 1.

Tabel 1: Berekening extra verkeersbewegingen plan

	Weekdag
Lichte mvt	115
Vrachtverkeer	0.46
totaal	116
Aandeel vracht	0.5%

Op basis van bovenstaande gegevens is de NIBM tool v. mrt 2019 ingevuld. De rekenresultaten staan in onderstaande tabel.

Worst-case berekening voor de bijdrage van het extra verkeer als gevolg van een plan op de luchtkwaliteit

	Jaar van planrealisatie	2019
Extra verkeer als gevolg van het plan		
	Extra voertuigbewegingen (weekdaggemiddelde)	116
	Aandeel vrachtverkeer	0,53%
Maximale bijdrage extra verkeer	NO_2 in µg/m^3	0,33
	PM_{10} in µg/m^3	0,04
Grens voor "Niet In Betekenende Mate" in µg/m^3		1,2
Conclusie		
De bijdrage van het extra verkeer is niet in betekenende mate; geen nader onderzoek nodig		

Hieruit blijkt dat het plan op basis van de extra te verwachten bewegingen op jaarbasis in niet betekenende mate bijdraagt aan verslechtering van de luchtkwaliteit ter plaatse. Verdere toetsing is niet nodig.

4. Conclusie

Uit bovenstaande gegevens blijkt dat op basis van de NIBM tool het plan in niet betekende mate bijdraagt aan de luchtkwaliteit. Verder onderzoek of toetsing aan de grenswaarden is niet nodig.

provincie GELDERLAND

BESLUIT WET NATUURBESCHERMING VAN GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND

Wet natuurbescherming hoofdstuk 3, ontheffing soorten

Datum besluit	**:** 20 maart 2019
Onderwerp	**:** Wet natuurbescherming - 2017-016864 - gemeente Arnhem
Activiteit	**:** Herontwikkeling Malburgen- woningonderhoud, sloop en nieuwbouw te Arnhem
Verlenen/weigeren	**:** Verlenen ontheffing
Aanvrager	**:** Volkshuisvesting Arnhem te Arnhem
Zaaknummer	**:** 2017-016864

Documentnummer, inzagestukken: 02741721, 02741722, 02741724, 02741725, 02741726, 02969846, 02969856.

Beslissing van GEDEPUTEERDE STATEN VAN GELDERLAND op het verzoek van Volkshuisvesting Arnhem, Postbus 5229, 6802 EE Arnhem, hierna te noemen de aanvrager, van 7 december 2017, om een ontheffing op grond van de Wet natuurbescherming, hierna de Wnb.

De opbouw van deze beslissing is als volgt:
- Allereerst worden de ingediende *aanvraag en het procesverloop* toegelicht;
- Daarna volgt het *besluit* met inbegrip van de voorschriften;
- Onder het kopje '*beoordeling'* wordt de onderbouwing van het besluit gegeven;
- De beslissing wordt afgesloten met enkele algemene bepalingen en een toelichting op het verdere procesverloop ('*overige verplichtingen' en 'zienswijzen*').

AANVRAAG EN PROCESVERLOOP

Op 7 december 2017 ontvingen wij een aanvraag van Volkshuisvesting Arnhem te Arnhem voor een ontheffing in het kader van hoofdstuk 3 van de Wnb op grond van artikel 3.1 lid 2 en 4 en artikel 3.5 lid 2 en 4 voor resp. het storen van en vernielen en beschadigen van rustplaatsen of voortplantingsplaatsen van de huismus en de gierzwaluw en het verstoren van en het vernielen en beschadigen van rustplaatsen of voortplantingsplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

De ontheffing wordt aangevraagd in het kader van het in de wet genoemde belang: de volksgezondheid of de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten.

De aanvraag maakt deel uit van deze ontheffing. De genoemde documentnummers in de voetnoot op pagina 1, zijn gebruikt bij de beoordeling van de aanvraag.

Er zijn voor het projectgebied Malburgen, Arnhem-Zuid al eerder ontheffingen aangevraagd en verleend via RVO. Het gaat om de volgende ontheffingen:
- Ontheffing 1 FEF 27b/2002/063a periode 26-07-2002 tot en met 31-12-2007;
- Ontheffing 1-1 FF 75C/2006/0130 periode 01-09-2006 tot en met 30-04-2007. Aanvulling 31-08-2006 voor vleermuizen;
- Ontheffing 1-2 FF 75C/2007/0130A periode 18-09-2006 tot en met 31-12-2007. Aanvulling 18 september 2006: aanpassing geldigheid ontheffing tot 31-12-2007;
- Ontheffing 2 FF 75C/ 2007/ 0325 periode 08-01-2008 tot en met 31-12-2012;
- Ontheffing 2-1 FF 75C/ 2007/0325A periode 25-05-2009 tot en met 31-12-2012;
- Ontheffing 2-3 FF 75C/2009/0037B positieve afwijzing;
- Ontheffing 3 FF 75C/ 2012/ 0231 periode 23-04-2013 tot en met 31-12-2017;
- Ontheffing 3-1 FF 75C/2012/0231A periode 04-11-2014 tot en met 31-12-2017;
- Ontheffing 3-2 FF 75C/2012/0231B periode 06-01 2016 tot en met 31-12-2017.

Er wordt geen gebruik gemaakt van een gedragscode.

Het ontwerpbesluit heeft gedurende zes weken ter inzage gelegen. Wij hebben binnen deze termijn geen zienswijzen ontvangen.

Op deze aanvraag is afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht van toepassing verklaard.

BESLUIT

Gedeputeerde Staten van Gelderland

HEBBEN BESLOTEN

gelet op artikel 3.3 lid 1 en lid 4 (Vogelrichtlijnsoorten) en artikel 3.8 lid 1 en lid 5 (Habitatrichtlijnsoorten), van de Wet natuurbescherming

ONTHEFFING TE VERLENEN

aan Volkshuisvesting Arnhem te Arnhem,

voor de soorten, verbodsbepalingen en wettelijke belangen zoals weergegeven in tabel 1.

Tabel 1 Soorten, verboden en belangen

Soort	Verbod		Belang
huismus *(Passer domesticus)*	Artikel 3.1 lid 2 en 4	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten Het opzettelijk storen	A
gierzwaluw *(Apus apus)*	Artikel 3.1 lid 2 en 4	Het opzettelijk vernielen of beschadigen van nesten, rustplaatsen en eieren of het wegnemen van nesten Het opzettelijk storen	A
gewone dwergvleermuis *(Pipistrellus pipistrellus)*	Artikel 3.5 lid 2 en 4	Het opzettelijk verstoren Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	B
ruige dwergvleermuis *(Pipistrellus nathusii)*	Artikel 3.5 lid 2 en 4	Het opzettelijk verstoren Het beschadigen of vernielen van voortplantingsplaatsen of rustplaatsen	B

Belang:
A. Artikel 3.3 lid 4b onder 1 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid of de openbare veiligheid.
B. Artikel 3.8 lid 5b onder 3 van de Wnb: in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten

Aan deze ontheffing zijn op grond van artikel 5.3 van de Wet natuurbescherming de volgende voorschriften verbonden:

Algemene voorschriften

1. De ontheffing geldt voor het projectgebied zoals aangegeven in figuur 1 en 2 van Bijlage 1.

2. De geldigheidsduur van de ontheffing eindigt op 31 december 2023.

3. De ontheffing geldt uitsluitend voor de soorten, verboden en de belangen, zoals weergegeven in tabel 1.

4. De ontheffinghouder dient contact op te nemen met de Provincie Gelderland, indien er verbodsbepalingen worden overtreden, waarvoor geen ontheffing is verleend. Dit kan het geval zijn als er negatieve effecten optreden op soorten waarvoor geen ontheffing is verleend of als er onverwachte negatieve effecten van de activiteiten optreden. Dit kan via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016864.

5. Deze ontheffing kan uitsluitend gebruikt worden door (medewerkers van) de ontheffinghouder of in opdracht van de ontheffinghouder handelende (rechts-)personen. De ontheffinghouder blijft verantwoordelijk en aansprakelijk voor de juiste naleving van deze ontheffing.

6. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen beschikken op de plaats waar de activiteiten van de ontheffing worden uitgevoerd over een (digitale) kopie van deze ontheffing, en tonen deze op verzoek aan de daartoe bevoegde toezichthouders en opsporingsambtenaren.

7. De in voorschrift 5 genoemde (rechts)personen zijn op de hoogte van de inhoud en het doel van deze ontheffing en de daaraan verbonden voorschriften, zodanig dat zij daar ook invulling en uitvoering aan kunnen geven.

8. Indien de ontheffinghouder de ontheffing in zijn geheel wil overdragen dan dient voor deze naamswijziging toestemming te worden gevraagd bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016864.

9. Minimaal twee weken voor aanvang van de werkzaamheden moet melding worden gedaan van de datum van start van de werkzaamheden bij de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016864.

10. De werkzaamheden dienen te worden uitgevoerd onder begeleiding van een deskundige[1] op het gebied van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis.

11. De deskundige op het gebied van de huismus, de gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis houdt alle bevindingen bij in een logboek en heeft deze beschikbaar op het project. Daarnaast wordt het logboek uiterlijk twee weken na afronding van de werkzaamheden verstrekt aan de Provincie Gelderland, via e-mailadres post@gelderland.nl, onder vermelding van het zaaknummer 2017-016864. In het logboek wordt vermeld op welke data de deskundige aanwezig was, welke werkzaamheden zijn uitgevoerd en (indien van toepassing) hoeveel exemplaren en verblijfplaatsen van welke soorten op welke locatie zijn waargenomen.

Soortspecifieke voorschriften

12. Alle mitigerende maatregelen, zoals samengevat in tabel 4 onder het kopje ‘In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen’, de toelichting op de mitigerende maatregelen per woning zoals uiteengezet in Bijlage 2 en opgenomen in het toelichtende rapport “Aanvulling ontheffing Malburgen - werkpakketten definitief van De Groene Ruimte te Wageningen, december 2018” dienen te worden uitgevoerd.

[1] De provincie Gelderland verstaat onder een deskundige een persoon die voor de situatie, habitats en soorten ten aanzien waarvan hij of zij gevraagd is te adviseren en/of te begeleiden, aantoonbare ervaring en ((soort)specifieke) ecologische kennis heeft. De ervaring en kennis dient te zijn opgedaan doordat de deskundige:
- op HBO-, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie; en/of
- als ecoloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau, zoals bijvoorbeeld een bureau welke is aangesloten bij het Netwerk Groene Bureaus.

Met betrekking tot soorten of specifieke soorten kan als deskundige ook iemand worden aangemerkt die:
- op MBO-niveau een opleiding heeft afgerond met als zwaartepunt de Wet natuurbescherming, soortenherkenning en zorgvuldig handelen ten opzichte van die soorten; en/of
- zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij en werkzaam voor de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals bijvoorbeeld Zoogdiervereniging, RAVON, Stichting Das en Boom, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch Genootschap, KNNV, NJN, IVN, EIS Nederland, FLORON, SOVON, STONE, Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, De Landschappen en Stichting Beheer Natuur en Landelijk gebied) en/of zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenmonitoring en/of -bescherming.

13. De deskundige begeleidt in elk geval het plaatsen of aanbrengen van mitigerende maatregelen en het ongeschikt maken van verblijfplaatsen. De volgende afspraken over ecologische begeleiding gelden:
    - Er is overleg met de deskundige vooraf bij het bepalen van planning en uitvoering van de werkzaamheden;
    - Het aanbrengen van permanente verblijfplaatsen en keuring van de voorzieningen gebeurt onder begeleiding van de deskundige;
    - Het verwijderen van tijdelijke verblijfplaatsen gebeurt onder begeleiding van de deskundige;
    - Bij verandering van de planning en bij calamiteiten wordt meteen contact opgenomen met de deskundige.

BEOORDELING VAN DE AANVRAAG

Project
Volkshuisvesting Arnhem is bezig met het renoveren en vernieuwen van haar woningbestand in de Arnhemse wijk Malburgen. De wijk Malburgen is na de Tweede Wereldoorlog ontstaan en veel woningen voldoen niet meer aan de eisen van deze tijd. Vandaar dat voor de hele wijk een herontwikkeling plaatsvindt, die varieert van sloop en nieuwbouw, dakvervanging en gevelisolatie tot verduurzamingsaanpassingen. De begrenzing van de wijk Malburgen wordt gevormd door de volgende wegen: Eldenseweg - Batavierenweg/Pleijweg - Malburgse Bandijk (zie bijgevoegde figuur 1 in Bijlage 1). In tabel 2 is een overzicht gegeven van de werkzaamheden die gepland zijn voor de delen van de wijk, waarvoor nu een ontheffing wordt aangevraagd. De ligging van het projectgebied met de delen van de woningen waarvoor nu een ontheffing wordt aangevraagd, is aangegeven in figuur 1 en 2 van Bijlage 1.

Met name het vervangen van bestaande daken, gevelisolatie en sloop gevolgd door nieuwbouw heeft een grote impact op de functie van nest- en verblijfslocaties van beschermde, gebouwbewonende soorten. Daardoor kunnen nestlocaties en verblijfplaatsen van de huismus, gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis verdwijnen.
De start van de werkzaamheden, waarvoor de voorliggende ontheffing betrekking op heeft, is gepland in de loop van 2019. De planning van de werkzaamheden zal zodanig worden ingericht, dat aanwezige (beschermde) flora en fauna hiervan zo min mogelijk schade ondervinden.

Tabel 2: Overzicht van de gebiedsdelen, waar sloop (sl), nieuwbouw (nb) of onderhoud (oh) aan de orde is in de fase 2018 tot en met 2022.

Projecten: fasering 2018-2022		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
WHw1 - Wheme: Immerloo (nb)		X			
Whw2 - Wheme: Eimersweide (nb)		X			
Bw3 - Charley Bosveldhof (nb)		X			
WW4 - Bouwterrein (nb)		X			
WW11 - Gelderse Rooslaan (nb)			X	X	
WHw3 - Wheme: Eimerseiland (nb)		X			
Ov1	Hobbit (sl/nb)		X		
	gymzaal (sl/nb)		X		
TECH 1142 - Morgensterstr			X		
TECH 1144 - Ereprijslaan (oh)					X
TECH 1170 - Kamilleplein (oh)			X		
TECH 1184-02 - Keurvorstlaan (oh)			X		
TECH 1163 - Kamillehof (oh)			X		

Projecten: fasering 2018-2022		2018	2019	2020	2021
TECH 1181 - Pijlkruidstraat e.o. (oh)			X		
TECH 1183-01 - Biezenlaan e.o. (oh)			X		
MW3 - Veerpolderstraat-Barbeelstraat (nb)		X	X		
MW7 - Distellaan (nb)		X	X		
TECH1141 - Hazelaarstraat			(X)		
TECH 1167 - Kleefkruidstraat e.o. (oh)			X	X	
TECH 1145-01 - Heermoesstraat-01 (oh)			X		
TECH 1145-02 - Heermoesstraat-02 (oh)				X	
TECH 1147 - Madelievenstraat (oh)			X		
WW3 - bosperceel/ watergang /braak (nb)			X	X	
TECH 1199-01/04 - Flats Immerloo (oh)			X		
Dw1 - Gelderse Rooslaan / Vlierstraat (oh)			X	X	
Nijmeegseweg - midden- en zijbermen (nb)			X	X	X
Rijnhalcomplex	Kavel C (nb)		X	X	X
	Kavel B (nb)			X	X

Onderzoek

In de aanvraag beschreven wijze van uitvoering van het onderzoek

In 2016, 2017 en 2018 zijn de volgende soorten(groepen) geïnventariseerd:

- vleermuizen;
- jaarrond beschermde nesten: huismus, gierzwaluw en overige soorten;
- rugstreeppad;
- grote modderkruiper;
- beschermde planten.

Andere beschermde soorten zijn in de onderzochte deelgebieden uitgesloten op basis van het ontbreken van geschikt habitat en op basis van gegevens over het voorkomen van soorten, zoals de NDFF.

De inventarisaties hebben plaatsgevonden volgens het Vleermuisprotocol van het Netwerk Groene Bureaus (2017) en volgens de methoden beschreven in de Kennisdocumenten huismus en gierzwaluw van BIJ12. Een uitgebreide omschrijving van de werkwijze en resultaten van de inventarisaties is opgenomen in "*Flora- en faunaonderzoek 2016-2017 Malburgen (Arnhem). De Groene Ruimte, Wageningen. Projectnummer 16723, eindrapport, november 2017*".

In de aanvraag beschreven ecologische waarden

Tijdens het onderzoek zijn in het plangebied nestlocaties van de huismus en gierzwaluw en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis aangetroffen. Een overzicht van het aantal aanwezige nestlocaties of verblijfplaatsen, is te vinden in tabel 3.

Tabel 3: Overzicht van aangetroffen nestlocaties en verblijfplaatsen van resp. huismus, gierzwaluw en gewone en ruige dwergvleermuis.

Projecten: waargenomen aantallen		Aantal nesten	Aantal nesten	Aantal verblijfplaatsen (betreft zomer- en paarverblijven, die ook dienst kunnen doen als winterverblijf)		Overige aangetroffen te beschermen onderdelen
		huismus	gierzwaluw	gewone dwerg-vleermuis	ruige dwerg-vleermuis	
TECH 1142 - Morgensterstraat		4	2	2	0	
TECH 1144 - Ereprijslaan		11	0	7-9		
TECH 1145-01 - Heermoesstraat01		45	2	12		
TECH 1145-02 - Heermoesstraat02		0	0	4		
TECH 1147 - Madelievenstraat		10	0	7		
TECH 1170 - Kamilleplein		0	0	0		
TECH 1184-02 - Keurvorstlaan		32	0	3	0	
WW3 - bosperceel/ watergang /braak		0	0	0	0	watergangen van belang als foerageergebied
WW4 - Bouwterrein		0	0	0	0	
WW11-Dw1 - Gelderse Rooslaan / Vlierpad		0	0	0	0	directe omgeving van belang als foerageergebied
MW3 – Veerpolderstraat Barbeelstraat		0	0	0	0	in nabijheid: essentiële vliegroute (kwelsloot) en jachtgebieden (Dijkzone)
MW7 - Distellaan		0	0	0	0	
WHw1 - Wheme: Immerloo		0	0	0	0	aangrenzende plas van groot belang als vliegroute en foerageergebied
Whw2 - Wheme: Eimersweide		0	0	0	0	
WHw3 - Wheme: Eimerseiland		0	0	0	0	aangrenzende plas van groot belang als vliegroute en foerageergebied
Bw3 - Charley Bosveldhof		0	0	0	0	in uitvoering
Nijmeegseweg - midden- en zijbermen		0	0	0	0	Middenberm: boomvalk: nest; gewone dwergvleermuis: vliegroute/foerageergebied
Rijnhalcomplex	Kavel C	0	0	0	0	complex als geheel is foerageergebied muv Rijnhal
	Kavel B	0	0	0	0	
Ov1	Hobbit	0	0	0	0	
	gymzaal	0	0	0	0	vliegroute langs gymzaal
TECH 1141 - Hazelaarstraat		0	0	3	0	
TECH 1163 - Kamillehof		0	2	1	0	
TECH 1199-01/04 - Flats Immerloo		0	0	6	1	
TECH 1181 - Pijlkruidstraat e.o.		6	0	0	0	
TECH 1183-01 - Biezenlaan e.o.		15	6	8	2	
TECH 1167 - Kleefkruidstraat e.o.		39	9	8	1	

Resumerend komen we in de onderzochte deelgebieden tot de volgende aantallen nesten en verblijfplaatsen.

Gewone dwergvleermuis
- In de geïnventariseerde deelgebieden zijn in totaal 62 à 64 vaste verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis aangetroffen. Dit zijn paarverblijfplaatsen en of zomerverblijfplaatsen die jaarrond in gebruik kunnen zijn. Deze verblijfplaatsen kunnen dus ook als winterverblijfplaats in gebruik zijn. In het plangebied zijn geen kolonie- of kraamverblijfplaatsen vastgesteld.
- Op basis van de 64 in de onderzochte deelgebieden vastgestelde verblijfplaatsen, wordt het totale aantal in Malburgen geschat op ca. 250.

Ruige dwergvleermuis
- In de onderzochte deelgebieden plangebied zijn vier vaste verblijfplaatsen van ruige dwergvleermuis aangetroffen.
- Het aantal in Malburgen jagende ruige dwergvleermuizen varieert naar schatting van enkele tientallen tot meer dan honderd individuen.

Huismus
- In de onderzochte deelgebieden zijn in 2017/2018 in totaal 162 nestlocaties van huismus aangetroffen. Vrijwel alle nesten bevinden zich onder dakpannen met als uitzondering nestplaatsen in nissen tussen betonnen balken bij Tech-1199-01/04 (Keurvorstlaan).
- In Malburgen komt een omvangrijke populatie huismussen voor. Naar schatting zijn in Malburgen 450 à 500 nesten aanwezig.

Gierzwaluw
- In de onderzochte deelgebieden zijn in 2017/2018 21 nestlocaties van gierzwaluw aangetroffen. De populatie bestaat uit verschillende deelpopulaties nabij de deelgebieden.
- In Malburgen wordt het totaal aantal gierzwaluwnesten geschat op circa 90.

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden
In onderstaande tabel 4 zijn de aangetroffen beschermde soorten, met broedgelegenheden, danwel verblijfplaatsen aangegeven en de effecten van de werkzaamheden op de aangetroffen beschermde soorten.

Tabel 4: Overzicht van aangetroffen soorten in het plangebied en de effecten van de werkzaamheden op de aangetroffen soorten.

Beschermde soorten	Aangetroffen in plangebied	Verstorende werkzaamheden	Planning start werkzaamheden
Huismus	162 nesten	• dakwerkzaamheden; • gevelwerkzaamheden.	Vanaf voorjaar 2019
Gierzwaluw	21 nesten	• dakwerkzaamheden; • gevelwerkzaamheden.	Vanaf voorjaar 2019
Vleermuizen	In totaal 68 verblijfplaatsen van gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis	• dakwerkzaamheden; • gevelwerkzaamheden; • kozijnen vervangen.	Vanaf voorjaar 2019
Overig	Geen	Geen	N.v.t.

In de aanvraag beschreven effecten van het project op de ecologische waarden
Door de renovatiewerkzaamheden worden, als gevolg van het uitvoeren van dak- en gevelwerkzaamheden en het vervangen van kozijnen:
- 162 nesten van de huismus mogelijk vernietigd;
- 21 nestlocaties van de gierzwaluw mogelijk vernietigd;
- 64 verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis vernietigd;
- 4 verblijfplaatsen van de ruige dwergvleermuis vernietigd.

In de aanvraag beschreven preventieve maatregelen om effecten te voorkomen

- Er zal voor de woningen met nesten en verblijfplaatsen, zoveel mogelijk gewerkt worden buiten de kwetsbare periode van de aanwezige beschermde soorten. Dat betekent dat er in het algemeen gewerkt kan worden vanaf begin november tot eind februari, mits vooraf de nestplaatsen en verblijfplaatsen ongeschikt zijn gemaakt en er voldoende vervangende nest- en verblijflocaties zijn aangeboden. De periode van begin november tot eind februari ligt buiten het broedseizoen, waardoor verstoring van broedende vogels (ook de soorten zonder jaarrond beschermde nesten) wordt voorkomen;
- Indien wel in het broedseizoen wordt gewerkt, dienen de nestlocaties en verblijfplaatsen van tevoren ongeschikt te worden gemaakt;
- Aantasting van foerageergebied of vliegroutes van vleermuizen wordt voorkomen door niet in schemer of 's nachts te werken of door met aangepaste (amberkleurige) verlichting te werken, die niet uitstraalt naar foerageerplekken.

In de aanvraag beschreven gedragscode

Uit de aanvraag blijkt dat geen gebruik gemaakt wordt van een gedragscode.
Nu preventieve maatregelen, ter voorkoming van overtreding van de in hoofdstuk 3 van de Wnb vermelde verboden, onvoldoende in deze aanvraag zijn opgenomen en er geen gedragscode van toepassing is, is voor het uitvoeren van de aangevraagde activiteit een ontheffing nodig.

In de aanvraag beschreven mitigerende maatregelen

Beschreven mitigerende maatregelen om negatieve effecten van de renovatiewerkzaamheden op de aanwezige nesten en verblijfplaatsen van de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis te voorkomen, kunnen worden onderverdeeld in:

1. Het nemen van tijdelijke mitigerende maatregelen;
2. Het ongeschikt maken van verblijfplaatsen of verjagen ruim vóór de ingreep;
3. Het vermijden van gevoelige perioden en verjagen tijdens ingreep;
4. Het creëren van permanente alternatieve nest- en verblijfplaatsen na de ingreep in te renoveren woningen.

De mitigerende maatregelen zijn opgenomen in de volgende tabel 5.

Tabel 5. Overzicht van de mitigerende maatregelen.

Aangevraagde soorten	**Tijdelijke mitigatie**	**Ongeschikt maken of verjagen vóór de ingreep**	**Vermijden gevoelige perioden**	**Permanente mitigatie**
Huismus	De maatregelen ten aanzien van tijdelijke nesten opgesomd in maatregelenpakketten D2, D4, D6 en D7, te vinden in Bijlage 2 en aantallen genoemd in tabel 6.	De maatregelen ten aanzien van het ongeschikt maken opgesomd in maatregelenpakketten D2, D4, D6 en D7, te vinden in Bijlage 2.	De maatregelen ten aanzien van vermijden gevoelige perioden opgesomd in maatregelenpakketten D2, D4, D6 en D7, te vinden in Bijlage 2.	De maatregelen ten aanzien van permanente nesten opgesomd in maatregelenpakketten D2, D4, D6 en D7, te vinden in Bijlage 2 en aantallen genoemd in tabel 6.
Gierzwaluw	De maatregelen ten aanzien van tijdelijke nesten opgesomd in maatregelenpakketten D3, D5, D6, D7, G2 en G3, te vinden in Bijlage 2 en aantallen genoemd in tabel 6.	De maatregelen ten aanzien van het ongeschikt maken opgesomd in maatregelenpakketten D3, D5, D6, D7, G2 en G3, te vinden in Bijlage 2.	De maatregelen ten aanzien van vermijden gevoelige perioden opgesomd in maatregelenpakketten D3, D5, D6, D7, G2 en G3, te vinden in Bijlage 2.	De maatregelen ten aanzien van permanente nesten opgesomd in maatregelenpakketten D3, D5, D6, D7, G2 en G3, te vinden in Bijlage 2 en aantallen genoemd in tabel 6..
Gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis	De maatregelen ten aanzien van tijdelijke verblijfplaatsen opgesomd in	De maatregelen ten aanzien van het ongeschikt maken van verblijfplaatsen	De maatregelen ten aanzien van het vermijden van gevoelige perioden	De maatregelen ten aanzien van permanente verblijfplaatsen

Aangevraagde soorten	Tijdelijke mitigatie	Ongeschikt maken of verjagen vóór de ingreep	Vermijden gevoelige perioden	Permanente mitigatie
	maatregelenpakketten D1, D4, D5, D7, G1, G3, G4 en K1, te vinden in Bijlage 2 en in tabel 6 en aantallen genoemd in tabel 6.	opgesomd in maatregelenpakketten D1, D4, D5, D7, G1, G3, G4 en K1, te vinden in Bijlage 2.	opgesomd in maatregelenpakketten D1, D4, D5, D7, G1, G3, G4 en K1, te vinden in Bijlage 2.	opgesomd in maatregelenpakketten D1, D4, D5, D7, G1, G3, G4 en K1, te vinden in Bijlage 2 en aantallen genoemd in tabel 6.

Voor de aantallen voorzieningen die moeten worden aangebracht is de volgende tabel van toepassing.

Tabel 6. Overzicht van de aantallen van te nemen mitigerende maatregelen in de vorm van tijdelijke en permanente voorzieningen.

Projecten: te compenseren aantallen nesten en verblijfplaatsen (compensatiefactoren: huismus x2; gierzwaluw x 5 en gewone en ruige dwergvleermuis x 4, t.o.v. aangetroffen aantallen)	Aantallen te compenseren nesten en verblijfplaatsen, zowel tijdelijke als permanente voorzieningen				Overige maatregelen
	huismus	gierzwaluw	gewone dwergvleermuis	ruige dwergvleermuis	
TECH 1142 - Morgensterstraat	8	10	8	0	
TECH 1144 - Ereprijslaan	22	0	36	0	
TECH 1145-01 - Heermoesstraat01	90	4	48	0	
TECH 1145-02 - Heermoesstraat02	0	0	16	0	
TECH 1147 - Madelievenstraat	20	0	28	0	
TECH 1170 - Kamilleplein	0	0	0	0	
TECH 1184-02 - Keurvorstlaan	64	0	12	0	
WW3 - bosperceel/ watergang /braak	0	0	0	0	watergangen van belang als foerageergebied => in stand houden
WW4 - bouwterrein	0	0	0	0	
WW11-Dw1 - Gelderse Rooslaan / Vlierpad	0	0	0	0	directe omgeving van belang als foerageergebied => in stand houden
MW3 - VeerpolderstraatBarbeelstraat	0	0	0	0	in nabijheid: essentiële vliegroute (kwelsloot) en jachtgebieden (Dijkzone) => in stand houden
MW7 - Distellaan	0	0	0	0	
WHw1 - Wheme: Immerloo	0	0	0	0	aangrenzende plas van groot belang als vliegroute en foerageergebied => in stand houden
Whw2 - Wheme: Eimersweide	0	0	0	0	
WHw3 - Wheme: Eimerseiland	0	0	0	0	aangrenzende plas van groot belang als vliegroute en foerageergebied => in stand houden
Bw3 - Charley Bosveldhof	0	0	0	0	in uitvoering
Nijmeegseweg - midden- en zijbermen	0	0	0	0	Middenberm: boomvalk: nest; gewone dwergvleermuis:

						vliegroute/foerageergebied => in stand houden
Rijnhalcomplex	Kavel C	0	0	0	0	complex als geheel is foerageergebied m.u.v. Rijnhal => in stand houden
	Kavel B	0	0	0	0	
Ov1	Hobbit	0	0	0	0	
	gymzaal	0	0	8	0	vliegroute langs gymzaal => in stand houden
TECH 1141 - Hazelaarstraat		0	0	4	0	
TECH 1163 - Kamillehof		0	10	4	0	
TECH 1199-01/04 - Flats Immerloo		0	0	24	4	
TECH 1181 - Pijlkruidstraat e.o.		12	0	0	0	
TECH 1183-01 - Biezenlaan e.o.		30	30	32	8	
TECH 1167 - Kleefkruidstraat e.o.		78	45	32	4	

In de aanvraag beschreven overtreding van verbodsbepalingen
Aan de hand van het voorgaande is in de aanvraag bepaald welke verbodsbepalingen worden overtreden. Dit is aangegeven in het aanvraagformulier. Er is ontheffing aangevraagd voor artikel 3.1 lid 2 en 4 en artikel 3.5 lid 2 en 4 voor resp. het opzettelijk storen van en vernielen en beschadigen van rustplaatsen of voortplantingsplaatsen van de huismus en gierzwaluw en het verstoren en het vernielen en beschadigen van rustplaatsen of voortplantingsplaatsen van de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. Ontheffing wordt verleend voor de soorten, verboden en belangen, zoals opgenomen in tabel 1.

Beoordeling door het bevoegde gezag
Beoordeling van de resultaten van het ecologisch onderzoek en de mitigerende maatregelen
Wij hebben het ecologisch onderzoek beoordeeld en wij zijn van mening dat het onderzoek op de juiste wijze is uitgevoerd en compleet is. De voorgestelde mitigerende maatregelen zijn voldoende. Aanvullend dient er zorgvuldig gehandeld te worden door in de meest gunstige periode de nesten en verblijfplaatsen voor de huismus, gierzwaluw, de gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis onbruikbaar te maken. De werkwijze is opgenomen in Bijlage 2 en wordt vastgesteld in overleg met de ecoloog.

Het is niet uit te sluiten, dat door de werkzaamheden aan de gevels en daken nestlocaties van de huismus en gierzwaluw en verblijfplaatsen van de gewone dwergvleermuis en de ruige dwergvleermuis verloren gaan.
Na de renovatiewerkzaamheden zijn er extra permanente nesten en verblijfplaatsen voor de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis aangebracht. Tijdens de werkzaamheden zijn voldoende tijdelijke verblijven in de directe omgeving aangeboden, terwijl er ook nog alternatieven zijn in vergelijkbare woningen in de omgeving. Hoewel er pas 3 maanden voorafgaande aan de werkzaamheden tijdelijke nestkasten voor de huismus zijn aangebracht, blijven op deze manier voldoende nestlocaties beschikbaar. De functionaliteit van de verblijfplaatsen voor de populaties van de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis blijft tijdens en na de werkzaamheden gegarandeerd.

Op basis van het voorgaande hebben wij bepaald voor welke aangevraagde soorten welke verbodsbepalingen worden overtreden. Deze zijn weergegeven in tabel 1. Voor deze soorten en verboden wordt de ontheffing verleend.

Andere bevredigende oplossing
In de aanvraag beschreven andere bevredigende oplossingen
Het vernieuwen en renoveren van het woningbestand in Malburgen is een grootschalige operatie, gericht op het gewenste niveau brengen van het woongenot, wooncomfort en energielabeling. Deze operatie is locatiegebonden. Het renoveren is een werkwijze waarbij in plaats van sloop, de levensverwachting van de woningen wordt verlengd en gezondheidsrisico's worden verminderd. Door renovatie en het aanbieden van tijdelijke en permanente alternatieven, blijven met de huidige werkwijze de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis behouden in het plangebied. In veel woningen worden permanente alternatieven aangebracht.

Beoordeling van de andere bevredigende oplossingen
Nietsdoen zou op termijn ook tot het verdwijnen van de verblijfplaats(en) leiden, omdat het woningbestand gedateerd is en zonder maatregelen tot sociaal ongewenste situaties zal leiden.

Conclusie
Er bestaat geen andere bevredigende oplossing.

Belang
In de aanvraag beschreven belang(en)
In de aanvraag is bepaald welk wettelijk belang op het project van toepassing is. Dit is aangegeven in tabel 1.

Er is aangevraagd op grond "Volksgezondheid en openbare veiligheid, met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten". De woningen zijn toe aan een grondige opknapbeurt of in sommige delen van Malburgen zelfs toe aan sloop en nieuwbouw.
Door de verouderde staat van de woningen bestaat het risico dat de woningen steeds minder gewild zijn bij huurders en dreigt er op den duur leegstand. Renovatie en sloop/nieuwbouw is gewenst om de wijk leefbaar te houden. Door de renovatie kan de levensduur van de woningen met enkele decennia verlengd worden. Naast verduurzaming en levensverlenging verbeteren de woningen ook van energielabel. Aanvrager geeft aan dat het een groot openbaar belang is om de doelen van het energieconvenant te behalen en daarmee bij te dragen aan het tegengaan van klimaatverandering. Het tegengaan van verdere klimaatverandering en het bijdragen aan het energieconvenant wordt niet alleen gezien als openbaar belang, maar ook als van belang voor de volksgezondheid en openbare veiligheid. Tevens werken de maatregelen in het voordeel van de volksgezondheid (tegengaan van bijvoorbeeld vochtproblemen en gevolgen van blootstelling aan asbest).

Beoordeling van belang(en)
Wij kunnen instemmen met het in de aanvraag beschreven belang. Het betreft het belang dat is weergegeven in tabel 1.

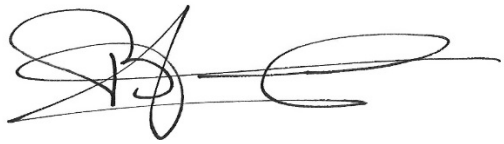
Gunstige staat van instandhouding
In de aanvraag beschreven effect op de staat van instandhouding van de desbetreffende soorten
Door het aanbieden van alternatieve verblijfplaatsen voor de huismus, gierzwaluw, gewone dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis aan kopgevels en onder dakoverstekken op vergelijkbare plekken als de huidige verblijfplaats(en) en door het aanwezig zijn én aanbieden van alternatieven tijdens de werkzaamheden, blijft de functionaliteit van het projectgebied voor de genoemde soorten als geheel vergelijkbaar met de uitgangssituatie.
Het uitvoeren van de maatregelen als bedoeld in de aanvraag leidt niet tot verslechtering van de staat van instandhouding van de genoemde soorten.

Conclusie
Gelet op het voorgaande kan de gevraagde ontheffing worden verleend.

OVERIGE VERPLICHTINGEN

Wij wijzen u erop dat u zelf verantwoordelijk bent voor het verkrijgen van eventueel benodigde ontheffingen, vergunningen of toestemmingen op grond van andere wet- en regelgeving.

Namens Gedeputeerde Staten van Gelderland,

Hans Boerdam
Teammanager Vergunningverlening

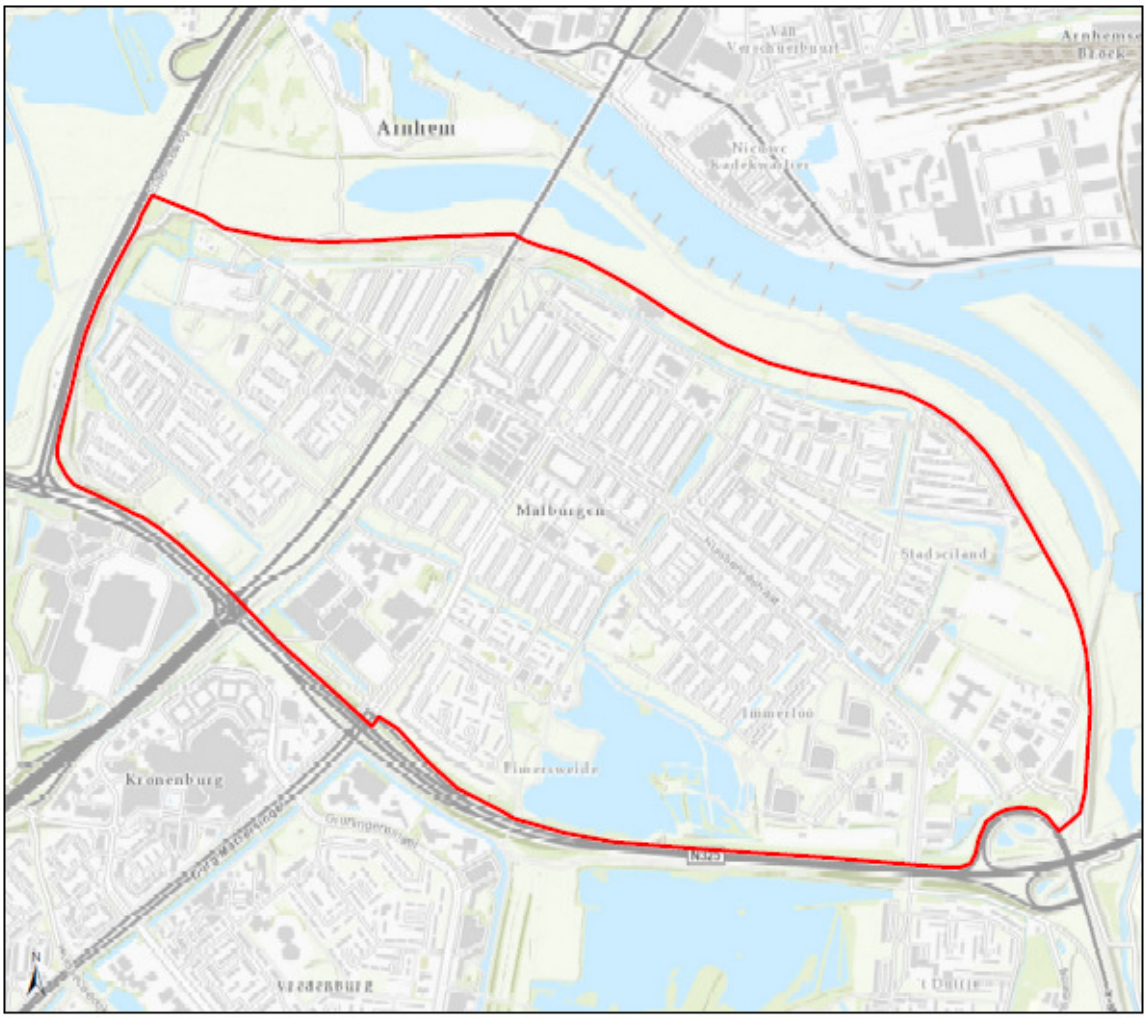
Beroep
Belanghebbenden kunnen binnen zes weken na dagtekening van het besluit hiertegen een beroepschrift indienen bij de rechtbank Gelderland (Postbus 9030, 6800 EM Arnhem). Zij die partij zijn in de hoofdzaak kunnen bij de voorzieningenrechter van de rechtbank Gelderland (Postbus 9030, 6800 EM Arnhem) een verzoek indienen om een voorlopige voorziening te treffen.

Voor individuele burgers (niet voor advocaten en ook niet voor gemachtigden namens een bedrijf of organisatie) bestaat de mogelijkheid digitaal beroep of een verzoek om een voorlopige voorziening in te dienen. Meer informatie kunt u vinden op .

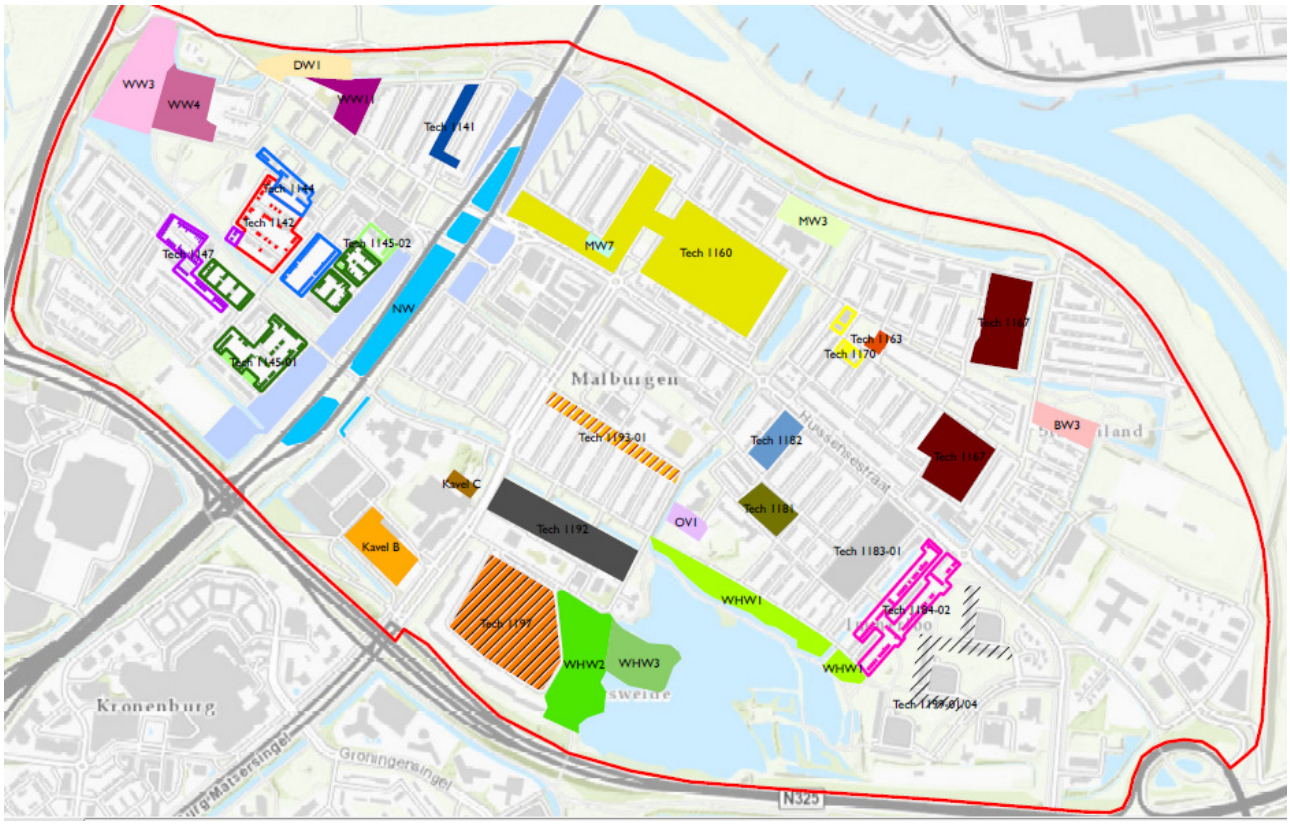
Voor het behandelen van een verzoek om een voorlopige voorziening wordt griffierecht geheven. Over de hoogte en de wijze van betalen van het griffierecht kunt u informatie verkrijgen bij de rechtbank Gelderland via telefoonnummer (088) 361 2000 of op .

Bijlagen:
- Bijlage 1: Kaart ligging plangebied
- Bijlage 2: Overzicht van te nemen maatregelen in de vorm van maatregelenpakketten

BIJLAGE 1: LIGGING PLANGEBIED MALBURGEN TE ARNHEM-ZUID.

Figuur 1: Ligging van het totale plangebied Malburgen in Arnhem-Zuid.

Legenda

- Bw3 - Charley Bosveldhof
- Dw1 - Gelderse Rooslaan / Vllerstraat
- Mw3 - Veerpolderstraat / Barbeelstraat
- Mw7 - Distellaan
- Nijmeegseweg - parkachtige herinrichting
- Nijmeegseweg - zijbermen
- Ov1 - Gymzaal en Hobbit
- Rijnhalcomplex - Kavel B
- Rijnhalcomplex - Kavel C
- WHw1 - Wheme: Immerloo
- WHw2 - Wheme: Elmerswelde
- WHw3 - Wheme: Elmerseiland
- WW3 - bosperceel / watergang / braak
- WW4 - bouwterrein
- WW11 - Gelderse Rooslaan (in uitvoering)
- Tech 1141 - Hazelaarstraat
- Tech 1142 - Morgensterstraat
- Tech 1144 - Ereprijslaan
- Tech 1145-01 - Heermoesstraat 01
- Tech 1145-02 - Heermoesstraat 02
- Tech 1147 - Madellevenstraat
- Tech 1160 - Vissenbuurt
- Tech 1163 - Kamillehof
- Tech 1167 - Kleefkruidstraat
- Tech 1170 - Kamilleplein
- Tech 1181 - Pijlkruidstraat
- Tech 1182 - Kroospad
- Tech 1183-01 - Blezenlaan e.o.
- Tech 1184-02 - Keurvorstlaan
- Tech 1192 - Wikkestraat e.o.
- Tech 1193-01 - Akkerwindestraat
- Tech 1197 - Siriusdreef e.o.
- Tech 1199-01/04 - Flats Immerloo

Figuur 2: Ligging van de deelgebieden in Malburgen te Arnhem-Zuid, waarvoor nu ontheffing wordt aangevraagd.

BIJLAGE 2 UITWERKING VAN WERKPAKKETTEN EN SCENARIO'S

WERKPAKKETTEN EN SCENARIO'S: MOGELIJKE EFFECTEN

De te nemen tijdelijke en permanente maatregelen zijn naar aard en aantal afhankelijk van de aantallen vastgestelde vaste verblijfplaatsen/jaarrond beschermde nesten en afhankelijk van de uit te voeren werkzaamheden. Er worden drie mogelijke werkpakketten voorzien, met per werkpakket een aantal scenario's (dakwerkzaamheden: 7 scenario's; gevelwerkzaamheden: 4 scenario's; kozijnen vervangen: 1 scenario). Welk scenario van toepassing is, wordt per woonblok afgeleid uit de combinatie van werkpakket en veldonderzoek. Voor een aantal scenario's is verstoring op voorhand uitgesloten; dat is met '☞' aangegeven. Scenario's waar verstoring niet is uit te sluiten en dus mitigerende maatregelen zijn vereist, zijn met '☞' aangegeven.

- **Dakwerkzaamheden**, incl. hemelwaterafvoeren (geheel vervangen en/of vanaf buitenzijde isoleren):
  - ☞ effect op enkel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen D1
  - ☞ effect op enkel jaarrond beschermde nesten van huismus..... D2
  - ☞ effect op enkel jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw D3
  - ☞ effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen enx op jaarrond beschermde nesten van huismus D4
  - ☞ effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en op jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw..... D5
  - ☞ effect op jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw en op jaarrond beschermde nesten van huismus D6
  - ☞ effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen, op jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw en op jaarrond beschermde nesten van huismus……. D7

- **Gevelwerkzaamheden** (buitenschil plaatsen/spouwmuurisolatie):
  - Kopgevel:
    - ☞ effect op enkel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen..... G1
    - ☞ effect op enkel jaarrond beschermde nesten gierzwaluw G2
    - ☞ effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen en op jaarrond beschermde nesten van gierzwaluw..... G3
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten huismus.
  - Voor- en achtergevel:
    - ☞ enkel effect op enkel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen G4
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten huismus;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten gierzwaluw.

- **Kozijnen vervangen**:
  - Geen spouwlatten aanwezig maar wel kieren tussen kozijn-muur:
    - ☞ enkel effect op enkel vaste verblijfplaatsen van vleermuizen K1
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten huismus;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten gierzwaluw.
  - Wel spouwlatten aanwezig:
    - ☞ geen effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten huismus;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten gierzwaluw.
  - Geen spouwlatten aanwezig maar ook geen kieren tussen kozijn-muur:
    - ☞ geen effect op vaste verblijfplaatsen van vleermuizen;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten huismus;
    - ☞ geen effect op jaarrond beschermde nesten gierzwaluw.

MITIGATIE DOOR ECOLOGISCHE FASERING VAN WERKZAAMHEDEN.

Vleermuizen
In verschillende scenario's is sprake van 'actieve vleermuistijd'. Dat is van belang omdat vleermuizen een gewenningsperiode nodig hebben voor aangebrachte voorzieningen. De 'actieve vleermuistijd' loopt van 1 april t/m 31 oktober; de andere vijf maanden zijn vleermuizen over het algemeen niet actief; deze niet-actieve periode mag daarom niet worden geteld als gewenningsperiode. In de volgende tabel is aangegeven wanneer mitigerende voorzieningen aangebracht moeten worden bij start van de verstorende werkzaamheden in een bepaalde maand van 2019. Voor de volgende jaren geldt deze tabel ook, uiteraard met aanpassing van jaartallen.

Vleermuizen

Vleermuizen	Niet actief			Actieve periode vleermuizen							Niet actief	
start	jan '19	feb '19	mrt '19	apr '19	mei '19	juni '19	juli '19	aug '19	sep '19	okt '19	nov '19	dec '19
mitigatie	mei '18	mei '18	mei '18	mei '18	juni '18	juli '18	aug '18	sep '18	okt '18	apr '19	mei '19	mei '19

Gierzwaluw
In verschillende scenario's is sprake van 'ruim voor aanvang werkzaamheden'.
Daarbij worden twee situaties onderscheiden:

A. Werkzaamheden waarbij maximaal 10 nesten verloren gaan.
   De mitigerende maatregelen (voorzieningen en ongeschikt maken bestaande nestlocaties) moeten uiterlijk 1 april van het jaar waarin werkzaamheden starten uitgevoerd zijn.
B. Werkzaamheden waarbij een kolonie (> 10 paartjes) of > 10 nesten verloren gaan.
   De mitigerende voorzieningen zijn bij voorkeur één volledig broedseizoen voordat de werkzaamheden start van de werkzaamheden al aanwezig; ontoegankelijk maken van potentiële nestlocaties dient uiterlijk 1 april (direct voor het broedseizoen) gerealiseerd te zijn.

In de volgende tabellen is aangegeven wanneer mitigerende voorzieningen aangebracht moeten worden bij start van de verstorende werkzaamheden in een bepaalde maand van 2019. Voor de volgende jaren gelden deze tabel ook, uiteraard met aanpassing van jaartallen.

A. Werkzaamheden waarbij maximaal 10 nesten van de gierzwaluw verloren gaan.

A	Afwezig			Aanwezig							Afwezig	
start	jan '19	feb '19	mrt '19	apr '19	mei '19	juni '19	juli '19	aug '19	sep '19	okt '19	nov '19	dec '19
mitigatie	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '20	apr '20

B. Werkzaamheden waarbij kolonies of > 10 nesten van de gierzwaluw verloren gaan.

B	Afwezig			Aanwezig							Afwezig	
start	jan '19	feb '19	mrt '19	apr '19	mei '19	juni '19	juli '19	aug '19	sep '19	okt '19	nov '19	dec '19
voorzie-ningen	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '18	apr '19	apr '19
ongeschikt maken	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '19	apr '20	apr '20

Voor alle werkpakketten geldt dat de werkplanning in overleg met een ecoloog wordt opgesteld.

D1 – Uitsluitend vleermuizen: verblijfplaatsen (geen kraamkolonie)

Zie ook tabel bij mitigatie bij werkzaamheden.

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Ongeschikt maken:
- week vóór aanvang werkzaamheden: bij minimaal drie avonden met een avondtemperatuur > 10℃:
  - daken met vleermuisverblijfplaatsen overspannen met netten:
  - na drie dagen check op vleermuisactiviteit:
    - geen vleermuisactiviteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel vleermuisactiviteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in overleg met de ecoloog.

D2: uitsluitend huismus.

Tijdelijke huismusvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- uiterlijk drie maanden voor aanvang werkzaamheden:
  - 2 nestkasten (NK GZ 08 (Vivara-pro)) per verstoorde nestlocatie, binnen 200m;
- uiterlijk 1 week voorafgaand aan werkzaamheden, buiten de broedperiode van huismussen (half februari - half september):
  - ongeschikt maken voor huismus: onderste drie rijen pannen verwijderen én ruimte onder hoger gelegen pannen ontoegankelijk maken via tijdelijke (pan)latten. Weersomstandigheden: droog en temperatuur boven vriespunt.

Permanente huismusvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- bij voorkeur:
  - geen vogelschroot toepassen zodat huismus onder de dakpannen kan komen **óf**
  - vogelschroot onder de 3e rij dakpannen plaatsen;
- alternatief:
  - minimaal 2 geïntegreerde voorzieningen (IB GZ03 of IB GZ 04, beide Vivara Pro).

D3: uitsluitend gierzwaluw.

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

Tijdelijke gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- ruim voor aanvang van de werkzaamheden:
  - 5 nestkasten (NK GZ 08) per verstoorde nestlocatie gierzwaluw;
- (uiterlijk) april in jaar aanvang werkzaamheden:
  - (potentiële) nestlocaties gierzwaluw elk afzonderlijk ontoegankelijk maken door invliegopeningen af te dichten/timmeren en, bij openingen over langere lengtes onder bijv. dakranden, afdichten m.b.v. (vijver)folie.

Permanente gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

D4: zowel vleermuizen als huismus, geen gierzwaluw

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

D4 - Vleermuizen: wel verblijfplaatsen, geen kraamkolonie; nestlocatie(s) huismus

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.
- uiterlijk drie maanden voor aanvang werkzaamheden:
  - tijdelijke voorzieningen t.b.v. huismus: binnen 200m, 2 voorzieningen per verstoorde verblijfplaats van het type NK GZ 08 (Vivara).

Ongeschikt maken:
- minimaal week voorafgaand aan werkzaamheden, waarvan drie avonden (avondtemperatuur > 10℃): **én** in de periode medio september tot uiterlijk medio februari (na afloop oude broedseizoen en voor aanvang nieuwe broedseizoen huismus) **én** met in achtneming voldoende gewenningstijd:
  - ongeschikt maken voor huismus: onderste drie rijen pannen verwijderen én ruimte onder hoger gelegen pannen ontoegankelijk maken via tijdelijke (pan)latten.
  - 3 dagen daarna: ongeschikt maken voor vleermuizen: daken overspannen met netten;
  - na drie dagen (na ongeschikt maken voor vleermuizen): check op vleermuisactiviteit:
    - geen vleermuisactiviteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel vleermuisactiviteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in overleg met de ecoloog.

Permanente huismusvoorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- bij voorkeur:
  - geen vogelschroot toepassen zodat huismus onder de dakpannen kan komen **óf**
  - vogelschroot onder de 3e rij dakpannen plaatsen;
- alternatief:
  - minimaal 2 geïntegreerde voorzieningen (IB GZ03 of IB GZ 04, beide Vivara Pro).

D5: zowel vleermuizen als gierzwaluw, geen huismus

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

D5 - Vleermuizen: verblijfplaatsen, geen kraamkolonie; nestlocatie(s) gierzwaluw

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Tijdelijke gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde nestlocatie gierzwaluw:
- ruim voor aanvang van de werkzaamheden per verstoorde nestlocatie gierzwaluw:
  - 5 nestkasten (NK GZ 08 Nestkast gierzwaluw) per verstoorde nestlocatie;
- minimaal week voorafgaand aan werkzaamheden, waarvan drie avonden (avondtemperatuur > 10℃): **én** in de periode medio augustus tot uiterlijk april februari (na afloop oude broedseizoen en voor aanvang nieuwe broedseizoen gierzwaluw) **én** met in achtneming voldoende gewenningstijd vleermuizen:
  - ongeschikt maken (vleermuizen, gierzwaluw): daken overspannen met gladde folie;
  - na drie dagen na ongeschikt maken: check op vleermuis- en gierzwaluwactiviteit:
    - geen activiteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel activiteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in overleg met de ecoloog.

Permanente gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

D6: zowel huismus als gierzwaluw, maar geen vleermuizen.

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- ruim voor de aanvang van de werkzaamheden:
  - tijdelijke voorzieningen voor gierzwaluw: 5 nestkasten (NK GZ 08 Nestkast gierzwaluw) per verstoorde nestlocatie;
- uiterlijk drie maanden voor aanvang werkzaamheden (droog, temperatuur boven vriespunt);
  - tijdelijke voorzieningen t.b.v. huismus: binnen 200m, 2 voorzieningen per verstoorde nestlocatie, type NK GZ 08;
- minimaal 1 week voorafgaand aan werkzaamheden
  én in de periode medio september tot uiterlijk medio februari (na afloop oude broedseizoen en voor aanvang nieuwe broedseizoen huismus en gierzwaluw)
  én met in achtneming voldoende gewenningstijd:
  - ongeschikt maken voor huismus: onderste drie rijen pannen verwijderen én ruimte onder hoger gelegen pannen ontoegankelijk maken via tijdelijke (pan)latten.
  - 3 dagen daarna: ongeschikt maken (gierzwaluw) daken overspannen met gladde folie.

óf:
- (potentiële) nestlocaties huismus en gierzwaluw elk afzonderlijk ongeschikt maken.

Permanente voorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- huismus: per verstoorde nestlocatie:
  - voorkeur:
    - geen vogelschroot toepassen zodat huismus onder de dakpannen kan komen **óf**
    - vogelschroot onder de 3e rij dakpannen plaatsen;
  - alternatief:
    - minimaal 2 geïntegreerde voorzieningen (IB GZ03 of IB GZ 04, beide Vivara Pro).
- gierzwaluw: per verstoorde nestlocatie
    - minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

D7: zowel vleermuizen als huismus als gierzwaluw

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

D7 - Vleermuizen: verblijfplaatsen, geen kraamkolonie; nestlocaties van huismus en gierzwaluw

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde nestlocatie/verblijfplaats:
- ruim voor de aanvang van de werkzaamheden:
  - 5 nestkasten (NK GZ 08) per verstoorde nestlocatie van gierzwaluw;
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Ongeschikt maken:
- (uiterlijk) april in jaar aanvang werkzaamheden:
  - (potentiële) nestlocaties gierzwaluw elk afzonderlijk ontoegankelijk maken door invliegopeningen af te dichten/timmeren en, bij openingen over langere lengtes onder bijv. dakranden, afdichten m.b.v. (vijver)folie.
- uiterlijk drie maanden voor aanvang werkzaamheden;
  - tijdelijke voorzieningen t.b.v. huismus: binnen 200m, 2 voorzieningen per verstoorde nestlocatie, nestkasten van het type NK GZ 08;
- minimaal week voorafgaand aan werkzaamheden, waarvan drie avonden (avondtemperatuur > 10℃):
  én in de periode medio september tot uiterlijk medio februari (na afloop oude broedseizoen en voor aanvang nieuwe broedseizoen huismus en gierzwaluw)
  én met in achtneming voldoende gewenningstijd:
  - ongeschikt maken voor huismus: onderste drie rijen pannen verwijderen én ruimte onder hoger gelegen pannen ontoegankelijk maken via tijdelijke (pan)latten.
  - 3 dagen daarna: ongeschikt maken (vleermuizen, gierzwaluw): daken overspannen met gladde folie;
  - na drie dagen na ongeschikt maken voor vleermuizen: check op vleermuisactiviteit:
    - geen activiteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel activiteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde nestlocatie/verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten;
- huismus - per verstoorde nestlocatie:
  - voorkeur:
    - geen vogelschroot toepassen zodat huismus onder de dakpannen kan komen óf
    - vogelschroot onder de 3e rij dakpannen plaatsen;
  - alternatief:
    - minimaal 2 geïntegreerde voorzieningen (IB GZ03 of IB GZ 04, beide Vivara Pro).
- gierzwaluw:
  - minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

GEVELWERKZAAMHEDEN (buitenschil of spouwmuurisolatie)

Voor werkzaamheden aan de kopgevel zijn drie scenario's (G1 t/m G3) mogelijk; voor werkzaamheden aan voor- of achtergevel is één scenario (G4) mogelijk.

G1 (kopgevel): uitsluitend vleermuizen

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

G1 - Vleermuizen: geen kraamkolonie

Tijdelijke vleermuisvoorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Ongeschikt maken van verblijfplaatsen:
- minimaal drie avonden (avondtemperatuur > 10°C):
  - (potentiële) in/uitvliegopeningen vleermuizen afflappen.
  - drie dagen na afflappen: check op vleermuissactiviteit:
    - geen activiteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel activiteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in samenwerking met ecoloog.

G2 (kopgevel): uitsluitend gierzwaluw.

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- één seizoen voor de aanvang van de werkzaamheden:
  - 5 nestkasten (NK GZ 08) per verstoorde nestlocatie;
- (uiterlijk) april in jaar aanvang werkzaamheden:
  - (potentiële) nestlocaties gierzwaluw elk afzonderlijk ontoegankelijk maken door invliegopeningen af te dichten/timmeren en, bij openingen over langere lengtes onder bijv. dakranden, afdichten m.b.v. (vijver)folie.

Permanente voorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- gierzwaluw:
  - minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

G3 (kopgevel): zowel vleermuizen als gierzwaluw, geen huismus

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

G3 - Vleermuizen: verblijfplaatsen, geen kraamkolonie; nestlocatie(s) gierzwaluw

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Tijdelijke gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- ruim voor aanvang van de werkzaamheden:
  - 5 nestkasten (NK GZ 08) per verstoorde nestlocatie gierzwaluw;
- (uiterlijk) april in jaar aanvang werkzaamheden:
  - (potentiële) nestlocaties gierzwaluw elk afzonderlijk ontoegankelijk maken door invliegopeningen af te dichten/timmeren en, bij openingen over langere lengtes onder bijv. dakranden, afdichten m.b.v. (vijver)folie.

Ongeschikt maken:
- minimaal drie avonden (avondtemperatuur > 10℃):
  - (potentiële) in/uitvliegopeningen vleermuizen afflappen.
  - drie dagen na afflappen: check op vleermuissactiviteit:
    - geen activiteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel activiteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:

Permanente gierzwaluwvoorzieningen per verstoorde nestlocatie:
- minimaal vijf permanente geïntegreerde voorzieningen: IB GZ03 of IB GZ 04, (beide Vivara Pro).

G4 (voor/achtergevel): uitsluitend vleermuizen

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

G4 - Vleermuizen: verblijfplaatsen, geen kraamkolonie

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Ongeschikt maken:
- week vóór aanvang werkzaamheden: bij minimaal drie avonden met een avondtemperatuur > 10℃:
  - daken met vleermuisverblijfplaatsen overspannen met netten:
  - na drie dagen check op vleermuisactiviteit:
    - geen vleermuisactiviteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel vleermuisactiviteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in overleg met de ecoloog.

KOZIJNEN VERVANGEN (geen spouwlatten, maar wel kieren tussen kozijn-muur)

Het vervangen van kozijnen is alleen bij voor- en achtergevels aan de orde; alleen als er géén spouwlatten en wél kieren zijn, is er een mogelijk effect op vleermuizen.

K1: uitsluitend vleermuizen

K1 - Vleermuizen: verblijfplaatsen, geen kraamkolonie

Zie ook tabellen bij mitigatie bij werkzaamheden.

Tijdelijke voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- een half jaar actieve vleermuistijd voor start werkzaamheden:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type Beaumaris Maxi (Vivara) per verstoorde verblijfplaats **óf** 2 kasten type Beaumaris Maxi plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - aan (blinde) gevels van naburige woonblokken;
  - binnen een straal van 200m van de oorspronkelijke verblijfplaatsen;
  - buiten de invloedssfeer van de handeling;
  - geen verlichting op de kasten.

Ongeschikt maken:
- week vóór aanvang werkzaamheden: bij minimaal drie avonden met een avondtemperatuur > 10℃:
  - daken met vleermuisverblijfplaatsen overspannen met netten:
  - na drie dagen check op vleermuisactiviteit:
    - geen vleermuisactiviteit: werkzaamheden kunnen aanvangen;
    - nog wel vleermuisactiviteit: voorzieningen controleren, waar nodig aanpassen en na opnieuw drie dagen nogmaals controleren.

Permanente voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
- vleermuizen: minimaal vier permanente geïntegreerde voorzieningen per verstoorde verblijfplaats:
  - gewone dwergvleermuis: 4 kasten type IBVL01 (Vivara) per verstoorde verblijfplaats (tijdelijke voorziening) **óf** 2 kasten type IBVL01 plus 2 keramische Tichelaar-kasten (ook geschikt voor ruige dwergvleermuis) per verstoorde verblijfplaats;
  - ruige dwergvleermuis: 4 keramische Tichelaar-kasten per verstoorde verblijfplaats;
  - in plaats van het toepassen van bovengenoemde kant-en-klare voorzieningen kan ook tot inbouwmaatwerk worden besloten in overleg met de ecoloog.

16723

de groene ruimte

Flora- en faunaonderzoek 2016-2017 Malburgen (Arnhem)

Colofon

Titel . . . . . : Flora- en faunaonderzoek 2016-2017 Malburgen (Arnhem)

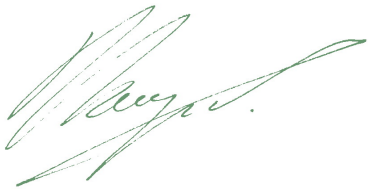
Projectnummer: . . : 16723

Opdrachtgever . . . : Volkshuisvesting Arnhem
Postbus 5229
6802 EE Arnhem

Datum . . . . . : 27 november 2017
Status rapport . . . : eindrapport
Bestand . . . . . : 16723 - eindrapport vs 1.0.wpd

Opdrachtnemer . . : De Groene Ruimte BV
Postbus 400
6700 AK Wageningen
tel. 0317-423969
dgr@dgr.nl www.dgr.nl

Handtekening voor akkoord directie,
Naam . . . . . : ir. P.A.W.M. Raaijmakers
Handtekening: . . . :

Auteursrecht . . . . : De auteursrechten van dit rapport rusten bij zowel opdrachtgever als opdrachtnemer, tenzij schriftelijk anders is/wordt overeengekomen. Alleen degenen bij wie het auteursrecht rust zijn gerechtigd het rapport voor eigen gebruik te vermenigvuldigen, te verspreiden of toe te passen, alsook om het ter informatie aan derden openbaar te maken tegen onderling (= zij bij wie het auteursrecht rust) overeengekomen voorwaarden (kosten, citeren, gebruiken, wijzigen etc).

Aansprakelijkheid . : Raadpleging van en eventuele verdere handelingen met/op basis van het door De Groene Ruimte BV geleverde product vallen buiten elke verantwoordelijkheid van opdrachtgever en/of De Groene Ruimte BV.

NGB
de groene ruimte
is lid van het
Netwerk Groene Bureaus

Oxfam Novib
de groene ruimte steunt
Oxfam Novib in het mogelijk
maken van microfinanciering

INHOUD

1. INLEIDING 2

2. WERKWIJZE 3
   2.1. Te inventariseren deelgebieden 3
   2.2. Inventarisatiemethodieken 5

3. RESULTATEN PER DEELGEBIED 7
   3.1. TECH 1142 - Morgensterstraat 7
   3.2. TECH 1144 - Ereprijslaan 9
   3.3. TECH 1145-01 - Heermoesstraat 11
   3.4. TECH 1145-02 - Heermoesstraat 13
   3.5. TECH 1147 - Madelievenstraat 15
   3.6. TECH 1170 - Kamilleplein 17
   3.7. TECH 1184-02 - Keurvorstlaan 19
   3.8. Mw3 - Veerpolderstraat/Barbeelstraat 21
   3.9. Mw7 - Distellaan 23
   3.10. Ww3 - bosperceel, watergangen en braakliggend terrein 25
   3.11. Ww4 - bouwterrein 29
   3.12. Ww11 - Gelderse Rooslaan - Vlierpad 31
   3.13. Dw1 - Gelderse Rooslaan 33
   3.14. Whw1 - Immerloodijk 35
   3.15. Whw2 - Eimersweide 37
   3.16. Whw3 - Eimerseiland 39
   3.17. Bw3 - Charley Bosveldhof 41
   3.18. Nijmeegseweg - parallelle en middenbermen 42
   3.19. Rijnhalcomplex 45
   3.20. Ov1 - wijkcentrum 'De Hobbit' en gymzaal 48

4. RESULTATEN PER SOORTENGROEP 51
   4.1. Flora 51
   4.2. Huismus 52
   4.3. Gierzwaluw 53
   4.4. Overige jaarrond beschermde nesten 53
   4.5. Vleermuizen 54
   4.6. Rugstreeppad 56
   4.7. Steenmarter 56
   4.8. Grote modderkruiper 56

BRONNEN 57

Bijlagen

Bijlage 1. Eerder verleende ontheffingen flora- en faunawet (samenvatting).
Bijlage 2. Overzicht veldbezoeken
Bijlage 3. eDNA onderzoek naar grote modderkruiper.

Kaart: flora.
Kaart: Vleermuizen.

1. INLEIDING

De Arnhemse wijk Malburgen ondergaat sinds ca. 2000 een grootscheepse herontwikkeling. Voor deze herontwikkeling zijn in het kader van de toenmalige Flora- en faunawet diverse opeenvolgende ontheffingen[1)] afgegeven voor het verstoren van beschermde verblijfplaatsen en jaarrond beschermde nesten. De nu lopende ontheffing is afgegeven voor de periode 1-1-2013 t/m 31-12-2017. De herontwikkeling van Malburgen wordt niet voor eind 2017 afgerond. Op basis van de bestaande ecologische kennis over Malburgen kan worden verwacht dat door de verschillende nog te plegen handelingen beschermde soorten en jaarrond beschermde nesten worden verstoord. Voordat verstorende werkzaamheden kunnen aanvangen dient in het kader van de Wet natuurbescherming voor alle verstorende werkzaamheden een ontheffing voor de komende periode verkregen te zijn.

Om een aanvraag voor de nieuwe ontheffing 2018-2022 ecologisch goed te kunnen onderbouwen is in gezamenlijke opdracht van Volkshuisvesting Arnhem en de gemeente Arnhem in 2016 en 2017 een uitgebreid ecologisch onderzoek verricht. Het onderzoek heeft zich toegespitst op de locaties waar in de periode 2018 - 2022 groot onderhoud aan de daken zal worden gepleegd en op locaties waar in de periode 2018 - 2022 nieuwbouw is voorzien.

In hoofdstuk 2 is per soort(engroep) de gehanteerde inventarisatiemethodes toegelicht. Ook wordt in dat hoofdstuk een overzicht gegeven van de onderzochte deelgebieden en de per deelgebied onderzochte soort(engroepen). Soorten(groepen) die voor een bepaald deelgebied níet zijn genoemd, konden op voorhand worden uitgesloten op basis van de kennis over soorten in relatie tot de terreinsituatie. De resultaten worden in hoofdstuk 3 per deelgebied en in hoofdstuk 4 per soort(engroep) besproken.

1) FEF/27B/2002/063A D.D.. 19-1-2004; FF75C/2006/0130 D.D. 31-8-2006; FF75C/2006/0130A D.D. 18-9-2006; FF/75C/2007/0325 D.D. 8-1-207; FF/75C/2007/0325A D.D. 25-5-2009; FF/75C/2007/0325B D.D. 27-2-2012; FF75C/2009/0037B; FF75C/2012/0231; FF75C/2012/0231B; zie ook bijlage 1.

2. Werkwijze

2.1. Te inventariseren deelgebieden

Er zijn twee soorten deelgebieden te onderscheiden: gebieden waar nieuwbouw en herinrichting zal plaatsvinden en gebieden waar dakvervanging zal plaatsvinden.

Renovatiegebieden

Er zijn door Volkshuisvesting Arnhem zeven gebieden onderscheiden waar in de periode 2018 - 2022 dakvervanging zal plaatsvinden:
- Tech 1142 - Morgensterstraat (2018);
- Tech 1144 - Ereprijslaan (2018);
- Tech 1145-01 - Heermoesstraat (2019);
- Tech 1145-02 - Heermoesstraat (2019);
- Tech 1147 - Madelievenstraat (2019);
- Tech 1170 - winkelwoningen Kamilleplein (2018);
- Tech 1184-02 - Keurvorstlaan (2018).

Nieuwbouw- en herinrichtingsgebieden

Door Volkshuisvesting Arnhem wordt in de volgende deelgebieden in de periode 2018 - 2022 nieuwbouw voorzien:
- MW3 - Veerpolderstraa/barbeelstraat (2019);
- MW7 - Distellaan (2019);
- Ww3 - bosterrein/watergang;
- Ww4 - bouwterrein;
- Ww11 - Gelderse Rooslaan/Vlierpad;
- Dw1 - Gelderse Rooslaan;
- WHw1 (Immerloodijk);
- WHw2 (Eimersweide);
- WHw3 (Eimerseiland);
- Bw3 (Charley Bosveldhof)

Door de gemeente Arnhem zijn daar nog drie deelgebieden aan toegevoegd waar in de periode 2018 - 2002 ontwikkelingen worden voorzien::
- Nijmeegseweg:
  vooruitlopend op een mogelijke herinrichting en -ontwikkeling van de midden- en zijbermen (deels woningbouw op lange termijn); de oorspronkelijk geplande kap van de populieren in de middenberm is afgeblazen;
- Rijnhalcomplex;
  vooruitlopend op een mogelijke nieuwbouw van 'Euroscoop';
- Ov1:
  vooruitlopend op een mogelijke herinrichting met nieuwbouw in de zuid-westelijke hoek van dit deelgebied.

In de volgende tabel is, per deelgebied, aangegeven welke soorten zijn geïnventariseerd.

Bij de beschrijving van de resultaten is van alle deelgebieden een uitsnede opgenomen, waarbij tevens een impressie gegeven van het deelgebied is gegeven.

Planlocatie	*Naam*	*Vleermuizen*	*Huismus*	*Gierzwaluw*	*Overig*
TECH 1142	Morgensterstraat	X	X	X	
TECH 1144	Ereprijslaan	X	X	X	
TECH 1145-01	Heermoesstraat-01	X	X	X	
TECH 1145-02	Heermoesstraat-02	X	X	X	
TECH 1147	Madelievenstraat	X	X	X	
TECH 1170	Kamilleplein - winkel-woningen	X	X	X	
TECH 1184-02	Keurvorstlaan	X	X	X	
WW3	bosper-ceel/watergang/braak	X			flora; Boomvalk overige jaarrond bescherm-de nesten; Gr. Modderkruiper
WW4	bouwterrein	X			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
WW11-Dw1	Gelderse rooslaan - Vlierpad	X		X	flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
MW3	Veerpolderstraat-Bar-beelstraat	X			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
MW7	Distellaan	X			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
WHw1	Wheme: Immerloo-dijk	X vliegroute / foerageerge-bied			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
Whw2	Wheme: Eimersweide	X vliegroute / foerageerge-bied			jaarrond beschermde nesten
WHw3	Wheme: Eimerseiland	X vliegroute / foerageerge-bied			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
Nijmeegse-weg		X vliegroute / foerageerge-bied			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
Rijnhal-complex		X			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten
Ov1	Hobbit en gymzaal	X			flora; overige jaarrond bescherm-de nesten

2.2. Inventarisatiemethodieken

In 2016/2017 zijn de volgende beschermde soorten(groepen) geïnventariseerd:
- vleermuizen;
- jaarrond beschermde nesten:
  - Huismus, Gierzwaluw en overige soorten;
- Rugstreeppad;
- Grote modderkruiper;
- planten.

Het overzicht van de uitgevoerde veldbezoeken is opgenomen in bijlage 2.

Vleermuizen.

Vleermuizen zijn geïnventariseerd volgens het Vleermuisprotocol (Vleermuisvakberaad, 2017). Dat voorziet in vier bezoeken per locatie: twee in de periode half mei - half juli en twee in de periode half augustus - september.

Jaarrond beschermde nesten

Huismus.
Huismusnesten zijn geïnventariseerd volgens de Kennisdocument Soortenstandaard Huismus (BIJ12, 2017). Deze voorziet in twee bezoeken per locatie in de periode 1 april - 15 mei.

Gierzwaluw.
Gierzwaluwnesten zijn geïnventariseerd volgens de Soortenstandaard Gierzwaluw (BIJ12l, 2017). Deze voorziet in drie bezoeken per locatie in de periode 1 juni - 15 juli.

Overige soorten.
De aanwezigheid van overige jaarrond beschermde nesten is op 3-4-2017 nagegaan door de voorgenomen nieuwbouwgebieden en de Nijmeegseweg gericht op overige jaarrond beschermde nesten te inventariseren[2)]. Op 10-7-2017[3)] is eveneens gericht gezocht naar aanwijzingen voor nesten van de Boomvalk nabij de Nijmeegseweg en in WW3.

Rugstreeppad

Op basis van bestaande kennis kon de aanwezigheid van Rugstreeppad niet op voorhand worden uitgesloten in het deelgebied BW3. Dat deelgebied is op 3-4-2017 gericht nagezocht op aanwezigheid van en kansen voor de Rugstreeppad, door het gebied intensief te doorlopen, lettende op paaimogelijkheden (bijvoorbeeld poeltjes)[4)].

2) Ir Rienk Noordhuis (De Groene Ruimte).

3) Dhr. Jan Maassen.

4) Ir Rienk Noordhuis (De Groene Ruimte).

Grote modderkruiper

Bij de voorgenomen nieuwbouw in Ww3/Ww4 zal ook een deel van de bestaande watergang worden aangepast. Van de beschermde soorten kon op voorhand Grote modderkruiper niet worden uitgesloten. Daarom zijn in deze watergang op 27 april 2017 drie watermonsters genomen ten behoeve van een eDNA -analyse voor Grote modderkruiper. De watermonsters zijn door het gespecialiseerde laboratorium 'Datura' geanalyseerd.

Planten

Op 20-6-2017 zijn de toekomstige nieuwbouw-gebieden gericht onderzocht op bijzondere plantensoorten; de betreffende gebieden zijn daarbij gericht nagespoord op bijzondere plantensoorten door een ervaren florist[5)].

5) Ir Marcel Baartmans (De Groene Ruimte).

3. RESULTATEN PER DEELGEBIED

Hierna is per deelgebied aangegeven welke beschermde soorten en jaarrond beschermde nesten in dat deelgebied zijn geïnventariseerd[6] en zijn per deelgebied de resultaten van het veldwerk samengevat.

3.1. TECH 1142 - Morgensterstraat

Uitsnede: Tech1142 - Morgensterstraat

Impressie Tech1142 - Morgensterstraat

TECH 1142 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

In TECH 1142 zijn in de woningen die eigendom zijn van VHV maximaal vier huismusnesten vastgesteld (Lupinestraat 27 (1) en 37 (1) en Malvastraat 12 (2)[7]. Er werden geen kwetterplekken vastgesteld.

Gierzwaluw

Om het blok Dovenetellaan 34/36/38/40 werden bij de eerste veldronde 1 à 2 dieren laag vliegend rondom dit blok waargenomen; hiervan zijn 34/36/38 eigendom van VHV. Bij de tweede veldronde werden 1 à 3 dieren aanvliegend op de kopgevels van nummers 40 en 42 vastgesteld; deze woningen zijn geen eigendom van VHV. De derde veldronde leverde geen waarnemingen op.

6) Niet genoemde beschermde soorten en jaarrond beschermde nesten konden voor dat betreffende deelgebied op voorhand worden uitgesloten.

7) In de (nabijgelegen) straten Lupinestraat, Dovenetellaan, Morgensterstraat en Malvastraat werden in totaal maximaal 15 Huismusnesten en maximaal drie kwetterplekken vastgesteld.

Bij speciaal voor Gierzwaluwen opgehangen kasten bij Lupinestraat 21 en 37 zijn geen broedgevallen van Gierzwaluw vastgesteld. Bij Dovenetellaan 42 hangen ook kasten en hier is dus vermoedelijk wel een broedgeval van Gierzwaluw aanwezig geweest in 2017, maar deze woning valt buiten de te renoveren woningen.

Vleermuizen

In de wijk zijn zomerverblijfplaatsen en paarplaatsen met paarterritoria gevonden van alleen de Gewone dwergvleermuis. De gevonden verblijfplaatsen lagen niet in de te renoveren woningen behalve bij Dovenetellaan 34 en bij Lupinestraat 27. Bij de eerste is een paarplaats aanwezig en bij de tweede een waarschijnlijke zomerverblijfplaats. Per verblijfplaats kunnen één tot vijf individuen aanwezig zijn.
Af en toe is een overvliegende Rosse vleermuis waargenomen. De dieren hebben geen binding met de woningen in het plangebied.

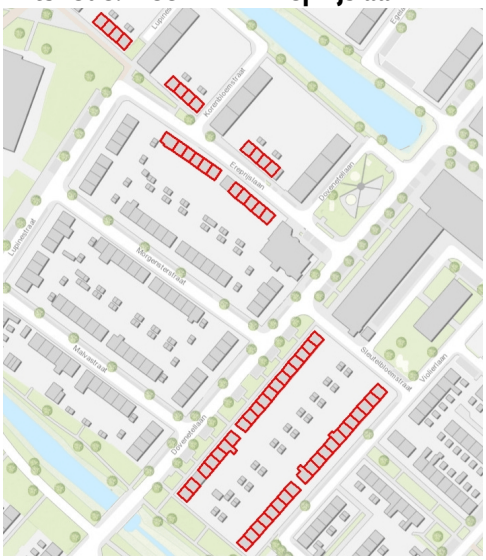
Conclusie TECH1142 - Morgensterstraat

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn maximaal vier huismusnesten vastgesteld;
- er zijn in woningen van VHV (nrs. 34/36/38) maximaal twee gierzwaluwnesten vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:
  - Er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen in te renoveren woningen, behalve bij Dovenetellaan 34 en bij Lupinestraat 27. Hier is een zomerverblijfplaats of paarplaats aanwezig van de Gewone dwergvleermuis, die mogelijk jaarrond in gebruik is;
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen 4 jaarrond beschermde nesten van Huismus en 2 jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.2. TECH 1144 - Ereprijslaan

Uitsnede: Tech1144 Ereprijslaan

Impressie -Tech1144 - Ereprijslaan

TECH 1144 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

In TECH 1144 werden in totaal maximaal 11 nesten vastgesteld (Ereprijs 1 (2), 8 (1) 11 (1), Dovenetellaan 177 (2) 179 (2) en Violierlaan 42 (3).
Tevens werden maximaal vier kwetterplekken vastgesteld (Ereprijslaan 16 (1) en Violierlaan 42 (1).

Gierzwaluw

Tijdens de drie veldrondes werd geen enkele Gierzwaluwwaarneming gedaan; gierzwaluwnesten kunnen daarmee worden uitgesloten. Speciaal voor Gierzwaluwen opgehangen kasten zijn bij Dovenetellaan 179 zijn in voorgaande jaren in gebruik geweest door een paartje Gierzwaluwen. In 2017 is hier geen broedgeval van Gierzwaluw vastgesteld. De drie Gierzwaluwkasten op de noordgevel van Violierlaan 50 zijn in slechte staat en ook hier zijn geen broedgevallen van Gierzwaluw aangetroffen.

Vleermuizen

In de kopse gevels van Ereprijslaan 1, 23, 8, 10 en 18 worden verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen aanwezig geacht. De verblijfplaatsen van 1 en 18 zijn met zekerheid vastgesteld. Bij Ereprijslaan 1 gaat het om een zomerverblijfplaats en bij 8, 10 en 18 om paarplaatsen, die mogelijk het hele jaar in gebruik zijn.
Bij Dovenetellaan 193 en Violierlaan 64 zijn verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis zeer waarschijnlijk. Het betreft zomerverblijfplaatsen en worden mogelijk ook als paarplaats gebruikt.
Beide meest noordelijke gevels in het plangebied Dovenetellaan 155 en Violierlaan 26 zijn paarplaatsen van Gewone dwergvleermuis. Deze worden mogelijk jaarrond gebruikt.

In het plangebied is een mogelijke vliegroute van enkele Ruige dwergvleermuizen aanwezig, die van noord naar zuid langs Ereprijslaan nr. 2 loopt. Ook zijn in het plangebied enkele malen Rosse vleermuizen en een Laatvlieger waargenomen. In het plangebied zijn geen verblijfplaatsen gevonden van Ruige dwergvleermuis, Laatvlieger en Rosse vleermuis.

Conclusie TECH 1144 - Ereprijslaan

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn maximaal 11 Huismusnesten vastgesteld;
- er zijn geen gierzwaluwnesten vastgesteld. Recent is er in een gierzwaluwkast op Dovenetellaan 179 gebroed;
- wat vleermuizen betreft:
  - Bij Ereprijslaan 1 en 18 is een paarplaats/ zomerverblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen. Bij de kopgevels van, 23, 8 en 10 zijn ook paarplaatsen aangetroffen. Bij de twee meest zuidelijke en de twee meest noordelijke kopgevels van het gedeelte Dovenetellaan (193 en 155) - Violierlaan (64 en 26) zijn verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen waarschijnlijk. Het betreft ook hier paarplaatsen/ zomerverblijfplaatsen die jaarrond in gebruik kunnen zijn.;
  - Er zijn geen verblijfplaatsen van overige vleermuissoorten aangetroffen;
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen 11 jaarrond beschermde nesten van Huismus en negen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.3. TECH 1145-01 - Heermoesstraat

Uitsnede: Tech1145 - 01 Heermoesstraat

Impressie Tech1145-01 - Heermoesstraat

TECH 1145-01 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

Er zijn ca. 45 huismusnesten vastgesteld, verspreid over Dovenetellaan (1), Resedastraat (2), Klispad (3), Raketpad (1), Toortspad (2), Spireapad (7), Meldestraat (2), Paardebloemstraat (5), Penningkruidstraat (6), Herikstraat (3), Scheerlingpad (12) en Violierlaan (1). Tevens zijn er vijf kwetterplekken vastgesteld.

Gierzwaluw

Tijdens de tweede veldronde werden bij het Toortspad/Raketpad twee laagvliegende Gierzwaluwen gezien; een bewoonster (Toortspad 14) gaf aan eerder een Gierzwaluwnest onder de dakgoot te hebben gehad.

Gierzwaluw in Malburgen

Vleermuizen

Op de volgende kopse gevels zijn verblijfplaatsen vastgesteld of worden zeer waarschijnlijk geacht: Resedastraat 2, Violierlaan 1, Spireapad 16, Paardebloemstraat 22, 36, 56 en 70, Meldestraat 2, Dovenetellaan 64, Klispad 2, Raketpad 2, Toortspad 2. Het betreft in al deze gevallen paarplaatsen van 1 tot 5 Gewone dwergvleermuizen die ook als zomerverblijfplaats en winterverblijfplaats in gebruik kunnen zijn.
Er zijn geen andere verblijfplaatsen van andere vleermuissoorten waargenomen behalve direct naast het plangebied nabij het Toortspad waar in een appartementenblok een paarplaats van een Ruige dwergvleermuis is aangetroffen.
Waarnemingen die geen betrekking hebben op de renovatie zijn verscheidene Ruige dwergvleermuizen en enkele Watervleermuizen op route in de groenzone aan de Meldestraat en verder regelmatig overvliegende Rosse vleermuizen en soms een enkele waarschijnlijke Tweekleurige vleermuis.

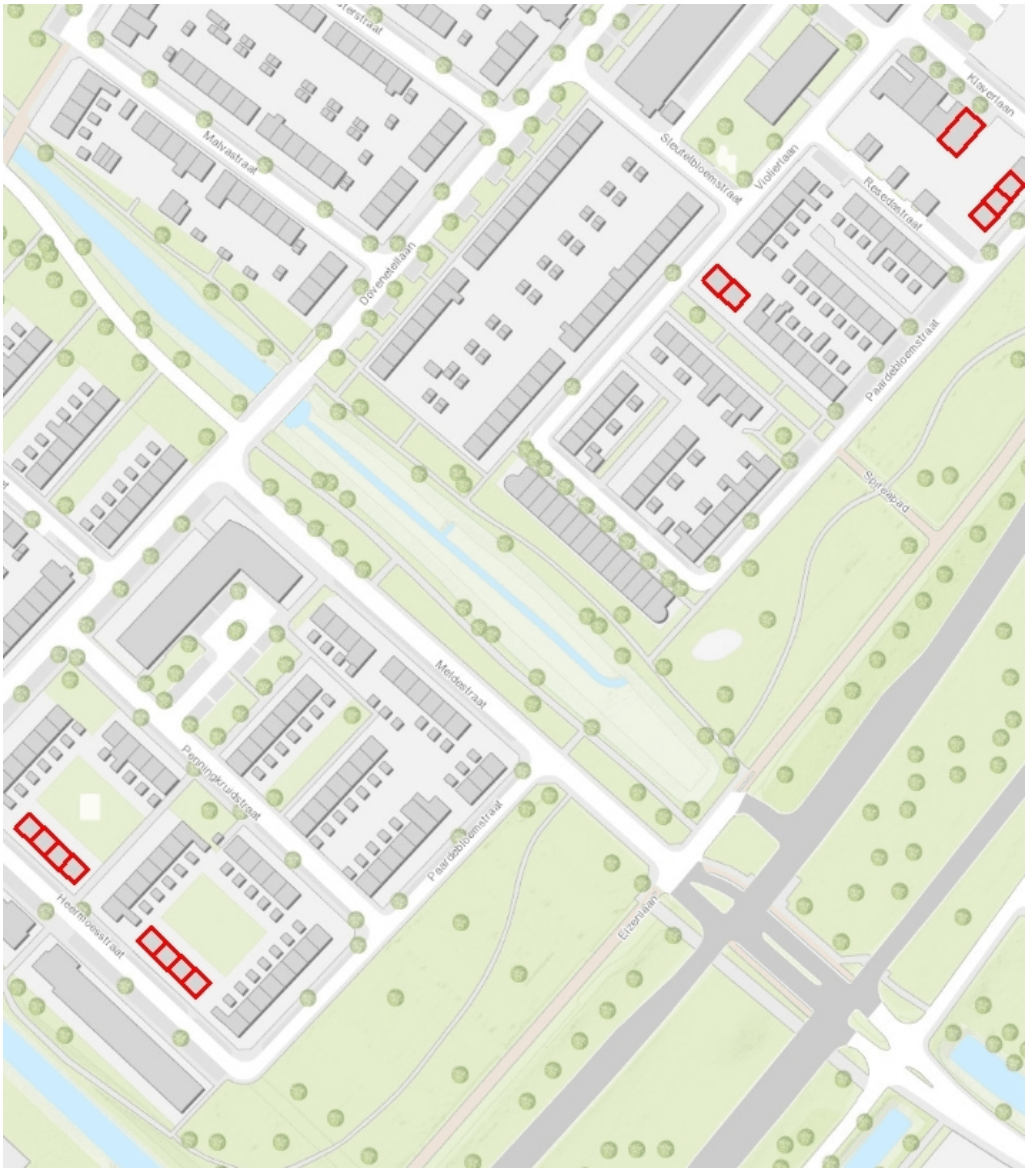
Conclusie TECH 1145-01 - Heermoesstraat

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn maximaal 45 huismusnesten vastgesteld; er zijn daarnaast vijf kwetterplekken gevonden;
- er zijn maximaal twee gierzwaluwnesten (Toortspad/Raketpad) vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:
  - er zijn twaalf paarplaatsen in kopse gevel aangetroffen verspreid over het project. De verblijfplaatsen kunnen jaarrond gebruikt zijn en door één tot vijf dieren worden bezet.
  - er zijn geen kraamverblijfplaatsen of verblijfplaatsen van overige soorten aangetroffen.
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen maximaal 45 jaarrond beschermde nesten van Huismus, twee jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw en 12 paarplaatsen van vleermuizen worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.4. TECH 1145-02 - Heermoesstraat

Uitsnede: Tech1145-02 - Heermoesstraat

Impressie Tech1145-02-Heermoesstraat

TECH 1145-02 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

In TECH 1145-02 zijn geen Huismusnesten gevonden. Wel zijn aan de Heermoesstraat bij nrs 2, 5 en 6 in totaal drie kwetterplekken gevonden.

Gierzwaluw

In dit deelgebied werden bij beide veldrondes géén Gierzwaluwen waargenomen; nesten kunnen worden uitgesloten.

Vleermuizen

Bij Heermoesstraat 1 is aan de kopse gevel een verblijfplaats van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen. Een zomerverblijfplaats/paarplaats die jaarrond gebruikt kan zijn. Dit is ook bij Spireapad 1 het geval en bij Paardebloemstraat 6 en Klaverlaan 1a. Er zijn geen overige verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

Conclusie TECH 1145-02 - Heermoesstraat

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn geen huismusnesten vastgesteld; wel zijn er drie kwetterplekken gevonden;
- er zijn geen gierzwaluwnesten vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:
  - er zijn vier vaste verblijfplaatsen, paarplaatsen of zomerverblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen.
  - e zijn geen overige verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen geen jaarrond beschermde nesten van Huismus of Gierzwaluw worden verstoord; er worden wel 4 vaste verblijfplaasen van vleermuizen worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.5. TECH 1147 - Madelievenstraat

Uitsnede: Tech1147 - Madelievenstraat

Impressie Tech1147 - Madelievenstraat

Impressie Tech1147 - Madelievenstraat

TECH 1147 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

In TECH 1147 zijn aan de Madelievenstraat zelf maximaal 10 huismusnesten en drie kwetterplekken vastgesteld; aan het Speenkruidpad zijn maximaal 19 huismusnesten vastgesteld en één kwetterplek.

Gierzwaluw

Bij alle drie de veldrondes zijn geen waarnemingen van Gierzwaluwen in of nabij het plangebied gedaan; enkel bij de eerste veldronde werden, ver buiten het plangebied, Gierzwaluwen gezien.

Vleermuizen

- In het plangebied zijn op zeven plaatsen paarverblijfplaatsen van de Gewone dwergvleermuis aangetroffen. Bij de kopse gevels van Monnikskaplaan 58 en 72, bij de kopse gevels van Madelievenstraat 2, 31 en 9 en Lupinestraat 51 en bij de gevel van Speenkruidpad 12 zijn paarplaatsen van Gewone dwergvleermuis aangetroffen. De meest actieve verblijfplaatsen waren Madelievenstraat 2 en 31. Hier werden telkens enkele Gewone dwergvleermuizen waargenomen. De paarverblijfplaatsen kunnen het hele jaar door in gebruik zijn.
- Boven het plangebied werden regelmatig enkele jagende of passerende Rosse vleermuizen waargenomen. Langs het Speenkruid pad zijn passerende Watervleermuizen waargenomen. Hier is sprake van een vliegroute voor de soort.
- Het naburig appartementencomplex aan de Blaasjeskruidstraat zijn enkele paarplaatsen van Gewone dwergvleermuis aanwezig en is ook een paarplaats van Ruige dwergvleermuis aangetroffen. Rondom dit pand waren regelmatig enkele Ruige dwergvleermuizen aanwezig in het paarseizoen.

Conclusie TECH 1147 - Madelievenstraat

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn maximaal 29 huismusnesten vastgesteld; tevens zijn er vier kwetterplekken gevonden;
- er zijn geen gierzwaluwnesten vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:
  - ; Er zijn jaarrond gebruikte paarplaatsen van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen bij Madelievenstraat 2, 31 en 9, Monnikskaplaan 58 en 72, Speenkruidpad 12 (zijgevel) en Lupinestraat 51. Per paarplaats kunnen 1-5 dieren worden aangetroffen.
  - ; langs het Speenkruidpad is een vliegroute van Watervleermuis aanwezig.
  - ; Rosse vleermuis en waarschijnlijk Tweekleurige vleermuis zijn waargenomen. Deze soorten hebben geen binding met het plangebied.
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen 29 jaarrond beschermde nesten van Huismus, geen jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw en zeven vaste verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.6. TECH 1170 - Kamilleplein

Uitsnede: Tech1170 - Kamilleplein

Impressie Tech1170 - Kamilleplein

TECH 1170 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

Bij beide veldrondes werd geen enkele huismuswaarnemingen gedaan; huismusnesten en kwetterplekken kunnen worden uitgesloten.

Gierzwaluw

Enkel bij de eerste veldronde werd enige Gierzwaluw-activiteit vastgesteld boven de nabijgelegen Lavendelstraat/Lepelstraat. In het plangebied zelf kunnen Gierzwaluw-nesten worden uitgesloten.

Vleermuizen

Gewone dwergvleermuizen zijn waargenomen nabij de te onderzoeken woningen, maar er zijn geen verblijfplaatsen gevonden. Deze worden ook niet verwacht.

Conclusie TECH 1170 - Kamilleplein

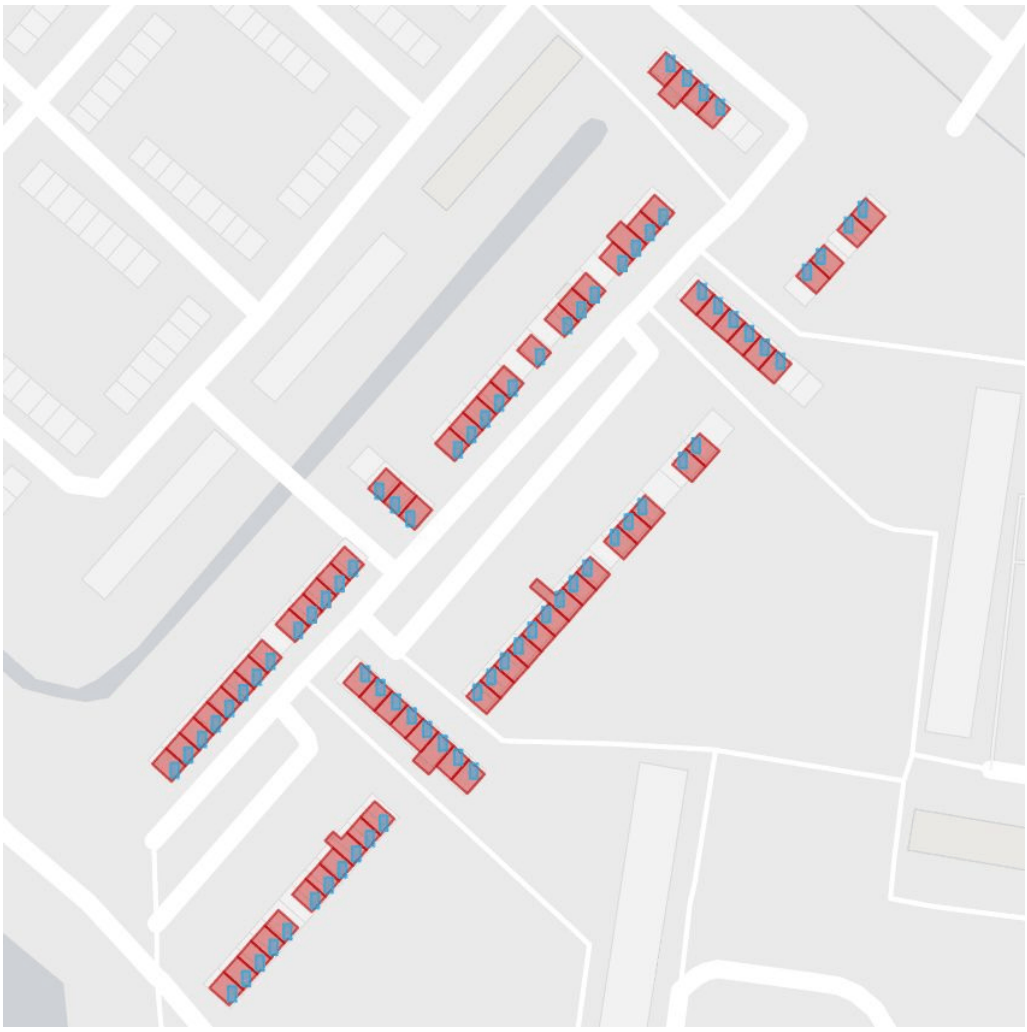
De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:
- er zijn geen huismusnesten vastgesteld;
- er zijn geen gierzwaluwnesten vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:

- er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen of verwacht.
- er zijn enkele jagende Gewone dwergvleermuizen bij de te onderzoeken bebouwing aangetroffen.

- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen worden verstoord.

3.7. TECH 1184-02 - Keurvorstlaan

Uitsnede: Tech1184-02 -Keurvorstlaan

Impressie Tech1184-02 - Keurvorstlaan

TECH 1184-02 is geïnventariseerd op Huismus, Gierzwaluw en vleermuizen.

Huismus

Omdat een goede kaart van het plangebied in het vroege voorjaar ontbrak zijn Huismussen alleen bij de garages geïnventariseerd. Bij de garages zijn geen nestplaatsen aangetroffen en is slechts een kwetterplek aangetroffen. Tijdens het veldwerk is wel vastgesteld dat bij de te renoveren huizenblokken aan de Keurvorstlaan (en Huissensestraat) tientallen nestplaatsen van Huismus aanwezig zijn, maar deze zijn om genoemde reden niet exact gelokaliseerd.

Gierzwaluw

Bij de woningen zelf werden geen Gierzwaluwwaarnemingen gedaan; tijdens de veldrondes werden wel foeragerende Gierzwaluwen boven en ten westen van het plangebied gezien. Gierzwaluwnesten in het plangebied zelf kunnen worden uitgesloten.

Vleermuizen

Verblijfplaatsen (zomerverblijfplaats/paarplaats) van Gewone dwergvleermuis zijn gevonden bij de kopse gevels van Keurvorstlaan 2 en 81 en bij de achtergevel van Huissensestraat nr. 242. Verder zijn nog twee verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis gevonden in naburige particuliere woningen.
De watergang ten westen van de Keurvorstlaan is een belangrijk foerageergebied. Hetzelfde geld voor het park ten oosten van de woonblokken.
De Ruige dwergvleermuis is jagend aangetroffen, maar er zijn geen verblijfplaatsen aangetroffen. De Rosse vleermuis en Watervleermuis zijn passerend waargenomen.

Conclusie TECH 11845-02- Keurvorstlaan

De veldinventarisatie 2016-2017 heeft tot de volgende conclusies geleid:

- er zijn tientallen huismusnesten vastgesteld; vanwege het ontbreken van een juiste kaart zijn deze echter niet exact gelokalseerd;
- er zijn geen gierzwaluwnesten vastgesteld;
- wat vleermuizen betreft:
  - Er zijn verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuis aangetroffen in de gevels van Keurvorstlaan 2 en 81 (kopgevel) en Huissense straat 242 (achtergevel). Het betreft zomerverblijfplaatsen en of paarplaatsen die waarschijnlijk jaarrond in gebruik zijn.;
  - Rondom de woningen wordt veel gejaagd door vleermuizen en mogelijk is een vliegroute van Watervleermuis nabij de huizen aanwezig;
- bij uitvoering van renovatiewerkzaamheden zullen 3 vaste verblijfplaatsen van vleermuizen (soorten) worden verstoord; daarvoor is een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.8. Mw3 - Veerpolderstraat/Barbeelstraat

Uitsnede: MW3

Impressie MW3

Impressie MW3

Mw3 is onderzocht op flora, (overige) jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

Er zijn op het gazon/speelveld in Mw3 geen bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Huismus-, Gierzwaluw- en overige jaarrond beschermde nesten

- Huismus.
  Er zijn geen jaarrond beschermde nesten en geen kwetterplekken van Huismus aanwezig in Mw3.
- Gierzwaluw.
  Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw aanwezig in Mw3.
- Overige jaarrond beschermde nesten.
  Er zijn geen overige jaarrond beschermde nesten aanwezig in Mw3:
  - in de Italiaanse populieren is een oud kraaiennesten; tevens is een oud duivennest vastgesteld.
  - op de schoorsteen van het witte gebouw waren Kauwen aanwezig.
  - uilen worden niet verwacht.

Vleermuizen

In/aan het te slopen pand zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.
Tijdens beide voorjaarsbezoeken werden meerdere foeragerende Gewone dwergvleermuizen en enkele passerende Gewone dwergvleermuizen waargenomen.
Tijdens de najaarsbezoeken werden eveneens, boven het gazon rondom de bomen, enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen vastgesteld, maar geen uitvliegers of roepende mannetjes.
Ten noorden van de Veerpolderstraat ligt een belangrijk (essentieel) foerageergebied voor vleermuizen, De Dijkzone. In het gebied jagen veel Gewone dwergvleermuizen en Ruige dwergvleermuizen en de kwelsloot dient als vliegroute voor Watervleermuizen. Bij de ontwikkeling van woontorens in de Dijkzone wordt rekening gehouden met vleermuizen.
Bij herontwikkeling van MW7 moet bij het gebruik van bouwverlichting worden gezorgd dat deze de Dijkzone niet bovenmatig verlicht.

Overige beschermde soorten

In het verleden zijn er sporen van Steenmarter in het gebouw aan de Grondelstraat gevonden. In 2017 zijn geen sporen meer gevonden. Aangenomen wordt dat de Steenmarter er momenteel geen vaste verblijfplaats heeft.

Conclusie Mw3 - Veerpolderstraat/Barbeelstraat

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:
- er zijn geen beschermde of anderszins bijzondere plantensoorten aanwezig;
- er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig;
- er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig; het betreft ook geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute voor vleermuizen;
- herontwikkeling van Mw3 verstoort geen beschermde plantensoorten, geen vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten en geen jaarrond beschermde nesten.
- een vaste verblijfplaats van Steenmarter is niet aangetroffen, maar zou indien de bebouwing nog meer dan een half jaar blijft staan wel kunnen ontstaan. Voor de sloop is dan een nadere check op Steenmarter noodzakelijk.
- Het essentiële jachtgebied van dwergvleermuizen in de Dijkzone en de vliegroute van Watervleermuizen boven de kwelsloot mogen niet door ontwikkelingen in Mw3 worden aangetast tenzij daar een ontheffing voor is verkregen.

3.9. Mw7 - Distellaan

Uitsnede: MW7

Impressie MW7

Impressie MW7

Mw7 is onderzocht op flora, (overige) jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

In het gazon van MW7 zijn geen bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Huismus-, Gierzwaluw- en overige jaarrond beschermde nesten

- Huismus.
  Er zijn geen jaarrond beschermde nesten en geen kwetterplekken van Huismus aanwezig in Mw7.
- Gierzwaluw.
  Er zijn geen jaarrond beschermde nesten van Gierzwaluw aanwezig in Mw7.
- Overige jaarrond beschermde nesten.
  Er zijn geen overige jaarrond beschermde nesten aanwezig in Mw7.

Vleermuizen

In/aan het bestaande pand zijn zowel bij beide voorjaarsbezoeken als bij beide najaarsbezoeken geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Boven het gazon werden wel bij verschillende bezoeken enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen waargenomen.

Overige beschermde soorten

De bebouwing is niet geschikt voor verblijfplaatsen van Steenmarter.

Conclusie Mw7 - Distellaan

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde of anderszins bijzondere plantensoorten aanwezig;
- er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig;
- er zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aanwezig; het betreft ook geen essentieel foerageergebied of essentiële vliegroute voor vleermuizen;
- bij herontwikkeling van MW7 moet bij gebruik van bouwverlichting worden voorkomen dat de Dijkzone bovenmatig wordt verlicht.
- herontwikkeling van Mw7 verstoort geen beschermde plantensoorten, geen vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten en geen jaarrond beschermde nesten.

3.10. Ww3 - bosperceel, watergangen en braakliggend terrein

Uitsnede: Ww3

Impressie WW3

Impressie WW3

Ww3 is onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen. De watergang is middels eDNA bemonsterd op Grote modderkruiper.

Flora

Onderscheiden zijn twee bospercelen en een grazige ruigte.

- Het meest noordelijke bosperceel is erg dicht. Er is een ondergroei van Grote brandnetel en Framboos. Er zijn hier geen bijzondere soorten aangetroffen.
- Het zuidelijke bosperceel is vrij open. Hier komt veelvuldig Brede wespenorchis voor.
- De grazige ruigte is een mooi voorbeeld van speelnatuur in de stad. De enige toegang is een touwbrug.

Het is een gevarieerd terrein met gras, ruigte en laag struweel. De meeste soorten zijn (erg) algemeen. Wel is op een paar plaatsen Kamgras aangetroffen. Dit is een soort van de Rode Lijst met kwalificatie "Gevoelig".

Boomvalk.

- bij de op Boomvalk gerichte veldbezoeken d.d. 3-4-2017[8] d.d. 10-7-2017[9] werden géén waarnemingen van Boomvalk (of andere roofvogelsoorten) gedaan;
- de Zwarte kraaiennesten die niet in gebruik zijn, zijn mogelijk geschikt als nestplaats voor Boomvalk.

Overige vogelsoorten met jaarrond beschermde nesten

In Ww3 werden op 3 april 2017 de volgende overige waarnemingen gedaan.

- Kraaien- en Eksternesten (niet jaarrond beschermd tenzij roofvogels of uilen ze gebruiken).
  In het bosgedeelte van Ww3 zijn drie nesten van Zwarte kraai aanwezig, waarvan er één in gebruik was. Er is ook een eksternest in aanbouw aanwezig.
  In de bosstrook ten westen van de watergang is behalve het genoemde nest nog een in gebruik zijnd Zwarte kraaiennest aanwezig.
  Rond het woonwagenkampje zijn ook een Zwarte kraaiennest en een Eksternest aanwezig. Ook in de Essenrij op Ww3 is nog een oud Zwarte kraaiennest aanwezig waarop in het verleden Nijlganzen hebben genesteld.
- Sperwer.
  In de bosstrook ten westen van de watergang en de N225, dus buiten Ww3, zijn twee Sperwerhorsten aangetroffen. Het is onbekend of één van deze horsten nog gebruikt wordt. Het bosdeel met het horst was ten tijde van het veldbezoek in gebruik als Kauwenslaapplaats. Een broedgeval van Sperwer is niet vastgesteld.
- Buizerd.
  In dit betreffende bosdeel (dus buiten WW3) is ook een nest aanwezig in een boomvork van een populier dat wellicht een oud kraaiennest is maar mogelijk ook een Buizerdhorst is. Hier is speciaal op gelet en omdat het zonnig werd is nogmaals teruggegaan. Er werden geen Buizerden gezien of gehoord bij een nest in dit bosdeel.

Grote modderkruiper.

In de genomen eDNA-monsters is geen enkel spoor van Grote modderkruiper aangetroffen (zie bijlage 3); deze kan in de watergang dan ook worden uitgesloten.

[8] Dhr. Rienk Noordhuis

[9] Dhr. Jan Maassen.

Overig waarnemingen

- In Ww3 is een soort van gronddepot aanwezig. Er is een dicht braamstruweel aanwezig waaronder zoogdieren aanwezig zijn. Omdat het hier om een terrein gaat waarop fietscross plaatsvindt is het niet waarschijnlijk dat hier een vaste verblijfplaats van Steenmarter aanwezig is. In het bosgedeelte in Ww3 is geen mogelijkheid voor vaste verblijfplaatsen van Steenmarter.
- In de watergang bleken grote mosselen voor te komen. Er zijn Vijvermossel, Schildersmossel en platte vijvermossel aangetroffen. Bekend is dat hier ook de Bittervoorn voorkomt die afhankelijk is van de mosselen. Sinds januari 2017 is de soort niet langer streng beschermd.
- In het bosgedeelte is een Boomklever gehoord en bij de watergang een IJsvogel.
- Er is een mogelijk spoor van Bunzing aangetroffen.

Vleermuizen

De vleermuisactiviteit boven de open delen en in het bos werd zowel bij de najaarsbezoeken in 2016 als in 2017 als relatief laag ervaren. Boven de watergangen is de vleermuisactiviteit veelal hoog. De volgende specifieke waarnemingen werden gedaan:

- In Ww3 werd met name veel foerageeractiviteit vastgesteld in de noordwesthoek van het deelgebied, waar bomen en water aanwezig zijn. Er werd zowel door Gewone dwergvleermuis als door Ruige dwergvleermuis gefoerageerd langs de watergang met bomen aan de noordrand van Ww3. Daarnaast werden af en toe foeragerende vleermuizen langs de watergangen aan de oost- en noordrand van het terrein vastgesteld. Alle waarnemingen betroffen hier de Gewone dwergvleermuis.
- Aan de noordkant van Ww3, aan de Gelderse Rooslaan, werden enkele paarterritoria en, vanuit het voormalige Brinkman Vissergemaal, een roepende mannetje van Gewone dwergvleermuis vastgesteld. Bij observatie van het gemaal rond uitvliegtijd konden echter geen uitvliegers worden vastgesteld. Het gemaal is ondertussen gerenoveerd.
- Boven dit deel van Malburgen worden met regelmaat Rosse vleermuizen overvliegend of jagend waargenomen. Ook is een aantal keren een waarschijnlijke Tweekleurige vleermuis geconstateerd.
- De vijver ten zuiden van Ww3 en de watergang rond en in Ww3 vormen een essentieel jachtgebied voor vleermuizen. Met name de zuidelijke oever van de vijver wordt veel gebruikt als jachtgebied door Gewone en Ruige dwergvleermuizen. Daarnaast wordt de vijver gebruikt als jachtgebied door andere soorten als Watervleermuis en Meervleermuis. Ook in 2016 en 2017 is de Watervleermuis hier jagend aangetroffen en een aantal keren op route geconstateerd boven de groenzone ten oosten van de vijver.

Conclusies Ww3

De veldinventarisatie 2016-2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde plantensoorten aanwezig; wel werden de bijzondere soorten grote ratelaar en Kamgras aangetroffen;
- op basis van de op Boomvalk gerichte veldbezoeken kan de aanwezigheid van een nest van de Boomvalk worden uitgesloten;
- behalve Boomvalk zijn er ook geen overige jaarrond beschermde nesten aanwezig. Naar verwachting heeft de ingreep geen negatief effect op eventueel in de directe omgeving aanwezige jaarrond beschermde nesten.;
- Wat vleermuizen betreft:
  - De watergangen in het plangebied zijn van belang als jachtgebied voor Ruige en Gewone dwergvleermuis. Er zijn geen verblijfplaatsen in bomen in het plangebied vastgesteld;
  - Het open terrein in het plangebied wordt relatief weinig als jachtgebied gebruikt;
  - aan de Gelderse rooslaan, werden enkele paarterritoria en, vanuit het voormalige gemaal, een roepende mannetje van Gewone dwergvleermuis vastgesteld; observatie leverde echter geen waarnemingen van uitvliegers op;
  - De vijver aan de zuidkant van Ww3 dus aangrenzend aan het plangebied, is een essentieel jachtgebied voor vleermuizen. De activiteit van met name dwergvleermuizen is hier steeds intensief te noemen. Bij de herinrichting moet de functionaliteit van de vijver als jachtgebied worden behouden.
- Grote modderkruiper is middels eDNA-onderzoek uitgesloten;
- indien ontwikkelingen op Ww3 een verstoring inhouden van het essentiële jachtgebied voor vleermuizen dan is daarvoor een ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.11. Ww4 - bouwterrein

Uitsnede: Ww4

Impressie WW4

Impressie WW4

Ww4 is onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

Ten tijde van de veldinventarisatie waren de bouwwerkzaamheden al in gang gezet. Ongeveer de helft van het gebied was vergraven; de andere helft bestond uit een (ingezaaid) grasveld met Rood zwenkgras en Engels raaigras. In de oever van de sloot tussen Ww3 en Ww3 staat Grote ratelaar. Deze soort kwam tien jaar geleden in Malburgen veel voor, maar is daar ondertussen vrij zeldzaam geworden.

Overige jaarrond beschermde nesten

In Ww4 zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen.

Vleermuizen

De vleermuisactiviteit werd zowel bij de najaarsbezoeken in 2016 als in 2017 als relatief laag ervaren in het gehele gebied. De volgende specifieke waarnemingen wedren gedaan: Nabij de watergang ten noorden van Ww4 zijn enkele vliegbewegingen van Gewone en Ruige dwergvleermuis vastgesteld. Een enkele keer is een overvliegende Rosse vleermuis waargenomen.

Conclusies Ww4

De veldinventarisatie 2016-2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde plantensoorten aanwezig; wel werden de bijzondere soorten grote ratelaar en Kamgras aangetroffen;
- er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig;
- Grote modderkruiper is middels eDNA-onderzoek uitgesloten;
- wat vleermuizen betreft:
  - er zijn alleen enkele jagende dwergvleermuizen en overvliegende Rosse vleermuizen waargenomen;
- ontwikkeling van Ww4 verstoort geen beschermde natuurwaarden; daarvoor is geen ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig.

3.12. Ww11 - Gelderse Rooslaan - Vlierpad

Uitsnede: WW11

Impressie WW11

Impressie WW11

Ww11 is onderzocht op flora, Gierzwaluw, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

- Ww11 bestaat uit de parkeerplaats van de kerk en een groot gazon. Op het gazon zijn enkele voorzieningen aangebracht door bewoners/de gemeente, zoals een speelhut van wilgen, enkele palletkisten met standslandbouw en enkele speeltoestellen.
- In Ww11 zijn geen bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Jaarrond beschermde nesten

- In de te behouden kerk zijn nesten van Huismus en van Gierzwaluw niet uit te sluiten; in de rest van het plangebied zijn nesten van deze soorten uit te sluiten;
- Kraaiennesten.
  In de drie Italiaanse populieren ten westen van het plangebied zit ten minste een oud (kraaien)nest;
  Ten noorden van Ww11, noordelijk van de watergang en dus buiten het plangebied, is een in gebruik zijnd Zwarte kraaiennest aanwezig.

Vleermuizen

- In het plangebied zijn steeds jagende Gewone en Ruige dwergvleermuizen aangetroffen , het meest nog boven en nabij de watergang.
- De Bethel Pinksterkerk (buiten het plangebied maar aangrenzend) is een belangrijke verblijfplaats voor dwergvleermuizen, met name Gewone dwergvleermuis, maar ook Ruige dwergvleermuis. Er zijn aanwijzingen dat de kerk dient als massa-overwinteringsplaats voor Gewone dwergvleermuizen. Er is geen kraamverblijfplaats vastgesteld.
- De watergang is van belang als vliegroute voor Watervleermuis.
- Rosse vleermuizen passeren het gebied. Circa 10 jaar geleden heeft in de Italiaanse populieren mogelijk een paarplaats van Rosse vleermuis gezeten. In recente jaren is dit niet vastgesteld.
- Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aangetroffen.
- De Dijkzone is een belangrijk, essentieel jachtgebied voor vleermuizen uit Malburgen en omgeving.

Conclusies Ww11

De veldinventarisatie 2016-2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er is geen bijzondere flora aangetroffen. De hoogstam-fruitbomen hebben wel ecologische en cultuurhistorische waarde ;
- Er zijn geen jaarrond beschermde nesten in het plangebied aanwezig, wel in de omgeving (Huismus en Gierzwaluw);
- Wat vleermuizen betreft:
  - De meeste vleermuisbewegingen zijn gevonden nabij de Bethel Pinksterkerk en de kwelsloot. De Dijkzone is een essentieel jachtgebied voor met name dwergvleermuizen. De Bethel Pinksterkerk is een belangrijke verblijfplaats voor dwergvleermuizen en mogelijk is hier ook een massawinterverblijfplaats van Gewone dwergvleermuizen.
  - Het open terrein van het plangebied is van minder belang voor vleermuizen.
- ontwikkeling van Ww11 verstoort geen beschermde natuurwaarden; daarvoor is geen ontheffing in het kader van de Wet natuurbescherming nodig. Hierbij is het van belang dat de naburige verblijfplaatsen en het jachtgebied niet worden aangetast.

3.13. Dw1 - Gelderse Rooslaan

Uitsnede: DW1

Impressie DW1- bouwput 2017

Impressie DW1- te behouden park

Dw1 is onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

Op Dw1 waren ten tijde van het veldwerk de bouwwerkzaamheden reeds gestart. De ene helft van het deelgebied was voor meer dan de helft kaal; op andere helft is een stadspark met gazon en dicht struweel aanwezig.
Er zijn geen bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Jaarrond beschermde nesten

- Het deel van Dw1, langs de Gelderse Rooslaan, waar nieuwbouw is gepland was ten tijde van het veldwerk geheel gekapt[10)].
- Direct ten oosten van het herontwikkelingsgebied Gelderse Rooslaan Dw1 was nog een in gebruik zijnd Zwarte kraaiennest aanwezig.

Vleermuizen

- In het plangebied zijn steeds jagende Gewone of Ruige dwergvleermuizen aangetroffen. Dit zelfs ondanks de herontwikkeling en in het geval van de Gewone dwergvleermuis ondanks de aanwezige bouwverlichting.
- Er zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen in het plangebied aangetroffen.
- Bij de herontwikkeling van Dw1 is en wordt rekening gehouden met vleermuizen en deze is onder ontheffing uitgevoerd (De Groene Ruimte, 16749-Gelderserooslaan- advies-1).
- Het deel van het park in Dw1 dat niet is herontwikkeld, is van belang voor de vleermuizen die een verblijfplaats hebben in de Bethel Pinksterkerk.
- De Dijkzone is een belangrijk, essentieel jachtgebied voor vleermuizen uit Malburgen en omgeving.

Conclusies Dw1

Dw1 is in 2016-2017 in herontwikkeling gegaan. Hierbij is gebruik gemaakt van de bestaande ontheffing voor vleermuizen en zijn de benodigde veldchecks uitgevoerd. Er zijn geen streng beschermde plantensoorten verstoord.
Bij de herontwikkeling is rekening gehouden met vleermuizen in de Dijkzone en wordt de verlichting en beplanting aangepast op de vliegroute door de Dijkzone. Tevens worden acht voorzienigen voor vleermuizen aangebracht in de woontoren die wordt gebouwd.

10) Voorafgaand aan de kap is een veldcheck uitgevoerd (De Groene Ruimte, 16749-Gelderserooslaan-advies-1).

3.14. Whw1 - Immerloodijk

Uitsnede: WhW1

Impressie WhW1

Impressie WhW1

Whw1 is onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vliegroutes/foerageergebied vleermuizen.

Flora

Whw1 is een langgerekt perceel. Het omvat een wandelpad op een dijk, een brede watergang en een groot grasperceel. Bij het floristische veldwerk zijn de volgende waarnemingen gedaan:

- de watergang is divers, met verschillende ondergedoken waterplanten zoals Glanzig fonteinkruid. In de oever groeien op twee plaatsen Zwanenbloem;
- het grote grasland is bloemrijk, met veel Knoopkruid, Gewoon duizendblad, Jakobskruiskruid en Gewone rolklaver. Kamgras komt hier in grote hoeveelheden voor. Ook staat er regelmatig Grote kaardenbol.

Jaarrond beschermde nesten

In Whw1 kunnen jaarrond beschermde nesten worden uitgesloten; in de inmiddels gekapte bomen zijn ook voorheen geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen.

Vleermuizen

De volgende waarnemingen werden gedaan:

- de grootste activiteit van foeragerende vleermuizen, zowel Gewone dwergvleermuis als Ruige dwergvleermuis, werd langs de oevers van de grote plas en boven de watergang binnen het noordelijke helft van het onderzoeksgebied WHw1 geconstateerd. Het gaat vaak om enkele tientallen dieren van beide soorten. Bij de meeste vleermuisbezoeken aan het gebied werd een grote activiteit vastgesteld. Boven het bloemrijk grasland ten noorden van de watergang wordt minder gejaagd door vleermuizen.
- in mei 2017 werd een jagende Watervleermuis boven de kleine plas in het oostelijk deel van het plangebied waargenomen en in oktober 2017 werden ook enkele Meervleermuizen en Watervleermuizen foeragerend aangetroffen boven de grote plas ook in het plangebied. Enkele Meervleermuizen (3) werden ook op route naar het gebied waargenomen op 4 oktober 2017 in aangrenzende gebieden in Malburgen. Watervleermuizen zijn in april, juni en september op route gevonden naar dit gebied. Verschillende vliegroutes die naar de Wheme (en de Immerlooplas) voeren zijn aanwezig. De belangrijkste zijn de route langs Zeegsingel, Fluitekruidstraat en Wederikpad. Deze routes worden gebruikt door verschillende soorten als Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis, Meervleermuis, Watervleermuis en Laatvlieger. De route langs de Zeegsingel is nieuw en ontstaan door versteviging van de groenstructuur in Malburgen.
- In oktober zijn ook enkele Gewone grootoorvleermuizen jagend tussen watergang en plas aangetroffen in het plangebied. In Ov1 is ook in de Gewone grootoorvleermuis vastgesteld op 15 mei. De soort is in Malburgen zeldzaam en toch maakt de Wheme dus onderdeel uit van het leefgebied van een naburige groep grootoorvleermuis.
- De Rosse vleermuis wordt met grote regelmaat waargenomen in het gebied. Zowel passerende of jagende dieren zijn waargenomen.
- De Wheme is een essentieel jachtgebied voor vleermuizen uit Malburgen en omgeving. Het plangebied zelf is dat niet, maar ontwikkelingen mogen het jachtgebied niet storen, tenzij daarvoor een ontheffing is verleend.

Conclusie Whw1

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde plantensoorten aanwezig; wel zijn er soorten gevonden die tot 1-1-2017 beschermd waren: Zwanenbloem, Brede wespenorchis en Gewone kaardenbol, evenals Kamgras;
- er zijn geen jaarrond beschermde nesten aanwezig;
- vaste verblijfplaatsen, ook paarplaatsen, van vleermuizen kunnen vanwege de aanwezige biotopen worden uitgesloten;
- Whw1 ligt aan een essentieel jachtgebied voor vleermuizen uit Malburgen en omgeving. Toekomstige ontwikkelingen moeten rekening houden met de belangrijke functie die de Wheme heeft voor vleermuizen. Zo moet de hoeveelheid verlichting langs watergang en plas beperkt zijn.
- Verschillende vliegroutes gaan naar de Wheme en komen uit in Whw1. Noodzakelijk is dat bij de herontwikkeling van Whw1 de verlichting op de aanwezige vliegroutes wordt aangepast.
- verdere herontwikkeling van Whw1 verstoort geen beschermde plantensoorten, vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten of jaarrond beschermde nesten; met in 2017 aangetroffen bijzondere soorten als soorten als Zwanenbloem, Brede wespenorchis, Gewone kaardenbol en Kamgras dient in het kader van de zorg-

plicht bij verdere herontwikkeling rekeninge worden gehouden door bijtijds ontwikkelingen te overleggen met een ecoloog en passende maatregelen te nemen.

3.15. Whw2 - Eimersweide

Uitsnede: WhW2

Impressie WhW2

Ten tijde van het veldonderzoek 2017 waren de voorbereidende bouwwerkzaamheden in Eimersweide al gestart. Om deze te begeleiden zijn overeenkomstig de toen nog geldende ontheffing verschillende ecologische veldchecks uitgevoerd. In het kader van de voorliggende inventarisatie is dit deel (Whw2) niet meer in detail onderzocht[11]; wel werden nog de volgende waarnemingen gedaan:

- In Whw2 zijn geen jaarrond beschermde nesten aangetroffen; wel werden in de wilgen langs de oever een kraaiennest en een eksternest aangetroffen maar hierin nestelden geen roofvogels of uilen;
- wat vleermuizen betreft:
  - op Whw2 werden enkele foeragerende vleermuizen (Gewone dwergvleermuis) vastgesteld; de meeste foeragerende vleermuizen, tot vijf dieren gelijktijdig, werden rond de schietwilgen en andere bomen waargenomen;
  - ondanks dat er speciaal op gelet is, werden er bij de oude schietwilgen geen paarplaatsen van vleermuizen vastgesteld noch met de batdetector noch met de boomcamera.
  - boven het open terrein werden weinig vleermuizen vastgesteld.

[11] Het aangrenzende Eimerseiland (Whw3) is wel geïnventariseerd.

Conclusie Whw2 -Eimersweide

- Op Eimersweide komen geen beschermde plantensoorten, geen beschermde vaste verblijfplaatsen en geen jaarrond beschermde nesten voor.
- Het gebied is niet van wezenlijk belang als foerageergebied voor vleermuizen.
- Langs de oevers komen enkele plantensoorten voor die de moeite waard zijn om rekening mee te houden bij verdere ontwikkeling.
- Verdere herontwikkeling van Whw2 verstoort geen beschermde plantensoorten, vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten of jaarrond beschermde nesten; met in 2017 aangetroffen bijzondere soorten als soorten als Zwanenbloem, Brede wespenorchis, Gewone kaardenbol en Kamgras dient in het kader van de zorgplicht bij verdere herontwikkeling rekeninge worden gehouden door bijtijds ontwikkelingen te overleggen met een ecoloog en passende maatregelen te nemen.

3.16. Whw3 - Eimerseiland

Uitsnede: WhW3

Impressie WhW3

Whw3 ('Eimerseiland') is onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vliegroutes/foerageergebied vleermuizen.

Het oostelijke deel van Whw3 was ten tijde van het veldwerk geheel kaal; in het westelijke deel was een groot gronddepot ingericht. De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:

- beschermde plantensoorten kunnen worden uitgesloten; langs de oevers zijn wel bijzondere plantensoorten als Kamgras (Rode-Lijstsoort, 'gevoelig') en de voormalig beschermde soorten Brede wespenorchis, Grote kaardenbol en Zwanenbloem; aangetroffen;
- jaarrond beschermde nesten kunnen worden uitgesloten;
- wat vleermuizen betreft:
  - boven het open grondgebied van Eimerseiland werden slechts enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen en Ruige dwergvleermuizen gezien; dit deel waarschijnlijk van weinig belang als foerageergebied in verhouding tot andere oeverzones in de Wheme;
  - Watervleermuis en Meervleermuis zijn in oktober 2017 waargenomen rond Eimerseiland. De dieren foerageren met enkele dieren boven de plas ook nabij de oevers van Eimerseiland. Dit gebeurd met name in het najaar en in mindere mate in het voorjaar zoals ook is gebleken uit eerder uitgevoerd onderzoek in Malburgen. Vliegroutes naar de Wheme lopen door groenzones in Malburgen. Recent wordt ook de groenzone langs de Zeegsingel gebruikt als vliegroute. Watervleermuizen zijn op deze routes in april, juni, september aangetroffen.
  - Rosse vleermuizen jagen geregeld in het gebied.

Conclusie Whw3 -Eimerseiland

- Op Eimerseiland komen geen beschermde plantensoorten, geen beschermde vaste verblijfplaatsen en geen jaarrond beschermde nesten voor.
- Het gebied ligt in een essentieel foerageergebied van vleermuizen de Wheme. Boven het landgedeelte jagen relatief weinig vleermuizen, maar boven de plas bij de oevers jagen Meervleermuis en Watervleermuis.

- Bij een herinrichting van Eimerseiland is het zaak om verlichting op de plas beperkt te houden en de oevervegetatie aantrekkelijk te houden voor foeragerende vleermuizen om zo de functie van het jachtgebied niet aan te tasten.
- Langs de oevers komen enkele plantensoorten voor die de moeite waard zijn om rekening mee te houden bij verdere ontwikkeling.
- Verdere herontwikkeling van Whw3 verstoort geen beschermde plantensoorten, vaste verblijfplaatsen van beschermde diersoorten of jaarrond beschermde nesten; met in 2017 aangetroffen bijzondere soorten als soorten als Zwanenbloem, Brede wespenorchis, Gewone kaardenbol en Kamgras dient in het kader van de zorgplicht bij verdere herontwikkeling rekening te worden gehouden door bijtijds ontwikkelingen te overleggen met een ecoloog en passende maatregelen, zoals herplanten, te nemen.
- Zwanebloem (oever Eimerseiland) en Brede wespenorchis (Eimersweide) zijn in 2016 verplaatst naar andere locaties in de Wheme (De Groene Ruimte, 16728-flora-vs3)
- Het ingezaaide bloemrijk grasland is in goede staat en draagt bij aan de tijdelijke plaatselijke ecologie. Zo worden kleine zoogdieren als Veldmuis, Dwergmuis, Aardmuis gestimuleerd. Predatoren als Torenvalk en Bunzing kunnen hiervan profiteren (De Groene Ruimte, 16728-fauna-eind1).

3.17. Bw3 - Charley Bosveldhof

Uitsnede: BW3

Impressie BW3

Bw3 (Charley Bosveldhof[12)]) is in het voorjaar van 2017 onderzocht op (mogelijkheden) voor de Rugstreeppad. De start van de bouwwerkzaamheden (drie bouwblokken Charley Bosveldhof) was daarbij gepland voor november/december 2017.

Rugstreeppad

Het terrein is op is op 3-4-2017 gericht nagezocht op aanwezigheid van en kansen voor de Rugstreeppad, door het gebied intensief te doorlopen. Daarbij is speciaal gelet op paaimogelijkheden (bijvoorbeeld poeltjes) en op geschiktheid voor overwintering. Het terrein bleek voor beide functies niet geschikt:

- de aanwezige wadi is te ondiep voor voortplanting;
- voor overwintering is dit gebied ongeschikt: de grondsoort (klei) is voor graafwerk ongeschikt; ook is de aanwezige grasmat te gesloten voor de Rugstreeppad.

Op verzoek van opdrachtgever is zomer/najaar 2017 separaat geadviseerd over het integreren van mogelijke aanvullende faunavoorzieningen in de drie nieuwbouwblokken; tevens is geadviseerd over het DOIRP d.d. 14-9-2017. Daarbij werd geconcludeerd dat, gelet op de veldresultaten 2017 en bij aanvang van de bouwwerkzaamheden november/december 2017 er geen aanvullende veldchecks bij aanvang van de bouwwerkzaamheden meer vereist zijn.

Conclusie Bw3 - Charley Bosveldhof

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen paai- of overwinteringsmogelijkheden voor Rugstreeppad;
- bij aanvang van bouwwerkzaamheden november/december 2017 vindt geen verstoring plaats van (mogelijkheden voor) Rugstreeppad; aanvullende veldchecks zijn dan niet nodig.
- Bij de herontwikkeling van Bw3 worden ecologische voorzieningen aangelegd.

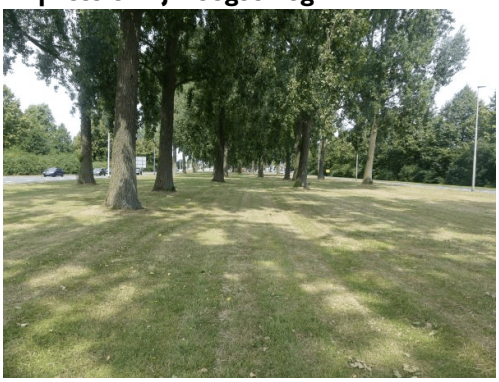
12) De bouwwerkzaamheden zullen naar verwachting november/December 2017 starten.

3.18. Nijmeegseweg - parallelle en middenbermen

Uitsnede: Nijmeegseweg (rode begrenzing)

Impressie Nijmeegseweg

Impressie Nijmeegseweg

Impressie berm thv Paardebloemstraat

Duizendguldenkruid

De middenberm van de Nijmeegseweg en de naburige bermen zijn onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

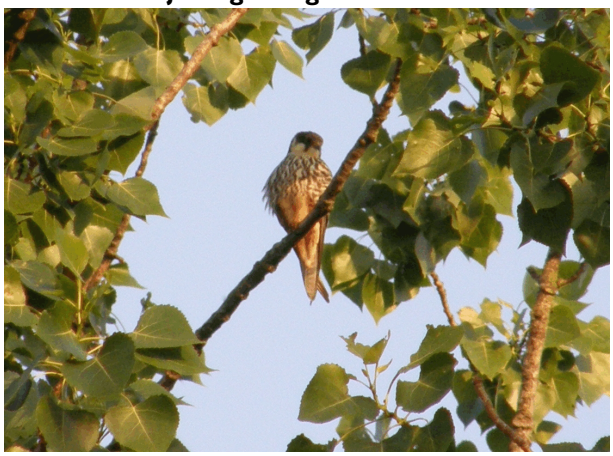
Langs de Nijmeegseweg is een nieuwe watergang (tussen WS1 en WP3) gepland.

- Het huidige gazon van de middenberm onder de populieren wordt vrij extensief beheerd waardoor deze relatief kruidenrijk is (onder andere veel Brunel). Bijzondere plantensoorten ontbreken helaas. Door het beheer is er ruimte voor diersoorten als Veldmuis en Mol.
- In het zuiden sluit de geplande watergang aan op een brede rietkraag (WS1). Ook hier groeien geen bijzondere soorten.
- In het noorden sluit de watergang aan op een wadi (WP3). Deze was bij het veldbezoek recent gemaaid; het kan niet worden uitgesloten dat hier bijzondere plantensoorten voorkomen.
- Aan de zuidoostzijde van het bestaande fietspad is Fraai duizendguldenkruid aangetroffen; dit is een minder algemene soort, die vooral in de kuststreek voorkomt.

Overige jaarrond beschermde nesten: Boomvalk

In de middenberm van de Nijmeegse weg zijn vijf kraaiennesten aangetroffen waarvan één door Zwarte kraai in gebruik was. Er waren enkele nesten aanwezig die mogelijk nestplaats zijn geweest van Boomvalk in voorgaande jaren.
In 2017 is in de middenberm vam de Nijmeegseweg, evenals in elk geval in 2015, een broedgeval van de Boomvalk vastgesteld; van deze soort is het nest jaarrond beschermd. Er zijn jongen uitgevlogen, vermoedelijk twee.

Boomvalk Nijmeegseweg

Vleermuizen

Voorafgaand aan de eerste veldronde is langs en in de directe omgeving van de Nijmeegseweg een aantal in voorgaande jaren opgehangen vleermuiskasten gecontroleerd op gebruik. Er is geen of minimaal gebruik vastgesteld door vleermuizen vastgesteld; de kasten werden wel gebruikt door mezen.

Bij alle veldrondes werd in de middenberm intensief gefoerageerd door Gewone dwergvleermuizen (tot 40 dieren tegelijkertijd) en door Ruige dwergvleermuizen. Tevens werd eenmaal een passerende Meervleermuis (ter hoogte van het Olympus College) vastgesteld. Samen met enkele vliegbewegingen van Gewone en Ruige dwergvleermuis is er voldoende aanwijzing dat de middenberm en aangrenzende structuren worden gebruikt als diffuse vliegroute. Het is dus niet een intensief gebruikte vliegroute.

De groenstructuren aan weerszijden van de middenberm worden eveneens gebruikt door jagende Gewone en Ruige dwergvleermuizen, maar vaak minder intensief dan de middenberm zelf.
De torenflat Monchystate is nog steeds een belangrijke verblijfplaats voor de Gewone dwergvleermuis. Een kraamverblijf is in 2017 niet vastgesteld.

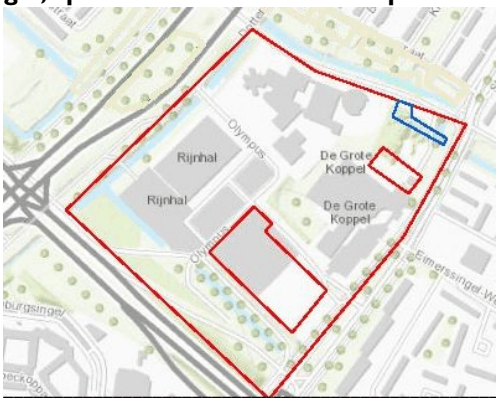
Conclusie Nijmeegseweg - middenberm en naburige bermen

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde plantensoorten aanwezig; het aangetroffen Fraai duizendguldenkruid nabij het fietspad is wel als bijzonderheid aan te merken;
- in de middenberm heeft ook weer, evenals in elk geval in 2015 en eerdere jaren, de Boomvalk gebroed. Het nest van deze soort is jaarrond beschermd;
- de middenberm van de Nijmeegseweg is zowel een essentieel foerageergebied voor vleermuizen (met name Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis), als een vliegroute voor verschillende soorten. De aangrenzende groenstructuren zijn eveneens jachtgebied voor beide soorten, maar minder intensief en niet essentieel. De middenberm en aangrenzende bomenrijen worden gebruikt als diffuse vliegroute van vleermuizen (Gewone dwergvleermuis, Ruige dwergvleermuis en Meervleermuis).

3.19. Rijnhalcomplex

Uitsnede: Rijnhalcomplex met van boven naar beneden herontw. Zeegsingel, sportcentrum en Euroscoop

Rijnhalcomplex te reconstrueren watergang ten zuiden van de Zeegsingel

Impressie ten noorden sportcentrum

Impressie plangebied Euroscoop

Het te ontwikkelen deel van het Rijnhalcomplex (RHC) omvat het parkeerterrein (mogelijke ontwikkeling Euroscoop) en een twee gedeelten van de herontwikkeling van de Zeegsingel.
Deze onderdelen zijn onderzocht op flora, overige jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

Het mogelijk tot bioscoop te ontwikkelen parkeerterrein is deels geasfalteerd (nw-deel) en deels halfverhard (zo-deel).
De floristische waarde van het parkeerterrein zit in de in de straatkolken: in bijna alle putten waren varens aanwezig. Veelal betrof het de algemene Mannetjesvaren. Op één plek groeide er Tongvaren in een put en in één put groeide de zeer zeldzame Zwartsteel.

Jaarrond beschermde nesten

Bij de inventarisatie op 3 april 2017 zijn de volgende waarnemingen gedaan.

- Kraaiennesten (niet jaarrond beschermd tenzij jaarlijks in gebruik door roofvogels of uilen).
  Er is een actief kraaiennest gevonden in het bosje in het noordoosten het gebied (locatie herontwikkeling Zeegsingel en omgeving).
- Sperwer.
  Deze is niet vastgesteld.
- Ransuil.
  De laurierkersen bij het college zijn voor Ransuil geschikte roestplaatsen; daar zijn echter geen sporen van aangetroffen. Een broedgeval van Ransuil wordt niet verwacht.
- Overige uilen.
  Bij de verschillende veldbezoeken zijn geen overige uilen gezien of gehoord.

Vleermuizen

In het plangebied Rijnhalcomplex werden bij de verschillende veldbezoeken telkens vrij veel waarnemingen van dwergvleermuizen gedaan. Het gros van de dieren betrof foeragerende Gewone dwergvleermuizen; daarnaast werd meerdere malen de Ruige dwergvleermuis jagend aangetroffen.

Binnen het RHC zijn verschillende activiteitsgebieden te onderscheiden.
- Boven de Euroscoop zijn alleen enkele foeragerende Gewone dwergvleermuizen waargenomen.
- Boven de te her ontwikkelen verharding, direct ten noorden van het sportcomplex, is een jagende Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis aangetroffen. Langs de noordzijde van het sportcomplex wordt eveneens een enkele verblijfplaats van Gewone dwergvleermuis vermoed.
- Rond de gebouwen van het Olympus College werden veel vliegbewegingen van Gewone dwergvleermuizen geconstateerd. Bij het meest westelijke deel van dit college werd rond de uitvliegtijd een verhoogde activiteit, wat wijst op een of meerdere verblijfplaatsen. Daar werd ook een paarterritorium van Gewone dwergvleermuis vastgesteld.
- Bij waterpartijen en bij bosranden werd gefoerageerd door Gewone dwergvleermuis.
- Opvallend was het feit dat rondom de Rijnhal geen vliegbewegingen van vleermuizen werden waargenomen, terwijl dit in eerdere jaren wel het geval was; bij de Rijnhal is alleen langs de watergang ten westen van het gebouw een Gewone dwergvleermuis waargenomen.

Conclusie Rijnhalcomplex

De veldinventarisatie 2016/2017 leidt tot de volgende conclusies:
- de floristische waarden van het RHC betreffen de varens die in vrijwel alle kolken groeien: veelal betreft het de algemene Mannetjesvaren, op één plek groeit de Tongvaren in één put komt de zeer zeldzame Zwartsteel voor;
- jaarrond beschermde nesten zijn niet vastgesteld;
- wat de vleermuizen betreft zijn er binnen het RHC verschillende activiteitsgebieden te onderscheiden:
  - verblijfplaatsen en paarterritoria van Gewone dwergvleermuis zijn aanwezig in de gebouwen van het Olympus College en langs de noordzijde van het sportcomplex;

- waterpartijen, bosranden en het parkeerterrein (m.u.v. de omgeving van de Rijnhal) vormen foerageergebied voor Gewone dwergvleermuis en, in mindere mate, voor Ruige dwergvleermuis.

- In de te ontwikkelen deelgebieden zijn geen middels de Wnb beschermde vaste verblijfplaatsen of essentiële functies van vleermuizen aangetroffen.
- In 2016/2017 zijn geen middels de Wnb beschermde vaste verblijfplaatsen/jaarrond beschermde nesten vastgesteld.

3.20. Ov1 - wijkcentrum 'De Hobbit' en gymzaal

Uitsnede: OV1 - Gymzaal/Hobbit (blauw)

Impressie OV1 Gymzaal

Impressie OV1 wijkcentrum Hobbit

De te onderzoeken onderdelen van Ov1 zijn wijkcentrum 'De Hobbit' en de gymzaal (Fluitekruidstraat). Deze werden onderzocht op flora, jaarrond beschermde nesten en vleermuizen.

Flora

Het complex van scholen en speelplaatsen is voor een groot deel bebouwd of verhard. De grazige terreinen worden allemaal als gazon beheerd met weinig tot geen ruimte voor spontane ontwikkeling.
Er zijn geen bijzondere plantensoorten aangetroffen. In een deel staan enkele ondoordringbare struwelen. Ook daar zijn geen bijzondere plantensoorten aangetroffen.

Huismus

Er is geen sprake van nestplaatsen van Huismus in het plangebied.

Gierzwaluw

Er is geen sprake van nestplaatsen van Gierzwaluw in het plangebied.

Overige jaarrond beschermde nesten

- Kraaien- en Eksternesten (niet jaarrond beschermd zolang niet jaarlijks in gebruik door roofvogels of uilen).
  Er zijn circa vijf eksternesten aangetroffen.
- In het plangebied is éénmaal een Ransuil waargenomen. Ook vertelden bewoners dat de Ransuil in hun naburige wijk wordt waargenomen. Een nestplek is niet aangetroffen en wordt ook niet verwacht in Ov1. Eventuele ontwikkelingen in Ov1 hebben geen invloed op de soort.
- Er is gelet op aanwezigheid van Kerkuil in de gymzaal Fluitekruidstraat. De soort is niet aangetroffen en wordt ook niet verwacht in de gymzaal of naburige gebouwen.

Vleermuizen

OV1

Aanvankelijk is in opdracht van de gemeente het hele gebied Ov1 onderzocht, maar in de loop van het onderzoek hebben de bezoeken zich geconcentreerd op het gebruik van de gymzaal Fluitekruidstraat en wijkcentrum 'De Hobbit'.

- Zowel in de zuid als de noordgevel van de gymzaal bevindt zich een vaste verblijfplaats van de Gewone dwergvleermuis. Het betreffen allebei jaarrond gebruikt paarplaatsen. Een verblijfplaats van Ruige dwergvleermuis is niet vastgesteld.;
- In wijkcentrum 'De Hobbit' zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen gevonden.
- In de basisschool 'Het Mozaïek' zijn tenminste twee verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen gevonden. Een verblijfplaats van Ruige dwergvleermuis is hier ook waarschijnlijk. De knotwilgen rond het wijkcentrum zijn ook onderzocht op verblijfplaatsen, maar deze werden niet aangetroffen.
- Bij de Vrije school Parcival zijn ook enkele verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen aanwezig.
- tijdens de verschillende veldbezoeken werden meerdere malen overvliegende of jagende Rosse vleermuizen waargenomen.
- Het plangebied Ov1 bleek bij de meeste bezoeken druk bezocht door Gewone dwergvleermuizen en Ruige dwergvleermuizen. Van de eerste soort gaat het dan om circa 20 dieren en van de tweede soort om circa 10 dieren.
- De vliegroute van de Visserlaan - Fluitekruidstraat loopt langs de gymzaal. Op deze route zijn Gewone dwergvleermuis en Ruige dwergvleermuis aangetroffen; éénmaal Watervleermuis en driemaal Meervleermuis. In het verleden is hier ook Laatvlieger aangetroffen. Al deze dieren zijn 's avonds onderweg naar de Wheme.
- Langs het struweel ten zuiden van de Vrije school Parcival is éénmaal een jagende Gewone grootoorvleermuis (15-5-2017) jagend aangetroffen en éénmaal een Watervleermuis (10-4-2017).
- In bomen in Ov1 zijn geen vaste verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen.

Overige soorten

Er is gelet op Steenmater, met name in de gymzaal Fluitekruidstraat. Bij geen van de boeken zijn er aanwijzingen voor een vaste verblijfplaats van deze soort gevonden.

Conclusie Ov1 wijkcentrum 'De Hobbit' en gymzaal

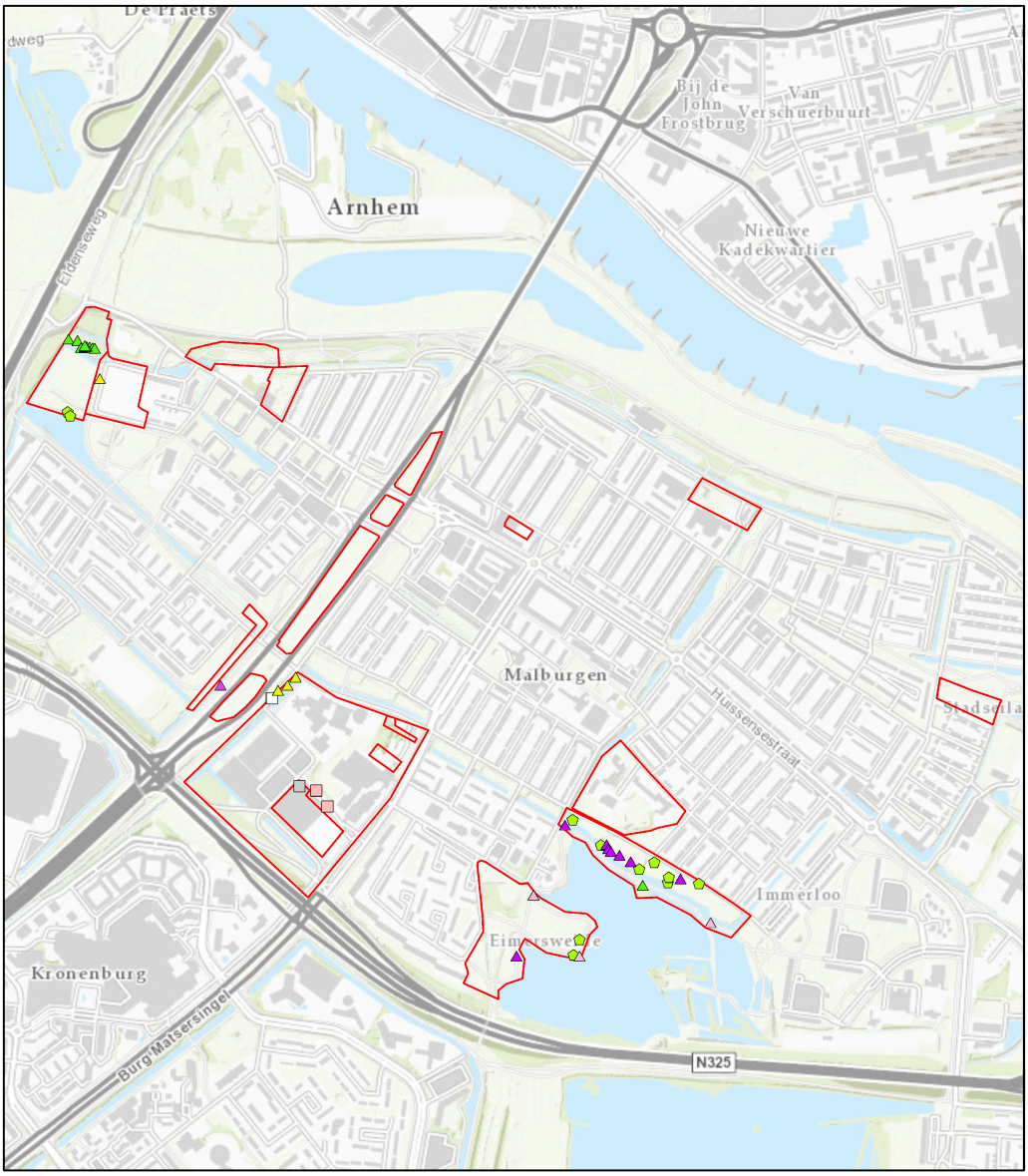
De veldinventarisatie 2017 leidt tot de volgende conclusies:

- er zijn geen beschermde plantensoorten aanwezig;
- de gymzaal Fluitekruidstraat heeft twee jaarrond gebruikte paarplaatsen van Gewone dwergvleermuis. In wijkcentrum 'De Hobbit' of omgeving zijn geen verblijfplaatsen van vleermuizen aangetroffen. Voor verstoring van de verblijfplaatsen in de gymzaal is een ontheffing noodzakelijk.
- De gymzaal ligt naast een belangrijke vliegroute over de groene corridor Visserslaan - Fluitekruidstraat. Dieren vliegen op deze route in de avond naar het jachtgebied Wheme-Immerlooplas.
- Jaarrond beschermde nesten worden uitgesloten in gymzaal en wijkcentrum en omgeving.
- Verblijfplaatsen van overige streng beschermde soorten als Steenmarter zijn niet aangetroffen.

4. RESULTATEN PER SOORTENGROEP

4.1. Flora

Bij het veldonderzoek zijn de volgende bijzondere soorten (Rode lijst, landelijk zeldzaam en/of tot 1-1-2017 beschermd) vastgesteld (figuur; tevens als kaart bijgevoegd).

Legenda

Grens plangebied

Rode Lijst
- Kamgras (Gevoelig)

(Vrij) zeldzame soorten
- Zwartsteel (KFK-4)
- Bont Kroonkruid (KFK-5)
- Tongvaren (KFK-6)

Overige bijzondere waarnemingen
- Brede Wespenorchis
- Fraai Duizendguldenkruid
- Grote Kaardebol
- Grote Ratelaar
- Zwanenbloem

Onderwerp: Bijzondere flora Malburgen	de groene ruimte
Project: Flora- en faunaonderzoek 2016-2017 Malburgen	Datum: 18 okt 2017
	Projectnr.: 16723
Opdrachtgever: Volkshuisvesting Arnhem	Getekend: M. Baartmans
	Status: definitief

Schaal: 0 125 250 375 500 meter

N

- Kamgras (Rode Lijst: gevoelig).
  Kamgras is op een aantal locaties aangetroffen (Whw1, Whw3, Ww3). Deze soort gaat in Malburgen / Nederland sterk achteruit. Kamgras is overigens gemakkelijk in te zaaien in oevers of graslanden.
- Varens: Zwartsteel en Tongvaren.
  In de putten op het parkeerterrein van het Rijnhalcomplex zijn twee bijzondere varens aangetroffen. Het betreft de landelijk zeer zeldzame Zwartsteel en de landelijk vrij zeldzame Tongvaren.
  - Zwartsteel is in Arnhem slechts bekend van twee locaties: één in een straatkolk in Vredenburg en één (grotere) langs het spoor aan de Sonsbeeksingel.
  - De Tongvaren is al sinds 2009 bekend van het Rijnhalcomplex.
    Tongvaren is in Arnhem niet zeldzaam: de soort komt op meer dan 200 locaties voor, waarvan het merendeel in Arnhem-Noord. In Arnhem-Zuid zijn in de laatste 10 jaar 29 waarnemingen van deze soort gedaan.
- Kroonkruid.
  In de bermen van de Nijmeegse weg komt het zeldzame Kroonkruid voor. Deze soort kan na werkzaamheden gemakkelijk weer worden ingezaaid.
- Overige bijzondere soorten.
  - Op twee plaatsen zijn de minder algemene soorten Grote ratelaar (oever watergang tussen Ww3 en Ww4) en Fraai duizendguldenkruid (fietspad Nijmeegseweg) aangetroffen. Indien mogelijk zouden deze groeiplaatsen ontzien kunnen worden.
  - Op meerdere locaties zijn de volgende tot 1-1-2017 beschermde aangetroffen: - Brede wespenorchis (Whw1, Whw3) , Grote kaardenbol (Whw1, Whw3) en Zwanenbloem (Whw1, Whw3).

Hoewel geen van bovengenoemde aangetroffen bijzondere soorten nog wettelijk beschermd zijn, wordt geadviseerd om deze soorten bij (bouw)werkzaamheden zoveel mogelijk te ontzien en/of elders op blijvend geschikte locaties te herplanten.

Vanuit de Wnb is wat flora betreft geen ontheffing vereist.

4.2. Huismus

In Malburgen zijn enkele grote Huismuspopulaties vastgesteld:
- TECH 1144: 11 nesten aan Ereprijs/Dovenetellaan/Violierlaan;
- TECH1145-01: ca. 45 huismusnesten verspreid over Dovenetellaan, Resedastraat, Klispad, Raketpad, Toortspad, Spireapad, Meldestraat, Paardebloemstraat, Penningkruidstraat, Herikstraat), Scheerlingpad en Violierlaan;
- TECH 1147: 10 nesten aan de Madelievenstraat en 19 nesten aan het Speenkruidpad.

Naast deze grote deelpopulaties is de Huismus wat de woningen van VHV betreft, beperkt tot een kleine populatie van 4 nesten in TECH 1142 (Lupinestraat/Malvastraat).

Gelet op de vastgestelde huismusnesten en kwetterplekken is de conclusie dat er in Malburgen goede kansen zijn om de Huismuspopulatie uit te breiden door bij nieuwbouw en renovatie extra nestgelegenheden aan te brengen, in combinatie met uitbreiding van het aantal kwetterplekken.

Vanuit de Wnb is wat Huismus betreft ontheffing vereist wanneer de woningen waarin nesten en/of kwetterplekken zijn vastgesteld worden gerenoveerd.

Voor te renoveren woningen waar nog geen nader onderzoek is uitgevoerd, zal dat alsnog in 2018 plaatsvinden, voorafgaand aan voorgenomen werkzaamheden.

4.3. Gierzwaluw

In de onderzochte deelgebieden zijn opvallend weinig nesten van Gierzwaluw vastgesteld: slechts (maximaal) twee nesten aan het Toortspad/Raketpad en eveneens (maximaal) twee nestplekken aan de Dovenetellaan (34/36/38). In dit gedeelte van Malburgen zijn traditioneel verspreid nestplekken aanwezig. Wel werden enkele malen foeragerende Gierzwaluwen gezien, maar dan was dat altijd buiten de deelgebieden die op dat moment werden onderzocht.
Omdat er nabij de te renoveren woningenen aan de Gelderse Rooslaan een grote kolonie van Gierzwaluw aanwezig is, is de conclusie dat er in Malburgen goede kansen zijn om de Gierzwaluwenpopulatie uit te breiden door bij nieuwbouw en renovatie extra nestgelegenheden aan te brengen.

Vanuit de Wnb is wat Gierzwaluw betreft ontheffing vereist wanneer de woningen waarin nesten zijn vastgesteld worden gerenoveerd.
Voor te renoveren woningen waar nog geen nader onderzoek is uitgevoerd, zal dat alsnog in 2018 plaatsvinden, voorafgaand aan voorgenomen werkzaamheden.

4.4. Overige jaarrond beschermde nesten

Boomvalk

Tijdens de veldrondes van en nabij het Rijnhalcomplex is in 2017 met zekerheid een broedgeval van de Boomvalk in de middenberm van de Nijmeegseweg vastgesteld[13)].

Bij herinrichting van de Nijmeegseweg zal dit jaarrond beschermde nest niet mogen worden verstoord; als dat niet is te voorkomen is ontheffing vereist.

Buizerd

Er is geen broedgeval aangetroffen in de plangebieden. De dichtstbijzijnde broedplaatsen liggen buiten Malburgen.

Ontheffing is niet aan de orde.

13) Veldrondes d.d. 16-5-2017 en 10-7-2017; (Rienk Noordhuis, De Groene Ruimte)

Sperwer

Er is geen broedgeval aangetroffen in de plangebieden. De Sperwer broedt mogelijk nabij het Rijnhalcomplex en Ww3. De ingreep in de betreffende plangebieden hebben daarom geen directe invloed op het jaarrond beschermde nest; wel dient bij werkzaamheden in deze gebieden er voor te worden gezorgd dat nabijgelegen nesten ook functioneel intact blijven.

Indien bij werkzaamheden kan worden aangetoond dat nabijgelegen nesten ecologisch functioneel blijven (er dus kan worden gebroed), is ontheffing niet vereist.

4.5. Vleermuizen

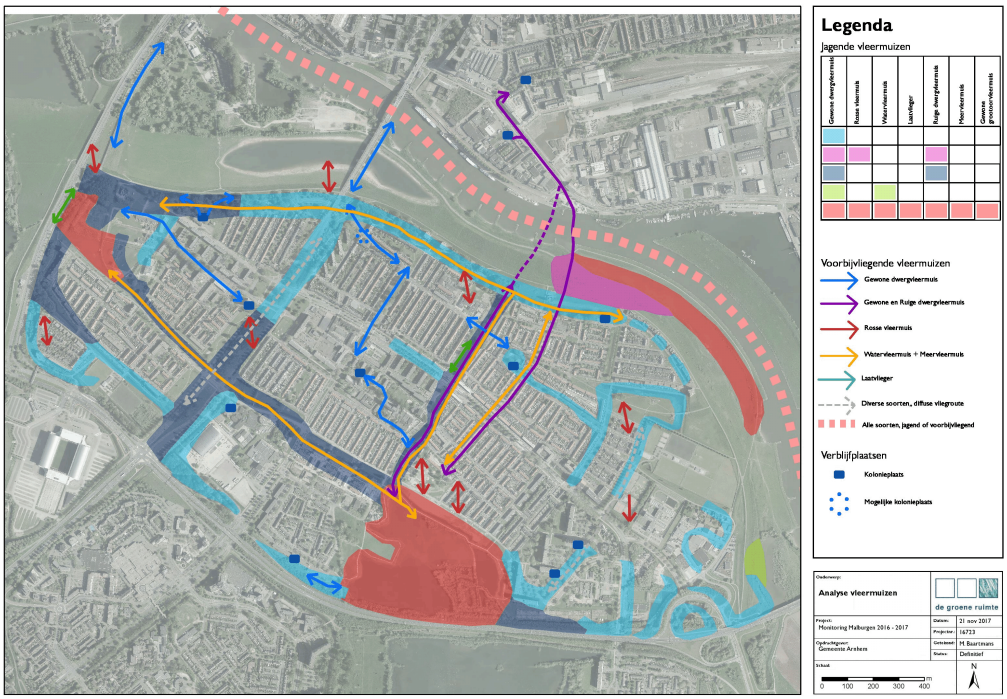
Situatie 2016-2017

- In woningen zijn verscheidene verblijfplaatsen van Gewone dwergvleermuizen aangetroffen maar niet van andere soorten. Verblijfplaatsen betreffen uitsluitend zomerverblijfplaatsen/paarplaatsen die jaarrond in gebruik kunnen zijn. Per verblijfplaats worden 1 tot 5 dieren aangetroffen. Vrijwel alle verblijfplaatsen zijn gevonden in of nabij de kopse gevels. Net buiten de onderzochte gebieden zijn in woningen twee verblijfplaatsen van Ruige dwergvleermuis gevonden; maar in de plangebieden zelf zijn nergens verblijfplaatsen van Ruige dwergvleermuis vastgesteld.
- De Wheme, de middenberm van de Nijmeegseweg en naburige watergangen, De Dijkzone en de vijver en watergangen in Malburgen-west zijn essentiële jachtgebieden nabij de onderzochte plangebieden. Ontwikkelingen in de aanpalende plangebieden moeten zijn afgestemd op deze essentiële jachtgebieden. Daartoe zijn in de betreffende hoofdstukken per deelgebied voorzetten gedaan of er zijn reeds maatregelen genomen door verlichting op de vliegroutes en het jachtgebied te beperken en voorzieningen aan te brengen in de nieuwbouw (Dw1, herontwikkeling Visserslaan).
- Nabij de Wheme (Whw1 en Ov1) is de Gewone grootoorvleermuis met zekerheid waargenomen, een soort die zeldzaam is in Malburgen. Aangenomen wordt dat de aangetroffen dieren onderdeel vormen van een lokale populatie (bij Huissen, Elden, Elst).
- De Tweekleurige vleermuis is met waarschijnlijkheid enkele keren waargenomen boven de wijk.
- Watervleermuizen en Meervleermuizen hebben nog steeds vliegroutes in de wijk, zoals de groene corridor Visserslaan-Fluitekruidstraat, vliegroute Wederikpad, middenberm Nijmeegseweg. In Malburgen-west gebruiken Watervleermuizen het nieuwe park langs Speenkruidpad, Meldestraat en Zeegsingel om zich door de wijk te verplaatsen. Ontwikkelingen nabij de vliegroutes (Ov1, Whw1, Ww11, Dw3, Mw3,) moeten worden afgestemd op het behoud van de vliegroutes.
- De groenstructuur in Malburgen wordt dankbaar gebruikt door vleermuizen.

Vanuit de Wnb is wat vleermuizen betreft ontheffing vereist voor de woningen die worden gerenoveerd en waarin vleermuizen zijn vastgesteld.
Voor te renoveren woningen waar nog geen nader onderzoek is uitgevoerd, zal dat alsnog in 2018 plaatsvinden.

Situatie vleermuizen ten opzichte van eerdere jaren

Vergelijken we de situatie in 2017 met eerdere jaren, dan kan geconcludeerd worden dat de situatie van de vleermuizen in Malburgen gelijk is gebleven dan wel is verstevigd (zie figuur; tevens als kaart bijgevoegd).

- De Wheme, de middenberm van de Nijmeegseweg en naburige watergangen, De Dijkzone, de uiterwaarden, de vijver en watergangen in Malburgen-west zijn nog steeds essentiële jachtgebieden; dat is in de loop der jaren gelijk gebleven.
- De groenstructuur in Malburgen is in de afgelopen jaren vrijwel geheel gerealiseerd. De groenstructuur heeft meer samenhang dan voor de herontwikkeling het geval was. Gedurende de afgelopen jaren is gebleken dat deze groenstructuur dankbaar gebruikt wordt door de aanwezige vleermuizen in Malburgen en omgeving:
  - de nieuwe vijver in Malburgen-west is een belangrijk jachtgebied geworden voor dwergvleermuizen, Watervleermuis en Meervleermuis;
  - tussen de vijver in Malburgen-west en de Wheme is een vliegroute ontstaan voor Watervleermuis en waarschijnlijk Meervleermuis.
  - de groenzone langs Visserslaan en Fluitekruidstraat wordt ook gebruikt door deze twee soorten, dwergvleermuizen en Laatvlieger.
  - de nieuwe nevengeul onder de John Frostbrug wordt ook ongetwijfeld veelvuldig als jachtgebied gebruikt en is dus een nieuw jachtgebied, maar deze is niet onderzocht door De groene Ruimte.
- De grootte van het park in de Dijkzone wordt verkleind door de bouw van torenflats. Er worden wel mitigerende en compenserende maatregelen genomen bij de bouw van deze woontorens om de schade te beperken en het blijvend aantrekkelijk te maken voor vleermuizen in de Dijkzone nabij deze gebouwen.
- Ww3 wordt nog aangelegd waardoor druk komt te staan op het jachtgebied voor vleermuizen ter plaatse.

- De indruk bestaat dat het totaal aan vleermuisactiviteit in Malburgen niet is afgenomen sinds 2005. Dit is gebaseerd op de hoeveelheid waarnemingen en de aantallen vleermuizen die per waarneming werden aangetroffen.
- Het soortenspectrum is sinds 2005 minimaal gelijk gebleven:
  - in de loop van recente jaren zijn 9 tot 10 vleermuissoorten vastgesteld in plaats van 6 in de periode 2005 - 2011;
  - waarnemingen van Tweekleurige vleermuis, Kleine dwergvleermuis en Baardvleermuis zijn waarschijnlijk;
  - de Laatvlieger blijft schaars in Malburgen;
  - nabij de Wheme (Whw1 en Ov1) is de Gewone grootoorvleermuis voor het eerst met zekerheid waargenomen, een soort die zeldzaam is in Malburgen. Aangenomen wordt dat de aangetroffen dieren onderdeel vormen van een lokale populatie (bij Huissen, Elden, Elst).

4.6. Rugstreeppad

In het gericht op Rugstreeppad onderzochte deelgebied Bw3 werden geen mogelijkheden voor Rugstreeppad vastgesteld. In de overige te herontwikkelen gebieden werden vanwege de terreingesteldheid op voorhand geen mogelijkheden voor Rugstreeppad gezien.

4.7. Steenmarter

Verblijfplaatsen van Steenmarter zijn nergens vastgesteld. Indien panden voor langere tijd leeg staan kunnen wel makkelijk verblijfplaatsen van deze soort ontstaan. Bij met name sloop dienen de betreffende panden daarom op Steenmarter worden gecontroleerd.

4.8. Grote modderkruiper

Middesls eDNA-onderzoek is vastgesteld dat de Grote modderkruiper niet aanwezig is.

Bronnen

BIJ12, 2017a. *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus), versie 1.0.*
BIJ12, 2017b. *Kennisdocument Gierzwaluw (Apus apus), versie 1.0.*
BIJ12, 2017c. *Kennisdocument Huismus (Passer domesticus), versie 1.0.*
BIJ12, 2017d. *Kennisdocument Ruige dwergvleermuis (Pipistrellus natusii), versie 1.0.*
BIJ12, 2017e. *Kennisdocument Watervleermuis (Myotis daubentonii), versie 1.0.*
BIJ12, 2017f. *Kennisdocument Gewone grootoorvleermuis (Plecotus auritus), versie 1.0.*
BIJ12, 2017g. *Kennisdocument Rosse vleermuis (Nyctalus noctula), versie 1.0.*
De Groene Ruimte, 2011. *Sloop portiekflats Nijmeegseweg (Arnhem) - Onderzoek en advies Flora en faunawet* - Onderzoeksrapport De Groene Ruimte, projectnummer 11253.
De Groene Ruimte, 2012. *Monitoring Malburgen 2008 - 2012 Eindrapportage.* - Onderzoeksrapport De Groene Ruimte, projectnummer 8825.
De Groene Ruimte, 2016. *Fauna-check Eimersweide en Eimerseiland (Malburgen, Arnhem)*, projectnummer 16728.
De Groene Ruimte, 2016. *Ecologisch advies nieuwbouw Gelderse Rooslaan (Malburgen)*, projectnummer 16749.
Vleermuisvakberaad Netwerk Groene Bureaus, Zoogdiervereniging en Gegevensautoriteit Natuur, 2017. *Vleermuisprotocol 2017, 27 maart 2017.*

Bijlage 1. Eerder verleende ontheffingen Malburgen (samenvatting).

Ontheffing 1. FEF 27b/2002/063a

Periode:
26-07-2002 t/m 31-12-2007.

Voor:
kamsalamander (Triturius cristatus), kleine watersalamander (Triturius vulgaris), gewone pad (Bufo bufo), rugstreeppad (Bufo calamita),bruine kikker (Rana temporaria), groene kikker (Rana esculenta), egel (Erinaceus europeus), Haas (Lepus europaeus), Konijn (Orytolagus cuniculus), bosmuis (Apodemus rylvaticus), bosspitsmuis (Sorex araneus) en Rouwmantel (Nymphalis antiopa).

Overwegingen en belang van de ingreep.

Belang van de ingreep
De werken dienen ter verbetering en herstructurering van de wijk Malburgen waar een sterke achteruitgang van sociale structuur en leefbaarheid zichtbaar is. Vandalisme, criminaliteit, drugsgebruik en andere overlast nemen toe door de slechte kwaliteit van de woningen. Herstructurering van ruimtelijke, functionele, economische en sociale aspecten van de wijk dient bereikt te worden door de sloop en nieuwbouw van woningen, verbetering van de voorzieningen en verbetering van de ruimtelijke hoofdstructuur. Ook het in stand houden c.q. verbeteren van het woon-, werk-, en leefklimaat alsmede het natuurlijke milieu en veiligstelling van natuurgebieden is hierbij van belang. Het openbaar belang is hiermede voldoende aangetoond.

Ontheffing 1-1: FF 75C/2006/0130

Periode:
01-09-2006 t/m 30-04-2007. Aaanvulling 31-08- 2006 voor vleermuizen.

Voor:
gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus), laatvlieger (Eptesicus serotinus), ruige dwergvleermuis (Pipistrellus nathusii), watervleermuis (Myotis daubentonii),

Overwegingen en belang van de ingreep.
Er is eerder op 26 juli 2002 ontheffing met kenmerk fef27b/2002/063 verleend voor het project Malburgen waarbij reeds een alternatievenafweging heeft plaatsgevonden. Aangezien het hier onder meer een verbetering en herstructurering van een reeds bestaande woonwijk betreft, is een andere bevredigde oplossing of locatie niet mogelijk. Uit monitoringsgegevens blijkt dat vleermuizen het gebied intensiever gebruiken dan verwacht. De inventarisatie toont aan dat de vleermuizen vooral gebruik maken van de huidige parken (groenstructuren). Daarom worden er naast de bestaande parken nieuwe groen verbindingen aangelegd zodat er groene wiggen de bebouwing in lopen. Ook bij de uitwerking van de werkzaamheden wordt rekening gehouden met de vleermuizen. In het plangebied zullen daarnaast nieuwe verblijfplaatsen gecreeerd worden waardoor verblijfplaatsen aanwezig blijven. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Ontheffing 1-2: FF 75C/2007/0130A.

Periode:
18-09-2006 t/m 31-12-2007. Aanvulling 18 sept 2006: aanpassing geldigheid ontheffing tot 31-12-2007.

Ontheffing 2. FF 75C/ 2007/ 0325

Periode:
08-01-2008 t/m 31-12-2012.

Voor:
rietorchis (Dactilorhiza majalis praetermissa), gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus), laatvlieger (Eptesicus serotinus), ruige dwergvleermuis (Pipistrellus nathusii), watervleermuis (Myotis daubentonii), kamsalamander (Triturius cristatus) en rugstreeppad (Bufo calamita).

Overwegingen en belang van de ingreep.

Andere bevredigende oplossing en belang van de ingreep
Aangezien het hier onder meer een verbetering en herstructurering van een reeds bestaande woonwijk betreft, is een andere bevredigende oplossing of locatie niet mogelijk. Zoals ik in mijn besluit van 19 januari 2004 (FEF27b/2002/063a) heb overwogen, dienen de werken ter verbetering en herstructurering van de wijk Malburgen, waar een sterke achteruitgang van sociale structuur en leefbaarheid zichtbaar is. Herstructurering van ruimtelijke, functionele, economische en sociale aspecten van de wijk dient bereikt te worden door de sloop en nieuwbouw van woningen, verbetering van de voorzieningen en verbetering van de ruimtelijke hoofdstructuur. Ook het in stand houden c.q. verbeteren van het woon-, werk-, en leefklimaat alsmede het natuurlijke milieu en veiligstellen van natuurgebieden is hierbij van belang. Het openbaar belang is hiermee voldoende aangetoond.

Ontheffing 2-1. FF 75C/ 2007/0325A.

Periode:
25-05-2009 - 31-12-2012. Aanvulling ontheffing aanpassing van de voorwaarden vleermuizen.

Ontheffing 2-3. FF 75C/2009/0037B. Positieve afwijzing

Voor: jaarrond beschermde nesten sperwer, boomvalk, ruige dwergvleermuis bij WW3-WW4.
Periode: niet van toepassing (positieve afwijzing).

Overwegingen en belang van de ingreep.

Sperwer en boomvalk.

Nesten van de boomvalk en de sperwer vallen onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de flora- en faunwet. Nesten van de boomvalk en de sperwer vallen ook buiten het broedseizoen onder de definitie van 'vaste rust- of verblijfplaatsen' in artikel 11 van de flora- en faunawet. Deze nesten zijn daarom, voor zover ze niet permanent verlaten zijn, jaarrond beschermt. Nesten van de grote bonte specht en de zwarte kraai vallen buiten het broedseizoen niet onder de definitie van het begrip nesten in artikel 11 van de flora- en faunawet. Dit type wordt niet weer in gebruik genomen en is dus buiten het broedseizoen niet van belang voor de instandhouding van soorten. Derhalve is ontheffing hiervoor niet aan de orde.

geval. Boomvalken jagen zowel in stedelijk gebied als in het buitengebied. In Malburgen en omgeving is een gevarieerd biotoop aanwezig waarin zowel op vogels als op insecten gejaagd kan worden. Aangezien de kwaliteit van het groen in Malburgen en haar omgeving weinig wordt gewijzigd, blijft de wijk in haar functionaliteit van foerageergebied en broedgelegenheid voor de boomvalk gehandhaafd. Om de functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaatsen van de boomvalk te waarborgen stelt u de volgende maatregelen voor:

- bomen worden gekapt in gunstige periode voor roofvogels (september tot en met december),
- de groenstructuren in het park worden versterkt en speciaal ingericht voor een hoog en divers zangvogelbestand.

Door het uitvoeren van bovenstaande maatregelen wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de boomvalk komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Ruige dwergvleermuis.

- Er worden zo spoedig mogelijk 3 vleermuiskasten opgehangen in de oude boomopstand tussen de Brunelsingel en de Traverse het Hoefijzer.

Het is aannemelijk dat de ruige dwergvleermuis het aangeboden alternatief direct na de ingreep in gebruik zal nemen. Het alternatief ligt relatief dicht bij de oude locatie. Door het uitvoeren van bovenstaande maatregel wordt voorkomen dat er verbodsbepalingen genoemd in artikel 11 van de Flora- en faunawet overtreden worden. De functionaliteit van de vaste rust- en verblijfplaats van de gewone dwergvleermuis komt niet in het geding. Een ontheffing is dan ook niet nodig.

Ontheffing 3. FF 75C/ 2012/ 0231

Periode:
23-04-2013 - 31-12-2017.

Voor:
Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus) en bittervoorn (Rhodeus cericeus).

Overwegingen en belang van de ingreep.

Belang van de ingreep
U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belang: dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten

De werken dienen ter verbetering en herstructurering van de wijk Malburgen, waar een sterke achteruitgang van sociale structuur en leefbaarheid zichtbaar is. Herstructurering van ruimtelijke, functionele, economische en sociale aspecten van de wijk dient bereikt te worden door de sloop en nieuwbouw van woningen, verbetering van de voorzieningen en verbetering van de ruimtelijke hoofdstructuur. Ook het in stand houden dan verbeteren van het woon-, werk-, en leefklimaat alsmede het natuurlijke milieu en veiligstellen van natuurgebieden is hierbij van belang. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd zijn om de negatieve effecten op beschermde dier- en plantensoorten, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, rechtvaardigen

Ontheffing 3-1. FF 75C/2012/0231A.

Periode:
04-11-2014 t/m 31-12-2017. Aanpassing locatie vanwege dempen gemaalsloot.

Voor:
Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus) en bittervoorn (Rhodeus cericeus).

Overwegingen en belang van de ingreep.
De soort is in 2011 voor het eerst in Malburgen aangetroffen. Gezien de aanwezigheid van de bittervoorn in een ander deel van het gebied blijkt dat de soort zich in noordelijke en westelijke watergangen heeft gevestigd. Er blijft in de directe omgeving voldoende alternatief leefgebied aanwezig. De gunstige staat van instandhouding van de bittervoorn komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de door u voorgestelde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorschriften.

Ontheffing 3-2. FF 75C/2012/0231B

Periode:
06-01 2016 t/m 31-12-2017. Aanpassing voor verstoring huismus vanwege isolatie woningen.

Voor:

Gewone dwergvleermuis (Pipistrellus pipistrellus), bittervoorn (Rhodeus cericeus) en huismus (Passer domesticus)

Overwegingen en belang van de ingreep:
“ U heeft ontheffing van verbodsbepalingen aangevraagd op grond van het belang: dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten. Voor vogels kan alleen ontheffing verleend worden ten behoeve van belangen genoemd in de Vogelrichtlijn. Het door u aangedragen belang "dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' is niet genoemd in de Vogelrichtlijn. Het belang genoemd in artikel 2, derde lid, aanhef onder j, van het Vrijstellingsbesluit kan in dit geval echter wel aan de ontheffing verlening ten grondslag liggen, er is immers geen sprake van verstoring met wezenlijke invloed.
De werken dienen ter verbetering en herstructurering van de wijk Malburgen, waar een sterke achteruitgang van sociale structuur en leefbaarheid zichtbaar is. Herstructurering van ruimtelijke, functionele, economische en sociale aspecten van de wijk dient bereikt te worden door de sloop en nieuwbouw van woningen, verbetering van de voorzieningen en verbetering van de ruimtelijke hoofdstructuur. Ook het in stand houden dan wel he verbeteren van het woon-, werk-, en leefklimaat alsmede het natuurlijke milieu en veiligstellen van natuurgebieden is hierbij van belang. Gelet op het voorgaande en de onverminderde actualiteit van de naar voren gebrachte omstandigheden ben ik van oordeel dat het belang 'dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten' voldoende onderbouwd is om de negatieve effecten op de huismus, die als gevolg van de uitvoering van het project zullen optreden, te rechtvaardigen.

Andere bevredigende oplossing.
Aangezien het hier onder meer een verbetering en herstructurering van een reeds bestaande woonwijk betreft, is een andere bevredigende oplossing of locatie niet mogelijk. Door de gekozen inrichting, werkwijze en de planning (buiten de kwetsbare periode) wordt schade aan de huismus zoveel mogelijk voorkomen. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is. ..”.

Bijlage 2. Overzicht veldbezoeken Malburgen 2016-2017 (vleermuizen, Huismus en Gierzwaluw)

Planlocatie		deel	Vleermuizen				Huismus		Gierzwaluw		
			1e veldronde	2e veldronde	3e veldronde	4e veldronde	1e veldronde	2e veldronde	1e veldronde	2e veldronde	3e veldronde
TECH 1142	(a)		26-08-2016 JM	16-09-2016 JM	14-6-2017 JM 14-6-2017 KR	12-07-2017 JM	05–04-2017 RN	25-04-2017 AA	09-06-2017 KR	12-07-2017 JM	14-06-2017 JM
TECH 1144 deel 1	(b-1)	N	02/08-09-16 JM	28-09-2016 PIE	16-5-2017 KR	05-07-2017 KR	05-04-2017 PIE	26-04-2017 AA	02-06-2017 KR	23-06-2017 KR	05-07-2017 JM
TECH 1144 deel 2	(b-2)	Z	08-09-2016 JM	26-09-2016 JM	17-5-2017 KR	05-07-2017 JM	05-04-2017 PIE	26-04-2017 AA	02-06-2017 KR	23-06-2017 KR	05-07-2017 JM
TECH 1170	(c)		27-08-2016 JM	24-09-2016 JM	02-06-2017 JM	13-07-2017 JM	21-0402917 AA	02-05-2017 AA	12-06-2017 KR	27-06-2017 KR	13-07-2017 JM
TECH 1184-02	(d)	NW	31-08-2013 SN	28-09-2016 SN	22-05-2017 PR	21-06-2017 KR	21-04-2017 AA	05-05-2017 AA	16-06-2017 KR	21-06-2017 JM	04-07-2017 KR
TECH 1184-02	(d)	ZO	31-08-2013 SN	28-09-2016 SN	18-05-2017 JM	21-06-2017 JM	21-04-2017 AA	05-05-2017 AA	16-06-2017 KR	21-06-2017 JM	04-07-2017 KR
TECH 1145-01	(e-dl 3)	A	24-05-2017 JM	15-07-2017 JM	23-08-2017 JM	18-09-2017 RN	13-04-2017 AA	24-04-2017 AA	7/8-06-2017 JM	21-06-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-01	(e-dl 2)	B	24-05-2017 KR	12-07-2017 KR	30-08-2017 RN	18-09-2017 RN	13-04-2017 AA	24-04-2017 AA	7/8-06-2017 JM	21-06-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-01	(e-dl 3)	C	16-05-2017 PIE	10-07-2017 KR	30-8-2017 JM	18-09-2017 JM	13-04-2017 AA	24-04-2017 AA	7/8-06-2017 JM	21-06-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-01	(e-dl 2)	D	17-05-2017 JM	10-07-2017 JM	30-08-2017 RN	18-09-2017 JM	13-04-2017 AA	24-04-2017 AA	7/8-06-2017 JM	21-06-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-01	(e-dl 3)	E	17-05-2017 JM	10-07-2017 JM	23-08-2017 KR	18-09-2017 JM	13-04-2017 AA	24-04-2017 AA	7/8-06-2017 JM	21-06-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-02	(f)	A	28-06-2017 JM	15-07-2017 JM	23-08-2017 JM	18-09-2017 RN	14-04-2017 AA	05-05-2017 AA	7/8-6-2017 JM	21-6-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1145-02	(f)	E	17-05-2017 JM	28-6/10-7-17JM	23-08-2017 KR	18-09-2017 JM	14-04-2017 AA	05-05-2017 AA	7/8-6-2017 JM	21-6-2017 KR	10/15-07-2017 JM
TECH 1147	(g)		niet uitgevoerd	06-07-17 JM/KR	28-8-17 RN/PIE	12-9-17 RN/PIE	18-04-2017 AA	09-05-2017 AA	09-06-2017 KR	22-06-2017 JM	06-07-2017 JM
WW3-WW4	(h + i)		31-08-2016 JM	28-09-2016 JM	25-05-2017 JM	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
WW11-Dw1	(j + k)		23-08-2016 JW	12-09-2016 JW	23-05-2017 RN	26-06-2017 RN	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
MW7-MW3	(l + m)		29-09-2016 PIE	19-10-2016 JM	23-05-2017 KR	11-07-2017 KR	19-4-2017 AA	11-05-2017 AA	13-06-2017 KR	29-06-2017 JM	11-07-2017 KR
WHw1	(n)		24-08-2016 JM	09-09-2016 JM	15-06-2017 KR	04-10-2017 RN	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
WHw2-3	(o)		24-08-2016 JM	09-09-2016 JM	15-6-2017 JM	04-10-2017 RN	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Rijnhalcomplex	(p)		03-09-2016 JM	28-09-2016 RN	19-04-2017 RN 16-05-2017 RN	13-06-2017 RN 05-07-2017 RN	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt
Ov1			20-04-2017 RN 15-05-2017 RN	14-06-2017 RN 10-07-2017 RN	21-08-2017 RN	05-09-2017 RN 04-10-2017 RN	nvt	nvt	nvt	nvt	nvt

Bijlage 3. eDNA-onderzoek Grote Modderkruiper (Ww3)

Datura
molecular solutions in ecology

eDNA onderzoek naar grote modderkruiper

In opdracht van De Groene Ruimte

Colofon

Titel	eDNA onderzoek naar grote modderkruiper.
Tekst, foto's en samenstelling	K. van Bochove en J. Rook
In opdracht van	De Groene Ruimte
Naam opdrachtgever	R. Noordhuis
Rapportnummer	RA2017241
Datum oplevering rapport	18 mei 2017
Aantal pagina's	8
Wijze van citeren	van Bochove K. 2017. eDNA onderzoek naar grote modderkruiper Rapport RA20172, Datura, Wageningen
Laboratorium analist	J. Rook

Datura molecular solutions BV

Gevestigd te:
Johan Buziaustraat 55
6708 NR Wageningen
Nederland

Postadres laboratorium:
t.a.v. Jitske Rook
Sylviusweg 72
2333 BE, Leiden
Nederland

0031(0)629455328
www.datura.nl
info@datura.nl

Inhoudsopgave

1. Doelstelling 4
2. Methode 4
1.1 Sampling 4
1.2 Laboratoriumanalyse 4
1.3 Kwaliteitswaarborging 5
1.3.1 Hoe vals positieve waarnemingen voorkomen worden 5
1.3.2 Hoe vals negatieve waarnemingen voorkomen worden 6
3. Resultaten 8

1. Doelstelling

Vaststellen van de aan- of afwezigheid van eDNA van grote modderkruiper (*Misgurnus fossilis*) in watersamples in opdracht van De Groene Ruimte.

2. Methode

1.1 Sampling

De bemonstering is uitgevoerd door De Groene Ruimte.

1.2 Laboratoriumanalyse

De eDNA samples zijn geanalyseerd op de aanwezigheid van eDNA van grote modderkruiper. Het analyseren van een eDNA sample vindt plaats in drie stappen. Eerst wordt het eDNA op het filter geconcentreerd en gezuiverd. Vervolgens wordt een controle analyse uitgevoerd om te testen of eDNA detectie in een sample eventueel geïnhibeerd wordt door storende stoffen. Tenslotte wordt het eDNA gedetecteerd met behulp van een real-time quantitative PCR.

1. Het eDNA is geëxtraheerd met behulp van de Qiagen Blood & Tissue kit. Door het toevoegen van verschillende buffers wordt het DNA gezuiverd en geconcentreerd. Storende stoffen als humuszuren kunnen detectie van het eDNA inhiberen wat kan leiden tot vals negatief resultaat. Gedurende de extractie zijn deze inhiberende stoffen zo veel mogelijk verwijderd.

2. Er is een controle uitgevoerd om na te gaan of eDNA detectie in een sample geïnhibeerd wordt. Dit is gedaan door een bekende hoeveelheid van een fragment artificieel DNA toe te voegen. Vervolgens is de concentratie van dit fragment artificieel DNA gemeten. Dit is zowel gedaan in een reactie waar een hoeveelheid sample aan toegevoegd is, als in een reactie waar geen sample aan toegevoegd is. Als DNA detectie in een sample geïnhibeerd wordt, dan is de gemeten concentratie artificieel DNA in de reactie waarin sample toegevoegd wordt lager ten opzichte van de reactie waaraan geen artificieel DNA toegevoegd is. Met name in zuur water, waarin veel organische deeltjes aanwezig zijn kan inhibitie optreden. In een dergelijk geval wordt een extra zuiverings stap uitgevoerd of wordt het sample verdund. Vervolgens wordt opnieuw gekeken of de inhiberende stoffen voldoende verwijderd zijn.

3. Detectie van eDNA vindt plaats door middel van een real-time quantitative PCR. Het principe achter deze techniek is dat een specifiek deel van het DNA zeer vaak vermenigvuldigd (geamplificeerd) wordt. Datura maakt gebruik van soort-specifieke primers die uitsluitend DNA van de doelsoort vermenigvuldigen. Bovendien wordt een soort-specifieke probe gebruikt (een soort primer) die uitsluitend bindt aan eDNA van de doelsoort. Binding van de probe aan het vermenigvuldigde eDNA van de doelsoort veroorzaakt een fluorescent signaal. Dit signaal wordt gedetecteerd met behulp van een qPCR platform (CFX96 Touch™ van Bio-Rad). De qPCR detectie wordt uitgevoerd met 12 replica's. Het aantal positieve replica's is een indicatie voor de concentratie eDNA. Het is echter (vooralsnog) niet mogelijk om op basis van de concentratie van eDNA de populatiedichtheid te bepalen. De qPCR detectie wordt uitgevoerd met de TaqMan® Environmental Mastermix 2.0 (Life Technologies®). Naast het eDNA sample worden

qPCR reacties uitgevoerd waaraan geen sample is toegevoegd. Deze moeten negatief zijn. Zodoende kan bevestigd worden dat de analyse schoon is uitgevoerd en er geen contaminatie optreedt. Tenslotte worden ook enkele reacties geanalyseerd waaraan een bekende concentratie DNA is toegevoegd. Deze reacties moeten positief zijn. Dit bevestigt dat de analyse juist is uitgevoerd.

1.3 Kwaliteitswaarborging

1.3.1 Hoe vals positieve waarnemingen voorkomen worden

Het optreden van zowel vals positieve als vals negatieve waarnemingen wordt tot het minimum beperkt. Vals positieve waarnemingen kunnen op drie manieren ontstaan:

- De gebruikte primers en de probe zijn niet specifiek;
- Er vindt contaminatie plaats in het laboratorium;
- Er vindt contaminatie plaats in het veld.

Hieronder wordt aangegeven hoe vals positieve waarnemingen voorkomen worden. Omdat de kans op vals positieve waarnemingen zeer klein is, kunnen we niet exact kwantificeren hoe groot de kans daadwerkelijk is. Datura kan daarom niet 100 % zeker garanderen dat vals positieve waarnemingen nooit optreden. In de praktijk (middels validatie studies) nemen we echter geen vals positieve waarnemingen waar. Het is daarom aannemelijk dat vals positieve waarnemingen niet optreden.

Het voorkomen van vals positieve waarnemingen door het ontwerp en validatie van specifieke primers en probes:

1. Er wordt gebruik gemaakt van een **2-staps** qPCR protocol, hetgeen de kans op aspecifieke detectie verkleint;
2. Gebruik van zeer **specifieke primers** waarmee uitsluitend eDNA van de doelsoort gedetecteerd kan worden**.** De primers zijn ontwikkeld met behulp van specialistische software;
3. Een qPCR detectie wordt uitgevoerd met behulp van een zeer specifieke **probe**. Deze probe hecht uitsluitend aan DNA van de doelsoort, hetgeen resulteert in een fluorescent signaal;
4. De primers en de probe zijn in het laboratorium getest. Eerst is getest of de qPCR detectie inderdaad negatief resultaat geeft na het toevoegen van DNA van (verwante) vissoorten;
5. Vervolgens is de methode **gevalideerd** door het testen van veldsamples. Er zijn eDNA samples verzameld op locaties waar de doelsoort niet voorkomt. Er werd geen eDNA gedetecteerd in deze samples. Zodoende kon aangetoond worden dat de methode niet resulteert in positieve detectie als de doelsoort niet aanwezig is.

Om vals positieve waarnemingen te voorkomen werkt Datura in een specifiek voor (e)DNA ingericht laboratorium omgeving en worden strikte procedures gevolgd:

1. Verschillende onderdelen van de analyse workflow worden uitgevoerd in fysiek gescheiden laboratorium ruimtes. Het samenstellen van de eDNA sample kits en het voorbereiden van de qPCR reagentia vindt plaats in een **DNA clean room**. Dit is een ruimte waarin geen DNA samples aanwezig zijn. Zodoende kunnen we garanderen dat er geen DNA aanwezig is in de eDNA sample kits en de reagentia (zoals de primers en probes) die later gebruikt worden in de eDNA analyses. Het extraheren van de eDNA samples gebeurt in een **pre-PCR laboratorium**. Dit is een ruimte waarin uitsluitend lage concentraties DNA aanwezig zijn. Vervolgens worden hier de eDNA samples samen met de qPCR reagentia in een 96-well plaat gepipetteerd. Deze plaat wordt luchtdicht afgesloten. Tenslotte wordt de qPCR uitgevoerd in een **post-PCR laboratorium**. In dit laboratorium wordt het eDNA vermeerderd en hier zijn dus hoge concentraties DNA aanwezig.
2. Er wordt een **unidirectionele workflow** gehanteerd om contaminatie van de DNA clean room en het pre-PCR laboratorium te voorkomen. Dit houdt in dat materialen die eenmaal in het post-PCR laboratorium geweest zijn niet meer terug mogen naar de DNA clean room en het pre-PCR laboratorium. Ook mogen medewerkers van Datura niet dezelfde dag van een post-PCR laboratorium terug naar de DNA clean room en het pre-PCR laboratorium.
3. In iedere analyse worden **controle analyses** uitgevoerd. Zo worden er samples geëxtraheerd waaraan geen slootwater wordt toegevoegd (zogenaamde extractie controles). In de qPCR worden naast de extractie controles ook negatieve PCR controles meegenomen. Zodoende kan heel nauwkeurig gemonitord worden of er inderdaad geen contaminatie optreed.

Om contaminatie in het veld te voorkomen worden de volgende maatregelen genomen:

1. Het **sampling protocol** van Datura wordt gevolgd. Dit protocol schrijft een specifieke werkwijze voor. In de praktijk is gebleken dat er geen contaminatie plaats vindt als dit protocol gevolgd wordt;
2. Er dient rekening gehouden te worden met **waterverplaatsingen**. De sampling wordt daarom uitgevoerd op een moment dat er weinig stroming is. Zo worden eDNA samples niet verzameld direct na (hevige) regenval. Ook wordt er rekening gehouden met kunstmatig opgewekte stroming, bijvoorbeeld bij wisseling van zomer- naar winterpeil.

1.3.2 Hoe vals negatieve waarnemingen voorkomen worden

Naast vals positieve waarnemingen kunnen ook vals negatieve waarnemingen optreden. Uit diverse **validatie studies** blijkt dat de eDNA detectiekans voor amfibieën en vissen in stilstaande en zwak stromende wateren 90-99% is. Er is dus altijd een kleine kans dat eDNA niet gedetecteerd wordt, ook al is de doelsoort wel aanwezig. Maatregelen die genomen worden om vals negatieve waarnemingen te voorkomen:

1. Per sample worden minimaal **25 subsamples** verzameld. Hiermee wordt de kans vergroot dat eDNA in het sample terecht komt.
2. Een zeer gevoelige **qPCR detectie** wordt uitgevoerd met behulp van **12 replica's**. Wanneer minder replica's uitgevoerd worden kan er minder gevoelig gedetecteerd worden. Meer dan 12 qPCR replica's leidt echter niet tot gevoeligere detectie;
3. Gebruik van een **zeer korte merker** van maximaal 100 basepaar;
4. Van ieder sample wordt **vastgesteld of de qPCR detectie geïnhibeerd** wordt door storende stoffen. Indien dit het geval is wordt er een **extra zuiveringstap** uitgevoerd. Vervolgens wordt nogmaals getest of er inderdaad geen inhibitie meer optreedt (zie methode voor een uitgebreidere beschrijving);
5. Er wordt altijd een **positieve controle** reactie van doelsoort DNA meegenomen in de qPCR detectie. Deze controle reactie moet altijd resulteren in positieve detectie. Ook als alle samples negatief zijn, kan zodoende vastgesteld worden dat de detectie juist is uitgevoerd.

3. Resultaten

In geen van de samples is eDNA van grote modderkruiper aangetoond (zie tabel 1).

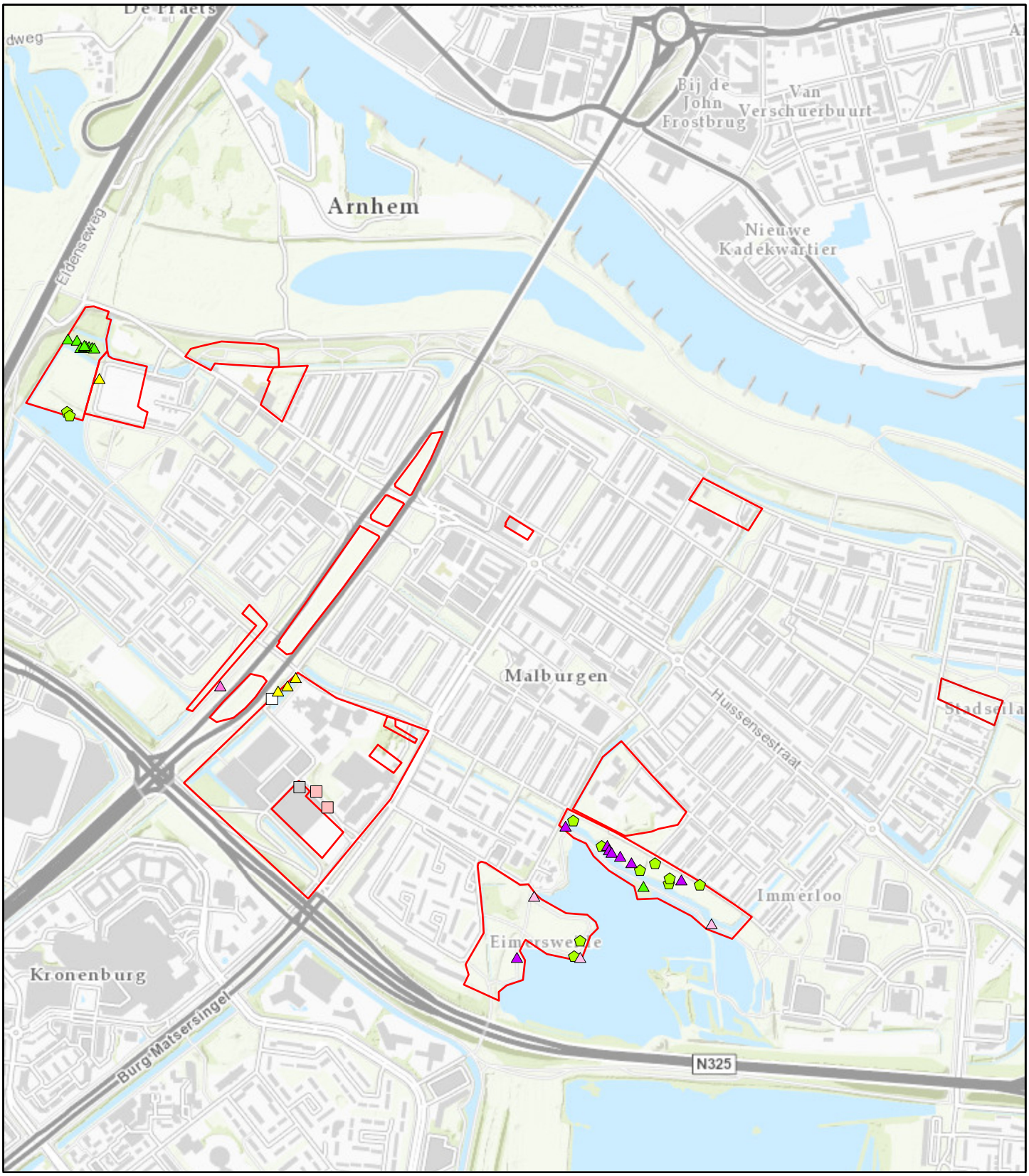
Er is geen amplificatie waargenomen in de negatieve controle reacties waar geen sample aan toe gevoegd is. De positieve controle reacties waar DNA uit weefsel van de doelsoort aan toegevoegd is werd naar verwachting wel geamplificeerd. Dit geeft aan dat de analyse juist is uitgevoerd.

Humuszuren kunnen een qPCR reactie inhiberen wat kan leiden tot vals negatief resultaat. Daarom wordt altijd een interne controle mee geanalyseerd om vast te kunnen stellen of er sprake is van inhibitie. Er werd geen significante afwijking gevonden in de Cq-waarde van de interne controle, waar een sample aan toegevoegd is ten opzichte van de reacties waar geen sample aan toegevoegd is. Dit wijst er op dat de qPCR reactie niet geïnhibeerd werd.

Samenvattend, de eDNA analyses zijn met succes uitgevoerd. Er is geen eDNA van grote modderkruiper aangetoond.

Tabel 1. Resultaten van eDNA analyse.

Sample nummer	**Aantal positieve reacties grote modderkruiper**
2020	0/12
2021	0/12
2022	0/12

Legenda

Grens plangebied

Rode Lijst

- Kamgras (Gevoelig)

(Vrij) zeldzame soorten

- Zwartsteel (KFK-4)
- Bont Kroonkruid (KFK-5)
- Tongvaren (KFK-6)

Overige bijzondere waarnemingen

- Brede Wespenorchis
- Fraai Duizendguldenkruid
- Grote Kaardebol
- Grote Ratelaar
- Zwanenbloem

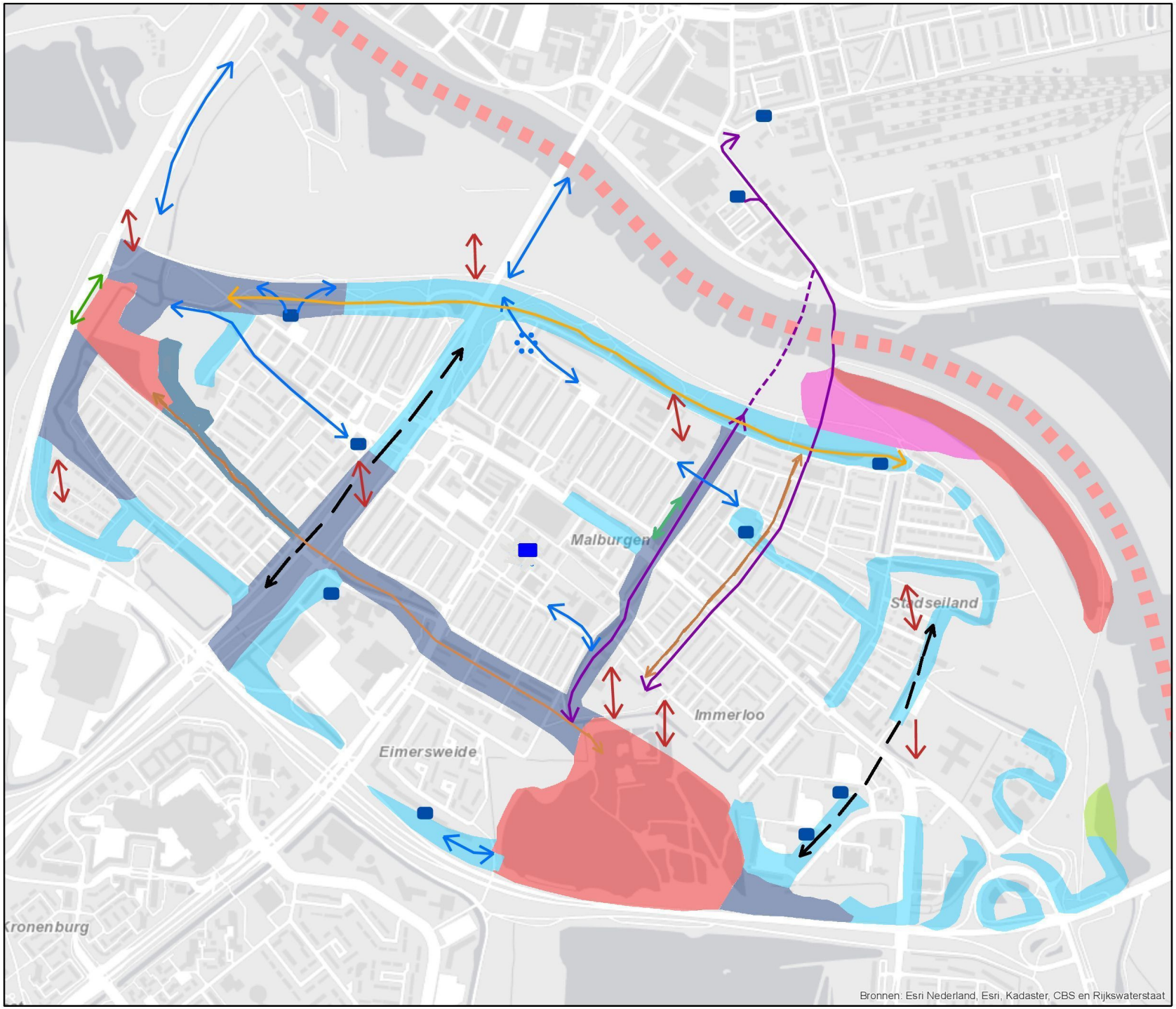
Onderwerp: Bijzondere flora Malburgen

de groene ruimte

Project: Flora- en faunaonderzoek 2016-2017 Malburgen	Datum	18 okt 2017
	Projectnr.:	16723
Opdrachtgever: Volkshuisvesting Arnhem	Getekend:	M. Baartmans
	Status:	definitief

Schaal: 0 125 250 375 500 meter

N

Legenda

Gewone grootoorvleermuis

Jagende vleermuizen

Gewone dwergvleermuis	Rosse vleermuis	Watervleermuis	Laatvlieger	Ruige dwergvleermuis	Meervleermuis
■					
■	■			■	
■				■	
■		■			
■	■	■	■	■	■

Voorbijvliegende vleermuizen

- Gewone dwergvleermuis
- Gewone en Ruige dwergvleermuis
- Rosse vleermuis
- Watervleermuis + Meervleermuis
- Laatvlieger
- Alle soorten, jagend of voorbijvliegend
- Div. soorten, diffuse vliegroute

Verblijfplaatsen

- Kolonieplaats
- Mogelijke kolonieplaats

Onderwerp:
Kaart 61.
Analyse vleermuizen

de groene ruimte

Datum:
Projectnr.:
Getekend:
Status:

Schaal:
0 100 200 300 400 m

N

Notitie

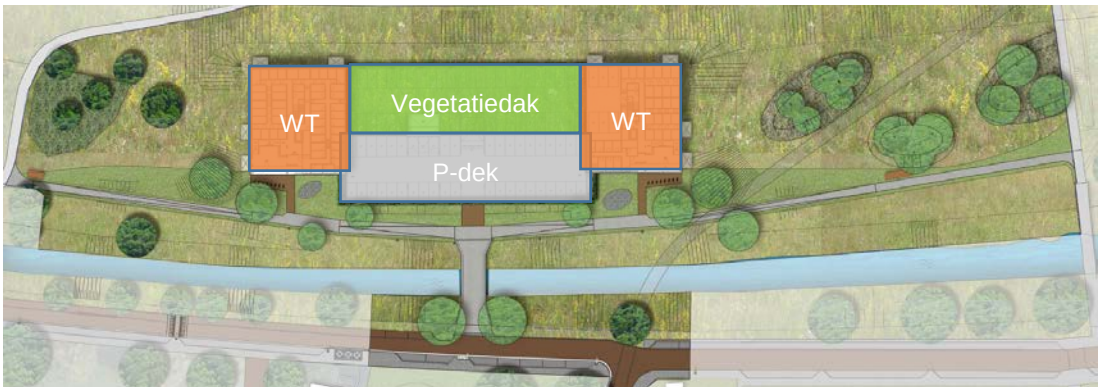
Contactpersoon	Mathieu Katier
Datum	7 mei 2019
Kenmerk	N001-1270277MJS-V01-kst-NL

Update waterhuishouding Malburgen 2019

1 Woontorens Visserslaan

1.1 Situatieschets

In de wijk Malburgen in Arnhem zijn vele ontwikkelingen gaande. Langs de Malburgse Bandijk zijn enkele jaren geleden al een paar woontorens gebouwd. Ter hoogte van de Visserslaan wordt een nieuw complex gebouwd met twee woontorens. In de huidige situatie is het terrein volledig onverhard. Het nieuwe plan heeft een netto verhard oppervlak van 3.230 m^2, onderverdeeld in de woontorens, een parkeerdek en het vegetatiedak (figuur 1.1). De oppervlakken zijn opgenomen in tabel 1.1. Onder het vegetatiedak bevindt zich een (verdiepte) parkeergarage.

Figuur 1.1 Woontorens Visserslaan

Tabel 1.1 Overzicht verharde oppervlakken

Onderdeel	Oppervlak
Woontorens (WT)	1.229 m^2
Vegetatiedak	935 m^2
Parkeerdek + overige verharding	1.066 m^2
Totaal	3.230 m^2

1.2 Waterstructuur en compensatie waterberging

In het overleg op 17 juni 2016 tussen ontwikkelaar, de gemeente Arnhem en Tauw is gesproken over de waterstructuur van de nieuwbouw aan de Visserslaan. De principe waterstructuur is opgenomen in het concept DOIRP, welke vervolgens op 28 juli 2016 met waterschap Rivierenland is besproken. De uitgangspunten voor waterberging zijn op basis hiervan nog gewijzigd. In deze notitie is de finale waterstructuur uitgewerkt.

De waterstructuur voor het nieuwe complex aan de Visserslaan ziet er als volgt uit:

- Neerslag dat op de woontorens, het parkeerdek en overige verharding valt wordt rechtstreeks naar oppervlaktewater afgevoerd
- Neerslag dat op het vegetatiedak valt, moet in zijn geheel in de bergingsvoorziening van het vegetatiedak worden geborgen. De voorziening mag wel een geknepen/vertraagde afvoer naar het oppervlaktewater hebben, zodat de voorziening zichzelf langzaam kan ledigen

Het waterschap stelt als eis dat een nieuwbouwplan in principe zijn ‘eigen broek moet ophouden’. Voor een rechtstreekse afvoer naar oppervlaktewater eist het waterschap een compensatie voor waterberging van een bui T=10+10 % (436 m^3/ha verhard oppervlak; uitgaande van een peilstijging van 0,3 m). Indien de neerslag naar een voorziening wordt geleid (wadi, vegetatiedak, infiltratiekratten), geldt de eis dat de voorziening gedimensioneerd moet worden op een maatgevende bui T=100+10 % (664 m^3/ha verhard oppervlak).

Voor het vegetatiedak (935 m^2) is een bergingsopgave berekend van **62 m^3**. Deze opgave wordt volledig gerealiseerd middels een krattensysteem in/onder het vegetatiedak. Er hoeft geen extra waterberging in of buiten het gebied gerealiseerd te worden.

Voor de woontorens, parkeerdek en overige verharding (totaal 2.295 m^2) is een bergingsopgave berekend van **100 m^3**. Deze berging wordt volledig gecompenseerd door het realiseren van nieuw oppervlaktewater.

1.3 Toetsing ledigingstijd krattensysteem

Het waterschap stelt als eis dat de voorziening binnen 48 à 96 uur geledigd moet zijn. De toetsing kan statisch en dynamisch worden uitgevoerd voor zowel een T=100+10 % als een T=10+10 % neerslagsituatie. In overleg met waterschap Rivierenland is vastgelegd dat de afvoer meer mag bedragen dan de landelijke afvoer, aangezien de ledigingstijd maatgevend is en er bij een vegetatiedak geen infiltratie naar de ondergrond plaatsvindt.

Statisch

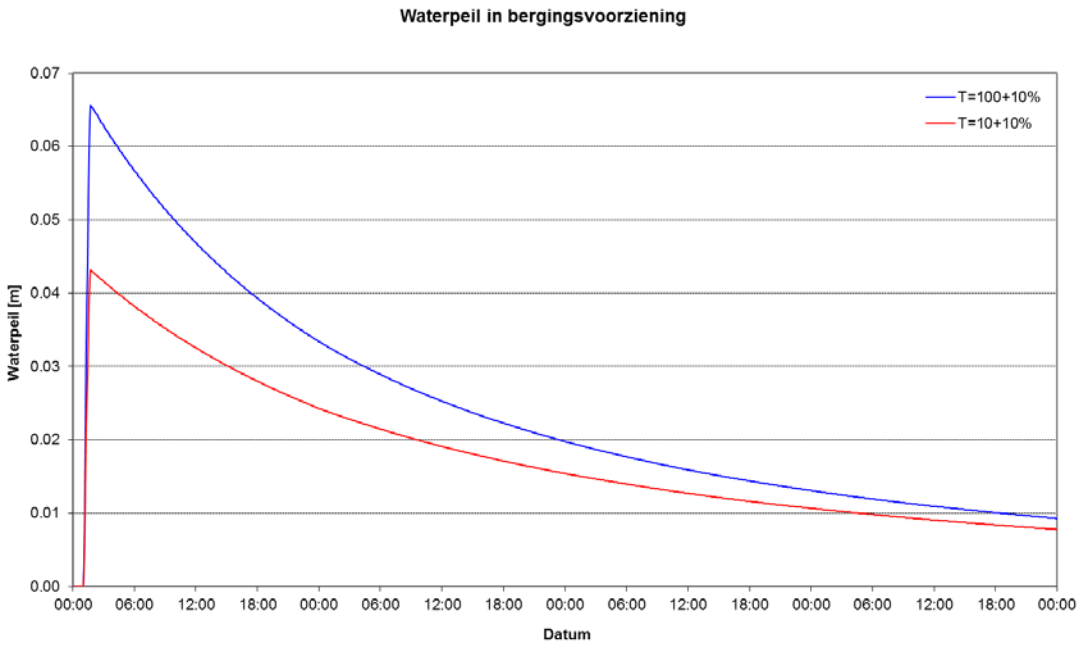
Bij de statische berekening wordt ervan uitgegaan dat er met een constant debiet wordt afgevoerd naar oppervlaktewater. Verdamping is hierbij niet meegerekend, om een worst-case situatie (winterseizoen) na te bootsen. Op basis van het verhard oppervlak is een benodigde waterberging berekend van 62 m^3. De voorziening dient in uiterlijk 96 uur leeg te zijn. Ervan uitgaand dat met een constant debiet wordt geloosd, betekent dit een benodigde afvoer van 1,92 l/s/ha bij een T=100+10 % situatie. Bij een ledigingstijd van 48 uur komt dit neer op 3,84 l/s/ha.

In een T=10+10 % situatie kan volstaan worden met een constante afvoer tussen 1,26 l/s/ha (96 uur) en 2,52 l/s/ha (48 uur).

Dynamisch

Wanneer naar het vegetatiedak wordt gekeken als een dynamisch systeem, zal opvallen dat er vertraging in het systeem zit. Immers een druppel neerslag zal niet direct in het krattensysteem onder de vegetatielaag terecht komen. Het vulgedrag van het krattensysteem is afhankelijk van de doorlatendheid van de vegetatielaag. Daarnaast speelt de hydrostatische druk in het krattensysteem, immers bij een grotere waterhoogte zal de afvoer groter zijn dan wanneer er nog een dun laagje water in staat. Er is een modelberekening gemaakt met een dynamische bui, verdamping en het effect van de hydrostatische druk. De vertraging als gevolg van de vegetatielaag is buiten beschouwing gelaten, omdat dit sterk afhankelijk is van de doorlatendheid van de bodemlaag, hetgeen een onbekende factor is.

Voor zowel de T=100+10 % als T=10+10 % neerslagsituatie is het ledigingsgedrag weergegeven. Hierin is te zien dat na vier dagen (96 uur) er nog minder dan 1,0 cm water in de voorziening aanwezig is. De netto stijging van de waterhoogte bij een T=100+10 % bedraagt circa 6,5 cm. Mocht er aan het eind van de 96 uur wederom een T=100+10 % vallen, dan zal de waterhoogte stijgen tot cm 7,5 cm (1,0 + 6,5). Uitgaande van een krattensysteem met een hoogte van 8,5 cm (zie bijlage) is het systeem daarmee robuust genoeg om binnen 96 uur weer gereed te zijn voor een volgende extreme bui.

Figuur 1.2 Ledigingsgedrag bergingsvoorziening (gedurende vier dagen)

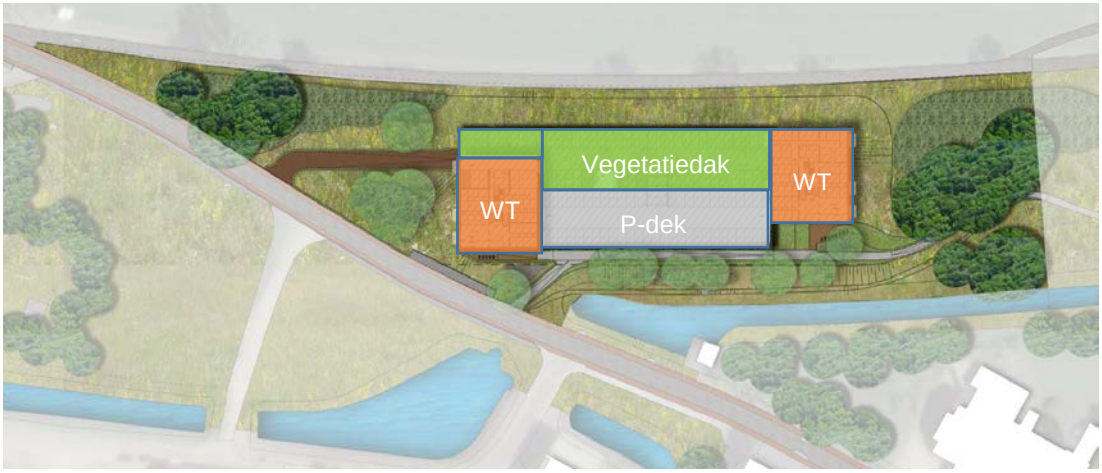
1.4 Toetsing dimensionering krattensysteem

In de bijlage is het productblad opgenomen van het toe te passen krattensysteem. Hieruit volgt een externe afmeting van een krat van 0,71 x 0,71 x 0,085 m. De berging per krat bedraagt 0,04 m^3 op basis van een holle ruimte van 95 %. Om de vereiste berging van 62 m^3 te realiseren zijn 1.525 kratten nodig. Deze hebben een netto oppervlak van 769 m^2, waarmee het krattensysteem eenvoudig te realiseren is op het vegetatiedak (oppervlak 935 m^2).

2 Woontorens Gelderse Roos

2.1 Situatieschets

In de wijk Malburgen in Arnhem zijn vele ontwikkelingen gaande. Langs de Malburgse Bandijk zijn enkele jaren geleden al een paar woontorens gebouwd. Ter hoogte van de Gelderse Rooslaan wordt een nieuw complex gebouwd met twee woontorens. In de huidige situatie is het terrein deels verhard. Het nieuwe plan heeft een netto verhard oppervlak van 4.387 m^2, onderverdeeld in de woontorens, een parkeerdek en het vegetatiedak (figuur 2.1). De oppervlakken zijn opgenomen in tabel 2.1. Onder het vegetatiedak bevindt zich een (verdiepte) parkeergarage.

Figuur 2.1 Woontorens Gelderse Roos

Tabel 2.1 Overzicht verharde oppervlakken

Onderdeel	Oppervlak
Woontorens (WT)	1.156 m^2
Vegetatiedak	1.275 m^2
Parkeerdek + nieuwe verharding	1.956 m^2
Bestaande te verwijderen verharding	-604 m^2
Totaal	3.783 m^2

2.2 Waterstructuur en waterberging

In overleg op 28 november 2016 tussen de ontwikkelaar, de gemeente Arnhem en Tauw is gesproken over de waterstructuur van de nieuwbouw aan de Visserslaan. De principe waterstructuur is opgenomen in het concept DOIRP, welke vervolgens op 30 januari 2017 met waterschap Rivierenland is besproken. In deze notitie is de finale waterstructuur uitgewerkt.

De waterstructuur voor het nieuwe complex aan de Visserslaan ziet er als volgt uit:

- Neerslag dat op het parkeerdek en overige verharding valt, wordt rechtstreeks naar oppervlaktewater afgevoerd
- Neerslag dat op de woontorens valt, wordt rechtstreeks afgevoerd naar de waterberging onder het vegetatiedak
- Neerslag dat op het vegetatiedak valt, moet in zijn geheel in de bergingsvoorziening van het vegetatiedak worden geborgen. Daarnaast wordt het vegetatiedak ook belast met het water van de woontorens. De voorziening mag een geknepen/vertraagde afvoer naar het oppervlaktewater hebben, zodat de voorziening zichzelf langzaam kan ledigen

Het waterschap stelt als eis dat een nieuwbouwplan in principe zijn ‘eigen broek moet ophouden’. Voor een rechtstreekse afvoer naar oppervlaktewater eist het waterschap een compensatie voor waterberging van een bui T=10+10 % (436 m^3/ha verhard oppervlak; uitgaande van een peilstijging van 0,3 m). Indien de neerslag naar een voorziening wordt geleid (wadi, vegetatiedak, infiltratiekratten) geldt de eis dat de voorziening gedimensioneerd moet worden op een maatgevende bui T=100+10 % (664 m^3/ha verhard oppervlak).

Voor het vegetatiedak + woontorens (2.431 m^2) is een bergingsopgave berekend van **161 m^3**. Deze opgave wordt volledig gerealiseerd middels een krattensysteem in/onder het vegetatiedak. Er hoeft geen extra waterberging in of buiten het gebied gerealiseerd te worden.

Voor het parkeerdek en de toename aan verhard oppervlak (totaal 1.352 m^2) is een bergingsopgave berekend van **59 m^3**. Deze berging wordt volledig gecompenseerd door het realiseren van nieuw oppervlaktewater.

2.3 Toetsing ledigingstijd krattensysteem

Het waterschap stelt als eis dat de voorziening binnen 48 à 96 uur geledigd moet zijn. De toetsing kan statisch en dynamisch worden uitgevoerd voor zowel een T=100+10 % als een T=10+10 % neerslagsituatie. In overleg met waterschap Rivierenland is vastgelegd dat de afvoer meer mag bedragen dan de landelijke afvoer, aangezien de ledigingstijd maatgevend is en er bij een vegetatiedak geen infiltratie naar de ondergrond plaatsvindt.

Statisch

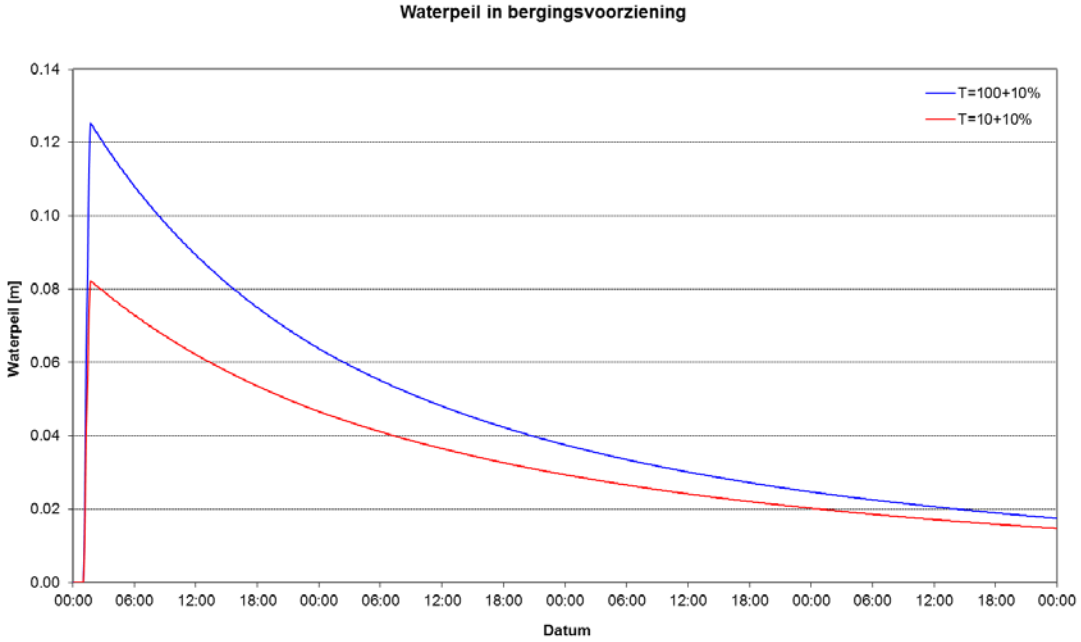
Bij de statische berekening wordt ervan uitgegaan dat er met een constant debiet wordt afgevoerd naar oppervlaktewater. Verdamping is hierbij niet meegerekend, om een worst-case situatie (winterseizoen) na te bootsen. Op basis van het verhard oppervlak is een benodigde waterberging berekend van 161 m^3.

De voorziening dient in uiterlijk 96 uur leeg te zijn. Ervan uitgaand dat met een constant debiet wordt geloosd, betekent dit een benodigde afvoer van 1,92 l/s/ha bij een T=100+10 % situatie. Bij een ledigingstijd van 48 uur komt dit neer op 3,84 l/s/ha. In een T=10+10 % situatie kan volstaan worden met een constante afvoer tussen 1,26 l/s/ha (96 uur) en 2,52 l/s/ha (48 uur).

Dynamisch

Wanneer naar het vegetatiedak wordt gekeken als een dynamisch systeem, zal opvallen dat er vertraging in het systeem zit. Immers een druppel neerslag zal niet direct in het krattensysteem onder de vegetatielaag terecht komen. Het vulgedrag van het krattensysteem is afhankelijk van de doorlatendheid van de vegetatielaag. Daarnaast speelt de hydrostatische druk in het krattensysteem, immers bij een grotere waterhoogte zal de afvoer groter zijn dan wanneer er nog een dun laagje water in staat. Er is een modelberekening gemaakt met een dynamische bui, verdamping en het effect van de hydrostatische druk. De vertraging als gevolg van de vegetatielaag is buiten beschouwing gelaten, omdat dit sterk afhankelijk is van de doorlatendheid van de bodemlaag, hetgeen een onbekende factor is.

Voor zowel de T=100+10 % als T=10+10 % neerslagsituatie is het ledigingsgedrag weergegeven. Hierin is te zien dat na vier dagen (96 uur) er nog minder dan 2,0 cm water in de voorziening aanwezig is. De netto stijging van de waterhoogte bij een T=100+10 % bedraagt circa 12,5 cm. Mocht er aan het eind van de 96 uur wederom een T=100+10 % vallen, dan zal de waterhoogte stijgen tot cm 14,5 cm (2,0 + 12,5). Uitgaande van een krattensysteem met een (dubbele) hoogte van 17,0 cm (zie bijlage) is het systeem daarmee robuust genoeg om binnen 96 uur weer gereed te zijn voor een volgende extreme bui.

Figuur 2.2 Ledigingsgedrag bergingsvoorziening (gedurende vier dagen)

De piekafvoer is voor een T=100+10 % situatie berekend op 6,4 l/s/ha. De gemiddelde afvoer over 96 uur is ruim lager: 1,6 l/s/ha. Als gevolg van de vertraging door de vegetatielaag (vertraagd inloopmodel) zal voornamelijk de piekafvoer kleiner zijn dan hier berekend.
In een T=10+10 % situatie bedraagt de berekende piekafvoer 3,4 l/s/ha en de gemiddelde afvoer 1,0 l/s/ha. Ook hier zal de piekafvoer bij een vertraagd inloopmodel lager zijn.

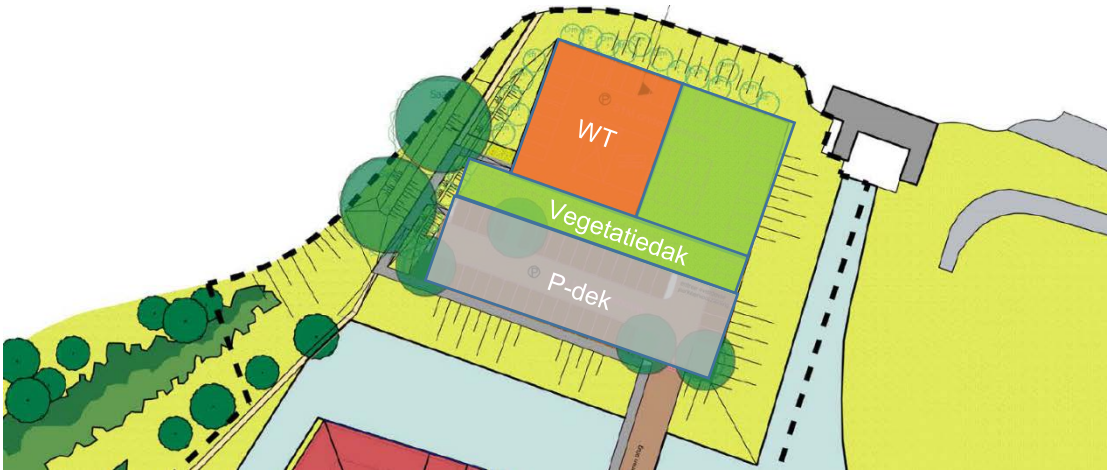
2.4 Toetsing dimensionering krattensysteem

In de bijlage is een productblad opgenomen van het toe te passen krattensysteem. Hieruit volgt een externe afmeting van een krat van 0,71 x 0,71 x 0,085 m. De berging per krat bedraagt 0,04 m^3 op basis van een holle ruimte van 95 %. Om de vereiste berging van 161 m^3 te realiseren zijn 3.965 kratten nodig. Uitgaande van een dubbellaags krattensysteem hebben deze een netto oppervlak van 999 m^2, waarmee het krattensysteem eenvoudig te realiseren is op het vegetatiedak (oppervlak 1.275 m^2).

3 Woontoren Nelson Mandela

3.1 Situatieschets

In de wijk Malburgen in Arnhem zijn vele ontwikkelingen gaande. Langs de Malburgse Bandijk zijn enkele jaren geleden al een paar woontorens gebouwd. Ter zuiden van de Mandelabrug, naast het voormalig ir. M.A. Brinkman Vissergemaal wordt een nieuw complex gebouwd met één woontoren. Het oorspronkelijke ontwerp uit 2011 ('VIORP WW3 en WW4 te Malburgen - West' Volkshuisvesting, 24 februari 2011, kenmerk 60747_01) is nagenoeg identiek aan het nieuwe ontwerp ('Ontwerpstudie WW3 Arnhem' Houtman+Sander, 26 februari 2019). Zo wijken alleen de locatie van de brug en de indeling van het parkeerdek enigszins af. Op basis van de oude en nieuwe ontwerptekeningen is het verhard oppervlak bepaald. Zo bedraagt in het oorspronkelijke ontwerp het netto verhard oppervlak 2.658 m^2. Het nieuwe plan heeft een netto verhard oppervlak van 2.625 m^2, onderverdeeld in de woontoren, het parkeerdek en het vegetatiedak (figuur 3.1). De oppervlakken zijn opgenomen in tabel 3.1. Onder het vegetatiedak bevindt zich een (verdiepte) parkeergarage.

Figuur 3.1 Woontoren Nelson Mandela

Tabel 3.1 Overzicht verharde oppervlakken (in m^2)

Scenario	WT	Weg	Parkeren	Trottoir	Vegetatiedak	Groen	Water	Totaal	Verhard
Huidige situatie	-					5.878	812	6.690	
Ontwerp 2011	590	550	404	217	897	2.693	1.340	6.690	2.658
Ontwerp 2019	590	529	430	179	897	2.898	1.167	6.690	2.625
Verschil 2019-2011						**+205**	**-173**		**-32**

3.2 Waterstructuur en waterberging

De waterstructuur voor het nieuwe complex ziet er als volgt uit:

- Neerslag dat op het parkeerdek en overige verharding valt, wordt rechtstreeks naar oppervlaktewater afgevoerd
- Neerslag dat op de woontoren valt, wordt rechtstreeks afgevoerd naar de waterberging onder het vegetatiedak
- Neerslag dat op het vegetatiedak valt, moet in zijn geheel in de bergingsvoorziening van het vegetatiedak worden geborgen. Daarnaast wordt het vegetatiedak ook belast met het water van de woontoren. De voorziening mag een geknepen/vertraagde afvoer naar het oppervlaktewater hebben, zodat de voorziening zichzelf langzaam kan ledigen

Het waterschap stelt als eis dat een nieuwbouwplan in principe zijn ‘eigen broek moet ophouden’. Voor een rechtstreekse afvoer naar oppervlaktewater eist het waterschap een compensatie voor waterberging van een bui T=10+10 % (436 m^3/ha verhard oppervlak; uitgaande van een peilstijging van 0,3 m). Indien de neerslag naar een voorziening wordt geleid (wadi, vegetatiedak, infiltratiekratten) geldt de eis dat de voorziening gedimensioneerd moet worden op een maatgevende bui T=100+10 % (664 m^3/ha verhard oppervlak).

Voor het vegetatiedak + woontoren (1.487 m^2) is een bergingsopgave berekend van **99 m^3**. Deze opgave wordt volledig gerealiseerd middels een krattensysteem in/onder het vegetatiedak. Er hoeft geen extra waterberging in of buiten het gebied gerealiseerd te worden, hier is dus geen vergelijking nodig met het oorspronkelijke ontwerp.

Voor het parkeerdek en de toename aan verhard oppervlak (totaal 1.139 m^2) is een bergingsopgave berekend van **50 m^3**. In het verleden is voor het oorspronkelijke ontwerp reeds berging gerealiseerd in de vorm van oppervlaktewater. Het oorspronkelijke ontwerp bedraagt voor het parkeerdek en overige verharding totaal 1.171 m^2 verhard oppervlak, dat is 32 m^2 meer dan het ontwerp van 2019. Dit overschot resulteert in 1 m^3 en 5 m^2 oppervlaktewater, uitgaande van een 0,3 m peilstijging. Het is mogelijk dat in het verleden de woontoren naar het oppervlaktewater afvoerde, echter is dit niet zeker en wordt voor de berekening uit gegaan van de worst-case namelijk dat de afvoer wijze in 2011 en 2019 gelijk is.

De oppervlaktewater vermindering van het toekomstig ontwerp ten op zich te van het oorspronkelijke ontwerp bedraagt 173 m^2, zie tabel 3.1. Dit moet gecompenseerd worden. Totaal dient voor het deelgebied 169 m^2 oppervlaktewater aangelegd worden.

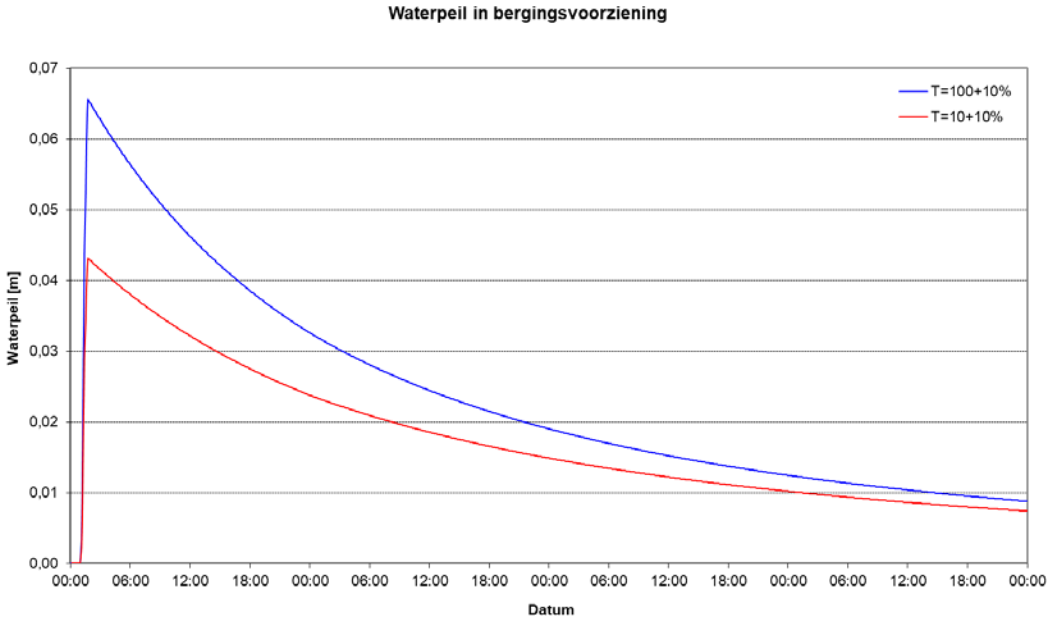
3.3 Toetsing ledigingstijd krattensysteem

Het waterschap stelt als eis dat de voorziening binnen 48 à 96 uur geledigd moet zijn. De toetsing kan statisch en dynamisch worden uitgevoerd voor zowel een T=100+10 % als een T=10+10 % neerslagsituatie. In overleg met waterschap Rivierenland is vastgelegd dat de afvoer meer mag bedragen dan de landelijke afvoer, aangezien de ledigingstijd maatgevend is en er bij een vegetatiedak geen infiltratie naar de ondergrond plaatsvindt.

Statisch
Bij de statische berekening wordt ervan uitgegaan dat er met een constant debiet wordt afgevoerd naar oppervlaktewater. Verdamping is hierbij niet meegerekend, om een worst-case situatie (winterseizoen) na te bootsen. Op basis van het verhard oppervlak is een benodigde waterberging berekend van 99 m^3. De voorziening dient in uiterlijk 96 uur leeg te zijn. Ervan uitgaand dat met een constant debiet wordt geloosd, betekent dit een benodigde afvoer van 1,92 l/s/ha bij een T=100+10 % situatie. Bij een ledigingstijd van 48 uur komt dit neer op 3,84 l/s/ha.
In een T=10+10 % situatie kan volstaan worden met een constante afvoer tussen 1,26 l/s/ha (96 uur) en 2,52 l/s/ha (48 uur).

Dynamisch
Wanneer naar het vegetatiedak wordt gekeken als een dynamisch systeem, zal opvallen dat er vertraging in het systeem zit. Immers een druppel neerslag zal niet direct in het krattensysteem onder de vegetatielaag terecht komen. Het vulgedrag van het krattensysteem is afhankelijk van de doorlatendheid van de vegetatielaag. Daarnaast speelt de hydrostatische druk in het krattensysteem, immers bij een grotere waterhoogte zal de afvoer groter zijn dan wanneer er nog een dun laagje water in staat. Er is een modelberekening gemaakt met een dynamische bui, verdamping en het effect van de hydrostatische druk. De vertraging als gevolg van de vegetatielaag is buiten beschouwing gelaten, omdat dit sterk afhankelijk is van de doorlatendheid van de bodemlaag, hetgeen een onbekende factor is.

Voor zowel de T=100+10 % als T=10+10 % neerslagsituatie is het ledigingsgedrag weergegeven. Hierin is te zien dat na vier dagen (96 uur) er nog minder dan 1,0 cm water in de voorziening aanwezig is. De netto stijging van de waterhoogte bij een T=100+10 % bedraagt circa 6,5 cm. Mocht er aan het eind van de 96 uur wederom een T=100+10 % vallen, dan zal de waterhoogte stijgen tot cm 7,5 cm (1,0 + 6,5). Uitgaande van een krattensysteem met een (dubbele) hoogte van 8,5 cm (zie bijlage) is het systeem daarmee robuust genoeg om binnen 96 uur weer gereed te zijn voor een volgende extreme bui.

Figuur 3.2 Ledigingsgedrag bergingsvoorziening (gedurende vier dagen)

De piekafvoer is voor een T=100+10 % situatie berekend op 6,4 l/s/ha. De gemiddelde afvoer over 96 uur is ruim lager: 1,6 l/s/ha. Als gevolg van de vertraging door de vegetatielaag (vertraagd inloopmodel) zal voornamelijk de piekafvoer kleiner zijn dan hier berekend.
In een T=10+10 % situatie bedraagt de berekende piekafvoer 3,4 l/s/ha en de gemiddelde afvoer 1,0 l/s/ha. Ook hier zal de piekafvoer bij een vertraagd inloopmodel lager zijn.

3.4 Toetsing dimensionering krattensysteem

In de bijlage is een productblad opgenomen van het toe te passen krattensysteem. Hieruit volgt een externe afmeting van een krat van 0,71 x 0,71 x 0,085 m. De berging per krat bedraagt 0,04 m^3 op basis van een holle ruimte van 95 %. Om de vereiste berging van 99 m^3 te realiseren zijn 2.426 kratten nodig. Uitgaande van een dubbellaags krattensysteem hebben deze een netto oppervlak van 611 m^2, waarmee het krattensysteem eenvoudig te realiseren is op het vegetatiedak (oppervlak 897 m^2).

4 Watercompensatie Ww3

4.1 Oorspronkelijk ontwerp (2011)

In de wijk Malburgen in Arnhem zijn vele ontwikkelingen gaande. Enkele jaren geleden is deelgebied Ww4 voor een deel gerealiseerd en welke momenteel wordt afgerond. Ten westen van Ww4 wordt het deelgebied Ww3 gerealiseerd. Omdat in het ontwerp het verhard oppervlak toeneemt ten opzichte van de huidige situatie (100 % onverhard) is gekeken welke invloed de toename heeft op de waterhuishouding. Hiervoor is de systematiek gebruikt die ook bij de andere deelgebieden is toegepast.

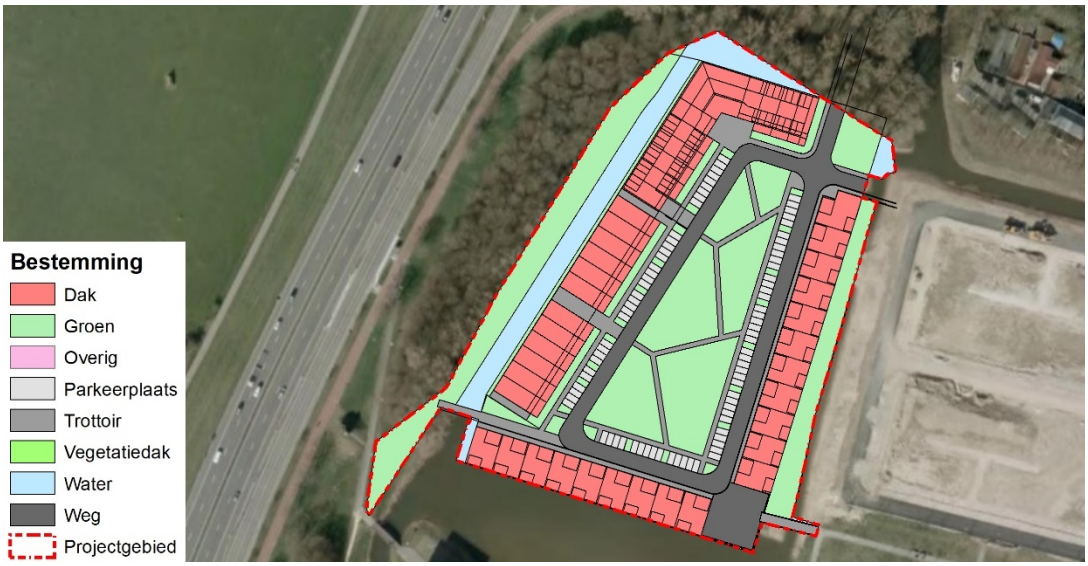

Figuur 4.1 Oorspronkelijk ontwerp Ww3

De oppervlakten van het oorspronkelijk ontwerp zijn berekend door middel van de tekening 'VIORP WW3 en WW4 te Malburgen - West' (Volkshuisvesting, 24 februari 2011, kenmerk 60747_01). In het oorspronkelijk ontwerp is 1,70 ha verhard oppervlak aanwezig. Het tuinoppervlak is als 100 % verhard oppervlak meegenomen in de berekening. In het oorspronkelijk ontwerp is 0,31 ha groen aanwezig en 0,26 ha oppervlaktewater, zie tabel 4.1.

4.2 Toekomstig ontwerp (2019)

Het toekomstig ontwerp (figuur 4.2) bestaat uit een centraal deel met openbaar groen. Daaromheen ligt de straat met parkeervakken (insteekhavens). De woningen zijn langs de buitenste rand van het plangebied gesitueerd.

Figuur 4.2 Toekomstig ontwerp Ww3

De oppervlakten van het oorspronkelijk ontwerp zijn berekend door middel van de ontwerptekening 'Ontwerpstudie WW3 Arnhem' Houtman+Sander, 26 februari 2019. Op basis van dit toekomstig ontwerp is het verhard oppervlak in beeld gebracht. Het tuinoppervlak is als 100 % verhard oppervlak meegenomen in de berekening.

Indien de neerslag naar een infiltratievoorziening wordt geleid (wadi, vegetatiedak, infiltratiekratten) geldt de eis dat de voorziening gedimensioneerd moet worden op een maatgevende bui T=100+10 % (664 m^3/ha verhard oppervlak). Voor een rechtstreekse afvoer naar oppervlaktewater eist het waterschap een compensatie voor waterberging van een bui T=10+10 % (436 m^3/ha verhard oppervlak; uitgaande van een maximale peilstijging van 0,3 m).

Uit de vergelijking van het oorspronkelijke en toekomstig plan volgt een netto afname van het verhard oppervlak van 0,39 ha. Dit betekent dat reeds meer berging gerealiseerd is dan nodig. Op basis van de bergingseisen van het waterschap bekent dit voor Ww3 een bergingsoverschot van 170 m^3, hetgeen overeenkomt met **570 m^2** oppervlaktewater (overschot).

Het oppervlaktewater neemt in de toekomstige situatie af met **635 m^2** ten opzichte van het oorspronkelijke ontwerp. Deze afname dient gecompenseerd te worden. De totale opgave voor Ww3 bedraagt **65 m^2** oppervlaktewater.

Tabel 4.1 Overzicht verharde oppervlakken (in m^2)

Scenario	Dak	Weg	Parkeren	Trottoir	Tuin	Berging	Groen	Water	Totaal	Verhard
Huidige situatie				-			18.669	3.788	22.457	-
Ontwerp 2011	7.000	2.913	739	1.931	3.838	342	3.138	2.554	22.457	16.764
Ontwerp 2019	4.853	2.876	1.045	2.344	1.725	-	7.696	1.919	22.457	12.841
Verschil 2019-2011							**+4.558**	**-635**		**-3.923**

4.3 Maatregelen Ww3

In het deelgebied Ww3 is het mogelijk om waterbergende maatregelen toe te passen. Door het toepassen van deze maatregelen kan de opgave voor het realiseren van nieuw oppervlaktewater worden gereduceerd. Het uitgangspunt is dat op basis van het verhard oppervlak in het oorspronkelijke ontwerp (2011) reeds nieuw oppervlaktewater is gerealiseerd. Door waterberging binnen het plangebied Ww3 te realiseren, kan het reeds gerealiseerde oppervlaktewater voor de bergingsopgave van andere deelgebieden (enkel voor de woontorens, Ww4 en Ww11) worden ingezet.

Bodempassages

In het centrale groene deel van het toekomstig ontwerp zijn bodempassages ontworpen. De bodempassages bedragen een totaal oppervlak van 1.986 m^2. De gemeente hanteert als uitgangspunt dat in bodempassages 4 mm neerslag van verhard oppervlak geborgen mag worden, zodat de bodempassage voornamelijk als zuiverende voorziening functioneert. Bij hevige buien zal de overige neerslag via de bodempassage naar oppervlaktewater worden afgevoerd. Op basis van het totaal verhard oppervlak van Ww3 (ervan uitgaande dat al het verhard oppervlak kan afvoeren naar de bodempassage) is een bergingsopgave van 51 m^3 berekend voor de bodempassages. Dit komt overeen met een bodemoppervlak van circa 171 m^2 voor de bodempassages, op basis van een peilstijging in de bodempassages van 0,3 m. Tevens zorgt het toepassen van bodempassages ervoor dat het bergingsoverschot voor oppervlaktewater met 171 m^2 toeneemt (op basis van 0,3 m peilstijging). Bij de nadere uitwerking dient afgewogen te worden of het uitvoeringstechnisch niet eenvoudiger is om de woningen rechtstreeks te laten afwateren naar oppervlaktewater.

Groenstrook

De groenstrook tussen Ww3 en Ww4 kan meegenomen worden als oppervlaktewater indien het bodemniveau een peil krijgt dat maximaal gelijk is aan het streefpeil (+9,0 m NAP) van het omliggende oppervlaktewater én onder de voorwaarde dat het waterpeil in de groenstrook 1 op-1 met het oppervlaktewaterpeil mee fluctueert. De oppervlakte van de groenstrook bedraagt 974 m^2, zodat grofweg 292 m^3 waterberging gerealiseerd kan worden (op basis van peilstijging van 0,3 m).

Groene daken

Optioneel kunnen de vlakke daken van de woningen in Ww3 worden uitgevoerd als groene daken waarop waterberging gerealiseerd kan worden. In de constructie van het groene dak kunnen bijvoorbeeld infiltratiekratten worden toegepast of andere materialen met een hoog percentage holle ruimte.

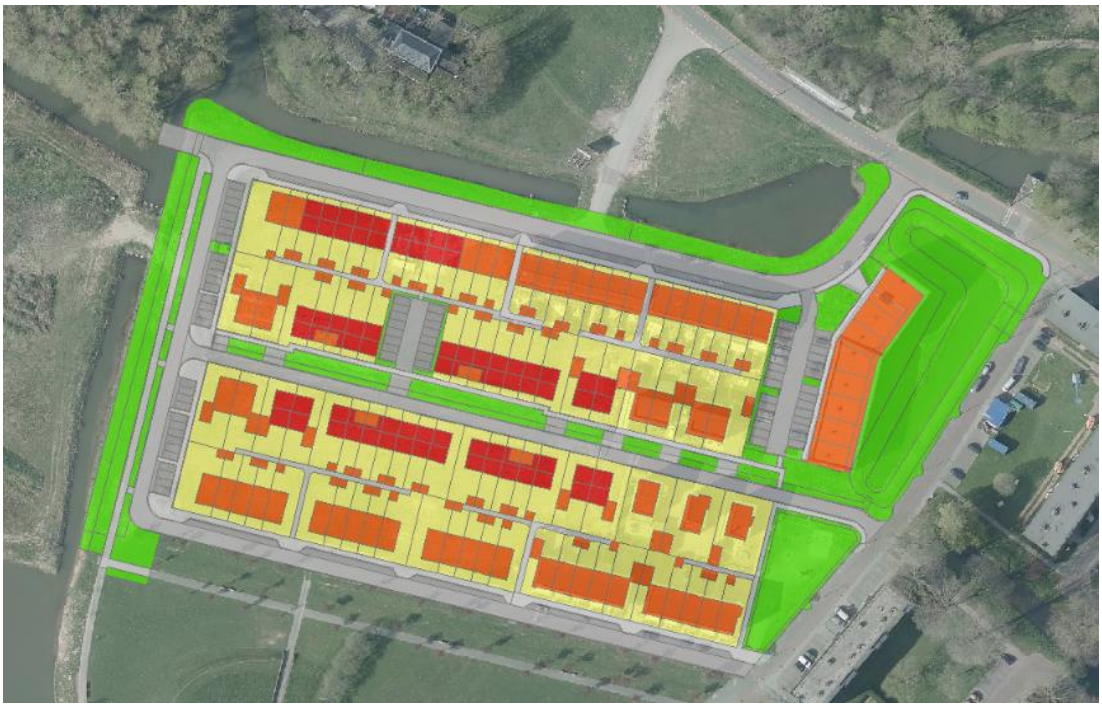
Het verhard oppervlak van de daken bedraagt 4.853 m^2. Bij een T=100+10% bui resulteert dit in een te bergen neerslagvolume van **322 m^3**. In de bijlage is een productblad opgenomen van het toe te passen krattensysteem. Hieruit volgt een externe afmeting van een krat van 0,71 x 0,71 x 0,085 m. De berging per krat bedraagt 0,04 m^3 op basis van een holle ruimte van 95 %. Om deze bergingsopgave (322 m^3) te realiseren zijn 7.920 kratten nodig. Dit komt overeen met een oppervlak van circa 4.000 m^2, wat betekent dat circa 82 % van het bruto dakoppervlak voorzien moet worden van kratten (enkel laags).

Omdat op daken uiteraard geen infiltratie mogelijk is, dienen de groene daken een afvoerconstructie te hebben, zodat het water uit de voorziening vertraagd naar oppervlaktewater kan worden afgevoerd.

In het verleden is voor het oorspronkelijke ontwerp (Volkshuisvesting, 24 februari 2011, kenmerk 60747_01) het verhard oppervlak gecompenseerd door oppervlaktewater te realiseren, met het toepassen van groene daken kan dit reeds gerealiseerde oppervlaktewater gebruikt worden ter compensatie. De bovengrens van deze compensatie is het aangesloten verhard oppervlak wat afwatert naar de groene daken. Het aangesloten verhard oppervlak bedraagt 4.853 m^2. Op basis van de huidige bergingseisen van het waterschap bekent dat bij de aanleg van de groene daken een bergingsoverschot van **212 m^3** vrij komt ter compensatie, hetgeen overeenkomt met **705 m^2** oppervlaktewater (uitgaande van een maximale peilstijging van 0,3 m).

5 Watercompensatie Ww4

Ten behoeve van de ontwikkeling Ww4 (ten zuiden van de woontorens aan de Gelderse Rooslaan, figuur 5.1) is ook naar de waterhuishouding gekeken. De onderbouwing hiervan is opgenomen in de notitie ‘Waterhuishouding Ww4 Malburgen te Arnhem’ (Tauw-kenmerk N001-1236621LIG-ygl-V01-NL, d.d. 2 augustus 2016). De compensatie waterberging is in overleg met het waterschap Rivierenland uitgewerkt en resulteert in een bergingsopgave van 91 m^3. Deze berging wordt volledig gecompenseerd door het realiseren van 303 m^2 nieuw oppervlaktewater uitgaande van een peilstijging van 0,3 m.

Figuur 5.1 Nieuwe ontwikkeling deelgebied Ww4

6 Watercompensatie Ww11

Op het momenteel braakliggende terrein grenzend aan de Vlierstraat en de Gelderse Rooslaan in Arnhem worden 23 nieuwe rijwoningen ontwikkeld. Ten behoeve van de ontwikkeling is ook naar de waterhuishouding gekeken. De onderbouwing hiervan is opgenomen in de notitie 'Waterhuishouding nieuwbouw Vlierstraat Arnhem' (Tauw-kenmerk N001-1267112LIG-V01-mdg-NL, d.d. 15 oktober 2018), op het ontwerp uit deze notitie zijn minieme wijzigingen gedaan.
Het verhard oppervlak neemt toe met 3.148 m^2, zie tabel 6.1. De compensatie waterberging is in overleg met het waterschap Rivierenland uitgewerkt en resulteert in een bergingsopgave van **137 m^3** (T=10 + 10 %). Deze berging wordt volledig gecompenseerd door het realiseren van **457 m^2** nieuw oppervlaktewater uitgaande van een peilstijging van 0,3 m.

Figuur 6.1 Toekomstig ontwerp Ww11

Tabel 6.1 Overzicht verharde oppervlakken (in m^2)

Scenario	Dak	Weg	Parkeren	Trottoir	Tuin	Berging	Groen	Totaal	Verhard
Huidig	0	1.332	0	225	0	0	4.977	6.534	1.557
Toekomstig	1.163	654	451	597	1.680	161	1.829	6.534	4.705
Verschil	**+1.163**	**-678**	**+451**	**+372**	**+1.680**	**+161**	**-3.148**	**0**	**+3.148**

7 Conclusie compensatie waterberging

In de loop der jaren zijn de bergingsnormen van het waterschap strenger geworden. Bij het vaststellen van de beschikbare waterberging in Malburgen-West dient hiermee rekening te worden gehouden. Door de beschikbare waterberging conservatief te berekenen, wordt voorkomen dat andere deelgebieden bergingsruimte claimen die er niet is.

In overleg met het waterschap, de gemeente en de ontwikkelaar is besloten om de bergingsopgaven van de verschillende deelprojecten (woontorens Visserslaan, woontorens Gelderse Rooslaan, woontoren Nelson Mandela en woonwijken Ww3, Ww4 en Ww11) te combineren, zodat op één plek in de wijk Malburgen een ingreep wordt gedaan. Het totaal aantal te bergen m^3 is in onderstaande tabel weergegeven. In deelgebieden woontoren Nelson Mandela en Ww3 is in het toekomstige ontwerp minder oppervlaktewater ontworpen dan in het oorspronkelijke ontwerp.

Tabel 7.1 Overzicht bergingsopgave per deelproject

Deelproject	Bergingsopgave (m^3)	Oppervlaktewater (m^2)
Woontorens Visserslaan	100	333
Woontorens Gelderse Roos	59	197
Woontoren Nelson Mandela	-	169
Ww3	-	65
Ww4	91	303
Ww11	137	457
Totaal		**1.523**

Op basis van een maximale peilstijging van 0,3 m bedraagt de totale opgave voor het realiseren van nieuw oppervlaktewater 1.523 m^2. Het realiseren van nieuw oppervlaktewater vindt plaats in het zoekgebied rondom Ww3. Een alternatief is het toepassen van bergingsmaatregelen zoals in hoofdstuk 4 zijn omschreven. In tabel 7.2 zijn de maatregelen opgenomen met de bijbehorende reductie van de benodigde hoeveelheid oppervlaktewater.

Tabel 7.2 Overzicht bergingsmaatregelen Ww3

Maatregelen	Oppervlaktewater (m^2)
Bodempassages	171
Groenstrook	974
Groene daken	705
Totaal	**1.850**

De opgave voor de projectgebieden is om in totaal **1.523 m^2** nieuw oppervlaktewater te realiseren (tabel 7.1). De maatregelen uit tabel 7.2 zijn te realiseren in Ww3, waardoor het reeds voor Ww3 gerealiseerde oppervlaktewater vrijkomt ter compensatie van de resterende bergingsopgave vanuit de andere gebieden.

Geadviseerd wordt de groenstrook tussen Ww3 en Ww4 op waterpeil aan te leggen zodat minder oppervlaktewater benodigd is. Indien de groenstrook als waterbergende voorziening wordt toegepast, bedraagt de resterende bergingsopgave nog **549 m²** (1.523 - 974) oppervlaktewater.

Door ook groene daken en bodempassages aan te leggen kan de totale bergingsopgave voor Ww3 binnen het plangebied worden gerealiseerd. Om een robuust watersysteem te ontwerpen wordt aanbevolen om de extra te realiseren waterberging in Ww3 (rekentechnisch) niet op te tellen bij de reeds gerealiseerde waterberging voor dit plangebied, omdat de reeds gerealiseerde waterberging is gebaseerd op voormalige, minder strenge, bergingseisen. Daarmee wordt voorkomen dat de beschikbare berging voor de andere deelgebieden wordt overschat.

Aanbeveling
Een verlaagde groenstrook met een waterbergende functie is eenvoudig te realiseren. Ingeschat wordt dat deze maatregel ook daadwerkelijk wordt getroffen. Daarom wordt geadviseerd om in de basis uit te gaan van een nog te realiseren bergingsopgave van **549 m²** oppervlaktewater in het zoekgebied rondom Ww3. Ten behoeve van de bergingsopgave wordt aanbevolen om ervan uit te gaan dat de bodempassages en groene daken vooralsnog niet worden gerealiseerd.

Het heeft vanzelfsprekend wel de voorkeur om de bodempassages te realiseren voor een zuiverende werking van het afstromende hemelwater, alvorens het naar oppervlaktewater wordt afgevoerd. Aanvullend kunnen ook groene daken worden ingezet voor het realiseren van waterberging en/of een vertraagde afvoer. Beide systemen dragen bij aan het realiseren van een klimaatrobuust ontwerp.

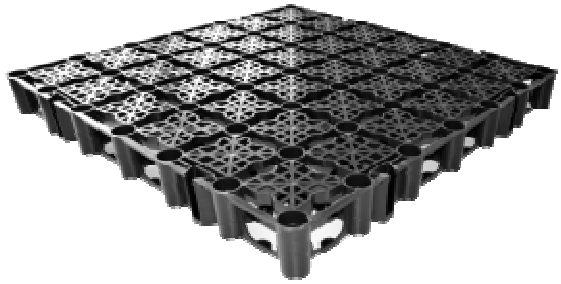
Bijlage 1 Productblad infiltratiekrat

Productblad

OPTIGROEN®
DAK- EN GEVELBEGROEIING

Waterretentiebox WRB 85i

Geulelement van PP (polypropyleen) voor gebruik op dakoppervlakken zonder helling (dakhelling 0°) met een groot wateropslagvolume en bovendien drainage van het oppervlak. Combineerbaar met de gepatenteerde Optigroen afvoerregulator en multifunctioneel inzetbaar op heel verschillende dakoppervlakken, zowel bij extensieve en intensieve begroeiing als bij verkeersruimtes toepasbaar.

Technische gegevens:

Materiaal:	Polypropyleen PP
Nominale dikte:	85 mm
Gewicht:	ca. 5,6 kg/m²
Gewicht per element:	ca. 2,8 kg/Stk
Afmetingen/element:	ca. 710 x 710 x 85 mm
Oppervlak/element:	ca. 0,5 m²
Kleur:	zwart

Bijzondere eigenschappen:

Maximale druksterkte (DIN ISO 25619-2):	ca. 825 kN/m² bei ca 10% Stauchung
Poriënvolume:	ca. 95 Vol%

Toebehoren: Kunststofverbinder met dubbele zwaluwstaart voor het verbinden van de geulelementen aan de lengtezijden en aan de breedtezijden

Optioneel: Capillaire zuilen voor verticaal watertransport tussen drainageniveau en vegetatiedragende laag, 2 st./m² bij extensieve begroeiing, 4 st./m² bij intensieve begroeiing

Systeemtoebehoren: Regulatiesysteem voor ingestelde waterafvoer. Hierbij zijn ontwerp en berekening door Optigroen noodzakelijk.

Verpakking:

Op basis van 6 afzonderlijke elementen vooraf gemonteerde modules met een groot oppervlak op een speciaal pallet
Afmeting van de modules met een groot oppervlak: 1420 x 2130 mm = 3,03 m²

Besteleenheid:

Volgens bestelling, per pallet max. 12 modules met een groot oppervlak in totaal ca.36,3 m²/palle

Toepassingen:

Op dakoppervlakken met 0° dakhelling en verschillende soorten laagopbouw (bijv. extensieve en intensieve begroeiing en verkeersruimten). Speciaal ontwikkeld voor de tijdelijke opslag van overtollig water, bijv. na zware regenval resp. bij bijkomende toevoer van overtollig water vanuit aangrenzende dakoppervlakken naar het drainageniveau. Samen met een ingestelde waterafvoer met behulp van het gepatenteerde regulatiesysteem van Optigroen kan daarmee bijv. aan eisen aan een afvoerbeperking naar het openbare rioleringssysteem worden voldaan. Ook geschikt bij voortdurende waterstuwing voor de watervoorziening van begroeiing waarvoor een grote behoefte aan water bestaat (bijv. gazons). Om een grotere opslagcapaciteit te realiseren, kunnen ook verscheidene lagen geulelementen boven elkaar worden ingebouwd.

Verwerking:

Elementen met een groot oppervlak op bescherm-,scheidings- en evt. glijlaag (extensief met RMS 500, intensief met RMS 900, verkeersruimten met SGL 500+0,2 mm PE-folie) met stompverbinding aan elkaar leggen en schuifvast verbinden met de meegeleverde zwaluwstaartvormige kunststofverbinders. Dakdoorboringen (bijv. schachten en buizen voor ventilatie) zo passend mogelijk uitsnijden. Na het leggen het gehele oppervlak bedekken met filtervlies (onder groenoppervlakken type 105 of RMS 500 K resp. onder verkeersruimten type 300). Vliesnaden hierbij met minimaal 15 cm overlapping uitvoeren. Controleschachten worden in de regel boven op het geulelement gelegd en de inwendige diameter van de controleschacht wordt uit het geulelement uitgesneden.Op maat maken met een handzaag of haakse slijper met een dun metalen scheidingsblad.

Opslag:

Beschermen tegen voortdurende directe bestraling door de zon

De genoemde gegevens fungeren als richtlijnen die zijn verkregen onder laboratoriumomstandigheden. De waarden zijn onderhevig aan bepaalde productie toleranties . De gegevens in deze publicatie komen overeen met de technische gegevens op het moment van schrijven. Optigroen behoudt zich het recht voor om de gegevens en eigenschappen te wijzigen volgens nieuwe inzichten. Zet en drukfouten voorbehouden.

Optigrün international AG
D-72505 Krauchenwies-Göggingen
Tel.: +31 (0) 33 - 463 56 81
Fax: +31 (0) 33 - 463 56 82
www.optigroen.nl
www.optigroen.be

Verkennend bodemonderzoek

Locatie

Adres:	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat (ongenummerd)
Postcode, Plaats	Arnhem

Opdrachtgever

Naam:	Volkshuisvesting Arnhem
Adres:	Postbus 5229
Postcode, plaats:	6802 EE Arnhem
Contactpersoon:	dhr. G. Holdijk
Telefoonnummer:	06 575 53 892

Uitvoering en rapportage

Naam:	Grondvitaal BV
Adres:	Voorthuizerstraat 256
Postcode, plaats:	3881 SN Putten
Telefoonnummer:	0341 491323
Fax:	0341 491806
E-mailadres:	info@grondvitaal.nl
Contactpersoon:	dhr. J.W. Mertens

Projectgegevens

Projectnummer:	**1926031**
Versie:	**01**
Revisiestatus:	Definitief
Rapportagedatum:	18 april 2019
Autorisatiedatum:	19 april 2019
Uitvoering conform:	NEN 5740

Analyses

Naam:	Eurofins Analytico B.V.
Adres:	Gildeweg 42-46
Postcode, plaats:	3771 NB Barneveld
Telefoonnummer:	0342 426300
E-mailadres:	info-env@eurofins.nl

INHOUDSOPGAVE

1 SAMENVATTING

2 OMSCHRIJVING VAN HET ONDERZOEK

2.1 Doel van het onderzoek
2.2 Historisch onderzoek en visuele waarneming
2.3 Onderzoekshypothese
2.4 Uitvoering van het onderzoek
2.5 Geohydrologie
2.6 Veldwerk wijze van uitvoering
2.7 Resultaten veldwerk

3 LABORATORIUMONDERZOEK

3.1 Omschrijving
3.2 Resultaten en interpretatie van het laboratoriumonderzoek
3.3 Overzicht analyseresultaten

4 SAMENVATTING, CONCLUSIE en AANBEVELING

4.1 Samenvatting
4.2 Conclusie
4.3 Aanbeveling

BIJLAGEN:

1. Overzicht boorpunten
   Kadastrale situatie
   Topografische aanduiding (kaartcoördinaten)
2. Boorprofielen
3. Analyseresultaten
4. Achtergrond-, streef- en Interventiewaarden standaardbodem (VROM)

1 SAMENVATTING

Soort onderzoek	Verkennend bodemonderzoek
Aanleiding	Aanvraag omgevingsvergunning
Doel	Vaststellen of sprake is van verontreiniging in de grond / grondwater
Opzet	NEN 5740 ONV-NL (onverdachte niet-lijnvormige locatie) NEN 5740 VEP (verdachte kern)

Locatie	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat (ongenummerd) Arnhem				
Kadastraal bekend	Gemeente Arnhem Sectie E Nummer 4818, 2633, 2746, 2747				
Oppervlakte	5934 m²				
Terreininrichting	Gedeeltelijk verhard				
Terreingebruik	Braakliggend (bestemming wonen)				
Terreingebruik omgeving	Wonen				
Kaartcoördinaten	X = 190353 Y = 442606				
Hypothese	Onverdacht met verdachte kern				
Aantal boringen / peilbuizen	0,5 m –mv.	1,0 m –mv.	2,0 m –mv.	4,0 m –mv.	peilbuis
Locatie A	12	-	-	3	1
Locatie B: voormalige ondergrondse HBO tank	-	-	2	-	-*

* omdat de tank in 2002 is verwijderd is het plaatsen van een peilbuis achterwege gelaten, de boringen zijn verdeeld over de 2 mogelijke voormalige ligplaatsen

Bodemopbouw	Lichtbruin tot grijsbruin matig fijn zand		
Grondwaterstand	1,24 m –mv.		
Zintuiglijke waarnemingen	Zwak grindhoudend, sporen baksteen		
Resultaten grond		> achtergrondwaarde	> interventiewaarde
Locatie A.	Bovengrond	Zink (0,02), Kwik (0,01), Lood (0,08), Lood (0,03), PAK 10 VROM (0,11)	-
	Ondergrond	Kobalt (-), Nikkel (0,14)	-
Locatie B. Voormalige ondergrondse HBO-tank	Mengmonster	Minerale olie C10 – C40 (-)	-
Resultaten grondwater		> streefwaarde	> interventiewaarde
	Grondwater	Barium (0,17)	-
Conclusies	Hypothese verworpen Verontreiniging vormt geen aanleiding tot nader onderzoek Er zijn o.i. geen belemmeringen voor de gewenste activiteiten		

2 OMSCHRIJVING VAN HET UITGEVOERDE ONDERZOEK

2.1 Doel van het onderzoek

Het doel van het verkennend bodemonderzoek is het vaststellen van de milieuhygiënische kwaliteit van de bodem met betrekking tot de eventuele aanwezigheid van bodemverontreiniging in de grond en het freatisch grondwater.

2.2 Historisch onderzoek en visuele waarneming

Het historisch vooronderzoek is uitgevoerd conform NEN 5725. Tijdens het vooronderzoek zijn de hierna te noemen bronnen geraadpleegd waaruit de volgende voor het onderzoek van belang zijnde gegevens bekend zijn geworden:

Overzicht voorinformatie

Bron	Informatie
Opdrachtgever / contactpersoon	De onderzoekslocatie ligt momenteel braak. Het te onderzoeken terreingedeelte bestaat gedeeltelijk uit met klinkers verhard terrein. Voor het overige deel is het terrein onverhard (gras). De aanleiding tot het onderzoek is de bouw van woningen. Het uitgevoerde onderzoek strekt zich uit over een oppervlak van ± 5934 m² (zoals op bijlage 1 aangegeven). Er hebben voor zover bekend op de onderzoekslocatie geen bedrijfsmatige activiteiten plaatsgevonden waardoor een bodemverontreiniging is ontstaan. Voor zover bekend zijn op de locatie olietanks aanwezig geweest. Het te onderzoeken terreingedeelte is bestemd voor de nieuwbouw van 23 woningen.
Milieu-/Hinderwetarchief gemeente Arnhem	Dossiernummer 12261/PBT-PLI 160003037 03-08-1993 Naar aanleiding van een eigendomsoverdracht van de **Gelderse Rooslaan** te Arnhem is er een verkennend bodemonderzoek uitgevoerd. In de bovengrond zijn licht verhoogde waarden PAK gemeten. In het grondwater zijn licht verhoogde concentraties gemeten aan chroom, nikkel, xylenen en trichloormethaan. Tevens is de concentratie zink matig verhoogd. Deze zijn ofwel van natuurlijke oorsprong of kunnen gerelateerd zijn aan een nabijgelegen tank. De gevonden verontreinigingen vormen geen risico's voor de volksgezondheid. Op de bijbehorende tekening zijn twee mogelijke locaties van een ondergrondse hbo-tank getekend.
Bodemarchief gemeente Arnhem	**Tanksaneringscertificaat Vlierstraat 6** Kenmerk: A.27059 Datum: 21-03-1995 Resultaten: De ondergrondse hbo/water tank is op 7 maart 1995 gevuld met zand en inwendig gereinigd. Volgens het certificaat is er geen verontreiniging aangetroffen rondom de gesaneerde tank. De tank had een inhoud van 5000 liter en was van R.K. Basisschool Pastoor van Ars. Hij is gesaneerd door ISOTANK, een saneringsbedrijf uit Opijnen. **Tanksaneringscertificaat Gelderse Rooslaan 16** Kenmerk: BO 5000 Datum: 11-09-2002 Resultaten: De ondergrondse hbo tank is op 7 maart 2002 inwendig gereinigd, verwijderd en afgevoerd naar een tankverschrotingsbedrijf. Het leidingwerk is ook inwendig gereinigd en verwijderd. Volgens het certificaat is rondom

	de tank het wettelijk voorgeschreven bodemonderzoek uitgevoerd, waarbij er geen verontreinigng is aangetroffen. De tank had een inhoud van 5000 liter en was van Kinderdagverblijf de Klimop. Hij is gesaneerd door Chemclean B.V., een tanksaneringsbedrijf uit Nijmegen.
Gelders Archief	**R.K. Basisschool – Vlierstraat 6** Op de bouwtekeningen uit het Gelders Archief, gedateerd 3 juni 1952, is de locatie van de ondergrondse tank niet te zien. De school werd toentertijd verwarmd op kolen.
Bodemkwaliteitskaart	Volgens de bodemkwaliteitskaart van de gemeente Arnhem valt de locatie in deelgebied 'uitbreidingsgebieden recent' voor de bovengrond, en deelgebied 'klei' voor de ondergrond.
Bodemloket (www.bodemloket.nl)	Er is in het bodemloket geen informatie beschikbaar over de onderzoekslocatie of de aanliggende percelen.
Bodemloket gemeente Arnhem	**Historisch Bodembestand** Geen aanvullende informatie bekend over de onderzoekslocatie of omliggende percelen. **Locaties verontreinigingen** Geen aanvullende informatie bekend over de onderzoekslocatie of omliggende percelen.
Topografische kaarten (www.topotijdreis.nl)	Sinds 1900 is er een weg te zien op de locatie. Vanaf eind jaren '50 is de huidige woonwijk en kerk te zien, waar de hiervoor genoemde weg naar toe loopt. Hier is sindsdien geen verandering in te zien.
Dempingen / ophogingen, puinverhardingen, asbest	Voor zover bekend is het te onderzoeken terrein niet opgehoogd. Tevens zijn geen aanwijzingen voor puinverhardingslagen of asbesthoudende materialen op of in de bodem bekend geworden.
Visuele inspectie en waarneming door veldwerker	Uit de visuele inspectie van de onderzoekslocatie, voorafgaand aan de uitvoering van het veldwerk, zijn geen aanwijzingen voor bodembelastende activiteiten of bodemvreemde materialen bekend geworden.

Samenvatting relevante gegevens

* Door de opdrachtgever/contactpersoon is geen informatie verstrekt waaruit blijkt dat de bodem op enigerlei wijze is verontreinigd.
* Twee potentiële verontreinigingsbronnen (twee ondergrondse hbo-tanks) bevonden zich op de onderzoekslocatie. Eén tank is verwijderd (aan de Gelderse Rooslaan 16), de andere tank (Vlierstraat 6) is gereinigd en afgevuld met zand. De ligplaats van de voormalige tank aan de Vlierstraat is niet bekend geworden. Tussen 2005 en 2014 is de aanwezige bebouwing gesloopt. Het vermoeden is dat de tank tijdens de sloop van de gebouwen uit de bodem is verwijderd en afgevoerd. Ook tijdens het bodemonderzoek zijn geen aanwijzingen gevonden waaruit blijkt dat de tank nog op de locatie aanwezig is.
* Er is een bodemonderzoek bekend geworden, waaruit alleen lichte verontreinigingen naar voren kwamen.
* Volgens de bodemkwaliteitskaart valt de locatie in zone 'uitbreidingsgebieden recent'.
* Er is geen informatie over asbestverdachte materialen of puinverhardingen op of in de bodem bekend geworden.
* Tijdens de terreininspectie zijn geen gegevens bekend geworden waaruit een bodembelasting op de onderzoekslocatie is af te leiden.

2.3 Onderzoekshypothese

Op grond van het uitgevoerde historisch onderzoek is de hypothese voor het te onderzoeken terrein **"onverdachte locatie" met een "verdachte kern".**

Motivering
Uit de tijdens het vooronderzoek verkregen informatie zijn geen concrete aanwijzingen voor een bodemverontreiniging binnen de onderzoekslocatie of directe omgeving bekend geworden. Uit de bekende bodemonderzoeken blijkt dat slechts lichte verontreinigingen zijn aangetroffen.
Er zijn twee ondergrondse tanks bekend op de onderzoekslocatie. Van de verwijderde tank behorende tot het kinderdagverblijf, zijn twee mogelijke locaties bekend welke gevonden zijn op tekeningen uit een verkennend bodemonderzoek uit 1993. Van de tank behorende tot de R.K. basisschool is uit het vooronderzoek geen locatie bekend geworden. Omdat geen ligplaats van deze ondergrondse tank bekend is geworden is bodemonderzoek bij deze tank achterwegen gebleven.

2.4 Uitvoering van het onderzoek

Uitvoering van het onderzoek heeft plaatsgevonden overeenkomstig NEN 5740 ONV-NL (onverdachte niet-lijnvormige locatie) en NEN 5740 VEP (een verdachte kern ter plaatse van de voormalige ondergrondse HBO-tank) en aanverwante normen en richtlijnen m.b.t. het nemen van de monsters en de behandeling daarvan.

De analyseresultaten zijn beoordeeld overeenkomstig:
- de streefwaarden grondwater en de interventiewaarden grond en grondwater zoals vastgesteld door het Ministerie van VROM in de Circulaire Bodemsanering 2013, ingaande per 1 juli 2013 (Staatscourant 27 juni 2013, nr. 16675).
- de achtergrondwaarden voor grond (en baggerspecie) zoals vastgesteld door het Ministerie van VROM in de Regeling bodemkwaliteit onder nummer DJZ2007124397, ingaande per 13 december 2007.

De hierbij van toepassing zijnde onderzoeksstrategie kan van voldoende omvang geacht worden om te kunnen beoordelen of op de betreffende locatie, redelijkerwijs gesproken inderdaad geen verontreinigende stoffen aanwezig zijn in de grond of in het freatisch grondwater.

De werkzaamheden zijn uitgevoerd onder het BRL SIKB 2000 gecertificeerd kwaliteitssysteem van Grondvitaal BV (KIWA certificaat nr. K96888/01) en onderliggende protocollen 2001 en 2002.

Partijdigheid
Grondvitaal BV heeft op geen enkele wijze een relatie met de opdrachtgever en/of de onderzoekslocatie waarop het onderzoek betrekking heeft, zoals bedoeld in de BRL SIKB 2000. In het kwaliteitssysteem van Grondvitaal BV is vastgelegd dat op beïnvloeding van medewerkers door derden niet wordt ingegaan. Pogingen tot beïnvloeding van het onderzoek en/of onderzoeksresultaten worden vastgelegd. Een wijziging op verzoek van de opdrachtgever in de onderzoeksstrategie wordt altijd vooraf besproken.

Grondvitaal BV garandeert de uitvoering van een volledig onafhankelijk en onpartijdig onderzoek.

2.5 Geohydrologie

DINO-loket

Maaiveldhoogte	10,4 m +NAP
Diepte freatisch grondwater	1,24 m. –mv.
Stijghoogte volgens isohypsenpatroon	11 m +NAP
Grondwaterstromingsrichting	Zuid-zuidoostelijk
Deklaag aanwezig?	Ja
Dikte van de deklaag	1 m
Dikte watervoerend pakket	15 m
Geologie	Formatie van Echteld (zandig klei), formatie van Kreftenheye (matig grof zand)
Zout of brak grondwater	Nee
Ligging t.o.v. grondwaterbeschermingsgebied	De onderzoekslocatie ligt ongeveer 800 ten noorden westen van een grondwater-beschermingsgebied.

2.6 Veldwerk

Het veldwerk is uitgevoerd door milieukundig medewerker ing. M.C. van der Heijden op 26 maart en 2 april 2019.
Verdeeld over de onderzoekslocatie zijn in totaal **18** handboringen uitgevoerd (zie bijlage 1 voor boorpuntenoverzicht).

Uitgevoerde boringen

Boringen tot 0,5 m.-mv.	Boringen tot 1,0 m.-mv.	Boringen tot 2,0 m. –mv.	Boringen tot 4,0 m. –mv.	Boringen met peilbuis	Aantal analyses mengmonster bovengrond	Aantal analyses mengmonster ondergrond	Aantal analyses grondwater
A. Onverdacht onderzoeksgebied							
12	-	-	3	1	2	2	1
B. Voormalige ondergrondse hbo-tank							
-	-	2	-	-	1	1	1

Voor samenstelling van de mengmonsters zie onder 4.1 laboratoriumonderzoek.

Peilfilters algemeen
Het peilfilter is omstort met filterzand en daarna ruim afgepompt. De bemonstering van het grondwater heeft een week na het plaatsen van het peilfilter plaatsgevonden. Alvorens het grondwater te bemonsteren is de grondwaterstand gemeten en is het peilfilter opnieuw ruim afgepompt. Hierbij zijn de zuurgraad, elektrische geleidbaarheid en troebelheid gemeten.

In het veld gemeten waarden

Watermonster	Filterdiepte (m -mv)	Grondwater-stand (m -mv)	pH (-)	EC (µS/cm)	Troebelheid (NTU)
05-1-1	2,50 - 3,50	1,24	6,3	690	50

De troebelheid is hoger dan 10 NTU en is daarmee hoger dan de gewenste ‘natuurlijke’ troebelheid. Aangezien geen overschrijdingen van de grenswaarden voor nader onderzoek voor organische stoffen zijn aangetroffen, heeft dit de kwaliteit van het grondwater vermoedelijk niet beïnvloed.

Voor een overzicht van de boorpunten wordt verwezen naar bijlage 1.

2.7 Resultaten veldwerk

De bodemprofielen zijn weergegeven in bijlage 2.

Omschrijving bodemopbouw en samenstelling
Ter plaatse van de uitgevoerde grondboringen is vanaf het maaiveld tot 2,00 m. beneden het maaiveld overwegend zwak tot matig zandige klei aangetroffen in kleuren variërend van lichtbruin (bovengrond tot 0,5 m.) tot licht grijs (ondergrond vanaf 0,5 m.). Voor bijmenging zie bijzonderheden.

Op verzoek zijn vier boringen doorgezet tot 4,0 meter beneden het maaiveld. De grondboringen 01, 05, 11 en 15 zijn dieper doorgezet. Uit deze boringen blijkt dat een kleilaag aanwezig is van 1,8 tot 2,0 m-mv. Hieronder is een zandlaag aanwezig. Deze zandlaag bestaat voornamelijk uit matig fijn zand in de kleuren lichtbruin tot donkergrijs. Bij boring 15 is op een diepte van 2,3 tot 2,5 m-mv een bodemlaag aangetroffen met zeer fijn zand. Vanaf 3,5 m-mv veranderd de bodemstructuur in matig grof zand. (voor meer details zie bodemprofielen in bijlage 2)

Bijzonderheden

Boring	Diepte boring (m -mv)	Traject (m -mv)	Grondsoort	Waargenomen bijzonderheden
09	0,50	0,00 - 0,50	Klei	resten baksteen, zwak grindhoudend
14	0,50	0,00 - 0,50	Klei	sporen baksteen, resten grind
16	0,50	0,00 - 0,50	Klei	sporen grind

Tijdens het uitvoeren van de monstername zijn verder geen bodemvreemde materialen of afwijkingen m.b.t. geur en kleur waargenomen.

Asbest
Tijdens de monstername wordt de opgeboorde grond visueel op asbestverdacht materiaal gecontroleerd. Puinhoudende monsters worden volgens standaardprocedure op 20 mm uitgezeefd waarbij de grove zeeffractie op asbestverdacht materiaal wordt gecontroleerd. Er is tijdens de monstername geen puin of asbestverdacht materiaal aangetroffen.

3 LABORATORIUMONDERZOEK

3.1 Omschrijving en samenstelling mengmonsters

Het laboratoriumonderzoek is uitgevoerd door Eurofins Analytico B.V. te Barneveld.
In het laboratorium zijn de mengmonsters samengesteld en heeft vervolgens het chemisch onderzoek plaatsgevonden overeenkomstig het standaardpakket (NEN 5740 paragraaf 5.1.3).

a) grond		**b) grondwater**	
Lutum		Zware metalen	*barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel, zink*
Organische stof		Vluchtige aromatische koolwaterstoffen	*benzeen, tolueen, ethylbenzeen, som-xylenen, styreen, naftaleen*
Zware metalen	*barium, cadmium, kobalt, koper, kwik, lood, molybdeen, nikkel, zink*	Vluchtige chloorhoudende oplosmiddelen	*1,2-dichloorethaan, cis-1,2-dichlooretheen, trichloormethaan, 1,1,1-trichloorethaan, 1,1,2-trichloorethaan, trichlooretheen, tetrachloormethaan, tetrachlooretheen, monochloorbenzeen, dichloorbenzenen*
Minerale olie	*C10-C40*	Minerale olie	*C10-C40*
Som PCB	*Polychloorbifenylen*		
PAK som 10	*Polycyclische aromatische koolwaterstoffen*		

Analyse-monster	Traject (m -mv)	Deelmonsters	Analysepakket
mm1 bg zand	0,00 - 0,40	02 (0,08 - 0,25) 03 (0,00 - 0,40) 04 (0,00 - 0,15) 07 (0,08 - 0,40) 08 (0,08 - 0,30)	Standaard pakket incl LUOS
mm2 bg klei	0,00 - 0,50	01 (0,10 - 0,50) 02 (0,25 - 0,50) 03 (0,40 - 0,50) 04 (0,15 - 0,50) 05 (0,00 - 0,50) 06 (0,00 - 0,50) 07 (0,40 - 0,50) 08 (0,30 - 0,50)	Standaard pakket incl LUOS
mm3 bg klei	0,00 - 0,50	09 (0,00 - 0,50) 10 (0,00 - 0,50) 11 (0,00 - 0,50) 12 (0,00 - 0,50) 13 (0,00 - 0,50) 14 (0,00 - 0,50) 15 (0,00 - 0,50) 16 (0,00 - 0,50)	Standaard pakket incl LUOS
mm4 og klei	0,50 - 2,00	01 (0,50 - 1,00) 01 (1,00 - 1,30) 01 (1,30 - 1,50) 01 (1,50 - 2,00) 05 (0,50 - 1,00) 05 (1,00 - 1,50) 05 (1,50 - 2,00)	Standaard pakket incl LUOS
mm5 og klei	0,50 - 2,00	11 (0,50 - 1,00) 11 (1,00 - 1,50) 11 (1,50 - 1,80) 15 (0,50 - 1,00) 15 (1,00 - 1,50) 15 (1,50 - 2,00)	Standaard pakket incl LUOS
mm-B1	1,00 - 2,00	B1 (1,00 - 1,50) B1 (1,50 - 2,00)	Minerale Olie (C10-C40), Organische stof (gloeiverlies)
mm-B2	1,00 - 2,00	B2 (1,00 - 1,50) B2 (1,50 - 2,00)	Minerale Olie (C10-C40), Organische stof (gloeiverlies)

Analyse-monster	Filterdiepte (m -mv)	Analysepakket
05-1-1	2,50 - 3,50	Standaardpakket grondwater

3.2 Resultaten en interpretatie van het laboratoriumonderzoek

De analyseresultaten van het laboratorium onderzoek zijn weergegeven in bijlage 3 van dit rapport. Op de achtergrond- en interventiewaarden voor anorganische verbindingen (zware metalen) in de grond, is afhankelijk van het lutumgehalte en/of organische stofgehalte een correctieformule toegepast:

$$N_b = \frac{N_{st} \times (A + B \times \%lutum + C \times \%org.stof)}{(A + B \times 25 + C \times 10)}$$

A, B en C = constanten afhankelijk van de stof.
N_b = toetsingswaarde voor de te beoordelen bodem (mg/kg).
N_{st} = toetsingswaarde voor de standaardbodem (mg/kg).
%lutum = het gemeten percentage lutum.
% org.stof = het gemeten percentage organische stof.

Voor organische verbindingen is de volgende correctieformule toegepast:

$$N_b = \frac{N_{st} \times \%org.stof}{10}$$

3.3 Overzicht analyseresultaten

In het hierna volgende overzicht zijn de analyseresultaten weergegeven.

Uitgangspunten grond:
AW-waarde: achtergrondwaarde (met toepassing van de correctieformule).
I-waarde: interventiewaarde (met toepassing van de correctieformule).

Uitgangspunten grondwater:
S-waarde: streefwaarde
I-waarde: interventiewaarde.

Voor de streefwaarden grondwater, de interventiewaarden grond en grondwater en de achtergrondwaarden grond voor een standaardbodem (10 % organische stof en 25% lutum), zie bijlage 4. Voor toepassing van de correctieformules is uitgegaan van de analytisch bepaalde organische stof- en lutumpercentages.

Grondmonster		mm1 bg zand			mm2 bg klei			mm3 bg klei		
Certificaatcode		2019043368			2019043368			2019043368		
Boring(en)		02, 03, 04, 07, 08			01, 02, 03, 04, 05, 06, 07, 08			09, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16		
Traject (m -mv)		0,00 - 0,40			0,00 - 0,50			0,00 - 0,50		
Humus	% ds	0,90			3,50			3,70		
Lutum	% ds	2,70			23,9			25,3		
Datum van toetsing		4-4-2019			4-4-2019			4-4-2019		
Monsterconclusie		Voldoet aan Achtergrondwaarde			Overschrijding Achtergrondwaarde			Overschrijding Achtergrondwaarde		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
PAK										
PAK 10 VROM	mg/kg ds		1,20	-0,01		0,64	-0,02		*5,60*	*0,11*
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN										
PCB (som 7)	mg/kg ds		<0,025	0,01		<0,014	-0,01		<0,013	-0,01
METALEN										
Kobalt	mg/kg ds	<3	<7	-0,05	12	12	-0,02	12	12	-0,02
Koper	mg/kg ds	<5	<7	-0,22	25	29	-0,07	24	27	-0,09
Nikkel	mg/kg ds	7,6	20,9	-0,22	31	32	-0,05	31	31	-0,06
Zink	mg/kg ds	31	71	-0,12	*140*	*154*	*0,02*	94	100	-0,07
Cadmium	mg/kg ds	<0,2	<0,2	-0,03	0,48	0,59	-0	0,31	0,37	-0,02
Molybdeen	mg/kg ds	<1,5	<1,1	-0	<1,5	<1,1	-0	<1,5	<1,1	-0
Barium	mg/kg ds	<20	<50 (6)		130	135 (6)		120	119 (6)	
Lood	mg/kg ds	21	33	-0,04	*82*	*90*	*0,08*	*59*	*63*	*0,03*
Kwik	mg/kg ds	<0,05	<0,05	-0	*0,31*	*0,33*	*0,01*	0,12	0,12	-0
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN										
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	<35	<123	-0,01	<35	<70	-0,02	<35	<66	-0,03

Grondmonster		mm4 og klei			mm5 og klei		
Certificaatcode		2019043368			2019043368		
Boring(en)		01, 05			11, 15		
Traject (m -mv)		0,50 - 2,00			0,50 - 2,00		
Humus	% ds	4,00			1,50		
Lutum	% ds	20,2			19,50		
Datum van toetsing		4-4-2019			4-4-2019		
Monsterconclusie		Voldoet aan Achtergrondwaarde			Voldoet aan Achtergrondwaarde		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
PAK							
PAK 10 VROM	mg/kg ds		<0,35	-0,03		<0,35	-0,03
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN							
PCB (som 7)	mg/kg ds		<0,012	-0,01		<0,025	0,01
METALEN							
Kobalt	mg/kg ds	*13*	*15*	*0*	9	11	-0,02

Grondmonster		mm4 og klei			mm5 og klei		
Certificaatcode		2019043368			2019043368		
Boring(en)		01, 05			11, 15		
Traject (m -mv)		0,50 - 2,00			0,50 - 2,00		
Humus	% ds	4,00			1,50		
Lutum	% ds	20,2			19,50		
Datum van toetsing		4-4-2019			4-4-2019		
Monsterconclusie		Voldoet aan Achtergrondwaarde			Voldoet aan Achtergrondwaarde		
Koper	mg/kg ds	22	27	-0,09	14	18	-0,15
Nikkel	mg/kg ds	*38*	*44*	*0,14*	28	33	-0,03
Zink	mg/kg ds	73	88	-0,09	58	73	-0,12
Cadmium	mg/kg ds	<0,2	<0,2	-0,03	<0,2	<0,2	-0,03
Molybdeen	mg/kg ds	<1,5	<1,1	-0	<1,5	<1,1	-0
Barium	mg/kg ds	140	166 (6)		94	114 (6)	
Lood	mg/kg ds	33	38	-0,03	24	29	-0,04
Kwik	mg/kg ds	0,075	0,082	-0	0,069	0,077	-0
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	<35	<61	-0,03	<35	<123	-0,01

Grondmonster		mm-B1			mm-B2		
Certificaatcode		2019043368			2019043368		
Boring(en)		B1, B1			B2, B2		
Traject (m -mv)		1,00 - 2,00			1,00 - 2,00		
Humus	% ds	3,90			4,10		
Lutum	% ds	25,0			25,0		
Datum van toetsing		4-4-2019			4-4-2019		
Monsterconclusie		Overschrijding Achtergrondwaarde			Overschrijding Achtergrondwaarde		
		Meetw	**GSSD**	**Index**	**Meetw**	**GSSD**	**Index**
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN							
Minerale olie C10 - C40	mg/kg ds	*75*	*192*	*0*	*82*	*200*	*0*

<d : kleiner dan de detectielimiet
8,88 : <= Achtergrondwaarde
<=T : Kleiner dan Tussenwaarde
8,88 : Kleiner Interventiewaarde
8,88 : > Interventiewaarde
6 : Heeft geen normwaarde
: verhoogde rapportagegrens
GSSD : Gestandaardiseerde meetwaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.0.0 -

Watermonster		05-1-1		
Datum		2-4-2019		
Filterdiepte (m -mv)		2,50 - 3,50		
Datum van toetsing		12-4-2019		
Monsterconclusie		Overschrijding Streefwaarde		
		Meetw	**GSSD**	**Index**
PAK				
Naftaleen	µg/l	<0,02	<0,01	0
PAK 10 VROM	-		<0,00020 (11)	
AROMATISCHE VERBINDINGEN				
BTEX (som)	µg/l	<0,9		
Benzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0
Ethylbenzeen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,03
Tolueen	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
Xylenen (som)	µg/l		<0,21	0
meta-/para-Xyleen (som)	µg/l	<0,2	<0,1	
ortho-Xyleen	µg/l	<0,1	<0,1	
Styreen (Vinylbenzeen)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02
Som 16 Aromatische oplosmiddelen	µg/l		<0,77 (2,14)	

Watermonster		05-1-1		
Datum		2-4-2019		
Filterdiepte (m -mv)		2,50 - 3,50		
Datum van toetsing		12-4-2019		
Monsterconclusie		Overschrijding Streefwaarde		
GECHLOREERDE KOOLWATERSTOFFEN				
Dichloorpropanen (0,7 som, 1,1+1,2+1,3)	µg/l	0,42		
cis + trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l		<0,14	0,01
1,1-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	0,01
cis-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	
trans-1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0,1	<0,1	
Dichloormethaan	µg/l	<0,2	<0,1	0
Trichloormethaan (Chloroform)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
Tribroommethaan (bromoform)	µg/l	<0,2	<0,1 (14)	
Tetrachloormethaan (Tetra)	µg/l	<0,1	<0,1	0,01
1,1-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,01
1,2-Dichloorethaan	µg/l	<0,2	<0,1	-0,02
1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
1,1,1-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0
1,1,2-Trichloorethaan	µg/l	<0,1	<0,1	0
Trichlooretheen (Tri)	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05
Tetrachlooretheen (Per)	µg/l	<0,1	<0,1	0
Vinylchloride	µg/l	<0,1	<0,1	0,02
1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
CKW (som)	µg/l	<1,6		
1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0,2	<0,1	
Dichloorpropaan	µg/l		<0,42	-0
METALEN				
Kobalt	µg/l	<2	<1	-0,24
Koper	µg/l	<2	<1	-0,23
Nikkel	µg/l	<3	<2	-0,22
Zink	µg/l	31	31	-0,05
Cadmium	µg/l	<0,2	<0,1	-0,05
Molybdeen	µg/l	<2	<1	-0,01
Barium	µg/l	*150*	*150*	*0,17*
Lood	µg/l	<2	<1	-0,23
Kwik	µg/l	<0,05	<0,04	-0,04
OVERIGE (ORGANISCHE) VERBINDINGEN				
Minerale olie C10 - C40	µg/l	<50	<35	-0,03

<d	: kleiner dan de detectielimiet
8,88	: <= Streefwaarde
8,88	: > Streefwaarde
>T	: Groter dan Tussenwaarde
8,88	: > Interventiewaarde
11	: Enkele parameters ontbreken in de berekening van de somfractie
14	: Streefwaarde ontbreekt zorgplicht van toepassing
2	: Enkele parameters ontbreken in de som
6	: Heeft geen normwaarde
#	: verhoogde rapportagegrens
GSSD	: Gestandaardiseerde meetwaarde
Index	: (GSSD - S) / (I - S)

- Getoetst via de BoToVa service, versie 3.0.0 -

4 SAMENVATTING, CONCLUSIE en AANBEVELING

4.1 Samenvatting

De resultaten van het verrichte verkennend onderzoek naar een eventuele bodemverontreiniging op de onderzochte locatie aan de **Gelderse Rooslaan** / **Vlierstraat te Arnhem**, kunnen als volgt worden samengevat:

Overschrijdingstabel grond

Analyse-monster	Traject (m -mv)	> AW (+index)	> I (+index)	BBK monster-conclusie
mm1 bg zand	0,00 - 0,40	-	-	Altijd toepasbaar
mm2 bg klei	0,00 - 0,50	Zink (0,02) Kwik (0,01) Lood (0,08)	-	Klasse wonen
mm3 bg klei	0,00 - 0,50	Lood (0,03) PAK 10 VROM (0,11)	-	Klasse wonen
mm4 og klei	0,50 - 2,00	Kobalt (-) Nikkel (0,14)	-	Altijd toepasbaar
mm5 og klei	0,50 - 2,00	-	-	Altijd toepasbaar
mm-B1	1,00 - 2,00	Minerale olie C10 - C40 (-)	-	Klasse industrie
mm-B2	1,00 - 2,00	Minerale olie C10 - C40 (-)	-	Klasse industrie

> AW : > Achtergrondwaarde
> I : > Interventiewaarde
Index : (GSSD - AW) / (I - AW)

Overschrijdingstabel grondwater

Watermonster	Filterdiepte (m -mv)	> S (+index)	> I (+index)
05-1-1	2,50 - 3,50	Barium (0,17)	-

> S : > Streefwaarde
> I : > Interventiewaarde
Index : (GSSD - S) / (I - S)

Asbest
Tijdens de terreininspectie en de monstername van de grond zijn geen asbestverdachte materialen op of in de bodem aangetroffen.

4.2 Conclusie

De onderzoekshypothese ”onverdacht” kan op grond van de analyseresultaten van de grond- en grondwatermonsters heel strikt genomen niet worden gehandhaafd. Formeel gesproken is de kwalificatie verdacht van toepassing.

De monsters benomen bij de ondergrondse HBO-tank (deellocatie B) laten een lichte verontreiniging met minerale olie (C10-C40) zien. Deze geven geen aanleiding tot aanvullend onderzoek.
De overige aangetroffen concentraties in de grond en het grondwater zijn ook van lichte aard en geven geen aanleiding tot aanvullend onderzoek. De invloed hiervan op de volksgezondheid en het milieu is nihil.

4.3 Aanbeveling

Met betrekking tot de voorgenomen bouwactiviteiten op de onderzochte locatie, zijn milieutechnisch geen belemmeringen aan te geven. Aanbevolen wordt dit rapport in te dienen bij de aanvraag van de omgevingsvergunning.

BIJLAGE 1 Overzicht boorpunten
Kadastrale situatie
Topografische aanduiding

GRONDVITAAL

N
W O
Z

RENVOOI

- Boring tot 0,5 m. -mv.
- Boring tot 1,0 m. -mv
- Boring tot 4,0 m. -mv.
- Boring met peilfilter
- Begrenzing onderzoekslocatie
- Gebouwen
- Te bouwen
- Voormalige schoolgebouwen

gras · grind · klinkers / tegels · puin · beton / asfalt · tuin

01 02 03 04 05 06 07 08 09 10 11 12 13 14 15 16 B01 B02

Vierstraat

Gelderse Rooslaan

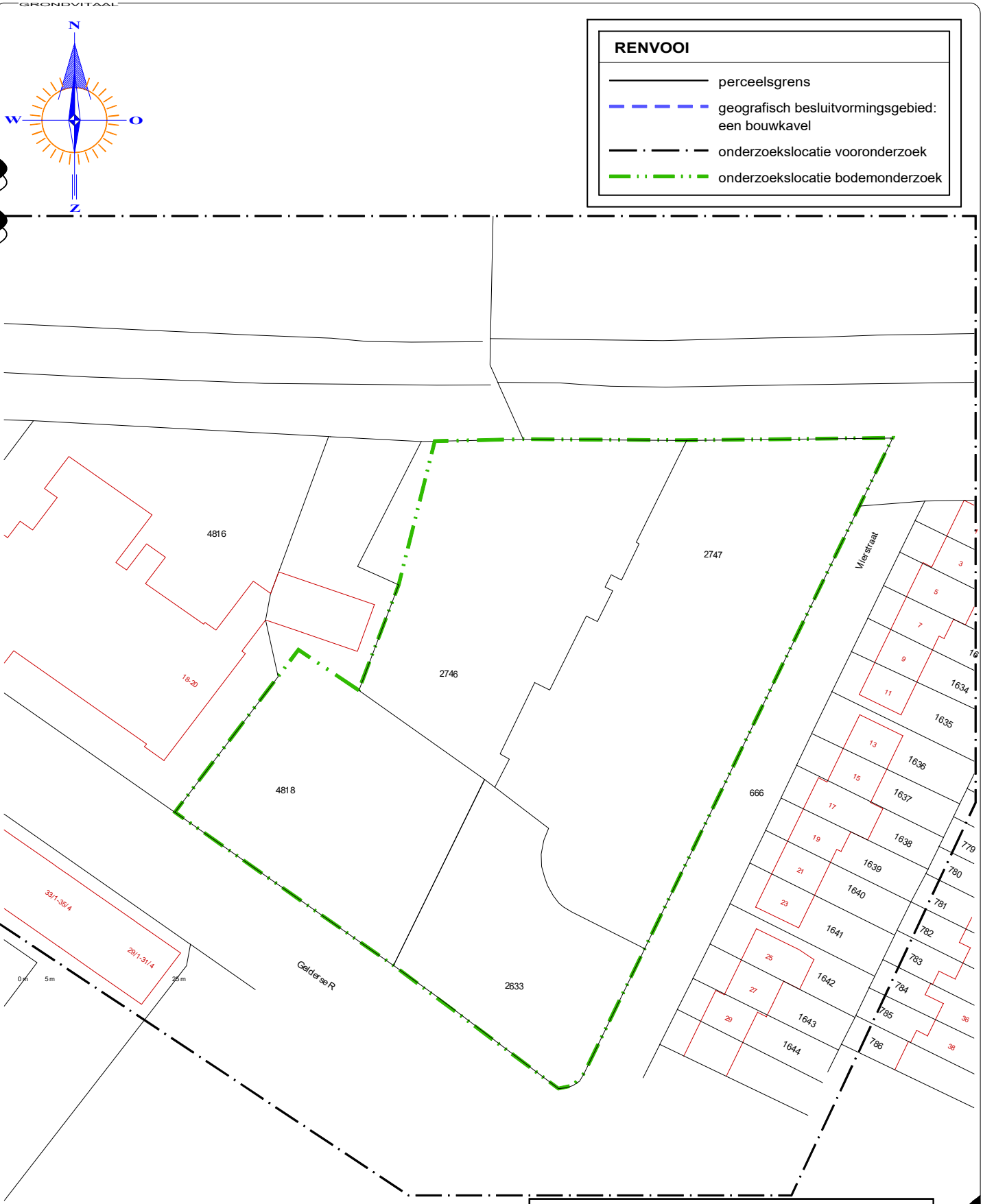
0 4 m 20 m

GRONDVITAAL BV
BODEMONDERZOEK / ASBESTINVENTARISATIE
VOORTHUIZERSTRAAT 256
3881 SN PUTTEN
TEL. 0341 491323 / FAX 491806

Opdrachtgever:	Volkshuisvesting Arnhem		
Adres:	Vlierstraat (ongenummerd) te Arnhem		
Locatieadres:	Vlierstraat (ongenummerd) te Arnhem		
Datum: maart 2019		**Projectnummer:**	1926031
GET. AB	FORMAAT A3	SCHAAL: 1 : 400	**BIJLAGE 1**

OVERZICHT BOORPUNTEN

GRONDVITAAL

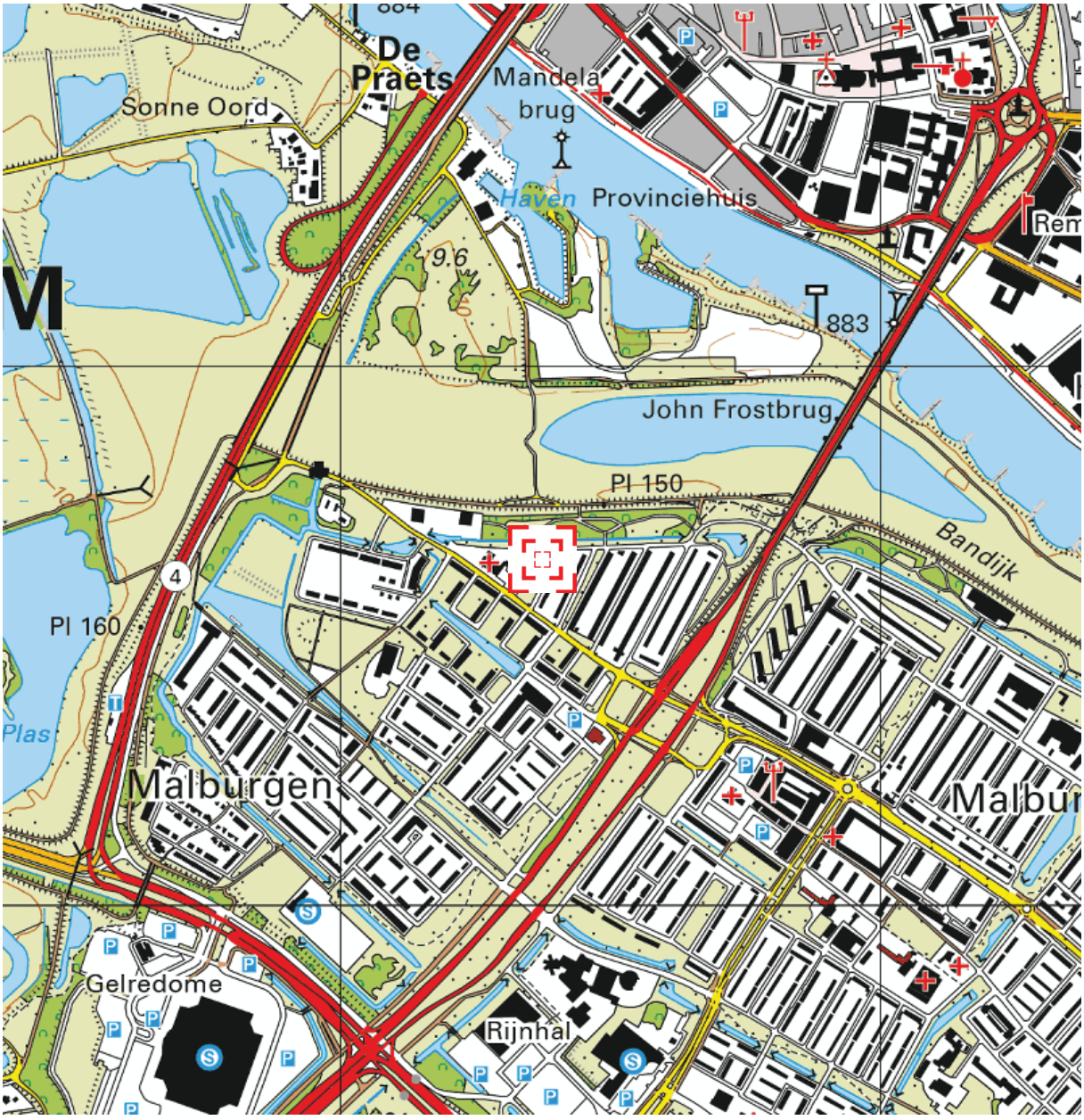
Kadastrale gemeente	ARNHEM
Sectie	E
Perceel	4818, 2633, 2746, 2747
Schaal	1 : 800

GRONDVITAAL BV
BODEMONDERZOEK / ASBESTINVENTARISATIE
VOORTHUIZERSTRAAT 256
3881 SN PUTTEN
TEL. 0341 491323 / FAX 491806

Opdrachtgever:	Volkshuisvesting Arnhem		
Adres:	Vlierstraat (ongenummerd) te Arnhem		
Locatieadres:	Vlierstraat (ongenummerd) te Arnhem		
Datum:	februari 2019	**Projectnummer:**	**1926031**
GET. GM	**FORMAAT** A4	**SCHAAL:** 1 : 800	**BIJLAGE 1**

Omgevingskaart

Klantreferentie: 1926031 GM

Deze kaart is noordgericht.

Schaal 1: 12500

Hier bevindt zich Kadastraal object Arnhem E 2747
VLIERSTR 6, 6841AV ARNHEM

CC-BY Kadaster.

BEBOUWING
a bebouwd gebied
b gebouwen
c hoogbouw
d kas

WEGEN
autosnelweg
hoofdweg met gescheiden rijbanen
hoofdweg
regionale weg met gescheiden rijbanen
regionale weg
lokale weg met gescheiden rijbanen
lokale weg
weg met losse of slechte verharding
onverharde weg
straat/overige weg
voetgangersgebied
fietspad
pad, voetpad
weg in aanleg
viaduct
aquaduct
tunnel
vaste brug
beweegbare brug
brug op pijlers

SPOORWEGEN
spoorweg: enkelspoor
spoorweg: meersporig
a station b spoorweg in tunnel
tramweg
a sneltram b sneltramhalte
a metro bovengronds
b metrostation

HYDROGRAFIE
waterloop: smaller dan 3 m
waterloop: 3-6 m breed
waterloop: breder dan 6 m
a schutsluis b stuwen
c koedam
a duiker b grondduiker
c afsluitbare duiker

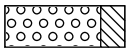
BODEMGEBRUIK
a grasland met sloten
b akkerland met greppels
c boomgaard
d fruitkwekerij
e boomkwekerij
f grasland met populierenopstand
g loofbos
h naaldbos
i gemengd bos
j griend
k heide
l zand
m drasland, moeras
n rietland
o dodenakker, begraafplaats
p overig bodemgebruik

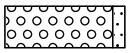
OVERIGE SYMBOLEN
a religieus gebouw
b toren, hoge koepel
c religieus gebouw met toren
d markant object
e watertoren
f vuurtoren
a gemeentehuis
b postkantoor
c politiebureau
d wegwijzer
a kapel
b kruis
c vlampijp
d telescoop
a windmolen
b waterradmolen
c windmotor
d windturbine
a oliepompinstallatie
b seinmast
c zendmast
a hunebed
b monument
c gemaal
a kampeerterrein
b sportcomplex
c ziekenhuis
a paal b grenspunt c boom
schietbaan
afrastering
hoogspanningsleiding met mast
muur
geluidswering

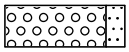
BIJLAGE 2 Bodemprofielen

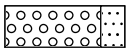
Legenda (conform NEN 5104)

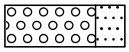
grind

Grind, siltig

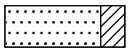

Grind, zwak zandig

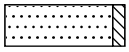

Grind, matig zandig

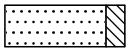

Grind, sterk zandig

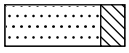

Grind, uiterst zandig

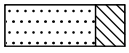
zand

Zand, kleïig

Zand, zwak siltig

Zand, matig siltig

Zand, sterk siltig

Zand, uiterst siltig

veen

Veen, mineraalarm

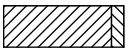

Veen, zwak kleïig

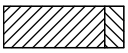

Veen, sterk kleïig

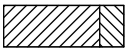

Veen, zwak zandig

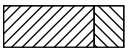

Veen, sterk zandig

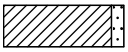
klei

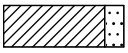

Klei, zwak siltig

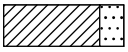

Klei, matig siltig

Klei, sterk siltig

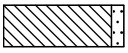

Klei, uiterst siltig

Klei, zwak zandig

Klei, matig zandig

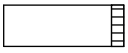

Klei, sterk zandig

leem

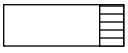

Leem, zwak zandig

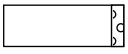

Leem, sterk zandig

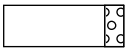
overige toevoegingen

zwak humeus

matig humeus

sterk humeus

zwak grindig

matig grindig

sterk grindig

geur

geen geur

zwakke geur

matige geur

sterke geur

uiterste geur

olie

geen olie-water reactie

zwakke olie-water reactie

matige olie-water reactie

sterke olie-water reactie

uiterste olie-water reactie

p.i.d.-waarde

>0

>1

>10

>100

>1000

>10000

monsters

geroerd monster

ongeroerd monster

volumering

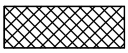
overig

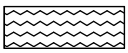

bijzonder bestanddeel

Gemiddeld hoogste grondwaterstand

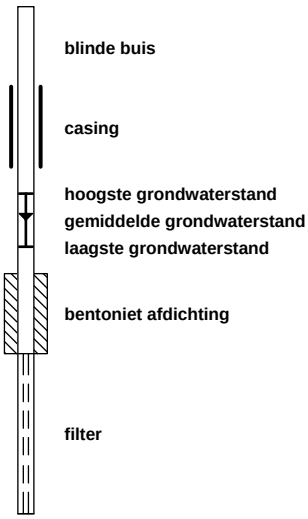

grondwaterstand

Gemiddeld laagste grondwaterstand

slib

water

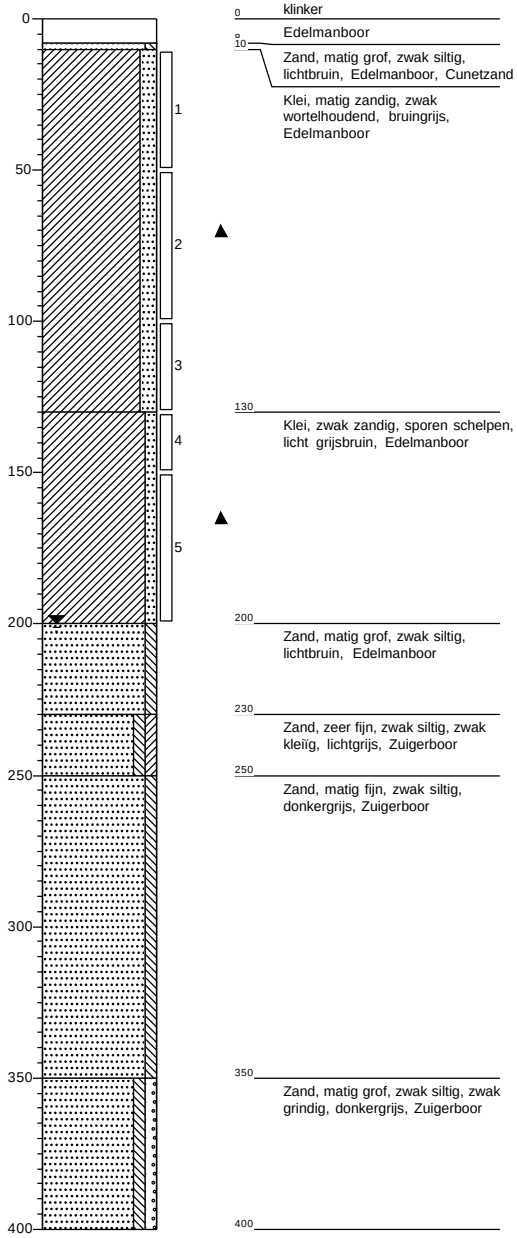
peilbuis

Boring: 01

Datum: 26-3-2019

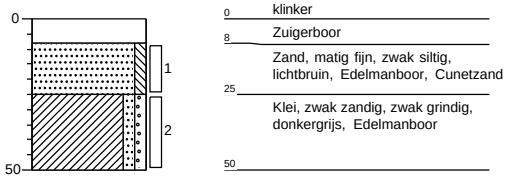
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 02

Datum: 26-3-2019

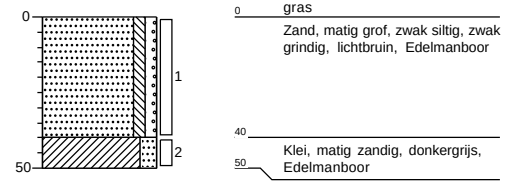
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 03

Datum: 26-3-2019

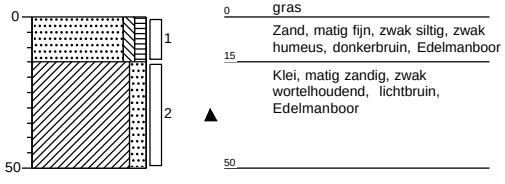
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 04

Datum: 26-3-2019

Boormeester: M.C. van der Heijden

Grondvitaal BV

Projectnummer: 1926031

Projectnaam: Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem

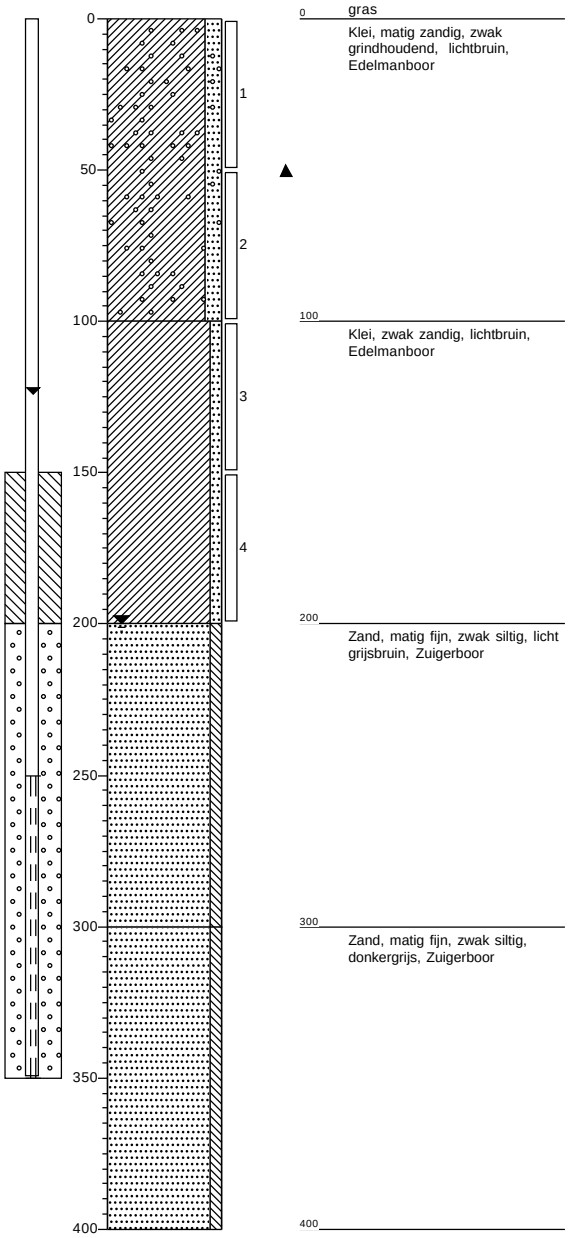
getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2

Boring: **05**

Datum: 26-3-2019

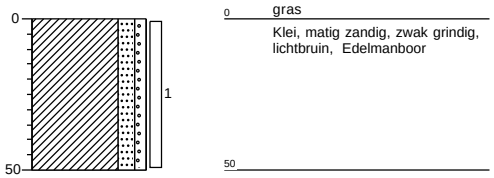
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: **06**

Datum: 26-3-2019

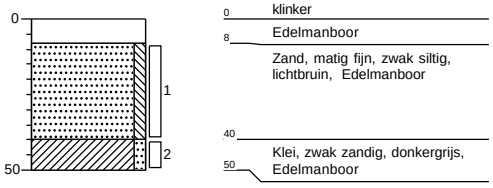
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: **07**

Datum: 26-3-2019

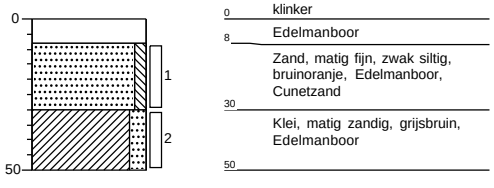
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: **08**

Datum: 26-3-2019

Boormeester: M.C. van der Heijden

Grondvitaal BV

Projectnummer: 1926031

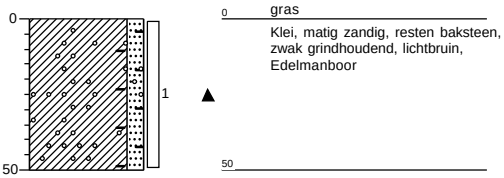
Projectnaam: Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2

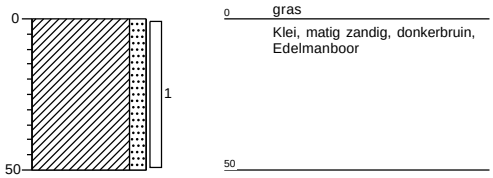
Boring: 09

Datum: 26-3-2019
Boormeester: M.C. van der Heijden

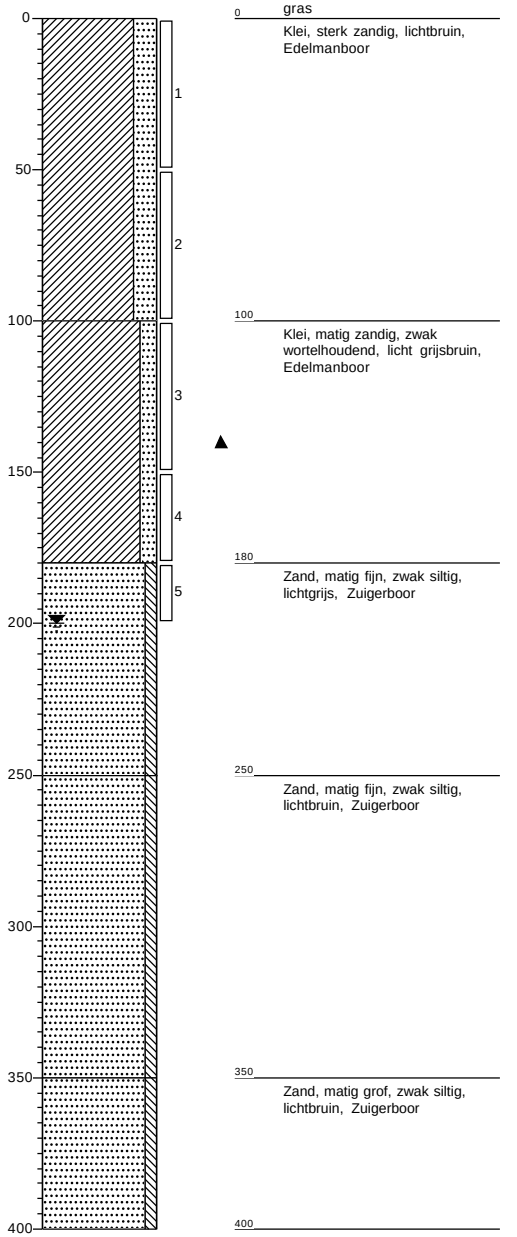
Boring: 10

Datum: 26-3-2019
Boormeester: M.C. van der Heijden

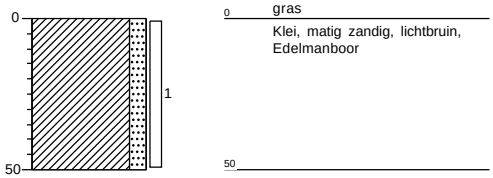
Boring: 11

Datum: 26-3-2019
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 12

Datum: 26-3-2019
Boormeester: M.C. van der Heijden

Grondvitaal BV

Projectnummer: 1926031

Projectnaam: Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem

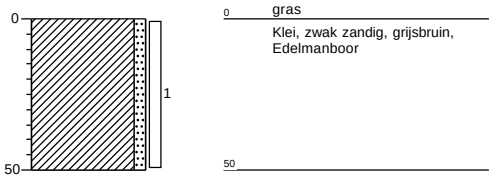
getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2

Boring: 13

Datum: 26-3-2019

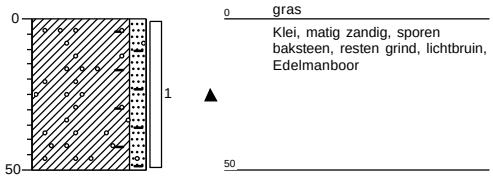
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 14

Datum: 26-3-2019

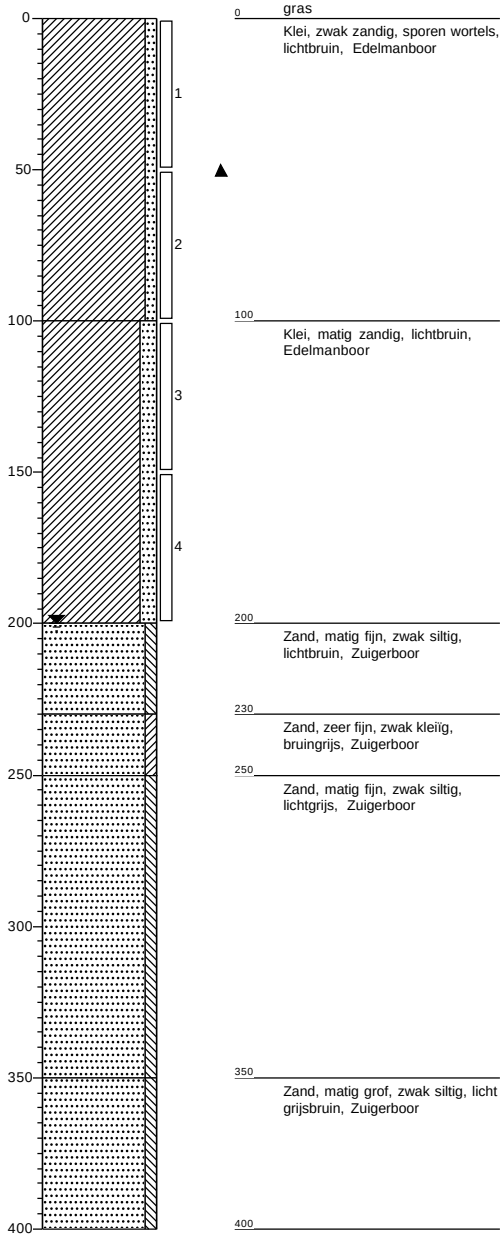
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 15

Datum: 26-3-2019

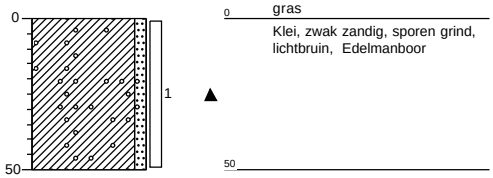
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: 16

Datum: 26-3-2019

Boormeester: M.C. van der Heijden

Grondvitaal BV

Projectnummer: 1926031

Projectnaam: Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem

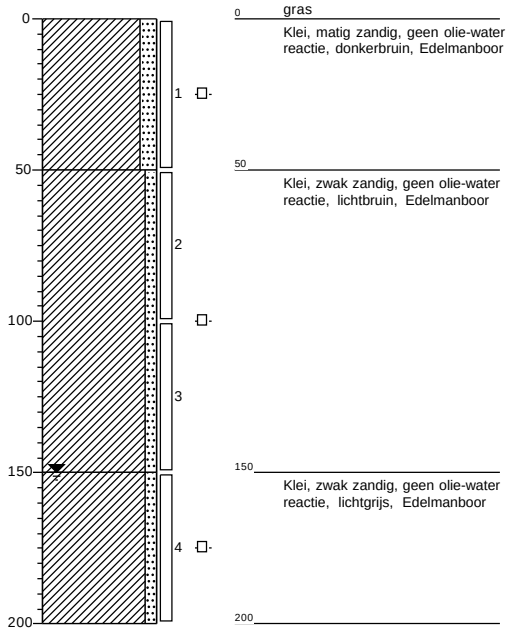
getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2

Boring: **B1**

Datum: 26-3-2019

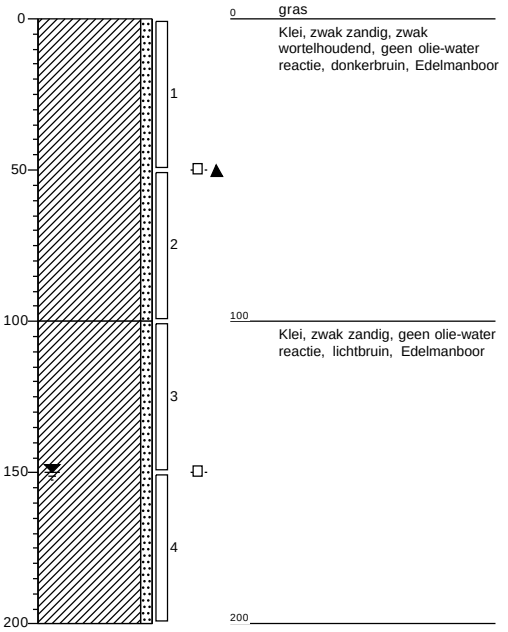
Boormeester: M.C. van der Heijden

Boring: **B2**

Datum: 26-3-2019

Boormeester: M.C. van der Heijden

Grondvitaal BV

Projectnummer: 1926031

Projectnaam: Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem

getekend volgens NEN 5104

Bijlage 2

BIJLAGE 3 Analyseresultaten

Grondvitaal
T.a.v. Martijn van der Heijden
Voorthuizerstraat 256
3881 SN PUTTEN

Analysecertificaat

Datum: 03-Apr-2019

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2019043368/1
Uw project/verslagnummer	1926031
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	26-Mar-2019

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

eurofins — analytico®

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	1926031	Certificaatnummer/Versie	2019043368/1
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem	Startdatum	26-Mar-2019
Uw ordernummer		Rapportagedatum	03-Apr-2019/13:41
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	M.C. van der Heijden	Pagina	1/3
Monstermatrix	Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4	5
	Voorbehandeling						
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses						
S	Droge stof	% (m/m)	88.8	80.3	81.0	73.2	78.0
S	Organische stof	% (m/m) ds	0.9	3.5	3.7	4.0	1.5
	Gloeirest	% (m/m) ds	98.9	94.8	94.6	94.5	97.2
S	Korrelgrootte < 2 µm (Lutum)	% (m/m) ds	2.7	23.9	25.3	20.2	19.5
	Metalen						
S	Barium (Ba)	mg/kg ds	<20	130	120	140	94
S	Cadmium (Cd)	mg/kg ds	<0.20	0.48	0.31	<0.20	<0.20
S	Kobalt (Co)	mg/kg ds	<3.0	12	12	13	9.0
S	Koper (Cu)	mg/kg ds	<5.0	25	24	22	14
S	Kwik (Hg)	mg/kg ds	<0.050	0.31	0.12	0.075	0.069
S	Molybdeen (Mo)	mg/kg ds	<1.5	<1.5	<1.5	<1.5	<1.5
S	Nikkel (Ni)	mg/kg ds	7.6	31	31	38	28
S	Lood (Pb)	mg/kg ds	21	82	59	33	24
S	Zink (Zn)	mg/kg ds	31	140	94	73	58
	Minerale olie						
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0	<3.0	3.8	3.2
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	7.8	<5.0	<5.0	7.1	5.2
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	5.2	<5.0	9.9	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	<11	<11	13	<11	<11
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	<5.0	5.1	6.1	<5.0	<5.0
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0	<6.0	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	<35	<35	<35	<35	<35
	Polychloorbifenylen, PCB						
S	PCB 28	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 52	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 101	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 118	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	mm1 bg zand	26-Mar-2019	10630867
2	mm2 bg klei	26-Mar-2019	10630868
3	mm3 bg klei	26-Mar-2019	10630869
4	mm4 og klei	26-Mar-2019	10630870
5	mm5 og klei	26-Mar-2019	10630871

kwaliteitswaarborg bodembeheer SIKB

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS SIKB erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	1926031	Certificaatnummer/Versie	2019043368/1
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem	Startdatum	26-Mar-2019
Uw ordernummer		Rapportagedatum	03-Apr-2019/13:41
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	M.C. van der Heijden	Pagina	2/3
Monstermatrix	Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1	2	3	4	5
S	PCB 138	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 153	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB 180	mg/kg ds	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010	<0.0010
S	PCB (som 7) (factor 0,7)	mg/kg ds	0.0049 2)	0.0049 2)	0.0049 2)	0.0049 2)	0.0049 2)
	Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen, PAK						
S	Naftaleen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050	<0.050
S	Fenanthreen	mg/kg ds	0.16	0.076	1.2	<0.050	<0.050
S	Anthraceen	mg/kg ds	<0.050	<0.050	0.22	<0.050	<0.050
S	Fluorantheen	mg/kg ds	0.33	0.13	1.6	<0.050	<0.050
S	Benzo(a)anthraceen	mg/kg ds	0.14	0.068	0.58	<0.050	<0.050
S	Chryseen	mg/kg ds	0.15	0.075	0.50	<0.050	<0.050
S	Benzo(k)fluorantheen	mg/kg ds	0.060	<0.050	0.25	<0.050	<0.050
S	Benzo(a)pyreen	mg/kg ds	0.12	0.066	0.51	<0.050	<0.050
S	Benzo(ghi)peryleen	mg/kg ds	0.080	0.058	0.35	<0.050	<0.050
S	Indeno(123-cd)pyreen	mg/kg ds	0.092	0.063	0.38	<0.050	<0.050
S	PAK VROM (10) (factor 0,7)	mg/kg ds	1.2	0.64	5.6	0.35 2)	0.35 2)

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	mm1 bg zand	26-Mar-2019	10630867
2	mm2 bg klei	26-Mar-2019	10630868
3	mm3 bg klei	26-Mar-2019	10630869
4	mm4 og klei	26-Mar-2019	10630870
5	mm5 og klei	26-Mar-2019	10630871

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS SIKB erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Eurofins Analytico B.V.
Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL
Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl
BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

TESTEN
RvA L010

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	1926031	Certificaatnummer/Versie	2019043368/1
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem	Startdatum	26-Mar-2019
Uw ordernummer		Rapportagedatum	03-Apr-2019/13:41
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	M.C. van der Heijden	Pagina	3/3
Monstermatrix	Grond (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	6	7
	Voorbehandeling			
	Cryogeen malen AS3000		Uitgevoerd	Uitgevoerd
	Bodemkundige analyses			
S	Droge stof	% (m/m)	71.9	75.4
S	Organische stof	% (m/m) ds	3.9 1)	4.1 1)
	Gloeirest	% (m/m) ds	95.7	95.6
	Minerale olie			
	Minerale olie (C10-C12)	mg/kg ds	<3.0	<3.0
	Minerale olie (C12-C16)	mg/kg ds	8.1	7.7
	Minerale olie (C16-C21)	mg/kg ds	23	28
	Minerale olie (C21-C30)	mg/kg ds	32	37
	Minerale olie (C30-C35)	mg/kg ds	6.7	5.7
	Minerale olie (C35-C40)	mg/kg ds	<6.0	<6.0
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	mg/kg ds	75	82
	Chromatogram olie (GC)		Zie bijl.	Zie bijl.

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
6	mm-B1	26-Mar-2019	10630872
7	mm-B2	26-Mar-2019	10630873

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS SIKB erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2019043368/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monstername ID/Monsteromsch.
10630867	02	1	8	25	0537358488	mm1 bg zand
10630867	03	1	0	40	0537358505	mm1 bg zand
10630867	04	1	0	15	0537358494	mm1 bg zand
10630867	07	1	8	40	0537358497	mm1 bg zand
10630867	08	1	8	30	0537358493	mm1 bg zand
10630868	05	1	0	50	0537358501	mm2 bg klei
10630868	06	1	0	50	0537358479	mm2 bg klei
10630868	07	2	40	50	0537358507	mm2 bg klei
10630868	08	2	30	50	0537358496	mm2 bg klei
10630868	01	1	10	50	0537359264	mm2 bg klei
10630868	02	2	25	50	0537358502	mm2 bg klei
10630868	03	2	40	50	0537358486	mm2 bg klei
10630868	04	2	15	50	0537358499	mm2 bg klei
10630869	09	1	0	50	0537358473	mm3 bg klei
10630869	10	1	0	50	0537358554	mm3 bg klei
10630869	11	1	0	50	0537358568	mm3 bg klei
10630869	12	1	0	50	0537358589	mm3 bg klei
10630869	13	1	0	50	0537358577	mm3 bg klei
10630869	14	1	0	50	0537358585	mm3 bg klei
10630869	15	1	0	50	0537227463	mm3 bg klei
10630869	16	1	0	50	0537227393	mm3 bg klei
10630870	01	2	50	100	0537359268	mm4 og klei
10630870	01	3	100	130	0537359261	mm4 og klei
10630870	01	4	130	150	0537358495	mm4 og klei
10630870	01	5	150	200	0537358504	mm4 og klei
10630870	05	2	50	100	0537358503	mm4 og klei
10630870	05	3	100	150	0537358509	mm4 og klei
10630870	05	4	150	200	0537358491	mm4 og klei
10630871	11	2	50	100	0537358579	mm5 og klei
10630871	11	3	100	150	0537358586	mm5 og klei
10630871	11	4	150	180	0537358576	mm5 og klei
10630871	15	2	50	100	0537227596	mm5 og klei
10630871	15	3	100	150	0537227250	mm5 og klei
10630871	15	4	150	200	0537227684	mm5 og klei
10630872	B1	3	100	150	0537227700	mm-B1
10630872	B1	4	150	200	0537227677	mm-B1

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2019043368/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monstername ID/Monsteromsch.
10630873	B2	3	100	150	0537227640	mm-B2
10630873	B2	4	150	200	0537234426	mm-B2

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2019043368/1

Opmerking 1)

Het organische stof gehalte is gecorrigeerd voor het lutumgehalte van 5.4 % m/m (SIKB 3010 pb 3).

Opmerking 2)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2019043368/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
Cryogeen malen	W0106	Voorbehandeling	Cf. AS3000
Droge Stof	W0104	Gravimetrie	Cf. pb 3010-2 en gw. NEN-EN 15934
Organische stof (gloeiverlies)	W0109	Gravimetrie	Cf. pb 3010-3 en cf. NEN 5754
Korrelgrootte < 2 µm (lutum)	W0171	Sedimentatie	Cf. pb 3010-4 en cf. NEN 5753
Barium (Ba)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0423	ICP-MS	Cf. pb 3010-5 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale Olie (C10-C40)	W0202	GC-FID	Cf. pb 3010-7 en gw. NEN-EN-ISO 16703
Chromatogram MO (GC)	W0202	GC-FID	Gelijkw. NEN-EN-ISO 16703
PCB (7)	W0271	GC-MS	Cf. pb 3010-8 en gw. NEN 6980
PAK som AS3000/AP04	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287
PAK (10) (VROM)	W0271	GC-MS	Cf. pb. 3010-6 en gw. NEN-ISO 18287

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

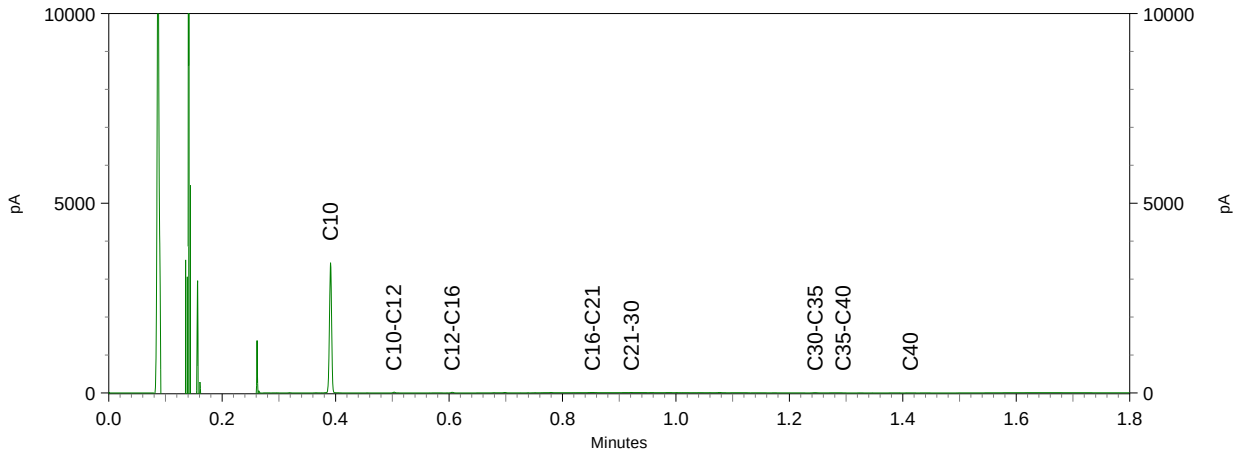
BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

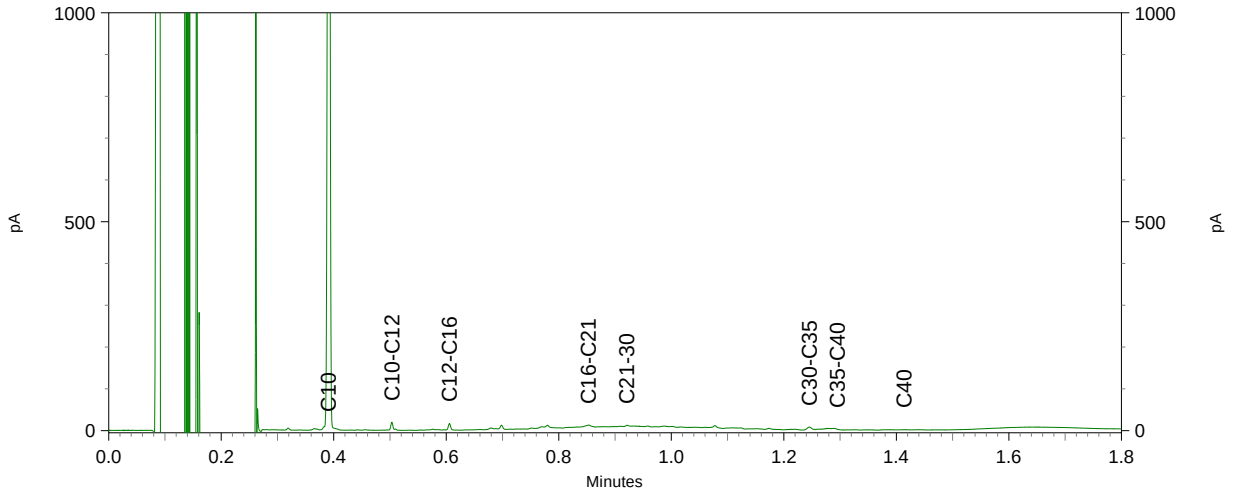
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

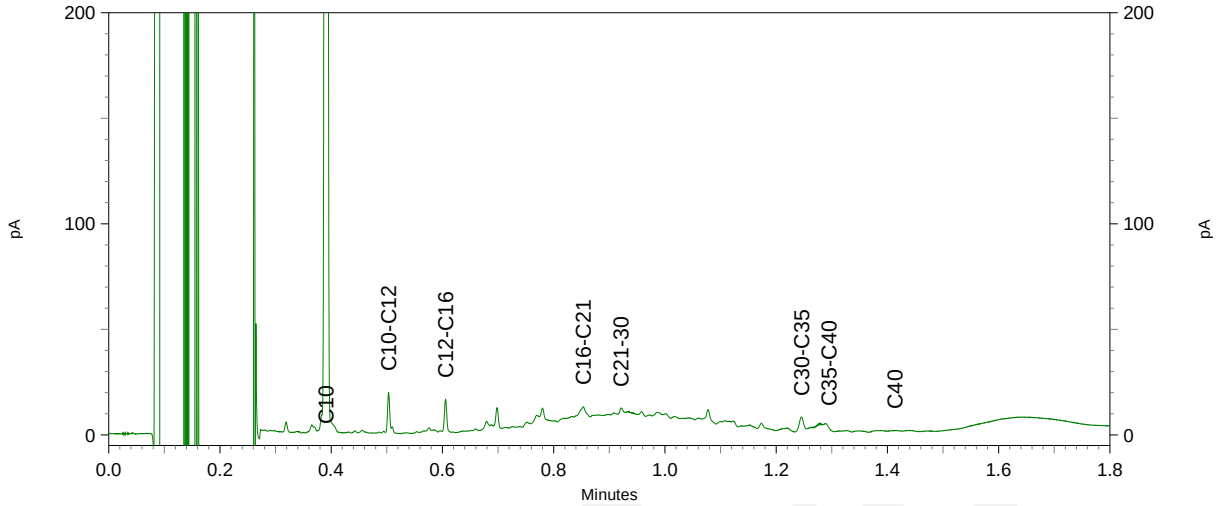
eurofins | analytico®

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 10630872
Certificate no.: 2019043368
Sample description.: mm-B1
V

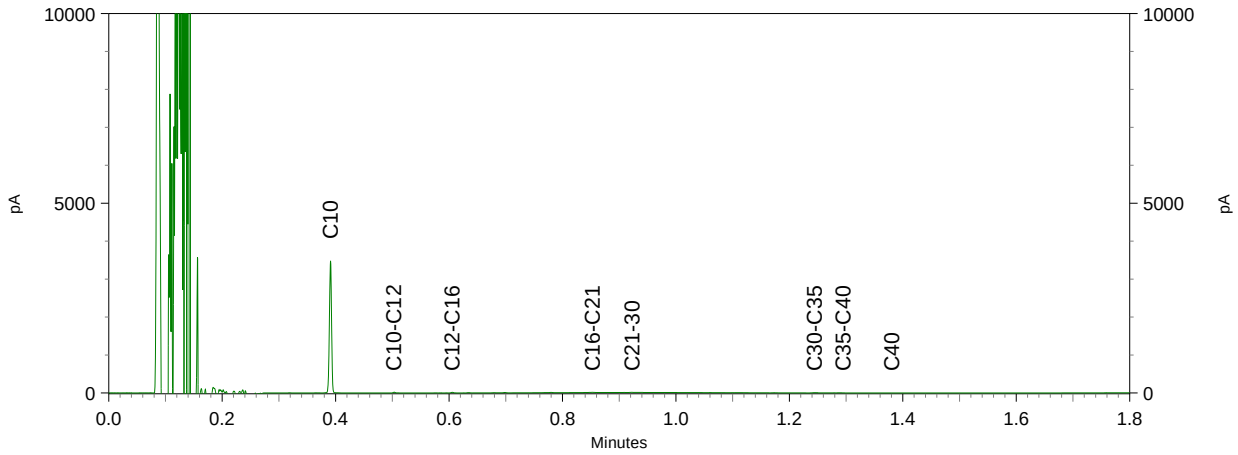

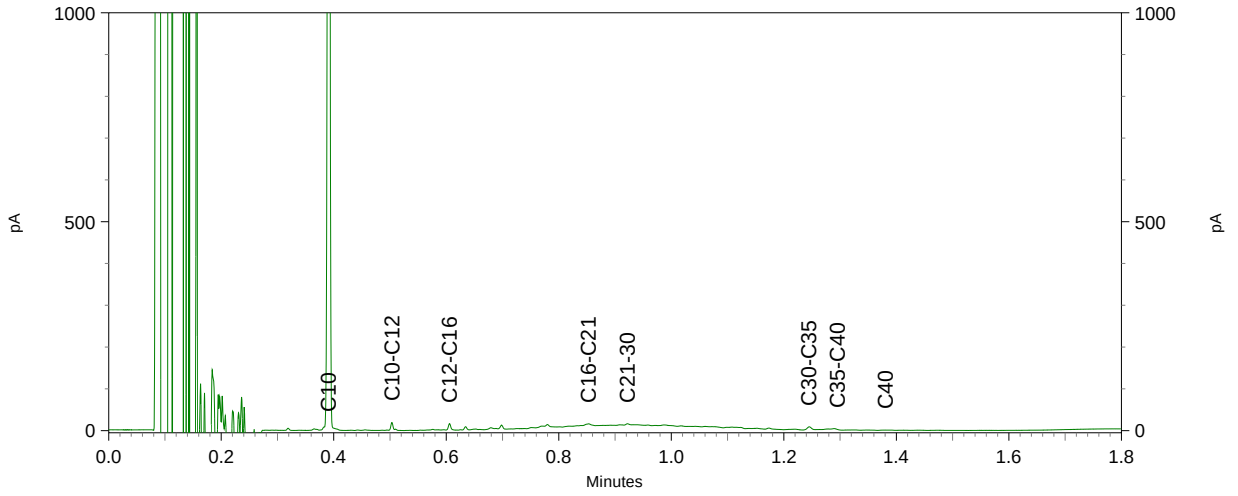

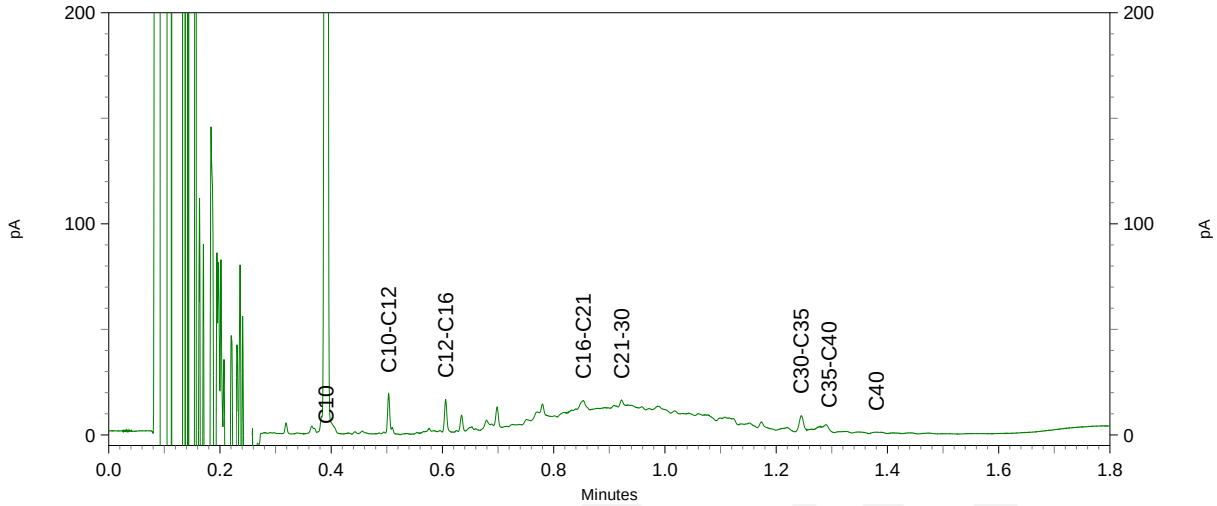
eurofins | analytico®

Chromatogram TPH/ Mineral Oil

Sample ID.: 10630873
Certificate no.: 2019043368
Sample description.: mm-B2
V

Grondvitaal
T.a.v. Martijn van der Heijden
Voorthuizerstraat 256
3881 SN PUTTEN

Analysecertificaat

Datum: 08-Apr-2019

Hierbij ontvangt u de resultaten van het navolgende laboratoriumonderzoek.

Certificaatnummer/Versie	2019047215/1
Uw project/verslagnummer	1926031
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem
Uw ordernummer	
Monster(s) ontvangen	02-Apr-2019

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
De analyse resultaten hebben alleen betrekking op het beproefde object.

De grondmonsters worden tot 4 weken na datum ontvangst bewaard en watermonsters tot 2 weken na datum ontvangst. Zonder tegenbericht worden de monsters nadien afgevoerd.
Indien de monsters langer bewaard dienen te blijven verzoeken wij U dit exemplaar uiterlijk 1 werkdag voor afloop van de standaardbewaarperiode ondertekend aan ons te retourneren. Voor de kosten van het langer bewaren van monsters verwijzen wij naar de prijslijst.

Bewaren tot:
Datum: Naam: Handtekening:

Wij vertrouwen erop uw opdracht hiermee naar verwachting te hebben uitgevoerd, mocht U naar aanleiding van dit analysecertificaat nog vragen hebben verzoeken wij U contact op te nemen met de afdeling Verkoop en Advies.

Met vriendelijke groet,

Eurofins Analytico B.V.

Ing. A. Veldhuizen
Technical Manager

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	1926031	Certificaatnummer/Versie	2019047215/1
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem	Startdatum	02-Apr-2019
Uw ordernummer		Rapportagedatum	08-Apr-2019/08:23
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	M.C. van der Heijden	Pagina	1/2
Monstermatrix	Water (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1
	Metalen		
S	Barium (Ba)	µg/L	150
S	Cadmium (Cd)	µg/L	<0.20
S	Kobalt (Co)	µg/L	<2.0
S	Koper (Cu)	µg/L	<2.0
S	Kwik (Hg)	µg/L	<0.050
S	Molybdeen (Mo)	µg/L	<2.0
S	Nikkel (Ni)	µg/L	<3.0
S	Lood (Pb)	µg/L	<2.0
S	Zink (Zn)	µg/L	31
	Vluchtige Aromatische Koolwaterstoffen		
S	Benzeen	µg/L	<0.20
S	Tolueen	µg/L	<0.20
S	Ethylbenzeen	µg/L	<0.20
S	o-Xyleen	µg/L	<0.10
S	m,p-Xyleen	µg/L	<0.20
S	Xylenen (som) factor 0,7	µg/L	0.21 [1)]
	BTEX (som)	µg/L	<0.90
S	Naftaleen	µg/L	<0.020
S	Styreen	µg/L	<0.20
	Vluchtige organische halogeenkoolwaterstoffen		
S	Dichloormethaan	µg/L	<0.20
S	Trichloormethaan	µg/L	<0.20
S	Tetrachloormethaan	µg/L	<0.10
S	Trichlooretheen	µg/L	<0.20
S	Tetrachlooretheen	µg/L	<0.10
S	1,1-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S	1,2-Dichloorethaan	µg/L	<0.20
S	1,1,1-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S	1,1,2-Trichloorethaan	µg/L	<0.10
S	cis 1,2-Dichlooretheen	µg/L	<0.10

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	05-1-1	02-Apr-2019	10643756

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS SIKB erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Analysecertificaat

Uw project/verslagnummer	1926031	Certificaatnummer/Versie	2019047215/1
Uw projectnaam	Gelderse Rooslaan / Vlierstraat, Arnhem	Startdatum	02-Apr-2019
Uw ordernummer		Rapportagedatum	08-Apr-2019/08:23
		Bijlage	A,B,C
Monsternemer	M.C. van der Heijden	Pagina	2/2
Monstermatrix	Water (AS3000)		

	Analyse	Eenheid	1
S	trans 1,2-Dichlooretheen	µg/l	<0.10
	CKW (som)	µg/l	<1.6
S	Tribroommethaan	µg/l	<0.20
S	Vinylchloride	µg/l	<0.10
S	1,1-Dichlooretheen	µg/l	<0.10
S	1,2-Dichloorethenen (Som) factor 0,7	µg/l	0.14 [1)]
S	1,1-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20
S	1,2-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20
S	1,3-Dichloorpropaan	µg/l	<0.20
S	Dichloorpropanen som factor 0.7	µg/l	0.42
	Minerale olie		
	Minerale olie (C10-C12)	µg/l	<10
	Minerale olie (C12-C16)	µg/l	<10
	Minerale olie (C16-C21)	µg/l	<10
	Minerale olie (C21-C30)	µg/l	<15
	Minerale olie (C30-C35)	µg/l	<10
	Minerale olie (C35-C40)	µg/l	<10
S	Minerale olie totaal (C10-C40)	µg/l	<50

Nr.	Monsteromschrijving	Datum monstername	Monster nr.
1	05-1-1	02-Apr-2019	10643756

Q: door RvA geaccrediteerde verrichting
A: AP04 erkende verrichting
S: AS SIKB erkende verrichting
V: VLAREL erkende verrichting
M: MCERTS erkend

Akkoord
Pr.coörd.
VA

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Dit certificaat mag uitsluitend in zijn geheel worden gereproduceerd.
Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

TESTEN
RvA L010

Bijlage (A) met deelmonsterinformatie behorende bij analysecertificaat 2019047215/1

Monster nr.	Boornr	Omschrijving	Van	Tot	Barcode	Monstername ID/Monsteromsch.
10643756	05	1	250	350	0680380402	05-1-1
10643756	05	2	250	350	0680380391	05-1-1
10643756	05	3	250	350	0800767668	05-1-1

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (B) met opmerkingen behorende bij analysecertificaat 2019047215/1

Opmerking 1)

De toetswaarde van de som is gelijk aan de sommatie van 0,7*RG

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

Bijlage (C) met methodeverwijzingen behorende bij analysecertificaat 2019047215/1

Analyse	Methode	Techniek	Methode referentie
VOCl (11)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Aromaten (BTEXN)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Xylenen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Styreen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Tribroommethaan (Bromoform)	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Vinylchloride	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichlooretheen	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiClEtheen som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,1-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,2-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
1,3-Dichloorpropaan	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
DiChlprop. som AS3000	W0254	HS-GC-MS	Cf. pb 3130-1
Barium (Ba)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Cadmium (Cd)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kobalt (Co)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Koper (Cu)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Kwik (Hg)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Molybdeen (Mo)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Nikkel (Ni)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Lood (Pb)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Zink (Zn)	W0421	ICP-MS	Cf. pb 3110-3 en cf. NEN-EN-ISO 17294-2
Minerale olie (C10-C40)	W0215	GC-FID	Cf. pb 3110-5

Nadere informatie over de toegepaste onderzoeksmethoden alsmede een classificatie van de meetonzekerheid staan vermeld in ons overzicht "Specificaties analysemethoden", versie juni 2016.

Eurofins Analytico B.V.

Gildeweg 42-46
3771 NB Barneveld
P.O. Box 459
3770 AL Barneveld NL

Tel. +31 (0)34 242 63 00
Fax +31 (0)34 242 63 99
E-mail info-env@eurofins.nl
Site www.eurofins.nl

BNP Paribas S.A. 227 9245 25
IBAN: NL71BNPA0227924525
BIC: BNPANL2A
KvK/CoC No. 09088623
BTW/VAT No. NL 8043.14.883.B01

Eurofins Analytico B.V. is ISO 14001: 2015 gecertificeerd door TÜV en erkend door het Vlaamse Gewest (OVAM en Dep. Omgeving), het Brusselse Gewest (BIM), het Waalse Gewest (DGRNE-OWD) en door de overheid van Luxemburg (MEV).

BIJLAGE 4 Achtergrond-, streef- en interventiewaarden

Achtergrondwaarden voor grond (voor standaardbodem).
Streefwaarden grondwater en interventiewaarden grond en grondwater voor standaardbodem (10% organisch stof en 25 % lutum).
Grond / sediment in mg/kg d.s., grondwater in µg/l; tenzij anders vermeld.

Stof	Grond/sediment (mg/kg d.s.) droge stof)		Grondwater (µg/l)	
	Achtergrond-waarde	Interventie-waarde	Streef-waarde	Interventie-waarde
1. Metalen				
antimoon	4,0	22	-	20
arseen	20	76	10	60
barium	190	920*	50	625
cadmium	0,6	13	0,4	6
chroom	55	-	1	30
chroom III	-	180	-	-
chroom IV	-	78	-	-
cobalt	15	190	20	100
koper	40	190	15	75
kwik	0,15	-	0,05	0,3
kwik (anorganisch)	0,15	36	-	-
kwik (organisch)	0,15	4	-	-
lood	50	530	15	75
molybdeen	1,5	190	5	300
nikkel	80	100	15	75
zink	140	720	65	800
2. Overige anorganische stoffen				
chloride (mg Cl/l)	-	-	100 mg/l	-
cyanide (vrij)	3,0	20	5	1500
cyanide (complex)	5,5	50	10	1500
thiocyanaten (som)	6,0	20	-	1500
3. Aromatische verbindingen				
benzeen	0,01	1,1	0,2	30
ethylbenzeen	0,03	110	4	150
tolueen	0,01	32	7	1000
xylenen (som)	0,1	17	0,2	70
styreen (vinylbenzeen)	0,25	86	6	300
fenol	0,25	14	0,2	2000
cresolen (som)	0,30	13	0,2	200
dodecylbenzeen	0,35	-	-	-
aromatische oplosmiddelen (som)	2,5	-	-	-

* De interventiewaarde voor barium geldt alleen voor die situaties waarbij duidelijk sprake is van antropogene verontreiniging.

Achtergrondwaarden voor grond (voor standaardbodem).
Streefwaarden grondwater en interventiewaarden grond en grondwater voor standaardbodem (10% organisch stof en 25 % lutum).
Grond / sediment in mg/kg d.s., grondwater in µg/l; tenzij anders vermeld.

Stof	Grond/sediment (mg/kg d.s.) droge stof)		Grondwater (µg/l)	
	Achtergrond-waarde	Interventie-waarde	Streef-waarde	Interventie-waarde
4. Polycyclische Aromatische Koolwaterstoffen (PAK's).				
naftaleen			0,01	70
fenantreen			0,003	5
antraceen			0,0007	5
fluorantheen			0,003	1
chryseen			0,003	0,2
benzo(a)antraceen			0,0001	0,5
benzo(a)pyreen			0,0005	0,05
benzo(k)fluorantheen			0,0004	0,05
indeno(1,2,3-cd)pyreen			0,0004	0,05
benzo(ghi)peryleen			0,0003	0,05
PAK (som 10)	1,5	40	-	-
5. Gechloreerde koolwaterstoffen				
a. (vluchtige chloorkoolwaterstoffen				
monochlooretheen (vinylchloride)	0,1	0,1	0,01	5
dichloormetaan	0,1	3,9	0,01	1000
1,1-dichloorethaan	0,2	15	7	900
1,2-dichloorethaan	0,2	6,4	7	400
1,1-dichlooretheen	0,3	0,3	0,01	10
1,2-dichlooretheen (som)	0,3	1	0,01	20
Dichloorpropanen (som)	0,8	2	0,8	80
Trichloormethaan (chloroform)	0,25	5,6	6	400
1,1,1-trichloorethaan	0,25	15	0,01	300
1,1,2-trichloorethaan	0,30	10	0,01	130
Trichlooretheen (tri)	0,25	2,5	24	500
Tetrachloormethaan (tetra)	0,30	0,7	0,01	10
tetrachlooretheen (per)	0,15	8,8	0,01	40
b. chloorbenzenen				
monochloorbenzenen	0,20	15	7	180
dichloorbenzenen (som)	2,0	19	3	50
trichloorbenzenen (som)	0,015	11	0,01	10
tetrachloorbenzenen (som)	0,0090	2,2	0,01	2,5
pentachloorbenzenen	0,0025	6,7	0,003	1
hexachloorbenzeen	0,0085	2,0	0,00009	0,5
c. chloorfenolen				
monochloorfenolen (som)	0,045	5,4	0,3	100
dichloorfenolen (som)	0,20	22	0,2	30
trichloorfenolen (som)	0,0030	22	0,03	10
tetrachloorfenolen (som)	0,015	21	0,01	10
pentachloorfenol	0,0030	12	0,04	3

Achtergrondwaarden voor grond (voor standaardbodem).
Streefwaarden grondwater en interventiewaarden grond en grondwater voor standaardbodem (10% organisch stof en 25 % lutum).
Grond / sediment in mg/kg d.s., grondwater in µg/l; tenzij anders vermeld.

Stof	Grond/sediment (mg/kg d.s.) droge stof)		Grondwater (µg/l)	
	Achtergrond-waarde	Interventie-waarde	Streef-waarde	Interventie-waarde
d. Polychloorbifenylen (PCB's)				
PCB's (som 7)	0,020	1	0,01	0,01
e. overige gechloreerde koolwaterstoffen				
Monochlooranilinen (som)	0,20	50	-	30
Pentachlooraniline	0,15	-	-	-
Dioxine (som I-TEQ)	0,000055	0,00018	-	-
Chloornaftaleen (som)	0,070	23	-	6
6. Bestrijdingsmiddelen				
a. organochloorbestrijdingsmiddelen				
chloordaan (som)	0,0020	4	0,02 ng/l	0,2
DDT (som)	0,20	1,7	-	-
DDE (som)	0,10	2,3	-	-
DDD (som)	0,020	34	-	-
DDT/DDE/DDD (som)	-	-	0,004 ng/l	0,01
aldrin	-	0,32	0,009 ng/l	-
dieldrin	-	-	0,1 ng/l	-
endrin	-	-	0,04 ng/l	-
isodrin	-	-	-	-
telodrin	-	-	-	-
Drins (som)	0,015	4	-	0,1
Endosulfansulfaat	-	-	-	-
α-endosulfan	0,00090	4	0,2 ng/l	5
α-HCH	0,0010	17	33 ng/l	-
ß-HCH	0,0020	1,6	8 ng/l	-
γ-HCH (lindaan)	0,0030	1,2	9 ng/l	-
δ-HCH	-	-	-	-
HCH-verbindingen (som)	-	-	0,05	1
Heptachloor	0,00070	4	0,005 ng/l	0,3
Heptachloorepoxide (som)	0,0020	4	0,005 ng/l	3
Hexachloorbutadieen	0,003	-	-	-
Organochloorhoudende bestrijdings-middelen (som landbodem)	0,40	-	-	-
b. organofosforpesticiden				
azinfos-methyl	0,0075	-	-	-
c. organotin bestrijdingsmiddelen				
organotinverbindingen (som)	0,15	2,5	0,05 - 16 ng/l	0,7
tributyltin	0,065	-	-	-
d. chloorfenoxy-azijnzuur herbiciden				
MCPA	0,55	4	0,02	50

Achtergrondwaarden voor grond (voor standaardbodem).
Streefwaarden grondwater en interventiewaarden grond en grondwater voor standaardbodem (10% organisch stof en 25 % lutum).
Grond / sediment in mg/kg d.s., grondwater in µg/l; tenzij anders vermeld.

Stof	Grond/sediment (mg/kg d.s.) droge stof)		Grondwater (µg/l)	
	Achtergrond-waarde	Interventie-waarde	Streef-waarde	Interventie-waarde
e. overige bestrijdingsmiddelen				
atrazine	0,35	0,71	29 ng/l	150
carbaryl	0,15	0,45	2 ng/l	50
carbofuran	0,017	0,017	9 ng/l	100
4-chloormethylfenolen (som)	0,60	-	-	-
Niet-chloorhoudende bestrijdings-middelen (som)	0,090	-	-	-
7. overige stoffen				
Asbest	-	100	-	-
cyclohexanon	0,1	150	0,5	15000
dimethyl ftalaat	2,0	82	-	-
diethyl ftalaat	0,045	53	-	-
di-isobutyl ftalaat	0,045	17	-	-
dibutyl ftalaat	0,045	36	-	-
butyl benzylftalaat	0,070	48	-	-
dihexyl ftalaan	0,070	220	-	-
di(2-ethylhexy)ftalaat	0,070	60	-	-
ftalaten (som)	-	-	0,5	5
minerale olie	190	5000	50	600
pyridine	0,15	11	0,5	30
tetrahydrofuran	0,45	7	0,5	300
tetrahydrothiofeen	1,5	8,8	0,5	5000
tribroommethaan (bromoform)	0,20	75	-	630
ethyleenglycol	5,0	-	-	-
diethyleenglycol	8,0	-	-	-
acrylonitril	1,0	-	-	-
fomaldehyde	0,1	-	-	-
isopropanol (2-propanol)	0,75	-	-	-
methanol	3,0	-	-	-
butanol (1-butanol)	2,0	-	-	-
butylacetaar	2,0	-	-	-
ethylacetaat	2,0	-	-	-
methyl-tert-butyl ether (MTBE)	0,20	-	-	-
methylethylketon	2,0	-	-	-

Bureauonderzoek, Bouwdossieronderzoek en Verkennend Booronderzoek Archeologie

Plangebied Vlierstraat e.o. te Arnhem, gemeente Arnhem

Opdrachtgever
Volkshuisvesting Arnhem
T.a.v. dhr. G. Holdijk
Projectleider Vastgoedontwikkeling
Postbus 5229
6802 EE Arnhem

Projectnummer
192184

Kenmerk
DWS/ALG/HAMA/192184

Eindredactie/kwaliteitscontrole	Paraaf	Datum
Drs. E.E.A. van der Kuijl		14-03-2019

Hamaland Advies Vof, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem, t. 06-51873933

Colofon

Opdrachtgever	Volkshuisvesting Arnhem
Project	Bureauonderzoek, bouwdossieronderzoek en verkennend booronderzoek Archeologie Plangebied Vlierstraat e.o. te Arnhem
Projectnummer	192184
Titel	Bureauonderzoek, bouwdossieronderzoek en verkennend booronderzoek Archeologie Plangebied Vlierstraat e.o. te Arnhem, gemeente Arnhem
Datum en versie	14-03-2019, Versie 1.1 (concept)
Auteurs	D. Woolschot MSc en drs. E.E.A. van der Kuijl
Eindredactie	Drs. E.E.A. van der Kuijl (senior KNA archeoloog / senior KNA prospector)
Afbeelding voorzijde:	*luchtfoto van het plangebied Bron: maps.google.nl*

Inhoud

0. Samenvatting 4
1. Inleiding 6
1.1 Inleiding en onderzoekskader 6
1.2 Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek 7
1.3 Werkwijze Bureauonderzoek 8
1.4 Beleidskaders 8
1.5 Administratieve gegevens 11
2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel 12
2.1 Landschapsgenese 12
2.2 Historische ontwikkeling van Arnhem en het plangebied 17
2.3 Archeologische waarden 23
2.5 Archeologisch verwachtingsmodel 24
3 Booronderzoek 27
3.1 Werkwijze Booronderzoek 27
3.2 Resultaten 27
4 Conclusie en aanbeveling 30
4.1 Conclusie 30
4.2 Selectieadvies 30
4.3 Voorbehoud 30
Gebruikte literatuur 32
BIJLAGEN 34

0. Samenvatting

Inleiding
Hamaland Advies heeft in opdracht van Volkshuisvesting Arnhem een archeologisch bureauonderzoek, een bouwdossieronderzoek en een verkennend booronderzoek verricht voor het plangebied Vlierstraat en omstreken in Arnhem. Aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van 30^{+}-woningen. Het plangebied is driehoekig van vorm en ligt in de bebouwde kom van Arnhem. Het plangebied wordt in het oosten begrenst door de Vlierstraat, in het zuiden door de Gelderse Rooslaan en in het noorden door het Dijkpark. De oppervlakte bedraagt volgens opgaaf van de opdrachtgever circa 6.534 m^2.

Het plangebied heeft een middelhoge archeologische verwachtingswaarde op de archeologische maatregelenkaart van gemeente Arnhem. Archeologisch vooronderzoek is noodzakelijk bij een verstoringsoppervlakte groter dan 500 m^2 en dieper dan 40 cm-mv. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een KNA conform bureauonderzoek (SIKB BRL protocol 4002) dat aangevuld is met een bouwdossieronderzoek en een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) middels boringen (verkennende fase, SIKB BRL protocol 4003) om de mate van intactheid van de bodem en de samenstelling van de bodem te toetsen.

Conclusie Bureauonderzoek
Op grond van de bestudeerde bronnen blijkt dat het plangebied is gelegen op een stroomrug van de Neder-Rijn van vóór de bedijking. Direct ten noorden van het plangebied is sprake van stroomgordelafzettingen van de Oude IJssel (overloop van de Rijn). In deze stroomrugafzettingen heeft zich vermoedelijk een kalkhoudende poldervaaggrond of een kalkhoudende ooivaaggrond ontwikkeld.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog zijn er luchtaanvallen uitgevoerd op het plangebied en de directe omgeving, en was in het zuidwesten van het plangebied en ten zuiden ervan sprake van geschutsopstellingen. Historisch kaartmateriaal heeft aangetoond dat het plangebied vanaf 1958 bebouwd is geweest, toen de wijk Malburgen West werd gerealiseerd. Het plangebied is bebouwd geweest met een school. Op basis van het bouwdossieronderzoek blijkt dat de bodem ter plaatse van de bebouwing tot 2,54 m-mv verstoord is ter plaatse van de kelders. De funderingen hebben gezorgd voor een bodemverstoring tot maximaal 1,25 m-mv, terwijl ter plaatse van de funderingsputjes mogelijk sprake is van een diepere bodemverstoring. Op basis van het bouwdossieronderzoek en de gegevens uit het bureauonderzoek is het aannemelijk dat de bodem tot in de top van de C-horizont verstoord is geraakt als gevolg van de bebouwing. Het is echter niet op voorhand uit te sluiten dat de bouwwerkzaamheden niet tot in de top van de stroomgordelafzettingen hebben gereikt, indien deze dieper dan 1,25 m-mv voorkomen.

Conclusie Veldonderzoek
Uit de resultaten van het veldonderzoek blijkt dat in het plangebied sprake is van een bodemverstoring tot minimaal 70 cm-mv. Daaronder is sprake van komklei van de Formatie van Echteld. De komafzettingen gaan geleidelijk over in oeverafzettingen van dezelfde Formatie. In één boring gaan de komafzettingen geleidelijk over in beddingafzettingen van de Formatie van Echteld, die geleidelijk overgaan in de oeverafzettingen. Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid archeologische vindplaatsen in het plangebied, hoewel het opsporen van vindplaatsen niet het primaire doel is van verkennend bodemonderzoek.

Selectieadvies
Op grond van de deels verstoorde bodemopbouw tot een diepte van minimaal 70 cm-mv, het natuurlijk en geleidelijk profielverloop van de ondergrond en de afwezigheid van cultuurlagen en archeologische indicatoren, achten wij vervolgonderzoek niet zinvol. De aangetroffen

laklaag komt slechts plaatselijk voor en is onvoldoende ontwikkeld voor permanente bewoning in het verleden. Hamaland Advies adviseert dan ook om het plangebied vrij te geven voor de geplande ontwikkeling.

Voorbehoud
Wij wijzen erop dat het selectiebesluit van het bevoegd gezag af kan wijken van het selectieadvies. Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet) kenbaar te worden gemaakt, om het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: '*Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister*'. Deze aangifte dient te gebeuren bij de gemeentelijk archeoloog van Arnhem (e-mail: martijn.defilet@arnhem.nl).

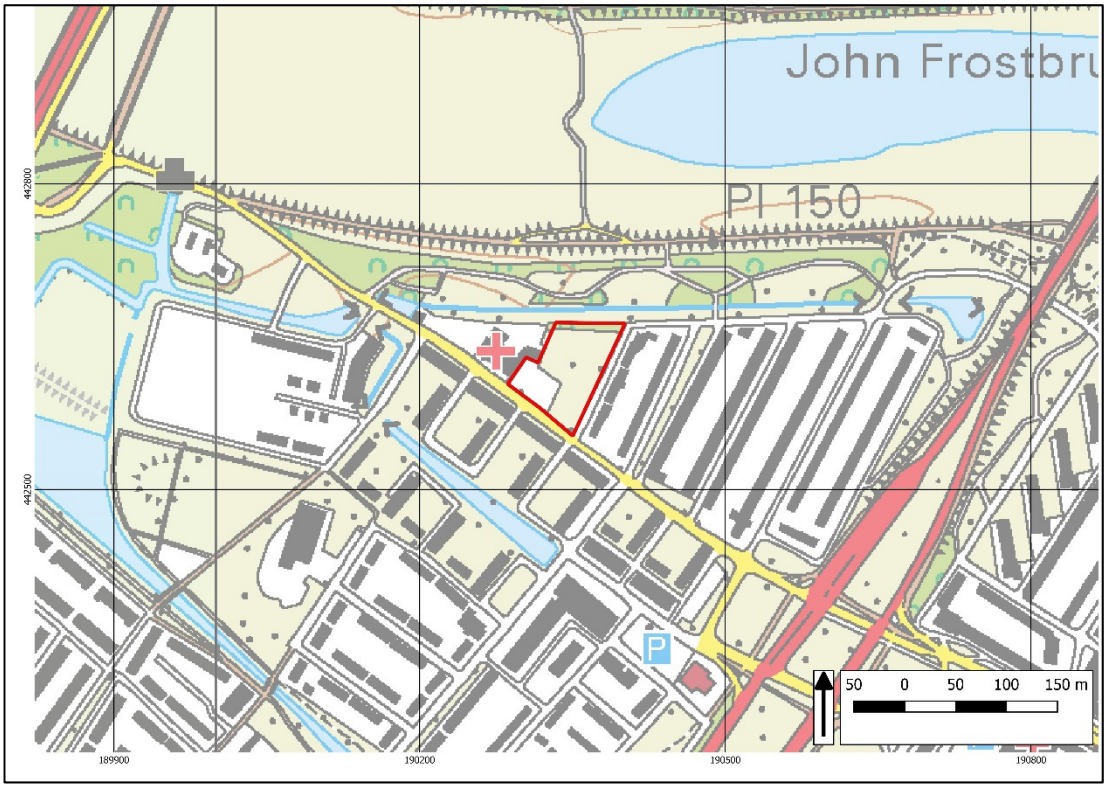
1. Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Hamaland Advies heeft in opdracht van Volkshuisvesting Arnhem een archeologisch bureauonderzoek, een bouwdossieronderzoek en een verkennend booronderzoek verricht voor het plangebied Vlierstraat en omstreken in Arnhem (zie Afbeelding 1). Aanleiding voor het onderzoek is de geplande bouw van 30^{+}-woningen. Het plangebied is driehoekig van vorm en ligt in de bebouwde kom van Arnhem. Het plangebied wordt in het oosten begrenst door de Vlierstraat, in het zuiden door de Gelderse Rooslaan en in het noorden door het Dijkpark. De oppervlakte bedraagt volgens opgaaf van de opdrachtgever circa 6.534 m^2.

Het plangebied heeft een middelhoge archeologische verwachtingswaarde op de archeologische maatregelenkaart van gemeente Arnhem. Archeologisch vooronderzoek is noodzakelijk bij een verstoringsoppervlakte groter dan 500 m^2 en dieper dan 40 cm-mv. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een KNA conform bureauonderzoek (SIKB BRL protocol 4002) dat aangevuld is met een bouwdossieronderzoek en een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) middels boringen (verkennende fase) (SIKB BRL protocol 4003) om de mate van intactheid van de bodemen de samenstelling van de bodem te toetsen.

Het onderzoek wordt uitgevoerd conform het Handboek Archeologie voor de Regio Arnhem. De resultaten en aanbevelingen uit deze rapportage worden door het bevoegd gezag, gemeente Arnhem, en diens adviseur, dhr. M. Defilet (gemeentelijk archeoloog) getoetst.

Afbeelding 1: Uitsnede uit de topografische kaart met het plangebied in het rode kader (bron: Pdok)

1.2 Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in de bekende en te verwachten archeologische waarden in- en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Om deze doelstelling te realiseren, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld[1]:

Bureauonderzoek

1. Wat is de aard (ontstaanswijze en classificatie), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke bodemhorizonten en natuurlijke afzettingen in het omringende (binnen een afstand tot ca. 200 m van de onderzoekslocatie) gebied?
2. Wat is de aard (ontstaanswijze), diepteligging, genese, gaafheid, dikte, en omvang van eventueel in het omringende gebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, colluvium, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?
3. Wat is het historisch landgebruik van de onderzoekslocatie en het omringende gebied geweest.
4. Welke gegevens met betrekking tot archeologische complexen ('waarnemingen' inclusief uitkomsten historisch kaartonderzoek) zijn reeds binnen het onderzoeksgebied en/of binnen de landschappelijke eenheden rondom de onderzoekslocatie bekend? Vermeld per vondst- en/of spoorcomplex minimaal:
a) bronvermelding (onderzoeksrapportages, ARCHIS-gegevens)
b) de materiaalcategorie
c) ouderdom
d) ruimtelijke (geografische) verspreiding
e) stratigrafische verspreiding (diepteligging en/of dikte vondstlaag)
f) fragmentatie
5. Welke natuurlijke formatieprocessen (sedimentatie, erosie, laterale verplaatsing, bodemvorming, degradatie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
6. Met welke culturele formatieprocessen (grondbewerking, bemesting, ophoging, betreding, percelering, [de-]constructie, materiaaltypen, materiaalgebruik en materiaaldepositie e.d.) hebben een rol gespeeld in het onderzoeksgebied?
7. Welke formatieprocessen kunnen een rol hebben gespeeld bij de totstandkoming van eventuele aanwezige vondstspreidingen, de vondstdichtheid, vondst- en spoorniveaus en de fysieke kwaliteit van eventueel aanwezige archeologische resten?
8. Wat is de aard (mobilia [materiaalsoorten, fragmentatie, dichtheden], immobilia, ruimtelijke en stratigrafische spreiding, etc.) van (mogelijk) aanwezige vondst- en/of spoorcomplexen?
9. Hoe manifesteren deze zich tijdens prospectieonderzoek (prospectiekenmerken, geografisch en stratigrafisch)?
10. Met de inzet van welke zoekmethoden (detectie- en waarnemingsvorm, monsterbehandeling en zoekstrategie) kunnen vondst- en/of spoorcomplexen systematisch opgespoord worden (zoeksleuven, booronderzoek, veldkartering, geofysisch etc.). Licht beargumenteerd toe met verwijzing naar de verschillende KNA-leidraden.

Het antwoord op deze vragen zal worden verwerkt in een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied, wat zal worden getoetst en aangevuld door middel van verkennende boringen. Waarna zal worden aangegeven of vervolgonderzoek in de vorm van karterende boringen of gravend onderzoek nodig zal zijn.

Verkennend Booronderzoek

Het doel van het verkennend booronderzoek is het toetsen van het archeologisch verwachtingsmodel en het verkrijgen van inzicht in de bodemopbouw en intactheid van de bodem in het plangebied. Om deze doelstelling te realiseren, zijn de volgende onderzoeksvragen opgesteld[2]:

[1] *Habraken, 2014*
[2] *Habraken, 2014*

11. Wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?
12. Wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventueel antropogene bodemhorizonten (akkerlagen en overige 'verstoringslagen', bemestingslagen e.d.), ter plaatse van het onderzoeksgebied?
13. Wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?
14. Indien er afdekkende lagen voorkomen; wat is de aard (ontstaanswijze, kleur, textuur, samenstelling), gaafheid en dikte van het onderliggende afgedekte bodemprofiel (natuurlijke en antropogene bodemhorizonten zoals oude akkerlagen) en/of afzettingen?
15. Wat is de diepte tot waarop artefacten van recente ouderdom ('modern' afvalmateriaal) in het bodemprofiel voorkomen
16. Tot welke diepte in het bodemprofiel is sprake van een 'recente' bodemverstoring en wat is de ouderdom van deze verstoring?

1.3 Werkwijze Bureauonderzoek

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA 4.0 SIKB BRL protocol 4002) en bestaat uit de volgende onderdelen:

1. beschrijving van de huidige situatie en de toekomstige situatie (KNA LSO2);
2. beschrijving van de historische situatie en de landschappelijke ontwikkeling (KNA LSO3);
3. beschrijving van de bekende archeologische waarden (KNA LSO4);
4. het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel (KNA LSO5).

Om tot een gefundeerd archeologisch verwachtingsmodel te komen is voor het onderzoek relevant bronnenmateriaal geraadpleegd. Door informatie uit verschillende invalshoeken samen te voegen ontstaat de mogelijkheid dwarsverbanden te leggen tussen de diverse brontypen en aan de hand hiervan een geïntegreerd archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. De gegevens voor het bureauonderzoek zijn conform uitvoeringsvoorwaarden voor een bureauonderzoek van de gemeente Arnhem ontleend aan:

- Archis, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland;
- geomorfologisch, geologische, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- Archeologische verwachtingskaart en beleidsadviezen gemeente Arnhem;
- Historische informatie over WO II uit het archief van het Airborne Museum in Oosterbeek en overleg met gemeente Arnhem (dhr. L. Wigman);
- Relevante archeologische rapporten en publicaties;
- Bouwdossiers in het Gelders Archief.

1.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

In 1992 werd in Valetta door de Ministers van Cultuur van de bij de Raad van Europa aangesloten landen het 'Europees Verdrag inzake de bescherming van het Archeologisch Erfgoed', beter bekend onder de naam 'Verdrag van Malta', ondertekend. De Wet op de Archeologische Monumentenzorg is op 1 september 2007 in werking getreden. De nieuwe wet heeft zijn beslag gekregen via een wijziging van de Monumentenwet 1988, aanpassingen in de Wet op de Ruimtelijke Ordening (WRO) en enkele andere wetten en met de invoering van de Wabo (2010). Met de nieuwe Wet op de Archeologische Monumentenzorg is het accent komen te liggen op het streven naar het behoud en beheer van archeologische waarden in de bodem (in situ) en het beperken van (de noodzaak van) archeologische opgravingen. Uitgangspunt van het nieuwe beleid is tevens het principe 'de verstoorder betaalt'. Bij het voorbereiden van werkzaamheden die het bodemarchief kunnen

verstoren (zoals de aanleg van een weg, een nieuwe woonwijk, een bedrijventerrein), dient onderzocht te worden of daardoor archeologische resten verstoord kunnen worden. Als uit het onderzoek blijkt dat er archeologische waarden aanwezig zijn en deze niet ter plaatse behouden kunnen blijven, dan dient de initiatiefnemer van het werk de kosten te dragen die gepaard gaan met het opgraven en conserveren van de plaats. Met de introductie van de nieuwe wet zijn de kerntaken en bestuurlijke verantwoordelijkheden van gemeenten veranderd. Eén van de belangrijkste consequenties is, dat gemeenten een centrale rol is toegekend in de bescherming van archeologisch erfgoed. In de wet is bepaald, dat gemeenten door inzet van een planologisch instrumentarium het archeologisch belang dienen te waarborgen.

Bescherming van het archeologisch erfgoed kan onder meer vorm krijgen door in bestemmingsplannen regels ter bescherming van bekende en te verwachten archeologische waarden op te nemen. In de regelgeving is vastgelegd dat in het kader van een omgevingsvergunning van de aanvrager geëist kan worden dat hij een rapport overlegt waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Voor de toetsing van archeologische waarden is een archeologisch bestel ontwikkeld, waarmee de archeologische waarde van een terrein bepaald kan worden door middel van een getrapt systeem van onderzoek. In het kader van het vrijstellingsbesluit volstaat in eerste instantie een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO-O).

Per 1 juli 2016 is de Erfgoedwet van toepassing. De Erfgoedwet harmoniseert bestaande wet- en regelgeving, schrapt overbodige regels en legt de verantwoordelijkheid voor de bescherming van het cultureel erfgoed zoveel mogelijk bij het erfgoedveld zelf: musea, collectiebeheerders, archeologen, eigenaren en overheden. Bepaalde onderdelen van de wettelijke bescherming van het cultureel erfgoed verhuizen naar de nieuwe Omgevingswet. De vuistregel hierbij is: duiding van erfgoed in de Erfgoedwet, omgang met erfgoed in de fysieke leefomgeving in de Omgevingswet.

Provinciaal Beleid
Het provinciaal beleid van Gelderland t.a.v. cultuurhistorie en archeologische monumentenzorg is vastgelegd in het Cultuur- en erfgoedprogramma[3]. Zij wil bewerkstelligen:

- Versterken van de functionaliteit van erfgoed
- Verbeteren van de uitvoeringskwaliteit door samenwerking in het erfgoednetwerk
- Stimuleren van innovatie en nieuwe ontwikkelingen
- Verankeren van de geschiedenis van Gelderland in de identiteit van de Gelderse regio's
- Versterken van de maatschappelijke rol van musea
- Versterken van de presentatie van collecties beeldende kunst die verbonden zijn met onze provincie, de 'Gelderse school'
- Stimuleren van kwalitatief hoogwaardig cultuuronderwijs op basisscholen. Cultuureducatie heeft een vaste plek in het lesaanbod binnen het basisonderwijs
- Stimuleren van cultuur- en erfgoedparticipatie

In de programmaperiode 2017-2020 gaat de provincie aan de slag met:

- Klimaat en duurzaamheid met betrekking tot onderhoud van erfgoed in de provincie;
- Samenwerking met kennis- en onderwijsinstellingen zoals Universiteiten en Hogescholen over instandhoudingstechnologie (innovaties van materialen, methoden en technieken)
- Archeologische en cultuurhistorische Beleidsadvieskaarten van gemeenten toegankelijk maken voor een breder publiek;
- Actualisatie Kennisagenda Archeologie van Gelderland en samen met gemeenten implementatie van de Erfgoedwet;

[3] *www.gelderland.nl*

- Het actief omgaan met nieuwe opgaven zoals het (laten) verrichten van onderzoek leegstand van monumentaal vastgoed;
- Inventarisaties groen, haalbaarheidsonderzoeken of strategische beheervisies, gemeentelijke visies;
- Bescherming erfgoedwaarden door inzet deskundigheid en maatwerk in de regelgeving. Voor de Limes voorbereiding van de aanwijzing als Werelderfgoed;
- Instandhouding en beleefbaar maken door afsprakenkaders met gemeenten, restauratie fysieke projecten, functieverandering en duurzaamheidsbevordering;
- Programmatische samenwerking door een netwerk van alle relevante partijen;
- De uitvoering van projecten als de Vliegende startprojecten, Kennisagenda archeologie, Landgoederen en buitenplaatsen, Landgoed Sevenaer.

Provinciale kennisagenda Rivierenland[4]
Deze agenda heeft de volgende thema's:

- De Romeinse Limes in Gelderland: Locatie van de limesweg en de bijbehorende castella met hun bewoners. Focus op het verdedigingsmechanisme van het Romeinse rijk en de rol van bruggen, wachttorens en vici5 hierin.
- Het militaire verleden vanaf de Middeleeuwen: In de Liemers en Beuningen en ommelanden lag tot 1813 het grensgebied tussen de Nederlanden en het Pruisische rijk. De burcht in Beuningen speelde een belangrijke rol in de strijd tussen Gelre en Kleef. De Oude en Nieuwe Hollandse Waterlinie waren in gebruik in respectievelijk de 17e en 18e eeuw en van 1815 tot 1940.
- Het rituele landschap: Sporen van rituelen zijn gevonden in kommetjes, moerasbossen, restgeulen en rivierbeddingen. Het grafritueel in de vroege prehistorie, Romeinse tijd en vroege middeleeuwen is nog niet goed in beeld gebracht.
- Het rivierenlandschap als bron van economische ontwikkeling: Al vanaf de prehistorie worden goederen in het rivierengebied geïmporteerd en geëxporteerd, waarbij de rivieren als verbindingswegen een grote rol speelden. Om welke grondstoffen en producten gaat het? Waar bevonden zich de winlocaties en productiecentra?

Gemeentelijk beleid
Met de invoering van de Wet op de archeologische monumentenzorg in 2007 (thans Erfgoedwet) is de verantwoordelijkheid voor het bodemarchief gedelegeerd aan gemeenten. Gemeente Arnhem beschikt daarom over eigen archeologiebeleid, een gemeentelijk archeoloog en treedt op als bevoegd gezag. De gemeente heeft haar archeologiebeleid neergelegd in de Archeologische Verwachtingskaart. Deze verwachtingskaart geeft inzicht in de mate waarin archeologische resten in een gebied aangetroffen kunnen worden. In de erfgoedverordening is opgenomen waar en vanaf welke verstoringsoppervlakten en -diepten archeologisch onderzoek geldt. Dit is ook naar een kaartbeeld vertaald: de Maatregelenkaart[6]. Tevens zijn de archeologie richtlijnen opgenomen in de bestemmingsplannen.

[4] *zie hoofdstuk 3; Kennisagenda Archeologie Rivierengebied; Bruning L. 2012*
[5] *Burgerlijke nederzetting bij een militair fort.*
[6] *Geraadpleegd via https://www.arnhem.nl/stad_en_wijken/archeologie_en_geschiedenis/Archeologie_in_Arnhem*

1.5 Administratieve gegevens

Tabel 1: Gegevens projectgebied

Opdrachtgever			Volkshuisvesting Arnhem				
Projectnaam			Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem				
Uitvoerder, Beheer en plaats documentatie			Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem				
Bevoegd gezag			Gemeente Arnhem				
Provincie, Gemeente, Plaats			Gelderland, Arnhem, Arnhem				
Adres en Toponiem			Vlierstraat, Gelderse Rooslaan en Dijkpark				
Kaartblad			40B				
x, y coördinaten[7]							
NW	190.334 / 442.663	NO	190.400 / 442.663	Z	190.350 / 442.553	W	190.286 / 442.603
Hoogte plangebied (oost, midden, west)[6]			9.80 – 10.70 m+NAP				
CMA/AMK Status en nr.[6]			n.v.t.				
Kadastrale gegevens[6]			Gemeente Arnhem, Sectie E percelen 2633, 2746, 2747 en 4818 (deels)				
Archis Onderzoekmeldingsnummer[6]			4676936100				
Oppervlakte plangebied			6.534 m^2				
Huidig grondgebruik[6]			Braakliggend en parkeerplaats				
Toekomstig grondgebruik[6]			Bebouwing en inrichting				
Geomorfologie[6] extrapolatie			3B44 Stroomrug				
Bodemtype[6] extrapolatie			Rd90A Kalkhoudende ooivaaggrond, zware zavel en lichte klei, of Rn45A Kalkhoudende poldervaaggrond, zware klei, profielverloop 5, of Rn95A Kalkhoudende poldervaaggrond, zware zavel en lichte klei, profielverloop 5				
Grondwatertrap[6] extrapolatie			Nader te bepalen				
Geologie[8]			Formatie van Echteld				
Periode			IJzertijd t/m Nieuwe tijd				

[7] *Archis3*
[8] *Geologische kaart 1:50.000*

2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel

2.1 Landschapsgenese

Inleiding
Het plangebied ligt ten zuiden van de historische kom van Arnhem, in de Malburgse polder.[9] Landschappelijk gezien is het plangebied gelegen in het rivierengebied, binnen de invloedssfeer van de Neder-Rijn.[10]

Geologie en Geomorfologie
Het rivierengebied wordt gekenmerkt door diverse stroomruggen waarvan vele geulen inmiddels behoren tot het fossiele rivierlandlandschap. Door de verplaatsing van geulen is sprake van een complexe landschappelijke situatie, waarbij eventuele archeologische vindplaatsen geërodeerd kunnen zijn of juist afgedekt kunnen zijn door de aanwezigheid van jongere rivierafzettingen. Van oorsprong bevinden zich afzettingen van de Rijn in de nabijheid van het plangebied. De afzettingen die zowel in het huidige Rijndal in het Weichselien zijn afgezet behoren tot de Formatie van Kreftenheye. De fluviatiele afzettingen in de bovengrond zijn tijdens het Laat-Weichselien en Holoceen afgezet en worden tot de Formatie van Echteld gerekend.[11]

Vanaf het Holoceen wordt het klimaat warmer en vochtiger, wat tot resultaat heeft dat rivieren een meanderende vorm aannemen. Meanderende rivieren bestaan uit stroomgordelafzettingen, waarbij een onderverdeling gemaakt kan worden tussen beddingafzettingen, waarbij doorgaans alleen de zwaarste (grofzandige) sedimenten worden afgezet; oeverafzettingen, waarbij de stroomsnelheid minder is en waardoor ook lichtere deeltjes, zoals fijn zand en zandige klei wordt afgezet; en komafzettingen, waarbij de lichtste (klei)deeltjes worden afgezet. In periodes van rust, waarbij geen sprake is van overstromingen, kan zich lokaal ook veen ontwikkelen. Wanneer dit proces gelijkmatig verloopt, als bijvoorbeeld een rivierbedding langzaam dichtslibt, wordt dit proces ook wel aangeduid als een *"fining upward sequence"*.

Volgens Mulder *et al.* (2004) is er sprake van vier stroomgordelsystemen in de Malburgse polder. Dit zijn: A) Bronstijd systeem, Afzettingen van Gendt 0; B) Pré-Romeins systeem, Afzettingen van Gendt I; C) Middeleeuws systeem, Afzettingen van Gendt II en III en D) Uiterwaard systeem, Afzettingen van Gendt III. Het Bronstijd systeem bevindt zich in het midden van de Malburgse polder en bestaat uit kalkrijk zeer fijn tot matig fijn zand. De top van de afzettingen begint op ca. 1,5m-mv tot 3m-mv. Deze stroomrugafzettingen zijn deels afgedekt door latere kom- en oeverafzettingen, en deels opgeruimd door jongere rivieren. Het Pré-Romeinse systeem komt voor in het zuiden van de Malburgse polder, langs de lijn Huissen, Holthuizen en Elden. Dit systeem is opgebouwd uit zandbanken, bestaande uit matig fijn tot matig grof zand, die zijn afgedekt met zavel en klei. Tijdens hoge waterstanden is door dit systeem zware klei over het Bronstijd systeem afgezet. De middeleeuwse Rijnloop heeft het noordelijke deel van de pré-Romeinse afzettingen opgeruimd, waardoor deze in het plangebied niet meer worden verwacht, dit geldt ook voor de oudere Bronstijd afzettingen. Het Middeleeuwse systeem (Afzetting van Gendt II) bestaat in hoofdzaak uit matig fijne tot grove zanden, afgedekt door een laag kalkrijke zavel- en klei. Over de oudere afzettingen zetten de rivieren binnen dit systeem aanvankelijk kalkrijke, lichte tot matig zware klei af, met daarin relatief veel schelpmateriaal en zoetwaterslakken. Tot aan de bedijking werd hierover ook een laag kalkrijke zavel afgezet. Jongere Rijnlopen (Neder-Rijn) hebben echter ook een aanzienlijk deel van dit systeem opgeruimd. De Afzettingen van Gendt (III) betreffen een

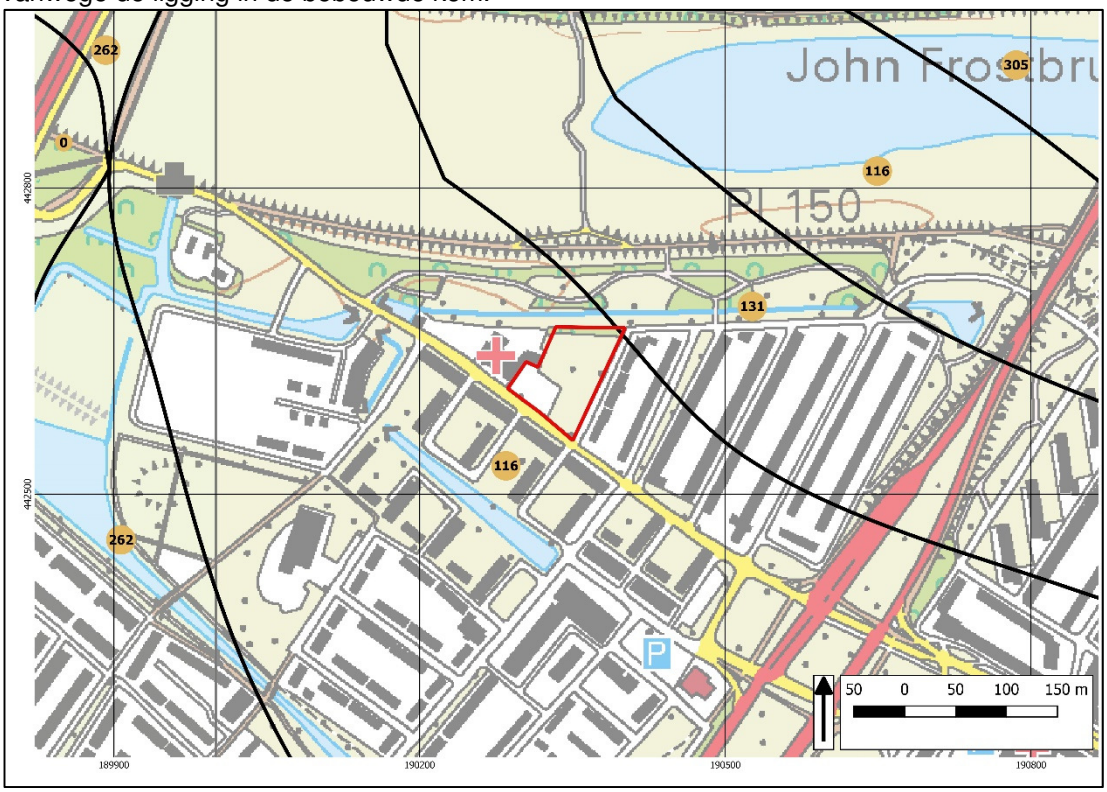
[9] *Mulder et al. 2004.*
[10] *Cohen et al. 2009, 68-72; Berendsen 2005, 3, fig. 1.2.*
[11] *Berendsen 1997, 87.*

uiterwaard systeem, met daarin overwegend kalkrijke, grove zanden, afgedekt met een laag zavel. Deze uiterwaarden hadden als functie het afvoeren van overtollig kwel- en regenwater.[12]

Op de Geologische kaart[13] ligt het plangebied in een zone waar rivierklei op rivierzand van de Formatie van Echteld voorkomt (EC1).

Op de Paleogeografische kaart[14] (zie Afbeelding 2) ligt het plangebied op de stroomgordel van de Nederrijn (voor de bedijking; nummer 116). Deze stroomgordel was actief tussen 550 v.Chr. (Vroege IJzertijd) en 1.100 n.Chr. (Late Middeleeuwen A). Archeologische resten op deze stroomgordel dateren uit de Vroege en Late Middeleeuwen. Direct ten noorden van het plangebied is de stroomgordel van de Oude IJssel (overloop van de Rijn, nummer 131) aanwezig. Deze stroomgordel kende haar actieve fase tussen 1.150 v.Chr. (Midden Bronstijd) en 1.150 n.Chr. (Late Middeleeuwen A). Archeologische resten zijn bekend uit de periode Paleolithicum-Neolithicum, maar deze zijn gerelateerd aan het dal van de Oude IJssel en het aangrenzende duinencomplex. Archeologische resten uit de periode IJzertijd-Middeleeuwen zijn gerelateerd aan de laatholocene Oude IJssel toen deze een functie had als afvoer van overstromingswater van de Rijn.

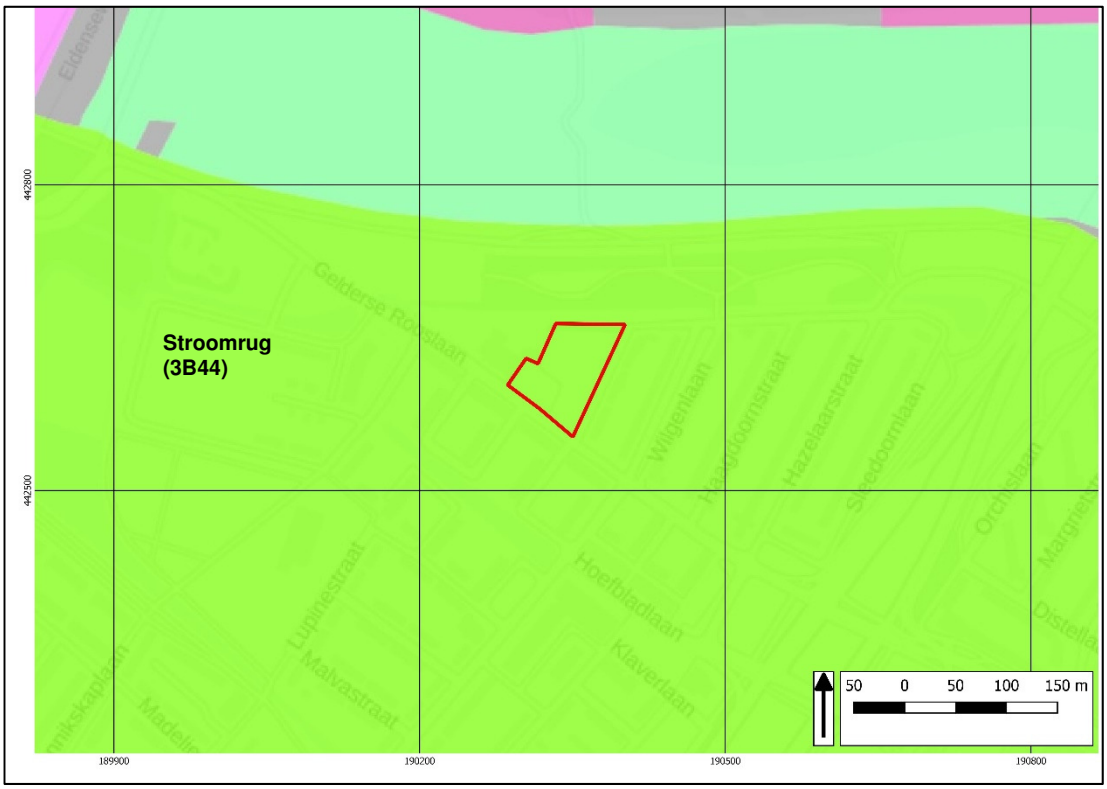
Op de Zanddieptekaart van de provincie Gelderland[15] is het plangebied niet gekarteerd vanwege de ligging in de bebouwde kom.

Afbeelding 2: Paleogeografische kaart van Cohen en Stouthamer met het plangebied binnen het rode kader. Nummer 116 is de Nederrijn-stroomgordel en nummer 131 is de stroomgordel van de Oude IJssel

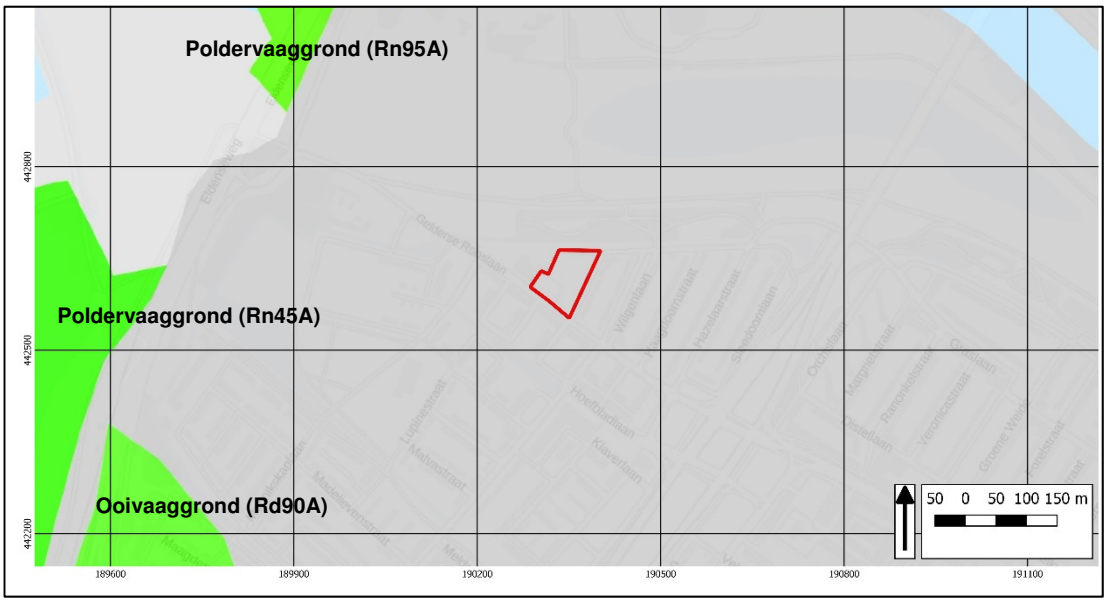
12 *Mulder et al. 2004, 21-27.*
13 *https://www.grondwatertools.nl/*
14 *Cohen & Stouthamer, 2012*
15 *http://kaarten.gelderland.nl/viewer/app/thema_zandbanen*

Geomorfologie
Het plangebied is op geomorfologische kaart (zie ***Afbeelding 3***) gekarteerd als stroomrug (3B44). Dit komt overeen met de ligging van het plangebied op een stroomgordel van de Nederrijn (zie hierboven).

Afbeelding 3: Geomorfologische kaart met de situering van het plangebied in het rode kader (bron: Archis3)

Bodem
De bodem is op de bodemkaart als gevolg van de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd (zie Afbeelding 4). Ten noordwesten van het plangebied komen kalkhoudende poldervaaggronden in zware zavel en lichte klei met profielverloop 5 (Rn95A) voor. Ten westen is sprake van kalkhoudende poldervaaggronden in zware klei met profielverloop 5 (Rn45A) en ten zuidwesten van het plangebied is de bodem gekarteerd als kalkhoudende ooivaaggronden in zware zavel en lichte klei (Rd90A).

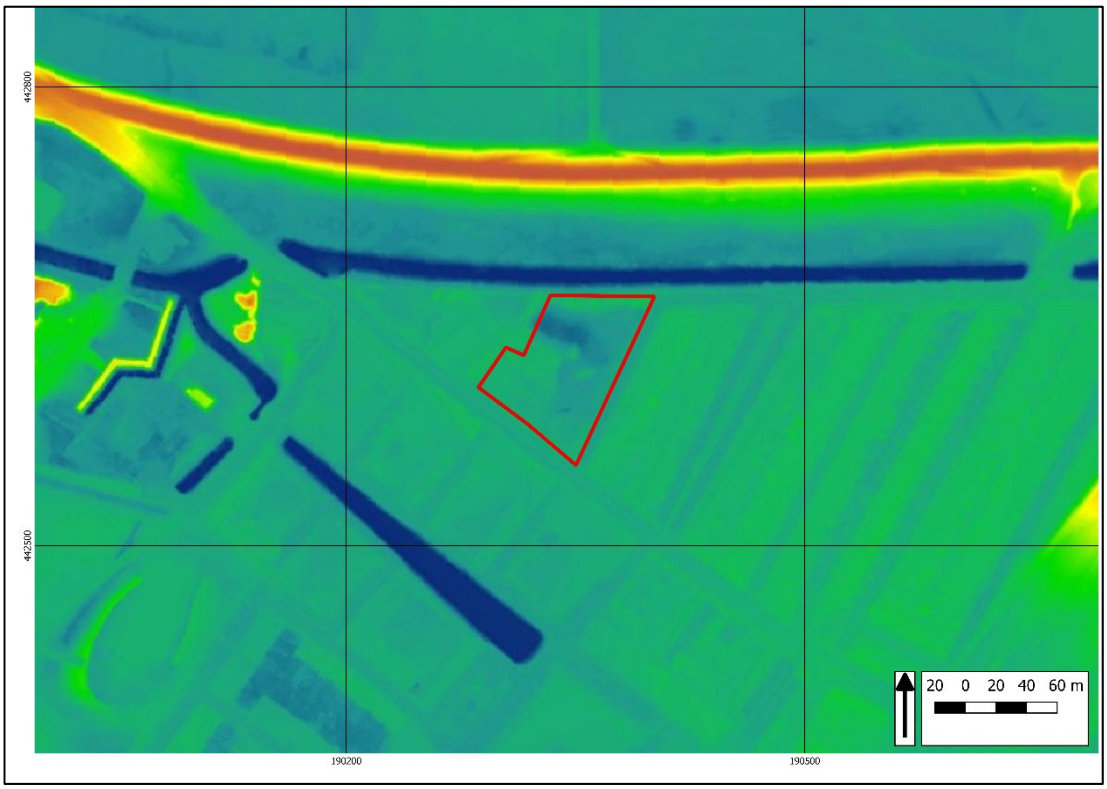

Afbeelding 4: Bodemkaart met de situering van het plangebied binnen het rode kader (bron: Archis3)

Grondwater
De grondwatertrap is vanwege de ligging in de bebouwde kom niet gekarteerd.[16]

Hoogte
De maaiveldhoogte[17] (zie Afbeelding 5) in het plangebied varieert tussen 9.80 m+NAP in het noorden en 10.70 m+NAP westen van het plangebied. De laagte is mogelijk gerelateerd aan de voorheen aanwezige bebouwing. De hoogte van het plangebied komt overeen met die in de directe omgeving.

16 *http://maps.bodemdata.nl/bodemdatanl/index.jsp*
17 *AHN2*

Afbeelding 5: Uitsnede uit het Actueel Hoogtebestand Nederland met het plangebied binnen het rode kader (bron: AHN2)

Milieu- en Geotechnisch onderzoek
Omdat de geplande ontwikkeling nog in de aanvraagfase voor de omgevingsvergunning zit zijn nog geen actuele milieurapporten beschikbaar bij de opdrachtgever. In het Bodemloket[18] zijn voor het plangebied geen meldingen opgenomen.

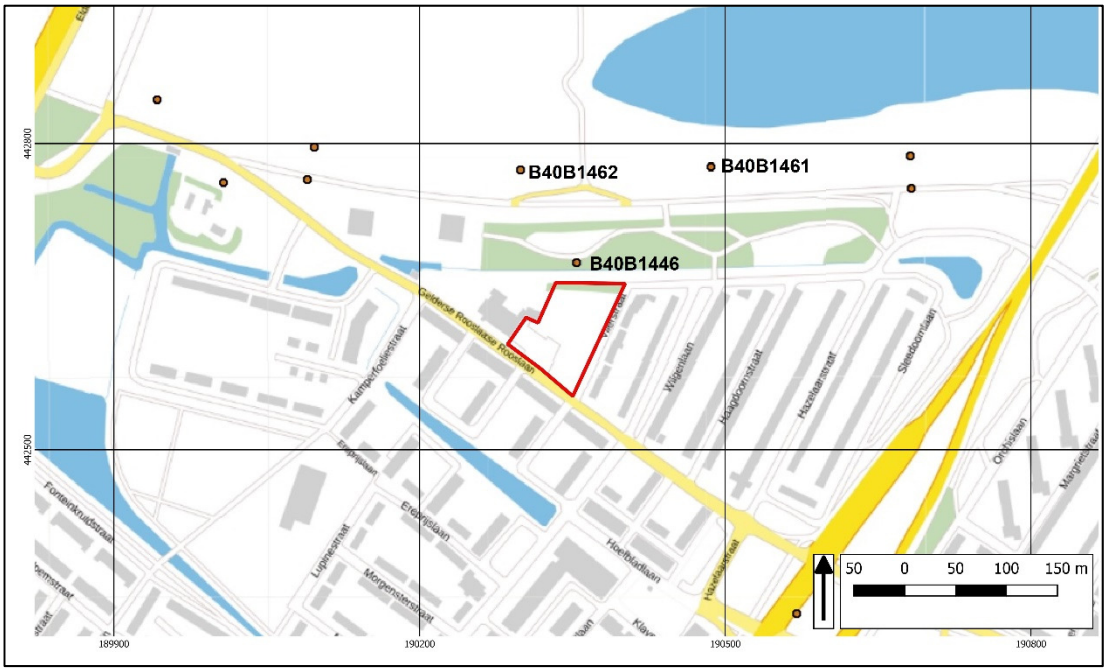
In het Dinoloket[19] (zie Afbeelding 6) staat direct ten noorden van het plangebied boring B40B1446 geregistreerd. De boring is tot 3,88 m-mv doorgezet en het gehele boorprofiel is geïnterpreteerd als de Formatie van Echteld. Tot 40 cm-mv is de bodem niet beschreven. Tussen 40-82 cm-mv is sprake van zwak humeuze, zwak zandige klei. Daaronder is tot 1,07 m-mv matig siltig zand aangetroffen, dat op een pakket sterk zandige klei ligt dat tot 1,35 m-mv aanwezig is. De rest van het boorprofiel bestaat uit zwak siltig zand.

Boring B40B1462 staat op 160 meter ten noordwesten geregistreerd. Ook hier is het gehele boorprofiel (maximaal 3,50 m-mv) geclassificeerd als de Formatie van Echteld. Tot 70 cm-mv komt klei voor, dat tot 50 cm-mv matig siltig is en daaronder zwak zandig. De rest van het boorprofiel bestaat uit matig siltig (tot 2,50 m-mv) en zwak siltig (vanaf 2,50 m-mv) zand.

Tot slot staat boring B40B1461 op 210 meter ten noordoosten gemeld. De boring is tot 3,50 m-mv doorgezet en geheel geïnterpreteerd als de Formatie van Echteld. Tot 110 cm-mv is sprake van matig zandige klei, welke tussen 40-70 cm-mv doorsneden wordt door een pakket zwak siltig zand. Daaronder is tot 2,50 m-mv sprake van matig siltig zand en tot 3,50 m-mv van zwak siltig zand.

Op basis van de geologische boringen blijkt dat de bodem tot maximaal 1,35 m-mv uit (een afwisseling van zand en) klei bestaat. Daaronder is sprake van zand.

[18] *www.bodemloket.nl*
[19] *www.dinoloket.nl*

Afbeelding 6: Uitsnede uit de kaart met ondergrondse gegevens met het plangebied in het rode kader (bron: Dinoloket)

2.2 Historische ontwikkeling van Arnhem en het plangebied

Arnhem
De naam Arnhem, is afgeleid van '*Arneym*', en dat weer is afgeleid van Arn of Aro - van het Germaanse arnu (arend) - en heem (thuis). De naam Arneym wordt voor het eerst genoemd in 893 in een goederenregister van de abdij Prüm.

Arnhem is oorspronkelijk niet gebouwd op de oevers van de Rijn, maar op het hoger gelegen deel langs de Sint-Jansbeek. Arnhem ontstond op de plek waar de weg tussen Nijmegen en Utrecht/Zutphen zich splitste. Zeven sprengbeken voorzagen de stad van water en pas toen de loop van de Rijn in 1530 door de Arnhemmers verlegd werd, kwam Arnhem aan de rivier te liggen. De nederzetting kreeg op 13 juli 1233 stadsrechten van graaf Otto II van Gelre, de graaf van Zutphen. De stad werd in 1579 het eerst de Gelderse hoofdstad, toen het zich als hoofdstad van het Kwartier van Veluwe in het Hertogdom Gelre bij de Unie van Utrecht voegde. In 1585 voegde Arnhem zich, als hoofdstad van het gewest Gelre, bij de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden en in 1817 werd Arnhem hoofdstad van de provincie Gelderland in het Verenigd Koninkrijk der Nederlanden. Tijdens de 2e helft van de 19e en van de 20e eeuw is Arnhem sterk uitgebreid.

Malburgen[20]
Het plangebied ligt in de wijk Malburgen-west, welke onderdeel uitmaakt van Malburgen. De geschiedenis van Malburgen gaat eeuwen terug. Malburgen wordt voor het eerst genoemd in de twaalfde eeuw. De naam is waarschijnlijk terug te voeren tot het Germaanse 'Mathla', wat volksvergadering of gerechtsplaats betekent, samengevoegd met 'berg' in de betekenis van 'hoogte, heuvel'. Oorspronkelijk is het dus de heuvel waar rechtspraak plaatsvond. De bewoning van Malburgen concentreerde zich op de stroomruggen van Rijn en IJssel van het Middeleeuwse systeem (zie paragraaf 2.1). Het verkavelingspatroon varieert van blok- tot strookvormig. Heggen en sloten vormden vrijwel zeker de perceelsscheidingen. De mensen woonden in boerderijen die veelal langs dode rivierarmen en langs de Rijn stonden. De boerderijen Jermelo en de Koppel in de Malburgse Polder ontwikkelden zich op de

[20] *http://www.malburgen.com/historie*

stroomrug van de Oude Rijn (nu Malburgse Wetering); de nederzetting Malburgen (met kerk en kasteel) en de latere boerderij de Bakenhof op die van de IJssel (de Gemeinte c.q. Malburgse Straat c.q. Huissense Straat). Beide stroomruggen behoorden tot het Middeleeuwse systeem.[21] Verder was sprake van een hof te Malburgen. In 1219 verpachtte het kapittel van Sint Marie de tol van Smithuizen samen met de hoven Slijk-Ewijk en Malburgen voor “42 pond en 200 malder tarwe". De locatie van de hof van Malburgen is niet bekend. Boerderij Groot-Holthuizen ligt buiten het gebied aan de overzijde van de Oude Rijn op de pré-Romeinse stroomrug van de Gelderse IJssel.

Na de vijftiende eeuw liep de bewoning van Malburgen terug. De kerk werd in de Tachtigjarige Oorlog verwoest en niet meer opgebouwd, het kasteel werd in de zestiende eeuw verlaten en verdween langzaam maar zeker in de Rijn door afslag van de Rijnoever. Een kaart uit 1586 toont een kerk en een kasteel (de Malenberg) met een paar huizen daar omheen. Vermoedelijk lag het oude kerkdorpje met kasteel in de buurt van de huidige Veerpolderstraat, ten oosten van het huidige plangebied. Uiteindelijk verlieten ook de laatste bewoners Malburgen.[22]

Plangebied tijdens en na WOII[23](zie afbeelding 7,8 en 9)
Vanwege gebrek aan bouwlocaties in de overige delen van de stad, zocht Arnhem de ruimte aan de zuidzijde van de Rijn. De wijk Malburgen is voor de Tweede Wereldoorlog als tuindorp ontworpen door architect Grandpré Moliére. Malburgen zou de eerste en enige uitbreidingswijk van Arnhem worden aan de zuidzijde van de Rijn. Een tuindorp met veel groen, eengezinshuizen en beneden- en bovenwoningen.

De oorspronkelijke plannen zijn niet uitgevoerd als gevolg van de Tweede Wereldoorlog en de grote woningnood daarna. Omdat alle vooroorlogse bebouwing tijdens de oorlog was verwoest, moesten in hoog tempo veel goedkope woningen worden gebouwd.

Tweede Wereldoorlog (1940-1945)
Tijdens Operatie Marketgarden lag het plangebied in de frontlinie vanwege de Rijnbrug, welke zich circa 550 meter ten noordoosten van het plangebied bevindt. De Rijnbrug werd gebouwd tussen 1932 en 1935 en verbond de Arnhemse binnenstad met de nieuwe uitbreiding van Arnhem, de wijk Malburgen in Arnhem-Zuid.

Tijdens Operatie Market Garden moesten de luchtlandingstroepen de brug vanuit het noorden bezetten, terwijl het geallieerde leger vanuit het zuiden optrok. Als enige eenheid van de gelande Britse troepen slaagde het bataljon van John Frost erin de noordzijde van de brug te veroveren. Hierna kwamen zij van twee kanten onder Duits vuur te liggen: van de Duitsers die de zuidzijde van de brug in handen hadden en van de Duitsers die vanaf het noorden het centrum van Arnhem heroverden.[24] De Nederlandse kapitein Jacobus Groenewoud sneuvelde op 18 september toen hij contact wilde maken met de rest van de divisie. Hij kreeg postuum de Militaire Willems-Orde. Een Poolse brigade onder leiding van Stanisław Sosabowski landde later bij Driel (ten zuiden van de Rijn) om verlichting te brengen. Uiteindelijk kwamen de geallieerden uit het zuiden te laat om de brug in handen te nemen. Om te voorkomen dat Duitsers hun posities in de Betuwe weer in zouden nemen, is de brug vernietigd door de RAF en de USAAF. Ook de in aanbouw zijnde wijk Malburgen met zo’n 400 woningen werd vernietigd tijdens de bombardementen. Malburgen was bezaaid met bomkraters die na de oorlog weer gedicht zijn.

[21] *Mulder et al., 2004, 29.*
[22] *Bron: http://nl.wikipedia.org*
[23] *http://www.malburgen.com/historie*
[24] *www.wikipedia.org*

Afbeelding 7: Monument bij de John Frost Brug ter nagedachtenis aan Market Garden

Uiteindelijk bleef Malburgen niet de enige wijk aan de overkant van de Rijn. Vanaf de jaren ‘70 van de vorige eeuw verrezen nieuwe uitbreidingswijken: Het Duifje, Eimersweide, Vredenburg, Kronenburg, Elderveld, De Laar, Immerloo en Rijkerswoerd.

Op de Indicatieve Kaart voor Militair Erfgoed (IKME) ligt het plangebied in twee zones. Het plangebied ligt in het operatieterrein Market-Garden. Het doel van operatie Market Garden was het vestigen van een bruggenhoofd ten noorden van de Neder-Rijn om zodoende de Duitse troepen in het westen van Nederland af te snijden. Daarnaast ligt het plangebied in de Duitse Noordoever-Rijn linie, welke door de Duitsers is aangelegd als verlening van de Westwall. Het doel van deze linie was het opvangen van een vijand die vanuit het zuiden zou komen.

Op de CE-risicokaart van de gemeente Arnhem, welke is opgenomen in het archeologisch rapport van BODAC, blijkt dat er voor het plangebied twee luchtaanvallen bekend zijn, waarvan de centra (kraters van rakketten, bommen en artillerie) zich ten oosten als ten westen buiten het plangebied bevinden. In de meest zuidwestelijke hoek van het plangebied zijn verdedigingswerken (geschutsopstellingen) bekend. Ten noorden van het plangebied zijn meer kraters van rakketten, bommen en artillerie bekend (zie Afbeelding 8).

Afbeelding 8: Uitsnede uit de CE-kaart van de gemeente Arnhem met het plangebied in het oranje kader (bron: Van de Glind, 2017)

Ten noorden van het plangebied is sprake van de Duitse verdediging Meinerswijk, dat een verdediging rondom bruggen betrof. De betreffende brug is de Rijnbrug (John Frostbrug).

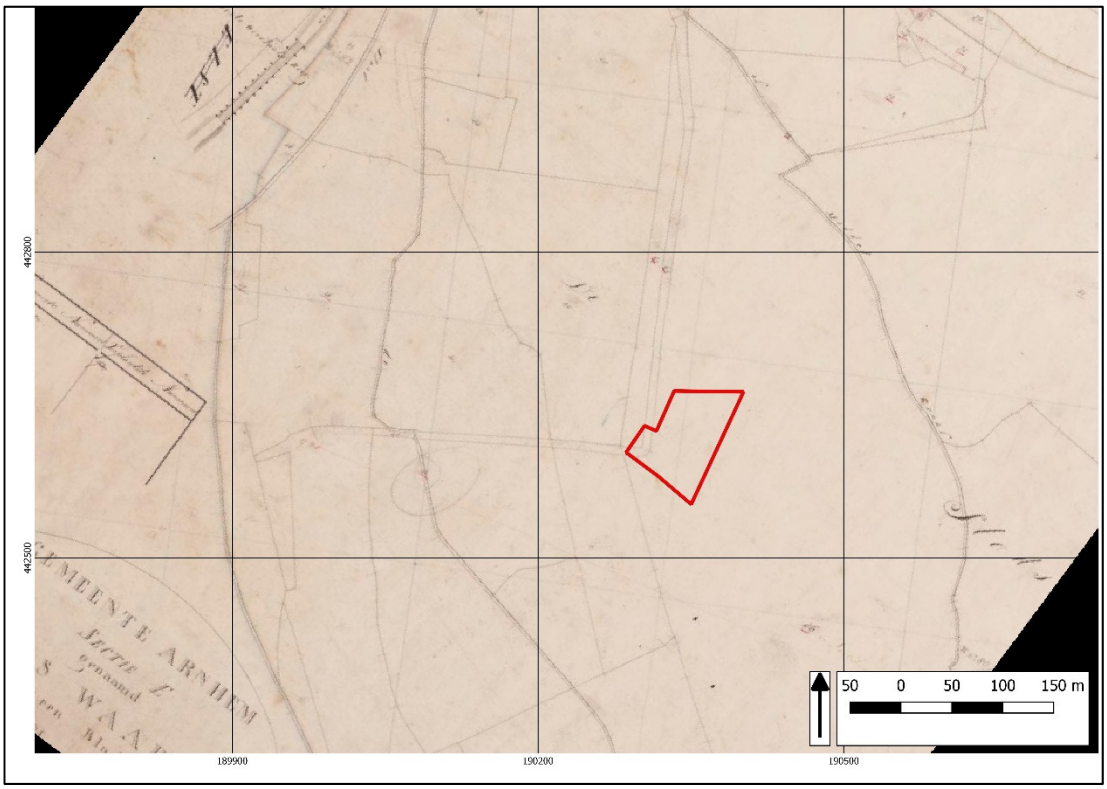
Op de Kaart Explosieven van de gemeente Arnhem ligt het plangebied in een zone met een hoge kans op het aantreffen van conventionele explosieven uit de Tweede Wereldoorlog. Daarom is voorafgaand aan gravend onderzoek een explosievenonderzoek conform de WSCS-OCE noodzakelijk om het plangebied vrij te geven van explosieven. In overleg met de heer L. Wigman van gemeente Arnhem is bepaald dat booronderzoek op de locatie wel toegestaan is zonder PRA (Project Risico Analyse).

Op de provinciaal-cultuurhistorische atlas van de provincie Gelderland zijn geen objecten van cultuurhistorische waarde in de nabijheid van het plangebied bekend. Wel is het plangebied afgebeeld als inundatiegebied binnen de IJssellinie. De IJssellinie is in het begin van de jaren ’50 van de vorige eeuw opgezet, om een eventuele opmars van de vijand, destijds de Russische troepen, te hinderen. In 1957 is de linie opgeheven.[25]

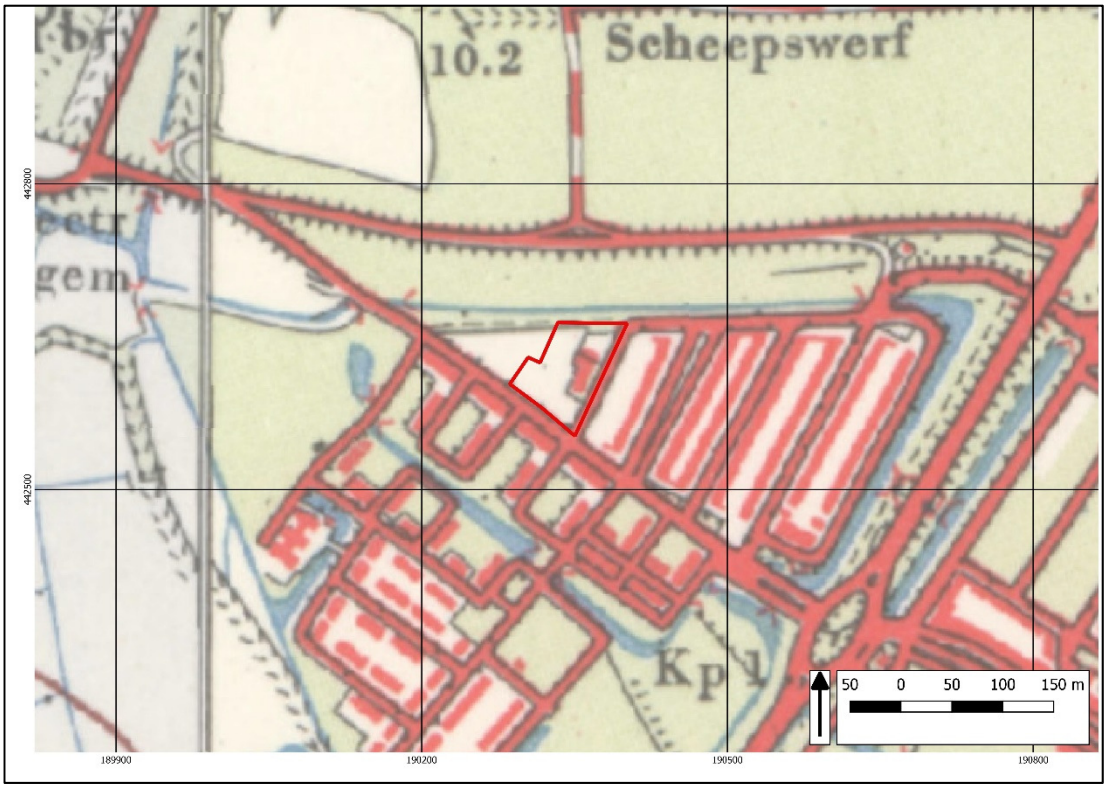
Het plangebied kent op historische kaarten relatief weinig variatie. Op de kadastrale kaart van 1821 (zie Afbeelding 9) ligt het plangebied in de Stads Waarden op percelen 45, 67, 68 en 86. Perceel 45, 67 en 86 zijn in gebruik als ‘weiland uiterwaard’ en perceel 68 is in gebruik als ‘uitweg als uiterwaard’. Op de kaart van 1886 loopt van noord naar zuid een weg door het westelijk deel van het plangebied. De eerstvolgende ontwikkeling vind plaats in 1958 (zie Afbeelding 10), wanneer de wijk Malburgen voor het eerst op de kaart is aangegeven. Het huidige stratenpatroon is hierbij ontstaan en langs de oostelijke grens van het plangebied is bebouwing aanwezig. De kaart van 1966 (zie Afbeelding 11) laat echter alweer een andere situatie zien, waarbij de voorheen aanwezige bebouwing gesloopt is. In het centraal-noordwestelijke deel van het plangebied is nu sprake van bebouwing, en ook

[25] *http://www.coehoorn.nl/om-te-lezen/artikelen/279-ijssellinie-plannen-c-en-d*

langs de noordelijke grens van het plangebied staat een gebouw (Bethelkerk met pastorie). De kaart van 2011 laat voor het eerst de huidige situatie zien.

Afbeelding 9: Uitsnede uit de Kadastrale kaart van 1821 met het plangebied in het rode kader (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl)

Afbeelding 10: Uitsnede van de topografische kaart van 1958 met het plangebied in het rode kader (bron: topotijdreis)

Afbeelding 11: Uitsnede van de topografische kaart van 1966 met het plangebied in het rode kader (bron: topotijdreis)

Bouwdossieronderzoek
Op 14 februari 2019 zijn in het Gelders Archief te Arnhem bouwdossiers opgevraagd die betrekking hebben op de voorheen aanwezige bebouwing. Deze dossiers zijn gevonden onder de volgende adressen:

- Vlierstraat 6 — 2 dossiers uit 1954 (vermist) en 1972
- Gelderse Rooslaan 0 — 1 dossier uit 1956
- Meinerswijkseweg 0 — 1 dossier uit 1952

Archiefblok 2198, inventarisnummer 2634, volgnummer 420:
Plan voor het bouwen van een R.K. school te Arnhem-Zuid, tekeningen van 1951 en 1952. Dit pand betreft de eerste bebouwing binnen het plangebied en is gesitueerd langs de oostgrens. De funderingen bestaan uit poeren en zijn aangelegd tot 100-peil. Het pand is deels onderkeldert tot 254-peil.

Archiefblok 2198, inventarisnummer 2634, volgnummer 1452:
Het dossier betreft het plan voor het bouwen van een kleuterschool. De bouwtekeningen dateren uit 1956-1958. De fundering is aangelegd op basis van putten, waarvan er in totaal 13 gegraven zijn. De diameter varieert tussen 100 en 150 centimeter en de hoogte bedraagt in de kelder 1 meter en op de overige locaties 3 meter. De H-O-H-afstand tussen de palen bedraagt minimaal 2,33 meter en maximaal 6,04 meter. De kelder is onder een klein deel van het pand aangelegd. Een doorsnede van de kelder ontbreekt.

Archiefblok 2200, inventarisnummer 314, volgnummer 3461:
Op 11 februari 1972 is de aanvraag voor het bouwen van twee leslokalen binnengekomen. De leslokalen zullen aan het bestaande gebouw worden gebouwd en de funderingen op poeren zullen tot 125-peil aangelegd worden. Op basis van de tekening blijkt dat tussen de poeren sprake is van ophogingslagen.

Conclusie
Op basis van het bouwdossieronderzoek blijkt dat de bodem ter plaatse van de bebouwing tot 2,54 m-mv verstoord is ter plaatse van de kelders. De funderingen hebben gezorgd voor een bodemverstoring tot maximaal 1,25 m-mv, terwijl ter plaatse van de funderingsputjes mogelijk sprake is van een diepere bodemverstoring. Op basis van het bouwdossieronderzoek en de gegevens van het bureauonderzoek is het aannemelijk dat de bodem tot in de top van de C-horizont verstoord is geraakt als gevolg van de bebouwing. Het is echter niet op voorhand uit te sluiten dat de bouwwerkzaamheden niet tot in de top van de stroomgordelafzettingen hebben gereikt, indien deze dieper dan 1,25 m-mv voor komen.

2.3 Archeologische waarden

In het plangebied zelf heeft nog niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden (zie Afbeelding 12).[26]

Op 155 meter ten noorden van het plangebied staan voor dezelfde locatie de volgende onderzoeken gemeld:

- 2305635100: een door Arcadis in 2010[27] uitgevoerd bureauonderzoek voor het project vergraving uiterwaard Meinerswijk.

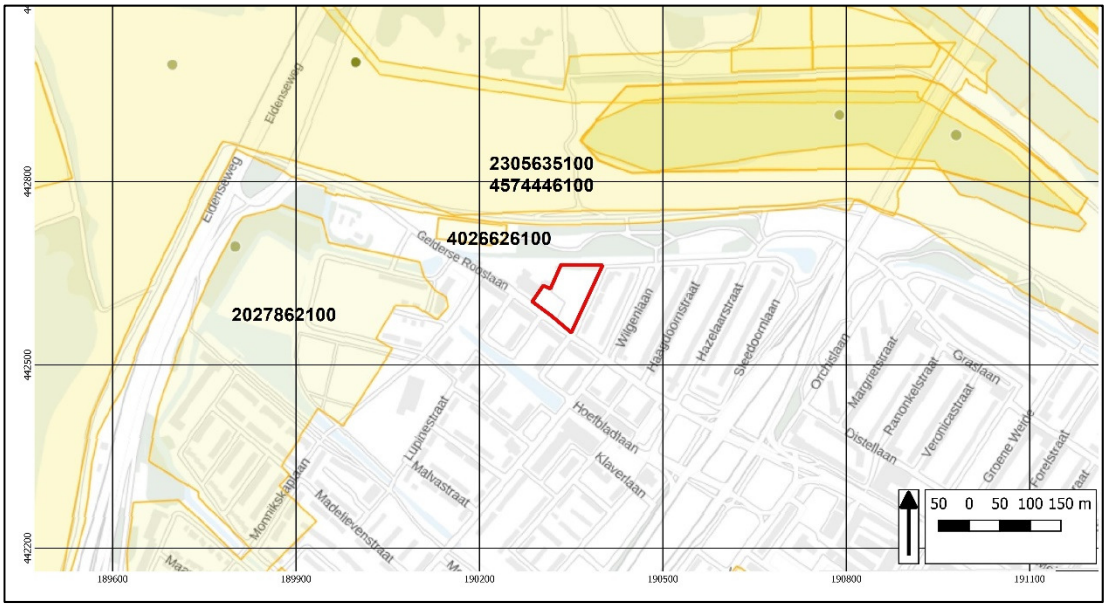
- 4574446100: een in 2018 door BAAC uitgevoerd bureau- en booronderzoek.28 Nabij het plangebied zijn geen boringen gezet. Deelgebied 4 en 5 zijn het dichtst bij het huidige plangebied gelegen. In beide deelgebieden is sprake van een ophoging van 2 tot 3 meter dikte. Uit de opgenomen geomorfologische kaart blijkt dat ter plaatse van het huidige plangebied mogelijk sprake is van een kronkelwaard die matig hoog is opgeslibd

[26] *Archis3*
[27] *Arcadis, 2010*
[28] *Van Putten et al., 2018*

en is afgedekt met uiterwaardafzettingen. Op 160 meter ten noordwesten van het plangebied heeft BODAC in 2017 een bureauonderzoek29 uitgevoerd (4026626100). Uit het onderzoek is naar voren gekomen dat er een lage verwachting geldt voor archeologische resten uit de Romeinse tijd tot en met de Middeleeuwen. Voor de Tweede Wereldoorlog geldt een middelhoge archeologische verwachting. Het door de gemeente onderscheven advies is om geen vervolgonderzoek uit te voeren.

- Op 290 meter ten westen van het plangebied heeft RAAP in 1998[30] voor een groter gebied een booronderzoek uitgevoerd (2027862100). Volgens de opgenomen globale verwachtingskaart worden in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied vindplaatsen uit de Nieuwe tijd verwacht, terwijl in het westelijk deel vindplaatsen uit de Romeinse tijd verwacht worden. De boorresultaten geven aan dat in het oostelijk deel van het onderzoeksgebied (het dichtst bij het huidige plangebied gelegen) sprake is van oeverafzettingen op beddingafzettingen (ondieper dan 1,5 m-mv) en oeverafzettingen op komafzettingen op beddingafzettingen (tot 2,75 m-mv). In geen van de daar gezette boringen zijn archeologische indicatoren aangetroffen

.

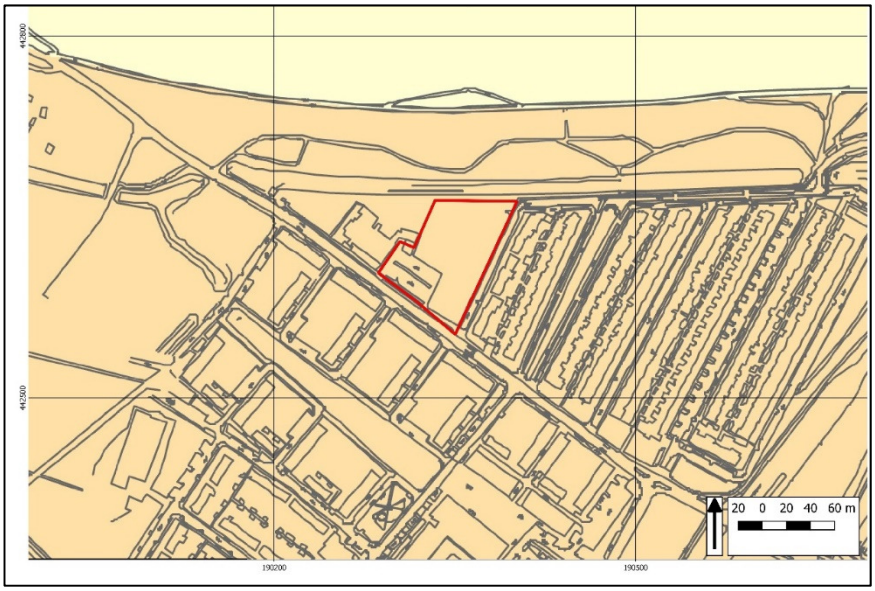

Afbeelding 12: Archismeldingen in de omgeving van het plangebied, met het plangebied in het rode kader (bron: Archis3)

2.5 Archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van de bekende geologische, landschappelijke, aardkundige, archeologische en historische gegevens in en rond het plangebied kan de archeologische verwachting worden bepaald. Op de maatregelenkaart van de gemeente Arnhem (zie Afbeelding 13) is het plangebied gelegen in een terrein met een middelhoge archeologische verwachting. Hierdoor is archeologisch onderzoek noodzakelijk vanaf een oppervlak groter dan 500m^2 en een diepte vanaf 40 cm-mv.

29 *Van de Glind, 2017*
30 *Thanos, 1998*

Afbeelding 13: Archeologische beleidskaart van gemeente Arnhem met het plangebied binnen het rode kader (bron: Boshoven et al. 2008)

Tabel 2: Archeologische verwachting plangebied

Periode	**Verwachting**	**Vindplaatstypen**	**Verwachte grondlaag (diepte)**
Tweede Wereldoorlog (1940-1945)	Hoog	Dichtgeschoven bomkraters, geschutstellingen, schuttersputjes, veldgraven, munitiedumps	Direct onder de bouwvoor
Nieuwe Tijd	Laag	Oude akkers, sloten, ontginningssporen	Direct onder de bouwvoor
Middeleeuwen	Middelhoog	Nederzettingsterreinen, begravingen	Op de bedding- en kronkelwaardafzettingen van het stroomgordelsysteem
Bronstijd – IJzertijd-Romeinse Tijd	Laag	Nederzettingsterreinen, urnenvelden, resten van smeedhaarden, meilers	Op de bedding- en kronkelwaardafzettingen van het stroomgordelsysteem
Paleolithicum – Mesolithicum - Neolithicum	Laag	Vuursteenstrooiingen, jachtkampjes, resten van haardvuren	In de top van de pleistocene afzettingen

Het plangebied ligt in het Nederlands rivierengebied. Op basis van de geomorfologische kaart is het plangebied gelegen op een stroomrug, waarin een kalkhoudende ooivaaggrond of een kalkhoudende poldervaaggrond ontwikkeld is. Uit de stroomgordelkaart blijkt dat in het plangebied sprake is van de stroomrug van de Neder-Rijn, met een oorsprong in de IJzertijd.

Op basis van de Paleogeografische kaart zijn de eerste archeologische vindplaatsen op de stroomrug van de Neder-Rijn te verwachten vanaf de Vroege Middeleeuwen. In deze perioden ontstaan ook de eerste dorpen in de omgeving van het plangebied, Arnhem, Jamerlo en Meinerswijk. Vanaf de Late Middeleeuwen wordt het plangebied echter pas actief ontgonnen en gecultiveerd. In de 11^{e} eeuw n. Chr. wordt aangevangen met de bedijking van de rivieren, een proces dat in de 13^{e} eeuw n. Chr. vrijwel volledig is voltooid. In deze periode ontstaat ook het dorpje Malburgen, dat omstreeks de 16^{e} eeuw wordt verlaten.

In Meinerswijk heeft een Romeins castellum gelegen, welke behoorde tot de Limes. Dit fort is in gebruik geweest vanaf de eerste helft van de eerste eeuw tot in de derde eeuw. Het fort is afgebrand tijdens de Bataafse opstand en vervolgens weer opgebouwd. Romeinse schepen hebben hier manschappen en materialen aangevoerd via de Rijn. In de Karolingische tijd lag de nederzetting Meinerswijk in de buurt van de ruïne van het Romeinse castellum. Gezien de Noormannen in 847 deze nederzetting hebben geplunderd zal het een belangrijke nederzetting zijn geweest.[31] Hier zijn ook Middeleeuwse schepen aangetroffen daterend vanaf de 13e eeuw. Op meer dan 500 meter afstand ligt het Romeinse Castellum en de Karolingische nederzetting. Deze liggen echter op een andere stroomrug namelijk die van Meinerswijk, welke een 14C datering heeft van 3500 v. Chr. - 1855 n. Chr.[32] Deze vindplaatsen zijn daardoor niet geërodeerd, zoals wel het geval is in het plangebied.

Op basis van de geraadpleegde bronnen is voor de Nieuwe Tijd een lage archeologische verwachting opgesteld. Op historische kaarten is tot 1958 geen bebouwing zichtbaar en is het gebied gebruikt voor agrarische doeleinden. Voor de periode Vroege- en Late Middeleeuwen wordt een middelhoge verwachting opgesteld, vanwege de actieve ontginning van het cultuurlandschap, wanneer de Neder-Rijn wordt ingedamd en het ontstaan van het dorp in de nabijheid van het plangebied.

De diepte (stratigrafische ligging) van eventuele vindplaatsen varieert en zal op basis van booronderzoek vastgesteld moeten worden. Vanwege bebouwing is het plangebied op de zanddieptekaart van Cohen (2009) niet gekarteerd. De geologische gegevens in de omgeving van het plangebied uit het DINO-loket tonen aan dat zand dat vermoedelijk door stroomgordelsystemen is afgezet al vanaf 70 cm-mv aanwezig is. Derhalve zijn vindplaatsen uit de IJzertijd-Romeinse Tijd te verwachten op een diepte vanaf 70 cm-mv. Hierbij is waarschijnlijk stratigrafisch onderscheid te maken tussen de verschillende periodes. Bij vindplaatsen uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd bevinden afzettingen zich in- of onder een oude akkerlaag, op beddingafzettingen van de Neder-Rijn. Vindplaatsen uit de Vroege Middeleeuwen zijn naar verwachting aanwezig direct onder oude akkerlagen, ook op de beddingafzettingen van de Neder-Rijn. Door de aanleg van de wijk Malburgen is de bodem in het plangebied mogelijk verstoord geraakt tot onbekende diepte. Op basis van het bureauonderzoek wordt een toetsend verkennend veldonderzoek (IVO-O) noodzakelijk geacht. Het belangrijkste argument hiervoor is dat er zich mogelijke archeologische vindplaatsen in het plangebied bevinden. Een tweede argument is dat de mate van intactheid van de bodemopbouw nog onvoldoende bekend is.

Onderzoeksvoorstel
Conform de richtlijnen voor een inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) van de gemeente Arnhem dienen in de verkennende fase 6 boringen per hectare gezet te worden. In relatie tot de oppervlakte van het plangebied (6.534 m^2) dienen 6 verkennende boringen geplaatst te worden. De maximale boordiepte bedraagt 1,60 m-mv aangezien de verwachting is dat de top van de natuurlijke afzettingen op een diepte van maximaal 1,35 m-mv aanwezig is. Voorafgaand aan het booronderzoek is een Plan van Aanpak opgesteld[33] dat voorgelegd is aan de gemeentelijk archeoloog van Arnhem.

[31] *Jacobs et al, 2008*
[32] *Berendsen & Stouthamer, 2001.*
[33] *Woolschot en Van der Kuijl, 2019*

3 Booronderzoek

3.1 Werkwijze Booronderzoek

Op 6 maart 2019 zijn door E.E.A. van der Kuijl ter plaatse van het plangebied in totaal 6 verkennende boringen gezet. Het booronderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de KNA-versie 4.1, BRL protocol 4003 en het vooraf opgestelde Plan van Aanpak.

Het verkennende booronderzoek heeft als doel om de bodemopbouw en de mate van intactheid van de bodem in kaart te brengen. De boringen zijn geplaatst met een edelmanboor met een boordiameter van 7 centimeter. De boringen zijn, met uitzondering van boring 5, tot minimaal 25 centimeter in de natuurlijke bodem gezet en tot maximaal 270 cm-mv onder maaiveld doorgezet. Boring 5 kon niet dieper doorgezet worden dan 230 cm-mv omdat het losgepakte zand uit de boor viel. De natuurlijke ondergrond is hier niet bereikt. De exacte boorlocaties zijn ingemeten met een GPS. Van alle boringen is de maaiveldhoogte afgeleid van het Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN2).

Het opgeboorde sediment is in het veld bodemkundig beschreven conform de NEN 5104 en de bodemclassificatie volgens De Bakker en Schelling (1989). Alle afzonderlijke bodemlagen zijn verbrokkeld en versneden of gezeefd en geïnspecteerd op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals fragmenten vuursteen, aardewerk, houtskool, verbrande leem, bot etc. Het kalkgehalte van de afzonderlijke sedimenten is gemeten met behulp van HCl.

3.2 Resultaten

De resultaten van de boringen (de boorbeschrijvingen) zijn opgenomen in Bijlage 5. Voor de ligging van de boorpunten wordt verwezen naar Bijlage 4. De verstoringsdiepte-/top-C-kaart is opgenomen in Bijlage 6. De bodemopbouw in het plangebied kan als volgt omschreven worden: diepe bodemverstoring als gevolg van bebouwing met daaronder een natuurlijk profielverloop met komklei op oeverafzettingen. In één boring (boring 4) is een afwijkende bodemopbouw aangetroffen, waarbij tussen de komafzettingen en de oeverafzettingen sprake is van beddingafzettingen.

Tabel 3: Algemene bodemopbouw in het plangebied (boring 1)

Diepte (cm – mv)	Samenstelling	Interpretatie
0-10	Gras	
10-70	Bruingrijze, gevlekte, iets zandige klei met puin en sintels	Ap1; subrecente bouwvoor
70-165	Lichtbruine, iets roestige, zandige klei met fijne schelpresten	C1; komklei (Formatie van Echteld)
165-190	Grijs, matig siltig, kalkrijk, fijn zand	C2; oeverafzettingen (Formatie van Echteld)

Tabel 4: Bodemopbouw ter plaatse van boring 4

Diepte (cm – mv)	Samenstelling	Interpretatie
0-10	Gras	
10-70	Grijsbruine, sterk gevlekte, iets zandige klei met puin en plastic	Ap1; subrecente bouwvoor
70-130	Lichtbruingrijze, iets	C1; komklei (Formatie van

	zandige, sterk gerijpte klei met mangaanspikkels, roestbrokjes en fijne schelpresten	Echteld)
130-190	Lichtbruine, zandige, roestige, matig gerijpte klei met fijne schelpresten	C2; komklei (Formatie van Echteld)
190-240	Lichtbruingrijze, slappe klei afgewisseld met dunne zandbandjes van 2 tot 5 millimeter dikte met roestvlekken en fijn schelpgruis	C3; beddingafzettingen (Formatie van Echteld)
240-270	Grijs, sterk siltig, fijn zand met iets fijne schelpresten	C4; oeverafzettingen (Formatie van Echteld)

Interpretatie

Binnen het plangebied is sprake van komklei op oeverafzettingen. In één boring is sprake van komklei op bedding- op oeverafzettingen. De top van de natuurlijke komkleiafzettingen is als gevolg van subrecente bouw en sloopactiviteiten verstoord. De bodemverstoring reikt tot minimaal 70 cm-mv (boring 1 en 4). De maximale verstoringsdiepte in het plangebied is niet bereikt, omdat in boring 5 het sediment (zand met piepschuimbolletjes) op een diepte van 230 cm-mv uit de boor viel. De top van de komklei is op minimaal 70 cm-mv (boring 1 en 4) en maximaal 140 cm-mv (boring 6) aangetroffen. De afzettingen zijn gemiddeld 95 centimeter dik. In boring 2 is de onderkant van de komafzettingen niet bereikt, omdat vanaf 230 cm-mv de klei uit de guts getrokken werd. In deze boring is tussen 150-180 cm-mv wel sprake van een vegetatiehorizont (laklaag). De komafzettingen gaan op minimaal 165 cm-mv (boring 1) en maximaal 220 cm-mv (boring 6) geleidelijk over in oeverafzettingen, die de basis van het boorprofiel vormen. In boring 4 gaan de komafzettingen op 190 cm-mv geleidelijk over in beddingafzettingen, die op 240 cm-mv geleidelijk overgaan in oeverafzettingen.

Beantwoording onderzoeksvragen

11. Wat is de aard (ontstaanswijze, textuur, kleur), diepteligging en ouderdom van de relevante natuurlijke afzettingen in de ondergrond ter plaatse van het onderzoeksgebied?

In het plangebied is sprake van een subrecente bodemverstoring, met daaronder komkleiafzettingen van de Formatie van Echteld. In boring 4 gaan deze afzettingen geleidelijk over in beddingafzettingen, die geleidelijk overgaan in oeverafzettingen. In boring 1, 3 en 6 gaan de komafzettingen geleidelijk over in oeverafzettingen van de Formatie van Echteld. In boring 2 is de onderkant van het pakket komklei niet bereikt omdat het sediment uit de guts getrokken werd en in boring 5 kon de onderkant van de subrecente verstoringen niet bereikt worden omdat het materiaal uit de boor viel.

Voor het beantwoorden van deze vraag wordt tevens verwezen naar Tabel 3 en Tabel 4 en bovenstaande paragraaf ‘interpretatie’.

12. Wat is de aard (kleur, textuur, samenstelling), diepteligging, genese en gaafheid van natuurlijke en eventueel antropogene bodemhorizonten (akkerlagen en overige ‘verstoringslagen’, bemestingslagen e.d.), ter plaatse van het onderzoeksgebied?

Buiten de subrecente ophogingslagen/verstoringslagen die in het plangebied aanwezig zijn vanaf het maaiveld tot een diepte variërend van 70 cm-mv tot minimaal 230 cm-mv, is alleen in boring 2 een vegetatiehorizont (laklaag) aangetroffen. Deze horizont bestaat uit

donkergrijsbruine klei met plantenresten en fijne schelpresten en komt op een diepte tussen 150 cm-mv en 180 cm-mv voor. Er is echter geen sprake van bodemvorming of cultuurlagen.

13. Wat is de aard, dikte en omvang van eventueel ter plaatse van het onderzoeksgebied voorkomende afdekkende lagen en de (geschatte) ouderdom daarvan (plaggendek, stuifzandlaag, kleidek, afvallaag, ophogingslaag)?

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar het antwoord op vraag 12.

14. Indien er afdekkende lagen voorkomen; wat is de aard (ontstaanswijze, kleur, textuur, samenstelling), gaafheid en dikte van het onderliggende afgedekte bodemprofiel (natuurlijke en antropogene bodemhorizonten zoals oude akkerlagen) en/of afzettingen?

Voor het antwoord op deze vraag wordt verwezen naar Tabel 3 en Tabel 4 en de antwoorden op de voorgaande vragen.

15. Wat is de diepte tot waarop artefacten van recente ouderdom ('modern' afvalmateriaal) in het bodemprofiel voorkomen?

Tijdens het veldonderzoek zijn artefacten (bouwpuin en piepschuim) van recente ouderdom aangetroffen tot een diepte van minimaal 70 cm-m en maximaal 230 cm-mv (maximale gemeten diepte van de subrecente bodemverstoring).

16. Tot welke diepte in het bodemprofiel is sprake van een 'recente' bodemverstoring en wat is de ouderdom van deze verstoring?

Binnen het plangebied is sprake van een recente bodemverstoring variërend van 70 cm-mv tot 230 cm-mv (maximale gemeten diepte van de subrecente bodemverstoring). Deze verstoring is vermoedelijk het gevolg van de ontwikkelingen die in de 20ste en 21ste eeuw in het plangebied hebben plaatsgevonden. In de verstoorde lagen zijn onder andere plastic en piepschuim aangetroffen.

4 Conclusie en aanbeveling

4.1 Conclusie

Op grond van de bestudeerde bronnen blijkt dat het plangebied is gelegen op een stroomrug van de Neder-Rijn van vóór de bedijking. Direct ten noorden van het plangebied is sprake van stroomgordelafzettingen van de Oude IJssel (overloop van de Rijn) In deze stroomrugafzettingen heeft zich vermoedelijk een kalkhoudende poldervaaggrond of een kalkhoudende ooivaaggrond ontwikkeld.

Gedurende de Tweede Wereldoorlog zijn er luchtaanvallen uitgevoerd op het plangebied en de directe omgeving, en was in het zuidwesten van het plangebied en ten zuiden ervan sprake van geschutsopstellingen. Historisch kaartmateriaal heeft aangetoond dat het plangebied vanaf 1958 bebouwd is geweest, toen de wijk Malburgen West werd gerealiseerd. Het plangebied is bebouwd geweest met een school. Op basis van het bouwdossieronderzoek blijkt dat de bodem ter plaatse van de bebouwing tot 2,54 m-mv verstoord is ter plaatse van de kelders. De funderingen hebben gezorgd voor een bodemverstoring tot maximaal 1,25 m-mv, terwijl ter plaatse van de funderingsputjes mogelijk sprake is van een diepere bodemverstoring. Op basis van het bouwdossieronderzoek en de gegevens van het bureauonderzoek is het aannemelijk dat de bodem tot in de top van de C-horizont verstoord is geraakt als gevolg van de bebouwing. Het is echter niet op voorhand uit te sluiten dat de bouwwerkzaamheden niet tot in de top van de stroomgordelafzettingen hebben gereikt, indien deze dieper dan 1,25 m-mv voorkomen.

Uit de resultaten van het veldonderzoek blijkt dat in het plangebied sprake is van een bodemverstoring tot minimaal 70 cm-mv en maximaal meer dan 230 cm-mv. Daaronder is sprake van komklei van de Formatie van Echteld. De komafzettingen gaan geleidelijk over in oeverafzettingen van dezelfde Formatie. In één boring gaan de komafzettingen geleidelijk over in beddingafzettingen van de Formatie van Echteld, die geleidelijk overgaan in de oeverafzettingen. Tijdens het veldonderzoek zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen die wijzen op de aanwezigheid archeologische vindplaatsen in het plangebied, hoewel het opsporen van vindplaatsen niet het primaire doel is van verkennend bodemonderzoek.

4.2 Selectieadvies

Op grond van de deels verstoorde bodemopbouw tot een diepte van minimaal 70 cm-mv, het natuurlijk en geleidelijk profielverloop van de ondergrond en de afwezigheid van cultuurlagen en archeologische indicatoren, achten wij vervolgonderzoek niet zinvol. De aangetroffen laklaag komt slechts plaatselijk voor en is onvoldoende ontwikkeld voor permanente bewoning in het verleden. Hamaland Advies adviseert dan ook om het plangebied vrij te geven voor de geplande ontwikkeling.

4.3 Voorbehoud

Wij wijzen erop dat het selectiebesluit van het bevoegd gezag af kan wijken van het selectieadvies. Het uitgevoerde onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en methoden. Het archeologisch onderzoek is erop gericht om de kans op het aantreffen dan wel vernietigen van archeologische waarden bij bouwwerkzaamheden in het plangebied te verkleinen.

Verder dient te allen tijde bij het afgeven van een omgevingsvergunning de wettelijke meldingsplicht (ex artikel 5.10 en 5.11 van de Erfgoedwet) kenbaar te worden gemaakt, om

het documenteren van toevalsvondsten te garanderen: '*Degene die anders dan bij het doen van opgravingen een zaak vindt waarvan hij weet dan wel redelijkerwijs moet vermoeden dat het een monument is (in roerende of onroerende zin), meldt die zaak zo spoedig mogelijk bij onze minister*'. Deze aangifte dient te gebeuren bij gemeentelijk archeoloog van Arnhem (e-mail: martijn.defilet@arnhem.nl).

Gebruikte literatuur

Arcadis, 2010. *Onderzoek ten behoeve van planstudie uiterwaardvergraving Meinerswijk. Onderzoek archeologie en cultuurhistorie.* Rijkswaterstaat programma ruimte voor de rivier.

Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.

Berendsen, H.J.A., 2008; *De vorming van het land, inleiding in de geologie en de geomorfologie.* Assen (Fysische geografie van Nederland).

Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland*. De fysisch-geografische regio's. Assen.

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland).

Borman, R., 1981. *Archeologie in Gelderland*. Zutphen.

Busschers, F.S.; 2008: *Unravelling the Rhine - Response of a fluvial system to climate change, sea-level oscillation and glaciation*. Ph.D. dissertation, Department of Paleoclimatology and Geomorphology, Faculty of Earth and Life Sciences, Vrije Universiteit Amsterdam. Amsterdam

Cohen, K.M., E. Stouthamer, W.Z. Hoek, H.J.A. Berendsen & H.F.J. Kempen; 2009: *Zand in Banen*. Provincie Gelderland en Universiteit Utrecht. Arnhem/Utrecht.

Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 3 Oost-Nederland 1830–1855*. Groningen.

Groenewoudt, B.J. 1994. *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen:een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. NAR 17, ROB. Amersfoort.

Groenewoud, M. en D. Laning, 2007; *De IJssel levende rivier*. Zwolle.

Kuipers S.F., 1991; *Bodemkunde*, Culemborg.

Mulder, J.R., L.J. Keunen en A.J.M. Zwart, 2004; *In de ban van de Betuwse dijken. Deel 5. Malburgen. Een bodemkundig, archeologisch en historisch onderzoek naar de opbouw en ouderdom van de Rijndijk te Malburgen/Bakenhof, Arnhem*. Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra - rapport 405.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Putten, M.J. van, E.A.M. de Boer, J.M.J. Willems en N. Wamerdam, 2018. *Arnhem plangebied Stadsblokken-Meinerswijk. Archeologisch bureauonderzoek en inventariserend veldonderzoek (verkennende fase)*. BAAC Rapport V-17.0243.

Steegh, A., 1985; *Monumenten Atlas van Nederland*. Zutphen.

Thanos, C.S.I., 1998. *Malburgen-West, gemeente Arnhem; een archeologische kartering.* RAAP-rapport 376.

Tol, drs. A., 2006; *Leidraad inventariserend veldonderzoek Deel: verkennend booronderzoek*, 30 maart 2006 vastgesteld door het CCvD Archeologie, Gouda.

Verhagen J.G.M. et al, 2007; *Opgegraven verleden van Gelderland*. Utrecht.

Geraadpleegde websites:
www.archis.nl; voor informatie over waarnemingen, vondsten, onderzoeken en GWT
www.watwaswaar.nl; voor informatie historische kaarten
www.ahn.nl; voor informatie hoogte en coördinaten
www.dans.easy.nl voor rapporten
www.ikme.nl voor informatie WOII
www.arneym.nl www.gemeentearnhem.nl voor historische informatie over Arnhem
http://www.geo.arnhem.nl/gisviewer/ voor info over bodem en monumenten
http://www.pbdoetmee.nl/nostalgischnederland voor luchtfoto's
http://www2.alterra.wur.nl voor In de ban van de Betuwse dijken ,Deel 5 Malburgen, geschiedenis De Koppel en Jermelo
http://www.malburgen.com/historie/ voor historie Malburgen

BIJLAGEN

Bijlage 1: Plangebied (rode kader; bron: opdrachtgever)

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

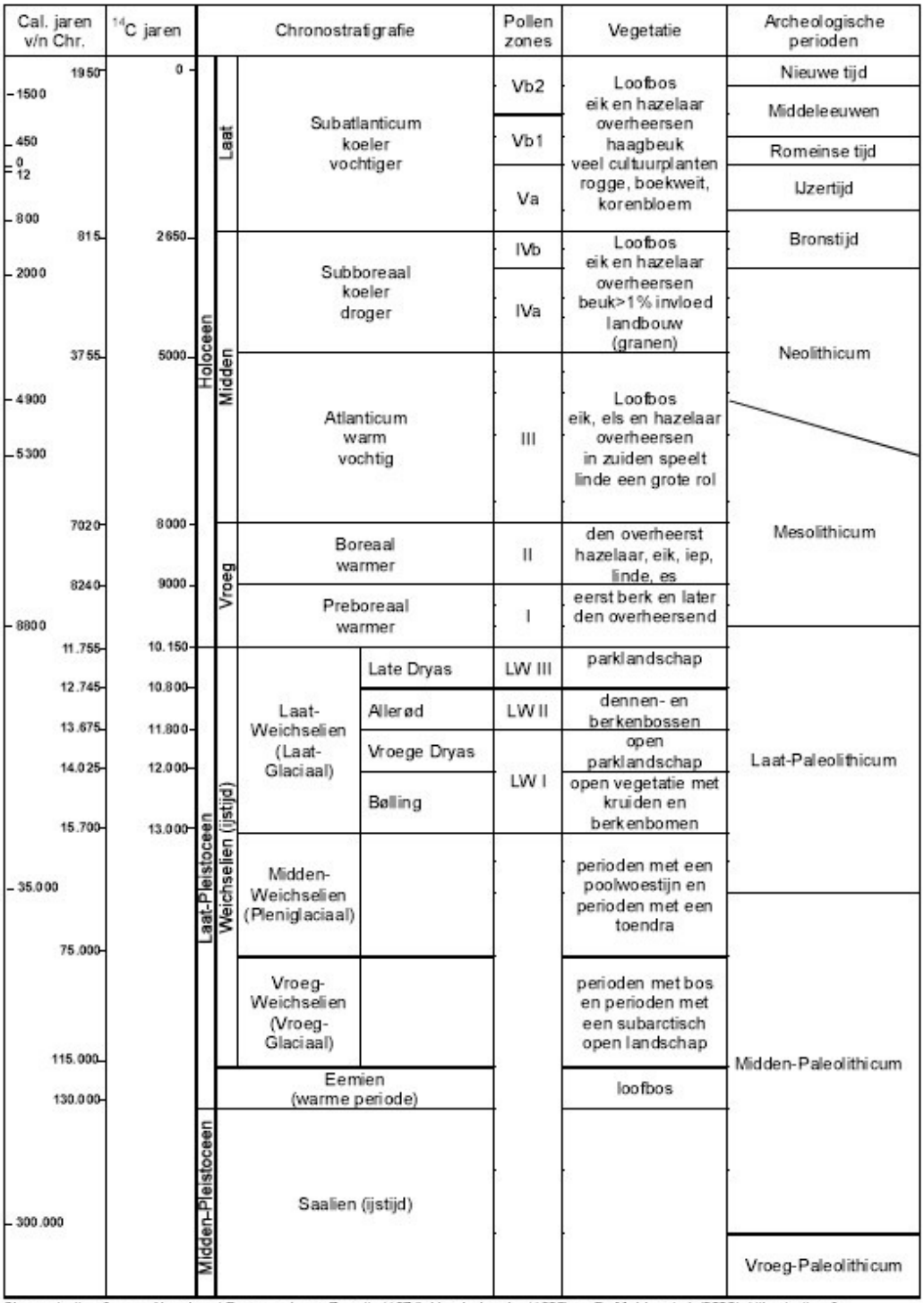
Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

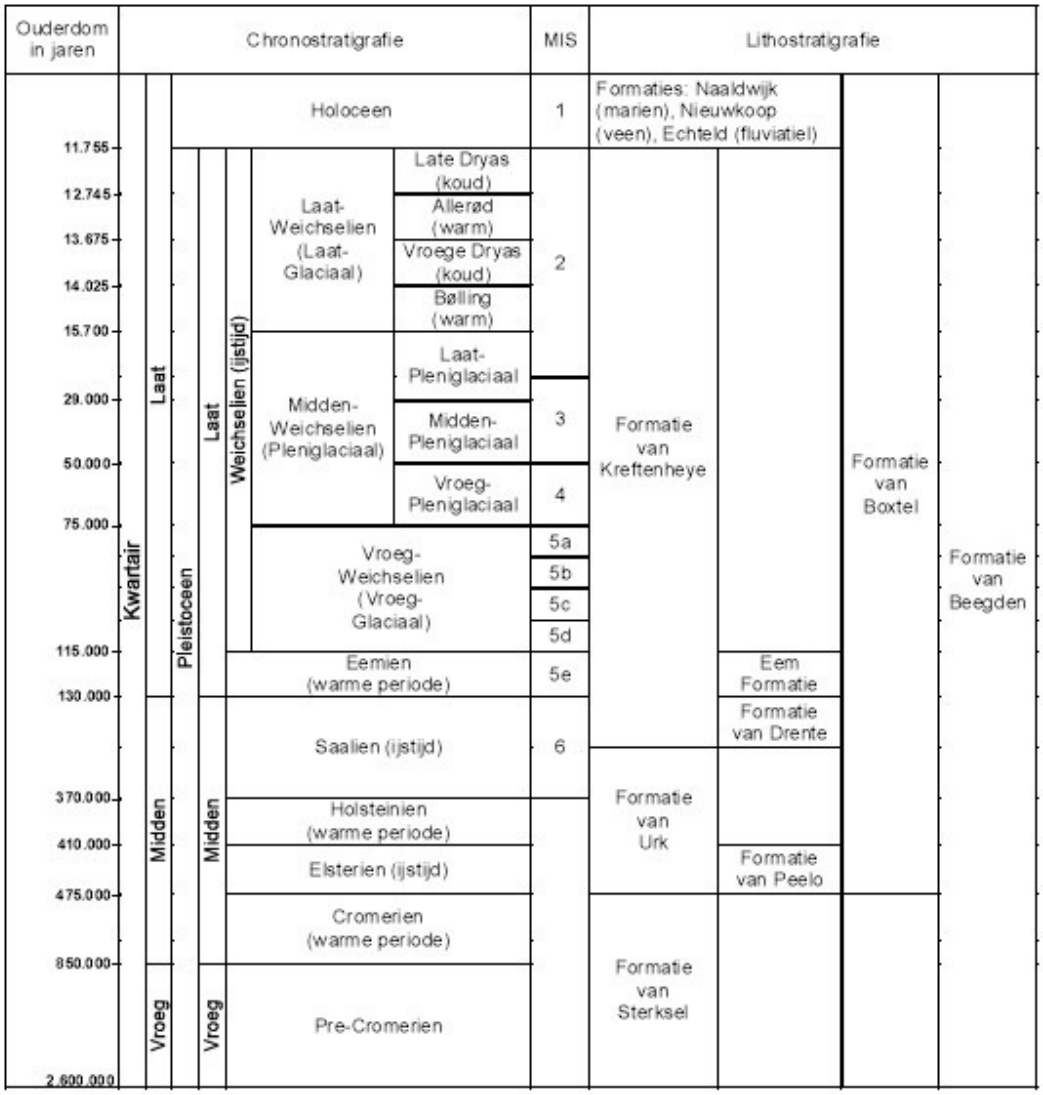
Bijlage 2: Overzicht van archeologische en geologische perioden

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Chronostratigrafie voor Noordwest-Europa volgens Zagwijn (1974), Vandenberghe (1985) en De Mulder *et al.* (2003). Lithostratigrafie volgens De Mulder *et al.* (2003). Mariene isotoop stadium (MIS) volgens Bassinot *et al.* (1994). Atmosferische data volgens Stuiver *et al.* (1998). Zuurstofisotoop calibratie (OxCal) versie 3.9 Bronk Ramsey (2003), toegepast op het Laat-Weichselien en het Holoceen. Archeologische periode-indeling en ouderdom volgens de Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek (ROB). Vegetatie bewerkt volgens Berendsen (2000). Pollenzones volgens P. Vos & P. Kiden (2005).

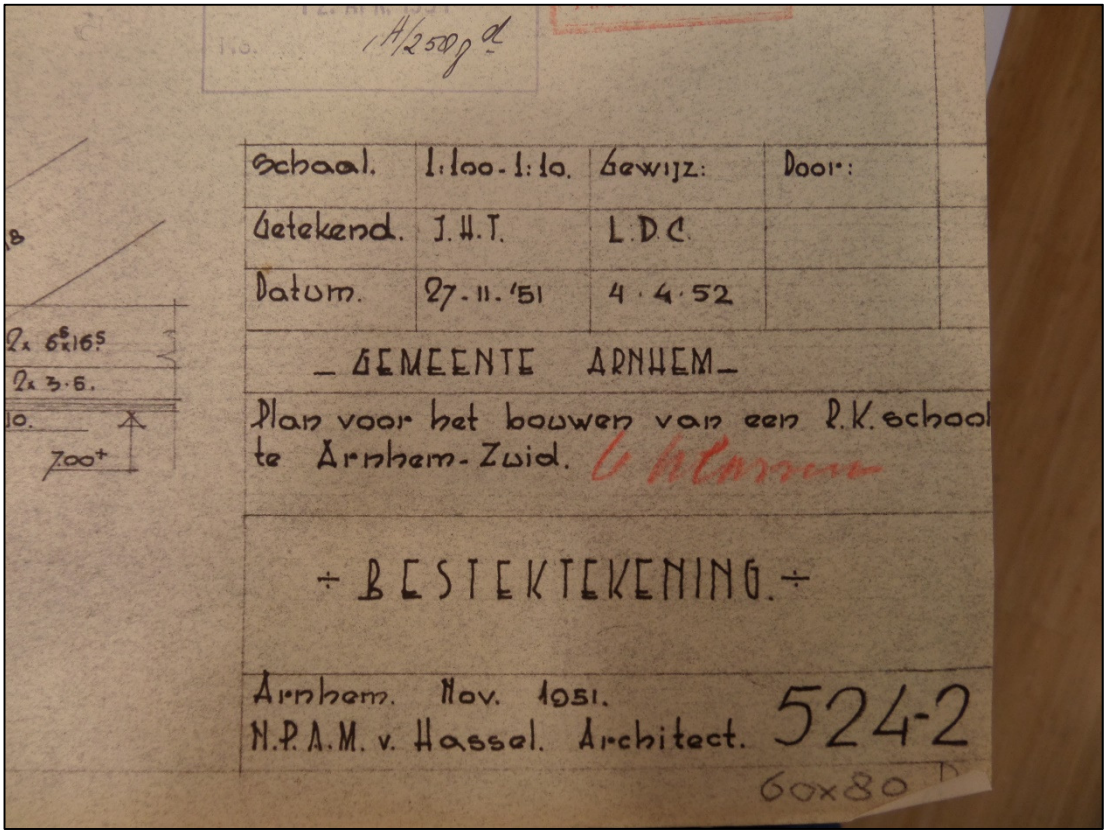
© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

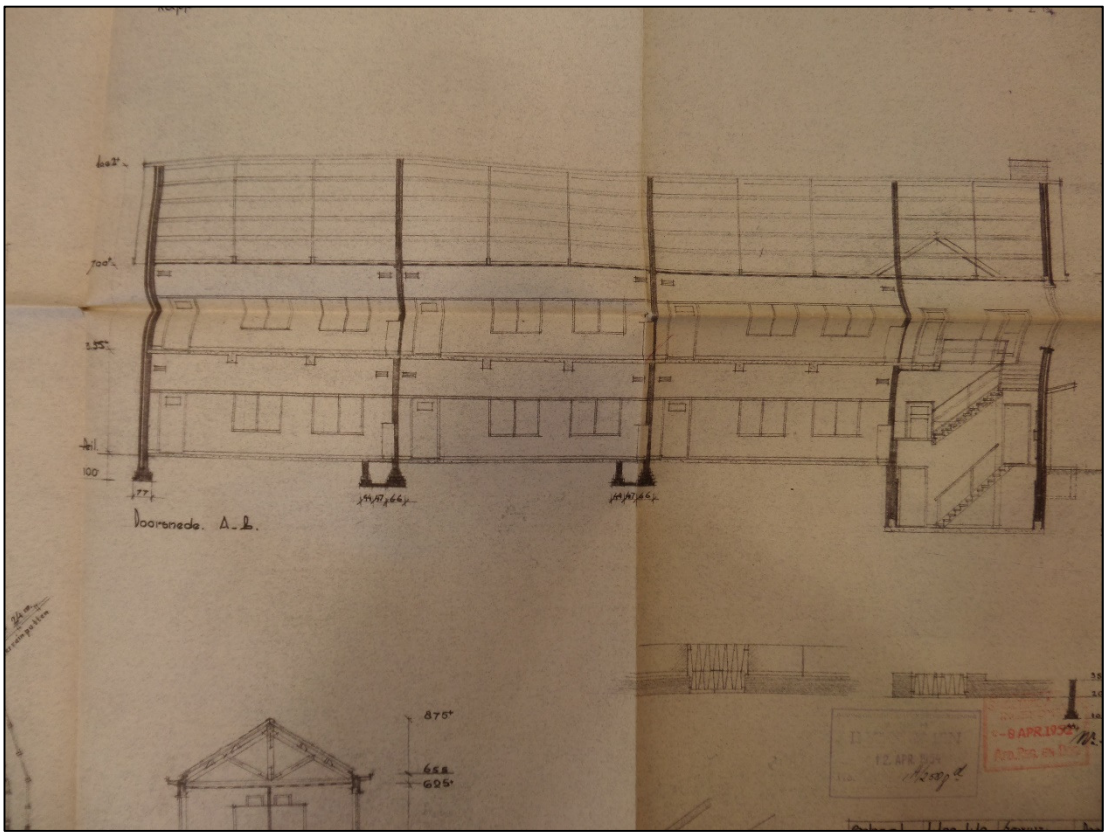
© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

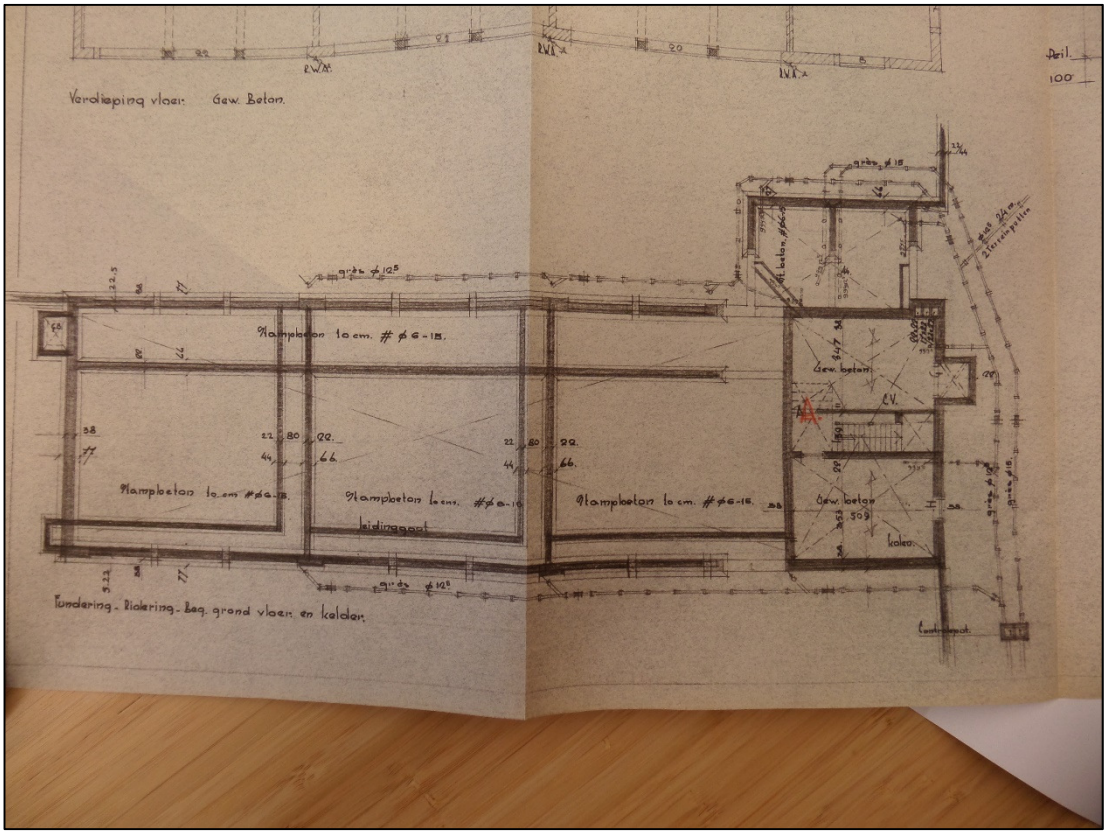
Bijlage 3: Bouwdossieronderzoek

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

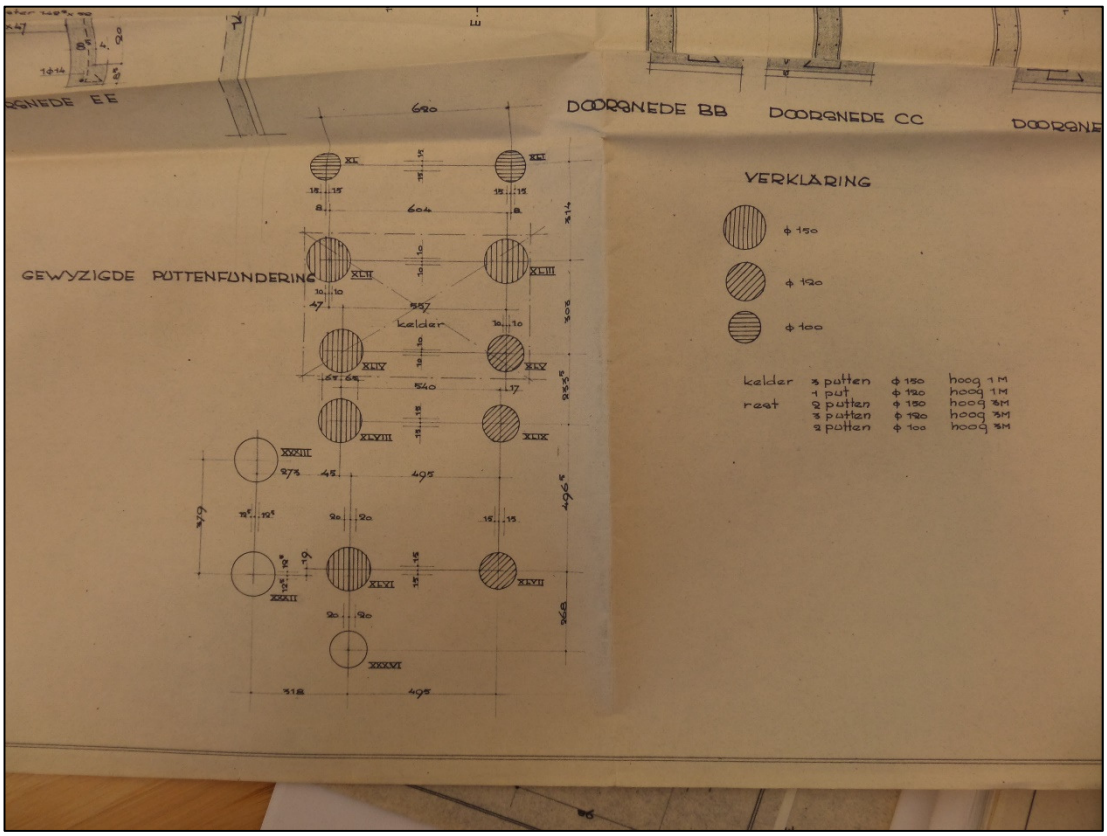
© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

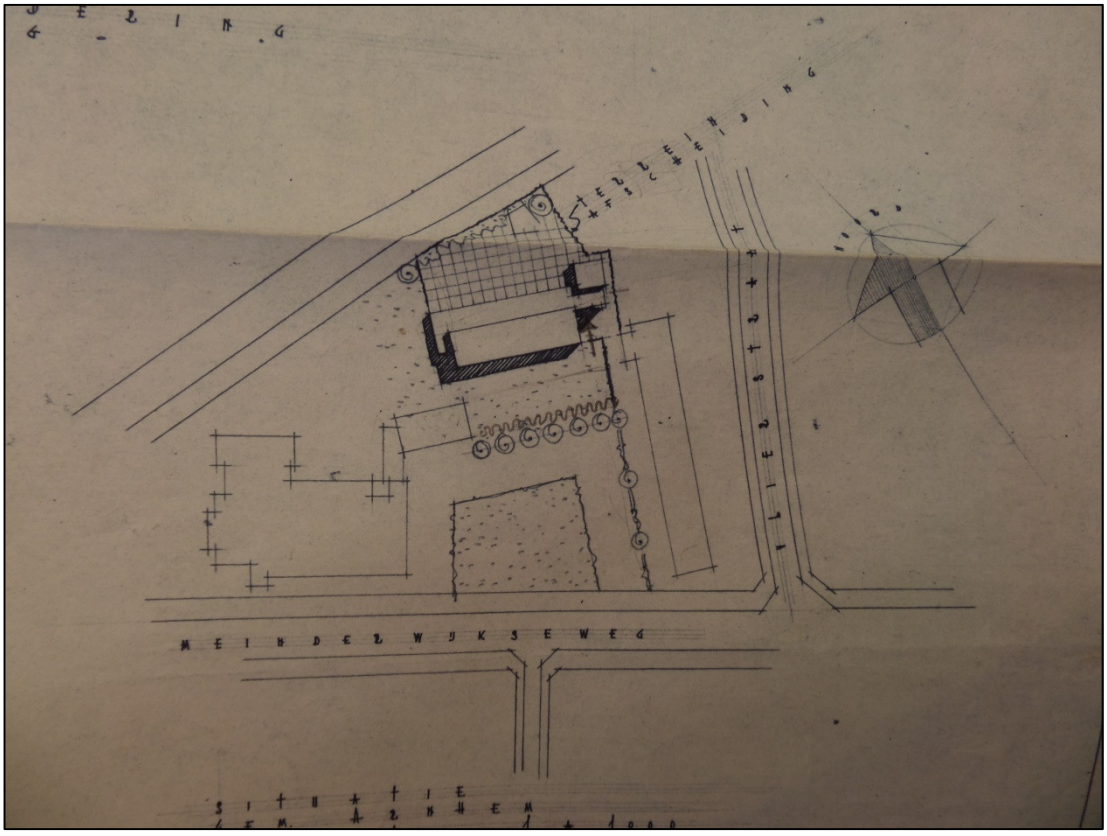

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

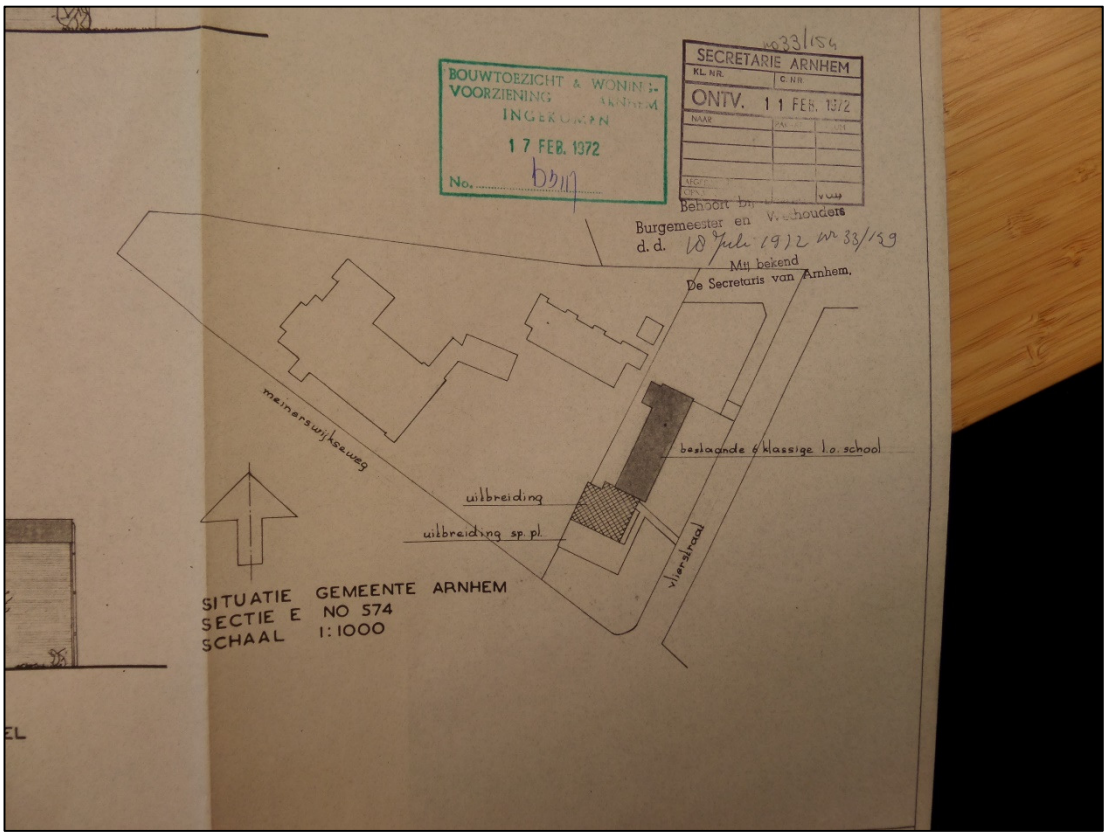
Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

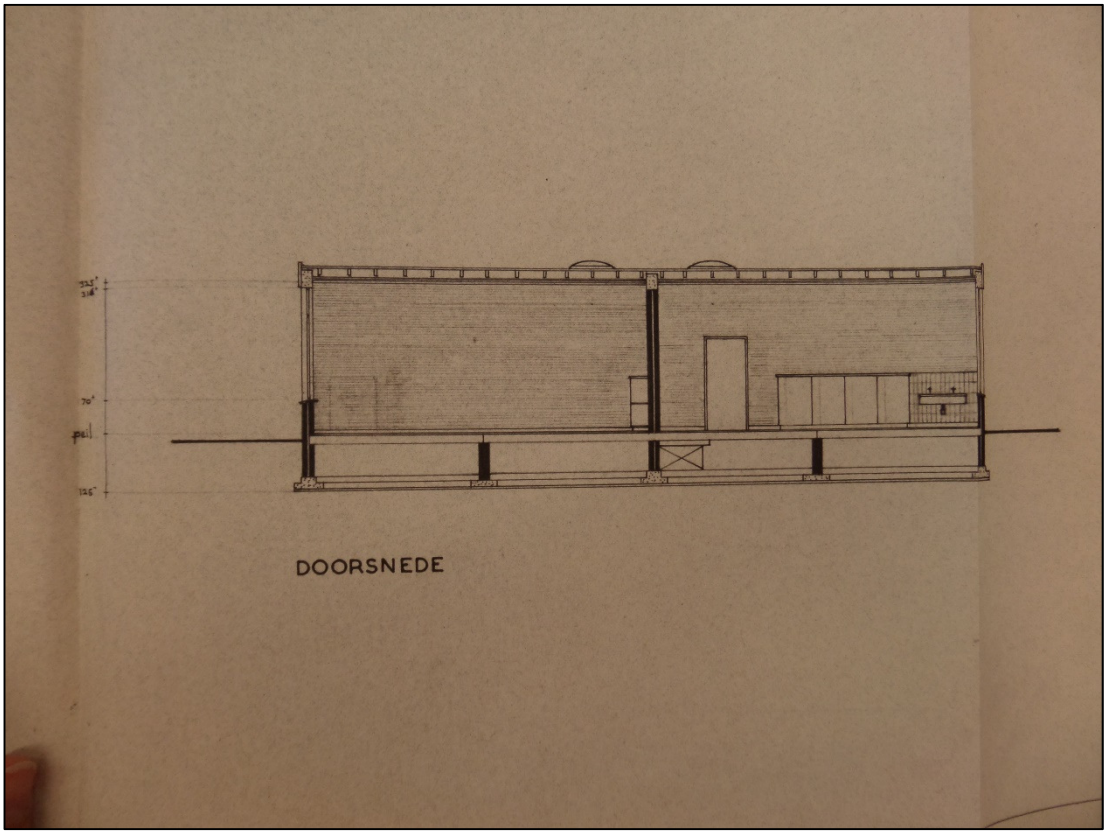

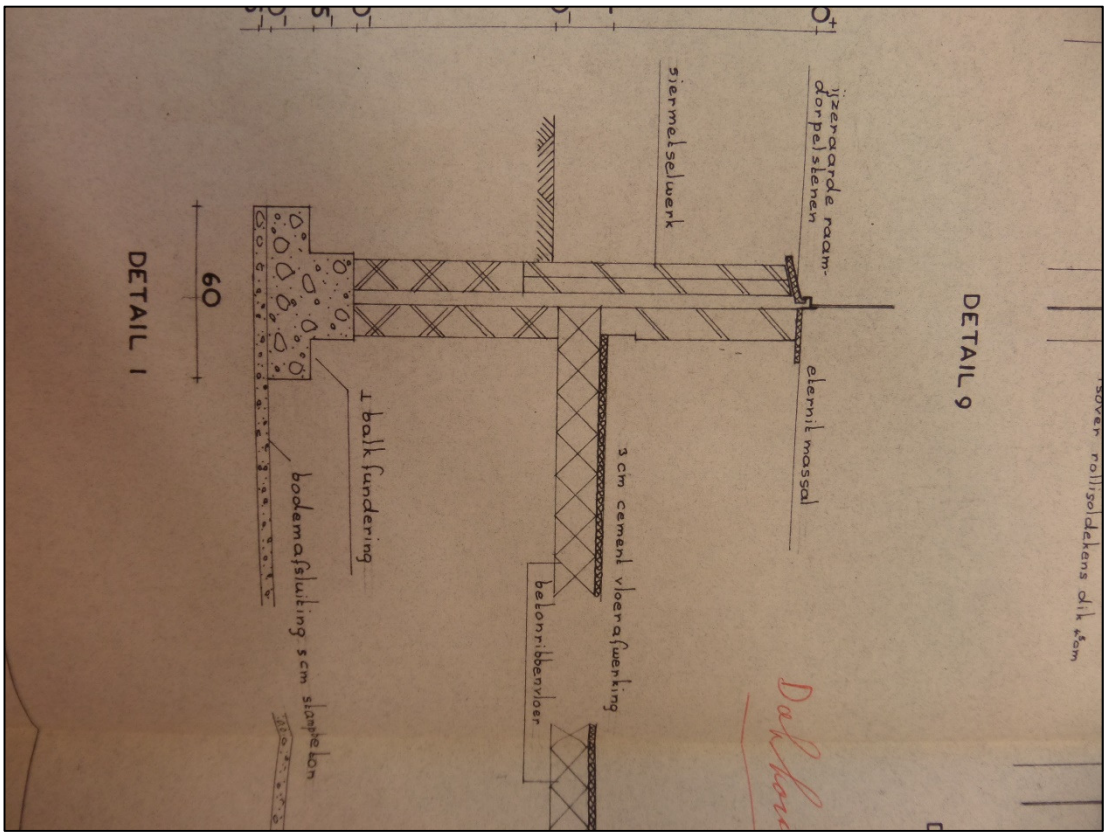
© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

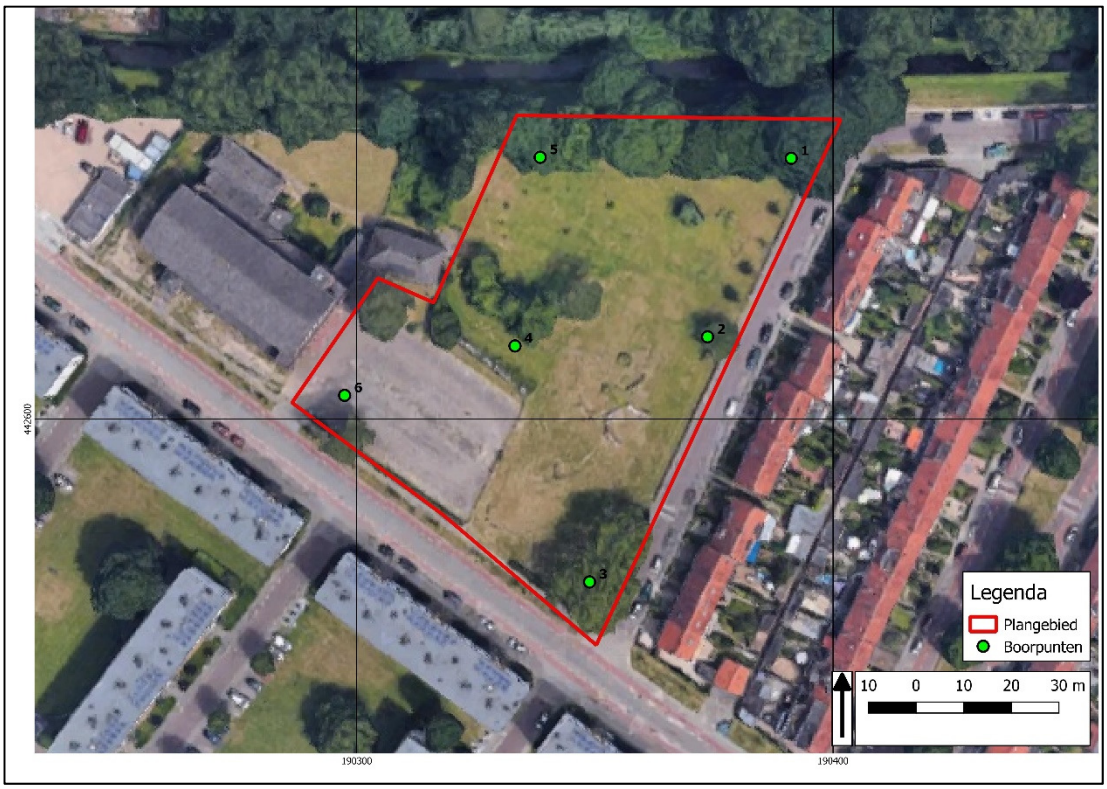

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Bijlage 4: Boorpuntenkaart

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Bijlage 5: Boorlegenda en boorstaten (separaat bijgevoegd)

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

SMART

Boorstatenlegenda

Classificaties volgens de (Lutum+Silt)-Zand-Grind-driehoek

Grind

- Grind, siltig
- Grind, zwak zandig
- Grind, matig zandig
- Grind, sterk zandig
- Grind, uiterst zandig

Grind als toevoeging

- zwak grindig
- matig grindig
- sterk grindig

Classificaties volgens de OS-Lutum-(Silt+Zand)-driehoek

Veen

- Mineraalarm veen
- Veen, zwak kleiig
- Veen, sterk kleiig
- Veen, zwak zandig
- Veen, sterk zandig

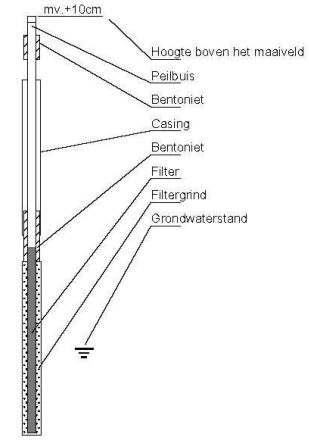
Veen als toevoeging

- zwak humeus
- matig humeus
- sterk humeus

Laagaanduidingen

- Laag zonder dikte (folie, geodoek)
- Proefsleuf (PS)
- Boorgat afgesloten
- ww: 15 l — Hoeveelheid werkwater

Peilbuizen

Classificaties volgens de Lutum-Silt-Zand-driehoek

Klei

- Klei, zwak siltig
- Klei, matig siltig
- Klei, sterk siltig
- Klei, uiterst siltig
- Klei, zwak zandig
- Klei, matig zandig
- Klei, sterk zandig

Zand

- Zand, kleiig
- Zand, zwak siltig
- Zand, matig siltig
- Zand, sterk siltig
- Zand, uiterst siltig

Leem

- Leem, zwak zandig
- Leem, sterk zandig

Bijzondere lagen

- Grind
- Asfalt
- Granulaat
- Slakken
- Tegel
- Bestrating
- Water
- Slib
- Anders

Monsters

- Geroerd grondmonster
- Steekbus

Detectie

Olie/water-reactie

1 = zwak
2 = matig
3 = sterk
4 = uiterst

PID waarden

< 0,2 ppm
0,2 - 1,0 ppm
1,0 – 2,0 ppm
2,0 - 10 ppm
> 10 ppm

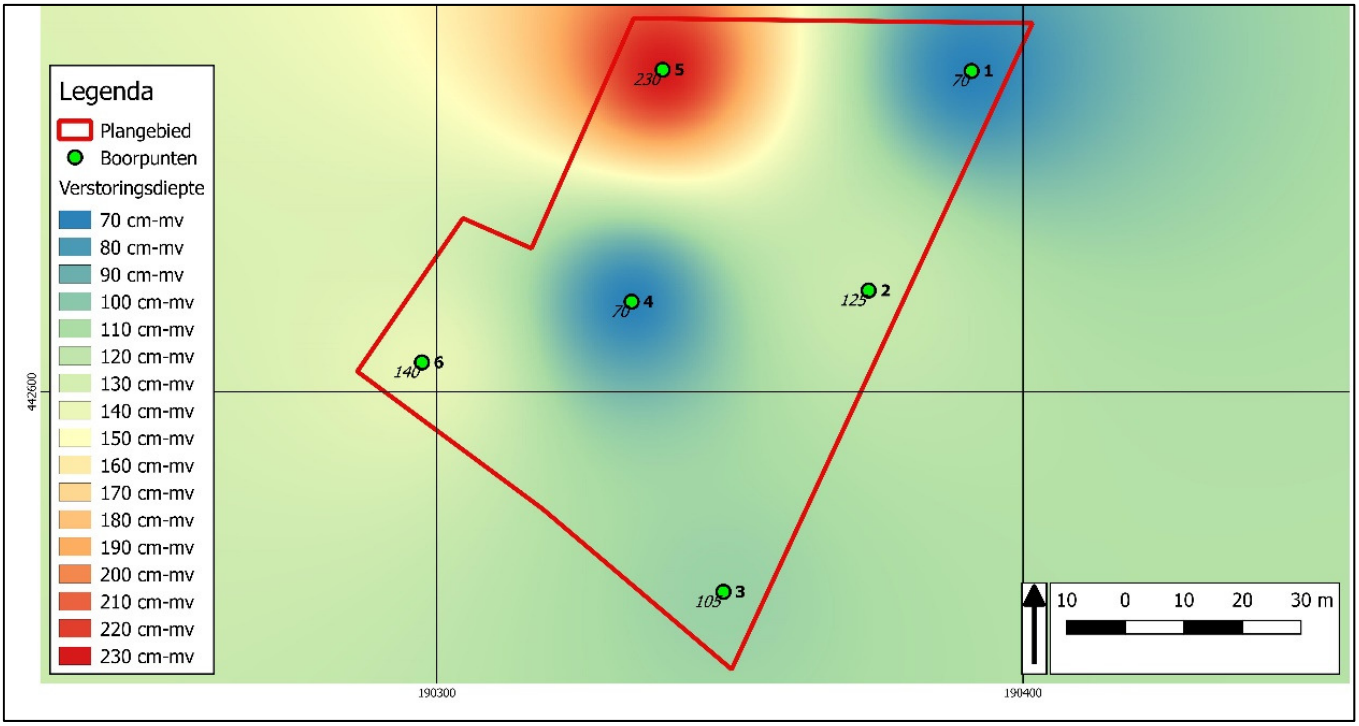
getekend volgens NEN 5104

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Bijlage 6: Verstoringsdieptekaart (in cm-mv)
De verstoringsdiepte komt overeen met de top van de C-horizont

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Project : BO en IVO Plangebied Vlierstraat e.o. Arnhem
Kenmerk : DWS/ALG/HAMA/192184

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Bijlage 7: Coördinaten boorpunten

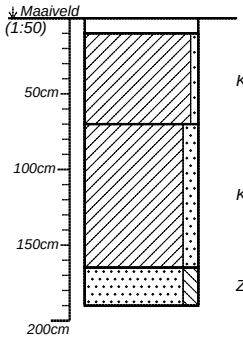
© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Boorpunt	RD-coördinaten
1	190.383 / 442.632
2	190.371 / 442.611
3	190.351 / 442.569
4	190.339 / 442.612
5	190.329 / 442.650
6	190.320 / 442.622

© Hamaland Advies, Ambachtsweg 9b, 7021 BT Zelhem

Boring B1; Coördinaten 190.383 / 442.632 (190cm)

datum: 11-03-2019

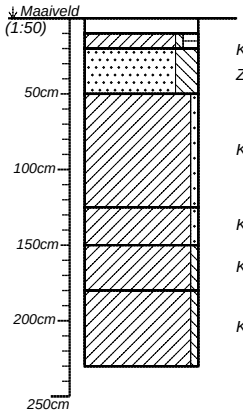

10	Gras. Edelmanboor.		--
	Klei, zwak zandig. Grijs-bruin. Gevlekt. Ap1-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz1*	Puin zwak, slakken zwak.
70			
	Klei, matig zandig. Lichtbruin. Schelpen zwak. Iets roestig. C1-horizont. Laagovergang geleidelijk. Edelmanboor.	*Kz2*	--
165			
	Zand, matig siltig. Grijs. Kalkrijk. C2-horizont. Edelmanboor.	*Zs2*	--
190			

Boormeester: Eric van der Kuijl

Boring B2; Coördinaten 190.371 / 442.611 (230cm)

datum: 11-03-2019

10	Gras.		--
20	Klei, zwak siltig, matig humeus. Bruin. Ap1-horizont. Laagovergang scherp.	*Ks1h2*	Puin zwak.
50	Edelmanboor.	*Zs3*	Puin zwak.
	Zand, sterk siltig. Lichtbruin. Kleiig. Ap2-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.		
	Klei, zwak zandig. Bruin-grijs. Sterk gevlekt. Beton. Steenkoolfragmenten. Kalkrijk. Ap3-horizont. Laagovergang scherp.	*Kz1*	Puin zwak.
125	Edelmanboor.		
	Klei, zwak zandig. Lichtbruin. Iets roestig. Kalkrijk. C1-horizont. Laagovergang geleidelijk. Edelmanboor.	*Kz1*	--
150			
	Klei, zwak siltig. Bruin-donkergrijs. Plantenresten zwak, Schelpen zwak. Vegetatiehorizont. C2-horizont. Laagovergang geleidelijk. Edelmanboor.	*Ks1*	--
180			
	Klei, zwak siltig. Lichtbruin. Iets roestig. Matig gerijpt. C3-horizont. Guts.	*Ks1*	--
230			

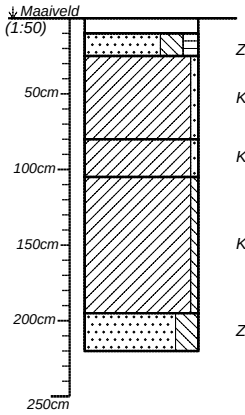
Boormeester: Eric van der Kuijl

projectnummer *192184*	blad *1/3*	locatieadres *Vlierstraat Gelderse Rooslaan, Dijkpark*	
locatie *Vlierstraat e.o.*			
opdrachtgever *Volkshuisvesting Arnhem*		postcode / plaats *Arnhem*	
bureau *Hamaland Advies*		land *Nederland*	

getekend volgens NEN 5104

Boring B3; Coördinaten 190.351 / 442.569 (220cm)

datum: 11-03-2019

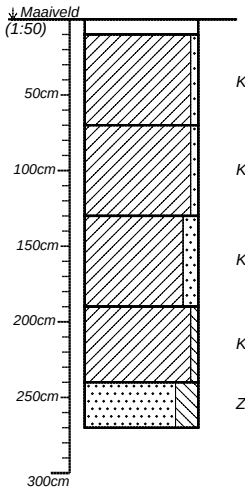

10		Gras. Edelmanboor.	--
25	Zs3h2	Zand, sterk siltig, matig humeus. Bruin. Kleiig. Ap1-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	--
80	Kz1	Klei, zwak zandig. Grijs-lichtbruin. Wortels zwak. Gevlekt. Ap2-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	Puin zwak.
105	Kz1	Klei, zwak zandig. Bruin-grijs. Gevlekt. Steenkoolfragmenten. Ap3-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	Puin sterk, slakken zwak.
195	Ks1	Klei, zwak siltig. Lichtbruin. Schelpen zwak. Sterk roestig. Gerijpt. Kalkrijk. C1-horizont. Laagovergang geleidelijk. Guts.	--
220	Zs3	Zand, sterk siltig. Lichtgrijs. Kalkrijk. C2-horizont. Guts.	--

Boormeester: Eric van der Kuijl

Boring B4; Coördinaten 190.339 / 442.612 (270cm)

datum: 11-03-2019

10		Gras. Edelmanboor.	--
70	Kz1	Klei, zwak zandig. Bruin-grijs. Sterk gevlekt. Ap1-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	Puin matig.
130	Kz1	Klei, zwak zandig. Grijs-lichtbruin. Schelpen zwak. Sterk gerijpt. Mangaanspikkels. Roestbrokjes. Kalkrijk. C1-horizont. Laagovergang geleidelijk. Edelmanboor.	--
190	Kz2	Klei, matig zandig. Lichtbruin. Schelpen zwak. Roestig. Matig gerijpt. Kalkrijk. C2-horizont. Laagovergang geleidelijk. Guts.	--
240	Ks1	Klei, zwak siltig. Grijs-lichtbruin. Schelpen zwak. SLap. Afgewisseld met dunne zandbandjes van 2-5mm dikte. Roestvlekken. Kalkrijk. C3-horizont. Laagovergang geleidelijk. Guts.	--
270	Zs3	Zand, sterk siltig. Grijs. Schelpen zwak. Kalkrijk. C4-horizont. Guts.	--

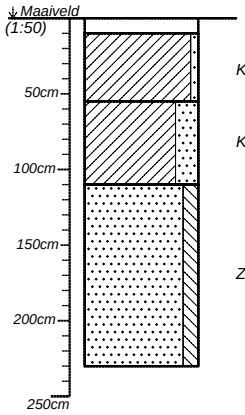
Boormeester: Eric van der Kuijl

projectnummer: *192184*	blad: *2/3*	locatieadres: *Vlierstraat* *Gelderse Rooslaan, Dijkpark*	
locatie: *Vlierstraat e.o.*			
opdrachtgever: *Volkshuisvesting Arnhem*		postcode / plaats: *Arnhem*	
bureau: *Hamaland Advies*		land: *Nederland*	

getekend volgens NEN 5104

Boring B5; Coördinaten 190.329 / 442.650 (230cm)

datum: 11-03-2019

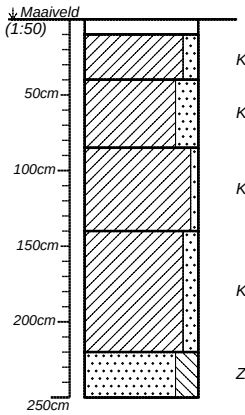

10	Gras. Edelmanboor.		--
	Klei, zwak zandig. Grijs-bruin. Gevlekt. Ap1-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz1*	Puin matig.
55			
	Klei, sterk zandig. Bruin-grijs. Sterk gevlekt. Roestig. Kleibrokken. Steenkoolfragmenten. Ap2-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz3*	--
110			
	Zand, matig siltig. Grijs. Piepschuimballetjes. Roestvlekken. Ap3-horizont. Edelmanboor.	*Zs2*	--
230			

Boormeester: Eric van der Kuijl

Boring B6; Coördinaten 190.320 / 442.622 (250cm)

datum: 11-03-2019

10	Gras. Edelmanboor.		--
	Klei, matig zandig. Bruin-grijs. Gevlekt. Ap1-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz2*	Puin zwak.
40			
	Klei, sterk zandig. Grijs-lichtbruin. Gevlekt. Ap2-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz3*	--
85			
	Klei, zwak zandig. Bruin-grijs. Schelpen zwak. Gevlekt. Gerijpt. Roestbrokken. Ap3-horizont. Laagovergang scherp. Edelmanboor.	*Kz1*	Puin zwak.
140			
	Klei, matig zandig. Lichtbruin. Schelpen zwak. Matig gerijpt. Kalkrijk. C1-horizont. Laagovergang geleidelijk. Guts.	*Kz2*	--
220			
	Zand, sterk siltig. Grijs. Schelpen zwak. Kalkrijk. C2-horizont. Guts.	*Zs3*	--
250			

Boormeester: Eric van der Kuijl

projectnummer *192184*	blad *3/3*	locatieadres *Vlierstraat* *Gelderse Rooslaan, Dijkpark*	
locatie *Vlierstraat e.o.*			
opdrachtgever *Volkshuisvesting Arnhem*		postcode / plaats *Arnhem*	
bureau *Hamaland Advies*		land *Nederland*	

getekend volgens NEN 5104

INGEKOMEN 29 JAN. 2020

Namens de bewoners aan de Vlierstraat
Vlierstraat,
6841 AT Arnhem

Gemeente Arnhem,
postbus 9029,
6800 EL Arnhem

Betreft: zienswijze bestemmingsplan Malburgen – Vlierstraat
Plan- identificatienummer NL.IMRO.0202.961-0201

Arnhem, Januari 2020

Geachte college van burgemeester en wethouders,

Middels dit schrijven dienen wij een zienswijze in op het voorgenomen bestemmingsplan voor de woningbouw aan de Vlierstraat te Arnhem in Malburgen-West. Wij hebben de afgelopen anderhalf jaar actief meegedacht, en daar waar wij het nodig achten een kritische noot laten horen. Ondanks de geboden participatie hebben wij een aantal punten waarop wij een zienswijze willen indienen. Hieronder wordt puntsgewijs onze zienswijze beschreven en wat wij hierin van u verwachten.

1. Zorg over toename van parkeerdruk nabij de Vlierstraat.

In de huidige situatie zijn er voldoende parkeervakken in de wijk. Wij verwachten echter dat met de nieuwe woningen er meer problemen met parkeren zullen ontstaan, mede omdat de afmetingen van de parkeervakken voor langsparkeren in de Vlierstraat niet overeenkomen met de normen uit het CROW handboek parkeren. In het bestemmingsplan is afgeweken van de CROW standaard van 6 meter met langsparkeervakken van 5,5 meter. Onze ervaring met langsparkeren leert dat bij te krappe parkeervakken nog weleens dubbel geparkeerd wordt. Hierdoor zal de werkelijke beschikbare hoeveelheid parkeervakken minder zijn dan de norm van 1,5 per woning. Met als gevolg dat de parkeerdruk enorm zal toenemen in de vlierstraat.

De verschillende afdelingen van de gemeente hebben in de ontwerpfase de eis van 6 meter voor langsparkeren meegegeven. Deze eis is nogmaals in de reactie op het definitief stedenbouwkundig plan genoemd. Citaat uit het plan: *De langsparkeervakken moeten 6 meter lang zijn i.p.v. 5.5 meter. Geen parkeerplek aanleggen bij het pad/doorsteek door de groenstrook aan de noordkant van de Vlierstraat.* Er ontbreekt een onderbouwing op de afwijking van de ontwerpeis van 6 meter. Deze afwijking op de ontwerpeis laat zien het aantal woningen met een goede parkeervoorziening hier wellicht niet passend zijn.

Wij verzoeken u om het plan aan te passen aan de voorgestelde parkeernormen in het CROW handboek parkeren en hierbij de geplande groenstrook in tact te houden. Als het plan niet wordt aangepast op dit punt vragen we u te motiveren waarom het bestemmingsplan op dit punt zal afwijken van de parkeernormen en de eisen van de gemeente.

2. Zorg over leefbaarheid, verkeersdrukte en parkeerdruk in de gehele wijk Malburgen-West

Naast de parkeerdruk in de directe omgeving van de Vlierstraat, hebben wij zorgen over de leefbaarheid van de gehele wijk vanwege de toename aan verkeersbewegingen en parkeerdruk. Wij zien dat de verkeersbewegingen en parkeerdruk flink zijn toegenomen met de recent gerealiseerde woningen en appartementen aan de dijk en de nieuwe A. Dit is vooral zichtbaar op de Gelderse Rooslaan en de Dovenetellaan.

Er staan in Malburgen-West en op de Stadsblokken – Meinerswijk nog verschillende woningbouwlocaties gepland. De populatie in de wijk zal dus flink groeien, wat doet dit met de leefbaarheid door verslechtering van de luchtkwaliteit en de verkeersoverlast in onze wijk, de verkeersbewegingen op de Gelderse Rooslaan en de parkeerdruk in de wijk? Wij ontvangen graag een reactie van de gemeente hoe zij omgaan met onze zorg om Malburgen West leefbaar te houden voor iedereen.

3. De gronden van de kerk en parochiehuis integraal betrekken bij de planontwikkeling.

Vanaf het begin van de planvorming is de suggestie gewekt dat er sprake is van een integrale planvorming van de gronden van de kerk, de parochie en de school. Bij de presentatie van het huidige plan: 'het definitief ontwerp inrichtingsplan Vlierstraat Arnhem', blijkt echter dat de gronden van de kerk en parochiehuis geen onderdeel zijn van het plangebied, terwijl het ensemble kerk en de parochiewoning op een prominente plek aan de Gelderse Rooslaan liggen.

In het bestemmingsplan bij punt 9.A en 9.7 staat: Citaat: *Het nieuw te realiseren parkeerterrein aan de west zijde van de kerk zal worden uitgevoerd in halfverharding. Een bergingsopgave voor dit nieuwe parkeerterrein is hierdoor niet van toepassing.*

Tijdens de eerste overleggen is ons uitgelegd, dat het creëren van een plein, omgeven door de kerk, de parochiewoning en de nieuwe woningen de ruimtelijke kwaliteit versterkt van de wijk. In dit uitgangspunt kunnen wij ons helemaal vinden. Doordat gronden ten zuiden en ten westen van de kerk en ten oosten van het parochiehuis geen onderdeel zijn van het plangebied, zoals weergegeven in het bestemmingsplan, trekken wij de haalbaarheid van de door u gepresenteerde ruimtelijke kwaliteit tijdens eerdere bijeenkomsten in twijfel. Ons inziens kan alleen met het integraal aanpakken van de eigendommen van de kerk (ten zuiden en ten westen van de kerk) met de ruimtelijke inrichting van de woningen (bestrating en beplanting) worden voldaan aan een goede ruimtelijke kwaliteit van dit bestemmingsplan.

We gaan er vanuit dat wordt voorzien in een doorlopende bestratingsplan en erfscheiding en een nieuw parkeerterrein ten westen van de kerk, zoals in het stedenbouwkundig plan beschreven. Als aan dit punt niet kan worden voldoen verwachten wij hierover uitleg en onderbouwing.

4. Beperkte groenstrook van 4 meter in de Vlierstraat

Wij zijn ontevreden over de hoeveelheid groen in de Vlierstraat. Ons groene uitzicht is teruggebracht naar een groenstrook van een schamele 4 meter, met daarvoor nog 2 rijen geparkeerde auto's. Arnhem presenteert zich als groene stad, daarnaast is Malburgen West een wijk die bekend staat om zijn groene en dorpse gevoel, maar waarbij men toch dichtbij de stad kan wonen. De met veel groen opgebouwde wijk leent zich uitermate goed om mogelijkheden als gezamenlijk ontplooien van

moestuinen en ontmoeten te creëren. Beide voorbeelden werden ook al in de Vlierstraat gedaan, maar zal niet meer mogelijk zijn door de beperkte groenstrook. Waarom de keus om zoveel mogelijk huizen per vierkante meter i.p.v. kwaliteit, leefbaarheid en een onderscheidende wijk te creëren voor onze stad?

5. Waarom heeft de gemeenteraad besloten om geen MER-rapportage op te stellen

In de aankondiging van het bestemmingsplan staat dat er geen milieueffectrapport wordt opgemaakt. Wij zien graag een onderbouwing van dit besluit. Aangezien er in Malburgen West meer bouwplannen zijn, verwachten wij dat effecten van deze bouwplannen elkaar versterken.

Wij verwachten grote effecten door alle bouwplannen te samen op de leefbaarheid door de toename van verkeer. Dit zorgt voor praktische problemen, zoals verslechtering van de bereikbaarheid en verkeersoverlast. Daarnaast maken wij ons zorgen over een significante verslechtering van de toch al slechte luchtkwaliteit in Malburgen-West.

Graag zien wij een onderzoek naar de consequenties en impact van alle bouwplannen in Malburgen West en omgeving in relatie met elkaar, maar ook afzonderlijk en wat de effecten zijn na de realisatie van alle bouwplannen, zowel in Malburgen West als Stadsblokken – Meinerswijk.

6. Reactie op de mail van 21 november 2019

We hebben geen reactie ontvangen op onze e-mail van 21 november 2019 aan Volkshuisvesting (Roelie van der Weide) en de Gemeente (Marieke Piekema) Wij verwachten de eerste week van februari 2020 een reactie op onze e-mail van zowel mevrouw Piekema als van mevrouw van der Weide. Een afschrift van deze mail is bijgevoegd in de bijlage.

[redacted]

Met vriendelijke groet,

[redacted]

2020-1001366v

Bijlage 1:

Afschrift van email verstuurd op 21 november 2019 naar Roelie van der Weide en Marieke Piekema

Beste Roelie en Marieke,

Hartelijk dank voor de geboden participatie in de planvorming van de vlierstraat. wij zijn tevreden over de geboden kans om mee te denken. Wel hebben we nog een aantal opmerkingen gemaakt tijdens de bijeenkomst vorige week dinsdag 12 november. Zoals toegezegd, hierbij nog een reactie per mail:

Betrekken van de gronden van de kerk en parochiehuis bij de planontwikkeling.
Vanaf het begin van de planvorming is de suggestie gewekt dat er sprake zou zijn van een integrale planvorming van de gronden van de kerk, de parochie en de school. Bij de presentatie van het huidige plan: 'het definitief ontwerp inrichtingsplan Vlierstraat Arnhem, blijkt dat de gronden van de kerk en parochiehuis geen onderdeel zijn van het plangebied.

Nu weten wij niet wat er op de achtergrond speelt, maar de duiding van het huidige plangebied lijkt ons een gemiste kans. Het ensemble kerk en de parochiewoning liggen op een prominente plek aan de Gelderse rooslaan. Tijdens de eerste overleggen is ons uitgelegd, dat het creëren van een plein, omgeven door de kerk, de parochiewoning en de nieuwe woningen de ruimtelijke kwaliteit versterkt van de wijk. In dit uitgangspunt kunnen wij ons dan ook helemaal vinden. Wij maken ons daarom ook zorgen over de haalbaarheid van de door jullie gepresenteerde ruimtelijke kwaliteit tijdens eerdere bijeenkomsten.
Door de eigendommen van de kerk niet integraal op te pakken met de ruimtelijke inrichting van de nieuwe woningen (bestrating en beplanting) wordt wat ons betreft de boot gemist. Wij pleiten er voor om in ieder geval de bestrating en de eventuele hekjes bij de kerk en de parochiewoning mee te nemen, maar wij zouden ook graag zien dat het gehele terrein van de kerk, in het kader van werk met werk maken wordt opgepakt. Het nieuwe parkeerterrein achter de kerk staat nu ingetekend als een groen parkeerterrein, maar gaat dat mogelijk dus niet worden. Pak dit ook op en probeer hier met een paar bankjes een fijne verblijfslocatie voor de wijk te maken.

Appartementen in de parochiewoning
We vinden het jammer dat een maatschappelijke functie in de parochiewoning niet is gelukt. Wij snappen dat jullie moeten balanceren als een koordanseres tussen alle spelregels voor woningbouwverenigingen. Wij zijn echter verbaasd over de suggestie die tijdens de bijeenkomst werd gewekt over het falen van deze maatschappelijke functie door de beperkte betrokkenheid van wijkbewoners. Wij hopen dat jullie een passende eigenaar kunnen vinden voor de parochiewoning.

Erfafscheiding
Bij de woningen aan de vlierstraat heeft André twee type erfafscheidingen gegeven. Onze voorkeur gaat uit naar de erfafscheiding in de vorm van een muurtje met gebakken stenen (of in ieder geval van het zelfde type als de nieuwe woningen).

Parkeren en woonopgave van 23 woningen
Gedurende de gehele planvorming hebben we het dubbelzijdig langsparkeren in de vlierstraat ter discussie gesteld. wij zijn nog steeds niet tevreden met langsparkeren. Zeker nu er uitgegaan is kortere langsparkeerstroken van 5,5 meter in plaats van de standaard lengte van 6 meter. Het zal een propperig en vol beeld aan onze straat geven. Wij willen in dit kader nogmaals de woonopgave van 23 woningen ter discussie stellen. Wellicht is er een andere oplossing mogelijk door het aantal woningen te verminderen en parkeren op eigen terrein te verplichten en een groter parkeerplein in te richten. Ook denken wij dat er nog enkele parkeerplekken af kunnen, nu in de parochiewoning geen appartementen komen. Onze mening blijft hierin, ondanks het eerdere mailcontact van Anne-Marie met jullie, ongewijzigd. Naar onze mening is hier nog niet alles aan gedaan.

Groen (beplantingen en bomen)
In het rapport wordt een berekening gemaakt voor de afname in groen. de uiteindelijke conclusie is, vergeleken met de situatie van 10 jaar geleden (met school), dat er slechts 470 m2 minder groen komt door het huidige plan. Ook voor het verdwijnen van bomen is er een zelfde soort conclusie getrokken, waarbij gebimbamd wordt over bomen wel of niet op eigen terrein. Voor ons komt het over als goochelen met getallen, zeker doordat er voor de watertoets andere uitgangspunten gelden. Tevens lijkt er ook niet echt iets met de conclusie gedaan te worden. Waarom wordt deze berekening gemaakt? Zijn er gevolgen? Moet er bijvoorbeeld elders groen worden gecompenseerd? Moeten er elders bomen worden geplant?

Riolering
Verder vragen wij ons af waarom het huidige DWA-stelsel de uitbreiding aan kan. Is bij vervanging van de huidige riolering al uitgegaan van toekomstige woningbouw? Voor ons lijkt het er niet op. De bestaande leiding heeft immers een kleinere diameter (200 mm) dan de nieuwe leidingen (250 mm).
Ook willen wij jullie erop wijzen dat de bestaande woningen van Vlierstraat vaak nog een open put in het riool hebben. Hierdoor kan er meer zand en dergelijke meestromen. Bij de aansluiting van het nieuwe riool lijkt het ons minimaal wenselijk om het bestaande riool te reinigen voordat het nieuwe riool wordt aangesloten. Ten slotte willen wij nog wijzen op het risico van vieze luchten bij te weinig doorspoeling in de nieuwe woningen. Hier hebben onze woningen soms ook last van.

We zijn verder zeer te spreken over de beplantingskeuze, de speeltoestellen en de voorzieningen voor de fauna.
Graag wil Annemarie Bakker nog de profielen van de straat willen zien. Zij moest helaas eerder weg vanwege de oppas. Is dit nog mogelijk voor de informatieavond?

Met vriendelijke groet, namens de vlierstraat,

[redacted]

INGEKOMEN 29 JAN. 2020

Gemeente Arnhem
postbus 9029
6800 EL ARNHEM

N11CC #X900X0X#00#0000#

INGEKOMEN - 3 MAART 2020

Namens de bewoners aan de Vlierstraat

[redacted]

2020-1003093g

gemeente Arnhem,
postbus 9029,
6800 EL Arnhem.

Betreft: nazenden handtekeningenlijst voor zienswijze bestemmingsplan Malburgen – Vlierstraat
Plan- identificatienummer NL.IMRO.0202.961-0201 (zaaknummer: 421644)

Arnhem, 1 maart 2020

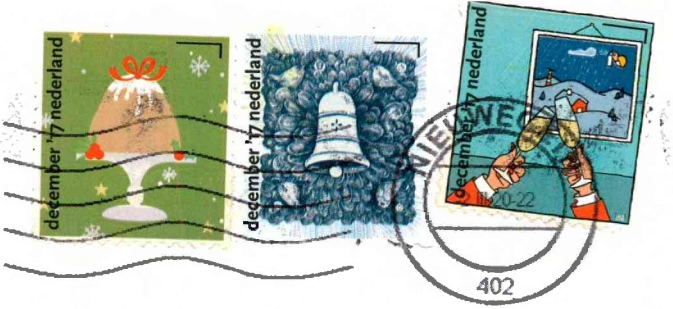
Geachte college van burgemeester en wethouders,

Hierbij sturen wij naar aanleiding van de mail van de heer Elshof (Pim), dd vrijdag 21 februari jl., een handtekeningenlijst. Op deze handtekeningenlijst staan de gegevens van alle bewoners die zich namens ons laten vertegenwoordigden.

[redacted]

~~1/7~~ bijlage handtekeningenlijst.

[redacted]

Gemeente Arnhem
postbus 9029
6800 EL ARNHEM

N11CC #X900X0X#00#0000#

NX3CC #X900X0X#00#0000#

plannr. NL.IMRO.0202.g61-0201
zaaknr. 42/644

2020-1003094s

Lijst van bewoners Vlierstraat

Ik ondergetekende wordt in verband met de nieuwbouw van woningen aan de Vlierstraat vertegenwoordigt door [redacted]

Nr.	Voor- en achternaam	Adres	Handtekening
1	[redacted]	Vlierstraat 25	
2		Vlierstr 35	
3		Vlierstr. 33	
4		Vlierstraat 21	
5		Vlierstr 29	
6		Vlierstr 27	
7		Vlierstr. 19	
8		Vlierstr. 19	
9		Vlierstr 15	
10		Vlierstraat 13	
11		Vlierstraat 7	
12		Vlierstraat 3	
13		Vlerstr 3	
14		Vlierstraat 1	
15		Vlierstraat 1	
16		Vlierstraat 9	
17		Vlierstraat 23	
18		Utrechtstraat 5	
19		Vlierstraat 17	

1 maart 2020

BEHANDELRESULTAAT

Raadsvoorstel, meningsvormende (2) bijeenkomst 13 mei 2020

Vaststellen: 'Eerste wijziging legesverordening 2020 (duurzaamheidsmaatregelen)

Zaaknummer:	375380
Portefeuillehouder:	C. Bouwkamp

Resultaat van bespreking:

Aanwezig
De raadsleden/fractievolgers Manders (AC), Greving (PvdA), Pape (VVD), Simonis (GL), Venhoek (D66), Zijlstra (ChristenUnie) en van Dillen (CDA).
De fracties van de SP, PVV, DENK/Verenigd Arnhem, Partij voor de Dieren en de Arnhemse Ouderenpartij waren niet bij de beraadslagingen aanwezig.

Bespreking
Besproken is het aangekondigde (concept-) amendement (20A33) "Grijs voor groen ' van de fractie van D66. Op basis van de bespreking is het mogelijk dat het concept-amendement wellicht nog gewijzigd gaat worden.

Toezeggingen
Er zijn geen toezeggingen gedaan door de wethouder.

Conclusie
De voorzitter stelt met instemming van de raadskamer vast dat het onderwerp kan worden doorgeleid naar de besluitvorming.

De raadsadviseur,

K. Vons

De voorzitter,

J. van der Loo

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 375380

Onderwerp: Eerste wijziging legesverordening 2020 (duurzaamheidsmaatregelen)

Voorstel

1. De eerste wijziging legesverordening 2020 vast te stellen conform bijlage.
2. De vermindering van de leges voor duurzaamheidsmaatregelen voor een periode van 5 jaar te hanteren.

Inleiding

Het programma New Energy made in Arnhem heeft als ambitie meer energie besparen en duurzame energieopwekking in de stad. Door het verminderen van legeskosten voor duurzaamheidsmaatregelen laten we zien dat we dit serieus nemen. We hebben de mogelijkheden hiervoor onderzocht en doen hierbij een voorstel voor de vermindering van legeskosten. Hiermee is ook invulling gegeven aan toezegging 18M81.

Beoogd effect

Bijdragen aan het bereiken van 55% CO2-reductie in 2030 ten opzichte van 1990.

Argumenten

1.1 Vermindering van de leges verlaagt de drempel bij particulieren, bedrijven en instellingen voor het besparen en opwekken van duurzame energie.

Bij partners, andere gemeenten en de VNG is geïnventariseerd welke belemmeringen er zijn in de regelgeving (leges) die maken dat particulieren/bedrijven niet of minder snel investeren in duurzaamheidsmaatregelen. Het toepassen van duurzaamheidsmaatregelen leidt vaak tot hogere bouw- en aanlegkosten, waardoor de leges kostenverhogend werken en een drempel vormen om tot duurzaamheidsmaatregelen over te gaan.
Dit heeft geleid tot bijgevoegde wijziging van de legesverordening (bijlage) waarin voor de volgende duurzaamheidsmaatregelen voorstellen zijn gedaan voor gehele of gedeeltelijke vrijstelling van leges:

a. Bestaande woningen isoleren
b. Renovatie tot nul-op-de-meter-woning
c. Aanbrengen van een groen dak
d. Buitenunit voor een warmtepomp
e. Plaatsing zonnecollectoren voor zonneboiler
f. Plaatsen van zonnepanelen op daken of aan gevels

GEMEENTE Arnhem

g. Plaatsen van zonnepanelen op monumenten en beschermde stadsgezichten
h. Bouw van zelfstandige, grondgebonden zonnepanelen, met meervoudig ruimtegebruik
i. Bouw van windturbine(s)

Ad a t/m g:
Voorgesteld wordt om 100% korting te verlenen op de leges van een omgevingsvergunning voor de bouw- of aanlegactiviteit voor de duurzaamheidsmaatregelen a t/m g. Bij monumenten en beschermde stadsgezichten gelden voorwaarden voor de plaatsing van zonnepanelen uit het zicht vanuit de openbare ruimte, om het monumentale karakter van het gebouw te borgen.

Ad h:
Bij grondgebonden zonnepanelen (zonnevelden) wordt onderscheid gemaakt in:
- Kleine veldsystemen (tot een maximum van 15 kWp) op eigen terrein en voor eigen gebruik bij particulieren of bedrijven. Deze worden geplaatst bij particulieren, bedrijven of instellingen die vanwege schaduw of bijvoorbeeld een niet geschikt dak redelijkerwijs geen zonne-energiesystemen op het dak kunnen plaatsen. Hiervoor wordt 50% korting verleend. Vanaf 15 kWp kan een rijkssubsidie (SDE+) worden aangevraagd, daarboven wordt het als een groot (veld)systeem beschouwd.
- Grote veldsystemen (vanaf 15 kWp): hiervoor wordt 50% korting op de legeskosten van de omgevingsvergunning verleend, indien sprake is van meervoudig ruimtegebruik, en dit is exclusief eventuele leges voor de aanpassing bestemmingsplan.

Ad i:
Bij windturbines wordt een korting van 50% verleend op de legeskosten van de omgevingsvergunning. Dit is exclusief de leges op eventuele aanpassing van het bestemmingsplan.

2.1 Na vijf jaar wordt bekeken of deze stimulering nog nodig is.

Op dit moment is het verlagen van de leges een belangrijke factor om duurzaamheidsmaatregelen met vergunningplicht te stimuleren. Na vijf jaar zal worden geëvalueerd en bekeken of een dergelijke stimulering nog steeds effectief is.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Het risico bestaat dat er weinig grote en veel kleine duurzame energieprojecten gerealiseerd worden waardoor de legesinkomsten per saldo kunnen afnemen.

Bij dit voorstel tot wijziging van de legesverordening wordt er vanuit gegaan dat de korting op de leges per saldo niet zal leiden tot een daling van de legesinkomsten. De verleende korting wordt naar verwachting gecompenseerd door extra legesinkomsten uit met name grotere duurzame energieprojecten waarmee tot op heden nog geen rekening werd gehouden. Als het aantal van dergelijke projecten achterblijft bij de verwachting, bestaat het risico dat de legesinkomsten per saldo dalen.
Binnen de reguliere planning- en controlcyclus worden de totale legesinkomsten en de daarmee samenhangende kosten (m.n. kosten van de ODRA) gemonitord. De uitkomsten van de monitoring worden gewogen en zo nodig verwerkt in de volgende verordening, waarbij de uitgaven de inkomsten niet overstijgen.

Financiën

De totale legesinkomsten zullen - ondanks de voorgestelde kortingen - naar verwachting gelijk blijven. Duurzaamheidsmaatregelen zijn namelijk voor een deel nieuwe maatregelen die zullen leiden tot extra legesinkomsten waarmee tot op heden nog geen rekening werd gehouden. Deze extra legesinkomsten compenseren naar verwachting de gederfde legesinkomsten door de verleende kortingen.
Ook de kosten die worden gemaakt voor het verstrekken van vergunningen van duurzaamheidsprojecten zoals windmolenparken en zonnevelden zijn nog niet geraamd. De legesinkomsten op deze projecten zullen echter, ook na verlening van de korting, naar verwachting de daarvoor te maken kosten dekken.

Uitvoering

De wijzigingen van de legesverordening en de wijze waarop een aanvrager voor vermindering van de leges in aanmerking komt zijn getoetst op uitvoerbaarheid met de ODRA.
Met de ODRA worden voor de ingangsdatum van de wijziging legesverordening werkafspraken gemaakt over o.a.:

- Het uitvoeren van controles door de ODRA voor de duurzaamheidsmaatregelen.
- Het verlenen van uitstel van betaling van leges bij grote energie opwekprojecten.
- Het registreren van het aantal aanvragen voor duurzaamheidsprojecten.

Als bij een groot energie opwekproject uitstel van betaling van leges is verleend en het project niet doorgaat (bijvoorbeeld door een uitspraak van de Raad van State) zal een bedrag aan leges in rekening worden gebracht dat dekkend is voor de door de ODRA gemaakte kosten.

Communicatie

Na in werking treden van de wijziging van de legesverordening wordt de pers geïnformeerd met een persbericht en wordt de wijziging op de gemeentepagina van de Arnhemse Koerier gepubliceerd.
Verder zal de wijziging van de legesverordening ook worden bekendgemaakt op de websites van Arnhem.nl, ELMG.nl en Arnhemaan.nl.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Eerste wijziging Legesverordening 2020

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	375380

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;
gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 januari 2020, zaaknummer 375380

gelet op artikel 147 van de Gemeentewet;

besluit:
1. De eerste wijziging legesverordening 2020 vast te stellen conform bijlage.
2. De vermindering van de leges voor duurzaamheidsmaatregelen voor een periode van 5 jaar te hanteren.

De griffier, De voorzitter,

GEMEENTE Arnhem

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 14 januari 2020, Bedrijfsvoering, zaaknummer 375380;

gelet op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de Gemeentewet;

besluit:

vast te stellen de volgende verordening tot wijziging van de

VERORDENING OP DE HEFFING EN DE INVORDERING VAN LEGES 2020 EN DE BIJBEHORENDE TARIEVENTABEL

Artikel I Wijzigingen

A. Aan artikel 9 wordt na het eerste lid een nieuw tweede lid ingevoegd, onder vernummering van het huidige tweede lid naar derde lid, dat als volgt komt te luiden:
'2. Gehele of gedeeltelijke vermindering van leges voor een in de bij deze verordening behorende tarieventabel omschreven dienst ten aanzien van duurzaamheidsmaatregelen wordt verleend overeenkomstig een met betrekking tot die dienst in de tarieventabel opgenomen bepalingen. Indien na vergunningverlening de bouw van de duurzaamheidsmaatregel als genoemd in 4.2.30.8 en 4.2.30.9 van de tarieventabel geen doorgang vindt, is een bedrag van € 5.000, - aan leges verschuldigd.

B. Na onderdeel 4.2.29 van de tarieventabel worden de onderdelen 4.2.30 tot en met 4.2.32 met betrekking tot duurzaamheidsmaatregelen ingevoegd, die als volgt komen te luiden:

Vermindering in verband met het realiseren van duurzaamheidsmaatregelen

4.2.30	Als in de aanvraag om een omgevingsvergunning voor een bouwactiviteit of aanlegactiviteit als bedoeld in de onderdelen 4.2.6.1, 4.2.6.3, 4.2.7, 4.2.11.1.1 en 4.2.11.1.2 één of meerdere onderstaande duurzaamheidsmaatregelen omvat, bestaat aanspraak op vermindering van leges op de bouwkosten met betrekking tot de desbetreffende duurzaamheidsmaatregel. De vermindering bedraagt:	
4.2.30.1	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het isoleren van bestaande woningen en/of andere bestaande gebouwen en na realisatie de totale isolatiewaarde van: a. het dak een waarde heeft van Rc = 6,0 m^2 K/W of hoger, b. de buitengevel een waarde heeft van Rc =4,5 m^2 K/W of hoger, en c. de vloer een waarde heeft van Rc = 3,5 m^2 K/W of hoger:	100%
4.2.30.2	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het renoveren van een bestaande woning, waardoor die woning een NOM-woning wordt:	100%

4.2.30.3	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het aanbrengen van een begroeid dak dat na realisatie een waterbergende capaciteit heeft van minimaal 18 liter per m² en een oppervlakte van minimaal 20 m²: ·	100%
4.2.30.4	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit het plaatsen van een buitenunit voor een warmtepomp met een geluidsproductie van de luchtunit van maximaal 40 dB op de erfgrens:	100%
4.2.30.5	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit plaatsing van zonnecollectoren voor een zonneboiler met een vermogen van minimaal 4,5 GJ:	100%
4.2.30.6	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op het dak of aan de gevel	100%
4.2.30.7	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de plaatsing van zonnepanelen met een output van in totaal minimaal 1200 Wp op of aan monumenten en beschermende stadsgezichten als aan de criteria voor zonnepanelen op beschermde stadsgezichten en monumenten, zoals vermeld op de bijlage van het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen, is voldaan:	100%
4.2.30.8	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van zelfstandige, grondgebonden zonnepanelen: ·	
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling op eigen terrein en voor eigen gebruik met een maximum van 15kWp:	50%
	• bij een zonne-energiesystemen in veldopstelling boven 15 kWp, waarbij sprake is van meervoudig ruimtegebruik:	50%
4.2.30.9	indien de duurzaamheidsmaatregel bestaat uit de bouw van een of meer windturbines:	50%
4.2.31	Voor de toepassing van onderdeel 4.2.30 wordt verstaan onder:	
	dB: decibel, de maat voor een hoeveelheid geluid; EPC: Energie Prestatie Coëfficiënt; GJ: Gigajoule; K: temperatuur uitgedrukt in Kelvin; M²: vierkante meter oppervlakte; Meervoudig ruimtegebruik: als de grondgebonden zonnepanelen worden geplaatst op carports boven parkeerplaatsen, aan geluidschermen, boven natuur, boven landbouw of op water; NOM-woning: nul-op-de-meter-woning, zijnde een woning waarin gedurende een jaar gemiddeld net zoveel energie wordt geproduceerd (door zon, wind of warmtepompen) als wordt verbruikt (voor verwarming, warm tapwater en huishoudelijk gebruik); Rc: warmteweerstand (R) van een constructie (c); W: hoeveelheid energie uitgedrukt in Watt; Wp: Wattpiek, het energievermogen aan elektriciteit dat met een zonnepaneel kan worden opgewekt;	

	Windturbine: apparaat waarmee wind wordt omgezet in elektriciteit; zonnecollector: apparaat dat zonlicht (direct licht bij zonnig weer en diffuus licht bij bewolkt weer) omzet in warmte; zonnepaneel: paneel dat bestaat uit meerdere zonnecellen waarmee zonlicht omgezet wordt in elektriciteit.	
	Bijzondere bepalingen	
4.2.32	4.2.30 is uitsluitend van toepassing indien bij de aanvraag omgevingsvergunning tevens het aanvraagformulier duurzaamheidsmaatregelen is ingediend.	

Artikel II Inwerkingtreding en citeertitel

1. Dit besluit treedt in werking op de eerste dag na die van de bekendmaking.
2. Dit besluit wordt aangehaald als: Eerste wijziging Legesverordening 2020.

Aldus vastgesteld in de vergadering van 19 februari 2020.

De griffier, De voorzitter,

328

Titel

18M81 'Groene leges'

Datum

9-11-2018

Agendapunt

Politieke Avond 2018 (2.RZ.19.15 uur - 21.00 uur: Vaststellen Ontwerp Meerjarenprogramma Begroting 2019-2021 & Vaststellen Belastingverordeningen 2019 (1e gedeelte))
woensdag 7 november 18:45 tot 23:15
Stadhuis

Toezegging

Portefeuillehouder Bouwkamp heeft toegezegd bij de behandeling van de MJPB 2019-2022 d.d. 7 november is bereid te onderzoeken wat de mogelijkheden zijn om groene leges in te voeren en zal uiterlijk in de maand mei 2019 een voorstel aan de raad aanbieden. Het CDA heeft daarop aangegeven de motie 'Groene leges' niet in te dienen bij de besluitvormende vergadering.

Portefeuillehouder

- Cathelijne Bouwkamp

Memo

Datum : 10 maart 2020

Aan : Raad

Van : C. Bouwkamp

Betreft : Technisch memo systematiek leges en rekenmethodiek t.b.v. raadsvoorstel wijziging leges verordening duurzaamheidsmaatregelen

---

Voor u ligt de technische memo naar aanleiding van vragen bij de raadskamerbehandeling d.d. 4 maart 2020.

Legessystematiek

Het aanpassen van de legesverordening voor duurzaamheidsmaatregelen heeft invloed op de legesinkomsten. Onze legessystematiek is zo ingericht dat het totaal van legesinkomsten maximaal 100% kostendekkend mag zijn.
In de legesverordening is een vast percentage van 2,04% van de bouwsom voor bouwleges vastgelegd. De legesinkomsten van grote bouwprojecten compenseren de kosten van kleine bouwprojecten (kruissubsidiering). De legesinkomsten van kleine bouwprojecten dekken meestal niet de te maken kosten. Dit blijft ook zo bij dit voorstel. De totale legesinkomsten zullen naar verwachting gelijk blijven. Duurzaamheidsmaatregelen zijn voor een deel nieuwe maatregelen die zullen leiden tot extra inkomsten waar tot op heden nog geen rekening mee is gehouden. Onderstaand rekenmethodiek geeft aan dat bij 50% korting op de leges van grote bouwprojecten van duurzaamheidsmaatregelen de kosten voor kleine duurzame bouwprojecten meer dan kostendekkend blijven. Ook is niet voor alle duurzaamheidsmaatregelen een omgevingsvergunning nodig. Dan hoeft er geen leges betaald te worden.

Rekenmethodiek

Hieronder vindt u de rekenmethodiek op basis van twee grote energie opwekkingsprojecten, een windmolenpark en een zonneveld.

Rekenmethodiek	
Leges windmolenpark	250.000
Leges zonneveld	200.000
totaal leges zonder korting	450.000
korting 50% op kosten duurzaamheidsmaatregelen in totale bouwsom	225.000
leges na korting	225.000
af: kosten ODRA vergunningverlening en toezicht bouw 2 grote projecten (46 uur per project, totaal 92 uur totaal)	-8.380
netto opbrengst na korting, beschikbaar voor dekking kleine projecten	216.620
kosten ODRA vergunningverlening en toezicht kleine projecten (17 uur per project)	1.550
aantal kleine duurzaamheidsmaatregelen te dekken uit opbrengst grote duurzaamheidsprojecten	x140
Totale kosten ODRA voor kleine duurzaamheidsmaatregelen na korting	217.000

Bij een korting van 50% op dergelijke grote duurzaamheidsprojecten blijft er € 216.620 aan legesinkomsten over die ingezet kunnen worden voor het dekken van de kosten van ca. 140 kleine duurzaamheidsmaatregelen waarvan de leges vrijgesteld worden. De inschatting is dat er jaarlijks ca. 25 à 30 omgevingsvergunningen voor kleine duurzaamheidsmaatregelen worden aangevraagd. Dit wordt gemonitord.

Voor het zonneveld en windmolenpark Koningspleij zijn de omgevingsvergunningen al verleend voordat de legesverordening is aangepast. Voor deze projecten geldt geen korting en wordt 100% aan leges geïnd. Dit is een bedrag aan leges van € 443.000.

Titel/onderwerp:

Jaarstukken 2019 (inclusief nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Raadsadviseur: K. Vons Telefoonnr: 377408 katinka.vons@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	N. Bouwman
Portefeuillehouder:	R. Paping	Telefoonnr:	3774629
		E-mailadres:	Natasja.bouwman@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvorming 1 schriftelijk		
Toelichting			

Jaarstukken 2019
Het jaarverslag en de jaarrekening 2019 zijn het sluitstuk van de planning & control-cyclus over 2019. Met genoemde jaarstukken legt het college verantwoording af over de realisatie van de door de raad in de begroting vastgelegde beleidsvoornemens. De raad beoordeelt op grond van de jaarstukken of het college in overeenstemming met de in de begroting gestelde kaders heeft geopereerd.
De Verordening Financieel Bleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan de raad aan te bieden.

Jaarverslag en jaarrekening 2019
Met name het jaarverslag geeft volgens de indeling in programma's een samenhangend antwoord op de bekende drie W vragen. De jaarrekening heeft een meer financieel technisch karakter.

Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP)
Als bijlage bij de jaarrekening verschijnt er ieder jaar de vertrouwelijke Nota Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (FJP). De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten, de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen, de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen. De bijlage van de FJP met de financiële projectinformatie bevat geheime informatie. Daarom is de bijlage FJP 2019 niet bij de stukken gevoegd, maar onder geheimhouding aan de leden van de auditcommissie en aan de fractievoorzitters (en overige raadsleden indien gewenst) ter kennisname aangeboden.

Accountantsverslag Deloitte
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle.
Een toelichting op de bevindingen van de accountant kunt u lezen in het bijgevoegde accountantsverslag.

Risico
Jaarstukken 2019
Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' in de jaarstukken.

Reslutaatbestemming
In de afgelopen jaren zijn over diverse mutaties van reserves reeds raadsbesluiten genomen. In de jaarrekening is in paragraaf 'Eigen vermogen' *per reserve* aangegeven wanneer het raadsbesluit is genomen. In het jaarverslag is *per programma* onder de mutaties reserves opgenomen wanneer het onderliggende raadsbesluit is genomen of zijn aangekondigd (bij raadsbrief).

	Auditcommissie 11 mei *Advies auditcommissie* De auditcommissie heeft in haar vergadering van 11 mei de jaarstukken besproken en een toelichting van de accountant gekregen over het accountantsverslag en de controleverklaring. Het advies van de auditcommissie aan de raad m.b.t. de behandeling van de Jaarstukken is bij de Jaarstukken 2019 op ibabs geplaatst. *Rekenkamer onderzoek Jaarstukken 2019* De rekenkamerbrief is niet voor hoor en wederhoor aan het college voorgelegd en moet gezien worden als een informatieve brief aan de raad. Het voorstel van de Rekenkamer is om de rekenkamerbrief toe te voegen als onderliggende stuk bij de behandeling van de jaarstukken. De auditcommissie heeft ingestemd in met het voorstel om de rekenkamerbrief in samenhang met de jaarstukken te behandelen. De brief is toegevoegd als onderliggend stuk bij de agendering van de Jaarstukken en wordt hiermee onderdeel van het debat. De Rekenkamer is desgewenst bereid om zaken toe te lichten. **Decharge college van B&W door gemeenteraad** Met de vaststelling van het jaarverslag en de jaarrekening verleent de gemeenteraad decharge aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beheer en beleid. **Provincie en BZK** De Provincie is toezichthouder op de gemeenten voor het financieel beheer. Een belangrijke (wettelijke) bepaling is dat de gemeente voor 15 juli aan het Ministerie van BZK, provincie en CBS de jaarstukken aanbiedt. **Proces** - De technische voorbereiding heeft schriftelijk plaatsgevonden. Daarnaast zijn er i.v.m. de Coronamaatregelen digitale gesprekken georganiseerd tussen de ambtenaren en de fracties. Dit heeft plaatsgevonden op 6 en 13 mei. Alle technische vragen zullen op woensdag 20 mei door het college zijn beantwoord. De vragen en antwoorden zullen gebundeld in ibabs geplaatst worden. - Vanwege de Coronamaatregelen vindt er geen fysieke M1 plaats. Daarvoor in de plaats komt een schriftelijke proces. Op 20 mei is de schriftelijke meningsvorming 1 gestart, waarin de fracties hun politiek informatieve vragen aan het college stellen. Maandag 25 mei om 10.00 uur is de deadline voor het stellen van vragen. Het college zal uiterlijk woensdag 27 mei 12.00 uur de vragen beantwoorden. - Daarna start het vervolgproces van de schriftelijke vragen, waarbij de raad de gelegenheid krijgt tot vrijdag 29 mei 10.00 uur vragen te stellen. Het college antwoordt dan uiterlijk dinsdag 2 juni. - Voor donderdag 4 juni moeten de raadsfracties aangeven welke vervolgbehandeling gewenst is.
Voorgesteld resultaat van de bespreking	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de meningsvormende (2) of besluitvormende fase (donderdag 4 juni voor 10.00 uur zullen de fracties dit melden aan de griffie)
Spreekrecht publiek	Ja, i.v.m. de Coronamaatregelen gebeurt dit schriftelijk.
Behandeladvies	Technische vragen zijn voorafgaand aan het schriftelijke M1 proces gesteld. Hiervoor is een bundel opgesteld en deze is in ibabs geplaatst. Bedoeling van deze (meningsvormende) fase is om partijen te laten verkennen welke essentiële politieke informatie en/of toezeggingen van het college de fracties missen om hun definitieve standpunt te bepalen. Daartoe kunnen woordvoerders vragen stellen aan het college en aan elkaar. Uitkomst van de meningsvormende (I) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase, of 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het

	voorstel wordt doorgeleid naar de fase meningsvorming II, waar deze besproken zullen worden. De FJP wordt als een geheim stuk behandeld.			
Bijlagen				

Jaarstukken 2019
Raadsvoorstel "Jaarstukken 2019 inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (FJP) en Begrotingswijziging FJP" en concept raadsbesluit
Begrotingswijzing Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 NB: Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (geheime bijlage) is separaat in bezit gesteld van de leden van de auditcommissie en fractievoorzitters.
Accountantsverslag 2019 opgesteld door Deloitte
Jaarstukken in 1 oogopslag
Raadsbrief Turap 1-2020
Turap 1-2020
Rekenkamerbrief Jaarstukken 2019
Brief 'advies auditcommissie'
De bundels met M1 vragen
De bundels met technische vragen en antwoorden betreffende de Jaarstukken en de Turap

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 459317

Onderwerp: Jaarstukken 2019 (inclusief Financiële Jaarrapportage Projecten 2019)

Voorstel

1. De jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019 vast te stellen.
2. De resultaatbestemming volgend uit de toepassing van reeds genomen raadsbesluiten vast te stellen.
3. Kennis te nemen van het bij de jaarstukken 2019 behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte.
4. Kennis te nemen van de reactie van het college op de accountantsverklaring.
5. Kennis te nemen van de bij het jaarverslag behorende geheime Bijlage Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) 2019 met daarin de geactualiseerde (grond)exploitaties.
6. De begrotingswijziging met betrekking tot de FJP in het eerstkomende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken verwerken.
7. Instemmen met het opheffen van bestemmingsreserves die niet meer worden gebruikt (en saldo €0 hebben).

Inleiding

De jaarstukken 2019 zijn het sluitstuk van de P&C-cyclus 2019. In de Meerjarenprogrammabegroting 2019 - 2022 is het beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2019 zijn behaald.

Als bijlage bij de jaarstukken is de geheime nota Financiële Jaarrapportage Projecten (FJP) opgenomen De FJP bevat het geactualiseerde resultaat van de grondexploitaties en projecten (‘herzieningen’ genoemd), de toekomstige winstverwachting, de getroffen voorzieningen (= te verwachten verliezen), de stand van de reserves en het benodigde weerstandsvermogen.

Beoogd effect

Jaarstukken 2019:
Decharge verlenen aan het college van burgemeester en wethouders voor het gevoerde beleid en beheer door middel van de vaststelling door de raad van de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019.
FJP 2019:
Inzicht verschaffen in de ontwikkeling van de grondexploitaties en de investeringsprojecten. Daarnaast is het doel om de herzieningen zo snel mogelijk te verwerken in de begroting, zodat in de projecten gewerkt wordt met een actueel (financieel) kader.

GEMEENTE Arnhem

Argumenten

1.1 Jaarstukken 2019

Volgens de wettelijke kaders, zijnde het Besluit Begroting en Verantwoording voor Provincies en Gemeenten (BBV), is het college verantwoordelijk voor het opstellen van het jaarverslag en de jaarrekening. Deze verantwoordelijkheid houdt onder meer in dat:

- de jaarrekening zowel de baten en lasten als de activa en passiva getrouw dient weer te geven;
- de in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties rechtmatig tot stand zijn gekomen. Rechtmatige totstandkoming betekent in overeenstemming met de begroting en met de van toepassing zijnde wettelijke regelingen waaronder gemeentelijke verordeningen.

De Verordening Financieel Beleid en Beheer van de gemeente Arnhem verplicht het college om ieder jaar voor 1 mei de opgestelde jaarstukken aan te bieden aan de raad.
De Gemeentewet verplicht de gemeente om ieder jaar op uiterlijk 15 juli het door de gemeenteraad vastgestelde jaarstukken aan te bieden aan de provincie Gelderland.

1.2 Resultaatbestemming

In de afgelopen jaren zijn over diverse mutaties van reserves reeds raadsbesluiten genomen. In de jaarrekening is in de paragraaf 'Eigen vermogen' per reserve aangegeven wanneer het raadsbesluit is genomen. In het jaarverslag is per programma onder de mutaties reserves nogmaals opgenomen wanneer de onderliggende raadsbesluiten zijn genomen of zijn aangekondigd (bij raadsbrief).

In 2019 komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Hiervan wordt voorgesteld dit in 2019 te verrekenen met de Algemene Reserve (AR). De totstandkoming van dit resultaat staat inhoudelijk toegelicht in paragraaf 'Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar' van de jaarrekening.

De weerstandsfactor komt uit op 1,2. en is verbeterd ten opzichte van de begroting weerstandsfactor van 1,0 na de begrotingswijziging 2019. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 17% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 14% beter dan verwacht. Dit komt vooral doordat geplande investeringen nog niet geheel afgerond zijn. Daardoor hoefde er minder geleend te worden dan begroot. Tevens zijn de reserves met € 9,8 miljoen gestegen.

1.3 Accountantsverslag Deloitte

Verantwoordelijkheid accountant:
De controleverordening vormt de basis waarop de accountant de controle over de boekjaren uitvoert. In de verordening wordt de reikwijdte van de controle, de geldende normstellingen en de te hanteren

goedkeurings- en rapporteringtolerantie vermeld. De bij de controle toegepaste goedkeuringstolerantie bedraagt voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten.

Accountantsverslag en controleverklaring Deloitte:
In het accountantsverslag doet Deloitte verslag van de uitkomsten van de controle. Daarbij gaan zij nader in op de scope en reikwijdte van de accountantscontrole en geven zij een nadere toelichting op de getrouw- en rechtmatigheid van de jaarrekening. Het accountantsverslag is integraal onderdeel van de rapportage aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) inzake de SiSa-verantwoording.

De accountant heeft geen controleverschillen ten aanzien van getrouw- en rechtmatigheid geconstateerd, De accountant is voornemens een goedkeurende verklaring af te geven voor de jaarstukken 2019. Voor een nadere toelichting op de bevindingen van de accountant wordt verwezen naar het accountantsverslag.

Ons college heeft een reactie op het accountantsverslag geformuleerd. Hiervoor wordt verwezen naar de reactiebrief.

1.5 FJP: bijlage, geheimhouding en begrotingswijziging

Het algemene, publieke overzicht van de grondexploitaties is terug te vinden in de paragraaf Grondbeleid van het jaarverslag. Deze FJP 2019 is een verdieping daarop met gedetailleerde projectinformatie en risicobeschrijvingen. Wij raden u aan eerst de paragraaf Grondbeleid in het jaarverslag te lezen en pas daarna deze bijlagen. In verband met de geheimhouding van de bijlagen FJP 2019 wordt geheimhouding opgelegd op grond van artikel 25, tweede lid en 86, tweede lid van de Gemeentewet.

De begrotingswijziging naar aanleiding van de FJP wordt verwerkt in het eerstvolgende verzamelbesluit na vaststelling van de jaarstukken 2019.

1.7 Opheffen bestemmingsreserves

In de afgelopen jaren heeft de raad bestemmingsreserves gecreëerd voor specifiek bestemde middelen. Een aantal van deze reserves worden al enkele jaren niet meer gebruikt. Het voorstel is om deze op te heffen. Hierdoor wordt de administratie opgeschoond en kan de raad sneller, beter en makkelijker worden ingelicht over de huidige stand van bestemmingsreserves.
Het gaat om de volgende reserves:

- Veilig ondernemen (BR 0860)
- Bewonersbudgetten (BR 0818)
- GRP-dekking kapitaallasten (BR 0840)

Kanttekeningen en risico's

Voor de financiële risico's en onzekerheden wordt verwezen naar de paragraaf "weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag. In de paragraaf niet uit de balans blijkende verplichtingen kunt u meer lezen over de maatregelen die de gemeente heeft genomen ten aanzien van het coronavirus.

Financiën

In 2019 komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Hiervan wordt voorgesteld dit in 2019 te verrekenen met de Algemene Reserve (AR).

Uitvoering

De accountant geeft een toelichting aan de auditcommissie over het accountantsverslag en de controleverklaring, behorende bij de jaarrekening.

Communicatie

Er wordt een persbericht, animatie en infographic gemaakt voor de jaarstukken.

Op de website financien.arnhem.nl staat de webversie van de jaarstukken weergegeven. Hierin is extra informatie opgenomen, zoals bijvoorbeeld in het onderdeel 'wat heeft het gekost' binnen de programma's (meer informatie tabel baten en lasten en reserves per programma) en bij 'wat hebben we gedaan' (in de doelenboom staat ook de informatie uit Turap 2 weergegeven).

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel en concept-raadsbesluit
- Jaarstukken 2019
- Accountantsverslag 2019 Deloitte
- Reactie college Accountantsverslag
- Financiële Jaarrapportage Projecten 2019 (geheim)

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	459317

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 21 april 2020, Cluster Bedrijfsvoering nummer: 459317;

gelet op artikel 192 van de Gemeentewet;

besluit:

1. de jaarstukken inclusief de bijbehorende jaarrekening 2019 vast te stellen
2. de resultaatbestemming volgend uit de toepassing van reeds genomen raadsbesluiten vast te stellen
3. kennis te nemen van het bij de jaarrekening behorende accountantsverslag, opgesteld door Deloitte
4. kennis te nemen van de geheime Bijlage FJP 2019, waarbij geheimhouding wordt opgelegd op grond van artikel 25, tweede lid en 86, tweede lid van de Gemeentewet over de Bijlage FJP 2019
5. Instemmen met het opheffen van bestemmingsreserves die niet meer worden gebruikt (en saldo €0 hebben).

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Jaarstukken 2019

Jaarstukken 2019

GEMEENTE Arnhem

Jaarstukken 2019

Inhoudsopgave

Deel 1 Hoofdlijnen 3
2019, een samenvatting 4
Leeswijzer 6

Deel 2 Jaarverslag 8
Veranderopgaven 9
Vitale economie Arnhem Nijmegen 10
Klimaat en energie 12
Doorbraak naar werk 15
Zorg dichterbij 17
Inclusief Arnhem 19

Wijken 21
Wijken algemeen 22
Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek 29
Noordwest 33
Noordoost 37
Presikhaaf 41
Malburgen 44
Schuytgraaf, Elderveld 48
De Laar, Elden 51
Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg 54

Stad 57
Algemeen bestuur en publieke dienstverlening 58
Veiligheid 62
Verkeer, vervoer en waterstaat 68
Economie 75
Educatie 81
Cultuur, recreatie en sport 85
Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning 93
Gezondheid en Milieu 104
Wonen en Ruimte 109
Financiën en bedrijfsvoering 116

Paragrafen ... **122**
Lokale heffingen ... 123
Weerstandsvermogen en risicobeheersing ... 126
Onderhoud kapitaalgoederen ... 142
Financiering ... 152
Bedrijfsvoering ... 157
Verbonden partijen ... 162
Grondbeleid ... 184
Investeringen ... 193
Subsidies ... 195
Integriteit ... 197

Deel 3 Jaarrekening ... **200**
Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting ... 201
Balans en de toelichting ... 212
Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld ... 245
Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel) ... 248
Controleverklaring van de onafhankelijke accountant ... 250

Deel 4 Bijlagen ... **251**
Infographic ... 252
Gemeenteraad ... 253
Portefeuilleverdeling ... 255
Overzicht subsidies ... 257
Afkortingenlijst ... 266
Begrippenlijst ... 269

Deel 1 Hoofdlijnen

Deel 1 bestaat uit de volgende 2 onderdelen:

1. Hoofdlijnen van beleid;

2. Leeswijzer.

2019, een samenvatting

Een groot deel van het jaar 2019 stond in het teken van het herdenken van de Slag om Arnhem. De gemeente riep inwoners op hun herinneringen te delen, mensen ontmoetten elkaar bij herinneringsmaaltijden in de wijken en door speciale lessen op school werd de jeugd betrokken. Zo drong de herdenking van de Slag om Arnhem door tot in de haarvaten van de stad, met als hoogtepunt de officiële herdenking in de Berenkuil, bijgewoond door Prinses Margriet en Prof. Pieter van Vollenhoven, gevolgd door Bridge to Liberation, het concert aan de Rijnkade.

In 2019 was zowel landelijk als in Arnhem veel aandacht nodig voor de oplopende zorgkosten. Het college heeft meerdere sporen uitgezet om de zorgkosten beheersbaar te houden. Ondertussen houdt elke Arnhemmer uiteraard wel de zorg die nodig is. Om verandering mogelijk te maken en om de bestaande tekorten op te kunnen vangen, maakt de gemeente extra geld vrij.

In het kader van het programma 'Doorbraak naar werk' is onder andere besloten dat meer wijkgericht en integraal wordt gewerkt. Dat betekent dat inwoners een vast aanspreekpunt krijgen vanuit werk en inkomen. Dat aanspreekpunt is iemand die helpt bij het zoeken naar werk, maar ook andere problemen zoals schulden of armoede aanpakt. Schuldenproblematiek kreeg - ook landelijk - aandacht in 2019. De Arnhemse 'vroeg erop af' methode om schulden te voorkomen, blijkt succesvol. Daarnaast stelt de gemeente zichzelf als schuldeiser soepeler op, onder andere door in bepaalde situaties eerder over te gaan op kwijtschelding. Door het aanpassen van de inkomensnorm komen meer gezinnen in aanmerking voor de Gelrepas.

In 2019 is een stevig fundament gelegd voor de energietransitie die de komende decennia verder vorm krijgt in de stad. Het aantal zonnepanelen steeg sterk, de twee eerste Trolley 2.0-bussen draaien mee in de dienstregeling en het aantal laadpunten voor elektrische auto's is behoorlijk uitgebreid. In 2019 is de wijkgerichte energietransitie gestart. Dit doen we samen met de wijkbewoners en partners zoals de netbeheerder en de woningbouwcorporaties. Ook bij bedrijven wordt verduurzaming gestimuleerd en gehandhaafd.

In 2019 was er nog meer koninklijk bezoek. De Koning bezocht samen met de minister Cora van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat de wijken Geitenkamp en Spijkerkwartier om uitleg te krijgen over hoe de gemeente Arnhem samen met wijkbewoners werkt aan een klimaatadaptieve stad.

2019 was ook het jaar waarin definitieve besluiten werden genomen over de invoering van diftar per 1 juli 2020. Alle ondergrondse containers zijn geplaatst en Arnhemmers gebruiken sinds een paar maanden weer de afvalpas om deze te openen. Diftar heeft als doel het aantal kilo's restafval sterk te verminderen, en daardoor de kosten voor de Arnhemmers te verlagen.

De gemeente maakte afspraken met de woningbouwcorporaties over onder andere voldoende betaalbare woningen en het verduurzamen van bestaande woningen. Voor diverse plekken, waaronder Schuytgraaf en Malburgen, zijn bestemmingsplannen vastgesteld die de bouw van woningen mogelijk maken. Aan de andere kant zijn besluiten genomen om ongewenste verkamering en woningsplitsing tegen te gaan. De ontwikkeling van Stadsblokken Meinerswijk is ook weer enkele stappen verder. Aan het begin van het jaar lag het bestemmingsplan ter inzage. De gemeente heeft inmiddels een natuurgebied ter grootte van 24 voetbalvelden overgedragen gekregen waar de grazers in Meinerswijk zich tegoed aan doen.

De burgemeester voerde in diverse wijken het gesprek over wijkveiligheid. De gemeente bestrijdt ondermijnende criminaliteit door het sluiten van panden en het intrekken van vergunningen. De aanpak tegen radicalisering heeft met het evaluatieonderzoek van de Universiteit Utrecht een impuls gekregen. Veilig uitgaan is door de rem op de verkoop en gebruik in de horeca van lachgas verbeterd.

Op het gebied van onderwijs wordt aan de weg getimmerd: de Ommezwaai, school voor speciaal onderwijs aan de Bethaniënstraat, inclusief sporthal, is klaar en voor een aantal andere scholen is de voorbereiding in volle gang. Alle Arnhemse kinderen die nog niet naar school gaan mogen vanaf de leeftijd van twee jaar, 14 uur per week naar de peuteropvang. Arnhem is een van de eerste gemeenten in Nederland waar dit aanbod geldt. Het aanbod werd via een campagne onder de aandacht van ouders gebracht.

Natuurlijk waren er vorig jaar nog veel andere zaken die het vermelden waard zijn. Een kleine greep hieruit: In 2019 kwam de Eusebiuskerk prachtig uit de steigers, stelde Arnhem zich kandidaat voor de organisatie van het Eurovisie Songfestival, vierde Arnhem het succes van 70 jaar trolleybus, reed trolley 2.0 verder zonder bovenleiding, contracteerde de gemeente een aannemer om Museum Arnhem te vernieuwen op de unieke locatie

aan de Utrechtseweg, werd op initiatief van bewoners in Presikhaaf buurthuis De Overkant geopend, werd een nieuw bomenbeleidsplan vastgesteld, kreeg de steeds groener wordende binnenstad zeven tappunten voor gratis drinkwater, startte de bouw van zwembad Valkenhuizen, werd Citymarketing verzelfstandigd, nam de leegstand in de binnenstad af, sleepte Arnhem het WK-volleybal en het WK-BMX binnen, kocht de gemeente panden in de Varkensstraat om de nachthoreca te weren, zag het programma 'Van bedrijven weten' het licht en strooide de afdeling onderhoud zout bij vorst, maar ook bij extreme hitte.

Financieel resultaat

Vooraf

Door het Corona virus en de daarbij gepaarde economische en sociale ontwikkelingen zal er een groter beroep op gelden van de gemeente worden gedaan dit heeft geen weerslag in de cijfers van 2019. In de jaarrekening in het onderdeel "Gebeurtenissen na balansdatum" kunt u hier verder lezen wat de gemeente hiervoor aan ontwikkelingen ziet.

Algemeen

We sluiten het jaar 2019 af met een prima financieel resultaat. We komen we uit op een positief financieel resultaat van €9,8 miljoen. Omdat we daarnaast €21,7 miljoen aan de verschillende (bestemmings)reserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op €7,3 miljoen negatief. Dit negatieve resultaat wordt verrekend met de Algemene Reserve (AR). Binnen de programma's kunt u verder lezen over deze extra stortingen aan de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn veelal opgezet om specifiek beleid te kunnen realiseren.

De weerstandsfactor komt uit op 1,2. De ratio is verbeterd ten opzichte van de begroting weerstandsfactor van 1,0 na de begrotingswijziging 2019. Dit valt binnen de marges van het financieel kader dat door de gemeenteraad is vastgesteld. De weerstandsfactor drukt uit in welke mate de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.

De gerealiseerde solvabiliteit is met 17% ten opzichte van de begrote solvabiliteit van 14% beter dan verwacht. Dit komt vooral doordat geplande investeringen nog niet geheel afgerond zijn. Daardoor hoefde er minder geleend te worden dan begroot. En minder lenen betekent minder vreemd vermogen en daarmee een groter aandeel van het eigen vermogen op de balans. Tevens stijgen de reserves met € 9,8 miljoen. Bij ongewijzigd beleid zal de solvabiliteit verbeteren.

We hebben in 2019 gezien dat de kosten voor het sociale domein flink zijn gestegen. Wij hebben onder meer een beroep moeten doen op het weerstandsvermogen. De kosten voor zorg blijven stijgen, in het bijzonder voor Jeugdzorg. In 2019 zijn flinke stappen gezet om de kosten te beheersen. Wij hebben een monitor systeem gerealiseerd om de ontwikkelingen in de zorg te volgen en ook financieel te beheersen. Deze monitor wordt ook periodiek aan de Raad aangeboden. In het programma Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning kunt u lezen hoe de gemeente deze kosten beheerst.

In het fysieke domein is er in het grondbedrijf een positief financieel resultaat ontstaan. Door dit financieel resultaat grotendeels ten gunste van de bestemmingsreserve (€ 6,2 miljoen) te laten vallen komt dit ten goede van mogelijke toekomstige financiële risico's binnen het specifieke programma. De resterende € 3,9 miljoen wordt verrekend binnen de algemene reserves en draagt bij aan het positieve resultaat.

In 2019 wordt er € 9,3 miljoen meer toegevoegd aan bestemmingsreserves dan er begroot was. Hierdoor kunnen de programma's specifieke gelden reserveren voor ontwikkeld beleid binnen het genoemde programma.

Resultaat ten opzichte van Turap

Bij de tussenrapportage twee verwachtten we een financieel resultaat van €4,- miljoen voordelig. Het verschil tussen het gepresenteerde resultaat bij deze Jaarrekening verklaren we vooral door een extra storting in het pensioenfonds voor de leden van het College vanwege lagere rente, hogere personeelskosten, doorlopende hogere kosten voor de zorg van totaal meer dan netto € 6 miljoen, een hoger bijdrage aan de Connectie en een aantal budgetoverhevelingen die we in december deden.

Leeswijzer

Inleiding

De jaarstukken zijn een onderdeel uit de P&C-cyclus. In de Meerjarenprogrammabegroting wordt het gemeentelijk beleid op hoofdlijnen toegelicht. In de jaarstukken wordt zowel beleidsinhoudelijk als financieel verantwoording afgelegd over de resultaten die in 2019 zijn behaald. De jaarstukken bestaan uit twee delen: het jaarverslag en de jaarrekening.

Jaarverslag
In het jaarverslag staat de beleidsinhoudelijke verantwoording centraal. Deze verantwoording wordt gegeven aan de hand van de 3W-vragen:

- wat wilden we bereiken?
- wat hebben we gedaan?
- wat heeft het gekost?

Jaarrekening
De jaarrekening is financieel van aard. Hierin wordt verantwoording afgelegd over de financiën van de gemeente.

In deze leeswijzer wordt aangegeven hoe de indeling van de jaarstukken eruit ziet.

Opbouw van de jaarstukken

In de inhoudsopgave staat vermeld uit welke hoofdstukken de jaarstukken bestaan. In het kort worden deze hoofdstukken hier toegelicht.

Deel 1 - hoofdlijnen van beleid
In het eerste hoofdstuk staan de belangrijkste opgaven en het beleidsinhoudelijke en financiële resultaat in 2019 benoemd.

Deel 2 - jaarverslag
Het jaarverslag is opgebouwd uit vier onderdelen:

1. Vijf veranderopgaven (V):
    - Vitale economie Arnhem - Nijmegen
    - Klimaat en energie
    - Doorbraak naar werk
    - Zorg dichterbij
    - Inclusief Arnhem

2. Acht wijkprogramma's (W) - Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De 24 wijken zijn geclusterd in acht gebieden: Noord-West, Noord-Oost, Presikhaaf, Centrum/Spijkerkwartier/Arnhemse Broek, Malburgen, Rijkerswoerd/Kronenburg/Vredenburg, Elden/De Laar en Schuytgraaf/Elderveld.

3. Tien stedelijke programma's (R) - In de stedelijke programma's zijn de doelen, inspanningen, beleidskaders, de taken en de daarbij behorende budgetten op stedelijk niveau opgenomen. De taakvelden die vallen onder de stedelijke programma's zijn niet in het boekwerk van de jaarstukken 2019 opgenomen. Deze zijn wel ter informatie opgenomen op financien.arnhem.nl.

Tussen de veranderopgaven, de wijkprogramma's en de stedelijke programma's zit veel samenhang. In de stedelijke programma's en de wijkprogramma's wordt een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelstellingen van de veranderopgaven. De budgetten van de veranderopgaven bevinden zich ook binnen deze programma's.

4. Tien paragrafen - De paragrafen vormen een 'dwarsdoorsnede' van de begroting. Er worden kaderstellende beleidslijnen vastgelegd met betrekking tot beheersmatige aspecten. De paragrafen geven daarmee belangrijke aanvullende informatie over de meerjarige financiële positie van de gemeente. Een deel van de paragrafen zijn in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplicht voorgeschreven.

De volgende verplichte paragrafen vanuit het BBV zijn opgenomen:
1. Lokale heffingen - In deze paragraaf wordt stilgestaan bij de diverse gemeentelijke belastingen en heffingen en de consequenties daarvan voor de inwoners.
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing - Het weerstandsvermogen geeft aan hoe solide de financiële positie van de gemeente is. In deze paragraaf zijn ook financiële kengetallen opgenomen, zoals het weerstandsvermogen, de solvabiliteit en de schuldquote
3. Onderhoud kapitaalgoederen - In deze paragraaf wordt toegelicht op welke wijze het onderhoud van de gemeentelijke kapitaalgoederen (zoals wegen, riolering, gebouwen) gewaarborgd is.
4. Financiering - Hier wordt toegelicht op welke wijze met de financieringsbehoefte van de gemeente is omgegaan.
5. Bedrijfsvoering - In de paragraaf wordt gerapporteerd over de voortgang van interne ontwikkelingen binnen de gemeentelijke organisatie.
6. Verbonden partijen - De gemeente werkt samen met andere partijen om bepaalde doelen te bereiken. Als de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft bij een partij, is dit een zogenoemde verbonden partij. In deze paragraaf worden alle verbonden partijen toegelicht.
7. Grondbeleid - De gemeente speelt een rol in het kopen en verkopen van gronden. Hier wordt verder ingegaan op het gevoerde grondbeleid.

Op verzoek van uw raad zijn drie niet verplichte paragrafen in de jaarstukken opgenomen:
8. Investeringen - In deze paragraaf wordt over de realisatie van de investeringen gerapporteerd.
9. Subsidies - De gemeente verstrekt subsidies aan instellingen die een bijdrage leveren aan gemeentelijke doelstellingen. In deze paragraaf wordt aangegeven welke instellingen subsidie hebben ontvangen inclusief de subsidiebedragen.
10. Integriteit - In deze paragraaf wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het Arnhemse integriteitsbeleid.

Deel 3 - Jaarrekening
Het derde deel van de jaarstukken bestaat uit de financiële jaarrekening. Dit hoofdstuk biedt, conform de vereisten vanuit het BBV, diverse financiële overzichten.

In de jaarstukken kunnen afrondingsverschillen ontstaan in de balans of winst- en verliesrekening.

Arnhemse doelenboom

In de MJPB 2019-2022 is de Arnhemse doelenboom opgenomen. In de bovengenoemde veranderopgaven, stedelijke programma's en wijkprogramma's zijn de doelen benoemd. In het jaarverslag wordt verantwoording afgelegd over de doelen en prestaties. Bij de doelen wordt aangegeven of deze op koers (groen bolletje), gedeeltelijk op koers (oranje bolletje) of niet op koers lopen (rood bolletje).

De doelenboom is als volgt opgebouwd:
Elke veranderopgave kent een aantal strategische beleidsdoelen. Deze strategische beleidsdoelen worden in de MJPB meer concreet vertaald in:

- Prestatiedoelen in de stedelijke programma's;
- Prestatiedoelen in de wijkprogramma's.

Vervolgens zijn de prestatiedoelen in de stedelijke programma's vertaald naar concrete prestaties en/of indicatoren per taakveld.

Interactieve website jaarstukken

De jaarstukken zijn digitaal beschikbaar op: financien.arnhem.nl

Deel 2 Jaarverslag

Het jaarverslag bestaat uit vier onderdelen:

1. Veranderopgaven (V);
2. Wijkprogramma's (W);
3. Stedelijke programma's (R);
4. Paragrafen.

Veranderopgaven

De volgende veranderopgaven (V) zijn opgenomen in de MJPB 2019-2022:

V1 Vitale economie Arnhem en Nijmegen;

V2 Klimaat en energie;

V3 Doorbraak naar werk;

V4 Zorg dichterbij;

V5 Inclusief Arnhem.

Vitale economie Arnhem Nijmegen

Het programma Vitale economie draagt bij aan het verduurzamen van onze stad waar mensen graag komen en blijven, met een sterke en gezonde arbeidsmarkt, waar bedrijven kansen zien en investeren, waar partners samen meerwaarde creëren die past bij de ambities van Arnhem.
Arnhem vitaal maken en houden is de essentie van het programma, met aandacht voor de lange termijn en voor duurzame relaties. Met aandacht ook voor het grotere gebied. In het programma liggen het oog springende opgaven en ambities op stedelijk niveau besloten: werk, economische ontwikkeling en innovatie, New Energy Made in Arnhem, de culturele eredivisie van Nederland, aantrekkelijke en vitale binnenstad en het beter positioneren van Arnhem in de buitenwereld.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Als stad en regio moet Arnhem sterk staan om onze maatschappelijke opgaven goed aan te kunnen. Dat kan en wil Arnhem niet alleen doen. Bedrijven, instellingen en ook de opgaven bijvoorbeeld op goede werklocaties, duurzaamheid en een goede bereikbaarheid houden zich niet aan de gemeentegrenzen. Arnhem zal dus moeten denken vanuit allianties. Met andere overheden, in de regio, maar zeker ook met partners uit bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen. De voedingsbodem daarvoor is goed. Voor de gemeente zijn woorden als stimuleren, faciliteren en verbinden belangrijke termen. Deze duiden onze rolneming. Alert zijn op het leggen van bijvoorbeeld verbindingen tussen grote bedrijven en lokaal Midden en Kleinbedrijf (MKB), tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven, maar ook met de buren in Nordrhein-Westfalen, Food Valley en Health Valley. Op een aantal onderwerpen heeft Arnhem een voortrekkersrol, bijvoorbeeld op duurzaamheid en culturele positie.

Wat hebben we gedaan

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Om een zo'n aantrekkelijk mogelijk vestigingsklimaat te hebben en behouden werken we samen met partijen in de stad aan zowel de ruimtelijk-economische vraagstukken als bereikbaarheid van werklocaties en voldoende ruimte om te ondernemen. Daarnaast werken we ook samen aan het verbeteren van dienstverlening en uitwisseling van kennis.
Enkele voorbeelden van resultaten in 2019 zijn:

- Fysiek vergroenen van entrees open bedrijventerreinen onder initiatiefneming van de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen. Dit vergroenen draagt bij aan klimaatadaptatie, biodiversiteit, waterberging en aantrekkelijk vestigingsklimaat.
- Na een intensief samenwerkingstraject hebben diverse bedrijfskoepels in Arnhem onder penvoering van VNO-NCW een subsidie aangevraagd bij de provincie voor uitvoeren ven energiescans voor de Verplichte Erkende Maatregelen. De gemeente heeft deze subsidieregeling aangevuld en verruimd zodat naast midden- en grootverbruikers ook kleinverbruikers van energie hier gebruik van kunnen maken.
- Visie op Transformatie is wegens succes beëindigd in samenspraak met de stad. De visie had als doel het terugdringen van (incourante) kantoormeters in de stad. Dit verliep zeer succesvol. Aangezien transformatie vooral werden toegestaan binnen de vier prioriteitsgebieden en de gemeente juist meer wilde sturen op kwaliteit in de stad en per transformatie, is besloten om de visie te beëindigen. Waarbij het principe van oppakken van initiatieven in stand is gehouden.
- Samen met de stad is gewerkt aan een Visie op de Nieuwe Haven. Deze is in december 2019 vastgesteld door het college.

Optimale dienstverlening aan ondernemers en partijen

Van Bedrijven Weten is verder uitgewerkt en dat heeft eind 2019 geresulteerd in een besluit van het college om in 2020 een pilot Van Bedrijven Weten te starten dat bij gaat dragen aan het verder optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers.
Naast de reguliere accountmanagement activiteiten (bedrijfsbezoeken, oppakken ondernemersvraagstukken) zijn er inspanningen verricht die bij dragen aan een versterken van het ondernemersklimaat (zie R03 Economie).

Human capital stevig aandacht geven

In 2019 heeft Arnhem samen met de provincie, gemeente Nijmegen en enkele kennisinstellingen uit de regio deelgenomen aan de regionale Human Capital werktafel. In dit verband is gewerkt aan het stimuleren van initiatieven die bijdragen aan het verlichten van de druk op de huidige arbeidsmarkt. Met Arnhem Studiestad is opnieuw ingezet op het aantrekken van studenten naar Arnhem, door onder andere een succesvolle

gezamenlijke introdag te organiseren, sport- en cultuurevenementen voor studenten te organiseren en door nóg beter het verhaal te vertellen van de unieke kwaliteiten die Arnhem als studiestad te bieden heeft.
Er is eind 2019 groen licht gegeven voor de start van De digitale werkplaats Arnhem Nijmegen, onderdeel van het MKB-Actieplan van het Ministerie van EZK. In dit project werken de HAN, ROC, Radboud-universiteit, provincie, gemeente Arnhem en Nijmegen, Rabobank en Oost NL samen om MKB-ers met vragen over digitalisering te kunnen helpen.
Binnen het project Kenniscampus Arnhem wordt in samenwerking met de kennisinstellingen in Arnhem een toekomstvisie op praktijkgericht onderwijs en onderzoek opgesteld. Die visie vormt de basis voor de fysieke campus ontwikkeling de komende jaren.

Prestatiedoelen

Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier/ bruisende binnenstad

De binnenstad is een belangrijk economisch hart voor Arnhem. Het winkelhart hebben we compacter gemaakt, waardoor aan de randen van de binnenstad ruimte is voor een nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, leisure, wonen, en combinaties van wonen en werken. De transformatie van 'place to buy' naar 'place to meet' krijgt daarmee verder vorm. Om de kracht van de binnenstad te versterken hebben we samengewerkt met Nijmegen, met oog voor de complementariteit van beide steden. De Arnhemse culturele positie hebben verder vorm gegeven door duurzame versterking van de ketens, samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie, versteviging van (beeldbepalende) evenementen en een keuze over Museum Arnhem. Verder is er aandacht voor het verplaatsen van de markt en wordt stevig ingezet op versterking van de bereikbaarheid van de binnenstad met het uitvoeringsprogramma De Arnhemse Binnenstad Binnen Bereik.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

Samen met bedrijfscollectieven als Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen (StAB), OndernemersKontact Arnhem (OKA) en Greenbusinessclub Gelderse Poort werken wij aan verbetering van het vestigingsklimaat in Arnhem. We werken aan thema's als vergroenen, verduurzamen, veiligheid en bereikbaarheid. Zo zijn in 2019 de entrees van de open bedrijventerreinen vergroend in samenwerking met Provincie Gelderland en StAB. StAB is gestart met een traject voor Keurmerk Veilig Ondernemen voor de zes bedrijventerreinen die tot de stichting behoren. En onder penvoering van VNO-NCW hebben OKA, StAB, Koninklijke horeca Nederland (KHN) en PBA een subsidie aangevraagd voor energiescans voor bedrijven. Al deze projecten dragen bij aan een aantrekkelijker vestigingsklimaat.

Behoud en groei van passende werkgelegenheid

Door onder andere te participeren in en/of het ondersteunen van de regionale Human Capital Arnhem, Studiestad Arnhem en Kenniscampus Arnhem is de inzet op het organiseren van een passend onderwijs aanbod dat aansluit op de regionale arbeidsmarkt in 2019 voortgezet.

Positioneren van Arnhem en de regio

In dit kader is het afgelopen jaar gewerkt aan een sterkere verbinding tussen de werkzaamheden Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen-Provincie. Economic Board, Regio Arnhem-Nijmegen en provincie met meer slagkracht werken aan het genereren van nieuwe partnerschappen en samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen en zo ook meer investeringsgeld samenbrengen. Er is ook gestart met de nieuwe strategische agenda voor de Economic Board voor de komende 5 jaar. De versterking van de regio Arnhem-Nijmegen die in 2019 is ingezet, moet in de toekomst gaan bijdrage aan een sterkere profilering van de regio als geheel.
Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de positionering van Arnhem in externe netwerken (regio Arnhem-Nijmegen, Euregio, landelijke netwerken) verwijzen wij naar programma R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening.

Klimaat en energie

Het is belangrijk dat we werk maken van het verduurzamen van onze stad. De urgentie van de klimaatverandering, huidige economische groei en de ontwikkeling van Arnhem als hotspot voor innovaties op het gebied van elektriciteit en duurzaamheid bieden Arnhem kansen. Door nu te handelen en een grote stap vooruit te zetten, voldoet Arnhem niet alleen aan de noodzaak te zorgen dat onze stad de noodzakelijke fossiel vrije beweging inzet. Als Arnhem het snel doet, wordt Arnhem hierin een voorbeeld voor andere steden en een vliegwiel voor de bedrijven die zich hier vestigen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Het is onze ambitie om de doelen, zoals die in de gemeenteraad zijn vastgesteld, binnen New Energy made in [Arnhem] te realiseren. Daarbij worden de afspraken van het Parijsakkoord en de op handen zijnde Klimaatwet meegenomen. Voor deze intensivering van het verduurzamen van onze stad neemt de gemeente de regierol.

Deze ambitie is een antwoord op de conclusies uit de voortgang New energy made in Arnhem 2017 en het rekenkameronderzoek "Oranje is het nieuwe groen" waarvan de gemeenteraad op 5 maart 2018 de aanbevelingen heeft overgenomen en waarover de gemeenteraad op 4 juli 2018 is geïnformeerd naar aanleiding van het aangenomen Amendement "prioriteit geven aan duurzaamheid".

Wat hebben we gedaan

De doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 worden in een aparte rapportage gemonitord, zoals afgesproken bij de vaststelling van het programma in 2015. De meest recente voortgangsrapportage is van 2019. Deze is op 23 oktober 2019 met een raadsbrief aan de raad aangeboden. Deze rapportage diende ook als basis voor het nieuwe programmaplan New energy made in Arnhem 2020-2030, dat eveneens in oktober 2019 aan de raad ter besluitvorming is aangeboden.

Prestatiedoelen

Meer energiebesparing en -opwek

In de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem Stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019) is de voortgang op alle doelen van New energy made in Arnhem weergegeven. Hier worden enkele aspecten benoemd.

De meest recente data over het energieverbruik in de stad zijn van 2017. Hieruit blijkt een dalende trend van energieverbruik in woningen (5,3% minder dan in 2014). Het totale energieverbruik in de stad is echter licht gestegen ten opzichte van 2017, onder andere door meer bedrijvigheid.

In 2019 is een nieuw programmaplan, New energy made in Arnhem 2020-2030, aangeboden aan de raad. Dit programmaplan is met hulp van vele stakeholders tot stand gekomen. Ook is de Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie verder uitgelijnd. Dit heeft geresulteerd in de start van een pilot energiearmoede in 3 wijken, en van een proeftuin aardgasvrije wijk in Vredenburg Kronenburg, met woningbouwcorporaties, waterschap, netbeheerder en energieleverancier. Hiervoor is provinciale subsidie verleend. Verder zijn in andere wijken en buurten voorbereidingen gestart voor de wijkgerichte energietransitie, is de communicatiecampagne Arnhem AAN geïntensiveerd en is energie besparen en opwekken en de wijkgerichte energietransitie verder verankerd in de prestatieafspraken met de woningbouwcorporaties.

Bedrijven werken ook aan energiebesparing en opwek. Samen met VNO-NCW en de grote bedrijfskoepels uit Arnhem is succesvol een provinciale subsidie aangevraagd voor het uitvoeren van energiescans. De gemeente heeft hier een aanvullende subsidieregeling aan toegevoegd. Daarnaast heeft de gemeente in het kader van energie opwek enkele bedrijfsbijeenkomsten georganiseerd rond aanvraag van SDE-subsidie voor zonnepanelen, waarna geïnteresseerde bedrijven kosteloos een adviesgesprek konden krijgen.
Naast stimuleren wordt ook ingezet op handhaving. Afgelopen jaar is een aanvullende opdracht gegeven aan de Omgevingsdienst voor honderd extra energiecontroles bij Midden- en Grootverbruikers van energie. Daarnaast neemt de omgevingsdienst bij milieucontroles ook het aspect energie mee tijdens de controle.

Het aandeel duurzame energie is in 2019 6,7%. Er liggen 82.000 zonnepanelen op daken, 7.200 panelen in veldopstelling, de warmtelevering is gegroeid naar 10.788 woningequivalent-aansluitingen op het stadswarmtenet. Twee grote duurzame opwekprojecten, zoals het wind- en zonnepark Koningspleij lopen, door een procedure bij de Raad van State, achter in de planning en leveren nog geen bijdrage aan de doelstelling voor duurzame opwek.
De doelstelling 1,5% besparen per jaar en 14% duurzame energie in 2020 wordt niet gehaald.

Versterken Energie en milieutechnologie sector (Hot spot energy)

Afgelopen jaar stond vooral in het teken van het op de kaart zetten van Arnhem als stad van de waterstoftechnologie. Landelijk en internationaal is de belangstelling voor waterstof groeiende en daarbij is grotere bekendheid van het Arnhemse cluster van belang. Dit innovatieve MKB cluster is onderscheidend, omdat het bijdraagt aan technologische oplossingen die toepassing van waterstof in de energietransitie mogelijk te maken. De gemeente droeg hier op verschillende manieren aan bij:

- Financiering vroege fase pilots door Arnhemse consortia: onder andere steun voor verwarming van de Eusebius op waterstof en het opzetten van een groene waterstofcentrale (Power to Power) op Industriepark Kleefse Waard (IPKW).
- Initiatiefnemer van het H2drive project in samenwerking met Provincie Gelderland: het stimuleren van 90 waterstof auto's in de regio.
- Lobby activiteiten: contacten intensiveren met het ministerie van Economische Zaken, faciliteren bezoeken van waterstofgezant en MinEzk en buitenlandse delegaties, organiseren bijeenkomst energieopslag in Brussel met Arnhemse bedrijven.

Daarnaast is er met werk-en kennislocaties Industriepark Kleefse Waard, Arnhems Buiten (de Brink) en de HAN/Van Hall Larenstein samengewerkt aan stappen om hun locaties inspirerende plekken te maken voor bedrijven, werknemers en studenten. Zo is in 2019 de basis gelegd voor het vestigen van een Innovatielab op het gebied van waterstof-en brandstofceltechnologie, batterij-en laadinfrastructuur en ict-smartgrids. de HAN, IPKW, Provincie Gelderland en de gemeente zijn initiatiefnemers en besluiten komend jaar op basis van een businesscase of en hoe het gerealiseerd kan worden.

Al deze activiteiten dragen bij aan een aantrekkelijker vestigingsklimaat in Arnhem voor bedrijven op het gebied van duurzame energietechnologie.

Duurzamere Mobiliteit

De twee eerste Trolley 2.0-bussen draaien mee in de dienstregeling en kunnen 12 km buiten het trolleynetwerk elektrisch rijden. Zowel in Schuytgraaf als in Oosterbeek staan laadvoorzieningen die vanuit het trolleynet worden gevoed als onderdeel van de proef “Smart-Trolley-Grid”.
Uitbreiding van de infrastructuur voor schone voertuigen:

- 375 laadpunten in Arnhem in openbaar gebied, waaronder twee laadpleinen;
- 180 semi-publieke laadpunten;
- sinds juni 2019 zijn er in Arnhem 3 snellaadstations (waarvan één een 175 kW station) en er zijn er nog twee in ontwikkeling;
- 3 CNG-tankstations en 1 waterstoftankstation.

Ook als fietsstad zijn er stappen gezet met uitbreiding van nieuwe veilige en snelle fietsroutes, fietsenstallingen en het vaststellen van een regionaal beleidskader waarbij het stimuleren van het fietsgebruik een belangrijk onderdeel is.

Zie verder de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem Stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019).

Schonere lucht

De meest recente data over luchtkwaliteit zijn van 2018. De concentratie stikstof (NO2) is in 2018 met 3,7% gedaald ten opzichte van 2015. De concentratie fijnstof (PM10) is in 2018 met 2% gedaald ten opzichte van 2015. Dit alles ondanks de groei van de verkeersdrukte.
In februari 2019 is de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit (luchtagenda) door de raad vastgesteld. Deze borduurt voort op de maatregelen uit het Nationaal Samenwerkingsprogramma Luchtkwaliteit (NSL) en bevat een serie maatregelen om de luchtkwaliteit in de periode 2018-2025 te verbeteren. De volgende hoofdmaatregelen zullen worden toegepast: milieuzone personenverkeer (2019), milieuzone bestelverkeer (2020), dosering van verkeer buiten de stad, om de doelstelling 10% extra reductie van NO2 en fijn stof in 2020 opzichte van 2015 te halen.
Zie verder de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem, stand van zaken 2019 (raadsbrief 23 oktober 2019).

Beter eigen voorbeeld gemeente

In 2019 is het Klimaatplan voor de gemeente Arnhem opgesteld, een energie management plan voor de gemeentelijke bedrijfsvoering. Dit plan is gecertificeerd op trede 3 van de CO2 prestatieladder. Arnhem is hiermee de eerste grote gemeente in Nederland met een dergelijke certificering.

In het plan is de CO2 footprint (2018) van de gemeentelijke organisatie opgenomen, een CO2 reductiedoelstelling van 40% voor 2023 en de energiereductiemaatregelen dop het gebied van vastgoed, mobiliteit, openbare ruimte, inkoop en bewustwording en gedrag, die nodig zijn om dit doel te halen.

Het Klimaatplan laat zien dat energie en duurzaamheid binnen de gemeentelijke organisatie steeds belangrijker en vanzelfsprekender thema's zijn.
Het goede voorbeeld wordt gegeven met de maatregelen die in de eigen panden worden genomen, het groeiende aantal duurzaam gereden kilometers met het eigen wagenpark, de inkoop van lokale groene stroom en een beter inzicht in het eigen energiegebruik en de CO2-footprint. In de openbare ruimte wordt met partners samengewerkt om grond-, weg- en waterbouw te verduurzamen. Zo wordt er ervaring opgedaan met circulair en duurzaam asfalt. De openbare verlichting bestaat steeds meer uit energiezuinige LED-verlichting.

Zie voor meer informatie de voortgangsrapportage New energy made in Arnhem, stand van zaken 2019 (raadsbrief d.d. 23 oktober 2019).

Doorbraak naar werk

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad. Daarom is het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld.
Inwoners die aan de kant staan aan (betaald) werk helpen is goed voor de mensen in kwestie, goed voor de werkgevers, goed voor de wijken, goed voor de stad en goed voor de gemeentelijke financiën. Want de tekorten op de gemeentelijke uitkeringsbudgetten zijn fors en Arnhem scoort landelijk gezien nog steeds te hoog als het gaat om het aantal inwoners in de bijstand.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Doorbraken naar werk zijn juist nu heel noodzakelijk. In de eerste plaats om te profiteren van de aantrekkende economie. Nu liggen er kansen om meer mensen aan het werk te helpen en dat kan goed gebruikt worden:

- Arnhem heeft een relatief zwakke sociaal-economische positie en telt relatief veel kwetsbare inwoners;
- In Arnhem staan veel mensen langs de kant en is er een groot onbenut arbeidspotentieel.

Daarnaast dreigen de economische ontwikkeling en de groei van ondernemingen in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland afgeremd te worden:

- In onze arbeidsmarktregio krimpt de potentiële beroepsbevolking.
- In onze arbeidsmarktregio blijft de vraag naar arbeid groeien.

Het is dus wenselijk dat er meer mensen aan het werk gaan:

- om de negatieve effecten van concentratie van werkloosheid en inactiviteit bij specifieke groepen te voorkomen;
- om de economische ontwikkeling en de groei van ondernemingen in onze arbeidsmarktregio niet af te remmen;
- om de beschikbaarheid en kwaliteit van onze publieke dienstverlening op peil te houden;
- om de inzet van onze sociale voorzieningen betaalbaar te houden.

Kortom: iedereen is nodig en dat biedt kansen:

- de groeiende vraag naar arbeid geeft de kans en de noodzaak om het talent van ieder mens te ontwikkelen;
- ook de mensen die nu niet of te beperkt meedoen.

De ambitie van Arnhem is om kansen te verzilveren. Om meer Arnhemmers die aan de kant staan of dreigen te komen staan te ondersteunen in hun arbeidsontwikkeling om zo hun kansen op aansluiting bij de arbeidsmarkt en het vinden en behouden van (bij voorkeur betaald) werk duurzaam te vergroten. En om tegelijkertijd ondernemers in onze arbeidsmarktregio te helpen bij het invullen van hun personeelsvraag en hen te ontzorgen in hun maatschappelijke verantwoordelijkheid om hun werk inclusiever te organiseren.

De drie hoofddoelen van Doorbraak Naar Werk zijn:

- Meer Arnhemmers richting (betaald) werk.
- Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning.
- Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Wat hebben we gedaan

In 2019 hebben we, met het oog op de veranderopgave Doorbraak naar Werk, een nieuw programmaplan opgesteld. In dit programmaplan hebben we zes inspanningslijnen geformuleerd, waarlangs we de werken aan de genoemde prestatiedoelen.

1. Investeren in voorkomen: deze inspanningslijn gericht op het vernieuwen en borgen van instroombeperkende activiteiten ligt gedeeltelijk op koers. De sluitende aanpak voor jongeren in kwetsbare posities is voorbereid. De aanpak rondom statushouders en nieuwkomers is herijkt. De 'Bemiddelen aan de poort'-aanpak is integraler opgezet en versterkt. Vanwege de organisatieontwikkeling bij het Cluster W&I lopen een aantal andere voorgenomen verbeteringen minder snel dan verwacht.
2. Dichterbij de inwoner en integraal: deze inspanningslijn gericht op het activeren (op weg naar werk) van Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning ligt gedeeltelijk op koers. De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams

en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen.

3. Perspectief bieden: deze inspanningslijn gericht op het verbeteren van de ketensamenwerking tussen Cluster W&I, Centrum voor Activerend Werk (CAW), het arbeidsontwikkelbedrijf Scalabor, Werkgeversservicepunt (WSP) en Leer Werk Loket (LWL) ligt gedeeltelijk op koers. Door gefaseerd te werken aan het verbeteren van de ketenregierol van het cluster Werk & Inkomen worden er vorderingen gemaakt met het optimaliseren van de ketensamenwerking. CAW, Scalabor, WSP en LWL geven adequaat invulling aan hun doorontwikkelagenda's. Speciale aandacht gaat uit naar de ontwikkeling en implementatie van 'methodische werkwijzen' en het verbinden van de lokale inzetten en aanpakken met de activiteiten die voortkomen uit de regionale Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland en de regionale Uitvoeringsagenda Perspectief Op Werk.
4. Inclusief werk: deze inspanningslijn gericht op het stimuleren van inclusief ondernemerschap ligt op koers. Samen met onze uitvoeringspartners worden regionale netwerken van inclusieve ondernemers ondersteund. Het Werkinvesteringsfonds (WIF) is op- en ingericht en de eerste aanvragen zijn inmiddels gehonoreerd. Met werkgevers en MBO-instellingen worden diverse branchegerichte aanpakken en leerwerkketens (met baangarantie) ingevuld. Voorts wordt gewerkt aan een regionale harmonisatie van het beleid en de uitvoering rondom Social Return On Investment en wordt een businesscase voorbereid rondom 'basiswerk'.
5. Samen sterk: deze inspanningslijn gericht op het versterken van de regionale samenwerking tussen werkgeversorganisaties, werknemersorganisaties, onderwijsinstellingen en gemeenten ligt op koers. In 2019 is de Arbeidsmarkt Periodieke Ketenanalyse (APK) ontwikkeld en getest. Ook is in arbeidsregionaal verband gewerkt aan de Strategische Agenda Arbeidsmarkt Midden Gelderland en de uitvoeringsagenda Perspectief Op Werk. Om de gezamenlijke positionering en lobby richting Rijk te versterken wordt de verbinding gezocht met de Human Capital Agenda van de Economic Board Arnhem-Nijmegen.
6. Monitoring & sturing: deze inspanningslijn gericht op het verbeteren van de monitoring van het programma Doorbraak Naar Werk ligt gedeeltelijk op koers. In de tweede helft van 2019 is Monitor 1.0 opgeleverd. Met het project 'Monitoring Doorbraak Naar Werk' wordt in een interactief proces (versneld) gewerkt aan verbetering van de monitoring.

Prestatiedoelen

Meer Arnhemmers richting (betaald) werk

De inzet op dit prestatiedoel ligt op koers. De effecten van de inzet zijn nu nog niet allemaal even groot. De inzet van het versnellingsteam bij Werk & Inkomen, dat sinds eind 2018 operationeel is, bleek in 2019 al effect op te leveren. Deze werkwijze pakken we in 2020 dan ook weer verder op. Samen met de beleidsinterventies moet de in 2019 gestarte organisatieontwikkeling bij Werk & Inkomen er in 2020 en volgende jaren toe leiden dat uiteindelijk structureel meer Arnhemmers richting betaald werk zullen gaan.
Het afgelopen jaar is ook flink ingezet op het inrichten van diverse sluitende aanpakken, met name voor jongeren in een kwetsbare positie en voor nieuwkomers en statushouders. Deze aanpakken worden in 2020 geëffectueerd danwel voortgezet. Daarnaast zijn we aan de slag om de samenwerking in de keten, met het Centrum voor Activerend Werk (CAW), Scalabor en het Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland (WSP) continu te verbeteren. De regionale samenwerking in het kader van Perspectief op Werk gaat hier ook bij helpen, evenals de verdergaande verbreding en harmonisatie van de werkwijze van SROI, de werkgeversdienstverlening en de publiek-private samenwerkingen rondom branchegerichte leerwerkketens.

Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning

Het bestandsvolume daalt in Arnhem ongeveer net zo snel als in vergelijkbare gemeenten. Het aantal betaalde uitkeringen van Arnhem is sinds januari 2019 gedaald van 8.006 naar 7.733 in december 2019. Het aandeel Arnhemmers met een uitkering dat parttime werkt stijgt naar 8%. We naderen daarmee het percentage van vergelijkbare gemeenten (9%).

Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt)

De wens om te komen tot een meer inclusieve arbeidsmarkt, waarbij meer Arnhemmers structureel kunnen meedoen in passend werk, hebben we in 2019 op diverse manieren vormgegeven. De focus ligt hierbij zowel op Arnhem als op de arbeidsmarktregio, omdat werkgelegenheid meer regionaal dan stedelijk moet worden ingericht.
De regionale samenwerking hebben we in 2019 gedefinieerd in de Strategische Agenda Arbeidsmarktregio Midden-Gelderland (vastgesteld in september 2019), gekoppeld aan de uitvoeringsagenda Perspectief op Werk die eind 2019 in uitvoering is gebracht.
We zijn in 2019 gestart met de herijking van de aanpak op Social Return on Investment (SROI). In 2020 gaat een verkenning plaatsvinden in Arnhem en de regiogemeenten onder welke wensen en voorwaarden van zowel de opdrachtgevers (gemeenten) als opdrachtnemers (werkgevers) SROI het beste kan worden vormgegeven.
De eerste projecten in het Werkinvesteringsfonds zijn in 2019 opgezet en van start gegaan. Dit breiden we verder uit.
Het aandeel SW-werknemers dat vanuit Scalabor bij andere werkgevers werkt is toegenomen.
Een laatste ontwikkeling, deels ook gekoppeld aan de andere bewegingen, is de oriëntatie en start van een aantal publiek-private samenwerkingen rondom branchegerichte leerwerkketens.

Zorg dichterbij

We willen inwoners passende zorg en ondersteuning bieden, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit willen we realiseren door de zorg zoveel mogelijk dichtbij, binnen het eigen netwerk, in de eigen wijk aan te bieden. Dit programma omvat de onderdelen: WMO, jeugdzorg, doelgroepenvervoer, Sociale wijkteams en beschermd wonen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Arnhem wil dat inwoners passende en kwalitatief goede zorg en ondersteuning ontvangen, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Daarbij staan drie doelstellingen centraal:

- Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij; daarbij hebben de wijkteams regelruimte om te doen wat nodig is.
- Meer (kwetsbare) Arnhemmers wonen eerder en langer (zelfstandig) thuis.
- Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam. Verwacht wordt dat het verkleinen van de armoede en schuldenproblematiek uiteindelijk zal leiden tot een vermindering van de behoefte aan zorg.

Wat hebben we gedaan

Zorg

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de Sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de Sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.

De kosten van zorg nemen toe, met name in de jeugdzorg. Er zijn maatregelen genomen om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Wmo-beleidsregels en beleidsregels Jeugdhulp zijn vastgesteld door het college en worden in 2020 ingevoerd. Ook is de aanbesteding voor zorg voorbereid en worden daarmee medio 2020 nieuwe inkoopvoorwaarden van kracht voor zorgaanbieders. Daarnaast is een aantal maatregelen in de MJPB 2020-2023 geconcretiseerd. Het gaat daarbij onder andere om het beter in beeld brengen van algemene voorzieningen in de wijk; de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg; de voorbereidingen voor inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het verbeteren van de monitoring op zorg via bestuursrapportages, enzovoort.

De kwaliteitseisen aan zorgaanbieders zijn verhoogd door het vaststellen van een nieuw kwaliteitskader. Deze hogere kwaliteitseisen zijn verwerkt in de nieuwe inkoopvoorwaarden. Daarnaast zijn voorbereidingen getroffen om het kwaliteits- en rechtmatigheidstoezicht op aanbieders te intensiveren.

De ingang van de financiële doordecentralisatie van beschermd wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten wordt naar verwachting op 1 januari 2022 ingevoerd. In 2019 heeft de regionaal procesbegeleider de bestuurlijke verkenning opgeleverd, wat heeft geresulteerd in een set van bestuurlijke uitgangspunten die in 2020 door de lokale gemeenten in de regio Centraal Gelderland dienen te worden vastgesteld.

Wat betreft de samenwerking met Menzis (zorgverzekeraar) zijn er twee ontwikkelingen: in 2019 heeft een pilot gelopen met een sociaal psychiatrisch verpleegkundige (SPV), waarvan de Sociale wijkteams gebruik konden maken, daar waar het gaat om opdoen van GGz-kennis en afstemming op casusniveau. Begin 2020 wordt deze geëvalueerd. Ook is een nieuwe lokale werkagenda opgesteld voor de jaren 2020-2023, op de thema's en doelgroepen: inclusie, preventie, GGZ en ouderen.

Armoede en schulden

In 2019 zijn goede stappen gezet om de preventie en vroegsignalering te intensiveren om hierdoor te voorkomen dat mensen in een schuldsituatie terecht komen. De Rekenkamer heeft in maart 2019 aanbevelingen gedaan om de schulddienstverlening te verbeteren. Al deze aanbevelingen zijn meegenomen in de aanbesteding van de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 is gestart. Daarnaast is een visie "Zij aan zij; schuldenvrij" opgesteld en is een aantal moties uitgevoerd rondom "Vroeg erop Af", een aanpak voor jongeren, en onze eigen rol als schuldeiser. Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen.

Prestatiedoelen

Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij (doen wat nodig is)

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd zijn de zorguitgaven snel gestegen en is het noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat wordt verstaan onder zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij. Daarbij moeten de bewegingen van verblijfszorg naar ambulante zorg en het meer/beter benutten van algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk verder gestimuleerd worden. Juist ook om inwoners zoveel mogelijk te ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving en zoveel mogelijk regie te geven over hun eigen leven.

Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam

Er is in 2019 veel ingezet op preventie en vroegsignalering. Zo zijn er meer partners bij Vroeg Erop Af aangesloten en is Opr€cht van start gegaan. Daarnaast is het huidige preventie aanbod in kaart gebracht en wordt deze in 2020 herijkt.

Naar aanleiding van het Rekenkamer rapport "De Schuldenval" zijn de aanbevelingen verwerkt in het aanbestedingsproces voor schulddienstverlening. Deze dienstverlening start met ingang van januari 2020.

In absolute zin is de armoedeproblematiek in Arnhem iets toegenomen. Relatief is armoede qua omvang gelijk gebleven: 21% van de huishoudens heeft een inkomen tot 120% van de bijstandsnorm.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen eerder en langer (zelfstandig) thuis

Tendens is dat intramurale zorg afneemt en (beschermd) thuis wonen toeneemt. Dit blijkt ook uit het feit dat het aantal intramurale zorgtoewijzingen is afgenomen.

Inclusief Arnhem

Met het veranderprogramma Inclusief Arnhem wil de gemeente vanuit een overkoepelende visie, de randvoorwaarden scheppen in het publieke domein dat mensen, ongeacht hun achtergrond, religie, beperkingen, en/of seksuele voorkeur, kunnen meedoen en zich thuis voelen in Arnhem. De gemeente draagt actief uit dat samenleven in diversiteit niet kan zonder gemeenschappelijkheid, wederzijds vertrouwen en respect waarbij een ieder zichzelf moet kunnen zijn. Er wordt ingezet op bewustwording en activering in de eigen organisatie, de stad en in de wijken.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Om focus aan te brengen zijn de volgende speerpunten geformuleerd:

1. Ontwikkelen en toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente.
2. Verbeterslag naar een meer inclusieve gemeentelijke communicatie.
3. Stimuleren dat alle Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk gaan.
4. Stimuleren dat de beheersing van de Nederlandse taal en laaggeletterdheid geen belemmering vormt om mee te doen in Arnhem.
5. Optimaliseren contacten vanuit zorgaanbieders en (sociale) wijkteams richting Arnhemmers met een ondersteuningsbehoefte om de toegang tot de sociale voorzieningen te verbeteren.
6. Bevorderen acceptatie van seksuele diversiteit.
7. Bestrijding van discriminatie.
8. Het bevorderen van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem.
9. Zichtbaar maken van kracht in de Arnhemse samenleving en gesprekken voeren met burgers die zorgen hebben over de diversiteit in de samenleving.

Wat hebben we gedaan

Een deel van de speerpunten van het programma inclusie zijn opgepakt in de verschillende programma's van de gemeente. In dit verslag wordt dan ook verwezen naar andere programma's.

1. Ontwikkelen en toepassen van de Arnhemse norm voor toegankelijkheid als koplopergemeente

Naar aanleiding van de motie 'Arnhemse gebouwen toegankelijk' (november 2017) heeft Arnhem, als één van de 25 koplopergemeenten in Nederland, een Arnhemse norm toegankelijkheid vastgesteld. Het ontwikkelen en opstellen van die norm is gebeurd in overleg met relevante interne en externe partners (onder andere Arnhems Platform Chronisch zieken en Gehandicapten, adviesraden, programmamanagers, architecten).
De Arnhemse standaard toegankelijkheid (AST) is een nieuw criterium waaraan voldaan moet worden.

2. Verbeterslag naar een meer inclusieve gemeentelijke communicatie

Vanuit het programma Inclusie is een verbeterslag van de gemeentelijke communicatie als speerpunt benoemd. Hiermee wil Arnhem bereiken dat alle gemeentelijke uitingen voor iedereen toegankelijk en te begrijpen is. Onze gemeentelijke website heeft een certificaat voor digitale toegankelijkheid. De website wordt onderhouden aan de hand van de gestelde richtlijnen, zodat we hier aan blijven voldoen. Verder heeft de gemeente in 2019 voor het eerst deelgenomen aan de landelijke Diversity Day om samen met andere organisaties het belang van diversiteit te laten zijn. Onderdeel hiervan was een interne bewustzijnscampagne over inclusie en diversiteit en een lezing over inclusie. Verder is er in communicatie-uitingen zoveel mogelijk gebruik gemaakt van beeld naast of in plaats van tekst, waarbij aandacht is voor diversiteit in de uitingen.

3. Stimuleren dat alle Arnhemmers met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk gaan

De raad heeft in 2019 een programmaplan vastgesteld. In dit plan zijn zes inspanningslijnen geformuleerd waarlangs word gewerkt aan prestatiedoelen. De zes inspanningslijnen zijn; investeren in voorkomen, dichterbij de inwoner en meer integraal, perspectief bieden, inclusief werk, samen sterk en monitoring en sturing. Voor details van de uitgevoerde werkzaamheden verwijzen wij naar het programma 'Doorbraak naar Werk'

4. Stimuleren dat de beheersing van de Nederlandse taal en laaggeletterdheid geen belemmering vormt om mee te doen in Arnhem

Bij werk en inkomen en onderwijs stimuleren we het leren van de Nederlandse taal. Bijvoorbeeld door middel van de methodiek van "de Taalrijke Thuisomgeving" die wordt ingezet bij kinderdagverblijven waar de voor- en vroegschoolse educatie wordt aangeboden. Hieraan doen kinderopvangorganisaties, het consultatiebureau, Rijnstad en bibliotheek (Rozet) mee.

5. Optimaliseren contacten vanuit zorgaanbieders en (sociale) wijkteams richting Arnhemmers met een ondersteuningsbehoefte om de toegang tot de sociale voorzieningen te verbeteren
Het afgelopen jaar hebben de Sociale wijkteams steeds meer Arnhemmers in beeld gekregen. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Voor details van de uitgevoerde werkzaamheden verwijzen we naar het programma R6 Participatie en Maatschappelijke ondersteuning.

6. Bevorderen acceptatie van seksuele diversiteit
Als één van de regenboogsteden heeft Arnhem zich gecommitteerd aan de volgende doelstellingen:
- sociale acceptatie van seksuele en genderdiversiteit vergroten;
- vooroordelen, discriminatie, intimidatie en geweld tegen lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) aanpakken;
- LHBT's steunen om zich veilig te voelen en weerbaar te zijn in het sociale domein: op school, op straat, op het werk, in de zorg en thuis, in de sport en in hun sociale kring.

Deze doelstellingen worden vormgegeven met partners uit de stad en dat blijven we doen.
We hebben de samenwerking met partners in de stad versterkt en ook dat zullen we blijven doen. De tien punten uit de verklaring van Dordrecht bieden hiervoor een concreet handvat. Het afgelopen jaar heeft dit bijvoorbeeld geleid tot het uitvoeren van een onderzoek onder LHBT+ers in Arnhem. Met als doel in kaart te brengen tegen welke problemen LHBT+ers in Arnhem aan lopen en welke acties nog nodig zijn. Verder was de expositie Trots, een fototentoonstelling met levensgrote foto's van trotse transgenders, op het Velperplein te zien.

7. Bestrijding discriminatie
Onverminderd zetten we in op bestrijding van discriminatie via Artikel 1 en het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit bij jongeren en ouderen en mensen met een migratie achtergrond. Dat is afgelopen jaar onder andere gebeurd door het Horeca Deurpanel.

8. Het bevorderen van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem
De gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand. Verschillende talenten, kennis, achtergronden en ervaringen van medewerkers maakt dat de organisatie beter kan inspelen op dat wat in de stad en onder de bewoners leeft. In de organisatie van de gemeente Arnhem maken mensen het verschil. Hoe meer diversiteit, hoe krachtiger geopereerd kan worden in de samenleving. De inclusie aanpak van de eigen organisatie is onderdeel van het veranderprogramma Inclusie. De gemeente Arnhem heeft daarin een voorbeeldfunctie.
Afgelopen jaar is zijn er bewustwordingssessies geweest met inspirerende sprekers, heeft een aantal leidinggevenden de training solliciteren zonder vooroordelen gevolgd en is er een succesvolle netwerkbijeenkomst geweest met jongeren met een diverse achtergrond.

9. Zichtbaar maken van kracht van inclusie in de Arnhemse samenleving
De gemeente Arnhem heeft de ambitie om de inclusieve samenleving te versterken. Dit doet de gemeente samen met bewoners(groepen) en organisaties. Vanuit het programma Inclusie worden voorbeelden van inclusie zichtbaar gemaakt. Zo is er afgelopen jaar een picknick georganiseerd samen met Arnhem Divers en Jong, is er samengewerkt met het APCG om de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid vorm te geven en zijn er overleggen geweest met het klankbord om de huidige koers te toetsen. Daarbij heeft de gemeente een stimulerende, faciliterende en verbindende rol naar de stad.

Prestatiedoelen

Versterken van sociale cohesie en het bestrijden van uitsluiting en intolerantie

Zie de toelichting bij de hierboven benoemde speerpunten.

Wijken

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op wijkniveau plaatsvinden, zijn opgenomen in de volgende 8 wijkprogramma's (bundeling van logisch samenhangende wijken):

W1 Wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek (CSA)
Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek

W2 Wijkprogramma Noordwest
Burgemeesterswijk, Hoogkamp, Transvaal, Heijenoord, Lombok, Klarendal, Klingelbeek e.o., Schaarsbergen e.o., Sint Marten en Sonsbeekkwartier

W3 Wijkprogramma Noordoost
Alteveer, Cranevelt, Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o.

W4 Wijkprogramma Presikhaaf
Presikhaaf West en Presikhaaf Oost

W5 Wijkprogramma Malburgen
Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder Het Duifje en Immerloo

W6 Wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld
Schuytgraaf en Elderveld

W7 Wijkprogramma De Laar/Elden
De Laar en Elden

W8 Wijkprogramma Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg (RKV)
Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen

Wijken algemeen

Wat wilden we bereiken

Van Wijken Weten

De gemeente zet Van Wijken Weten onverkort door. Sinds 2017 zijn acht wijkprogramma's ingesteld. De wijken kunnen zelf invloed uitoefenen om de beschikbare middelen zo in te zetten dat deze een bijdrage leveren aan de ontwikkeling van de wijk. In de wijkprogramma's zijn ook de beschikbare budgetten op wijkniveau opgenomen. Binnen de wijken wordt daarnaast een belangrijke bijdrage geleverd aan de doelen van de veranderopgaven en stedelijke programma's. Of dat nu klimaat is, Inclusie, veiligheid of economie.
De wijkprogramma's bestaan uit de opgaven zoals die uit de wijken worden opgehaald.

Burgerparticipatie

Met Van Wijken Weten is tevens een belangrijke stap gezet in de mogelijkheden die Arnhemse inwoners hebben om invloed te hebben op gemeentelijk beleid en te participeren in de uitvoering. De teams Leefomgeving hebben inmiddels samen met inwoners en partners talloze activiteiten uitgevoerd en ondersteund en gaan daar de komende jaren mee door. De ervaring die is opgedaan met burgerparticipatie wordt momenteel uitgewerkt naar praktische handvatten. Waar eerst vooral vrij besteedbare middelen werden aangewend om tot nieuwe activiteiten te komen, wordt de komende tijd in overleg met de inwoner veel meer gewerkt met bestaande budgetten, zonder dat telkens nieuw geld nodig is. Wat doen we wel en wat niet meer? Deze wijze van werken doet een sterk appel op het zelforganiserend vermogen van de Arnhemmer.
Fonds burgerkracht is ook de komende tijd nog een uitstekend instrument om hierop te oefenen.
Van Wijken Weten is bovendien de Arnhemse invulling van het Right to Challenge, onder andere omdat inwoners kunnen opteren voor het uitvoeren van activiteiten die tot dan toe voorbehouden waren aan de gemeente.

Afspraken Coalitieakkoord

Een groot aantal van de afspraken uit het Coalitieakkoord zijn van invloed op de wijken. De wijken dragen bij aan het realiseren van de afspraken. Een groot aantal van deze afspraken zijn in de MJPB 2019-2022 in de stedelijke programma's opgenomen.
Een afspraak gaat om een werkwijze die door alle teams Leefomgeving wordt opgepakt. Wanneer de gemeente Vastgoed verkoopt, dan maakt zij dit eerst kenbaar aan de wijk. De wijk bekijkt of vastgoed wordt ingezet of verkocht voor maatschappelijke doeleinden of voor initiatieven van bewoners.

Sociale wijkteams

In de wijken wordt de toewijzing van zorg en ondersteuning uitgevoerd door de Sociale wijkteams (Stichting Sociale Wijkteams Arnhem). De kerntaak van de Sociale wijkteams is om zorg en ondersteuning te bieden dicht bij de inwoners en waar nodig te verwijzen naar specialistische zorg. De Sociale wijkteams houden daarbij de regie. Hierbij is de ambitie te komen tot een Arnhemse samenleving waarin iedereen meedoet, meetelt en omziet naar elkaar. Ieder vanuit zijn eigen kracht en vermogen. De Sociale wijkteams bieden daarbij ondersteuning zodat inwoners zelf, samen met mensen uit hun netwerk en de voorzieningen in de wijk waar ze wonen, verder kunnen. De wijkteams staan dichtbij inwoners, werken duidelijk en transparant en zorgen dat de zorg en ondersteuning samenhangend georganiseerd zijn. Wijkcoaches werken kostenbewust.
In 2019 hebben we de Dienstverleningsovereenkomst met en de Opdracht aan de Sociale wijkteams herijkt. In het eerste kwartaal van 2020 zijn deze ondertekend.

Wat hebben we gedaan

Van Wijken weten

De teams Leefomgeving kennen de wijk en weten wat er speelt. Steeds meer Arnhemmers hebben invloed op hun leefomgeving en pakken waar men wil en kan de regie. Goede samenwerking tussen bewoners, partners en gemeente is essentieel gebleken voor het bereiken van successen. Voorbeelden van concrete en praktische successen zijn: opening van de Overkant in Presikhaaf, de Buurt Fabriek in Noord Oost en De Duiventil in Malburgen, structurele borging van de straatcoaches, inloopspreekuren in Elderveld voor vragen over inkomensondersteuning of werk/participatie en structureel dagelijks naschoolsprogramma in Noord West. Er is daarom veel geïnvesteerd in de samenwerking met externen, maar ook in de samenwerking met de stedelijke programma's (zie ook de acht wijkprogramma's). We hebben een belangrijke stap gezet die, naast focus op de wijk, zorgt voor een betere verankering van wijksturing in stedelijke programma's met de ambitie gezamenlijk nog

beter te kunnen prioriteren op maatschappelijke vraagstukken en inzet van middelen. Dit is in lijn met de gezamenlijke opgave voor de stad.

Sociale en fysieke veiligheid
Gelet op de grote verschillen per wijk, is de focus gelegd op wijken die slecht scoren op veiligheid. In diverse wijken zijn er het afgelopen jaar goede en inspirerende gesprekken gevoerd om samen met de bewoners, ondernemers en de professionals te komen tot een wijkveiligheidsagenda. Schoon, heel en veilig is de basis voor de kwaliteit van de leefomgeving. De uitwerking van de veiligheidsagenda's per wijk zal in 2020 verder worden opgepakt.

Meedoen, zelfredzaamheid en sociale cohesie
In de wijken waar de behoefte het grootst en de noodzaak het hoogst is, zijn ook in 2019 voorzieningen toegevoegd of verbeterd. Uitgangspunt is steeds geweest dat deze voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners, zodat iedereen gelijke kansen heeft en mee kan doen. In verschillende wijken zijn wijkontmoetingsplekken ontwikkeld en versterkt.

De wijkinitiatieven en voorzieningen voor kinderen die in armoede opgroeien (Kansrijk Opgroeien) zijn verder ontwikkeld. Met de deelnemende partijen zijn meerjarige afspraken gemaakt over de uitvoering van de naschoolse activiteiten. Daarnaast is de extra subsidie voor Stichting Leergeld gecontinueerd.

Er zijn meer inwoners bereikt met een inkomensregeling en De GelrePas is toegankelijk gemaakt voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm. De nieuwe aanbesteding voor de Collectieve ziektekostenverzekering is afgerond; in de komende jaren zal Menzis de verzekering aanbieden. De voorbereiding van een nieuwe armoedeagenda 2020-2023 is in gang gezet, net als de voorbereiding voor de aanbesteding van de GelrePas nieuwe stijl.

In het coalitieakkoord is structureel 500.000 euro beschikbaar voor ontmoeten. Het college heeft besloten om dit vanaf 2020 in te gaan zetten. In 2019 is er een kader opgesteld voor ontmoetingsgelden door de wijken.

De teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams hebben met elkaar gewerkt aan de ontwikkeling van algemene voorzieningen en het versterken van het netwerk in de wijken ten behoeve van een goede samenwerking op vragen uit de wijk.

Er zijn diverse inspanningen verricht om Arnhemmers die al lange tijd aan de kant staan en afhankelijk zijn van inkomensondersteuning, te activeren op weg naar werk. Deels gebeurt dit via een stadsbrede aanpak (bemiddelen aan de poort, inzet versnellingsteam, inzet Scalabor) voor een toelichting zie programma 'Doorbraak naar werk'. Via een gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, de Sociale wijkteams en de teams Leefomgeving kunnen bewoners terecht met vragen op het gebied van inkomensondersteuning of werk/participatie terecht in hun eigen wijk.
De gebiedsgerichte samenwerking is een aanzet tot een integrale werkwijze dat in 2020 verder zal doorontwikkelen.

Gezondheid
De teams Leefomgeving zien sport en bewegen als middel dat een bijdrage levert aan maatschappelijke thema's zoals mentale en fysieke fitheid, sociale cohesie, ontmoeten en kansengelijkheid. Deze thema's komen terug in de speerpunten van de specifieke wijken. De teams Leefomgeving constateren dat een integrale aanpak op deze onderwerpen noodzakelijk is. Met het Sportbedrijf Arnhem zijn nieuwe afspraken gemaakt die in relatie met het stedelijke programma (zie R5 en R7) bijdragen aan een gezonder en fitter Arnhem.

Vergroenen, openbare ruimte en duurzaamheid
In de begroting 2019 is een aanzienlijk deel van het budget voor het onderhoud van de openbare ruimte toegekend aan de wijken. Dit maakt onderdeel uit van de wijkbegrotingen. De verantwoording over deze thema's is te vinden in de programma's R2, R5 en R7.
Grootschalig onderhoud van de openbare ruimte is uitgevoerd in het Spijkerkwartier en Geitenkamp. Daarnaast is een start gemaakt met groot onderhoud in Schaarsbergen (Bakenberg), Eilandje Urk ('t Arnhemse Broek) en enkele straten in Elden. De aanpak vanuit het groot onderhoud zorgt ook voor verbinding in de wijk omdat bewoners verleid worden om mee te praten over de ontwikkelingen in hun straat of buurt. In 2019 is er naast de fysieke ingrepen is tegelijkertijd ook oog en oor voor de kwetsbare inwoners.

Alle wijken hebben gemeen dat bewoners vergroening belangrijk vinden voor een prettige en gezonde leefomgeving. Dat helpt gelijk bij de aanpak van klimaatadaptatie en verhoogt de kwaliteit van de leefomgeving. Bij uitvoering van projecten in de openbare ruimte zoeken we dan ook steeds naar mogelijkheden om stad en wijken verder te vergroenen. Waar en wat wordt opgepakt is per wijk sterk afhankelijk van de situatie en de betrokkenheid van actieve bewoners. Waarbij de ene wijk aansluit op de ontwikkelingen van klimaatadaptieve acties richt een andere wijk zich op de circulaire economie of vergroening. Zodoende zijn er in heel Arnhem verschillende projecten opgepakt en uitgevoerd. In verschillende wijken zijn energiecoaches actief die zorgen voor energie bewustzijn. De lancering van de website ArnhemAan vanuit het aanjaagfonds zorgt voor een positieve impuls zodat bewoners ook veel makkelijker in actie kunnen komen.

Basis op orde
Goede wijksturing is sterk afhankelijk van inhoudelijke keuzes en afstemming met stedelijke opgaven. Dit wordt ondersteund door de systemen die de financiële rapportages produceren met de juiste managementinformatie per wijk. Hiervoor is een upgrade nodig die zorgt voor aansluiting op de wijkprogramma's. In 2019 is er gestart met, 'de basis op orde' dat leidt naar een informatiesysteem dat accuraat is en de wijken van actuele management informatie voorziet.

Praktische Zaken (voorheen Shared Service Center)
Wijksturing is gericht op meer invloed en meer zelforganisatie vanuit bewoners. Bewoners- en vrijwilligersinitiatieven zijn dan ook van groot belang. De gemeente ondersteunt dit door de inzet van Praktische Zaken. Het doel is om burgerinitiatieven en vrijwilligersorganisaties zo veel mogelijk te ontlasten, waardoor zij een grotere kans van slagen hebben en bovendien geld en energie worden bespaard. De raad is begin 2019 hierover geïnformeerd.

Sociale wijkteams
De Sociale wijkteams hebben in 2019 de volgende taken uitgevoerd:
- kortdurende ondersteuning geboden en individuele inwoners geholpen hun netwerk en de beschikbare algemene voorzieningen te benutten;
- de inwoners begeleid met het opstellen van het eigen (gezins)plan;
- indien nodig specialistische zorg ingezet;
- een netwerk in de wijk onderhouden, mede gericht op preventie en vroegsignalering;
- de gemeente en wijkteams Leefomgeving geadviseerd over passende inkoop van algemene en specialistische voorzieningen;
- de regionale opdracht toegang 'Beschermd Wonen/Thuis' uitgevoerd.

Toelichting financiële afwijkingen die voor alle acht wijkprogramma's gelden

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	Toelichting	Totale afwijking (x €1.000)	V/N	I/S	AR/ BR
Lasten		-17.161	N		
Teams Leefomgeving					
Armoedebestrijding	Er is een grotere vraag geweest naar armoederegelingen. Hierdoor is de totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) -€0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,16 mln), kosten in de wijken (-0,36 mln), baten in de wijken (€0,06 mln), lagere onttrekking (-0,17) en hogere dotatie (-€0,17) dan begroot.	-364	N	I	AR
BUIG	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa €1 miljoen (circa € 600.000 op stad en €448.000 op wijk, €176.000 baten en €272.000 lasten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-176	N	I	AR
Inzet externe partijen (Zorg)	Belangenorganisaties en clientondersteuning. Budget is niet volledig benut, vanwege minder aanvraag van clientondersteuning en onderbesteding van belangenorganisaties.	168	V	I	AR
Overige projecten (Zorg)	Kosten van overige projecten die niet benut zijn gedurende 2019, zoals coordinatie vrijwillige thuishulp en zorgvernieuwingsprojecten.	324	V	I	AR
Ontwikkelrecht (Onderwijs)	Een deel van het voordeel (€180.000) is ontstaan door het niet doorschuiven van de niet bestede middelen uit het voorgaande jaar (zou over 2019 en 2020 verdeeld worden). Het overige deel (€553.000) wordt veroorzaakt door de vertraging in het invoeren van de urenuitbreiding van 12 naar 16 uur en het nog niet bereiken van de gehele doelgroep.	733	V	I	AR
Voor-en vroegschoolse educatie (Onderwijs)	Eind 2019 is de Rijksuitkering bijgesteld en dat heeft geleid tot een hogere uitkering voor Arnhem (€215.000). Het overige voordeel (€598.000) wordt grotendeels veroorzaakt door de vertraagde wettelijke invoering van urenuitbreiding van voor- en vroegschoolse educatie.	813	V	I	AR
Onderwijsbeleid (Onderwijs)	Voordeel op de loonkosten als gevolg van een lagere toedeling van loonkosten dan op de wijkprogramma's is begroot. Op het stedelijk programma is een nadeel op de loonkosten.	224	V	I	AR
Onderwijsbeleid (Onderwijs)	Dit betreft enkele kleinere posten binnen onderwijsbeleid zoals laaggeletterdheid, onderwijsachterstandenbeleid, voortijdig schoolverlaten en overige posten.	736	V	I	AR
Schulddienstverlening	Minder instroom bij de ketenpartners heeft geleid tot minder uitgevoerde producten binnen schulddienstverlening. Dit leidt tot een onderbesteding van €0,482 miljoen binnen de wijkprogramma's.	482	V	I	AR

Vroeg Eropaf	Minder huisbezoeken en minder geslaagde plannen van aanpak hebben geleid tot een voordeel van €0,1 miljoen.	99	V	I	AR
Kosten uitvoering en beleid Programma 6	Zie ook nadeel op programma 6.	634	V	I	AR
Vrijval Voorziening	Vrijval voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken (Raadsbrief dd 10-12-2019 - gemeente als schuldeiser). Vrijval van €0,533 miljoen op regulier programma R6 en €0,323 miljoen op de wijkprogramma's. Hiervan €0,050 miljoen gedoteerd aan BR Bedrijfsvoering voor invoering nieuw debiteurenbeleid.	323	V	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten teams leefomgeving (TLO)	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar op de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € 330 V W2: € 382 V W3: € 471 V W4: € 284 V W5: € 1237 V W6: € 550 V W7: € 441 V W8: € 303 V Totaal: € 3.998 V				
Sociale wijkteams					
Activerend werk (Zorg)	De inzet op activerend werk is in 2019 sterk gestegen. Een deel van de inzet is te herleiden naar de doelgroep statushouders, waarvoor we in 2019 geen compensatie krijgen. Daarnaast is er een verdere verschuiving van de invoering van de nieuwe producten bij beschermd wonen, waarbij mensen beschermd thuis krijgen en de producten apart worden toegekend.	-846	N	S	AR
Beschermd wonen (Zorg)	Door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis krijgen meer inwoners ambulante begeleiding thuis en verblijven minder inwoners in een beschermd wonen instelling. De kosten verschuiven hierdoor van Beschermd Wonen naar begeleiding.	2.891	V	S	AR
Doelgroepenvervoer (Zorg)	Bij het doelgroepenvervoer is een stijging van de vraag zichtbaar. Naast deze stijging van de vraag is er een aantal andere ontwikkelingen zoals de stijging van de niet compensabele BTW (van 6% naar 9%), de afbouw van de provinciale subsidie en het niet kunnen realiseren van de taakstelling Doelgroepenvervoer. Tegenover dit nadeel staat een baat in verband met ritbijdragen.	-1.899	N	S	AR
Huishoudelijke hulp (Zorg)	Door de invoering van het abonnementstarief, waardoor inwoners minder eigen bijdragen hoeven te betalen als zij gebruik maken van WMO-voorzieningen, is het aantal inwoners die gebruik maakt van huishoudelijk hulp toegenomen.	-3.624	N	S	AR
Jeugdzorg inclusief jeugdbescherming (Zorg)	De in 2018 geconstateerde forse stijging van de inzet van begeleiding en jeugd en opvoedhulp heeft zich in 2019 doorgezet. Hierdoor lopen de tekorten op jeugdzorg verder op. Zie voor een nadere toelichting raadsbrief van 7 januari 2020.	-14.621	N	S	AR
Hulpmiddelen (Zorg)	In 2019 is er een hoger bedrag dan begroot besteed aan kosten voor Rollen en Vervoer die buiten het lumpsum contract vallen en apart worden betaald. Hiermee is in 2018 geen rekening gehouden. Daarnaast zijn er meer woonvoorzieningen toegewezen. De aanleiding hiervoor is de vergrijzing.	-1.314	N	S	AR

WMO (begeleiding, dagbesteding) (Zorg)	Vergelijkbaar bij de ontwikkelingen in de Jeugdzorg, zet ook bij de WMO de in 2018 geconstateerde forse stijging van begeleiding fors door. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis.	-7.169	N	S	AR
PGB WMO (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	152	V	S	AR
PGB Huishoudelijke verzorging (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	830	V	S	AR
PGB Jeugd (Zorg)	Dit is een structureel voordeel. Er vindt een verschuiving plaats van zorg die via PGB wordt verstrekt naar zorg in natura. Dit zorgt ervoor dat de zorg in natura stijgt.	2.306	V	S	AR
Aandeel wijken (Zorg)	De administratieve doorbelasting van stad naar wijken is niet gebeurd hierdoor is er op programma 6 stad een nadeel en in de wijken een voordeel	1.807	V	I	AR
Bedrijfsvoering (Zorg)	Dit betreft begrote beleidsuren voor WMO, waarvan de realisatie op stad is geboekt. Hierdoor valt dit voordeel weg tegen de lasten op stad	236	V	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten sociale wijkteams	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar in de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € -2.954 N W2: € -1.489 N W3: € -1.390 N W4: € -5.040 N W5: € -838 N W6: € -2.546 N W7: € -2.774 N W8: € -4.124 N Totaal: € -21.155 N				
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen		94	V	I	AR
Baten		1.339	V		
Team Leefomgeving					
Armoedebestrijding	Door de toenemende vraag naar armoederegelingen, zijn de overschrijdingen op openeinderegelingen bijzondere bijstand, CAZ, Individuele Inkomenstoeslag en Individuele Studietoeslag gestegen. De totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) is €0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,164 miljoen), kosten in de wijken (-€0,364 miljoen), baten stedelijk (€0,07 voordeel), baten in de wijken (€0,060 voordeel), lagere onttrekking (-€0,170) en hogere dotatie (-€0,170).	60	V	I	AR

BUIG	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa € 1 mln (circa € 600.000 op stad en € 448.000 op wijk, €176.000 baten en €272.000 lasten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-272	N	I	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten teams Leefomgeving (TLO)	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar op de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € -37 N W2: € -30 N W3: € -21 N W4: € -30 N W5: € -43 N W6: € -12 N W7: € -15 N W8: € -24 N Totaal: € -212 N				
Sociale wijkteams					
Ritbijdrage doelgroepenvervoer (Zorg)	Voor het wmo-vervoer ontvangt de gemeente een ritbijdrage van de inwoners die hier gebruik van maken. Tot nu toe werden deze opbrengsten door de BVO DRAN gesaldeerd met de kosten. Vanaf 2019 boeken we de ritbijdragen apart als baten. Het als baten boeken van de ritbijdragen is niet in de MJPB verwerkt en leidt daarom in de jaarrekening tot een positieve afwijking op de baten en een gelijke negatieve afwijking op de lasten. Deze neutrale baten-lasten afwijking bedraagt € 900.000 omdat het een periode van 4 jaar betreft.	847	V	S	AR
Subtotaal afwijkingen m.b.t. budgetten sociale wijkteams	Hierboven zijn de verschillen toegelicht waarnaar in de wijkprogramma's verwezen is. Per wijkprogramma betreft dit: W1: € 87 V W2: € 132 V W3: € 101 V W4: € 91 V W5: € 144 V W6: € 100 V W7: € 80 V W8: € 112 V Totaal: € 847 V				
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen		704	V	I	AR

Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek

In het wijkprogramma Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA) bevinden zich de wijken Centrum, Spijkerkwartier en Arnhemse Broek. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners

De leefbaarheid, kwaliteit en beleving van de leefomgeving staan in een aantal buurten en straten onder druk. Verschillende factoren beïnvloeden de leefbaarheidsbeleving. Groot-stedelijke dynamiek en maatschappelijke thema's en vraagstukken zijn van invloed op de leefomgeving in de wijken.

Minder kinderen groeien op in armoede

In het Arnhemse Broek groeien verhoudingsgewijs meer kinderen in armoede op en starten zo met een achterstand in de samenleving. We sturen op een integrale en maatwerk gezinsaanpak. Dit kan voor een verandering zorgen en een positief toekomstperspectief bieden.

Participatie en wonen gericht op kwetsbare jongeren en jongvolwassenen
In CSA worden de groep kwetsbare jongeren en jongvolwassenen herkend die zelfstandig wonen en leven in de stad. Kwaliteit van woonruimte en gezamenlijke woonvoorziening ontbreken in het Arnhemse woonaanbod. Kenmerkend voor deze groepen is de schuldenproblematiek en het perspectief op werk en toekomst.

Ontmoeten in de wijk versterken

Behouden en versterken van ontmoetingsplekken en aanleidingen die laagdrempelig zijn om de sociale samenhang en betrokkenheid in en met de wijk te vergroten. Voorop staat dat meer fysieke ontmoetingsplekken niet garant staan voor meer ontmoeting. We ondersteunen de huidige plekken in de wijk voor ontmoeting, deze worden waar nodig geadopteerd door de wijk.

Verbeteren leefklimaat/ duurzaamheid

De circulaire wijkeconomie houdt in dat de sociale en economische waarden in de wijk ten goede komen aan de wijk in een cyclisch proces en daarmee duurzaam zijn. In alle wijken is dit aan de orde, vooral in het Spijkerkwartier en delen van het Centrum geven we hier actief invulling aan.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen

Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij we ernaar streven om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners

We werken met het project centrum (samenwerkingsvorm) om psychisch kwetsbare personen de juiste ondersteuning te bieden. Naast de druk op de leefbaarheid door deze groep zorgt de juiste aanpak voor een verbetering van de situatie van de persoon en draagt deze aanpak ook bij aan de afschaling van zorg.

Daarnaast is de aanpak van verkamering in het Spijkerkwartier, waarbij de wijk een grote rol heeft gespeeld bij de totstandkoming van de herijking van de woonverordening. Dat heeft geresulteerd in een stop op de verkamering. Hierdoor is er weer ruimte voor diversiteit van woonsituaties.

Vanuit een pilot zijn de straatcoaches gestart met het terugdringen van de overlast van de groep dak- en thuislozen in CSA en verbeteren van een veilige leefomgeving. De resultaten zijn een succes voor zowel de doelgroep, wijkbewoners en opvangorganisaties. Eind 2019 is de functie van straatcoach structureel geborgd binnen de gemeente Arnhem. De straatcoaches zijn in november gestart in Malburgen op winkelcentrum De Drieslag. De uitbreiding van het team van straatcoaches is een vervolgstap. Deze aanpak werkt ook door bij de afschaling van zorg omdat de straatcoaches ook doorverwijzen en een nauwe relatie hebben met wijkcoaches.

Er is een monitorgroep opgesteld om de samenwerking met netwerkpartners optimaal vorm te geven inzake jeugdaanpak.

De Overlastwerkgroep, in de wijk het Arnhemse Broek, hebben frequent een overleg met alle betrokken partijen die bij overlast betrokken zijn en zorgen voor de juiste gezamenlijke aanpak.

Participatie en wonen gericht op kwetsbare jongeren en jongvolwassenen

Project 50 gezinnen in CSA - Dit project gaat om gezinnen die 2 jaar of langer in de bijstand zitten in beweging te laten komen door een gezamenlijke aanpak van het Sociale wijkteam en Werk & Inkomen met als doel dat ze uiteindelijk minder een beroep zullen doen op de algemene voorzieningen. Het project loopt en start haar tweede jaar.

Willemeen - Herijking van de welzijnsopdracht in synergie met de cultuuropdracht ter bevordering van de diversifiëring van het aanbod en zo voor meer jongeren een ontmoetingsplek te creëren. Dit heeft als doel om tot een verbreding en versterking van het netwerk van jongerenwerk in Arnhem.

Ontmoeten in de wijk versterken

- Herontwikkeling ontwikkeling Thialf is afgerond en feestelijk geopend. Een plek waar nog meer mensen van 0 - 100 jaar kunnen spelen, bewegen en zijn.
- Wijkkringen (voorheen Buurtcirkels): afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen.
- Golden Oldies Shop: een shop voor en door ouderen vanaf 55+, waar mensen koffie drinken en workshops kunnen volgen.
- Gestart is met een koffie ochtend in het Coehoorngebied. Er wordt onderzocht waar de behoefte ligt in deze wijk op gebied van ontmoeting.
- In 2019 werd de Blokhut minimaal 5 dagdelen gebruikt als leer ontwikkel en ontmoetingsplek. Voor 2020 streven we naar een verdubbeling van het gebruik door en voor bewoners.

Verbeteren leefklimaat / duurzaamheid

De Blauwe Wijk Economie (Circulaire Wijk) in het Spijkerkwartier behoud de waarde zowel maatschappelijk als financieel zoveel mogelijk in de wijk. Zij doen dit door onder andere:

- oesterzwammen te kweken op koffiedrap (van afvalstroom naar grondstof);
- buurtbaanbureau, matchen en trainen mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar werk of zingeving;
- buurgroenbedrijf, werken in de wijk aan vergroening en klimaatadaptieve oplossingen;
- hoger onderwijs in de wijk gericht op wijkopgave vanuit de wijk in samenwerking met onder andere HAN en van Hal Larenstijn.

In het Broek worden 87 gasloze sociale woningen opgeleverd door Vivare in eerste kwartaal van 2020. Bij de ontwikkeling zijn bewoners betrokken in samenwerking met de opbouwwerker.

Parkeerplan Spijkerkwartier - In het voorjaar van 2019 is het parkeerplan geëvalueerd. Het Spijkerkwartier en de gemeente Arnhem spreken van een succesvol resultaat. De wijk beschikt over voldoende parkeerplaatsen, bewoners kunnen hun auto parkeren. Het huren van parkeerplaatsen in de Coop- en Velperpoort parkeergarage heeft hier aan bij gedragen. Door invoering van het parkeerplan is de parkeerdruk verplaatst naar nabij gelegen wijken. De wijk zoekt naar mogelijkheden om de parkeerdruk ook voor andere wijken te verminderen. Bijvoorbeeld door longterm parkeerplaatsen. In 2019 is een onderzoek gestart naar gebruik van deelauto's.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorzieningen - Gezamenlijk zijn de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams verantwoordelijk voor een zo effectief mogelijke inzet van de beschikbare instrumenten, waarbij we streven om verschuivingen te realiseren van het gespecialiseerde (individuele) naar het collectieve (algemene) domein.

Afschalen specialistische zorg naar voorliggende voorziening

- Door verbinding te leggen met organisaties en partners in het sociaal-, veiligheid- en zorgdomein zijn er projecten en samenwerkingen ontstaan die op verschillende thema's zorgen voor een vangnet of een algemene voorziening.
- De implementatie van de wijkkringen is gestart. Er zullen in totaal vier wijkkringen in twee wijken worden opgezet. Een wijkkring is gebaseerd op community building en het vergroten van de zelfredzaamheid van kwetsbare bewoners.
- Stichting RAAK - sport als middel om risico jongeren op het rechte pad te houden en te begeleiden naar een betere toekomst.
- Project 'Centrum' - Zie de toelichting bij het doel 'verbeteren leefbaarheid kwetsbare inwoners'.

Minder kinderen die opgroeien in armoede

Door samenwerking met het onderwijs en het Sociale wijkteam is project Het Fort gestart. Er is gewerkt aan thema’s als zelfvertrouwen, creativiteit en zelfstandigheid. De ouders zijn positief in hun feedback. Het eerste jaar, van de drie, is succesvol afgerond. Er wordt gekeken naar een grotere locatie zodat er meer kinderen deelnemen aan het project.

Door samenwerking met Hugo de Grootschool, Paulusschool, Rozet en de cultuurmakelaar is een plan van aanpak gemaakt, waarbij er een doorgaande leerlijn is ontwikkeld. Er wordt gewerkt met leerstof dat onder schooltijd wordt aangeboden, wat verwerkt wordt na school in theater/muziek.

Er is een samenwerkingsproject van het jongerenwerk en de basisschool om kinderen in groep 8 extra te ondersteunen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-32.848	-33.182	-28.592	-31.217	-2.625
Baten	9.462	9.482	9.067	9.649	582
Saldo lasten en baten	**-23.386**	**-23.700**	**-19.525**	**-21.568**	**-2.043**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.213	1.213
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.213**	**1.213**
Gerealiseerd resultaat	**-23.386**	**-23.700**	**-19.525**	**-20.355**	**-830**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.625	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	330	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.954	N	I	AR
Straatparkeren	Kosten straatparkeren.	86	V	I	BR
Afwijking overige budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder de correctie interne doorbelasting	-87	N	I	AR
Baten		582	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-37	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	87	V	I	AR
Straatparkeren	Opbrengsten straatparkeren.	441	V	I	BR
Overige	waaronder de correctie interne doorbelasting	91	V	I	AR

Noordwest

In het wijkprogramma Noordwest bevinden zich de wijken Klarendal, Burgemeesterswijk/ Hoogkamp, Schaarsbergen en omgeving, Sint Marten/ Sonsbeekkwartier, Heijenoord en Lombok, Hoogstede/Klingelbeek en omgeving. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Participatie in de wijk bevorderen

De doelstelling is om inwoners te activeren naar betaald- of onbetaald werk en/of deelname aan de samenleving.

Duurzame wijk stimuleren

We streven naar energiebeperking, verbeteren van waterafvoer, vergroenen en een schone wijk.

Keten aanpak sociaal domein bevorderen. Achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken

We willen een geïntegreerde aanpak in de keten (thuis, school, buitenschools) ontwikkelen die zich onder andere richt op het wegnemen en voorkomen van achterstanden bij kinderen.

Wijkeconomie versterken

We stimuleren initiatieven van ondernemingen in de wijk, die ondersteunend zijn aan het realiseren van de gebiedsdoelen en het levensvatbaar houden van de wijk.

Openbare ruimte/verkeer met wijkregie

We willen een aantrekkelijke en veilige leefomgeving creëren in samenspraak met de inwoners.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Participatie in de wijk bevorderen

Deze doelstelling gaat over het activeren van bewoners naar betaald of onbetaald werk (meedoen naar vermogen) en op het doorontwikkelen van verschillende ontmoetingsplekken. De doelstelling om in ons gebied 60 personen uit de bijstand te laten stromen (afgeleid van de stadsbrede ambitie) hebben we niet gehaald. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de gebiedsteams van Werk en Inkomen nog niet volledig bemenst zijn en nog niet gebiedsgericht aangestuurd worden. Wel is een inloopspreekuur voor bewoners met vragen naar inkomensondersteuning of werk/participatie gestart. Daarvan maken deel uit medewerkers van Werk en Inkomen, wijkteams, een coach van Centrum voor Activerend Werk (CAW) en de vrijwilligerscentrale. Ook wordt op afspraak met de inwoners gezamenlijk gesproken over de beste aanpak richting participatie en/of financiële zelfredzaamheid.
Er is specifieke aandacht voor statushouders in samenwerking met het integratiehuis dat zich vooral richt op de Eritrese doelgroep.

In Klarendal en Heijenoord/Lombok is de "koffiebus" ingezet om in gesprek te komen met bewoners die we anders niet makkelijk ontmoeten. Doel was om bewoners in de straat met elkaar te verbinden en te ontdekken welke behoeften er leven met betrekking tot participeren. In Heijenoord heeft dit bijvoorbeeld 15 extra maatjes voor kwetsbare bewoners opgeleverd.

Ten aanzien van de ontmoetingsplekken:

- Bakermat: uit een wijkbrede enquête bleek een hele duidelijke behoefte aan een ontmoetingsplek in de wijk. Veel bewoners hebben ook aangegeven hier zelf een rol in te willen vervullen. Dit heeft geleid tot een plan van aanpak om deze plek te creëren en een stichtingsbestuur in oprichting van bewoners uit de wijk die deze kar willen gaan trekken. Zij worden daarbij ondersteund door een aantal werkgroepen uit de wijk. De gemeente faciliteert dit proces door het beschikbaar stellen van een projectleider. Concreet betekent dit dat er nu een plan ligt om de Diaconessenkerk aan te kopen en om te vormen tot een ontmoetingscentrum.
- De Hommel: met de huidige beheerder en Rijnstad is een gezamenlijk beeld ontwikkeld over welke functie de nieuwe Hommel zou kunnen hebben. Complicerende factor was de verhuizing van Rijnstad naar het pand waardoor minder ruimte beschikbaar was voor de functie van het buurthuis. In 2019 is de omvang van het exploitatietekort helder geworden. In 2020 wordt besloten in welke mate we structureel bij willen dragen.
- De Wasplaats: we hebben De Wasplaats ondersteund in hun transformatie van sociale onderneming naar ontmoetingsplek in de wijk waardoor ze meer toegevoegde waarde hebben in de wijk en minder afhankelijk zijn van financiële ondersteuning door de gemeente. De Wasplaats neemt nu een meer centrale positie in de wijk in door hun gevarieerde programma bereiken ze meer bewoners.

Duurzame wijk stimuleren

- Binnen het gebied zijn meerdere wijken die vooroplopen in de energietransitie. Hoogstede /Klingelbeek is een versnellingswijken en Hoogkamp en Arnhem-west zijn wijken van de toekomst. Er lopen meerdere initiatieven die ondersteund worden. Het team Leefomgeving speelt een verbindende rol tussen wijk en kernorganisatie.
- Planning aanpak wateroverlast in combinatie met groot onderhoud Schaarsbergen loopt op koers. Uitvoering vindt plaats in 2020.
- Sterrenberg: zie onderdeel openbare ruimte.

Ketenaanpak sociaal domein bevorderen. Achterstanden bij kinderen voorkomen en aanpakken.

Voor de doelgroep van 0 tot 4 hebben we gewerkt aan een verbeterde vroegsignalering door aansluiting van de wijkcoach bij het consultatiebureau en op scholen. Voor de doelgroep kinderen van 4-12 jaar is een uitgebreid naschools programma opgesteld voor de kwetsbare kinderen. Het programma heeft als doel om de kinderen middelen aan te rijken om zich te kunnen ontplooien. Het programma kent verschillende onderdelen zoals taalvaardigheid, huiswerk begeleiding, sport en aandacht voor creativiteit. Elk kind wordt gevolgd in zijn eigen ontwikkeling. De ouderbetrokkenheid is daarbij ook georganiseerd.
Het programma wordt ondersteund en uitgevoerd door professionals in de wijk.

Wijkeconomie versterken

Speerpunt had betrekking op Heijenoord/Lombok. Er is hier een functionerend ondernemersnetwerk. Er is gebleken dat hier nu geen specifieke inspanningen vanuit het team Leefomgeving nodig zijn.

Openbare ruimte/verkeer met wijkregie

- Parkeerplan St. Marten/Sonsbeek: de wijk heeft gekozen voor het uitvoeren van fysieke maatregelen tegen fout parkeren/parkeeroverlast en niet voor parkeerregulering. Na een inventarisatie in de wijk zijn de fysieke maatregelen grotendeels uitgevoerd. Er is een evaluatie van het proces uitgevoerd. Deze heeft geleid tot het besluit om een wijkoverstijgende parkeerstrategie op te stellen.
- In Klarendal-zuid is een parkeeronderzoek uitgevoerd en gepresenteerd. Het vervolg daarop wordt afgestemd op de wijkoverstijgende parkeerstrategie.
- In een aantal straten is op verzoek en initiatief van bewoners betaald parkeren ingevoerd.
- Proces bewonersparticipatie voor reconstructie Apeldoornseweg is afgerond.
- Speelplan Panoramaschool is in samenwerking met bewoners opgesteld en wordt uitgevoerd.

- Veiligheid Hommelseweg: op dringende advies vanuit het team Leefomgeving is deze weg toegevoegd aan prioritaire wegen die in aanmerking komen voor herinrichting. Afhankelijk van het definitieve budget wordt een keuze gemaakt van de omvang van de herinrichting.
- Groot onderhoud Sterrenberg: naar aanleiding van het onderzoek ligt er het voornemen om tegelijk met groot onderhoud ruimte te creëren voor aanleggen van buizen voor het stelsel warmtenet
- Met de overlastgroep Klarendal, bestaande uit bewoners en professionals, is in beeld gebracht welke knelpunten er zijn met betrekking tot drugs, afvaldumping en verwarde personen. De punten die door bewoners kunnen worden opgepakt zijn ook opgepakt. Voor de zwaardere onderwerpen is in samenwerking met de afdeling Veiligheid een structuur opgezet om hier een gezamenlijke aanpak op te formuleren.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-30.315	-28.293	-25.846	-27.186	-1.340
Baten	2.334	2.255	1.553	1.724	170
Saldo lasten en baten	**-27.981**	**-26.038**	**-24.292**	**-25.462**	**-1.170**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	560	560
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**560**	**560**
Gerealiseerd resultaat	**-27.981**	**-26.038**	**-24.292**	**-24.902**	**-610**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.340	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	382	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-1.489	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Door onder andere inhuur op regulier wijkgericht werk en op diverse wijkprojecten.	-151	N	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebuikersbeheer MFC Klarendal.	-106	N	I	BR
Correctie interne doorbelasting		24	V	I	AR
Baten		170	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Zie de toelichting bij wijken Algemeen.	-30	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Zie de toelichting bij wijken Algemeen.	132	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	68	V	I	AR

Noordoost

In het wijkprogramma Noordoost bevinden zich de wijken Geitenkamp, Monnikenhuizen, Velperweg e.o., Alteveer en Cranevelt. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Leefbare wijken

Samen met bewoners en onze partners in de wijk stemmen we vraag en aanbod van voorzieningen en ontmoetingsplaatsen beter op elkaar af. De actuele vraag van bewoners is leidend: zij geven aan dat ze ontmoetingsplekken wensen die beter passen bij hun behoefte: dichtbij, kleinschalig en laagdrempelig. We faciliteren en stimuleren bewonersinitiatieven.
We organiseren gesprekken met bewoners over de leefbaarheid in de wijken, waarbij 'schoon, heel en veilig' de uitgangspunten zijn. Samen met bewoners en professionals zoeken we naar kansen, mogelijkheden en middelen die nodig zijn in de wijk.

Versterken Geitenkamp en Plattenburg

Door schulden en werkloosheid verkeren te veel bewoners in een uitzichtloze situatie. Van deze groep heeft een hoog percentage geen of onvoldoende opleiding, waardoor er onvoldoende aansluiting is op de arbeidsmarkt. Ook is er sprake van laaggeletterdheid. Te veel kinderen groeien op in armoede. Deze problemen worden van generatie op generatie doorgegeven. Samen met het Sociaal wijkteam, Werk en Inkomen, woningcorporaties, onderwijs en andere betrokken partners vormen we per onderwerp een alliantie om de problematiek aan te pakken.

Minder verkeer- en parkeeroverlast

In Noordoost wordt veel verkeer- en parkeeroverlast ervaren. Waar nodig gaan we het gesprek aan met bewoners en betrokken partijen, om oplossingen te realiseren voor ervaren knelpunten.

Noordoost klimaatbestendig

Veel initiatieven van bewoners gaan over het vergroenen en verduurzamen van de (eigen) ruimte, over de energiezuinige wijk en het beperken van wateroverlast. We ondersteunen en stimuleren initiatieven van bewoners en we sluiten aan bij het programma "Duurzame Wijken".

In een aantal wijken is nog relatief weinig aandacht voor bewuste omgang met energie.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Versterken Geitenkamp - Plattenburg

In samenwerking met het cluster Werk en Inkomen is op vier terreinen ingezet:

- Kansrijk opgroeien - Samen met partners in de wijk heeft het team Leefomgeving in 2018 een start gemaakt met het programma Kansrijk opgroeien in Arnhem in de wijken Geitenkamp en Plattenburg. Wij hebben ingezet op het versterken van het muziek-, sport- en cultuurprogramma op basisschool De Witte Vlinder. Gefocust is op de leeftijdscategorie 4-12 jaar. In 2019 is gestart met de gezinsgerichte aanpak met behulp van de methodiek mobility mentoring (nieuwe aanpak om bewoners blijvend uit de armoede te houden). Voor de oudere de jeugd hebben we via het versterkersproject ingezet op versterken van sociale vaardigheden en het nemen van eigen verantwoordelijkheid. Tevens is de methodiek Vreedzame Wijk op de Geitenkamp voortgezet.
- Aanpak werkloosheid - De Vlindertuin (voormalig schoolgebouw) is behouden voor de wijk. Eén van de partijen die we vanuit het team Leefomgeving ondersteunen is stichting Recap. Deze stichting ondersteunt mensen uit de wijk (en daarbuiten) via werkervaringsplaatsen naar betaald werk. Verder zijn in dit gebouw organisaties gehuisvest die laagdrempelig en stapsgewijs bewoners kunnen activeren op weg naar (vrijwilligers)werk. In 2020 wordt het pand verbouwd zodat meer sociale ondernemers gehuisvest kunnen worden. Ook zijn collega's van Werk & Inkomen fysiek gehuisvest in de wijk. De bewoner hoeft daardoor niet naar het stadhuis maar kan in de wijk terecht. Gestart is met de oprichting van de mogelijkheid tot een buurtgroenbedrijf in samenwerking met de woningbouwcorporaties. Hiervoor is een projectleider ingezet.
- Pilot Buurtwoning - Dit is een gezamenlijke werkplek (woning) van waaruit professionals makkelijk de buurt bereiken. Bij de start waren de omwonenden sceptisch maar in de loop van de tijd zijn zij blij geworden met de aanwezigheid. De drempel om vragen te stellen is verlaagd en de vragen zijn toegenomen. Het voornemen is om de pilot voort te zetten in 2020 in een andere straat.
- Project rioleringen - Het project rioleringen is nog volop in uitvoering. Het fysieke project creëert een goede gelegenheid om met de inwoners in gesprek te raken. Ook zijn kunstenaars ingezet om op ludieke wijze hier vorm aan te geven. Daar waar nodig, is doorverwezen naar professionele ondersteuning (denk aan Sociaal wijkteam) Door de goede aanleg en infiltratie van de riolering wordt ook wateroverlast bestreden. Wij willen een plus creëren met dit project door de sociale structuur van de wijk en de wijkeconomie te versterken.

Minder verkeer- en parkeeroverlast

In Noord-Oost wordt veel verkeer- en parkeeroverlast ervaren. Samen met bewoners en professionals wordt gekeken naar oplossingen.

- Saksen Weimar: Samen met bewoners van de Saksen Weimar en Monnikenhuizen zijn de eerste stappen gemaakt om, waar mogelijk, een aantal verkeersknelpunten aan te pakken.
- Parkeeronderzoek Alteveer Cranevelt - De parkeerdruk rond ziekenhuis Rijnstate is hoog, zo ook in de nabijheid van Burgers' Zoo en het Openluchtmuseum. Er is een onafhankelijk onderzoek uitgevoerd om mogelijke verbeteringen boven tafel te krijgen. De Werkgroep verkeer van Alteveer-Cranevelt stelt in samenwerking met de gemeente een verkeerbeheerplan op.
- Bosweg: De Bosweg is fysiek aangepast. Afgelopen jaar zijn metingen verricht, in 2020 zijn ook nog metingen gepland. Op basis daarvan wordt bekeken of de snelheid is gedaald en of aanvullende maatregelen nodig zijn.
- Bronbeeklaan: Met direct aanwonenden van de Bronbeeklaan zijn verkeersmaatregelen besproken om te komen tot veilige oversteekplaatsen. De ontwerpen zijn goedgekeurd. Het project is gestagneerd omdat er eerst een nieuwe bomenvisie werd vastgesteld. Naar verwachting zal in het voorjaar van 2020 uitvoering worden gegeven aan de voorgenomen maatregel.
- Velperweg: De Velperweg zat niet in de prioritering om met voorrang te worden aangepast. Er is wel een behoefte vanuit bewoners om hier aandacht aan te blijven geven omdat zij de weg als onveilig ervaren.

Leefbare wijken

Geitenkamp - Gekeken is naar de functies van de ontmoetingsplaatsen in de wijk (De Beijer, MFC De Wetering, De Vlindertuin). Aan de hand van de functies zijn verschillende gebruiksprofielen opgesteld. In de buitenruimte van de Vlindertuin is een buurtmoestuingroep actief, de moestuin is in 2019 uitgebreid.
Samen met de winkeliers, bewoners en de woningbouwcorporaties spannen we ons in om de visie op het Marktplein te realiseren. De wens is dat het Marktplein een karaktervol dorpsplein wordt, dat gezellige reuring geeft en waar volop gelegenheid voor ontmoeting is. De Geitenkamper kan er zijn dagelijkse boodschappen doen in een prettige dorpsachtige sfeer. Daarnaast behoudt het plein zijn speciale karakter en duidelijke identiteit. Verder wordt ingezet op vergroening en klimaatadaptatie. Dit project loopt in 2020 door.

Alteveer en Cranevelt - De Buurtfabriek is in september 2019 geopend en is een huiskamer voor de wijk, met name voor (kwetsbare) ouderen. Door dit bewonersinitiatief wordt "duurdere" dagbesteding afgeschaald naar laagdrempelige activiteiten in de wijk.

Leefbaarheids- en Veiligheidsagenda - In 2019 is voor de wijk Geitenkamp een concrete agenda opgesteld, waar in 2019 en 2020 uitvoering aan wordt gegeven. Dit gebeurt zowel op wijkniveau als op stedelijk niveau. Thema's die nu al lopen en ook in 2020 door zullen blijven lopen:

- deelname aan het overlast en zorgoverleg (OZO);
- aanpak overlast Marktplein;

- aanpak overlast jeugdgroep Geitenkamp. Het Jongeren Toezicht Team Geitenkamp is opgericht en was succesvol in haar eerste periode. Dit project wordt gecontinueerd in 2020.
- gerichte aanpak overlastgevende straten is opgestart en wordt in 2020 daadwerkelijk uitgevoerd.

Naar aanleiding van de gesprekken met bewoners in de andere wijken in Noordoost is geconstateerd dat daar geen extra inzet nodig is. Het is gewoon prettig en goed wonen.

Noordoost klimaatbestendig

Veel initiatieven van bewoners gaan over het vergroenen en verduurzamen van de (eigen) ruimte, over de energiezuinige wijk en het beperken van wateroverlast. We ondersteunen en stimuleren initiatieven van bewoners en sluiten aan bij het programma “ArnhemAAN”.

In de wijk Geitenkamp zijn energiecoaches ingezet. In 2019 zijn huishoudens in en rondom de Dr. Bosstraat ondersteund om de energierekening omlaag te krijgen.

Initiatiefgroep Beek op de Paasberg - Bewoners zetten zich in voor fysieke en functionele kwaliteitsverbetering van de Paasbergbeek/Beekdal. Concreet betekent dit:
- herstel van de natuurlijke waterhuishouding en de daarbij behorende natuur- en biodiversiteitontwikkeling,
- versterking van de landschappelijke samenhang van het beekdal.
- transformatie van de huidige, beperkte functionaliteit (scholen en sportclubs) naar een ‘open’ multifunctionaliteit.

Afgelopen jaar is samen met een projectleider vanuit de gemeente een aanzet gegeven om de visie verder te brengen. Het is een complex proces omdat alle disciplines bijeenkomen. Samen met bewoners is/wordt het traject uitgelijnd.

Rioleringsproject Geitenkamp: Uitvoering van het stedelijk project Riolering in de Geitenkamp met als doel vervanging oude riolering en betere waterafvoer en infiltratie ter voorkoming wateroverlast en klimaatadaptatie in Arnhem-Noord. Vanuit het project worden bewoners en kinderen betrokken bij het thema wateroverlast en de inrichting.

Alteveer-Cranevelt: Deze wijk doet mee met de "wijk van de toekomst" in het kader van duurzaamheid onder andere 'van het gas af'. Het team Leefomgeving ondersteunt daar waar nodig.

Velperweg e/o: Bewonersinitiatieven zoals vergroening daken zijn ondersteund vanuit het team Leefomgeving.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-24.218	-24.208	-21.289	-22.438	-1.149
Baten	2.130	2.067	1.554	1.720	166
Saldo lasten en baten	**-22.088**	**-22.142**	**-19.735**	**-20.717**	**-983**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	514	514
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**514**	**514**
Gerealiseerd resultaat	**-22.088**	**-22.142**	**-19.735**	**-20.204**	**-469**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.149	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	471	V	I	AR
MFC Bonte Wetering	Hogere kosten voor onderhoud en aanpassingen.	-120	N	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-1.390	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-110	N	I	AR en BR
Baten		166	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-21	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	101	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	86	V	I	AR en BR

Presikhaaf

In het wijkprogramma Presikhaaf bevinden zich de wijken Presikhaaf West en Presikhaaf Oost.
Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Vergroten van betrokkenheid bewoners bij elkaar en hun leefomgeving

We willen de relatie en begrip tussen buurtbewoners onderling en de binding van buurtbewoners met hun woonomgeving versterken. Voor het prettig (samen) leven in een wijk is het van essentieel belang om je verbonden te voelen met je omgeving en je buurtbewoners. Dit is ook de basis voor bewoners om zich betrokken te voelen en verantwoordelijkheid te nemen voor hun (sociale) omgeving.
In sommige buurten wordt nog te weinig verbinding tussen bewoners onderling en hun omgeving gezien. Hiervoor zijn uiteenlopende redenen zoals een hoog verloop van bewoners, bewoners met veel verschillende achtergronden, een grote concentratie van mensen met sociaal maatschappelijke problemen en een matig onderhoud en inrichting van de omgeving.
Het doel is een grotere betrokkenheid van bewoners bij elkaar en bij hun eigen leefomgeving. Deze basis is nodig om verder te kunnen bouwen aan het verhogen van (arbeids)participatie, verhogen sociale cohesie en het vergroten van het gevoel van eigenaarschap voor hun eigen straat en buurt.

Verbeteren samenwerking tussen buurtpartijen rondom diverse buurtplekken

We investeren in het verbeteren van de samenwerking tussen buurtpartijen onderling en de rol die zij kunnen spelen bij de diverse buurtplekken.

Impuls geven aan de samenwerking tussen professionals voor een integrale aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte

Veel bewoners ergeren zich eraan hoe hun directe leefomgeving eruit ziet en de wijze waarop een deel van de inwoners zich in de openbare ruimte gedraagt. Niet iedereen voelt zich in staat om zelf iets te ondernemen om hier iets aan te doen of medebewoners hierop aan te spreken.
Door de samenwerking tussen professionals in de wijk een nieuwe impuls te geven wil het team Leefomgeving samen met hen een integrale wijkaanpak ontwikkelen die bewoners zoveel mogelijk betrekt bij het terugdringen

van de ervaren verloedering. Hierbij zoeken we aansluiting bij de veiligheidsagenda die per wijk/gebied opgesteld gaat worden.

Vergroten ontwikkelkansen van kinderen in Presikhaaf door integraal, samenhangend en vraaggericht aanbod

In Presikhaaf wonen veel kinderen in een moeilijke sociaal maatschappelijke positie die minder kansen krijgen dan hun leeftijdsgenootjes elders in de stad. De doelstelling is om de ontwikkelkansen voor kinderen in Presikhaaf te vergroten door middel van een vraaggericht aanbod wat aansluit bij de behoeften van kinderen en hun ouders. Ook voor kinderen die buiten de wijk naar school gaan. Hierbij richten we ons op kinderen vanaf de geboorte tot en met de overgang naar de middelbare school. De thema's gezonde leefstijl, het beter benutten van de talenten van kinderen en het verbeteren van de ouderbetrokkenheid hebben hierbij specifieke aandacht.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen	
Vergroten van betrokkenheid bewoners bij elkaar en hun leefomgeving	
Het team Leefomgeving heeft, naast het ondersteunen van de buurthuizen in de wijk, geïnvesteerd in de ondersteuning van verschillende buurtpartijen en buurtgerichte organisaties. Zo is met Motel Spatie een proces gestart om hen een structurele basis te bieden voor sociaal maatschappelijke activiteiten en heeft stichting Vitanos samen met wijkpartners een serie van buurtmaaltijden georganiseerd op verschillende locaties binnen de wijk. Ook is stichting Burenhulp voor Elkaar ondersteund bij de voortzetting en borging van haar activiteiten.	
Verbeteren samenwerking tussen buurtpartijen rondom diverse buurtplekken	
Het team Leefomgeving heeft buurthuis De Overkant sinds de zomer van 2019 verhuurd aan de nieuw opgerichte stichting De Overkant. De locatie is samen met verschillende actieve buurtorganisaties heropend als "Huis van de Buurt" en is goed op weg om een bruisend hart van de buurt Presikhaaf III te worden. Voor buurthuis De Oosthof is geïnvesteerd in een professioneel beheerder en zijn afspraken gemaakt over hoe we verder gaan werken aan de behoeftes van de bewoners van Over het Lange Water op het gebied van ontmoeten.	
Impuls geven aan de samenwerking tussen professionals voor een integrale aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte	
Het team Leefomgeving heeft het afgelopen jaar de eerdere aanpak van grensoverschrijdend gedrag in de openbare ruimte geïncorporeerd in de nieuwe veiligheidsagenda van de wijk Presikhaaf. In 2019 zijn we hiervoor in gesprek gegaan met buurtbewoners en professionals over veiligheid en leefbaarheid in Presikhaaf III. De opbrengsten hiervan zijn gebundeld in de veiligheidsagenda.	
Vergroten ontwikkelkansen van kinderen in Presikhaaf door integraal, samenhangend en vraaggericht aanbod	
Het team Leefomgeving heeft ingezet op het verder ontwikkelen en uitbreiden van het netwerk kansen voor kinderen samen met partners uit de wijk en ouders. Samen met wijkpartners is gewerkt aan een kader voor samenwerking en het opzetten van pilots voor specifieke onderwerpen. Deze duurzame samenwerking draagt bij aan verbetering van de kwaliteit van het aanbod voor jeugd en hun ouders, die weer bijdraagt aan het vergroten van kansengelijkheid.	

Wat heeft het gekost

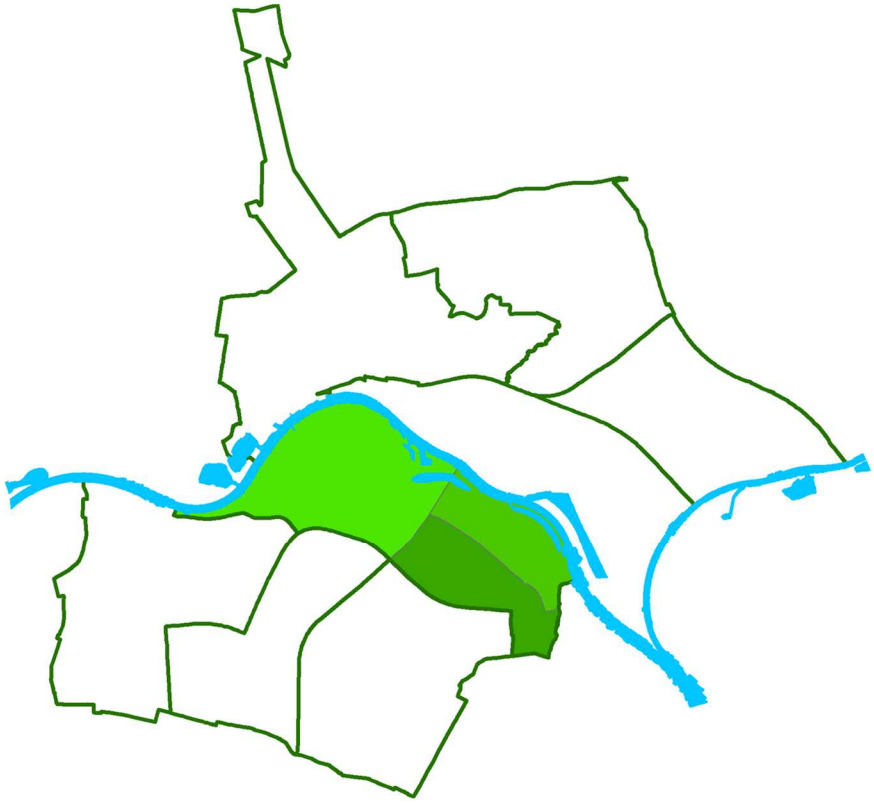
Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-23.829	-24.454	-21.892	-26.631	-4.739
Baten	2.655	2.530	2.130	2.008	-122
Saldo lasten en baten	**-21.174**	**-21.924**	**-19.762**	**-24.623**	**-4.861**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	2.068	2.068
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**2.068**	**2.068**
Gerealiseerd resultaat	**-21.174**	**-21.924**	**-19.762**	**-22.555**	**-2.793**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-4.739	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	284	V	I	AR
Vacatureruimte	Vacatureruimte op de formatie van wijkmanagers.	205	V	I	AR
MFC Presikhaaf	Doorloop van herstel bouwfouten vanuit 2018. Het gebouw is vijf jaar geleden opgeleverd en de kosten zijn niet meer verhaalbaar op de aannemer omdat deze failliet is gegaan. Het nadeel komt ten laste van de BR Vastgoed.	-467	N	I	BR
MFC Presikhaaf	Voordeel door lagere lasten voor gebruikers- en bedrijfsexploitatie. Hier staan lagere doorberekende servicekosten tegenover (zie baten).	66	V	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-5.040	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	213	V	I	AR en BR
Baten		-122	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-30	N	I	AR
MFC Presikhaaf	Nadeel door lagere doorbelaste servicekosten omdat de kosten lager uitvallen (zie ook lasten).	-72	N	I	BR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo van diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	91	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne doorbelasting.	-111	N	I	AR en BR

Malburgen

In het wijkprogramma Malburgen bevinden zich de wijken Malburgen West, Malburgen Oost/Noord, Malburgen Oost/Zuid, waaronder het Duifje en Immerloo. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Goed functionerende ontmoetingsplekken in de wijk

Om mee te kunnen doen in de samenleving en daardoor onder andere eenzaamheid te bestrijden en de onderlinge betrokkenheid in de buurt te vergroten, is het belangrijk om aantrekkelijke en laagdrempelige ontmoetingsplekken in de wijk te hebben. Inzet op dit thema vindt onder meer plaats door het creëren van nieuwe en verbeteren van bestaande (mobiele) ontmoetingsplekken.

Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid

We streven ernaar om de beleving van veiligheid in sommige delen van Malburgen te verhogen.

Meer inwoners op basisniveau Nederlandse taal

Malburgen kent relatief veel inwoners die laaggeletterd zijn en/of de Nederlandse taal niet voldoende beheersen.

Gelijke kansen voor jeugd in de wijk. Een afgestemd en integraal aanbod

De inzet is het voortzetten van de pilot jeugd Malburgen: Maatwerk leveren aan jongeren die in Malburgen opgroeien. Doelgroep is de kwetsbare groep jongeren van > 10-12 jaar. Op basis van deze pilot formuleren we de maatschappelijke opgave opnieuw. Hier worden geschikte partners bij gezocht middels een voor de gemeente Arnhem nieuwe manier van aanbesteden/subsidiëren. Ook zetten we in om Kansrijk opgroeien uit te voeren: Wijkgerichte uitvoering geven aan plan Kansrijk opgroeien.

Meer inwoners participeren

De doelstelling is het vergroten van (arbeids)participatie van inwoners.

Inwoners met dreigende financiële problemen komen eerder in beeld en worden ondersteund in de aanpak hiervan

In Malburgen leven veel inwoners die rond moeten komen van het sociaal minimum. Er zijn relatief veel inwoners met schulden. Het is belangrijk te onderzoeken hoe in de toekomst betalingsachterstanden kunnen worden voorkomen.

Preventieve gezondheid

Malburgen kent relatief veel inwoners met overgewicht en/of een ongezonde levensstijl die zich kan uiten in allerlei (fysieke) problemen. Het is belangrijk om bewoners de mogelijkheid te geven in hun directe omgeving (onder begeleiding) te sporten en te bewegen en geholpen te worden bij keuzes met betrekking tot voeding en levensstijl.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid

Winkelcentrum De Drieslag - De onderliggende projecten Vitaal, Veilig en Verzorgd lopen naast elkaar maar vormen uiteindelijk één geheel, namelijk een aantrekkelijker en veilig winkelcentrum voor de wijk. Hier zijn de ondernemers en vastgoedeigenaren een belangrijk onderdeel van.

- Veilig: er worden vanaf november 2019 straatcoaches ingezet;
- Vitaal & Verzorgd: de onderlinge samenwerking van de ondernemers is sterk verbeterd (er worden plannen voor verbetering gemaakt). Er wordt een gezamenlijke koers uitgezet voor de toekomst.

Vissenbuurt - Naast de aanpak van de sociale kant met betrekking tot leefbaarheid (welke gezien de heersende problematiek doorloopt in 2020) is er vanaf november ook gekozen voor de hardere aanpak. Onder leiding van een externe deskundige zijn meerdere gezinnen in beeld gebracht en wordt er samengewerkt met het Veiligheidshuis en de Regionale Informatie en Expertise Centra (RIEC).

Gelijke kansen voor jeugd in de wijk. Een afgestemd en integraal aanbod.

Voor de basisschoolleeftijd hebben we Kansrijk Opgroeien verdeeld over drie wijkdelen (West, Oost-Noord en Oost-Zuid). Samen met wijkpartners, waaronder scholen, zijn stuurgroepen gevormd die inhoud geven aan het programma Kansrijk Opgroeien. We hebben een aanzet gegeven om in 2020 tot een brede integrale visie op jeugd te komen, Kansrijk Opgroeien is onderdeel van deze visie.

Inwoners met dreigende financiële problemen komen eerder in beeld en worden ondersteund in de aanpak hiervan

We hebben Achter De Voordeur (outreachende maatschappelijke aanpak) verder voortgezet om zo vroeg mogelijk financiële problemen bij inwoners te signaleren en hen toe te leiden naar de bestaande voorzieningen (schulddienstverlening).

Meer inwoners op basisniveau Nederlandse taal

De taalcoördinator heeft het aanbod in Malburgen in kaart gebracht. De verschillende aanbieders zijn met elkaar verbonden zodat bewoners naar het juiste aanbod geleid kunnen worden. Er is een pilot gestart om NT1-ers in beeld te krijgen. Verder is er gewerkt aan een communicatiecampagne die in 2020 verder vorm krijgt (dit komt voort uit de stedelijke aanpak).

Goed functionerende ontmoetingsplekken in de wijk

Veerpolderstraat: er is een collegebesluit genomen in september 2019 voor het uitvoeren van een haalbaarheidsonderzoek naar mogelijkheden van sociaal-maatschappelijke vastgoedontwikkeling op locatie Veerpolderstraat 126-128. De voorbereidingen en start hebben in het laatste kwartaal 2019 plaatsgevonden. Dit onderzoek loopt door in 2020, tot uiterlijk 1 oktober 2020.

Huis vóór de Wijk: Het Huis vóór de Wijk heeft sinds oktober een eigen stichting en het beheer is door 15 vrijwilligers ingevuld van maandagmorgen 9.00 uur t/m zondagavond 23.00 uur. Deze vrijwilligers komen uit de wijk. Daarnaast zijn de verbouwplannen gereed en wordt er hard gewerkt aan de financiering hiervan. Voor wat betreft de invulling/bezetting van de activiteiten en professionals krijgt dit steeds meer vorm. Dit wordt ondersteund met een website (bijvoorbeeld ruimtes reserveren, welke activiteiten vinden er plaats). Verdere doorontwikkeling vindt plaats in 2020.

Meer inwoners participeren

In Immerloo voeren de woningcorporaties een project uit waarin mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt worden gestimuleerd om aan het werk te gaan en mee te werken aan de onderhoudswerkzaamheden aan de flats. Hierin vindt een samenwerking plaats met Werk & Inkomen. Dit geldt ook voor een nieuw participatieproject in Huis voor de Wijk op het gebied van schoonmaak, gastheer-/gastvrouwschap en beheer. Dit ligt op koers.
Verdere samenwerking met de (nieuwe) gebiedsteams van Werk & Inkomen moet in 2020 verder van de grond komen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-36.009	-36.561	-33.067	-32.341	726
Baten	4.435	4.511	3.906	3.802	-104
Saldo lasten en baten	**-31.573**	**-32.050**	**-29.161**	**-28.539**	**622**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	305	305
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**305**	**305**
Gerealiseerd resultaat	**-31.573**	**-32.050**	**-29.161**	**-28.234**	**927**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		726	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	1.237	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-838	N	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder correctie interne doorbelasting	69	V	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC De Spil en Malburgen.	258	V	I	BR
Baten		104	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-43	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Zie de toelichting bij Wijken centraal.	144	V	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige, waaronder correctie interne doorbelasting	3	V	I	AR

Schuytgraaf, Elderveld

In het wijkprogramma Schuytgraaf/Elderveld bevinden zich de wijken Schuytgraaf en Elderveld. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Multifunctionele ontmoetingsfuncties

Ter bevordering van de sociale cohesie zijn ontmoetingsfuncties van belang in het gebied. (Vrijwilligers)organisaties in de wijk Schuytgraaf hebben behoefte aan multifunctionele, betaalbare plekken voor diverse doeleinden en doelgroepen. In de wijk Elderveld ondersteunen we tijdelijk bestaande partijen die moeite hebben om goed samen te werken.

Veilige en prettige openbare ruimte

Op een aantal plekken in het gebied wordt de verkeersveiligheid als slecht ervaren. In overleg met bewoners en samenwerkingspartners zetten we - wanneer nodig - verkeerskundige aanpassingen in (oversteek singels/ hoofdwegen, winkelcentra en scholen). Tevens hebben we aandacht voor openbare ruimte Station Zuid: in samenwerking met bewoners en partners wordt een integrale aanpak georganiseerd om veiligheid en leefbaarheid in dit gebied te waarborgen. Specifiek in Elderveld wordt aandacht gevraagd voor woninginbraken en loslopende honden.

Minder problematische schulden en echtscheidingen

Bij het Sociale wijkteam en sociale partners in Schuytgraaf zijn veel nadelige gevolgen van vechtscheidingen en schulden bekend. Bijkomend aandachtspunt zijn de jeugdigen die hierdoor in de problemen komen. Specifiek voor Schuytgraaf starten we met het programma de '3 O's (ontmoeten, opgroeien en opvoeden)'. Doorontwikkeling van kinderwijk naar jongeren- /ouderenwijk verdient aandacht. In het gebied zetten we preventief in om jongeren te begeleiden.

Ouderen wonen prettig in hun buurt

We zetten in op een (preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, Sociaal wijkteam, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en andere partners wordt de benodigde inzet hierop georganiseerd. Dit speerpunt geldt met name voor de wijk Elderveld.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Multifunctionele ontmoetingsfuncties

MFC Schuytgraaf De Salamander is niet langer een Multifunctioneel Centrum (MFC) voor bewonersontmoeting, maar is een school geworden. MFC De Omnibus zit volledig vol. Hier is geen ruimte beschikbaar. De Buitenplaats geeft wat mogelijkheden. De Huiskamer is met de komst van een nieuwe exploitant van een maatschappelijke naar meer commerciële doelstelling (met de daarbij behorende prijsverhoging) gegaan. We krijgen met grote regelmaat vragen om extra ontmoetingsruimte maar ook vragen van bijvoorbeeld een praktijk voor logopedie/fysiotherapie dat er geen enkele ruimte beschikbaar is in Schuytgraaf.

Wijkcentrum Elderveld heeft een herprogrammering ondergaan en is nu beter toegankelijk voor professionals en bewoners. Er is vanuit Rozet een kleine bibliotheek ingericht. Werk & Inkomen, politie en het Sociaal wijkteam houden er spreekuren. Met behulp van opbouwwerk is de ontmoetingsfunctie voor bewoners verder opgepakt en uitgewerkt.

Veilige en prettige openbare ruimte

In Schuytgraaf worden de wensen op het gebied van de openbare ruimte voor een groot deel meegenomen in de bouwontwikkelingen die er plaats vinden. Wel krijgen we vragen over aanleg van meer speelvoorzieningen. Een aantal vragen om betere/ meer speelvoorzieningen zijn gehonoreerd. Daarnaast is de openbare ruimte rondom station Arnhem-Zuid een knelpunt. Hoewel er aandacht is voor het opruimen van weesfietsen is nog meer nodig om op het onderhoudsniveau A te komen.

Wat betreft Elderveld krijgen we regelmatig vragen over met name de verkeersvoorzieningen. Samen met bewoners is gekeken naar en gewerkt aan oplossingen voor de plaatselijke problematiek. In de Briellehof/Kaaghof is een inwonersinitiatief gestart om met behulp van subsidie groencompensatie (zonnepanelen Rivierenland) de waterhuishouding door middel van onder andere vergroening te verbeteren.

Minder problematische schulden en echtscheidingen

In Schuytgraaf worden voor ouders met echtscheidingsproblematiek KIES-trainingen gehouden. Deze zijn gericht op begeleiding bij echtscheidingen. Er is contact gelegd met Over-Rood om zzp-ers met schuldenproblematiek te begeleiden. Gemeentebreed zijn enkele initiatieven opgestart die ook in Schuytgraaf plaatsvinden (onder andere Dullertstichting, Opr€cht, Presikhaaf University). De complete inventarisatie die nodig was op het gebied van opgroeien en opvoeden is in opdracht van team Leefomgeving door Spectrum Elan afgerond. De daaruit voortvloeiende acties zijn, waar van toepassing, opgestart.

In Elderveld hebben we in het wijkcentrum Elderveld inloopspreekuren georganiseerd door Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam om bewoners bij schuldenproblematiek en arbeidsparticipatie te begeleiden.

Ouderen wonen prettig in hun buurt

We hebben 3 initiatieven laten opstarten: Age Friendly Cultural City, Virtual Reality en De Tuyn. Dat laatste als pilot en in samenwerking met Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA). De pilot wordt doorgezet als stedelijke voorziening. Beide eerdergenoemde projecten vallen onder de verantwoordelijkheid van het Kunstbedrijf en zijn onvoldoende opgepakt in 2019. Dat gebeurt wel in 2020.

Ouderen kunnen overigens prima terecht bij de dagopvang van SWOA (De Gaanderij) en zijn hier ook tevreden over. Helpende handjes, een initiatief van het bewonersoverleg Elderveld, zorgt ervoor dat thuiswonende ouderen geholpen worden bij klussen in huis.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-25.545	-21.920	-23.257	-25.512	-2.255
Baten	3.397	2.700	2.190	2.574	384
Saldo lasten en baten	**-22.148**	**-19.219**	**-21.067**	**-22.938**	**-1.870**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.071	1.071
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.071**	**1.071**
Gerealiseerd resultaat	**-22.148**	**-19.219**	**-21.067**	**-21.867**	**-799**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.255	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	550	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.546	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten TLO	Overige. Waaronder correctie interne doorbelasting	66	V	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC (zie ook baten).	-325	N	I	BR
Baten		384	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-12	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	100	V	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Overige. Waaronder correctie interne doorbelasting	-17	N	I	AR
Onderwijshuisvesting	Gebruikersbeheer MFC (zie ook lasten).	313	V	I	BR

De Laar, Elden

In het wijkprogramma De Laar/Elden bevinden zich de wijken De Laar en Elden. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Bewonersparticipatie bevorderen

Het doel is om de betrokkenheid van bewoners te versterken door nieuwe vormen van bewonersparticipatie uit te proberen (experimenten). Dit is belangrijk voor het gebied om goede beslissingen te nemen over de aandachtspunten.

Bewoners doen mee

Het aandeel mensen in De Laar dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering is de laatste jaren naar verhouding sterk gestegen. Meedoen in de nabije omgeving is een stimulans voor mensen om zich te ontwikkelen. Werk & Inkomen, het Sociaal wijkteam en het team Leefomgeving werken hierop samen.

Prettige openbare ruimte

Ontmoetingsplekken, groen, spelen, afval, verlichting en veilige wegen zijn belangrijke items in het gebied. Bewonersprojecten in dit kader worden ondersteund.

Zorg voor elkaar, eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen

We zetten in op (preventieve) aanpak op onderwerpen als eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen. Samen met bewoners, Sociaal wijkteam, Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) en andere partners wordt de benodigde (preventieve) inzet georganiseerd.
Op armoede en daarmee samenhangende jeugdproblematiek wordt samen met wijkpartners ingezet. Met als doel dat armoede geen reden meer is om niet mee te kunnen doen in de maatschappij. Hierbij wordt aangesloten bij het programma Kansrijk Opgroeien.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Bewonersparticipatie bevorderen

Bewonersparticipatie is belangrijk voor de sociale samenhang in het gebied. Ook biedt het programma Van Wijken Weten kansen voor bewoners om meer invloed te hebben op hun directe leefomgeving. Individuele vragen of initiatieven worden nu beter samengebracht, zodat er meer verbinding tussen bewoners ontstaat. In Elden is vorm gegeven aan een nieuw dorpsplatform en in De Laar zijn nieuwe werkgroepen opgestart. De thema's die zijn opgepakt en waar aan gewerkt wordt zijn: AED dekkend netwerk, buurtpreventie, duurzaamheid & energietransitie en kunst & cultuur. De werkgroep 'De Laar Schoon' heeft zich verder ontwikkeld.

Bewoners doen mee

Op het gebied van arbeidsparticipatie is ingezet op de pilot 'Huisbezoeken De Laar'. Er zijn een 30-tal bewoners met een participatie-uitkering (trede 3) bezocht door de werkcoach van Werk & Inkomen en de wijkcoach van het Sociaal wijkteam. Deze pilot is succesvol verlopen. Een deel is duurzaam aan het werk of is op een andere manier weer actief (onder andere ontwikkeltraject, vrijwilligerswerk). Deze werkwijze wordt daarom in 2020 verder uitgewerkt in de werkafspraken tussen Werk & Inkomen en het Sociaal wijkteam.

Prettige openbare ruimte

Een prettige openbare ruimte is belangrijk om prettig te kunnen wonen. In het gebied zijn een aantal speelplekken en groenvakken opgeknapt. De groenaannemer sluit ook meer aan bij de initiatieven van bewoners. Werkgroep De Laar Schoon heeft veel initiatieven ondernomen om de wijk schoon te houden. Steeds meer bewoners raken hierbij betrokken.

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de gebruikersmogelijkheden van Sporthal De Laar-West. Deze plek heeft mogelijkheden om de ontmoetingsfunctie in de wijk te versterken. De positieve uitkomsten geven aanleiding om dit verder met de bewoners en gebruikers vorm te geven.

Het thema Leefbaarheid en Veiligheid is tijdens een bewonersavond besproken. De belangrijkste uitkomsten zijn: verloedering, jeugdoverlast, verkamering en verkeer. In samenwerking met bewoners wordt er gezocht naar een juiste aanpak.

Zorg voor elkaar, eenzaamheid, dementie en langer thuis wonen

Samen met bewoners en andere partners in de wijk is ingezet op de volgende sociale thema's:

- Kansrijk opgroeien - Programma van 4-12 jaar is op beide scholenlocaties uitgerold. Partijen werken samen op het vergroten van kansen voor de kinderen die in het gebied wonen en ondersteuning kunnen gebruiken omdat er thuis weinig financiële middelen zijn. De naschoolse programma's zijn gericht op persoonlijke ontwikkeling en ervaringen opdoen.
- Programma 12+ is vormgegeven vanuit het jongerencentrum Motion. Binnen dit programma is huiswerkbegeleiding een belangrijk onderdeel, maar ook hier is er aandacht voor persoonlijke ontwikkeling.
- Taal - In De Laar bleek een behoefte aan taalontwikkeling. In samenwerking met het Sociaal wijkteam is een taalgroep in De Laar opgestart. Deze wordt goed bezocht en zeer gewaardeerd.
- Elden met Elkaar - Bewoners in Elden hebben samen met de Stichting Welzijn Ouderen Arnhem (SWOA) het project 'Elden met Elkaar' voortgezet. Een laagdrempelige dagvoorziening in het dorpshuis waar ouderen onder begeleiding hun vaardigheden langer kunnen behouden. Ambities zoals dementievriendelijk dorp worden in het project meegenomen en zullen in 2020 verder vorm krijgen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-17.408	-17.461	-14.946	-16.961	-2.015
Baten	1.980	1.563	1.221	1.277	56
Saldo lasten en baten	**-15.428**	**-15.898**	**-13.725**	**-15.684**	**-1.959**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.149	1.149
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.149**	**1.149**
Gerealiseerd resultaat	**-15.428**	**-15.898**	**-13.725**	**-14.535**	**-810**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-2.015	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	441	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-2.774	N	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige.	318	V	I	AR
Baten		56	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-15	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	80	V	I	AR
Overige afwijkingen budgetten team Leefomgeving	Overige.	-9	N	I	AR

Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg

In het wijkprogramma RKV bevinden zich de wijken Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg/Holthuizen. Een beknopte beschrijving van de wijkkenmerken per wijk is in Staat van de stad opgenomen.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Bewegen en ontmoeten in de wijk stimuleren

Het streven is aantrekkelijke en makkelijk te gebruiken beweeg- en ontmoetingsplekken voor alle bewoners.

Duurzame wijk stimuleren

In het gebied Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg is er veel aandacht voor duurzaamheid. Er wordt ingezet op het verminderen van hittestress (onder andere door vergroening). Daarnaast geven we voorlichting over (kostenbesparende) duurzame maatregelen.

Meer inwoners participeren

We stimuleren en initiëren projecten in de wijk, in nauwe samenwerking met bewoners en partners in de wijk, met als doel dat meer bewoners kunnen meedoen en hun sociaal netwerk kunnen vergroten.

Veiligheid in de wijk vergroten

Veiligheid is een onderwerp dat zowel fysiek als sociaal speelt. Voorlichting van bewoners en aanpassingen in de openbare ruimte vergroten de veiligheid en versterken het gevoel van veiligheid. Met signalen van het Sociaal wijkteam realiseren we voorliggende voorzieningen.

Wat hebben we gedaan

Prestatiedoelen

Bewegen en ontmoeten in de wijk stimuleren

In 2019 is er veel gedaan op het gebied van bewegen en ontmoeten. In alle wijken zijn daarbij diverse fysieke, maar ook programmatische zaken gerealiseerd. Er zijn twee speeltuinen gerealiseerd in Kronenburg, en één in Vredenburg. Daarnaast is in Vredenburg gestart met een programma om kinderen te stimuleren om samen en buiten te spelen. Dit programma wordt in samenwerking met het Sportbedrijf Arnhem gerealiseerd en wordt in 2020 uitgerold naar Rijkerswoerd en Kronenburg.
In Rijkerswoerd worden er gesprekken gevoerd voor de realisatie van een pumptrack/skatebaan. Dit naast de ontwikkelingen rondom Sportcentrum Rijkerswoerd.

In Kronenburg worden de mogelijkheden om te ontmoeten onderzocht. In 2020 hopen we hier concreet invulling aan te geven.
Ontmoetingsplekken in de wijken Rijkerswoerd en Kronenburg hebben in 2019 veel aandacht gekregen. Hiermee gaan we in 2020 verder.

Duurzame wijk stimuleren

In 2019 hebben wij LIJN2030 ingezet in de wijk. LIJN2030 is een elektrisch volkswagenbusje dat op verschillende plekken in de wijk gezet wordt om zo met bewoners in gesprek te komen over wat er voor hen belangrijk is.
Naast de goede gesprekken die hier met bewoners gevoerd werden is er ook voorlichting gegeven. Hierbij worden onder andere flyers met energie bespaartips uitgedeeld en we brengen mensen in verbinding met Aanjagers voor energiescans in hun woning.
Er zijn diverse activiteiten geweest (onder andere presentaties in wijkplatforms, klimaatcafé in Rijkerswoerd, de wethouder is op verschillende plekken aanwezig geweest) om dit onderwerp bij bewoners onder de aandacht te brengen.
In Rijkerswoerd is door bewoners - met ondersteuning van de gemeente - een klimaatcafé georganiseerd om kansen voor energietransitie en klimaatadaptatie samen op te pakken.

Meer inwoners participeren

Het aantal bewonersinitiatieven zien wij stijgen. Bewonersinitiatieven vergroten de sociale samenhang en betrokkenheid in de wijk. Daarom bieden wij daar waar nodig ondersteuning in de vorm van budget en verbindingen leggen met partners in de wijk. Wij denken dat de slagingskans van wijkinitiatieven het grootst is als het initiatief bij de bewoners ligt. Daar waar bewoners niet zelf met de initiatieven komen, maar er wel behoefte gezien wordt, hebben we dit aangejaagd door onder andere een opbouwwerker in te zetten of zelf met bewoners in gesprek te gaan. Wij zien ook dat ons vrijwilligersbestand daardoor gegroeid is.

In 2019 zijn acties uitgezet/voortgezet ter stimulering van de werkgelegenheid. Hierbij valt te denken aan de Stadslandbouw in Rijkerswoerd, langdurig werklozen zijn uitgenodigd voor een gesprek met Sociale wijkteams, Werk & Inkomen en UWV.

Veiligheid in de wijk vergroten

- Op het gebied van veiligheid in de wijken zien we een lichte afname van het aantal onveilige plekken. Hierin zetten we, in samenwerking met partners, in de wijk stappen.
- Na een derde vandalistische actie is de jongerenontmoetingsplek (JOP) in Rijkerswoerd verwijderd. Er wordt nagedacht over een alternatief.
- Er zijn op diverse plaatsen tijdelijk matrixborden geplaatst om bestuurders te attenderen op hun rijgedrag. De politie heeft ook flitsacties uitgevoerd.
- Bij het sportcentrum Rijkerswoerd was sprake van een onveilige situatie door gebrek aan parkeerplaatsen. Daarom zijn extra parkeerplaatsen aan de achterzijde gerealiseerd zodat deze auto's de wijk niet meer in gaan. Bij de Lea Dasberg school is een onveilige situatie voor fietsers en brommers aangepast waardoor deze veiliger is.
- De enquête rondom de Rijnlandflat is uitgevoerd. In 2020 gaan we verder met de uitkomsten van het onderzoek.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-26.835	-27.454	-22.250	-26.014	-3.764
Baten	2.217	2.100	1.143	1.348	205
Saldo lasten en baten	**-24.618**	**-25.355**	**-21.107**	**-24.666**	**-3.559**
Onttrekkingen aan reserves	0	0	0	1.537	1.537
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**0**	**0**	**0**	**1.537**	**1.537**
Gerealiseerd resultaat	**-24.618**	**-25.355**	**-21.107**	**-23.129**	**-2.022**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-3.764	N		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	303	V	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-4.124	N	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving		57	V	I	AR
Baten		205	V		
Afwijkingen m.b.t. budgetten team leefomgeving	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	-23	N	I	AR
Afwijkingen m.b.t. budgetten Sociale wijkteams	Saldo diverse afwijkingen. Zie de toelichting bij Wijken algemeen.	112	V	I	AR
Overige afwijkingen m.b.t. budgetten team Leefomgeving		116	V	I	AR

Stad

De diverse taken waarvoor de gemeente verantwoordelijk is en die op stedelijk niveau plaatsvinden, zijn opgenomen in 10 stedelijke programma's:

R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

R1 Veiligheid

R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

R3 Economie

R4 Educatie

R5 Cultuur, recreatie en sport

R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning

R7 Gezondheid en milieu

R8 Wonen en ruimte

R9 Financiën en bedrijfsvoering

Algemeen bestuur en publieke dienstverlening

Arnhem wil een faciliterende netwerkgemeente zijn die openstaat voor maatschappelijke initiatieven in het publieke domein, zowel vanuit de stad als vanuit de wijken. De raad en het college zijn gericht op een transparant, democratisch bestuur met de focus op de nieuwe koers voor meer wijksturing. Daarnaast werkt Arnhem samen in bestuurlijke organen in regionaal, landelijk en Europees verband. Arnhemmers kunnen rekenen op een laagdrempelige en betrouwbare publieke dienstverlening die steeds meer gericht is op digitale dienstverlening. Bij klantcontacten ligt de focus op een klantvriendelijke benadering.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Gemeenteraad

Arnhem speelt in op nieuwe ontwikkelingen in de samenleving, als netwerkgemeente die betrokkenheid van inwoners bij maatschappelijke opgaven en initiatieven vanuit de stad of de wijken in het publieke domein omarmt. Met de ingezette wijksturing heeft de raad een ferme stap gezet op weg naar een andere verhouding tussen raad, wijken en inwoners. Meebewegen met deze ontwikkeling is een belangrijke ambitie van de nieuwe raad. Om deze goed te kunnen vormgeven, versterkt de raad zijn kaderstellende rol. Mede door in te zetten op een begroting die SMART vorm gegeven is. Hierbij moet helder worden hoe de aanpak en financiële middelen welk doel beogen. De raad streeft naar een positieve, constructieve samenwerking tussen de raadsfracties onderling en tussen raad en college.

Rekenkamer

De rekenkamer beoogt de gemeenteraad te ondersteunen bij zijn controlerende taak door elk jaar enkele grotere en kleinere onderzoeken uit te voeren op basis van de vragen vanuit de raad en de politieke actualiteit.

Griffie

De griffie spant zich in voor verdere verbetering van de uitoefening van haar kerntaken om de gemeenteraad te ondersteunen in zijn kaderstellende, controlerende en volksvertegenwoordigende taken en verantwoordelijkheden.

College van burgemeester en wethouders

In juni 2018 is het college van burgemeester en wethouders gestart. Er is een Coalitieakkoord 2018-2021 opgesteld. De afspraken uit dit Coalitieakkoord zijn in de MJPB 2019-2022 verwerkt. De ambitie is om de komende jaren te komen tot een andere opzet van de begroting, Arnhemmers kunnen hierdoor beter worden geïnformeerd. Het college vindt het belangrijk om een goede relatie met de raad te hebben. Het gezamenlijk verder verbeteren van de begroting is hier een voorbeeld van.

Regionale en andere bovenlokale lichamen

Arnhem streeft waar nodig en nuttig naar intensieve samenwerking in de regio. Arnhem draagt tevens bij aan versterking van de economische vitaliteit binnen het stedelijk netwerk Arnhem-Nijmegen.

Publieke dienstverlening

Arnhem blijft zich actief inzetten voor verbetering van de (digitale) dienstverlening aan haar inwoners en ondernemers.

Wat hebben we gedaan

Gemeenteraad

Door de vorming van een tweetal raadswerkgroepen (Burgerparticipatie en Omgevingswet) heeft de raad een impuls gegeven aan het realiseren van meer betrokkenheid van inwoners bij de maatschappelijke en fysieke opgaven en uitdagingen waarvoor de stad als geheel en de wijken in het bijzonder zich gesteld zien. De ingezette wijksturing liep eind 2019 naar het eerste moment van kwalitatieve evaluatie.

Tezamen met het college heeft de raad - met de auditcommissie als voorpost - gestalte gegeven aan de verhoging van de leesbaarheid en begrijpelijkheid van de financiële producten, met name de begroting.

Blijvende aandacht is besteed aan de politiek-bestuurlijke samenwerking tussen de fracties en tussen raad en college. Een breuk tussen de coalitiefracties ontstond kort voor het zomerreces. Deze kon succesvol worden gelijmd onder leiding van de heren Markink en Groot Wassink en mevrouw Faber.

Het vergadermodel van de raad is onderwerp geweest van monitoring. Door de agendacommissie, op voorstel van de werkgroep monitoring vergadermodel, werden enige wijzigingen in het vergadermodel aangebracht. De raad legde de regels omtrent geheimhouding vast op basis van eerdere besluiten en recente ervaringen.

Rekenkamer
In 2019 is onder andere een onderzoek afgerond naar schulddienstverlening, een onderzoek gehouden naar jeugdzorg (afronding 2020) en is een onderzoek naar 'Van wijken weten' voorbereid en opgestart. Een vooronderzoek naar De Connectie heeft geleid tot een raadsbrief.
De rekenkamer Arnhem brengt jaarlijks, voor 1 april, een jaarverslag en jaarplan uit.

Griffie
De griffie heeft de uitvoering van haar kerntaken op bestendige wijze voortgezet. Zij leverde extra inzet in de ondersteuning van de raadswerkgroepen Burgerparticipatie en Omgevingswet.

College van burgemeester en wethouders
Vorig jaar heeft het college in nauwe samenwerking met de auditcommissie en de raad de gezamenlijke ambitie opgepakt om te komen tot een andere opzet van de begroting. De leesbaarheid en toegankelijkheid zijn verbeterd en de begroting is meer SMART gemaakt (motie 17M75 d.d.6 november 2017). In dit traject zijn de aanbevelingen van de rekenkamer, op basis van haar onderzoek naar de "Navolgbaarheid van het coalitieakkoord" meegenomen. In de komende jaren worden verder stappen gezet om de begroting te verbeteren.

Het college heeft samen met de raad blijvend aandacht besteed aan een goede relatie.

Het college vindt het belangrijk om vroegtijdig met inwoners en ondernemers in de stad, in buurten en raden over beleidsvoornemens in gesprek te gaan. Een voorbeeld is dat de raadsvoorstellen zijn aangepast. Er wordt nadrukkelijk en transparant stilgestaan bij de wijze waarop de betrokkenheid van inwoners en ondernemers is vormgegeven.

Prestatiedoelen

Bestuurlijk stelsel afstemmen op wijksturing
Eén wethouder heeft de portefeuille Wijksturing en Wijkzaken. De 24 wijken zijn ingedeeld in 8 gebieden. Elk gebied heeft een verantwoordelijk wethouder.

Verdere digitalisering publieke dienstverlening
In 2019 is het archief van akten van de burgerlijke stand gedigitaliseerd. De ontsluiting van dit digitale archief voor de medewerkers moet nog wel geregeld worden. Onderzocht is of dit digitale archief ook rechtstreeks ontsloten kan worden voor de burger; dit stuit echter vooralsnog op juridische en technische bezwaren.
Verder zijn volgens plan de voorbereidingen getroffen om aanvullende diensten aan burgers en ondernemers te digitaliseren door middel van een nieuwe, fasegewijs op te leveren vakapplicatie. Hiermee worden vanaf 2020 nieuwe e-diensten beschikbaar gesteld, bijvoorbeeld voor de aangifte van overlijden. Het tempo waarin dit gerealiseerd kan worden, is mede afhankelijk van de voortgang met de doorontwikkeling van de nieuwe applicatie door de leverancier.

Positionering van Arnhem in de regionale, landelijke en grensoverschrijdende netwerken
VNG, G40: De fysieke, sociale en economische pijlers van de G40 zijn ook voor deze bestuursperiode weer bemenst met Arnhemse wethouders. Als lid/ partner van VNG en G40 nam Arnhem zowel bestuurlijk als ambtelijk deel aan diverse overleggen, themagroepen en lobbytrajecten die vanuit deze netwerken werden gevoerd.

Met het de regio Arnhem-Nijmegen werkte Arnhem samen met de regiogemeenten door aan vraagstukken op gebied van economie, wonen, mobiliteit en duurzaamheid. In december 2019 hebben de wethouders mobiliteit van de 18 regiogemeenten het regionale programma Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid 2020 – 2023. Er is gewerkt aan de Voorbereiding woondeal met Rijk en provincie in verband met grote woningbouwopgave die op de regio afkomt met tevens aandacht voor het verbeteren van de leefbaarheid en veiligheid in wijken. Er is gestart met de uitwerking van de Regionale Energiestrategie (RES) samen met overheden, maatschappelijke partners en burgers. De economische agenda is uitgewerkt met als thema's: toerisme, circulariteit en human capital.

In april 2019 zijn de regiogemeenten gestart met de versterking van de samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen. Ze werkten aan een sterkere regio, met één visie, één agenda en één gezicht naar buiten en een bijpassende werkwijze. De regiogemeenten willen meer transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming én meer slagkracht organiseren op inhoud. De opgaven en ambities voor de regio zijn groot en veelomvattend. Ze vragen een bovenlokale aanpak én een krachtiger besturing. Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. Er is gezamenlijke inzet nodig om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en ook om de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken. Een samenhangende regionale agenda die we met een grotere overtuigingskracht neerzetten moet er ook voor zorgen dat we beter samen werken met Provincie, Rijk en Europa en slimme allianties kunnen vormen met partners in de samenleving. Er wordt toegewerkt naar definitieve voorstellen in april 2020.

Bureau Brussel werkte ook in 2019 door aan de profilering van de regio in Europa. Onder meer door activiteiten tijdens de European Week of Regions and Cities. Er was een programma met regionale stakeholders en regiobestuurders, met lobbygesprekken over ICE en schone scheepvaart en eigen workshops rond de thema's mobiliteit en energieopslag. De activiteiten leverden nieuwe Europese projecten, kennis en subsidies op. Voor Arnhem startten in 2019 onder meer de EU projecten eHUBS (deelmobiliteit hubs) en HECTOR (waterstof huisvuil wagen). De regio is er in 2019 via Bureau Brussel in geslaagd om de Europese Polis Conferentie 2020 over duurzame mobiliteit naar de regio te halen.

De regio werkte samen met de provincie en de Economic Board aan de economische profilering van de regio. In 2019 is een verbinding gemaakt tussen de agenda Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen.

In de Euregio werkte Arnhem door aan grensoverschrijdende samenwerking en projecten in het Euregiogebied. Vanuit Arnhem is er in 2019 bijgedragen aan de ontwikkeling van de Strategische Agenda 2020 van de Euregio. Speerpunten van deze agenda: duurzame economische ontwikkeling, Soft-skills en versterken Euregionale betrokkenheid. De agenda wordt voor de zomer van 2020 vastgesteld door de leden van de Euregio. Het 100.000+ stedennetwerk Euregio werkte dit jaar verder aan de duurzaamheidsagenda (kennisuitwisseling en projecten). De burgemeesters van de steden ontmoetten elkaar tijdens een conferentie in Duisburg met thema's schone scheepvaart, duurzame mobiliteit en waterstof.

Toegankelijke publieke dienstverlening

Alle producten en diensten die digitaal aangevraagd kunnen en mogen worden, worden digitaal aangeboden. Daarnaast kunnen minder digivaardigen ook altijd aan de balie terecht.
Medio 2019 zijn Burgerzaken en Klantenservice, in samenwerking met Communicatie, Zorgbelang en enkele taalambassadeurs, gestart met een pilot voor laaggeletterden. Telefonisten en baliemedewerkers zijn getraind in het herkennen en bespreekbaar maken van laaggeletterdheid en verwijzen in voorkomende gevallen actief door naar het Taalhuis. De pilot wordt in 2020 geëvalueerd.
Verder is in 2019 een aanvang gemaakt met het herschrijven van de uitgaande brieven van Burgerzaken naar minder ambtelijke, beter leesbare en klantgerichtere taal. Dit project wordt in 2020 voortgezet.

Toegankelijk bestuur

Het college hecht veel waarde aan de samenwerking met inwoners, raad en organisaties. Hierbij is het uitgangspunt om vroegtijdig met de raad, inwoners en partijen in gesprek te gaan. Bewoners, organisaties en ondernemers weten de teams Leefomgeving veelal te vinden. Van Wijken Weten heeft zich doorontwikkeld naar een volwassen en vertrouwde werkwijze in de Arnhemse wijken.

- Er zijn verschillende participatietrajecten rondom thema's gestart, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Omgevingsvisie en het bomenplan. Maar ook participatie Korenkwartier en de Bakermat zijn mooie voorbeelden van participatie.
- Start raadswerkgroep en programmagroep. De programmagroep is gestart met de aanpassing van de raadsvoorstellen plus bijbehorend begeleidings- en monitoringsaanpak. Ook het proces om tot een nieuwe participatietool te komen is gestart.
- We hebben een nieuw instrument geïntroduceerd: doelgeroepsegmentatie (citisen). Met name om beter de "stille groepen" te kunnen bereiken.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Immigratie- en naturalisatiedienst (IND);
- Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2019 een subsidie hebben ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-12.169	-12.728	-13.309	-14.498	-1.189
Baten	4.344	3.968	4.206	4.225	19
Saldo lasten en baten	**-7.825**	**-8.760**	**-9.103**	**-10.273**	**-1.170**
Toevoegingen aan reserves	-239	0	-393	-397	-4
Onttrekkingen aan reserves	21	21	178	285	107
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-218**	**21**	**-215**	**-112**	**103**
Gerealiseerd resultaat	**-8.043**	**-8.739**	**-9.318**	**-10.385**	**-1.067**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.189	N		
Wachtgeld	Bij de raming is van het slechtste scenario uitgegaan. Het aantal en de hoogte van de uitkering is lager dan verwacht.	296	V	I	AR
Pensioenuitkering	Door verlaging van de rekenrente is er een tekort van ruim €1,4 miljoen. Bijna €1,1 miljoen op de voormalig wethouders en ruim €0,3 miljoen op de wachtgelders en zittende wethouders. Daar tegenover staat een voordeel van €0,1 miljoen ten opzichte van de begroting voor de pensioenuitkeringen van gepensioneerden die niet onder de APPA vallen.	-1316	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-169	N	I	AR
Baten		19	V		
Overige	Saldo van diverse mutaties.	19	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Discussienotitie Regionale Samenwerking samen steviger en sterker

Actuele beleidskaders

- Coalitieakkoord 2018-2022:
- Evaluatie van de Rekenkamer Arnhem 2015;
- nota Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- MIRT Agenda stedelijk netwerk Arnhem Nijmegen.

Veiligheid

Leven in een veilige omgeving is voor iedereen belangrijk. Gemeentelijk veiligheidsbeleid is een belangrijke schakel in de verbetering van de leefbaarheid en veiligheid in Arnhem. De gemeente heeft een regierol op het terrein van de brede veiligheid: veilig ondernemen, veiligheid in de wijk, veilig uitgaan, veiligheid op straat en veilig in huis. In nauwe samenwerking met de diverse partners in veiligheid werkt de gemeente aan integrale veiligheid en aan een positievere veiligheidsbeleving van haar inwoners en bezoekers van de stad.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Crisisbeheersing en brandweer

Voorkomen is beter dan genezen. We willen natuurlijk calamiteiten en crisis voorkomen. Om dit te bereiken is het belangrijk dat bij alle activiteiten en ontwikkelingen veiligheid een logisch onderdeel is van plannen en dat veiligheid een plek heeft bij realisatie of uitvoering ervan.

Ondanks alle preventieve inspanningen kan toch een calamiteit of crisis ontstaan. Een goed georganiseerde crisisorganisatie bestrijdt de calamiteiten en crisis, en beperkt de risico's en schade voor mens en milieu zo veel mogelijk.

Veiligheid

Arnhem kent op het gebied van veiligheid uitdagingen. Het streven is om Arnhem veiliger te maken. Hierbij geven we extra aandacht aan het vergroten van (het gevoel van) veiligheid. Daarvoor zijn extra middelen beschikbaar.

De aanpak zal zich speciaal richten op de bestrijding en vermindering van ondermijning, woonoverlast, jeugdcriminaliteit, huiselijk geweld, discriminatie en mensen met verward gedrag en high impact crimes. Daarnaast zetten we de aanpak van mensenhandel voort en houdt ook de bestrijding van radicalisering de aandacht.

Bij de uitwerking en invulling van de verschillende uitvoeringsplannen is de input en betrokkenheid van de wijken belangrijk. Daarnaast zal het netwerk van partners die belangrijke bijdragen kunnen leveren aan het realiseren van resultaten verder worden uitgebreid. Bijvoorbeeld de partners in het sociaal domein om door de begeleiding van verwarde personen invulling te geven aan een sluitende aanpak.

Wat hebben we gedaan

Arnhem moet Veiliger! De ambitie is vastgelegd in de kadernota veiligheid die in februari 2019 door de gemeenteraad is aangenomen. Een stevige opgave die met de landelijke tendens van stijgende criminaliteit nog urgenter wordt.

In 2019 is hier al concreet een begin mee gemaakt door in te zetten op:
1. Wijkaanpak - In diverse wijken is door de burgemeester het gesprek gevoerd over wijkveiligheid en zijn de problemen van bewoners op het gebied van de veiligheid opgehaald en geïnventariseerd. In Malburgen, Klarendal en de Geitenkamp heeft dit inmiddels geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op straat- en buurtniveau. In 2020 wordt verder uitvoering gegeven aan de veiligheidsthema's per wijk/gebied door onder andere de inzet van straatcoaches en het voorkomen van aanwas van jonge (drugs)criminelen.

2. Ondermijning - Ondermijnende criminaliteit schaadt de samenleving. Er is direct en met alle beschikbare bestuurlijke en strafrechtelijke middelen opgetreden. Met het intrekken van vergunningen, sluiting van (horeca)panden is een norm gesteld en een signaal afgegeven dat Arnhem geen ruimte biedt voor deze vorm van criminaliteit. Met sluiting van horecapanden op grond van de openbare orde is bijgedragen aan de aantrekkelijkheid en veiligheid in het Korenkwartier. Het opgerichte Interventieteam Ondermijning Arnhem met deelname van gemeente, politie en Regionale Informatie- en Expertise Centra (RIEC), onderzoekt en analyseert kwetsbare sectoren en locaties. Het heeft een integrale controle uitgevoerd op het bedrijventerrein Het Broek. Met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen is afgesproken om de veiligheid op alle bedrijventerreinen te bevorderen.
Arnhem heeft zich aangemeld voor deelname aan Citydeal, een landelijk platform voor de kennisdeling op fenomenen voor een effectieve lokale aanpak op ondermijning.

3. Radicalisering - De aandacht voor radicalisering blijft onverminderd nodig, getuige de aanhouding eind 2018 in Arnhem van personen die verdacht worden van de voorbereiding van een terroristische aanslag en de terugkeer

naar Nederland van hen die zijn afgereisd naar IS-strijdgebied en na detentie weer gaan deelnemen aan het maatschappelijk leven. In een persoonsgerichte aanpak in samenwerking met het Veiligheidshuis worden 25 personen besproken en gevolgd. De Universiteit Utrecht heeft onderzoek gedaan naar de lokale aanpak. Het evaluatieonderzoek 'Al doende leren' stelt dat Arnhem een krachtige uitgangspositie heeft van waaruit de aanpak verder versterkt kan worden. De aanbevelingen uit het rapport (a. zichtbaar maken van de lokale aanpak en b. (meer) betrekken van het onderwijs), krijgen een vervolg in de aanpak voor de komende jaren. Er is een quickscan uitgevoerd naar rechts-extremisme. De ervaring met de lokale aanpak van radicalisering uit de afgelopen jaren wordt begin 2020 breed gedeeld in een kennisbijeenkomst.

4. Evenementen - In 2019 hebben er in Arnhem weer veel evenementen plaatsgevonden zoals Koningsdag, 75-jarige herdenking Slag om Arnhem, voetbalwedstrijden van Vitesse, diverse muzikale evenementen in GelreDome en demonstraties waaronder van boeren en Koerden. Samen met de verschillende veiligheidsdiensten is ervoor gezorgd dat deze ordentelijk en veilig konden plaatsvinden.

Prestatiedoelen

Basisveiligheid op orde

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Veilig in stad en wijken'.

Veilig in stad en wijken

In februari 2019 is de kadernota Veiligheid 2018-2022 vastgesteld als kompas voor de lokale aanpak en prioritering. Veiligheid is het fundament voor burgers om vrij te kunnen bewegen en te ontplooien, hierdoor kunnen buurten en wijken bloeien en het geeft vertrouwen aan ondernemers.
In nauwe samenwerking met politie en het Openbaar Ministerie (OM) is ingezet op verschillende thema's en onderwerpen op het gebied van openbare orde en veiligheid. Na een jarenlange daling van het aantal misdrijven is de omvang van criminaliteit in Arnhem - evenals de landelijke tendens - gestegen. De door de raad gegeven bevoegdheid aan de burgemeester om gebruik te maken van mobiel cameratoezicht, biedt daarentegen weer een nieuwe mogelijkheid in de strijd tegen criminaliteit.

- In 2019 is geïnvesteerd in de aanpak van de wijkveiligheid. Met wijkbewoners in de diverse wijken is gesproken en zijn de veiligheidsthema's per wijk/gebied opgehaald die in 2020 e.v. in uitvoering komen. In 3 wijken is er op buurt-, straatniveau een integrale projectaanpak gestart.
- In 7 gevallen is er geacteerd op overlastgevende jeugdgroepen waarvan 2 in het Veiligheidshuis omdat er sprake was van criminaliteit.
- Er zijn integrale acties uitgevoerd, gericht op overlastgevende panden in de wijken.

Ondermijning tast direct en indirect de openbare orde aan en ontwricht de samenleving. In 2019 zijn stappen gezet om barrières op te werpen en om normerend op te treden.
- Een Interventieteam Ondermijning Arnhem is opgericht waarin acties worden voorbereid en uitgevoerd, gericht op fenomenen of locaties zoals op het bedrijventerrein Het Broek.
- Met de Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen is afgesproken om samen te werken aan de veiligheid op alle bedrijventerreinen.
- Arnhem heeft zich aangemeld voor deelname aan Citydeal, een landelijk platform voor de kennisdeling voor een effectieve aanpak op ondermijning.
- In het Horecaconcentratiegebied is handhavend opgetreden door het sluiten van panden en het intrekken van vergunningen wat bijdraagt aan het veilig uitgaan. Verder zijn er bestuursrechtelijke maatregelen getroffen waaronder het sluiten van woningen en panden in verband met het aantreffen van hennep en andere drugs.

- De lokale aanpak wordt in 2020 voortvarend doorgezet door onder andere het aanscherpen van de Bibob-beleidsregels opdat criminaliteit niet loont en om potentiële criminelen in Arnhem te weren.

Lokaal is er een rem gezet op de verkoop en het gebruik van lachgas in de horeca.

In het Veiligheidshuis wordt aan diverse casustafels een persoonsgerichte aanpak ontwikkeld om criminaliteit te stoppen en om een beter toekomstperspectief aan te bieden.

Het Rijk heeft ingestemd met deelname van Arnhem aan het landelijke experiment gesloten coffeeshopketen. De voorbereiding is gestart met bestuurlijke gesprekken met alle lokale coffeeshophouders. Komend jaar wordt dit actief opgevolgd.

Bestrijden van uitsluiting en intolerantie

Discriminatie is strafbaar. Het maakt levens kapot. Een ieder moet zich vrij kunnen voelen in Arnhem zonder zich te moeten verstoppen. In de kadernota Veiligheid is dit thema dan ook als prioriteit opgenomen. Dat heeft er toe geleid dat er in de driehoek met het OM en de politie afspraken zijn gemaakt over vervolging en over professionalisering van de aangifte. Het meldpunt discriminatie heeft een samenwerking met het Horecadeurpanel Arnhem tegen discriminatie in het horecaconcentratie gebied. Uit onderzoek naar seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag, tegenover vrouwen in de publieke ruimte in Arnhem, is gebleken dat een groot aantal vrouwen hier ervaring mee heeft. Dit wordt in 2020 vertaald in diverse interventies.

Bestrijding van radicalisering

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Uitvoeringsplan radicalisering'.

Realisatie uitvoeringsplan Radicalisering

Het dreigingsniveau is door de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV) bijgesteld naar niveau 3, wat nog altijd betekent dat een terroristische dreiging aanzienlijk is. De aanhouding in Arnhem eind 2018 van een aantal verdachten benadrukt dit. Dat maakt dat Arnhem zich blijft inzetten voor de strijd tegen radicalisering. Zo is het Uitvoeringsplan radicalisering 2019 omgezet in concrete acties eventueel met doorloop in 2020.

- Er is training verzorgd voor moeders in het omgaan met opvoedvraagstukken en vergroting van de weerbaarheid tegen radicalisering.
- Een tiental jongeren is in opleiding om als netwerkregisseur te kunnen inzetten bij hulpvragen rondom radicalisering en andere vormen van extremisme en onwenselijk gedrag.
- In het Veiligheidshuis regio Arnhem is op circa 25 personen casusoverleg en casusbegeleiding georganiseerd.
- Er is met lokale, regionale en landelijke diensten zoals de NCTV en de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD) expertise gedeeld over de lokale aanpak en over individuele casussen. Regionaal deelt Arnhem de expertise met andere gemeenten.
- In opdracht van de gemeente heeft de Universiteit Utrecht onderzoek gedaan naar de lokale aanpak. Het evaluatieonderzoek 'Al doende leren' stelt dat Arnhem een krachtige uitgangspositie heeft van waaruit de aanpak verder versterkt kan worden. De aanbevelingen uit het rapport (a. zichtbaar maken van de lokale aanpak en b. (meer) betrekken van het onderwijs), krijgen een vervolg in de aanpak voor de komende jaren.
- Er is een quickscan uitgevoerd naar rechts-extremisme. Hoewel blijkt dat de zichtbare aanhang is afgenomen, is waakzaamheid en vroegsignalering van spanningen geboden. De eerste 50 professionals zijn op het gebied van rechts-extremisme voorgelicht.

Bestrijding van mensenhandel

Zie de toelichting bij het doel hieronder 'Realisatie uitvoeringsplan mensenhandel'.

Realisatie uitvoeringsplan Mensenhandel

Slachtoffers van mensenhandel zijn vaak voor de rest van hun leven getekend en getraumatiseerd. Met het landelijke programma 'samen tegen mensenhandel' wordt door Rijk, gemeenten, politie ingezet op het bestrijden van deze wrede misdaadvorm. De uitvoering in Arnhem in 2019 vindt de basis in het uitvoeringsplan mensenhandel 2017-2020.

- Er zijn binnen verschillende dienstonderdelen van de gemeente tien aandachtsfunctionarissen aangesteld om mensenhandel te signaleren en de handelingsverlegenheid weg te nemen. In een periodiek overleg worden onder leiding van de ketenregisseur mensenhandel casussen besproken en, als daar aanleiding voor is, doorgezet voor verder onderzoek en opsporing, en hulp aan slachtoffers.
- In een brede bijeenkomst van verschillende zorg- en welzijnsorganisaties en het onderwijs is gestart met het inrichten van een netwerk van externe aandachtsfunctionarissen gericht op deskundigheidsbevordering, vroegtijdige signalering en wegnemen van handelingsverlegenheid.
- Om jongeren bewust te maken van de risico's op criminele uitbuiting is op het Montessori college Arnhem een Instagramactie georganiseerd.
- Zorgcoördinatie is ingezet voor het ondersteunen en regelen van slachtofferhulp bij circa 25 personen.
- Het proces van signaleren, melden en casusbehandeling is verder aangescherpt door de ketenregisseur. Er is een signaleringsprotocol voor professionals opgesteld en met Veilig Thuis zijn afspraken gemaakt over aanmelding en advies.
- In het screeningsoverleg mensenhandel in het Veiligheidshuis zijn 25 casussen besproken waarvan er vier met voldoende indicatie voor verder onderzoek, opsporing en hulp aan het slachtoffer. In één casus heeft dat geleid tot een veroordeling.
- Voor 2020 wordt de aanpak voortgezet langs de lijn van het landelijke programma en in regionaal verband.

Aanpassing/herijking Arnhems prostitutiebeleid

Eind 2019 is nieuwe prostitutiewetgeving (Wet regulering sekswerk) in consultatie gebracht. De wens om te komen tot landelijke regulering is opgenomen in het Regeerakkoord. De ontwikkelingen worden gevolgd waarna lokale herijking van het prostitutiebeleid nodig is. Met de nieuwe wetgeving wordt ook ingezet op tegengaan van seksuele uitbuiting. Arnhem neemt deel aan het landelijk programma prostitutie onder leiding van het ministerie van Veiligheid & Justitie. In 2019 is er dertig keer door het Prostitutie Controle Team (PCT) gecontroleerd op illegale prostitutie en daarbij gehandhaafd, waaronder één keer een beëindiging van de bedrijfsvoering van een massagesalon. Bestuurlijke rapportages worden ook beoordeeld op signalen van mensenhandel. Op de vergunde seksinrichting is toezicht gehouden door PCT en handhaving.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Veiligheid- en zorgpartijen in de veiligheidsketen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-14.092	-14.727	-14.836	-15.219	-384
Baten	1.995	1.518	1.542	1.789	248
Saldo lasten en baten	**-12.097**	**-13.209**	**-13.294**	**-13.430**	**-136**
Toevoegingen aan reserves	-224	0	-268	-179	89
Onttrekkingen aan reserves	305	200	401	745	343
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**81**	**200**	**133**	**566**	**432**
Gerealiseerd resultaat	**-12.016**	**-13.009**	**-13.161**	**-12.865**	**296**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-384	N		
Project Lokale Aanpak Radicalisering	Kosten gemaakt voor het project Lokale Aanpak Radicalisering worden ontrokken aan de bestemmingsreserve. De middelen zijn toegekend in de decembercirculaire en worden in 2020 ingezet voor het beleidsveld.	-500	N	I	BR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Veiligheid met € 473 duizend verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	473	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-357	N	I	AR
Baten		248	V		
Afrekening VGGM 2018	Het algemeen bestuur van VGGM heeft de jaarrekening 2018 inclusief resultaatbestemming vastgesteld. De resultaatbestemming leidt tot een incidentele uitkering aan de gemeente Arnhem van €212.000. Dit bestaat voor €74.000 voordeel op de brandweer (R01 Veiligheid).	74	V	I	AR
Bijdragen andere afdelingen	Bijdragen andere afdelingen (onder andere voor Veiligheidshuis, Programma Veiligheid). Hier staan deels extra lasten tegenover.	127	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	47	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Winkeldiefstal	2018	4,7	2,2	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Diefstal uit woning	2018	2,5	2,5	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners.	CBS - Diefstallen
Geweldsmisdrijven	2018	8,2	4,8	Het aantal geweldsmisdrijven, per 1.000 inwoners. Voorbeelden van geweldsmisdrijven zijn seksuele misdrijven, levensdelicten zoals moord en doodslag en dood en lichamelijk letsel door schuld (bedreiging, mishandeling).	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Vernieling	2018	8,3	5,4	Het aantal vernielingen en beschadigingen, per 1.000 inwoners.	CBS - Geregistreerde criminaliteit & Diefstallen
Verwijzingen Halt	2018	106	119	Verwijzingen Halt per 10.000 inwoners van 12-17 jaar	Bureau Halt
Jongeren met delict voor rechter	2018	1	1	Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Kadernota veiligheid 2018-2022;
- Meerjarenbeleidsplan politie 2019-2022;
- Concept veiligheidsstrategie 2019-2022 Oost Nederland;
- Uitvoeringsplan aanpak radicalisering Arnhem 2019;
- Een evaluatie van de Arnhemse radicaliseringsaanpak;
- Beleidsregels cameratoezicht openbare ruimte;
- APV wijziging bevoegdheid inzet mobiel cameratoezicht;
- experiment gesloten coffeeshopketen.

Actuele beleidskaders

- Regionaal beleidsplan Rampenbestrijding en Crisisbeheersing 2020-2023.

Verkeer, vervoer en waterstaat

Arnhem is een goed bereikbare, toegankelijke, aantrekkelijke en vitale stad en wil dat blijven. Om sociale en economische bereikbaarheid te waarborgen wordt naast onderhoud ingezet op het verbeteren van de voorzieningen voor fietsers, voetgangers en OV-reizigers, het verdelen van schaarse parkeerruimte in en rond de binnenstad en de bereikbaarheid van de economische kerngebieden in de stad en de regio. De focus ligt ook op de samenhang tussen mobiliteit en milieu/duurzame energie. Een voorbeeld hiervan is de koppositie van Arnhem met de ontwikkeling van Trolley 2.0 op het gebied van elektrisch vervoer.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Mobiliteit en openbaar vervoer

De stedelijke regio Arnhem Nijmegen is de economische motor van de provincie Gelderland. De provincie heeft dan ook samen met de colleges van Arnhem en Nijmegen op 20 december 2016 een bestuursakkoord gesloten, om op een aantal kernthema's samen op te trekken.

- Verduurzaming stedelijk verkeer

De bereikbaarheid van de stad als geheel en van de binnenstad in het bijzonder is van groot belang. Het is evident dat de stad met de auto goed bereikbaar blijft en er voldoende parkeerruimte is.
Arnhem wil een groene, duurzame en gezonde stad zijn. Dat betekent naast investeren in schone energie ook verduurzaming van het stedelijk verkeer en openbaar vervoer. Een toename in het gebruik van fiets en e-fiets kan een belangrijke bijdrage leveren aan verduurzaming van Arnhem. In samenspraak met de provincie wordt de aanleg van snelfietsroutes door de stad en naar omliggende plaatsen versneld.

- Europa en Nederland goed bereikbaar

Omdat Arnhem als stad vanuit Europa en Nederland in aanzet goed bereikbaar is, is het essentieel dat er ook binnen de stad en regio optimale verbindingen zijn voor economische en maatschappelijke functies.
Daarbij wordt gezien dat de beschikbare wegcapaciteit aan zijn maximale benutting zit en speelt het openbaar vervoersysteem en het fietsnetwerk in toenemende mate een bepalende rol of Arnhem als stad voldoende intern is ontsloten en verbonden.

- Economische noodzaak interne verbindingen

Dit betreft het verbeteren van de verbinding tussen de steden Nijmegen, Arnhem en Wageningen.

- Openbaar vervoer

We willen het openbaar vervoer een impuls geven door in te zetten op hoogwaardig openbaar vervoer.

Beheer van de openbare ruimte

Om een aantrekkelijke, toegankelijke stad te blijven, is het van groot belang dat de openbare ruimte op orde en klimaatbestendig is: veilige wegen, fietspaden, trottoirs, bruggen, viaducten, goed werkende openbare verlichting en verkeersregelinstallaties. Op enkele locaties die bepalend zijn voor het imago van Arnhem (Centrum, het stationsgebied, rondom wijkwinkelcentra) wordt de openbare ruimte op een hoger niveau onderhouden. Meer inhoudelijke informatie over het ambitieniveau is te vinden in de paragraaf kapitaalgoederen.

Parkeren

Goede parkeervoorzieningen zijn randvoorwaardelijk voor de bereikbaarheid van de stad. Er wordt ingezet op:

- optimale bereikbaarheid binnenstad;
- verbeteren parkeersituatie binnenstad;
- uitbreiden digitale mogelijkheden bij parkeren;
- oplossen van parkeerproblematiek in de wijken;
- verbetering uitstraling parkeergarages.

Water

Het beheer van havens en kades is erop gericht om de positie van Arnhem als aantrekkelijke haven en aanlegplaats aan de Rijn te handhaven.

Wat hebben we gedaan

Mobiliteit

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de bereikbaarheid van Arnhem dat, zodra alle resultaten zijn verwerkt, zal worden gebruikt om Arnhem een nog beter bereikbare en toegankelijke stad te maken. Hierbij is gekeken naar de bereikbaarheid met verschillende modaliteiten met name auto, fiets en openbaar vervoer.

Auto

Ten behoeve van de autobereikbaarheid is de pilot flitsparkeren, die op korte termijn van start gaat, opgezet. Daarnaast zijn er diverse maatregelen genomen om vindbaarheid van de parkeergarages te verbeteren en is parkeren op de markt twee keer per jaar mogelijk gemaakt.

Openbaar vervoer

De provincie Gelderland heeft het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan vastgesteld. Daarmee is een beleidsplan vastgesteld dat inzet op 12 HOV-corridors om de steden en de regio Arnhem-Nijmegen bereikbaar te houden. De provincie Gelderland zal deze corridors, samen met de regiogemeenten, fasegewijs nader uitwerken.

Dit jaar zijn de eerste twee Trolley 2.0 bussen opgeleverd voor testen in de dienstregeling. Met deze twee bussen zijn en worden testritten uitgevoerd naar onder andere Wageningen, Nijmegen, Dieren, Doesburg en andere plaatsen in de regio.

Fiets

De accentnota fiets is opgesteld. De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Daarnaast is als aanzet tot verbetering van de fietsparkeervoorzieningen bij Arnhem Centraal en het stationsgebied het adviesrapport 'Fietsparkeren Arnhem Centraal, evaluatie pilot en verbetervoorstellen' opgesteld.

Parkeren

In het kader van 'Kwaliteit parkeren in stappen omhoog' is in de Uitvoeringsagenda De Arnhemse Binnenstad binnen bereik, samen met de bewoners en de ondernemers in de binnenstad, onder meer bepaald waar de kwaliteit van de parkeergarages verbeterd kan worden en op welke wijze.
Daarnaast is er gewerkt aan nieuwe parkeernormen en om, samen met de wijken, tot een aanpak van de parkeerproblematiek te komen.

Schoon rijden

Per 1 januari 2019 is, binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer, een nieuwe categorie van kracht: diesel personenverkeer tot en met euro 3. Naast het investeren in allerlei innovaties in de stad op het gebied van laadinfrastructuur (laadpleinen en snelladers), hebben we afgelopen jaar een eerste oriëntatie gemaakt van de kansen en mogelijkheden van elektrisch deelvervoer. Ook heeft de gemeente bijgedragen aan een onderzoek naar de mogelijkheden van stadsdistributie in Arnhem.

Aantrekkelijke, toegankelijke stad

Bij het onderhoud aan de openbare ruimte (zoals veilige wegen, fietspaden en trottoirs, bruggen, viaducten, goed werkende openbare verlichting, groen en riolen) met als doel deze schoon, heel en veilig te houden wordt samen met de teams Leefomgeving steeds meer invulling gegeven aan wijksturing.
De herinrichting van (een deel van) de Apeldoornseweg is afgerond. Een andere in het oog springend onderdeel van het onderhoud aan de openbare ruimte betrof de renovatie van de tunnels op het Airborneplein.

Water

Baggeren

Het baggeren van de Defensiehaven stond gepland voor 2019. Door de PFAS-problematiek was de afzet van bagger tijdelijk niet mogelijk waardoor de werkzaamheden moesten worden uitgesteld. De werkzaamheden zullen in 2020 alsnog worden uitgevoerd.

Wateroverlast

Bij alle projecten in de openbare ruimte worden, daar waar mogelijk en financieel haalbaar, maatregelen genomen om de wateroverlast ter plekke te verminderen. In samenwerking met het Platform Arnhem Klimaatbestendig wordt gekeken naar mogelijke aansluiting bij activiteiten op aangrenzende particuliere terreinen.

Prestatiedoelen

Arnhem is met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad

Het college en de gemeenteraad heeft een wensenpakket neergelegd bij de provincie Gelderland voor de nieuwe concessie openbaar vervoer. Deze Arnhemse inbreng op de Programma van Eisen mede tot stand is gekomen door actieve inbreng van de wijkorganisaties.

De provincie Gelderland heeft het Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan vastgesteld. Daarmee is een beleidsplan vastgesteld dat inzet op 12 HOV-corridors om de steden en de regio Arnhem-Nijmegen bereikbaar te houden. Het complete Arnhemse Trolley-net is één van deze corridors. De provincie Gelderland zal, samen met de regiogemeenten, fasegewijs deze corridors nader uitwerken. Deze uitwerking biedt grote kansen voor het verbeteren van de bereikbaarheid van het centrum van Arnhem.

Verbeteren parkeervoorzieningen voor fiets, auto en verminderen parkeeroverlast

Er is een evaluatie van de pilot 'elke eerste 24 uur gratis stallen in de bewaakte stalling van Arnhem Centraal' uitgevoerd. Daarnaast is ook het functioneren van het station onderzocht en zijn er verbetervoorstellen opgesteld om het fietsparkeren op Arnhem Centraal te verbeteren.

Om de parkeeroverlast te verminderen is er gewerkt aan een parkeeraanpak. Deze is nog in ontwikkeling. De aanpak beschrijft een standaard werkwijze om op wijkniveau parkeeroverlast, samen met de wijk, te kunnen aanpakken.

Flitsparkeren- Uit het oogpunt van gastvrijheid is het wenselijk om op een aantal locaties (zeer) kort te kunnen parkeren. In 2019 is, in nauwe samenwerking met Platform Binnenstad Arnhem (PBA), uitvoering gegeven aan dit onderwerp met als resultaat dat de pilot flitsparkeren binnenkort van start kan gaan.

Aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn;

De afgelopen jaren zijn enkele maatregelen genomen om de Rijnkade als aanlegplaats aantrekkelijker te maken, zoals, nieuwe bestrating, walstroom en een opvallende aanduiding van 'Arnhem' op de kademuur. Deze zijn maatregelen zijn inmiddels afgerond.

Duurzame OV infrastructuur

In 2019 is veel energie ingezet op onderzoek naar mogelijkheden voor het inzetten van het Arnhemse Trolleynet voor duurzame toepassingen. Zo is er onderzoek gedaan, bij het onderstation Coehoornstraat, naar de mogelijkheden van voeding voor laadpunten voor elektrische bussen bij Arnhem Centraal. De conclusie was dat dat alleen mogelijk is, als de piekbelasting afgevangen wordt door bijvoorbeeld inzet van Trolley 2.0 bussen. Verder zijn er een aantal voorzieningen, zoals DRIS-panelen (dynamisch reizigersinformatiesysteem), betaalautomaten en Wifi-punten aangesloten op het trolley-net.

In 2019 zijn daarnaast grote stappen gezet in de ontwikkeling van het stilstaand laden van trolley 2.0 bussen. Het voordeel van deze innovatie is dat er in het hele concessiegebied op strategische plaatsen laadpunten aangelegd kunnen worden, waarmee de Arnhemse trolleybus het hele concessiegebied kan bedienen.

Openbare ruimte op afgesproken onderhoudsniveau

Het lukt grotendeels om de openbare ruimte op het afgesproken kwaliteitsniveau te onderhouden. Dit geldt niet voor het onderhoud van de wegen. Hier zijn extra middelen nodig om oplopende kosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 deels in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.

In afwachting van het nieuwe bomenbeleid was er sprake van een bomenkapmoratorium. Dit heeft bij een aantal onderhoudsprojecten tot vertraging geleid.

Zie ook de paragraaf Kapitaalgoederen.

Bevorderen schoon rijden (bijvoorbeeld milieuzone)

Maatregel milieuzone personenverkeer - Per 1 januari 2019 is, binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer, een nieuwe categorie van kracht: diesel personenverkeer tot en met euro 3. Met deze maatregel worden personenauto’s met dieselmotoren tot en met Euro 3 en diesel personenauto's die ouder zijn dan 1 januari 2005 binnen de huidige milieuzone vrachtverkeer geweerd. Door het weren van deze relatief vervuilende voertuigen worden de emissies van roet en NOx in de binnenstad beperkt, met als doel het verbeteren van de luchtkwaliteit en het bereiken van gezondheidswinst.

Stadsdistributie - Op initiatief van Platform Binnenstad Arnhem (PBA) en andere partijen in Arnhem, heeft de gemeente bijgedragen aan een onderzoek naar de mogelijkheden van stadsdistributie in Arnhem. Tevens is een proces gestart met provincie en Paleis van Justitie om gezamenlijk de inkoopstromen via een logistieke hub te laten lopen. Doel van de gemeente Arnhem is een zero emissie stadsdistributie voor de binnenstad in 2025.

Zie ook de toelichting bij het doel Duurzame mobiliteit bij de Veranderopgave Klimaat en Energie.

Stimuleren slimme en duurzame mobiliteit (Duurzaam bereikbaar)

Het regionale programmaplan Slim & Schoon Onderweg is (inclusief begroting en projectenboek) opgeleverd. Voor de Arnhemse projecten 'slimme wegen' en 'campusaanpak' is een projectleider aangesteld die in 2020 van start zal gaan met deze projecten.

Er zijn in 2019 meerdere intelligente verkeersregelinstallaties (iVRI's) in gebruik genomen. Daarnaast worden vanaf 2019 alle VRI's die zijn afgeschreven vervangen door iVRI's.

Er is een onderzoek uitgevoerd naar de bereikbaarheid van Arnhem dat, zodra alle resultaten zijn verwerkt, zal worden gebruikt om Arnhem nog beter duurzaam bereikbaar te maken.

Beter benutten verkeersruimte en parkeren (Bereikbaar en vindbaar)

Het uitgangspunt van de nota De Arnhemse Binnenstad binnen bereik is dat er voldoende parkeerplaatsen beschikbaar zijn, ook tijdens piekmomenten. Daarvoor is een regelmatige monitoring nodig waarbij beschikbaarheid en gebruik in kaart wordt gebracht, en eventuele verbetermaatregelen bepaald kunnen worden. De parkeermonitoring is verricht.

We hebben geïnvesteerd in samenwerking door in gesprek te gaan met Platform Binnenstad Arnhem (PBA) in de werkgroep parkeren en bereikbaarheid, waarbij we gebruik maken van de praktijkkennis en gastvrijheidsdenken van partners in de stad. In het kader van de Uitvoeringsagenda De Arnhemse Binnenstad binnen bereik zijn afspraken gemaakt over de besteding van de beschikbaar gestelde middelen aan de projecten uit de uitvoeringsagenda.

Het vernieuwde parkeerterrein Trans is geopend.

Vindbaarheid stallingen en parkeergarages vergroten (Vindbaar en gastvrij)

Er is extra aandacht gegeven aan de vindbaarheid van de Prinsenhof-garage door middel van een grote banner aan de buitenzijde en door op diverse momenten een lichtkrant in te zetten en/of via de Arnhemse Dynamische route informatiepanelen (DRIP's) naar deze garage te verwijzen.

In het kader van gastvrij parkeren is parkeren op De Markt toegestaan op zondag 15 en zondag 22 december.

In parkeergarage Centraal is de wayfinding structureel verbeterd door een beter ontwerp en begrijpelijke symbolen toe te passen voor de herkenbaarheid van gebruikers en verhoging van de gastvrijheid.

De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF-systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Op dit systeem wordt weergeven hoeveel vrije plekken beschikbaar zijn. Hiermee wordt zowel de dienstverlening richting bezoeker als de bedrijfsvoering verbeterd.

Er is een nieuwe voetgangersentree aan de parkeergarage Rozet toegevoegd, aan de Kleine Oord (zijde binnenstad).

Als aanzet tot verbetering van de fietsparkeervoorzieningen onder Arnhem Centraal en in het stationsgebied is het adviesrapport 'Fietsparkeren Arnhem Centraal, evaluatie pilot en verbetervoorstellen' opgesteld.

Verbeteren fietsdoorstroming en bereikbaarheid stallingen

De fietsgarage Arnhem Centraal heeft een HBF-systeem (fietstelsysteem) gekregen waarmee de benutting van de stalling verbeterd kan worden. Op dit systeem wordt weergegeven hoeveel vrije plekken beschikbaar zijn. Hiermee wordt zowel de dienstverlening richting bezoeker als de bedrijfsvoering verbeterd.

De accentnota fiets is opgesteld.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Toevoeging R2 Flitsparkeren' (18A23)

Bij de behandeling van de nota Arnhem Binnenstad binnen Bereik is de motie Flitsparkeren aangenomen. We zijn bezig deze motie Flitsparkeren uit te werken in het kader van de uitvoeringsagenda Arnhemse Binnenstad binnen Bereik en daarin wordt ook dit amendement meegenomen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Provincie Gelderland;
- Regio Arnhem Nijmegen;
- VNO-NCW;
- Economic Board;
- Wijkplatforms en wijkteams;
- Gecontracteerde partijen;
- Europese Unie.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-22.301	-23.227	-23.130	-23.385	-255
Baten	11.053	9.184	9.523	11.255	1.733
Saldo lasten en baten	**-11.248**	**-14.043**	**-13.608**	**-12.130**	**1.478**
Toevoegingen aan reserves	-6.992	-5.978	-7.009	-8.966	-1.957
Onttrekkingen aan reserves	7.394	6.499	9.347	8.360	-987
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**403**	**521**	**2.338**	**-606**	**-2.943**
Gerealiseerd resultaat	**-10.846**	**-13.522**	**-11.270**	**-12.735**	**-1.465**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-255	N		
Vastgoedbeheer	Op het beheer van de remise voor de bussen aan de Rietgrachtstraat zijn de kosten over 2018 en 2019 €338.000 lager dan de ontvangen bijdrage hiervoor. Bij de OVT Arnhem Centraal staat een voordeel van €377.000 omdat de kosten voor de OZB en onderhoud lager uitvallen. Het beheer op de overige panden in dit programma levert een voordeel op van €170.000.	885	V	I	BR
Bijdrage Buitengewoon Beter aan Gele Rijders Plein	Door fasering in het project Gele Rijders Plein heeft een begrote bijdrage uit de BR Buitengewoon Beter nog niet in 2019 plaatsgevonden.	500	V	I	BR
Bereikbaarheid	Een aantal van de in 2019 opgestarte plannen worden in 2020 afgerond waardoor onttrekkingen aan de BR Bereikbaarheidsfonds niet in 2019 maar in 2020 zullen plaatsvinden.	617	V	I	BR
Havenbeheer	De exploitatie van de Arnhemse havens leidt zowel tot extra kosten als extra baten (zie baten).	-431	N	I	AR
Kabels en leidingen	KPN is begonnen met de aanleg van glasvezel in de stad Arnhem. Daarnaast zijn in 2019 door NUON twee grote ingrijpende stadsverwarmingsprojecten uitgevoerd. Als gevolg hiervan moesten honderden m2 asfalt worden opengebroken. De herstelkosten worden doorberekend aan de veroorzakers (zie baten).	-458	N	I	AR
Meerjarige projecten	Als gevolg van overloop tussen verschillende kalenderjaren is deze afwijking van administratieve aard ontstaan. De tegenhanger is te vinden bij de baten.	-710	N	I	AR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programma middelen.	-627	N	I	AR
Gladheidsbestrijding	De wisselende weersomstandigheden hebben er toe geleid dat het beschikbaar budget voor gladheidsbestrijding in 2019 is overschreden.	-227	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties	196	V	I	AR

Baten		1.733	V		
Havenbeheer	De exploitatie van de Arnhemse havens leidt zowel tot extra kosten als extra baten. Zie lasten.	431	V	I	AR
Kabels en Leidingen	De extra lasten veroorzaakt door grote kabels & leidingen-projecten worden doorberekend aan de veroorzakers en dit resulteert in extra opbrengsten. Zie ook lasten.	632	V	I	AR
Meerjarige projecten	Als gevolg van overloop tussen verschillende kalenderjaren is deze afwijking van administratieve aard ontstaan. De tegenhanger is te vinden bij de lasten.	710	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-40	N	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. Er zijn geen verplichte indicatoren voor dit programma. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente.

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Toekomstbeeld stedelijk OV Arnhem en Nijmegen;
- Accentnota fiets, fietsambitie Arnhem 2019-2024.

Actuele beleidskaders

- De Arnhemse Binnenstad 2015;
- Visie "Ruimte voor beleving in de Arnhemse binnenstad";
- Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)-Actieplan.

Economie

Als stad en regio moet Arnhem sterk staan om de maatschappelijke opgaven goed aan te kunnen. Dat kan en wil Arnhem niet alleen doen. Bedrijven, instellingen en ook de lokale opgaven bijvoorbeeld op goede werklocaties, duurzaamheid en een goede bereikbaarheid houden zich niet aan de gemeentegrenzen. Steeds zal gedacht moeten worden vanuit allianties. Met andere overheden, in de regio, maar zeker ook met partners uit bedrijfsleven en onderwijs- en kennisinstellingen. De voedingsbodem daarvoor is goed. Voor Arnhem zijn woorden als stimuleren, faciliteren en verbinden belangrijke termen. Arnhem tracht betere verbindingen te leggen tussen grote bedrijven en lokaal MKB, tussen kennisinstellingen en bedrijfsleven maar ook met de buren in Nordrhein-Westfalen, Food Valley en Health Valley. Op een aantal onderwerpen heeft Arnhem een voortrekkersrol, bijvoorbeeld op duurzaamheid en culturele positie.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Aantrekkelijke (centrum)stad aan de rivier/bruisende binnenstad

Hiertoe behoort een goede bereikbaarheid, voldoende parkeergelegenheid en een goede openbaar vervoersverbinding. Daarnaast wordt het winkelhart van de Arnhemse binnenstad compacter, en aan de randen is ruimte voor een nieuw programma met bredere functies. Om een aantrekkelijke centrumstad te zijn en blijven, zetten we in op de culturele eredivisie, beeldbepalende evenementen en samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen.

Een aantrekkelijk vestigingsklimaat

We werken aan een optimale dienstverlening voor ondernemers door het ontwikkelen van "Van bedrijven weten". Daarnaast wordt consistent ingezet op kwalitatief hoogwaardige werklocaties. Hiertoe behoort ook de inzet op acquisitie, waarbij de focus ligt op het energie-cluster.

Duurzame bedrijven

Bedrijven willen ook op het gebied van duurzaamheid hun rol pakken. We zien hen als belangrijke partner en investeren in een netwerk van bedrijven die investeren en innoveren in nieuwe duurzaamheidstechnologieën. We ondersteunen bedrijven die behoefte hebben aan advies om te komen tot de juiste investeringen om hun bedrijf en bedrijfsvoering te verduurzamen. De aanwezigheid van bedrijven en infrastructuur op het gebied van duurzame innovaties biedt Arnhem de kans zich hierop sterk te profileren, zowel nationaal als internationaal.

Behoud en groei van passende werkgelegenheid

We stimuleren en faciliteren het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen om samen een passend onderwijs-aanbod te bieden dat aansluit bij de arbeidsmarkt in de regio.

Positioneren van Arnhem en de regio

Door de juiste allianties te smeden, wordt Arnhem beter op de kaart gezet als aantrekkelijk stad om te ondernemen en te werken.

Wat hebben we gedaan

Aantrekken van bezoekers, bewoners, bedrijven en bollebozen door inzet op toerisme en marketing

De sturing en uitvoering van citymarketing is verzelfstandigd. De stichting Made in Arnhem is opgericht en er is een structurele subsidie beschikbaar. De stichting heeft gewerkt aan de professionalisering (statuten, inrichten uitvoeringswerkorganisatie en vaststellen uitvoeringsagenda) en verschillende activiteiten: Time to Momo is gelanceerd, de schutting bij het station is beschilderd in het kader van 75 jaar slag om Arnhem en er is een Merkenbureau opgericht dat aan de slag is gegaan met het ontwikkelen van een beeldmerk Arnhem. Ook zijn we genoemd in de Lonely Planet (Best in Travel) en The Guardian.

De kernwaarden van Arnhem hebben het afgelopen jaar een ontwikkeling doorgemaakt. Uit gesprekken met stakeholders in de stad bleek ‘ondernemend’ onvoldoende weer te geven waar de stad voor staat. De term ‘vrijheid’ resoneerde beter. Vrijheid is nodig om ondernemend te kunnen zijn en staat voor de ruimte die je ervaart en de historie van Arnhem. De kernwaarden van Arnhem zijn daarmee in transitie.

Met Arnhem Studiestad is opnieuw ingezet op het aantrekken van studenten naar Arnhem, door onder andere een succesvolle gezamenlijke introdag en sport- en cultuurevenementen voor studenten te organiseren en door nóg beter het verhaal te vertellen van de unieke kwaliteiten die Arnhem als studiestad te bieden heeft.

In 2019 is verder gewerkt aan de samenwerking op de Veluwe. Arnhem heeft als onderdeel van de Veluwezoom gewerkt aan de (bestuurlijke) positionering van de regio ten opzichte van de Veluwe. Het verhaal van de Veluwezoom krijgt lading in samenwerking met de VeluweAlliantie en Gelders Arcadië. In 2019 is ook opdracht gegeven aan het Veluwse routebureau om de wandelpaden te inventariseren, met als doel in 2020 een gezamenlijk wandelroutenetwerk op te zetten. Ook participeert Arnhem in de VeluweAlliantie (gezonde en aantrekkelijke Veluwe) en in thema's zoals de recreatieve infrastructuur en een ecologische en recreatieve zonering van de regio. Daarnaast voert Arnhem het penvoerderschap van Veluwe Remembers uit. Dit is een regioprogramma van het provinciale Gelderland Herdenkt. Met Veluwe Remembers wordt een programma van projecten en activiteiten opgebouwd waarmee enerzijds de vrijheid wordt herdacht en gevierd en anderzijds wordt gepoogd duurzame, educatieve of toeristische effecten te realiseren.

Een bereikbare vitale economie

Vanuit Vitale Economie wordt samen met het onderdeel Mobiliteit (R2) gewerkt aan een goed bereikbare stad voor inwoner, bezoeker en werknemer.
Rond dit thema wordt onder andere gewerkt aan een goede OV-verbinding met werklocaties, waaronder het verbeteren van de busverbinding op de Westervoortsedijk. Maar ook de lobby van de ICE en de wensen rond OV-verbindingen in de HOV-concessie.

Ruimte met kwaliteit maken voor bedrijven

Om voldoende en kwalitatief aanbod van werklocaties na te streven wordt in de regio samengewerkt rond het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Voor het RPW heeft in 2019 een monitoring plaatsgevonden die aangeeft dat vraag en aanbod dichter bij elkaar zijn gekomen, maar deze maakt ook inzichtelijk dat zich in de regio nieuwe opgaven voordoen rond vraag en aanbod van kwalitatieve werklocaties. In 2020 zal daarom een herijking plaatsvinden.
In 2019 is het onderzoek "Huisvesting Culturele en Creatieve sector Arnhem" uitgevoerd. Het rapport laat zien dat de creatieve industrie groeit en geeft aan dat de vraag naar ruimte groter is dan het huidige aanbod. Daar waar mogelijk proberen we bij initiatieven in de stad specifiek ruimte te creëren voor creatief ondernemerschap.

Het college heeft een Visie voor de Nieuwe Haven aangenomen die de koers bepaalt voor de toekomst van de bedrijfshaven van Arnhem.

Optimale dienstverlening aan ondernemers en partijen

Naast de stappen die gezet zijn in het optimaliseren van de ondernemersdienstverlening met Van Bedrijven Weten, is het accountmanagement uitgevoerd door middel van bedrijfsbezoeken, het oppakken van ondernemersvraagstukken en afstemming en aanwezigheid/organisatie bij ondernemersnetwerken (onder andere Arnhem Bedrijft, Directeuren Netwerk Arnhem). Tijdens de Dag van de Ondernemer zijn de ondernemers door de gemeente uitgenodigd voor een ontbijtsessie als blijk van dank voor hun bijdrage aan de (economische) ontwikkeling van de stad. Hierbij stond het thema 'netwerken' centraal; een goede samenwerking tussen ondernemers onderling en met de gemeente als partner versterkt onze economische positie.

Als onderdeel van de pro-actieve acquisitie-inspanningen is te melden dat samen met de Duits Nederlandse Business Club een hospitality event georganiseerd is, waarin Duitse bedrijven in de duurzame mobiliteit kennis gemaakt hebben met Arnhem als Hotspot Energy. Een ander resultaat van de inspanningen is dat er nieuwe bedrijven gevestigd zijn in Arnhem, waaronder Bergman Clinics, Klant Contact Services en Bevaplast.

Er is het afgelopen jaar gewerkt aan een sterke verbinding tussen de werkzaamheden Economic Board en de investeringsagenda Arnhem-Nijmegen-Provincie. We werken aan het genereren van nieuwe partnerschappen en samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen en willen zo ook meer investeringsgeld samenbrengen. Met het Portefeuillehoudersoverleg Economische Zaken hebben we in regionaal verband samengewerkt aan de strategische ontwikkeling van de regionale economie en duurzaamheidsopgaven. Er zijn daarvoor drie regionale ambities in beeld: a. profilering, vitale binnensteden, vrijetijdseconomie; b. arbeidsmarkt en werkgelegenheid; en c. circulair en duurzaam.
Voor overige ontwikkelingen met betrekking tot de positionering van Arnhem in externe netwerken verwijzen we naar programma R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening.

Er is in 2019 een start gemaakt met een onderzoek naar het versterken van het startersklimaat in Arnhem, met als doel inzicht te verkrijgen in het aanbod voor starters en de vragen die zij hebben. Daarbij is inzichtelijk gemaakt wat ontbreekt binnen dit klimaat en welk programma opgesteld kan worden om de Arnhemse starters

beter te faciliteren. In 2020 start een pilot van een jaar om een startersprogramma online en offline te introduceren, in samenwerking met marktpartijen, onderwijs en de gemeente.

Om de lokale inkoop te bevorderen is onder andere een ondernemersbijeenkomst georganiseerd om inzicht te krijgen in maatregelen en acties die daaraan bijdragen.

Prestatiedoelen

Resultaat actieve acquisitie (inter)nationale bedrijven en kennisinstellingen

De acquisitie-inspanningen, mede in samenwerking met de provincie en OostNL, zijn in 2019 gecontinueerd. De energy sector is daarin een focusgebied en op basis van een K+V advies is de acquisitie verder toegespitst op specifieke energy-bedrijven.

Transformatie binnenstad tot aantrekkelijke, compacte stad

- Het winkelhart moet compact zijn en daar hebben we samen met het Platform Binnenstad Arnhem aan gewerkt (onder andere de ontwikkeling van een nieuw bestemmingsplan voor de Binnenstad).
- De vraag naar kantoren neemt weer toe en daarom hebben we in de binnenstad op een aantal locaties meegewerkt aan de transformatie van retail naar kantoren (onder andere het oude V&D-pand in Musiskwartier). De Retail leegstand is daarmee gedaald van ongeveer 10% naar 7 à 8%.
- Verkiezing Meest Gastvrije Straat als onderdeel van het driejarige programma Gastvrijheid in de binnenstad.
- Er zijn nieuwe functies en horecaconcepten toegevoegd (onder andere Leisureconcepten, Bastion Hotel). Het aantal wekelijkse bezoekers is daarmee verder gestegen naar 347.000.
- Er wordt doorgepakt in het Korenkwartier om het horecagebied weer aantrekkelijker te maken voor bezoekers en ondernemers.
- Aan de randen van de binnenstad is ruimte voor nieuw programma, zoals andere vormen van bedrijvigheid, wonen, en combinaties van wonen en werken. Denk aan Coehoorn, Coberco en de plannen met de Rijnkade.
- De ontwikkelingen in de Zuidelijke Binnenstad naderen hun voltooiing (denk aan de vergroening van Het Gele Rijdersplein en het uitgeven van de Tender Nieuwstraat), waardoor er weer ruimte ontstaat voor nieuwe ontwikkeling, zoals rondom het Bestuurskwartier en de Blauwe Golven.
- De Arnhemse culturele positie wordt behouden door duurzame versterking van de ketens (025), samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie, versteviging van (beeldbepalende) evenementen en de bouw van Museum Arnhem.
- Daarnaast verkennen we samen met de Stichting Arnhemse Warenmarkten de mogelijkheden van verplaatsing van de warenmarkt en wordt stevig ingezet op versterking van de bereikbaarheid van de binnenstad, is de iconische Eusebius uit de steigers, zijn er weesfietsen verwijderd in de binnenstad en watertappunten toegevoegd. Zie voor andere concrete voorbeelden ook R2 Verkeer en Vervoer, R3 Economie, R5 Cultuur, Recreatie en Sport en R8 Wonen en Ruimte.

Succesvolle evenementen met (inter)nationale uitstraling die Arnhem op de kaart zetten

- In 2019 konden bezoekers en inwoners genieten van een breed palet aan evenementen. Van kleinschalige voorstellingen zoals Cirque de la Liberté en de jaarlijkse carnavalsoptocht tot het sterk ontwikkelende Framed Festival op Papendal: de spannende combinatie van de World Cup BMX en een urban sports en culture festival. In de aanloop naar het WK BMX in 2021 maakt het festival een grote ontwikkeling door. Sterke vaste waarden op de Arnhemse evenementenkalender zijn fdfa (fashion en design festival Arnhem) en Innovate, de Sonsbeek Theater Avenue, het Sprookjesfestival en Winter Arnhem.
- In 2019 hebben we een zeer verdienstelijke poging gedaan het Eurovisie Songfestival naar GelreDome en de Arnhemse binnenstad te krijgen. Dat is uiteindelijk niet gelukt, maar de poging heeft ons wel veel opgeleverd: veel (nationale) publiciteit en een sterkere band tussen verschillende Arnhemse en regionale partijen.
- September 2019 stonden Arnhem en de regio volop in het teken van 75 jaar slag om Arnhem. De betrokkenheid van inwoners, ondernemers en organisaties uit onze stad was nog nooit zo groot. Met een gedenkwaardige herdenking en een spectaculaire Bridge to Liberation en tal van andere evenementen zoals de jaarlijkse Bridge to Bridge-loop, het videomapping project Arnhem Lights en de locatievoorstelling Evacué was er een programma om trots op te zijn.
- De evenementenvisie wordt verder uitgevoerd. De subsidieregeling Producties, Evenementen en Festivals heeft in 2019 een actualisatieslag doorgemaakt, zodat zij nog beter aansluit op trends en ontwikkelingen.
- Met GelreDome en Papendal wordt intensief samengewerkt om een beter evenementenaanbod voor Arnhem te vormen.

Meer arbeidsaanbod voor mensen die langdurig afhankelijk zijn van een uitkering

Zie voor de toelichting het doel 'meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland' (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt) bij de veranderopgave Doorbraak naar Werk.
Zie voor de toelichting op 'human capital stevig aandacht geven' naar de veranderopgave Vitale Economie Arnhem Nijmegen.

Voldoen aan doelen NEMIA

Zie de toelichting bij het doel Versterken Energie en milieutechnologie sector (Hot spot energy).

'Van Bedrijven Weten' verder uitwerken ten behoeve van optimale dienstverlening

Van Bedrijven Weten is verder uitgewerkt en dat heeft eind 2019 geresulteerd in een besluit van het college om in 2020 een pilot Van Bedrijven Weten te starten die bij gaat dragen aan het verder optimaliseren van de dienstverlening aan ondernemers.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Facility Point
GO Arnhem Nijmegen City Region
Euregio RijnWaal
Recreatieschap Over-Betuwe
Economic Board regio Arnhem-Nijmegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Economic Board regio Arnhem Nijmegen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-6.531	-5.975	-9.235	-9.475	-240
Baten	887	947	3.902	3.689	-213
Saldo lasten en baten	**-5.644**	**-5.028**	**-5.333**	**-5.786**	**-453**
Toevoegingen aan reserves	-462	0	0	-431	-431
Onttrekkingen aan reserves	593	120	405	441	36
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**131**	**120**	**405**	**10**	**-395**
Gerealiseerd resultaat	**-5.513**	**-4.908**	**-4.928**	**-5.776**	**-848**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-240	N		
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.	-740	N	I	AR
Gelderland Herdenkt	Betreft een subsidieproject wat door loopt in 2020 (zie ook baten).	420	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne verrekeningen.	80	V	I	AR
Baten		-213	N		
Gelderland Herdenkt	Betreft een subsidieproject wat door loopt in 2020 (zie ook lasten).	-420	N	I	AR
RPW bijdragen Regiogemeenten	Een deel van de bijdragen voor het Regionaal Programma Werklocaties 2018 is pas in 2019 ontvangen.	79	V	I	BR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de correctie interne verrekeningen	128	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Demografische druk	2019	58,1	69,8	De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar (%).	CBS - Bevolkingsstatistiek
Banen	2018	954,3	774	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Vestigingen	2018	144,1	145,9	Het aantal vestigingen van bedrijven, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.	LISA
Functiemenging	2018	58,2	52,8	De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen (%).	LISA

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Economische Koers Arnhem;
- Investeringsagenda Arnhem-Nijmegen;
- Evenementenbeleid;
- Detailhandelsvisie;
- Mise-en place - de Arnhemse Horecavisie;
- Arnhem, stad op de kaart in internationaal perspectief/ Beleidskader voor internationaal beleid tot 2020;
- New Energy made in Arnhem;
- Standplaatsenbeleid.

Educatie

Onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en om werk te vinden. Onderwijs speelt een belangrijke rol in het bereiken van betere kansen voor alle inwoners. Kansengelijkheid neemt toe als kinderen al op jonge leeftijd optimale kansen geboden krijgen om zich te ontwikkelen en daarbij passende ondersteuning krijgen. Stevige samenwerking is nodig met partners uit het onderwijs, ondernemers en jeugd(hulp)organisaties. In lokaal en regionaal verband.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Onderwijs is een investering in individu en in een inclusieve samenleving. Goed onderwijs stelt Arnhemmers in staat om zich te ontwikkelen, om een plek te vinden in de maatschappij en het maakt mensen wendbaar en weerbaar op de arbeidsmarkt. De hoofddoelen van onderwijs zijn:

- het verbeteren van kansengelijkheid; Arnhemmers kunnen onderwijs volgen dat bij hen past;
- een betere uitstroom van onderwijs naar een actieve en passende plek in de samenleving en op de arbeidsmarkt;
- schoolgebouwen van goede kwaliteit.

Wat hebben we gedaan

Het voorschools aanbod is breed beschikbaar in de stad. Er is ingezet op het bereiken van nog meer kinderen. Passende Kinderopvang, vanuit de inclusiegedachte is elk kind welkom op de reguliere opvang, is verder uitgebreid.

In 2019 zijn afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de herverdeling, met ingang van 1-1-2020, van de gemeentelijke OAB-middelen (onderwijsachterstandenbeleid), aansluitend bij de nieuwe verdelingssystematiek van het Rijk.

Er is een aantal nieuwe initiatieven gestart om voortijdig schoolverlaten (VSV) te voorkomen. Deze initiatieven lopen door in 2020 en 2021. In 2020 wordt een nieuw plan VSV opgesteld (zowel lokaal als regionaal).

De verbetering van de aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp is in 2019 opgepakt voor het Primair (Speciaal) Onderwijs. Daarnaast is in regionaal verband gestart met de uitwerking van het convenant 'Regionale sluitende aanpak Passend onderwijs – Jeugdhulp – Jeugdgezondheidszorg' zowel voor het Primair Onderwijs als het Voortgezet Onderwijs.

Voor volwasseneneducatie is verder ingezet op het uitvoeren van de eerder uitgezette actielijnen.

Het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs is in 2019 vastgesteld en vervolgens is gestart met de uitvoering.

Natuurcentrum Arnhem heeft ook in 2019 gewerkt volgens haar meerjarige opdracht (2017-2020). Met de verleende subsidie biedt NA alle basisscholen en andere geïnteresseerde Arnhemmers lessen en cursussen op het gebied van natuur- en milieueducatie, duurzaamheid, klimaatadaptatie, voedsel en gezondheid. NA exploiteert daarmee ook duurzaam (SKAL-gecertificeerd) twee educatieve en voor iedereen toegankelijke stadsboerderijen inclusief veestapel en kleinschalige teelt, ondersteunt stadsbreed buurt- en wijkinitiatieven rondom natuur en (sociale) duurzaamheid en biedt beschermde werk- en stageplekken voor vrijwilligers, studenten en mensen in een sociaal-economisch kwetsbare positie.

Prestatiedoelen

Toename aantal peuters dat deelneemt aan voorschoolse educatie

Er is in 2019 een afname van het bereik van deelname van VVE-peuters. In september 2019 is daarom een grote stedelijke pr-campagne geweest om het belang van peuteropvang onder de aandacht te brengen. Eind 2019 is het aantal aanmeldingen flink gestegen.

Meer jongeren tot 23 jaar behalen een startkwalificatie

De cijfers van 2019 zijn nog niet bekend. Landelijk is er sprake van een stijging van het aantal jongeren tot 23 jaar die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten (in 2018 en waarschijnlijk zet deze trend door in 2019).

Voor een aantal van deze jongeren blijkt het behalen van een startkwalificatie op het moment van schoolverlaten niet mogelijk: een aantal van deze jongeren vindt werk.
Onze gezamenlijke inspanningen (onderwijs - gemeente - Regionaal Bureau Leerlingzaken RBL) zijn in eerste instantie gericht op het behalen van de startkwalificatie. Daarnaast worden jongeren voor wie dit op dit moment niet mogelijk is ondersteund bij het zoeken naar een passende werkplek.

Versterken aansluiting onderwijs en zorg

In 2019 is ingezet op een betere aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. De Sociale wijkteams en het Samenwerkingsverband Primair Onderwijs hebben een stappenplan opgesteld voor de inzet van jeugdhulp binnen het (speciaal) basisonderwijs. Het stappenplan leidt tot een integrale aanpak tussen onderwijs en jeugdhulp, afgestemd op de onderwijsbehoeften van de leerling.

Verbeteren passende leer-werktrajecten voor jongeren

Binnen het MBO is de pilot 'praktijkleren' gestart. Dit is geïnitieerd vanuit de Strategische Agenda Arbeidsmarkt - regio Midden-Gelderland 2019 - 2024.

Verhogen deelname volwassenen aan taalbevorderende activiteiten

Er zijn meer non-formele educatietrajecten ontwikkeld, de aanbieders Prago en IVIO zagen de aanmeldingen vanuit Arnhem stijgen en Rijn IJssel kon door een regionale onderbesteding uit 2018 extra trajecten aanbieden.

Schoolgebouwen van goede kwaliteit, toename duurzame en gezonde schoolgebouwen

Op 29 januari is het Jaarprogramma integraal huisvestingsplan primair onderwijs (PO) 2020 in de gemeenteraad besproken, evenals de stand van zaken onderwijshuisvesting primair onderwijs, (voortgezet) speciaal onderwijs (V)SO) en voortgezet onderwijs (VO). In het Jaarprogramma is de stand van zaken aangaande onderwijshuisvesting opgenomen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Reguliere peuterspeelzalen
- Stichting PAS (subsidierelatie met prestatieafspraken);
- Aanbieders peuteropvang en VVE (via subsidieregeling).

Aanpak onderwijsachterstanden
- Stichting PAS (subsidierelatie met prestatieafspraken).

Aanpak VSV
- Gesubsidieerde partijen
- Regionaal Bureau Leerlingzaken
- Onderwijsinstellingen

Aansluiting onderwijs - jeugdhulp
- Onderwijsinstellingen
- Sociale Wijkteams
- Regionaal Bureau Leerlingzaken
- Samenwerkingsverbanden Onderwijs

Bovenwettelijk onderwijsaanbod en voorzieningen
- Natuurcentrum Arnhem (subsidierelatie met prestatieafspraken).

Volwasseneneducatie
- Het Bondgenootschap voor Geletterdheid regio Arnhem;
- ROC RijnIJssel (makelaarsfunctie);
- Bibliotheek Arnhem/Taalhuis;
- Stichting Lezen & Schrijven.

Onderwijshuisvesting
- Schoolbesturen PO, (V)SO en VO (schoolgebouwen);
- Sportbedrijf Arnhem (gymlokalen);
- Aanbieders kinderopvang (peuterspeelzalen, KDV en BSO).

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-18.748	-17.457	-17.538	-18.802	-1.265
Baten	3.410	3.623	2.340	3.051	711
Saldo lasten en baten	**-15.338**	**-13.835**	**-15.198**	**-15.752**	**-554**
Toevoegingen aan reserves	-17.379	-6.879	-9.270	-9.602	-332
Onttrekkingen aan reserves	9.024	6.376	7.657	8.740	1.083
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-8.355**	**-503**	**-1.613**	**-862**	**751**
Gerealiseerd resultaat	**-23.692**	**-14.338**	**-16.810**	**-16.614**	**197**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-1.265	N		
Onderwijsbeleid	Nadeel op loonbudget als gevolg van een hogere toedeling van de loonkosten dan stedelijk begroot. Op de wijkprogramma's is een voordeel op de loonkosten educatie.	-480	N	I	AR
Overige	Onderwijsbeleid - saldo van diverse mutaties.	-332	N	I	AR
Overige	Onderwijshuisvesting - saldo van diverse mutaties.	-91	N	I	BR
Onderwijshuisvesting	Hogere lasten tijdelijke huisvesting onderwijshuisvesting. Het negatieve saldo wordt verrekend met de BR Onderwijshuisvesting.	-362	N	I	BR
Baten		711	V		
Onderwijsbeleid	Voordeel als gevolg van gedeeltelijke terugvorderingen van subsidies van het voorgaande jaar (betreft subsidies voor Volwasseneneducatie en onderwijsachterstandenbeleid OAB).	229	V	I	AR
Overige	Onderwijsbeleid - saldo van diverse mutaties.	100	V	I	AR
Overige	Onderwijshuisvesting - saldo van diverse mutaties.	382	V	I	BR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	2018	3	1,9	Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12 - 23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat (%). De cijfers van DUO hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2017/2018".	Ingrado
Absoluut verzuim	2018	1,1	1,9	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado
Relatief verzuim	2018	26	23	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is, per 1.000 inwoners lft. 5-18 jaar. De cijfers van Ingrado hebben betrekking op schooljaren. De periodeaanduiding "2017" staat voor schooljaar "2016/2017".	Ingrado

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders

- Subsidieregeling Voorschools Aanbod Arnhem.
- Raadsvoorstel en -besluit Verzelfstandiging Natuurcentrum Arnhem
- Raadsbesluit om gemeentelijke leerplichttaken regionaal uit te voeren;
- Raadsbesluit om RMC-taken / Team VSV onder te brengen bij het RBL;
- Raadsbesluit d.d. 6 november 2017 wijziging MGR sociaal domein;
- Integraal huisvestingsplan primair onderwijs Arnhem 2017-2026.

Cultuur, recreatie en sport

Arnhem is een creatieve en levendige stad met een gevarieerd aanbod aan (top)cultuur en evenementen, sportfaciliteiten en (recreatief) groen. Creatieve innovatie krijgt in Arnhem ruim baan. Arnhem wil hierbij de identiteit en eigenheid van Arnhem versterken, zowel landelijk als regionaal. Cultuurhistorie zoals Market Garden en het Arnhemse erfgoed spelen hierbij een grote rol. Arnhem als groene stad met haar unieke ligging aan de Rijn geeft prioriteit aan speel-, sport- en ontmoetingsruimte in stadsparken, wijkparken en buurtgroen. Arnhem stimuleert sport en beweging zowel topsport als sport in de wijken. Sport- en cultuurverenigingen dragen bij aan de gezondheid en welbevinden van Arnhemmers.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Cultuur

Kunst en cultuur verlevendigt de stad en verbindt inwoners met elkaar. We willen meer mensen in aanraking brengen met kunst en cultuur en dat meer mensen gaan participeren. Daarbij is aandacht voor cultuur(voorzieningen) in de wijken. Cultuur draagt bij aan de sociale samenhang en het welbevinden van mensen. Arnhem kent als culturele hoofdstad van het Oosten een bruisend cultureel klimaat met veel creatief potentieel, een stevige culturele infrastructuur en aansprekend erfgoed. Daar wordt blijvend in geïnvesteerd. De investeringen in gebouwen gaan niet ten koste van inhoudelijke programma's op het gebied van kunst en cultuur.

Belangrijk is dat kunst en cultuur niet alleen ingevlogen worden, maar ook ter plaatse worden geproduceerd. Een stad van makers kenmerkt zich door een innovatief klimaat. De culturele sector en zeker ook de creatieve industrie zijn afhankelijk van direct persoonlijk contact en van de ruimtelijke clustering van gelijksoortige bedrijvigheid: de ‘creatieve milieus’. We zorgen dat Arnhem een gunstig woon- en werkklimaat voor kunstenaars en creatieve ondernemers heeft. Steden met een creatief klimaat en een divers cultureel aanbod doen het economisch beter. Cultuur is zowel een waardevermeerderaar als ook kapitaal voor een vitale, krachtige stad en regio. Arnhem wil deze waarde en potentie uitdragen, zowel in stad en regio, als daarbuiten.

Samen met de gemeente Nijmegen, provincie Gelderland en beide cultuurnetwerken in Arnhem en Nijmegen is in 2018 gewerkt aan een kansrijk en onderscheidend regionaal cultureel profiel. Beide steden hebben een volledige culturele infrastructuur, waarin zowel de culturele top als humuslaag vitaal zijn en er is ruimte voor het middensegment. Karakteriserend is het stevig productieklimaat van Arnhem en het sterke presentatieklimaat van Nijmegen. Doel is een infrastructuur en cultuuraanbod dat beter aansluit bij de wensen en behoeften van het (potentiële) publiek. Dit profiel wordt per 1 november ingediend bij de minister van OCW en wordt betrokken bij de voorbereiding van het nieuwe landelijke cultuurbeleid vanaf 2021. Tevens dient het als basis voor verdere afstemming en afspraken met het Rijk en andere overheden. Al in 2019 en ook in 2020 wordt in de vorm van proeftuinen door overheden en instellingen op verschillende thema's en in verschillende verbanden samengewerkt.

Sport

Meer Arnhemmers gezonder en fitter is het doel. Sport en bewegen dragen bij aan de gezondheid van Arnhemmers, maar ook aan de sociale samenhang en een inclusieve samenleving. Bedrijven worden gestimuleerd om zich in te zetten voor de sport en voor gezonde werknemers.
Recente jaren laten een aantal zorgwekkende trends zien die invloed hebben op zowel de fysieke als de mentale gezondheid, zoals minder bewegen en ongezonde voeding. We willen deze trend keren door het faciliteren van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefstijl heeft namelijk een sterk positief effect op gezondheid, individuele ontwikkeling, participatie, zelfredzaamheid en welbevinden en verminderen een eventueel sociaal isolement. Het belang van sport en cultuur om sociale samenhang, gezondheid en welbevinden in de wijken te verbeteren zal nader worden vorm gegeven. Verenigingen spelen daarbij een belangrijke rol.
Een gezonde leefomgeving ervaren mensen als prettig, nodigt uit tot gezond gedrag en de druk op de gezondheid is zo laag mogelijk. Het streven is de drempel tot bewegen zo laag mogelijk te maken, ook in de openbare ruimte. Daarnaast is het belangrijk om gezondheidsvaardigheden, waaronder sport en bewegen, zo jong mogelijk aan te leren.

Openbaar groen

Arnhem is een groene stad. Het groen is de drager van onze stad, dat moet worden gekoesterd. Groen kent veel kwaliteiten en waarden: het is verbonden met het ontstaan van de stad en het zorgt voor een leefbare en gezonde stad voor inwoners en dieren. Het bevordert biodiversiteit. Het voorkomt wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. In groen kunnen bewoners elkaar ontmoeten en groen nodigt inwoners uit om te recreëren en te

bewegen. Én het maakt het verblijf van onze bezoekers nog aangenamer. Groen is een belangrijke kernwaarde van Arnhem.

Het beleid is gericht op het behouden en versterken van een robuuste stedelijke hoofdgroenstructuur voor de stad en haar inwoners (het Groen-blauwe raamwerk) én ook van het wijkgroen. Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos behouden hun bestemming.
Het groenfonds helpt het groene karakter van de stad te versterken. Het fonds wordt ingezet om de doelen uit de Groenvisie 2017 - 2035 te behalen. Het groenfonds wordt onder meer ingezet voor het herstel van landschapswaarden, het verbinden van de stedelijke hoofdgroenstructuur, meer biodiversiteit, meer groen om in te bewegen en te recreëren, het verminderen van hitteplekken en voor het verminderen van wateroverlast en de vervanging van stadslanen.

Vergroenen en participatie blijven speerpunten in samenwerking met bewoners, scholen en ondernemers in en om de stad. Voor het ondersteunen van (wijk)initiatieven gericht op het verminderen van hitteplekken en stadslandbouw is een subsidieregeling beschikbaar. In het natuurnetwerk is doorontwikkeling van het uiterwaardenpark Meinerswijk een belangrijk speerpunt.

Spelen
Kinderen moeten veilig buiten kunnen spelen. Het beleid is gericht op behoud van 10% (groene) veilige gebruiksruimte en, waar mogelijk, grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimten voor alle leeftijden in wijken. Vanuit het onderzoek naar bewegen in de openbare ruimte door Mulier zijn er aanbevelingen gedaan voor de speelplekken. Komend jaar wordt gewerkt aan een uitvoeringsplan.

Water
We zetten in op duurzaam beheer en onderhoud van onder andere ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen en fonteinen. De ambitie is om samen met de (water)partners de watergerelateerde opgaven op te lossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk kan bijdragen aan een klimaatadaptieve stad. Hiernaast is onderhoud van waterbodems noodzakelijk voor Arnhem als aantrekkelijke haven-, aanleg- en vestigingsplaats aan de Rijn.

Wat hebben we gedaan

Cultuur
In 2019 zijn onder andere verschillende activiteiten uitgevoerd in het kader van de ontwikkeling van de Lauwersgracht Alliantie, Museum Arnhem en culturele versterking. Deze zijn hieronder bij de prestatiedoelen weergegeven.

Sport
Samen met verenigingen, onderwijs, bedrijven en het Sportbedrijf zijn verschillende activiteiten uitgevoerd om onze doelstelling 'Arnhemmers gezonder en fitter' te bereiken. Bij de prestatiedoelen hieronder zijn een aantal van deze activiteiten benoemd.

Arnhems groen
In 2019 is verder gewerkt aan het versterken van de Arnhemse groenstructuur. Door mee te liften met lopende projecten of vanuit het groenfonds initiatieven te starten is gewerkt aan de speerpunten uit de groenvisie:
- Herkenbare stad;
- Natuurvriendelijke stad;
- Groene en gezonde stad;
- Duurzame stad;
- Samenwerkende stad.

Concreet zijn deze doelen onder andere vertaald in optimalisering van het bermenbeheer (ten behoeve van biodiversiteit), het vergroten van het begrazingsgebied in Meinerswijk en verbeteringen aan het park Westerveld.
De herinrichting van de Apeldoornseweg is een goed voorbeeld van hoe het groen ook bij een infrastructureel project versterkt kan worden: Geen enkele boom is gekapt, de bestaande bomen hebben ondergronds en bovengronds meer ruimte gekregen en er zijn nieuwe bomen bij geplant.
De eikenprocessierups heeft zich sterk doen gelden in 2019. Om bij te dragen aan de bestrijding heeft de gemeente talloze koolmeeskastjes verstrekt onder de bevolking.
Beleidsmatig heeft 2019 in het teken gestaan van het nieuwe bomenbeleid. In nauw overleg met de stad zijn voorstellen geformuleerd voor versterking van het Arnhemse bomenbestand. Het nieuwe bomenplan is begin

2020 aan de raad voorgelegd. Versterking van het groen vindt in samenhang plaats met het klimaatadaptiever maken van Arnhem (zie hieronder).

Arnhem klimaatbestendig

In de loop van 2019 is een gemeentelijk team klimaatadaptatie opgericht dat nauw samenwerkt met externe partijen zoals Arnhem Klimaatbestendig. Het team zet onder andere in op het nemen van klimaatadaptatieve maatregelen in lopende projecten (onder andere Apeldoornseweg, rioolvernieuwing Geitenkamp) en houdt zich daarnaast bezig met subsidie-aanvragen en andere vormen van externe financiering. Het project Binnenstad Groen is na drie fasen afgesloten met het plaatsen van een kleine 300 groene elementen (boom- en plantbakken, geveltuinen en klimgroen). Van enkele grotere integrale initiatieven (Zypse Poort, Van Muijlwijkstraat, Kronenburg) is de planontwikkeling gestart. Verder is gewerkt aan een plan van aanpak klimaatadaptatie. Dit wordt voorjaar 2020 aan de raad gepresenteerd. Dat plan beschrijft op welke manier de gemeente samen met partners en bewoners Arnhem tot een klimaatbestendige stad zal ontwikkelen.

Dierenwelzijn

Vanuit de ambitie om het dierenwelzijn in Arnhem verder onder de aandacht te brengen en te verbeteren is een aantal doelen geformuleerd. In de eerste plaats willen we de dierenarts financieel toegankelijk maken voor mensen met een laag inkomen.
Daarnaast zal ingezet worden op vernieuwing van het dierentehuis.

Uitvoering visie stadslandbouw en regionaal voedsel

In 2019 zijn verschillende buurt- en schoolinitiatieven ondersteund (subsidie, meedenken) in de aanleg van schoolmoestuinen, buurt moes- en pluktuinen en andere vergroeningsprojecten. Tevens is gewerkt aan het project Transitie Landbouwgrond. We streven daarin samen met onze pachters naar een duurzaam en natuurinclusief gebruik van ruim 300 hectare landbouwgrond. We draaien mee als projectpartner in verschillende grotere projecten en onderzoeken (POP3, KCNL) gericht op duurzaam voedsel, circulaire landbouw en de korte keten.

Prestatiedoelen

Ontwikkeling Lauwersgracht Alliantie in relatie tot toekomst Stadstheater

Per brief is de raad op 12 maart 2019 geïnformeerd over de voortgang in het traject huisvesting Lauwersgrachtalliantie, waarvan de renovatie en ver(nieuw)bouw van het Stadstheater onderdeel uitmaakt. Daarbij is de rapportage 'Een huis voor iedereen, Ambitiedocument voor een eigentijdse Schouwburg voor stad & regio' meegezonden. Op basis van die rapportage heeft in 2019 vervolgonderzoek plaatsgevonden naar de haalbaarheid van mogelijke toekomstbestendige oplossingen voor huisvestingsproblematiek van de cultuurpartners. Daarbij zijn verschillende scenario's onderzocht.

Uitbreiding van Museum Arnhem op de huidige locatie

In juni is de aannemer Rots Bouw geselecteerd. Eind december is de samenwerkingsovereenkomst met de aannemer ondertekend. Start bouw is begin 2020. Verwachting is dat het vernieuwde museum begin 2022 de deuren weer opent.

Verkenning en ontwikkeling culturele versterking tussen Arnhem en Nijmegen.

In 2019 is in 025 Arnhem Nijmegen in de vorm van proeftuinen door overheden en de culturele instellingen (verenigd in Cultuur Netwerk Arnhem en Cultuur Netwerk Nijmegen) op verschillende thema's en in verschillende verbanden samengewerkt. Dit mede in de aanloop naar de nieuwe landelijke cultuurperiode 2021 - 2024. Daarnaast is een structuurvoorstel uitgewerkt om de samenwerking ook in 2020 en verder te borgen. Daarbij wordt ook gekeken naar het aanhaken bij het versterkingsproces regio Arnhem-Nijmegen.

Arnhem positioneren als culturele hoofdstad van Oost-Nederland

In 2019 is verder geïnvesteerd in een aantrekkelijk cultuuraanbod, het creatieve (makers)klimaat in de stad (zoals cultuurplatform Schakel 025), de samenwerking in de Lauwersgracht Alliantie en de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen.

Renovatie en ver(nieuw)bouw Stadstheater

Zie de toelichting bij bovenstaand doel 'Ontwikkeling Lauwersgracht Alliantie in relatie tot toekomst Stadstheater'.

Realisatie Sonsbeek beeldententoonstelling 2020

Er is door de stichting in 2019 een gerenommeerd curator aangesteld, in de persoon van Bonaventure Soh Bejeng Ndikung, en een interessant concept ontwikkeld waarbij nadrukkelijk de verbinding met de Veluwe wordt gezocht. De financiële haalbaarheid stond echter onder druk om ook in 2020 een gerenommeerde editie te organiseren: artistiek

van hoog niveau én nauw verbonden met de maatschappelijke actualiteit. Daarbij speelt aan de horizon een kansrijk perspectief voor zowel Sonsbeek als State of Fashion om vanaf 2021 een positie in de landelijke culturele basisinfrastructuur (BIS) te verwerven. Hiermee zouden beide evenementen, naast gemeentelijke en provinciale ondersteuning, mogelijk ook voor meerjarige rijkssubsidie in aanmerking kunnen komen. Een stevige editie van Sonsbeek is dan van belang. De gezamenlijke oplossing: de stichting heeft haar begroting met €150.000 naar beneden bijgesteld. De Arnhemse raad heeft op 15 september besloten tot een extra bijdrage van €150.000; de provincie op 9 oktober.
Nota Bene: door de coronacrisis heeft de stichting moeten besluiten Sonsbeek 2020 uit te stellen naar een nader te bepalen moment volgende jaar.

Zichtbaar maken van cultuurhistorisch erfgoed

Het Arnhemse erfgoed is op verschillende momenten zichtbaar gemaakt voor het publiek:

- In Stadsblokken is een origineel deel van de Brug te Ver als monument bij de Rijnbrug opgericht. Het brugdeel is gevonden tijdens opgravingen op het Cobercoterrein en betreft de originele brug waar tijdens operatie Market Garden om werd gestreden. In de Arnhemse Monumenten Reeks (Arnhems erfgoedboek) is hieraan een deel gewijd.
- Er is een publieksboek over het Duivelshuis verschenen, voortkomend uit een stageopdracht bij Erfgoed.
- Rondom archeologie en erfgoed zijn verschillende presentaties gegeven en naast bovengenoemde publicaties zijn er meerdere archeologierapporten verschenen. Archeologisch vondstmateriaal uit Arnhem is onder andere in Ede en Apeldoorn langdurig tentoongesteld. Het archeologiedepot in Arnhem-Zuid is verschillende keren op verzoek opengesteld.
- Rondom archeologisch onderzoek zijn verschillende publieksactiviteiten georganiseerd, zoals vlogs tijdens de opgravingen aan de Broerenstraat.
- Arnhem huisvestte het landelijke congres van Conflictarcheologie, als bijdrage aan de herdenking van 75 jaar Market Garden.

Bescherming en herbestemming van cultuurhistorisch erfgoed

In 2019 hebben diverse gebouwen in de stad een nieuwe functie gekregen en hebben restauraties plaatsgevonden. Ook zijn er bij diverse monumenten duurzaamheidsmaatregelen getroffen. Projecten zijn bijvoorbeeld: herbestemming Koepelgevangenis, verduurzaming Verschuerwijk, herbestemming Walburgiskerk en restaurant Bizar Bazar in de voormalige Luthersekerk. Op het gebied van de archeologie is een deel van het Romeinse castellum als gemeentelijk monument aangewezen en zijn er diverse archeologische onderzoeken uitgevoerd in het kader van vergunningsprocedures.

Sporten in de wijk en in de openbare ruimte stimuleren

Bewegen in de openbare ruimte is opgenomen als thema in het lokale sportakkoord Arnhem. Er zijn verschillende voorzieningen aangelegd die bewegen in de openbare ruimte stimuleren. De Urban Sport Community is versterkt en is betrokken bij toekomstige plannen voor deze doelgroep in de openbare ruimte (skatevoorziening Rijkerswoerd, Rijnkade, Olympus).
Het sportbedrijf is in opdracht van de gemeente meer wijkgericht gaan werken en stemt zijn activiteiten beter af met de teams Leefomgeving, waardoor beweegactiviteiten beter aansluiten op wijkthema's (bijvoorbeeld ontmoeten, eenzaamheid, vroegtijdig schoolverlaten, kansrijk opgroeien).

Gezonde leefstijl met sport stimuleren

In 2019 zijn we gestart met het project 'Vaardig in bewegen' in samenwerking met het primair onderwijs. Doelstelling van dit project is het verbeteren van de kwantiteit en kwaliteit van het bewegingsaanbod rondom basisscholen, zodat kinderen weer 5 uur per week bewegen.
Er is in 2019 een hernieuwd convenant getekend met Vitesse Betrokken om onze samenwerking ook in de toekomst te bestendigen.
Het aantal combinatiefunctionarissen in de wijken en bij het Sportbedrijf Arnhem is uitgebreid.
Er is in 2019 begonnen aan het 'lokale sportakkoord'. In samenwerking met partijen in de stad is gekozen voor drie thema's: vaardig in bewegen, bewegen in de openbare ruimte en vitale verenigingen.

Bedrijven stimuleren zich in te zetten voor de sport

Er is een Arnhemse kopgroep geformeerd van bedrijven en andere organisaties die mee willen denken over het thema sport. Met name rondom sportevenementen is er meer georganiseerd om het bedrijfsleven actief bij de evenementen te betrekken.

Verder is gekeken naar de ondersteuning van vrijwilligers in de sport en hoe we de rol van bedrijven hierin kunnen versterken.

Moderne en 'gezonde' sportverenigingen en sportaanbieders

In 2019 hebben we een vervolg gegeven aan de voetbalaanpak. Samen met de Arnhemse voetbalfederatie, de KNVB en Sportbedrijf Arnhem. Er zijn verenigingsscans uitgevoerd door een externe partij. Deze scans geven een duidelijk beeld van de sterke en zwakke punten per vereniging. Er is een projectleider voetbal aangesteld die per wijk aan de slag gaat met deze bevindingen. Gemeente, Arnhemse Voetbal Federatie (AVF), verenigingen, NOC*NSF en bonden hebben hier allen een rol in te spelen.

Alle Arnhemmers kunnen bewegen en sporten

De ondersteuning van uniek sporten is in 2019 voortgezet en is structureel ingebed in de regiogemeenten.
Het aandeel van sport/beweegactiviteiten door middel van de Gelrepas is toegenomen, ook is het aantal aanbieders gegroeid.
Via de subsidieregeling sport zijn verschillende sportactiviteiten mogelijk gemaakt voor doelgroepen die moeilijk terecht kunnen bij het reguliere aanbod (bijvoorbeeld beweegactiviteiten voor inwoners die een beroerte hebben gehad).

Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties voor diverse doelgroepen

Aandachtspunt was de beschikbare hoeveelheid zwemwater in Arnhem. Met de bouw van het nieuwe zwembad Valkenhuizen zal dit voorzieningenniveau weer op orde zijn.
Voor de nieuwe Sporthal Middachtensingel is in 2019 het Programma van Eisen (PVE) gemaakt. Met de bouw van deze zaal wordt weer voldaan aan de onderwijsbehoefte.
Verschillende voetbalverenigingen hebben behoefte aan kunstgrasvelden, met oog op de groei van de stad zal dit de komende tijd urgenter worden.
Hockey heeft in Arnhem Noord te weinig ruimte. Gesprekken zijn gevoerd over de mogelijkheid van een 5e veld.

Ten slotte is er geconstateerd dat er in woonwijken een tekort is aan ruimte voor sportfuncties, waardoor bijvoorbeeld fitnessaanbieders vaak uitwijken naar bedrijventerreinen. Waar mogelijk wordt hier bij ruimtelijke ontwikkelingen rekening mee gehouden door een percentage van de functies aan te wijzen voor sport.

Sportevenementen en bedrijfssport bevorderen

De subsidieregeling sport is volledig benut in 2019.
Er zijn in 2019 geen grote evenementen geweest (WK's of vergelijkbaar), maar wel een groot aantal lokale en regionale sportevenementen. Verder stond het jaar voornamelijk in teken van voorbereiding op de komende drie grote evenementen; het WK Volleybal, WK BMX en de European Company Games.
Er is vanaf 1 juli 2019 een projectleider WK BMX 2022 en WK Volleybal 2021 aangesteld.
Voorbereiding van de ECSG 2021 is binnen Gelrestad-verband verder opgepakt.

Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas (amendement Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas voor sport- en Cultuurparticipatie - 18A21)

Er zijn diverse promotieactiviteiten ondernomen, zoals een postercampagne en een videoproductie. Daarnaast is de voorbereiding gestart van een modernisering (digitalisering, automatisering en het herijken van het programma) van de huidige Gelrepas, waarbij ook de promotie veel aandacht krijgt. in de vorm van algemene promotie, maar ook in de vorm van afspraken met intermediairs waaronder het Jeugdfonds Sport en Cultuur.

Klimaatadaptieve stad

Er is in 2019 gewerkt aan een plan van aanpak voor klimaatadaptatie dat begin 2020 aan de raad wordt aangeboden. Dat plan geeft aan hoe de gemeente samen met andere partijen tot een klimaatbestendig Arnhem wil komen.
Intussen zijn in lopende projecten concrete maatregelen genomen om de klimaatbestendigheid te verbeteren en zijn voorbereidingen getroffen om klimaatadaptatie een prominente plaats in de omgevingsvisie te geven. Daarbij is de verbinding gelegd met andere opgaven zoals energietransitie, sociale vraagstukken en het bomenplan.

Groene hoofdstructuur versterken

Versterken van de groene hoofdstructuur ligt op schema volgens de uitvoeringsagenda Groenvisie 2019. Het begrazingsgebied uiterwaarden is vergroot; de hoogwaterplek voor dieren in de uiterwaarden wordt later gerealiseerd. Park Westerveld is verbeterd.

Gebieden die bestemd zijn als natuur en bos behouden hun bestemming

Ambitie volledig gehaald: alle gebieden met bestemming natuur en bos hebben deze bestemming behouden.

Dierenwelzijn bevorderen

Ambities zijn gehaald. Uitvoering van de geplande acties ligt op schema. In 2020 wordt de uitvoeringsagenda herzien.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Actief promoten en stimuleren van de Gelrepas voor Sport en Cultuurparticipatie' (18A21)

De combinatiefunctionarissen in de wijken gebruiken het lokale netwerk en de warme contacten om de nieuwe deelnemers te werven voor sport- en cultuuractiviteiten en het actief promoten van de Gelrepas. Vanaf het eerste kwartaal 2019 is er bij het sportbedrijf, op verzoek van en deels bekostigd door het Jeugdsportfonds Arnhem, een coördinator aangesteld die de coördinatie, de organisatie en de frontofficerol op zich heeft genomen. Sinds 2019

wordt vanuit Rozet de coördinatie van het Jeugdcultuurfonds uitgevoerd, door deze samenwerking wordt de Gelrepas meer gepromoot.

Amendement 'Aandacht en ruimte voor voetgangers, lopers en wandelaars' (18A22)
In samenspraak met de teams Leefomgeving worden kansen gepakt om hier invulling aan te geven. Zo komt er in Malburgen-West een wandelroute van 1 km, die met markering op de tegels wordt aangegeven.
Er is nieuw beleid in voorbereiding op het gebied van bewegen in de openbare ruimte.

Amendement 'Cultureel meer evenwichtig tussen Noord en Zuid' (18A27)
Het deel van dit amendement dat een concreet verzoek tot het verstrekken van documenten betreft, was al uitgevoerd middels de brief van het college aan de gemeenteraad van 5 februari 2019, waarin de resultaten van onderzoek naar een aantrekkelijk Arnhem Zuid zijn gepresenteerd (relatie met amendement 17A46). Aan de resterende toezegging die bij deze beantwoording is gedaan, is aandacht gegeven in de brief 'Blik op Zuid' van het college aan de gemeenteraad van 10 december 2019 en hieraan zal verder invulling worden gegeven.

Amendement 'Groen vertrouwen Huijgenslaan'(18A38g)
In de raadsvergadering van 27 februari 2019 heeft wethouder Bouwkamp de raad mondeling geïnformeerd over de voortgang met betrekking tot dit amendement (mededeling van college). De betrokken bewoners hebben in meerderheid gekozen voor het vervangen van de zomereiken door zilveresdoorns. Dit is gerealiseerd en de zomereiken zijn elders in de stad herplant.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief
Sportbedrijf Arnhem
Lingezegen

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Culturele instellingen, Rijk, provincie Gelderland, Oost-Nederland, gemeente Nijmegen;
- Waterschappen;
- Rijkswaterstaat.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-49.652	-51.589	-56.476	-56.001	474
Baten	9.633	8.482	11.239	11.961	722
Saldo lasten en baten	**-40.019**	**-43.107**	**-45.236**	**-44.040**	**1.196**
Toevoegingen aan reserves	-4.343	-1.285	-2.920	-4.826	-1.905
Onttrekkingen aan reserves	2.177	473	2.903	3.515	612
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-2.166**	**-812**	**-18**	**-1.311**	**-1.293**
Gerealiseerd resultaat	**-42.185**	**-43.919**	**-45.254**	**-45.351**	**-97**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		474	V		
Uren beleid	Voor de uitvoering van het programma zijn minder beleidsuren ingezet dan begroot.	315	V	I	AR
Kostprijsverhogende BTW Sport	Er is minder kostprijsverhogende BTW met betrekking tot Sport geboekt dan begroot. Hier staat een lagere subsidie tegenover (zie baten).	425	V	I	AR
Subsidie Sportbedrijf	Er is minder subsidie aan het Sportbedrijf verleend dan begroot.	542	V	I	AR
Vastgoed Sport	Meer kosten binnen vastgoed sport, met name op het gebied van vervanging van aardlekautomaten, waterleidingen, renovaties en herstelwerkzaamheden.	-708	N	I	AR
Subsidie St. Sportcentrum Rijkerswoerd	Er is meer subsidie verleend dan begroot. Hier staat extra huurbaten tegenover.	-210	N	I	AR
Vertraging baggerwerkzaamheden	Milieunormstelling ("de landelijke PFAS/PFOS problematiek") heeft er toe geleid dat baggerwerkzaamheden in Arnhem (onder andere defensiehaven) niet volgens planning konden worden uitgevoerd.	614	V	I	BR
Schade door droogte-, storm en processierups	De eikenprocessierups en bijzondere weersomstandigheden hebben er toe geleid dat ten opzichte van de reguliere onderhoudsprogrammering extra kosten moesten worden gemaakt (onder andere herbeplanting, boomveiligheidscontroles en daaruit voortvloeiende maatregelen).	-347	N	I	AR
Groenfonds	Een deel van de uitvoering van de programmering 2019 loopt door naar 2020.	250	V	I	BR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	-407	N	I	AR

Baten		722	V		
Subsidie Sport (SPUK)	Er is minder kostprijsverhogende subsidie met betrekking tot Sport ontvangen dan begroot. Hier staat een lager bedrag aan geboekte kosten tegenover (zie lasten).	-425	N	I	AR
Baten huur St. Sportcentrum Rijkerswoerd	Meer huur ontvangen van Stichting Sportcentrum Rijkerswoerd. Hier staat extra verleende subsidie tegenover.	217	V	I	AR
Vastgoed Sport	Meer huurbaten ontvangen op vastgoed onderdeel sport dan begroot.	325	V	I	AR
Vastgoed Cultuur	Meer huurbaten ontvangen op vastgoed onderdeel cultuur dan begroot.	256	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties. Waaronder de boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen.	349	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Niet-sporters	2016	47,2	48,7	Het percentage niet-wekelijks sporters t.o.v. bevolking van 19 jaar en ouder. Bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één keer per week aan sport doet.	Gezondheidsmonitor volwassenen (en ouderen), GGD'en, CBS en RIVM

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Bomenplan Arnhem.

Actuele beleidskaders

Cultuur

- Kadernota 'STROOM – cultuurbeleid Arnhem';
- Tussenevaluatie 'Arnhem, Stroomt Door', 2016;
- Cultuurprofiel 025 Arnhem Nijmegen;
- 'Een huis voor iedereen': huisvesting Lauwersgrachtalliantie.

Sport

- De Sportvisie.

Erfgoed

- Erfgoedagenda 2017-2019 (uitvoeringsprogramma via raadsbrief najaar 2017).

Openbaar groen, recreatie en water

- Structuurvisie 2020-2040;
- Groenvisie 2017-2035;
- Uitvoeringsagenda Dierenwelzijn 2016-2020;
- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010 - 2020;
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen;
- Aanpak wateroverlast Arnhem Noord 2015.

Participatie en Maatschappelijke Ondersteuning

Arnhem richt zich op een sterkere deelname - waar mogelijk geheel op eigen kracht - van Arnhemmers aan de samenleving. De wijkgerichte werkwijze wordt in 2019 en verder geïmplementeerd met de focus op een samenhangend aanbod om doorbraak naar werk en zelfredzaamheid te bevorderen. De wijkteams spelen hierin een cruciale rol. Arnhem zet in op preventie en vroegsignalering (vroeg eropaf benadering) en waar nodig met maatwerkvoorzieningen in de wijk. Het bevorderen van (arbeids)participatie en onderlinge redzaamheid in een wijk wordt in samenhang met de wijkprogramma's uitgewerkt. Hierbij spelen burgerinitiatieven, ondersteuning mantelzorg, informele zorg en (vrijwilligers)werk een belangrijke rol om te komen tot een inclusieve samenleving.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Meedoen in Arnhem; samenkracht, burgerparticipatie, integratie en opvang

Arnhem, een stad waarin voor iedereen ruimte is om mee te doen, mee te denken en om initiatief te nemen. Een stad waar naar de inwoners wordt geluisterd. Iedereen wordt gelijkwaardig behandeld en heeft gelijke kansen, het moet niet uitmaken of je een beperking hebt, welke achtergrond je hebt of in welke wijk je woont.
Om problemen te voorkomen wordt ingezet op vroegsignalering, preventie, informele zorg en algemene voorzieningen in de buurt. Dit draagt bij aan een sterke samenleving waarin iedereen zo zelfstandig mogelijk kan leven. Druk op zorg, jeugdhulp en participatie wordt verminderd. Voor mensen die het (tijdelijk) zelf niet redden, wordt een passend vangnet geboden. Doelen zijn:

- Meer mensen kunnen meedoen in de eigen leefomgeving.
- Een passend vangnet voor mensen in een kwetsbare situatie.

Doorbraak naar Werk

Werk is een belangrijke vorm van meedoen in onze samenleving. Het zorgt voor bestaanszekerheid, het geeft eigenwaarde, het vergroot iemands sociale netwerk, samenredzaamheid en daarmee zelfredzaamheid. Werk draagt bij aan de integratie van kwetsbare groepen en is goed voor de sociale samenhang in onze stad.
Arnhem vindt het cruciaal om meer Arnhemmers aan het werk te helpen. Het liefst betaald werk, want dat is het doel. Ligt dat buiten iemands bereik, dan komen andere vormen van werk in beeld. Arnhem voert de Participatiewet uit op basis van vertrouwen. Uitgangspunt is 'aan het werk, tenzij'; gericht op een positieve aanpak en ondersteuning op maat. De begeleiding naar werk door de gemeente en haar partners is echter niet vrijblijvend. Als het te maken heeft met onwil of tegenwerking heeft dit consequenties.

De drie hoofddoelen van Participatie zijn:

- Meer Arnhemmers richting (betaald) werk.
- Meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning.
- Meer inclusieve werkgelegenheid in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland (meer passend werk voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt).

Vanuit de veranderopgave wordt gewerkt aan de noodzakelijke doorbraken om deze doelen te realiseren. Daarbij is het onze concrete ambitie om het aantal Arnhemmers in de bijstand terug te dringen door in te zetten op (i) het jaarlijks volgen van de landelijke trend (netto uitstroom) en (ii) 500 extra Arnhemmers uit de bijstand te laten uitstromen in vier jaar tijd.

Zorg Dichterbij

De veranderopgave Zorg Dichterbij heeft de doelstelling dat meer Arnhemmers passende en kwalitatief goede zorg en ondersteuning in hun directe woon- en leefomgeving ontvangen, waardoor mensen zo zelfredzaam en zelfstandig mogelijk kunnen leven. Dit draagt ook bij aan de doelstelling om meer kwetsbare Arnhemmers eerder en langer (zelfstandig) thuis te laten wonen.

De focus lag in 2019 op het krijgen van meer grip op de uitgaven in het zorgdomein. Hiervoor is hard gewerkt aan het op orde krijgen van de managementinformatie zodat beter gestuurd kan worden. De zorguitgaven namen in 2019 snel toe en leidden tot financiële tekorten in de zorg. Hierdoor werd het noodzakelijk om maatregelen te nemen om de transformatie van zorg te versnellen. Het bieden van passende, effectieve en efficiënte zorg staat daarbij voorop. Daarbij willen we een beweging stimuleren van verblijfszorg naar ambulante zorg, omdat we inwoners bij voorkeur willen ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving. Ook willen we stimuleren dat algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk beter benut worden als passend alternatief voor zorg.

Wat hebben we gedaan

Meedoen in Arnhem; samenkracht, burgerparticipatie, integratie en opvang

In afgelopen jaar zijn inspanningen gericht om onze ambities en doelen te bereiken:

- Preventie, Informele zorg en mantelzorg - Intensiveren van preventie en vroegsignalering om zwaardere problematiek te voorkomen. Speerpunten waren in 2019 onder andere eenzaamheid en het verbeteren van de kwaliteit van mantelzorgondersteuning zodat het aanbod beter aansluit op de vraag van de mantelzorger en zorgvrager.
- Voorzieningen - In de wijken waar de behoefte het grootst en de noodzaak het hoogst is zijn ook in 2019 voorzieningen toegevoegd of verbeterd. Uitgangspunt is steeds geweest dat deze voorzieningen toegankelijk en betaalbaar zijn voor bewoners.
- Bewoners- en vrijwilligersinitiatieven zijn onverminderd van groot belang en daarom ondersteund door de gemeente. Om de administratieve lasten te verminderen is in 2019 een Shared Service Center (Praktische Zaken) opgezet. Hiervoor is jaarlijks (voor maximaal vier jaar) geld beschikbaar. De raad is begin 2019 geïnformeerd over dit Shared Service Center.
- Om het meedoen van specifieke doelgroepen te verbeteren is maatwerk ontwikkeld en geleverd. Het gaat om maatwerk op het gebied van taal, netwerk, ondersteuning en werk.
- Opvang - Er is afgelopen jaar gewerkt aan een aanpak die duurzame uitstroom uit de opvang bevordert. Cruciaal hierin is het bieden van toekomstperspectief op alle leefgebieden, waaronder wonen, taal, werk, participatie, zorg.
- Vluchtelingen en statushouders - Er is in 2019 een integrale aanpak doorontwikkeld. Zij vinden niet vanzelfsprekend een plek in de samenleving, hiervoor hebben zij op alle gebieden maatwerkondersteuning nodig. Uitgangspunt hierbij is dat ze zo vroeg als mogelijk op alle leefgebieden worden ondersteund (huisvesting, werk, taal, zorg) om te voorkomen dat deze doelgroep lange tijd aan de kant staat. In oktober 2019 is het actieplan nieuwkomers 'Meedoen en Thuisvoelen, een nieuw bestaan in Arnhem 2019-2022' vastgesteld.
- Als onderdeel van het programma Meedoen in Arnhem is in 2019 in de tweede helft van het jaar gestart met de herijking van de welzijnsopgave. In december 2019 is de raad over het proces geïnformeerd. Naast het herijken van de doelen (wat willen we bereiken?) gaat het ook om het hoe (op welke manier gaan we zorgen dat de doelen worden bereikt?). De budgetten voor welzijn alsmede het opdrachtgeverschap voor grotere organisaties in de stad (zoals Rijnstad, SWOA en MVT) is ook formeel belegd bij de teams Leefomgeving. In een aantal wijken hebben we inmiddels ervaring opgedaan met een nieuwe manier van werken. Onder andere in Malburgen met het jongerenwerk en in de Geitenkamp waar het sociaal wijkteam en Rijnstad nauw samenwerken.

Participatie

In 2019 is ingezet op de drie hoofddoelen om doorbraken naar werk te bereiken. De ontwikkelingen en resultaten in de veranderopgave Doorbraak naar Werk worden beschreven in V3 Doorbraak naar Werk.

Wat betreft de bestandsontwikkeling van het aantal uitkeringen in Arnhem kunnen we in 2019 constateren dat het bijstandsvolume in Arnhem daalt, maar nog minder snel dan in vergelijkbare gemeenten. Het aantal betaalde uitkeringen in Arnhem (inclusief 0-betalingen) is sinds januari 2019 gedaald van 8006 naar 7733 in december 2019. Het aandeel Arnhemmers met een uitkering dat parttime werkt stijgt naar 8%. We naderen daarmee het percentage van vergelijkbare gemeenten (9%). De gemiddelde inkomsten uit parttime werk laten eind 2019 een stijging zien.
Arnhem kent minder instroom dan vergelijkbare gemeenten. Onze instroombeperkende maatregelen blijken effectief te zijn. Daarnaast heeft Arnhem ook minder uitstroom uit de uitkering dan vergelijkbare gemeenten. De uitstroom is door uitstroombevorderende maatregelen in 2019 wel beter dan in 2018, maar nog niet effectief genoeg (uitstroom door handhaving en naar onderwijs is hoger dan in vergelijkbare gemeenten, uitstroom naar werk blijft nog achter bij vergelijkbare gemeenten). Uit de recente bestuursrapportage (december 2019) kunnen we dit mogelijk verklaren door het grote aandeel 45-55 jarigen in ons bestand, een groep die in de regel moeilijker uitstroomt.

Zorg

De huidige transformatie van zorg is ten dele succesvol. Sociale wijkteams hebben steeds meer Arnhemmers in beeld. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd namen de zorguitgaven en de tekorten in de zorg toe. Met name voor de jeugdzorg waren de uitgaven over 2019 hoger dan geprognosticeerd. In 2019 steeg het aantal unieke cliënten met ongeveer 7% ten opzichte van dezelfde periode in 2018. Daarnaast nam ook de duur van de verleende zorg toe. Dat betekent dat

de kosten voor jeugdzorg in 2019 ongeveer 15% hoger zijn uitgekomen dan in 2018. Om deze stijging tegen te gaan zijn in 2019 al diverse maatregelen in gang gezet.

- De kwaliteitseisen voor zorgaanbieders zijn verhoogd en verwerkt in de nieuwe inkoopvoorwaarden die per 1 juli 2020 ingaan. Ook het toezicht op kwaliteit en rechtmatigheid is en wordt verder aangescherpt (zie ook de raadsbrief van 25 juni 2019).
- Er zijn beleidsregels voor Wmo en jeugdhulp vastgesteld. Dit geeft meer duidelijkheid voor inwoners, wijkcoaches en aanbieders over wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan.
- De aanbesteding van zorg per 1 juli 2020 is voorbereid. Het aantal producten (nu nog ruim 200) is verminderd naar ongeveer 70 en daarmee overzichtelijker geworden. Ook is beter beschreven welk effect van een product verwacht wordt en in welke situatie deze het best passend is.
- Daarnaast is een aantal maatregelen in de Begroting 2020 geconcretiseerd. Het gaat daarbij om de inzet van praktijkondersteuners bij huisartsen, het hervormen van drang (preventieve maatregelen) in de jeugdzorg, de afbakening tussen jeugdzorg en onderwijs (onder andere dyslexiezorg) en de beweging van verblijfszorg naar ambulante zorg. Deze maatregelen worden in 2020 ingevoerd.
- De ingangsdatum van de financiële doordecentralisatie van beschermd wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten is naar verwachting 1 januari 2022. In 2019 heeft de regionaal procesbegeleider de bestuurlijke verkenning opgeleverd, wat heeft geresulteerd in een set van bestuurlijke uitgangspunten die in 2020 door de lokale gemeenten in de regio Centraal Gelderland dienen te worden vastgesteld.
- Wat betreft de samenwerking met Menzis (zorgverzekeraar) zijn er twee ontwikkelingen: in 2019 heeft een pilot gelopen met een sociaal psychiatrisch verpleegkundige (SPV), waarvan de Sociale wijkteams gebruik konden maken, daar waar het gaat om opdoen van GGz-kennis en afstemming op casusniveau. Begin 2020 wordt deze geëvalueerd. Ook is een nieuwe lokale werkagenda opgesteld voor de jaren 2020-2023, op de thema's en doelgroepen: inclusie, preventie, GGz en ouderen.

Voor het programma Zorg Dichterbij is inmiddels een dashboard beschikbaar waarin op operationeel, tactisch en strategisch niveau zicht is op de toewijzing van producten en diensten.

Armoede en schulden

In 2019 zijn goede stappen gezet om de preventie en vroegsignalering te intensiveren om hierdoor te voorkomen dat mensen in een schuldsituatie terecht komen. De Rekenkamer heeft in maart 2019 aanbevelingen gedaan om de schulddienstverlening te verbeteren. Al deze aanbevelingen zijn meegenomen in de aanbesteding van de nieuwe schulddienstverlening die vanaf januari 2020 is gestart. Daarnaast is een visie "Zij aan zij; schuldenvrij" opgesteld en is een aantal moties uitgevoerd rondom "Vroeg erop Af", een aanpak voor jongeren, en onze eigen rol als schuldeiser. Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen.

Prestatiedoelen

Meer jeugdigen krijgen passende zorg (op maat en dichterbij)

Het totaal aantal jeugdigen in de jeugdzorg blijft redelijk stabiel, maar de behandelingen worden langer en complexer, met name bij behandeling en begeleiding nemen de aantallen toe. In Arnhem maakt 10,8% van de jongeren gebruik van (specialistische) jeugdzorg (gegevens over 1e helft 2019, CBS). De verwachte verschuiving van complexe zorg naar lichte zorg dichtbij is nog niet zichtbaar. De wijkteams zijn slechts ten dele verantwoordelijk voor doorverwijzing naar zorg; in 2019 wezen zij 46% van de zorg door. Dit is wel gestegen ten opzichte van 2018; toen was dit 43%. De overige verwijzingen verlopen via huisartsen, kinder- en jeugdartsen en de jeugdbescherming.

Meer volwassenen/ ouderen krijgen passende zorg (op maat en dichterbij)

Steeds meer inwoners komen in beeld bij de Sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar zo'n 20%. Het aandeel Wmo-cliënten dat positieve effecten ondervindt van de ondersteuning op zijn of haar leven, is toegenomen. Zo geeft 80% aan beter de dingen te kunnen doen die hij of zij wil en kan 83% zich beter redden. Daarnaast ontstaat er voor 77% van de Wmo-cliënten een betere kwaliteit van leven door de ingezette ondersteuning.
Tegelijkertijd zijn de zorguitgaven snel gestegen en is het noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat onder zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij verstaan wordt. Daarbij moeten de bewegingen van verblijfszorg naar ambulante zorg en het meer/beter benutten van algemene voorzieningen in de wijk en het eigen sociale netwerk verder gestimuleerd worden. Juist ook om inwoners zoveel mogelijk te ondersteunen in de eigen woon- en leefomgeving en zoveel mogelijk regie te geven over hun eigen leven.

Meer kwetsbare Arnhemmers nemen actief deel aan de maatschappij

Het aantal inwoners dat actief deelneemt aan de maatschappij middels Activerend Werk is gestegen ten opzichte van 2018. De stijging wordt (deels) verklaard doordat Activerend Werk sinds mei 2018 in toenemende mate wordt geïndiceerd in combinatie met Beschermd Wonen. Uit een eerste onderzoek is gebleken dat inwoners niet alleen actief deelnemen maar dat er ook sprake is van ontwikkeling, zowel persoonlijk als op de participatieladder.

Meer kwetsbare Arnhemmers verplaatsen zich zelfstandig zonder specialistische vervoersvoorziening

Er wordt steeds meer gebruik gemaakt van de bijeenkomsten van de OV-ambassadeurs en het vrijwilligersvervoer via Automaatje. Gegevens over meer gebruik van OV door de doelgroep is niet inzichtelijk.
Ook in 2019 zien we dat het gebruik van vraagafhankelijk vervoer nog steeds een stijging kent, dit is regionaal ook het geval. Het aantal gebruikers van vervoer naar (groeps)begeleiding volwassenen en jeugd en naar scholen (leerlingenvervoer) blijft eveneens stijgen. Daarmee zien we ook een stijging in de kosten.

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor kwetsbare Arnhemmers in 2025

Corporaties en gemeente hebben woonafspraken. Er zijn jaarlijks 120 sociale huurwoningen beschikbaar voor doorstroom uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en intramurale jeugdvoorzieningen. Voor een aantal doelgroepen is het nog steeds lastig aan een woning te komen, ook omdat ze niet voor bovengenoemde woningen in aanmerking komen.

Er zijn voldoende geschikte en betaalbare woningen voor jeugd (18-/18+)

Er zijn jaarlijks 120 sociale huurwoningen beschikbaar voor doorstroom uit beschermd wonen, maatschappelijke opvang en intramurale jeugdvoorzieningen.

In 2025 woont de (O)GGZ doelgroep beschermd (zelfstandig) thuis

We zien een afname in het gebruik van intramurale zorg en de woonafspraken voorzien (tot op heden) in voldoende uitstroommogelijkheden.

Meer kwetsbare Arnhemmers wonen in een passende (fysieke) omgeving

Er zijn twee werkgroepen met onder andere woningcorporaties actief geweest rondom het thema levensloopgeschikte woningen en woningaanpassingen. De opbrengsten hiervan worden in 2020 verwacht.

Meer gelijke kansen voor Arnhemse kinderen die opgroeien in armoede

Kansrijk Opgroeien - de wijkinitiatieven en voorzieningen voor kinderen die in armoede opgroeien zijn verder ontwikkeld. In de meeste gebieden zijn in bepaalde wijken voor de kinderen van de basisschool naschoolse activiteiten gerealiseerd. Met de deelnemende partijen zijn meerjarige afspraken gemaakt met betrekking tot de uitvoering van de naschoolse activiteiten. De GelrePas is toegankelijk voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm.

Beter borgen bestaanszekerheid minima

Het gebruik van de diverse armoederegelingen is groter dan begroot. Tegelijkertijd weten we dat niet alle Arnhemmers die het nodig hebben ook gebruik maken van de regelingen.

De GelrePas is toegankelijk voor gezinnen met kinderen tot 130% van de bijstandsnorm. De nieuwe aanbesteding Collectieve ziektekostenverzekering is afgerond. De herijking van het armoedebeleid is in gang gezet.

Minder (problematische) schulden bij inwoners en ondernemers

Ook in 2019 is geconstateerd dat het bereiken van inwoners met problematische schulden verbeterd kan worden. Daarom is een nieuwe schulddienstverlening voorbereid en is ingezet op meer preventie. Per 1 januari 2020 gaat een verbeterde dienstverlening voor inwoners van start. In 2019 is geanalyseerd welke dienstverlening aan ondernemers wordt aangeboden en wat de verbeterpunten hierbij zijn. Begin 2020 heeft het college besloten om een pilot uit te voeren om ervaringen op te doen met het bieden van hulp aan ondernemers met financiële vragen en/of schulden.

Minder jongeren in financiële problemen

In 2019 zijn gesprekken gevoerd met jongeren om na te gaan welke hulp zij wensen bij financiële problemen. De aanbevelingen die hieruit zijn voortgekomen worden in 2020 verwerkt in een nieuw preventiebeleid. De praktijk van het Jongeren Perspectief Fonds is geëvalueerd. Naar aanleiding van de aanbevelingen zijn nieuwe werkafspraken gemaakt. Ook is er een samenwerkingsplan opgesteld met het Rijn IJssel college, Opr€cht, Plangroep en de Sociale wijkteams.

Meer perspectief op werk en een hoger besteedbaar inkomen voor minima (directe link naar Doorbraak naar Werk)

De voorbereiding van een nieuwe armoedeaanpak in gang is gezet. Hierin wordt de relatie met werk nog explicieter gelegd. De aanpak wordt uitgewerkt in 2020.

Voorkomen en aanpakken zorggerelateerde woonoverlast onder andere door het bevorderen van het begrip en draagvlak in de wijk voor kwetsbare medemensen.

Op de website van de gemeente is in 2019 een meldpunt ingericht voor het melden van woonoverlast. Hierbij is ook aandacht voor zorggerelateerde woonoverlast.

Een sterkere samenleving door meer deelname en zelfregie Arnhemse inwoners

In 2019 zijn om burgerparticipatie te stimuleren de regeling burgerkracht en de wijkinitiatievenregeling uitgevoerd. De Teams Leefomgeving zijn meestal betrokken bij het ondersteunen van aanvragen. In 2020 wordt de regeling burgerkracht geëvalueerd.

Beter laten aansluiten van vraag en aanbod van mantelzorgondersteuning

In 2019 is een akkoord gesloten tussen samenwerkende partijen op het terrein van mantelzorg. Daarbij is mantelzorg een belangrijke vorm van (informele) zorg. Mantelzorg is vaak verbonden aan iedere zorgvraag. Dat vraagt om erkenning en aandacht voor de positie, inzet en kwetsbaarheid van de mantelzorger en een benadering op maat. Waardering voor mantelzorgers krijgt vormen via het mantelzorgcompliment.

Het Arnhems Mantelzorg Akkoord wordt elke 2 jaar geëvalueerd en naar bevind van zaken aangepast. De evaluatie over 2019 komt in het voorjaar 2020 naar de raad

Er is veel geïnvesteerd in diverse wijkprojecten. Bijzondere aandacht voor nieuwe vormen van bewonersondersteuning (gefinancierd vanuit de teams Leefomgeving budgetten).
Er is meer samenwerking tussen grotere stedelijke partners en de teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams (voorbeeld Malburgen en Geitenkamp).
Er is een betere aansluiting van bestaande welzijnsvoorzieningen / algemene voorziening op de zorg.

Verbeteren van het aanpakken van eenzaamheid

In 2019 is in een goedbezochte bijeenkomst georganiseerd rondom het thema eenzaamheid. Op basis van de input uit de gesprekken is een uitvoeringsagenda eenzaamheid opgesteld. Hiermee is ook uitvoering gegeven aan de motie van de raad.
Arnhem heeft zich afgelopen jaar aangesloten bij het landelijk pact Een tegen Eenzaamheid. In het najaar zijn in verschillende wijken ontmoetingen georganiseerd rondom het thema eenzaamheid.

Verbeteren duurzame uitstroom uit de opvang

Voorafgaand aan uitstroom uit de opvang wordt met betrokkene een plan gemaakt dat het toekomstperspectief op alle leefgebieden bestrijkt. Per leefgebied wordt bekeken of in het nazorgtraject begeleiding nodig is en zo ja, in welke vorm en voor welke periode. De partners in de keten werken hierin steeds nauwer samen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)
BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
GO Arnhem Nijmegen City Region
Scalabor B.V.
MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Partners uitvoering Participatie

- UWV;
- Werkgeversservicepunt Midden-Gelderland;
- Scalabor;
- Centrum Activerend Werk;
- Leerwerkloket;
- Stichting Sociale wijkteams Arnhem.

Partners uitvoering Wmo en Jeugdzorg

- Stichting Sociale wijkteams Arnhem;
- Gesubsidieerde welzijnsorganisaties;
- Gecontracteerde zorgaanbieders;
- Huisartsen;
- Onderwijs;
- Zorglokaal;
- Menzis.

Partners Asielzoekers en vluchtelingen

- COA (Centraal Opvang orgaan Asielzoekers);
- Vluchtelingenwerk Oost Nederland;
- Platforms 'Arnhem voor Vluchtelingen', 'Welkom in Arnhem', 'Welkom in Elden' en andere vrijwilligers(organisaties).

Partners uitvoering Schulddienstverlening en Armoede (m.n.):

- Stichting Sociale Wijkteams Arnhem;
- Rijnstad;
- PLANgroep;
- Dullertsstichting;
- Stichting Leergeld;
- Jeugdsport- en cultuurfonds;
- Arnhemse Dialoog;
- Partners armoedepact.
- Opr€cht

Partners uitvoering OGGZ

- Zorgpartijen (O)GGZ en verslavingszorg;
- VGGM.
- Veiligheidshuis;
- Politie;

We werken in de regio ook samen met een groot aantal zorgaanbieders en partners in de veiligheidsketen.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-220.396	-215.789	-236.477	-243.840	-7.363
Baten	116.894	110.041	109.951	116.612	6.662
Saldo lasten en baten	**-103.502**	**-105.747**	**-126.526**	**-127.228**	**-702**
Toevoegingen aan reserves	-13.847	-2.790	-8.797	-10.211	-1.414
Onttrekkingen aan reserves	24.485	5.584	7.901	6.551	-1.350
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**10.638**	**2.794**	**-896**	**-3.660**	**-2.764**
Gerealiseerd resultaat	**-92.864**	**-102.953**	**-127.422**	**-130.887**	**-3.466**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen begroting 2019 en de rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		-7.363	N		
Jeugd ZIN inclusief jeugdbescherming (Zorg)	De in 2018 geconstateerde forse stijging van de inzet van begeleiding en jeugd en opvoedhulp heeft zich in 2019 doorgezet. Hierdoor lopen de tekorten op jeugdzorg verder op. Het totale tekort op zorg in natura bij Jeugd inclusief jeugdbescherming is € 17,9 miljoen, waarvan € 3,3 miljoen op stad en € 14,6 miljoen op de wijken staat. Inclusief het voordeel op jeugdzorg PGB (zie op wijken) en exclusief interne beleidsuren komt het totale tekort op jeugdzorg uit op € 15,2 miljoen. Zie voor nadere toelichting raadsbrief van 7 januari 2020.	-3.302	N	S	AR
Beschermd wonen (Zorg)	Beschermd wonen heeft door de transformatie van beschermd wonen naar beschermd thuis een overschot op de begroting van de wijken. Op programma 6 is er een nadeel. Voor 2020 is de begroting realistischer opgebouwd en het voordeel op de wijken afgeraamd.	-1.710	N	I	AR
WMO (begeleiding, dagbesteding) (Zorg)	Vergelijkbaar bij de ontwikkelingen in de Jeugdzorg, zet ook bij de WMO de in 2018 geconstateerde stijging van begeleiding door. Voor een deel wordt dit veroorzaakt door de ingezette ontwikkeling van beschermd wonen naar beschermd thuis.	-1.081	N	I	AR
Doorbelasting aandeel wijken (Zorg)	Doorbelasting aandeel wijken (Zorg).	-1.807	N	I	AR
Hulpmiddelen (Zorg)	Dit zijn kosten die zijn gemaakt voor de overname van Hulpmiddelencentrum door Medipoint. Binnen het budget is hier geen rekening mee gehouden.	-201	N	I	AR
Stichting Sociale Wijkteams (Zorg)	De taken van de Stichting Sociale Wijkteams zijn uitgebreid. De begroting is niet aangepast, waardoor een nadeel is gerealiseerd.	-130	N	S	AR
Huishoudelijke hulp toelage (Zorg)	Er vindt een verschuiving plaats van de inzet van de HHT ten laste van de huishoudelijke hulp (zie de wijken). Deze is waarschijnlijk veroorzaakt door de invoering van het abonnementstarief.	284	V	I	AR

Armoedebestrijding (regelingen incl. capaciteitsinzet)	Er is een grotere vraag geweest naar armoederegelingen. Hierdoor is de totale overschrijding voor armoedebestrijding (inclusief capaciteitsinzet) -€0,8 miljoen. Dit bestaat uit overschrijding in de kosten op stedelijke voorzieningen (-€0,16 miljoen), kosten in de wijken (-€0,36 miljoen), baten in de wijken (€0,06 miljoen), lagere onttrekking (-€0,17 miljoen) en hogere dotatie (-€0,17 miljoen) dan begroot.	-164	N	I	AR
Werkinvesteringsfonds	Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd, is in het kader van het Werkinvesteringsfonds 1 project gehonoreerd en van start gegaan, bevinden 2 projecten zich in de opstartfase en zijn 3 projecten in aanvraag voor een bijdrage uit het Werkinvesteringsfonds. In de begroting 2019 was rekening gehouden met €750.000 aan lasten voor Werkinvesteringsfonds met daar tegenover een gelijk bedrag als onttrekking aan de BR Werk-Investeringsfonds. Gezien het feit dat in 2019 1 project is gehonoreerd voor een bedrag van €39.000 ontstaat er een voordeel van €711.000 op de begrote lasten. Aangezien er een koppeling is met de BR Werk-Investeringsfonds vindt er een onttrekking van €39.000 plaatst en ontstaat op de onttrekking reserve daarmee een nadeel van € 711.000. Per saldo is daarmee het resultaat 0.	711	V	I	BR
BBZ	Op de regeling Bijstandsbesluit zelfstandigen (BBZ) ontstaat per saldo een tekort van € 115.000 (saldo op baten en lasten). Dit tekort wordt met name veroorzaakt door de kosten voor periodieke uitkeringen die hoger uitvallen dan de vergoeding vanuit het rijk.	207	V	I	AR
BUIG (excl. vrijval voorziening dubieuze debiteuren)	De begroting is gebaseerd op de realisatie van de uitkeringsuitgaven van het voorgaande jaar en de door het rijk verwachte procentuele landelijke ontwikkeling voor het komende jaar. In de jaarrekening 2019 is er een tekort van per saldo circa € 1 miljoen (circa € 600.000 op stad en €400.000 op wijk, zie ook baten) zichtbaar ten opzichte van het tekort waarmee in de begroting 2019 rekening is gehouden. Zoals in de raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019 is gecommuniceerd zien we dat we in het afgelopen jaar kleine stappen hebben gezet richting de landelijke lijn. Op de instroom presteert Arnhem relatief goed, echter zien we dat Arnhem minder uitstroom realiseert dan vergelijkbare gemeenten, onze maatregelen zijn hier nog niet effectief genoeg.	-2.315	N	S	AR
MO/OGGZ	Het budget op maatschappelijke opvang is niet volledig benut. Op dit budget wordt daarom vanaf 2020 structureel afgeroomd.	982	V	I	AR
Statushouders	Medio 2019 zijn 2 decentralisatie-uitkeringen (landelijke voorziening vreemdelingen en maatschappelijke begeleiding asielzoekers/statushouders) toegevoegd aan dit budget. Deze budgetten zijn niet volledig uitgenut en het resultaat wordt opgenomen in de (nieuwe) hiervoor in het leven geroepen bestemmingsreserve.	646	V	I	BR
Vrouwenopvang	Arnhem is centrumgemeente voor de vrouwenopvang en bestrijding huiselijk geweld en voert daarop aanvullend lokaal beleid. Binnen de huidige regionale afspraken en het lokale beleid is het budget vrouwenopvang/huiselijk geweld niet volledig benut. In de MJPB 2020-2023 is dit budget daarom vanaf 2020 structureel afgeroomd.	176	V	I	BR

Vrijval Voorziening	Vrijval voorziening dubieuze debiteuren Sociale zaken (Raadsbrief dd 10-12-2019 - gemeente als schuldeiser). Vrijval van €0,533 miljoen op regulier programma R6 en €0,323 miljoen op de wijkprogramma's. Hiervan €0,050 miljoen gedoteerd aan BR Bedrijfsvoering voor invoering nieuw debiteurenbeleid.	533	V	I	AR
Transformatieopgave Werk & Inkomen (opleidings-, frictie- en implementatiekosten)	De organisatieontwikkeling heeft enkele maanden vertraging opgelopen in verband met onderhandelingen tussen werkgever, OR en vakbonden.(zie raadsbrief "Voortgang Doorbraak naar Werk" van 19-12-2019). Er is daarom nog maar een beperkt bedrag van de in 2019 beschikbare € 2 miljoen uitgegeven. Omdat dit bedrag nog niet is uitgegeven zal ook de begrote onttrekking aan de BR bedrijfsvoering niet worden gedaan. Per saldo is daarmee het voordeel nihil.	2.041	V	I	AR/BR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programmamiddelen. Zie ook baten.	-2.581	N	I	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Participatie en Maatschappelijke ondersteuning met € 192 duizend verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	192	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties zorg, welzijn, participatie, etc.	156	V	I	AR
Baten		6.662	V		
LVB bijdrage uit de regio (Zorg)	De LVB bijdrage zijn niet begroot als baat. Hierdoor hebben we een voordeel van €0,918 miljoen.	918	V	I	AR
Teruggevorderde zorgkosten Jeugd andere gemeenten (Zorg)	In verband met het woonplaatsbeginsel betaalt de gemeente waar een cliënt als inwoner staat ingeschreven de zorg. De kosten van zorg aan cliënten die als inwoner van andere gemeenten zijn geregistreerd, zijn teruggevorderd. Hier was in de begroting geen rekening mee gehouden.	606	V	I	AR
Teruggevorderde subsidies (Zorg)	Teruggevorderde subsidies vorige jaren.	313	V	I	AR
Eigen bijdrage WMO en beschermd wonen (Zorg)	Inkomsten uit eigen bijdragen WMO en Beschermd wonen zijn door toename van het aantal cliënten hoger dan begroot.	1.710	V	I	AR
BUIG	De baten van het rijk voor de gebundelde uitkeringen zijn hoger dan begroot. Hier staan hogere lasten tegenover. Zie toelichting bij lasten.	1.744	V	I	AR
Dividend Scalabor	De AvA van Scalabor heeft besloten tot een dividenduitkering van € 500.000. Dit dividend is het gevolg van een gedoserde opbouw van de organisatie en een positief jaarresultaat 2018.	500	V	I	AR
BBZ	Op de regeling Bijstandsbesluit zelfstandigen (BBZ) ontstaat per saldo een tekort van € 115.000 (saldo op baten en lasten). Dit tekort wordt met name veroorzaakt door de kosten voor periodieke uitkeringen die hoger uitvallen dan de vergoeding vanuit het rijk.	-322	N	I	AR
MO/OGGZ	Voor 2 subsidies is een hogere rijksbijdrage ontvangen dan begroot.	132	V	I	AR

MO/OGGZ	Dit voordeel is ontstaan door teruggevorderde subsidies van vorige jaren.	189	V	I	BR
Uren beleid	Zie toelichting lasten.	678	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties zorg, participatie, welzijn (onder andere asielzoekers, vrouwenopvang).en de interne doorbelasting	194	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Netto arbeidsparticipatie	2018	66,5	67,8	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking.	CBS - Arbeidsdeelname
Personen met een bijstandsuitkering	1e halfjaar 2019	768	382	Het aantal personen met een bijstandsuitkering, per 10.000 inwoners.	CBS - Participatiewet
Lopende re-integratievoorzieningen	1e halfjaar 2018	71,9	305,2	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	CBS - Participatiewet
Werkloze jongeren	2018	3	2	Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Kinderen in uitkeringsgezin	2018	11	7	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	1e halfjaar 2019	660	610	Aantal per 10.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo-gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is op 327 deelnemende gemeenten.	CBS - Monitor Sociaal Domein WMO
Jongeren met jeugdhulp	1e halfjaar 2019	10,8	10	Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzicht van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdreclassering	1e halfjaar 2019	0,5	0,3	Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).	CBS - Beleidsinformatie Jeugd
Jongeren met jeugdbescherming	1e halfjaar 2019	1,2	1,1	Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.	CBS - Beleidsinformatie Jeugd

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Arnhemse standaard toegankelijkheid;
- Adviesdocument 'De toekomst van het doelgroepenvervoer regio Arnhem Nijmegen';
- Programmaplan Doorbraak naar werk;
- Zij aan zij: schuldenvrij De Arnhemse visie op schulddienstverlening;
- Rapportage monitoring Doorbraak naar werk: monitor 1.0;
- Rapportage Zorg Dichterbij.

Actuele beleidskaders

Participatie

- Programmaplan Doorbraak Naar Werk.

Armoede en schulddienstverlening

- Doorontwikkeling Armoedeagenda en schulddienstverlening;

Zorg

- Kadernota De veerkrachtige samenleving Arnhem;
- Beleidsplan Jeugd Wmo;
- Uitvoeringsplan deel Wmo;
- Inrichtingsplan Jeugdhulp;
- Regionaal Transformatieplan Jeugd;
- Verordening maatschappelijke ondersteuning gemeente Arnhem 2019;
- Verordening Jeugdzorg Arnhem 2019;
- Raadsbrief Ontwikkelingen zorgdomein (december 2018);
- Beleidsregels WMO (2018);
- Beleidsregels Jeugd (2018).

Welzijn

- Eindevaluatie Minder Opvang Beter Leven;
- Actieprogramma Dak- en thuisloze jongeren;
- Meedoen en Thuisvoelen, een nieuw bestaan in Arnhem.

Gezondheid en Milieu

Arnhem wil een gezonde en duurzame stad zijn. Vanuit volksgezondheid zet Arnhem in op preventie op wijkniveau, het bevorderen van een gezonde leefstijl en een integrale, sluitende aanpak van gezondheidsproblemen. Milieutaken gericht op het verbeteren van afvalscheiding, op het gebied afgestemde stadsreiniging, goed functionerende riolering, voorkomen van wateroverlast, milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem, geluid, geur, energie en klimaat) dragen bij tot gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Gezondheid

Meer Arnhemmers gezonder en fitter is ons doel. Recente jaren laten een aantal zorgwekkende trends zien die invloed hebben op zowel de fysieke als de mentale gezondheid, zoals chronische aandoeningen en welvaartsziekten (bijvoorbeeld obesitas op steeds jongere leeftijd).
Deze trend moet gekeerd worden door het faciliteren van een gezonde leefstijl en een gezonde leefomgeving. Een gezonde leefstijl heeft namelijk een sterk positief effect op gezondheid, individuele ontwikkeling, participatie, zelfredzaamheid, welbevinden en verminderen van een eventueel sociaal isolement. Een gezonde leefomgeving ervaren mensen als prettig, nodigt uit tot gezond gedrag en de druk op gezondheid is zo laag mogelijk. Daarnaast is het belangrijk om gezondheidsvaardigheden zo jong mogelijk aan te leren.
Er wordt gericht op Arnhemmers die al een gezonde leefstijl hebben en de kwetsbare Arnhemmers die extra ondersteuning of stimulering nodig hebben.

Klimaatadaptatie en riolering

Het is belangrijk dat Arnhem aangepast wordt aan het veranderende klimaat met grotere weersextremen (hitte, droogte, stortbuien). Dit is een belangrijke opgave waarvoor de overheid (gemeente en waterschap) en particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen) de handen ineen moeten slaan.
Voor een gezonde leefomgeving is een goed functionerende riolering een basisvoorwaarde.

Afval

Arnhem vindt het belangrijk om waardevolle grondstoffen langer in de keten van productie, consumptie en hergebruik te houden. Door hergebruik van huishoudelijk afval wordt bijgedragen aan de transitie naar een circulaire economie. Deze ambitie vertaalt zich naar de doelstelling om de hoeveelheid restafval te verminderen door in te zetten op afvalscheiding. De ambitie is om te voldoen aan de landelijke VANG (Van Afval Naar Grondstof) doelstellingen: in 2020 75% afvalscheiding en 100 kilogram restafval per inwoner per jaar.

Milieubeheer

Milieubeheer en -handhaving (externe veiligheid, duurzaamheid, lucht, bodem en grondwater, geluid, geur, energie en klimaat) leveren een bijdrage aan gezonde, leefbare wijken en openbare ruimte.

Wat hebben we gedaan

Gezondheid

Om de doelstelling 'Meer Arnhemmers gezonder en fitter' te realiseren, zijn verschillende activiteiten uitgevoerd, die hieronder bij de prestatiedoelen zijn aangegeven. In het kader van het bevorderen van een gezonde leefstijl zijn verder extra watertappunten in de binnenstad gerealiseerd.

Riolering

Ook in 2019 zijn weer diverse rioolvervangingen en of reparaties gerealiseerd en zijn inspecties uitgevoerd om de staat van het riool te onderzoeken. Een aantal langlopende projecten zoals in de wijken Geitenkamp en Spijkerbuurt, en herstel van het Moerriool zijn voortgezet.
De noodzakelijke rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij is ook gekeken naar kansen om in samenloop hiermee al een voorschot de nemen op de toekomstige energietransitie.
Bij rioleringsprojecten wordt altijd gekeken welke kansen er liggen op het gebied van klimaatadaptatie (zie ook het programma R5 Cultuur, recreatie en sport bij klimaatadaptatie).

Afval

Als afronding van het omgekeerd inzamelen zijn de ondergrondse containers in 2019 (opnieuw) afgesloten en met een pas toegankelijk gemaakt. Dit traject is begeleid met een uitgebreide voorlichtingscampagne.

In 2018 is een sterke vervuiling van het PBD-afval geconstateerd met als gevolg dat een grote hoeveelheid van het ingezamelde materiaal is afgekeurd. In 2019 is een uitgebreide campagne gevoerd om de kwaliteit te verbeteren. Verder is een voorsorteringsstap ingevoerd: hiermee wordt de grootste vervuiling uit het ingezamelde PBD-afval verwijderd.
In 2019 is voorts het nieuwe contract voor de verwerking van restafval Europees aanbesteed (ingangsdatum 1 januari 2020) en is gewerkt aan de voorbereiding van de nieuwe aanbesteding voor de inzameling van huishoudelijk afval.
Niet in de laatste plaats zijn in 2019 de door de Raad geformuleerde randvoorwaarden voor de invoering van Diftar uitgewerkt.

Milieubeheer

Bodem

Vanwege de actuele loodproblematiek is gestart met saneren van tuinen (met name in het Spijkerkwartier) met humane risico's. De grondwal bij de Bethaniënstraat is onderzocht op verzoek van de woonwagenbewoners. Middels een convenant is de samenwerking met Vitens en provincie versterkt om het grondwater schoon te houden voor toekomstig drinkwater. Voor PFAS is een start gemaakt met het bepalen van de achtergrondwaarden.
Hieronder bij de prestatiedoelen staan voor de overige milieu-onderwerpen aangegeven.

Handhaving

In 2019 is toegewerkt naar het op sterkte brengen van de afdeling. Per 1-1-2020 heeft het team Handhaving de omvang bereikt die de raad heeft gewenst. Ook is toegewerkt naar een vorm waarin gerichter gestuurd kan worden op inzet van handhavers en waarbij ook managementinformatie makkelijker beschikbaar komt (zo is Fixi, ons nieuwe meldingensysteem, inmiddels in gebruik genomen).

Prestatiedoelen

Bevorderen gezonde leefstijl

Door verbreding in de stad van programma's als JOGG en GO!, is ingezet op een ketenaanpak van overgewicht bij kinderen en aanpak van de achterliggende problematiek, op meer bewegen en gezonder eten en drinken op de basisscholen en in het naschoolse aanbod.
In het voortgezet onderwijs is voorlichting gegeven over middelengebruik (alcohol, drugs). In de loop van 2019 zijn alle sportaccommodaties van het Sportbedrijf en bijvoorbeeld de kinderboerderijen rookvrij geworden.
Daarnaast is in 2019 samen met de schoolbesturen PO het '2+1+2' concept ontwikkeld, met als doel kinderen wekelijks meer te laten bewegen, tijdens en na schooltijd.

Toekomstbestendige Jeugdgezondheidszorg als sterke preventieve basis

Nagenoeg alle kinderen worden tijdig gezien binnen de jeugdgezondheidszorg en waar nodig wordt specialistische ondersteuning geboden. Om de druk op de specialistische zorg te verminderen, wordt binnen de Jeugdgezondheidszorg (JGZ) gepoogd meer nadruk te leggen op het ondersteunen van ouders bij het opvoeden en opgroeien van kinderen.

Leefomgeving (lucht, bodem, geluid en externe veiligheid) voldoet aan normen

Bodem - Het aantal bodemverontreinigingen met risico's (humaan & milieu) - gedeeltelijk op koers.
De aanpak van locaties met een milieurisico (verspreiding) ligt op koers. Door de langjarige aanpak blijft het aantal ongeveer gelijk (21); Door de actuele loodproblematiek zijn er inmiddels 16 locaties met humane risico's (dit is een kleine toename, gedeeltelijk op koers). Deze locaties worden in 2019/2020 gesaneerd.

Geluid - Aantal ernstig gehinderden/ Aantal ernstig slaapgestoorde inwoners ten gevolge van wegverkeerslawaai - niet op koers.
In 2017 is in het kader van Omgevingslawaai vastgesteld wat het aantal geluidgehinderden en slaapverstoorden was ten opzichte van 2011. Beide indicatoren waren hoger. Dit is in 2019 niet veranderd, doordat veel nieuwe ontwikkelingen (nieuwe woningen en transformaties van kantoren naar woningen) op geluidbelaste locaties hebben plaatsgevonden.

Externe veiligheid - Aantal malen afgeweken van het externe veiligheidsrisico in woonwijken - op koers.
In 2019 is er geen toename geweest van het externe veiligheidsrisico in woonwijken. Er is dus 0 maal afgeweken.

Lucht - 10% reductie van roet en NOx (stikstofoxiden) in 2020, ten opzichte van 2015 - op koers.
De Luchtagenda geeft invulling aan het verlagen van stikstof en fijnstof in de stad, en heeft impact op de uitstoot van CO2, met onder andere een Euro 3 milieuzone, het stimuleren van elektrisch (deel)vervoer en duurzame stadslogistiek.

Voldoen aan doelen NEMIA

Zie de toelichting bij de doelen bij de Veranderopgave Klimaat en Energie.

Hergebruik afvalstromen

De ambitie is niet volledig gehaald. Het hergebruik van de afvalstromen is in 2019 iets lager uitgevallen dan de ambitie. De reden hiervan is dat de afvalcontainers om privacyredenen een groot deel van het jaar zonder pas geopend konden worden. Vanaf het najaar, het moment dat de containers weer afgesloten zijn, is weer een daling te zien van de hoeveelheid restafval.

Beperken gevolgen van extreme wateroverlast

In 2019 is gewerkt aan het plan van aanpak voor klimaatadaptatie. Daarin staan onder andere maatregelen ter voorkoming van wateroverlast. Dit plan wordt begin 2020 aan de raad aangeboden. Bij projecten die in 2019 zijn uitgevoerd of voorbereid heeft voorkomen van wateroverlast een belangrijke rol gespeeld en zijn aanvullende maatregelen getroffen.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden
Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Eerstelijnsgezondheidszorg (onder andere huisartsen);
- Rijnstate;
- Onderwijsinstellingen;
- Sociale wijkteams;
- Menzis;
- Sportbedrijf;
- Iriszorg verslavingspreventie;
- Indigo;
- Provincie Gelderland;
- Vitens;
- Sportaanbieders;
- Partners uit het Verloskundig Samenwerkingsverband Kracht (Arnhem e.o.).

Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere partijen die een preventief aanbod hebben in Arnhem.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-31.408	-30.736	-36.761	-35.645	1.116
Baten	35.910	35.605	37.305	37.751	446
Saldo lasten en baten	**4.502**	**4.869**	**544**	**2.106**	**1.562**
Toevoegingen aan reserves	-16.144	-262	-1.993	-2.874	-881
Onttrekkingen aan reserves	5.843	-15	3.674	2.295	-1.379
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-10.301**	**-277**	**1.681**	**-578**	**-2.259**
Gerealiseerd resultaat	**-5.798**	**4.592**	**2.225**	**1.528**	**-697**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		1.116	V		
Europese subsidieprojecten EMIA	De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie (zie ook verschil aan de batenkant). Het saldo wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.	543	V	I	BR
Energy Made in Arnhem	Dit voordeel is ontstaan omdat sommige werkzaamheden niet in 2019 maar in 2020 worden uitgevoerd. In 2019 is de koers tot 2030 en het nieuwe actieprogramma opgesteld en tot besluitvorming gebracht. Het resterende budget wordt toegevoegd aan de BR Klimaat.	769	V	I	BR
Klimaatfonds	Het klimaatfonds heeft een looptijd van 4 jaar. In 2019 zijn meerdere projecten en businesscases voorbereid met partners en is cofinanciering aangetrokken. Deze projecten worden vanaf 2020 uitgevoerd. De middelen zijn daarom nog niet onttrokken aan de BR.	1.410	V	I	BR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Deze beleidscapaciteit is gedekt uit programmamiddelen.	-743	N	I	AR
kosten ODRA	De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn totaal €1,12 miljoen hoger uitgevallen. Hiervan is € 711.000 verantwoord op R7 en € 408.000 op R8. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen Hier staat € 1,96 miljoen hogere inkomsten uit leges tegenover (zie baten R8).	-711	N	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties waaronder de correctie interne doorbelasting	-152	N	I	AR

Baten		446	V		
Meeropbrengst afvalstoffenheffing	De hogere opbrengst afvalstoffenheffing is het gevolg van de grotere groei van het aan het aantal één- en meerpersoonshuishoudens in 2019.	596	V	I	AR
Europese subsidieprojecten EMIA	De Europese projecten hebben een looptijd van meerdere jaren, waardoor de realisatie per jaar kan afwijken van de begroting. Minder gemaakte subsidiabele kosten leidt tot minder ontvangen subsidie (zie ook verschil aan de lastenkant). Het saldo wordt verrekend met de BR Klimaat en energie.	-680	N	I	BR
Meeropbrengst verhuur stadskantoor	Meer huuropbrengsten van ODRA in verband met huur stadskantoor.	294	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties waaronder de correctie interne doorbelasting	236	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Hernieuwbare elektriciteit	208	2,9	geen data	Deel van de energie die afkomstig is uit natuurlijke hulpbronnen die constant worden aangevuld, zoals uit wind, zon en waterkracht (%)	Rijkswaterstaat - Klimaatmonitor
Omvang huishoudelijk restafval	2018	210	172	Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval (kg per inwoner).	CBS - Statistiek Huishoudelijk afval

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Luchtagenda gemeente Arnhem;
- De Arnhemse aanpak van de wijkgerichte energietransitie;
- Kaders voor besteding van het klimaatfonds;
- Concept startnotitie RES Regio Arnhem Nijmegen;
- Programmaplan New Energy Made in Arnhem 2020-2030.

Actuele beleidskaders

Gezondheid

- Landelijke nota gezondheidsbeleid 2016-2019 (Kamerbrief 4 december 2015).

Milieu

- Actieplan Omgevingslawaai;
- Rapportage geluidskaarten;
- Beleidsnota bodem 2012, Provincie Gelderland, gemeente Arnhem en gemeente Nijmegen;
- Nota Bodembeheer;
- Actualisatie Nota Bodembeheer;
- Beleidsplan externe veiligheid.

Wonen en Ruimte

Onze stad is een groene, levendige, ondernemende en inclusieve stad waar Arnhemmers fijn en betaalbaar kunnen wonen. Grote 'nieuwe' overstijgende opgaven, zoals de energietransitie, klimaatadaptatie (onder andere circulariteit en natuur-inclusiviteit) en levensloopbestendigheid zijn uitdagingen waar Arnhem voor staat. De Arnhemse visie op de fysieke ruimte is richtinggevend, maar flexibel om de eigen Arnhemse kwaliteiten te benutten en ruimte te geven aan creativiteit en ondernemerschap. Het grondbeleid speelt in op nieuwe ontwikkelingen en biedt maatwerk per locatie.
In de Arnhemse woonprincipes 2015-2025 wil Arnhem haar positie als aantrekkelijke woonstad, onderscheidend in de regio, versterken.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Voldoende woningen van juiste kwaliteit

Iedereen moet goed kunnen wonen in onze stad. Om de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Arnhem op peil te hebben, moeten er meer woningen worden gerealiseerd. Dit geldt voor alle soorten woningen. Met het maken van woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte. Dat betekent bijvoorbeeld aantrekkelijke, levensloopbestendige en aangepaste woningen voor ouderen, woningen voor kleine huishoudens en diverse woningtypen in het hogere segment, de middenhuurcategorie en sociale woningbouw, in zowel het betaalbare als het goedkope segment. Het vergt een extra inspanning van de gemeente, om samen met ontwikkelaars en corporaties te zorgen voor een evenwichtig aanbod dat voldoet aan de vraag. Over de opgave voor de sociale woningbouw wordt ook (sub)regionaal overleg gevoerd.
De duurzame inzet en het op peil houden van de bestaande voorraad maakt een wezenlijk onderdeel uit van onze opgave.

De belangrijkste ambities voor de langere termijn zijn:

- Arnhem wordt nog meer een vitale en aantrekkelijke stad om in te wonen, te werken en te verblijven. Met het maken van woningbouwplannen wordt rekening gehouden met de werkelijke vraag en behoefte. Om dat te bereiken komen er meer woningen die gevarieerd zijn: koopwoningen in het betaalbare en hogere segment, middenhuurcategorie en sociale woningbouw. Daarbij hebben wij aandacht voor bijzondere doelgroepen, eenpersoonshuishoudens en mensen met een beperking of zorgvraag.
- Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen.
- In het kader van de uitvoering van de Inclusieagenda levert wonen een belangrijke bijdrage.
- Ontwikkelen en actueel houden van de woningbouwplanning. Over de opgave voor de sociale woningbouw wordt ook (sub)regionaal overleg gevoerd.
- Jaarlijkse prestatieafspraken met de woningcorporaties over hun bijdrage aan de uitvoering van de woonprincipes.

Ruimtelijke Ordening

Op veel plekken is Arnhem met andere partijen aan de slag met stadsontwikkeling. Eigen ontwikkelingen en ontwikkelingen door derden vragen om een duidelijke maar tevens flexibele, projectoverstijgende visie op de stad als geheel. Deze visie wordt opgenomen in de Omgevingsvisie.

Omgevingswet

Een belangrijke ontwikkeling is de komst van de Omgevingswet. De minister heeft onlangs aangekondigd dat de inwerkingtreding van deze wet wordt uitgesteld. Deze wet zal consequenties hebben voor het fysieke domein. Op het moment van invoering van de wet moet de basis (van ons beleid) op orde zijn. Bij het opstellen van de Omgevingsvisie en de verdere uitwerking daarvan zal de stad betrokken worden.

De nieuwe Omgevingswet biedt de kans om onze leefomgeving verder te verbeteren, de gezondheid en veiligheid van inwoners te beschermen en bij te dragen aan het behoud van een leefbare stad. Het DNA van de stad, de energietransitie, de klimaatopgave en het behoud en het versterken van natuur in Arnhem zijn belangrijke pijlers voor de uitwerking van Omgevingswet en -visie in het bijzonder. Daarbij moet blijken of het huidige plan van aanpak bijstelling behoeft.

De mogelijkheden die de Omgevingswet biedt zullen worden verzilverd daar waar dat na afweging van baten en lasten aantoonbaar voordeel oplevert, onder meer voor de Arnhemse veranderopgaven zoals de invoering van wijksturing en voor verbetering van dienstverlening.

Woningbouw en Groen
De ambities zijn:
- Een deel van de sociale woningbouwopgave wordt gericht ingezet voor bepaalde doelgroepen.
- Voldoende en betaalbare woningen. We realiseren een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende woningen in het goedkope en betaalbare segment. Dit doen we door te zorgen voor minimaal 30% sociale huur over de te realiseren projecten Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65)
- Openbaar groen beschermen, vergroten en versterken. Gebieden bestemd als natuur en bos behouden hun bestemming.

Wat hebben we gedaan

Voldoende woningen van de juiste kwaliteit
Voor de opgave voor de sociale woningbouw is in 2019 het Volkshuisvestelijk kader 2019-2022 voor de sociale huursector van de woningcorporaties opgesteld. Daarin staan de ambities en prioriteiten voor de korte termijn. De acties die daarin zijn opgenomen kennen de programma's Van Wijken Weten en Wonen en Ruimte als kader. Uitvoering van de wijkgerichte activiteiten is een van de resultaten die onder sturing vanuit de wijk en de bewoners tot stand komt.

Omgevingswet
In 2019 zijn de ambtelijke inspanningen voor de invoering van de Omgevingswet opgeschaald. Het plan van aanpak uit 2017 is bijgesteld omdat de wettelijke vereisten, samen met ons eigen vastgestelde ambitieniveau, vroegen om aanvullende activiteiten. Ter onderbouwing is een Update Plan van Aanpak Omgevingswet opgesteld met daarin de uitgangspunten, activiteiten, financiën en planning van de invoering van de Omgevingswet. De invoering van de Omgevingswet wordt in Arnhem langs vijf lijnen georganiseerd, respectievelijk:
- ontwikkelen Omgevingsvisie en - programma's;
- ontwikkelen Omgevingsplan;
- wat mag waar digitaal;
- verandering organiseren;
- het gesprek voeren.

De benodigde middelen om daaraan uitvoering te geven zijn opgenomen in de MJPB 2020-2023.

Gemeenteraad en invoering Omgevingswet
In de gemeenteraad is bij een tweetal sessies, in februari en september, aan de hand van casuïstiek gesproken over afwegingscriteria, de rol van de gemeenteraad en de mogelijkheden die de Omgevingswet biedt. Mede naar aanleiding daarvan heeft de gemeenteraad in het najaar van 2019 een informele raadswerkgroep ingesteld die maandelijks bij elkaar komt.
Omgevingsvisie
Een belangrijk onderdeel van de invoering van de Omgevingswet is het ontwikkelen van een Omgevingsvisie. In 2019 zijn de procesmatige en inhoudelijke kaders voor de Omgevingsvisie verwerkt in een startnotitie. Deze is in juli 2019 vastgesteld en ter informatie naar de raad gestuurd. In september en november zijn er bijeenkomsten geweest met het Arnhems Klankbord Netwerk dat speciaal voor participatie bij de Omgevingsvisie is opgericht.

Thema Stikstof
Op 29 mei 2019 heeft de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State in een aantal beroepsprocedures met betrekking tot milieuvergunningen voor agrarische bedrijven uitspraak gedaan. Deze uitspraak van de Raad van State betekent een definitieve streep door het PAS (Programma Aanpak Stikstof) en de daarop gebaseerde regelgeving. Het PAS kan daardoor niet kan worden gebruikt om aan te tonen dat een activiteit geen significante gevolgen voor Natura 2000-gebieden heeft. Dit heeft verstrekkende gevolgen voor onder andere ruimtelijke projecten in Nederland en dus ook in Arnhem zoals ook bleek uit de maatschappelijke onrust die door de uitspraak is ontstaan.
Na de uitspraak is hard gewerkt om inzicht te krijgen in de gevolgen van de uitspraak voor de Arnhemse projecten. Voor de meeste ruimtelijke projecten is een goede onderbouwing voor de stikstofdepositie gevonden en deze projecten gaan dan ook door. Er zijn echter ook projecten die vertraging hebben opgelopen zoals de gebiedsontwikkeling Stadsblokken Meinerswijk. Verder wordt er actief meegedacht aan provinciale en regionale oplossingen door mee te denken in de bestuurlijke en ambtelijke werkgroep stikstof.
Er is begonnen met het opstellen van een stikstofagenda waarin aandacht zal worden besteed aan:
1. Herstelwerkzaamheden (in stand houden van natuur en verdere natuurontwikkeling bijvoorbeeld schaapskuddes over de heide, waterhuishouding op orde);

2. Stikstofreductiemaatregelen die de depositie moeten verlagen (onder andere duurzame mobiliteit, landbouw, woningbouw, industrie, warmtetransitie). Ook zal inzichtelijk gemaakt worden wat deze maatregelen werkelijk opleveren qua stikstofdepositie.

Thema initiatieven door derden of gemeente

Er is een ambtelijk initiatievenproces opgesteld waarbij ruimtelijke initiatieven van derden of intern een heldere proces doorlopen. Afhankelijk van het type initiatief wordt deze besproken en verder opgepakt door ODRA, in het initiatievenberaad (IB) of in het team ruimtelijke strategie (TRS). Met deze werkwijze worden initiatieven integraal, voortvarend en in samenhang met overige ontwikkelingen behandeld.

Prestatiedoelen

Het begeleiden van ontwikkelingsplannen van derden (andere grond-/pandeigenaren dan de gemeente)

Bij particuliere initiatieven vindt waar nodig begeleiding vanuit de gemeente plaats. Dit geldt met name voor initiatieven die niet rechtstreeks binnen kaders passen. We constateren een toename van initiatieven van derden ten opzichte van vorige jaren als gevolg van de beëindiging van de bouwcrisis.

Arnhem vitaal en aantrekkelijk maken als stad om in te wonen, te werken, te ontmoeten en te verblijven

Dit is het leidend principe van de fysieke ruimtelijke ontwikkeling.

Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen

Ook in 2019 liep Arnhem voor op de taakstelling voor de huisvesting van statushouders.
In 2019 is een opdracht opgesteld voor het uitvoeren van een doelgroepenonderzoek. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt bekeken hoe vraag en aanbod zich tot elkaar verhouden. Het onderzoek moet nog worden uitgezet bij een onderzoeksbureau en zal in 2020 worden afgerond.

Vergroten van de energieprestatie en duurzaamheid van de bestaande sociale voorraad

Corporaties hebben stappen gezet in het verduurzamen van hun woningen. Twee corporaties behalen het afgesproken doel, één corporatie heeft hier nog wat meer tijd voor nodig.

In de prestatieafspraken 2020 is weer aandacht voor duurzaamheid. Hier zijn diverse afspraken over gemaakt. Hierin wordt onder andere gewerkt aan het verduurzamen van de woningen, aandacht voor zonnepanelen en voor bewustwording in energieverbruik.
Ook de motie "Groene tuinen" heeft een plek gekregen in de prestatieafspraken 2020.

Doorstroming bevorderen aan de onderkant van de woningmarkt

In 2019 is een nieuw woningmarktonderzoek binnen de regio Arnhem- Nijmegen uitgevoerd. Eén van de uitkomsten was dat er met name vraag is naar goedkope (koop)woningen.
Op 17 december is het Plan van aanpak woningbouw door het college vastgesteld. In dit plan van aanpak staat hoe het college wil omgaan met diverse zaken op woongebied waaronder de doorstroming en nieuwbouw in Arnhem.

Zelf bouwen bevorderen

Er zijn via het vastgoedplein nieuwe CPO-locaties (collectief particulier opdrachtgeverschap) aangeboden in 2019.

Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad

Er ligt een plan van aanpak woningsplitsing- en verkamering. Dit is opgesteld om zorg te dragen voor de veiligheid en de kwaliteit zowel van de woningen als de woonomgeving.

Inwoners langer zelfstandig laten wonen

In 2019 is het doelgroepenonderzoek wonen en zorg is nog niet afgerond. De opdrachtformulering is afgerond, het onderzoek wordt in de eerste helft van 2020 uitgevoerd.

Ontwikkelen en beheren van de fysieke stad door de eigen Arnhemse kwaliteiten te onderkennen en hierop actief voort te bouwen

Bij alle ontwikkel- en beheeractiviteiten wordt dit uitgangspunt gehanteerd.

Ruimtelijke kwaliteit is op orde

Hierop is de inzet gericht. De dynamiek van verandering in het gebruik ligt echter altijd hoger dan de dynamiek van de aanpassing van de inrichting van de openbare ruimte. Daardoor zal er altijd sprake zijn van discrepanties tussen gebruik en inrichting van de stad.

Voldoende aanbod voor wonen en werken op de juiste plek

Bij advisering in projecten worden diverse afwegingen gemaakt waaronder ook wonen en werken. Daarmee komen we tot een gevarieerd aanbod in de stad Arnhem.

Het realiseren van nieuwe ontwikkelingen tegen aanvaardbare maatschappelijke offers en kosten

Nieuwbouw en transformatie opgaven worden gerealiseerd. Door PFAS en de stikstof problematiek staat de planning van de woningbouw wel onder druk.

Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt

Binnen de ruimtelijke projecten wordt steeds met zorg een goede afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen). De burgers worden bij de ruimtelijke projecten (zowel de gemeentelijke als projecten van derden) betrokken. De mate waarin kan per project verschillen.
De gemeentelijke gronden worden marktconform verkocht.

Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022

Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65)

Er is uitvoering gegeven aan dit amendement in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling, dat in december 2019 aan de raad is verstuurd.

Amendement 'Bouwen wat nodig is!' (18A36)

De tekstuele punten zijn aangepast in de geamendeerde MJPB 2019-2022.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)
GO Arnhem Nijmegen City Region

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

- Woningcorporaties;
- Zorgpartijen;
- Huurdersorganisaties;
- Ontwikkelaars.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-50.261	-38.920	-47.726	-36.986	10.740
Baten	50.739	36.248	44.952	46.104	1.152
Saldo lasten en baten	**479**	**-2.671**	**-2.774**	**9.118**	**11.891**
Toevoegingen aan reserves	-4.777	-437	-1.274	-7.941	-6.667
Onttrekkingen aan reserves	2.206	501	3.594	3.448	-146
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**-2.571**	**64**	**2.320**	**-4.493**	**-6.813**
Gerealiseerd resultaat	**-2.093**	**-2.607**	**-454**	**4.624**	**5.078**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		10.740	V		
Verschuiving overige projecten	Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2019. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook baten.	3.782	V	I	AR
Verschuiving bouwgronden in exploitatie en strategische posities	Fasering in de voortgang van bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) en de strategische posities leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten in 2019. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook baten.	2.862	V	I	AR
Resultaat Grondexploitatie	Het resultaat op de Grondexploitatie wordt toegelicht onder de baten.	95	V	I	BR en AR
Uren beleid	Er is extra beleidscapaciteit ingezet voor de uitvoering van dit programma om de beleidsdoelstellingen te realiseren.	-1.062	N	I	AR
Rente strategische posities	Voordeel op rente over de boekwaarde van de strategische posities.	553	V	I	AR
Verkoop Korenbeurs op de Korenmarkt	De Korenbeurs op de Korenmarkt is verkocht. Op de lasten staat het nadeel door afboeking van de boekwaarde van het pand. Op de baten staat de verkoopopbrengst.	-447	N	I	AR
ODRA	De kosten voor de werkzaamheden van de ODRA zijn totaal € 1,12 miljoen hoger uitgevallen. Hiervan is €711.000 verantwoord op R7 en € 408.000 op R8. Door een toename van het aantal vergunningaanvragen zijn de kosten voor vergunningverlening, toezicht en advies hoger uitgevallen Hier staat € 1,96 miljoen aan hogere inkomsten uit leges tegenover (zie ook baten).	-408	N	I	AR
Onderzoek naar woonwagenlocaties	Het onderzoek loopt door naar 2020 waardoor er in 2019 minder kosten zijn gemaakt. Hier staat een lagere onttrekking uit de bestemmingsreserve tegenover.	70	V	I	BR

Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Wonen en Ruimte met € 5,414 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	5.414	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-119	N	I	AR
Baten		1.152	V		
Verschuiving overige projecten	Fasering in de voortgang van de projecten leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook lasten.	-4.074	N	I	AR
Verschuiving bouwgronden in exploitatie en strategische posities	Fasering in de voortgang van bouwgronden in exploitatie (BIE ofwel grondexploitatieprojecten) en de strategische posities leidt tot afwijkingen op de geraamde lasten en baten. Maar omdat het saldo van de lasten en baten 2019 op de lopende projecten naar de balans gaat als onderhandenwerk, is er per saldo geen resultaat voor de exploitatie. Zie ook lasten.	-2.885	N	I	AR
Resultaat grondexploitatie	Het resultaat op de grondexploitatie bedraagt in totaal € 11.126.000. In de begroting werd rekening gehouden met een resultaat van € 971.000. Het resultaat op de grondexploitatie is daarmee € 10.155.000 hoger dan begroot, verdeeld over een voordeel op de lasten van € 95.000 en een voordeel op de baten van € 10.060.000. Het totale resultaat van € 11.126.000 kan als volgt worden gespecificeerd: a. tussentijdse winstneming 4 projecten € 7.680.000 V b. erfpachten door met name verkoop percelen € 2.670.000 V c. mutaties voorzieningen als gevolg van doorrekening toekomstige ontwikkelingen € 94.000 V d. resultaat op 2 afgesloten projecten € 229.000 V e. resultaat op voorstudies door in ontwikkeling nemen 2 projecten € 283.000 V f. overige: € 170.000 V Van het totale voordeel gaat € 283.000 naar de BR Voorstudies en € 95.000 naar de BR Kapitaallasten. Om voldoende weerstandsvermogen op te bouwen wordt een bedrag van € 7.194.000 gedoteerd aan de BR Grondexploitatie. Daarmee valt € 3.554.000 van het resultaat op de grondexploitatie vrij aan de algemene middelen.	10.060	V	I	BR en AR
Bouwleges	De opbrengsten uit bouwleges zijn door de toename van het aantal vergunningaanvragen hoger uitgevallen (zie ook lasten).	1.963	V	I	AR
Voordeel ontwikkelingsplan project Malburgen	De uitvoeringskosten van de werkzaamheden ‘ontwikkelingsplan Malburgen’ blijken lager uit te vallen dan verwacht. Een deel van de nog te maken kosten voor. de Nijmeegseweg en het De Monchyplein kan worden toegerekend aan de nog op te starten grondexploitatie.	1.000	V	I	AR
Verkoop Korenbeurs op de Korenmarkt	De Korenbeurs op de Korenmarkt is verkocht. Op de lasten staat het nadeel door afboeking van de boekwaarde van het pand. Op de baten staat de verkoopopbrengst.	447	V	I	AR

Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Wonen en Ruimte met € 5,414 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	-5.414	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	55	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Nieuw gebouwde woningen	2018	11,1	8,6	Het aantal nieuwbouwwoningen, per 1.000 woningen.	ABF - Systeem Woningvoorraad

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019

- Volkshuisvestelijk kader 2019-2022;
- Huisvestingsverordening.

Actuele beleidskaders

Ruimte

- Structuurvisie Arnhem 2020;
- Groenvisie 2017-2035;
- Welstandsnota.

Wonen

- Arnhemse woonprincipes (Woonvisie);
- Volkshuisvestelijk kader.

Financiën en bedrijfsvoering

Financiën en bedrijfsvoering faciliteert de andere programma's in de begroting en stelt kaders voor de gemeentelijke financiële huishouding en de gemeentelijke organisatie. Het gaat hierbij om leningen, verzekeringen, beleggingen en de niet direct aan de andere programma's toe te rekenen kosten, zoals ICT, huisvesting, facilitaire zaken en kapitaallasten. Inzicht wordt gegeven hoe het gemeenschapsgeld wordt ingezet: zorgvuldig en transparant. Hierbij gaat het om de verantwoording van de baten uit het gemeentefonds en het heffen van gemeentelijke belastingen met een evenwichtige lastenverdeling.

Wat wilden we bereiken

(Tekst uit de MJPB 2019-2022)

Diversiteit personeelsbestand

De gemeente Arnhem streeft naar een divers samengesteld personeelsbestand. Verschillende talenten, kennis, achtergronden en ervaringen van medewerkers maakten dat onze organisatie beter kan inspelen op dat wat in de stad en onder de bewoners leeft. Binnen de gemeentelijke organisatie maken mensen het verschil. Hoe meer diversiteit, hoe krachtiger de gemeente kan opereren in de samenleving. De inclusieve aanpak van de gemeentelijke organisatie is onderdeel van het veranderprogramma "Inclusie". De gemeente heeft daarin een voorbeeldfunctie.

Financieel gezonde gemeente

Een belangrijk uitgangspunt in het kader van een financieel gezonde gemeente is dat de schuldenlast wordt verminderd. Aanname is hierbij dat schulden niet langer dan 20 jaar op de begroting drukken. Jaarlijks wordt hiertoe een bedrag aan de bestemmingsreserve kapitaallasten toegevoegd. De solvabiliteit van de gemeente (de verhouding tussen eigen vermogen en schulden) verbetert zo. Door verstandig om te gaan met de financiële risico's (de weerstandsfactor), wordt er daarnaast voor gezorgd dat toekomstige problemen beter kunnen worden opgevangen. Meer informatie hierover is te vinden in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.
Tot slot is een aantal jaren geleden bewust gekozen om de financiële robuustheid van de gemeentelijke organisatie te verstevigen door op basis van inflatie en bevolkingsgroei, een bedrag te reserveren dat wordt toegekend aan die beleidsvelden waar feitelijk prijs- of volumestijgingen aan de orde zijn. Wanneer er geen geld in de begroting gereserveerd zou worden, zou een onverwachte prijsstijging aan het eind van het jaar leiden tot een onbedoelde verlaging van het voorzieningenniveau.

Een goede financieringsfunctie

Voor het beheer van de geldleningen is zowel voor de korte als de lange termijn één ambitie leidend en dat is dat de gemeente binnen de wettelijke mogelijkheden stabiel en meerjarig zo goedkoop mogelijk financiert.

Communicatie

Vanuit het programma "Inclusie" is een verbeterslag van de gemeentelijke communicatie als speerpunt benoemd. Hiermee is de doelstelling dat de communicatie vanuit de gemeente, ook voor mensen voor wie dat niet vanzelfsprekend is, begrijpelijk en aansprekend is en niet onnodig drempels opwerpt. Op diverse manieren is er al aandacht voor 'inclusieve communicatie'. Enkele voorbeelden zijn: certificaat digitale toegankelijkheid, meer gebruik van beeld naast of in plaats van tekst, begrijpelijke taal in brieven en meer maatwerk in communicatiestrategieën en -kanalen.

Belastingen en heffingen

Er is afgesproken dat de inkomsten uit de OZB niet stijgen (ook niet met een indexatie), met uitzondering van de extra opbrengst direct volgend uit de oplevering van nieuwe woningen of niet-woningen. Daarnaast stijgen de parkeertarieven en legestarieven niet. De heffingen worden kostendekkend gemaakt: de rioolheffing mag jaarlijks groeien met 1,5%. De afvalstoffenheffing is kostendekkend waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. In de paragraaf Lokale Heffingen wordt meer in detail ingegaan op de belastingen en heffingen.

Huisvesting

Als gevolg van de verzelfstandigingen is de ambtelijke organisatie aanzienlijk gekrompen, zijn minder vierkante meters nodig en kan op de kosten van huisvesting worden bezuinigd.
Daarnaast heeft het zijn van een regie-organisatie grote invloed op de wijze van werken. Huisvesting en ICT zijn belangrijke randvoorwaarden om deze nieuwe manier van werken te faciliteren. Met een verbouwing van het Stadhuis kan én op de kosten van huisvesting worden bespaard én een nieuwe, andere manier van werken worden gefaciliteerd.

Informatie en automatisering
De gemeentelijke informatievoorziening wordt blijvend gestroomlijnd met het oog op continuïteit, kwaliteitsverbetering én meer doelmatigheid. We werken aan digitale innovaties om maatschappelijke opgaven uit onze veranderprogramma's te realiseren. Hiervoor creëren we samenwerkingsverbanden met diverse partners uit onze stad. Arnhem wil de kwaliteit en continuïteit van een betrouwbare informatievoorziening voor onze dienstverlening waarborgen. Overheden zijn en blijven een belangrijk doelwit voor cybercriminaliteit. Arnhem werkt aan het zorgvuldig, veilig, proportioneel en vertrouwelijk omgaan met alle (persoons)gegevens. Inwoners mogen erop vertrouwen dat hun privacy is geborgd. In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt hierop nader ingegaan.

Wat hebben we gedaan

Personeel
In de paragraaf Bedrijfsvoering en hieronder bij de prestatiedoelen wordt informatie gegeven over de ontwikkelingen op het gebied van Personeel.

Financiën
In de paragraaf Financiering is het resultaat van het product Treasury opgenomen. Meer informatie over belastingen en heffingen is te vinden in de paragraaf Lokale heffingen.

ICT
In de paragraaf Bedrijfsvoering wordt informatie gegeven over de ontwikkelingen op het gebied van ICT en Informatie & Automatisering.

Prestatiedoelen

Instroom van jongeren in personeelsbestand

Uit de cijfers blijkt dat er sinds 2017 meer jonge collega's worden aangenomen op reguliere vacatures. In 2019 zijn 26 collega's aangenomen jonger dan 35 jaar. Dit is ongeveer gelijk aan het jaar daarvoor. Van de (tweede) groep trainees zijn 7 van de 10 ingestroomd in 2019. In 2019 is ook een traineeprogramma opgestart bij cluster Werk & Inkomen met tien deelnemers.
In 2019 is de Vitaliteitsregeling vastgesteld. Iedereen van 62 jaar en ouder kan 20% minder werken, met behoud van bestaande pensioenopbouw en inleveren van 10% salaris. Idee erachter is dat deze groep collega's, door iets minder te werken, vitaler door kan werken tot de pensioengerechtigde leeftijd en ruimte maakt voor jonge instroom. Per 1-1-2020 kan van deze regeling gebruik worden gemaakt.

Diversiteit in personeelsbestand

De aanpak van inclusie en diversiteit is in 2019 voortgezet. Dit is onder andere gebeurd door het voeren van gesprekken met managementteams, een middag voor leidinggevenden, een lezing voor medewerkers, activiteiten tijdens de Diversiteitsdag, een portretreeks van diverse collega's en een Meet & Greet met Arnhem Divers & Jong. Deze bijeenkomst had als doel om de kennismaking tussen jongeren van diverse afkomst en de gemeente te bevorderen, netwerkgesprekken te voeren en de gemeente Arnhem als interessante werkgever voor jongeren te profileren. De bijeenkomst was een groot succes en werd bezocht door 100 jongeren en 50 managers en andere collega's. Dit alles had als resultaat dat er tientallen vervolggesprekken zijn gevoerd, een aantal mensen heeft gesolliciteerd bij de gemeente op een functie, traineeship of een werkervaringsplaats.
Het aantal sollicitanten met een migratieachtergrond op vacatures is toegenomen. In verband met de privacywet zijn hier geen harde cijfers van te geven. Uit een telling blijkt dat circa 20% van de nieuwe medewerkers, aangenomen na 1 juli 2019, een niet-westerse migratie achtergrond heeft. Uit een schattende telling op basis van achternamen van de huidige collega's komt naar voren dat het aandeel medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond schommelt rond de 7%.

Wet banenafspraak - Wat betreft de banenafspraak voldoen wij aan de wettelijke normen. Als gevolg van het oplopende quotum zal de gemeente uiterlijk in 2024, naast het in stand houden van de huidige banen, nog 2,5 extra plaatsen realiseren.
Met alle managementteams is in 2019 gesproken over het creëren van kansen voor de doelgroep. Dit heeft onder andere geleid tot het vast in dienst nemen van een kandidaat uit het project Werken zonder te beperken en het creëren van enkele werkervaringsplaatsen. De ambitie is om op 1 januari 2024 tien medewerkers een vast contract te bieden. Per 31-12-2019 zijn er vijf vaste contracten.

Financieel gezonde gemeente

De solvabiliteit bedraagt aan het einde van het jaar 17%. Dit is een toename ten opzichte van de begroting, waarin op 14% was gerekend. De stijging van de solvabiliteit wordt mede veroorzaakt door de afgesproken dotatie aan de BR Solvabiliteit, maar ook als gevolg van dotaties aan andere bestemmingsreserves.

Een goede financieringsfunctie

De financieringsfunctie heeft structureel toegang tot geldgevers, die voordelige tarieven (rente) hanteren. Daarnaast garanderen goede contacten met de banken een ongestoord betalingsverkeer.

Evenwichtige lastendruk voor Arnhemse inwoners en ondernemers

In 2019 is geen indexatie op de opbrengst OZB opgenomen. De rioolheffing en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend. Er zijn ten opzichte van de begroting geen wijzigingen ontstaan in de lastendruk van inwoners en ondernemers.

Flexibele huisvesting voor personeel

Het Nieuwe Werken voor personeel - In 2019 heeft de pilot om op een andere, meer flexibelere manier van werken, verder vorm gekregen. Enkele kantoorruimten zijn aangepast en devices zijn ter beschikking gesteld. De bevindingen van deze pilot zullen in 2020 worden gebruikt voor verdere implementatie.

Eigen huisvesting - De omvang van de investeringen, in combinatie met de risico's, de desinvesteringen en de verwachting dat de marges binnen het financiële kader minimaal zijn, heeft ertoe geleid dat er geen totaalrenovatie van het stadhuis zal worden uitgevoerd. In 2020 zal er een alternatief worden uitgewerkt.

Met wie werken we samen

Verbonden partijen

NV Bank Nederlandse Gemeenten
Dataland
BVO De Connectie

Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Verbonden partijen.

Partners

Niet van toepassing.

In de paragraaf subsidies is een overzicht opgenomen van de partners die in 2020 een subsidie ontvangen.

Wat heeft het gekost

Overzicht Lasten en Baten 2019

	Rekening	Begroting 2019		Rekening	
	2018	Geamendeerd	**Definitief**	**2019**	**Afwijking**
Bedragen x € 1.000					
Middelen					
Lasten	-107.696	-102.912	-101.352	-67.712	33.640
Baten	486.388	486.823	505.783	479.147	-26.636
Saldo lasten en baten	**378.692**	**383.911**	**404.431**	**411.435**	**7.004**
Toevoegingen aan reserves	-30.909	-14.649	-32.913	-38.383	-5.469
Onttrekkingen aan reserves	43.666	16.468	23.250	23.849	599
Saldo toevoegingen en onttrekkingen	**12.757**	**1.819**	**-9.664**	**-14.534**	**-4.870**
Gerealiseerd resultaat	**391.449**	**385.730**	**394.767**	**396.901**	**2.134**

In onderstaande tabel worden de grootste afwijkingen tussen de begroting 2019 en rekening verklaard.

Onderwerp	**Toelichting**	**Totale afwijking (x €1.000)**	**V/N**	**I/S**	**AR/ BR**
Lasten		33.640	V		
Capaciteitskosten SBR	Systeemwijziging uren vs salariskosten. Lagere kosten hebben verband met lagere baten, zie toelichting Capaciteitskosten SBR bij 'Baten'.	7.645	V	I	AR
Onvoorzien/strikt onvermijdbaar	Geen beroep gedaan door het college op dit budget.	1.038	V	I	AR
De Connectie	Lagere kosten in verband met systeemwijziging. Doorbelasting aan derden wordt per 2019 rechtstreeks door De Connectie gedaan. Zie nadeel baten.	900	V	I	AR
Buffer Rentestijging	Vrijval gereserveerd budget.	786	V	S	AR
Treasury	Voordelig resultaat op de financieringsfunctie van €899.000 (waarvan € 152.000 onder de baten).	747	V	S	AR
Energiekosten	Lagere energiekosten op huisvesting gemeentelijke organisatie en meevaller op afwikkeling energiekosten 2017 en 2018.	727	V	I	AR
Indirect personeel	Hogere lasten voormalig personeel die volledig worden gedekt door vrijval voorzieningen aan de batenkant.	-2.461	N	I	AR
De Connectie	Resultaat van De Connectie als gevolg van het effect nieuwe cao voor 2019, uitvoering plan van aanpak basisregistraties en facturen voor maat- en meerwerk.	-1.200	N	I	AR
Personeel	Betreft structurele voor- en nadelen (€ 438.000) en € 37.000 effect nieuwe CAO voor 2019.	-401	N	S	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Financien en Bedrijfsvoering met € 26,633 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	26.633	V	I	AR
Overige	Saldo van diverse mutaties.	-774	N	I	AR
Baten		-28.136	N		
Capaciteitskosten SBR	Systeemwijziging uren vs salariskosten. Zie voordeel Capaciteitskosten SBR bij Lasten.	-7.420	N	I	AR
De Connectie	De doorbelasting aan derden partijen wordt vanaf 2019 rechtstreeks door De Connectie gedaan. Zie voordeel bij de lasten.	-900	N	I	AR

Gemeentefonds	Gevolgen september- en decembercirculaires 2019: hoger accres en saldo van actualisatie van maatstaven en uitkeringsbasis van de algemene uitkering. Voor de € 2,4 miljoen betreft het nieuwe middelen uit de decembercirculaire die aan de bestemmingsreserve worden gedoteerd voor inzet in 2020.	1.998	V	I	BR
Indirect personeel	Vrijval voorzieningen ter dekking van hogere lasten voormalig personeel. Zie ook nadeel lasten bij Indirect personeel.	1.662	V	I	AR
Aandelen BNG	Resultaat op aandelen BNG.	515	V	I	AR
Boekhoudkundige budgetneutrale aanpassing van de interne doorbelastingen	Als gevolg van het boekhoudkundig salderen van interne doorbelastingen zijn de baten en de lasten voor programma Financien en Bedrijfsvoering met € 26,633 miljoen verlaagd, in de begroting van 2019 waren deze bedragen niet gesaldeerd. Voor 2020 zijn de interne doorbelastingen ook in de begroting gesaldeerd.	-26.633	N	I	AR
Overig	Saldo van diverse mutaties	2.642	V	I	AR

Indicatoren

Er zijn indicatoren vanuit het Rijk (Besluit Begroten en Verantwoorden) die verplicht moeten worden opgenomen in de begroting. De verplichte indicatoren zijn hieronder opgenomen. Zie voor meer informatie de website waarstaatjegemeente. Op de webversie van de jaarstukken zijn ook de trends van deze indicatoren voor Arnhem te zien (financien.arnhem.nl).

Indicator	Jaar	Score Arnhem	Score Nederland	Toelichting	Bron
Woonlasten éénpersoonshuishouden	2019	700	669	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
Woonlasten meerpersoonshuishouden	2019	763	739	Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.	COELO, Groningen
WOZ-waarde woningen	2019	204	248	De gemiddelde WOZ waarde van woningen, x €1.000.	CBS - Statistiek Waarde Onroerende Zaken
Formatie	2019	930		Toegestane formatie in fte van het ambtelijk apparaat van eigen organisatie voor het begrotingsjaar op peildatum 1 januari. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Bezetting	2019	908		Werkelijk aantal fte dat werkzaam is binnen eigen organisatie. In fte per 1000 inwoners.	Eigen gegevens gemeente
Apparaatskosten per inwoner	2019	490		De noodzakelijke financiële middelen voor het inzetten van personeel (salarissen), organisatie-, huisvestings-, materieel-, automatiseringskosten e.d. voor het uitvoeren van de organisatorische taken.	Eigen gegevens gemeente
Kosten inhuur externen als % van de loonsom	2019	21		Inzet van uitzendkrachten, zzp'ers of detacheringsovereenkomsten.	Eigen gegevens gemeente
Overhead % van totale lasten	2019	5		Overheadkosten zijn alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.	Eigen gegevens gemeente

Beleidskaders

Raadsonderwerpen in 2019
Niet van toepassing.

Actuele beleidskaders
- Verordening financieel beleid en beheer 2018;
- Financiële spelregels uit het Coalitieakkoord 2018-2022.

Paragrafen

De volgende paragrafen zijn opgenomen:

1 Lokale heffingen

2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

3 Onderhoud kapitaalgoederen

4 Financiering

5 Bedrijfsvoering

6 Verbonden partijen

7 Grondbeleid

8 Investeringen

9 Subsidies

10 Integriteit

Lokale heffingen

De gemeente legt heffingen op. Die zijn onder te verdelen in belastingen, leges en retributies. Bij belastingen is sprake van een gedwongen bijdrage, waar geen rechtstreekse individuele tegenprestatie van de overheid tegenover hoeft te staan. De opbrengsten dienen als algemeen dekkingsmiddel. Bij retributies is ook sprake van een gedwongen bijdrage, maar hier wordt door de overheid wél een individuele tegenprestatie tegenover gesteld (zoals riool- en afvalstoffenheffing). Leges zijn vergoedingen voor diverse administratieve en andersoortige diensten die de overheid verstrekt (zoals bouwvergunningen, verstrekken paspoort of rijbewijs).

Uitgangspunten van beleid

Afspraken uit het Coalitieakkoord 2018-2022

In het Coalitieakkoord 2018-2022 zijn afspraken gemaakt die met ingang van 2019 worden doorgevoerd. Als algemene regel is afgesproken dat alle belastingen, heffingen, leges en parkeertarieven niet verhoogd zullen worden. Echter, in 2019 zijn aanvullende afspraken op dit coalitieakkoord gemaakt. Hierbij is afgesproken om in 2020 de OZB eenmalig te verhogen met 1,25% (Amendement 19A66). Deze afspraak heeft geen effect op de tarieven 2019.

Uitgangspunten tarieven 2019

1.1 Evenwichtige lastenverdeling tussen burgers onderling (draagkracht)

De gemeenteraad heeft in het Coalitieakkoord afspraken gemaakt over de lokale lastenontwikkeling.

De instrumenten die Arnhem hiervoor inzet zijn:

- de grondslag van de belastingen;
- de OZB en de rioolheffing hebben met de WOZ-waarde een grondslag met een lasten verdelende werking. Zo geldt voor eigenaren van woningen en bedrijfsgebouwen en huurders van bedrijfsgebouwen: ‘hoe hoger de waarde van de woning / het gebouw, hoe hoger de te betalen belasting’;
- kwijtschelding van gemeentelijke belastingen.

1.2 De gebruiker betaalt

Bij de afvalstoffenheffing wordt een relatie gelegd tussen de mate van gebruik en de belasting die iemand betaalt. Daarom werkt de gemeente bij de afvalstoffenheffing met twee tarieven voor particulieren, één voor eenpersoonshuishoudens en één voor meerpersoonshuishoudens.

Belangrijke ontwikkelingen 2019

Afvalstoffenheffing/ invoering Diftar

In 2012 heeft de raad besloten om na omgekeerd inzamelen ook Diftar in te voeren. In 2017 heeft de raad daar enkele randvoorwaarden bij vastgesteld. Op 3 juli 2018 heeft de gemeenteraad ingestemd met uitstel van het invoeren van een gedifferentieerd tarief voor de afvalstoffenheffing (Diftar) op basis van de aangeboden hoeveelheid restafval. Met een Diftar-systeem krijgen inwoners meer invloed op de hoogte van hun afvalstoffenheffing. De financiële prikkel die hiermee gegeven wordt, zal leiden tot betere afvalscheiding, minder restafval en past daarmee volledig in het duurzaamheidsbeleid van de gemeente Arnhem. Op 27 november 2019 heeft de gemeenteraad besloten dat diftar per 1 juli 2020 wordt ingevoerd.

Parkeerbelasting

Het betaald parkeergebied zal de komende jaren alleen worden vergroot, wanneer hier draagvlak voor bestaat binnen de buurt/wijk. De verwachting is dat in de wijken initiatieven worden ontwikkeld om betaald parkeren te gaan invoeren. Wanneer het betaald parkeergebied wordt vergroot, dan zal dat een positief effect hebben op de belastinginkomsten.

Toeristenbelasting

In het Coalitieakkoord is afgesproken om met ingang van 2019 de toeristenbelasting in te voeren met een tarief van € 2,- per persoon per nacht. In afwijking hiervan geldt een tarief van € 75 cent per persoon per nacht voor campings, jachthavens en slaapzalen van hostels. Mogelijke extra opbrengsten (bovenop het in de begroting opgenomen bedrag ad € 625.000,-) worden ingezet om de toeristische aantrekkingskracht van de stad te vergroten (toerisme en recreatie) en de marketing te versterken.

Paspoorten en identiteitskaarten

Als gevolg van een wijziging van de Paspoortwet is de geldigheidsduur van een paspoort en een identiteitskaart met ingang van maart 2014 verlengd van 5 naar 10 jaar. Dit heeft tot gevolg dat de legesinkomsten vanaf 2019 gedurende een periode van 5 jaar op een lager niveau zullen uitkomen.

Opbrengsten 2019 van de lokale heffingen

Omschrijving	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Belastingsoorten				
Onroerend Zaakbelasting	54.073	54.624	54.003	-621
Afvalstoffenheffing	16.095	15.836	16.432	596
Rioolheffing	16.203	16.559	16.556	-3
Toeristenbelasting	0	625	625	0
Subtotaal	**86.371**	**87.644**	**87.616**	**-28**
Overige heffingssoorten				
Parkeerbelasting	6.871	7.602	8.065	463
Leges burgerlijke stand	2.882	2.290	2.151	-139
Bouw- en sloopvergunningen (WABO)	4.940	3.251	5.294	2.043
Overige heffingen	971	1.149	1.404	255
Subtotaal	**15.664**	**14.292**	**16.914**	**2.622**
Totaal	**102.035**	**101.936**	**104.530**	**2.594**

Toelichting

- *Onroerend zaakbelasting*

Het resultaat onroerend zaakbelasting (ozb) wordt als volgt verklaard:
1. De opbrengst ozb woningen, inclusief areaalontwikkeling, heeft zich conform begroting ontwikkeld.
2. De opbrengst ozb niet-woningen laat een nadelig resultaat zien. Hoofdzakelijk wordt dit veroorzaakt doordat de woz-waarde niet-woningen zich negatiever heeft ontwikkeld dan waarmee bij de begroting rekening is gehouden. Dit resulteert in een nadelig resultaat van € 450.000.
3. De opbrengst ozb uit voorgaande jaren (2017 en 2018) is € 100.000 lager uitgevallen dan begroot.

- *Afvalstoffenheffing*

De meeropbrengst op afvalstoffenheffing is het gevolg van een grotere toename van het aantal huishoudens dan waarmee bij het opstellen van de begroting rekening is gehouden.

- *Parkeerbelasting*

De inkomsten uit parkeerbelasting zijn hoger uitgekomen enerzijds door een langere parkeerduur, anderzijds door een toename van het aantal parkeerders in de uitbreidingsgebieden.

- *Bouw- en Sloopleges WABO*

De opbrengsten uit bouwleges zijn door de toename van het aantal vergunningaanvragen hoger uitgevallen.

Kwijtschelding

Inwoners van Arnhem komen in aanmerking voor kwijtschelding als het zogenoemde gecorrigeerde inkomen lager uitvalt dan 100% van het bijstandsniveau. Arnhem kiest met het hanteren van een bovengrens van 100% van het bijstandsniveau voor de maximale invulling van het kwijtscheldingsbeleid die de wet biedt.
In 2019 is in totaal € 2,2 miljoen kwijtgescholden.

Overzicht kwijtschelding	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Afvalstoffenheffing en rioolheffing	2.355	2.162	2.206	-44
Totaal	**2.355**	**2.162**	**2.206**	**-44**

Kostendekkendheid heffingen

Rioolheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken om de heffingen kostendekkend te maken. Dit betekent voor de rioolheffing een jaarlijkse groei van 1,5%.

Berekening kostendekkenheid tbv rioolheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	14.475	14.425
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-	-22
Netto kosten taakvelden	*14.475*	*14.403*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	942	1008
BTW	1.453	1.461
Totale kosten	**16.870**	**16.872**
Opbrengst rioolheffing	16.599	16.556
Dekkingspercentage	**98%**	**98%**

Afvalstoffenheffing

In het Coalitieakkoord 2018-2022 is afgesproken dat de afvalstoffenheffing kostendekkend is waarbij het knelpunt rondom PMD en het terugdraaien van de bezuiniging op de kwijtschelding niet aan de afvalstoffenheffing wordt toegerekend. Dit betekent dat het tarief voor afvalstoffenheffing in 2019 met 0,5% is gestegen.

Berekening kostendekkenheid tbv afvalstoffenheffing	Begroting 2019	Jaarrekening 2019
Bedragen x € 1.000		
Kosten Taakveld(en),incl (omslag) rente	17.067	17.570
Inkomsten taakveld(en), excl.heffingen	-1.959	-2.064
Netto kosten taakvelden	*15.108*	*15.506*
Toe te rekenen kosten:		
Overhead incl. (omslag)rente	591	633
BTW	2.469	2.652
Totale kosten	**18.168**	**18.791**
Opbrengst afvalstoffenheffing	15.836	16.432
Dekkingspercentage	**87%**	**87%**

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het is van belang om inzicht te hebben in de financiële positie (hoe financieel gezond is de gemeente) en de financiële weerbaarheid (welke mogelijkheden zijn er financieel).
Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente Arnhem in staat is om risico's op te vangen.
De financiële positie van Arnhem wordt met een aantal financiële kengetallen (zoals solvabiliteit en schuldquote) in samenhang met het weerstandsvermogen in beeld gebracht en beoordeeld.

Samenvatting van de paragraaf

Deze paragraaf was grotendeels al klaar op het moment dat het kabinet besloot ingrijpende maatregelen te nemen om te voorkomen dat het coronavirus (COVID–19) zich verder zou verspreiden. Ook in Arnhem zijn inwoners helaas aan de gevolgen van het virus overleden. Er zijn velen besmet die intensief worden verpleegd. Vanuit de invalshoek van de financiële regelgeving van dit jaarverslag heeft zich een 'gebeurtenis na balansdatum' voorgedaan, die in de jaarrekening moet worden vermeld. Bij de toelichting op de balans is deze toelichting opgenomen. In deze paragraaf wordt hier ook kort bij de gevolgen van deze crisis stil gestaan.
De situatie dat, een niet eerder bekend en in China ontstaan risico, zich heeft voorgedaan en grote maatschappelijke gevolgen voor de Arnhemse samenleving met zich meebrengt door de sluiting van scholen, horeca, aflassen van evenementen en medewerkers van kantoren die zo veel mogelijk thuis moeten werken en de volksgezondheid van de Arnhemse burgers. Ook zijn de gevolgen voor medewerkers in de zorg, zoals artsen, verpleegkundigen, medewerkers in de thuiszorg en medewerkers van verpleegtehuizen buitengewoon ingrijpend. We streven naar een zo adequaat mogelijke uitvoering van de landelijke en lokale maatregelen en naar zoveel mogelijk continuïteit van de reguliere werkzaamheden en van noodzakelijke (digitale) besluitvorming en hebben daarvoor de nodige interne maatregelen genomen.

Deze ontwikkelingen maken ook de context en verdere maatschappelijke en financiële gevolgen onzeker op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven. Het schrijven over risico's is door deze gebeurtenissen in een ander daglicht geplaatst. Op een enkel onderdeel verwijzen wij dan ook naar deze gebeurtenissen.
Daarnaast maakt deze paragraaf onderdeel uit van het Jaarverslag 2019, waarin wordt teruggeblikt op de ontwikkelingen in het afgesloten jaar 2019 en sluiten aan bij het risicoprofiel voordat deze crisis uitbrak. Onderstaand pakken wij de draad hiervoor op.

Hoe staat Arnhem er financieel voor? Net als wanneer iemand naar zijn eigen financiële positie kijkt, is het noodzakelijk om zicht te hebben in de wijze waarop de bezittingen zijn gefinancierd. Als iemand bijvoorbeeld een relatief goed en zeker inkomen heeft om zijn huur of hypotheek te betalen, verder geen grote schulden heeft en ook nog over een spaarsaldo beschikt, dan kan worden geconcludeerd dat zijn financiële positie solide is.

Zo is het ook bij gemeenten. Heeft Arnhem geen of weinig schulden, een goed gevulde 'bankrekening' (algemene reserve) en zijn de baten vrijwel ieder jaar even hoog of iets hoger dan de lasten, dan staat Arnhem er over het algemeen goed voor.
Het weerstandsvermogen geeft daarnaast aan in welke mate de gemeente Arnhem in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt.
Met behulp van de hieronder afgebeelde financiële kengetallen die betrekking hebben op de balans en de begroting kan een goed beeld worden geschetst van de financiële positie van Arnhem.

Een afzonderlijk kengetal zegt weinig over hoe de financiële positie beoordeeld moet worden. Zo hoeft een hoge schuld geen nadelig effect te hebben op de financiële positie, maar is dat afhankelijk of en wat er aan eigen vermogen tegenover die schuld staat. Het is dus, met andere woorden, niet mogelijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. Het weerstandsvermogen en de kengetallen zullen altijd in samenhang moeten worden bezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van een gemeente. De kengetallen zijn daarom gezamenlijk opgenomen in deze paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing en zijn voorzien van een toelichting.

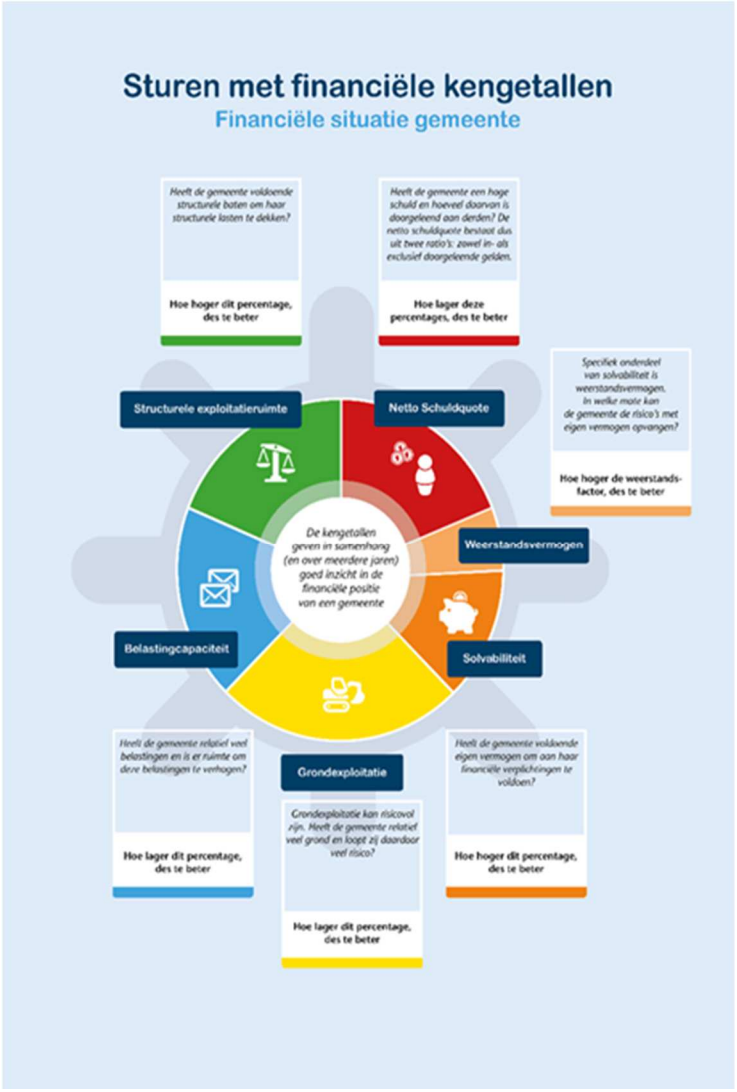
Om de financiële positie van onze gemeente als geheel goed te kunnen beoordelen zijn de volgende drie invalshoeken van belang:

- De robuustheid van de begroting. Is er sprake van een reëel beeld van inkomsten en uitgaven? Zijn er voorzieningen voor verplichtingen of mogelijke verliezen opgenomen? Sluit de raming van de inkomsten van het Rijk aan bij de laatste circulaire over de algemene uitkering? Zijn inkomsten en uitgaven van de (meerjaren)begroting in evenwicht?

- De robuustheid van de buffers om als zich risico's voordoen, deze op te kunnen vangen en voldoende tijd te hebben om, als de tegenvaller structureel is, bezuinigingsmaatregelen te kunnen treffen. Is er sprake van een goede inventarisatie van aanwezige risico's? Is er voldoende weerstandscapaciteit?
- En hoe zit het met de robuustheid van de gemeentelijke balans. Heeft de gemeente niet te hoge schulden? Hoe zit het met de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen? Bezit de gemeente veel gronden waarop ze risico's loopt? Zijn er ook buffers om onvoorspelbare tegenvallers op te vangen. Dit soort vragen zijn te beantwoorden aan de hand van een aantal kengetallen die in deze paragraaf nader besproken worden.

De 'grenzen' van het financieel speelveld voor gemeente en de manier waarop de gemeente daarin opereert liggen vast in de gemeentewet en de begrotingsvoorschriften (BBV). Anders dan het Rijk moet het gemeentelijke huishoudboekje van gemeente altijd in evenwicht zijn. De raad moet erop toezien dat de begroting 'structureel en reëel in evenwicht is' dan wel er voor zorgen dat dit evenwicht in de daarop volgende jaren wordt vastgesteld (art. 189 lid 2 gemeentewet). De begroting moet vervolgens worden goedgekeurd door Gedeputeerde Staten. Is Gedeputeerde Staten van mening dat de (meerjaren-)begroting niet in evenwicht is, dan wordt de begroting niet goedgekeurd. De gemeente krijgt dan te maken met het zogenaamde preventieve toezicht en verliest een deel van haar financiële zelfstandigheid. Gedeputeerde Staten zal de gemeente opdragen een financieel herstelplan te maken waarmee de begroting weer in evenwicht komt.

Onderstaande figuur maakt zichtbaar wat de belangrijkste kengetallen uit de begrotingsvoorschriften (BBV) zijn die horen bij de drie invalshoeken van robuustheid.

Financiële kengetallen begrotingsvoorschriften

De financiële kengetallen laten voor Arnhem het volgende beeld zien:

1A. Netto schuldquote	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	86%	100%	84%

1B. Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	76%	91%	75%

2. Solvabiliteitsratio	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	16%	14%	17%

2A. Weerstandsvermogen (factor)	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	1,4	1,6	1,2

3. Kengetal grondexploitatie	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	7%	8%	7%

4. Structurele exploitatieruimte	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	-2%	-1%	1%

5. Woonlasten meerpersoonshuishouden	rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
	100%	104%	104%

Conclusie

Hieruit kan geconcludeerd worden dat de financiële positie in Arnhem een wisselend beeld laat zien. De solvabiliteit valt voor 2020 volgens de norm van de provincie nog steeds in de meest risicovolle categorie. De grens die de provincie hiervoor hanteert ligt namelijk op 20%. Dit was voor de provincie bij de MJPB 2019-2022 aanleiding om de financiële positie van Arnhem als 'matig' te beoordelen.
Met een percentage van 17% is de solvabiliteit wel beter dan eerder werd ingeschat. Bij de vaststelling van de MJPB 2019–2022 was de prognose voor de solvabiliteit voor 2019 14%. Zie onderstaande tabel:

Ontwikkeling solvabiliteit	Rekening 2018	Begroting 2019	Rekening 2019
Bedragen x € 1.000			
Eigen vermogen			
Algemene reserve	42.598	30.369	37.217
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-860	0	-7.339
Bestemmingsreserves	109.039	104.347	130.724
A. Totaal Eigen vermogen	**150.777**	**134.716**	**160.602**
Balans			
B. Balanstotaal	**918.827**	**992.705**	**931.883**
Solvabiliteit (A/B)	**16%**	**14%**	**17%**

Toen bureau Cebeon in 2015 een onderzoek deed naar de robuustheid van de balans was de prognose voor 2019 een solvabiliteit van rond de 9%.
Als maatregel daarvoor is in de raadsbrief van januari 2018 voorgesteld ingaande 2019 jaarlijks bedragen toe te voegen aan de bestemmingsreserve kapitaallasten (deze heet nu BR Solvabiliteit), waardoor een extra buffer

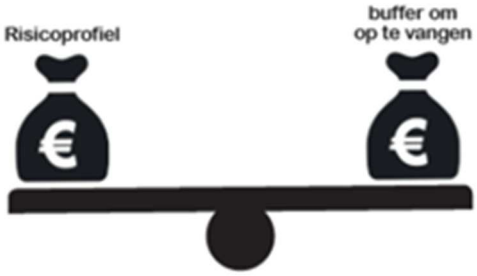
voor solvabiliteit ontstaat. Zo wordt het eigen vermogen van de gemeente versterkt. Deze maatregel is opgenomen in art. 11 van de verordening Financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem.
In de genoemde brief van januari 2018 was de prognose voor het jaar 2019 voor de solvabiliteit rond de 11% (zonder de maatregel ter versterking van de solvabiliteit) en rond de 13% inclusief deze maatregel. De feitelijke solvabiliteit is aanzienlijk hoger.
Bij dit robuustere beeld passen wel enkele kanttekeningen. Het kengetal solvabiliteit wordt berekend aan de hand van twee onderdelen namelijk de omvang van het eigen vermogen en het balanstotaal.
In tegenstelling tot wat eerder voorzien was bij de begroting 2019 is het balanstotaal bij deze jaarrekening niet gestegen met € 74 miljoen ten opzichte van de jaarrekening 2018. De werkelijke stijging bij deze Jaarrekening 2019 is lager. Ten opzichte van de begroting 2019 is het balanstotaal bij deze jaarrekening 2019 door afschrijvingen op materiële vaste activa en het achterblijven van investeringen € 63 miljoen lager.
Doordat er minder geïnvesteerd is hoefden er ook minder schulden worden aangegaan.

Het weerstandsvermogen geeft bij dit Jaarverslag 2019 een voldoende beeld, waarbij de weerstandsfactor uitkomt op 1,2. Bij de vaststelling van de MJPB 2019–2022 was voor 2019 uitgegaan van een weerstandsfactor van 1,6. Na begrotingswijzigingen was de verwachte factor 1,0. Met een factor van 1,2 voldoet deze aan het uitgangspunt in de verordening Financieel beleid en beheer (art. 11, lid 3) dat de weerstandsfactor voor een robuuste financiële positie niet lager mag zijn dan 1. De bovengrens van 1,4 die ook in de verordening is opgenomen wordt niet bereikt. Daarbij moet ook worden bedacht dat voor de inschatting van het gemeentelijk risicoprofiel statistische berekeningen worden gemaakt. Deze werken door in de hoogte van de weerstandsfactor, zodat dit niet als een vorm van exacte wetenschap kan worden beschouwd.
Een factor van 1,2 betekent dat de financiële positie van de gemeente op dit punt nog voldoende is, maar kwetsbaar. Bij een daling van de beschikbare weerstandscapaciteit of stijging van de benodigde weerstandscapaciteit zou naar de toekomst toe de algemene reserve moeten worden aangevuld.

Belangrijk is ook dit soort kengetallen in onderlinge samenhang te bezien om een goed beeld van financiële positie als geheel te krijgen. Dat wordt ook voorgeschreven in de BBV. De afgelopen jaren is bij de behandeling van de MJPB's en Jaarverslagen veel aandacht geweest voor de hoogte van de weerstandsfactor en solvabiliteit. Er zijn geen landelijk voorgeschreven kwantitatieve verplichte normen voor de uitkomsten van de kengetallen. Gemeenten zijn grotendeels zelf verantwoordelijk voor de interpretatie van de financiële positie. Arnhem heeft de eigen norm betreffende de weerstandsfactor vastgelegd in de financiële verordening beleid en beheer. Voor de overige kengetallen zijn geen door de raad eigen normen vastgesteld. Het gaat dus vooral om de onderlinge samenhang van de kengetallen en de uitleg hierbij die past bij het profiel van de gemeente.
Zo heeft de gemeente Arnhem tijdens de economische crisis jaren omvangrijke bedragen afgeboekt en verliezen moeten nemen in de grondexploitaties. Zonder deze afboekingen was de solvabiliteit van de gemeente beter geweest. Maar het grondbedrijf is nu veel minder kwetsbaar voor mogelijke negatieve ontwikkelingen in de vastgoedmarkt dan andere gemeenten. Het kengetal van de grondexploitatie toont aan dat Arnhem in de minst risicovolle categorie zit (gebaseerd op basis van de lopende verwachte grondexploitaties). Aan de andere kant leidt nieuwe regelgeving in het BBV tot verplichte tussentijdse winstnemingen in de grondexploitatie. Dit ligt niet in de lijn van een behoedzame raming, zoals door Arnhem tot voor kort werd gehanteerd. Dit maakt het noodzakelijk om ook voor het grondbedrijf de aanwezige risico’s nauwlettend te volgen en hierop te sturen. Daaraan is in aansluiting op de begrotingsvoorschriften van het Rijk ook invulling gegeven bij het bepalen van de benodigde weerstandscapaciteit voor de grondexploitaties. Ook dit soort achtergrondinformatie moet mee gewogen worden bij de beoordeling van de solvabiliteit van de gemeente.

Uitgangspunten van beleid bepaling weerstandsvermogen voor risico's

In aansluiting op de bovenstaande samenvatting worden in het vervolg van deze paragraaf nog aantal onderdelen nader toegelicht.
Na de robuustheid van de begroting zelf vormen de buffers voor risico’s als het ware de tweede vorm van zekerheid en geven mogelijkheden goed om te kunnen gaan met tegenvallers en financieel minder goede tijden. Het centrale uitgangspunt van het gemeentelijk beleid voor risico's is dat de gemeente voldoende buffers heeft om risico's die financiële impact kunnen hebben als die zich voordoen op te kunnen vangen. Het doel is daarbij om niet iedere tegenvaller direct van invloed te laten zijn op het lopende beleid, waardoor de reguliere dienstverlening niet meteen in het gedrang komt:

De benodigde weerstandscapaciteit wordt steeds bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen. Het gemeentelijk risicoprofiel voor het Jaarverslag 2019 is opnieuw geïnventariseerd.
Onder beschikbare weerstandscapaciteit wordt verstaan de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om risico's te kunnen dekken. De hoogte van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt bepaald door de reserves van de gemeente, de algemene reserve en de bestemmingsreserves grondexploitatie.
De spelregels hiervoor liggen vast in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de beleidsnota 'Weerstandsvermogen en risicomanagement 2006' en de gemeentelijke verordening Financieel beleid en beheer gemeente Arnhem 2018 (artikel 11 en 21).

Zoals al eerder aangegeven is hierover het volgende vastgelegd: 'Voor een robuuste financiële positie mag de weerstandsfactor niet lager zijn dan 1. Indien de weerstandsfactor lager is dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor hoger is dan 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor (nieuw) beleid.

Op weg naar een nieuwe beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement
Inmiddels is op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven de concept-nota Risicomanagement en weerstandsvermogen naar de auditcommissie verzonden als invulling van toezeggingen zoals die in 2019 waren gedaan.
In deze nota komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Hoe werkt risicomanagement?
- Welke onderdelen maken de begroting robuust?
- Welke ontwikkelingen hebben zich voorgedaan op het gebied van spelregels weerstandsvermogen?
- Wat zijn de huidige spelregels voor het weerstandsvermogen?

Zonder dat op het moment dat deze nota werd geschreven de impact van coronacrisis kon worden voorzien werden in algemene zin dit soort gebeurtenissen genoemd, zoals blijkt uit de onderstaande citaten uit deze nota:

- 'Een belangrijke trend sinds 2006 is dat risico's, die eerst 'ver van het gemeentelijke bed' leken te liggen, steeds dichterbij zijn gekomen.'
- 'De realiteit is ook dat het niet mogelijk is alle risico's als gemeente op voorhand te onderkennen. In onze complexe samenleving doen zich altijd verrassingen voor. Deze kunnen grote impact hebben op de mate waarin de gemeente Arnhem haar doelstellingen zal kunnen bereiken. Niet vooraf bekende en nauwelijks voorspelbare gebeurtenissen met grote gevolgen worden 'zwarte zwanen' genoemd.
- 'Conclusie was ook dat tegenvallers een veel grotere en niet te voorspellen impact kunnen hebben op de financiële positie van de gemeente. Ook de toegenomen impact van demografische en sociale ontwikkelingen in combinatie met mogelijke toekomstige onvoorspelbare gebeurtenissen, de zogenaamde zwarte zwanen, waren aanleiding om te streven naar een betere solvabiliteit en minder schulden. Daardoor wordt de gemeente minder kwetsbaar voor dit soort gebeurtenissen.'
- 'De bestemmingsreserve solvabiliteit is een extra buffer voor onvoorspelbare tegenvallers.'

Het is navrant te moeten constateren dat een dergelijke zwarte zwaan met buitengewoon ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse samenleving heeft voorgedaan.

Breder inzicht door gemeentelijke stresstest

Als aanvulling op de hiervoor genoemde vijf financiële kengetallen heeft de gemeente Arnhem in aansluiting op de zogenaamde stresstesten van de 100.000 + gemeenten op vijf aandachtsvelden nog een aantal andere kengetallen doorgerekend. Bij elk kengetal wordt door middel van een kleur aangegeven hoe hierop wordt gescoord: rood is kwetsbaar, oranje is punt van aandacht en groen is voldoende:

1C. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav schuldquote		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Netto schuld per inwoner	€ 3.534	€ 4.190	€ 3.596
b	Schuldevolutie	-20%	4%	-14%
c	Netto rentelasten/exploitatie	1,73%	2,03%	1,49%
d	Aanwezigheid rentereserve/buffer	ja	ja	ja
e	Zekerheden leningen, garantstellingen en waarborgen	94,57%	94,90%	94,54%

2A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav solvabiliteit		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Weerstandsfactor	1,4	1,6	1,2
b	Mogelijkheden om weerstandscapaciteit te verbeteren	ja	ja	ja

3A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav grondexploitatie		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Afhankelijkheid van grondexploitatie voor sluitende begroting	nee	nee	nee

4A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav structurele exploitatieruimte		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Toereikendheid onderhoudsbudgetten openbare ruimte	0,17%	0,36%	0,00%
b	Ombuigingen, taakstellingen	0,00%	0,05%	0,00%
c	Meerjarig sluitende begroting	ja	ja	ja

5A. Aanvullende Arnhemse kengetallen tav woonlasten		rek. 2018	begr. 2019	rek. 2019
a	Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,07%	0,25%	0,23%
b	Derving OZB i.v.m. leegstand	2,02%	2,03%	2,15%
c	Kostendekkendheid leges: extra ruimte voor meer baten	0,0003%	0,0002%	0,0002%

Weerstandsvermogen en risicoprofiel

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een weerstandsfactor waarbij een bandbreedte wordt gehanteerd tussen de 1 en 1,4. De factor wordt berekend door de beschikbare weerstandscapaciteit te delen door de gewenste weerstandscapaciteit bij een zekerheidspercentage van 90%. Dit beeld is bij het jaarverslag 2019 als volgt:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2019
	90%
Bedragen x € 1.000	
Benodigde weerstandscapaciteit	37.686
Beschikbare weerstandscapaciteit	44.223
Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	**6.537**
Verschil (> factor 1,4)	**-8.537**
Weerstandsfactor	**1,2**

De weerstandsfactor bevindt zich daarmee binnen de bandbreedte van 1,0 – 1,4. Dat betekent dat de financiële positie van de gemeente op dit punt voldoende is en hoger uitvalt dan de 1,0 die bij de begroting na begrotingswijzigingen was verwacht. Bij een daling van de beschikbare weerstandscapaciteit of stijging van de benodigde weerstandscapaciteit zou naar de toekomst toe de algemene reserve moeten worden aangevuld.

De toelichting op de verschillende elementen die de weerstandsfactor bepalen volgt onderstaand.

Risicoprofiel

De benodigde weerstandscapaciteit is bepaald door de omvang en impact van de risico's te bepalen.
Het gemeentelijk risicoprofiel is voor dit Jaarverslag 2019 en tegelijkertijd voor de Perspectiefnota 2021-2024 geïnventariseerd. Bij de perspectiefnota wordt op grond van dit risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit de meerjarige weerstandsfactor berekend.
Het risicoprofiel bij de vorige inventarisatie bij de MJPB 2020-2023 omvatte 97 risico's en is nu bij dit Jaarverslag gestegen tot 98 risico's. Het risicoprofiel in het jaarverslag 2018 omvatte ter vergelijking 84 risico's. Er zijn 20 nieuwe risico's, 19 risico's zijn vervallen en 24 risico's zijn gewijzigd ten opzichte van de MJPB. Er zijn 71 financiële risico's die in aanmerking komen voor het reserveren van weerstandsvermogen. 22 risico's hebben een risicoscore van 15 of hoger en/of een invloedpercentage van minimaal 2%.

Belangrijk aandachtspunt bij het risicoprofiel is dat dit zo goed mogelijk per risico wordt ingeschat. Vervolgens wordt door middel van statistische berekeningen nagegaan welke mogelijke financiële gevolgen het risicoprofiel voor onze gemeente in totaliteit kan hebben. Dit blijft een belangrijk hulpmiddel, maar dergelijke berekeningen hebben ook beperkingen, het is geen exacte wetenschap zo is in het verleden gebleken.

Bij het kwantificeren van de gemeentebrede risico's is hierbij de volgende klasse-indeling gebruikt:

Risicoscore				
Klasse	Kans		Klasse	Geldgevolg
1	< of 1 x per 10 jaar	10%	1	< € 50.000
2	1 x per 5-10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 200.000
3	1 x per 2-5 jaar	50%	3	€ 200.000 - € 500.000
4	1 x per 1-2 jaar	70%	4	€ 500.000 - € 1.000.000
5	1 x per jaar of >	90%	5	> € 1.000.000

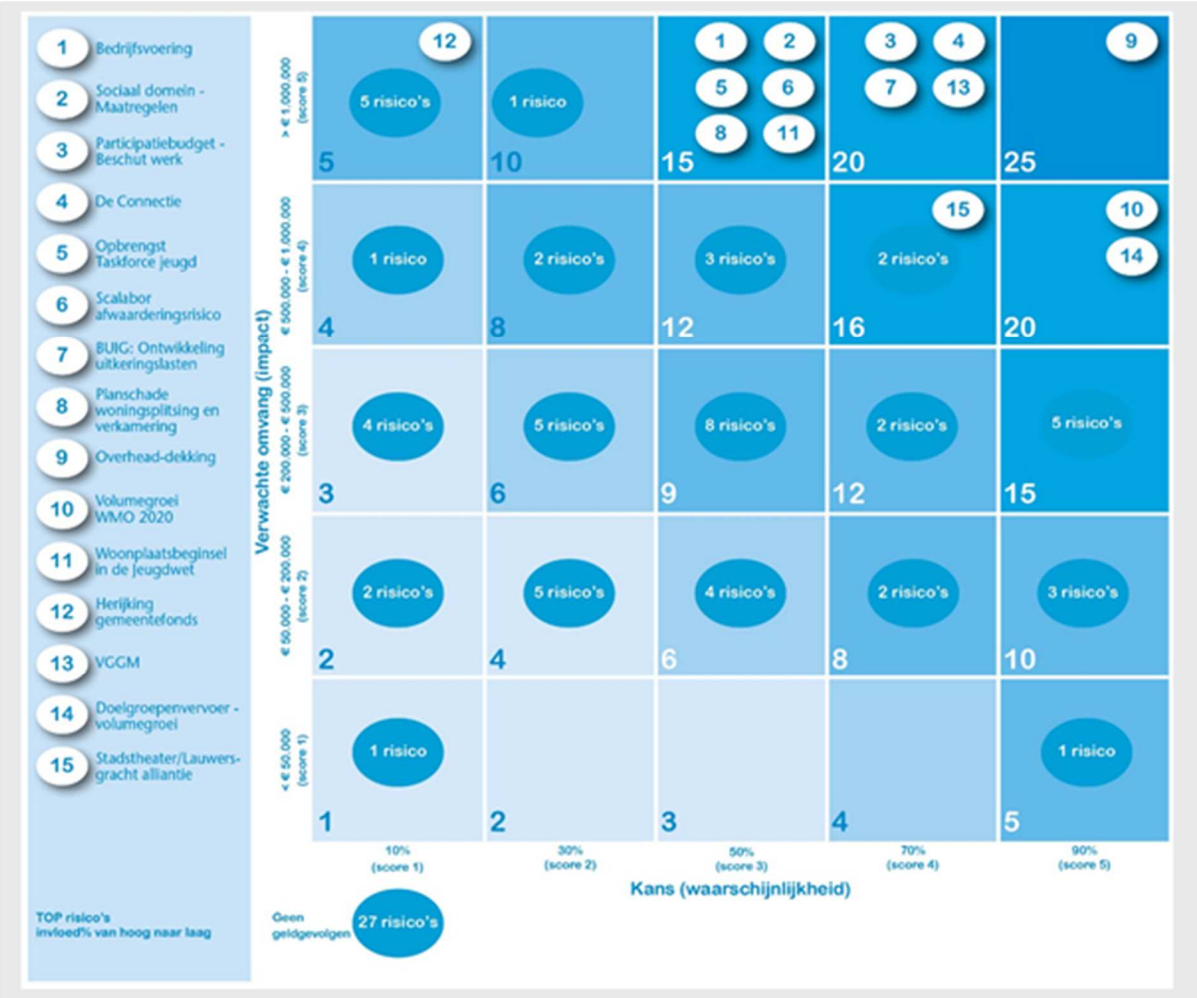
Vervolgens zijn ook de beheersmaatregelen bij de risico's geactualiseerd en is het financieel effect van de beheersmaatregelen meegenomen in de netto kwantificering van de risico's.
Ook bij het kwantificeren van de project specifieke risico’s is gebruik gemaakt van soortgelijke statistische berekeningen.

Een belangrijke kanttekening bij de risico’s die nu geïnventariseerd zijn, is dat de inschatting van de risico’s niet plaatsvindt in een statische, als het ware bevroren situatie. De actualiteit leidt weer tot nieuwe- en of gewijzigde risico’s. Om die reden wordt de vinger steeds aan de pols gehouden en wordt de raad zowel bij de MJPB als bij het Jaarverslag geïnformeerd over de ontwikkelingen in het gemeentelijk risicoprofiel.
Een belangrijke kanttekening door de recente ontwikkelingen rondom de coronacrisis is dat het risicoprofiel is opgesteld voor deze crisis uitbrak. Deze gebeurtenissen hebben naar alle waarschijnlijkheid ook gevolgen voor het gemeentelijk risicoprofiel. In de komende maanden zal dan ook worden nagegaan of en bij welke risico’s een andere risico inschatting gemaakt zal moeten worden. In de aanloop naar de MJPB 2021–2024 zal dit zichtbaar worden gemaakt. De mogelijke financiële gevolgen van deze ontwikkelingen zullen zonder twijfel doorwerken in de gemeentelijke uitgaven en inkomsten over 2020. Enkele risico’s, zoals opgenomen in het risicoprofiel, zullen zich naar verwachting hebben voorgedaan onder andere extra kosten crisisbeheersing, IT-kosten en kosten Buig.

Op dit moment is onzeker in welke mate het Rijk ook maatregelen zal treffen om de gemeenten in financiële zin te ondersteunen bij het opvangen van de gevolgen van de crisis.

In het risicoprofiel zijn 27 risico's zonder geldgevolg (risicoscore 0) opgenomen. Bij deze risico's, trends en ontwikkelingen is nog niet duidelijk of en in welke mate ze zich zouden kunnen voordoen, of bij deze risico's is de netto risicoscore na beheersmaatregel 0.

In onderstaande risicokaart zijn de risico's weergegeven. Hoe donkerder blauw de kleur, hoe hoger de prioriteit voor de aanpak van het risico.

Er wordt een onderverdeling gemaakt naar programma's en risicocategorie:

- externe risico's
- risico's fysieke pijler
- risico's pijler economie en werk
- overige gemeentelijke risico's
- risico's grondbedrijf
- risico's sociale pijler

Toelichting belangrijkste risico's:
Hieronder worden de belangrijkste 15 risico's met de hoogste invloedpercentages gepresenteerd en toegelicht. Het invloedpercentage van deze 15 risico's samen bedraagt rond de 65% van het totale risicoprofiel. Het invloedpercentage is een indicatie van de invloed van de risico's van hoog naar laag.

Risicogebeurtenis	Kans	Geld	Geld (Max)	Risico score	Invloed (%)	Gewijzigd t.o.v. MJPB 2020-2023
Externe risico's						
Herijking gemeentefonds						
Met ingang van 2022 wordt de herijking van het gemeentefonds geeffectueerd. Er worden aparte onderzoeken uitgevoerd op drie onderdelen. De klassieke taken, het sociaal domein en beschermd wonen. De verschillende onderdelen zullen verschillende herverdeeleffecten kennen, maar omdat alle gemeentefondsmiddelen vrij besteedbaar zijn, is met name het totaaleffect van belang. Volgens de laatste inzichten zal uit het onderzoek naar de verdeling van beschermd wonen een negatief herverdeeleffect volgen, maar uit de twee andere onderzoeken gezamenlijk een groter positief herverdeeleffect. In het weerstandsvermogen houden we rekening met een maximaal herverdeeleffect van ruim 2% á € 10 miljoen. De kans dat dit optreedt, wordt met 10% echter klein geacht.						
	1	5	€ 10.000.000	5	2,8%	Gewijzigd (-)
Risico's fysieke pijler						
Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering						
Het college heeft een voorbereidingsbesluit genomen voor het Spijkerkwartier. Het onderhavige voorbereidingsbesluit loopt vooruit op het facetbestemmingsplan. Dit facetbestemmingsplan zal de in het huidige bestemmingsplan geldende bouw- en gebruiksmogelijkheden van eigenaren beperken. Dit kan na het onherroepelijk worden van het bestemmingsplan leiden tot planschadeclaims van eigenaren en andere rechthebbenden.						
	3	5	€ 2.700.000	15	3,7%	Nieuw
Stadstheater/Lauwersgracht alliantie						
Mogelijk extra kosten onderhoud om de Schouwburg langer in de lucht te houden zolang nog niet is gebouwd. en/of eventuele financiële gevolgen in exploitatie indien voorstellingen door slechte staat van onderhoud gebouw geannuleerd moeten worden.						
	4	4	€ 1.000.000	16	1,9%	Gewijzigd (+)
Risico's pijler economie en werk						
Participatiebudget - Beschut werk						
In de afgelopen jaren heeft het Rijk de gemeenten verplicht om een faciliteit beschut werk aan te bieden. Arnhem voert deze wet uit, echter er is voor gekozen om hier niet actief op in te zetten (we hebben een alternatief: activerend werk). Het risico is dat Arnhem meer toekenningen beschut werk ontvangt en/of dat de keuze wordt gemaakt om actief in te zetten op beschut werk. Hiervoor is momenteel geen ruimte binnen het participatiebudget. Volledig meebewegen met de theoretische taakstelling van het Rijk betekent: 2019: € 1,77 miljoen tot € 3,23 miljoen (jaarlijks oplopend naar 15 tot 20 miljoen in 2048)						
	4	5	€ 3.230.000	20	6,2%	Gewijzigd (+)

Scalabor Afwaarderingsrisico

Het risico bestaat dat de gemeente de deelneming Scalabor als gevolg van een toekomstig negatief resultaat zal moeten afwaarderen. Mogelijke oorzaken:
• onvoldoende verandervermogen binnen het werkbedrijf leidt tot onvoldoende resultaten op het punt van arbeidsontwikkeling, doorstroming naar werk en financiële resultaten;
• onvoldoende benutting SW-werkplekken en onvoldoende rendabel maken van een SW-werkplek;
• onvoldoende inkoop P-wet trajecten (inwoners met een bijstandsuitkering) door gemeenten. Het bedrijfsplan Scalabor biedt arbeidsontwikkeldiensten aan voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet;
• onvoldoende aanbod van werk, oorzaken: 1. gemeente koopt groen en schoonmaak liever elders in, 2. mogelijke beperkingen in het aanbestedingsrecht;
• overige gemeenten zouden ervoor kunnen kiezen om na 5 jaar geteld vanaf de start in 2018 geen nieuwe DVO af te sluiten met Scalabor. Ook op dit onderdeel zal de gemeente de feitelijke ontwikkelingen volgen.

3	5	€ 3.500.000	15	4,8%	Ongewijzigd

BUIG: Ontwikkeling uitkeringslasten

Arnhem heeft zich tot doel gesteld: het volgen van de landelijke trend op uitkeringslasten en daarboven op het realiseren van een uitstroom van 500 bijstandsgerechtigden. De ambitie is ambitieus. Door passend beleid te maken op deze doelgroep, heeft Arnhem invloed op de ontwikkeling van de uitkeringslasten. In de prognose van de uitkeringslasten in het jaar 2023 wordt rekening gehouden met een maximaal tekort van 6%. Over de afgelopen jaren heeft Arnhem de landelijke lijn wat betreft bijstandsontwikkeling niet weten te halen. Risico: Beleid heeft onvoldoende effect op de doelgroep waardoor de uitkeringslasten van Arnhem achter blijven ten opzichte van de landelijke trend en de ambitie om een extra uitstroom van 500 bijstandsgerechtigden te realiseren. Het maximale risico dat Arnhem op BUIG loopt is, middels de vangnetregeling, gemaximaliseerd tot 10% van het BUIG budget. In de begroting wordt al rekening gehouden met een deel van dit maximale risico. Het verchil tussen het in de begroting opgenomen tekort en het maximale eigen risico bedraagt op basis van het voorlopig budget 2020 circa € 2,3 mln.
Dit risico heeft een directe relatie met risico BUIG Budgetbijstelling door het Rijk (bij budgetbijstellingen muteert ook het maximaal eigen risico op BUIG).

4	5	€ 2.300.000	20	4,4%	Ongewijzigd

Overige gemeentelijke risico's

Bedrijfsvoering

Voor het opvangen van resultaten in de Bedrijfsvoering is de BR Bedrijfsvoering ingericht. Met deze BR moeten resultaten op De Connectie, frictiekosten als gevolg van afbouw formatie overheadafdelingen en andere incidentele afwijkingen op personeel worden opgevangen. Het risico bestaat dat de BR op termijn niet voldoende is c.q. wordt gevoed vanuit te verwachten voordelen van De Connectie.

3	5	€ 5.000.000	15	10,4%	Ongewijzigd

De Connectie

De begroting van de BVO De Connectie kent een aantal onzekerheden dat een risico vormt:
• overige risico's die samenhangen met de Connectie. (maximaal financieel gevolg € 2.300.000,-)
• BTW: Het risico op kostprijsverhogende BTW als gevolg van de verzelfstandiging van De Connectie. (maximaal financieel gevolg €170.000)
• frictie: risico op frictiekosten als gevolg van: boventalligheid; wegvallen dienstverlening aan De Connectie; afbouw formatie door harmonisering. (ongekwantificeerd)
• desintegratie Huisvesting: risico als gevolg van leegstaande panden doordat De Connectie een andere vestigingsplaats kiest. (ongekwantificeerd)
• outputfinanciering: risico dat de invoering van outputfinanciering een hogere bijdrage voor Arnhem tot gevolg heeft. (ongekwantificeerd)

4	5	€ 2.500.000	20	5,8%	Ongewijzigd

Overhead-dekking

Minder overhead-dekking als gevolg van marktconforme tarieven voor verzelfstandigde onderdelen en derden.

5	5	€ 1.100.000	25	3,5%	Gewijzigd (+)

VGGM

De begroting van VGGM 2021 kent een aantal onzekerheden, voor crisisbeheersing en brandweer gaat het onder meer om:
• Project repressieve beroepsorganisatie Arnhem en Ede-Centrum
Om de kwaliteit van de brandweerzorg volgens het dekkingsplan te garanderen is een belangrijk aandachtspunt het continueren van de paraatheid voor de uitrukpost Ede-Centrum. Om deze paraatheid te continueren wordt geadviseerd om op korte termijn over te gaan tot een 24 uurs bezetting. Besluitvorming om te komen tot een 24 uurs bezetting is nog niet genomen. Mogelijke zijn er financiële consequenties voor de gemeente Arnhem (financieel maximum gevolg € 450.000).
• Paraatheid brandweer in relatie tot beschikbaarheid vrijwilligers
De paraatheid van de brandweer staat onder druk als gevolg van afnemende beschikbaarheid vrijwilligers en gevolgen invoering WNRA. Mogelijke zijn er financiële consequenties (financieel maximum gevolg € 600.000).

4	5	€ 1.050.000	20	2,0%	Nieuw

Risico's grondexploitatie

Grondexploitatie

Totaal benodigde weerstandscapaciteit grondexploitatie:

Conjuncturele (marktrisico) en projectspecifieke risico's grondexploitatie	€ 9.810.000	
Strategisch bezit (mva)	€ 1.480.000	
Anterieure overeenkomsten	€ 130.000	
Totaal	€ 11.420.000	Gewijzigd (+)

Risico's sociale pijler

Sociaal domein - Maatregelen

Er zijn maatregelen vastgesteld om de oplopende zorgkosten te beperken en waar mogelijk terug te dringen. Deze maatregelen gaan als vanzelfsprekend gepaard met een bepaalde mate van onzekerheid. Daarbij is de implementatiedatum vertraagd van 1 januari naar 1 februari, dit heeft effect op de realisatie van de taakstelling.

3	5	€ 4.900.000	15	6,8%	Gewijzigd (+)

Opbrengst Taskforce jeugd

Ondanks de maatregelen die in 2018 genomen zijn, stijgen de kosten van de jeugdzorg meer dan we hadden voorzien. Om deze reden is een taskforce opgericht die de opdracht heeft om aanvullende maatregelen te formuleren ter hoogte van 5 miljoen. Er is echter een risico dat dit bedrag niet wordt gehaald. Dit komt doordat er bestuurlijk nog geen besluitvorming is over de maatregelen en de maatregelen nog niet volledig zijn uitgewerkt, o.a. wat betreft financiële effecten. Daarnaast weten we niet of de effecten van de maatregelen worden gerealiseerd.

3	5	€ 4.000.000	15	5,5%	Nieuw

Volumegroei WMO 2020

Alhoewel we beter in staat zijn de volume ontwikkeling te monitoren en te prognosticeren, gaan prognoses altijd gepaard met een bepaalde onzekerheid. Derhalve is in de begroting is een deel van de volumestijging zorg gecompenseerd, deels is dit gelet op de onzekerheid als risico verdisconteerd in het weerstandsvermogen.

5	4	€ 1.000.000	20	3,3%	Gewijzigd (-)

Woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet

Het Rijk bereidt een aanpassing van het huidige woonplaatsbeginsel in de Jeugdwet voor per 1 januari 2021. Het woonplaatsbeginsel bepaalt welke gemeente inhoudelijk en financieel verantwoordelijk is voor de jeugdzorg van een jeugdige. Uitgangspunt in de nieuwe definitie van het woonplaatsbeginsel wordt de gemeente waar de jeugdige zijn woonadres heeft volgens de Basisregistratie Personen (de BRP). Dit vervangt het huidige woonplaatsbeginsel, waarbij verblijfsregistratie van het (ouderlijk) gezag incl. voogdij bepalend is voor de verantwoordelijke gemeente.
De nieuwe definitie wordt van toepassing op jeugdhulp zonder verblijf. Bij jeugdhulp met verblijf wordt het uitgangspunt dat als woonplaats geldt de gemeente waar de jeugdige onmiddellijk voorafgaande aan zijn verblijf zijn woonadres in de zin van de Wet basisregistratie personen had. De gemeente waar de jeugdige vandaan komt, blijft daardoor verantwoordelijk voor de jeugdige en voor de kosten van de jeugdhulp voor deze jeugdige.
Deze aanpassing heeft een omvangrijke eenmalige (administratieve) overdracht van jeugdige cliënten tussen gemeenten tot gevolg, benevens financiële herverdeeleffecten, zowel qua verdeelmodel als qua zorglasten. In januari 2019 zijn eerste en voorlopige doorrekeningen van het CBS van de herverdeeleffecten van deze zorgbudgetten en -lasten voor gemeenten beschikbaar gekomen. Arnhem zou er op basis van deze eerste berekeningen per saldo (dus budgettaire en zorgeffecten tezamen genomen) afgerond € 1,7 miljoen op achteruit gaan.

3	5	€ 1.700.000	15	2,3%	Ongewijzigd

Doelgroepenvervoer - volumegroei

Er is sprake van een volumegroei binnen het doelgroepenvervoer. Analyses van dit gebruik laten vanaf de start van AVAN over de gehele linie een toename zien. Uit landelijke analyses volgt de verwachting dat deze toename zich vanaf 2020 door blijft zetten. Gelet op de resultaten in 2019 volgt AVAN deze landelijke ontwikkelingen.
Ter bepaling van de hoeveelheid wordt door de BVO DRAN als basis het gemiddelde genomen van de laatste 4 maanden van het voorgaande jaar. De ervaring leert dat dit gemiddelde een goede indicatie is voor de eerste 6 maanden van het nieuwe jaar. Vanaf de 7e maand van het nieuwe jaar wordt rekening gehouden met een verdere toename ten opzichte van het eerste half jaar van het gebruik van vervoer in het kader van Jeugdwet (+15%), Dagbesteding (+5%), Leerlingenvervoer (+5%) en Vraagafhankelijk vervoer (+10%). Ondanks de genomen beleidsmaatregelen wordt verwacht dat ook in Arnhem het volume blijft stijgen en daarom moet er rekening gehouden worden met een stijging van de vervoerskosten.

5	4	€ 800.000	20	2,0%	Nieuw

Aansluitend op de belangrijkste risico’s zijn de belangrijkste grote mutaties (effect op de benodigde weerstandscapaciteit vanaf € 1 miljoen) in het risicoprofiel als volgt
Vervallen risico's:

- Locatie K7' Arnhem Centraal

Het risico van het ontwikkelen van deze locatie is nu meegenomen bij de inventarisatie van de projectspecifieke risico's bij de grondexploitatie.

- Conflicterende functies Nieuwe Haven

Kosten voor de Nieuwe Haven zijn opgenomen in het beeld voor de perspectiefnota 2021-2024.
Nieuwe risico's:

- Planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering
- Opbrengst Taskforce jeugd

Gewijzigde risico's(-):

- Herijking gemeentefonds

Het risico verdeelmodel beschermd wonen is aangepast in herijking gemeentefonds en naar beneden bijgesteld.

- Organisatieontwikkeling W&I

Het risico is naar beneden bijgesteld gezien het aantal herschikkers op basis van het voorlopige plaatsingsplan beperkt blijft.
Gewijzigde risico's(+):

- Participatiebudget - Beschut werk

Kans van het risico is omhoog bijgesteld.

Op de ontwikkelingen die zich in het risicoprofiel van het grondbedrijf hebben voorgedaan wordt in het vervolg van deze paragraaf nog ingegaan.

Benodigde weerstandscapaciteit

Bovenstaand is een beeld opgenomen van de belangrijkste risico's en belangrijke ontwikkelingen daarin. In dit deel van de paragraaf is aangegeven hoe dit door werkt in de benodigde weerstandscapaciteit.
De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald door de omvang en impact van de risico's en is door het toepassen van het simulatiemodel van de mate waarin de verschillende risico's zich kunnen voordoen berekend. De totale omvang van de benodigde weerstandscapaciteit om de risico's op te kunnen vangen is € 37,7 miljoen. Dit is € 7,3 miljoen hoger dan bij de MJPB 2020-2023. Dit is het gevolg van het actualiseren van zowel het risicoprofiel voor de gemeentebrede risico's als de risico's voor de grondexploitatie.

Voor de risico's, die meegenomen zijn in de risicosimulatie en die niet door andere beheersmaatregelen konden worden afgedekt, is de benodigde weerstandscapaciteit berekend, hierbij is een zekerheidspercentage van 90% gehanteerd. Een zekerheidspercentage van 90% wil zeggen dat in 90% van alle schattingen in de simulatie van de benodigde weerstandscapaciteit voor het huidige risicoprofiel, de schattingen kleiner of gelijk zijn aan het bedrag van € 37,7 miljoen. 10% van de uitkomsten van de schattingen zijn groter dan dit bedrag.

In de volgende tabel is het totaal beeld van de benodigde weerstandscapaciteit opgenomen:

Benodigde weerstandscapaciteit	**JV2018/ Turap1-2019**	**MJPB 2020- 2023**	**Jaarverslag 2019**
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Gemeentebrede risico's	**28.833**	**25.550**	**26.266**
Conjuncturele (marktrisico) en projectspecifieke risico's grondexploitatie			9.810
Strategisch bezit (mva)			1.480
Anterieure overeenkomsten			130
Risico's grondexploitatie	**4.280**	**4.280**	**11.420**
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	**600**	**600**	
Benodigde weerstandscapaciteit	**33.713**	**30.430**	**37.686**

Gemeentebrede risico's

De benodigde weerstandscapaciteit om de gemeentebrede risico's op te kunnen vangen is € 0,7 miljoen hoger dan bij de vorige stand bij de MJPB 2020-2023. Dit is het gevolg van het actualiseren van het risicoprofiel.

Grondexploitatie risico's

De berekening van de benodigde weerstandscapaciteit in relatie tot de verplichte tussentijdse winstnemingen en de bestemmingsreserves voor de grondexploitaties worden onderstaand toegelicht.
Voor de bepaling van het weerstandsvermogen voor de grondexploitatierisico's is in de Financiële Jaarrapportage 2019 aangesloten bij de gewijzigde voorschriften van het Rijk, die anders waren dan bij de opstelling van de MJPB 2019-2022. Tot nu toe werden de risico's van de grondexploitatieprojecten, binnen bandbreedtes en gekwantificeerd op basis van algemene parameters, zoals uitloop in de planning, ontwikkeling van de grondopbrengsten en kostenontwikkelingen.

Nieuwe regelgeving rondom tussentijdse winstneming van de grondexploitaties is door de Commissie BBV is vastgelegd in de Notitie Grondbeleid 2019. Dit vraagt een andere opbouw en bepaling van het weerstandsvermogen. In het BBV van juli 2019 wordt een onderscheid gemaakt in de conjuncturele risico's (marktrisico's) en project specifieke risico's. Bij de bepaling van de tussentijdse winst wordt rekening gehouden met de projectspecifieke risico's die samenhangen met de nog te realiseren kosten en opbrengsten van de individuele grondexploitaties.
Aan de uitwerking daarvan is door de gemeente uitvoering gegeven ter voorbereiding op het jaarrekeningproces 2019. Hiervoor zijn alle projectspecifieke risico's per project en de marktrisico's in beeld gebracht en gekwantificeerd. Daarbij is gewerkt met een checklist van project- en marktrisico's op basis van de notitie van de

commissie BBV en het Handboek van de accountant. Op basis van deze checklist zijn alle grondexploitaties doorgelicht.

Het risicoprofiel/benodigde weerstandscapaciteit van het grondbedrijf in relatie tot de beschikbare weerstandscapaciteit geeft het volgende beeld:

Weerstandscapaciteit grondexploitatieprojecten	**JV 2019**		**JV 2018**
	Omvang risico grond-exploitatie	**Ten laste van weerstands vermogen**	
		90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
Conjuncturele (marktrisico)	5.430		
Projectspecifieke risico's	11.470		
Totaal grex en projecten	16.900	9.810	
Strategisch bezit (mva)	1.480	1.480	
Anterieure overeenkomsten	130	130	
Totaal	**18.510**	**11.420**	**4.880**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
BR Grondexploitatie		12.562	5.368
BR Strategische posities		1.500	1.500
BR Voorstudies		283	0
Totaal		**14.345**	**6.868**

De berekende omvang van alle risico's voor de grondexploitaties bedraagt € 18,5 miljoen. Een deel van deze risico's kunnen worden afgedekt doordat er voor de resterende looptijd van deze projecten rekening gehouden wordt met nog te verwachten winsten, dit zelfdragend vermogen risico's grondexploitatie bedraagt € 7,1 miljoen. Daardoor is het bedrag wat benodigd is als weerstandscapaciteit lager namelijk € 11,4 miljoen.
Maar deze benodigde weerstandscapaciteit om de grondexploitatie risico's op te kunnen vangen is € 6,5 miljoen hoger dan bij de vorige Financiële Jaarrapportage 2018. Dit komt dus door de nieuwe begrotingsvoorschriften.
Maar ook de totale beschikbare weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf wijkt af van 2018. Bij de vorige opmaak van de Financiële Jaarrapportage 2018 bedroeg de totale beschikbare weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf € 6,9 miljoen. Nu is dit € 14,3 miljoen. Dit is een toename van de beschikbare weerstandscapaciteit met € 7,5 miljoen.
Daarmee lijkt het erop dat er sprake is van een fors nadeel voor de gemeente. De gemeente moet immers een hoger bedrag aan weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf aanhouden en de gemeente opereert daarmee behoedzamer. Toch is dit niet het hele verhaal.
Aan de andere kant dwingt de nieuwe regelgeving gemeenten tussentijdse winsten te nemen en in die zin minder behoedzaam te opereren. In 2019 is er dan ook een positief resultaat van het grondbedrijf. Dit bestaat uit met name de verplichte winstnemingen vanwege nieuwe BBV-regelgeving.
In de nieuwe begrotingsvoorschriften is ook bepaald dat de tussentijdse winstnemingen aangewend kunnen worden om de noodzakelijke versterking van de risicobuffers te doen. Dat betekent dat enerzijds er sprake is van een verhoging van de gewenste weerstandscapaciteit van het grondbedrijf en de reserves moeten worden verhoogd. Maar aan de andere kant zijn de tussentijdse winstnemingen zo groot dat er per saldo een positief effect voor het jaarresultaat 2019 is.
Dat betekent dat per saldo een bedrag van € 3,6 miljoen conform dit beleid toevloeit naar de Algemene reserve. Met deze tussentijdse winstnemingen was in de MJPB 2019 geen rekening gehouden.

Voor een uitgebreidere omschrijving en verklaring van de risico's, de financiële positie, de ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit en scenario's van het grondbedrijf wordt verwezen naar de paragraaf Grondbeleid en de Financiële Jaarrapportage Projecten 2019.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Na de toelichting op de risico's en de specifieke ontwikkelingen voor de grondexploitaties volgt nu de toelichting op de ontwikkelingen in de algemene reserve als belangrijkste onderdeel van de beschikbare weerstandscapaciteit.

De weerstandscapaciteit bestaat uit middelen die kunnen worden ingezet voor het afdekken van negatieve financiële effecten als gevolg van de risico's die manifest zijn. De overige bestemmingsreserves, de stille reserves, de onbenutte belastingcapaciteit en vanaf 2013 de toekomstige winstpotentie Grondexploitatie worden niet meegenomen voor het bepalen van de beschikbare weerstandscapaciteit. De totale omvang van de beschikbare weerstandscapaciteit bij het Jaarverslag 2019 bedraagt € 44,2 miljoen.

Beschikbare weerstandscapaciteit	**JV 2019** 90%
Bedragen x € 1.000	
Beschikbare weerstandscapaciteit	
Stand Algemene reserve per 1-1	41.738
+ Toevoegingen	*23.049*
- Onttrekkingen	*-27.570*
Stand Algemene reserve per 31-12	37.217
- Resultaat 2019	-7.339
1. Stand Algemene reserve per 31-12 incl. resultaat	**29.878**
BR Grondexploitatie	12.562
BR Strategische posities	1.500
BR Voorstudies	283
2. Totaal weerstandscapaciteit Grondexploitatie	**14.345**
3. Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	**0**
Totaal	**44.223**

Algemene reserve

De stand van de algemene reserve is in 2019 afgenomen met € 11,9 miljoen.
De afname van de AR is tot stand gekomen door een veelheid aan mutaties van toevoegingen en onttrekkingen aan de AR. De totale afname is voornamelijk tot stand gekomen door:

- de uitname uit de Algemene reserve ter dekking van de tekorten binnen het zorgdomein;
- een voordeel op de uitkering uit het Gemeentefonds;
- een vrijval vanuit de grondexploitatie aan de Algemene reserve;
- de meerjarige doorwerking van besluitvorming uit vorige begrotingsjaren.

Grondexploitatie

De beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit voor het Grondbedrijf wordt toegelicht bij het hoofdstuk benodigde weerstandscapaciteit.

Post onvoorzien en strikt onvermijdbaar

Op de post onvoorzien en strikt onvermijdbaar is in 2019 geen beroep gedaan. De post onvoorzien € 272.000 en strikt onvermijdbaar € 767.000 zijn toegevoegd aan de Algemene reserve, en wordt meegerekend als beschikbare weerstandscapaciteit.

Totaalbeeld ontwikkeling weerstandsfactor

Het totaalbeeld van benodigde versus beschikbare weerstandscapaciteit laat het volgende beeld zien:

Benodigd versus beschikbare weerstandscapaciteit	JV 2018/ Turap1-2019	MJPB 2020-2023	JV 2019
	90%	90%	90%
Bedragen x € 1.000			
Benodigde weerstandscapaciteit			
Gemeentebrede risico's	28.833	25.550	26.266
Risico's grondexploitatie	4.280	4.280	11.420
Grote projecten niet zijnde grondexploitatie	600	600	0
Totaal	**33.713**	**30.430**	**37.686**
Beschikbare weerstandscapaciteit			
Algemene reserve	23.835	22.767	29.878
Weerstandscapaciteit Grondbedrijf	6.868	6.868	14.345
Onvoorzien en strikt onvermijdbaar	1.039	1.039	0
Totaal	**31.742**	**30.674**	**44.223**
Benodigd versus beschikbaar ruimte irt aanzuivering	**-1.971**	**244**	**6.537**
Verschil (> factor 1,4)	**-15.456**	**-11.928**	**-8.537**
Weerstandsfactor	**0,9**	**1,0**	**1,2**

De weerstandsfactor bij dit Jaarverslag is ten opzichte van de MJPB bij een zekerheidspercentage van 90% gestegen van 1,0 naar 1,2. De gemeente beschikt over voldoende weerstandsvermogen, de weerstandsfactor blijft binnen de gehanteerde bandbreedte van tussen de 1,0 en 1,4.
Eerder in deze paragraaf is toegelicht dat de weerstandsfactor ten opzichte van de inschatting bij het vaststellen van de begroting nog op 1,6 lag.

De ontwikkeling van de weerstandsfactor laat zich lastig meerjarig voorspellen. De risico's kunnen niet op voorhand over de komende jaren als stabiel worden ingeschat en nieuwe ontwikkelingen in de financiële positie zijn van invloed op het weerstandsvermogen. Een belangrijke kanttekening hierbij door de recente ontwikkelingen rondom de coronacrisis is dat het risicoprofiel is opgesteld voor deze crisis uitbrak.
Bij de voorbereiding van de Perspectiefnota zou worden aangesloten bij hetzelfde risicoprofiel. De ontwikkelingen van de komende maanden zullen hopelijk meer duidelijkheid bieden hoe met de risico’s en beschikbare weerstandscapaciteit als onderdeel van de financiële positie van de gemeente als geheel bij de MJPB 2021-2024 omgegaan zal moeten worden.

Onderhoud kapitaalgoederen

De kapitaalgoederen bestaan uit wegen en civiele kunstwerken (bruggen, tunnels en viaducten), de openbare verlichting, de verkeersregelinstallaties en -voorzieningen, de riolering, het water en het groen in de stad alsmede gemeentelijk vastgoed. Met het onderhoud van deze kapitaalgoederen is een aanzienlijke deel van de begroting gemoeid. De kosten worden deels gedekt uit exploitatiebudgetten en deels uit investeringsbudgetten.

Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de zwembadinstallaties en de sportvelden niet langer onder de gemeente. Het sportbedrijf is daar als huurder/ gebruiker voor verantwoordelijk, daarom worden deze onderdelen nu niet meer onder de paragraaf kapitaalgoederen opgenomen.

Samenvattend beeld

De paragraaf geeft inzage in ambitieniveau van het onderhoud, geplande inzet en een toelichting op eventuele afwijking.

Het volgende beeld is waar te nemen:

- De besteding van exploitatiebudgetten was in 2019 redelijk in lijn met de begroting. De geplande investeringen zijn op onderdelen achtergebleven bij de begroting. Bij de producten waar dat aan de orde is, wordt dit hieronder nader toegelicht;
- Bij het uitvoeren van groot onderhoud is er steeds meer aandacht voor duurzaamheid en circulair inkopen;
- Met gerichte en integrale programmering van het groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte worden de beschikbare middelen zo goed, duurzaam en efficiënt mogelijk ingezet;
- Door het organiseren van ontwerpateliers bij nieuwe ontwikkelingen, waarbij beheerders meedenken over de te realiseren inrichting, komt er op een zo vroeg mogelijk moment zicht op de kosten van het beheer en onderhoud van de (ver)nieuw(d)e openbare ruimte (beheerbewust ontwerpen).

Overzicht basisniveaus onderhoudsobjecten

	centrum	*winkel centra*	*wijken*	*bedrijfs terreinen*	*bossen/ parken*	*hoofdinfra*	*fietspaden*
groen	A	A	B/C	B/C	B		
speelvoorzieningen	B	B	B	B	B		
recreatievoorzieningen	A	A	B	B	B		
verhardingen	A	A	C/D *	B	B	B	A/B
verkeersvoorzieningen	B	B	B	B	B	B	B
kunstwerken	B	B	B	B	B	B	B
beeldende kunst	B	B	B	B	B	B	B
zwerfvuil en onkruid	A	A	C	C	B	C	C
overige stadsreiniging	A	A	C	C	B	C	C
openbare verlichting	B	B	B	B	B	B	B
riolering	B	B	B	B	B	B	B
water	B	B	B	B	B		

** voor asfaltwegen in de wijken streven we naar het voorkomen van kapitaalvernietiging, voor elementenverharding (zoals klinkers en tegels) hanteren we niveau C en voor parkeervakken vinden we niveau D acceptabel.*

In het bovenstaande overzicht zijn de in Arnhem gehanteerde basisniveaus (CROW) voor de diverse onderhoudsobjecten op hoofdlijnen weergegeven. Meer gedetailleerd wordt daarop ingegaan bij de diverse objecten van onderhoud.

Mogelijke consequenties wijksturing

Voor alle onderdelen van de openbare ruimte, die in deze paragraaf worden beschreven, geldt dat met de invoering van wijksturing vanaf 1 januari 2017 per wijk met de inwoners afspraken kunnen worden gemaakt over

de besteding van de 'wijk gerelateerde budgetten openbare ruimte'. Hierdoor kunnen de onderhoudsniveaus in de wijken gaan afwijken van de niveaus die in bovenstaande tabel zijn aangegeven; niveaus die tot 1 januari 2017 voor de gehele stad golden.

Wegen

Actuele kaders

- Beleidsnota Wegenonderhoud (raadsbesluit 2008);
- Besluitvorming bezuinigingen (raadsbesluiten 2012, 2013).
- Beheerplan wegen 2017-18

Ambitie

De huidige ambities liggen na verschillende bezuinigingen op het volgende niveau:

- niveau A voor fietspaden;
- niveau B voor hoofdwegen en busbanen (hoofdwegen en (hoofdnetwerk) fietspaden zijn gedefinieerd in de structuurvisie 2020, doorkijk 2040);
- niveau C voor wijkwegen, met parkeervakken op niveau D.

Planning

Het beheerplan, dat wordt opgesteld op basis van jaarlijkse weginspecties, is qua planning bepalend voor het groot onderhoud. Waar mogelijk wordt – met name voor wijkwegen – samenloop gecreëerd met ander groot onderhoud en de uitvoering van het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP). Het onderhoud van wijkwegen gebeurt in samenspraak met de teams leefomgeving. Kansen voor het beperken van wateroverlast worden waar (financieel) mogelijk meegenomen in het groot onderhoud.

Uitvoering van de herinrichting van de Apeldoornseweg was gepland voor 2019/2020.

Resultaat 2019

Bij het vaststellen van de begroting was al aangegeven dat voor het onderhoud van de wegen extra middelen nodig zijn om oplopende kosten in de toekomst te voorkomen. Hier is in de MJPB 2019-2022 deels in voorzien. Dit betekent dat het wegenonderhoud is geprogrammeerd binnen het huidige financiële kader met daarbij het streven naar het zoveel mogelijk beperken van kapitaalvernietiging.
Op een groot aantal plaatsen in de stad is onderhoud uitgevoerd aan hoofdwegen, wijkwegen en fietspaden. De herinrichting van de Apeldoornseweg is in 2019 afgerond.

Openbare Verlichting

Actuele kaders

Nota uitrol Led-verlichting (2015) - Alle openbare verlichting zal in LED-verlichting worden uitgevoerd (nieuwe aanleg en groot onderhoud).

Ambitie

Met het oog op de sociale veiligheid en verkeersveiligheid voldoet de openbare verlichting in het algemeen aan de verlichtingsklassen van de Nederlandse Stichting Voor Verlichtingskunde (NSVV), volgens ROVL 2011. Deze klassen zijn afgeleid van de Europese norm EN13.201. Voor de kwaliteit van de verlichting in woonwijken gaat het om de laagste verlichtingsklassen van de NSVV, die overeenkomen met het Politiekeurmerk Veilig Wonen);
Uit duurzaamheidsoverwegingen wordt bij vervanging of nieuwe aanleg voor LED-verlichting gekozen. Met behulp van LED-verlichtingsarmaturen wordt gestreefd naar een reductie van 50 % op de energiekosten. Hiermee wordt bijgedragen aan de ambities van de veranderopgave Klimaat en Energie.

Planning

De planning voor de vervanging van de masten, armaturen en kabels is afgestemd op de aangegeven uitgangspositie en wordt zo mogelijk afgestemd in samenloop met overige werkzaamheden groot onderhoud in de openbare ruimte.
De financiering vindt plaats vanuit investeringsbudgetten; De vervanging van armaturen en masten in de binnenstad wordt gerealiseerd in de periode 2018 t/m 2020. In de planning wordt nadrukkelijk afgestemd met de ambities voor de binnenstad (veranderopgave Vitale economie Arnhem Nijmegen, onderdeel Dynamische centrumstad aan de rivier).

Resultaat 2019
Op een groot aantal plaatsen in de stad zijn masten en/of armaturen vernieuwd en soms ook kabels vervangen. De investeringen in 2019 zijn echter lager uitgevallen dan in de investeringsplanning was voorzien. Dit is het gevolg van het feit dat veel projecten wel in 2019 zijn gestart maar nog niet zijn afgerond.

In het zuidelijke deel van het centrum is de verlichting ondertussen vernieuwd. De rest van het centrumgebied volgt in 2020.

De plaatsing van dynamische verlichting aan de Huissensedijk wordt voorbereid.

Verkeersinstallaties

Actuele kaders
- Licht op groen'/ over de exploitatie (raadsbesluit 2004);
- 'Het Groen Goed Verdeeld' (collegebesluit 2006).
- Beheerplan Verkeers Regel Installaties 2019 (VRI)

Ambitie
- Doelmatige inzet en beheer van verkeersregelinstallaties (VRI) en andere verkeersmanagementinstallaties zoals het parkeerverwijssysteem en het DBSA.
- Een goede technische staat en functionaliteit, vooral gericht op het handhaven van de verkeersveiligheid.
- Bijdrage aan leefbaarheid en bereikbaarheid, met een nadruk op het bevorderen van het gebruik van de fiets en het openbaar vervoer.

Planning
De vervanging van de verkeersregelinstallaties wordt gedaan vanuit het investeringsbudget.
Hierbij worden vaste termijnen gehanteerd:
- verkeersregelautomaat en LED-lantaarns: elke 15 jaar;
- masten en kabels: elke 30 jaar;
- bij reguliere vervangingen worden vanaf 2018 altijd verkeersregelautomaten geplaatst die via de landelijke standaard kunnen communiceren met voertuigen en smartphones. Hierbij worden geen gegevens over de voertuigen opgeslagen.

Resultaat 2019
Het onderhoud en de vervanging van verkeersregelinstallaties is in 2019 conform planning uitgevoerd. Ontwikkelingen in de techniek en nieuwe toetreders in de markt maken dat toekomstige investeringen mogelijk lager zullen uitvallen dan tot nu toe werd voorzien.

Civieltechnische kunstwerken

Actuele kaders
De te realiseren ambitieniveaus zijn opgenomen in dit jaarverslag, deze zijn uitgewerkt in:
- Beheerplan civieltechnische kunstwerken 2018-2019;
- Beheerplan beeldende kunstwerken 2017-2021.

Ambitie
Ambitie is de civieltechnische kunstwerken op basisniveau (kwaliteitsniveau B) te brengen en te houden. Er zijn op dit moment 1456 civieltechnische kunstwerken (bijv. trappartijen, bruggen, tunnels en viaducten) en bij stadsuitbreiding neemt dit aantal verder toe

Planning
Begin 2018 is een nieuw beheerplan, leidend voor het onderhoud in de komende jaren, in werking getreden. Op basis van bestaande inspecties stond voor 2019 in ieder geval vervangen van de tegels in de tunnels op het Airborneplein, groot onderhoud viaduct Lange Akkers, GO viaduct Wagnerlaan en vervangen voegovergangen viaduct Eldenseweg (afhankelijk detailinspecties) op de planning.
In 2019 zou een nieuwe technische inspectie worden uitgevoerd, op basis hiervan zou een nieuw beheerplan worden opgesteld.

Resultaat 2019
Het geplande onderhoud op het Airborneplein en viaduct Wagnerlaan is uitgevoerd.
De voor 2019 geplande technische inspectie is doorgeschoven naar 2020.

In 2019 is minder geïnvesteerd binnen het product kunstwerken dan voorzien in de meerjareninvesteringsplanning. Dit is onder andere veroorzaakt door:

- vertraging project "Doorlaatwerk" (viaduct Eldenseweg) als gevolg van een juridische kwestie rond de aanbesteding;
- uitstel viaduct "De Slang" (Lange Akkers) in verband met samenloop wegenaanpak in 2020.

In 2019 is het meerjarig investeringsbudget voor het groot onderhoud van civiele kunstwerken voor de periode 2019-2029 tegen het licht gehouden. De conclusie is dat het beschikbare budget voldoende is om op basis van de huidige ramingen het groot onderhoud civiele kunstwerken te kunnen uitvoeren.

Riolering

Actuele kaders

Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP5) 2014-2018 is in 2019 verlengd en aanpak wateroverlast Arnhem-Noord (raadsbesluit 2015).

Ambitie

Uitgangspunt voor het GRP5 was uitvoering van wettelijk verplichte taken en een herstel- en vervangingsprogramma, waarmee de risico's op bezwijkende riolen minimaal zijn. Alleen riolen met een levensduur van minder dan vijf jaar worden vervangen. Riolen met een levensduur minder dan 10 jaar worden alleen vervangen als ze in een projectgebied liggen.

In het GRP5 waren geen middelen opgenomen voor de aanpak van bekende plekken met wateroverlast; Met de MJPB 2019-2022 is besloten het GRP5, dat een looptijd kende tot en met 2018, te verlengen tot de invoering van de omgevingswet (nu voorzien in 2021). Binnen het in de begroting beschikbare budget, zijn middelen gereserveerd voor het optimaal mee koppelen van klimaatadaptatie. Deze ruimte is ontstaan doordat de komende periode tijdelijk minder riolen aan vervanging toe zijn dan de afgelopen periode.
Naar aanleiding van de wateroverlast in de zomer van 2014 is de aanpak wateroverlast Arnhem-Noord opgesteld en door de raad vastgesteld (2015). De aanpak is nadrukkelijk een gedeelde verantwoordelijkheid van de overheid (gemeente en waterschap) en de particulieren (bewoners, bedrijven, instellingen). Daarbij geldt als uitgangspunt dat de opgaven ten aanzien van wateroverlast in de openbare ruimte worden opgelost en niet in het rioolstelsel.

Planning

De gemiddelde theoretische technische levensduur van een rioolstreng is 60 jaar. Belangrijke bepalende factoren voor de levensduur zijn de stabiliteit van de ondergrond, het gebruik van de buitenruimte boven het riool en het gebruik van het riool zelf. In de praktijk is de gemiddelde levensduur in Arnhem iets langer is dan 60 jaar. `De daadwerkelijke vervangingsnoodzaak wordt vastgesteld op basis van inspectieresultaten.
In de komende planperiode worden alleen die riolen vervangen die op technische gronden ook echt vervangen moeten worden.

Resultaat 2019

In 2019 zijn weer diverse rioolvervangingen en/of reparaties gerealiseerd en zijn inspecties uitgevoerd om de staat van het riool te onderzoeken. Een aantal langlopende projecten zoals in de wijk Geitenkamp, Spijkerbuurt en herstel van het Moerriool zijn voortgezet.
De noodzakelijke rioolvervanging in de wijk Sterrenberg is voorbereid. Hierbij is ook gekeken naar kansen om in samenloop hiermee al een voorschot de nemen op de toekomstige energietransitie. Dit zal in 2020 verder worden uitgewerkt.
Bij rioleringsprojecten wordt altijd gekeken welke kansen er liggen op het gebied van klimaatadaptatie.

Water

Actuele kaders

- Aanpak Wateroverlast Arnhem-Noord (2015);
- Waterplan (gezamenlijk plan van gemeente en beide waterschappen);
- Fonteinenvisie;
- Gemeentelijke Rioleringsplan 2014-2018 (2015 en in 2019 verlengd);
- Waterbeheerplannen van beide Waterschappen;

Ambitie
Het beleidsveld 'Water' omvat onder meer beheer en onderhoud van afkoppelvoorzieningen (deze voorzieningen zorgen er voor dat regenwater niet in het riool terecht komt maar in de bodem zakt), ecozones, moerassen, sloten, paddenpoelen én oppervlaktewater(bodems) zoals de Immerlooplas, Nieuwehaven, Defensiehaven, haven van Coers, Rijnkade, Nieuwe kade en de dijkdoorbraakkolken. Ook het onderhoud aan civieltechnische watergerelateerde werken, zoals beekriolen, duikers, beschoeiingen en fonteinen hoort in deze categorie. De ambitie is:

- het watersysteem op orde brengen en houden;
- met de (water)partners de watergerelateerde opgaven oplossen door zoveel mogelijk voor ruimtelijke oplossingen te kiezen waarbij het water tegelijk een rol kan spelen in het vergroenen en verkoelen van de stad.

Planning
Tot 2020 worden systematisch alle duikers & beekriolen geïnspecteerd die onder de spoor-, snel- en hoofdwegen liggen. Door reiniging en inspectie van de duikers en beekriolen kan de fysieke conditie (het schadebeeld) worden beoordeeld en de onderhoudsbehoefte in beeld worden gebracht. Op basis daarvan worden ook in deze planperiode de beheersmaatregelen uitgezet.

Het baggeren van de Defensiehaven is noodzakelijk en zal in 2019 worden uitgevoerd. Hiervoor is in 2019 in deze MJPB € 500.000 opgenomen.

Resultaat 2019
Het in 2019 geplande baggeren van de Defensiehaven moest worden uitgesteld waardoor de uitgaven voor dit product achter gebleven zijn op de begroting. Door de landelijke PFAS-problematiek kon geen afzet voor de vrijkomende bagger worden gevonden waardoor de werkzaamheden geen doorgang konden vinden. Ondertussen is hier een oplossing voor gekomen en zullen de werkzaamheden in 2020 worden uitgevoerd.

Voor de AKU-fontein en herinrichting van het Gele Rijdersplein was in 2019 een onttrekking uit de Bestemmingsreserve BuitenGewoonBeter (€ 500.000) voorzien. Door vertraging van dit project is de onttrekking uitgesteld.

Wijkgroen

Actuele kaders
Groenvisie 2018-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie
De Groenvisie bevat een visie op ontwikkeling, inrichting en beheer van al het grote groen in en om de stad en geeft kaders mee voor het groen in en om de stad Arnhem.
Wijkgroenbeheer is gericht op instandhouding van de gewenste streefbeelden en de gebruiksfunctie van een groengebied. Op de ene plaats leidt dit tot natuurlijk groen en op een andere tot meer cultuurlijk groen. De ambitie is als volgt:

- onderhoudsambitie wijkgroen: technisch beheer (snoeien e.d.) op B niveau en onkruidbeheersing op C-niveau;
- onderhoudsambitie groen in de binnenstad en winkelcentra: A-niveau.

Planning
- Dagelijks onderhoud wordt uitgevoerd op het vastgestelde onderhoudsniveau;
- Vervangingen: er staan enkele kleinschalige vervangingen in verschillende wijken op de planning. Waar mogelijk worden deze integraal opgepakt met andere projecten. Vervangingen worden in overleg met de teams Leefomgeving uitgevoerd;
- Een van de groenrenovatie projecten is het opknappen van het Jubileumpark in 2019.
- Invasieve exoten; doelstelling is om deze zeer terug te dringen, en waar dit niet mogelijk is de uitbreiding te stoppen. Op basis van het bestrijdingsplan wordt in 2019 gestart met structurele bestrijding.

Resultaat 2019
De aanpak van de invasieve exoten ligt op schema. Afgelopen jaar zijn verschillende methoden getest. In dit voorjaar zal blijken hoe effectief de maatregelen zijn geweest. Het opknappen van het Jubileumpark is nu in uitvoering.
In samenspraak met de teams leefomgeving zijn verschillende kleinschalige groenprojecten opgepakt.

Speelvoorzieningen

Actuele kaders

- Nota Ruimte voor de Jeugd (Spelennota) 2010-2020 (raadsbesluit 2009);
- Initiatiefvoorstel Groene Speelplaatsen (raadsbesluit 2013).
- Speelvoorzieningen in de (semi-) openbare ruimte moeten voldoen aan de normen van het Warenwetbesluit Attractie- en Speeltoestellen (WAS).

Ambitie

De ambitie die binnen de huidige kaders nagestreefd worden, is:

- behoud van de 10% (groene) veilige gebruiksruimte;
- waar mogelijk grote natuurlijke speel- en ontmoetingsruimtes voor alle leeftijden in de wijken;
- de onderhoudsambitie voor speelvoorzieningen is niveau B.

Planning

- Versleten speeltoestellen en speeltoestellen die niet meer veilig bespeelbaar zijn worden verwijderd.
- Vervangen of plaatsen van speeltoestellen wordt afgestemd met de teams Leefomgeving.
- Dagelijks onderhoud en inspectie worden uitgevoerd op vastgesteld onderhoudsniveau.

Resultaat 2019

Het onderhoud is conform planning uitgevoerd.

Bomen

Actuele kaders

Groenvisie 2018-2035 (raadsbesluit 2018).

Ambitie

De beheer- en onderhoudsmaatregelen zijn gericht op duurzame instandhouding van het bomenbestand en de bomenstructuur. Hierbij is speciale aandacht voor waardevolle bomen. Bomen kunnen vitaal oud worden met voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte. Het ambitieniveau voor het onderhoud aan vrijstaande (straat)bomen is B.

De gemeente als boomeigenaar dient volgens het Burgerlijk Wetboek de algemene zorgvuldigheidsnormen in acht te nemen, de zorgplicht.

Planning

In de periode tot en met 2019 wordt de huidige staat van de bomenlanen geïnventariseerd. Hierin wordt het percentage uitgevallen bomen in beeld gebracht. Daarmee wordt in beeld gebracht welke bomenlanen op termijn aan vervanging toe zijn.
Dagelijks onderhoud van de vrijstaande bomen wordt op het vastgestelde onderhoudsniveau uitgevoerd. De visuele boomcontrole en de daaruit voortvloeiende maatregelen worden uitgevoerd.

Resultaat 2019

De veiligheidsinspecties en de daaruit voortvloeiende werkzaamheden voor de bomen is in 2019 conform planning uitgevoerd.
Beleidsmatig heeft 2019 in het teken gestaan van het nieuwe bomenbeleid: in nauw overleg met de stad zijn voorstellen geformuleerd voor versterking van het Arnhemse bomenbestand. Het nieuwe bomenplan is begin 2020 aan de raad voorgelegd. In afwachting van het vaststellen van dit beleid is het vervangen van bomenlanen uitgesteld.

Parken en bossen

Actuele kaders

- Groenvisie 2018- 2035(raadsbesluit 2018);
- Gebiedsvisie Moscowa 2007-2030 (raadsbesluit 2007);
- Beheervisie Park Angerenstein 2006 - 2016 (2005);
- Beheervisie Park Klarenbeek, Braamberg en 't Hazegrietje 2007- 2017 (2007);
- Beheervisie Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem 2008-2018 (2008);
- Beheervisie Park Sacre Coeur 2008 - 2018 (2008);
- Beheervisie Park Presikhaaf 2010 - 2019 (2010);

- Beheervisie Polderlinten (dijken, oude lintwegen en zeegen) 2011-2020 (2012);
- Beheervisie Park Immerloo- De Wheme 2014 - 2023 (2013);
- Beheervisie Arnhem Veluwe 2015 - 2024 (2015).

Ambitie
- Ruimte voor recreatie, sport en samenleven én de instandhouding en verbetering van erfgoed en ecologische systemen. Concreet bij onder meer de instandhouding van de rijksmonumenten Moscowa, Sonsbeek, Zijpendaal en Gulden Bodem.
- Onderhoud is tenminste op B-kwaliteitsniveau.
- De wens is om :
    - invasieve exoten reuzenbalsemien en reuzenberenklauw in 2022 volledig verwijderd te hebben van de gemeentelijke terreinen, conform EU regelgeving;
    - Het areaal Japanse Duizendknoop onder controle te krijgen (er vindt geen verdere verspreiding meer plaats, het areaal wordt terug gedrongen).

Planning
- 2019-2021 extra bestrijding invasieve exoten.
- In 2019/ 2020/ 2021 uitvoering grootschalig onderhoud, aanvulling en verjonging van beplanting, de Barokkelaan in Zijpendaal en de boomgroepen/ clubs in Sonsbeek.
- 2019/ 2020 actualisering beheervisie Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem.
- 2019 Systematische beoordeling beheer Parken Klarenbeek, Sonsbeek oost en Park Westerveld.

Resultaat 2019
De aanpak van invasieve exoten ligt op schema.
Door het ingestelde moratorium op bomenkap in afwachting van het nieuwe bomenbeleid zijn de geplande dunningen die nodig waren voor het groot onderhoud niet worden uitgevoerd.
Met de actualisatie van de beheervisie voor Sonsbeek/ Zijpendaal en Gulden Bodem is in 2019 een start gemaakt.

Sportvelden
Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de sportvelden niet langer onder de gemeente.

Installaties zwembaden
Sinds de verzelfstandiging van het sportbedrijf valt het beheer en onderhoud van de installaties van de zwembaden niet langer onder de gemeente.

Inzamelvoorzieningen voor afval- en grondstoffen

Actuele kaders
- Afvalplan 2012-2020 (raadsbesluit 2012);
- Uitrol omgekeerd inzamelen (raadsbesluit juni 2015);
- Overeenkomst voor het Ondergronds Afval Transportsysteem bij Arnhem Centraal (OAT);
- Raadsbesluit invoering van Diftar (systeem met gedifferentieerde tarieven, waarbij de hoogte van de afvalstoffenheffing is gekoppeld aan de hoeveelheid aangeboden restafval) en aangenomen amendement 'Kaders voor uitwerking van diftar' (september 2017).

Ambitie
- In het Afvalplan is de ambitie opgenomen om in 2020 te komen tot meer hergebruik van het huishoudelijk afval. Arnhem heeft daarvoor de systeemkeuze van Omgekeerd Inzamelen gemaakt in 2015. Om een extra impuls aan afvalscheiding te geven is besloten om door middel van een heffingssysteem van gedifferentieerde tarieven, ook een prijsprikkel te gaan geven.
- Zorg voor een geborgde functionaliteit (geen storingen aan de voorzieningen).
- Te allen tijde een veilige situatie bij de inzamelvoorzieningen voor gebruikers en passanten.

Planning
- Bij invoering Diftar zullen de toegangscontrole-systemen opnieuw operationeel gemaakt moeten worden en is pasgebruik, na opheffing van de last, weer toegestaan.
- Jaarlijkse evaluatie of op basis van de controles of de onderhoudsovereenkomst nog voldoende actueel is of aangevuld moet worden.

- Noodzakelijke investeringen in het OAT zijn voorzien in de exploitatie, ook na 2019.
- De voorbereidingen om een Diftar-systeem in te voeren, worden voortgezet.

Resultaat 2019
De toegangscontrole-systemen zijn opnieuw operationeel gemaakt.

Er is in 2019 minder geïnvesteerd dan begroot omdat investeringen zijn uitgesteld. Dit omdat de invoeringsdatum van Diftar op 1 juli 2020 is vastgesteld. Het gaat hierbij om Diftar-investeringen zoals aanpassing van het Afval Breng Station en plaatsing van GFT-voorzieningen bij hoogbouw, Deze investeringen schuiven door naar 2020 en 2021.

Vastgoed

Actuele kaders
- Het uitvoeringsbeleid vastgoedbedrijf.
- Voor alle panden in permanent beheer zijn er 40-jarige onderhoudsplannen die jaarlijks worden geactualiseerd en opgenomen in de meerjarenprogrammabegroting.
- Bij het vastgoed gelden als deelportefeuilles onderwijsgebouwen (R4), culturele-, erfgoed- en sportvoorzieningen (R5), welzijnsvoorzieningen (R7), gemeentelijke huisvesting (R9), bijzonder vastgoed en vastgoed in de openbare ruimte (R2).

Ambitie
- De ambitie voor de technische staat van het vastgoed is een NEN2767-conditie score van 3 of beter. NEN 2767 is een methode voor het objectief en uniform meten van de fysieke kwaliteit van bouw- en installatiedelen van gebouwen en/of infrastructuur. De score loopt van 1 tot 6, daarbij is 1 zeer goed en 6 zeer slecht. Conditiescore 3 staat gelijk aan een redelijke conditie. Het door de gemeente aangekochte vastgoed voor stedelijke ontwikkelingsprojecten wordt niet op een conditiegerichte manier onderhouden, omdat deze panden tijdelijk in beheer zijn.
- Het gemeentelijk vastgoed wordt fasegewijs verduurzaamd met de Trias Energetica (eerst energie besparen, restbehoefte zoveel mogelijk duurzaam invullen) als kompas.

Planning
- Lasten en baten voor beheer en onderhoud van het permanente vastgoed maken onderdeel uit van diverse programma's in de gemeentebegroting. Jaarlijks wordt er gemiddeld € 1,4 miljoen geïnvesteerd in vervangingsonderhoud en verduurzaming van het gemeentelijk vastgoed. Onderdeel daarvan is de verduurzaming van 21 gemeentelijke panden uit de kernportefeuille. Voor de opgave om het vastgoed te verduurzamen is, in het kader van het Gelders energieakkoord en het Arnhemse programma New energy made in Arnhem, een plan gemaakt. Gemiddeld zal in de komende 10 jaar hiervoor een bedrag van €320.000 worden uitgetrokken. Bij de verduurzaming van het vastgoed wordt zoveel mogelijk aangesloten bij de geplande werkzaamheden in het kader van het meerjarenonderhoudsplan (MJOP).
- Met ingang van 2019 is een jaarlijks investeringskrediet voor duurzaamheidsmaatregelen in de MJPB opgenomen ter grootte van € 800.000. Deze investeringen moeten worden terugverdiend via een besparing op de energielasten.
- Daarnaast wordt er in de periode 2019-2022 gemiddeld € 4,3 miljoen uitgegeven planmatig en storingsonderhoud.

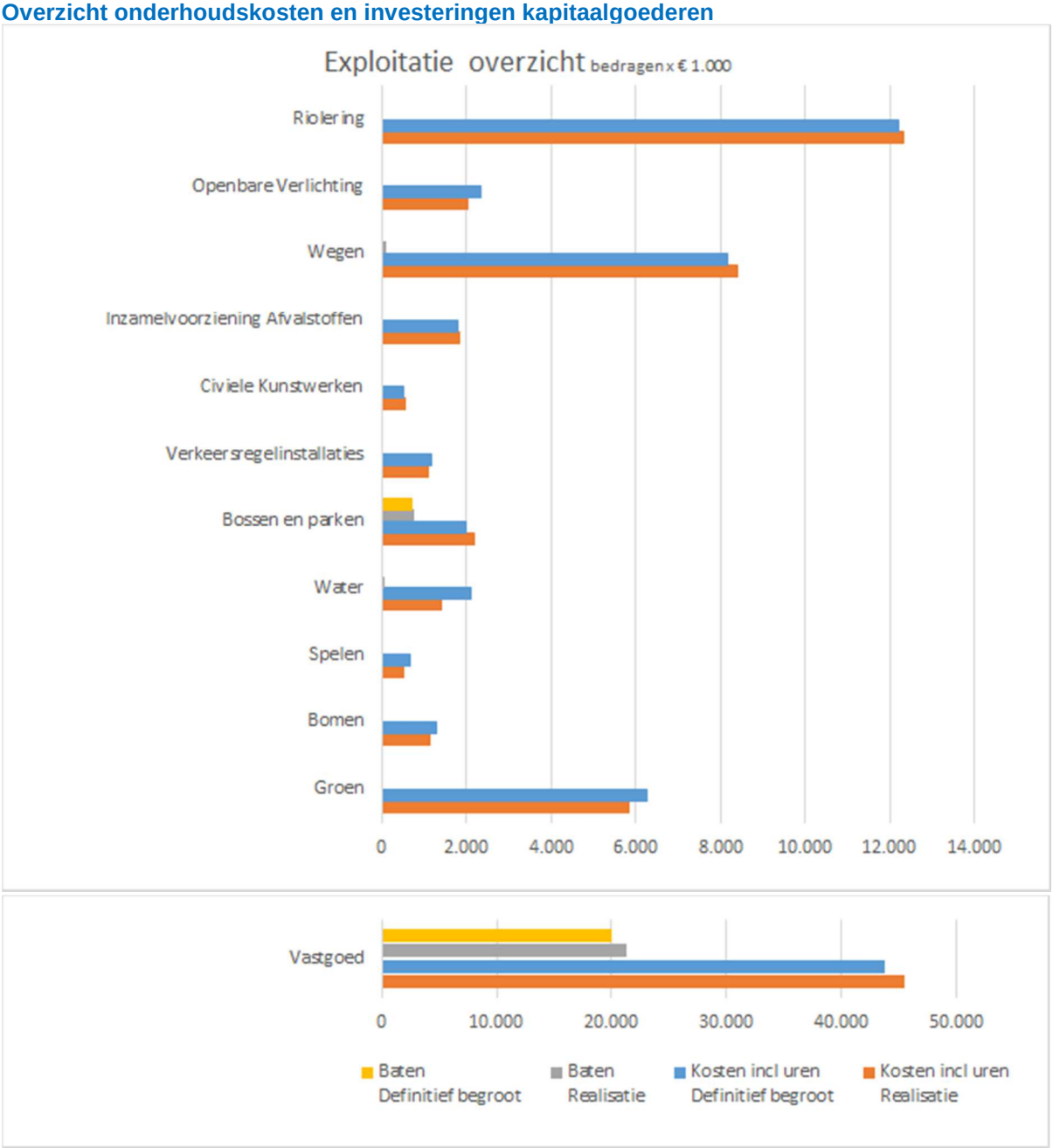
Resultaat 2019
Exploitatie
In 2019 bedroegen de kosten van het vastgoed over alle programma's heen € 45,4 miljoen, waarvan ruim € 20,6 miljoen aan kapitaallasten en € 24,8 miljoen aan overige kosten. De grootste kostenpost hierbinnen is huur: deze bedroeg ruim € 6,8 miljoen. De (verhuur) inkomsten bedroegen € 18,0 miljoen.

Onderhoud
De onderhoudskosten voor het vastgoed bedroegen in 2019 € 6,7 miljoen (exclusief onderhoudsinvesteringen). De grootste afwijking ten opzichte van de begroting is het herstel van de gevel van het MFC Presikhaven voor €0,4 miljoen.

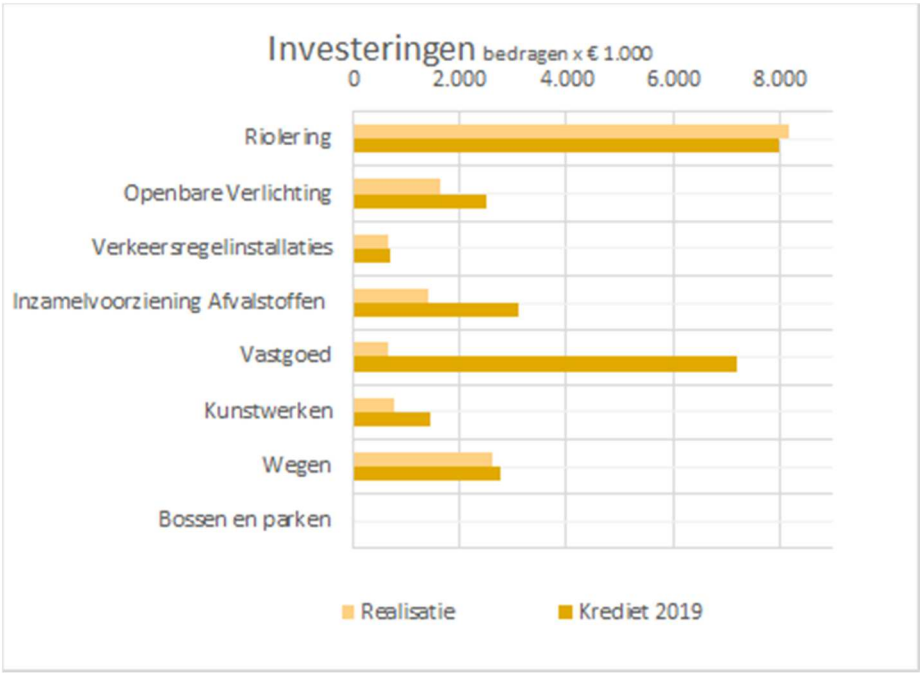
Investeringen
In 2019 is er zijn slechts voor €0,7 miljoen aan investeringen afgerond. De belangrijkste daarvan is het vervangen van enkele liften bij de parkeergarage van Arnhem Centraal. Een aantal grotere investeringen waaronder

Trekkenwand schouwburg € 1,2 miljoen, Parkeergarage Arnhem Centraal € 1,4 miljoen, Sporthal Elderveld € 0,8 miljoen, Stadhuis € 0,6 miljoen is wel in 2019 gestart maar zijn nog niet afgerond. Een aantal investeringen in het kader van de verduurzaming van de eigen gebouwen (€ 0,8 miljoen) kon in 2019 nog niet worden opgestart omdat een programma daarvoor nog niet is afgerond. Een aantal kleinere investeringen wordt doorgeschoven naar 2020.

Overzicht onderhoudskosten en investeringen kapitaalgoederen

* Afvalinzameling alleen de onderhoudskosten van de inzamelmiddelen

Investeringen bedragen x € 1.000
0
2.000
4.000
6.000
8.000
Riolering
Openbare Verlichting
Verkeersregelinstallaties
Inzamelvoorziening Afvalstoffen
Vastgoed
Kunstwerken
Wegen
Bossen en parken
Realisatie
Krediet 2019

Financiering

In deze paragraaf financiering worden enerzijds het gevoerde beleid in de financieringsfunctie en anderzijds het resultaat daarvan in 2019 toegelicht. De werkzaamheden zijn alle binnen de kaders van het treasurystatuut uitgevoerd.

Financieringsvolume

Jaarlijks, bij de vaststelling van de MJPB, neemt de gemeenteraad een besluit over het financieringsvolume in het begrotingsjaar. Hierin stelt de gemeenteraad het maximale niveau vast waarvoor door het college van burgemeester en wethouders nieuwe langlopende leningen mogen worden aangetrokken.
Voor de langlopende financiering is door de raad voor het jaar 2019 een bovengrens vastgesteld van € 250 miljoen. In 2019 zijn nieuwe vaste leningen aangetrokken voor slechts € 30 miljoen. De vastgestelde bovengrens is dus niet overschreden.
Voor de maximaal aan te trekken kortlopende financiering wordt door de gemeenteraad geen plafond vastgesteld, hiervoor is de kasgeldlimiet (zie hierna) bepalend.

Financiering met vast geld in het jaar 2019

Voor de financiering van de investeringen en projecten wordt, naast aangetrokken leningen, gebruik gemaakt van de interne mogelijkheden om reserves en voorzieningen in te zetten als financieringsmiddel. Het volume van de voor dit doel aangewende reserves en voorzieningen bedroeg per 1 januari 2019 respectievelijk € 151,637 miljoen en € 73,521 miljoen:

Reserves en voorzieningen als financieringsbron	**Volume**	**Rente**
Bedragen x € 1.000		
Voorzieningen:		
- Voorzieningen: 0%	10.342	0
- Voorzieningen: 2%	63.179	1.264
Subtotaal voorzieningen	73.521	1.264
Reserves:		
- Rente : 0%	122.472	0
- Rente : 2%	29.165	583
Subtotaal reserves	151.637	583
Totaal	**225.158**	**1.847**

Volumes en mutaties leningenportefeuille 2019

Nadat de eigen middelen (reserves en voorzieningen, zie hierboven) volledig zijn aangewend moet de gemeente voor de financiering van activa op de balans op zoek naar vreemd vermogen, van andere partijen aangetrokken leningen.
In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste volume- en stroomgegevens met betrekking tot de vaste financiering (met daarin de financiering van de sociale woningbouw) en de door de gemeente aan derden verstrekte financiering opgenomen:

Leningen portefeuille	Stand 01.01.2019	Vermeerdering	Aflossing	Stand 31.12.2019
Bedragen x € 1.000				
Leningen Opgenomen / Gelden (O/G)				
Vaste financiering	695.652	30.000	-62.118	663.534
Totaal leningen O/G	**695.652**	**30.000**	**-62.118**	**663.534**
Leningen Uitgaande / Gelden (U/G)				
Vaste leningen uitstaand	68.387	4.190	-9.044	63.533
Lening aan woningcorporatie:				
- Woningstichting Omnia	11		-1	10
Totaal leningen U/G	**68.398**	**4.190**	**-9.045**	**63.543**

Kortlopende financiering

Bij de kortlopende financiering gaat het om het lenen van geld voor een periode van maximaal één jaar.
De gemeente trekt actief kasgeld aan op de geldmarkt, deels via geldmakelaars en deels rechtstreeks bij banken, ten behoeve van de financiering van de dagelijkse activiteiten. Een belangrijke rol is daarbij weggelegd voor de liquiditeitsprognose, de verwachting van de ontwikkelingen in inkomende en uitgaande kasstromen van de gemeente.
Daarnaast mag de gemeente bij de huisbank BNG -indien nodig- altijd nog rood staan, al is dat als gevolg van eisen van de Europese Centrale Bank wel aanzienlijk duurder dan kasgeldleningen. De aanwezigheid van deze achtervang geeft wel de zekerheid dat de gemeente altijd kan beschikken over voldoende kasgeld en aan de dagelijkse betalingsverplichtingen kan voldoen.

Kasgeldlimiet

De wet FIDO (Wet Financiering Decentrale Overheden) geeft concrete richtlijnen voor het beheersen van de renterisico's. De kasgeldlimiet is een wettelijke norm (plafond) voor de netto vlottende financiering (kortlopende financiering) van de gemeente. De bovengrens voor op te nemen kortlopende financieringsmiddelen is bij ministeriële regeling voor het jaar 2019 vastgesteld op 8,5% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Het begrotingstotaal voor 2019 bedroeg bij vaststelling van de MJPB 2019 - 2022 door de gemeenteraad € 727 miljoen. De kasgeldlimiet voor het jaar 2019 bedroeg dus € 61,8 miljoen.
De kasgeldlimiet wordt als gemiddelde per kwartaal berekend. De gemeente Arnhem heeft in 2019 in geen enkel kwartaal de kasgeldlimiet overschreden.

Schatkistbankieren

Sinds het najaar van 2013 zijn gemeenten en andere decentrale overheden verplicht tijdelijk overtollige middelen, die een vooraf bepaalde drempelwaarde te boven gaan, af te storten naar een rekening-courant bij het ministerie van Financiën, het zogenaamde schatkistbankieren. Voor de gemeente Arnhem bedroeg de drempelwaarde in 2019 € 4,2 miljoen.
Inkomende en uitgaande kasstromen hebben een afwijkend ritme, waardoor hoge positieve of negatieve kassaldi kunnen ontstaan. Om enigszins ruimte te bieden voor zulke schommelingen hoeft niet de dagelijkse stand van de banksaldi te worden afgezet tegen de drempelwaarde, maar het gemiddelde van de banksaldi van de gemeente in een kwartaal. Het banksaldo hoeft dus niet continu beneden de drempelwaarde te blijven. Een banksaldo boven de drempelwaarde kan binnen het kwartaal worden gecompenseerd met banksaldi, die lager zijn dan de drempelwaarde.
Door de gemeente Arnhem is de drempelwaarde voor schatkistbankieren in 2019 in geen van de kwartalen overschreden.

Renterisiconorm

In de wet FIDO is een norm vastgesteld voor de risicobeoordeling van de rente op de langlopende financiering, de zogenaamde renterisiconorm. Deze norm geeft feitelijk aan voor welk deel van het begrotingstotaal de gemeente een zogenaamd renterisico mag lopen. Dit renterisico bestaat eruit dat bij een tussentijdse herziening van de rente of bij de noodzaak om een herfinanciering toe te passen de actuele marktrente kan zijn gestegen

waardoor op de begroting hogere lasten moeten worden opgenomen. Voor 2019 was de renterisiconorm vastgesteld op 20% van het lastentotaal van de gemeentelijke begroting bij aanvang van het jaar.

In 2019 heeft de gemeente op de bestaande leningenportefeuille een bedrag van € 62,1 miljoen afgelost en is door partijen die een lening hebben van de gemeente € 7,1 miljoen afgelost. Per saldo heeft de gemeente voor een bedrag van € 55 miljoen schulden afgelost. Hier tegenover zijn voor € 30 miljoen nieuwe leningen aangetrokken, waarvan € 0,3 miljoen is uitgeleend. Voor de berekening van de renterisiconorm wordt gekeken naar de laagste van de twee: òf de benodigde herfinanciering van de bestaande portefeuille òf de nieuw aangetrokken financiering, wanneer die lager is.
Het gerealiseerde renterisico bedroeg dus € 30 miljoen -/- € 0,3 miljoen = € 29,7 miljoen.
De toegestane renterisiconorm was 20% van € 727 miljoen: € 145,5 miljoen. Het werkelijk gelopen renterisico van € 29,7 miljoen is 4,1 % van € 727 miljoen. De gemeente Arnhem is dus ook met betrekking tot de renterisiconorm ruim onder de wettelijke limiet gebleven.

Risicomanagement financiering

Voor wat betreft het risicomanagement financiering wordt onderscheid gemaakt tussen:

- de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte;
- de financiering van de sociale woningbouw;
- de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen;
- overige risico's.

Eigen gemeentelijke financieringsbehoefte

Bij de eigen gemeentelijke financieringsbehoefte gaat het om de financiering van alle investeringen die worden gedaan door de gemeente Arnhem. Deze financiering vindt plaats door middel van eigen en vreemd vermogen. Als eigen financieringsmiddel worden de reserves en voorzieningen ingezet. Vreemd vermogen wordt aangetrokken in de vorm van langlopende leningen, zowel onderhands (bijvoorbeeld van banken) als in de vorm van MTN's (Medium Term Notes, een soort obligaties). De rentekosten van financiering van gemeentelijke investeringen en projecten worden doorberekend in de vorm van een zogenaamde omslagrente: een gemiddelde van de rentes van aangetrokken geldleningen en andere kosten van de treasuryfunctie. In 2019 bedroeg de omslagrente 2%.
Als gevolg van de aanhoudend lage rentestand op de kapitaalmarkt zal de omslagrente in de komende jaren verder verlaagd moeten worden doordat relatief dure leningen (rente van 4 á 5%) zullen worden afgelost en met goedkope leningen worden geherfinancierd. Voor de treasuryfunctie is het een uitdaging ervoor te zorgen dat door de juiste financieringsbeslissingen te nemen de gemeente kan blijven rekenen met een meerjarig stabiele omslagrente ondanks de krappe marges waarbinnen deze vastgesteld moet worden.
Het risico van rentefluctuaties is opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel, dat wordt gedekt door de weerstandscapaciteit. Daarmee geeft de gemeente aan dat dit risico een normaal bedrijfsvoeringsrisico is, dat geen speciale positie vraagt.

Financiering van de sociale woningbouw

Op het gebied van de financiering van de sociale woningbouw heeft de gemeente de actieve rol uit het verleden op een haar na volledig afgebouwd. Per 31/12/2019 bedraagt de schuld van corporaties aan de gemeente Arnhem nog maar € 10.000. Vergeleken met de stand van € 248 miljoen per 1/1/2010 mag gesteld worden dat het risico uit hoofde van deze leningen effectief volledig is verdwenen.
Corporaties hebben de leningen in eigen beheer genomen met borging door het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW), waarbij de gemeente Arnhem als intermediair tussen de bank en de corporatie is verdwenen, of hebben leningen volledig afgelost. De verhoging van de achtervang jegens het WSW is weliswaar toegenomen, wat op zich ook een risico meebrengt. Maar dit risico is veel kleiner dan wanneer de gemeente zelf borg staat voor de leningen of deze zelf heeft verstrekt.
Wanneer het WSW de achtervang aanspreekt (wat overigens nog nooit is gebeurd) moet de gemeente een renteloze lening ter beschikking stellen. Die lening wordt terugbetaald, zoals normaal is bij leningen. Het risico betreft dus alleen de rente over de lening, die de gemeente natuurlijk wel zelf moet betalen aan de verstrekker van het geld. Voor de hoofdsom zal de gemeente niet worden aangesproken.

Financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen

Bij de financiering van aan de gemeente gelieerde instellingen en derden gaat het om activiteiten die passen binnen het beleid van de gemeente Arnhem. De gemeente heeft hierbij gekozen voor een terughoudend beleid. Slechts in bijzondere gevallen en soms als voortzetting van een bestaande relatie verstrekt de gemeente leningen aan derde partijen.

Het risico is aanwezig dat een instelling niet aan de contractuele verplichting van betaling van rente en/of aflossing kan voldoen. Dit probleem wordt in eerste instantie (“aan de voorkant”) beheerst door financiering te bieden die het best past bij de financiële mogelijkheden van de instelling. Voor het geval er toch problemen mochten ontstaan eist de gemeente garanties en/of waarborgen, bijvoorbeeld het recht van 1e hypotheek of pandrecht. Ook wordt bij leningen aan instellingen/derden een risico-opslag van (als regel) 0,1% op de te betalen rente gehanteerd. De risico’s zelf zijn -net als de risico’s van rentefluctuaties- ondergebracht in het gemeentelijk risicoprofiel.

Overige risico's

Conform de wettelijke voorschriften en de kaderstelling vanuit het treasurystatuut trekt de gemeente alleen leningen aan in Euro’s. Beleggen van middelen is niet aan de orde vanwege de verplichting om overtollige middelen aan te houden in de schatkist van het Ministerie van Financiën (schatkistbankieren). Overigens heeft Arnhem geen overtollig kapitaal, ook niet in de Schatkist. Er is binnen de gemeente Arnhem dus geen sprake van valutarisico of koersrisico.

Resultaten van de activiteit treasury

De primaire doelstelling van de treasury is een goede financiering van de gemeentelijke organisatie tegen zo laag mogelijke kosten, waarbij rekening moet worden gehouden met wettelijke voorschriften en beperkingen. Tevens is het van belang rekening te houden met gevolgen in de toekomst van financieringsbeslissingen. Dit vereist alert reageren op ontwikkelingen in de financiële markten in het kader van een meerjarig financieringsbeleid.

Het resultaat 2019 op de financieringsfunctie is als volgt opgebouwd:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
R9	Vaste en vlottende financiering	2.354	V
R9	Financiering woningbouw en volkshuisvesting	0	
R9	Dividend BNG	1.415	V
Totaal Resultaat		**3.769**	**V**

Afgezet tegen het begrote resultaat in de MJPB voor 2019 van € 2,356 miljoen is sprake van een voordelig resultaat van € 1,413 miljoen. Dit resultaat wordt als volgt verklaard:

Programma	Financiering	Bedrag	V/N
Bedragen x € 1.000			
	Resultaat ten opzichte van de MJPB		
R9	Vaste en vlottende financiering	898	V
R9	Financiering woningbouw en volkshuisvesting		
R9	Dividend BNG	515	V
Totaal Resultaat		**1.413**	**V**

Het voordelig resultaat uit het dividend van de BNG is al in Turap-2 2019 aan de gemeenteraad gemeld. Van het resultaat op de financiering van € 898.000 komt € 588.000 op het conto van de vlottende financiering met zijn negatieve rente. In de vaste financiering is een voordeel behaald van € 310.000 omdat minder leningen zijn aangetrokken dan waarop was gerekend in de MJPB, dus minder rentekosten.

Het uitgekeerde dividend van de BNG heeft betrekking op het jaar 2018. De hoogte ervan is vastgesteld in de algemene vergadering van aandeelhouders in april 2019 en wordt daarom in het jaarverslag 2019 verantwoord. Evenals in 2018 is door de BNG in 2019 37,5% van de winst uitgekeerd als dividend in plaats van 25%, wat in de jaren daarvoor gangbaar was. De bank voldoet aan de Europese eisen met betrekking tot op de balans aanwezige buffers en kan daarom meer winst uitkeren aan de aandeelhouders in plaats van deze toe te voegen aan het eigen vermogen.

De economie en ontwikkelingen in de rente

De economie, vooral in Europa, zit na een aantal jaren van voorspoed weer in een dip wat voor de ECB het signaal is geweest om het opkoopprogramma van (staats-)obligaties weer van stal te halen. Een aantal landen, waaronder Nederland, heeft aangegeven de noodzaak van een nieuw opkoopprogramma niet te onderschrijven omdat in de desbetreffende landen de economie nog wel goed draait.
Bij een min of meer optimistisch economisch beeld hoort een rente, die op een hoger niveau ligt dan de huidige. Verwacht mag worden dat door het nieuwe opkoopprogramma van de ECB de rente nog veel jaren laag zal blijven met serieuze risico's voor vorming van zeepbellen in de economie.
Met zekerheid zal de rente blijven fluctueren en uiteindelijk naar hogere niveaus stijgen, maar het moment waarop de rente daadwerkelijk hoger wordt kan niemand voorspellen. We mogen er wel op rekenen dat dit moment zich niet binnen afzienbare tijd zal aandienen.
Voor de financieringsfunctie is het zaak om alert te blijven op deze ontwikkelingen. De gemeente (en dus de belastingbetaler) is erbij gebaat activiteiten zo goedkoop mogelijk en toch veilig te kunnen financieren, wat betekent dat de huidige, lage rente lang in de boeken blijft door leningen met lange looptijden af te sluiten. Daarnaast is het zaak om een open oog te houden voor de economische en financiële ontwikkelingen, zodat een stijging van de rente de gemeente niet overvalt.

Bedrijfsvoering

Voor de gemeentelijke bedrijfsvoering zijn bedrijfsmiddelen nodig om de geformuleerde doelen van de verschillende programma's te kunnen bereiken. Het gaat met name om de uitgaven voor personeel en organisatie, informatie en automatisering en risicomanagement.

Personeel en organisatie

Organisatieontwikkeling

Net als in voorgaande jaren is in 2019 geïnvesteerd om binnen clusters en afdelingen verbeteringen door te voeren. Binnen het cluster Werk & Inkomen is een omvangrijk ontwikkeltraject opgestart dat ook heeft geleid tot een reorganisatie. De besluitvorming is afgerond en de uitvoering wordt voorbereid. Naar verwachting wordt dit traject in 2020 afgerond. In 2020 zal ook de beleidscapaciteit van de afdeling Strategie, Beleid & Regie voor de uitvoering van de programma's tegen het licht worden gehouden. Daarnaast zijn ontwikkeltrajecten binnen de afdelingen Personeel & Organisatie en Financiën & Control (zie ook onderdeel auditing en risicomanagement in deze paragraaf) gestart.
Een ander omvangrijk dossier waarmee aan de slag is gegaan is de invoering van de Omgevingswet. Meerdere onderdelen binnen de organisatie zijn hierbij betrokken.

Jongereninstroom en vitaliteit

Sinds 2017 worden meer jonge collega's aangenomen op vacatures. In zowel 2018 als 2019 zijn ongeveer 25 nieuwe collega's aangenomen jonger dan 35 jaar. Daarnaast zijn ook nog 17 trainees ingestroomd, waarvan tien zijn gestart bij het cluster Werk & Inkomen.
Verder is in 2019 besloten om met ingang van 1 januari 2020 voor de duur van twee jaar een pilot 'Vitaliteitsregeling' te starten, waardoor iedereen van 62 jaar en ouder 20% minder kan werken, met behoud van pensioenopbouw en tegen inlevering van 10% salaris. Het idee is dat deze groep collega's vitaler kan doorwerken en ruimte kan maken voor jonge instroom.

Diversiteit en Inclusie

De aanpak van diversiteit en inclusie is voortgezet, onder anderen door gesprekken met managementteams, activiteiten tijdens de Diversiteitsdag, een portretreeks van diverse collega's en een Meet & Greet met Arnhem Divers & Jong. Tijdens deze Meet & Greet-bijeenkomst maakten managers kennis met ongeveer 100 jongeren van diverse afkomst. Er werden netwerkgesprekken gevoerd waarbij de gemeente zich als interessante werkgever voor deze jongeren profileerde. Er zijn tientallen vervolggesprekken gevoerd en een aantal mensen heeft gesolliciteerd op een functie, traineeship of een werkervaringsplaats.
Het aantal sollicitanten met een migratieachtergrond is ook toegenomen. In verband met de privacywet zijn hier geen harde cijfers van te geven. Een globale telling wijst uit dat ongeveer 20% van de nieuwe medewerkers, aangenomen na 1 juli 2019, een niet-westerse migratieachtergrond heeft. Uit een schattende telling bij de huidige collega's blijkt dat het aandeel medewerkers met een niet-westerse migratieachtergrond schommelt rond 7%.

Wet banenafspraak

Bij uitvoering van de Wet Banenafspraak voldoen wij aan de wettelijke normen. Als gevolg van het oplopende quotum realiseert de gemeente uiterlijk in 2024 nog 2,5 extra plaatsen.
Breed binnen de organisatie is gesproken over het creëren van kansen voor de doelgroep. Dit heeft geleid tot het vast in dienstnemen van een kandidaat uit het project Werken zonder te beperken en het creëren van enkele werkervaringsplaatsen. De ambitie is om op 1 januari 2024 tien medewerkers met een vast contract in dienst te hebben, op dit moment zijn dat er vijf.

Ziekteverzuim

Op verzuim(preventie) moet altijd worden ingezet, zowel vanuit zorgoogpunt (goed werkgeverschap) als vanuit kostenoogpunt (verzuimkosten). Het kortdurende en/of frequente verzuim is goed onder controle, vooral het langdurig verzuim blijft een bron van zorg. Daarom is in 2019 de aandacht voor, de sturing op en de monitoring van dit langdurig verzuim aangescherpt. Dit zal in 2020 verder worden voortgezet. Tevens wordt in 2020 extra aandacht geschonken aan verzuimpreventie, zodat nieuwe instroom in (langdurig) verzuim zoveel mogelijk wordt beperkt.

Kerngegevens personeel

In onderstaand overzicht is de ontwikkeling van het aantal fte's bestuurlijk en ambtelijk opgenomen.

Totaal aantal FTE Arnhem	Realisatie Bezetting 2017	Realisatie Bezetting 2018	Begroting Formatie 2019	Realisatie Bezetting 2019
Bestuur				
Aantal FTE Raad	39	41	39	42
Aantal FTE College B&W	7	7	7	7
Personeel				
Aantal FTE ambtelijke organisatie formatie	1.055	914	929	908
Totaal personeel gemeente Arnhem	**1.055**	**914**	**929**	**908**

Uit onderstaande tabel blijkt dat het resultaat op de totale personele lasten en baten op -€ 1,2 miljoen uitkomt. In dit resultaat zijn betrokken de afwijkingen op de loonsom, de inhuur, de kosten voor voormalige medewerkers rekening houdend met reeds gevormde voorzieningen, de emolumenten en de opbrengsten voor personeel. De opbrengsten uit personeel worden gerealiseerd vanuit externe partijen.

	Realisatie 2018	Begroting 2019	Realisatie 2019	Afwijking
Bedragen x € 1.000				
Aantal FTE ambtelijke organisatie	***908***	***929***	***908***	***21***
Personeelslasten ambtelijke organisatie	71.517	72.794	70.545	2.250
af: corr loonsom (inhuur uit vacatureruimte + decl. vac.ruimte)	0	-3.431	5	-3.436
Stelposten	0	828		828
Overige emolumenten	954	1.461	1.538	-77
af: opbrengsten personeel	-3.506	-785	-2.512	1.727
Voormalig personeel	1.035	467	1.421	-954
				0
Inhuur: dekking uit vacatureruimte	2.339	3.022	2.906	116
Inhuur: dekking uit overige personele budgetten	8.049	8.387	11.397	-3.010
Dekking uit reserves en voorzieningen	-1.122	406	-953	1.359
Dekking uit andere budgetten dan personeel				
Saldo personeelsbudget	**80.388**	**83.149**	**84.345**	**-1.196**

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Aantal FTE ambtelijke organisatie MJPB 2019-2022	**922**	**909**	**907**	**907**	**907**
Bij: trainees uit jongerenbudget	1,45	0,00	0,00	0,00	0,00
Bij: formatie Arnhem, niet naar De Connectie	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Bij: tijdelijke formatie kredietadviseur	2,00	1,33	0,00	0,00	0,00
Bij: juridisch adviseur ivm interne doorbelasting planschade en actualisatie inkomsten DVO De Connectie, MGR en Sociale Wijkteams	1,06	1,06	1,06	1,06	1,06
Bij: de verlenging overeenkomst m.b.t. regio-archeologie 2017-2019 met een jaar	0,00	0,85	0,00	0,00	0,00
Bij: extra formatie uit budget EMIA gasloze wijken	0,57	1,69	1,69	1,69	1,69
Bij: ontwikkelmanager	1,00	1,00	1,00	1,00	1,00
Bij: tijdelijk omzetten stelpost in formatie, ter financiering trainees	1,05	1,26	0,23	0,00	0,00
Bij: Diversen	2,71	3,07	-0,62	-1,29	-1,29
Af: formatiereductie ivm terugloop projecten	-2,72	-2,72	-2,72	-2,72	-2,72
Af: oplossen stelposten Bedrijfsvoering en herijking	-1,17	-4,20	-6,14	-6,70	-6,60
Aantal FTE ambtelijke organisatie jaarrekening 2019	**929**	**914**	**902**	**901**	**901**

Vanaf 2019 is een lichte daling op de formatie zichtbaar.

Inhuur externen	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Bedragen x € 1.000				
Begroot	*	10.146	9.033	11.409
Realisatie	17.128	14.887	10.388	14.303
Afwijking	0	-4.741	-1.355	-2.894

* de inhuur wordt pas vanaf 2017 begroot

De totale inhuur over 2019 komt op ruim € 14,3 miljoen. De redenen om over te gaan op inhuur zijn voornamelijk:
- de wens tot het werken met een flexibele schil (bijvoorbeeld in de openbare ruimte en bij burgerzaken);
- projecten in de stad, waarvoor het specialisme niet in huis is (bijvoorbeeld binnen gebiedsrealisatie);
- vervanging vanwege ziekte en verloop.

Informatie en automatisering

Informatievoorziening

Na de grote storing aan het begin van het jaar is er samen met ICT gewerkt aan het op orde brengen van de informatievoorziening. De samenwerking met ICT De Connectie is verder vormgegeven, processen zijn uitgewerkt en geïmplementeerd. Er zijn grote technische investeringen gedaan waardoor de issues die er waren op het gebied van continuïteit en informatieveiligheid zijn opgelost.

Daarnaast is er een nieuw financieel systeem geïmplementeerd. Deze is per 1 januari 2020 in gebruik genomen.

Innoveren met informatie

In samenwerking met het sociaal domein zijn stappen gezet op het gebied van informatiegestuurd werken: de zorgmonitor is gerealiseerd. Hiermee is een basis gelegd voor de hele gemeente als het gaat om informatiegestuurd werken waarbij kwaliteitsverbetering en meer doelmatigheid het streven is.
Binnen het project Het Nieuwe Werken zijn meer mensen mobiel gaan werken. Er is verder gewerkt aan de nodige voorbereiding voor een bredere uitrol van dit nieuwe werkconcept.

Privacy, informatieveiligheid & auditing
In 2019 zijn IT-audits uitgevoerd met name gericht op de betrouwbaarheid, integriteit en beschikbaarheid van IT-processen en IT-producten. Daarbij wordt met name gekeken naar de algemene IT-beheersingsmaatregelen. Een belangrijke IT-audit die vanaf 2017 wordt uitgevoerd, is de ENSIA-audit (Eenduidige Normatiek Single Information Audit). Deze audit heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen. In 2019 is het normenkader van de ENSIA-audit gewijzigd van BIG (Baseline Informatiebeveiliging Gemeente) naar de, door de overheid opgelegde en verplichte, BIO (Basis Informatiebeveiliging Overheid). In 2019 is een 0-meting uitgevoerd op de processen van de gemeente Arnhem welke als basis dient voor het inrichten van een nieuw Informatie en Veiligheid Management Systeem. Met de campagne 'Safe & Sound' is verder gewerkt aan het privacy en informatieveiligheidsbewustzijn bij medewerkers.

Archief
Samen met De Connectie is gewerkt aan het voor het publiek toegankelijk maken van onze archieven; hierdoor zijn een aantal van onze archieven nu openbaar geworden. Ook lopen we onze achterstand in het vernietigen van onze analoge archieven in. In 2020 werken we de rest van de achterstand weg. We hebben een onderzoek laten uitvoeren naar het archiefbeheer in de interne organisatie en bij onze verbonden partijen. De oplevering hiervan volgt dit jaar en zal de basis vormen voor een meerjarenprogramma om het archiefbeheer structureel te verbeteren. Dit zal onder andere bestaan uit de implementatie van een kwaliteitssysteem en de ontwikkeling van medewerkers die uitvoering geven aan het archiefbeheer.

Auditing en risicomanagement

Ontwikkelingen afdeling Financiën en Control
In 2019 bevond de afdeling Financiën & Control zich in een transformatieproces. Daarbij zijn met name de volgende ontwikkelingen opgepakt:

- Werken aan de kwaliteit en bruikbaarheid van de financiële gegevens (data) als hulpmiddel om trends en ontwikkelingen tijdig in beeld te krijgen. Hierbij wordt steeds meer gebruik gemaakt van software/tools voor Business Intelligence. In 2020 zal hierin verder worden geïnvesteerd in gebruik en scholing.
- Verantwoordelijkheden en de sturing op mensen, inhoud en processen is verhelderd. Daarbij wordt aangesloten bij de inhoudelijke programma's en projecten waaraan de gemeente Arnhem werkt. Dit zal verder resulteren in een visiedocument voor de afdeling Financiën en Control in 2020.
- Er is gewerkt aan meer samenwerking met de overige bedrijfsvoeringsafdelingen en De Connectie.

Rechtmatigheid
Voor 2019 geldt dat de accountant controleert op rechtmatigheid en vaststelt dat er geen materiële onrechtmatigheden hebben plaats gevonden. Vanaf boekjaar 2021 verandert deze systematiek en dient het college naar verwachting een rechtmatigheidsverklaring af te geven.
Wij volgen nauw de ontwikkelingen hieromtrent en waar nodig treffen wij voorbereidingen om een dergelijke verklaring ook gegrond af te kunnen geven.

Financial audits
In het kader van de interne beheersing en ter voorbereiding op het 'In Control Statement' heeft de gemeente financial audits uitgevoerd op de processen met een verhoogd risicoprofiel op basis van aard en/of omvang. De financial audits worden in het kader van de jaarrekening intern voorbereid en gebruikt door de accountant.

Frauderisicoanalyse
In 2018 zijn de frauderisico's geïnventariseerd en een rapportage hierover is 2019 aan de accountant aangeboden. De risico's zijn ingeschat op basis van verwachte kans en impact en zijn dit jaar weer geactualiseerd. Hieraan zijn beheersmaatregelen gekoppeld.

Auditing en risicomanagement
In 2019 heeft de afdeling Financiën en Control de processen op het gebied van risicobeheersing, risicomanagement en interne controles ondersteund. In 2019 is gewerkt aan het geven van trainingen en actualisatie van het gemeentelijke risicoprofiel, een nieuwe systematiek voor de risico's van het grondbedrijf, het geven van risicosessies en risicoanalyse en evaluaties.
Een nieuwe beleidsnota Risicomanagement en weerstandsvermogen kon in 2019 niet worden afgerond. Wel is over dit onderwerp gesproken in (thema)bijeenkomsten met de auditcommissie en het college van B&W.

Juridische zaken

Juridische Zaken ondersteunt de organisatie bij zeer veel primaire processen. Het gaat dan bijvoorbeeld om processen op het gebied van werk en inkomen, omgevingsrecht, horeca, subsidiëring, het sluiten van contracten, privacy en openbare orde. Juridische Zaken speelt verder een centrale rol bij de behandeling van klachten en bezwaren van inwoners en bedrijven.

In 2019 is de afdeling nadrukkelijk betrokken geweest bij de totstandkoming van nieuwe regelgeving binnen het sociaal domein. Veel aandacht is ook uitgegaan naar de voorbereidingen op de nieuwe Omgevingswet, en de introductie van het 'betalen per afvalstorting' (Diftar) in 2020. Ontwikkelingen en incidenten op het gebied van leefbaarheid van onze wijken en de veiligheid (zoals de Paasbergflat) vroegen ook sterk om de inzet van Juridische Zaken.
Bij al deze dossiers zoekt Juridische Zaken de verbinding met andere afdelingen binnen de gemeente, om zo tot goede besluiten en beleid te komen en bij te dragen aan een zo integraal mogelijke advisering aan de directie en het bestuur.

Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in diverse rechtsvormen zowel publiek als privaat. Wanneer de gemeente zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft in een andere partij, is dat voor de gemeente een verbonden partij. Samenwerking met andere partijen is een manier om publieke taken uit te voeren, die bijdragen aan het realiseren van de gemeentelijke doelstellingen. Deelnemingen in andere partijen brengen risico's met zich mee zowel bestuurlijk, maatschappelijk als financieel.

Verbonden partijen twee gemeentelijke rollen

De gemeente vervult twee rollen richting de verbonden partijen: de rol van eigenaar en de rol van opdrachtgever. Tussen beide rollen en de belangen die daaruit voortvloeien, kan een spanningsveld bestaan.

In de eigenaarsrol beslist de gemeente over de oprichting, de missie, de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van de verbonden partij. Het gemeentebestuur is mede eigenaar van de verbonden partij en draagt bestuurlijke verantwoordelijkheid (de gemeente neemt deel aan het bestuur). De eigenaarsrol richt zich vooral op de continuïteit en de levensvatbaarheid van de (samenwerking-)organisatie.

De gemeente is ook opdrachtgever van de verbonden partij. De verbonden partij levert diensten of producten of is uitvoerder van gemeentelijk beleid. Veelal in de vorm van een basispakket dat door alle deelnemers in de samenwerking wordt afgenomen met daarnaast een aanvullend pakket dat voor afzonderlijke deelnemers op maat wordt afgesproken.

Het financieel belang is gekoppeld aan beide rollen. Als opdrachtgever heeft de gemeente belang bij een zo goed mogelijke prijs-/kwaliteitsverhouding voor de afgesproken dienstverlening en deze moet passen binnen de kaders van de gemeentebegroting. Als eigenaar draagt de gemeente het 'ondernemersrisico' van de samenwerking. Als de financiële resultaten tegenvallen, zal de gemeente de tekorten moeten aanvullen.

Actuele kaders

In 2016 is de visie van de gemeente Arnhem op de verbonden partijen vastgelegd in de kadernota verbonden partijen 2016 gemeente Arnhem met daarin uitvoeringsrichtlijnen over de wijze van sturen en beheersen. Uitgangspunt is om hierbij uit te gaan van een risicogerichte aanpak, onder andere door het instellen van een governance code en het toepassen van een 'risicokompas'.

Ook de Notitie verbonden partijen van de Commissie BBV uit oktober 2016 geeft verplichte en aanbevolen kaders ten aanzien van verbonden partijen. In deze notitie wordt uiteengezet wanneer sprake is van een financieel en bestuurlijk belang. Van een financieel belang is sprake als de gemeente de middelen zoals vermogen of leningen, die aan een partij ter beschikking zijn gesteld, niet terugkrijgt bij faillissement van die partij of indien financiële problemen bij de derde partij kunnen worden verhaald bij de gemeente. Bij een bestuurlijk belang gaat het om het hebben van zeggenschap van de gemeente in een derde partij, hetzij omdat de gemeente een zetel in het bestuur heeft, hetzij omdat ze via aandelen mee kan stemmen.

Ten slotte is op 1 januari 2015 is de Wet gemeenschappelijke regeling (Wgr) gewijzigd. Hiermee is een aantal wijzigingen doorgevoerd die erop gericht zijn de invloed van de raad op het samenwerkingsverband te versterken.

Ontwikkelingen risicovolle verbonden partijen

Niet alle verbonden partijen vragen om even veel betrokkenheid. Om de aandacht te geven aan die verbonden partijen die voor de gemeente van het grootste belang zijn, dan wel een belangrijk risico vormen (beleidsmatig of financieel) wordt jaarlijks het risicokompas toegepast. Het risicokompas is een risicoanalyse die bestaat uit de beoordeling op acht maatstaven. Deze acht maatstaven geven vorm aan de bestuurlijke en financiële verbondenheid met de partij. Door alle verbonden partijen op dezelfde wijze te beoordelen, is het mogelijk de verbonden partijen onderling te vergelijken en te bepalen welke verbonden partijen in verhouding tot elkaar een hoog risicoprofiel hebben.

In onderstaand overzicht wordt aangegeven in welke verbonden partijen de gemeente Arnhem deelneemt en aan welke programma's hiermee een bijdrage wordt geleverd. Daarnaast wordt per verbonden partij een terugblik gegeven op de belangrijkste ontwikkelingen in 2019.

Relatie met de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De risico's die samenhangen met de verbonden partijen zijn meegewogen in de bepaling van de gewenste weerstandscapaciteit (zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing).

Overzicht Verbonden partijen

Hierna wordt per verbonden partij een aantal gegevens weergegeven. Naast stamgegevens zijn dit, het bestuurlijke en financiële belang, financiële gegevens over het vermogen en resultaat (indien beschikbaar), actuele ontwikkelingen en de weergave van het risicoprofiel (indien beschikbaar).

Facility Point

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R3 Economie		
Doel verbonden partij	Ten behoeve van de ontwikkeling van het bedrijvenpark IJsseloord 2 is destijds (in 1999) Facility Point Arnhem opgericht, een verzamelgebouw voor startende en kleine bedrijven. Voor de oprichting is een EFRO-subsidie ontvangen, waarbij als voorwaarde gold dat de gemeente, de aanvrager van de subsidie, gedurende een aantal jaren verbonden moest blijven aan de B.V. De verbonden partij Facility Point heeft inhoudelijk geen relatie met gemeentelijke beleidsterreinen.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, N.V. Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij en Klaassen Vastgoed Ontwikkeling B.V.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigd als aandeelhouder.		
Financieel belang	De gemeente bezit 37,5% van de aandelen in Facility Point.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.969.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.050.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In 2019 heeft OostNL, rechtsopvolger van de Gelderse Ontwikkelingsmaatschappij, de aandelen verkocht aan Klaassen Vastgoed en aan Color Business Center. Om op een goede manier te kunnen (blijven) concurreren met de andere bedrijfsverzamelgebouwen in de gemeente Arnhem zijn plannen voorbereid voor een grote renovatie van het gebouw van Facility Point op IJsseloord 2.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Scalabor B.V.

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	Scalabor B.V. is een arbeidsontwikkelbedrijf dat inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt uit de arbeidsmarktregio Midden-Gelderland ondersteunt bij het overbruggen van die afstand. Scalabor begeleidt inwoners die dat nodig hebben - in opdracht van gemeenten - naar passend en zo regulier mogelijk werk. Scalabor richt zich op het ontdekken en ontwikkelen van talenten van mensen in een werksituatie. Een belangrijke dienstverlening is de invulling van het materiële werkgeverschap van SW-medewerkers waarvan het formele werkgeverschap is belegd bij de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein/ module WGSW.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van Scalabor B.V. De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein/ module WGSW detacheert SW-medewerkers, in opdracht van de deelnemende gemeenten, bij Scalabor B.V. Daarnaast koopt gemeente Arnhem (als klant) ook ontwikkeltrajecten in bij Scalabor B.V. voor inwoners die een beroep doen op ondersteuning vanuit de Participatiewet.		
Bestuurlijk belang	De concerndirecteur van gemeente Arnhem is gemachtigd om namens de gemeente Arnhem stemrecht uit te oefenen in de vergadering van aandeelhouders. De Gemeente Arnhem heeft een borgstelling afgegeven van € 4.000.000 voor een financieringsovereenkomst tussen Scalabor en de Bank Nederlandse Gemeenten lopende tot 26 februari 2021.		
Financieel belang	100%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	4.882.299
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	5.185.609
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	4.882.299
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	Per 1-1-2019 werd het formele werkgeverschap van SW-medewerkers dat belegd was bij de Gemeenschappelijke Regeling Presikhaaf Bedrijven overgeheveld naar de module WGSW van de Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland Sociaal Domein. Scalabor biedt passend werk voor mensen met een aanstelling in het kader van de Sociale Werkvoorziening (SW) en arbeidsontwikkeltrajecten voor mensen uit de doelgroep van de Participatiewet. Ten aanzien van 'Passend werk': - Het aantal Arnhemmers dat bij Scalabor werkt op basis van een SW-aanstelling daalt. Logisch, want sinds de Participatiewet is er geen nieuwe instroom meer. - Steeds meer SW-medewerkers werken ‘buitenshuis’. Dat wil zeggen extern gedetacheerd bij een (reguliere) werkgever in plaats van intern bij Scalabor. - Die beweging ‘van binnen naar buiten’ gebeurt op basis van Individuele Ontwikkelplannen (IOP). Op dit moment heeft 88% van de SW-medewerkers een IOP. Ten aanzien van 'Arbeidsontwikkeltrajecten': - Scalabor heeft samen met werkgevers en MBO een ruim aanbod van branchegerichte leer-werk-lijnen opgezet. - In geheel 2019 werden vanuit het cluster Werk & Inkomen 506 Arnhemmers aangemeld bij Scalabor (dit is inclusief de aanmeldingen in het laatste kwartaal van 2018 die vallen onder het contract van 2019). Er kregen 466 Arnhemmers een intake bij Scalabor en gingen er 289 naar het Arbeidsontwikkelcentrum (AOC). Gedurende 2019 hebben 233 Arnhemmers bij Scalabor een werkend leren-traject gevolgd.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		

Voortgang Beheersstrategie

Scalabor heeft een gemiddeld (tot hoog) risicoprofiel. Dit komt omdat: de inzet van Scalabor cruciaal is voor de gemeentelijke uitvoering van de Participatie wet; de maatschappelijke en financiële impact van eventueel disfunctioneren van Scalabor groot zijn; de omgeving van Scalabor een grote dynamiek kent en sterk beïnvloed wordt door landelijke wet- en regelgeving en de gemeentelijke uitvoering daarvan. Het is daarom van belang te beschikken over een adequate beheersstrategie gericht op het wegnemen en elimineren van de ongewenste effecten van de risico's en het borgen van de continuïteit van de verbonden partij.

De governance rondom Scalabor was in de basis adequaat geregeld en georganiseerd. De risicobeheersing over 2019 stond in het teken van de borging en doorontwikkeling hiervan. Concreet ging het om de aanscherping van de gemeentelijke aandeelhouders rol en een passende monitoring en beïnvloeding van de drie gewenste strategische sporen (van sociale werkvoorziening naar arbeidsontwikkelbedrijf, van bolwerk naar netwerk, van hekkensluiter naar middenmoter), een goede invulling van de gemeentelijke klantrol richting Scalabor, een adequate invulling van de informatiebehoefte van de aandeelhouder door Scalabor en een periodieke update van de risico's vanuit verschillende invalshoeken (klant, eigenaar, juridisch, financieel, enzovoorts).
Op alle genoemde sporen zijn vorderingen geboekt. Belangrijke aandachtspunten voor 2020 zijn de verdere ontwikkeling van de klantrol, het verbeteren van de ketensamenwerking (Cluster Werk & Inkomen (W&I), Centrum voor Activerend Werk (CAW), Scalabor en Werkgeversservicepunt (WSP)) en het verder in positie brengen van Scalabor als 'vangnet/ springplank' werkgever voor de doelgroep van de Participatiewet.

Sportbedrijf Arnhem

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	Het sportbedrijf voert het sportbeleid uit. Arnhem stimuleert en faciliteert bewegen en sporten en Arnhem benut de kracht van beide, voor een beter welzijn van de stad.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem		
Bestuurlijk belang	De gemeente Arnhem is 100% aandeelhouder van de BV Sportbedrijf Arnhem. Als aandeelhouder is de gemeente Arnhem lid van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders (AvA). Het mandaat om als aandeelhouder op te treden is door het college neergelegd bij de concerndirecteur.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft het volledige eigendom.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	45.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	16.886.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	15.806.000

Ontwikkelingen

De nieuwbouw van zwembad Valkenhuizen is in 2019 voortgezet, waardoor sportbedrijf Arnhem naar verwachting in 2020 het nieuwe zwembad in gebruik kan nemen. In 2019 is gewerkt aan de financiële transparantie en de rapportage op effectiviteit van de activiteiten in relatie tot de doelstellingen van de opdrachtgever. Dit is echter ook na 2019 nog onvoldoende en blijft een aandachtspunt voor het komende jaar. In 2019 is een stap gezet in het vormgeven van integraal opdrachtgeverschap; de uitvraag 2020 aan Sportbedrijf is in gezamenlijkheid met de Teams Leefomgeving opgezet, zodat de opdracht aan het sportbedrijf beter aansluit bij Van Wijken Weten. Hierin is het sportbedrijf zelf ook bij aangesloten. Onderdeel hiervan zijn structurele overleggen van Sportbedrijf met de teams leefomgeving, om zodoende aan te kunnen sluiten bij de wijkspeerpunten.

Risico profiel

Risico's Hoog

Voortgang Beheersstrategie

Om de verwachtingen over en weer beter in beeld te krijgen hebben de gemeente als eigenaar en opdrachtgever en het sportbedrijf gezamenlijk, in 2019 meerdere overleggen gehad. In het 3e kwartaal hebben ook meerdere overleggen plaatsgevonden met de raad van commissarissen.

Er is gebleken dat de verwachtingen en opvattingen van de gemeente en het sportbedrijf op een aantal punten redelijk ver uit elkaar liggen. Ook zijn op een aantal thema's in het verleden onvoldoende duidelijke afspraken gemaakt. In 2019 is van buiten de gemeente Arnhem een tijdelijk opdrachtgever aangetrokken met als opdracht om deze verwachtingen naar elkaar op één lijn te krijgen en waar nodig aanvullende afspraken te maken. Dit proces loopt door in 2020.

De organisatie van het Sportbedrijf en de samenwerking met de gemeente Arnhem moet de komende jaren nog verder professionaliseren. Hiertoe hebben de opdrachtgever en de teams leefomgeving een slag gemaakt door afspraken te maken over de werkwijze en gezamenlijk de uitvraag 2020 voor het sportbedrijf aan te scherpen.

De financiële functie binnen het Sportbedrijf moet zich nog ontwikkelen. Ook het inzicht in de kostprijs van de producten kan nog verbeteren. In het tweede kwartaal 2019 is het sportbedrijf gekomen met een eerste aanzet ten aanzien van de kostprijs van de verschillende producten. Dit is nog onvoldoende. Het inzicht in de financiële ontwikkeling was en blijft een aandachtspunt.

Er zijn geen risicomanagement- of kwaliteitssystemen opgezet binnen het Sportbedrijf. De focus voor 2019 lag bij het op orde krijgen van de AO/IC en de inhoudelijke afstemming. Dit zal ook in 2020 grotendeels de focus zijn.

De informatievoorziening van het Sportbedrijf aan de gemeente Arnhem als opdrachtgever, is in ontwikkeling. Het sportbedrijf heeft in de kwartaalrapportages steeds conform afgesproken format gerapporteerd. Over de kwaliteit en met name over de (on-)mogelijkheden van rapportage over effectiviteit en efficiëntie van interventies in de stad wordt nog met elkaar gesproken, alsmede wensen voor de toekomst op wijkniveau.

Recreatieschap Over-Betuwe

Vestigingsplaats	Kerk - Avezaath		
Rechtsvorm	Besloten Vennootschap		
Programma	R3 Economie		
Doel verbonden partij	Ontwikkelen, exploiteren en onderhouden van toeristische en dag recreatieve infrastructuur in het rivierengebied.		
Deelnemers in samenwerking	Natuur- en Recreatieschap Lingegebied, Recreatieschap Nederrijn, Lek en Waal, Recreatieschap Over- Betuwe en gemeente Arnhem.		
Bestuurlijk belang	Vanuit gemeente Arnhem participeren wethouder De Vroome en raadslid Manders in het Algemeen bestuur van B.V. Recreatiemaatschappij Rivierengebied		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	27.015.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	3.674.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	

Ontwikkelingen

In 2019 zijn de belangrijkste ontwikkelingen de volgende:
Rijkerswoerdse Plassen:
- Er is geïnvesteerd in de sportvoorzieningen rondom de Rijkerswoerdse Plassen. Enkele jaren geleden zijn de eerste voorzieningen geplaats. Dit was een succes, met een groei van ongeveer 35.000 bezoekers. In 2019 is het aantal voorzieningen uitgebreid.
- De lodges; het plan om lodges te plaatsen bij de Rijkerswoerdse Plassen loopt in 2019 en 2020 door. Er is gewerkt aan de wijziging van het bestemmingsplan (Overbetuwe). Dit zal in 2020 vastgesteld moeten worden waarna de ontwikkeling verder kan.

Zeegbos:
- Het onderhoud wordt op basisniveau gehouden.
- Een deel van de erfpacht ligt bij het recreatieschap. Het andere deel ligt bij staatsbosbeheer.
- Vanuit bewoners bestaat de wens om meer betrokken te zijn bij het bos.

Risico: bij de verzelfstandiging is er een vermogen meegegeven, waar uit het rendement ervan de jaarlijkse exploitatielasten moeten worden bekostigd.
het risico is dat het rendement lager is dan de benodigde gelden voor de exploitatie en dus dat een deel van de exploitatielasten ongedekt blijft.

Risico profiel

Risico's

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

NV Bank Nederlandse Gemeenten

Vestigingsplaats	Den Haag		
Rechtsvorm	Naamloze Vennootschap		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	De BNG is de 'bankier ten dienste van overheden', waaronder voor gemeenten.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeente heeft minder dan 1% van de aandelen. De andere aandeelhouders zijn de Staat der Nederlanden (50%), provincies en gemeenten.		
Bestuurlijk belang	De concerntreasurer is gemachtigde voor de aandeelhoudersvergadering.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem heeft 496.470 aandelen van de BNG in bezit (bijna 1%) en is daarmee een van de grootste gemeentelijke aandeelhouders van de BNG		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	495.300.000
	Per 31-12-2019	€	499.100.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.325.180.000
	Per 31-12-2019	€	1.448.020.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	-163.000.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	-1.414.940
Ontwikkelingen	De operationele resultaten van het jaar 2019 zijn niet substantieel afgeweken van 2018, maar de bank heeft in 2019 voorzieningen moeten treffen waardoor de netto winst ten opzichte van 2018 is gehalveerd. Daarnaast voldoet de bank ruimschoots aan alle kapitaaleisen van de toezichthouder, de ECB.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Dataland

Vestigingsplaats	Gouda		
Rechtsvorm	Stichting		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	Het ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten op het gebied van geo-, woz- en vastgoedinformatie, oftewel objectinformatie.		
Deelnemers in samenwerking	(Op 7 na) alle gemeenten. De rol die dataland vervulde is door andere partijen grotendeels overgenomen. Dataland gaat daarom haar activiteiten afbouwen.		
Bestuurlijk belang	Certificaathouders participeren in DataLand en hebben invloed op het beleid van DataLand via het bestuur. Het afdelingshoofd van de afdeling Informatie is gemachtigd voor deze rol.		
Financieel belang	De gemeente heeft certificaten van aandelen DataLand B.V. Deze inkomsten worden door DataLand gebruikt om de kerntaken uit te voeren: ontzorgen, ondersteunen en faciliteren van gemeenten.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	112.313
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	463.084
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	Dataland is haar activiteiten aan het afbouwen en onder te brengen bij de VNG en het Kadaster. Zo heeft zij inmiddels het Gemeentelijke Geoberaad ondergebracht bij VNG-realisatie. Over de overige activiteiten zal begin 2020 duidelijk worden waar deze worden ondergebracht en wanneer. Dit zal tenminste voor 1 januari 2022 zijn afgerond, want dan zal Dataland haar activiteiten beëindigen.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

BVO De Connectie

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R9 Financiën en bedrijfsvoering		
Doel verbonden partij	De Connectie is een gemeenschappelijke regeling met de gemeenten Rheden en Renkum op het gebied van bedrijfsvoering.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeente Arnhem, gemeente Renkum en gemeente Rheden		
Bestuurlijk belang	Opdrachtgever is de concerndirecteur, wethouder Jan van Dellen is lid van het bestuur.		
Financieel belang	Het Arnhems aandeel in De Connectie bedraagt 72%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.308.000
	Per 31-12-2019	€	408.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.660.000
	Per 31-12-2019	€	7.306.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	28.913.000
Ontwikkelingen	Het afgelopen jaar is er door De Connectie focus aangebracht. Focus op het ketengericht werken, het van buiten naar binnen werken en op professionaliteit door ontwikkeling van medewerkers. Daarnaast heeft 2019 in het teken gestaan van het op orde brengen van de ICT onder de motorkap.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		
Voortgang Beheersstrategie	De Connectie is een organisatie waarbij de beheersing vooral is gericht op het actief verbinden van de gemeentelijke belangen met de belangen van een goede bedrijfsvoeringsorganisatie. Op verschillende niveaus en vanuit verschillende perspectieven wordt er actief samengewerkt. De strategische aspecten komen in het Bestuurdersoverleg aan de orde. Binnen het Opdrachtgeversoverleg, worden de tactisch en operationele aspecten besproken en waar nodig bijgestuurd. In het demandmanagementoverleg worden de vraag en aanbod aspecten besproken en afgestemd en binnen het controllersoverleg worden de financiële zaken besproken. In deze verschillende gremia worden alle risico's die gepaard gaan met de transitie van De Connectie besproken en is daarmee ook de beheersstrategie gedefinieerd. Arnhem zet in op een actieve betrokkenheid en een open communicatie met De Connectie. Dit om zicht te hebben op het ontstaan van risico's alsmede de beheersing van de risico's door De Connectie zelf. Er wordt in de begroting een aantal risico's beschreven die significant zijn in financiële termen, maar ook voor de dienstverlening. Naast het onderzoek dat De Connectie zelf heeft laat uitvoeren om de haalbaarheid van de opdracht tot harmonisatie, standaardisatie en digitalisering te toetsen, heeft de gemeente Arnhem samen met De Connectie de stand van zaken en de kwetsbaarheden binnen het ICT-domein laten onderzoeken.		

BVO Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	Het Doelgroepenvervoer werd voorheen uitgevoerd door de Stadsregio Arnhem Nijmegen die van rechtswege in 2015 is komen te vervallen. In april 2016 is de Vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen opgericht ten behoeve van het aanvullend vervoer Arnhem Nijmegen (Avan). Het is een gemeenschappelijke regeling, gebaseerd op een bedrijfsvoeringsorganisatie. Eén van de taken van deze Vervoersorganisatie is het regelen van het doelgroepenvervoer, waarbij sprake is van een bundeling van het doelgroepenvervoer (Wmo-vervoer, leerlingenvervoer en instellingsvervoer). Gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers.		
Deelnemers in samenwerking	Regio Arnhem en regio Nijmegen		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. van der Zee is lid van het bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt volgens een verdeelsleutel bij aan de exploitatie. De kosten van de bedrijfsvoeringsorganisatie worden bepaald op basis van het inwoneraantal. De vervoerskosten op basis van rekeneenheden van het vervoer.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.795.635
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	5.180.354
Ontwikkelingen	Middels het nemen van maatregelen in de uitvoering van het doelgroepenvervoer - binnen de bestaande contracten en beleidskaders - wordt gestuurd op het terugdringen van vervoerskosten. In nauwe samenspraak met gemeentes wordt middels aanpassing van beleid gestuurd op de toestroom in, en het gebruik van het doelgroepenvervoer. Eind 2019 heeft het college van Arnhem nieuwe beleidsregels voor Wmo en Jeugdwet aangenomen, waarvan vervoer een onderdeel is. Daarnaast heeft de Vervoersorganisatie in 2019 binnen de bestaande contractafspraken wijzigingen doorgevoerd die geleid hebben tot het terugdringen van de vervoerskosten voor de gehele regio. In 2019 is besloten hoe het doelgroepenvervoer per augustus 2020 wordt vormgegeven. Alle deelnemende gemeenten hebben besloten om samen te blijven werken op het gebied van doelgroepenvervoer en een aantal hebben meer vervoerstromen in Avan ondergebracht of gaan deze op korte termijn onder brengen. Ook is er in 2019 gekozen om de regiefunctie vanaf 1 augustus 2020 anders in te gaan richten. Vervoerders worden weer verantwoordelijk voor de planning en voor routevervoer direct aanspreekpunt voor gemeenten en inwoners. Voor het vraagafhankelijk vervoer wordt gewerkt met een apart aanbesteed callcenter.		
Risico profiel			
Risico's	Hoog		

Voortgang Beheersstrategie

De risico's waarmee BVO DRAN te maken heeft gehad en nog steeds heeft zijn een veranderende relatie met de Provincie, stijgende vervoerskosten, een zeer dynamische omgeving, kwetsbare burgers en daarmee politieke gevoeligheid, aflopende regie- en vervoercontracten en krapte op de arbeidsmarkt.

Structureel ontvangt de gemeente van de BVO DRAN managementinformatie en zogenaamde rittenbakken. Er is ongeveer tien keer per jaar ambtelijk en vier keer per jaar bestuurlijk overleg. Indien gewenst kan iedere deelnemende gemeente bij stemming de escape-procedure toepassen (reguliere stemverhouding is iedere gemeente één stem, bij escapeprocedure is de stemverhouding op basis van aantal inwoners).

In 2018 is gestart met een 'knoppenplan'. Om te komen tot kostenbesparingen wordt met dit knoppenplan binnen bestaand beleid het vervoer op een andere wijze georganiseerd en uitgevoerd. Dit plan wordt is in 2019 intern geëvalueerd. In 2019 heeft het college van Arnhem nieuwe beleidsregels voor Wmo en Jeugdwet aangenomen, waarvan vervoer een onderdeel is. Daarnaast heeft de Vervoersorganisatie in 2019 binnen de bestaande contractafspraken wijzigingen doorgevoerd die geleid hebben tot het terugdringen van de vervoerskosten voor de gehele regio.

Eind 2018 is het (regionale) onderzoek naar de toekomst van Avan gestart. In 2019 is besloten hoe het doelgroepenvervoer per augustus 2020 wordt vormgegeven. Alle deelnemende gemeenten hebben besloten om samen te blijven werken op het gebied van doelgroepenvervoer en een aantal hebben meer vervoerstromen in Avan ondergebracht of gaan deze op korte termijn onder brengen. Ook is er in 2019 gekozen om de regiefunctie vanaf 1 augustus 2020 anders in te gaan richten. Vervoerders worden weer verantwoordelijk voor de planning en voor routevervoer direct aanspreekpunt voor gemeenten en inwoners. Voor het vraagafhankelijk vervoer wordt gewerkt met een apart aanbesteed callcenter. Eind 2019 heeft de voorlopige gunning plaatsgevonden voor de drie aanbestedingen; routevervoer, vraagafhankeljk vervoer en het callcenter. In 2020 zal duidelijk worden wat de financiële gevolgen van de aanbesteding voor de gemeente Arnhem zijn.

Euregio RijnWaal

Vestigingsplaats	Kleve (D)		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R0 algemeen bestuur en publieke dienstverlening; R3 economie		
Doel verbonden partij	De Euregio Rijn-Waal is een Nederlands-Duits openbaar lichaam waarbij 55 gemeenten en regionale overheden zijn aangesloten. De bevordering van de integratie van Europa en het slechten van nationale grenzen zijn centrale doelen van deze samenwerking (sinds 1 november 1993). De Euregio Rijn-Waal zet in op verbetering en intensiveren van grensoverschrijdende samenwerking op het gebied van economie en maatschappij. In het werkgebied van de Euregio bestaan veel mogelijkheden voor een sterke economische en maatschappelijke ontwikkeling. De Euregio Rijn-Waal brengt partners bij elkaar om gezamenlijke initiatieven te starten en zo gebruik te maken van synergie-effecten. De Euregio verzorgt het programmamanagement voor het EU-programma INTERREG Duitsland-Nederland.		
Deelnemers in samenwerking	55 leden, te weten 30 Nederlandse en 20 Duitse gemeenten, 3 regionale instanties en 2 Kamers van Koophandel		
Bestuurlijk belang	In de Euregio Council zitten namens de gemeente Arnhem burgemeester A. Marcouch en raadsleden V. Bouma, mw. K. Kalthoff en Y. Usta		
Financieel belang	Beperkt. De leden betalen een (inwoneraantal gerelateerde) contributie.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	1.880.088
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	1.222.233
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	28.000

Ontwikkelingen

2019 was het laatste jaar van de Euregionale Strategische Agenda 2020. Vanaf zomer 2020 worden nieuwe duurzame sociaaleconomische grensallianties gelegd waarin overheden, kennisinstellingen en bedrijfsleven en het maatschappelijk middenveld nauw samenwerken. De Euregio heeft daar een actieve bijdrage aan geleverd als expert op het gebied van grensoverschrijdende samenwerking. Vanuit Arnhem is er in 2019 bijgedragen aan de ontwikkeling van deze Strategische Agenda 2020.
De speerpunten van de nieuwe Strategische Agenda zijn:
1. Euregionale duurzame economische ontwikkeling,
2. Euregionale Soft-skills,
3. Euregionale betrokkenheid te versterken.

De agenda wordt voor de zomer van 2020 vastgesteld door de leden van de Euregio.

Door ondertekening in 2018 van een 'Memo of Understanding" hebben de burgemeesters van de zes 100.000+ gemeenten (Duisburg, Dusseldorf, Moers, Ede, Nijmegen en Arnhem) binnen de Euregio uitgesproken extra inzet te plegen op grensoverschrijdende en bovenregionale uitdagingen. Sinds 2019 is Apeldoorn toegevoegd aan het 100.000+ steden netwerk. Vanuit het 100.000+ stedennetwerk is er in 2018 een gezamenlijke "duurzaamheidsagenda" opgesteld door de 6 steden. In 2019 is verder gewerkt aan de concrete uitvoering van deze agenda en onder andere invulling gegeven aan het thema watergebonden bedrijvigheid en schone binnenvaart. De jaarlijkse burgemeestersconferentie is georganiseerd in het najaar van 2019 in Duisburg. In het 100.000+ steden netwerk wordt gewerkt aan een gezamenlijk stuk over luchtkwaliteit en de lobby die hier uit voortkomt naar onder andere partners in Brussel.

Euregionaal Arbeidsmarktplatform
De Euregio Rijn-Waal streeft naar een transparante grensoverschrijdende arbeidsmarkt. Om dit doel te bereiken is er op initatief van de Euregio Rijn-Waal op 24 januari 2019 in Arnhem besloten om een arbeidsmarktplatform voor de Euregio Rijn-Waal op te richten. In drie werkgroepen, te weten arbeidsbemiddeling, onderwijs en informatie en communicatie worden concrete acties en maatregelen in samenwerking met de regionale belanghebbenden verder ontwikkeld. Onder andere het UWV, de Agentur für Arbeit en Nederlandse en Duitse werkgevers- en werknemersorganisaties zijn bij het platform aangesloten. Het GrensInfoPunt bij de Euregio Rijn-Waal coördineert de activiteiten van het platform.
Met dit platform geeft de Euregio Rijn-Waal tevens invulling aan het punt Arbeidsmarkt zoals dit is opgenomen in de grenslandagenda die Nederland en Nordrhein-Westfalen voor het buurlandenbeleid (GROS Governance) hebben opgesteld. Deze grenslandagenda werd tijdens de eerste grenslandconferentie op 9 mei jl. in Venlo gepresenteerd. Centrale onderwerpen zijn arbeidsmarkt, onderwijs en mobiliteit. Het onderwerp veiligheid zal op een later moment aan de grenslandagenda worden toegevoegd.

Stand van zaken INTERREG V A
De projectontwikkeling in het kader van het programma INTERREG V A Deutschland-Nederland is voorspoedig verlopen in 2019. Tot nu toe zijn er 39 projecten door de INTERREG-stuurgroep goedgekeurd; 9 bovenregionale projecten en 30 regionale projecten met een totaal volume aan EU-middelen van € 63,8 miljoen.

Risico profiel

Risico's

Laag

Voortgang Beheersstrategie

Niet van toepassing.

GO Arnhem Nijmegen City Region

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R0 algemeen bestuur en publieke dienstverlening;R2 verkeer vervoer en waterstaat;R3 economie;R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning;R8 Wonen en ruimte		
Doel verbonden partij	Binnen het Gemeenschappelijk Orgaan Arnhem - Nijmegen werken 18 gemeenten samen aan goed wonen, werken en leven in de regio Arnhem-Nijmegen. Vanuit de ambitie 'Gezonde groei' zet de regio Arnhem-Nijmegen in op duurzame en gezonde keuzes voor wonen, werken en mobiliteit, op weg naar een circulaire economie. De regio werkt met Bureau Brussel aan belangenbehartiging, lobby en het binnen halen van Europese subsidies in Brussel.		
Deelnemers in samenwerking	Arnhem, Berg en Dal, Beuningen, Doesburg, Druten, Duiven, Heumen, Lingewaard, Montferland, Mook en Middelaar, Nijmegen, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Wijchen en Zevenaar		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Marcouch is voorzitter van het bestuurlijk overleg van de regio Arnhem-Nijmegen. Wethouder Van Dellen is voorzitter van het portefeuillehoudersoverleg Economie. De wethouders van der Zee, Bouwkamp en Paping nemen deel aan respectievelijk de portefeuillehoudersoverleggen Mobiliteit, Duurzaamheid en Wonen.		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt naar rato van inwonertal bij aan de exploitatie van de gemeenschappelijke regeling. In de begroting 2019 van het GO is deze bijdrage gesteld op €1,88. Voor 2019 wordt uitgegaan van 157.243 inwoners.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	274.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	31.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In april 2019 zijn de 18 regiogemeenten een proces gestart om de samenwerking in de regio Arnhem-Nijmegen te versterken. Het ingezette proces moet leiden tot een sterkere regio, met één visie, één agenda en één gezicht naar buiten; en een bijpassende nieuwe werkwijze. Versterking van de regionale samenwerking is nodig vanwege een dubbele urgentie: slagkracht organiseren voor de opgaven die op de regio afkomen én het tot stand brengen van een transparante en democratisch gelegitimeerde regionale besluitvorming. Onze regio groeit door toenemende inwoneraantallen, waarbij tegelijkertijd kwalitatieve welvaartsontwikkeling achterblijft. Er is gezamenlijke inzet nodig om iedereen werk en huisvesting te kunnen bieden en tegelijkertijd de regio bereikbaar te houden; de regio duurzaam, energieneutraal en circulair te maken. De opgaven en ambities voor de regio zijn groot en veelomvattend. Ze vragen een aanpak die boven de lokale gemeenten uitstijgt én een meer integrale en krachtiger besturing. Een samenhangende regionale agenda die we met een grotere overtuigingskracht neerzetten moet ons bovendien in staat stellen om beter samen te werken met Provincie, Rijk en Europa en slimme allianties aan te gaan met partners in de samenleving. In het versterkingsproces is en wordt toegewerkt naar definitieve voorstellen in april 2020.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Lingezegen

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	De realisatie en coördinatie van het beheer van Park Lingezegen op basis van het Masterplan, Intergemeentelijke structuurvisie, het Uitvoeringsprogramma en het AB-besluit 2015-004 over de Afronding van de basisuitrusting en de doorontwikkeling (AB, 04 12 2015).		
Deelnemers in samenwerking	Provincie Gelderland, Waterschap Rivierenland, gemeenten Lingewaard, Overbetuwe en Arnhem		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het Algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt voor 25% bij aan de gemeenschappelijke regeling		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	12.268.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	303.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	

Ontwikkelingen

Park Lingezegen, dat wil zeggen de basisuitrusting of ruggengraat van het park (450 ha van de in totaal 1700 ha), is zo goed als gerealiseerd. De realisatiefase van het park is daarmee afgerond (2010-2020). De beheerfase van Park Lingezegen treedt in medio 2020.
In 2019 zijn de laatste projecten afgerond (met een kleine uitloop naar 2020), zoals bijvoorbeeld de spoorbrug. De belangrijkste opgave in 2019 was de definitieve besluitvorming over de laatste grondtransacties. De provincie Gelderland had eerder aangegeven 140 ha grond -deel uitmakend van de zogenaamde basisuitrusting van het park- te willen verkopen. De Parkorganisatie heeft deze 140 ha voor 2,7 mln. overgenomen van de provincie Gelderland en delen daarvan doorverkocht aan de gemeenten Overbetuwe en Lingewaard (voor totaal 1,65 mln.). De opbrengst van deze verkoop is grotendeels gegaan naar het budget voor verdere doorontwikkeling van het park. De grotere eenheden natuur (vlakgroen) en het evenemententerrein in deelgebied De Park (totaal 60 ha) blijven in eigendom van de parkorganisatie. Deze laatste overdracht was geheel in lijn met de eerdere wensen vanuit Arnhem. Voor Arnhem zijn de ontwikkelingen in deelgebied De Park namelijk van groot belang, gelet op de zeer nabije ligging van onder andere de wijk Schuytgraaf.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

MGR Sociaal Domein Centraal Gelderland

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R4 Educatie; R6 participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	De Modulaire Gemeenschappelijke Regeling Regio Centraal Gelderland is opgericht voor de uitvoering van taken op het terrein van het sociaal domein. In 2017 is alleen gebruik gemaakt van de samenwerkingsmodule "Inkoop van specialistische zorg". Dit betreft inkoop (aanbesteding), contractmanagement en -beheer binnen het zorgdomein (Jeugdzorg en WMO). In 2018 zijn hieraan twee modules toegevoegd: Werkgeversservicepunt (samenwerking UWV en regiogemeenten) en Onderwijszaken (grotendeels de voormalige GR Onderwijszaken).		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Wageningen, Westervoort en Zevenaar (niet alle gemeenten doen aan alle modules mee).		
Bestuurlijk belang	Wethouder R. Paping is lid van het bestuur. In de bestuurscommissies zitten wethouders mw. M. Louwers (Werkgeversservicepunt), R. van der Zee (Inkoop zorg) en H. de Vroome (Onderwijszaken).		
Financieel belang			
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	
	Per 31-12-2019	€	656.000
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	2.700.000
	Per 31-12-2019	€	924.000
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	550.000
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	33.282.000
Ontwikkelingen	In 2019 is de module Werkgeverschap SW toegevoegd. De arbeidsovereenkomsten van medewerkers met een WSW-indicatie zijn per 1-1-2019 bij deze MGR-module ondergebracht. Daardoor is de financiële bijdrage, die eerder via Presikhaaf Bedrijven liep, in de MGR-begroting ingebracht. De module Inkoop is gestart met de voorbereiding van een nieuwe aanbesteding waardoor medio 2020 nieuwe inkoopvoorwaarden voor zorgaanbieders van kracht zullen zijn.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	In 2019 is doorgegaan op de ingeslagen weg om de regionale samenwerking binnen de MGR te versterken en conform de afgesproken governance structuur te werken. De gemeente Arnhem is bestuurlijk vertegenwoordigd in alle bestuurscommissie alsmede het DB en AB. De deelnemende gemeenten hebben de verschillende rollen als eigenaar en opdrachtgever inmiddels eigen gemaakt. In de bestuurscommissies wordt inhoudelijk gesproken en gestuurd op de modules. Hoewel de omgeving waarin de MGR als organisatie werkt dynamisch is vaart de uitvoeringsorganisatie zelf inmiddels een wat rustiger koers. De MGR beschikt over een meerjarig uitvoeringsplan 2020-2023 alsmede jaarlijkse uitvoeringsprogramma's. Over de voortgang daarvan wordt bestuurlijk periodiek gerapporteerd. Daardoor kunnen de bestuurscommissies de uitvoeringsafspraken, die in dienstverleningsovereenkomsten zijn vastgelegd, goed monitoren. De afgesproken werkzaamheden zijn in 2019 binnen de begroting uitgevoerd.		

Omgevingsdienst Regio Arnhem (ODRA)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R7 Gezondheid en Milieu; R8 Wonen en ruimte		
Doel verbonden partij	Goede en efficiënte vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieu, bouwen, natuur en water.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Renkum, Rheden, Rozendaal, Westervoort, Zevenaar en provincie Gelderland.		
Bestuurlijk belang	Wethouder Bouwkamp is lid van dagelijks bestuur en algemeen bestuur		
Financieel belang	De gemeente Arnhem draagt bij aan de exploitatiebegroting van deze gemeenschappelijke regeling. De jaarlijkse bijdrage afhankelijk van afgesproken werkprogramma. Deze is circa € 5 miljoen.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	783.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	4.883.400
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	5.940.180
Ontwikkelingen	Landelijke ontwikkelingen zijn de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen. De exacte impact daarvan is nog niet in te schatten maar mogelijk heeft dit een groot effect op het takenpakket van de ODRA. ODRA heeft samen met gemeenten in 2019 de invoering van outputsturing per 2020 voorbereid.		
Risico profiel			
Risico's	Middel		
Voortgang Beheersstrategie	Bij de Omgevingsdienst regio Arnhem (ODRA) onderkende risico's voor de gemeente Arnhem worden op de volgende wijzen beheerst. Allereerst is er wekelijks werkoverleg tussen de accounthouders van beide partijen. Relevante ontwikkelingen kunnen daar als eerste gesignaleerd worden. Inmiddels is de ODRA in staat om maandelijks productiecijfers en urenoverzichten op te leveren. Realisatie van producten en uren kan zo getoetst worden aan planning en budget. Zo nodig kan worden bijgestuurd en relevante ontwikkelingen gemeld worden in de financiële cyclus van de gemeente. De portefeuillehouder heeft zitting in het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur van de ODRA. Meerdere keren per jaar wordt de voortgang van de bedrijfsvoeringsindicatoren en de voortgang van het werkprogramma in de bestuursvergaderingen besproken. De businesscontroller van de gemeente adviseert de portefeuillehouder op deze rapportage en kan risico's vroegtijdig signaleren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan oplopende personeelskosten door schaarste op de arbeidsmarkt of bevindingen van de accountant. Landelijke ontwikkelingen in wet- en regelgeving kunnen grote invloed hebben op de taakomvang en -inhoud van de omgevingsdienst. De ODRA is samen met de deelnemende gemeenten actief bezig met de invoering van de Omgevingswet en de wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) en rapporteert hier geregeld over. Door actief met aankomende ontwikkelingen bezig te zijn, kan beter geanticipeerd worden op eventuele grote consequenties voor het personeelsbestand van ODRA. De omvang van het takenpakket van ODRA op het gebied van bouw, vergunningverlening en toezicht is direct afhankelijk van initiatieven van particulieren en bedrijven in de stad. Er kunnen grote verschillen zitten tussen jaren. Om hierop te anticiperen houdt de ODRA een flexibele schil met personeel aan. Met de door ODRA per 2020 in te voeren outputfinanciering en een prognose van de gemeente op de bouwontwikkelingen wordt het beter mogelijk om de kosten voor de gemeente vooraf in te schatten.		

Regionaal Historisch Centrum Gelders Archief

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R5 cultuur, recreatie en sport		
Doel verbonden partij	Het gezamenlijk vorm en inhoud geven aan het Gelders Archief, een samenwerking van de gemeentelijke archieven van Arnhem, Renkum, Rheden, Rozendaal, Provincie en het Rijksarchief Gelderland. Aanvullend zijn taken afgesproken op het terrein van het beheer, het behoud, de presentatie en informatieverstrekking van de historie van de stad Arnhem en de omgeving daarvan.		
Deelnemers in samenwerking	De gemeenten Renkum, Rheden en Rozendaal en het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen. Met ingang van 2020 zal de Provincie Gelderland toetreden tot de Gemeenschappelijke Regeling.		
Bestuurlijk belang	Wethouders J. van Dellen en H. de Vroome maken deel uit van het bestuur		
Financieel belang	De bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling wordt elk jaar bij de zienswijze vastgesteld. Deze kan de komende jaren veranderen, als de Provincie Gelderland een definitieve keuze maakt om wel/niet toe te treden tot de GR.		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	200.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	19.800.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	1.090.000

Ontwikkelingen

De begroting, jaarplannen en -rekening worden door het Gelders Archief jaarlijks voorgelegd aan de deelnemers van de G.R.. Eventuele exploitatieverliezen worden binnen de exploitatie van het Gelders Archief opgevangen. In uitzonderlijke gevallen kunnen tegenvallers worden omgeslagen ten laste van de deelnemende gemeenten, echter het merendeel van de inkomsten komt van rijkswege, wat de risico's voor de deelnemende gemeenten verkleint. Daarnaast is er sprake van een eigen organisatie en momenteel een solide financiële basis.

Door het Algemeen bestuur is in 2017 aan de begroting van 2018 de verwachting toegevoegd dat de bijdrage van de gemeente Arnhem vanaf het begrotingsjaar 2019 op het begrotingsniveau van 2017 zal komen. In 2019 is deze verwachting ingelost: de bijdrage van de gemeente Arnhem is voor 2019 gesteld op de hoogte van de bijdrage van 2017.

Vanaf 2020 geldt een nieuwe verdeling van de lumpsum komt, waarbij de verdeling op basis van historische kosten wordt losgelaten en overgegaan wordt tot een verdeling op basis van het aantal strekkende meters dat door het GA wordt beheerd voor de partners in de GR. Het voorstel levert een reëlere en eerlijker verdeling van de lumpsum op. Voor Arnhem betekent dit een verlaging van de bijdrage. Voorwaarde was wel dat de Provincie Gelderland vanaf 2020 toetreedt tot de GR. In december 2019 heeft de provincie echter laten weten niet toe te treden tot de GR met ingang van 2020. Binnen het bestuur van het Gelders Archief is besloten de nieuwe verdeling van de lumpsum toch te handhaven voor 2020. Het besluit van de provincie heeft daarom geen gevolgen voor de begroting van Arnhem.
In 2020 worden gesprekken gevoerd met de Provincie Gelderland over een eventuele toetreding vanaf 2021.

Het project e-depot bevindt zich in de onderzoeksfase.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R1 Veiligheid; R6 participatie en maatschappelijke ondersteuning; R7 Gezondheid en milieu		
Doel verbonden partij	In deze regeling participeren (inclusief Arnhem) 15 gemeenten. Het betreft hier een wettelijk aangewezen organisatie met taken op het terrein van de brandweer (hulpverlening), volksgezondheid en rampenbestrijding. Veiligheid en gezondheid zijn in de regio de kerntaken.		
Deelnemers in samenwerking	15 gemeenten (inclusief Arnhem) participeren in de gemeenschappelijke regeling.		
Bestuurlijk belang	Burgemeester A. Marcouch en wethouder R. van der Zee maken deel uit van het (dagelijks) bestuur.		
Financieel belang	Het aandeel van Arnhem in VGGM in 2019 is 27% (15.178k van 56.422k).		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	73.680.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	36.383.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	15.178.630

Ontwikkelingen

Volksgezondheid
In 2019 is verder gewerkt aan de doorontwikkeling van de Jeugdgezondheidszorg (JGZ). De inhoudelijke opgave vloeit voort uit de transitie-opdracht in het Sociaal Domein. Dat vraagt om het herdefiniëren van professionele werkwijzen. Ook is geïnvesteerd in het verbeteren van de zorg tijdens de eerste 1000 dagen van een kind: in 2019 is gestart met de implementatie van het landelijke actieprogramma Kansrijke Start (samenwerking tussen wijkteams, geboortezorg en JGZ), het programma 'Nu Niet Zwanger' is van start gegaan in Arnhem en de voorbereidingen zijn getroffen om het programma uit te rollen in andere regiogemeenten in 2020.
Per 1 januari 2019 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor de uitvoering van het Rijksvaccinatieprogramma (RVP). De VGGM voert deze taak uit. De rijksmiddelen zijn overgeheveld naar het gemeentefonds en worden tot 1 januari 2021 één op één doorbetaald naar VGGM. Per die datum zullen hiervoor nieuwe financiële afspraken gaan gelden.
Overige ontwikkelingen zijn: het versterken van de pijler toezicht binnen de GGD, verbeteren van de zorg voor personen met verward gedrag en de voorbereidingen van de Wet Verplichte GGZ die per 1 januari 2020 is ingegaan.

Brandweer / Crisisbeheersing
2019 is het jaar geweest waarin de actualisatie van diverse planvormen heeft plaatsgevonden (risicoprofiel / capaciteitenanalyse / regionaal crisisplan). Er is ook een brandweerbeleidsplan opgesteld. In dit plan zijn risico's benoemd met betrekking tot de beschikbaarheid van brandweerpersoneel in de nabije toekomst.
In het kader van Bevolkingszorg is toegewerkt naar een professionaliseringsslag en een betere borging van beschikbaarheid regionale sleutelfunctionarissen. Per 1-1-2020 is de geactualiseerde organisatie operationeel.
Voor het overige: sinds jaar en dag is het thema brandweer / crisisbeheersing beleidsarm aangevlogen. Er zijn geen nadere grote ontwikkelingen te verwachten.

Risico profiel

Risico's Middel

Voortgang Beheersstrategie Niet van toepassing.

Werkvoorziening Midden-Gelderland (Presikhaaf Bedrijven)

Vestigingsplaats	Arnhem		
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling		
Programma	R6 Participatie en maatschappelijke ondersteuning		
Doel verbonden partij	De gemeenschappelijke regeling Presikhaaf Bedrijven (GR PHB) was in het leven geroepen voor het uitvoeren van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW). De kernactiviteit was het bieden van werk onder aangepaste omstandigheden aan inwoners die (nog) niet kunnen (re-) integreren in een reguliere baan. Nadat in 2018 Scalabor is gestart als arbeidsontwikkelbedrijf zijn de bedrijfsactiviteiten van GR PHB overgegaan naar Scalabor. Het materiele werkgeverschap van SW-medewerkers is losgekoppeld van het formele werkgeverschap en het materiele werkgeverschap is in 2018 overgegaan naar Scalabor. Per 1-1-2019 is het formele werkgeverschap van SW-medewerkers overgedragen aan MGR-module WGSW. Daarmee is de liquidatie van de GR PHB in gang gezet.		
Deelnemers in samenwerking	Gemeenten Arnhem, Doesburg, Duiven, Lingewaard, Overbetuwe, Rheden, Rijnwaarden, Rozendaal, Westervoort en Zevenaar.		
Bestuurlijk belang	Het raadslid M. Coenders en wethouders mw. M. Louwers, R. Paping en R. van der Zee in het Algemeen Bestuur (AB) en de wethouders mw. M. Louwers en R. Paping in het Dagelijks Bestuur (DB).		
Financieel belang	Circa 52%		
Eigen vermogen	Per 01-01-2019	€	683.000
	Per 31-12-2019	€	
Vreemd vermogen	Per 01-01-2019	€	8.381.000
	Per 31-12-2019	€	
Financieel resultaat	Resultaat 2019	€	
Bijdrage Arnhem	Resultaat 2019	€	
Ontwikkelingen	In 2019 heeft GR PHB zich gericht op een aantal nog lopende dossiers die nog moeten worden afgerond alvorens liquidatie kan plaatsvinden. Het betreft onder andere de liquidatie van enkele aan de GR PHB verbonden stichtingen en een vordering van betaalde transitievergoedingen. Afwikkeling van deze dossiers is in 2020 voorzien.		
Risico profiel			
Risico's	Laag		
Voortgang Beheersstrategie	Niet van toepassing.		

Grondbeleid

In de paragraaf Grondbeleid geven we aan hoe het grondbeleid wordt ingezet om de bestuurlijke doelstellingen te realiseren. het grondbeleid houdt rekening met de te bereiken doelen voor de stad, afgezet tegen de (financiële) risico's die dat met zich meebrengt. Maatwerk per locatie wordt geboden.

Algemeen

Het grondbedrijf heeft over het afgelopen jaar een positief resultaat geboekt van ruim € 11,8 miljoen. Vooral de (verplichte) tussentijdse winstneming en de extra verkopen bij het onderdeel erfpacht hebben in belangrijke mate bijgedragen aan het hoge positieve resultaat over 2019.

Net als de afgelopen jaren is het resultaat van het grondbedrijf dus positief. In 2019 hebben zich relatief weinig grote veranderingen voorgedaan in de projecten die leiden tot grote financiële consequenties. Daarmee zijn de resultaten in lijn met de verwachting van vorig jaar. Wel zijn er dit jaar vanuit de strategische posities een tweetal grondexploitaties vastgesteld en toegevoegd aan de projectenportefeuille. Dit betreffen de grondexploitaties Coehoorn en Lorentz Lyceum. Ondanks deze toevoegingen daalt de totale boekwaarde van het grondbedrijf al een aantal jaren. Dit komt doordat er weinig nieuwe posities worden aangekocht. Logischerwijs zou hiermee ook de bestemmingsreserve voor de grondexploitaties moeten dalen. Echter deze stijgt juist dit jaar doordat de commissie BBV in juli 2019 een notitie heeft opgesteld waarin is aan gegeven hoe met diverse risico-categorieën omgegaan moet worden. Deze aanscherping leidt tot een hoger risicoprofiel en daarmee tot een stijging van de (benodigde) bestemmingsreserve. Mede door het goede resultaat van het grondbedrijf over het afgelopen jaar kan die stijging vanuit het Grondbedrijf worden opgevangen en hoeft er geen beroep gedaan te worden op de algemene reserve.

Zoals al aangegeven heeft Arnhem steeds minder eigen (grond)posities om zelf sturing te geven aan ruimtelijke en programmatische (bijvoorbeeld extra woningbouw) vraagstukken. Bij de herijking van het grondbeleid zal aandacht worden gegeven hoe hier in de toekomst mee om kan worden gegaan.

Grondbeleid

Het beleidsmatige kader voor het grondbeleid is verwoord in de nota Zicht op Gegronde Keuzes. In 2019 is gestart met de herijking van deze nota uit 2013. Beleidsmatig zal aansluiting worden gezocht bij de nieuwe omgevingsvisie die in de gemeente Arnhem wordt opgesteld. Op dit moment is het uitgangspunt nog steeds situationeel grondbeleid. Per locatie wordt maatwerk verricht. Het genoemde maatwerk komt tot uitdrukking bij de vaststelling van bestemmingsplannen of bestemmingsplanwijzigingen – waarbij de raad via de achterliggende (deels vertrouwelijke) exploitaties deelgenoot wordt gemaakt van mogelijke financiële implicaties.

Naast de beleidsmatige herijking van het Grondbeleid wordt ook, mede naar aanleiding van de gewijzigde BBV-regelgeving, een uitvoeringsdocument voor het Grondbedrijf opgesteld. Hierin wordt bijvoorbeeld beschreven hoe wordt omgegaan met tussentijdse winstneming, hoe met het kostenverhaal in Arnhem wordt omgegaan en zijn de actuele erfpachtvoorwaarden opgenomen.

Strategische aankopen

Bij een situationeel grondbeleid is het nog steeds mogelijk strategische gronden aan te kopen. Er kunnen zich ruimtelijke kansen voordoen, waarvoor het wenselijk is om voorafgaand aan het vaststellen van een grondexploitatie aankopen te doen. Een belangrijk onderdeel bij strategische aankopen is de afweging van financiële risico's die met de aankoop gemoeid zijn. Door vooraf een budget ter beschikking te stellen, kan snel worden gehandeld.

De totale waarde aan strategisch bezit mag maximaal € 50 miljoen bedragen. Deze bedragen zijn niet gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. In 2019 zijn er twee strategische aankopen gedaan, te weten een pand in de Varkensstraat (Korenkwartier) en een ligplaats in de Nieuwe Haven. Totale boekwaarde van het strategisch bezit bedraagt per 31-12-2019: € 15,2 miljoen.

Ontwikkelingen vastgoedmarkt

Landelijk gaat op dit moment 40% van de verkochte woningen boven de vraagprijs weg. De krappe woningmarkt leidt ook in Arnhem tot een bovengemiddelde stijging van het prijsniveau. Vergeleken met een jaar geleden zijn de prijzen met ruim 8% toegenomen. De Arnhemse woningmarkt is dan ook een echte verkopersmarkt, waar sprake is van een krappe markt met een laag beschikbaar woningaanbod. Dit vertoont zich onder andere in een groot tekort op de Arnhemse nieuwbouwmarkt. Het is dan ook van groot belang dat in Arnhem de woningvoorraad wordt aangevuld met nieuwe woningbouwprojecten en bestaande woningbouwprojecten

versneld worden gerealiseerd. Vooral ook als de groeiprognoses mee worden genomen. Arnhem groeit namelijk door tot 169.000 inwoners in 2040, dit betreft een groei van circa 10.000 inwoners. De huishoudensontwikkeling zal in die periode een groei van 7% kennen. Het overgrote deel van die groei wordt in de periode tot 2025 verwacht. Na 2030 vlakt de groei af. De prognoses laten daarmee een sterke bevolkingsgroei voor de gemeente Arnhem zien. Uit de cijfers blijkt een urgentie om op korte termijn een flinke bouwproductie te realiseren. De woningbehoefte is dermate groot dat een tempoversnelling in productie noodzakelijk is. Het zwaartepunt voor de korte termijn ligt op het zorgen voor voldoende nieuwbouw om in te spelen op de acute woningvraag. In Arnhem is de behoefte aan middenhuur en koopappartementen relatief groot.

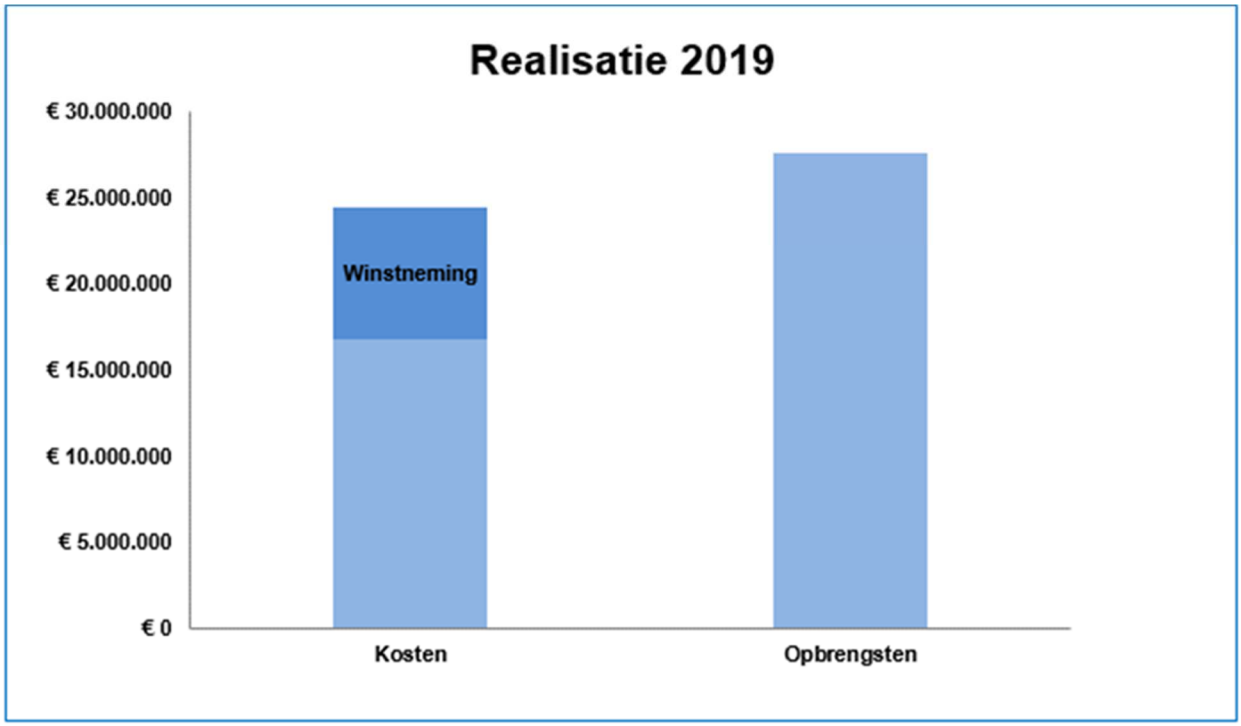
De commerciële vastgoedmarkt is nog steeds dynamisch. Zowel op de kantorenmarkt als bedrijfsruimtemarkt zijn in 2019 de opnamevolumes verder gestegen en daalde het beschikbare aanbod. Vooral in de buurt van openbaarvervoersknooppunten is de grootste vraag naar kantoorruimte.

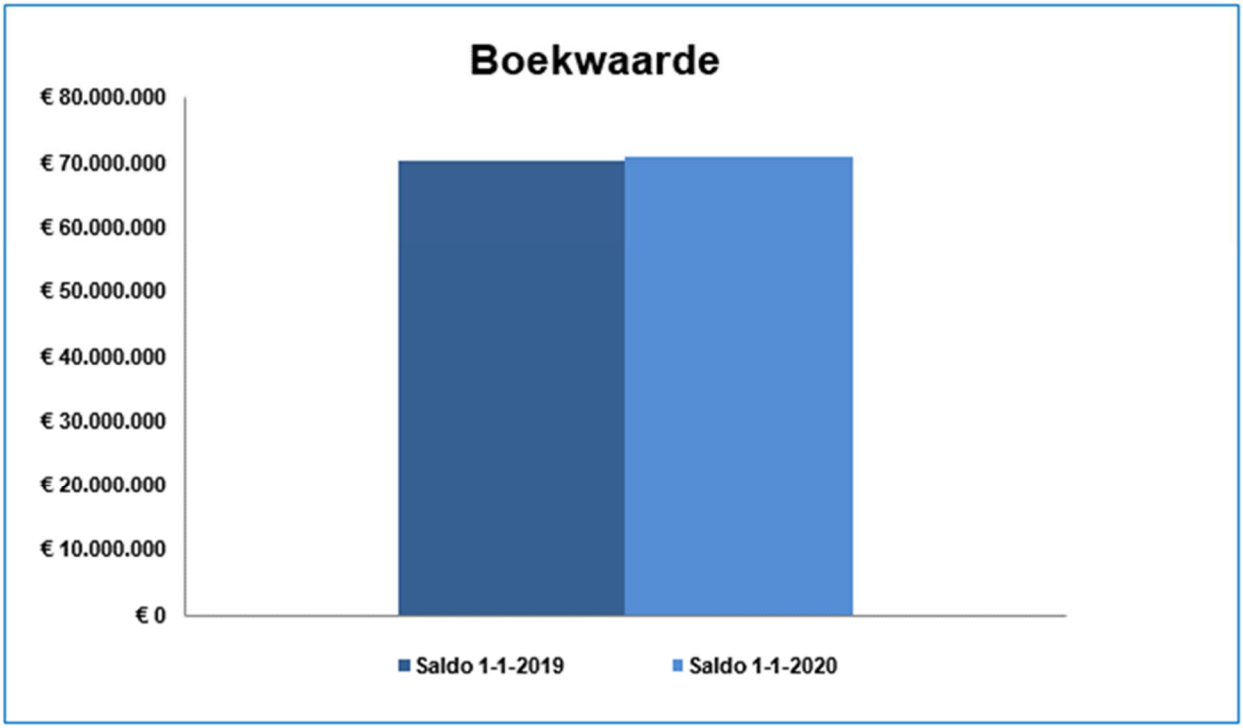
Ontwikkeling grondbedrijf afgelopen jaar en vooruitblik komende jaren

Het grondbedrijf heeft over 2019 een positief resultaat behaald, exclusief de tussentijdse winstneming, van circa € 4,2 miljoen. De belangrijkste bijdrage komt vanuit het onderdeel erfpachten (verkoop erfpacht percelen). Het resultaat erfpacht bedraagt namelijk € 3,9 miljoen. Daarnaast is afgelopen jaar voor circa € 7,7 miljoen aan tussentijdse winstneming gerealiseerd. De totale mutatie van de voorzieningen is beperkt, namelijk een vrijval van circa € 0,1 miljoen. Op basis van de huidige risico inschattingen, die dit jaar op een nieuwe manier zijn opgesteld, kan het grondbedrijf zelf haar risico's nog steeds dragen. Wel is dit jaar uit het positieve resultaat van het grondbedrijf een extra bedrag gedoteerd aan de bestemmingsreserve Grondexploitatie.

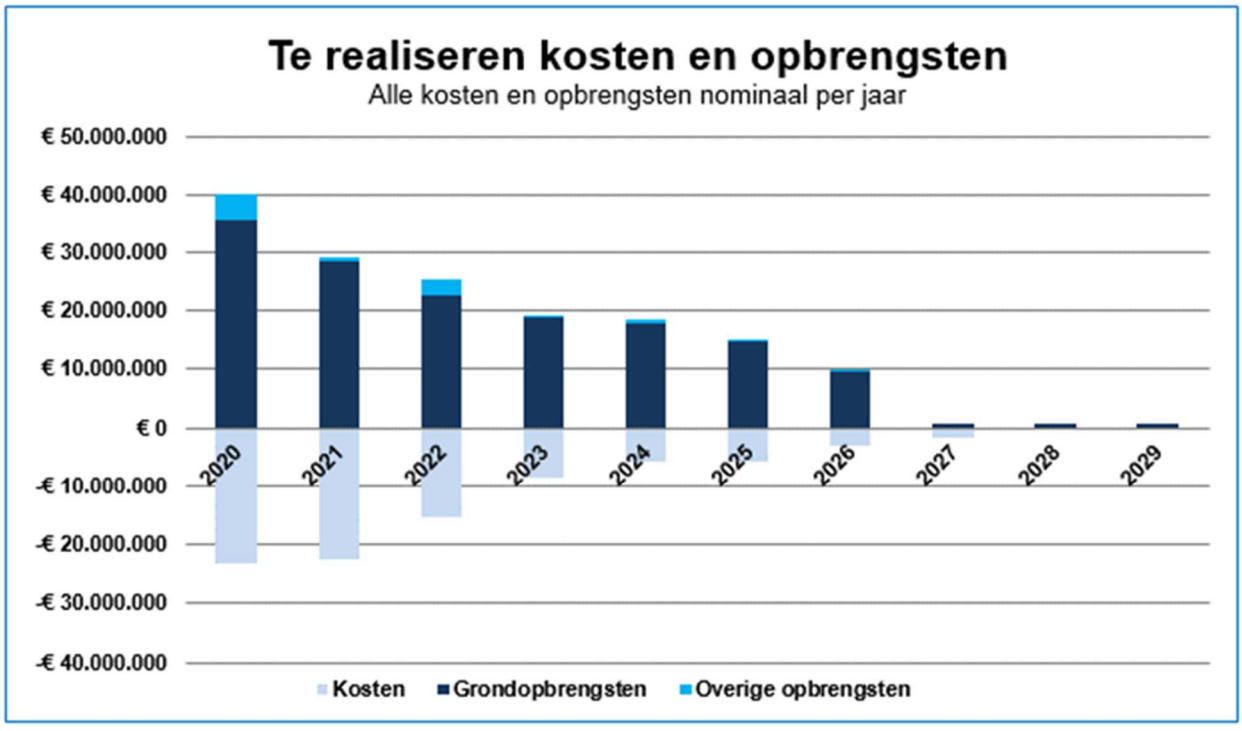
Gebiedsontwikkeling is steeds vaker binnenstedelijk en is complexer geworden. Dit vraagt steeds meer om (gemeentelijke) financiële bijdragen. Op het ogenblik zijn er geen gemeentelijke middelen beschikbaar om tekorten binnen een gebiedsontwikkeling op te vangen. Om toch ruimtelijke ontwikkeling in de toekomst mogelijk te maken is het raadzaam om te onderzoeken of er middelen beschikbaar kunnen worden gesteld.

Uit onderstaande grafieken (cashflow 2019) komt naar voren dat in 2019 meer grondopbrengsten binnen zijn gekomen in het grondbedrijf dan er aan kosten zijn gemaakt. In totaal is er voor circa € 16,8 miljoen aan kosten gemaakt, terwijl er voor circa € 27,6 miljoen aan opbrengsten binnen zijn gekomen. De boekwaarde volgt ook dit jaar de dalende trend die in de voorgaande jaren is ingezet (NB. de weergegeven boekwaarde betreft de boekwaarde grondexploitaties en de boekwaarde materiële vaste activa).

In onderstaande grafiek zijn de kosten en opbrengsten (een optelling van grondopbrengsten en overige opbrengsten/ subsidies) weergegeven. Per saldo wordt er in totaal nog voor circa € 86 miljoen geïnvesteerd in de lopende grondexploitaties en investeringsprojecten en komt er nog voor circa € 160 miljoen aan opbrengsten binnen. Ter vergelijking: vorig jaar bedroeg het totaal aan nog te realiseren investeringen circa € 96 miljoen en de nog te realiseren opbrengsten circa € 180 miljoen. De wijzigingen zijn terug te voeren op gerealiseerde kosten en opbrengsten in 2019 en eventuele mutaties (programma, planning, afboekingen) in grondexploitatieprojecten en investeringsprojecten.

De grondexploitatie

Algemeen

In dit hoofdstuk worden de resultaten van de grondexploitaties op hoofdlijnen doorgenomen. In een vertrouwelijke bijlage (Financiële Jaarrapportage Projecten 2019) wordt per project nader ingegaan op de wijzigingen. Het resultaat van de grondexploitaties komt tot stand door de projecten te actualiseren/herzien op het gebied van kostenramingen, opbrengstenramingen en de fasering.

In de Najaarsrapportage is al aangegeven met welke parameters, die extern getoetst zijn, de herzieningen van de grondexploitaties uitgevoerd worden. De parameters voor de kosten- en opbrengstenstijgingen zijn beperkt gewijzigd ten opzichte van vorig jaar. Voor woningbouw in de vrije sector wordt uitgegaan van een stijging van 2,5% in 2020 en 2% in 2021 en 2022. Voor de overige opbrengstcategorieën worden lagere percentages aangehouden, variërend van 1% voor winkels tot 2% voor bedrijventerreinen. Bij de kostenstijgingen liggen de percentages tot en met 2022 tussen de 2,0% en 3,5%. Vanaf 2023 worden geen verschillen tussen de kosten- en opbrengstenstijging verwacht (beide 2%).

De rente is bij de herzieningen dit jaar niet aangepast ten opzichte van vorig jaar. De gemeente moet namelijk verplicht uitgaan van een gewogen marktrente. Op basis daarvan is in de gemeentebegroting de rekenrente voor het grondbedrijf wederom bepaald op 2%.

Jaarresultaat grondbedrijf 2019

Over 2019 is er een positief resultaat voor het grondbedrijf Arnhem van circa € 11,8 miljoen. Dit wordt als volgt gespecificeerd.

Resultaat grondbedrijf 2019			
Bedragen x € 1.000	*Lasten*	*Baten*	*Totaal*
Afgesloten projecten	0	230	230
Winstnemingen projecten	0	7.680	7.680
Vastgestelde grondexploitaties	-94	0	94
Strategisch bezit (MVA)	614	388	-226
Voorstudies	-183	0	183
Overige kosten & opbrengsten	2	0	-2
Erfpachten	412	4.281	3.869
Totaal resultaat Grondbedrijf voor bestemming	**751**	**12.579**	**11.828**

De belangrijkste kosten- en opbrengstenposten worden hierna op hoofdlijnen nader toegelicht.

- *Afgesloten projecten*

In 2019 zijn er twee projecten afgesloten, namelijk Hoogstedelaan en Spijkerbroek. Voor beide projecten waren er in het verleden voorzieningen getroffen, een deel van totaal circa € 230.000 kan vrijvallen en levert daarmee een positief resultaat op voor het grondbedrijf.

- *Tussentijdse winstneming vastgestelde grondexploitaties*

Conform de BBV-spelregels en de daarop gebaseerde winstnemingsnotitie van de gemeente Arnhem vinden er over 2019 wederom een aantal winstnemingen in projecten plaats. Vooral bij Schuytgraaf vindt daardoor dit jaar een grote tussentijdse winstuitname plaats. De totale tussentijdse winstneming bedraagt € 7,68 miljoen. Bij de winstneming is nog wel duidelijk rekening gehouden met projectspecifieke risico's onder andere inzake de looptijd en het, investerings- en opbrengstenvolume in de toekomst van het project.

- *Vastgestelde grondexploitaties - voorzieningen*

Grondexploitaties waarop een verwacht financieel tekort zit, dienen vooraf te worden afgedekt. Dit wordt aangeduid als het voorzichtigheidsprincipe. Wanneer een grondexploitatie niet sluitend is, wordt voor het voorziene tekort een voorziening getroffen om de tekorten af te dekken.
Ten opzichte van vorig jaar zijn de totale voorzieningen met € 94.000 afgenomen. De voorziening voor Presikhaaf RIJC-west is met € 230.000 gedaald omdat de locatie ' Singravenlaan', die onderdeel uitmaakt van dit project voor een hoger bedrag is verkocht dan oorspronkelijk is opgenomen. De voorziening voor het project Gaardenhage is daarentegen met € 136.000 toegenomen onder andere door extra inzet om dit project beter te laten aansluiten bij de behoefte uit de markt (herontwikkeling).

- *Strategisch bezit*

De beheerslasten voor het strategisch bezit worden zoveel mogelijk gedekt door het tijdelijke bezit zo optimaal mogelijk te exploiteren. Dit levert voor 2019 een positief saldo op. Echter in 2019 hebben er ook taxaties plaatsgevonden van het strategisch bezit. Hieruit volgt dat bijna alle locaties een lagere boekwaarde hebben dan wat volgens de taxaties op basis van huidige bestemming de waarde zou zijn. Voor één locatie was dit niet het geval, de Oostlocaties nabij station Arnhem Zuid. Daar vindt dan ook een (verplichte) afboeking plaats van de boekwaarde naar de taxatiewaarde. Totaal zorgt de post Strategisch bezit voor negatief saldo in het jaarresultaat van circa € 225.000.

- *Voorstudies en overige kosten grondexploitatie*

Het totale batige saldo van deze categorieën bedraagt circa € 180.000. Belangrijkste reden hiervoor is dat voorstudiebudgetten terugvloeien van projecten die nu vastgesteld zijn (Coehoorn en Lorentz).

- *Erfpachten*

Het netto erfpachtresultaat heeft ook in 2019 wederom duidelijk bijgedragen aan het positieve resultaat van het grondbedrijf. Dit komt vooral door opbrengsten erfpachtcanon en (eenmalige) afkopen. Het resultaat is € 3,9 miljoen positief.

Grondexploitatie en Weerstandsvermogen

Grondexploitatie

Hiervoor is beschreven hoe het jaarresultaat grondbedrijf per ultimo 2019 is opgebouwd. Hierin zijn voor alle projecten de laatste (financiële) effecten meegenomen. Echter zegt dit nog niets over de totale omvang van alle investeringen en opbrengsten en de risico's die daarbij voor de toekomst aanwezig zijn. Deze paragraaf gaat eerst in op de totalen van de grondexploitatie en de effecten daarvan op het weerstandsvermogen voor het grondbedrijf.

Grondexploitaties in voorbereiding / strategisch bezit

Dit zijn locaties waar nog geen (financiële) ontwikkelkaders voor zijn vastgesteld. Per ultimo 2019 bedroeg de totale boekwaarde van het strategisch bezit € 15,2 miljoen, ten opzichte van € 16,1 miljoen in 2018. Deze daling is een resultante van een tweetal vastgestelde grondexploitaties, Lorentz Lyceum en Coehoorn, waar strategisch vastgoed in is opgenomen. Daarnaast hebben er ook twee aankopen plaatsgevonden, namelijk in het Korenkwartier (Varkensstraat) en de een ligplaats in de Nieuwe Haven. De boekwaarde bestaat uit de volgende elementen:

Voor een bedrag van circa € 4,1 miljoen betreft het bebouwde gronden. Deze panden (inclusief ondergrond) zijn in 2019 jaar opnieuw getaxeerd op basis van de huidige bestemming. Hieruit volgt dat de boekwaarden onder de getaxeerde waarden liggen en er dus geen (extra) afwaardering hoeft plaats te vinden. De panden zijn aangekocht met het oog op mogelijke toekomstige ontwikkelingen, maar worden in principe verkocht als inzichten daarover veranderen.
Naast de gebouwen heeft de gemeente ook nog voor circa € 11,1 miljoen aan onbebouwde terreinen als strategisch bezit. Ook deze gronden zijn getaxeerd in 2019. Hieruit volgt dat voor één locatie (Oostlocatie, nabij station Arnhem-Zuid) een afwaardering moet plaatsvinden omdat de huidige boekwaarde hoger is dan de waarde op basis van de huidige bestemming. Deze gronden hebben, na afboeking, een boekwaarde van gemiddeld € 18,- per m2.

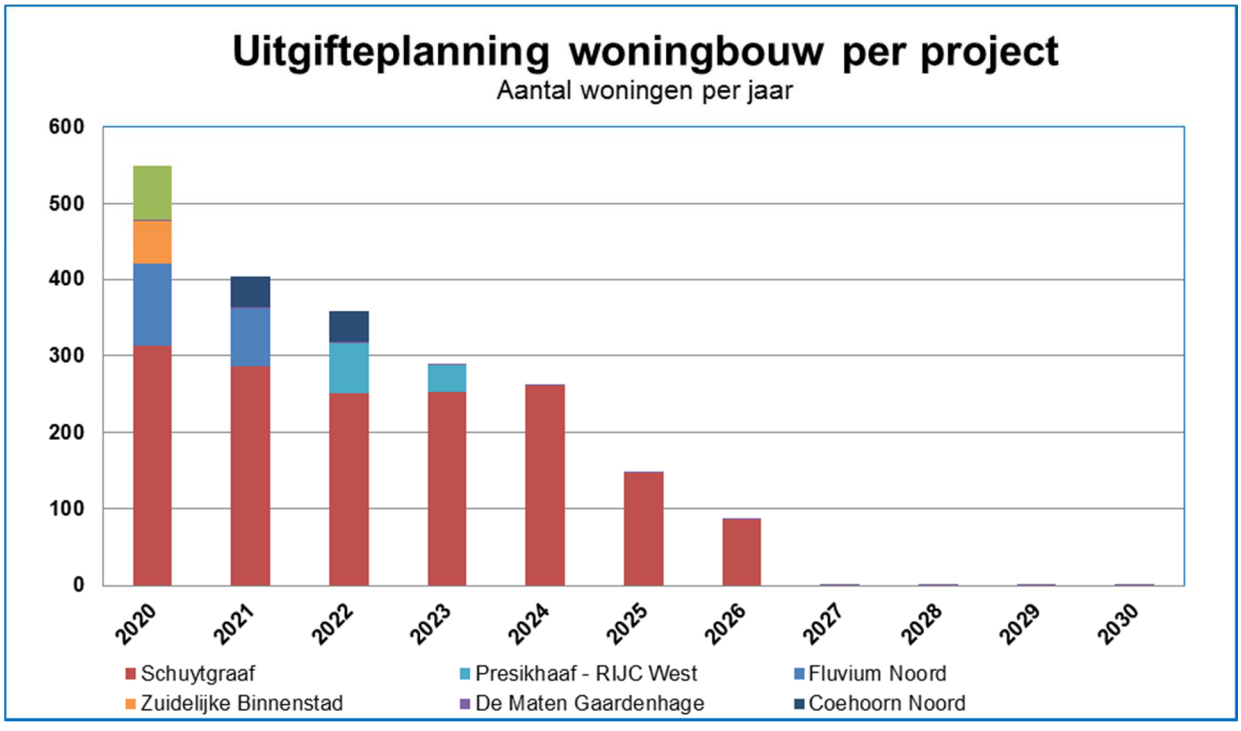
Vastgestelde grondexploitaties

In de onderstaande tabel is het totaal van alle grondexploitaties weergegeven. In 2019 zijn er twee grondexploitaties geopend. Totaal bedraagt de boekwaarde circa € 117 miljoen (in 2018 € 116 miljoen). De reden voor het stijgen van de boekwaarde is dat de winstneming als een 'kostenpost' in de grondexploitatie wordt opgenomen. Zonder de winstneming zou de boekwaarde van de grondexploitaties zijn gedaald. Hierbij is geen rekening gehouden met de reeds getroffen voorzieningen voor diverse projecten in het grondbedrijf ter grootte van circa € 63 miljoen. Daarnaast moeten er nog voor circa € 72 miljoen aan investeringen plaatsvinden (in 2018 € 81 miljoen) en voor circa € 139 miljoen aan totale opbrengsten (in 2018 € 156 miljoen) gerealiseerd worden. De totale winstpotentie, oftewel het ingeschatte eindresultaat van de projecten, per 1-1-2020 bedraagt voor de grondexploitaties nog circa € 11 miljoen.

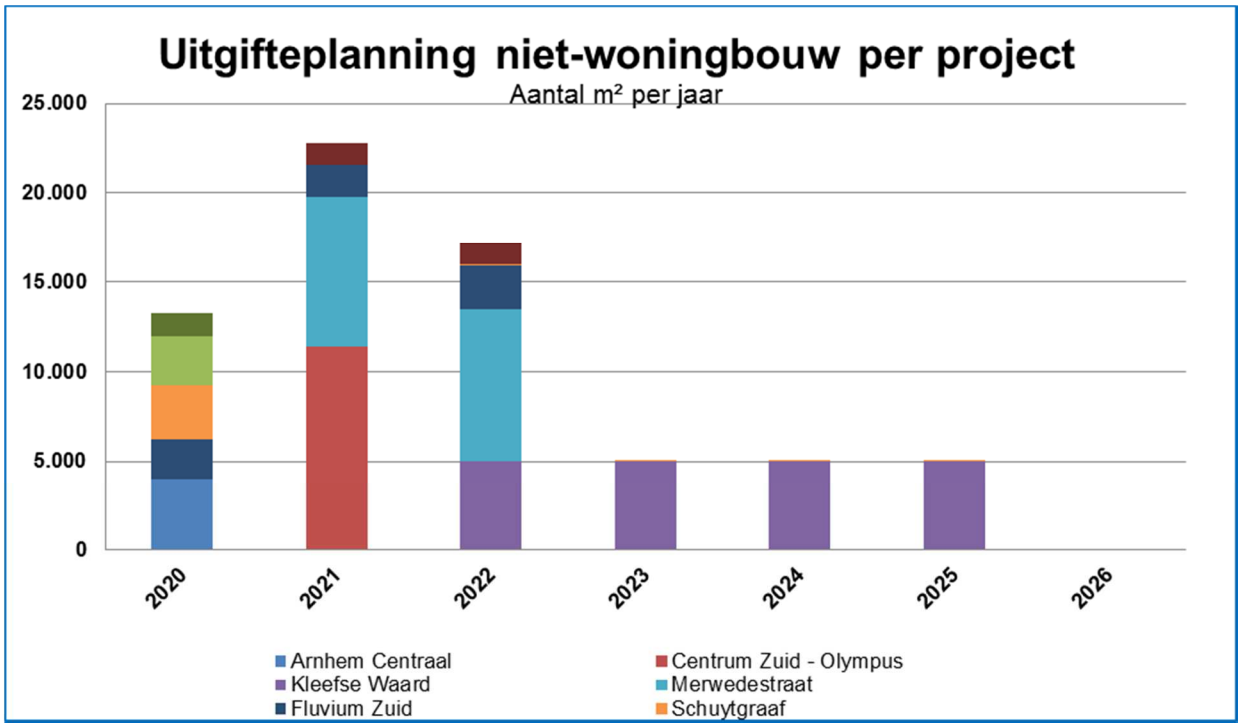
Vastgestelde grondexploitaties			
Bedragen x € 1.000.000			
	Boekwaarde	**Nog te realiseren**	**Totaal**
Kosten			
Verwervingen	214	2	216
Civiele kosten	160	46	206
Overige kosten	58	5	63
Plankosten en VTU	124	19	143
Totaal kosten	***556***	***72***	***628***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	332	135	467
Subsidies / bijdragen	155	4	159
Totaal opbrengsten	***487***	***139***	***626***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	49	5	54
Resultaat (op eindwaarde)	**-118**		**-55**
Resultaat op cw per 01-01-2020			**-52**
Reeds getroffen voorziening per 1-1-2020			**63**
Winstpotentie cw per 01-01-2020			**11**

Onderstaande grafieken geven het programma aan van woningbouw en niet-woningbouw die opgenomen is in de vastgestelde grondexploitaties.

Voor de korte termijn zijn op verschillende plekken in de stad nog enkele woningbouwontwikkelingen. Voor de langere termijn heeft de gemeente, buiten Schuytgraaf, geen eigen woningbouwontwikkelingen in de pijplijn.

Voor bedrijven, kantoren en ander commercieel programma geldt ook dat na 2022, met uitzondering van uitgifte voor bedrijven op Oude Veerweg, er verder geen gemeentelijke gronden meer beschikbaar zijn in de huidige projecten.

Reserves en begroting

Sinds een aantal jaren is het grondbedrijf weer volledig in staat om zelf haar eigen risico's te dragen. De bestemmingsreserve kan bij eventuele financiële tegenvallers in de toekomst deze eerst zelf opvangen, voordat een beroep gedaan wordt op de Algemene reserve. Naast de reserves is er ook nog een winstpotentie van circa € 11 miljoen in de grondexploitaties. De winstpotentie is afgenomen ten opzichte van vorig jaar (€ 20 miljoen) omdat er dit jaar een groot deel van die winstpotentie mee is genomen in het positieve resultaat van het grondbedrijf (circa € 7,7 miljoen). Dit betekent dat de totale resultaten beperkt zijn gewijzigd ten opzichte van het afgelopen jaar. De winstpotentie binnen de projecten wordt overigens niet meegenomen in de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze middelen zijn namelijk nog niet vrijgevallen en komen daarmee ook pas in de toekomst tot onze beschikking. Vanuit het voorzichtigheidsprincipe worden die daarom niet ingezet als dekking voor de weerstandscapaciteit. Wel draagt de winstpotentie bij aan het vermogen om risico's binnen de grondexploitaties zelf op te kunnen vangen.

Ontwikkeling bestemmingsreserves grondbedrijf

Bedragen x € 1.000	*Saldo per 31-12-2018*	*Saldo per 31-12-2019*
Bestemmingreserve grondexploitaties	5.368	12.562
Bestemmingreserve voorstudies	0	283
Bestemmingreserve strategische posities	1.500	1.500
Totaal bestemmingsreserves grondbedrijf	**6.868**	**14.345**

In bovenstaande tabel staat aangegeven hoe de verschillende bestemmingsreserves zich over het afgelopen jaar hebben ontwikkeld. De bestemmingsreserve grondexploitaties is dit jaar opgehoogd van € 5,4 miljoen naar € 12,6 miljoen. Deze verhoging komt voort uit een gewijzigde risicoberekening die voortkomen uit de aangepaste BBV-spelregels en die leiden tot een hogere benodigde weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf. Dit wordt nader toegelicht onder 'Weerstandsvermogen'.

De totale hoogte van de bestemmingsreserve in de FJP 2019 wordt dus bepaald door de weerstandscapaciteit voor het grondbedrijf plus een marge van 10%. De jaarlijkse maximale bestemmingsreserve grondexploitaties kan hiermee dus fluctueren, afhankelijk van de risico's binnen het grondbedrijf.

De gemaakte voorstudie kosten ten behoeve van de ontwikkelingen Lorentz en Coehoorn (vastgestelde grondexploitaties) zijn in 2019 weer teruggevloeid naar de bestemmingsreserve Voorstudies. Hierdoor bedraagt

het saldo van de bestemmingsreserve voorstudies € 283.000. De bestemmingsreserve Strategische posities is maximaal gevuld, conform het beleid en kent in 2019 geen mutaties.

In onderstaande tabel is de begroting van het Grondbedrijf voor 2019 weergegeven. Hier werd reeds rekening gehouden met een positief resultaat voor het Grondbedrijf van circa € 1,67 miljoen.

Grondexploitatie en begroting 2019		
Bedragen x € 1.000		
Totaal begroot resultaat grondexploitatie (incl erfpacht)	*1.673*	*V*
Totaal werkelijk jaarresultaat Grondbedrijf	*11.828*	*V*
Afwijking werkelijk resultaat t.o.v. begroting	**10.155**	**V**
In begroting reeds geraamde dotatie aan BR grex	*971*	*V*
Totaal te bestemmen resultaat	**11.126**	**V**

Het verschil tussen het werkelijke resultaat Grondbedrijf (€ 11,83 miljoen) en de begroting is circa € 10,16 miljoen. In het totale begrote bedrag van € 1,67 miljoen was al € 0,97 miljoen bestemd (een begrote winstuitname) voor het grondexploitatieresultaat. Daarmee komt het totale bedrag om te bestemmen naar de diverse reserves uit op € 11,13 miljoen.

Risico's en weerstandsvermogen

Jaarlijks worden de ramingen van de nog te realiseren inkomsten en uitgaven van de (grondexploitatie)projecten geactualiseerd om een solide basis voor de projectbegrotingen te verkrijgen. Maar projecten verlopen soms anders dan wat op enig moment als meest waarschijnlijke scenario wordt geacht. De risico's die zich bij grondexploitatieprojecten kunnen aandienen zijn verschillend van aard. Zo zijn er project specifieke risico's, programma risico’s maar ook systeemrisico's, zoals economische ontwikkelingen, die door de gemeente niet of nauwelijks te beïnvloeden zijn.

Dit jaar is, mede naar aanleiding van aanbevelingen in het BBV van juli 2019, opnieuw naar de verschillende risico's gekeken en dit heeft geresulteerd in een gewijzigde bepaling van het weerstandsvermogen.

In het BBV wordt een onderscheid gemaakt in het conjuncturele risico (marktrisico) en project specifieke risico's. Ook zijn de regels omtrent tussentijdse winstuitname aangescherpt vooral met betrekking tot het inrekenen van risico's.

Het bepalen van het risico op de projecten valt dus uiteen in twee onderdelen:
1. Het conjuncturele risico (marktrisico) is bepaald door een scenario berekening uit te voeren op basis van een "slecht-weer" scenario. Dit scenario gaat uit van:

- 3 jaar vertraging van het project door vraaguitval;
- een waarde daling van 10% van de grondopbrengsten binnen de looptijd van de projecten;
- 10% lagere kosten in verband met marktontwikkeling en bijstellen randvoorwaarden.

Over een looptijd van 8 jaar resulteert dit in een gemiddeld lagere opbrengstenstijging van 1,2% en 1,5% lagere kostenstijging.

2. De project specifieke risico's zijn bepaald door gebruik te maken van een checklist van mogelijke projectrisico’s aan de hand van de genoemde notitie van de Commissie BBV en het ‘Handboek Grondbeleid voor gemeenten’ van Deloitte. Hierbij zijn ook risico's opgenomen die samenhangen met mogelijke toekomstige (programmatische) aanpassingen waarover nog moet worden besloten door de raad.
Op basis van een inventarisatie per project en een waardering van de risico's door middel van kans en impact zijn de project specifieke risico's bepaald. Vervolgens is met Naris de omvang van het risico bepaald.
De risico's van het strategisch bezit (MVA) en de anterieure overeenkomsten zijn toegevoegd o.b.v. 10% van de boekwaarde c.q. 10% van de gemaakte kosten uit 2019.

Het risico en daarmee het benodigde weerstandsvermogen van het grondbedrijf komt daarmee op:

Weerstandscapaciteit grondbedrijf		
Bedragen x € 1.000	*FJP 2019*	*FJP 2018*
Conjuncturele risico's (marktrisico)	5.430	
Project specifieke risico's	11.470	
Strategisch bezit (mva)	1.480	
Anterieure overeenkomsten	130	
Totaal risico's	18.510	
Af: zelfdragend risico's vermogen pos. grex.	-7.090	
Benodigd weerstandscapaciteit grondbedrijf	**11.420**	**4.880**
BR grondexploitatie (=110% van weerst.capaciteit))	**12.562**	**5.368**

Overigens zal het weerstandsvermogen pas worden ingezet als beheersmaatregelen (bijvoorbeeld bezuinigingen) in de projecten zelf niet afdoende werken.

De benodigde weerstandscapaciteit in de FJP van 2019 komt uit op € 11,4 miljoen, een stijging van € 6,5 miljoen ten opzichte van het jaarverslag 2018. Dit is een gevolg van de gewijzigde BBV-spelregels. Daarnaast wordt, conform gemeentelijk beleid om robuuste buffers te hebben, een factor 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreserve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op € 12,6 miljoen in de FJP 2019, een stijging met € 7,2 miljoen.

Weerstandsvermogen en scenario's
Om de uitkomsten van de risicoprofielen, en het gewenste weerstandsvermogen van € 11,4 miljoen, betekenis te geven en de noodzaak te onderstrepen van een weerstandsvermogen dat aansluit op het risicoprofiel van de gehele portefeuille schetsen we hieronder enkele extreme scenario's.

In onderstaande tabel zijn de scenario's weergegeven en afgezet tegen het resultaat op netto contante waarde van de vastgestelde grondexploitaties per 1 januari 2020, inclusief de reeds getroffen voorzieningen bedraagt deze afgerond € 11 miljoen positief.

Scenario's grondbedrijf			
Bedragen x € 1.000.000			
Scenario	**Omschrijving**	**Effect op resultaat**	**Resultaat**
FJP 2019	Basis	0,0	10,5
Scenario 1	Drie jaar vertraging	-3,4	7,1
Scenario 2	Grondopbrengsten 10% lager	-15,0	-4,5
Scenario 3	Ontwikkeling staken	-66,1	-55,6

- Scenario 1 geeft het effect weer als de geraamde opbrengsten met een vertraging van drie jaar gerealiseerd worden en de overige uitgangspunten gelijk blijven. Dit houdt in dat er drie jaar extra rentekosten (2,0%/jaar) worden berekend over de huidige boekwaarde;
- Scenario 2 geeft weer wat het effect op het basisresultaat grondexploitatie is van toekomstige grondopbrengsten als die 10% lager liggen dan nu aangenomen;
- Scenario 3 geeft weer welk financieel resultaat er volgt uit het staken van alle ontwikkelingen van de grondexploitatie projecten. Uitgangspunt voor dit scenario is dat de huidige boekwaarde van de grondexploitaties bij het staken van de ontwikkeling als verlies wordt genomen.

Investeringen

In de verordening financieel beleid en beheer van de gemeente Arnhem is opgenomen dat de raad de investeringsruimte autoriseert met het vaststellen van de meerjarenprogrammabegroting. Investeringen vragen, anders dan reguliere begrotingsposten, meerjarig budgetruimte.

Activering/ onderhanden activa

Stedelijk programma		Begroot 2019	Onderhanden activa	Bestedingen	Activering	Over- / onder-schrijding	Onderhanden activa
		MIP 2019-2023	2018	2019	2019		2019
Nr.	Omschrijving	MJPB '20-'23			Totaal		
		1	2	3	4	5 (=1-4)	6
Bedragen x € 1.000							
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	0	0	62	0	0	62
R1	Veiligheid	0	7	-14	0	0	-7
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	12.972	379	8.044	6.838	6.134	1.585
R3	Economie	0	0	0	0	0	0
R4	Educatie	15.489	4.627	15.067	2.659	12.830	17.035
R5	Cultuur, recreatie en sport	690	3.797	-385	359	331	3.053
R6	Participatie en zorg	0	2	-4	0	0	-2
R7	Gezondheid en milieu	11.522	589	8.445	8.419	3.063	615
R8	Wonen en ruimte	0	0	8.008	250	-250	7.758
R9	Financiën en bedrijfsvoering	11.373	450	36	431	10.942	55
	Totaal	**52.046**	**9.851**	**39.259**	**18.956**	**33.050**	**30.154**

In 2019 is voor € 39 miljoen geïnvesteerd in de stad Arnhem.
Uit de tabel blijkt dat van de voorgenomen investeringen van € 52 miljoen in 2019 36% is geactiveerd, € 19 miljoen. Deze investeringen zijn volledig afgerond en in gebruik genomen. De resulterende onderuitputting van € 33 miljoen wordt verklaard door achterblijven van investeringen in de programma's R2 Verkeer, vervoer en waterstaat (€ 6,1 miljoen), R4 Educatie (€ 12,8 miljoen), R7 Gezondheid en milieu (€ 3,1 miljoen) en R9 Financiën en bedrijfsvoering (€ 10,9 miljoen).
In 2019 al wel gemaakte, maar nog niet geactiveerde kosten omdat de projecten nog niet afgerond zijn, bedragen € 30,1 miljoen, 58% van de begrote € 52 miljoen. Deze kosten worden als Onderhanden Activa doorgeschoven naar 2020 en/of latere jaren.

Van de onderuitputting springt een aantal grote "achterblijvers" in het oog:
1. R2 Verkeer, vervoer en waterstaat

Krediet	€ 12.972.000
Activering	€ 6.838.000
Onderschrijding	€ 6.134.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door onderuitputting op een tweetal aandachtsgebieden:

- De kredieten voor parkeren (straat en garage) en parkeermaatregelen van € 2,6 miljoen schuiven door naar 2020. Hoofdmoot hier zijn kredieten van € 2,3 miljoen voor werkzaamheden aan de parkeergarage Arnhem Centraal en aan de Willemstunnel.
- Van de geraamde investering in openbare verlichting van € 2,5 miljoen is € 0,9 miljoen minder besteed en op wegenonderhoud € 2,6 miljoen minder geactiveerd dan de beschikbare € 7,1 miljoen. In 2019 zijn werkzaamheden vertraagd door langere doorlooptijden bij de aannemer en lange levertijden op masten en armaturen. Daarnaast zijn projecten uitgesteld om te kunnen profiteren van samenloopvoordelen bij de uitvoering van andere werkzaamheden in de openbare ruimte.

2. R4 Educatie

Krediet	€ 15.489.000
Activering	€ 2.659.000
Onderschrijding	€ 12.830.000

De activering betreft voornamelijk de aankoop van grond voor de nieuwbouw van Het Prisma, een school voor voortgezet speciaal onderwijs aan de Heijenoordseweg, voor een bedrag van € 2,5 miljoen. In 2020 en 2021 zal conform de planning de nieuwbouw zelf plaats vinden.
Alle andere gemaakte kosten in de sfeer van investeringen voor huisvesting van (speciaal) onderwijs worden doorgeschoven naar latere jaren omdat de projecten nog niet afgerond zijn of omdat het krediet in 2020 beschikbaar is gesteld in het MIP.

3. R7 gezondheid en milieu

Krediet	€ 11.522.000
Activering	€ 8.459.000
Onderschrijding	€ 3.063.000

Deze onderuitputting wordt vooral verklaard door twee factoren:

- Van de beschikbare € 8 miljoen voor riolering (GRP) is € 7 miljoen geactiveerd, een onderschrijding van € 1 miljoen;
- De begrote investering van € 3,1 miljoen ten behoeve van afvalinzameling is en wordt vertraagd gerealiseerd vanwege de vertraagde invoering van Diftar. Hierdoor is een onderuitputting opgetreden van € 1,5 miljoen.

4. R9 Financiën en bedrijfsvoering

Krediet	€ 11.373.000
Activering	€ 431.000
Onderschrijding	€ 10.942.000

De op het oog grote onderschrijding van € 10,9 miljoen wordt voor € 5,3 miljoen verklaard doordat investeringen in onderhoud van vastgoed niet in programma R9, maar in de andere programma's wordt gerealiseerd. Deze investeringen zitten versleuteld in andere investeringen.
De resterende onderuitputting van € 5,6 miljoen wordt verklaard door:

- Voor een bedrag van € 3,6 miljoen zijn investeringen in Huisvesting en Facilitaire zaken (voornamelijk stadhuis en stadskantoor) niet uitgevoerd en doorgeschoven naar 2020.
- Verder zijn voor € 2 miljoen investeringen in bedrijfsapplicaties niet gerealiseerd en doorgeschoven naar 2020 om een aantal redenen:
    1) De doorontwikkelingen voor het zaaksysteem is op een laag pitje gezet vanwege instabiliteit van het systeem.
    2) Als gevolg van personele wisselingen was een tijdlang onvoldoende capaciteit beschikbaar om projecten te begeleiden en implementeren.
    3) Een aantal wettelijke ontwikkelingen is vertraagd, zoals de Omgevingswet en de regeling van diverse digitale aangiften bij burgerzaken.

Onderuitputting kapitaallasten
Als gevolg van het (nog) niet activeren van al wel gepleegde investeringen (onderhanden activa) of nog niet realiseren van investeringen, waarvoor krediet beschikbaar is, zal in 2020 een onderuitputting optreden van de begrote kapitaallasten. Conform besluit van de gemeenteraad terzake zal deze onderuitputting worden toegevoegd aan de Algemene Reserve.
Uitzondering hierop vormt de onderuitputting van kapitaallasten voor investeringen in het onderwijs. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve "kapitaallasten onderwijs".
De verwerking in de begroting 2020 zal plaatsvinden in een verzamelbesluit, dat ter vaststelling aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers en/of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de -door de gemeenteraad vastgestelde- beleidsdoelen van de gemeente. In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de verleende subsidies in 2019.

Algemeen

Het verlenen van subsidies is één van de instrumenten die de gemeente kan inzetten om haar doelstellingen te realiseren. Subsidies kunnen op twee manieren worden verleend:

1. Subsidies op basis van subsidieregelingen
Volgens de Algemene wet bestuursrecht (Awb) mag een bestuursorgaan alleen subsidie voor activiteiten verstrekken op grond van een wettelijk voorschrift. Dat kan een rijksregeling, provinciale regelen of een gemeentelijke (subsidie)verordening zijn. Op basis van de Algemene Subsidieverordening Arnhem 2016 (ASV) zijn in Arnhem verschillende subsidieregelingen vastgesteld. Hiermee is een wettelijke en rechtmatige grondslag gecreëerd voor de subsidies. Op basis van vooraf bepaalde criteria worden de subsidies verdeeld en toegewezen aan betrokken instellingen.

2. Begrotingssubsidies
Het is niet altijd zinvol om een aparte regeling op te zetten voor het verstrekken van een subsidie. Bijvoorbeeld wanneer er maar één instelling is die een bepaalde gesubsidieerde activiteit kan voeren. Voor die gevallen is in de Algemene wet bestuursrecht een uitzondering gemaakt. Wanneer in de begroting een subsidieontvanger vermeld staat én het bedrag waarop de subsidie ten hoogste kan worden vastgesteld, is geen nader wettelijk voorschrift nodig. Met name de subsidies aan de 'grote' instellingen worden op deze wijze verstrekt.

Subsidies 2019

In Arnhem wordt het grootste deel van de subsidies verleend op basis van begrotingssubsidies. In 2019 heeft Arnhem in totaal voor €85 miljoen aan subsidies verstrekt. Zie de bijlage Subsidies voor een totaaloverzicht.

Subsidies naar grondslagen	Begroot 2019	Realisatie 2019
Begroting	73.628	76.362
ASV en gedelegeerde subsidieregelingen	8.789	9.019
Totaal	**82.417**	**85.381**

Subsidies worden ingezet om samen met instellingen de doelstellingen van de gemeente te realiseren. In het volgende overzicht is de verdeling van de subsidies over de verschillende programma's vermeld.

Programma	Begroot 2019	Realisatie 2019
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl	35	30
R1 Veiligheid	86	83
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	50	5
R3 Economie	4.923	4.698
R4 Educatie	11.781	12.896
R5 Cultuur, recreatie en sport	40.643	40.766
R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun	24.526	26.548
R7 Gezondheid en Milieu	370	354
R9 Financien en bedrijfsvoering	5	0
Totaal	**82.419**	**85.380**

Uit het overzicht blijkt dat de gemeente de meeste subsidie verstrekt in de programma's R5 en R6. Op deze terreinen worden enkele grote instellingen gefinancierd, die met hun activiteiten invulling geven aan gewenst gemeentelijk beleid.
Op totaalniveau is zichtbaar dat het subsidiebudget van € 82,4 miljoen met een kleine € 3 miljoen wordt overschreden.

Deze overschrijdingen worden financieel allemaal opgevangen binnen het programmabudget, veelal wijkbudgetten.
Veelal wordt na de initiële subsidiebeschikking extra taken of activiteiten van een organisatie gevraagd.
De gelden daarvoor worden dan via een wijzigingsbeschikking toegekend, maar gedekt uit programmageld.
Dit geldt bijvoorbeeld bij de grootste overschrijders, St Rijnstad en St. Pas.
Meerwerk Sportbedrijf wordt financieel gedekt uit onderschrijding op de reguliere subsidie.
St. Sportcentrum Rijkerswoerd betreft kostprijsdekkende huur, welke vanuit Vastgoed is gedekt.

Hieronder staan de instellingen die in 2019 meer dan €1,0 miljoen subsidie ontvingen. Daarbij wordt aangegeven aan welk programma zij een bijdrage leveren.

Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
Sportbedrijf Arnhem BV	16.154	15.540
St. Rozet	8.347	8.429
St. Rijnstad	6.532	7.294
St. Musis en Stadstheater	6.884	6.884
St IrisZorg	4.362	4.291
Moviera	3.132	3.124
St. Museum Arnhem	2.920	2.955
St. Pas	2.650	2.950
St. Veilig Thuis Gelderland Midden	2.550	2.127
St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.109	2.010
Pactum	1.763	1.828
St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.732
St. Peutercentra Arnhem	1.265	1.517
Kinderopvang SKAR	1.498	1.467
Rijn Ijssel	1.073	1.073
	62.949	**63.221**

Wijksturing subsidies

Er zijn veel gesubsidieerde organisaties werkzaam in de wijken. Het kan zijn dat deze organisaties voor dezelfde doelgroep werken en de gemeente en/of de organisaties onvoldoende van deze mogelijk overlappende inzet weten. Vanuit de gemeente wordt ingezet om de overlap van dienstverlening in de wijken te inventariseren. In 2018 is voor de subsidieaanvraag 2019 aan de subsidiepartners gevraagd welke inzet zij in welke wijk plegen. Bij de beoordeling van de aanvragen en het toekennen van de subsidies is de verbinding versterkt tussen de kernorganisatie, teams Leefomgeving en de Sociale wijkteams. Hierdoor zal een betere sturing in de wijk en een meer doelmatige inzet van subsidies mogelijk worden.

Integriteit

Het Arnhemse Integriteitsbeleid gaat uit van gedragscodes voor zowel bestuurders, raads- en commissieleden als voor het ambtelijk apparaat om misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie te voorkomen.

Ambtenaren

Actuele kaders

Ambtenarenwet

In de wet is de verplichting tot het voeren en handhaven van integriteitsbeleid opgenomen. Het college moet een integriteitsbeleid voeren dat is gericht op het bevorderen van goed ambtelijk handelen en dat in ieder geval aandacht besteedt aan het bevorderen van integriteitsbewustzijn en aan het voorkomen van misbruik van bevoegdheden, belangenverstrengeling en discriminatie.

Wet normalisering rechtspositie ambtenaar

Op 1 januari 2020 is de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) in werking getreden. Met de Wnra zal het private arbeidsrecht vanaf 1-1-2020 (ook) gelden voor het gemeentelijk personeel. De bestaande (lokale) regelingen zijn in 2019 Wnra-proof gemaakt en ondergebracht in het personeelshandboek, welke op 3-12-2019 in het college van B&W is vastgesteld. Op het gebied van Integriteit betreft dit onder andere de gedragscode voor ambtenaren gemeente Arnhem.

Terugblik Ambtelijke Integriteit 2019

Noodzaak tot actualisatie beleid

In 2018 is een start gemaakt met het actualiseren van het huidige beleid en de regelingen op het gebied van integriteit. Zo is er onder andere een nieuw onderzoeksprotocol vastgesteld en zijn er integriteitsverklaringen voor inhuurkrachten en ZZP'ers opgesteld.

Ook zijn in 2019 het beleid en de regelingen op het gebied van integriteit tegen het licht gehouden en daar waar nodig geactualiseerd. Daar bestonden een aantal redenen voor:

- Wnra - Hierboven is bij 'actuele kaders' het in werking treden van de Wnra (Wet normalisering rechtspositie ambtenaren) per 1-1-2020 beschreven.
- Eigenaarschap - Actualisatie van het integriteitsbeleid is daarnaast essentieel, omdat de organisatie meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid van de ambtenaren is gaan vragen ('eigenaarschap'), om te doen wat nodig is in een specifiek geval, en niet te schuilen achter bureaucratische uitvoeringsregels (geen 'afvinkgedrag' meer, maar van geval tot geval een individuele afweging maken). Dit werken in een meer regelluwe omgeving vraagt van de ambtenaren een hoge mate van professionaliteit en zelfstandigheid, en de vaardigheid om verantwoording af te kunnen leggen over de keuze die gemaakt is in een bepaald concreet geval.

Integriteit: structuur en cultuur bepalen samen het succes

Het gehalte van integriteit in een organisatie wordt bepaald door een samenwerking van maatregelen op structuur- en op cultuurniveau.
Bij structuur ('hard controls') gaat het om wetten, verplichte procedures en protocollen die gedrag van medewerkers sturen om integriteitsschendingen te voorkomen. Denk bijvoorbeeld aan de inrichting van het financiële systeem ('vier ogen-principe') dat fraude zoveel als mogelijk uitsluit, het afsluiten van kasten met persoonsgevoelige informatie, een overlegvorm waarin tegenspraak georganiseerd is, autorisatie via digitale toegangsrechten, of de begrenzing van bevoegdheden in een mandaatbesluit.
Cultuurmaatregelen ('soft controls') richten zich op de kennis, overtuiging en beleving van de medewerkers, op het overbrengen van de gewenste collectieve organisatienormen en - waarden in 'the hearts and minds' van elke ambtenaar. Hier gaat het in de eerste plaats om het genoemde integriteitsbewustzijn. 'Hoe wordt hier gewerkt, en waarom?'
Voorbeelden van cultuurmaatregelen zijn de gedragscode, een introductieprogramma met daaraan gekoppeld de ambtseed voor nieuwe ambtenaren, kennisbijeenkomsten, besprekingen in werkoverleggen, intervisie, of een medewerkersonderzoek. Het gaat om bewustwording, communicatie en dialoog.

Werkgroep Ambtelijke integriteit
Er is een werkgroep 'ambtelijke integriteit' bestaande uit onder andere vertegenwoordigers vanuit P&O, informatiebeveiliging, Veiligheid en juridische control. Deze werkgroep beziet incidenten vanuit een brede blik en bespreekt of, en zo ja, welke actie nodig is in een bepaald geval. De werkgroep heeft een adviserende rol naar de gemeentesecretaris, ontwikkelt integriteitsbeleid en bevordert bewustwording rond integriteit.

Bewustwording
- Introductiedag nieuwe medewerkers & Ambtseed of-belofte - Nieuwe medewerkers nemen deel aan een introductiedag, waar nader kennis gemaakt wordt met de stad, de gemeentelijke organisatie en haar werkwijze. Sinds 2019 is daar een tijdsblok over het thema integriteitsbewustzijn aan toegevoegd. Dit wordt door de directeur of gemeentesecretaris ingeleid als opstap naar het uitgebreidere ambtseed programma (een aantal weken na de introductie).
- Het afleggen van de ambtseed of -belofte is een wettelijke verplichting voor ambtenaren. Voor de ceremonie bij het afleggen hiervan is gekozen voor een mix van plechtigheid in vorm, serieusheid op de inhoud en luchtigheid in de uitvoering. Binnen de muren van de Schepenzaal van het Maarten van Rossumhuis, en in aanwezigheid van burgemeester en gemeentesecretaris. In een ceremonie van twee uur worden medewerkers, met een theatergezelschap, door een programma over het thema integriteit in relatie tot het ambtenaarschap geleid. In 2019 hebben twee van deze bijeenkomsten plaatsgevonden.
- Safe & Sound - In 2017 is gestart met een gemeentebrede campagne ('Safe & Sound') om het 'beveiligingsbewustzijn' (met name gericht op informatiebescherming) van de medewerkers te vergroten. Dit is ook in 2019 voortgezet. Daarbij worden informatieveiligheid-, privacy- en integriteitsissues aangesneden. Deze campagne, waaraan ook samenwerkende partners kunnen deelnemen, is van belang om de gedeelde normen en waarden binnen de gemeentelijke organisatie kenbaarder te maken.
- Bezoek MT's / brief medewerkers - Eind 2018 heeft een vertegenwoordiging van de werkgroep ambtelijke integriteit elk managementteam (MT) van de diverse clusters bezocht. Doel was bekendheid te geven aan de werkzaamheden van de werkgroep Ambtelijke Integriteit en de bewustwording rond het belang van integriteit verder te vergroten. Verder bespraken we in de MT's een brief over dit onderwerp, die aan alle medewerkers is gestuurd namens de gemeentesecretaris. Doel van deze brief is verdere bewustwording ten aanzien van dit onderwerp. Aan leidinggevenden is destijds gevraagd dit verder onder de aandacht te brengen toegespitst op de specifieke werksituaties. Zij zijn ook de actiehouders voor wat betreft het bespreekbaar maken en houden van het thema binnen de afdeling. Mede door reorganisaties en de werkzaamheden ten behoeve van de invoering van de Wnra was er in 2019 voor de organisatie nog slechts beperkt ruimte over om op afdelingsniveau het thema integriteit verder uit te werken.

Omgaan met vermoedens van Integriteitsschendingen
Vermoedens van een integriteitsschending door een ambtenaar kunnen op verschillende manieren boven tafel komen. Zo kan een klacht van een inwoner een dergelijk vermoeden inhouden en kunnen ambtenaren en oud-ambtenaren een vermoeden van een misstand op een vertrouwelijke manier melden bij een leidinggevende of vertrouwenspersoon (regeling melden misstand). Ook kan bijvoorbeeld een onderzoek door de accountant de verdenking van een integriteitsschending opleveren.

De gemeente kent een vertrouwenspersoon integriteit, bij wie medewerkers terecht kunnen als zij in vertrouwelijkheid een (mogelijk) integriteitsissue willen bespreken. De vertrouwenspersoon Integriteit heeft in 2019 een aantal gesprekken gevoerd naar aanleiding van concrete vragen van een medewerker over integriteit. In deze gevallen bleek het uiteindelijk niet te gaan om gevallen waarin sprake was van een integriteitsschending. Vaak betreft het vragen of geschillen in de relatie met de leidinggevende of collega's. Het is echter een goede zaak dat deze vragen en signalen over mogelijke integriteitsschendingen gesteld worden en in vertrouwelijkheid besproken worden. De vertrouwenspersoon heeft namelijk ook een voorlichtende rol over integriteit.

Als er sprake is van een serieus vermoeden van een integriteitsschending door een ambtenaar is het van groot belang dit zorgvuldig en via een transparante procedure te onderzoeken. Hiervoor is er een onderzoeksprotocol, een interne procesbeschrijving over hoe te handelen bij een vermoeden van integriteitsschending binnen de gemeentelijke organisatie.
In het verslagjaar 2019 is in twee gevallen sprake geweest van integriteitsschending. In één geval betrof het een extern ingehuurde kracht.

Vooruitblik 2020
In 2019 zijn stappen gezet om bewustwording Integriteit "van sollicitatie tot exitgesprek" meer in te bedden. In 2020 wordt aan dit traject verder invulling gegeven.

Bestuurlijk

Bestuurlijke integriteit houdt in dat de verantwoordelijkheid die met de bestuurlijke functie samenhangt wordt aanvaard en dat er de bereidheid is om daarover verantwoording af te leggen. Verantwoording wordt intern afgelegd aan de gemeenteraad, maar ook extern aan organisaties en burgers voor wie bestuurders hun functie vervullen.

Actuele kaders

- Gedragscode integriteit raads- en commissieleden gemeente Arnhem;
- Gedragscode integriteit burgemeester en wethouders gemeente Arnhem.

Beide gedragscodes bevatten bepalingen over onder meer belangenverstrengeling, opgave van financiële belangen en nevenfuncties, geheimhouding, geschenken, giften en gunsten.

Terugblik 2019

- De leden van het college hadden in totaal 40 nevenfuncties, waarvan 36 ambtshalve. Voor één van de niet-ambtshalve nevenfuncties wordt een vergoeding ontvangen.
- Er zijn door het college in 2019 geen geschenken, giften of gunsten aangenomen vallend binnen het meldingsbereik van de gedragscode.
- Op 28 augustus hebben raad en college een thema-avond gewijd aan het onderwerp Integriteit. De heer Frans Geraedts van het bureau Governance & Integrity Nederland verzorgde een inleiding op het thema. Deze bijeenkomst vormde een eerste stap in de richting van een actualisatie van de gedragscode voor Arnhemse gemeentebestuurders.

De opgave van nevenfuncties van leden van het college van burgemeester en wethouders, van raadsleden en van fractievolgers is openbaar en te raadplegen op de website van de gemeente Arnhem.

Deel 3 Jaarrekening

De jaarrekening bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting;
2. Balans en de toelichting;
3. Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld;
4. Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel);
5. Controleverklaring van de onafhankelijke accountant.

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening en de toelichting

Het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

Nr.	Omschrijving	Begroot 2019 primitief			Begroot 2019 def.			Rekening 2019		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Stedelijke programma's										
Bedragen x € 1.000.000										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-12,7	4,0	-8,8	-13,3	4,2	-9,1	-14,5	4,2	-10,3
R1	Veiligheid	-14,7	1,5	-13,2	-14,8	1,5	-13,3	-15,2	1,8	-13,4
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23,2	9,2	-14,0	-23,1	9,5	-13,6	-23,4	11,3	-12,1
R3	Economie	-6,0	0,9	-5,0	-9,2	3,9	-5,3	-9,5	3,7	-5,8
R4	Educatie	-17,5	3,6	-13,8	-17,5	2,3	-15,2	-18,8	3,1	-15,8
R5	Cultuur, recreatie en sport	-51,6	8,5	-43,1	-56,5	11,2	-45,2	-56,0	12,0	-44,0
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-215,8	110,0	-105,7	-236,5	110,0	-126,5	-243,8	116,6	-127,2
R7	Gezondheid en milieu	-30,7	35,6	4,9	-36,8	37,3	0,5	-35,6	37,8	2,1
R8	Wonen en ruimte	-38,9	36,2	-2,7	-47,7	45,0	-2,8	-37,0	46,1	9,1
Subtotaal stedelijke programma's (R0-R8)		**-411,1**	**209,6**	**-201,5**	**-455,5**	**225,0**	**-230,5**	**-453,9**	**236,4**	**-217,4**
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
R9	Lokale heffingen	-4,0	56,0	52,0	-4,0	55,0	51,0	-4,0	54,5	50,5
R9	Algemene uitkeringen	0,0	395,0	395,0	0,0	409,0	409,0	0,0	412,5	412,5
R9	Dividend	0,0	1,0	1,0	0,0	1,0	1,0	0,0	1,9	1,9
R9	Financieringsfunctie	0,0	1,0	1,0	-2,0	2,0	0,0	-0,6	1,2	0,6
R9	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
R9	**Subtotaal algemene dekkingsmiddelen**	**-4,0**	**453,0**	**449,0**	**-6,0**	**467,0**	**461,0**	**-4,6**	**470,1**	**465,5**
R9	Gerealiseerde kosten overhead	-81,0	34,0	-47,0	-92,0	39,0	-53,0	-60,9	8,9	-52,0
R9	Vennootschapsbelasting	-1,0	0,0	-1,0	-1,0	0,0	-1,0	-0,8	0,0	-0,8
R9	Overig	-16,9	0,0	-16,9	-2,4	-0,2	-2,6	-1,4	0,1	-1,3
Subtotaal Financiën en bedrijfsvoering (R9)		**-102,9**	**487,0**	**384,1**	**-101,4**	**505,8**	**404,4**	**-67,7**	**479,1**	**411,4**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten Stad		**-514,1**	**696,6**	**182,6**	**-556,8**	**730,7**	**173,9**	**-521,6**	**715,6**	**194,0**
Wijkprogramma's										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-33,2	9,5	-23,7	-28,6	9,1	-19,5	-31,2	9,6	-21,6
W2	Noordwest	-28,3	2,3	-26,0	-25,8	1,6	-24,3	-27,2	1,7	-25,5
W3	Noordoost	-24,2	2,1	-22,1	-21,3	1,6	-19,7	-22,4	1,7	-20,7
W4	Presikhaaf	-24,5	2,5	-21,9	-21,9	2,1	-19,8	-26,6	2,0	-24,6
W5	Malburgen	-36,6	4,5	-32,1	-33,1	3,9	-29,2	-32,3	3,8	-28,5
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-21,9	2,7	-19,2	-23,3	2,2	-21,1	-25,5	2,6	-22,9
W7	De Laar/Elden	-17,5	1,6	-15,9	-14,9	1,2	-13,7	-17,0	1,3	-15,7
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-27,5	2,1	-25,4	-22,2	1,1	-21,1	-26,0	1,3	-24,7
Gerealiseerd saldo baten en lasten wijken		**-213,5**	**27,2**	**-186,3**	**-191,1**	**22,8**	**-168,4**	**-208,3**	**24,1**	**-184,2**
Gerealiseerd saldo baten en lasten		**-727,6**	**723,8**	**-3,8**	**-748,0**	**753,5**	**5,5**	**-729,9**	**739,7**	**9,8**

Toevoeging / onttrekking aan reserves stad									
R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	0,0	0,0	0,0	-0,4	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1
R1 Veiligheid	0,0	0,2	0,2	-0,3	0,4	0,1	-0,2	0,7	0,6
R2 Verkeer, vervoer en waterstaat	-6,0	6,5	0,5	-7,0	9,3	2,3	-9,0	8,4	-0,6
R3 Economie	0,0	0,1	0,1	0,0	0,4	0,4	-0,4	0,4	0,0
R4 Educatie	-6,9	6,4	-0,5	-9,3	7,7	-1,6	-9,6	8,7	-0,9
R5 Cultuur, recreatie en sport	-1,3	0,5	-0,8	-2,9	2,9	0,0	-4,8	3,5	-1,3
R6 Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-2,8	5,6	2,8	-8,8	7,9	-0,9	-10,2	6,6	-3,7
R7 Gezondheid en milieu	-0,3	0,0	-0,3	-2,0	3,7	1,7	-2,9	2,3	-0,6
R8 Wonen en ruimte	-0,4	0,5	0,1	-1,3	3,6	2,3	-7,9	3,4	-4,5
R9 Financien en bedrijfsvoering	-14,6	16,5	1,8	-32,9	23,2	-9,7	-38,4	23,8	-14,5
Subtotaal mutaties reserves stad	**-32,3**	**36,2**	**3,9**	**-64,8**	**59,3**	**-5,5**	**-83,8**	**58,2**	**-25,6**
Wijkprogramma's, onttrekking aan reserves									
W1 Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2
W2 Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6
W3 Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5
W4 Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,1
W5 Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3
W6 Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
W7 De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1
W8 Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5
Subtotaal wijkprogramma's	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**8,4**	**8,4**
Gerealiseerd resultaat	**-759,9**	**760,0**	**0,2**	**-812,8**	**812,8**	**0,0**	**-813,7**	**806,3**	**-7,3**

Toelichting overzicht van baten en lasten in de jaarrekening over het begrotingsjaar

In 2019 is ten opzichte van de begroting een voordelig saldo van baten en lasten gerealiseerd van € 1,9 miljoen. Vervolgens is ten opzichte van de begroting voor € 9,3 miljoen aan de reserves toegevoegd. Uiteindelijk resteert een nadelig resultaat van € 7,3 miljoen dat zal worden verrekend met de Algemene Reserve.

Overzicht van baten en lasten

Omschrijving	**2019**	**2018**
Bedragen x € 1.000.000		
Gerealiseerd totaal saldo van baten en lasten	9,8	-0,4
Begroot totaal saldo van baten en lasten	5,5	1,5
Begrotingsafwijking saldo van baten en lasten	**4,3**	**-1,9**
Gerealiseerde mutaties reserves	-17,2	-0,5
Begrote mutaties reserves	-5,5	-1,5
Begrotingsafwijking mutaties reserves	**-11,6**	**1,0**
Gerealiseerd resultaat	**-7,3**	**-0,9**

Specificatie voor- en nadelen

Voor de gedetailleerde toelichting op de onderstaande voor- en nadelen wordt verwezen naar de afzonderlijke programmateksten in het jaarverslag. Bij elk programma staan de financiën vermeld in het onderdeel 'Wat heeft het gekost'.

Nr.	Omschrijving	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Begrotingsafwijking 2019		
		Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bedragen x €1.000.000										
Stedelijke programma's										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-13,3	4,2	-9,1	-14,5	4,2	-10,3	-1,2	0,0	-1,2
R1	Veiligheid	-14,8	1,5	-13,3	-15,2	1,8	-13,4	-0,4	0,2	-0,1
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23,1	9,5	-13,6	-23,4	11,3	-12,1	-0,3	1,7	1,5
R3	Economie	-9,2	3,9	-5,3	-9,5	3,7	-5,8	-0,2	-0,2	-0,5
R4	Educatie	-17,5	2,3	-15,2	-18,8	3,1	-15,8	-1,3	0,7	-0,6
R5	Cultuur, recreatie en sport	-56,5	11,2	-45,2	-56,0	12,0	-44,0	0,5	0,7	1,2
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-236,5	110,0	-126,5	-243,8	116,6	-127,2	-7,4	6,7	-0,7
R7	Gezondheid en milieu	-36,8	37,3	0,5	-35,6	37,8	2,1	1,1	0,4	1,6
R8	Wonen en ruimte	-47,7	45,0	-2,8	-37,0	46,1	9,1	10,7	1,2	11,9
Subtotaal stedelijke programma's (R0-R8)		**-455,5**	**225,0**	**-230,5**	**-453,9**	**236,4**	**-217,4**	**1,6**	**11,5**	**13,1**
Omschrijving algemene dekkingsmiddelen:										
R9	Lokale heffingen	-4,0	55,0	51,0	-4,0	54,5	50,5	0,0	-0,5	-0,5
R9	Algemene uitkeringen	0,0	409,0	409,0	0,0	412,5	412,5	0,0	3,5	3,5
R9	Dividend	0,0	1,0	1,0	0,0	1,9	1,9	0,0	0,9	0,9
R9	Financieringsfunctie	-2,0	2,0	0,0	-0,6	1,2	0,6	1,4	-0,8	0,6
R9	Overige algemene dekkingsmiddelen	0,0	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,0	0,0	0,2	0,2
R9		**-6,0**	**466,8**	**460,8**	**-4,6**	**470,1**	**465,5**	**1,4**	**3,3**	**4,7**
R9	Gerealiseerde kosten overhead	-92,0	39,0	-53,0	-60,9	8,9	-52,0	31,1	-30,1	1,0
R9	Vennootschapsbelasting	-1,0	0,0	-1,0	-0,8	0,0	-0,8	0,2	0,0	0,2
R9	Overig	-2,4	-0,2	-2,6	-1,4	0,1	-1,3	0,9	0,4	1,3
Subtotaal Financiën en bedrijfsvoering (R9)		**-101,4**	**505,6**	**404,2**	**-67,7**	**479,1**	**411,4**	**33,6**	**-26,4**	**7,2**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten Stad		**-556,8**	**730,5**	**173,7**	**-521,6**	**715,6**	**194,0**	**35,3**	**-14,9**	**20,3**
Wijkprogramma's										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-28,6	9,1	-19,5	-31,2	9,6	-21,6	-2,6	0,6	-2,0
W2	Noordwest	-25,8	1,6	-24,3	-27,2	1,7	-25,5	-1,3	0,2	-1,2
W3	Noordoost	-21,3	1,6	-19,7	-22,4	1,7	-20,7	-1,1	0,2	-1,0
W4	Presikhaaf	-21,9	2,1	-19,8	-26,6	2,0	-24,6	-4,7	-0,1	-4,9
W5	Malburgen	-33,1	3,9	-29,2	-32,3	3,8	-28,5	0,7	-0,1	0,6
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-23,3	2,2	-21,1	-25,5	2,6	-22,9	-2,3	0,4	-1,9
W7	De Laar/Elden	-14,9	1,2	-13,7	-17,0	1,3	-15,7	-2,0	0,1	-2,0
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-22,2	1,1	-21,1	-26,0	1,3	-24,7	-3,8	0,2	-3,6
Gerealiseerd baten en lasten wijkprogramma's		**-191,1**	**22,8**	**-168,4**	**-208,3**	**24,1**	**-184,2**	**-17,2**	**1,3**	**-15,8**
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**-748,0**	**753,3**	**5,3**	**-729,9**	**739,7**	**9,8**	**18,1**	**-13,6**	**4,5**

Toevoeging / onttrekking aan reserves										
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-0,4	0,2	-0,2	-0,4	0,3	-0,1	0,0	0,1	0,1
R1	Veiligheid	-0,3	0,4	0,1	-0,2	0,7	0,6	0,1	0,3	0,4
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-7,0	9,3	2,3	-9,0	8,4	-0,6	-2,0	-1,0	-2,9
R3	Economie	0,0	0,4	0,4	-0,4	0,4	0,0	-0,4	0,0	-0,4
R4	Educatie	-9,3	7,7	-1,6	-9,6	8,7	-0,9	-0,3	1,1	0,8
R5	Cultuur, recreatie en sport	-2,9	2,9	0,0	-4,8	3,5	-1,3	-1,9	0,6	-1,3
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-8,8	7,9	-0,9	-10,2	6,6	-3,7	-1,4	-1,3	-2,8
R7	Gezondheid en milieu	-2,0	3,7	1,7	-2,9	2,3	-0,6	-0,9	-1,4	-2,3
R8	Wonen en ruimte	-1,3	3,6	2,3	-7,9	3,4	-4,5	-6,7	-0,1	-6,8
R9	Financien en bedrijfsvoering	-32,9	23,2	-9,7	-38,4	23,8	-14,5	-5,5	0,6	-4,9
Subtotaal mutaties reserves		**-64,8**	**59,3**	**-5,5**	**-83,8**	**58,2**	**-25,6**	**-19,0**	**-1,1**	**-20,1**
Wijkprogramma's, onttrekking aan reserves										
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	0,0	0,0	0,0	0,0	1,2	1,2	0,0	1,2	1,2
W2	Noordwest	0,0	0,0	0,0	0,0	0,6	0,6	0,0	0,6	0,6
W3	Noordoost	0,0	0,0	0,0	0,0	0,5	0,5	0,0	0,5	0,5
W4	Presikhaaf	0,0	0,0	0,0	0,0	2,1	2,1	0,0	2,1	2,1
W5	Malburgen	0,0	0,0	0,0	0,0	0,3	0,3	0,0	0,3	0,3
W6	Schuytgraaf/Elderveld	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1
W7	De Laar/Elden	0,0	0,0	0,0	0,0	1,1	1,1	0,0	1,1	1,1
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	0,0	0,0	0,0	0,0	1,5	1,5	0,0	1,5	1,5
Subtotaal wijkprogramma's		**0,0**	**0,0**	**0,0**	**0,0**	**8,4**	**8,4**	**0,0**	**8,4**	**8,4**
Gerealiseerd resultaat		**-812,8**	**812,6**	**-0,2**	**-813,7**	**806,3**	**-7,3**	**-0,9**	**-6,3**	**-7,1**

Incidentele baten en lasten

In de begroting 2019 zijn de volgende posten als incidenteel aangemerkt.

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
	Incidentele lasten	
Bedragen x € 1.000		
R0	Borgen en verstevigen regionale samenwerking, Mobiliteit, Duurzaamheid, Economie en Wonen	-343
R2	Invasieve exoten	-333
R2	Baggeren havens, Defensiehaven	-500
R2	Jaarlijks budget autobereikbaarheid	-700
R3	Mogelijk maken markt langs Jansbeek	-250
R5	Amendement 'Groen vertrrouwen Huijgenslaan'	-70
R6	Dotatie aan reserve voor Individuele studietoeslag	-535
R6	Werk-Investeringsfonds (voeding nieuwe BR)	-2.500
R7	Doorgeven middelen bodem aan beleidsveld	-255
R8	Niet-grondexploitatieprojecten	-597
R8	Overhevelen naar beleidsveld middelen Bodemsanering	-96
R8	Frictiekosten bij invulling taakstelling ODRA	-17
R8	Nog in te vullen taakstelling op verkoop Vastgoed: Aframen bestaande stelpost	-
R8	Opbrengst verkoop Vastgoed (2021 250 t.l.v. de algemene middelen)	-
R8	Dotatie aan BR Zuidelijke Binnenstad	-
R9	Frictiekosten afbouw overhead	-202
R9	Frictie uit verzelfstandiging MSSA	-175
R9	Actualisatie frictiekosten (minder frictiekosten dan in MJPB 2017 begroot)	202
R9	Dotatie aan algemene reserve rampenoefening	-5
R9	Dotatie aan algemene reserve ingroei vermogenspositie MJPB 2013-2016	7
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2014	-44
R9	Dotatie aan algemene reserve verzelfstandiging MSSA	-40
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2016-2019	-3.385
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2015	20
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2016	-
R9	Dotatie aan algemene reserve verzamelbesluit 1-2016	-135
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers	-5
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 2 2017	-16
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie divers verzamelbesluit 3 2017	-350
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2017-2020	-361
R9	Dotatie aan BR taakmutaties overloop/gemeentefonds	-290
R9	Dotatie aan algemene reserve MJPB 2018-2021	-719
R9	GRP Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort (5)	-28
R9	Taakstelling huisvesting	-
R9	Invulling door aanpassing huurcontract Stadskantoor	-
R9	OW072 Toevoeging AR inz transitiebudget	-1.193
R9	Dotatie aan algemene reserve correctie FJP 2017	-298
R9	Vanaf 2019 reservering voor aflossen schulden in BR Kapitaallasten	-7.796
R9	Parkeertarieven en legestarieven stijgen niet	-225
R9	Kasschuif i.v.m. sluitend maken MJPB 2019-2021	-441
div	Afschrijvingslasten extra investeringen duurzaamheid vastgoed	-22
div	Besparing op energiekosten vanaf 2019	14
div	Business Case De Connectie (collegenota 7 maart 2017)	-
	Totaal incidentele lasten	**-21.683**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
	Incidentele baten	
Bedragen x € 1.000		
R0	MJPB 2018-2021 Amendement 17A31: Terugdraaien taakstelling bij Raad	21
R1	MJPB 2018-2021 Amendement 17A32: De overlast te lijf; meer handhavers in de openbare ruimte	200
R1	Borgen en verstevigen regionale samenwerking, Mobiliteit, Duurzaamheid, Economie en Wonen	48
R2	Niet indexeren parkeertarieven deels t.l.v. de BR bereikbaarheidsfonds	100
R2	Extra opbrengsten autobereikbaarheid	100
R3	MJPB 2018-2021 Amendement 17A49: Extra middelen accountmanager	100
R4	MJPB 2018-2021 Amendement 17A35: Coordinator Laaggeletterdheid	75
R5	MJPB 2018-2021 Amendement 17A43: Duurzaamheid 3. Groenfonds	50
R5	Onttrekking aan BR evenementen	20
R5	Onttrekking aan BR Groenfonds: Amendement 18A38G 'Groen vertrouwen Huijgenslaan' (MJPB 2019-2022)	70
R6	MJPB 2018-2021 Amendement 17A50: Schulden voorkomen	100
R6	Onttrekking aan BR Burgerinitiatieven sociaal domein	472
R7	Dekking door inzet reservering budget vergroening elektriciteit en gas 2016-2018	10
R7	GRP: Vrijval van kapitaallasten	-
R7	GRP: Kasschuif: toevoegen/onttrekken aan BR Onderhoud openbare ruimte ter dekking van tekort	98
R7	MJPB 2018-2021 uitstellen diftar	155
R7	Ontrekking aan BR Energy made in Arnhem	10
R8	Niet-grondexploitatie	241
R8	Dekking frictiekosten invulling taakstelling ODRA uit vrijval programmakosten Wabo 2016 (reserveren)	17
R8	Ontrekking aan BR vastgoed	5
R9	Bijdrage in GF voor individuele studietoeslag	535
R9	Verkoop bezit (vastgoed, 4 jaar incidenteel)	1.000
R9	Onttrekking BR taakmutaties GF-overloop	974
R9	Onvoorzien	272
R9	Bodemsamering, incidentele uitkering in GF	96
R9	Dividend BNG	pm
R9	Dekking uit bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen af te bouwen overhead	202
R9	Dekking uit vorming bestemmingsreserve tbv frictiekosten verzelfstandigingen MSSA	175
R9	Onttrekking aan algemene reserve zomernota 2016-2019	50
R9	Onttrekking aan algemene reserve PN sluitend maken jaarschijf 2017	-
R9	Minder onttrekken aan BR frictiekosten	-202
R9	Reeds gereserveerd in begroting voor verbeteren vermogenspositie (onttrekking AR)	4.238
R9	Onttrekking aan algemene reserve MJPB 2019-2022	9.962
div	Vastgoed incidenteel potentiele verkoop € 1,4 mln.	-
	Totaal incidentele baten	**19.194**

Progr.	Omschrijving	Begroting 2019
Bedragen x € 1.000		
	Totaal incidentele lasten	**-21.683**
	Totaal incidentele baten	**19.194**
	Per saldo hogere incidentele baten (+), hogere incidentele lasten (-)	**-2.489**

Onvoorzien / strikt onvermijdbaar

In de begroting is in het stedelijk programma R9 Financiën en Bedrijfsvoering een bedrag opgenomen voor zowel incidentele als structurele onvoorziene lasten. Voor de incidentele onvoorziene lasten (= onvoorzien) wordt jaarlijks een bedrag opgenomen van € 272.000. Voor de post voor structurele onvoorziene lasten (= strikt onvermijdbaar) wordt jaarlijks een bedrag van € 767.000 gereserveerd. Er zijn in 2019 geen onvoorziene lasten geweest.

	Begroot 2019		Rekening	Afwijking
Omschrijving	**Geamendeerd**	**Definitief**	**2019**	
Bedragen x € 1.000				
Onvoorzien	272	272	0	272
Strikt onvermijdbaar	767	767	0	767
Totaal	**1.039**	**1.039**	**0**	**1.039**

Begrotingsanalyse

Hieronder volgt een overzicht van alle door de raad vastgestelde begrotingswijzigingen in 2019 vanaf de vaststelling van de MJPB 2019-2022

Begr. wijz.nr.	Raadsver-gadering	Onderwerp	Exploitatie 2019			Reserves 2019		Saldo
			Lasten	Baten	Saldo	Toevoe-gingen	Onttrek-kingen	
Bedragen x € 1.000 positieve bedragen betreft voordeel, negatieve bedragen betreft nadeel								
	14-11-2018	Ontwerp MJPB 2019-2022	-727.523	723.645	-3.878	32.279	-36.157	0
	14-11-2018	Amendementen 18A38g "Groen vertrouwen Huijgenslaan"	-70	0	-70	0	-70	0
Geamendeerde MJPB 2019-2022			**-727.593**	**723.645**	**-3.948**	**32.279**	**-36.227**	**0**
19-094	Diverse	Meerjarige effecten besluitvorming na gereedkoming boekwerk MJPB 2018-2021	-4.960	-2.709	-7.669	2.482	-10.151	0
19-010	15-5-2019	Verzamelbesluit-1	-3.446	3.161	-285	1.709	-1.994	0
19-020	25-9-2019	Verzamelbesluit-2	-2.079	1.719	-360	0	-360	0
19-030	18-12-2019	Verzamelbesluit-3	-6.225	6.345	120	1.209	-1.089	0
19-002	27-2-2019	Gebiedsvisie "Coehoorn creatieve wijk"	-1.096	1.096	0	0	0	0
19-003	13-2-2019	Luchtagenda "Naar een schonere lucht in 2025"	-127	600	473	473	0	0
19-004	27-2-2019	Opstellen grondexploitatie Lorentz Lyceum	-1.812	2.737	925	925	0	0
19-005	27-3-2019	Bestemmen uitkering GF 2019 combinatiefuncties	-227	227	0	0	0	0
19-006	15-5-2019	Kaders voor besteding van het Klimaatfonds	-1.500	0	-1.500	0	-1.500	0
19-007	03-07-2019	Jaarstukken (FJP) 2018	-4.232	3.904	-328	-327	-1	0
19-008	03-07-2019	Programmaplan Doorbraak Naar Werk	-750	0	-750	0	-750	0
19-012	25-9-2019	Doorpakken in het Korenkwartier	-200	200	0	0	0	0
19-013	25-9-2019	Sonsbeek 2020 - verlenen extra subsidie	-150	0	-150	0	-150	0
19-014	30-10-2019	Proeftuin duurzame mode 025	-176	176	0	0	0	0
19-015	30-10-2019	Turap-2 2019	670	11.922	12.592	19.202	-6.610	0
19-031		Budgetoverheveling 2019-2020	5.924	484	6.408	6.887	-479	0
		Afrondingen			0			0
Begroot 2019 Definitief			**-747.979**	**753.507**	**5.528**	**64.839**	**-59.311**	**0**

Begrotingsrechtmatigheid

Het budgetrecht is een recht dat de raad toekomt. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college in principe alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming ofwel autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de begroting geeft de raad het college deze toestemming. Begrotingsrechtmatigheid houdt in dat de financiële beheershandelingen bij de gemeente binnen de begroting dienen te passen. Begrotingsoverschrijdingen die niet bij de raad bekend zijn, beschouwt de accountant als onrechtmatig. Derhalve legt het college aan de raad daarom deze overschrijdingen voor. Formeel is het voldoende alleen de overschrijdingen aan de lastenkant te laten vaststellen om deze alsnog als rechtmatig te laten beschouwen. Na instemming van de raad met deze overschrijdingen is formeel geen sprake meer van "overschrijdingen" en geen begrotingsonrechtmatigheid in het kader van de controleverklaring. Hieraan zijn twee voorwaarden verbonden, conform het Besluit controle accountantscontrole decentrale overheid (Bado):

1. het gaat om overschrijdingen waarbij het college bij het doen van de uitgaven, binnen het door de raad uitgezette beleid is gebleven en die nog dienen te worden geautoriseerd;
2. de overschrijdingen worden goed herkenbaar in de jaarrekening opgenomen, passend binnen de aanbevelingen in de Kadernota Begrotingsrechtmatigheid van de Commissie BBV. Daarin worden de overschrijdingen in enkele categorieën ingedeeld, die ondanks de overschrijding gewoon als rechtmatig bestempeld, mits goed toegelicht in de jaarrekening. Dat gaat om:
    1. compensatie door direct gerelateerde opbrengsten;
    2. passend binnen bestaand beleid;
    3. open einde regeling;
    4. overig.

De onderstaande tabel omvat een overzicht van alle afwijkingen in de lasten tussen de definitieve begroting 2019 en de rekening 2019.

Nr.	Omschrijving	Lasten begroot 2019 definitief	Lasten rekening 2019	Afwijking	V / N
Bedragen X € 1.000 bedragen positief zijn voordelig, bedragen negatief zijn nadelig					
Reguliere programma's					
R0	Algemeen bestuur en publieke dienstverlening	-13.309	-14.498	-1.189	N
R1	Veiligheid	-14.836	-15.219	-384	N
R2	Verkeer, vervoer en waterstaat	-23.130	-23.385	-255	N
R3	Economie	-9.235	-9.475	-240	N
R4	Educatie	-17.538	-18.802	-1.265	N
R5	Cultuur, recreatie en sport	-56.476	-56.001	474	V
R6	Participatie en Maatschappelijke ondersteuning	-236.477	-243.840	-7.363	N
R7	Gezondheid en milieu	-36.761	-35.645	1.116	V
R8	Wonen en ruimte	-47.726	-36.986	10.740	V
R9	Financien en bedrijfsvoering	-101.352	-67.712	33.640	V
Subtotaal reguliere programma's		**-556.839**	**-521.564**	**35.275**	**V**
Wijkprogramma's					
W1	Centrum, Spijkerkwartier, Arnhemse Broek (CSA)	-28.592	-31.217	-2.625	N
W2	Noordwest	-25.846	-27.186	-1.340	N
W3	Noordoost	-21.289	-22.438	-1.149	N
W4	Presikhaaf	-21.892	-26.631	-4.739	N
W5	Malburgen	-33.067	-32.341	726	V
W6	Schuytgraaf/Elderveld	-23.257	-25.512	-2.255	N
W7	De Laar/Elden	-14.946	-16.961	-2.015	N
W8	Rijkerswoerd, Kronenburg, Vredenburg (RKV)	-22.250	-26.014	-3.764	N
Subtotaal wijkprogramma's		**-191.138**	**-208.300**	**-17.162**	**N**
Totaal programma's		**-747.977**	**-729.864**	**18.113**	**V**

Hieronder wordt in het kort ingegaan op de aard van de overschrijding. Voor de verdere toelichting wordt verwezen naar het onderdeel 'Wat heeft het gekost' dat in het jaarverslag voor elk programma is opgenomen. De nadelige afwijkingen per programma worden in de volgende categorieën geplaatst.

1. Compensatie door direct gerelateerde opbrengsten
    - R2: Het nadeel op de lasten wordt binnen dit programma wordt gecompenseerd door extra baten op de betreffende onderdelen (vooral Havens en meerjarige projecten).

2. Passend binnen bestaand beleid
    - R0: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft de verlaging van de rekenrente op de pensioenuitkeringen.

- R1: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft het project Lokale Aanpak Radicalisering waarvoor vanaf 2020 compensatie is toegekend vanuit de decembercirculaire
- R3: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft de beleidsuren. Voor uitvoering van het programma is het begroot bedrag niet actueel en ontoereikend. Dit is bij de raad onder de aandacht geweest en hierop wordt vanaf 2020 bijgestuurd.
- R4: Het nadeel op de lasten van dit programma betreft vooral tijdelijke onderwijshuisvesting. Dat tekort wordt geëgaliseerd via de BR Onderwijs die daarvoor is bedoeld. Daarnaast is er een nadelige afwijking op het loonbudget als gevolg van een hogere toedeling van de stedelijke loonkosten ten opzichte van de wijkprogramma's (met als gevolg een voordeel op de wijken op dit onderdeel).
- R6, W1 t/m W4, W6 t/m W8: Het nadeel op de lasten van deze programma's wordt veroorzaakt door posten die in 2019 bij de raad onder de aandacht zijn geweest, namelijk BUIG en de tekorten op het gedecentraliseerde sociale domein, veroorzaakt door de forse stijging in de inzet van begeleiding, dagbesteding en jeugd en opvoedhulp

3. Open einde regeling
NVT

4. Overig
NVT

Wet Normering Topinkomens

- Per 1 januari 2013 is de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) ingegaan. Deze verantwoording is opgesteld op basis van de volgende op gemeente Arnhem van toepassing zijnde regelgeving;
- Het bezoldigingsmaximum in 2019 is € 194.000 (2018: € 189.000). Het weergegeven individuele WNT-maximum is berekend naar rato van de omvang van het dienstverband, waarbij voor de berekening de omvang van het dienstverband nooit groter kan zijn dan 1,0 fte;
- Voor een functionaris zonder dienstbetrekking geldt een andere regeling. De eerste twaalf kalendermaanden waarin de functie wordt vervuld geldt een separate normering voor topfunctionarissen zonder dienstbetrekking. Na deze twaalf kalendermaanden is de reguliere WNT-normering van toepassing.

In de onderstaande tabel worden de beloningen conform de vereiste indeling toegelicht.

Gegevens 2019 **Bedragen x € 1,00**	**R. van Wuijtswinkel**	**J.G.M. Kersten**
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	135.617	105.766
Beloningen betaalbaar op termijn	20.206	18.018
Subtotaal	*155.823*	*123.783*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	*194.000*	*194.000*
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**155.823**	**123.783**

Gegevens 2018 **Bedragen x € 1,00**	**R. van Wuijtswinkel**	**J.G.M. Kersten**
Functiegegevens	Gemeente-secretaris	Griffier
Aanvang en einde functievervulling in 2019	1/1 - 31/12	1/1 - 31/12
Omvang dienstverband (als deeltijdfactor in fte)	1	1
Dienstbetrekking?	Ja	Ja
Bezoldiging		
Beloning plus belastbare onkostenvergoedingen	133.468	100.636
Beloningen betaalbaar op termijn	18.555	17.540
Subtotaal	*152.023*	*118.176*
Individueel toepasselijke bezoldigingsmaximum	*189.000*	*189.000*
-/- Onverschuldigd betaald en nog niet terugontvangen bedrag	-	-
Bezoldiging	**152.023**	**118.176**

Balans en de toelichting

Balans

Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vaste activa			**Vaste passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Immateriële vaste activa	**10.883**	**11.193**	**Eigen vermogen**	**160.603**	**150.777**
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	10.883	11.193	Algemene Reserve	37.218	42.598
			Bestemmingsreserves	130.724	109.039
			Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	-860
Materiële vaste activa	**684.837**	**672.006**	**Voorzieningen**	**10.229**	**10.342**
Investeringen met een economisch nut	452.572	444.985	Voorzieningen ter egalisering van kosten	0	0
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.287	164.674	Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	10.229	10.342
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	65.978	62.347			
Financiële vaste activa	**83.423**	**88.826**	**Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar**	**667.385**	**699.796**
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.741	4.741	Obligo's	721	856
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	12	Onderhandse leningen van:		
Overige langlopende leningen	66.971	70.907	- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	598.534	615.652
Nog te ontvangen erfpacht canon	9.312	11.535	- buitenlandse instellingen, fondsen, banken e.d.	65.000	80.000
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van 1 jaar of langer	2.387	1.631	Waarborgsommen	144	212
			Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	2.987	3.075
Totaal vaste activa	**779.142**	**772.024**	**Totaal vaste passiva**	**838.217**	**860.915**

Activa	31-12-2019	31-12-2018	Passiva	31-12-2019	31-12-2018
Vlottende activa			**Vlottende passiva**		
Bedragen x € 1.000					
Voorraden	**46.149**	**40.796**	**Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar**	**40.551**	**10.073**
Grond- en hulpstoffen	0	0	Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	31.000	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	45.824	40.471	Banksaldi (schuld)	257	257
Gereed product en handelsgoederen	326	326	Overige schulden	9.294	9.816
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	**46.467**	**102.531**	**Overlopende passiva**	**53.115**	**47.839**
Vorderingen op openbare lichamen	7.201	36.037	Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate van volgende begrotingsjaren komen	13.640	5.252
Rekening-courantverhouding met het Rijk	13.550	20.729	Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume	38.774	41.601
Rekening-courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0	De van de Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	701	986
Overige vorderingen	25.716	45.765			
Liquide middelen	**676**	**1.083**			
Banksaldi	568	1.009			
Kassaldi	108	74			
Overlopende activa	**59.448**	**2.393**			
Overige nog te ontvangen bedragen, en de vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	59.448	2.393			
Totaal vlottende activa	**152.741**	**146.804**	**Totaal vlottende passiva**	**93.666**	**57.912**
Totaal generaal	**931.883**	**918.827**	**Totaal generaal**	**931.883**	**918.827**

Toelichting balans

Waarderingsgrondslagen

BBV

Voor gemeenten is de regelgeving voor de jaarlijkse begrotings- en verantwoordingsstukken vastgelegd in het Besluit begroting en verantwoording (BBV).

Overzicht van baten en lasten in de jaarrekening

De baten en lasten worden toegerekend aan het jaar waarop zij betrekking hebben. Baten en winsten worden slechts genomen voor zover zij op balansdatum zijn gerealiseerd. Verliezen en risico's die hun oorsprong vinden voor het einde van het begrotingsjaar, worden in acht genomen indien zij voor het opmaken van de jaarrekening bekend zijn geworden.

Dividendopbrengsten van deelnemingen worden als bate genomen op het moment waarop het dividend betaalbaar gesteld wordt.

Personeelslasten worden in principe toegerekend aan het boekjaar waarop ze betrekking hebben. Als gevolg van het formele verbod op het opnemen van voorzieningen of schulden uit hoofde van jaarlijks terugkerende arbeidskostengerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume, worden sommige personele lasten echter toegerekend aan de periode waarin uitbetaling plaatsvindt. Daarbij moet worden gedacht aan componenten zoals ziektekostenpremie ten behoeve van gepensioneerden, overlopende verlofaanspraken en dergelijke.
Voor arbeidskostengerelateerde verplichtingen van een jaarlijks vergelijkbaar volume wordt geen voorziening getroffen of op andere wijze een verplichting opgenomen. De referentieperiode is dezelfde als die van de meerjarenprogrammabegroting, te weten vier jaar. Indien er sprake is van (eenmalige) schokeffecten (bijvoorbeeld reorganisaties) wordt wel een verplichting opgenomen.

Met betrekking tot de eigen bijdragen die het CAK int en aan de gemeenten afdraagt geldt op basis van de Kadernota rechtmatigheid van de commissie BBV het volgende: Gemeenten kunnen op basis van de overzichten van het CAK wel de aantallen personen, soort en omvang van de zorgverlening beoordelen met de eigen WMO-administratie. Probleempunt is dat door het ontbreken van inkomensgegevens op deze overzichten de informatie over de eigen bijdrage ontoereikend is om als gemeente de juistheid op persoonsniveau en volledigheid van de eigen bijdragen als geheel te kunnen vaststellen. Door de systematiek te kiezen van het vaststellen van de eigen bijdragen door het CAK, heeft de wetgever in feite bepaald, dat de verantwoordelijkheid voor de juistheid en volledigheid van de eigen bijdragen geen gemeentelijke verantwoordelijkheid is. Dat betekent dat door de gemeenten geen zekerheden over omvang en hoogte van de eigen bijdragen kunnen worden verkregen als gevolg van het niet kunnen vaststellen van de juistheid op persoonsniveau, zoals hiervoor is toegelicht.

Balans

Algemeen

De waardering van de activa en passiva vindt plaats op basis van historische kosten. Tenzij bij de desbetreffende balanspost anders is vermeld, worden de activa en passiva opgenomen tegen nominale waarden.

Immateriële vaste activa

De bijdragen aan activa in eigendom van derden worden vanaf het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de afschrijvingstermijnen van de materiële vaste activa.

Materiële vaste activa met economisch nut en materiële vaste activa met economisch nut waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

De waardering is tegen verkrijgings- of vervaardigingsprijs. Specifieke investeringsbijdragen van derden worden op de desbetreffende investering in mindering gebracht voor zover die de voorlopige kosten van de investering niet overstijgen.

Investeringen kunnen bestaan uit meerdere delen (componenten), waarvoor verschillende afschrijvingstermijnen gelden. In dat geval wordt de zogenoemde componentenmethode gebruikt. Deze houdt in dat verschillende samenstellende delen van het bewuste materieel vast actief afzonderlijk worden geactiveerd en de verschillende delen worden afgeschreven op basis van de bij die componenten horende afschrijvingstermijn.

Slijtende investeringen worden vanaf het eerste boekjaar na het moment van ingebruikneming lineair afgeschreven op basis van de verwachte gebruiksduur. Op grondbezit met economisch nut wordt niet afgeschreven.

Bij de waardering wordt in voorkomende gevallen rekening gehouden met een vermindering van de waarde, indien deze naar verwachting duurzaam is.

De gehanteerde afschrijvingstermijnen in jaren zijn hieronder opgenomen.

Activasoort	Afschrijvingstermijn in jaren
Gronden en terreinen	
Grond	0
Bedrijfsgebouwen en woonruimten	
Parkeergarages	50
Permanente gebouwen & Verbouwingen, renovaties en restauraties	40
Semi – permanente gebouwen	20
Installaties, leidingen en voorzieningen	20
Dak en/of dakbedekking	15
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	
Bruggen en viaducten (verkeerstechnische kunstwerken)	75
Verkeersinfrastructuur	30
Verkeersvoorzieningen & Verkeersregelingen	20
Parkeermaatregelen	10
Openbare verlichting: kabels	25
Openbare verlichting: masten & LED-armaturen	15
Openbare verlichting: LED-behuizingen	10
Bouwkundige voorzieningen	20
Kunstgrasvelden – onderlaag	20
Kunstgrasvelden – bovenlaag	10
Sport grasvelden	15
Herinrichting wijken (niet meer in gebruik vanaf 01.01.2011)	20
Lage Kade	60
Rioleringen	40
Beschoeiingen & Voorzieningen in bossen en parken / hekwerk	10
Vervoermiddelen	
Tractoren - landbouwvoertuigen	10
Vrachtauto’s	5
Fietsen en scooters	5
Personenauto’s	5
Machines, apparaten en installaties	
Telecommunicatie voorzieningen & Glasvezelbekabeling	10
Parkeerapparatuur	10
Datacommunicatie voorzieningen & Hard- en software	5
Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	10
Gereedschappen	5
Overige materiële vaste activa	
Ondergronds afvaltransportsysteem	30
(ondergrondse) Afvalcontainers	10
Inrichting van gebouwen en inventaris	15
Speelvoorziening	10
Invalidentoiletten	10

Voor de waarde van de in erfpacht uitgegeven gronden geldt de uitgifteprijs van eerste uitgifte als verkrijgingsprijs. Gronden in eeuwigdurende erfpacht worden gewaardeerd tegen registratiewaarde.

Onder de materiële vaste activa zijn onderhanden activa (activa in uitvoering) opgenomen. Het betreft vooruitbetaalde termijnen en gemaakte kosten (inkopen en personeelskosten) op investeringen in kapitaalwerken die nog niet zijn opgeleverd. Na gereedmelding worden deze activa ondergebracht in één van de bovengenoemde rubrieken.

Materiële vaste activa in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut
Dit betreft infrastructurele werken in de openbare ruimte, zoals wegen, pleinen, bruggen, viaducten en parken. De spelregels voor de materiële activa in de openbare ruimte met maatschappelijk nut zijn vanaf het begrotingsjaar 2017 gelijk aan die met economisch nut. Voor 2017 was er geen verplichting om alle investeringen in maatschappelijk nut te activeren.

Financiële vaste activa
De post financiële vaste activa omvat zowel deelnemingen in een aantal vennootschappen als langlopende leningen u/g. Het aandelenbezit is gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs of lagere marktwaarde. De leningen zijn gewaardeerd tegen nominale waarde. Zonodig is een voorziening voor verwachte oninbaarheid in mindering gebracht.

De jaarlijks ontvangen canon bij eeuwigdurend in erfpacht uitgegeven gronden zijn opgenomen tegen contante waarde. Het uitgangspunt daarbij is de interne rekenrente bij uitgifte, die gedurende de duur van de overeenkomst ongewijzigd blijft.

Voorraden
De als onderhanden werken opgenomen grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken zijn gewaardeerd tegen de vervaardigingsprijs, dan wel de lagere marktwaarde. De vervaardigingsprijs omvat de kosten die rechtstreeks aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend overeenkomstig de kostensoortenlijst van het Besluit ruimtelijke ordening (zoals grondaankopen en kosten bouw- en woonrijp maken). Daarnaast omvat de vervaardigingsprijs de daadwerkelijk te betalen rente over het vreemd vermogen.

Voor winsten uit de grondexploitatieprojecten en overige onderhanden werken geldt vanuit de BBV notitie grondexploitatie de percentage of completion methode: voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd kan tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst worden genomen. Hiervoor moet het resultaat op de grondexploitatie wel op betrouwbare wijze kunnen worden ingeschat. Indien aan de volgende voorwaarden is voldaan, bestaat er voldoende zekerheid om winst te kunnen nemen:
1. Het resultaat op de grondexploitatie kan betrouwbaar worden ingeschat.
2. De grond (of het deelperceel) moet zijn verkocht.
3. De kosten zijn gerealiseerd (winst wordt naar rato van de realisatie gerealiseerd).

Zolang daarvan geen sprake is, worden de verkregen verkoopopbrengsten ten volle op de vervaardigingskosten in mindering gebracht.
Indien uit de prognoses blijkt, dat de boekwaarde niet kan worden gecompenseerd met verwachte toekomstige opbrengsten, wordt voor het tekort een voorziening getroffen.

De vooruitontvangen bijdragen voor het onderhanden werk worden in mindering gebracht op de vervaardigingskosten.

Gereed product wordt gewaardeerd tegen de kostprijs of tegen de marktwaarde indien de marktwaarde lager is dan de kostprijs. Dat laatste doet zich met name voor indien voorraden incourant worden. De kostprijs bestaat uit de verkrijgingsprijs van grond- en hulpstoffen en de loon- en machinekosten die aan de vervaardiging kunnen worden toegerekend.

De overige grond- en hulpstoffen worden gewaardeerd tegen verkrijgingsprijs.

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitatie bestaat een schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst afwijken van deze schatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van met

name project Schuytgraaf.

Uitzettingen en overlopende activa
De vorderingen worden gewaardeerd tegen nominale waarde. Voor verwachte oninbaarheid is een voorziening in mindering gebracht.

Liquide middelen
Deze activa worden tegen nominale waarde opgenomen.

Eigen vermogen
Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve is vrij besteedbaar. Bestemmingsreserves zijn reserves die de gemeenteraad voor specifieke doelen heeft ingesteld of die dienen om schommelingen op te vangen in aan derden in rekening te brengen tarieven.

Voorzieningen
Voorzieningen worden gewaardeerd op het nominale bedrag van de betrokken verplichting c.q. het voorzienbare verlies. De voorzieningen voor pensioenen wethouders zijn op contante waarde gewaardeerd.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar
Van de langlopende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of langer. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

De vooruitontvangen afkoopsommen bij tijdelijk in erfpacht uitgegeven gronden vallen vrij ten gunste van het resultaat naar gelang de looptijd van het erfpachtcontract.

Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar
Van de netto-vlottende schulden is de oorspronkelijke looptijd een jaar of korter. Deze schulden zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.

Vlottende passiva
De onder de noemer vlottende passiva gepresenteerde schulden en vooruitontvangen bedragen hebben betrekking op een resterende looptijd van minder dan een jaar en zijn gewaardeerd tegen nominale waarde.
De ontvangen bijdragen die de voorlopige kosten van investeringen overstijgen, worden gepresenteerd als vooruitontvangen bedragen en als specifieke voorschotten ontvangen van het Rijk of Provincie.

Overig

Overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld
In de bijlage bij de jaarrekening is het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld opgenomen. Hierbij wordt de indeling en het verdelingsprincipe gehanteerd conform de begroting. De vergelijkende cijfers van de begroting zijn, waar nodig, qua rubricering voor vergelijkingsdoeleinden tussen de taken aangepast.

Bedragen
Alle bedragen in de jaarrekening zijn X € 1.000, tenzij anders aangegeven.

Immateriële vaste activa

Verloopstaat immateriële vaste activa

Omschrijving	31-12-2018	Inves-teringen	Desinves-teringen	Af-schrijving	Bijdragen van derden	31-12-2019
Bedragen x € 1.000						
Bijdrage activa eigendom derden	11.193	0	0	-310	0	10.883
Totaal	**11.193**	**0**	**0**	**-310**	**0**	**10.883**

Materiële vaste activa

Specificatie materiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Investeringen met een economisch nut	452.572	444.985
Investeringen met een economisch nut,waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	166.287	164.674
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	65.978	62.347
Totaal	**684.837**	**672.006**

Investeringen met een economisch nut

Verloopstaat Investeringen met een economisch nut: geen heffing

Omschrijving	31-12-2018	Verloop						31-12-2019
		Herubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	79.782	-1.019	3.043	0	0	0	-422	81.384
Bedrijfsgebouwen	341.767	0	21.987	-476	-12.194	-1.482	0	349.602
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	2.603	463	84	0	-194	0	0	2.956
Machines, apparaten en installaties	7.189	0	715	0	-1.395	0	0	6.509
Vervoersmiddelen	658	0	23	0	-237	0	0	444
Overige materiële vaste activa	12.986	-227	1.450	-13	-2.519	0	0	11.677
Onderhanden activa	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**444.985**	**-783**	**27.302**	**-489**	**-16.539**	**-1.482**	**-422**	**452.572**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen:

- Zwembad Valkenhuizen (€ 2,0 miljoen)
- Renovatie van Museum Arnhem (€ 2,5 miljoen)
- Investeringen in de onderwijshuisvesting, waaronder:
    - Briant College / De Ommezwaai (€ 7,9 miljoen)
    - Renovatie Mariëndaal (€ 4,5 miljoen)
    - Renovatie scholen Breezandpad (€ 3,9 miljoen)
    - Nieuwbouw Prisma Heijenoordseweg (€ 1,4 miljoen)
    - Prisma School (€ 2,3 miljoen)
- Ondergrondse Afvalcontainers (€ 1,5 miljoen).

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Verloopstaat investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten wel heffing kan worden geheven

Omschrijving	31-12-2018	Verloop						31-12-2019
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	Afwaard. duurzame waardever-mindering	
Bedragen x € 1.000								
Gronden en terreinen	289	0	0	0	0	0	0	289
Bedrijfsgebouwen	137	0	0	0	-8	0	0	129
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	156.041	-463	8.026	0	-5.002	-1.167	0	157.435
Overige materiële vaste activa	8.207	227	0	0	0	0	0	8.434
Onderhanden activa	0	0	0	0	0	0	0	0
Totaal	**164.674**	**-236**	**8.026**	**0**	**-5.010**	**-1.167**	**0**	**166.287**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen investeringen in de gemeentelijke riolering (€ 6,9 miljoen) en investeringen in het afvalplan (€ 0,5 miljoen).

Investeringen met een maatschappelijk nut

Verloopstaat investeringen met een maatschappelijk nut

Omschrijving	31-12-2018	Verloop					31-12-2019
		Her-rubr.	Inves-teringen	Desinves-teringen	Afschrij-ving	Bijdragen en subsidies	
Bedragen x € 1.000							
Maatschappelijk nut vóór 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	56.118	0	0	0	-3.138	0	52.980
Subtotaal	**56.118**	**0**	**0**	**0**	**-3.138**	**0**	**52.980**
Maatschappelijk nut na 2017							
Grond-, weg- en waterbouwkundige werken	6.089	140	7.883	0	-238	-875	12.998
Onderhanden activa	140	-140	0	0	0	0	0
Totaal	**62.347**	**0**	**7.883**	**0**	**-3.376**	**-875**	**65.978**

De belangrijkste investeringen in 2019 betreffen investeringen in:

- Infrastructuur (€ 4,6 miljoen)
- Openbare verlichting (€ 1,6 miljoen)
- Civiele kunstwerken (€ 0,2 miljoen)
- Bewegwijzering (€ 0,2 miljoen).

Financiële vaste activa

Verloopstaat financiële vaste activa

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Verhoging	Aflossing	
Bedragen x € 1.000				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	4.741	0	0	4.741
Leningen aan woningbouwcorporaties	12	0	0	12
Overige langlopende leningen	70.907	5.566	-9.502	66.971
Nog te ontvangen erfpacht canon	11.536	0	-2.224	9.312
Overige uitzettingen > 1 jaar	1.630	760	-3	2.387
Totaal	**88.826**	**6.326**	**-11.729**	**83.423**

Specificatie kapitaalverstrekkingen deelnemingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Scalabor B.V.	3.500	3.500
Bank Nederlandse Gemeenten	1.241	1.241
B.V. Facility Point Arnhem	0	0
Sportbedrijf Arnhem B.V.	1	0
Totaal	**4.742**	**4.741**

Op de deelneming BV Facility Point is een 100% voorziening in mindering gebracht.

Specificatie leningen woningbouwcorporaties

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Woningstichting Omnia	12	12
Totaal	**12**	**12**

Specificatie overige leningen u/g

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Sportbedrijf Arnhem	10.263	11.641
Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn)	11.208	10.965
Stichting MSA	8.040	9.004
Kredietbank Nederland	6.500	8.500
Stichting DrieGasthuizenGroep	6.945	7.328
Gelderse Hogeschool	4.965	6.142
Kunstbedrijf	2.234	2.585
Moscowa	2.250	2.393
Stichting Behouden Steden	2.235	2.235
Stichting Oostpool	1.833	1.873
Stichting Eusebius	1.500	0
Luxor	624	693
Rozet	559	633
Focus	669	520
Zwembad Klarenbeek	387	425
Diverse sport- en culturele instellingen	3.268	3.450
Leenbijstand BUIG	5.181	5.930
Voorziening leenbijstand BUIG	-1.691	-3.410
Totaal	**66.971**	**70.907**

Specificatie overige uitzettingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vangnetuitkering	2.386	1.626
Regelingen werknemers (fiets)	1	4
Waarborgsommen	0	0
Totaal	**2.387**	**1.630**

Voorraden

Specificatie voorraad

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Grond- en hulpstoffen	0	0
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	45.823	40.470
Gereed product en handelsgoederen	326	326
Totaal	**46.149**	**40.796**

Specificatie onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Grondexploitatieprojecten	117.079	116.290
Voorzieningen verliezen grondexploitatie	-62.604	-63.329
Overig onderhanden werk	-8.652	-12.491
Totaal	**45.823**	**40.470**

Verloop grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.	Kosten	Bijdragen	Afwaardering duurzame waarde-vermindering	
Bedragen x € 1.000						
Grondexploitatieprojecten	116.290	-272	2.921	-1.401	-459	117.079
Overig onderhanden werk	-12.491	2.161	3.149	-751	-720	-8.652
Totaal	**103.799**	**1.889**	**6.070**	**-2.152**	**-1.179**	**108.427**

Verklaring saldo grondexploitatie

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.	Gemaakte kosten*	Bijdrage gemeente\	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Schuytgraaf	45.462		1.654	-33	0	47.083
Arnhem Centraal	55.231		-1.779	0	0	53.452
Koningspley	1.556		201	-32	0	1.725
Presikhaaf	7.138		-234	-567	0	6.337
Merwedestraat	3.239		81	0	-40	3.280
De Maten	6.759		257	-1	0	7.015
Hoogstedelaan	273		102	-375	0	0
Saksen Weimar	-539		215	0	0	-324
Spijkerbroek	1.196	-1.291	95	0	0	0
Centrum Zuid	-826		158	0	0	-668
Wassenaarweg	-208		15	0	0	-193
Oostelijk Centrum Gebied	5.167		105	23	-3	5.292
Zuidelijke binnenstad fase 1	-8.100		1.932	-2	-416	-6.586
Herhuisvesting Lorentz Lyceum	0	536	-666	-1	0	-131
ZB Coehoorn Noord	0	483	790	-414	0	859
Overig	-58	0	-5	0	0	-63
Totaal	**116.290**	**-272**	**2.921**	**-1.401**	**-459**	**117.079**

* De gemaakte kosten bestaan uit het saldo van de kosten en de opbrengsten, exclusief de twee apart genoemde bijdragen (ontvangen subsidies en bijdragen van derden).

Verklaring saldo overig onderhanden werk

Omschrijving	31-12-2018	Verloop				31-12-2019
		Herrubr.**	Gemaakte kosten*	Ontvangen subsidies	Bijdragen van derden	
Bedragen x € 1.000						
Arnhem Centraal	192	0	15	150	0	357
Malburgen	-7.892	0	1.249	0	0	-6.643
Zuidelijke binnenstad	-139	0	80	0	0	-59
Presikhaaf	-760	0	196	-21	-20	-605
Korenkwartier	0	-2.038	312	-100	0	-1.826
Overig	-3.892	4.199	1.297	-780	-700	124
Totaal	**-12.491**	**2.161**	**3.149**	**-751**	**-720**	**-8.652**

* De gemaakte kosten bestaan uit het saldo van de kosten en de opbrengsten, exclusief de twee apart genoemde bijdragen (ontvangen subsidies en bijdragen van derden).

** De herrubricering betreft het verplaatsen van anterieure overeenkomsten die ten onrechte onder deze balansrekening stonden naar de overlopende passiva en enkele andere projecten die ten onrecht als anterieure overeenkomsten stonden naar deze balansrekening.Daarnaast wordt het project Korenkwartier nu afzonderlijk weergegeven. Dit is een verschuiving van overige naar Korenkwartier.

Nadelige resultaten

Jaarlijks worden de resultaten van alle projecten doorgerekend. Indien deze doorrekening tot een nadelig resultaat leidt en er geen andere compenserende maatregelen in het project getroffen kunnen worden, wordt daartoe een voorziening ingesteld of de bestaande voorziening verhoogd.
Verliezen bij afsluiting van projecten, naast reeds getroffen voorzieningen, komen ten laste van het resultaat van het boekjaar.

Omschrijving	Boekwaarde	Nog te realiseren	Totaal
Kosten			
Bedragen x € 1.000.000			
Verwervingen	215	3	218
Civiele kosten	159	50	209
Overige kosten	51	7	58
Plankosten en VTU	125	21	146
Totaal kosten	***550***	***81***	***631***
Opbrengsten			
Grondopbrengsten	326	150	476
Subsidies / bijdragen	157	6	163
Voorziening Grondbedrijf	62	0	62
Totaal opbrengsten	***545***	***156***	***701***
Rente / Kosten- en opbrengstenstijging	49	-2	47
Resultaat (op eindwaarde)	**-54**	**77**	**23**
Resultaat op contante waarde per 01-01-2020			**18**

Specificatie gereed product en handelsgoederen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Bovenleiding materiaal trolley	326	326
Totaal	**326**	**326**

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen op openbare lichamen	7.201	36.037
Rekening-courantverhouding met het Rijk	13.550	20.729
Rekening courantverhoudingen met niet-financiële instellingen	0	0
Overige vorderingen	25.716	45.766
Totaal	**46.467**	**102.532**

Specificatie vorderingen op openbare lichamen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
BTW (in 2019 onder overlopende activa)	0	29.296
Debiteuren publiekrechtelijk	7.201	6.741
Totaal	**7.201**	**36.037**

Specificatie rekening-courantverhouding met het Rijk

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Rc-verhouding Ministerie van financiën: schatkistbankieren	13.550	20.729
Totaal	**13.550**	**20.729**

Specificatie rekening-courantverhoudingen niet-financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Stichting Horeca MSSA	0	0
Stichting Musis en Stadstheater Arnhem	0	0
Totaal	**0**	**0**

Specificatie overige vorderingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vorderingen m.b.t. lokale heffingen	2.216	2.092
Voorziening oninbaarheid m.b.t. lokale heffingen	-155	-215
Vorderingen m.b.t. sociale zekerheid	11.515	11.466
Voorziening oninbaarheid m.b.t. sociale zekerheid	-6.397	-5.653
Vorderingen op De Connectie	688	4.433
Debiteuren privaatrechtelijk	5.748	7.402
Voorziening oninbaarheid m.b.t. debiteuren privaatrechtelijk	-697	-1.006
Vorderingen op Zorglokaal	0	13.614
Overige vorderingen	12.798	13.633
Totaal	**25.716**	**45.766**

Liquide middelen

Specificatie liquide middelen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Banksaldi	568	1.009
Kassaldi:		
Kas Stadsbank	0	0
Kas Burgerzaken	104	70
Overige kas	4	4
Totaal	**676**	**1.083**

De vastgestelde jaarschijf 2019 van de MJPB 2019 - 2022 heeft een lastenniveau van € 727,6 miljoen (2018: € 717,0 miljoen). Op basis daarvan is een drempelwaarde bepaald voor buiten de schatkist aan te houden tegoeden van € 4,2 miljoen (2018: €4,1 miljoen) gemiddeld per kwartaal.

Gemiddeld saldo banken per kwartaal 2019

Kwartaal	Drempelbedrag 2019	Realisatie 2019	Over- / onderschrijding 2019
Bedragen x € 1.000,--			
1e kwartaal	4.205	2.006	-2.199
2e kwartaal	4.205	2.193	-2.012
3e kwartaal	4.205	1.624	-2.581
4e kwartaal	4.205	1.456	-2.749

In alle kwartalen heeft de gemeente ruim minder tegoeden aangehouden bij banken dan maximaal is toegestaan.

Overlopende activa

Specificatie overlopende activa

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Overige nog te ontvangen bedragen en de vooruitbetaalde bedragen (die ten laste van volgende begrotingsjaren komen):		
Vooruitbetaalde faciliterende grondexploitatieplannen	732	901
BTW	33.340	0
Overige overlopende activa	25.373	1.488
Kruisposten	3	4
Totaal	**59.448**	**2.393**

Eigen vermogen

Specificatie eigen vermogen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Algemene reserve	37.218	42.598
Bestemmingsreserves	130.724	109.039
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	-860
Totaal	**160.603**	**150.777**

In de mutaties van de algemene reserve zijn alle begrote dotaties en onttrekkingen verwerkt. De afwijkingen ten opzichte van de begroting zijn meegenomen in het gerealiseerd resultaat.

Verloopstaat eigen vermogen

Omschrijving	Algemene reserve	Bestemmings-reserves	Totaal
Bedragen x € 1.000			
Saldo 01-01-2018	**58.240**	**92.936**	**151.176**
Gerealiseerde toevoegingen	24.733	70.600	95.333
Gerealiseerde onttrekkingen	40.375	54.497	94.872
Saldo 31-12-2018	**42.598**	**109.039**	**151.637**
Gerealiseerd resultaat voorgaand boekjaar	-860	0	-860
Saldo 01-01-2019	**41.738**	**109.039**	**150.777**
Gerealiseerde toevoegingen	23.049	60.758	83.807
Gerealiseerde onttrekkingen	27.569	39.074	66.643
Saldo 31-12-2019	**37.218**	**130.723**	**167.941**
Gerealiseerd resultaat boekjaar	-7.339	0	-7.339
Saldo 01-01-2020	**29.879**	**130.723**	**160.602**
Mutaties 2019	**-11.859**	**21.684**	**9.825**

Bestemmingsreserves (BR)

Verloopstaat bestemmingsreserves

Voor de tekstuele toelichting op de belangrijkste financiële reservemutaties wordt verwezen naar de programmaonderdelen 'Wat heeft het gekost' in het jaarverslag.

Voor de volgende bestemmingsreserve worden onttrekkingen aangewend voor afschrijvingen:
· R2 Bereikbaarheid;
· R4 Onderwijs;
· R5 Cultureel vastgoed;
· R7 GRP-dekking kapitaallasten;
· R9 ICT;
· R9 Kapitaallasten.

Prog.	Omschrijving	31-12-2018	Toevoegingen	Onttrekkingen	31-12-2019
Bedragen x € 1.000					
R0	Onderzoek Rekenkamer	317	0	46	271
R0	Raad	12	0	0	12
R0	Fractie-ondersteuning	17	4	0	21
R1	Veilig ondernemen	0	0	0	0
R2	Buitengewoon Beter	2.919	0	721	2.198
R2	Bereikbaarheid	2.305	6.926	5.523	3.708
R2	Groot onderhoud en vervanging Openbare Ruimte	3.574	1.696	780	4.490
R3	Sociaal Economisch Fonds	498	292	181	609
R3	Evenementen	327	139	160	306
R4	Onderwijs	20.243	8.099	6.475	21.866
R5	Beeldbepalende culturele manifestaties	518	0	150	368
R5	Beeldende en Monumentale Kunst	30	34	0	64
R5	Cultureel Vastgoed	11.223	1.134	38	12.319
R5	Groenfonds	466	250	70	646
R6	Participatie	492	0	0	492
R6	Maatschappelijke opvang	179	0	0	179
R6	Wijkfondsen	243	60	28	275
R6	Bewonersbudgetten	0	0	0	0
R6	Pakketmaatregelen WMO	23	0	0	23
R6	Beschermd en Weerbaar	3.343	230	0	3.573
R6	Herstructurering OGGz	456	0	0	456
R6	Transitie Presikhaaf / Scalabor	3.661	0	1.752	1.909
R6	Burgerinitiatieven sociaal Domein	784	0	246	538
R6	Jongerenperspectieffonds	1.250	0	4	1.246
R6	Werk-Investeringsfonds	0	2.500	39	2.461
R6	Inburgering, integratie en asiel	0	1.379	0	1.379
R6	WMO, Jeugdzorg	0	3.179	0	3.179
R7	Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	235	155	0	390
R7	Huishoudelijk afval	540	0	155	385
R7	GRP-dekking kapitaallasten	0	0	0	0
R7	Klimaat en energie	1.213	1.037	637	1.613
R7	Duurzaamheidsleningen	425	0	13	412
R7	Revolverend fonds (duurzaam)	738	0	35	703
R7	Duurzaam Arnhem	10.839	0	417	10.422
R7	Omgevingslawaai	447	0	35	412
R8	Risicobeheer Arnhem Centraal	3.469	0	0	3.469
R8	Grondexploitatie	5.368	7.194	0	12.562
R8	Voorstudies	0	283	0	283

R8	Strategische posities	1.500	0	0	1.500
R8	Herstructureringsgebieden	0	0	0	0
R8	Zuidelijke Binnenstad	7.336	369	3.200	4.505
R8	Volkshuisvesting	615	43	124	535
R8	Startersleningen	1.569	31	87	1.514
R8	Stimulering woningbouw	437	0	5	432
R8	Vastgoed	3.748	4.677	5.630	2.795
R8	Bouw- en sloopleges	0			0
R9	Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	9.741	8.846	8.599	9.988
R9	Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling	102	0	0	102
R9	Bedrijfsvoering	5.663	4.483	3.666	6.481
R9	ICT	180	0	55	125
R9	Kapitaallasten	1.994	7.719	205	9.508
	Totaal Bestemmingsreserves (BR)	**109.039**	**60.760**	**39.075**	**130.724**
	Algemene reserve	42.598	23.049	28.429	37.218
	Totaal Algemene Reserve (AR)	**42.598**	**23.049**	**28.429**	**37.218**
	Totaal Reserves (AR en BR)	**151.637**	**83.809**	**67.504**	**167.942**

Doelstelling per bestemmingsreserve.

Naam	**BR Onderzoek Rekenkamer (R0)**
Doel	In het jaarbudget van de Rekenkamer is ruimte voor het uitvoeren van ongeveer twee grote onderzoeken per jaar. Echter de rekenkamer is de afgelopen jaren, mede door een actieve gemeenteraad, op ad-hoc basis verzocht aanvullende onderzoeken uit te voeren Het karakter van dit soort onderzoeken in combinatie met de gewenste korte doorlooptijd noodzaken inhuur van externen. Toevoeging van onderbestedingen op het reguliere onderzoeksbudget en eventueel positief saldo op het product Rekenkamer geven Raad en Rekenkamer iets meer ruimte om snel en adequaat onderzoeken op te pakken, zonder zich eerst over de 'Wie-betaalt- waarvan" vraag te hoeven buigen.

Naam	**BR Raad (R0)**
Doel	Ervaringen in den lande wijzen uit dat de kosten voor het uitvoeren van een raadsonderzoek / enquête een veelvoud bedragen van het budget dat de Griffie jaarlijks hiervoor te besteden heeft van € 15.000. Zodoende wordt dit budget, voor zover het niet wordt aangewend, jaarlijks toegevoegd aan de bestemmingsreserve totdat het plafond (ingesteld op € 75.000) hiervoor is bereikt. Als er zich dan in enig jaar een raadsonderzoek wordt uitgevoerd, dan kan deze reserve hiervoor aangewend worden.

Naam	**BR Fractie-ondersteuning (R0)**
Doel	Deze bestemmingsreserve wordt gebruikt ter dekking van de extra kosten fractieondersteuning in verband met afsplitsing van een fractie. De extra kosten bij afsplitsingen worden voor 50% betaald uit de bestemmingsreserve en voor 50% uit een korting op de ondersteuning van de af te splitsen fractie en de oorspronkelijke fractie. Hierbij wordt voorkomen dat bij afsplitsingen de financiële gevolgen volledig bij de fracties worden neergelegd. Door een verlaging van de vergoeding fractieondersteuning kan jaarlijks een bedrag van € 13.000,- toegevoegd worden aan de reserve. Bij deze berekening is uitgegaan van 11 fracties. In de nieuwe bestuursperiode 2018-2022 zijn er echter 12 fracties waardoor de toevoeging aan de BR lager wordt.

Naam	**BR Veilig ondernemen (R1)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld met het aangenomen Amendement Fonds Veilig Ondernemen (raadsbesluit 05-11-2012). Een collectief van ondernemers kan op deze reserve een beroep doen om op basis van cofinanciering de veiligheid van hun winkelstraat of winkelgebied te verbeteren.

Naam	**BR Buitengewoon Beter (R2)**
Doel	De middelen uit deze bestemmingsreserve zijn ter financiering van de incidentele component van het Buiten Gewoon Beter Programma (€ 19,4 miljoen) voor de periode 2009-2019. Tevens dient de bestemmingsreserve om tempoverschillen in de uitvoering op te kunnen vangen. Het programma bestaat uit een scala aan meerjarige projecten. Bij een jaarovergang blijven de geoormerkte middelen zo beschikbaar voor het programma Buitengewoon Beter.

Naam	**BR Bereikbaarheid (R2)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld ten behoeve van het verhogen van de bereikbaarheid van de binnenstad, het ontwikkelen van parkeervoorzieningen en het onderhoud van de hoofdwegen die betrekking hebben op de bereikbaarheid van het stadscentrum (Besluit MJPB 2009-2012).

Naam	**BR Groot onderhoud en vervanging openbare ruimte (R2)**
Doel	Op 28 oktober 2013 heeft de Raad besloten een egalisatiereserve in te stellen voor het flexibeler inzetten van exploitatiebudgetten voor groot onderhoud en vervanging in de openbare ruimte. Door minder gebonden te zijn aan vaste en gelabelde budgetten kan beter worden geanticipeerd op de onderhoudsbehoefte in de stad. De flexibiliteit wordt verkregen door de schotten tussen onderwerpen (Riolering, Buitengewoon Beter, Wegen, Groen, Spelen, Bomen, Verkeersregelinstallaties, Civieltechnische Kunstwerken, Openbare Verlichting, Water) en jaren weg te halen. Daarnaast is ultimo 2013 de BR Fietspaden voormalig recreatieschap Veluwe (€ 183.000) binnen deze bestemmingsreserve geïntegreerd. De gemeente Arnhem heeft namelijk van de Recreatiegemeenschap Veluwe 8,9 km fietspad overgenomen (raadsbesluit 27-9-2010). De reserve diende voor het op niveau brengen en gedurende een aantal jaren houden van de betreffende fietspaden.

Naam	**BR Evenementen (R3)**
Doel	In de begroting is een budget van € 0,6 miljoen beschikbaar gesteld voor bijdragen in evenementen. De uitgaven worden gebruikt voor evenementen waarvan een groot deel al vastligt. Het overige deel is voor bijdragen welke op ad-hoc basis beschikbaar worden gesteld. Verschillen tussen werkelijkheid en budget worden met deze reserve verrekend.

Naam	**BR Sociaal Economisch Fonds (R3)**
Doel	Deze reserve is bestemd voor uitgaven in het kader van het faciliteren van economische stimuleringsprojecten. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Onderwijs (R4)**
Doel	In het raadsbesluit van 30 september 2013 heeft de raad ingestemd met het doteren van de onderuitputting kapitaallasten onderwijs en overige onderwijshuisvestingsbudgetten aan de BR Onderwijs. De bestemmingsreserve zal ingezet worden ter dekking van de kapitaallasten voor de nieuwbouwprojecten basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. Met het jaarverslag 2014 is besloten om de bestemmingsreserve kapitaallasten onderwijs te hernoemen naar de bestemmingsreserve onderwijs. Per 1 januari 2015 is de BR Investering brede scholen samengevoegd met de BR Onderwijs. Dit geeft flexibiliteit. Vrijvallende onderwijsmiddelen worden bijvoorbeeld in deze reserve geboekt. Het wordt mogelijk om gelden voor het speciaal onderwijs, die in de betreffende jaarschijf niet nodig zijn voor bovengenoemde projecten, in te zetten voor bijvoorbeeld het primair onderwijs. Onderwijsprojecten worden hierdoor de komende jaren gerealiseerd zonder dat het extra geld kost.

Naam	**BR Beeldende en Monumentale kunst (R5)**
Doel	Op 4 juli 2011 heeft de gemeenteraad het besluit genomen om maximaal € 93.000 te reserveren voor een projectaanvraag voor een cultureel bruggenbouwer voor de Arnhemse beeldende kunstsector. Ook heeft de raad besloten dit bedrag te dekken uit de bestemmingsreserve voor beeldende kunst en vormgeving. Het bedrag van € 93.000 is over meerdere jaren te besteden (2013-2016). Ook is deze reserve bedoeld voor het dekken van projecten in het kader van de meerjarige 1%-regeling. Daarnaast dient deze reserve ter financiering van de uitvoering van gemeentelijke projecten op het gebied van kunst in openbare ruimte. Dotaties aan deze reserve komen voort uit eventuele onderbesteding op het budget voor monumentale kunsten. Projecten in de openbare ruimte kennen een andere dynamiek dan de gemeentelijke begrotingscyclus. Verschillen tussen het jaarlijkse budget en werkelijke kosten worden met de reserve verrekend.

Naam	**BR Beeldbepalende culturele manifestaties (R5)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van beeldbepalende culturele evenementen. Dit betreft hoogwaardige mode-evenementen en Sonsbeek Internationaal conform raadsbesluit 29-09-2014. Bij het jaarverslag 2014 is ingestemd met het hernoemen van de oorspronkelijk naam BR Kunstmanifestaties in BR Beelbepalende culturele manifestaties.

Naam	**BR Groenfonds (R5)**
Doel	Deze reserve is bij raadsbesluit op 28 juni 2004 ingesteld. De reserve wordt ingezet om investeringen mogelijk te maken in gebieden, die dringend aan een impuls toe zijn, maar waarvoor geen middelen beschikbaar zijn. Tevens geldt voor particulieren met een perceel > 1500 M2 een herplantplicht voor bomen, die gekapt worden. Wanneer herplant niet mogelijk of wenselijk is, dient de waarde van de bomen gestort te worden in het Groenfonds. In het groenplan zijn een groot aantal projecten benoemd, die voor uitvoering in aanmerking komen. Wanneer er subsidies beschikbaar komen moeten er ook eigen middelen beschikbaar zijn (co-financiering).

Naam	**BR Cultureel Vastgoed (R5)**
Doel	Onder de BR Cultureel Vastgoed (voorheen BR Cultuur in Rijnboog) worden 4 projecten verstaan: een filmtheater in de Zuidelijke binnenstad: Focus Filmhuis Arnhem (1), uitbreiding van het museum aan de Utrechtseweg: Museum Arnhem (2), onderhoud schouwburg Arnhem (3) en verbouw en uitbreiding Musis Sacrum (4). Het doel van deze bestemmingsreserve is om deze gebouwen gedurende een periode van 40 jaar te beheren en exploiteren. Om dit te kunnen realiseren worden eenmalige bijdragen, opbrengsten vertreklocaties en onderbesteding kapitaallasten gedoteerd aan de reserve. De voeding van de reserve wordt ingezet ter dekking van de exploitatietekorten van de projecten die onderdeel uitmaken van Cultureel Vastgoed.

Naam	**BR Participatie (R6)**
Doel	De bestemmingreserve is gevormd om diverse risico's op te kunnen vangen die samenhangen met de uitvoering van de WWB en het bereiken van de doelstellingen. De risico's die afgedekt worden door de reserve zijn: A. In 2015 wordt nieuwe wetgeving ingevoerd, waarbij de doelgroep die door de gemeente gere-integreerd moet worden, wordt uitgebreid (Wajong en WSW). Met de invoering van de nieuwe wet zijn in de jaren 2014 en 2015 waarschijnlijk invoeringskosten gemoeid, die niet uit het Participatiebudget kunnen worden gedekt. B. De door het Rijk verstrekte budgetten voor re-integratie zijn de afgelopen jaren sterk teruggelopen. Tegelijkertijd blijft verhoogde inzet op participatie en re-integratie nodig om de doelstellingen te realiseren. Dit belang wordt versterkt door de recessie. C. niet nominatief te verantwoorden kosten met betrekking tot re-integratie: Bij besteding van het Participatiebudget is een groot knelpunt dat niet direct tot personen te herleiden kosten hieruit niet mogen worden betaald. Deze kosten komen ten laste van de reserve. D. risicobeheersing: Voor de declaratie van het Participatiebudget geldt een foutmarge van 0%. Niet te declareren kosten van re-integratie komen ten laste van de gemeente. Dekking is mogelijk binnen deze reserve. De omvang van het mogelijke risico is moeilijk in te schatten.

Naam	**BR Beschermd en Weerbaar (R6)**
Doel	De bestemmingsreserve betreft regionale middelen (regio Arnhem en Achterhoek) voor de voorbereiding en uitvoering van de wetcode huiselijk geweld en kindermishandeling in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar (wettelijke taak) en voor de voorgenomen activiteiten op het gebied van voorkoming en bestrijding van geweld in de privésfeer, ook in het kader van het Rijksprogramma Beschermd en Weerbaar. In de Regiovisie Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, die in de tweede helft van 2014 door de 19 gemeenteraden is vastgesteld, is afgesproken dat Arnhem de besteding van de regiomiddelen op hoofdlijnen aan de regiogemeenten voorlegt. Tussen 2015 en 2018 wordt gefaseerd een nieuw landelijk verdeelmodel voor de Decentralisatie-Uitkering (DU) Vrouwenopvang ingevoerd. Dit houdt voor de regio Arnhem/Achterhoek een afname in van de DU. Arnhem is als centrumgemeente ontvanger van de DU. Arnhem wil de bestemmingsreserve reserveren voor het afdekken van de risico's die de taakstelling in verband met de afname van de DU met zich meebrengt.

Naam	**BR Bewonersbudgetten (R6)**
Doel	Medio 2008 heeft de Tweede Kamer bepaald dat er extra middelen moesten komen voor inwoners van krachtwijken en andere wijken in de 31 grote steden. Deze middelen hebben het doel bewoners meer zeggenschap te geven over hun eigen leefomgeving en om bewonersparticipatie een impuls te geven. De middelen zijn noodzakelijk om uitvoering te geven aan dit beleid.

Naam	**BR Herstructurering OGGz (R6)**
Doel	Deze bestemmingsreserve is ingesteld per 310-12-2010 en dient ter dekking voor de in het Masterplan Herstructurering MO/OGGZ/VZ nader te specificeren acties en maatregelen voor de realisatie van een structurele bezuiniging op dit beleidsveld vanaf 2012. Deze bestemmingsreserve wordt aangehouden vanwege de opdracht van de Raad dat geen gezinnen (met kinderen) op straat komen staan ook al hebben ze op basis van de bestaande afspraken geen toegang tot de reguliere maatschappelijke opvang en ontbreekt het perspectief op reguliere huisvesting in het kader van de woningwet. Om in incidentele gevallen te kunnen voorzien in maatwerkoplossingen of investering in tijdelijke voorzieningen is de instandhouding en inzet van deze bestemmingsreserve noodzakelijk.

Naam	**BR Maatschappelijke opvang (R6)**
Doel	Deze reserve wordt vanaf 2012, in het kader van de herstructurering van de MO-OGGZ-VZ ingezet. Een belangrijk deel van de risico's en de knelpunten die zich in eerdere jaren hebben voorgedaan bij de uitvoering van het masterplan Minder Opvang Beter Leven, zijn afgedekt door een beroep te doen op de BR Herstructering Oggz, BR Beschermd en weerbaar en BR pakketmaatregelen Wmo. Een aantal van de risico's en knelpunten kunnen zich ook in 2017 en volgende jaren nog manifesteren, o.a. in de doorstroomvoorziening, crisisopvang of gezinsopvang. Reserve is bedoeld voor ondervangen van risico's voortvloeiende uit de herstucturering MO-OGGz-VZ welke zijn vertaald in het masterplan Minder opvang, Beter leven. De risico's zijn voor het grootste deel werkelijkheid geworden en ook extern verplicht.

Naam	**BR Pakketmaatregelen WMO (R6)**
Doel	Tot nu toe ontbreken (op lokaal niveau) de middelen om de verdere invoeringsopgaven (transitie / transformatie) van de jeugdzorg en de wmo te begeleiden. Het betreft hier dan de dekking van de extra kosten zoals projecten, extern advies, pilots en dergelijke. In lijn met eerdere besluitvorming door de Raad wordt voorgesteld het (restant)saldo van deze reserve hiervoor aan te wenden en beschikbaar te stellen.

Naam	**BR Burgerinitiatieven Sociaal Domein (R6)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord (afspraak Z2) op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake de toegang tot het Noodfonds. Het Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Burgerinitiatieven sociaal domein is bedoeld voor het stimuleren en organiseren van activiteiten door inwoners/en of organisaties die zich richten op het versterken van de zelfredzaamheid van de inwoners van Arnhem.

Naam	**BR Werk-Investeringsfonds (R6)**
Doel	Het werkinvesteringsfonds (2,5 miljoen) is incidenteel beschikbaar, als flexibele inzet naast het participatiebudget (dat niet toereikend is voor de investeringen waarvoor we staan). Het werkinvesteringsfonds is om te investeren in activiteiten en projecten die de uitstroom naar werk vergroten. Innoveren en met partijen mee investeren op basis van effect. Bewijslast leveren voor effectiviteit (uitstroom) en aantonen welke investeringen verder zinvol en nodig zijn. Een separaat voorstel voor het WIF volgt.

Naam	**BR WMO en Jeugdzorg (R6)**
Doel	De zorgmaatregelen zoals voorgesteld in de Perspectiefnota 20-23 kennen een inherent risico eventuele nadelen op de voorgestelde zorgmaatregelen kunnen verrekend worden met deze reserve.

Naam	**BR Transitie Presikhaaf / Scalabor (Noodfonds) (R6)**
Doel	De Raad heeft conform de uitwerking van het coalitieakkoord op 3 november 2014 ingestemd met de vorming van een Sociaal Noodfonds. Met het raadsbesluit van 15 december 2014 heeft de Raad ingestemd met de nadere uitwerking van de afspraken inzake te toegang tot het Noodfonds. De Noodfonds is opgesplitst in twee aparte reserves: één voor de realisatie van het zorgniveau (BR Noodfonds) en één voor de burgerinitiatieven (BR Burgerinitiatieven sociaal domein). De BR Noodfonds is bedoeld voor het handhaven van het zorgniveau met betrekking tot Jeugd en Wmo. Het primaire doel is daarmee het borgen van de zorg(continuïteit) van klanttrajecten. Het is niet bedoeld voor correcties op tarieven of om problemen met betrekking tot de bedrijfsvoering van organisaties op te lossen.

Naam	**BR Jongerenperspectieffonds (R6)**
Doel	Uit deze reserve wordt voor jongvolwassenen met schulden de oninbaarheid en een deel van de uitvoeringskosten van externe partijen betaald.

Naam	**BR Inburgering, integratie en asiel (R6)**
Doel	Vooruitlopend op de nieuwe wet Inburgering die in 2021 wordt voorzien, dient de reserve om het restant c.q. het niet-bestede deel van diverse nieuwe en bestaande geldmiddelen en budgetten die samenhangen met de opvang en integratie van asielzoekers en statushouders, te verzamelen en daarmee beschikbaar te hebben en te houden ten behoeve de integratie en inburgering van de huidige doelgroep. De reserve blijft in ieder geval bestaan c.q. beschikbaar tot één jaar na de invoering van de nieuwe wet Inburgering.

Naam	**BR Wijkfondsen (R6)**
Doel	In uitzondering op reguliere begrotingsuitgangspunten is budgetoverheveling voor de wijkbudgetten naar een volgend jaar toegestaan. Jaarlijks wordt het surplus of tekort op de wijkbudgetten toegevoegd, respectievelijk onttrokken aan de reserve.

Naam	**BR Huishoudelijk afval (R7)**
Doel	Deze reserve is ingesteld om niet begrote prijsontwikkelingen op te kunnen vangen en de kosten van specifieke projecten op het gebied van afvalstoffen af te dekken. Op dit moment loopt het project "omgekeerde afvalinzameling". De eerste jaren veroorzaakt dit project een exploitatietekort van € 700.000. Dit tekort wordt conform raadsbesluit (Rb 30-05-2012) gedekt uit de BR Huishoudelijk afval.

Naam	**BR Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang (R7)**
Doel	Deze reserve is nodig om komende jaren de kwaliteit van toezicht en handhaving in de kinderopvang te kunnen continueren en waar nodig ook op een andere wijze te gaan organiseren.

Naam	**BR GRP-Dekking kapitaallasten (R7)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter financiering van de toekomstige kapitaallasten van de rioleringsprogramma's. De GRP projecten worden geactiveerd en afgeschreven. Om de hieruit volgende kapitaallasten, gedurende 40 jaar te dekken valt er jaarlijks een gedeelte van de reserve vrij. In 2012 is incidenteel € 13,9 mln. aan de BR onttrokken. Vanuit de bestedingsruimte in de begroting wordt door dotaties tot en met 2015 de BR weer op peil gebracht.

Naam	**BR Omgevingslawaai (R7)**
Doel	De gemeente Arnhem heeft deze middelen van het ministerie van Infrastructuur & Milieu (I&M) ontvangen en ze worden ingezet voor maatregelen om het omgevingslawaai terug te dringen, zoals door stil asfalt, investeringen in schermen en andere bronmaatregelen.

Naam	**BR Duurzaamheidsleningen (R7)**
Doel	De duurzaamheidslening is bedoeld voor maatregelen op het gebied van energiebesparing en duurzame opwekking bij particuliere woningen. Uit de bestemmingsreserve worden de jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de duurzaamheidsleningen gedekt.

Naam	**BR Klimaat en Energie (R7)**
Doel	De bestemmingsreserve dient ter dekking van het bereiken van de doelen van New energy made in Arnhem 2015-2020 en het dekken van fluctuaties in het uitgavenpatroon die voortvloeien uit de veranderopgave Klimaat en Energie.

Naam	**BR Revolverend fonds (Duurzaam) (R7)**
Doel	Uit deze Revolverend Fonds reserve worden duurzaamheidsleningen verstrekt volgens de al geldende 'Nadere regels duurzaamheidsleningen Arnhem 2016'. De leningen worden ten laste gebracht van de reserve en de aflossingen vloeien weer terug.

Naam	**BR Duurzaam Arnhem (R7)**
Doel	Het ondersteunen van investeringen in de stad die bijdragen aan een rechtvaardige transitie naar een klimaatneutraal, aardgasvrij en klimaatadaptief Arnhem. Met deze BR worden onder meer de doelstellingen van NEMiA ondersteund.

Naam	**BR Bouw- en sloopleges (R8)**
Doel	Egalisatie van exploitatiesaldi Wabo-leges. De opbrengsten zijn afhankelijk van het investeringsklimaat en kunnen sterk fluctueren. Deze bestemmingsreserve is nihil, maar besloten is om niet op te heffen om toekomstige schommelingen op te vangen.

Naam	**BR Risico en beheer Arnhem Centraal (R8)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient voor de beheerkosten van de transferhal, de kosten van het 2e deel van het ondergrondsafvaltransportsysteem, dekking risico's met financiële tegenvallers en andere onverwachte ontwikkelingen binnen het project Arnhem Centraal.

Naam	**BR Stimulering woningbouw (R8)**
Doel	De kredietcrisis heeft geleid tot een forse economische recessie, met grote gevolgen voor de vastgoedmarkt. Om de bouw-productie door te laten gaan op het gewenste niveau stimuleringsmaatregelen voorzien. Voor de dekking daarvan is deze reserve gevormd. De bedragen zijn vooral bedoeld voor projecten met prioriteit voor de gemeente alsmede die van groot belang zijn voor de stedelijke ontwikkeling en grootschalige herstructurering.

Naam	**BR Strategische Posities (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de verwachte kosten voor het beheren en onderhouden van een eigendomssituatie in een gebied (vooruitlopend op beslissingen om te gaan ontwikkelen) op te vangen. In de begroting is hiervoor een bedrag geraamd. Afwijkingen t.o.v. dat budget worden verrekend met deze reserve.

Naam	**BR Grondexploitatie (R8)**
Doel	De reserve grondexploitatie is de beschikbare weerstandscapaciteit van het grondbedrijf. Deze bestemmingsreserve is conform raadsbesluit 30 juni 2014 niet opgeheven, maar zal blijven bestaan om toekomstige schommelingen in de grondexploitatie op te vangen (voor zover er weer sprake is van een positief saldo).

Naam	**BR Voorstudies (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van schommelingen bij uitgaven tijdens de initiatieffase van de projecten. De niet bestede budgetten van voorstudies worden ten gunste van deze reserve gebracht. Indien er in een jaar hogere kosten voor voorstudies worden gemaakt dan het jaarbudget, komt dit ten laste van deze reserve.

Naam	**BR Herstructureringsgebieden (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter financiering van de bijdrage aan de verhoging van de volkshuisvestelijke kwaliteit in het herstructureringsgebied Malburgen. Deze reserve is gevoed uit de meeropbrengst van het in 1999 afgesloten volkshuisvestingsconvenant.

Naam	**BR Zuidelijke Binnenstad (R8)**
Doel	Deze reserve dient ter dekking van de boekwaarde van het projecten in de zuidelijke binnenstad vanaf 2017 totdat de projecten gereed zijn.

Naam	**BR Startersleningen (R8)**
Doel	De starterslening is bedoeld voor starters op de woningmarkt. Uit de reserve worden jaarlijkse beheerskosten en rentelasten van de startersleningen gedekt.

Naam	**BR Volkshuisvesting (R8)**
Doel	Deze reserve is het uitvoeringsinstrument van de Nota Wonen. Overeenkomstig besluit van de raad d.d. 30 juni 2014, wordt deze reserve deels ingezet om een redelijke compensatie te bieden voor de gedupeerden van de WOS-fraude. De reserve wordt jaarlijks gevoed met het renteresultaat dat wordt behaald op de uit te zetten Startersleningen.

Naam	**BR Vastgoed (R8)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van onvoorziene uitgaven bij onderhoud vastgoed. Bijvoorbeeld bij calamiteiten. Voeding van de bestemmingsreserve kan de komende jaren door toevoeging uit verkoopopbrengsten en eventuele positieve resultaten op het onderhoudsbudget als gevolg van gunstige aanbestedingen. Daarnaast dient de bestemmingsreserve voor egalisatie van de (meerjarige) onderhoudsplannen van het vastgoed in eigendom van de gemeente en opvangen van calamiteiten. Het maximum van €900.000 is uitsluitend van toepassing op de middelen die zijn bestemd voor het opvangen van onvoorziene tekorten. Het deel van de reserve dat is bestemd voor egalisatie van kosten voor noodzakelijk onderhoud is dan niet aan een maximum gebonden.

Naam	**BR Frictiekosten en Organisatie-ontwikkeling (R9)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter egalisatie van de frictiekosten als gevolg van de reorganisatie in 2012.

Naam	**BR Taakmutaties gemeentefonds-overloop (R9)**
Doel	Conform de spelregels gemeentefonds wordt bij elke toevoeging van nieuwe middelen (taakmutaties, decentralisatie- en integratie-uitkeringen) aan de raad voorgelegd of deze middelen ingezet mogen worden voor een onderliggend beleidsdoel of dat de middelen deel uitmaken van de algemene middelen in het gemeentefonds. In deze bestemmingsreserve worden nieuwe toegevoegde middelen aan het Gemeentefonds gereserveerd die gedurende het jaar niet aan de raad voorgelegd kunnen worden. Vooral van de nieuwe toevoegingen die bekend gemaakt zijn in de septembercirculaire en in de november/decembercirculaire is het niet altijd mogelijk om voor het einde van het jaar een raadsvoorstel met begrotingswijziging aan de raad voor te leggen. In het daarop volgende jaar doen de betreffende beleidsvelden een beroep op deze middelen via een raadsvoorstel en een begrotingswijziging, waarbij voorgesteld wordt de middelen aan de bestemmingsreserve Taakmutaties gemeentefonds te onttrekken. Middelen die na een jaar nog niet via een raadsvoorstel geclaimd zijn voor uitvoering van een bepaald beleid, vallen vrij ten gunste van de Algemene Reserve. (Raadsbesluit 8 februari 2010). In 2010 is het doel van deze bestemmingsreserve uitgebreid ten behoeve van niet bestede budgetten die gereserveerd moeten blijven om bestaand beleid uit te voeren in volgende jaren (raadsbesluit 13 december 2010).

Naam	**BR Bedrijfsvoering (R9)**
Doel	In de bestemmingsreserve Bedrijfsvoering kunnen voor- en nadelen op de totale bedrijfsvoering worden verwerkt. Hierbij valt bijvoorbeeld te denken aan resultaten op de formatie en bezetting, de inhuur en frictiekosten voor afbouw formatie.

Naam	**BR ICT (R9)**
Doel	Deze Br dient om de ICT-omgeving up-to-date en stabiel te houden. Er worden twee centrale ambities onderkend: 1. Betrouwbare IT (basis op orde) Snel, Safe & Simpel IT voorziening. Door werken onder Architectuur wordt gewerkt aan een belangrijke voorwaarde voor vereenvoudiging en vergroting van de flexibiliteit van de IT, een volwassen IT-organisatie en veilige informatievoorziening door voortvarende maatregelen te nemen. Om deze ambitie te realiseren is gebleken dat een investeringsimpuls nodig is op de deels verouderde hardware. Een deel van de reserve zal dan gebruikt worden om toekomstige kapitaallasten van deze investering te dekken. (afloop 2019). 2. Klant centraal (inwoner, ondernemer en medewerker) Versterking samenwerking, ruimte op innovatie en oriëntatie op klant. Er is een strategie ontwikkeld langs deze ambitie met een focus op een beperkt aantal projecten. Deze worden verdeeld in 4 prioriteitsgroepen. Voor ieder project wordt een business gemaakt. De belangrijkste projecten zijn: • Zaakgericht werken, • Ondersteuning van samenwerking, • Informatieveiligheid, • Informatievoorziening van regionale samenwerking (regionale belastingsamenwerking, ICT-diensten, digitale dienstverlening aan inwoners/ ondernemers).

Naam	**BR Kapitaallasten (R9)**
Doel	Deze bestemmingsreserve dient ter dekking van diverse kapitaallasten. Het bedrag van de dotatie is gelijk aan het bedrag van de investering. Het bedrag van de onttrekkingen is gelijk aan het bedrag van de afschrijvingen. Om ook de rentelasten te kunnen dekken wordt de reserve aangemerkt als een rentedragende reserve.

Voorzieningen

Verloopstaat voorzieningen

Omschrijving	**31-12-2018**	**Verloop**			**31-12-2019**
		Toevoegingen	**Onttrekkingen**	**Vrijval**	
Bedragen x € 1.000					
Verplichtingen, verliezen en risico's	10.342	2.432	-954	-1.591	10.229
Totaal	**10.342**	**2.432**	**-954**	**-1.591**	**10.229**

Verloopstaat voorzieningen voor verliezen, verplichtingen en risico's

Omschrijving	31-12-2018	Verloop			31-12-2019
		Toevoegingen	Onttrekkingen	Vrijval	
Bedragen x € 1.000					
Pensioen wethouders	5.418	2.112	-190	0	7.340
Personele risico's	3.337	297	-750	-988	1.896
Kunstbedrijf	1.214	0	0	-603	611
Spaarverlof	373	23	-14	0	382
Totaal	**10.342**	**2.432**	**-954**	**-1.591**	**10.229**

Voorziening pensioen wethouders
De gemeente is verantwoordelijk voor de uitbetaling van ouderdoms- en nabestaandenpensioen voor zittende en ex-wethouders op grond van de wet Appa. Deze voorziening dient voor de toekomstige verplichtingen.

Voorziening personele risico's
Deze voorzieningen zijn gevormd ten behoeve van getroffen afvloeiingsregelingen met personeelsleden en reorganisaties.

Voorziening Kunstbedrijf
Deze voorziening is gevormd ten behoeve van uitvoering van het reorganisatieplan Stichting Kunstbedrijf Arnhem die van toepassing is op de door de gemeente bij de stichting gedetacheerde werknemers.

Voorziening spaarverlof
Dit betreft een voorziening ter dekking van de kosten die samenhangen met de mogelijkheid voor werknemers om verlof te sparen voor nader omschreven doelen. Zodra het opgespaarde verlof wordt opgenomen ontstaat een capaciteitstekort dat opgevangen wordt door de hiertoe gevormde voorziening.

Schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd langer dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Obligo's aan het Rijk	**721**	**856**
Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	598.534	615.652
Buitenlandse instellingen	65.000	80.000
Onderhandse leningen	**663.534**	**695.652**
Waarborgsommen	**144**	**212**
Vooruitontvangen afkoopsommen erfpacht	**2.987**	**3.075**
Totaal	**667.385**	**699.796**

Specificatie onderhandse leningen binnenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
BNG	405.930	30.000	-46.994	388.936
Nederlandse Waterschapsbank	46.663		-28	46.635
Provincie Noord-Brabant	120.000			120.000
Triodos Bank	30.000			30.000
Provincie Limburg	10.000			10.000
Overig	3.059		-96	2.963
Totaal	**615.652**	**30.000**	**-47.118**	**598.534**

Specificatie onderhandse leningen buitenlandse banken en overige financiële instellingen

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Vermeerderingen	Aflossingen	
Bedragen x € 1.000				
Deutsche Bank	80.000		-15.000	65.000
Totaal	**80.000**	**0**	**-15.000**	**65.000**

De totale rentelast voor het jaar 2019 met betrekking tot de langlopende leningen bedraagt € 13,2 miljoen (2018: € 14,4 miljoen).

Schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Specificatie schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	0	0
Kasgeldleningen aangegaan bij derden	31.000	0
Rekening courant niet-financiële instellingen	257	257
Schulden aan publiekrechtelijke lichamen	8.287	9.376
Schulden aan derden	1.007	440
Overige schulden	**9.294**	**9.816**
Totaal	**40.551**	**10.073**

Specificatie banksaldi (schuld)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Rekening-courant Voorzieningsfonds	257	257
Rekening-courant Milieu Samenwerking MRA	0	0
Totaal	**257**	**257**

Specificatie overige schulden aan publiekrechterlijke lichamen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Sociale lasten salarissen en uitkeringen	1.579	1.600
Loonheffing uitkeringen	1.668	1.737
Loonheffing salarissen	5.012	4.554
BTW	0	1.370
Publiekrechtelijke crediteuren	28	115
VPB	0	0
Totaal	**8.287**	**9.376**

Specificatie overige schulden aan derden

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Privaatrechtelijke crediteuren	772	175
Diversen	235	265
Totaal	**1.007**	**440**

Overlopende passiva

Specificatie overlopende passiva

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Overige vooruitontvangen bedragen	13.640	5.252
Verplichtingen	38.774	41.601
Van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen:		
Het Rijk	533	819
Overige Nederlandse overheidslichamen	167	167
Totaal	**53.114**	**47.839**

Specificatie vooruitontvangen bedragen (die ten bate van volgende begrotingsjaren komen)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Vooruitontvangen faciliterende grondexploitatieplannen	4.498	2.260
Vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa	983	1.123
Overige vooruitontvangen bedragen	8.159	1.869
Totaal	**13.640**	**5.252**

De vooruitontvangen onderhanden materiële vaste activa bestaan voor het grootste deel uit nog te besteden middelen aan de verkeersinfrastructuur (€ 0,8 miljoen).

Specificatie verplichtingen (die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen met uitzondering van jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume)

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Nog te betalen zorgkosten	18.387	15.724
Rente leningen	8.092	9.137
Nog te betalen aan De Connectie	734	3.014
Nog te betalen subsidies	0	1.607
Nog te betalen aan Scalabor B.V.	139	169
Diversen	11.422	11.950
Totaal	**38.774**	**41.601**

Verloopoverzicht specifiek ontvangen voorschotten Rijk en Provincie (voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen ter dekking van lasten van volgende begrotingsjaren uitgesplitst naar de ontvangen bedragen van: Europese overheidslichamen, Het Rijk & Overige Nederlandse overheidslichamen)

Omschrijving	31-12-2018	Verloop		31-12-2019
		Ontvangen subsidies	Uitgaven	
Bedragen x € 1.000				
Regionaal meldpunt en coördinatie	505	0	-270	235
Onderwijsachterstandenbeleid	83	84	0	167
OHV Asielzoekers	17	0	0	17
Electronisch Kinddossier	13	0	0	13
Volwasseneneducatie	201	21	-121	101
Opzetten regiotafels	0	0	0	0
Van het Rijk ontvangen voorschotbedragen	**819**	**105**	**-391**	**533**
Transitie jeugdzorg	167	0	0	167
GSO-gelden	0	0	0	0
E-facts	0	0	0	0
Van overige Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschotbedragen	**167**	**0**	**0**	**167**
Totaal	**986**	**105**	**-391**	**700**

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

Specificatie totaal niet in de balans opgenomen verplichtingen

Omschrijving	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000		
Toekomstige verplichtingen		
Verplichtingen personeel	3.834	3.723
Verplichtingen huurovereenkomsten	22.729	11.373
Verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen	59.800	17.315
Totaal toekomstige verplichtingen	**86.363**	**32.411**

Specificatie verplichtingen personeel

Omschrijving	31-12-2019		31-12-2018	
Uren x 1.000, Bedragen x € 1.000				
	uren	*€*	*uren*	*€*
Verloftegoeden personeel	85	3.814	85	3.690
Wachtgeldverplichting per maand voormalige wethouders		21		33

Specificatie waarde resterende contractbedragen huurovereenkomsten

Gehuurd item	Gehuurd van	Startdatum contract	Einddatum contract	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-1-2008	30-6-2020	1.238	3.996
Eusebiusbuitensingel 53 (incl parkeerplaatsen)	EusebiusBS (Arnhem)	1-7-2020	30-6-2025	8.665	
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2005	30-6-2020	1.229	3.602
Eusebiusbuitensingel 49-51 (incl parkeerplaatsen)	60E Sachwert Rendite Fonds	1-7-2020	30-6-2025	8.558	
Boulevard Heuvelink 2, Eusebiusveste	HSA BV	1-4-2011	31-3-2021	1.428	2.519
Johnny van Doornplein 8/Velperbinnensingel	IEF Berlage Arnhem BV	15-4-2016	14-4-2026	751	883
Bovenbeekstraat 21	Vereniging Hendrick de Keyser	1-4-1995	31-3-2025	146	171
Rijnkade 150	Louk Heimans Beheer BV	1-4-2015	31-3-2024	359	19
Batavierenweg 25	BV Exploitatiemaatschappij Gelredome	8-3-2007	onbepaald	25	50
Hazenkamp 66	Brassa B.V.	1-2-2015	31-7-2021	84	134
Kronenburggalerij 3	Wereldhave NV	1-4-2008	31-3-2023	129	0
Koningsweg 13C	Rijksgebouwendienst	1-1-2014	31-12-2020	30	0
Zeelandsingel 40		1-1-2017	31-12-2020	8	0
Schuttersbergweg 27	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	1-3-2016	onbepaald	6	0
Gelderse Rooslaan 5-1	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	24-9-2012	onbepaald	5	0
Gelderse Rooslaan 33-3	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	15-10-2012	onbepaald	5	0
Riethorsterstraat 44	VHV	13-11-2008	onbepaald	7	0
Van Kinsbergenstraat 32	Portaal	21-1-2009	onbepaald	10	0
Karel Doormanstraat 100	Vivare	4-11-2011	onbepaald	5	0
Wijde Slag 6	Stichting Volkshuisvesting Arnhem	27-2-2018	onbepaald	7	0
Marasingel 19	Stichting Siza	6-2-2019	5-2-2022	12	0
Keizershof 9	Hoen Vastgoedbeheer	26-3-2019	31-3-2021	5	0
Keizershof 17	W.K. Boekschoten	1-9-2019	31-8-2020	8	0
Leemansweg 27C	Fabevo	1-10-2019	30-9-2020	9	0
Totaal				**22.729**	**11.373**

Specificatie verplichtingen lopende inkoopovereenkomsten en aanbestedingen

Naam	Contract	Startdatum	Einddatum	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
SUEZ Recycling and Recovery Netherlands	Afvalinzameling en -verwerking	diverse	diverse	6.000	9.500
P1 Holding B.V.	Parkeergarages en straatparkeren	jan. 2017	dec. 2022	8.600	5.315
Bestek Straatverlichting	Verlichtingswerken en verlichtingsonderhoud	2018	2019	0	2.500
Van der Horst aannemers	Valkenhuizen	43678	44196	7.700	0
Rots Bouw BV	Museum Arnhem	43770	44561	16.500	0
Attero BV	afvalverwerking	43831	45657	21.000	0
Totaal				**59.800**	**17.315**

Garantiestellingen

Garantiestellingen		
Bedragen x € 1.000		
Garanties uit geldleningen	977.179	1.098.240
Garanties uit borgstellingen	14.653	14.223
Totaal garantiestellingen	**991.832**	**1.112.463**

Specificatie garanties uit geldleningen

Instelling	Garantie afgegeven voor	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000			
St. Waarborgfonds Sociale Woningbouw	Geldleningen coörporaties	968.151	1.085.794
322 begunstigden (2016: 394)	Hypothecaire leningen	8.876	10.643
2 begunstigden (2016: 2)	Hypotheekrecht Schuytgraaf	0	1.500
St. Stimuleringsfonds Volkshuisvesting	Geldleningen organisaties en personen	123	151
44 begunstigden (2016: 60)	Woningverbeteringen Malburgen en Presikhaaf	29	152
Totaal		**977.179**	**1.098.240**

Specificatie garanties uit borgstellingen

Instelling	Datum collegesbesluit	Oorspronkelijk bedrag	% Borgstelling	31-12-2019	31-12-2018
Bedragen x € 1.000					
Sportcentrum Papendal	20-9-2016	15.000	100	13.500	14.000
VV Eldenia	17-12-2013	200	50	60	67
Stichting Zwembad Klarenbeek	23-3-2010	180	50	58	61
St.Sportparken de Hoogkamp	8-11-2011	195	50	40	45
RKVV VDZ	10-7-2012	190	50	30	40
ABC Taxus	23-5-2006	68	50	2	10
Scalabor	31-10-2017	4.000	100	750	0
Spijkers en Spijkers B.V.	12-5-2015	75	100	68	0
Zeven B.V.	12-5-2015	75	100	75	0
Koningswerkplaats/ Omlab	12-5-2015	70	100	70	0
Totaal				**14.653**	**14.223**

Gebeurtenissen na balansdatum

Inleiding

De gevolgen van de corona crisis zijn ook in de gemeente Arnhem buitengewoon ingrijpend. De maatschappelijke impact is zeer groot.
In dit onderdeel van de jaarrekening wordt stil gestaan bij de relatie met de jaarrekening over 2019. Deze crisis is ontstaan na de balansdatum van 31 december 2019, maar voor de volledige afronding van het proces van de jaarrekening inclusief accountantsverklaring, behandeling van de jaarrekening in het College van B&W, auditcommissie en gemeenteraad. Dit is aanleiding om op deze gebeurtenis en de mogelijke gevolgen voor de balans en financiële positie, voor zover dat mogelijk is, in te gaan.

Binnen de gemeente Arnhem wordt tijdens deze crisis langs een aantal lijnen gewerkt. Van belang daarbij zijn:

- De sturing op de risico's en vitale activiteiten/kritische processen vindt plaats door een kernteam op basis van een continuïteitsplan Covid 19-gemeente Arnhem. Kritische processen zijn daarbij o.a. de gevolgen voor de gemeentelijke organisatie zelf bij uitval van personeel, rampen- en incidentenbestrijding, verstrekken van basis inkomensvoorzieningen, verstrekken van informatie aan burgers, ICT en openbare ruimte (gemalen, riolering, afval). Deze kerngroep monitort dagelijks de stand van zaken en neemt zo nodig aanvullende maatregelen;
- De gemeente Arnhem maakt onderdeel uit van de Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden. De VGMM, waarvan de burgemeester van Arnhem voorzitter van het bestuur is, heeft een belangrijke rol bij de sturing van maatregelen op het gebied van volksgezondheid;
- Het actieteam Financiën Corona, zoals ingesteld op initiatief van de concerncontroller. Dit team heeft een tweeledig doel:
    - Het is de centrale plek voor alle Corona zaken die directe of indirecte link met- of impact op - de financiën van de gemeente Arnhem hebben;
    - Anticiperen op ontwikkelingen en daarbij in gang zetten van acties om hierop in te spelen.

Het actieteam overlegt dagelijks, inventariseert onderwerpen en treft maatregelen. Via het college van B&W zal ook de gemeenteraad over de stand van zaken worden geïnformeerd. Onderstaand wordt hier nader op ingegaan.

Gevolgen Corona crisis voor Arnhem

Op het moment dat deze paragraaf wordt geschreven (26 maart 2020) zijn door het actieteam Financiën Corona de volgende onderwerpen aangepakt:

- Als uitvloeisel van het pakket tijdelijke maatregelen van het Rijk, zoals opgenomen in de brief van het Kabinet van 17 maart 2020, verstrekken gemeenten uitkeringen aan ondernemers/zzp'ers die hun omzet (grotendeels) hebben zien wegvallen, tot het sociaal bestaansminimum dan wel verstrekken eenmalige

uitkeringen. Zeker gesteld is dat de gemeente Arnhem over voldoende liquide middelen beschikt om deze uitkeringen op korte termijn te kunnen verstrekken;
- Door deze crisis ontstaan tijdelijke uitgaven - en op een later moment inkomensstromen. De gemeente Arnhem heeft hiervoor een apart onderdeel van de administratie ingericht om deze te boeken, monitoren en aansluitend te kunnen verantwoorden. Daarbij is nu al oog voor een rechtmatige besteding van deze middelen;
- De reguliere planning- en control- processen worden niet stilgelegd. Er wordt verder gewerkt aan de Perspectiefnota 2020 die al goeddeels voor de crisis was voorbereid. Door het proces hiervoor niet stil te leggen kan vanuit overzicht en inzicht worden verder gewerkt;
- De impact op het financieel beeld van de corona crisis wordt verder in kaart gebracht. Een eerste beeld daarvan voor 2020 is naar verwachting begin april beschikbaar. Ook al spreekt het voor zich dat hierbij sprake is van buitengewoon grote onzekerheden over de verdere impact en duur van deze crisis. Door op hoofdlijnen de begroting van de gemeente door te lichten kan wel een eerste beeld ontstaan waar het om gaat. Naar verwachting zullen zich de volgende effecten voordoen:
    - Toegenomen uitgaven voor inkomensondersteuning en volksgezondheid (zie hierboven);
    - Onzekerheden op het gebied van uitgaven voor onderwijs;
    - Wegvallende inkomsten (bijv. parkeergelden, havengelden);
    - Onder uitputting op investeringen;
    - Voorgenomen maatregelen voor nieuw beleid en bezuinigingen worden vertraagd;
    - Stagnatie van mogelijke uitgifte van gronden van het grondbedrijf als de crisis langer dan enkele weken aanhoudt.

In het beeld dat begin april beschikbaar zal zijn, zal een naar verwachting 'completer beeld op hoofdlijnen' beschikbaar zijn;
- Gekoppeld aan het financiële beeld wordt nagegaan welke specifieke nieuwe risico's zich door de corona crisis voordoen;
- Deze crisis kan ook gevolgen hebben voor contractpartijen in de zorg, verbonden partijen en organisatie die de gemeente van subsidie voorziet. Bij deze externe partijen kan sprake zijn van liquiditeitsproblemen en ook dit gevolgen hebben voor de waardering van vorderingen en deelnames van de gemeente. Deze gevolgen zullen in beeld gebracht worden. Organisaties die daarbij bezien zullen worden zijn onder andere het Rozet en Musis Sacrum / Schouwburg.

Maar de komende maanden moet naast de maatschappelijke onzekerheden rekening gehouden worden met andere onzekerheden in relatie tot de financiën en het financieel beheer van gemeenten:
- Over de afspraken en contracten over zorg geeft de Vereniging van Nederlandse Gemeenten in haar ledenbrief van 18 maart 2020 aan dat er zowel bij aanbieders als bij gemeenten enige onduidelijkheid is ontstaan. Hierin roept de VNG haar leden op om aanbieders 'met wie ze een contract hebben, te blijven betalen: ook als er een andere of beperkte prestatie kan worden geleverd. Op die manier zorgen we ervoor dat het zorglandschap intact blijft.' Deze gedragslijn zal in 2020 tot een rechtmatigheidsprobleem kunnen leiden;
- Daarnaast heeft het ook het Rijk een uitgebreid pakket van maatregelen getroffen die gemeenten deels uitvoeren. De VNG overlegt namens de gemeenten met het Rijk over de vergoeding van door gemeenten te maken kosten.

In de toelichting op de jaarrekening 2019 is in de paragraaf Risicomanagement een verwijzing naar de crisis opgenomen ook al is deze crisis ontstaan nadat het gemeentelijk risicoprofiel en daarvoor beschikbare weerstandscapaciteit al nagenoeg waren afgerond. Zowel het risicoprofiel als de beschikbare weerstandscapaciteit zullen in 2020 door de crisis kunnen wijzigen. In 2020 zal het bestaande risicoprofiel opnieuw worden bezien.
De gemeente Arnhem beschikt wel over enige buffers om de negatieve effecten van deze crisis op te kunnen vangen:
- Het weerstandsvermogen voor de gemeentebrede risico's;
- Het weerstandsvermogen van het grondbedrijf waarvan de onderbouwing van het risicoprofiel en daaraan te koppelen weerstandsvermogen in aansluiting op de BBV notitie Grondexploitaties aanmerkelijk robuuster is;
- De bestemmingsreserve Solvabiliteit (tot en met de jaarrekening onderdeel van de BR kapitaallasten) die bedoeld is voor de verbetering van de solvabiliteit, maar waar verder geen specifieke bestemming voor is. Het is mogelijk via deze BR risico's op te vangen;

- Bestemmingsreserves die na besluitvorming door de raad niet voor het oorspronkelijke doel worden ingezet, maar aanvullend worden ingezet om incidentele middelen te vinden om negatieve financiële gevolgen van de crisis op te vangen.

Financiële consequenties voor Arnhem op dit moment niet goed in te schatten
Samenvattend betekent dit dat de financiële consequenties voor de gemeente Arnhem niet goed zijn in te schatten. Processen en sturing worden zo goed mogelijk ingericht om met alle onzekerheden om te gaan, waar mogelijk duidelijkheid te krijgen over de impact op de financiële situatie en een deugdelijke administratie te blijven voeren waardoor de rechtmatigheid van uitgaven- en inkomsten mogelijk blijft. Wij schatten in dat de gevolgen geen risico vormen voor de continuïteit van de organisatie.

Bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld

Specificatie resultaat per taakveld

Taak	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Afwijking
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Bedragen X € 1.000							
Stad							
T01 Bestuur	-8.139	2.059	-6.080	-9.283	2.234	-7.049	-969
T02 Burgerzaken	-5.562	2.325	-3.238	-5.612	2.276	-3.336	-98
T03 Beheer overige gebouwen en gronden	-1.644	0	-1.644	-1.742	118	-1.625	19
T04 Overhead	-93.474	40.907	-52.567	-63.542	11.020	-52.522	45
T05 Treasury	-869	2.439	1.570	664	3.105	3.769	2.199
T061 OZB woningen	-3.985	26.695	22.710	-2.694	26.115	23.421	710
T062 OZB niet-woningen	0	28.349	28.349	-1.179	27.884	26.705	-1.645
T064 Belastingen Overig	-5	381	376	-192	498	306	-70
T07 Alg uitk en ov uitk gemeentefonds	0	410.212	410.212	-2.414	413.644	411.231	1.019
T08 Overige baten en lasten	-33.689	20.050	-13.639	-34.142	20.613	-13.530	109
T09 Vennootschapsbelasting (VpB)	-600	0	-600	-853	0	-853	-253
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	-12.175	1.281	-10.894	-12.101	1.366	-10.735	159
T12 Openbare orde en Veiligheid	-2.929	662	-2.267	-3.298	1.168	-2.130	137
T21 Verkeer en vervoer	-14.111	4.523	-9.588	-15.590	4.896	-10.694	-1.106
T22 Parkeren	-13.680	11.945	-1.735	-14.242	11.888	-2.354	-620
T24 Economische Havens en waterwegen	-650	474	-176	-1.082	905	-177	0
T25 Openbaar vervoer	-1.699	1.927	229	-1.437	1.927	490	261
T31 Economische ontwikkeling	-3.458	237	-3.221	-4.664	427	-4.238	-1.017
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	-208	175	-33	-185	126	-59	-26
T34 Arnhem promotie	-5.569	3.895	-1.674	-5.056	3.577	-1.479	194
T42 Onderwijshuisvesting	-20.820	7.070	-13.750	-21.790	8.535	-13.255	495
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-5.987	2.927	-3.061	-6.614	3.255	-3.359	-298
T51 Sportbeleid en activering	-14.451	2.845	-11.606	-13.631	2.419	-11.211	394
T52 Sportaccommodaties	-2.265	2.431	167	-3.131	4.018	887	720
T53 Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-27.876	6.483	-21.393	-27.968	6.285	-21.683	-290
T54 Musea	-4.336	234	-4.102	-4.442	363	-4.079	23
T55 Cultureel erfgoed	-2.054	934	-1.121	-2.409	958	-1.451	-330
T56 Media	-668	50	-618	-668	50	-618	0
T57 Openbaar groen en (openlucht) recrea	-7.746	1.165	-6.581	-8.577	1.381	-7.195	-614
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	-8.732	948	-7.784	-9.132	2.782	-6.350	1.434
T62 Wijkteams	-15.293	91	-15.202	-15.743	91	-15.652	-450
T63 Inkomensregelingen	-122.977	106.244	-16.732	-124.798	107.740	-17.058	-326
T64 Begeleide participatie	-33.859	1.575	-32.284	-34.057	2.103	-31.954	330
T65 Arbeidsparticipatie	-9.534	4.308	-5.227	-9.030	1.944	-7.086	-1.859
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.796	50	1.846	-903	24	-879	-2.725
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	-7.001	3.456	-3.546	-7.027	5.199	-1.828	1.718
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	-8.150	486	-7.664	-10.994	1.187	-9.807	-2.143
T681 Geescaleerde zorg volwassenen	-40.105	694	-39.411	-40.545	2.094	-38.451	960
T682 Geescaleerde zorg jeugd	-1.418	0	-1.418	-1.823	0	-1.823	-405
T71 Volksgezondheid	-6.047	406	-5.641	-6.202	541	-5.661	-20
T72 Riolering	-12.942	17.044	4.102	-13.006	16.977	3.971	-131
T73 Afval	-8.407	17.634	9.227	-8.712	18.235	9.523	296
T74 Milieubeheer	-11.311	5.879	-5.431	-10.567	4.266	-6.300	-869

T75 Begraafplaatsen en crematoria	-48	16	-32	-32	27	-5	27
T81 Ruimtelijke Ordening	-1.165	0	-1.165	-2.292	36	-2.256	-1.092
T82 Grondexploit (niet-bedrijventerrein)	-32.108	31.446	-662	-32.768	36.245	3.477	4.139
T83 Wonen en bouwen	-15.727	17.100	1.373	-9.868	13.271	3.403	2.030
Totaal Stad	**-621.677**	**790.052**	**168.375**	**-605.372**	**773.812**	**168.440**	**65**

Taak	Begroot 2019 definitief			Rekening 2019			Afwijking
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	
Bedragen x € 1.000							
Wijk							
T04 Overhead	-37	0	-37	-18	0	-18	19
T11 Crisisbeheersing en Brandweer	0	0	0	-6	6	0	0
T12 Openbare orde en Veiligheid	-1.680	147	-1.532	-1.546	6	-1.540	-8
T21 Verkeer en vervoer	-7.137	56	-7.081	-6.871	184	-6.687	393
T22 Parkeren	-2.847	7.696	4.849	-2.736	8.131	5.395	546
T25 Openbaar vervoer	0	0	0	0	0	0	0
T31 Economische ontwikkeling	0	0	0	-18	0	-18	-18
T33 Bedrijfsloket en -regelingen	0	0	0	0	14	14	14
T34 Arnhem promotie	0	0	0	0	0	0	0
T42 Onderwijshuisvesting	-5.813	3.308	-2.506	-6.285	3.464	-2.821	-315
T43 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-12.193	7.064	-5.129	-9.679	7.070	-2.609	2.520
T51 Sportbeleid en activering	-5.373	0	-5.373	-5.165	0	-5.165	208
T52 Sportaccommodaties	-1.567	1.753	186	-2.087	1.808	-279	-465
T53 Cultpresent, cultproduct, cultpartic	-506	0	-506	-548	0	-548	-41
T57 Openbaar groen en (openlucht) recrea	-5.689	0	-5.689	-5.039	24	-5.014	674
T61 Samenkracht en burgerparticipatie	-12.041	0	-12.041	-11.956	8.614	-3.343	8.699
T62 Wijkteams	-4.260	18	-4.242	-4.105	1	-4.104	139
T63 Inkomensregelingen	-11.467	428	-11.038	-11.602	216	-11.386	-348
T64 Begeleide participatie	-3.392	0	-3.392	-6.575	0	-6.575	-3.183
T65 Arbeidsparticipatie	-8.417	0	-8.417	-7.583	12	-7.571	846
T66 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-6.167	0	-6.167	-5.087	0	-5.087	1.079
T671 Maatwerkdienstverlening volwassenen	-27.934	242	-27.692	-38.144	847	-37.297	-9.605
T672 Maatwerkdienstverlening jeugd	-28.691	0	-28.691	-39.101	1	-39.099	-10.409
T681 Geescaleerde zorg volwassenen	-34.554	0	-34.554	-31.693	0	-31.693	2.861
T682 Geescaleerde zorg jeugd	-3.757	0	-3.757	-4.208	0	-4.208	-451
T71 Volksgezondheid	-530	375	-154	-770	384	-385	-231
T72 Riolering	0	0	0	1	0	1	1
T73 Afval	-6.557	201	-6.355	-6.926	201	-6.725	-370
T74 Milieubeheer	-530	1.475	945	-547	1.533	985	40
T83 Wonen en bouwen	0	0	0	-3	0	-3	-3
Totaal Wijk	**-191.138**	**22.763**	**-168.375**	**-208.299**	**32.518**	**-175.781**	**-7.406**
Totaal	**-812.815**	**812.815**	**0**	**-813.671**	**806.330**	**-7.341**	**-7.341**

Bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen (SiSa tabel)

Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

SiSa bijlage verantwoordingsinformatie 2019 op grond van artikel 3 van de Regeling informatieverstrekking sisa - d.d. 27 januari 2020

OCW	D8	**Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)** Gemeenten	Besteding (jaar T) aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 01*	Besteding (jaar T) aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 02*	Besteding (jaar T) aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO) *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 03*					
			€ 4.121.445	€ 1.082.883	€ 660.432					
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 04*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 05*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D8 / 06*	Aan andere gemeenten (in jaar T) overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D8 / 07*				
			1							
OCW	D9	**Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018 (OAB)** Gemeenten	Correctie besteding 2018 aan voorzieningen voor voorschoolse educatie die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen (conform artikel 166, eerste lid WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 01*	Correctie besteding 2018 aan overige activiteiten (naast VVE) voor leerlingen met een grote achterstand in de Nederlandse taal (conform artikel 165 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 02*	Correctie besteding 2018 aan afspraken over voor- en vroegschoolse educatie met bevoegde gezagsorganen van scholen, houders van kindcentra en peuterspeelzalen (conform artikel 167 WPO). Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 03*	Opgebouwde reserve ultimo (jaar T-1) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 04*				
			-€ 101.085	€ 0	€ 0	€ 0				
			Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 05*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (lasten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 06*	Hieronder per regel één gemeente(code) selecteren en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie voor die gemeente invullen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: D9 / 07*	Correctie besteding 2018 aan andere gemeenten overgeboekte middelen (baten) uit de specifieke uitkering onderwijsachterstandenbeleid. Bij een lagere besteding dient u voor het bedrag een minteken op te nemen. **Bedrag** *Aard controle R* *Indicatornummer: D9 / 08*				
			1							
OCW	D10	**Volwasseneneducatie** Contactgemeenten	Verstrekte uitkering (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 01*	Besteding (jaar T) van educatie *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 02*	Reservering besteding van educatie in jaar T voor volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 03*	Onttrekking besteding van educatie in jaar T van volgend kalenderjaar (jaar T+1) *Aard controle R* *Indicatornummer: D10 / 04*				
			€ 1.701.905	€ 1.600.657	€ 101.248	€ 0				
IenW	E13	**Slimme laadpleinen** Toekenningsbeschikking Gemeenten en provincies	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 01*	Besteding ten laste van Rijksmiddelen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E13 / 02*	Project afgerond (in jaar T)? *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 03*	Besteding (jaar T) (gedeeltelijk) verantwoord o.b.v. voorlopige toekenningen? *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 04*	Toelichting op niet-afgeronde projecten *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E13 / 05*			
			1 project locatie Gildemeesterplein Arnhem	€ 0	Nee	Nee				
IenW	E3	**Subsidieregeling sanering verkeerslawaai** Subsidieregeling sanering verkeerslawaai Provincies, gemeenten en gemeenschappelijke regelingen (Wgr)	Hieronder per regel één beschikkingsnummer en in de kolommen ernaast de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 01*	Besteding (jaar T) ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 02*	Overige bestedingen (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 03*	Besteding (jaar T) door meerwerk dat o.b.v. art. 126 Wet geluidshinder ten laste van het Rijk komt *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 04*	Correctie over besteding (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 05*	Kosten ProRail (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 06*		
			1 IenW/BSK-2018/133210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0		
			2 IenW/BSK-2019/21643	€ 20.090	€ 128.751	€ 0	€ 0	€ 0		
			Kopie beschikkingsnummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 07*	Cumulatieve bestedingen ten laste van rijksmiddelen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 08*	Cumulatieve overige bestedingen tot en met (jaar T) Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 09*	Cumulatieve Kosten ProRail tot en met (jaar T) als bedoeld in artikel 25 lid 4 van deze regeling ten laste van rijksmiddelen Deze indicator is bedoeld voor de tussentijdse afstemming van de juistheid en volledigheid van de verantwoordingsinformatie *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 10*	Correctie over besteding kosten ProRail (t/m jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: E3 / 11*	Eindverantwoording Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: E3 / 12*		
			1 IenW/BSK-2018/133210	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	Nee		
			2 IenW/BSK-2019/21643	€ 20.090	€ 128.751	€ 0	€ 0	Ja		

SZW	**G2**	**Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeente deel 2019** Alle gemeenten verantwoorden hier het gemeentedeel over (jaar T), ongeacht of de gemeente in (jaar T) geen, enkele of alle taken heeft uitbesteed aan een Openbaar lichaam opgericht op grond van de Wgr.	Besteding (jaar T) algemene bijstand Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 01*	Baten (jaar T) algemene bijstand (exclusief Rijk) Gemeente I.1 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 02*	Besteding (jaar T) IOAW Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 03*	Baten (jaar T) IOAW (exclusief Rijk) Gemeente I.2 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (**IOAW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 04*	Besteding (jaar T) IOAZ Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 05*	Baten (jaar T) IOAZ (exclusief Rijk) Gemeente I.3 Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (**IOAZ**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 06*
			€ 106.144.132	€ 1.876.761	€ 5.908.729	€ 33.769	€ 317.565	€ 4.738
			Besteding (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 07*	Baten (jaar T) Bbz 2004 levensonderhoud beginnende zelfstandigen Gemeente I.4 Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (levensonderhoud beginnende zelfstandigen) (**Bbz 2004**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 08*	Baten (jaar T) WWIK (exclusief Rijk) Gemeente I.6 Wet werk en inkomen kunstenaars (**WWIK**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 09*	Besteding (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 10*	Baten (jaar T) Loonkostensubsidie o.g.v. art. 10d Participatiewet (excl. Rijk) Gemeente I.7 Participatiewet (**PW**) *Aard controle R* *Indicatornummer: G2 / 11*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G2 / 12*
			€ 421.264	€ 29.668	€ 9.630	€ 1.052.935	€ 0	Ja
SZW	**G3**	**Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen)_gemeente deel 2019** Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) 2004	Besteding (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 01*	Besteding (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 02*	Baten (jaar T) levensonderhoud gevestigde zelfstandigen (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 03*	Baten (jaar T) kapitaalverstrekking (exclusief Bob) (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 04*	Besteding (jaar T) aan onderzoek als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 (exclusief Bob) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 05*	Besteding (jaar T) Bob *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 06*
			€ 300.397	€ 104.076	€ 52.823	€ 331.873	€ 75.173	€ 0
			Baten (jaar T) Bob (exclusief Rijk) *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 07*	Besteding (jaar T) aan uitvoeringskosten Bob als bedoeld in artikel 56 Bbz 2004 *Aard controle R* *Indicatornummer: G3 / 08*	Volledig zelfstandige uitvoering Ja/Nee *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: G3 / 09*			
			€ 0	€ 0	Ja			
VWS	**H1**	**Ministeriële regeling heroïnebehandeling** Gemeenten	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Afspraak *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 01*	Feitelijke bezetting behandelplaatsen (jaar T) Realisatie *Aard controle D1* *Indicatornummer: H1 / 02*	Besteding (jaar T) *Aard controle R* *Indicatornummer: H1 / 03*			
			24	25	€ 616.620			
VWS	**H4**	**Specifieke uitkering Sport** Gemeenten	Ontvangen Rijksbijdrage (jaar T) *Aard controle R.* *Indicatornummer: H4/ 01*	Projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 02*	Totale aanvraag per project (jaar T) ten laste van Rijksmiddelen (automatisch berekend) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 03*	Verrekening (jaar T) Onroerende zaken (sportaccommodaties) per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 04*	Verrekening (jaar T) Roerende zaken sportbeoefening en sportstimulering per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 05*	Verrekening (jaar T) overige kosten per project ten laste van Rijksmiddelen *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 06*
		1	€ 4.308.443	SBR exploitatie	€ 138.697			€ 138.697
		2		Vastgoed exploitatie	€ 492.970	€ 492.970		
		3		SBR investeringen	€ 17.843			€ 17.843
		4		vastgoed investeringen	€ 229.862	€ 229.862		
		5		Overhead	€ 648.657			€ 648.657
		6		Sportbedrijf investeringen	€ 181.360			€ 181.360
		7		sportbedrijf exploitatie	€ 1.146.512			€ 1.146.512
		8						

		Kopie projectnaam / nummer *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 07*	Totale besteding (Jaar T) per project ten lasten van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 08*	Percentage besteed (Jaar T) per project tenopzichte van aanvraag ten laste van Rijksmiddelen (automatische berekening) *Aard controle R* *Indicatornummer: H4 / 09*	Toelichting Hier eventueel opmerkingen of toelichtingen *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 10*	Overig (Jaar T) ten opzichte van ontvangen Rijksbijdrage - automatisch ingevuld *Aard controle n.v.t.* *Indicatornummer: H4 / 11*
	1	SBR exploitatie	138697	3,22%		€ 1.452.542
	2	Vastgoed exploitatie	492970	11,44%		
	3	SBR investeringen	17843	0,41%		
	4	vastgoed investeringen	229862	5,34%		
	5	Overhead	648657	15,06%		
	6	Sportbedrijf investeringen	181360	4,21%		
	7	sportbedrijf exploitatie	1146512	26,61%		
	8					

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Deel 4 Bijlagen

De volgende bijlagen zijn opgenomen:

Bijlage 1: Infographic

Bijlage 2: Gemeenteraad

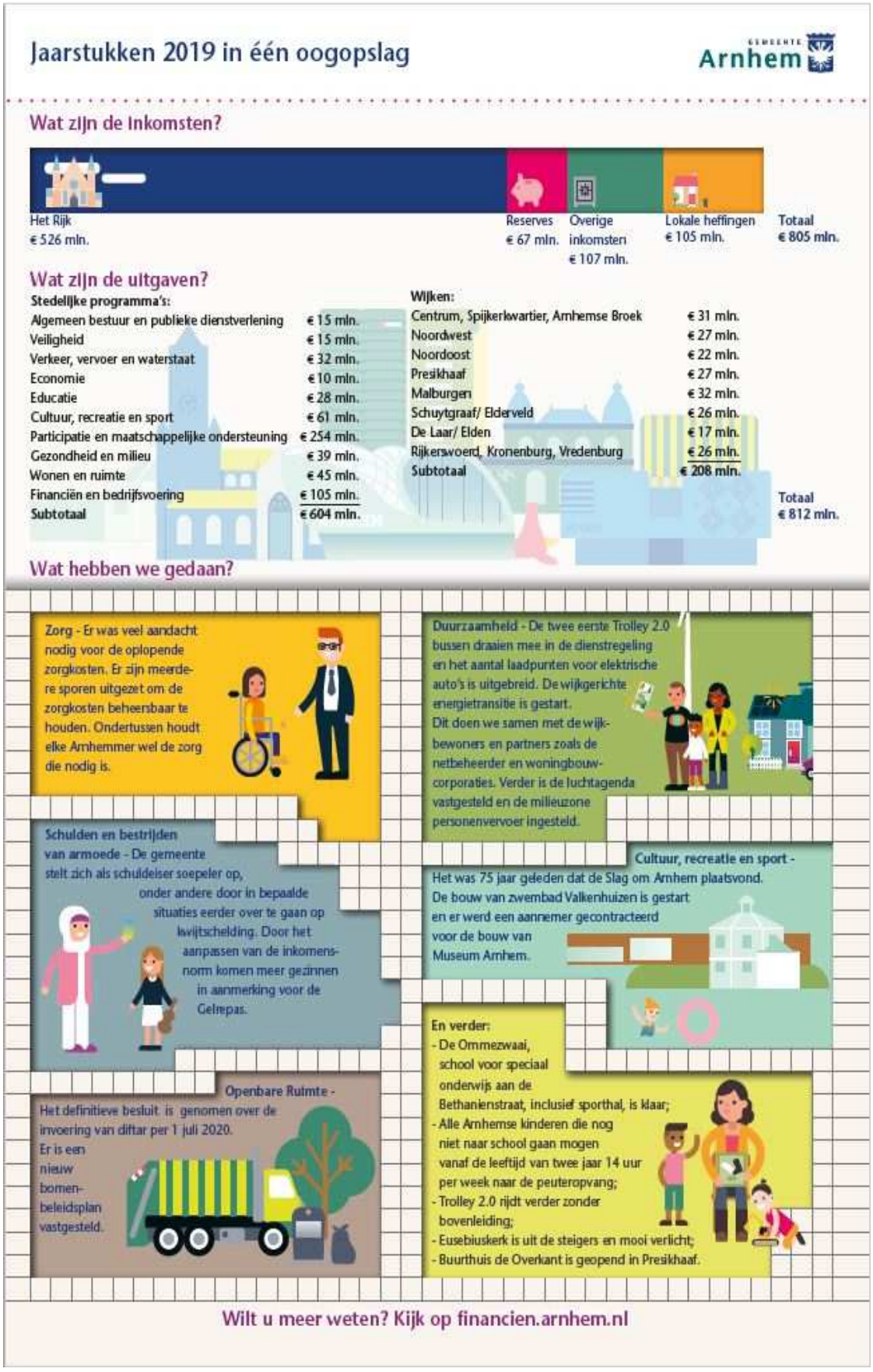
Bijlage 3: Portefeuilleverdeling

Bijlage 4: Overzicht subsidies

Bijlage 5: Afkortingenlijst

Bijlage 6: Begrippenlijst

Infographic

Gemeenteraad

Raadsleden 2018-2022

Groenlinks - 7 zetels
M.W.K. Coenders - fractievoorzitter
M.P. Simonis
C. Prinsen
M.J. Navis
M. Dolsma
T. Gemici
J. van der Loo

VVD - 6 zetels
L.J.J.H. Combée - fractievoorzitter
S. Pape-Boot
C.J.M. Kalthoff
B. van Es
R. Maref
M. Loos

D66 - 5 zetels
S.A. Andeweg - fractievoorzitter
M.S. Loor
S. Dijk
M. Venhoek
P. van Iperen

PvdA - 4 zetels
E.J. Greving - fractievoorzitter
V.L. Bouma
M.L. de Vries
G. Visser

SP - 3 zetels
G. Elfrink - fractievoorzitter
A. Çetintaş
S.E.M. Dobbe

Arnhem Centraal - 3 zetels
A.D.M. van der Laak - fractievoorzitter
L.R. Manders
R. Kraaijenbrink

Partij voor de Dieren - 2 zetels
L.C.M. de Groot - fractievoorzitter
M. Hegge

CDA - 2 zetels
C.K. van Dillen-Koorn - fractievoorzitter
J. Hutten

Denk - Verenigd Arnhem - 2 zetels
T. Aydemir - (waarnemend) fractievoorzitter
S. Dilekçi

PVV - 2 zetels
C. Verheij - fractievoorzitter
R.H.A. Sanders

ChristenUnie - 2 zetels
D. Becker - fractievoorzitter (vicevoorzitter gemeenteraad)
N.N. Nede

Arnhemse Ouderen Partij - 1 zetel
N.K.J. Wiggers - fractievoorzitter

Portefeuilleverdeling

Burgemeester Ahmed Marcouch

- Openbare orde en veiligheid
- Veiligheidshuis
- Regionale samenwerking
- Externe relaties
- Integriteit
- Lobby
- G32 Algemeen bestuur
- Herdenken

Wethouder Cathelijne Bouwkamp (GroenLinks, 1e locoburgemeester)

- Duurzaamheid
- Groen
- Ruimtelijke Ordening en Omgevingswet
- Openbare ruimte
- Asielzaken
- Vluchtelingenzaken
- Dierenwelzijn
- Project Oostelijk centrumgebied
- Project Centrum Zuid
- G32 fysieke pijler

Wethouder Roeland van der Zee (VVD, 2e locoburgemeester)

- Vastgoed
- Grondzaken
- Mobiliteit: inclusief duurzame mobiliteit
- Zorg: WMO, Sociale wijkteams, Inkoopmodule spec. zorg / deelname regionaal b.o. publieke gezondheid ca., huiselijk geweld en kindermishandeling
- Project Blauwe Golven
- Project Stadsblokken-Meinerswijk
- Project Arnhem Centraal

Wethouder Hans de Vroome (D66, 3e locoburgemeester)

- Cultuur en erfgoed
- Onderwijs (inclusief bibliotheek en volksuniversiteit)
- Jeugd /Jeugdzorg
- Evenementen
- Toerisme en recreatie
- Privacy
- Project Binnenstad (project)
- Project Gele Rijdersplein / Jansbeek boven water

Wethouder Martien Louwers (PvdA, 4e locoburgemeester)

- Werk en Inkomen
- Wijksturing en Wijkzaken
- Schulddienstverlening
- Inclusie: inclusief diversiteit, emancipatie, integratie
- Welzijn: Maatschappelijke opvang, welzijn, ouderenbeleid en vrijwilligers- en mantelzorgbeleid
- Burgerparticipatie

Wethouder Ronald Paping (GroenLinks, 5e locoburgemeester)

- Financiën
- Wonen
- Armoedebeleid
- Vergunningen en handhaving
- Project Malburgen
- Project Presikhaaf
- Project Park Lingezegen

Wethouder Jan van Dellen (VVD, 6e locoburgemeester)

- Economische Zaken / Acquisitie: Van Bedrijven Weten, Circulaire economie, G32 economische pijler, Regio, Provincie, Citymarketing
- Sport
- Publieke dienstverlening
- Automatisering
- Personeel en Organisatie
- Bedrijfsvoering
- Communicatie
- Project Kleefse Waard

Overzicht subsidies

Subsidies met de grondslag begroting

In de MJPB 2019-2022 is een overzicht gegeven met de instellingen en het te subsidiëren bedrag per instelling. Door het vaststellen van deze begroting is de maximale subsidie per vermelde instelling voor 2019 vastgesteld. Hieronder is de besteding per instelling opgenomen.

Progr	Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
R0	St. Airborne Herdenkingen	7	4
R0	St. Die Blide Incomst van Sinterniclaesz	3	3
R0	St. Jumelage Arnhem	5	5
R0	St. Viering Nat. Feest- en Gedenkdagen	19	18
Totaal R0 Algemeen bestuur en publieke dienstverl		**34**	**30**
R1	Moviera	7	7
R1	St. Halt, team Gelderland	20	20
R1	St. Vitesse Betrokken	59	56
Totaal R1 Veiligheid		**86**	**83**
R2	St. Trolleymateriaal Arnhem	0	5
R2	Voorstel Arnhemse taxiverordening	50	0
Totaal R2 Verkeer, vervoer en waterstaat		**50**	**5**
R3	Binnenstad Algemeen	0	70
R3	EMIA Energie en milieutechnologie (EMT)	0	10
R3	Hogeschool van Arnhem en Nijmegen	0	23
R3	Hymatters	0	21
R3	Publieksevenementen	0	9
R3	RBT KAN	322	325
R3	Samenwerking Airborne-gemeeenten	0	90
R3	St. Airborne Museum	256	240
R3	St. Arnhemse Bedrijventerreinen	130	130
R3	St. Bridge to Liberation	680	680
R3	St. De Luie Hond	0	30
R3	St. Koningsdag Arnhem	0	10
R3	St. Ondernemersfonds Arnhem	380	380
R3	St. Platform Binnenstad Arnhem	0	20
R3	St. Platform Binnenstad Arnhem	51	50
R3	St. World Statues	170	170
R3	Viering Nationale Feest- en Gedenkdagen	0	3
R3	Vitale economie: Creatieve sector	0	20
R3	Vitale economie: Festivals Innovate/FDFA	0	100
Totaal R3 Economie		**1.989**	**2.381**
R4	Algemeen aanpak onderwijsachterstanden	40	49
R4	B.S. Cosmicus Arnhem	2	0
R4	Bewegingsonderwijs basisonderwijs	584	688
R4	Bewegingsonderwijs voortgezet onderwijs	0	152
R4	De Onderwijsspecialisten	124	0
R4	Graafschap College	41	41
R4	IVIO-Opleidingen	175	175
R4	Jinc	0	34
R4	Kluppluz BV	215	218
R4	LeukOmteLeren Weekendschool Arnhem	24	24
R4	Pactum	269	269
R4	Rijn Ijssel	1.073	1.073

R4	Rijn Ijssel Roc	80	80
R4	Rozet	54	54
R4	St. Academy for Community and Talent	0	60
R4	St. Arnh Openb. Gelders Wetensch. Biblio	44	0
R4	St. Chr. Onderwijs Over en Midden-Betuwe	0	5
R4	St. Deltascholen	0	53
R4	St. Gym & Turnen Arnhem	90	90
R4	St. Kentalis Onderwijs	209	0
R4	St. Natuurcentrum Arnhem	1.710	1.732
R4	St. PAS	33	135
R4	St. Pas	2.650	2.950
R4	St. Playing for Success Arnhem	0	8
R4	St. PRAGO	89	89
R4	St. Rijnstad	98	154
R4	St. Schools cool Arnhem	31	31
R4	St. TaalOase	0	11
R4	St. WALHALLAb Nederland	25	25
R4	VMBO Het Venster	0	28
R4	VMBO 'T Venster	10	0
R4	Voortijdig schoolverlaten	0	182
Totaal R4 Educatie		**7.670**	**8.410**
R5	Algemeen Erfgoed en welstand	0	17
R5	Arnhemsche Fed van Muziekgezelschappen	6	6
R5	Arnhemse Sport Federatie	0	11
R5	Cultuur Netwerk Nijmegen	12	12
R5	Cultuurbeleid	-15	0
R5	De Nieuwe Oost	80	80
R5	Depot bodemvondsten en beheren	0	1
R5	Het Gelderse Orkest	66	66
R5	Leuke Linde Bouwspeelplaats	145	158
R5	Meerwerk door Sportbedrijf	0	216
R5	Proeftuin duurzame mode 025	200	200
R5	Proeftuinen cultuur	0	75
R5	Radboud Universiteit Nijmegen	3	3
R5	Sportbedrijf Arnhem BV	16.154	15.540
R5	St. Bezoekerscentrum Sonsbeek-Molenplts	138	135
R5	St. CASA Arnhem	20	20
R5	St. Culturele Evenementen Arnhem	35	35
R5	St. Eusebius Orgel en carill	35	34
R5	St. Eusebius	561	561
R5	St. Focus Filmtheater	667	722
R5	St. Het Huis van Puck	206	206
R5	St. Introdans	113	111
R5	St. Jacobiberg	216	229
R5	St. KAB Posttheater	192	192
R5	St. Luxor Live	397	397
R5	St. Museum Arnhem	2.920	2.955
R5	St. Musis en Stadstheater	6.884	6.884
R5	St. Productiehuis Plaatsmaken	0	25
R5	St. Productiehuis Plaatsmaken	177	182
R5	St. Rijnstad	290	282

R5	St. Rozet	8.347	8.410
R5	St. RTV Arnhem	123	123
R5	St. SLAK	195	195
R5	St. Sonsbeek & State of Fashion	559	558
R5	St. Sportcentrum Rijkerswoerd	277	486
R5	St. Toneelgroep Oostpool	65	65
R5	St. Zwembad Klarenbeek	315	310
R5	St.Omars Gym	22	22
R5	Vredenburg	35	50
Totaal R5 Cultuur, recreatie en sport		**39.440**	**39.574**
R6	2GetThere	0	160
R6	Algemeen maatschappelijke ondersteuning	1	0
R6	Arnhems Platf Chronisch zieken en Gehand	121	118
R6	Arnhems Vrijwilligersgala (On Ganse)	10	0
R6	Arnhemse jeugd doet mee (AJDM)	27	0
R6	Bewonersplatform Rijkerswoerd	0	25
R6	Bewonersvereniging Plattenburg	0	2
R6	BNK Arnhem	0	2
R6	C.F. Chaillet-Gunning	0	5
R6	Centrum voor Activerend Werk	285	310
R6	De Helling Exp.Werkplaats	87	87
R6	De Opgroeiwinkel	11	23
R6	De Voorwerkers BV	0	39
R6	Diverzo, COC Midden-Gelderland	11	11
R6	Emancip. en sex. diversiteit	0	5
R6	ESF-subsidie scholen 2017-2018	0	222
R6	Expertise Centrum Samenleving	0	76
R6	GGNet Voortgezette Behandeling	19	18
R6	Indigo	119	116
R6	Jongerenwerk Rijnstad	20	0
R6	Kansrijk Opgroeien-Sted.voorz-niet indiv	0	25
R6	KIES voor de kinderen	0	8
R6	Koerdische Vrouwen Raad Arnhem	0	5
R6	Kunstbedrijf Arnhem	33	33
R6	Leger des Heils	0	265
R6	Leger des Heils Gelderland	122	126
R6	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	350	402
R6	MEE Gelderse Poort	134	268
R6	Moviera	3.132	3.124
R6	Nederlandse Vereniging voor Autisme	8	8
R6	Pactum	1.494	1.558
R6	Presikhaaf Bedrijven	272	0
R6	Preventief jeugdbeleid	0	106
R6	Pro Persona Arnhem	30	44
R6	Proeftuin vroegsignalering schulden	263	0
R6	Prot Christelijke Ouderenbond Arnhem	1	0
R6	RIBW Arnhem Veluwe Vallei	0	184
R6	RIBW Dak en thuislozen	11	29
R6	RIBW Inloopvoorz	102	118
R6	RIBW OGGZ	132	112
R6	Rooms Katholieke Parochie St. Eusebius	31	39

R6	Scalabor	0	232
R6	Slachtofferhulp Nederland, Regio Oost	32	32
R6	St IrisZorg	4.362	4.291
R6	St Leergeld Arnhem -Kansrijk Opgroeien	0	54
R6	St Ome Joop's Tour	21	21
R6	St. 2GetThere Arnhem	366	0
R6	St. Arnhemse Openbare en Gelderse Wetenschappelijke Bibliotheek	55	0
R6	St. Arnhemse Stadsprijs v. Vrijwilligers	0	13
R6	St. BBA	100	100
R6	St. Beheer Rozet	0	54
R6	St. Catharina	36	0
R6	St. De Huurdershuis	45	47
R6	St. De Instap	42	40
R6	St. De Klup	16	15
R6	St. Het Omgangshuis Arnhem	0	55
R6	St. Humanitas	0	16
R6	St. Humanitas	50	48
R6	St. Indifferent	0	5
R6	St. Jeugdland	65	65
R6	St. Kruispunt	198	198
R6	St. Leergeld Arnhem	244	234
R6	St. Leergeld Arnhem - AJDM	0	27
R6	St. Omars Gym	0	30
R6	St. Park Immerloo	0	8
R6	St. Present	0	20
R6	St. Rijnstad	6.127	6.826
R6	St. Stoelenproject "De Duif"	218	218
R6	St. Veilig Thuis Gelderland Midden	1.542	1.119
R6	St. Veilig Thuis jeugdbescherming	1.008	1.008
R6	St. Vitale Verbindingen	0	174
R6	St. Vluchtelingenwerk Oost-Nederland	272	387
R6	St. Vrijwillige Terminale Zorg Arnhem	2	2
R6	St. Welzijn Ouderen Arnhem	2.098	1.999
R6	St.Rijnstad-Vroeg eropaf	0	149
R6	VGGM	-4	0
R6	VMBO 'T Venster	14	0
R6	Wijkprojecten	31	187
R6	Wijkvereniging Angerenstein	0	2
R6	Wijkvereniging De Oostelaar	0	15
R6	Wijkvereniging Elderveld	16	15
R6	Wijkvereniging Molenbeke	0	2
R6	Wijkvereniging Paasberg Wellenstein	0	4
R6	Wijkvereniging Rijkerswoerd	0	6
R6	Wijkvereniging Schuytgraaf	16	16
R6	Wijkverenigingen	77	18
R6	Youth for Christ Nederland	80	80
R6	Zorgbelang Gelderland	31	30
Totaal R6 Participatie en Maatschappel Ondersteun		**23.986**	**25.535**
R7	EMIA Prioriteit geven aan duurzaamheid	0	17
R7	Groepspraktijk van Verloskundigen	0	5
R7	Mantelzorg en Vrijwillige Thuishulp	12	0

R7	NEMIA Subsidie energiescan bedrijven	48	0
R7	Puur Vroedvrouwen	0	7
R7	St. Rijnstate Ziekenhuis	16	73
R7	St. VanHarte	77	0
R7	stimulering waterstofmobiliteit Arnhem	217	241
Totaal R7 Gezondheid en Milieu		**370**	**343**
R9	Te verdelen accres	5	0
Totaal R9 Financien en bedrijfsvoering		**5**	**0**
Totaal		**73.630**	**76.361**

Subsidies op basis van subsidieregelingen

In 2019 waren er verschillende subsidieregelingen op basis van de ASV. Hieronder is een overzicht opgenomen van deze subsidieregelingen en de instellingen waaraan in 2019 een subsidie is verstrekt.

Subsidieontvanger	Begroot 2019	Realisatie 2019
Gelderland Herdenkt Airborne	1.396	1.006
Reg Airborne Regio Gelderland Herdenkt	**1.396**	**1.006**
Accordeonver Arnhem-Zuid	0	5
Amateurkunst	156	0
Arnhem Sinfonietta	0	4
Arnhems Fanfare Orkest	0	4
Arnhems Homomannenkoor Het Herenakkoord	0	2
Arnhems Interscholair Orkest	0	5
Arnhems Klarinettenkoor	0	4
Arnhems Mannenkoor Die Gelre Sanghers	0	2
Arnhems Slavisch Koor	0	2
Arnhems Symphonieorkest Nova	0	4
Arnhems Trompetter Korps	0	5
Brassband Gelderland	0	2
Cantalot	0	2
Chr. Gemeent. Zangvereniging Arnhem-Zuid	0	2
De Firma Zorgbehang	0	4
Divertimento	0	2
El ELE Dans en Muziekschool	0	5
Gelders Opera- en Operette Gezelschap	0	4
Het Binnenstadskoor	0	2
Kamerkoor Capella Arnhem	0	4
Kamerkoor Novo Cantare	0	2
Klarendal Jazz Orkest	0	4
Kleinkoor Vocare	0	4
Kunst door Oefening en Wilskracht	0	4
Muziekvereniging Crescendo Elden-Arnhem	0	5
Muziekvereniging DWS Arnhem-Zuid	0	4
Muziekvereniging Eendracht	0	5
Muziekvereniging Heijenoord	0	4
On Score	0	2
Philharmonie Gelre	0	4
Politie Kapel Gelderland Midden	0	4
Rijnstad Vocaal Theater	0	4
Show en Majorette peloton Parade Girls	0	5
Showband Mystique Arnhem	0	5

St. Arnhem Band van Scouting Nederland	0	5
St. Cappella ad Fluvium	0	2
St. Flor de Fango	0	4
St. Jabber	0	2
St. Koorschool Arnhem	0	3
St. Theater DIM	0	5
St. Toon Hermans Huis Arnhem	0	2
Toneelgroep Arnhem	0	4
Toneelvereniging Menander	0	5
Toonkunst Arnhem	0	4
Vereniging Wereldvrouwenkoor	0	2
Vrouwenkoor Klankkleur	0	2
West Arnhemsche Muziekvereniging	0	5
Zang-en Oratoriumverenig De Vrije Stem	0	2
Zangkoor All Friends	0	2
Reg Amateurkunst	**156**	**169**
Burgerinitiatieven sociaal domein	472	181
Reg Burgerkracht Sociaal Domein	**472**	**181**
BS de Madelief	2	2
St Delta voor Kath.- en prot onderwijs	101	101
St. De Basis	139	159
St. Fluvius	76	76
Reg Conciërges basisscholen	**318**	**338**
Handhaving en uitbreiding milieuzone	0	5
Reg diesel personenauto's 2019	**0**	**5**
Basisschool de Wijzer	0	1
Groenfonds: verminderen hitteplekken	0	50
Groenfonds: wijk vergroen & stadlandbouw	0	8
St. Beheer Gelden Ouderraad Julianasch.	0	4
Reg Hitteplekken en Stadslandbouw	**0**	**63**
Kunstwerk! Culturele voorz. de Liemers	19	19
Regionaal programma Volwasseneneducatie	0	51
St. Bibliotheek Veluwezoom	41	41
St. Mikado	19	19
St. Rijnstad	18	18
St. Rozet	0	11
St. TaalOase	23	23
St. Vitanos	0	35
St. Welzijn Lingewaard	37	40
St. Welzijn Ouderen Arnhem	11	11
Reg Non-Formele Taal	**168**	**268**
75 jaar Slag om Arnhem	50	33
A.H.M. Verborg	0	1
AHG Prodesse Conamur	0	5
B. Fontein	0	10
Beeldbepalende cult. evenement	119	0
CIKO '66	0	5
Cox Klevie	0	8
Guus Tangelder Jazzproducties	0	6
Like2Organize	0	8
Moncherry	0	5

Publieksevenementen	368	104
Royal Airborne	0	9
St. Arnhemse Stockdagen	0	30
St. Carnavalsoptocht regio Arnhem	0	4
St. Dancetour	0	7
St. Debatcentrum Arnhem	0	7
St. Eusebius	0	2
St. Het Nationale Park Hoge Veluwe	0	4
St. Historische Schepen Arnhem	0	4
St. Introdans	0	20
St. New Dutch Connections	0	7
St. Nieuw Gelders Kamerkoor Novo Cantare	0	2
St. Outdoor Gelderland	0	10
St. Park Open	0	10
St. Q Symphony	0	7
St. Rozet	0	9
St. t Gilde Stadswandeling	0	2
St. Team Triathlon Arnhem	0	7
St. Theaterprojecten	0	30
Studiegroep en L. G. Associatie	0	1
Reg Publieks Evenement Ronde 1	**537**	**357**
Alg Incidentele culturele activiteiten	169	50
Dookje van Dieren	0	7
Ondernemersvereniging Docks	0	10
Opera2day	0	4
St. Arnhems Work	0	9
St. Arnhemse Meisjes - New Seeds	0	18
St. Gelders DOEK	0	7
St. Machinery	0	10
St. Popwaarts	0	8
St. SMAG	0	9
St. Theatergezelschap De Vlieg	0	10
St. Wintertuin	0	8
The Chronometer's Orchestra	0	10
We Studios	0	7
Reg Publieks Evenement Ronde 2	**169**	**167**
Algemeen 2-jaarlijkse cult. Activiteiten	729	90
De Nieuwe Oost	0	15
Muziektheater De Plaats	0	55
St. Halfvol	0	60
St. Hoogte 80 Festivals	0	25
St. Jens van Daele	0	55
St. Karrevrachten Gladiolen	0	45
St. Motel Spatie	0	50
St. Nationaal Jeugd Orkest	0	63
St. Omstand	0	35
St. tgECHO	0	55
St. Theater aan de Rijn	0	40
St. Touchstones	0	60
St.KunstLAB Arnhem	0	50
Reg Publieks Evenement Ronde 3	**729**	**698**

EMIA Gasloze wijk	0	6
Reg Pioniersbijdrage afsluitkosten aardgas Arnhem 2019	**0**	**6**
BECA 2000	0	2
Dovenvereniging Liever Sportiever	0	1
ISVA Arnhem e.o.	0	5
Korfbalvereniging Oost-Arnhem	0	2
Mountain Network Arnhem / Cave Arnhem BV	0	1
R.S.V.V.	0	1
Rinaldo Visser	0	2
St. Bushi	0	3
Subsidieregeling ASF	12	0
Subsidieregeling sport	35	6
Voetbalvereniging Arnhemia	0	2
Voetbalvereniging Arnhemse Boys	0	1
VV Esa	0	0
Reg Sport	**47**	**26**
Stroomversneller	103	60
Reg Stroomversneller Cultuur	**103**	**60**
St. Rijnstad	0	12
Reg Transformatie Sociaal Domein	**0**	**12**
Gelderland Herdenkt Veluwe Remembers	1.000	970
Reg Veluwe Remembers Gelderland Herdenkt	**1.000**	**970**
Algemeen voor-vroeg-schools onderwijs	0	4
Kinderopvang SKAR	1.498	1.467
Kinderopvang Twins	113	104
Partou BV	77	55
St. Peutercentra Arnhem	1.265	1.517
St. Peutercentra Arnhem	658	734
St. Peuterspeelzaal Klein Duimpje	20	-7
Reg Voorschools aanbod gemeente Arnh	**3.631**	**3.874**
Scoutinggr ST Christoforus-Lichtdragers	0	3
St. Andre de Thaye	0	2
St. De Geuzen Arnhem	0	5
St. Scouting LIDO '76	0	3
St. Scouting Schutgraaf	0	4
St. ter behartiging van Aerendheemgroep	0	3
Reg Vrijwillig jeugdwerk	**0**	**20**
A.J.E. Aries	0	23
Algemeen Wijkgericht werken	0	43
bureau Vragendenwijzer	0	11
Burenhulporganisatie voor elkaar	0	8
Fonds Arnhems Samenlevingsbeleid	63	5
Hugo de Grootschool	0	17
Integraal jeugdbeleid	0	33
Kansrijk Opgroeien Groep	0	286
Kansrijk Opgroeien- individueel	0	21
laaggeletterheid	0	8
M & N social enterprice	0	37
Paulusschool	0	18
Samenlevingsopbouw bewoners	0	26
St Jonge Alleenstaande moeders	0	45

St. Atelierbeheer SLAK	0	5
St. Bouwspeelplaats De Leuke Linde	0	31
St. De Basis	0	36
ST. Fluvius	0	38
St. Kunst op de Bult	0	6
St. Motel Spatie	0	15
St. Stadscompagnie	0	15
St. Tot steun aan Klarendal	0	4
St. Verenigde Ondernemers Spijkerkwart.	0	5
St. Vitanos	0	32
St. Wijkwaswinkel	0	30
Wijkprojecten	0	14
Reg Wijkinitiatieven	**63**	**812**
	8.789	**9.032**

Afkortingenlijst

A.
AIVD - Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst
APCG - Arnhems Platform Chronisch Zieken en Gehandicapten
APV – Algemene Plaatselijke Verordening
AR – Algemene Reserve
AST - Arnhemse standaard voor toegankelijkheid
ASV – Algemene Subsidieverordening Arnhem
AVG - Algemene Verordening Gegevensbescherming
AWB – Algemene Wet bestuursrecht

B.
B&W – Burgemeester & Wethouders
BBV – Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten
BBZ - Bijstandsbesluit Zelfstandigen
BIO - Baseline Informatiebeveiliging Overheid
BIS - Basisinfrastructuur
BNG – Bank Nederlandse Gemeenten
BR – Bestemmingsreserve
BUIG – Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten
BV – Besloten Vennootschap
BVO - Bedrijfsvoeringsorganisatie

C.
CAO – Collectieve arbeidsovereenkomst
CBS – Centraal Bureau voor de Statistiek
COELO – Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden
CPI - Consumentenprijsindex
CSA – Centrum, Spijkerkwartier en het Arnhemse Broek

D.
DB – Dagelijks Bestuur
DU - Decentralisatie Uitkering
DVO – Dienstverleningsovereenkomst

E.
EV – Eigen Vermogen
EN – Europese Norm
EMU – Economische en Monetaire Unie

F.
FIDO – Financiering Decentrale Overheden
FJP – Financiële Jaarrapportage Projecten
FTE – fulltime-equivalent (formatieplaats)

G.
GGZ - Geestelijke gezondheidszorg
GO – Georganiseerd Overleg
GR – Gemeenschappelijke Regeling
GRP – Gemeentelijk Rioleringsplan
G40 - Netwerk van 40 (middel)grote steden

H.
HAN - Hogeschool Arnhem Nijmegen
HHT - Huishoudelijkehulp toelage
HOV - Hoogwaardig Openbaar Vervoer

I.
ICT – Informatie- en communicatietechnologie

IHP - Integraal Huisvestingsplan
IPKW- Industriepark Kleefse Waard

J.
JGZ – Jeugdgezondheidszorg
JOGG – Jongeren Op Gezond Gewicht
JOP - Jongeren Ontmoetingsplek

K.
KHN - Koninklijke Horeca Nederland
MKB - Midden- en Kleinbedrijf

L.
LAA - Landelijke Aanpak Adreskwaliteit

M.
MBO – Middelbaar beroepsonderwijs
MFC – Multi Functioneel Centrum
MIP – Meerjareninvesteringsplan
MJPB – Meerjarenprogrammabegroting

N.
NCTV - Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid
NEN – Nederlandse Norm
NV – Naamloze Vennootschap

O.
OAB - Onderwijsachterstandenbeleid
OAT – Ondergronds Afval Transport
ODRA – Omgevingsdienst Regio Arnhem
OCW – Ministerie Onderwijs Cultuur en Wetenschap
OGGz – Openbare Geestelijke Gezondheidszorg
OKA - OndernemersKontact Arnhem
OM - Openbaar Ministerie
OR – Openbare Ruimte
OV – Openbaar Vervoer
OZB – Onroerend Zaak Belasting
OZO - Overlast en Zorg Overleggen

P.
PAS - Programma Aanpak Stikstof
PCT - Prostitutie Controle Team
P&O – Personeel & Organisatie
PBA - Platform Binnenstad Arnhem
PGB - Persoonsgebondenbudget
PMD - Plastic-, metaalverpakkingen en drankenkartons
PO – Primair onderwijs
PvE - Programma van eisen

R.
RBL - Regionaal Bureau Leerlingzaken
RIEC - Regionale Informatie- en Expertise Centra
RKV – Rijkerswoerd, Kronenburg en Vredenburg
RMC – Regionaal Meld- en Coördinatiepunt
ROC – Regionaal opleidingscentrum
RPW - Regionaal Programma Werklocaties

S.
SO – speciaal onderwijs
StAB - Stichting Arnhemse Bedrijventerreinen
SW – Sociale Werkvoorziening

SWT - Sociale wijkteams
SWOA – Stichting Welzijn Ouderen Arnhem
SZW – Sociale Zaken en Werkgelegenheid

U.
UWV – Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen

V.
VGGM – Veiligheid- en Gezondheidsregio Gelderland Midden
VMBO – Voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs
Vpb - Vennootschapsbelasting
VNG – Vereniging Nederlandse Gemeenten
VO – Voortgezet Onderwijs
VRI – Verkeersregeling installatie
VSO – Voortgezet Speciaal Onderwijs
Vsv – Voortijdig schoolverlaten
VV - Vreemd vermogen
VVE – Voor- en vroegschoolse educatie
VWO – Voorbereidend wetenschappelijk onderwijs
VWS – Volksgezondheid welzijn en sport

W.
Wabo – Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
Wet hof – Wet houdbare overheidsfinanciën
WGR – Wet gemeenschappelijke regelingen
Wlz - Wet langdurige zorg
Wmo – Wet maatschappelijke ondersteuning
WOZ – Wet waardering onroerende zaken
Wsw – Wet sociale werkvoorziening
WSW - Waarborgfonds Sociale Woningbouw
Wvggz - Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg

Z.
Zzp - Zelfstandige zonder personeel

Begrippenlijst

A.

Accress
Groei/daling van het gemeentefonds (zie ook trap-op-trap-afmethodiek).

Activa (vaste)
Bezittingen die langer dan één jaar meegaan en die in meerdere jaren worden afgeschreven (bijvoorbeeld gebouwen). Activa staan op de balans.

Afvalstoffenheffing
Betreft een heffing voor het inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstoffen. De heffing wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar gebruiker is van een woning (waarvoor een verplichting tot inzamelen geldt). De grondslag voor de heffing is het aantal inwoners (betreft twee categorieën: eenpersoons- of meerpersoonshuishouden). De heffing is een tijdvak-belasting en komt in aanmerking voor de ontheffingsregeling. Bij verhuizing naar een woning binnen of buiten Arnhem wordt ontheffing verleend voor de resterende volle maanden, dat de inwoner verhuisd is. Zodra er nieuwe bewoners ingeschreven worden, ontvangen deze bewoners een aanslag afvalstoffenheffing voor de resterende maanden.

Algemene dekkingsmiddelen
Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel. De gemeente kan deze vrij besteden. Het gaat om de uitkeringen vanuit het Gemeentefonds, om bepaalde gemeentelijke belastingen (zoals OZB-belasting) en deelnemingen/dividend.

Algemene uitkering
Uitkering uit het gemeentefonds van het Rijk dat de gemeente geheel vrij mag besteden.

Algemene reserve
Het vrij besteedbare eigen vermogen van de gemeente. Dit vormt een buffer voor financiële tegenvallers.

Auditing
Het controleren van een organisatie.

B.

Balans
De balans toont een overzicht van de bezittingen, schulden en eigen vermogen van de gemeente op een bepaald moment.

Baten
Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.

Baten en lasten (stelsel van)
Gemeenten werken met een stelsel van baten en lasten. Dit betekent dat inkomsten en uitgaven moeten worden toegerekend aan het begrotingsjaar waarop zij betrekking hebben (dat wil zeggen het jaar waarin de prestatie geleverd is).

Bedrijfsvoering
De beheersing van, het toezicht op en de verantwoording over de bedrijfsprocessen binnen de gemeentelijke organisatie op basis van een bedrijfsvoeringsfilosofie.

Begroting
Een begroting geeft aan welke beleidsvoornemens de gemeente heeft, hoeveel middelen daarmee gemoeid zijn en uit welke bronnen die middelen afkomstig zijn.

Begrotingsresultaat
Financieel verschil tussen het bedrag dat volgens de begroting is toegestaan en het te verwachten bestede bedrag.

Begrotingstekort
Een begrotingstekort treedt op wanneer de lasten hoger zijn dan de baten.

Beheersmaatregel
Een activiteit die zich richt op het elimineren, vermijden of verkleinen van de oorzaak of het gevolg van een ongewenste gebeurtenis.

Belastingcapaciteit
De OZB is voor gemeenten de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval de landelijk gemiddelde tarieven. Voor gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt).
Benodigde weerstandscapaciteit
Het bedrag dat benodigd is om alle risico's in de begroting waarvoor geen maatregelen zijn getroffen, in financiële zin af te dekken.

Beschikbare weerstandscapaciteit
De middelen die beschikbaar zijn om eventuele tegenvallers (risico's) op te kunnen vangen.

Bestaand beleid
Beleid waarover al besluitvorming heeft plaatsgevonden.

Bestemmingsreserve
Naast de Algemene reserve zijn er buffers gevormd die niet worden meegerekend tot de weerstandscapaciteit. Het gaat hier om de bestemmingsreserves. Bestemmingsreserves zijn voor specifieke doeleinden gevormd op basis van een raadsbesluit. Bestemmingsreserves zijn gebonden aan de bestemmingen die door de raad zijn vastgesteld. Wanneer de nood echt hoog is kan er door de raad aan de betreffende bestemmingsreserve een andere bestemming worden gegeven. Aan een deel van de bestemmingsreserves hangen verplichtingen tot bestedingen waarbij er beperkte sprake is sprake is van beleidsvrijheid.

Besluit begroting en verantwoording (BBV)
Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) beschrijft de regels waaraan onder andere begroting van een gemeente aan moet voldoen.

Bestuurlijk belang
Een gemeente kan een bestuurlijk belang hebben in een verbonden partij doordat zij in het bestuur is vertegenwoordigd. De gemeente kan het ook hebben doordat zij stemrecht heeft in de verbonden partij.

BTW-compensatiefonds
Rijksfonds waaruit gemeenten een bepaald deel van de door hen betaalde BTW kunnen terugvorderen.

C.

Circulaire
Een circulaire informeert de gemeenten over de omvang en de verdeling van de algemene uitkering, de integratie-uitkeringen - inclusief die voor het sociaal domein - en de decentralisatie-uitkeringen uit het gemeentefonds.

Compabiliteitsvoorschriften
Dit zijn de wettelijke voorschriften voor de inrichting van de gemeentelijke begroting en rekening. Sinds 2004 zijn de nieuwe voorschriften volgens het Besluit Begroting en Verantwoording van kracht.

D.

Deelneming
Participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Dividend
Een vergoeding die wordt uitbetaald aan aandeelhouders.

Doeluitkering
Uitkering door het Rijk aan een lagere overheid voor een nauw omschreven wettelijk vastgesteld doel of taak. De gelden zijn niet vrij besteedbaar.

E.

EMU-saldo
Het geraamde of het gerealiseerde saldo van de ontvangsten en uitgaven van een gemeente. Dit bedrag wordt berekend op transactiebasis en volgens Europese voorschriften.

F.

Financieel belang
Van financieel belang is sprake als de gemeente de middelen die ze ter beschikking stelt verloren gaan in geval van faillissement van de verbonden partij (een derde rechtspersoon) en/ of als financiële problemen bij de verbonden partij verhaald kunnen worden op de gemeente.

Financiële kengetallen
Getallen waarmee inzicht verkregen kan worden in de financiële positie van de gemeente.

Financieringsmiddelen
Kort- of langlopende geldmiddelen die nodig zijn om de kosten van uitgaven te betalen.

G.

Gemeenschappelijke regeling
Is het publiekrechtelijk juridisch kader waarbinnen twee of meer gemeentebesturen kunnen samenwerken.

Gemeentefonds
Uitkering van het Rijk die de gemeenten in principe vrij mogen besteden.

Grondexploitatie
De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten.

K.

Kans
De mogelijkheid dat een gebeurtenis zich voordoet uitgedrukt in een waarde tussen 0 en 1.

Kapitaalgoederen
Spullen die de gemeente nodig heeft om de diensten en goederen die zij levert aan inwoners te kunnen produceren. Daarbij gaat het om grotere zaken zoals wegen, riolering, water, groen en gebouwen.

Kapitaallasten
Afschrijvingen en toegerekende rente op activa. De afschrijvingen betreffen de jaarlijkse waardevermindering van de investering. Door middel van de afschrijving worden lasten van de investering uitgespreid over de jaren dat er

van de investering gebruik wordt gemaakt. De rente betreft het eigen of geleende geld dat besteed wordt om de investering te financieren.

L.

Lasten
De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Leges
Leges zijn vergoedingen voor het genot van diensten of producten, die de gemeente levert. Dat zijn bijvoorbeeld paspoorten, uittreksels uit registers, vergunningen e.d. Daarbij geldt dat de totale opbrengst van de leges niet hoger mogen zijn dan de kosten die de gemeente voor het geheel van de legesplichtige diensten of producten maakt. De leges worden in rekening gebracht bij de aanvrager van de dienst of het product. Voor sommige leges geldt een wettelijk maximum tarief (bijvoorbeeld voor paspoorten).

Lokale heffingen
Een type gemeentelijke belasting. Voorbeelden van heffingen zijn de rioolheffing of de afvalstoffenheffing. Het geld dat gemeenten met heffingen ophalen, moeten gebruikt worden om de kosten te dekken van datgene waarvoor ze in rekening worden gebracht.

M.

Meerjareninvesteringsplan (MIP)
In het meerjareninvesteringsplan wordt de planning van de investeringen voor de komende jaren inzichtelijk gemaakt.

Meerjarenraming
Een prognose van de voor meerdere jaren, na het begrotingsjaar, te verwachten baten en lasten alsmede mutaties in reserves.

N.

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen
Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote. De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen en geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie. Een hoge netto schuldquote hoeft op zichzelf geen probleem te zijn. Of dat het geval is valt niet direct af te leiden uit de netto schuldquote zelf, maar hangt af van meerdere factoren. Zo kan een hoge schuld worden veroorzaakt doordat er leningen zijn afgesloten en die gelden vervolgens worden doorgeleend aan bijvoorbeeld woningbouwcorporaties die op hun beurt weer jaarlijks aflossen. In dat geval hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre er sprake is van doorlenen wordt de netto schuldquote zowel in- als exclusief doorgeleende gelden weergegeven (netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen).

O.

Onroerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom hebben van onroerende zaken in de gemeente Arnhem.
De grondslag van de belasting is de WOZ-waarde van de woning of niet-woning. Het geldende tarief voor eigenaars van woningen of eigenaars en gebruikers van niet-woningen is gebaseerd op een percentage van de WOZ-waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van een onroerende zaak.

Overhead
De kosten van de werkzaamheden of faciliteiten die slechts een indirecte relatie vertonen met de prestaties (bijvoorbeeld leidinggeven, afdelingsadministratie of huisvesting).

Overzicht lasten en baten
Lasten: De lasten zijn weergegeven met een minteken (negatief) in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten uit te geven in het betreffende jaar.

Baten: Baten zijn zonder teken (positief) weergegeven in de begroting. Hiermee laten we zien hoeveel middelen we verwachten te ontvangen in het betreffende jaar.
Toevoeging aan reserve: toevoegingen aan een reserve zijn weergegeven met een minteken (negatief). Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten stijgen.
Onttrekkingen aan reserve: onttrekkingen aan een reserve zijn zonder teken (positief) weergegeven. Hiermee laten we zien met hoeveel middelen we in het betreffende jaar aan deze reserve laten dalen.
Saldo toevoegingen en onttrekkingen: Bij negatief saldo verwachten we een verhoging van de reserve binnen dit programma. Bij een positief saldo verwachten we een verlaging van de reserve binnen het programma.

P.

Paragrafen
Geven volgens het BBV een dwarsdoorsnede van de begroting op financiële aspecten. Het gaat dan om de beleidslijnen van beheersmatige aspecten die belangrijk zijn, financieel, politiek of anderszins. De paragrafen zijn onderdeel van zowel de beleidsbegroting als het jaarverslag.

Parkeerbelasting
Betreft een belasting voor het parkeren van een voertuig op een plaats waar volgens de belastingverordening parkeerbelasting verschuldigd is. De grondslag is de duur van het parkeren. De parkeertijd maal het tarief bepaalt de hoogte van het bedrag. De belasting wordt geheven door in te loggen op een centrale computer via een GSM, het kopen van een parkeerticket of een parkeervergunning.

Planning- en controlcyclus
De jaarlijks terugkerende werkzaamheden die samenhangen met het opstellen, bespreken, bewaken, bijstellen en verifiëren van budgetten.

Prestatie-indicator
Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens die inzicht geven in de resultaten van het gevoerde beleid van de gemeente.

Programma
Is een samenhangende verzameling van activiteiten en geldmiddelen gericht op het bereiken van vooraf bepaalde maatschappelijke effecten.

Programmabegroting
Dit is de typering voor de begroting waarin de programma's centraal staan. Een gemeente is vrij in de keuze van de programma's en het aantal.

R.

Reserve
Bedrag dat is gereserveerd voor toekomstige uitgaven, zonder dat de aard en de omvang van deze uitgaven al bekend zijn. Reserves worden onderverdeeld in algemene reserves en reserves met een specifieke bestemming (bestemmingsreserves).

Restrisico
De inschatting van het risico met medeneming van de effecten van beheersmaatregelen. Risico dat overblijft na risicobeheersing. (netto risico)

Risico
Gebeurtenis die zich al dan niet kan voordoen en die kan leiden tot schade met een financieel gevolg of afwijking van een te behalen beleidsdoel.

Risicobeheersing
Zijn activiteiten (beheersmaatregelen) die de kans op het optreden van risico's dan wel de gevolgen van risico's beïnvloeden (voorkomen of reduceren)

Risico-eigenaar
De persoon of het organisatieonderdeel aan wie het risico gealloceerd is.

Risico in relatie tot weerstandsvermogen
De kans op een gebeurtenis die leidt tot een directe financiële tegenvaller van materiële betekenis, die niet is afgedekt in de begroting.

Risicokaart
De risicokaart geeft inzicht in de spreiding van de risico's naar kans en gevolg.

Risicomanagement
Het geheel aan activiteiten en maatregelen gericht op het expliciet en systematisch omgaan met en beheersen van risico's.

Risicoparagraaf
Is een door het college verstrekt overzicht van alle bekende risico's tot het moment van aanbieden van de begroting.

Risicoprofiel
Overzicht van het geheel aan risico's van het betreffende proces, project, programma of beleidstraject.

Risicoscore
Per risico te bepalen score op basis van kans op voorkomen en gevolg.

Roerende zaakbelasting
Betreft een belasting voor het in eigendom van roerende zaken, zoals woonboten in de gemeente Arnhem. De grondslag van de belasting is een percentage van de RZB- waarde. De belasting wordt via een aanslag opgelegd aan iedereen die op 1 januari van het belastingjaar eigenaar of gebruiker is van de roerende zaak.

S.

Solvabiliteit
Is de verhouding tussen het eigen vermogen en het totale vermogen.

Solvabiliteitsratio
Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een gemeente.

Stelpost
Schatting van uitgaven, opgenomen in de begroting terwijl de werkelijke kosten nog niet exact bepaald kunnen worden.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling van de financiële positie is het ook van belang te kijken naar de structurele baten en structurele lasten. Structurele baten zijn bijvoorbeeld de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de opbrengsten uit de onroerende zaakbelasting OZB. Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele exploitatieruimte is, doordat wordt gekeken naar de structurele baten en structurele lasten en deze worden vergeleken met de totale baten. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

T.

Taakmutatie
Extra geld uit het gemeentefonds voor de uitvoering van nieuwe en/of bestaande taken.

Taakveld
Eenheid waarin de programma's zijn onderverdeeld.

Trap-op-trap-af systematiek/ accresmethode
Om het totaal beschikbare bedrag te bepalen dat aan de gemeenten wordt uitgekeerd, gebruikt het Rijk de accresmethode, ook wel de 'trap-op-trap-af systematiek' genoemd. Het accress is gekoppeld aan de ontwikkeling van rijksuitgaven (niet van alle uitgaven). Stijgen de uitgaven dan stijgt het accres, dalen de uitgaven dan daalt het accress.

Treasury
Is het geheel van activiteiten in verband met het beheren van de geldstromen.

V.

Verbonden partij
Is een partij waarmee de gemeente een bestuurlijke relatie onderhoudt en waarin zij een financieel belang heeft.

Voorziening
Dit is een reservering (geoormerkte gelden) met als doel het bedrag aan te wenden in de toekomst waar de voorziening oorspronkelijk voor is gecreëerd.

W.

Weerstandsfactor
= Beschikbare weerstandscapaciteit : Benodigde weerstandscapaciteit. Bij een lagere factor dan 1 is aanzuivering van de algemene reserve vereist. Indien de factor uitkomt boven de 1,4 dan kunnen reserves worden aangewend voor nieuw beleid.

Weerstandsvermogen
Het weerstandsvermogen is de mate waarin de gemeente in staat is om de gevolgen van risico's op te vangen, zonder dat het beleid of de uitvoering daarvan in gevaar komt. Het weerstandsvermogen is de verhouding (ratio) tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit.

Z.

Zekerheidspercentage
Voor het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen moet met behulp van de risicosimulatie een keuze worden gemaakt met welke mate van zekerheid de geïdentificeerde risico's worden afgedekt. We noemen dit ook wel het zekerheidspercentage.

Deloitte.

GEMEENTE Arnhem

Accountantsverslag 2019

Gemeente Arnhem

21 april 2020

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem
Postbus 9029
6800 EL ARNHEM

Onderwerp
Accountantsverslag 2019

Datum
21 april 2020

Ons kenmerk
3114957110/2004189E2C/DD

Geachte leden van de raad,

Graag bieden wij u hierbij ons accountantsverslag aan met betrekking tot de controle van de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem. Deze rapportage beschrijft op hoofdlijnen onze controleaanpak en de belangrijkste aangelegenheden die wij tijdens onze controle in overweging hebben genomen. Wij zijn van mening dat de reikwijdte van onze werkzaamheden en de resultaten daarvan een deugdelijke basis vormen voor ons oordeel over de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem.

De jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem geeft een getrouw en rechtmatig beeld

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 10 september 2019 en ons auditplan 2019 van 30 september 2019.

Wij zijn voornemens om - onder voorbehoud van de finale afronding van de jaarrekeningcontrole inclusief onafhankelijke interne kwaliteitsreview - bij de jaarrekening 2019 een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid af te geven.

Wij bespreken onze bevindingen met de auditcommissie

Wij bespreken deze rapportage graag tijdens de bijeenkomst met de auditcommissie op 11 mei 2020 en beantwoorden dan ook uw eventuele vragen. Wij hebben de inhoud van dit accountantsverslag afgestemd met de wethouder Financiën, de gemeentesecretaris, de concerndirecteur, de manager financiën en control en een vertegenwoordiging van de ambtelijke organisatie.

Graag danken wij u en uw medewerkers voor de medewerking die wij hebben ervaren tijdens onze controle.

Hoogachtend,

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Op alle opdrachten verricht door Deloitte zijn de 'Algemene Voorwaarden Dienstverlening Deloitte Nederland, januari 2020' gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel onder nummer 24362837 van toepassing.
Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting controle 2019	4
Inleiding	9
De financiële positie van uw gemeente	12
Belangrijkste bevindingen uit onze controle	17
Interne beheersing	26
Overige aangelegenheden	28
Bijlagen	31

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Overall beeld opstel- en controleproces jaarrekening 2019

Inleiding

We starten dit accountantsverslag met een compliment aan het college en de ambtelijke organisatie voor de gerealiseerde voortuitgang in het jaarrekeningtraject.

De controle van de jaarrekening 2018 was met name door de complexiteit van het sociaal domein en vertraging van het opleveren van stukken een zeer intensief proces. Het college en Deloitte hebben fors ingezet dit proces te verbeteren voor de jaarrekeningcontrole van 2019 en zijn hier ook in geslaagd. Door een goede samenwerking tussen onze organisaties zijn wij in staat geweest effectief te werken.

Dit betekent echter niet dat er geen verbeteringen meer mogelijk en nodig zijn. Deze aandachtspunten worden deze zomer in een evaluatie tussen de organisatie en Deloitte besproken en omgezet in een grove planning van het werk voor de jaarrekening 2020. De leerpunten worden daarmee ondergebracht in de planning voor de komende jaarrekening, waarbij wij opnieuw samen bekijken hoe wij op de meest effectieve en efficiënte wijze dit samen realiseren.

In het opstel- en controleproces van de jaarrekening 2019 zien wij de volgende belangrijke bevindingen en mogelijkheden tot verbetering van uw interne beheersing:

Controleproces:
De directie heeft in 2019 geïntervenieerd in de organisatie door een interim management oplossing te kiezen voor het sturen en organiseren van het werk van Financien & Control. Wij stellen vast dat deze interventie nu zijn vruchten afwerpt. Tegelijkertijd is ook een aantal nieuwe vaste medewerkers ingewerkt. Wij constateren dat het beeld van het benodigde kennisniveau - zoals bijvoorbeeld van de verslaggevingsvoorschriften - nog (te) wisselend is. Het college onderkent terecht dat deze opgedane kennis en additionele inzet moet worden geborgd. Daartoe zal in detail worden geëvalueerd in combinatie met een planning voor de jaarrekening 2020. De externe medewerkers, de (nieuwe) vaste medewerkers en Deloitte maken gezamenlijk een plan voor het komende jaar.

Sociaal domein:
Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een positieve ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van beheersmaatregelen om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein.

Grondexploitatie:
Wij zien dat bij de betrokken medewerkers voldoende kennis en ervaring van het proces en de post in de jaarrekening aanwezig is. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een tijdige en formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces.

Balansdossier:
Bij aanvang van de jaarrekeningcontrole was de concept-jaarrekening 2019 met het onderliggende balansdossier niet volledig gereed. Daarnaast was het jaarverslag niet gereed ten tijden van de start van de controle. Een positieve ontwikkeling is dat vanaf 2020 is gestart met een maandafsluiting die ervoor moet zorgen dat er geen financiële boekingen worden opgespaard tot einde jaar. Deze wijze van werken zorgt er ook voor dat het proces van het maken van de jaarrekening verder wordt vereenvoudigd.

Bedrijfsvoering:
In uw bedrijfsvoering gaat uw college verder met het doorontwikkelen van een maandafsluiting. Wij zien dat zowel technisch als sociaal nog stappen gezet kunnen worden om te zorgen voor een juiste, tijdige en volledige financiële administratie.

IT-audit:
Op basis van de follow-up IT-audit werkzaamheden op de belangrijkste financiële processen blijken nog tekortkomingen in de algemene beheersmaatregelen, met name inzake de periodieke reviews op gebruikers en het wachtwoordenbeleid (beide vallend onder rechtenbeheer). Wij hebben daarom extra gegevensgerichte werkzaamheden verricht, waaronder detailcontroles. In 2020 is uw gemeente overgegaan op een nieuw financieel pakket. Wij zullen op termijn en in overleg met uw gemeente werkzaamheden verrichten om vast te stellen of het nieuwe financieel pakket voldoende IT-beheersmaat-regelen bevat en deze beheersmaatregelen ook in opzet, bestaan en werking toereikend zijn. Hierin werken wij samen en worden wij betrokken bij de beoordeling rondom de IT omgeving.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Getrouwheid en rechtmatigheid	• Goedkeurend oordeel voor getrouwheid en rechtmatigheid. • Gehanteerde materialiteit voor fouten en onzekerheden bedraagt € 8,1 miljoen respectievelijk € 24,3 miljoen.	Slide 10
Financiële positie	• Financiële positie ultimo 2019 is verbeterd ten opzichte van 2018. • Het weerstandsvermogen bedraagt factor 1,2. De weerstandscapaciteit van € 44,2 is hoger dan de door de gemeente onderkende aanwezige risico's van € 37,7 miljoen. Wij kwalificeren de financiële positie van de gemeente Arnhem op basis hiervan als voldoende. • Bij onze analyse van het weerstandsvermogen constateren wij dat u meerdere bestemmingsreserves heeft gevormd waar de afgelopen jaren geen of minimale wijzigingen op hebben plaatsgevonden. Wij adviseren u deze bestemmingsreserves voor de begroting 2021 nader te analyseren en te bepalen of deze mogelijk ten gunste van de algemene reserve kunnen vrijvallen.	Slide 14
Kwaliteit verslaggeving	• De jaarstukken en de daarbij gehanteerde grondslagen voor waardering en resultaatbepaling voldoen aan de voorschriften voor verslaggeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) en zijn consistent toegepast ten opzichte van de begroting 2019 en jaarrekening 2018. • De kwaliteit van de toelichtingen en analyses ten opzichte van de begroting kan verder toenemen door hieraan een meer inhoudelijke oorzaakanalyse toe te voegen (waardoor is de afwijking ontstaan en waardoor was de afwijking niet eerder te voorzien c.q. rapporteren?).	Slide 18
Grondexploitatie	• De grondexploitaties zijn geactualiseerd en bijgesteld, en geven een getrouw beeld van de boekwaarde en de verwachte resultaten. • Uit de actualisatie ultimo 2019 van de nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten blijkt een verwacht tekort van in totaal € 48,9 miljoen op contante waarde (2018: € 40,7 miljoen). Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal en voor dit volledige tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. • Doordat conform het BBV tussentijds winst is genomen op de projecten Schuytgraaf (€ 6,6 miljoen) en Lorentzlyceum (€ 0,9 miljoen) leidt dit er toe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt. • Wij constateren dat bij de betrokken medewerkers voldoende kennis en ervaring van het proces en de post grondexploitatie aanwezig is. Tevens zien wij dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces.	Slide 19

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bestuurlijke samenvatting controle 2019

Conclusies jaarrekeningcontrole 2019

Sociaal domein	• De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2019 verstrekt. De totale PGB bestedingen (€ 5,2 miljoen) zijn derhalve als onzeker aangemerkt. • Voor de controle van zorg in natura is de gemeente Arnhem nog (deels) afhankelijk van de aanlevering van controleverklaringen bij productieverantwoordingen. Door de coronacrisis zijn meerdere zorgaanbieders dit jaar later met het aanleveren van de controleverklaringen bij de productieverantwoordingen. Als gevolg hiervan hebben wij € 16,0 miljoen aan bestedingen als onzeker aangemerkt. • De lasten van het sociaal domein zijn ten opzichte van voorgaand jaar gestegen. Hierbij heeft de grootste stijging plaatsgevonden in de jeugdzorg als gevolg van een stijging van het aantal cliënten alsmede een stijging in het tarief. Door deze stijging in het tarief welke ook voor WMO geldt, zijn ook de lasten van WMO gestegen ten opzichte van voorgaand jaar. In de raadsbrief d.d. 7 januari 2020 bent u reeds in detail geïnformeerd over de mutatie in de lasten voor jeugdzorg. • Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van werkzaamheden om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein.	Slide 21
COVID-19	• Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. • In de jaarrekening is dit toereikend toegelicht onder de paragraaf gebeurtenissen na balansdatum.	Slide 22
Interne beheersing	• Op basis van onze tussentijdse controlewerkzaamheden hebben wij tekortkomingen geïdentificeerd in de interne beheersingsmaatregelen van uw automatiseringsomgeving. Deze tekortkomingen liggen met name op het gebied van periodieke reviews op gebruikers en het wachtwoordenbeleid (beide vallend onder rechtenbeheer). Wij hebben vernomen dat er verbeterplannen zijn opgesteld om deze tekortkomingen in 2020 op te lossen. Wij zullen bij de jaarrekeningcontrole 2020 de opvolging beoordelen. • Door de implementatie van het nieuwe financieel pakket hebben wij begrepen dat de een kwaliteitsslag doorgevoerd wordt in de interne beheersing om de kwaliteit van de financiële administratie te verbeteren. Wij zullen de opzet en het bestaan van deze interne beheersmaatregelen toetsen met onze interim controle 2020.	Slide 27

© 2020 Deloitte The Netherlands

Inleiding

© 2020 Deloitte The Netherlands

Inleiding

Onze belangrijkste bevindingen

Wij hebben een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 verstrekt

De jaarrekening 2019 is opgesteld onder verantwoordelijkheid van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem. Onze controle is uitgevoerd in overeenstemming met onze opdrachtbevestiging van 10 september 2019 en ons auditplan 2019 van 30 september 2019.

Bij deze jaarrekening hebben wij een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid verstrekt, gedateerd op 21 april 2020.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot het vermogen en het resultaat

Wij hebben tijdens onze controle enkele fouten in de concept jaarrekening geconstateerd, welke zijn gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening. Hierna resteren geen materiele afwijkingen die van invloed zijn op het vermogen of resultaat van de gemeente.

Geen resterende controleverschillen geïdentificeerd met betrekking tot rechtmatigheid

De in de jaarrekening verantwoorde baten, lasten en balansmutaties over 2019 zijn in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, zoals opgenomen in het normenkader 2019 zoals dit op 14 november 2018 door de raad als onderdeel van de meerjarenprogrammabegroting is vastgesteld.

De begrotingsoverschrijdingen op het niveau van de programma's zijn in de jaarrekening voldoende toegelicht en wegen daarom niet mee in ons oordeel.

Er is geen sprake van resterende controleverschillen (feitelijke afwijkingen c.q. fouten) ten aanzien van de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties.

Onzekerheden in de PGB-bestedingen en bestedingen zorg in Natura

De PGB-bestedingen zijn door uw gemeente (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft vanwege rechtmatigheidsafwijkingen een controleverklaring met beperking bij de verantwoordingen 2019 verstrekt.

De PGB bestedingen 2019 bedragen € 5,2 miljoen en de onzekerheden met betrekking tot zorg in natura bedragen € 16,0 miljoen. Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Het (verplichte) overzicht van controleverschillen treft u aan in de bijlagen A1 en A2 van deze rapportage.

Wij zijn voornemens een goedkeurende controleverklaring bij de jaarrekening 2019 te verstrekken.

De onzekerheid van €21,2 miljoen van de PGB-bestedingen en zorg in natura valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen en heeft daarom ook geen invloed op de strekking van de controleverklaring.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Geen resterende controleverschillen met betrekking tot de Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT)

Wij hebben tijdens onze controle van de WNT-verantwoording geen afwijkingen geïdentificeerd.

Onze opdracht is ongewijzigd uitgevoerd

Met de opdrachtbevestiging van 10 september 2019 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2019. Naast de opdrachtbevestiging zijn bepalend (geweest) voor onze controle:

- Het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado).
- De Controleverordening gemeente Arnhem (op grond van artikel 213 van de Gemeentewet).
- Het bij de meerjarenprogrammabegroting door de raad vastgestelde toetsingskader 2019.

De reikwijdte van onze controle staat omschreven in de opdrachtbevestiging en is nader omschreven in het auditplan. Er is gedurende het verloop van de controle op geen enkele wijze sprake geweest van een beperking of wijziging in de reikwijdte van onze controle. Wij achten de reikwijdte van onze controle voor 2019 voldoende voor de doelstelling van onze controle.

Er zijn geen belangrijke wijzigingen in de verslaggevingsregels

Significante verslaggevingsgrondslagen en de toepassing hiervan zijn zeer belangrijk voor de presentatie van de financiële positie en de resultaten van de gemeente.

Daarnaast vereisen zij van het management het toepassen van oordeelsvorming ten aanzien van moeilijke, subjectieve en complexe posities, vaak vanwege de noodzaak om inschattingen te moeten maken over het effect van zaken die inherent onzeker zijn.

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van de gemeente zijn uiteengezet in de toelichting in de jaarrekening 2019.

Wij hebben het door het management toegepaste proces voor de totstandkoming van de jaarrekening geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Indien nodig, hebben wij specialisten betrokken bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen en/of de van toepassing zijnde financiële verslaggeving. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Ons zijn geen relaties bekend tussen Deloitte Accountants B.V. en haar zuster- en/of dochterondernemingen of de memberfirms van Deloitte Touche Tohmatsu Limited en hun respectievelijke zuster- en/of dochterondernemingen en de gemeente, die naar ons professionele oordeel mogelijk van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid.

Onze volledige onafhankelijkheidsbevestiging is te vinden in bijlage C bij deze rapportage.

Wij hebben de jaarrekeningcontrole 2019 uitgevoerd met de volgende toleranties:

- Voor fouten bedraagt de tolerantie 1% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 8,1 miljoen.**
- Voor onzekerheden is de tolerantie 3% van het totaal van de lasten inclusief toevoegingen aan de reserves: **€ 24,3 miljoen**.
- Als rapportagetolerantie geldt een door de raad vastgesteld vast bedrag: **€ 6,5 miljoen**.

© 2020 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

© 2020 Deloitte The Netherlands

De financiële positie van uw gemeente

Samenvatting ontwikkeling vermogen en resultaat van uw gemeente

De vermogenspositie van uw gemeente is ten opzichte van 2019 toegenomen

Het BBV, de verslaggevingsregels voor gemeenten, maakt een duidelijk en expliciet onderscheid tussen resultaatbepaling en -bestemming. Alle baten en lasten dienen via het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening te lopen. Gemeenten mogen geen baten of lasten rechtstreeks in het eigen vermogen muteren. De mutaties in het eigen vermogen vinden dus plaats door middel van de resultaatbestemming. Het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten over 2019 bedraagt € 9,8 miljoen voordelig. Per saldo is tussentijds € 17,1 miljoen aan de reserves toegevoegd, zodat het uiteindelijk gerealiseerde resultaat over 2019 circa € 7,3 miljoen nadelig bedraagt. Dit resultaat is afzonderlijk vermeld onder het eigen vermogen in de balans.

De omvang van het eigen vermogen bedraagt ultimo 2019 circa 17,2% van het balanstotaal (2018: circa 16,4% van het balanstotaal). In het hiernavolgende overzicht hebben wij de ontwikkeling van het eigen vermogen opgenomen.

Eigen vermogen (x € 1 miljoen)	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen per 1 januari	**133,5**	**135,6**	**151,2**	**150,8**
Tussentijdse resultaatbestemming	-/-12,8	-/- 2	0,5	17,1
Gerealiseerd resultaat	14,9	17,6	-/- 0,9	-/- 7,3
Gerealiseerde totaalsaldo baten en lasten	**2,1**	**15,6**	**-/- 0,4**	**9,8**
Eigen vermogen per 31 december	**135,6**	**151,2**	**150,8**	**160,6**

Saldo baten en lasten

Het feitelijke saldo van baten en lasten in een jaar is weergegeven als het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten. Daarnaast kent de gemeente ook het gerealiseerde resultaat. Dit is het gerealiseerde totaalsaldo van baten en lasten plus of min de tussentijdse resultaat-bestemmingen. Deze bestemmingen bestaan uit de in de loop van het jaar gedane onttrekkingen uit reserves minus de tussentijdse stortingen in de reserves. De stortingen in dan wel onttrekkingen aan reserves vinden plaats op basis van door de gemeenteraad genomen besluiten. Het gerealiseerde resultaat is dus mede het gevolg van de politieke besluitvorming.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Exploitatieresultaat (x € 1 miljoen)

Totale baten	739,7	
Totale lasten	-/- 729,9	
Gerealiseerd saldo van baten en lasten		**9,8**
Af: stortingen in reserves	-/- 83,7	
Bij: onttrekkingen aan reserves	66,6	
Saldo mutaties reserves		-/- 17,1
Gerealiseerd resultaat		**7,3**

De exploitatie over 2019 laat een voordelig gerealiseerd saldo van baten en lasten van € 9,8 miljoen zien, ten opzichte van een begroot voordelig saldo van € 5,5 miljoen. Dit is een voordeel van € 4,3 miljoen. Het saldo van de mutaties in reserves is in lijn met de begroting 2019.

In de programmaverantwoording is per programma de begroting 2019, de begroting 2019 na wijzigingen en de rekening 2019 naast elkaar gezet. Vervolgens is het verschil tussen de begroting en de rekening berekend.

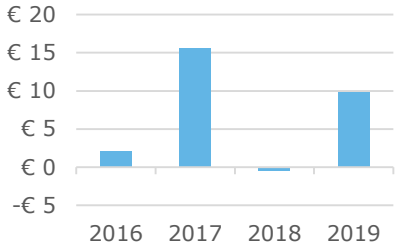
De belangrijkste verschillen ten opzichte van de begroting betreffen:

- Voordeel wonen en ruimte ad € 10,7 miljoen.
- Nadeel participatie ad € 7,3 miljoen.

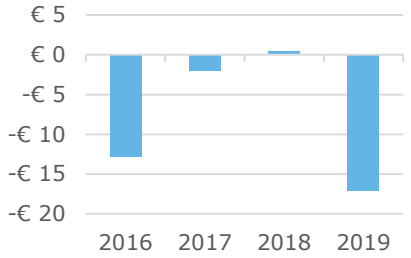
Voor een meer gedetailleerd overzicht van en een nadere toelichting op de afwijkingen ten opzichte van de begroting verwijzen wij u naar de toelichting per programma, onderdeel 'Wat heeft het gekost?', zoals opgenomen in de programmaverantwoording in uw jaarstukken 2019.

In het hoofdstuk 'Belangrijkste bevindingen uit onze controle' van het accountantsverslag gaan wij nader in op de verschillen tussen de begrote en werkelijke lasten in het kader van begrotingsrechtmatigheid.

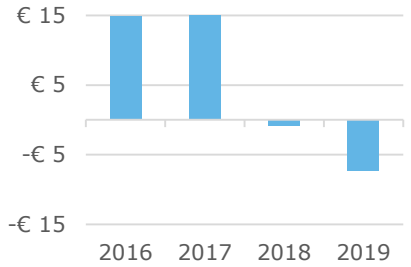
Saldo baten en lasten (in miljoen)

Mutaties in reserves (in miljoen)

Gerealiseerd resultaat (in miljoen)

© 2020 Deloitte The Netherlands

Uw weerstandsvermogen is afgenomen

Het weerstandsvermogen betreft de relatie tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit vanwege ingeschatte risico's.

De door uw gemeente berekende beschikbare weerstandscapaciteit (voor de samenstelling hiervan verwijzen wij naar paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2019) bedraagt, inclusief het voorstel tot resultaat-bestemming, € 44,2 miljoen (2018: € 48,6 miljoen). Er is dus sprake van een afname van de beschikbare weerstandscapaciteit in 2019 ten opzichte van 2018 met circa 10%. Deze afname komt vooral door de resultaat bestemming waar er per saldo € 4,5 miljoen wordt onttrokken aan de algemene reserve.

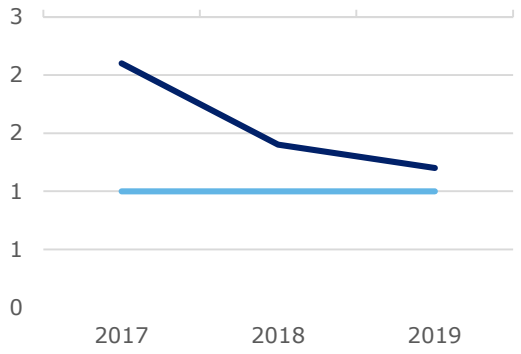
De inventarisatie van de risico's die in paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing van het jaarverslag is opgenomen, geeft een indicatie van de financiële omvang van de belangrijkste (specifieke) risico's, inclusief een kans inschatting van het zich voordoen van het geïdentificeerde risico, om zo de benodigde weerstandscapaciteit te kunnen bepalen. Daarbij heeft het college een doorlopend inzicht gegeven in de grootste risico's (qua financiële impact en kans) voor uw gemeente, en is vermeld welke risico's zijn verdwenen en/of nieuw zijn geïdentificeerd. Ook is een inhoudelijke toelichting gegeven op nieuw gedefinieerde en gewijzigde risico's in de top van de grootste risico's.

Hieruit volgt een gekwantificeerd bedrag aan benodigde weerstandscapaciteit van € 37,7 miljoen (2018: van € 33,7 miljoen). Ten opzichte van 2018 is zodoende sprake van een stijging van het gekwantificeerde risico met gemiddeld circa € 4 miljoen. De weerstandscapaciteit van € 44,2 miljoen is voldoende gelet op de door het college onderkende risico's.

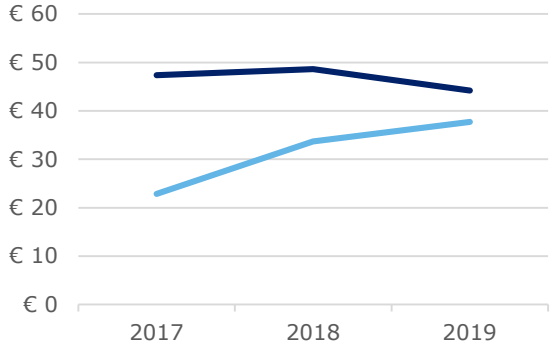
De ontwikkeling van de beschikbare en benodigde weerstandscapaciteit in de afgelopen jaren - waaruit blijkt dat het weerstandsvermogen eind 2019 boven de door de gemeenteraad - in de verordening financieel beleid en beheer - vastgestelde norm ligt - is als volgt weer te geven:

Voor meer gedetailleerde informatie over (de ontwikkeling van) uw weerstandspositie verwijzen wij u naar paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing in uw jaarverslag 2019.

Weerstandsvermogen in relatie tot de norm

Weerstandscapaciteit (in miljoen)

Wij merken hierbij op dat – zoals hiernaast schematisch is weergegeven – het weerstandsvermogen de afgelopen jaren dichter bij de norm komt. Tegelijkertijd constateren wij dat u meerdere bestemmingsreserves heeft gevormd waar de afgelopen jaren geen of minimale wijzigingen op hebben plaatsgevonden.

Wij adviseren u deze bestemmingsreserves te analyseren en te bepalen of deze mogelijk ten gunste van de algemene reserve kunnen komen. Één van deze bestemmingsreserves betreft de bestemmingsreserve solvabiliteit (in 2019 nog onderdeel van de bestemmingsreserve kapitaallasten) welke is bedoeld voor de verbetering van de solvabiliteit, maar waar verder geen specifieke bestemming voor is.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

© 2020 Deloitte The Netherlands

Belangrijkste bevindingen uit onze controle

Algemeen

De grondslagen van de jaarrekening zijn aanvaardbaar

De belangrijkste verslaggevingsgrondslagen van uw gemeente staan in de grondslagen voor waardering en resultaatbepaling in de jaarrekening 2019. Wij hebben het door het college en het ambtelijk management toegepaste proces voor significante verslaggevingsaspecten geëvalueerd en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd.

Het jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening

De jaarstukken 2019 van uw gemeente bestaan uit het jaarverslag (programmaverantwoording en verplichte paragrafen) en de jaarrekening (balans met toelichting, overzicht van baten en lasten in de jaarrekening met toelichting en de SiSa-bijlage).

In de programmaverantwoording van het jaarverslag dient informatie te worden opgenomen met betrekking tot de vragen: wat hebben wij gedaan, wat hebben wij bereikt en wat heeft het gekost? De programmaverantwoording vormt samen met de verplicht voorgeschreven paragrafen (over o.a. weerstandsvermogen, bedrijfsvoering, etc.) het jaarverslag.

Op basis van Nederlandse wetgeving en de Nadere Voorschriften Controle- en Overige Standaarden (NVCOS) 720 moet de accountant werkzaamheden uitvoeren met betrekking tot het jaarverslag en de andere informatie die in de jaarstukken is opgenomen.

Als onderdeel van dit vereiste hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- Wij hebben vastgesteld dat het jaarverslag de vereiste informatie bevat op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en artikel 26 BBV.
- Wij hebben, voor zover wij kunnen beoordelen, vastgesteld dat de verklaringen van het college in het jaarverslag en de andere informatie zoals opgenomen in de jaarstukken verenigbaar zijn met de beweringen en verklaringen die in de jaarrekening zijn opgenomen.
- Wij hebben vastgesteld dat de verklaringen in het jaarverslag overeenstemmen met de resultaten van de uitgevoerde controlewerkzaamheden.

Evaluatie van de belangrijkste inschattingen van het management

Uw gemeente heeft voorzieningen gevormd voor verliezen, risico's of verplichtingen die hun oorsprong vinden in het huidige boekjaar of eerdere boekjaren, maar waarvan de (verwachte) uitgaven in de toekomst liggen.

Deze voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's zijn naar hun aard gebaseerd op veronderstellingen en schattingen van het management en het college.

Zij schatten op basis van hun kennis van de gemeente en haar omgeving in wat het effect van de te voorziene risico's, verplichtingen en kosten zal zijn in de komende jaren en wat de omvang van de voorzieningen moet zijn.

Daarnaast is een belangrijk schattingselement opgenomen in de toekomstige kosten en opbrengsten in de grondexploitatie.

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet bedoeld om ons een oordeel te vormen over individuele schattingsposten. Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Grondexploitaties

De grondexploitaties zijn geactualiseerd

De veruit grootste balanspost met betrekking tot de onderhanden projecten betreft de post 'voorraden' (grondexploitatie). De risico's voor deze post zijn in essentie terug te brengen tot de zogenaamde 3 P's:

- **Planning:** is de tijdsplanning van de projecten afgestemd op de (on)mogelijkheden in de markt? Immers, de marktbehoefte bepaalt welke projecten op welk moment te realiseren zijn.
- **Programmering:** in de afgelopen jaren hebben economische ontwikkelingen geleid tot belangrijke wijzigingen in vooral de woningbehoefte. Is er een kritische analyse gemaakt van de 'mix' van woningen (huur, koop, vrije kavels, appartementen, etc.) binnen de projecten in relatie tot de huidige marktvraag?
- **Prijs:** de verkoopprijzen van woningen en dus van grond hebben langere tijd onder druk gestaan. Is afgewogen welke prijzen kunnen worden gehandhaafd, rekening houdend met het risico dat gronden later of in het geheel niet worden afgenomen?

De 3 P's vormen de basis voor de actualisatie van de grondexploitaties zoals opgenomen in de jaarrekening 2019 en vermeld in de paragraaf 'Grondbeleid' van het jaarverslag 2019.

Bij onze beoordeling van de door de gemeente gehanteerde veronderstellingen voor actualisatie van de grondexploitaties hebben wij het volgende in overweging genomen:

- Of de afzonderlijke veronderstellingen redelijk lijken, onderling afhankelijk en intern consistent zijn, en of ze redelijk lijken wanneer ze collectief of in samenhang met andere veronderstellingen worden beschouwd.
- Of de veronderstellingen in de markt de waarneembare veronderstellingen op passende wijze weerspiegelen; met andere woorden: is er consistentie met de algemene economische omgeving en de economische omstandigheden in/bij de gemeente?
- Of de veronderstellingen aansluiten op de (vastgestelde) plannen (besluiten) van de raad.
- Of de veronderstellingen consistent zijn met de ervaringscijfers van de gemeente (met andere woorden: is historische informatie representatief voor toekomstige situaties?).

Wij hebben voor deze gebieden het proces beoordeeld waarmee het management schattingsposten ontwikkelt, en hebben gegevensgerichte controlewerkzaamheden uitgevoerd, een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel.

Bij het beoordelen van de toepassing van de juiste methodiek, de aannames, de berekeningen en de consistente toepassing van de betrokken modellen hebben wij specialisten ingeschakeld. Een en ander in de context van onze verklaring bij de jaarrekening als geheel en niet om ons een afzonderlijk oordeel te vormen over de grondexploitatie.

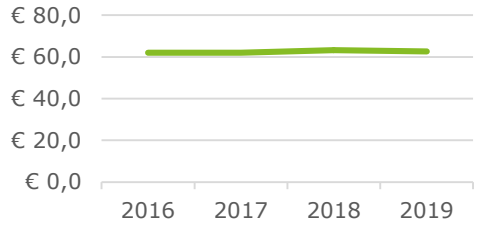
Wij zijn van mening dat de verslaggevingspraktijken en de toegepaste inschattingen redelijk zijn en consistent worden gebruikt.

De grondexploitaties zijn door de organisatie voor de jaarrekening 2019 opnieuw doorgerekend (geactualiseerd). Waar nodig zijn de verwachtingen bijgesteld, waarmee tevens is beoordeeld of het onderhanden werk in de jaarrekening op een juiste wijze is gewaardeerd en of er mogelijk een (aanvullende) verliesvoorziening moet worden getroffen.

Ultimo 2019 is op basis hiervan € 62,6 miljoen opgenomen in de voorziening negatieve plannen (2018: € 63,3 miljoen), om de naar verwachting niet meer met verkopen goed te maken kosten te dekken. De ontwikkeling van de voorziening ter dekking van 'negatieve plannen' (verliezen) in de afgelopen jaren is als volgt weer te geven:

Voorziening grondbedrijf

(in miljoen)

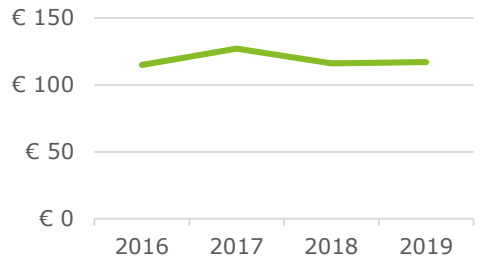

Voor een nadere onderbouwing van de hoogte van de voorziening verwijzen wij u naar de paragraaf 'Grondbeleid' (in het jaarverslag 2019), waar het college de belangrijkste complexen en de daarmee gepaard gaande risico's heeft toegelicht.

© 2020 Deloitte The Netherlands

De ontwikkeling in de boekwaarde van de totale grondexploitatie is als volgt weer te geven:

Totaal grexen
(boekwaarde in miljoen)

Winstname op basis van POC-methode

Voor verschillende projecten wordt een positief resultaat verwacht op basis van de huidige uitgangspunten. Om deze reden wordt, overeenkomstig de voorschriften van het BBV, winst genomen op basis van de POC-methode. De tussentijdse winstname bedraagt op totaalniveau € 7,8 miljoen. Deze winstname bestaat voor het belangrijkste deel uit de winstname van project Schuytgraaf ad €6,5 miljoen.

Uit de figuren hiernaast blijkt een stijging van de nog te maken kosten en een daling in de nog te realiseren opbrengsten. In totaliteit verwacht het college een nadelig resultaat van circa € 48,8 miljoen op contante waarde (2018: € 40,7 miljoen nadelig).

Dit tekort wordt voornamelijk veroorzaakt door het project Arnhem Centraal en voor het totale tekort is reeds in eerdere jaren een verliesvoorziening getroffen. Daarnaast heeft u voor toekomstige risico's binnen de grondexploitatie in eerdere jaren een bestemmingsreserve gevormd. De omvang van deze bestemmingsreserve bedraagt per 31 december 2019 € 12,6 miljoen (2018: € 5,4 miljoen).

Doordat tussentijds winst is genomen op de projecten Schuytgraaf (€ 6,6 miljoen) en Lorentzlyceum (€ 0,9 miljoen) leidt dit er toe dat dit winstpotentieel niet meer is opgenomen in de toekomstige prognose. Het gevolg hiervan is dat het toekomstige resultaat van de grondexploitatie daalt.

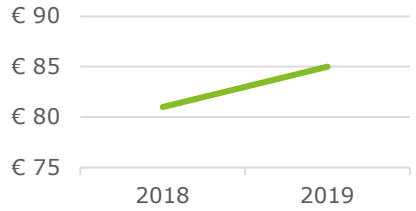
De rekenrente voor actualisatie grondexploitaties

De bij de actualisatie van de grondexploitaties gehanteerde rekenrente is berekend op basis van de voorschriften van de Commissie BBV. Voor het grootste project Schuytgraaf wordt projectfinanciering gehanteerd waarbij de toegerekende rente gebaseerd wordt op de daadwerkelijke betaalde rente over de leningen die zijn aangetrokken voor het project Schuytgraaf.

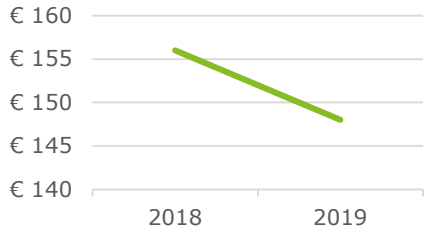
Schattingsonzekerheid

Ten aanzien van de waardering van de grondexploitaties (met name Schuytgraaf) bestaat een hoge schattingsonzekerheid. Hoewel de op dit moment meest waarschijnlijke inschatting is opgenomen in de jaarrekening, kan de realisatie in de toekomst aanzienlijk afwijken van deze inschatting. Deze schattingsonzekerheid ontstaat door de omvang en de lange looptijd van deze grondexploitatie. De onderkende schattingsonzekerheid heeft geen impact op ons oordeel, omdat deze op een juiste wijze is toegelicht in de jaarrekening.

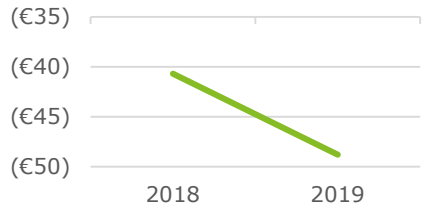
Nog te maken kosten (in miljoen)

Nog te realiseren opbrengsten (in miljoen)

Resultaat (contante waarde in miljoen)

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige bevindingen

Sociaal domein/PGB-bestedingen

De PGB-bestedingen zijn (verplicht) belegd bij de Sociale Verzekeringsbank (SVB). De accountant van de SVB heeft een controleverklaring met beperking bij de PGB-verantwoordingen 2019 verstrekt.

De PGB bestedingen 2019 bedragen € 5,2 miljoen en worden als onzeker aangemerkt. Hetzelfde geldt voor een deel van de zorg in natura bestedingen (bedragen € 16,0 miljoen). Deze totale onzekerheid valt binnen de goedkeuringstolerantie voor onzekerheden van € 24,3 miljoen, en heeft daarom geen invloed op de strekking van de controleverklaring bij de jaarrekening 2019.

Deze onzekerheid is hoger dan voorgaand jaar. Deze stijging wordt enerzijds veroorzaakt doordat een aantal zorgaanbieders dit jaar later is met het aanleveren van controleverklaringen als gevolg van de coronacrisis. Daarnaast hebben wij onze controlewerkzaamheden 2 weken eerder afgerond waardoor de gemeente minder verklaringen heeft ontvangen. De lasten waarvoor geen controleverklaringen zijn ontvangen hebben wij als onzeker aangemerkt.

COVID-19

Het COVID-19 (Corona) virus heeft geen financiële gevolgen voor de jaarrekening 2019, maar wel voor naar verwachting veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Hoe groot de financiële impact zal zijn is nu onmogelijk te bepalen. In de jaarrekening is dit toereikend toegelicht onder de paragraaf gebeurtenissen na balansdatum, waarnaar wij in onze controleverklaring verwijzen.

Dubbele betalingen

Wij hebben ten tijde van onze controle vastgesteld dat in 2019 een dubbele betaling heeft plaatsgevonden aan het sportbedrijf. Reden van deze dubbele betaling is geweest dat een factuur is ontvangen en deze later is teruggeroepen en een nieuwe factuur is ontvangen. Beide van deze facturen zijn betaald.

Daarnaast is het voorgekomen dat facturen in een aantal gevallen dubbel zijn binnengekomen (eerst de oorspronkelijke factuur en daarna een kopie-factuur) waardoor facturen eveneens tweemaal betaald zijn. Wij merken op dat de gemeente beide situaties zelf heeft geconstateerd. Tegelijkertijd loopt de gemeente een risico omdat in het proces voorafgaand aan de betaling niet voldoende waarborgen zijn getroffen om deze dubbele betaling te voorkomen. Wij adviseren uw college adequate preventieve beheersmaatregelen te implementeren om het dubbel betalen van facturen te voorkomen. Dit kan bijvoorbeeld zijn door in het financieel pakket af te dwingen dat voor facturen met hetzelfde bedrag en dezelfde documentdatum een extra controle nodig is alvorens deze betaalbaar wordt gesteld.

Ten tijde van onze jaarrekeningcontrole hebben wij een verdere analyse ontvangen en gecontroleerd om vast te stellen dat in de jaarrekening 2019 geen risico op een materiele afwijking als gevolg van dubbele betalingen bestaat.

© 2020 Deloitte The Netherlands

C
D
Arnhem
Atos
E
D
C
B
A

Begrotingsrechtmatigheid

Begrotingsoverschrijdingen zijn toegelicht in de jaarrekening

Naast de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2019 hebben wij ook de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

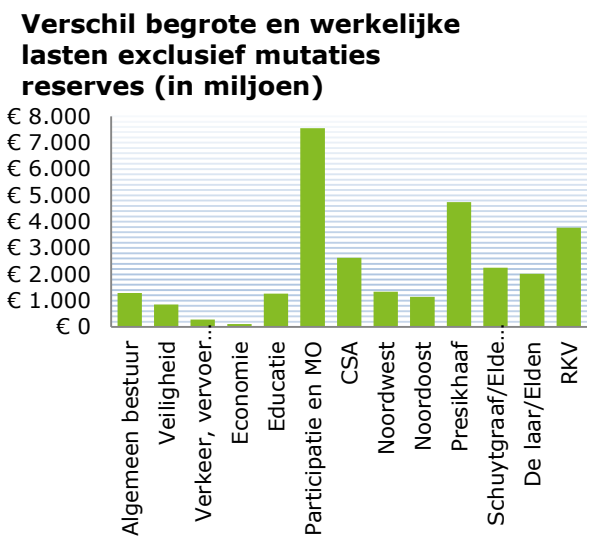
De toe te passen normen voor dit begrotingscriterium zijn gebaseerd op de artikelen 189, 190 en 191 van de Gemeentewet en moeten door de gemeenteraad zelf nader worden ingevuld en geconcretiseerd. Dit gebeurt door middel van de begroting en via de verordening op het financieel beheer ex artikel 212 van de Gemeentewet.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad.

Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota rechtmatigheid 2018 van de Commissie BBV. Hieruit blijkt dat het overschrijden van de begroting altijd onrechtmatig is, maar niet in alle gevallen meeweegt in het accountantsoordeel. Deze kostenoverschrijdingen moeten dan wel goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen.

In het kader van de begrotingsrechtmatigheid moet de accountant kijken naar de lastenoverschrijdingen per programma. Zoals blijkt uit de hierna opgenomen figuur is een begrotingsoverschrijding op de lasten van een zestal programma's en op een zevental wijken te constateren.

Verschil begrote en werkelijke lasten excl. mutaties reserves (in miljoen)

Wij verwijzen voor een inhoudelijke analyse van het onderdeel zoals opgenomen in de jaarrekening 2019. Op grond van deze analyse hebben wij geconstateerd dat deze overschrijdingen goed herkenbaar in de jaarrekening zijn opgenomen en daarmee niet mee hoeven te wegen in ons oordeel.

Op basis van de voornoemde analyse - waaruit blijkt dat de overschrijdingen passen binnen het bestaande beleid of gedekt zijn door direct met de lasten samenhangende baten - blijven de overschrijdingen onrechtmatig maar wegen deze niet mee in ons oordeel over de begrotingsrechtmatigheid 2019.

Wel merken wij op dat het aantal overschrijdingen fors is. Wij adviseren het college te onderzoeken of deze afwijkingen incidenteel of structureel zijn en de uitkomst hiervan door te vertalen naar de begroting 2021.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige verantwoordings- en rapportageverplichtingen

Wij hebben geen fouten en/of onzekerheden in de SiSa-bijlage 2019 geconstateerd

De procedure die uw gemeente moet naleven bij de aanlevering van de bestanden aan het CBS is ten opzichte van vorig jaar niet wezenlijk gewijzigd. Uw gemeente dient in een vast, voorgeschreven stramien documenten aan het CBS aan te leveren.

Wij hebben de SiSa-bijlage gecontroleerd op basis van de Nota verwachtingen accountantscontrole SiSa 2019. Hierbij evalueren wij de getrouwheid en de rechtmatigheid van de in de SiSa-bijlage verantwoorde gegevens (indicatoren).

Wij willen benadrukken dat u als gemeente zelf verantwoordelijk bent voor de volledigheid van de te verantwoorden indicatoren zoals opgenomen in de SiSa-bijlage. Indien een '0' is ingevuld, zijn wij bij uw organisatie nagegaan of deze '0' terecht is ingevuld. U hebt dit aan ons bevestigd.

De (verplichte) tabel met fouten en onzekerheden wat betreft de specifieke uitkeringen is opgenomen in bijlage B van dit accountantsverslag. Bij onze controle hebben wij geen financiële fouten of onzekerheden geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet Normering topinkomens (WNT)

De Wet normering bezoldiging topfunctionarissen publieke en semipublieke sector (WNT) is met ingang van 2013 van toepassing. Doelstelling van de wet is te verhinderen dat instellingen in de publieke en semipublieke sectoren rechtens in staat zijn bovenmatige bezoldigingen toe te kennen.

Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt.

De algemene bezoldiging voor een topfunctionaris mag voor 2019 niet meer bedragen dan € 194.000 per jaar.

Daarnaast dienen gemeenten de salarissen openbaar te maken van overige medewerkers (inclusief - als aan bepaalde voorwaarden is voldaan - ingehuurd personeel) die een bezoldiging ontvangen boven deze norm. Ten slotte stelt de WNT een aantal overige eisen, zoals een maximale ontslagvergoeding voor topfunctionarissen van € 75.000.

In 2019 hebben wij geen overschrijdingen van de grensbedragen voor topfunctionarissen en overige medewerkers geconstateerd.

Wij hebben geen fouten geconstateerd met betrekking tot de naleving van de Wet normering bezoldiging top-functionarissen publieke en semipublieke sector (WNT).

© 2020 Deloitte The Netherlands

Frauderisicoanalyse

De beoordeling door het college van burgemeester en wethouders van het risico van materiële fouten in de jaarrekening door fraude of overtreding van wet- en regelgeving

Het college van burgemeester en wethouders is primair verantwoordelijk voor het voorkomen en ontdekken van fraude en voor de naleving van wet- en regelgeving. Recente ontwikkelingen laten zien dat de handhaving van anticorruptiewetgeving aan globalisering onderhevig is, waardoor ook gemeenten in toenemende mate te maken krijgt met anticorruptieregels.

Als onderdeel van onze controle hebben wij het college verzocht inzicht te geven in de eigen inschatting van het risico dat de jaarrekening een materiële afwijking zou kunnen bevatten als gevolg van fraude of van het overtreden van wet- en regelgeving (corporate compliance), inclusief de aard, omvang en frequentie van deze inschattingen, het proces dat het college en management daarbij hanteren, alsook de communicatie daarover met het personeel en met de auditcommissie. Tijdens deze gesprekken heeft het college aangegeven zich bewust te zijn van frauderisico's, waaronder het belang van corporate compliance en de analyse van corruptievraagstukken. Hierbij heeft het college ook voorbeelden gegeven van de manier waarop het deze beheerst.

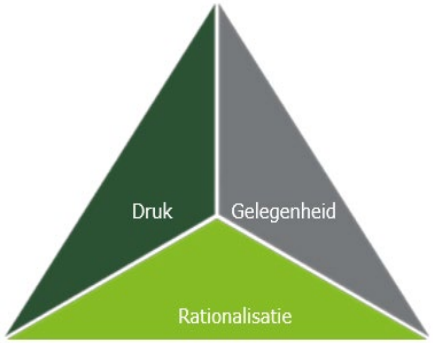
Wij hebben een concept frauderisico-analyse ontvangen. Deze is echter nog niet geformaliseerd en vastgesteld. Het is belangrijk de frauderisicoanalyse jaarlijks te delen en bespreken met de auditcommissie. Op deze wijze vormt het periodiek actualiseren ervan een zichtbaar en vast onderdeel van de interne beheersingsomgeving inclusief de communicatie hierover met het toezichthoudend orgaan.

Geen wijzigingen in onze initiële inschatting van het frauderisico en geen aanwijzingen voor fraude

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en detecteren van fraude berust bij het college, inclusief het invoeren en onderhouden van interne beheersingsmaatregelen met betrekking tot de betrouwbaarheid van de financiële verslaggeving, de werking en efficiency van de bedrijfsvoering en de naleving van de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. Als accountant verkrijgen wij een redelijke, maar geen absolute zekerheid dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

Wij hebben onze accountantscontrole professioneel-kritisch uitgevoerd en professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. De accountantscontrole is uitgevoerd met een hoge maar geen absolute mate van zekerheid, waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle fouten en fraudes hebben ontdekt. Vanuit onze controle hebben wij geen signalen verkregen voor (mogelijke) fraude in 2019 of 2020.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne beheersing

De belangrijkste bevindingen voor de interne beheersing vanuit de controle van het boekjaar 2019

Boardletter 2019, toegespitst op de interne (financiële) beheersing

Als onderdeel van de jaarrekeningcontrole hebben wij in het najaar van 2019 een interim-controle uitgevoerd. Deze interim-controle is primair gericht op de opzet, het bestaan en de werking van maatregelen van administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB), voor zover van belang voor onze controle op de betrouwbaarheid en rechtmatigheid van de in de jaarrekening opgenomen gegevens.

De bevindingen naar aanleiding van deze controle hebben wij opgenomen in onze boardletter 2019 d.d. 3 december 2019. In dit hoofdstuk kunnen wij een korte update ten opzichte de door onze opgestelde boardletter.

Algemeen

De gemeente heeft voor de interne beheersing de weg omhoog gevonden. Deze jaarrekeningcontrole heeft het College en de ambtelijke organisatie zich vooral gericht op tijdige levering van de jaarstukken. Daarnaast heeft u zich ook gericht op een verbeterde samenwerking met ons. Daardoor konden wij ook flexibel inspelen op een aantal gebeurtenissen. Er is zeker nog wat te wensen over. De coördinatie op de (verbijzonderde) interne controle wordt momenteel meer gestructureerd ook in het licht van de aanstaande verklaring van het college over rechtmatigheid die u met ingang van het jaar 2021 dient af te geven.

Memoriaalboekingen

In onze boardletter hebben wij opgemerkt dat binnen de gemeente Arnhem geen sprake is van afgedwongen functiescheiding binnen het proces van memoriaalboekingen. Daarnaast hebben wij vastgesteld de hoeveelheid memoriaalboekingen en correctieboekingen die door de gemeente Arnhem gemaakt worden relatief groot is.

Tijdens onze jaarrekeningcontrole hebben wij de memoriaalboekingen 2019 in detail gecontroleerd. Hierbij hebben wij geen materiele onregelmatigheden geconstateerd.

Door de overgang naar het nieuwe financieel pakket hebben wij begrepen dat zowel het aantal boekingen, de complexe boekingsgang en de autorisatie van de memoriaalboekingen ondervangen zijn. Wij merken op dat dit geen onderdeel is geweest van onze controle. De daadwerkelijke opzet en bestaan van de interne beheersmaatregelen in het nieuwe financieel pakket zullen wij toetsen met onze interimcontrole 2020.

Grondexploitatie

De zichtbare vastlegging van het schattingsproces van de grondexploitaite is nog niet opgepakt door de gemeente. Wij constateren dat de uitgangspunten plausibel zijn, echter ontbreekt het aan een tijdige en formele vastlegging van de onderbouwingen van het schattingsproces. Wel hebben wij begrepen dat hier voor de jaarrekening 2020 aandacht voor zal komen

Sociaal Domein

Een belangrijk onderdeel van de interne beheersing van het sociaal domein betreft het vaststellen van de kwaliteit en kwantiteit van de geleverde zorg. Een goede ontwikkeling is dat uw gemeente actief bezig is met het formuleren en implementeren van werkzaamheden om zelfstandig zekerheid te verkrijgen over de getrouwheid en rechtmatigheid van de bestedingen in het kader van het sociaal domein. Voor de jaarrekening 2019 is uw gemeente echter nog wel afhankelijk geweest van de controleverklaringen van de zorgaanbieders. Wij vragen daarom uw aandacht om de ingezette lijn door te trekken om in de toekomst niet meer afhankelijk te hoeven zijn van de controleverklaringen van zorgaanbieders en te kunnen waarborgen dat tussentijds op de juiste informatie gestuurd wordt.

Beheersing uitbestede processen

Wij hebben er vertrouwen in dat de beheersing van de uitbesteedde processen verder wordt opgepakt. Onderdeel hiervan zal zijn dat de steekproef op de indicaties die door de sociale wijkteams zijn afgegeven een plaats krijgt in het intern controleplan sociaal domein. Tevens worden de notulen van de vaststelling van de dienstencatalogus 2020 met De Connectie toetsbaar gedocumenteerd.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

© 2020 Deloitte The Netherlands

Overige aangelegenheden

In dit onderdeel geven wij een samenvatting van overige aangelegenheden, bepaalde vereiste communicaties en actualiteiten

Onze communicatie met het management

Bevestigingen van het management

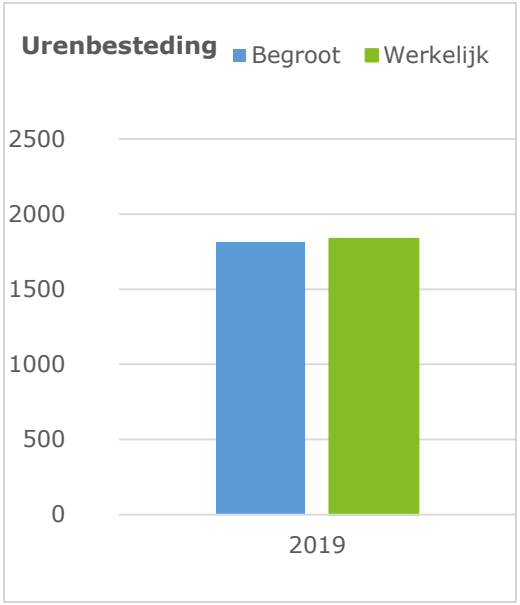
Wij hebben bij het management ter confirmatie een aantal schriftelijke bevestigingen opgevraagd aangaande zijn verantwoordelijkheden inzake de financiële verslaggeving. Daarnaast hebben wij van het college van burgemeester en wethouders van de gemeente Arnhem een ondertekende schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen.

Geen meningsverschil met het management of beperking in reikwijdte van de controle

Er zijn geen meningsverschillen met het management geweest en er waren geen beperkingen bij de uitvoering van onze controle. Naar onze mening is ons bij de uitvoering van onze controleopdracht door het management en de medewerkers van de gemeente de volledige medewerking verleend en hebben wij volledige toegang tot de benodigde informatie gehad.

Overzicht bestede uren

In ons auditplan d.d. 30 september 2019 hebben 1.815 uren begroot voor de controle van de jaarrekening 2019. Het werkelijk aantal gerealiseerde uren bedraagt 1.836.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlagen

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A1 - Niet-gecorrigeerde controleverschillen

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van niet-gecorrigeerde controleverschillen.

Aard van de controleverschillen	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen voorgaande periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Effect niet-gecorrigeerde controleverschillen huidige periode	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Rechtmatigheidsfout is tevens getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
Rechtmatigheidsfout is per saldo ook een getrouwheidsfout	N.v.t.	N.v.t.
(Sub)totaal getrouwheidsfouten	**N.v.t.**	**N.v.t.**
Extra absolute waarde rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra foutieve financiële beheershandelingen zonder direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige rechtmatigheidsfouten	N.v.t.	
Totaal rechtmatigheidsfouten	**N.v.t.**	

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A2 - Onzekerheden in de controle

In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen van onzekerheden in de controle

Aard van de onzekerheden	Rechtmatigheid	Getrouwheid
Onzekerheid PGB-bestedingen (SVB)	€ 5,2 miljoen	€ 5,2 miljoen
Onzekerheid bestedingen ZIN	€ 16,0 miljoen	€ 16,0 miljoen
(Sub)totaal onzekerheden in de getrouwheidscontrole	**-**	**€ 21,2 miljoen**
Extra absolute waarde onzekerheden rechtmatigheid	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit externe regels (EU-aanbesteding/Fido/etc.)	N.v.t.	
Extra financiële beheershandelingen met een onzeker direct financieel effect vanuit interne regels (gedoogbeleid)	N.v.t.	
Overige onzekerheden inzake rechtmatigheid	N.v.t.	
Totaal onzekerheden in de rechtmatigheidscontrole	**€21,2 miljoen**	

Wij hebben van het college een schriftelijke bevestiging bij de jaarrekening ontvangen, waarin het college het bovenstaande heeft bevestigd. Dit houdt in dat eventuele niet-geconstateerde en daardoor niet-gecorrigeerde afwijkingen, zowel individueel als in totaal, in het kader van de jaarrekening niet materieel zijn. Het college heeft tevens bevestigd geen kennis te hebben van andere niet-gecorrigeerde afwijkingen.

NB: In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), de Kadernota Rechtmatigheid 2018 en het controleprotocol inclusief normenkader 2019 is het kader voor de controle op de financiële rechtmatigheid opgenomen.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage A3 – Tekortkomingen in de toelichtingen

Onze controlestandaarden vereisen dat wij afwijkingen van materieel belang in de toelichting signaleren. om de gemeenteraad in staat te stellen een inschatting te maken van de gevolgen daarvan voor de jaarrekening.

De tabel hierna bevat een weergave van díe onderwerpen uit de toelichting waarvan wij denken dat de gemeenteraad deze nader dient te beoordelen.

Toelichting	Bron van de toelichtingvereiste	Kwantitatieve of kwalitatieve overwegingen
Niet van toepassing	N.v.t.	N.v.t.

Bijlage B - Bevindingen controle SiSa-bijlage 2019

Op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden, artikel 5, lid 4, rapporteren wij in dit accountantsverslag over de fouten en onzekerheden van de specifieke uitkeringen die onder SiSa vallen. Per regeling wordt in een tabel aangegeven of, en zo ja welke financiële fouten of onzekerheden zijn geconstateerd.

Bevindingen controle SiSa-bijlage		Fout of onzekerheid	Financiële omvang	Toelichting
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D9	Onderwijsachterstandenbeleid 2011-2018	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
OCW D10	Besluit Specifieke uitkering educatie	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E3	Subsidieregeling sanering verkeerslawaai	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
I&W E13	Slimme laadpleinen	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
SZW G3	Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004 (exclusief levensonderhoud beginnende zelfstandigen) - gemeentedeel 2019	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H1	Ministeriële regeling heroïnebehandeling	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
VWS H4	Specifieke uitkering Sport	N.v.t.	€ 0	N.v.t.
Totaal			**€ 0**	

Strekking controleverklaring rechtmatigheid	Goedkeurend
Strekking controleverklaring getrouwheid	Goedkeurend

© 2020 Deloitte The Netherlands

Bijlage C - Onafhankelijkheidsbevestiging

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem

Bevestiging onafhankelijkheid

De voorschriften in het kader van onafhankelijkheid zijn binnen de Koninklijke Nederlandse Beroepsorganisatie van Accountants (de NBA) opgenomen in de "Verordening inzake Onafhankelijkheid (ViO)" en vormen een belangrijk onderdeel van het 'normenkader' waaraan een accountant moet voldoen. De naleving van de ViO is binnen de organisatie van Deloitte ingebed.

Wij bevestigen dat onze onafhankelijke positie ten opzichte van de gemeente Arnhem in overeenstemming met de Nederlandse wettelijke en beroepsvoorschriften is gewaarborgd. Wij zijn van mening dat onze objectiviteit gedurende het afgelopen jaar niet is aangetast.

Stelsel van waarborgen om onze onafhankelijke positie te waarborgen

Deloitte beschikt over een stelsel van maatregelen om haar onafhankelijke positie bij controlecliënten te waarborgen. Dit stelsel van maatregelen is een integraal onderdeel van de bestuurlijke organisatie en van het voor de gehele organisatie van toepassing zijnde stelsel van kwaliteitsbeheersings-maatregelen.

Bijgaande niet-limitatieve opsomming geeft u een indruk van de maatregelen die bijdragen aan het waarborgen van onze onafhankelijke positie:

- Schriftelijke onafhankelijkheidsbepalingen waarin alle bestaande onafhankelijkheidsvereisten en de risico's ten aanzien van de bedreiging van de onafhankelijkheid en de daaraan gerelateerde waarborgen zijn verwerkt.
- Procedures voor tijdige bekendmaking van de voorschriften en de daarin aangebrachte wijzigingen aan alle gevolmachtigden en werknemers bij Deloitte.
- Procedures voor de organisatie van periodieke trainingen inzake de toepassing van de onafhankelijkheidsvoorschriften.
- Procedures die erop gericht zijn dat onze gevolmachtigden en werknemers in specifieke casussen en omstandigheden de onafhanke-lijkheidsvoorschriften naleven.
- De benoeming van professionals op seniorniveau die verantwoordelijk zijn voor het continu actualiseren van de procedures en voorschriften, de tijdige bekendmaking ervan en het adequaat functioneren van het gehele stelsel van waarborgen.
- Procedures voor een schriftelijke rapportage per controlecliënt waarin is vastgelegd of sprake is van omstandigheden die de onafhankelijkheid van de accountant die de controleopdracht uitvoert bedreigen, op welke wijze met potentiële bedreigingen is omgegaan en, indien er bedreigingen zijn gesignaleerd, welke maatregelen dan zijn genomen om deze bedreigingen voor de onafhankelijkheid weg te nemen. De vastlegging van deze beoordeling, inclusief een gemotiveerde conclusie (de zogenoemde 'onafhankelijkheidsevaluatie'), wordt in het dossier opgenomen.
- Procedures die vereisen dat een daartoe geëigende afdeling binnen Deloitte wordt geconsulteerd, als sprake is van een mogelijke aantasting van de onafhankelijkheid in relatie tot een specifieke cliënt. Indien de bestuursstructuur van de controlecliënt voorziet in een gemeenteraad of auditcommissie, overwegen wij ook een van deze beide instanties te raadplegen.
- Procedures voor het interne toezicht in relatie tot de toetsing en bewaking van de naleving van de onafhankelijkheidsvoorschriften.

De opzet en werking van ons stelsel van maatregelen worden periodiek door de externe toezichthouder getoetst.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Interne roulatie

Een te grote mate van vertrouwdheid of vertrouwen kan een bedreiging vormen voor de onafhankelijkheid van de accountant wanneer bepaalde leden van het controleteam geregeld en voor lange tijd aan de wettelijke controle van een controlecliënt meewerken.

Wij beoordelen de bedreiging voor de onafhankelijkheid die kan voortvloeien uit de langdurige betrokkenheid van andere leden van het controleteam bij de controleopdracht. Waar nodig nemen wij maatregelen om deze bedreiging weg te nemen.

Naar aanleiding van onze beoordeling hebben wij geconcludeerd - mede vanwege het eerste jaar van de opdracht voor de jaarrekeningcontrole - dat geen sprake is van langjarige betrokkenheid of anderszins mogelijke bedreigingen van onze onafhankelijkheid die een (aanvullende) beheersmaatregel vereisen.

Persoonlijke, zakelijke of financiële relaties met de gemeente Arnhem

Wij hebben een evaluatie gemaakt van persoonlijke, zakelijke en financiële relaties tussen Deloitte, haar gevolmachtigden en haar medewerkers en de gemeente die van invloed kunnen zijn op onze onafhankelijkheid. Bij deze evaluatie zijn ons geen zaken gebleken die aan u gerapporteerd dienen te worden.

Geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid

De Nederlandse onafhankelijkheidsregels vereisen dat de eindverantwoordelijke accountant de met governance belaste organen informeert over geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die Deloitte, een bestuurder of interne toezichthouder van Deloitte of een lid van het controleteam heeft ontvangen van of verstrekt aan de gemeente of een bij de gemeente betrokken persoon. Hierbij is een drempel van € 100 opgenomen in de regels.

Wij hebben geen geschenken en persoonlijke uitingen van gastvrijheid die een (geschatte) waarde van meer dan € 100 hebben ontvangen of verstrekt en zijn daarom van mening dat er geen sprake is van een bedreiging voor de onafhankelijke uitvoering van de controleopdracht.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Deloitte.

Deloitte refers to one or more of Deloitte Touche Tohmatsu Limited (“DTTL”), its global network of member firms, and their related entities. DTTL (also referred to as “Deloitte Global”) and each of its member firms are legally separate and independent entities. DTTL does not provide services to clients. Please see www.deloitte.nl/about to learn more.

Deloitte is a leading global provider of audit and assurance, consulting, financial advisory, risk advisory, tax and related services. Our network of member firms in more than 150 countries and territories serves four out of five Fortune Global 500®companies. Learn how Deloitte’s approximately 264,000 people make an impact that matters at www.deloitte.nl.

This communication contains general information only, and none of Deloitte Touche Tohmatsu Limited, its member firms or their related entities (collectively, the “Deloitte network”) is, by means of this communication, rendering professional advice or services. Before making any decision or taking any action that may affect your finances or your business, you should consult a qualified professional adviser. No entity in the Deloitte network shall be responsible for any loss whatsoever sustained by any person who relies on this communication.

© 2020 Deloitte The Netherlands

Deloitte Accountants B.V.
Meander 551
6825 MD Arnhem
Postbus 30265
6803 AG Arnhem
Nederland

Tel: 088 288 2888
Fax: 088 288 9777
www.deloitte.nl

Controleverklaring van de onafhankelijke accountant

Aan de gemeenteraad van de gemeente Arnhem

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN JAARREKENING 2019

Ons oordeel

Wij hebben de jaarrekening 2019 van de gemeente Arnhem gecontroleerd.

Naar ons oordeel:

- Geeft de in de jaarstukken opgenomen jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en de samenstelling van zowel de baten en lasten over 2019 als van de activa en passiva van de gemeente Arnhem op 31 december 2019 in overeenstemming met het Besluit begroting en verantwoording provincie en gemeenten (BBV).

- Zijn de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties over 2019 in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand gekomen in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het door de gemeenteraad op 6 november 2019 vastgestelde normenkader.

De jaarrekening bestaat uit:

- Het overzicht van baten en lasten over 2019.

- De balans per 31 december 2019.

- De toelichting met een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

- De SiSa-bijlage met de verantwoordingsinformatie over specifieke uitkeringen.

- De bijlage met het overzicht van de gerealiseerde baten en lasten per taakveld.

De basis voor ons oordeel

Wij hebben onze controle uitgevoerd volgens het Nederlands recht, waaronder ook de Nederlandse controlestandaarden, het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (Bado), het door de gemeenteraad op 6 november 2019 vastgestelde normenkader en het Controleprotocol WNT 2019. Onze verantwoordelijkheden op grond hiervan zijn beschreven in de sectie 'Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening'.

Wij zijn onafhankelijk van de gemeente Arnhem zoals vereist in de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en andere voor de opdracht relevante onafhankelijkheidsregels in Nederland. Verder hebben wij voldaan aan de Verordening gedrags- en beroepsregels accountants (VGBA).

Deloitte Accountants B.V. is ingeschreven in het handelsregister van de Kamer van Koophandel te Rotterdam onder nummer 24362853.
Deloitte Accountants B.V. is a Netherlands affiliate of Deloitte NSE LLP, a member firm of Deloitte Touche Tohmatsu Limited.

Deloitte.

Wij vinden dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel.

Paragraaf ter benadrukking van de impact van COVID-19

Het coronavirus heeft ook invloed op de gemeente Arnhem. Wij wijzen op de toelichting die is opgenomen onder de "gebeurtenissen na balansdatum" in de toelichting op de jaarrekening (pagina 242) waarin het college van burgemeester en wethouders de mogelijke invloed en gevolgen van het coronavirus (COVID-19) op de organisatie en op de omgeving waarin de gemeente opereert alsmede de genomen en geplande maatregelen om met deze gebeurtenissen en omstandigheden om te gaan heeft beschreven. Zij geven aan dat er onzekerheden bestaan en dat het daarom op dit moment redelijkerwijs niet goed mogelijk is om de toekomstige effecten op de financiële resultaten en financiële positie van de gemeente Arnhem in te schatten. Naar verwachting zijn er veel financiële gevolgen voor veel beleidsterreinen van de begroting 2020 en mogelijk voor de jaren daarna. Ons oordeel bij de jaarrekening 2019 is niet aangepast met betrekking tot deze aangelegenheid.

Naleving anticumulatiebepaling WNT niet gecontroleerd

In overeenstemming met het Controleprotocol WNT 2019 hebben wij de anticumulatiebepaling, bedoeld in artikel 1.6a WNT en artikel 5, lid 1, sub j Uitvoeringsregeling WNT, niet gecontroleerd. Dit betekent dat wij niet hebben gecontroleerd of er wel of niet sprake is van een normoverschrijding door een leidinggevende topfunctionaris vanwege eventuele dienstbetrekkingen als leidinggevende topfunctionaris bij andere WNT-plichtige instellingen, alsmede of de in dit kader vereiste toelichting juist en volledig is.

Materialiteit

Op basis van onze professionele oordeelsvorming hebben wij de materialiteit voor de jaarrekening als geheel bepaald op € 8.100.000, waarbij de bij onze controle toegepaste goedkeuringstolerantie voor fouten 1% en voor onzekerheden 3% van de totale lasten inclusief toevoegingen aan reserves bedraagt, zoals voorgeschreven in artikel 2 lid 1 BADO en de controleverordening gemeente Arnhem.

Daarbij zijn voor de controle van de in de jaarrekening opgenomen WNT-informatie de materialiteitsvoorschriften gehanteerd zoals vastgelegd in het Controleprotocol WNT 2019. Wij houden ook rekening met afwijkingen en/of mogelijke afwijkingen die naar onze mening voor de gebruikers van de jaarrekening om kwalitatieve redenen materieel zijn, zoals ook bedoeld in artikel 3 Bado.

Wij zijn met de gemeenteraad overeengekomen dat wij aan de gemeenteraad tijdens onze controle geconstateerde afwijkingen boven de € 6.480.000 rapporteren alsmede kleinere afwijkingen die naar onze mening om kwalitatieve redenen relevant zijn.

VERKLARING OVER DE IN DE JAARSTUKKEN OPGENOMEN ANDERE INFORMATIE

Naast de jaarrekening en onze controleverklaring daarbij, omvatten de jaarstukken andere informatie, die bestaat uit:

- Het jaarverslag, waaronder de programmaverantwoording en de paragrafen.
- Overige gegevens, waaronder de bijlagen.

Deloitte.

Op grond van onderstaande werkzaamheden zijn wij van mening dat de andere informatie:

- Met de jaarrekening verenigbaar is zoals bedoeld in artikel 213 lid 3 sub d Gemeentewet en geen materiële afwijkingen bevat.
- Alle informatie bevat die op grond van het BBV is vereist.

Wij hebben de andere informatie gelezen en hebben op basis van onze kennis en ons begrip, verkregen vanuit de jaarrekeningcontrole of anderszins, overwogen of de andere informatie materiële afwijkingen bevat.

Met onze werkzaamheden hebben wij voldaan aan de voor de gemeente van toepassing zijnde vereisten in de Gemeentewet en aan de Nederlandse Standaard 720. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opstellen van de andere informatie, waaronder het jaarverslag in overeenstemming met het BBV.

BESCHRIJVING VAN VERANTWOORDELIJKHEDEN MET BETREKKING TOT DE JAARREKENING

Verantwoordelijkheden van het college van burgemeester en wethouders en de gemeenteraad voor de jaarrekening

Het college van burgemeester en wethouders is verantwoordelijk voor het opmaken en getrouw weergeven van de jaarrekening in overeenstemming met het BBV. Het college van burgemeester en wethouders is ook verantwoordelijk voor het rechtmatig tot stand komen van de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties, in overeenstemming met de begroting en met de in de relevante wet- en regelgeving opgenomen bepalingen, waaronder gemeentelijke verordeningen, zoals opgenomen in het normenkader.

In dit kader is het college van burgemeester en wethouders tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing die het college van burgemeester en wethouders noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening en de naleving van die relevante wet- en regelgeving mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fouten of fraude.

Bij het opmaken van de jaarrekening moet het college van burgemeester en wethouders afwegen of de financiele positie voldoende is om de gemeente in staat te stellen de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen. Het college van burgemeester en wethouders moet gebeurtenissen en omstandigheden waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de risico's kunnen worden opgevangen, toelichten in de jaarrekening.

De gemeenteraad is verantwoordelijk voor het uitoefenen van toezicht op het proces van financiële verslaggeving van gemeente.

Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening

Onze verantwoordelijkheid is het zodanig plannen en uitvoeren van een controleopdracht dat wij daarmee voldoende en geschikte controle-informatie verkrijgen voor het door ons af te geven oordeel.

Deloitte.

Onze controle is uitgevoerd met een hoge mate maar geen absolute mate van zekerheid waardoor het mogelijk is dat wij tijdens onze controle niet alle materiële fouten en fraude ontdekken.

Afwijkingen kunnen ontstaan als gevolg van fouten of fraude en zijn materieel indien redelijkerwijs kan worden verwacht dat deze, afzonderlijk of gezamenlijk, van invloed kunnen zijn op de economische beslissingen die gebruikers op basis van deze jaarrekening nemen. De materialiteit beïnvloedt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en de evaluatie van het effect van onderkende afwijkingen op ons oordeel.

Wij hebben deze accountantscontrole professioneel kritisch uitgevoerd en hebben waar relevant professionele oordeelsvorming toegepast in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden, het Bado, de controleverordening gemeente Arnhem, het Controleprotocol WNT 2019, ethische voorschriften en de onafhankelijkheidseisen. Onze controle bestond onder andere uit:

- Het identificeren en inschatten van de risico's dat de jaarrekening afwijkingen van materieel belang bevat als gevolg van fouten of fraude dan wel het niet rechtmatig tot stand komen van baten en lasten alsmede de balansmutaties en het in reactie op deze risico's bepalen en uitvoeren van controlewerkzaamheden en het verkrijgen van controle-informatie die voldoende en geschikt is als basis voor ons oordeel. Bij fraude is het risico dat een afwijking van materieel belang niet ontdekt wordt groter dan bij fouten. Bij fraude kan sprake zijn van samenspanning, valsheid in geschrifte, het opzettelijk nalaten transacties vast te leggen, het opzettelijk verkeerd voorstellen van zaken of het doorbreken van de interne beheersing.

- Het verkrijgen van inzicht in de interne beheersing die relevant is voor de controle met als doel controlewerkzaamheden te selecteren die passend zijn in de omstandigheden. Deze werkzaamheden hebben niet als doel om een oordeel uit te spreken over de effectiviteit van de interne beheersing van de gemeente.

- Het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving, de gebruikte financiële rechtmatigheidscriteria en het evalueren van de redelijkheid van schattingen door het college van burgemeester en wethouders en de toelichtingen die daarover in de jaarrekening staan.

- Het vaststellen dat de door het college van burgemeester en wethouders gehanteerde afweging dat de gemeente in staat is de risico's vanuit de reguliere bedrijfsvoering financieel op te vangen aanvaardbaar is. Tevens het op basis van de verkregen controle-informatie vaststellen of er gebeurtenissen en omstandigheden zijn waardoor gerede twijfel zou kunnen bestaan of de gemeente haar financiële risico's kan opvangen. Als wij concluderen dat er een onzekerheid van materieel belang bestaat, zijn wij verplicht om aandacht in onze controleverklaring te vestigen op de relevante gerelateerde toelichtingen in de jaarrekening. Als de toelichtingen inadequaat zijn, moeten wij onze verklaring aanpassen. Onze conclusies zijn gebaseerd op de controle-informatie die verkregen is tot de datum van onze controleverklaring. Toekomstige gebeurtenissen of omstandigheden kunnen er echter toe leiden dat een organisatie haar continuïteit niet langer kan handhaven.

- Het evalueren van de presentatie, structuur en inhoud van de jaarrekening en de daarin opgenomen toelichtingen.

- Het evalueren of de jaarrekening een getrouw beeld geeft van de onderliggende transacties en gebeurtenissen en of de in de jaarrekening verantwoorde baten en lasten alsmede de balansmutaties in alle van materieel belang zijnde aspecten rechtmatig tot stand zijn gekomen.

Deloitte.

Wij communiceren met de gemeenteraad onder andere over de geplande reikwijdte en timing van de controle en over de significante bevindingen die uit onze controle naar voren zijn gekomen, waaronder eventuele significante tekortkomingen in de interne beheersing.

Arnhem, 21 april 2020

Deloitte Accountants B.V.

Was getekend: drs. J.J. Zuidema RA

Aan de gemeenteraad

Datum	: 21 april 2020
Zaaknummer	: 459317
Contactpersoon	: Natasja Bouwman
Telefoonnummer	: 026 3774629

Onderwerp: reactie van het college op het verslag van de accountant

Geachte voorzitter en leden,

Wie kon bevroeden dat we enige weken geleden in een coronacrisis zouden zitten? Vlak voordat de jaarstukken gereed waren voor bespreking in het college kregen we te maken met een gebeurtenis na balansdatum (de coronacrisis) die opgenomen is in deze Jaarstukken.

Deze brief is bedoeld als de reactie van het college op het verslag van de accountant over de Jaarstukken 2019. Wij zijn tevreden over het verslag en de wijze waarop we dit jaar hebben samengewerkt met de accountant.

De financiële uitkomst over het jaar 2019 is een bijzondere. We sluiten het jaar 2019 af met een prima financieel resultaat. We komen we uit op een positief financieel resultaat van € 9,8 miljoen. Omdat we daarnaast € 21,7 miljoen aan verschillende bestemmingsreserves hebben toegevoegd, en gedurende het jaar € 4,5 miljoen aan de Algemene Reserve onttrokken, komt het uiteindelijke boekhoudkundige resultaat uit op € 7,3 miljoen negatief.

Wij stellen vast dat het voortbrengen van de jaarstukken dit jaar voortvarend is verlopen. We zijn in staat geweest conform planning te werken en zijn een maand eerder gereed dan vorig jaar. We hebben nauw samengewerkt met de accountant en daarnaast hebben wij in onze organisatie ook een aantal verbeteringen doorgevoerd die vruchten afwierpen. Desalniettemin zijn er nog verbeteringen in het voortbrengingsproces mogelijk. De accountant schrijft daarover in het accountantsverslag. Wij onderschrijven die opmerkingen van de accountant en - zoals u kunt lezen in het accountantsverslag - zijn wij daar ook al mee aan het werk.

Wij noemen hieronder een tweetal belangrijke punten die moeten helpen ervoor te zorgen dat het pad omhoog wat we nu bewandelen, doorgezet wordt.

De evaluatie van het voortbrengingsproces voor de jaarstukken wordt in samenwerking met de accountant uitgevoerd. Tegelijkertijd - omdat vanwege de instroom van nieuwe vaste medewerkers rond

de jaarwisseling er een aantal externe medewerkers meegewerkt hebben - zal er met deze groep geëvalueerd worden en een nieuwe planning voor de jaarstukken 2020 worden opgesteld. Daarmee kunnen de (nieuw ingestroomde) medewerkers de weg omhoog doorzetten.

Daarnaast zijn wij begin dit jaar gestart met een financiële maandafsluiting. Deze moet ervoor zorgen dat het werk dat aan het einde van het jaar voor de jaarstukken gedaan moet worden, al eerder in het jaar - daar waar kan - gedaan wordt. Daarmee neemt de druk af op het werk einde jaar voor de jaarstukken.

Al met al zullen wij met vertrouwen deze kwaliteit verder versterken en uitbouwen. Wij hebben begrepen dat de raad op advies van de auditcommissie het contract met de accountant verlengd heeft. Wij onderschrijven dat, omdat we daarmee een aantal jaren gezamenlijk voort kunnen bouwen op de stappen die we nu gezet hebben.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Rekenkamer Arnhem

Uitzicht op inzicht

Hoe kan de raad haar informatievoorziening versterken? Een onderzoek naar de jaarstukken 2019 van de gemeente Arnhem

Rekenkamerbrief

Zaaknummer: 468257

Mei 2020

Rekenkamerbrief bij de gemeentelijke jaarstukken 2019

Inhoud

1. Inleiding

2. Nadere duiding van de BBV-indicatoren

3. De financiële positie van Arnhem

4. De beleidsprestaties van Arnhem aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren

5. Analyse

6. Conclusies

7. Aanbevelingen

Bijlagen:

- Financiële indicatoren score gemeente Arnhem 2019
- Prestatie-indicatoren score gemeente Arnhem 2019

Rekenkamerbrief bij de gemeentelijke jaarstukken 2019

1. Inleiding

De Rekenkamer Arnhem reflecteert via deze brief op de jaarstukken van de gemeente Arnhem. De Rekenkamer heeft onderzoek gedaan naar de vraag of de jaarstukken de gemeenteraad in voldoende mate en op toegankelijke wijze zicht geven op de financiële positie en de geleverde prestaties van de gemeente Arnhem. Vervolgvraag is hoe de informatiepositie van de raad versterkt kan worden m.b.t. de financiële positie van de stad. Naast de rapportage wordt ook ingegaan op de toelichting en samenhang van de indicatoren. De financiële- en beleidsindicatoren van de VNG-commissie Depla zijn daarbij behulpzaam.

De Rekenkamer plaatst deze jaarstukken 2019 (april 2020) in het brede perspectief van de MJPB 2019-2022 (november 2018) en de begroting 2020 (november 2019). We kijken daarbij naar de doorontwikkeling van de systematiek van de financiële verantwoording in die periode. Het gaat daarbij niet alleen om de plaats die de indicatoren hebben in de jaarstukken maar ook om de toelichting en de samenhang tussen de indicatoren. Indicatoren inclusief een samenhangende toelichting, die juist bedoeld zijn om de informatiepositie van de gemeenteraad te versterken.
Dat sluit nauw aan bij de centrale onderzoeksvraag bij deze rekenkamerbrief. Kijkend vanuit de onderzoeksvraag naar de jaarstukken heeft die uitkomst invloed op de overige P&C-producten. Om die reden zijn de bevindingen geplaatst in de context van MJPB 2019-2022 en de begroting 2020. Daartoe heeft de Rekenkamer eerst bezien hoe de financiële- en beleidsindicatoren hun plaats hebben gekregen in de MJPB 2019, hoe zij in een aantal beleidsdocumenten verder verdiept zijn om vervolgens te bezien hoe deze hun plaats hebben gekregen in de jaarstukken 2019. Omdat in de begroting 2020 (november 2019) de positie van de indicatoren duidelijk is versterkt is deze ook als referentie meegenomen in deze rapportage. In bijlage 1 zijn de indicatoren weergegeven.

De Rekenkamer realiseert zich dat de gemeente in haar MJPB 2019-2022 al duidelijk heeft aangegeven te gaan werken met het instrument van de financiële- en prestatie-indicatoren, maar tegelijkertijd nog aan het begin van dat proces staat. Datzelfde beeld ontstaat als we de begroting 2020 en de jaarstukken 2019 analyseren. De gemeente heeft daarbij nadrukkelijk de ambitie om de financiële positie van de gemeente gezond te maken en te houden. Deze ambitie moet zich niet beperken tot de afdeling financiën of de wethouder financiën maar raakt het gehele college en raad. Met deze brief wil de Rekenkamer dat proces van verdere diepgang voorzien en de gemeenteraad de spiegel voorhouden.

De Rekenkamer constateert dat zowel de begroting als de jaarstukken op een drietal gedachten hinken hetgeen de overzichtelijkheid en transparantie niet ten goede komt:

1. Financiële verantwoording met de diverse programma's;
2. Verantwoording van de veranderopgaven;
3. Geïntegreerde aanpak in de wijken.

Deze laatste twee zijn sterk beschrijvend van aard en erg input (geld, structuur en menskracht) gericht. Een duidelijke keuze m.b.t. de inrichting van de begroting en jaarstukken en een goede balans van kwaliteit/beschrijvend en kwantiteit zou de inzichtelijkheid vergroten. Het gebruik van inhoudelijke prestatie-indicatoren kan daarbij zeer behulpzaam zijn (zie ook hierna).

Het debat over de jaarstukken is bij uitstek het moment om als gemeenteraad de controlefunctie op het gevoerde beleid uit te voeren. De Rekenkamer wil de raad meegegeven dat verantwoording afleggen iets anders is dan afrekenen, al of niet met een politieke

component. De intenties zoals verwoord in de begroting kunnen meer dan 1.5 jaar later bij de verantwoording vanuit een geheel andere maatschappelijke realiteit beoordeeld worden. De veranderbaarheid van de samenleving kent zijn beperkingen of vraagt tijd die zich zelden laat plaatsen in het keurslijf van een jaarschijf. Daar moet u bij bedenken dat burgers en belangengroepen ook belangrijke partijen zijn bij de realisatie van beleid.

De samenhang van de verschillende financiële indicatoren geeft een beeld van de financiële positie van de gemeente Arnhem, waardoor op basis van de jaarstukken in de begroting duidelijk geformuleerd kan worden wat de beleidskeuzes betekenen voor de financiële positie.

Met deze brief kan de raad het debat over de jaarstukken van extra diepgang voorzien. In deze brief reflecteren we op:
- Nadere duiding van de BBV-indicatoren;
- De financiële positie van Arnhem;
- De beleidsprestaties aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren;
- Analyse;
- Conclusies;
- Aanbevelingen.

2. Nadere duiding van de BBV-indicatoren

Het budgetrecht van de raad is één van de belangrijkste rechten van de raad. Het budgetrecht van de raad houdt in dat het college alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming dan wel autorisatie van de raad. Dat recht geeft de raad bij het vaststellen van de begroting. Met het opstellen van de jaarstukken legt het college van B&W verantwoording af over het gevoerde beleid en geeft aan waarin het is afgeweken van de intenties in de begroting. De jaarstukken gaan dus verder dan financiële verantwoording. Ook inhoudelijk wordt verantwoording afgelegd.

De commissie Depla heeft in april 2014 in opdracht van de VNG een set van 6 financiële indicatoren vastgesteld. De belangrijkste aanleiding voor het instellen van de commissie was de wens om de kaderstellende en controlerende rollen van de raad te versterken. En daarmee dus ook de informatiepositie van de raad als algemeen bestuur van de gemeente. In 2016 is dit aangevuld met 39 inhoudelijke prestatie-indicatoren. Het ministeriële Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) van april 2019 met daarin opgenomen de genoemde indicatoren vormt het wettelijke kader voor de gemeente vanaf 2020. Overigens vindt de verantwoording op meer aspecten plaats dan op de genoemde indicatoren. De door Depla voorgestelde indicatoren vormen de minimale basis en daarmee ook een set die gebruikt wordt voor de onderlinge vergelijking tussen gemeenten. Deze vergelijking is gemakkelijk te raadplegen via de website www.waarstaatjegemeente.nl (zie bijlage 1). De commissie Depla ging echter verder. Nadrukkelijk werd bedoeld dat het niet alleen gaat om het toepassen van de indicatoren maar ook om de samenhangende toelichting van het college bij vooral de financiële indicatoren. Daardoor wordt de informatiepositie van de gemeenteraad versterkt. De set met gestandaardiseerde indicatoren bedoelde dus om de begroting en jaarstukken voor grotere groepen toegankelijk te maken. Daarmee kan ook de controlerende taak van de gemeenteraad meer diepgang krijgen en beperkt de discussie in de raad zich niet tot een beperkt aantal woordvoerders.

Overigens kent de set met prestatie-indicatoren van de commissie Depla ook zijn beperkingen. Zij geven (nog) niet een uitgebalanceerd beeld van het gehele gemeentelijke domein en blijken niet automatisch aan te sluiten bij de accenten van het gemeentelijke beleid. Om als raad zichtbaar te krijgen met welke effectiviteit de beleidsintenties vorm

hebben gekregen kunnen ook eigen prestatie-indicatoren ontwikkeld worden. Andere gemeenten laten daar inspirerende voorbeelden van zien (bv Zaanstad, Rotterdam en Zwolle). Het is verstandig om als raad zelf het initiatief te nemen om aan te geven welke indicatoren u wenst te ontwikkelen waarna college en ambtelijke organisatie dat kunnen inrichten in samenspraak met uw raad (al dan niet via de Auditcommissie). Via de begroting 2020 is hier al een heel voorzichtige stap mee gezet.

In de jaarstukken 2019 zien we dat de inhoudelijke prestatie-indicatoren nog geen plaats hebben gekregen. Door dit wel te doen kan het debat over de jaarverantwoording zich verbreden. Dat de jaarstukken hier onvoldoende basis voor vormen is in de ogen van de Rekenkamer een gemiste kans. Daar waar de financiële indicatoren wel die ontwikkeling hebben doorgemaakt van de begroting 2019 naar de begroting 2020 blijft die overwegend achterwege voor de inhoudelijke prestatie-indicatoren. Enkele positieve uitzonderingen zoals in het sociale domein en bij de ontwikkelingen rond de organisatie laten zien dat het wel kan.

Het college constateert in de MJPB 2019-2022 dat men aan het begin van dit proces staat en het beperkt de discussie in eerste instantie tot de financiële kengetallen. Consequentie van het feit dat de gemeente nog aan het begin staat van het proces om te werken met de gestandaardiseerde indicatoren is ook dat deze nog onvoldoende integraal onderdeel uitmaken van de begroting en de jaarstukken en sterk aan verandering onderhevig zijn. Dit laatste kan voortkomen uit enerzijds veranderende definities en anderzijds het opschonen van de onderliggende data. De Rekenkamer adviseert de raad om op de ingeslagen weg met betrekking tot de financiële indicatoren verder te gaan en met betrekking tot de inhoudelijke indicatoren een voortvarende inhaalslag te gaan maken. Dat versterkt de positie van de gemeenteraad nadrukkelijk en zorgt voor een goed fundament onder het politiek-bestuurlijke debat.

De aanpak bij de prestatie-indicatoren heeft nog een erg reactief karakter. De gemeente volgt in de jaarstukken de meest recente input op de website www.waarstaatjegemeente.nl . Deze zijn echter gedateerd (soms wel 2 of 3 jaar oud) en dragen daardoor niet bij aan een debat over de effectiviteit van het gevoerde beleid. Het zou aanbevelingswaardig zijn om te werken met actuelere data. Ons onderzoek laat zien (zie verderop) dat die informatie (deels) wel beschikbaar is. Het leunen op www.waarstaatjegemeente.nl is een keuze.

3. De financiële positie van Arnhem

In deze paragraaf gaat de Rekenkamer in op de financiële positie van de gemeente aan de hand van de verplichte financiële indicatoren op grond van het BBV/Commissie Depla. We beginnen de analyse met het ingaan op de diverse kengetallen die de financiële huishouding beschrijven. Daarna wordt ingegaan op een aantal aspecten die de financiële positie raken. Daarbij merkt de Rekenkamer op dat de samenhangende analyse van de financiële indicatoren een duidelijke plaats heeft gekregen in de samenvatting op pag. 5 van de jaarstukken 2019. Daarmee heeft deze samenhang de plaats gekregen die de commissie Depla voor ogen had. In de paragraaf Weerstandsvermogen en Risicobeheersing (pag. 125) wordt die samenhang uitvoerig toegelicht.

De financiële positie van de gemeente vormt vanaf 2016 een punt van zorg voor de gemeenteraad. De coalitie heeft dit in 2018 onderkend door in deze collegeperiode te willen werken aan een meer solide financiële basis. Dat was ook nodig. De solvabiliteit was laag (14%), de schuldenpositie was hoog (100%), de exploitatieruimte zat aan zijn maximum (-1%). Alleen het weerstandsvermogen en de grondexploitatie voldeden aan de criteria.

De raad heeft er vervolgens voor gekozen om de schuldenlast te verminderen door schulden niet langer dan 20 jaar op de begroting te laten drukken (coalitieakkoord en MJPB 2019-2022 pag. 13). Ook de weerstandsfactor zou moeten gaan groeien naar 1,4. Tot slot zijn de risico's bij de grondexploitatie – ondanks veranderende regelgeving – daadwerkelijk verminderd.

De jaarstukken 2019 geven een goede inkijk waar de gemeente aan het einde van het jaar staat. (Zie bijlage 2). Het resultaat is als volgt:

	Begroting 2019	Jaarstukken 2019	Wensbeeld/norm
Solvabiliteit	14%	17%	>50%
Netto schuldenquote	100%	84%	<90%
Netto Schuldquote gecorrigeerd	91%	75%	<90%
Grondexploitatie	8%	7%	<20%
Structurele exploitatieruimte	-1%	+1%	>0%
Woonlasten meerpersoons huishouden	104%	104%	<95%
Weerstandsvermogen	1,6	1,2	1,0 – 1,4

Als we deze cijfers nader beschouwen dan constateert de Rekenkamer dat de ambitie om de zorgwekkende financiële positie van Arnhem te verbeteren voorzichtig zichtbaar is. De schuldenpositie van de gemeente is verbeterd (schuldenquota en solvabiliteit). Overigens zit de solvabiliteit nog duidelijk onder de 20% die door de provincie Gelderland als minimum wordt aangegeven. De grondexploitatie kent een positief resultaat, mede doordat in het verleden omvangrijke bedragen zijn afgeboekt. Er is nu sprake van o.a. de verplichte tussentijdse winstneming die terugvloeit naar de bestemmingsreserve en door verkopen.

De gemeente maakt een uitvoerige berekening van het benodigde weerstandsvermogen. Men drukt dit echter uit in een eigen weerstandsfactor die verankerd is in de financiële verordening en onderbouwd wordt in de beleidsnota Weerstandsvermogen en risicomanagement. Waarom de gemeente hier een eigen factor definieert wordt uit de jaarstukken niet duidelijk. Wat die afwijkende definitie betekent voor het verschil tussen begroting en jaarstukken is niet duidelijk uit de jaarstukken te halen.

Dit laat onverminderd het feit dat het overall beeld nog wisselend (pag. 5 jaarstukken) is:

- Er is een positief resultaat van € 9,8 miljoen;
- Er vindt een onttrekking voor de bestemmingsreserves plaats van € - 21,7 miljoen;
- Er vindt een dotatie uit de algemene reserve plaats van € 4,5 miljoen;
- Er is dus uiteindelijk een optisch tekort van € 7,3 miljoen.

Waarom dit gebeurt wordt uit de jaarstukken 2019 niet duidelijk. Met name het waarom van de dotatie naar bestemmingsreserves en de onttrekking uit de algemene reserve wordt niet toegelicht. Zij worden slechts vermeld in de diverse programma's.

Bij dit financieel resultaat over 2019 plaatst de Rekenkamer de volgende kanttekeningen:

- Het risicoprofiel van de grondexploitatie is verbeterd maar het staat of valt met een goede waardering van de gronden. Regelmatige taxatie is van groot belang. Dat gaat in 2020 gebeuren. Een goede waardering van de gronden is van wezenlijk belang voor een goede inschatting van het risico bij de grondexploitatie en voor een juist inzicht in het eigen vermogen.
- Doordat de kapitaallasten worden gemaximeerd op 20 jaar zou dat ook effect kunnen gaan hebben op de afschrijvingstermijnen. Ook de afschrijvingstermijnen hebben

invloed op het financiële plaatje. Zij beïnvloeden het eigen vermogen en daarmee de solvabiliteit. Naar de Rekenkamer begrepen heeft zal in de loop van 2020 het waarderings- en afschrijvingsbeleid geëvalueerd worden. Dat vormt dan na vaststelling weer de actuele basis voor de berekening van het eigen vermogen. Ook heeft dit waarderingsbeleid invloed op de risico's die gelopen worden bij de grondexploitatie. Deze gegevens zijn dus uitermate belangrijk en dienen op hun feitelijke juistheid regelmatig tegen het licht gehouden te worden en bij de jaarstukken een vaste plaats te hebben.

- In de jaarstukken wordt summier ingegaan op het onderhoud van de kapitaalgoederen. Uit de verantwoording (pag. 141) blijkt dat de besteding redelijk in lijn ligt met de begroting. Uit de verantwoording blijkt echter niet in welke mate de gewenste onderhoudsniveaus gerealiseerd zijn en in hoeverre er sprake is van achterstallig onderhoud. Dit klemt des te meer omdat nu juist de kapitaalgoederen direct van invloed zijn op het leefgenot van de inwoners in de wijken. Zij zijn daarmee een belangrijk instrument bij de fysieke wijkaanpak en bij de realisatie van bijvoorbeeld de klimaatdoelen. De Rekenkamer adviseert de raad om in 2021 de beheerplannen een meer integrale plaats te geven in begroting en jaarstukken. Daarmee wordt bereikt dat de kapitaalgoederen duurzaam in stand blijven en dat speerpunten van beleid rond bijvoorbeeld de leefbaarheid in de wijken en de klimaatdoelen hiermee ondersteund kunnen worden.
- Wat opvalt is dat de investeringen die in 2019 gepland zijn voor maar liefst 66% niet binnen het jaar afgerond zijn. Dit percentage is erg hoog. De Rekenkamer adviseert de raad om een nadere analyse uit te voeren wat de oorzaak hiervan is. Komt dit voort uit procedures die vertraging kennen, komt het voort uit onvoldoende ambtelijke capaciteit om investeringen binnen het afgesproken tijdpad te realiseren, of duren de werkzaamheden langer dan gepland? Een realistische raming van de investeringsplannen en de daarbij behorende kapitaallasten leiden tot een exactere raming van baten en lasten voor de gemeente en heeft ook effect op de solvabiliteit in enig jaar. Dit alles is des te belangrijker omdat het investeringsschema voor de jaren 2020-2023 uitkomt op maar liefst bijna € 200 miljoen met een zwaartepunt in 2020 en 2021 met € 146 miljoen. Is dit wel reëel uitvoerbaar? En hoe verhoudt dit zich tot de zogenaamde 'boeggolf' van eerder doorgeschoven investeringen? Een nadere analyse om de raad te informeren is volgens de Rekenkamer op zijn plaats.
- Een ander punt van aandacht vormen de tekorten in het sociaal domein. Dit is voor alle gemeenten een groot punt van zorg. In de jaarstukken 2019 komt dit punt fragmentarisch en beschrijvend aan bod (pag. 92 e.v.). Dit punt is een positieve uitzondering als het gaat om de combinatie van een financiële en een inhoudelijke jaarrapportage, echter een integrale conclusie ontbreekt. Er wordt weer niet ingegaan op de vraag hoe tekorten tegengegaan kunnen worden terwijl het tekort toch totaal 30 miljoen euro t.o.v. de vastgestelde begroting uit november 2018 beslaat.
  Denk daarbij concreet o.a. aan jeugdzorg, beschermd wonen, WMO-dagbesteding, BUIG. Er wordt uitvoerig opgesomd welke activiteiten allemaal zijn uitgevoerd. Wat het effect van al die activiteiten is en hoe zij bijdragen aan het verminderen van het tekort blijft ongewis.
  In de raadsrapportage Zorg Dichterbij is een schat aan informatie voor handen. De vraag dringt zich op waarom deze informatie niet in geaggregeerde vorm in de jaarrapportage is opgenomen?
- Daarbovenop komt de Corona crisis met extra gemeentelijke uitgaven en verminderde inkomsten. Deze worden terecht benoemd in de jaarstukken als zijnde verplichtingen buiten de rapportageperiode en kennen op dit moment nog een grote mate van onzekerheid.

- In deze collegeperiode is weinig ruimte voor nieuw beleid. Nadrukkelijk is in het coalitieakkoord gekozen om de financiële positie van de gemeente te versterken zodat op termijn ruimte voor nieuw beleid ontstaat. Bijkomend voordeel daarvan is dat er ook meer ruimte aanwezig is om tegenvallers op te vangen. In het perspectief van de grote onzekerheid m.b.t. de effecten van de Corona crisis is dit extra actueel.

Al deze ontwikkelingen hebben invloed op de ontwikkeling van de financiële indicatoren en kunnen een goede basis vormen voor nieuw beleid. Duidelijk is wel dat de informatiepositie van de raad en de samenhang van de verschillende financiële indicatoren een veel centrale plaats hebben gekregen in de jaarstukken 2019. Met name in de samenvatting en in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt ruim aandacht aan die samenhangende discussie besteed. Daardoor zou de positie van de raad in de kaderstellende en controlerende functie de komende periode verder versterkt kunnen worden.

4. De beleidsprestaties van Arnhem aan de hand van inhoudelijke prestatie-indicatoren

Zo nadrukkelijk als de financiële indicatoren een duidelijke plaats hebben gekregen binnen de P&C producten, zo teleurstellend is de ontwikkeling rond de inhoudelijke prestatie-indicatoren. In de MJPB 2019-2022 werd deze verplichte weergave beperkt tot een verwijzing naar de input in www.waarstaatjegemeente.nl. In de begroting 2020 werden de indicatoren geïntegreerd in de begrotingshoofdstukken hetgeen duidelijk een stap vooruit is. Echter in de jaarstukken 2019 is nauwelijks progressie zichtbaar. Er wordt niet gerapporteerd met actuele indicatoren die zichtbaar moeten maken op welke wijze de beleidsintenties succes oogsten in de samenleving. Ook blijkt de meerwaarde van de uniforme prestatie-indicatoren (bijlage 1[b]) voor vergelijking van de gemeente Arnhem t.o.v. vergelijkbare gemeenten niet geland te zijn in de jaarstukken. De hoogte van de indicatoren zijn dezelfde als welke in 2018 werden gehanteerd.

De Rekenkamer adviseert de raad om deze set, mogelijk aangevuld met eigen indicatoren, op te pakken. Het eerste begin werd gemaakt bij de begroting 2020. Dit verdient vanuit de controlerende taak van de gemeenteraad zeker veel meer aandacht.[1]

Ook valt op dat soms verborgen in de tekst men eigenlijk al een prestatie-indicator benoemt zonder die daarvoor te gebruiken. Als voorbeeld kan genoemd worden de tekst op pag. 12 waar gesproken wordt over een aandeel duurzame energie opwekking van 6,7%. De doelstelling voor 2020 van 14% wordt niet gehaald. Wat dan wel is onduidelijk en is ook niet terug te vinden in de begroting 2020. Waarom het niet gehaald wordt en wat nodig is om het wel te halen blijft ongewis. Door te werken met prestatie-indicatoren kan de raad strakker de vinger aan de pols houden.

[1] In de begroting 2020 wordt melding gemaakt van de wens voor eigen indicatoren bij veiligheid (onveiligheidsgevoel gemeente en onveiligheidsgevoel buurt) en bij sport (aantal inwoners die voldoen aan de beweeg norm).

Voor zover de indicatoren actueel zijn valt een aantal zaken op:

- Rond de organisatieontwikkeling zijn er duidelijk en zichtbaar verbeteringen te melden (bijlage 1[b]). De apparaatskosten/inwoner, het percentage inhuur en het percentage overhead geven een overwegend positief beeld.
- Rond de jeugdzorg is het percentage jongeren dat aanspraak maakt op jeugdhulp iets afgenomen en is het percentage jongeren, dat in jeugdbescherming zit, stabiel gebleven.
- Opvallend is dat het aantal cliënten dat maatwerk-verstrekkingen krijgt is afgenomen van 830 naar 660 per 10.000 inwoners terwijl het beleid (begroting 2019) nu juist was dat meer Arnhemmers meer zorg op maat zouden krijgen.
- Opvallend is dat het aantal jongeren dat jeugdhulp krijgt is afgenomen terwijl de intentie in het coalitieakkoord juist aangeeft dat meer jongeren passende zorg krijgen. Een verklaring wordt niet gegeven.

Deze voorbeelden geven goed aan welke waarde het gebruik van indicatoren kan hebben bij de uitoefening van de controlerende taak van de gemeenteraad.

Daar waar in het traject van MJPB 2019-2022 (november 2018) naar begroting 2020 (november 2019) duidelijke progressie zichtbaar is m.b.t. het proces van werken met inhoudelijke prestatie-indicatoren, is dit bij de jaarstukken 2019 (april 2020) niet terug te zien. De indicatoren worden wel vermeld doch de waarde van de indicator is meestal hetzelfde als in 2018. Deze waardes zijn derhalve niet actueel waardoor zij eigenlijk geen meerwaarde hebben voor de informatiepositie van de raad. Zoals ook al eerder gesteld, het werken met een verwijzing naar www.waarstaatjegemeente.nl is een keuze. Deze informatie is niet actueel. Daarmee is de informatiepositie van de gemeenteraad om prestaties inhoudelijk te kunnen beoordelen zeer ingeperkt.

5. Analyse

Het valt de Rekenkamer op dat de beleidsintenties voorzichtig en meer beschrijvend geformuleerd zijn in de MJPB 2019-2022. Daarentegen is de risicoparagraaf in de begroting en jaarstukken uitgebreid en feitelijk goed onderbouwd. De Rekenkamer pleit er voor om de financiële indicatoren een centrale plaats te geven. De samenvatting (pag. 5) in de jaarstukken maakt zichtbaar dat die ambitie ook bij het college bestaat.

Door bij begroting en jaarrekening in de financiële paragraaf de meer kwantificeerbare doelstellingen en financiële kaders op te nemen wordt duidelijk wat de ambitie is. In de jaarstukken wordt op feitelijke wijze weergegeven wat allemaal gedaan is. Wat het resultaat is van de inspanning ontbreekt vaak. Het college verantwoordt goed wat gedaan is doch geeft nauwelijks aan wat bereikt is. Voor de gemeenteraad is dat laatste vooral van belang.

De beleidsintenties en de jaarstukken zijn meer beschrijvend van aard en zouden meer gekwantificeerd kunnen worden. Het valt de Rekenkamer op dat er in de begroting en jaarstukken gekozen wordt voor een verantwoording op de instrumenten financiën en structuur (input) en minder op output en maatschappelijk effect. Een solide basis van de juiste set van indicatoren met de juiste en actuele waarde zou daarbij behulpzaam zijn. Dat deze ontbreekt in de jaarstukken is een gemis.

In de MJPB 2019-2022 kiest de raad ervoor om meer aansluiting te zoeken bij de landelijk afgesproken financiële en inhoudelijke indicatoren. Daarmee kiest de raad voor modernisering van de P&C-cyclus. Dit proces staat nog in de kinderschoenen. De Rekenkamer roept de raad op om dit proces de komende jaren vooral door te zetten en een centrale plaats te geven in

de P&C producten. Daarmee kan de raad ook op eenvoudige wijze de gemeentelijke positie vergelijken met andere grote steden.

Als dit beter vorm krijgt is het voor de raad beter te volgen in welke mate beleidsintenties ook een effect in de samenleving sorteren. Na de start om met de financiële kengetallen te werken bij de beoordeling van de financiële positie van de gemeente kan de raad het college opdragen om de inhoudelijke prestatie-indicatoren, gekoppeld aan de intenties uit de MJPB 2019-2022, een centralere plaats te geven in de diverse onderdelen van de begroting. Dit proces is bij de begroting 2020 ook gestart. Overigens zou deze invalshoek ook binnen het domein van de gemeenteraad opgepakt kunnen worden, al dan niet via de Auditcommissie. De raad kan zich de vraag stellen of inhoudelijke ondersteuning van de griffie bij dit proces de raad kan ondersteunen.

Het valt op dat de risicoparagraaf (pag.125 e.v.) helder aangeeft welke stappen gezet zijn om een meer solide financiële positie te verkrijgen. Ook wordt in deze paragraaf zichtbaar welke stappen voorwaarts de gemeente gezet heeft rond financieel risicomanagement. Deze aanpak zou als voorbeeld kunnen dienen voor het geheel van de jaarstukken. Daarmee worden de jaarstukken mogelijk ook een product van het gehele gemeentelijke apparaat en niet alleen van een afdeling financiën.

6. Conclusies

De Rekenkamer Arnhem trekt de volgende conclusies:

1. De samenhang tussen de financiële indicatoren heeft een duidelijke centrale plaats gekregen in de jaarstukken. De meeste diepgang zit bij het onderdeel weerstandsvermogen en risicobeheersing.
2. De financiële positie van de gemeente Arnhem is volgens de jaarstukken licht verbeterd doch kent nog een wisselend beeld. Dit beeld kan nog wijzigen als het waarderings- en afschrijvingsbeleid is geactualiseerd en als de beheerplannen een duidelijkere plaats in het geheel hebben gekregen. Dan kan pas echt beoordeeld worden waar de gemeente exact staat. Los daarvan leidt de huidige Corona crisis natuurlijk ook tot grote financiële onzekerheden.
3. In de begroting 2020 wordt het werken met inhoudelijke prestatie-indicatoren als onderdeel van de begroting verder doorontwikkeld. In de jaarstukken 2019 is die intentie niet in dezelfde mate geland. De gemeente hanteert cijfers van derden die vaak gedateerd zijn. Voor het debat in de gemeenteraad zijn actuele indicatoren wezenlijk. www.waarstaatjegemeente.nl levert te vaak verouderde informatie.
4. Voor zo ver aandacht besteed wordt aan de prestatie-indicatoren in de jaarverantwoording worden afwijkingen gesignaleerd. Nagelaten wordt aan te geven wat dat voor gevolgen heeft voor het ambitieniveau van de gemeente dan wel wat gedaan moet worden om de ambitie wel te halen.
5. De informatiepositie van de gemeenteraad is op het financiële vlak duidelijk verbeterd. De raad kan zich een goed beeld vormen van de financiële positie van de gemeente. De samenhang met de resultaten van het gerealiseerde beleid staat echter nog in de kinderschoenen. Hier kunnen duidelijk verbeteringen gezet worden. Die informatiepositie is nu gemankeerd.
6. De gemeenteraad zal zelf zijn positie moeten claimen bij de doorontwikkeling van de P&C-producten. Het werken met financiële en inhoudelijke prestatie-indicatoren is daarbij cruciaal. Goede voorbeelden van andere grote steden kunnen daarbij inspiratie bieden.

7. Aanbevelingen

De Rekenkamer Arnhem komt tot de volgende aanbevelingen:

Voor het college van B&W

1. De Rekenkamer adviseert het college van B&W om bij de jaarstukken van enig jaar aan te sluiten bij de indicatoren die in de begroting van dat jaar dan wel van het jaar daaropvolgend zijn opgenomen.
   Zorg dat de set van BBV-indicatoren, eventueel aangevuld met eigen indicatoren, vooraf bekend zijn en richt de administratie zodanig in dat actuele indicatoren bij vaststelling van de jaarrapportage beschikbaar zijn.
   Zorg ervoor dat de jaarrapportage als zelfstandig document leesbaar is. Dat vergroot de leesbaarheid voor lezers die niet de informatie hebben die in andere documenten beschikbaar is. Betrek daarbij ook de analyse van de achterblijvende investeringen.

Voor de gemeenteraad

2. Voorkom dat het debat over de jaarstukken een debat wordt tussen financieel specialisten. Net als de algemene beschouwingen bij de begroting wordt het debat over de jaarstukken ook een "algemene beschouwing".
3. Pak als gemeenteraad een proactieve rol bij de verdere doorontwikkeling van de P&C-producten in zijn algemeenheid en met betrekking tot de ontwikkeling van inhoudelijke prestatie-indicatoren in het bijzonder. Bepaal op welke wijze de griffie hierbij ondersteunend kan zijn.
4. Verzoek het college om binnen drie maanden met een plan van aanpak te komen hoe de informatiepositie van de raad bij de P&C-producten verder verbeterd kan worden indachtig de inhoud van deze brief van de Rekenkamer.

Bijlagen:

- Financiële indicatoren score gemeente Arnhem 2019
- Prestatie-indicatoren score gemeente Arnhem 2019

Bijlage 1[a]: financiële indicatoren gemeente Arnhem

1. Schuldenpositie

- Schuld gemeente t.o.v. eigen middelen, solvabiliteitsratio, structurele exploitatieruimte
- MJPB
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Schuld gem./baten gem.[%]	100	84%
Idem gecorr. Voor verstrekte leningen[%]	91	75%
Solvabiliteit (eigen verm./totaal vermogen [%]	14	17%

2. Grondexploitatie

- Risico grondexploitatie
- MJPB
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Waarde grond/toek.baten [%]	8%	7%
Tijd.schuld/inkomsten grond[%]	8%	5,4%

3. Ruimte voor nieuw beleid

- Structurele exploitatieruimte, belasting capaciteit, OZB-capaciteit
- MJPB
  - OZB zal niet stijgen (pag. 15), afvalstoffenheffing (0,5%)
  - Rioolrecht stijging 1,5% (pag.16)
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Structurele exploitatieruimte [%]	-1%	1%
Belasting capaciteit woonlasten/gem.woonlasten [%]	104	104%
Onben. Bel. Cap.:maximale OZB-geh.OZB/geh.OZB[%]	0,25	0,23%

4. Solide begroting

- Baten vs lasten, weerstandsfactor, uitleenquote
- MJPB
  - Weerstandsfactor 1,6 (pag. 20)
  - Balanspositie is broos (pag. 20)
  -
- Indicatoren

	begr.2019	jaarrek.2019
Baten/lasten[%]		
Beschikb. Weerst/ gew.weerst.[%]	1,6	1,2
Netto rentelasten/exploitatie	2.03%	1,49%

Bijlage 1[b]: Prestatie-indicatoren gemeente Arnhem

Bestuur en organisatie

1. Formatie

- Formatie en bezetting van de eigen organisatie
- MJPB
  - Diversiteit in het personeelsbestand (pag.132)
- Indicatoren BBV

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Formatie [FTE/1000 inwoners]	5,8	930
Bezetting [FTE/1000 inwoners]	5,6	908

2. Apparaatskosten

- Apparaatskosten/inwoner
- MJPB
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Apparaatskosten/inwoner [€/inw.]	584	490

3. Overig

- Externe inhuur, overhead
- MJPB
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Externe inhuur[% kosten inhuur/ loonsom+kosten]	2	21
Overhead[%van de totale lasten]	7	5

Veiligheid

1. Verwijzing naar Halt

- Aantal verwijzingen/10.000 jongeren
- MJPB
- Indicator

	jaarrek.'18	jaarrek.19
Aantal verwijzingen/10.000 jongeren	106	

2. Diestallen

- Aantal winkeldiefstallen, geweldsmisdrijven en diefstal uit woning
- MJPB
- Indicator

	jaarrek.'18	jaarrek.2019
Winkeldiefstallen/1000 inwoners	4,7	
Geweldsmisdrijven/1000 inwoners	8,2	
Diefstallen uit woningen/1000 inwoners	2,5	

3. vernielingen openbare ruimte

- aantal vernielingen in de openbare ruimte
- MJPB
  - Handhaving capaciteit in de fysieke ruimte is uitgebreid (pag. 85)

- Indicator | jaarek.'18 | jaarrek.'19
  - Vernielingen openbare ruimte/1000 inw. | 8,3

Economie

1. Functiemenging

- Aantal banen/aantal woningen [%]
- MJPB
  - Aantrekkelijk vestigingsklimaat met hoogwaardige werklocaties (pag 95)
  - Via allianties Arnhem beter op de kaart zetten als vestiging locatie.
  - Meer aanbod voor mensen die afhankelijk zijn van een uitkering.
  - Inzetten op bruisende binnenstad met extra middelen voor City Management
  - Toeristen belasting wordt weer ingevoerd
- Indicator | jaarrek.'18 | jaarrek.'19
  - Aantal banen/aantal woningen [%] | 58,5 | 52.8
  - Aantal banen/1000 inw. | 965

2. Vestigingen

- Aantal bedrijven/1000 inwoners
- MJPB
  - Aantrekkelijk vestigingsklimaat met hoogwaardige werklocaties (pag 95)
  - Via allianties Arnhem beter op de kaart zetten als vestiging locatie.
  - Meer aanbod voor mensen die afhankelijk zijn van een uitkering.
  - Inzetten op bruisende binnenstad met extra middelen voor City Management
  - Toeristen belasting wordt weer ingevoerd
  - Versterking energie cluster
- Indicator | jaarrek.'18 | jaarrek.'19
  - Aantal bedrijven/1000 inwoners | 144.1

Onderwijs

1. schoolverzuim

- Absoluut en relatief verzuim/1000 inwoners, schoolverlaters zonder start kwalificatie
- MJPB
  - Toename peuters aan voorschoolse educatie (pag. 100)
  - Meer jongeren halen startkwalificatie
  - Versterking aansluiting onderwijs-zorg
  - Passende leerwerktrajecten voor jongeren
  - Goede kwaliteit schoolgebouwen
- Indicatoren | jaarrek.'2018 | jaarrek.'19
  - Absoluut verzuim/1000 inwoners | 1,1
  - tijdelijk verzuim/1000 inwoners | 26
  - vroegt. schoolverlaters z. startkw. [% tov aant.deeln.] | 3,0

Sport

1. Niet-sporters

- Aantal niet wekelijkse sporters/ bevolking >19 jaar [%]
- MJPB

- 10% (groene) veilige speelruimte met uitvoeringsplan speelruimte (pag. 105)
- Gezonde leefstijl met sport stimuleren
- Sportbewustzijn bij bedrijven bevorderen
- Besparingstaakstelling voor Sport wordt gedeeltelijk terug gedraaid. (€90.000)

➢ Indicatoren jaarrek.'16 jaarrek.'19
- Aantal niet-wekelijkse sporters/bevolking > 19 jaar [%] 47,2

Volksgezondheid & milieu

1. *Omvang huishoudelijk restafval*

➢ Aantal kg niet gescheiden afval/inwoner
➢ MJPB
- Verbeteren op de knelpunten mbt het inzamelsysteem.
- Na 2019 wordt diftar ingevoerd. (Pag. 121)
- De afvalstoffenheffing stijgt in 2019 met 0,5%.

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- Aantal [kg[restafval/inwoner 210

2. *Hernieuwbare elektriciteit*

➢ % hernieuwbare electr./totale gebruik electr.[%]
➢ MJPB
- Realiseren van een klimaatbestendiger Arnhem (pag. 121)
- Versnelling aanbrengen in de realisatie doelen klimaataccoord (pag. 26)
- Er komt klimaat fonds (pag. 27)
- Actieve regierol gemeente bij de warmte transitie en verduurzaming van de stad en dat gaat wijkgericht (pag. 26)
- Voor warmtetransitie en duurzaamheid wordt in 2019 € 750.000 gereserveerd

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- % hernieuwbare el./totale gebruik 2,9

Volkshuisvesting

1. *Volkshuisvesting aanbod*

➢ Gemiddelde WOZ-waarde, nieuw gebouwde woningen
➢ MJPB
- MBT de bouw van woningen in de wijken moet rekening gehouden worden met de bevolkingsopbouw van de wijk. (pag. 127)
- Uitvoering geven aan de (sub)regionale woonagenda (pag. 127), vaststellen Volkshuisvestelijk kader 2019-2020. (pag. 127)
- Onderzoek naar woningsplitsing (pag 127)
- Duurzaamheid en klimaatbestendig wonen (pag 7)
- Coalitieprogramma: We realiseren een gedifferentieerd woningaanbod met voldoende woningen in het goedkope en betaalbare segment. Dit doen we door minimaal 30% sociale woningbouw over de te realiseren projecten.

➢ Indicatoren jaarrek.'18 jaarrek.'19
- Gem. WOZ-waarde [* € 1000] 187

- Nieuw gebouwde woningen/1000 woningen[%] 11,1

2. *Volkshuisvesting vraag*

- Demografische druk (vraag jongeren en ouderen/N(20-65j), gem.woonlasten 1 pers. hh, gemiddelde woonlasten meerpersoons hh.
- MJPB
  - Toepassen nieuwe woonconcepten (pag. 127)
  - Uitvoering plan van aanpak woonwagens (pag.127)
  - Evalueren en aanpassen huisvestingsverordening (pag. 127)
  - Huisvesting bieden aan specifieke doelgroepen (V2?, pag 127)
- Indicatoren

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Demografische druk [%]	58,1	58.1
Gem. woonlasten 1 persoons hh. [€]	695	???
Gem. woonlasten meerpersoons hh. [€]	759	???

<u>Sociaal domein</u>

1. *arbeidsparticipatie*

- aantal banen/1000 inwoners, jeugdwerklozen t.o.v. totale jongeren populatie, netto arbeidsparticipatie, aantal mensen met een bijstandsuitkering, lopende re-integratie voorzieningen.
- MJPB:
  - De netto uitstroom dient de landelijke trend te volgen;
  - Er dienen 500 extra Arnhemmers uit de bijstand uit te stromen binnen vier jaar
  - Het voorlopige meerjaren prognose van het BUIG-budget laat een tekort zien. (pag. R 6 pag. 113
- indicatoren;

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Jeugdwerklozen/aantal jongeren[%]	3	
Netto arbeidsparticipatie[%]	66,5	
Aantal mensen met een bijst.uitkering[N]	787	768
Lopende re-integratie voorzieningen[N]	71,9	

2. *overlast jongeren*

- Jongeren met delict voor de rechter, jeugdreclassering.
- MJPB:
  - De veiligheidsaanpak zal zich onder meer richten op jeugdcriminaliteit |(pag 84);
  - Het amendement uit nov. 2017 (Overlast te lijf) heeft geresulteerd in uitbreiding handhavingscapaciteit (pag. 85) met 3 FTE (2018).
  - In het coalitie accoord staat dat gewerkt wordt aan het verbeteren van de veiligheid in de wijken en de binnenstad door 3 ton per jaar in te zetten voor o.a. ondermijning en overlast. Onduidelijk is of dat bedrag gebruikt is voor de formatie uitbreiding.
- Indicatoren

Jongeren met delict voor de rechten (% jongeren/totale groep jongeren)	1%	
Jeugdreclassering (%jongeren/totaal)	0,6%	0.5%

3. *armoede*

- Aantal kinderen in gezin met 1 bijstandsuitkering.
- MJPB:
  - Zie punt arbeidsparticipatie.
  - Inwoners moeten zo min mogelijk en zo kort mogelijk aangewezen zijn van voorzieningen. (pag 30)
  - Meer Arnhemmers zijn financieel zelfredzaam (pag. 111)
  - Voorkomen van huisuitzettingen (pag. 114)
  - Meer gelijke kansen voor kinderen die opgroeien in armoede (pag. 112)
  - Coalitieprogramma zegt verder dat er een evaluatie komt met als doel een passende en effectieve aanpak schuldhulpverlening in te zetten, er komt 2.5 per jaar beschikbaar om schulden te signaleren en te voorkomen, 4 ton jaarlijks extra voor aanpak armoede, uitbreiding GelrePas tot 130% bijstandsnorm (1,1 miljoen), ongedaan maken bezuiniging op de kwijtschelding.
- Indicatoren:

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
% kinderen met 1 uitkering in gezin	11%	

4. *jeugdzorg*

- Jongeren met jeugdhulp, jongeren in jeugdbescherming
- MJPB:
  - Meer jeugdigen krijgen passende zorg (pag. 112);
- Indicatoren:

% jongeren met jeugdhulp/aant. Jongeren	11,5%	10.8%
% jongeren in jeugdbescherming/aant.jongeren	1,1%	1,2%

5. *WMO voorzieningen*

- Cliënten met WMO maatwerkvoorziening
- MJPB:
  - Passend en kwalitatief goede zorg voor alle kwetsbare Arnhemmers staat voorop. Daartoe wordt passend kwalitatief goed zorgaanbod gedaan (preventie, alg. voorzieningen, maatwerk voorzieningen, specialistische jeugdhulp) (pag.30);
  - Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij. (pag. 111).
- Indicatoren:

	jaarrek.'18	jaarrek.'19
Aantal cliënten met WMO maatwerk/10.000 inw.	830	660

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Gemeenteraad Arnhem

Datum : 20 mei 2020
Zaaknummer : 440051-03
Contactpersoon : K.M. Vons - De Boer
Telefoon : 06 – 38133449

Onderwerp: Advies behandeling Jaarstukken

Geachte voorzitter, geachte leden van de raad,

In de vergadering van de auditcommissie van 11 mei 2020 heeft de auditcommissie besloten n.a.v. de beraadslagingen m.b.t. de Jaarstukken 2019 het volgende advies* aan uw raad te geven:

"De auditcommissie spreekt haar waardering uit naar de ambtelijke organisatie over de gezette stappen t.a.v. vorm en proces van de financiële verantwoording. De auditcommissie geeft verder geen (inhoudelijk) advies over de behandeling van de Jaarstukken maar vraagt wel expliciet aandacht voor het betrekken van de standpunten en bevindingen van de Rekenkamer (rekenkamerbrief Jaarstukken) en de accountant (accountantsverslag en de -verklaring) bij de beoordeling hiervan".

* Volgens de verordening op de auditcommissie is de auditcommissie belast met de advisering aan en overleg namens de raad over de vaststelling van de jaarrekening en het jaarverslag (artikel 2.d Taken auditcommissie en artikel 6.1 Bevoegdheden auditcommissie).

Mocht u n.a.v. deze brief vragen hebben, dan horen wij die graag.

Met vriendelijke groet,

M.S. Loor
Voorzitter auditcommissie

Koningstraat 38 • Postbus 9029 • 6800 EL ARNHEM
Telefoon 026 - 3772525 • Fax 026 - 3774830 • E-mail: Gemeente@Arnhem.nl

Gemeente Arnhem
Griffie

Bundel technische vragen Jaarstukken 2019

Versie: 20-5-2020

GroenLinks 2
VVD 3
D66 7
PvdA 18
SP 24
Partij van de Dieren 31
PVV 32

GroenLinks

Fractie:	**GL- 1**
Pagina:	P.16 en meer
Vraag:	Het doel van de 500 meer uitstroom uit de participatiewet halen we dus niet? Sterker nog, we lopen dus verder achterop? Zie bijvoorbeeld ook P.34: Wanneer wordt tegemoet gekomen aan de ambitie van Klarendal en wordt het gebiedsteam Werk en Inkomen daarvoor bemenst?
Antwoord:	De ambitie staat nog steeds overeind. De reorganisatie van Werk en Inkomen is conform de laatste berichtgeving aan uw raad op 1 juni een feit. De gebiedsteams Werk en Inkomen zijn dan aan de slag. Dat geldt ook voor Klarendal.

Fractie:	**GL -2**
Pagina:	73
Vraag:	Vanuit coalitieafspraak 3.6 is geld gereserveerd voor de autobereikbaarheid van de binnenstad, met een aantal maatregelen. Op basis van die inspanningen verwachten we € 100.000,- meeropbrengst. Hoe is deze berekend en aannemelijk gemaakt? En aangezien groot deel van de maatregelen nog niet is uitgevoerd, hoe is de opbrengst (of gebrek daaraan) dan verrekend?
Antwoord:	De meeropbrengst van € 100.000 komt uit de genoemde maatregelen in het coalitieakkoord, zoals het vergroten van de gastvrijheid (toegankelijkheid parkeergarages), flitsparkeren en het toevoegen van extra parkeerplaatsen aan de blauwe golven. Deze extra opbrengstenraming is toegevoegd aan de totale raming van de parkeerinkomsten. Het is niet mogelijk om het werkelijke effect van de specifieke maatregelen op de hoogte van de parkeerinkomsten vast te stellen. De opbrengsten worden in totaliteit gemonitord. Daaruit blijkt dat de verhoging van de opbrengstenraming wordt gerealiseerd. Mochten in enig jaar de begrote parkeerinkomsten niet worden gehaald, dan zal het verschil tot maximaal een ton verrekend worden met het budget van € 700.000 voor autobereikbaarheid.

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	96
Vraag:	Wanneer kunnen we de vernieuwde armoedeagenda verwachten?
Antwoord:	U kunt de nieuwe armoedeagenda in juni verwachten.

Fractie:	**GL - 4**
Pagina:	P.124
Vraag:	Hoe veel hoger zou de OZB-opbrengst uitvallen als we de inkomsten gelijk houden, maar inkomsten uit toename areaal meerekenen?
Antwoord:	

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe ver zijn we met het verplaatsen van de markt, en past het binnen budget?
Antwoord:	Samen met de stichting Arnhemse zijn we nog bezig met de verkenning van de mogelijkheden tot verplaatsing van de warenmarkt. Conform eerder gemaakte afspraken is de stichting in de lead bij dit proces. Na een eerste presentatie van de ontwerpen door de stichting in januari 2020 is met het oog op de benodigde voortgang besloten om een externe partij in te huren. Die partij ondersteunt bij het opstellen van de ontwerpen van de inrichting van de markt. Medio maart zijn de eerste ontwerpen van de stichting ontvangen en in klein comité (stichting en gemeente) besproken. Ook zijn de plannen getoetst bij een aantal stakeholders. Eind april zijn de aangepaste ontwerpen van de stichting ontvangen. De gemeente heeft hierop een impactanalyse uitgevoerd. Deze is begin mei met een verzoek om reactie en aanvullende stukken naar de stichting gestuurd. Wij zijn nu in afwachting van de definitieve plannen. Ook zijn we in afwachting van een voorstel van de stichting voor de door de stichting uit te voeren draagvlaktoets. Een volledige kosteninschatting voor de verplaatsing kan pas gemaakt worden nadat ook de stichting haar plannen en keuzes definitief heeft gemaakt.

VVD

Fractie:	**VVD- 1**
Pagina:	Algemeen
Vraag:	In het persbericht van de jaarstukken staat: “De bestemmingsreserves waaraan nu extra geld is toegevoegd, vormen een extra buffer om ervoor te zorgen dat projecten voor bijvoorbeeld woningbouw gewoon door kunnen gaan als er tegenvallers zouden ontstaan en om tegenvallers in het sociaal domein op te kunnen vangen.” 1) Is deze passage in relatie tot de € 6,2 miljoen die op blz 5 van de jaarstukken staat dezelfde? En -“…… in het sociaal domein op te kunnen vangen.” . Wat wordt daar mee bedoeld?
Antwoord:	Ja, dit is hetzelfde. Er zijn ook bestemmingsreserves bestemd voor het sociaal domein om tegenvallers in de exploitatie incidenteel op te kunnen vangen.

Fractie:	**VVD- 2**
Pagina:	5 / 114
Vraag:	Blz 5. In het fysieke domein is er in het grondbedrijf een positief financieel resultaat ontstaan. Door dit financieel resultaat grotendeels ten gunste van de bestemmingsreserve (€ 6,2 miljoen) te laten vallen komt dit ten goede van mogelijke toekomstige financiële risico's binnen het specifieke programma. De resterende € 3,9 miljoen wordt verrekend binnen de algemene reserves en draagt bij aan het positieve resultaat. In 2019 wordt er € 9,3 miljoen meer toegevoegd aan bestemmingsreserves dan er begroot was. Hierdoor kunnen de programma's specifieke gelden reserveren voor ontwikkeld beleid binnen het genoemde programma. 2) Op blz 114 is de uitwerking van het grondbedrijf daar zien wij de 6,2 niet staan. Wel : € 7.194.000 gedoteerd aan de BR Grondexploitatie. Is dit het zelfde bedrag en of deel daarvan?
Antwoord:	Ja, maakt in feite deel uit van hetzelfde resultaat. De werkelijk gerealiseerde winst is € 7.194 minus de begrote realisatie van € 971.000 maakt een gerealiseerde winst t.o.v. de begroting van € 6,2 miljoen. Zie voor meer uitleg ook de paragraaf Grondbeleid in de jaarrekening, Reserves en begroting (blz 190-192), ook t.a.v. van de tweede vraag.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	7 / 114
Vraag:	a. Waarop is de toevoeging van 6,2 dan wel 7,19 miljoen gebaseerd? Graag ook de technische analyse toevoegen: Hoe is de hoogte van die BR (FJP > BR grondbedrijf - project risico’s) berekend en is het (nieuwe totaal, wat in de FJP staat: 11.470.000.- euro) exact volgens de (nieuwe) regels? b. Wat als er in (2019) geen winst was in het grondbedrijf hadden gemaakt: hadden de gemeente dan, die BR (FJP > BR grondbedrijf- project risico’s) vanuit de AR moeten vullen? c. Hoe en wanneer kan het (FJP > BR grondbedrijf- project risico’s) worden aangewend? d. Zou ook de BR (grondbedrijf- project risico) ook samen met en/of voor (een van) de doelen die in het ‘vereveningsfonds’ genoemd worden gebruikt kunnen worden?
Antwoord:	a. 'Op bladzijde 138 in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de berekening van de risico's van de grondexploitaties toegelicht. Ook wordt hierop ingegaan in de paragraaf Grondbeleid bladzijde 191-193. Zoals op bladzijde 138 is toegelicht is aangesloten bij de nieuwe regelgeving, zoals opgenomen in de Notitie Grondbeleid van de Commissie BBV uit 2019. Centraal daarin staat dat gemeenten een risico inventarisatie opstellen. Om hier zo exact mogelijk invulling aan te geven heeft de gemeente Arnhem een checklist van deze risico's gemaakt die direct aansloot bij de richtlijnen van de Commissie BBV en het Handboek Grondbeleid van onze accountant. Op basis daarvan zijn per project de risico's geïnventariseerd aangevuld met een berekening van de conjuncturele risico's. De benodigde weerstandscapaciteit komt uit op 11,4 mln. Daarnaast wordt conform gemeentelijke beleid om robuuste buffers te hebben, een factor van 1,1 gehanteerd bij de benodigde weerstandscapaciteit voor de bestemmingsreverve (BR) grondexploitatie. Deze komt daarmee uit op 12,6 mln, een stijging met 7,2 mln. (zie ook pagina 193 van de jaarstukken).

	b. Ja dat klopt, maar specifiek voor 2019 geldt dat door de tussentijdse winstname het zelfdragend vermogen van projecten om risico's op te vangen verminderd en daardoor hogere buffers benodigd zijn. c. Het weerstandsvermogen zal worden ingezet als beheersmaatregelen niet afdoende werken. d. De bestemmingsreserves die het weerstandsvermogen van het grondbedrijf vormen hebben een ander doel dan de nieuwe BR 'vereveningsfonds'. De doelstellingen van de andere bestemmingsreserves van het grondbedrijf zijn in de nota over het grondbedrijf door de raad vastgesteld. Zonder wijziging van de vastgelegde afspraken is het niet mogelijk deze voor andere doelen in te zetten. Overigens zou inzet voor andere doelen ook niet de voorkeur hebben, omdat daarmee de mogelijkheid en bedoeling om als buffer/weerstandsvermogen voor het grondbedrijf te dienen teniet zou worden gedaan.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	5 (4e alinea van onder)
Vraag:	“in 2019 zijn flinke stappen gezet om de kosten in de jeugdzorg te beheersen”. Welke stappen zijn dat precies?
Antwoord:	Het College heeft afgelopen jaar meerdere stappen gezet. De belangrijkste zijn: - Afgelopen jaar zijn afspraken gemaakt om het aantal jeugdzorgaanbieders terug te dringen en de contracten sociaal domein aan te passen. De nieuwe contracten zullen op 1-7-2020 van kracht worden, dus het effect hiervan is in 2019 nog niet zichtbaar. - Daarnaast zijn in december beleidsregels voor Jeugdhulp vastgesteld. Deze geven de verwijzers (wijkteams, huisartsen, enz.) meer houvast bij de inzet van jeugdhulp. - Verder is de informatievoorziening op orde gebracht. Het college heeft nu beter inzicht waar, wanneer en door wie de producten jeugdzorg worden ingezet. - In de MJPB 2020-2023 is een aantal maatregelen opgenomen, waaronder de invoering van een praktijkondersteuner jeugd bij de huisartsen en "sociaal hospitaal". Hier wordt dit jaar mee gestart. - In december heeft het College een taskforce ingesteld, die werkt aan een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg waaronder verkorten van de veiligheidsketen, begeleiding door de wijkcoaches en strengere handhaving op zorgaanbieders. Het pakket van maatregelen is in 2020 aangeboden aan de Gemeenteraad. - N.a.v. het inspectierapport kwetsbare kinderen onvoldoende beschermd dat eind 2019 is uitgekomen, is met de Gelderse jeugdregio's een verbeteragenda opgesteld.

Fractie:	**VVD- 5**
Pagina:	15
Vraag:	‘De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams 16 en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen’. 5) W&I [pag 16] Prestatiedoelen “Meer Arnhemmers aan het werk” staat op groen, terwijl de Monitor 1.0 over 2018/2019 zegt dat de uitstroom bevorderende maatregelen niet effectief genoeg zijn. Wat is er in de tussentijd veranderd?
Antwoord:	Het prestatiedoel ‘Meer Arnhemmers richting (betaald) werk’ ligt op koers (groen). Er gaan daadwerkelijk meer Arnhemmers richting (betaald) werk. Dat betekent niet dat het gewenste resultaat al is bereikt, wel dat de inspanningen en ontwikkelingen die we willen doen om daar te komen, samen met onze ketenpartners, in gang gezet zijn. Daar waar wij vinden dat extra effort nodig is, zetten wij die in. Wij informeerden u hierover per raadsbrief begin maart. Meer Arnhemmers richting (betaald) werk is niet altijd geheel of gedeeltelijk zichtbaar in een daling van het bijstandsvolume: een aantal Arnhemmers gaat aan de slag via onze ketenpartners (Scalabor, CAW) maar behoudt nog een gehele of gedeeltelijke uitkering, eventueel met Loonkostensubsidie. Op termijn kan dit leiden tot volledige uitstroom en dus tot een daling van het bijstandsvolume.

	In de meest recente monitor, versie 1.1 (jan 2019 t/m december 2019) die de raad recent ontvangen heeft, is zichtbaar dat de dalende trend van het bijstandsvolume inmiddels vergelijkbaar is met vergelijkbare gemeenten. De constatering is daarbij dat de instroombeperkende maatregelen in 2019 effect hebben geresulteerd. Op uitstroombevorderende maatregelen (waardoor het volume nog verder daalt) kunnen we nog meer effect bereiken.

Fractie:	**VVD- 6**
Pagina:	17
Vraag:	Wanneer zijn de uitkomsten pilot SPV (met Menzis) gereed?
Antwoord:	De evaluatie is afgerond en er is overleg met Menzis over de (financiële) voortzetting van de koppeling van een SPV'er van het FACT aan de sociale wijkteams.

Fractie:	**VVD - 7**
Pagina:	18
Vraag:	Prestatiedoel ‘Meer Arnhemmers ontvangen zorg op maat, zo licht mogelijk en dichtbij’. ‘Het is noodzakelijk om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein. Het is dus van belang om scherper te sturen op wat wordt verstaan onder zorg op maat’ 7) Welke mogelijkheden zijn er om nóg scherper te sturen? Waar gaat u nog scherper op inzetten?
Antwoord:	De afgelopen periode zijn diverse maatregelen genomen, die ook de komende tijd continu aandacht en bijsturing vergen om meer grip te krijgen op de uitgaven in het zorgdomein: - Er zijn beleidsregels vastgesteld voor de Wmo en jeugdzorg. Deze beleidsregels zijn deels vanaf 1 februari van kracht en deels vanaf 1 juli. Samen met sociale wijkteams worden de beleidsregels geïmplementeerd en toegepast. Waar nodig zullen beleidsregels opnieuw worden aangepast indien dit bijdraagt aan het effectiever en efficiënter leveren van passende zorg. - Vanaf 1 juli gelden de nieuwe zorgcontracten met zorgaanbieders in de Wmo en jeugdzorg. De kwaliteitseisen aan zorgaanbieders zijn verhoogd en in de verschillende zorgvormen is scherper gedefinieerd wat onder passende, effectieve en efficiënte zorg wordt verstaan. In periodieke contractgesprekken met grote aanbieders zal worden getoetst of aanbieders leveren wat is overeengekomen. Ook sociale wijkteams hebben hierin een (regie)rol richting aanbieders, die toegewezen zorgtrajecten uitvoeren. De komende periode wordt verder gewerkt aan de integrale visievorming in het sociaal domein. Daarbij wordt gebruik gemaakt van het VNG-Visitatierapport dat binnenkort openbaar wordt en inzichten die worden opgedaan bij andere gemeenten. Ook is er afstemming met sociale wijkteams, aanbieders en Adviesraden Sociaal domein. Al deze inzichten worden gebruikt om meer grip te krijgen op de uitgaven in het sociaal domein. Dit kan bijvoorbeeld leiden tot het aanpassen van beleidsregels of het opstarten van pilots.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	22/23
Vraag:	Op pag 22/23 van wijken weten is veel aandacht voor de onderwerpen tav van wijken weten die samenhangen met de portefeuillehouder van wijken weten. Bijvoorbeeld op pag 22 slechts 1 afspraak uit het coalitieakkoord genoemd (bij verkoop vastgoed de wijk consulteren), 8) Waarom wordt alleen deze afspraak genoemd?
Antwoord:	De volledige tekst belicht het volgende. 'Een groot aantal van de afspraken uit het Coalitieakkoord zijn van invloed op de wijken. De wijken dragen bij aan het realiseren van de afspraken. Een groot aantal van deze afspraken zijn in de MJPB 2019-2022 in de stedelijke programma's opgenomen.' De afspraak wordt er uitgelicht omdat deze een goed voorbeeld is voor de samenwerking en afstemming tussen vastgoed en wijksturing.

Fractie:	**VVD- 9**
Pagina:	34
Vraag:	Noord West - Prestatiedoel ‘Participatie in de wijk bevorderen’ De doelstelling om in ons gebied 60 personen uit de bijstand te laten stromen (afgeleid van de stad brede ambitie) is niet gehaald. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de gebiedsteams van Werk en Inkomen nog niet volledig bemenst zijn en nog niet gebiedsgericht aangestuurd

	worden. 9) Ook hier speelt een organisatie factor mee in het niet verwezenlijken van een doel. Zie de opmerking bij implementatie ‘Werken Loont’. Wanneer is de boel op orde? Hoe lang moet het duren?
Antwoord:	De reorganisatie is op 1 juni 2020 afgerond en dan zijn de nieuwe gebiedsteams operationeel.

Fractie:	**VVD- 10**
Pagina:	112
Vraag:	Het verhogen van de kwaliteit van het ruimtegebruik, de zeggenschap voor de burger en de marktwerking op de grondmarkt Binnen de ruimtelijke projecten wordt steeds met zorg een goede afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen). De burgers worden bij de ruimtelijke projecten (zowel de gemeentelijke als projecten van derden) betrokken. De mate waarin kan per project verschillen. De gemeentelijke gronden worden marktconform verkocht. Afhandeling amendementen MJPB 2019-2022 Amendement 'Aanvullende coalitieafspraken Wonen (19A65) Er is uitvoering gegeven aan dit amendement in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling, dat in december 2019 aan de raad is verstuurd. Amendement 'Bouwen wat nodig is!' (18A36) De tekstuele punten zijn aangepast in de geamendeerde MJPB 2019-2022. 10) Wat hebben die amendementen met “ afweging gemaakt ten aanzien van ruimtegebruik (zoals dichtheid, handhaven bomen)” te maken?
Antwoord:	

Fractie:	**VVD -11**
Pagina:	195 Subsidies
Vraag:	Er is zowel aan de binnenstad in het algemeen (EUR. 70.000,-) als aan het PBA (EUR. 20.000,-) extra subsidie verstrekt terwijl deze niet waren begroot. Wat is hiervan de reden?
Antwoord:	In het bedrag van € 70.000 zit een deel van de bijdrage aan de organisatie van Winter Arnhem (€ 30.000) en zit een drietal specifieke projecten die door PBA zijn uitgevoerd bovenop hun reguliere werkzaamheden. Die drie projecten hadden betrekking op smart data, gastvrijheid en stadsdistributie(samen € 40.000). De totale bijdrage aan de organisatie van Winter Arnhem was € 50.000,-. De overige € 20.000 is gerubriceerd onder 'St. Platform Binnenstad', maar betreft dezelfde subsidie.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	195 Subsidies
Vraag:	Er is EUR. 614.000,- minder subsidie verstrekt aan het Sportbedrijf. Is dit het gevolg van het positieve resultaat van het Sportbedrijf?
Antwoord:	Dit is inderdaad het gevolg van het positieve resultaat van het Sportbedrijf. Dit bedrag is door middel van een kapitaalstorting toegevoegd aan het eigen vermogen van het Sportbedrijf, om zo het eigen vermogen op het gewenste niveau te krijgen.

D66

Fractie:	**D66-1**
Pagina:	5
Vraag:	Ontwikkeling weerstandsvermogen en solvabiliteit: Graag ontvangen we, in aanvulling op de tabel in de paragraaf, een overzicht van de financiële kengetallen bij de begroting en de jaarrekening van de afgelopen 5 begrotingsjaren.
Antwoord:	**Weerstandsfactor** Financiële verordening 1,0-1,3 zekerheids% 75-90%: MJPB 2017-2020 1,3 JV 2016 1,4 MJPB 2018-2021 2,0 Financiele verordening 1,0-1,4 zekerheids% 90%: JV 2017 2,1 MJPB 2019-2022 1,6 JV 2018 doorwerking 2019 0,9 MJPB 2020-2023 1,0 JV 2019 1,2 Hieronder de solvabiliteit: het eerst genoemde percentage bij elk jaar betreft de begroting, het tweede percentage de jaarrekening. Dashboard provincie Gelderland Kengetallen Begroting en Jaarrekening:

	2016		2017		2018		2019	
	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit	Solvabiliteit
Arnhem	12%	15%	10%	16%	12%		14%	
toevoeging						16%		17%

Fractie:	**D66-2**
Pagina:	11
Vraag:	Groei werkgelegenheid: Hoeveel is de werkgelegenheid in 2019 gegroeid ten opzichte van voorgaande jaren, in absolute en in relatieve zin? Klopt het dat het aantal banen per 1.000 inwoners in Arnhem over de afgelopen jaren minder hard stijgt dan gemiddeld in Nederland? En zo ja, waarom is de status van het prestatiedoel op pagina 11 dan als groen weergegeven?
Antwoord:	De werkgelegenheid is in 2019 t.o.v. 2018 gestegen met 2.490 banen, wat overeenkomt met een groei van 2,4%. Dat is de sterkste jaarlijkse groei in Arnhem sinds 2014. Over de afgelopen jaren (2014 - 2019) was de landelijke groei groter in die periode (3,4% in Arnhem en 7,9% landelijk), maar in 2019 nagenoeg gelijk (2,4% in Arnhem en 2,5% landelijk). Het prestatiedoel Behoud en groei van passende werkgelegenheid is op groen gezet omdat de werkgelegenheid het afgelopen jaar gegroeid is in Arnhem en de daarbij benoemde inspanningen om te participeren en te ondersteunen in diverse Human Capital trajecten ter bevordering van passende werkgelegenheid (o.a. Arnhem Studiestad, Hotspot Energy), uitgevoerd zijn.

Fractie:	**D66-3**
Pagina:	12
Vraag:	Samen met VNO NCW en de grote bedrijfskoepels is er gewerkt aan het uitvoeren van energiescans. Bij hoeveel bedrijven is er inmiddels een scan uitgevoerd, en welke vervolgacties hebben deze bedrijven genomen. Kunt u aangeven hoeveel energie en/of CO2 besparing deze scans hebben opgeleverd?
Antwoord:	In totaal zijn 6 scans uitgevoerd, waarvan er 2 om subsidie hebben gevraagd die nog niet is toegekend omdat de rapportages nog moeten worden ingediend. Tot januari 2021 hebben ondernemers de tijd hiervoor. Dan pas is bekend welke maatregelen en daarmee de besparing dit heeft opgeleverd.

Fractie:	**D66-4**
Pagina:	12
Vraag:	Er is ingezet op handhaving. Bij hoeveel bedrijven is er handhavend opgetreden, wat zijn de geconstateerde tekortkomingen en zijn deze inmiddels verholpen?
Antwoord:	In 2019 zijn 101 energiecontroles uitgevoerd. Hieruit blijkt dat de meeste bedrijven bezig zijn met energiebesparing, maar dat weinig bedrijven alle energiebesparende maatregelen al hebben uitgevoerd. Bij ca 70% is er sprake van 1 of meer tekortkomingen. De tekortkomingen zijn zeer divers en hebben betrekking op het gebouw, de faciliteiten en/of de processen. Het gaat daarbij om bijvoorbeeld het ontbreken van een energieregistratiesysteem of de juiste verlichting, het goed inregelen verwarming/koeling/ventilatie, het aanbrengen van isolatie of tijdschakelingen, toepassen energiezuinigere machines, ed. Ook wordt gecontroleerd of is voldaan aan de Informatieplicht. De bedrijven kregen een reactietermijn van 4 weken tot 12 maanden. Na de controle door de ODRA gaan de bedrijven versneld aan de slag; tot op heden zijn er nog geen dwangsommen opgelegd.

Fractie:	**D66-5**
Pagina:	13
Vraag:	Schonere lucht. 3,7% cq 2% minder vies van vies blijft vies. Bij vaststelling van de uitvoeringsagenda luchtkwaliteit is aangegeven dat in gemeentelijke stukken als er gerapporteerd wordt over de luchtkwaliteit dit steeds ook zou gebeuren met vermelding van de WHO-normen. Kan het college aangeven wat nu de gemiddelde concentratie NO2 en PM10 is, en hoe die zich verhouden tot de WHO-normen.
Antwoord:	Gemiddelde concentratie noemen over de hele stad zegt niet zoveel over de verdeling over de stad. Daarom hebben we één van de zwaarst belaste lokaties te benoemd waar gemeten is en gerekend. Gemiddelde concentratie PM10 op Velperplein (waar we continu meten) was in 2018 23,6 microgram/m3. De WHO-norm is 20 microgram/m3 (jaargemiddeld). Belangrijk detail: de achtergrondconcentratie was 20,4 microgram/m3! Dat betekent dat de concentratie fijn stof vooral bepaald wordt door wat er in en om Arnhem heen uitgestoten wordt (b.v snelwegen) en verder weg. Gemiddelde NO2 concentratie op dezelfde plek was in 2018 33,4 microgram/m3 terwijl de WHO-norm 40 microgram/m3 is. De berekende waarden op dezelfde plek liggen hoger en worden berekend met de landelijke Monitoringtool: hiervan zijn wél waardes uit 2019 beschikbaar (berekend via de Rekentool): PM10 is berekend op 24,1 microgram /m3 NO2 concentratie is berekend op 40,3 microgram/m3 De conclusie is dus dat we dicht bij de WHO-normen zijn, maar nog niet eronder.

Fractie:	**D66-6**
Pagina:	14
Vraag:	De gemeente heeft als doelstelling om in 2020 20% energiereductie gerealiseerd te hebben voor verlichting in de openbare ruimte. In de jaarstukken wordt niet gemeld of we hiervoor op koers liggen. Graag aangeven of we op koers liggen en zo nee welke maatregelen het college heeft genomen om het doel alsnog te realiseren.
Antwoord:	We liggen op koers en voldoen aan de gestelde ambitie.

Fractie:	**D66-7**
Pagina:	16
Vraag:	Reorganisatie werk & inkomen: In de tekst wordt aangegeven dat de "inzet op koers ligt". Betekent dit dat met de laatst bekende informatie (mei 2020) de reorganisatie van Werk & Inkomen per 1-6-2020 is gerealiseerd, zoals ook in de brief van december 2019 aangegeven?
Antwoord:	Dat klopt.

Fractie:	**D66-8**
Pagina:	17
Vraag:	Armoede en Schulden: Er is een start gemaakt met een plan van aanpak voor ondernemers met financiële vragen en/of problemen. Wanneer is dit pva afgerond en kan het gedeeld worden met de ondernemers en is het beschikbaar via de site van de gemeente Arnhem?
Antwoord:	In onze raadsbrief van 19 februari 2020 informeerden wij u over de pilot Schulddienstverlening voor ondernemers die medio 2020 van start gaat. In juni zal ook via verschillende kanalen naar inwoners en ketenpartners gecommuniceerd worden over deze pilot.

Fractie:	**D66-9**
Pagina:	20
Vraag:	Bevorderen acceptatie seksuele diversiteit: Hoeveel Arnhemse jongeren zijn in 2019 bereikt met activiteiten gericht op het bevorderen van de acceptatie van seksuele diversiteit, en hoe verhoudt dat aantal zich tot het geplande bereik en tot de voorgaande jaren?
Antwoord:	Scholen in het primair en voortgezet onderwijs zijn verplicht om aandacht te besteden aan diversiteit. Zij vormen niet de enige ingang om jongeren te bereiken. Ook via het jongerenwerk, opbouwwerk en sociale wijkteams kunnen jongeren (en hun ouders) worden bereikt. Met de verschillende aanbieders, waar wij ook in de voorgaande jaren mee hebben samengewerkt, hebben wij heldere afspraken en een goede samenwerking. Ook in 2019. Wij hebben helaas geen nauwkeurig beeld van het aantal jongeren dat is bereikt in 2019. Wel weten we dat het bereik groot is. Als gemeente zijn wij nieuwe samenwerkingsverbanden aangegaan, zoals bijvoorbeeld met Stichting Indifferent, die opkomt voor diversiteit en inclusie in het onderwijs. Alleen al met Indifferent bereiken wij zes Arnhemse scholen. Op dit moment wordt een nieuwe agenda diversiteit opgesteld. We erkennen het belang van het bevorderen van acceptatie van seksuele diversiteit bij jongeren en willen daarom van de aanbieders helder krijgen hoeveel jongeren zij bereiken. We gaan dit in de toekomst dan ook in de opdrachten van de aanbieders meenemen.

Fractie:	**D66-10**
Pagina:	20
Vraag:	Het bevorderen van van diversiteit en inclusie onder het personeel van de gemeente Arnhem hoe was de procentuele samenstelling van het personeelsbestand in 2019 en is dit diverser geworden ten opzichte van het personeelsbestand in de voorgaande jaren?
Antwoord:	De samenstelling van ons personeelsbestand wordt bijgehouden als het gaat om leeftijd, man/vrouw, duur en omvang van de aanstelling, in- door en uitstroom etc. De man/vrouw verhouding is nagenoeg gelijk over de afgelopen jaren: 51% (fte) vrouw en 49 % (fte) man. Wij zien een kleine stijging van het aantal jongeren onder de 35 jaar (in 2017,7% en in 2019 8,3%). De gemiddelde leeftijd ligt de laatste jaren rond de 49,5 jaar. Op de vraag of ons personeelsbestand diverser is geworden is geen pasklaar antwoord te geven. Ons diversiteitsbeleid richt zich voornamelijk op: jongeren, mensen met een niet-westerse migratieachtergrond en met een arbeidsbeperking. Zij zijn nog ondervertegenwoordigd in ons personeelsbestand. In verband met de privacy wetgeving en het niet zonder meer mogen registreren van iemands afkomst of beperking zijn er op dit punt geen formele (nul)metingen gedaan. Het aantal banen voor de banenafspraak is wel bekend en staat op 35,3 banen. In 2024

	moeten we naar 38,8 banen van 25,5 uur. Als er geen personele mutaties komen liggen we op koers.

Fractie:	**D66-11**
Pagina:	22
Vraag:	“Wanneer de gemeente vastgoed verkoopt, dan maakt zij dit eerst kenbaar aan de wijk. De wijk bekijkt of vastgoed wordt ingezet of verkocht voor maatschappelijke doeleinden of voor initiatieven van bewoners.” Hoe vaak, en welk vastgoed is het afgelopen jaar kenbaar gemaakt aan de wijk?
Antwoord:	- Peter van Anrooylaan 1; in samen spraak met TLO verhuurd aan stg Wijkraad Alteveer/'t Cranevelt - Den Haagweg 7; geen belangstelling vanuit TLO, (te hoge vraagprijs) inmiddels verkocht (De Zeeg april 2020) - Breezandpad 17; ligt nu verzoek van Sociale Wijkteam voor (tijdelijke) huur in kader van Corona-crises) voor de langere termijn ligt er nog een vraag om dit mogelijk te huren voor jongeren. - Neerlandstuinstraat 16. Tijdelijk verhuurd aan Stichting Common Ground.

Fractie:	**D66 -12**
Pagina:	25
Vraag:	Voordeel op zorgvernieuwingsprojecten en coördinatie vrijwillige thuishulp: Wat is op de genoemde twee onderwerpen gedaan en tegen welke kosten, en hoe verhouden die deelbestedingen binnen dit programma zich tot de verwachtingen bij de begroting? Welke consequenties hebben de mindere bestedingen op dit punt (mogelijk) voor kostenoverschrijdingen elders in het zorgdomein?
Antwoord:	Het voordeel slaat op 'Overige projecten (Zorg)'. Dit betreft een restcategorie van een groot aantal geringe financiële afwijkingen op het programma, waarvan coördinatie vrijwillige thuishulp en Zorgvernieuwingsprojecten er slechts twee zijn (in totaal ter waarde van € 28K). Deze twee posten maken maar een beperkt deel uit van het totale niet-bestede bedrag van € 324.000 en het financiële voordeel op beide posten is marginaal.

Fractie:	**D66- 13**
Pagina:	25
Vraag:	Voordeel binnen onderwijsbeleid, specifiek laaggeletterdheid, onderwijsachterstandenbeleid en voortijdig schoolverlaten: Wat is op de genoemde onderwerpen gedaan en tegen welke kosten, en hoe verhouden die deelbestedingen binnen dit programma zich tot de verwachtingen bij de begroting? Hoe worden de mindere bestedingen verklaard en welke consequenties hebben ze voor het bereiken van de bijbehorende doelen?
Antwoord:	Bij onderwijsbeleid (onderwijs) wordt een voordeel gemeld van 736.000. Deze post bestaat uit: * 235.000 op onderwijsachterstandenbeleid (OAB). Deze valt weg tegen een nadeel op het stedelijk programma (pagina 83) * 125.000 laaggeletterdheid. De kosten vielen lager uit dan begroot, we hebben niet minder activiteiten uitgevoerd dan gepland. * 190.000 op voortijdig schoolverlaten (VSV). Het VSV-budget is in 2019 niet volledig benut, omdat een project niet doorging en een project in 2020 is gestart, ipv in 2019. Ook vielen de proceskosten voor de Maatschappelijke Educatieve Agenda lager uit dan verwacht. * 186.000 overige posten, overige kleinere voordelen binnen onderwijs (dit betreft o.a. een correctie op de RMC middelen en het bovenwettelijk aanbod/ conciërge regeling)

Fractie:	**D66-14**
Pagina:	25/26
Vraag:	Er is een onderbesteding van 0,482 miljoen euro voor schuldhulpverlening en 0,1 voor vroeg eropaf vanwege minder instroom bij ketenpartners en minder huisbezoek: hoeveel minder instroom was er bij ketenpartners (schulddienstverlening) en vroeg eropaf in absolute aantallen?
Antwoord:	De dienstverlening van de verschillende partners binnen Schulddienstverlening wordt op verschillende manieren uitgevoerd en gefinancierd. Inwoners kunnen meerdere

	(vervolg)producten afnemen bij de partners, waardoor de cijfers niet in aantallen inwoners zijn uit te drukken en hierdoor niet optelbaar zijn. Er zijn minder stabilisatietrajecten door Rijnstad uitgevoerd: 294 (begroot 633). PLANgroep heeft in 2019 minder (maand)producten opgeleverd dan begroot: 4.149 (begroot 4.994). Omdat de aantallen jaarlijks achterblijven bij de verwachting, is de dienstverlening met ingang van 2020 efficiënter ingericht. We verwachten dat hiermee het aantal bereikte inwoners gaat toenemen (de huidige bijzondere situatie kan hier wel invloed op hebben). De financiering van Vroeg Eropaf is op basis van het aantal geslaagde trajecten (inwoners met een plan van aanpak). In 2019 waren er 234 geslaagde trajecten, er waren er 614 begroot. Het slagingspercentage van het aantal geslaagde trajecten ligt op de landelijke lijn.

Fractie:	**D66- 15**
Pagina:	59
Vraag:	Digitalisering van de publieke dienstverlening: Naar aanleiding van onze vragen kondigde het college aan WOB-dossiers per april 2020 op https://opendata.arnhem.nl te gaan publiceren. Klopt het dat deze informatie nog niet op de genoemde site vindbaar is? Of is er sinds 1-4-2020 nog geen WOB-verzoek behandeld? In antwoord op onze vragen werd ook aangegeven dat het college met een voorstel zou komen om meer informatie (naast WOB-verzoeken) proactief openbaar te maken. Wat zijn op dit punt de bereikte resultaten over 2019?
Antwoord:	1. We gaan WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. We verwachten de eerste dossiers (na behandeling volgens de wettelijke termijnen) tussen nu en de tweede helft van juni 2020 te publiceren. 2. De bereikte resultaten over 2019. De volgende datasets hebben we proactief gepubliceerd: - bezetting fietsenstalling 2016 -2017-2018-2019; - Jaarcijfers Arnhem 2018; - Afvalbakken/prullenbakken (in parken); - Trolleymasten; - Story map energie Arnhemse wijken.

Fractie:	**D66- 16**
Pagina:	69
Vraag:	Trolley 2.0 Er zijn inmiddels 2 gelede bussen in bedrijf. De 12 m versie is door de provincie op de lange baan geschoven in de aanloop naar de nieuwe concessie. Welke acties heeft het college concreet genomen om ervoor te zorgen dat deze er in de nieuwe concessie wel komen.
Antwoord:	Het college heeft diverse acties hierop ondernomen. Zo heeft het college, de door de raad vastgestelde en uitgebreide, inbreng van Arnhem voor het PvE aan de provincie Gelderland toegestuurd. Daarnaast heeft het college samen met de provincie Gelderland opdracht gegeven voor een onderzoek naar 12m/18m Trolley 2.0 bussen op de Rijnlijn (Wageningen Campus-Arnhem CS). Daarnaast heeft het college samen provincie Gelderland opdracht gegeven voor een onderzoek naar 12m Trolley 2.0-bussen op alle HOV-corridors in de regio. De resultaten van deze onderzoeken zullen bij het Bestek van de concessie gevoegd worden, zodat alle vervoerders in Europa kennis kunnen nemen van de mogelijkheden van Trolley 2.0.

Fractie:	**D66 -17**
Pagina:	70
Vraag:	“met alle vervoersmiddelen een goed bereikbare en toegankelijke stad”. Hier wordt alleen over het OV gesproken. Graag hier ook een toelichting op de toegankelijkheid en bereikbaarheid voor de fiets. Welke concrete uitbreidingen in het fietsnet zijn er gedaan (welke traject(delen)/routes), waar (welke traject(delen)/routes) zijn er verbeteringen in het bestaande fietsroutenet aangebracht en waaruit bestaan die verbeteringen.
Antwoord:	In 2019 zijn geen uitbreidingen gedaan in het fietsnetwerk. Verbeteringen in het bestaande fietsroutenet zijn vooral de vernieuwing van de Apeldoornseweg waar veilige, vrijliggende en geasfalteerde fietspaden zijn aangelegd en de vernieuwing van de fietsroute bij de rotonde Calandweg. 2019 is vooral gebruikt om de beleidsbasis op orde te brengen en nieuwe en bestaande projecten te starten zoals de voorbereiding van de snelfietsroute Arnhem Dieren.

Fractie:	**D66-18**
Pagina:	71
Vraag:	Waaruit blijkt dat de fietsdoorstroming is verbeterd? Welke concrete punten/ trajecten in het fietsroutenet doelt u hierop?
Antwoord:	Ten aanzien van het verbeteren van de fietsdoorstroming zijn geen concrete punten / trajecten in het fietsnetwerk genoemd of te noemen.

Fractie:	**D66-19**
Pagina:	77
Vraag:	Acquisitie van bedrijven en kennisinstellingen: Tot hoeveel nieuwe vestigingen van bedrijven of instellingen heeft onze inzet in 2019 geleid en hoeveel extra arbeidsplaatsen komen hier naar schatting uit voort?
Antwoord:	Onze inzet op acquisitie is gericht op behouden van bedrijven en instellingen in Arnhem en het aantrekken en ondersteunen van nieuwe vestigers. De inzet bij nieuwe vestigers in Arnhem is die van verbinder (richting partijen in de stad (o.a. huisvesting) en de interne organisatie (o.a. vergunningen)), promotor (voor Arnhem en de regio) en 'uitroller' van de rode loper, waardoor de mate van betrokkenheid per nieuwe vestiger verschilt. Deze inzet heeft mede geleid tot 21 nieuwe vestigers die goed zijn voor ca. 250 nieuwe arbeidsplaatsen in Arnhem.

Fractie:	**D66-20**
Pagina:	77
Vraag:	“de vraag naar kantoren neemt weer toe” Graag een onderbouwing en een doorkijk naar de toekomst hoe sterk de vraag naar kantoren in Arnhem de komende jaren toeneemt.
Antwoord:	De constatering dat de vraag naar kantoren, op specifieke locaties in Arnhem, weer toeneemt komt voor uit het rapport van Ecorys, dat is opgesteld in opdracht van de regio Arnhem-Nijmegen in het kader van het Regionaal Programma Werklocaties (RPW). Dit rapport vindt u via de volgende link: https://ris2.ibabs.eu/Agenda/Details/Arnhem/022fb89d-caf5-4cc6-887d-a6ab93daf206. Bijlage 6 geeft het rapport 'Analyse kantorenmarkt cs-locaties Arnhem en Nijmegen' weer. > Dit rapport geeft een doorkijk tot 2030 en brengt vraag en aanbod in beeld. Zo is te zien dat voor Arnhem Centraal geldt dat de vraag naar kantoormeters de komende jaren veel groter is dan het huidige aanbod en het aanbod dat we in de toekomst kunnen voorzien. Voor de raming is het WLO-scenario (Toekomstverkenning Welvaart en LeefOmgeving) de basis en dat die een doorlooptijd van 10 jaar heeft. De corona-crisis kan een dip geven maar vereffend zich in die 10 jaar weer. Die vereffening is wel afhankelijk van hoe lang de maatregelen duren. Voorlopig zien we nog geen reden om af te wijken van de scenario's, juist omdat dat scenario's dus over een langere periode gaan, met daarin ook laagconjunctuur.

Fractie:	**D66 -21**
Pagina:	77
Vraag:	Arbeidsaanbod voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt: Hoeveel extra arbeidsplaatsen voor deze doelgroep zijn er in 2019 gerealiseerd?
Antwoord:	

Fractie:	**D66- 22**
Pagina:	84
Vraag:	Indicator voortijdig schoolverlaters: Volgens de laatste cijfers (schooljaar 2018/2019) groeit het aantal VSV'ers in Arnhem harder dan het landelijke gemiddelde. Tot welke extra inzet heeft dit gegeven in de tweede helft van 2019 of de eerste helft van 2020 geleid?
Antwoord:	Uit de voorlopige cijfers VSV (6 maart 2020) blijkt dat het VSV-cijfer landelijk licht is gestegen, terwijl het cijfer in Arnhem is in 2018 - 2019 licht is gedaald ten opzichte van het vorige schooljaar: Landelijk: 2,01% (2018 - 2019) vs 1,89% (2017 -2018) Regio: 2.03% (2018-2019) vs 2.09% (2017 -2018)

	Arnhem: 2,69% (2018 - 2019) vs 3.05% (2017 02018) De definitieve cijfers over schooljaar 2018 - 2019 zijn er in oktober 2020. NB: de cijfers geven een momentopname weer en hebben betrekking op alle Arnhemse leerlingen. Het gaat in Arnhem om 311 leerlingen die geregistreerd staan als VSV'er. De VSV-cijfers zijn niet direct te beïnvloeden door Arnhemse inzet: 30% van de Arnhemse VO-leerlingen volgt onderwijs buiten Arnhem; bij het VMBO is dat zelfs 49%. De inzet van het Arnhemse VSV-beleid richt zich op de Arnhemse scholen. In 2019 - 2020 is een aantal nieuwe projecten gesubsidieerd (expertisecentrum ISK, combinatiefunctionaris Briant College). Voor de zomer van 2020 ligt er een nieuw lokaal plan van aanpak voorkomen VSV. Hierin wordt meer ingezet op specifieke doelgroepen waarbij VSV-cijfers hoog zijn.

Fractie:	**D66 -23**
Pagina:	88
Vraag:	Gezonde leefstijl met sport stimuleren is bekend welk deel van de kinderen aan 5 uur bewegen komt en of dit aantal in 2019 is toegenomen?
Antwoord:	Exacte cijfers over hoeveel kinderen de beweegnorm momenteel halen zijn niet beschikbaar. Wel hebben we van de aandachtswijken een redelijk goed beeld, omdat er in die wijken nauwe samenwerking is met scholen en er veel sport- en spelprogrammering vanuit het Sportbedrijf is. In die wijken zijn wel kinderen die de beweegnorm lijken te halen, maar exacte aantallen ontbreken. In het kader van de 2+1+2 aanpak, waarbij we samen met scholen inzetten op het halen van de beweegnorm, gaan we kijken hoe we beter kunnen meten/vaststellen of kinderen de beweegnorm halen. Met dat proces zijn we samen met het Sportbedrijf bezig. Dit heeft onze nadrukkelijke aandacht binnen het thema ‘Vaardig in bewegen’.

Fractie:	**D66 -24**
Pagina:	89
Vraag:	Voldoende en goede binnen- en buitensportaccommodaties: hoeveel kunstgrasvelden zijn er in 2019 gerealiseerd voor voetbal- en hockeyverenigingen en hoeveel kunstgrasvelden moeten (nog) worden gerealiseerd?
Antwoord:	In 2019 zijn er geen nieuwe kunstgrasvelden gerealiseerd. Wel zijn er drie velden gerenoveerd: - Veld Arnhemse Boys - Veld VDZ - Cruyff Court Bethaniënstraat, Presikhaaf. In 2020 staat de renovatie van het veld van Eldenia op de planning. Het aanbestedingsproces wordt nu doorlopen. Daarnaast staat op de planning de aanleg van een extra half hockeyveld bij Upward.

Fractie:	**D66 -25**
Pagina:	96
Vraag:	Beter borgen bestaanszekerheid minima hoeveel gezinnen (met kinderen) zijn er extra bereikt door de verhoging naar 130% van de bijstandsnorm in 2019?
Antwoord:	In totaal hebben 266 inwoners gebruik gemaakt bij de van de uitbreiding naar 130% van de bijstandsnorm.

Toekenning Gelrepas gezinnen inkomensgroep 120%-130% Bijstandsnorm

	Totaal aantal pashouders	Had al een pas voor 1-1-2019 (prolongatie)*	Nieuwe toekenningen vanaf 1-1-2019
Hoofdpashouder	84	51	33
Partner	46	25	21
Kind	136	82	54
Totaal	266	158	108

**Meer dan de helft van de mensen die nu een Gelrepas hebben op basis van 120-130%, had al een Gelrepas voordat de regeling werd ingevoerd. Ze hebben tussentijds een inkomstenstijging gehad waardoor de pas beëindigd zou zijn als de regeling 130% niet was ingevoerd.*

Fractie:	**D66- 26**
Pagina:	97
Vraag:	Minder jongeren in financiële problemen: wat is er actief in 2019 gedaan om te voorkomen dat jongeren in financiële problemen geraken, naast het gesprekken voeren voor een nieuw preventiebeleid in 2020? En voor ondernemers?
Antwoord:	Voor het antwoord op deze vragen verwijzen wij naar de raadsbrief "Jongeren en schulden" van 11 februari 2020 en de raadsbrief "Pilot schulddienstverlening aan ondernemers van 19 februari 2020.

Fractie:	**D66-27**
Pagina:	100
Vraag:	Werkinvesteringsfonds: Het werkinvesteringsfonds is per 1-1-2019 in de begroting opgenomen. Halverwege 2019 is voor het eerst budget onttrokken aan het fonds, dit vloeit nu voor 95% terug omdat het niet besteed is. Graag ontvangen we een overzicht van alle projecten die aan de orde zijn geweest, inclusief die projecten die niet tot een start of zelfs niet tot een formele aanvraag zijn gekomen, met een duiding per project van waarom het tot nu toe niet gestart is en of het komend jaar alsnog zal kunnen starten.
Antwoord:	Op 3 maart jl. heeft de raad een raadsbrief ontvangen met het onderwerp Projecten Werkinvesteringsfonds (441768). In deze brief hebben wij u geïnformeerd over de projecten die met behulp van het Werkinvesteringsfonds in gang zijn gezet. Het betreft de volgende 6 projecten: - De Voorwerkers - Het bewonersinitiatief De Blauwe Wijkeconomie (DBWE)/Buurtbaanbureau - Live+ - Werkprojecten Scalabor - Pak je Kans - Klassewerk/vakbroeders. De ontwikkeltijd van diverse initiatieven is lang en vraagt begeleiding. Wij zijn met een aantal initiatieven in gesprek voor komende periode. Ook zullen we zien welke inzet wegens effectiviteit continuering vraagt.

Fractie:	**D66- 28**
Pagina:	105
Vraag:	Bevorderen gezonde leefstijl: wat is in 2019 extra gedaan om de gezonde leefstijl te verbeteren en om zo bij te dragen aan het Nationaal Preventieakkoord
Antwoord:	In 2019 zijn (extra) JOGG-regisseurs aangetrokken die binnen het Sportbedrijf Arnhem aan de slag gaan in de vijf wijken waar JOGG (Jongeren op Gezond Gewicht) wordt uitgevoerd: Arnhems Broek, Geitenkamp, Klarendal, Malburgen en Presikhaaf,

	In samenwerking met Menzis en betrokken (uitvoerings-)partners zijn voorbereidingen getroffen om de GO!-aanpak (Gezond Onderweg) uit te rollen naar Geitenkamp, Arnhems Broek en Klarendal, naast de al bestaande GO!-wijken Presikhaaf en Malburgen. Het programma heeft tot doel overgewicht en obesitas bij kinderen tegen te gaan. Menzis en gemeente spannen zich gezamenlijk in om duurzame financiering voor het programma te realiseren; In het kader van de Lokale Werkagenda Menzis, werken gemeente, zorgverzekeraar en lokale partners (o.a. Sportbedrijf Arnhem/ FormUpgrade / FysioFit e.a.) samen aan coachingsprogramma's ter bevordering van een actieve leefstijl onder volwassenen (i.h.b. gericht op de doelgroep minima) - bevorderen van bewegen, advisering omtrent gezonde voeding, terugdringen roken en middelengebruik); Op veel basisscholen krijgen kinderen schoolfruit en groente, bekostigd door de gemeente.

Fractie:	**D66 -29**
Pagina:	111
Vraag:	Er zijn via het vastgoedplein nieuwe CPO-locaties (collectief particulier opdrachtgeverschap) aangeboden in 2019. Welke CPO-locaties zijn op het Vastgoedplein aangeboden? Wat zijn de cruciale succesfactoren gebleken om in 2019 meer locaties beschikbaar te krijgen dan in 2018?
Antwoord:	- Coehoorn - CPO ontwikkelt zich alleen op gemeentelijk gronden. We hebben maar een beperkt aantal gemeentelijk gronden zonder verkoopovereenkomst/claimhouders. Als we mogelijkheden zien wegen we dat af ten opzichte van andere wensen die er zijn en passen we dat toe.

Fractie:	**D66 -30**
Pagina:	111
Vraag:	Ruimtelijke kwaliteit is op orde, De dynamiek van verandering in het gebruik ligt echter altijd hoger dan de dynamiek van de aanpassing van de inrichting van de openbare ruimte. Daardoor zal er altijd sprake zijn van discrepanties tussen gebruik en inrichting van de stad. In de jaarstukken 2018 prijkte de indicator nog in het groen en in 2019 is dat gezakt naar oranje. Wat is er sindsdien veranderd? Welke concrete ontwikkelingen hebben bijgedragen aan deze daling? Hoe vaak is vastgesteld dat de ruimtelijke kwaliteit in Arnhem is afgenomen?
Antwoord:	De daling van de indicator komt niet door specifieke concrete ontwikkelingen maar door de dynamiek in de stad. Gemiddeld is de ruimtelijke kwaliteit op orde. Echter de dynamiek in de stad en de daarmee gepaard gaande transformaties en herontwikkelingen vragen steeds om aanpassingen in de openbare ruimte. De groene aanduiding met "op orde" zou suggereren dat we "klaar zijn". We constateren echter dat een voortdurende inspanning nodig is om op orde te blijven. Vandaar oranje.

Fractie:	**D66 -31**
Pagina:	111
Vraag:	Kwaliteit verbeteren van de bestaande woningvoorraad wordt het plan van aanpak woningsplitsing en verkamering genoemd. In tegenstelling tot de andere prestatie doelen is dit doel niet voorzien van een kleurenindicator die aangeeft hoe het met de uitvoering van het prestatiedoel staat. Is dat een bewuste keuze, dan wel een omissie? En als het laatste het geval is, welke indicator hoort hier dan te staan?
Antwoord:	Dit is een omissie: Oranje.

Fractie:	**D66 - 32**
Pagina:	111
Vraag:	Beperken de opgaven om kwaliteit van de bestaande woningvoorraad te verbeteren zich tot het reguleren van woningsplitsing- en verkamering? Als er meer opgaven zijn waarover heeft het college het dan?
Antwoord:	Nee, ook in de prestatie-afspraken met corporaties zijn afspraken gemaakt over verbeteren van de bestaande woningvoorraad op bijvoorbeeld duurzaamheid, vernieuwen woningvoorraad en schimmel.

Fractie:	**D66 - 33**
Pagina:	129
Vraag:	Achterblijven van investeringen: Hoe groot was het aandeel van het achterblijven van investeringen in het genoemde bedrag van 63 miljoen euro? Hoe hadden de solvabiliteit en de weerstandsfactor op 31-12-2019 eruit gezien als de geplande investeringen wel waren gedaan, en voor het overige de jaarrekening eruit zou zien zoals nu het geval is? Welk deel van de niet gedane investeringen wordt komende jaren alsnog verwacht?
Antwoord:	Het balanstotaal is gestegen t.o.v. 2018, zo ook de materiële vaste activa. Een vergelijking van de balans in de rekening met die in de MJPB is eigenlijk lastig te maken. De geprognosticeerde balans is lang niet zo nauwgezet als de begroting van lasten en baten. De afname ten opzichte van het begrote balanstotaal zit volledig in de vlottende activa en die kun je niet begroten. Dat is een momentopname. Op de weerstandsfactor heeft het achterblijven van investeringen geen invloed. In de jaarrekening 2019 bedraagt de solvabiliteit 17,23% (160.603 Eigen Vermogen/931.883 Totaal Vermogen). Wanneer de volledige onderuitputting van investeringen ad € 33 mln wel zou zijn gerealiseerd was het balanstotaal gestegen naar € 964.993, wat leidt tot een solvabiliteit van 160.603/964.993 = **16,64%**. Dus in de afronding op hele procentpunten blijft de solvabiliteit 17%. Overigens is dit het financieel meest negatieve scenario. In het balanstotaal van 931.883 zit namelijk ook een bedrag aan Onderhanden Activa (OHA) van € 30 mln en we mogen aannemen dat een deel van die OHA betrekking heeft op de onderuitputting, wat betekent dat een deel van de onderuitputting al wel is besteed en ook op de balans staat.

Fractie:	**D66 - 34**
Pagina:	142
Vraag:	Overzicht basis onderhoudsniveau. Daar wordt aangegeven dat voor fietspaden niveau A/B wordt aangehouden, terwijl de afspraken zijn dat voor fietspaden niveau A wordt gehanteerd. Waar komt dit verschil vandaan, en zijn er afgelopen jaar fietspaden onderhouden op niveau B, zo ja welke trajecten?
Antwoord:	De vrij liggende fietspaden worden onderhouden op niveau A. Er zijn echter fietsstroken die integraal onderdeel uitmaken van een weg. Hier kan het onderhoudsniveau lager liggen omdat het onderhoudsniveau van deze wegen lager ligt.

Fractie:	**D66 - 35**
Pagina:	143
Vraag:	Openbare verlichting. De ambitie is om in 2035 alle openbare verlichting in led uitgevoerd te hebben. Eerder wordt gemeld dat we op schema liggen om dit te realiseren, hier wordt gemeld dat er allen voor aanleg en groot onderhoud led wordt ingezet. Wordt er nu actief vervangen of niet, en is het doel 2035 alles op led met het huidige tempo van vervanging realiseerbaar. Zo nee, welke maatregelen heeft u genomen om dit doel wel te realiseren?
Antwoord:	Vanaf 2012 worden bij groot onderhoud LED armaturen geplaatst. Voor armaturen hanteren we een vervangingstermijn van 20 jaar. Na 20 jaar zouden daarmee alle armaturen vervangen moeten zijn door LED-armaturen. Dat is dus voor 2035 conform de ambitie. Er zijn in de stad nog ca. 200 historische armaturen die een veel langere levensduur hebben en waarvoor op dit moment nog geen LED alternatief voorhanden is. De komende jaren zal hiervoor nog naar een alternatief worden gezocht.

Fractie:	**D66 -36**
Pagina:	167
Vraag:	Sportbedrijf Arnhem: wat is er nog onvoldoende in de rapportage op de effectiviteit van de activiteiten in relatie tot de doelstellingen van de opdrachtgever?
Antwoord:	De monitoring en rapportage op de verschillende inspanningen kan verbeterd worden. Als opdrachtgever van het Sportbedrijf willen wij inzichtelijk hebben in welke mate inspanningen van het Sportbedrijf bijdragen aan de maatschappelijke doelstellingen zoals het verminderen van overgewicht en het stimuleren van beweging, en tegen welke kosten. Zo kunnen we beter gerichte keuzes maken binnen het beschikbare budget. Resultaten van inspanningen kunnen

	meer SMART gemaakt worden: Hoeveel mensen binnen een bepaalde doelgroep worden bereikt, wat is het (langdurig) meetbaar effect van de inspanning, wat zijn de kosten etc.

Fractie:	**D66 - 37**
Pagina:	60
Vraag:	Publieke dienstverlening Het college hecht veel waarde aan de samenwerking met inwoners, raad en organisaties. Hierbij is het uitgangspunt om vroegtijdig met de raad, inwoners en partijen in gesprek te gaan. Bewoners, organisaties en ondernemers weten de teams Leefomgeving veelal te vinden. Van Wijken Weten heeft zich doorontwikkeld naar een volwassen en vertrouwde werkwijze in de Arnhemse wijken. • Er zijn verschillende participatietrajecten rondom thema's gestart, zoals bijvoorbeeld in het kader van de Omgevingsvisie en het bomenplan. Maar ook participatie Korenkwartier en de Bakermat zijn mooie voorbeelden van participatie. • Start raadswerkgroep en programmagroep. De programmagroep is gestart met de aanpassing van de raadsvoorstellen plus bijbehorend begeleidings- en monitoringsaanpak. Ook het proces om tot een nieuwe participatietool te komen is gestart. • We hebben een nieuw instrument geïntroduceerd: doelgeroepsegmentatie (citisen). Met name om beter de "stille groepen" te kunnen bereiken. Had hier niet burgeragendering bij moeten worden genoemd als nieuw instrument?
Antwoord:	Voor de volledigheid was dat goed geweest.

Fractie:	**D66 - 38**
Pagina:	62
Vraag:	In diverse wijken is door de burgemeester het gesprek gevoerd over wijkveiligheid en zijn de problemen van bewoners op het gebied van de veiligheid opgehaald en geïnventariseerd. In Malburgen, Klarendal en de Geitenkamp heeft dit inmiddels geresulteerd in een integrale projectaanpak tot op straat- en buurtniveau. In 2020 wordt verder uitvoering gegeven aan de veiligheidsthema's per wijk/gebied door onder andere de inzet van straatcoaches en het voorkomen van aanwas van jonge (drugs)criminelen - Waarom is dit niet in elke wijk gebeurd? Gaat dat nog gebeuren?
Antwoord:	In de loop van 2019 zijn de veiligheidsthema's in de diverse wijken opgehaald. In de genoemde wijken heeft dit al geleid tot een gerichte aanpak. In 2020 wordt per wijk/gebied explicieter gemaakt welke activiteiten we gaan verrichten en welke doelen we willen realiseren om de veiligheid te verbeteren. De inhoudelijke focus en de wijze waarop hebben we verwoord in de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020. Daarnaast zijn we ook aan de slag met de aanpak van de aanwas van jonge drugscriminelen en via middelen van het Rijk en de provincie gaan we daarvoor onder meer straatcoaches op inzetten.

Fractie:	**D66-39**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat er niks in de perspectiefnota over digitale criminaliteit, terwijl dat wel 1 van de speerpunten is in de Kadernota Veiligheid?
Antwoord:	In de perspectiefnota zijn de meest urgente en maatschappij ontwrichtende veiligheidsthema's benoemd. Niet alle speerpunten die in de Kadernota staan, zijn hier herhaald, maar maken wel nadrukkelijk deel uit van de vierjaarlijkse uitvoering van de Kadernota Veiligheid.

PvdA

Fractie:	**PvdA - 1**
Pagina:	45
Vraag:	Op pagina 45 van de jaarstukken onder Wijken Malburgen Vergroten gevoel van sociale en fysieke veiligheid staat bij het subkopje Vissenbuurt benoemd dat hier in november is gekozen voor een hardere aanpak naast de aanpak van de sociale kant. Wat wordt hiermee bedoelt?
Antwoord:	In de Vissersbuurt wordt met een gespecialiseerde projectleider een plan van aanpak gemaakt waar behalve sociale aspecten ook veiligheid en bijvoorbeeld de afdeling werk en inkomen betrokken worden.

Fractie:	**PvdA - 2**
Pagina:	49
Vraag:	Op pagina 49 van de jaarstukken onder Wijken Schuytgraaf, Elderveld Multifunctioneel ontmoeten staat uitgebreid beschreven dat er meer behoefte is aan ontmoeten maar dat hier geen ruimte meer voor is in bijvoorbeeld de MFC, tegelijk staat er dat er een MFC is weggevallen. Wordt hier gezocht naar nieuwe locaties voor ontmoeten? Zijn hier gesprekken over?
Antwoord:	Er wordt zeker gezocht naar nieuwe locaties en mogelijkheden voor ontmoeten. We willen in het MFC Omnibus een aparte ruimte creëren voor bewoners waar ook gebruik kan worden gemaakt van een professionele keuken. Deze is nu buiten gebruik. Daarnaast zijn we in samenwerking met het projectteam van de ontwikkeling Schuytgraaf aan het onderzoeken op twee locaties (bij veld 1A en het pand aan de Achterstraat 20) of hier ook kansen liggen om inwoners meer ontmoetingsmogelijkheden te geven.

Fractie:	**PvdA - 3**
Pagina:	79
Vraag:	Op pagina 79 van de jaarstukken onder De Stad Economie Overzicht lasten en baten 2019 valt te lezen dat er €740.000,- extra beleidscapaciteit is ingezet om de beleidsdoelen te realiseren. Om welke beleidsdoelen ging dit? Zijn deze daadwerkelijk gerealiseerd?
Antwoord:	

Fractie:	**PvdA - 4**
Pagina:	
Vraag:	Wat zijn de gevolgen van het niet doorgaan van het WK BMX 2021. Is er al bekend of dit op een ander moment zal plaats vinden? Waren er al afspraken gemaakt met partners die nu niet meer na gekomen kunnen worden? Heeft dit nog financiële gevolgen?
Antwoord:	Op dit moment is bekend dat het WK BMX niet door kan gaan op het geplande tijdstip in juli 2021. Papendal en de UCI streven ernaar het WK doorgang te laten vinden. De UCI streeft ernaar al haar evenementen in het oorspronkelijk geplande jaar door te laten gaan en Papendal hecht heel erg aan het breedtesport onderdeel voor alle leeftijden. Op dit moment is de nieuwe datum nog niet vastgesteld, maar partijen hebben gesproken start WK op 17 augustus 2021. Dat is na de Olympische Spelen en nog tijdens de zomervakantie waardoor ook het breedtesport onderdeel plaats kan vinden. Er zijn nu geen afspraken bekend die niet nagekomen kunnen worden. Sponsoring, de mogelijkheid tot verzekeren en aanwezigheid van publiek kunnen onder druk komen te staan, maar SC Papendal werkt hiervoor een aantal scenario's met verschillend ambitieniveau uit.

Fractie:	**PvdA - 5**
Pagina:	
Vraag:	Op pagina 91 van de jaarstukken onder De Stad Cultuur, recreatie en sport Overzicht lasten en baten 2019 is te lezen dat er in 2019 €704.000 euro extra is uitgegeven aan vastgoed sport. Zijn dit investeringen waarvan nog niet bekend was dat deze gedaan moesten worden, of zijn dit investeringen die naar voren zijn gehaald?
Antwoord:	Het gaat hier niet om investeringen maar om hogere kosten van onderhoud voor een meerdere sportpanden. Overigens staan tegenover de extra uitgaven van circa 7 ton ook extra inkomsten van circa 4 ton.

Fractie:	**PvdA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Op pagina 149 staat bij Inzamelvoorzieningen voor afval en grondstoffen benoemd dat een deel van de investeringen doorschuiven naar 2020 en 2021. Nu gaan we diftar per 1-7-2020 invoeren, welke maatregelen moeten er dan in 2021 nog genomen worden?
Antwoord:	Deze geraamde investering betreft het uitvoeren van aanpassingen op de afvalbrengstations in het kader van DIFTAR. Deze investeringen zijn uitgesteld omdat nog geen definitieve keuze gemaakt is over de wenselijkheid en inpasbaarheid van investeringen op de huidige locatie in Arnhem-Noord. Dit terrein is in eigendom van de huidige afvalinzamelaar en wordt door de gemeente ook de komende twee jaar gehuurd. Op dit moment loopt de aanbesteding van een nieuw afvalinzamelcontract. Afhankelijk van de uitkomst van de aanbesteding wordt de toekomstige keuze ten aanzien locatie en inrichting van het afvalbrengstation in Arnhem-Noord bepaald.

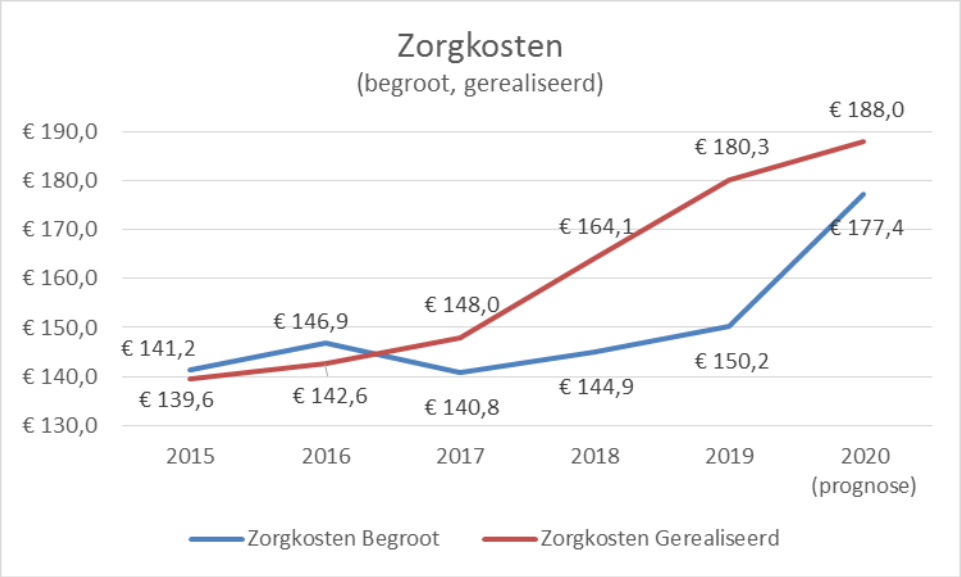
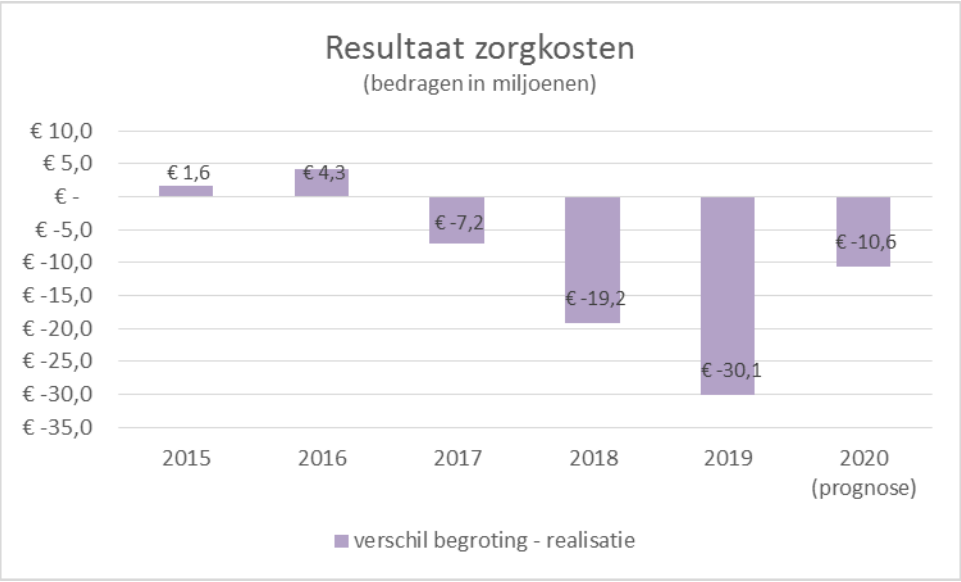
Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat gebeurt er met de subsidies voor de evenementen die vanwege corona in 2020 niet plaats kunnen vinden? Worden deze niet uitgekeerd? Vallen deze vrij voor andere culturele instellingen? Worden deze doorgeschoven naar 2021?
Antwoord:	Subsidies die in 2020 voor evenementen niet worden uitgekeerd, worden aan het einde van het jaar aan de Bestemmingsreserve Evenementen gevoegd.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Een aantal subsidieontvangers (bijvoorbeeld Productiehuis plaatsmaken) staat twee keer in het rijtje subsidie ontvangers, hoe komt dit?
Antwoord:	Plaatsmaken heeft in 2019 een extra subsidie uitgekeerd hebben gekregen van € 25.000. Anderen worden bijvoorbeeld uit verschillende budgetten gefinancierd waar verschillende subsidiebeschikkingen aan ten grondslag liggen, daarom komen ze dubbel voor.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Doorbraak naar werk, pagina 16, prestatiedoel “meer Arnhemmers minder afhankelijk van inkomensondersteuning”. Hier staat een daling van het aantal betaalde uitkeringen van 8.006 naar 7.733. Uit de bestuur rapportage Doorbraak naar Werk blijkt dat het aantal doorstromingen naar werk in Arnhem nog uitblijft. Wel wordt er resultaat geboekt op de instroom. Heeft het college nu het idee dat we met de genomen maatregelen bij W&I dat de ambities gerealiseerd kunnen worden?
Antwoord:	Het boeken van resultaten gaat om het samenspel van de inspanningslijnen, de onderliggende acties en de lerende samenwerking tussen de diverse partners in de uitvoeringsketen die tot de genoemde 'doorbraak' in het programmaplan Doorbraak Naar Werk moet leiden. De organisatieontwikkeling van het Cluster Werk & Inkomen is een belangrijke voorwaarde, maar niet de enige.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	
Vraag:	In Arnhem blijven we achter als het gaat om het doorgeleiden naar werk, maar lopen we voor op handhaving en “overig”. Hoe is dit te verklaren? Wat is “overig” (technische vraag)?
Antwoord:	Wij hebben nog geen harde verklaring voor de verschillen, maar op pagina 8 van de bestuursrapportage hebben wij geprobeerd om het te duiden: - Dat het aandeel dat uitstroomt naar werk lager is dan in gemeenten met een vergelijkbare omvang heeft mogelijk te maken met bestandskenmerken. In Arnhem is het aandeel dat moeilijker bemiddelbaar is naar de arbeidsmarkt (leeftijd; lang in uitkering) groter dan in andere gemeenten.

	- Dat het aandeel dat uitstroomt naar studie hoger is vloeit mogelijk voort uit de inzet van de zogenaamde 'scholingsplicht'. - Dat het aandeel dat uitstroomt door handhaving hoger is wordt mogelijk veroorzaakt door de inbedding van handhaving in bijvoorbeeld de werkwijze van het versnellingsteam binnen W&I. Onder 'overig' zijn andere redenen van uitstroom gegroepeerd. Het duidt veelal ook op knelpunten in de registratie. Wij onderzoeken wat de verklaring is van dit relatief grote aandeel.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Kan er een integraal overzicht gemaakt worden van de extra kosten in de zorg in 2018, 2019 en 2020, de maatregelen die reeds genomen zijn, de extra kosten verwerkt in de Jaarrekening 2019, de verwachte extra kosten in 2020. Dit ook ten opzichte van de begrootte kosten, zodat zichtbaar is hoeveel er aan maatregelen is genomen en hoeveel er aan extra kosten vanuit de begroting worden gedekt?
Antwoord :	In onderstaande grafiek is te zien hoe de zorgkosten zich ontwikkeld hebben in de jaren 2015 tot en met 2019 (gerealiseerde zorgkosten, zoals verwerkt in de jaarrekeningen) en wat de prognose 2020 is. Daar tegenover zijn de begrote kosten zichtbaar. Het resultaat van de afgelopen jaren en welk resultaat geprognosticeerd wordt voor 2020 is te zien in de tweede grafiek. .

De zorgmaatregelen die In begroting 2020 - 2023 zijn verwerkt zijn, staan opgesomd op pagina 10 en 11 van de (geamendeerde) MJPB 2020-2023:

Ontwikkelingen meedoen in een socialer Arnhem	2020	2021	2022	2023
Bedragen x € 1.000				
Maatregelen				
Van Beschermd wonen naar beschermd thuis	2.400	4.000	4.000	4.000
Van verblijfszorg jeugd naar ambulante ondersteuning jeugd	700	750	750	750
Ambulante begeleiding Wmo	1.400	1.400	1.400	1.400
Dagbesteding in eigen wijk	200	200	200	200
Richtlijnen Doelgroepenvervoer	250	250	250	250
Hulpmiddelen: naar algemeen gebruikelijke voorzieningen	0	0	pm	pm
Activerend werk: afbouwen rol CAW	20	160	160	200
Toevoegen POH jeugd	200	200	200	200
Hervormen Drang in jeugdzorg	100	100	100	100
Beperken instroom dyslexiezorg	300	300	300	300
Aanpassen inzet sociale wijkteams	100	100	100	100
Transformatieagenda	1.800	0	0	0
WMO en Jeugd totaal ontwikkelingen Perspectiefnota	*-6.746*	*-5.112*	*-5.259*	*-5.360*
Actualisatie hogere uitgaven Wmo/jeugd obv ontwikkelingen 2019	-2.740	-2.740	-2.740	-2.740
Ingroei maatregel verblijfszorg jeugd	-700	-750	0	0
Dekking maatregel verblijfszorg jeugd uit BR Wmo en jeugdzorg	700	750	0	0
Ingroei maatregel inzet sociale wijkteams	-100	-100	0	0
Dekking maatregel inzet sociale wijkteams uit BR Wmo en jeugdzorg	100	100	0	0
Geen bezuiniging wijkteams (Amendement 19A66)	*0*	*0*	*-100*	*-100*
Aanvullen vangnet Wmo en jeugdzorg (dotatie aan BR Wmo en jeugdzorg) (Amendement 19A66)	*-200*	*-200*	*-200*	*-200*
BR Transformatiebudget zorg (Amendement 19A66)	*-478*	*-428*	*-328*	*-328*
Prijsontwikkelingen niet gedekt uit reservering prijsindexatie	-836	-836	-836	-836
Motie toezicht en kwaliteit	-84	-84	-84	-84
Overname werkzaamheden HCM door Medipoint	-77	-77	pm	pm
Correctie dekking vanuit budgetten sociale wijkteams	-232	108	108	108
Correctie opgenomen budget transformatieagenda	-40	0	0	0
Volumeontwikkelingen dekking uit reservering volume	3.240	3.514	3.514	3.514
WMO en Jeugd totaal aanvullend op Perspectiefnota	*-1.447*	*-743*	*-666*	*-666*

Daarnaast zijn in de raadsbrief van 7 januari 2020 over de ontwikkelingen in de jeugdzorg de financiële effecten van twee zaken aangegeven:

1. Effect nieuwe beleidsrichtlijnen	300	500	500	500
2. Effect nieuwe inkoopvoorwaarden	100	200	200	200

Meer maatregelen om de aanpak van jeugdzorg in complexe situaties te verbeteren, specialistische jeugdzorg af te bakenen en het gebruik van algemene voorzieningen te bevorderen zijn voorgesteld in de notitie van de taskforce (bijlage bij het Raadsvoorstel maatregelen Jeugdzorg). Hier is nog geen besluit over genomen.

NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Klopt het dat de extra kosten voor armoedebestrijding vanaf 2020 gedekt zijn in de begroting?
Antwoord:	In de Begroting 2020 is extra budget toegevoegd voor Armoedebestrijding. Dit budget is voldoende voor de reguliere activiteiten. De impact van de Coronacrisis op het budget is op dit moment niet in te schatten.

Fractie:	**PvdA -13**
Pagina:	
Vraag:	Er wordt meer ingezet op ambulante zorg thuis. Dit betekent dat er ook meer uitstroom is uit woonvoorzieningen? Bestaat het risico dat het aantal van 120 woningen voor uitstroom onvoldoende is?
Antwoord:	Vooralsnog zien we dit risico niet. In 2019 is het contingent van 120 woningen nog niet volledig gebruikt. Mocht het in de toekomst zo zijn dat er een tekort dreigt, dan zullen we hierover in overleg gaan met de woningcorporaties.

Fractie:	**PvdA - 14**
Pagina:	
Vraag:	Onder de risico's staat planschade plan van aanpak woningsplitsing en verkamering. Hier staat een bedrag van € 2,7 mln. Dit bedrag is niet genoemd in het plan van aanpak. Was dit niet bekend?
Antwoord:	Dat het risico aan de orde zou zijn was al bekend. Van de hoogte van een bedrag hebben we later pas een inschatting kunnen maken, nadat een onderzoek naar het planschaderisico was afgerond en we aan de hand van data over de woningvoorraad een globale berekening konden maken. Toen de gemeenteraad het 'voorbereidingsbesluit Spijkerkwartier e.o.' nam was bekend dat vaststelling van een nieuw (facet)bestemmingsplan planschaderisico's met zich meebrengt. Dit is benoemd onder de 'risico's' in het raadsvoorstel van juli 2019. Het voorbereidingsbesluit voorziet namelijk in een aanhoudingsplicht voor bouw- en aanlegactiviteiten; als na het onherroepelijk worden van een (facet)bestemmingsplan eigenaren worden beperkt in bouw- en gebruiksmogelijkheden die zij eerder wel hadden, dan ervaren zij planologisch nadeel en kunnen zij recht hebben op nadeelcompensatie. Ook in het raadsvoorstel van december 2019 over het Plan van Aanpak is onder de risico's benoemd dat door het voorbereidingsbesluit Spijkerkwartier e.o het risico op planschadeclaims ontstaat ná vaststelling van een facetbestemmingplan. In het raadsvoorstel is opgenomen dat zowel risico als omvang moeilijk te bepalen zijn. Het bedrag van 2,7 miljoen is dan ook geen verwachte uitgave; het is een bedrag gebaseerd op een berekening van het risico en een globale inschatting van de kans aan de hand van een som van het aantal panden dat volgens de lijn van het Plan van Aanpak niet meer 'vergunbaar' zal zijn. Óf personen nadeelcompensatie claimen en kunnen krijgen, en op wat voor bedrag zij recht hebben krijgen is afhankelijk van een hoop factoren. Hieraan kleven veel onzekerheden. Het bedrag kan aangepast worden indien we meer inzicht krijgen in de risico's en de claims. De kans van optreden wordt op 50% geschat. Voor het grootste deel van de stad is voldoende 'voorzienbaarheid' gecreëerd, waardoor risico's zijn gemitigeerd.

Fractie:	**PvdA - 15**
Pagina:	
Vraag:	Voor de Connectie zijn in 2019 extra middelen beschikbaar gesteld. Toch is het risico ongewijzigd gebleven. Hoe kan dit?
Antwoord:	De risicobepaling betreft een dynamisch proces waarbij bestaande risico's worden afgeschaald en/of nieuwe risico's worden opgenomen. Ten aanzien van de risico's van de Connectie verwachten wij dat de effecten van de in 2019 extra beschikbaar gestelde middelden in de MJPB 2021-2024 zichtbaar worden en een daling van het risicobedrag laten zien. In de MJPB 2021-2024 van de Connectie is de daling van het risicobedrag ook zichtbaar. Kanttekening daarbij is dat in het risicoprofiel van de Connectie nog geen rekening is gehouden met de gevolgen van de coronacrisis.

Fractie:	**PvdA - 16**
Pagina:	
Vraag:	Onder algemeen bestuur op pagina 61 wordt gesproken over een beleidskader. Waar kunnen deze stukken gevonden worden?
Antwoord:	Onder de kop beleidskaders zijn linkjes opgenomen naar deze stukken. Via financien.arnhem.nl werken deze linkjes. We zullen de pdf aanpassen, zodat de linkjes voortaan ook vanuit de pdf werken.

Fractie:	**PvdA - 17**
Pagina:	63
Vraag:	Op Pagina 63 onder wijkveiligheid wordt gesproken over een integrale aanpak op buurt en straatniveau in 3 wijken. In welke wijken is dit gebeurt? Wanneer worden deze geëvalueerd? Wordt de raad hierin mee genomen?
Antwoord:	Het betreft de wijken Geitenkamp, Klarendal en Malburgen. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid in Arnhem' van 3 maart 2020 bent u geïnformeerd over de aanpak wijkveiligheid tot nu toe en hoe deze verder invulling wordt gegeven. De uitkomsten van de drie aanpakken in de wijken worden tussentijds geëvalueerd om de totale aanpak te versterken.

Fractie:	**PvdA - 18**
Pagina:	63
Vraag:	Op pagina 63 onder Bestrijding uitsluiting en intolerantie wordt gesproken over interventies. Welke zijn dit?
Antwoord:	Binnenkort ontvangt u een raadsbrief met daarin de interventies om seksuele intimidatie en seksueel grensoverschrijdend gedrag tegen vrouwen - en iedereen die hiermee te maken krijgt op grond van seksuele geaardheid - tegen te gaan.

Fractie:	**PvdA - 19**
Pagina:	81
Vraag:	Op pagina 81 onder educatie wordt gesproken over actielijnen voor volwassenen educatie, welke actielijnen zijn dit?
Antwoord:	1. Bekendheid en bewustwording > meer aandacht voor laaggeletterdheid 2. Signalering en toeleiding > professionals kunnen signalen van laaggeletterdheid herkennen en bespreek maken, en weten waar zij terecht kunnen voor verdere ondersteuning voor de inwoner 3. Aanbod > er is gevarieerd aanbod van educatietrajecten voor volwassenen die hun basisvaardigheden willen versterken 4. Monitoring > meer inzicht in het resultaat van de aanpak

SP

Fractie:	**SP -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Algemeen - er wordt gesproken over financieel positief resultaat. Vraag is hoeveel is nu er geplande begrote zaken die niet zijn uitgevoerd. Over welke omvang hebben we het dan en hoe is dat uit te splitsen? Bijvoorbeeld onderwijshuisvesting. Hij wil hier graag een beeld van krijgen. Bijvoorbeeld investeringen die niet gerealiseerd zijn. Wat gaan we dan nog doen? Projecten met financiele zin waar we rekening mee hebben gehouden, maar die we nog wel van plan zijn te doen. Waar zit het? Gerrie weet het van onderwijs, maar bijvoorbeeld openbare ruimte etc
Antwoord:	Hieronder een overzicht van investeringen boven 2,5 ton die niet gerealiseerd zijn in 2019:

(x € 1.000)

aandachtsveld	investering	omschrijving	bedrag
Vastgoed	Planmatig onderhoud 15 jr.	00235 Breezandpad 11-17 vlakke dakafwerking bitumineus nieuwe laag	467
	Planmatig onderhoud 20 jr.	Rietgrachtstraat 80 Dakventilator, pompen, verdeelinrichting, groepenkast	297
		Tekkenwaard (van voormalig M SSA)	1.200
		00337 Koningstraat 38, Walburgstraat 1 en 3Brandmeldinstallatie kabel + append	433
	Onbekend	Sperverstraat 97 puid gezondheidszorg	424
ICT		IT-Diverse bedrijfsapplicaties	1.874
GRP	Gemeentelijke Rioleringe Plannen / GRP 6	Rioleringen	664
Parkeren	Garagepakeren	Vervangen garage-apparatuur (alle drie)	383
		Bewegwijzering PG Arnhem Centraal	400
	Afdeling Vastgoed	PO Willemstunnel 1: Ammentuur alg. BVO	1.121
HFZ	HFZ Machines en installaties	Machines en installaties (niet vast aan/in gebouwen)	1.071
	HFZ Vervoermiddelen	Personenauto's / fietsen en scooters	971
	HFZ inrichting gebouwen en inventaris	Inrichting van gebouwen en inventaris	1.717
Afval	Investeringen ABS	(ondergrondse) Afvalcontainers	1.500
Onderwijs	Investeringen speciaal onderwijs	SPO Nieuwb Ommeswaal school (gebouw en inrichting)	4.681
		SPO Sporthal Brianti-Ommeswaal	3.712
		Terrein Bethanienstraat Irr SPO (extra kosten inrichting OR)	1.495
		uitbr Pieter Jongeling SPO (C3 Zijpend.weg 163)	564
		OW3 Breest 3-SOW Klimboom SPO	3.544
		OW3 Breest 3-SIKC SPO	486
		OW3 Breest 3-SSloop gebouw SPO	286
		uitbr Jozef Senio SPO (C6 Beeldhouwerstraat 27a-29)	292
		HP Schuytgraef Scholencampus (Sallamander)	1.067
Verkeer	Verkeersinfrastructuur- voorzieningen/-regelingen	Verkeersinfrastructuur	1.491
		Kunstwerken w.o. viaducten A325	754
Openbare Verlichting	Masten algemeen: OV projecten	Masten	918
Overige	Eusebiuskerk: Restauratie 2017-2019		250
	Klimaatfonds		250

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De informatie over de wijken - sociale huisvesting/ verwarde personen - beeld van SP dat zij niet verspreid over de hele stad worden verspreid. Dat soort gegevens die vind hij niet terug in jaarrekening. Zijn deze er wel? Locaties van verwarde personen waar deze worden opgevangen als bijvoorbeeld - dit vraagt van een wijk. Bijvoorbeeld ook nieuwkomers die moeten inburgeren. Wat is er in het afgelopen jaar huisvesting nieuwkomers/ verwarde personen/ arbeidsmigranten - waar wonen die? Weten we dat? Waar zien we dit terug?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	131
Vraag:	Risico's - wat actueel is de derving OZB door leegstand - er staan wel percentages aangegeven - graag beeld om volume in geld - Meer gewicht op het eigenaarsrecht leggen. De gemeente betaalt nu de leegstand. Hij wil graag weten hoeveel geld we nu mislopen door leegstand. Wat betekent dus 2,15% derving ozb in 2019 in geld. En stel dat we de heffing verplaatsen naar de eigenaar- wat is het effect hiervan?
Antwoord:	De derving aan inkomsten OZB als gevolg van leegstand bedroeg ten tijde van het opmaken van de jaarrekening € 600.000. Het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar heeft het volgende effect:

	Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder
OZBE	4.793	-
OZBG	-	-
Totaal	4.793	-

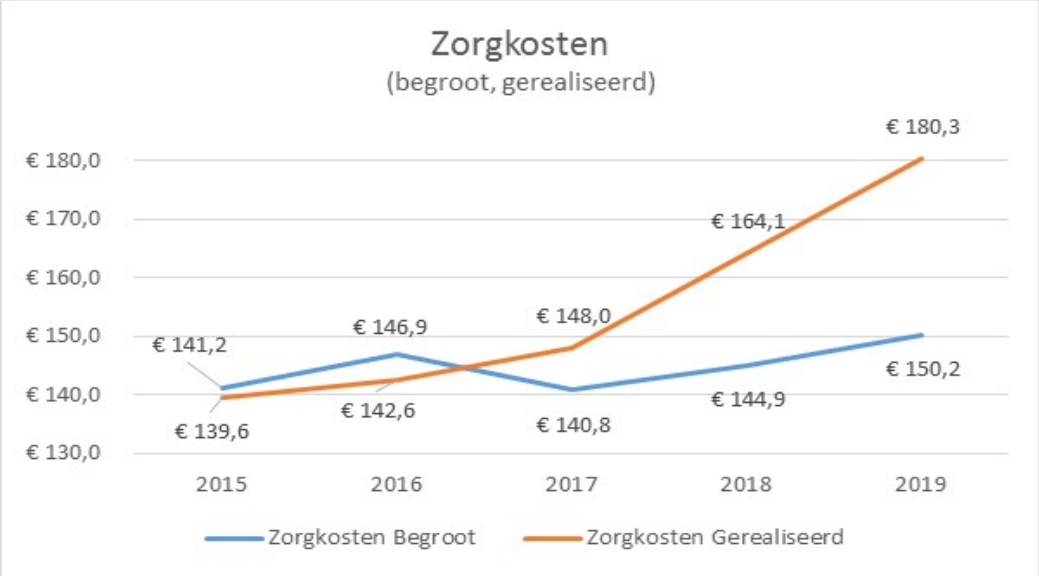
Stijging/daling lasten

Eigenaar	Huurder
33%	-
0%	-100%
33%	-100%

Kanttekeningen:
* De gemeente is vrij om te bepalen hoe de verhouding eigenaren-gebruikers OZB wordt toegepast. Er kan gekozen worden om alleen van eigenaren te heffen. De gemeente Lelystad en Nijmegen bijvoorbeeld, doen dat al.
* Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP- 4 (mondeling)**
Pagina:	134
Vraag:	participatie beschut werken - volledig meebewegen met taakstelling rijk - de inhoud van dit risico moeten we navragen - Mensen gaan toch niet activerend werk en beschut werk doen? Hoe zit dit?
Antwoord:	Het is inderdaad zo dat een inwoner nooit tegelijkertijd van een voorziening Activerend Werk en Beschut Werk gebruik maakt. Op het niveau van een individuele inwoner klopt het dus dat als hij of zij vanuit Activerend Werk succesvolle arbeidsontwikkelstappen zet naar Beschut Werk er een besparing is aan de zijde van Activerend Werk en een toename van kosten aan de zijde van Beschut Werk. Op het niveau van het geheel werkt het echter niet zo: een vrijvallende Activerend Werk-plek wordt n.m. weer benut om een andere (volgende) inwoner een passende participatie-/ arbeidsontwikkelmogelijkheid te bieden. Het risico blijft dus staan. Wel werken wij momenteel ten behoeve van de aanstaande MJBP aan een actualisatie van de aard en de omvang van het risico.

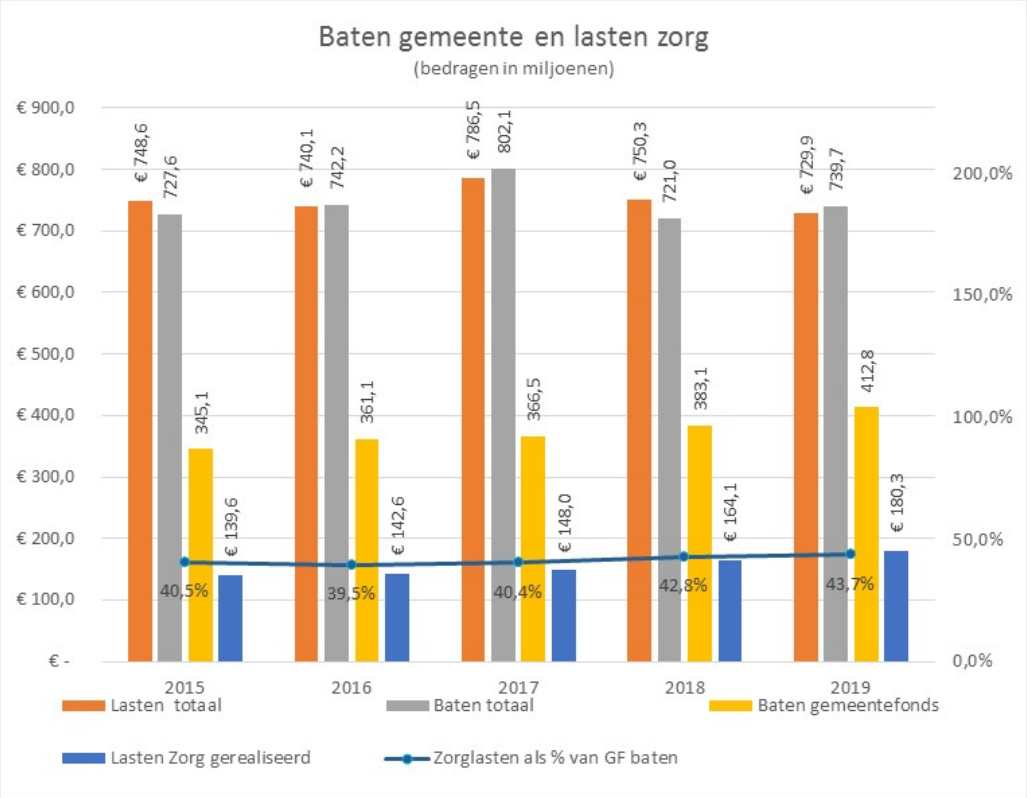
Fractie:	**SP - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Zorg - in de raadsbrief december 2018 van het Zorgdomein staat een grafiek met een aantal gegevens. Hij wil deze graag geactualiseerd zien. Toelichting is gegeven- het gaat om drie lijnen, waarbij er twee (begroting en realisatie) doorgetrokken kunnen worden, De derde (IU) is lastiger, omdat deze gegevens niet zo beschikbaar zijn

	Tevens vraag bij bovenstaande grafieken het sociaal noodfonds - er zijn 2 nieuwe BR-en - te betrekken aangezien dit budget is dat gelabeld voor de zorg is en beschikbaar.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote en gerealiseerde zorgkosten 2015 - 2019 opgenomen. Het gaat in deze grafiek alleen om de lastenkant, de baten zijn buiten beschouwing gelaten. In de raadsbrief december 2018 van het zorgdomein is het saldo van baten en lasten opgenomen, de beide grafieken zijn daarom niet volledig vergelijkbaar. Onderstaande drie reserves zijn relevant voor het zorgdomein. De dotaties en onttrekkingen conform besluitvorming zijn opgenomen in onderstaande tabellen. De reserves Transformatiebudget Zorg en WMO & Jeugdzorg zijn ingesteld in resp. 2019 en 2020 en daarom weergegeven voor de jaren 2019 - 2023. De reserve Noodfonds bevat inmiddels geen middelen meer bestemd voor het Zorgdomein, daarom zijn de jaren 2015 - 2019 opgenomen in de tabel.

Mutatieoverzicht BR Noodfonds

Stand BR Noodfonds					
€ *1.000	2015	2016	2017	2018	2019
Stand Zorgdomein 1 januari	2.000	8.976	16.711	12.745	479
Dotaties Zorgdomein					
(Begrote) dotatie	12.385	2.300	1.200	1.180	0
AWBZ-MO middelen dotatie				1.112	
Resultaat dotatie		8.353	3.293	1.580	
Subtotaal dotaties	12.385	10.653	4.493	3.872	0
Onttrekking Zorgdomein					
Resultaat onttrekking		2.918	8.459	11.041	
Beschikkingen Wijkteams afdoening motie 17M53		0	0		
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	11.041	0
Begrote onttrekkingen vanuit MJPB 2018-2021	0	0	0	5.097	0
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	16.138	0
Stand Zorgdomein per 31 december	8.976	16.711	12.745	479	479
Overheveling saldo naar BRWMO& Jeugdzorg					-479
Restant Zorgdomein					0
Stand BR Noodfonds Participatie (Scalabor)					
Stand per 1 januari	0	0	0	3.661	3.182
Dotatie	0	0	9.600	141	0
(Begrote) Onttrekking	0	0	5.939	620	740
Stand per 31 december	0	0	3.661	3.182	2.442
Stand BR Noodfonds					
€ *1.000	2015	2016	2017	2018	2019
Stand sociaal domein 1 januari	2.000	8.976	16.711	16.406	3.661
Dotaties	12.385	10.653	14.093	4.013	0
Onttrekkingen	-5.409	-2.918	-14.398	-16.758	-1.219
Subtotaal	6.976	7.735	-305	-12.745	-1.219
Sociaal domein per 31 december	8.976	16.711	16.406	3.661	2.442

Fractie:	**SP -5a**
Pagina:	Vervolg vraag 5
Vraag:	De vraag is om een lijn in de grafiek op te nemen waarin alle voor de zorg begrote middelen staan opgenomen, dus inclusief die in de bestemmingsreserve(s). Dat geeft namelijk het complete beeld van wat er voor de zorg in het vooruitlopende jaar begroot was. Nu staan die apart in een tabel. Het voorbeeld van de grafiek die ik bedoel (deze is echter t/m 2018) vind je hieronder. Daarnaast begreep ik dat IU-SD+ budget niet meer te berekenen is voor 2019. Om toch inzicht te hebben in de (totale hoeveelheid) beschikbare middelen graag 1) de begrote middelen voor Arnhem vanuit het gemeentefonds van de afgelopen vijf jaar & 2) de totale baten van de gemeentebegroting van de afgelopen vijf jaar. Graag die ook in de grafiek, met een aparte y-as voor de leesbaarheid. Graag ook alle data in over dit onderwerp in een excel-tabel dus ook van de grafiek die jullie nu hebben gestuurd.
Antwoord:	Waar een begrote onttrekking van een reserve heeft geleid tot een ruimer lastenkader is dit al opgenomen in het getoonde lastenkader. Het opnemen van de dotaties en onttrekkingen aan de bestemmingsreserve(s) als lijn in de grafiek geeft een vertekend beeld In de grafiek op pagina 2 van de raadsbrief d.d. 11-12-2018 zijn de onttrekkingen en dotaties aan de reserve Noodfonds ook niet opgenomen, dit is te lezen in voetnoot 2.

	De benadering die in december 2018 nog is gegeven van de IU-SD is inderdaad niet meer te maken. Niet alleen het oude gedeelte van de WMO, maar ook een groot deel van Jeugd en nieuw WMO is inmiddels overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering gemeentefonds. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Externe inhuur als % van de totale loonsom is gestegen van 13% (jaarrekening 2018) naar 21% (jaarrekening 2019) a) wat is het actuele percentage? b) hoeveel externe inhuur is sinds 1 juni 2018 aangetrokken; aantal fte en totale loonsom?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Van de huidige externe inhuur: welke functies betreft dit en voor welk voor welk cluster/afdeling/project worden zij ingezet?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de contractduur van de huidige externe inhuur?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 9**
Pagina:	
Vraag:	Is er externe inhuur die meer verdient dan de Kaisernorm? Zo ja, hoeveel verdient deze inhuur welke functie(s) betreft het?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Zijn er afdelingen waar een kwart of meer van de medewerkers bestaat uit externe inhuur? Welke afdelingen zijn dit?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel procent van mensen in dienst van de gemeente werkt op een tijdelijk contract? a) het percentage per 31/12/2018 b) het percentage per 31/12/2019 c) het huidige percentage. d) Kunt u het huidige percentage uitsplitsen per functie? e) Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente die werken op een tijdelijk contract is vrouw?
Antwoord:	

Fractie:	**SP -12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel procent van mensen in dienst van de gemeente werkt op een flexibel contract (zonder vast aantal uren, zoals 0-uren, oproep of minmax contract)? a) het percentage per 31/12/2018 b) het percentage per 31/12/2019 c) het huidige percentage. d) Kunt u het huidige percentage uitsplitsen per functie? e) Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente die werken op een flexibel contract is vrouw?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Op welke manier wordt er gestuurd bij uitbesteden/aanbesteden en inhuur derde partijen op flexibele contracten en externe inhuur?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen die voor de gemeente werken verdienen minimumloon? Hoeveel procent van de mensen in dienst van de gemeente verdient minimumloon?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Wat is het percentuele loonverschil tussen mannen en vrouwen die dezelfde functie bekleden en die werken voor de gemeente?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Wat is het verschil in contractgrootte (aantal uren) tussen mannen en vrouwen die dezelfde functie bekleden en die werken voor de gemeente?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel stagiairs lopen stage bij de gemeente en op welke functies? Welke stagevergoeding ontvangen zij? Is er een verschil in stagevergoeding tussen opleiding of functie, en zo ja, om welke bedragen gaat het?
Antwoord:	

Fractie:	**SP - 18**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel mensen met een beperking zijn in dienst van de gemeente? Hoeveel procent van het totaal aantal mensen in dienst van de gemeente heeft een beperking?
Antwoord:	

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD- 1 (mondeling)**
Pagina:	96
Vraag:	Schulden- In hoeverre krijgen Arnhemmers te maken met boetes betalingsachterstanden? Hoe zit het met het voornemen? Hoe zit het met het invorderingsbeleid voor mensen met schulden.
Antwoord:	We onderscheiden twee soorten boetes: een boete ivm het schenden van de informatieverplichting, en de kosten van een dwangbevel. Boetes ivm schenden van de informatieverplichting: 2019: Januari t/m april 74 2020 Januari t/m april 50 Dwangbevel: 2019 januari t/m april 151 2020 januari t/m april 50. In december 2019 zonden wij u de raadsbrief over de rol van de gemeente als schuldeiser. Op 19 mei wordt een vervolgbrief in het college besproken waarin ondermeer het invorderingsbeleid besproken wordt. In beide brieven wordt uitgebreid stilgestaan bij het kwijtscheldingsbeleid (1e brief) en het invorderingsbeleid (2e brief) van het cluster W&I en de gemeentelijke heffingen.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Afvalstromen - De hoeveelheid restafval daalt. Lijkt of dat komt door betere afvalscheiding. Waar komt de daling kosten vandaan? Komt dit door beter nascheiden? Hoe verhouden de stromen zich met voorheen?
Antwoord:	Het klopt dat de hoeveelheid restafval per inwoner in 2019 licht is gedaald en het scheidingspercentage is gestegen ten opzichte van 2018. We zien het verwachte effect door het opnieuw afsluiten van de ondergrondse containers waardoor er minder restafval is aangeboden. Daarnaast is de hoeveelheid herbruikbaar afval gestegen. De hoogte van de kosten voor het product afval zijn in 2019 niet gedaald ten opzichte van 2018, er is ook geen vorm van nascheiding op het restafval toegepast.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel projecten zijn in het groenfonds terecht gekomen?
Antwoord:	Het gaat om 10 projecten en daarnaast 2 subsidieregelingen voor particulieren (verminderen hitteplekken en initiatieven stadslandbouw). In park Westerveld zijn de contouren van het voormalig landhuis zichtbaar gemaakt met o.a. groen. Het begrazingsgebied Meinerswijk is vergroot. En er is een vervolg gegeven van het proces met pachters om te komen tot biologische landbouw en veeteelt op onze verpachte agrarische gronden. De vegetatie in een 16-tal bermen is geïnventariseerd om met meer maatwerk in beheer meer biodiversiteit te behalen. Het nestkastjes project koolmees ter bestrijding van de eikenprocessierups is afgerond. Het cameraproject in tuinen is in 2019 gestart en loopt nog door tot eind 2020. De vergroening van entrees bij bedrijventerrein Het Broek is gerealiseerd. De projecten rondom de vergroening van Kronenburg en Zijpsepoort zijn nog in voorbereiding en worden in 2020/2021 naar verwachting gerealiseerd.

PVV

Fractie:	**PVV -1 (mondeling)**
Pagina:	14
Vraag:	Het goede voorbeeld in eigen gemeente - aantal duurzame gereden kilometers met eigen wagenpark - wordt dit geregistreerd? Groeit dit? Waar gebeurt de inkoop van de groene stroom? Is dit al helemaal dekkend?
Antwoord:	Het beantwoorden van gereden kilometers kost meer tijd om uit te zoeken. De inkoop van groene stroom gebeurd bij De Groene Stroomfabriek.

Fractie:	**PVV - 2 (mondeling)**
Pagina:	15
Vraag:	De aanpak van statushouders is herijkt - Brengt dit meer kosten met zich mee? En welke resultaten heeft dit opgeleverd?
Antwoord:	Ja, omdat we al begonnen zijn met de pilot duale trajecten (Veranderopgave Inburgering). Met het actieplan voor nieuwkomers 2019-2022 maken we een start in de verbetering van onze aanpak op nieuwkomers, hierbij lopen we alvast vooruit op de wijzigingen Wet Inburgering die per 1 juli 2021 ingaan. Het plan heeft een looptijd van vier jaar. De resultaten worden dan ook na vier jaar gemeten.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	25
Vraag:	Onderwijsbeleid - Vroegtijdig schoolverlaten - hier hebben we een voordeel. Dit is al jaren zo dat we hier een voordeel op hebben. Wordt dit dan doorgeschoven naar volgend jaar of gaat dit dan naar algemene reserve? Hier is geen bestemmingsreserve voor. Hoe komt het dat er ieder jaar een onderuitputting is van bedrag? Wat is de inhoudelijke reden hiervan de onderuitputting vroegtijdig schoolverlaten?
Antwoord:	In december is besloten om € 535.000,-- over te hevelen naar 2020 (niet bestede middelen). Er is een eenmalige subsidieregeling opgesteld: 'Subsidieregeling Gelijke kansen in het voortgezet (speciaal) onderwijs en het middelbaar beroepsonderwijs Arnhem 2020'. De reden van onderuitputting in 2019 is veroorzaakt door het niet, anders, of later doorgaan van een aantal projecten die meegenomen waren in de begroting 2019. De afgelopen 2 jaar was er sprake van onderuitputting. Er wordt nu gewerkt aan een nieuw plan van aanpak waarin gerichter wordt ingezet op de doelgroepen waar VSV veel voorkomt. Ook wordt een subsidieregeling opgesteld waar scholen en organisaties een beroep op kunnen doen. Hiermee beogen we ook onderuitputting van het budget in de komende jaren te voorkomen. En verder in te zetten op het verminderen van schooluitval.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Realisatie uitvoeringsplan Radicalisering - Er wordt gesproken over een training verzorgd voor moeders voor opvoedvraagstukken. Hoeveel deelnemers hebben hier aan mee gedaan? Wat zijn de kosten? Wie heeft de training gegeven?
Antwoord:	Aantal deelnemers: 12; kosten: €7.500 (excl BTW); Uitvoerder: Oumnia Works Arnhem.

Fractie:	**PVV-5 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Hetzelfde geldt ook voor een tiental jongeren voor netwerkregisseur tegen extremisme. Wat zijn de kosten? Hoe blijft de gemeente in contact met deze jongeren om te monitoren om de inzet van netwerkregisseur te monitoren? Blijft er contact?
Antwoord:	Kosten: €36.500 (excl BTW). Uitvoerder: AM-support; De jongeren worden opgeleid en begeleid door AM-support. Het project wordt voortgezet in 2020. Het contact is er op structurele en regelmatige basis en vanuit het netwerkoverleg is er vanuit de gemeente contact met alle betrokkenen. Voor ons als gemeenten belangrijk om juist hier alert te blijven op de ontwikkelingen.

Fractie:	**PVV - 6 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Veiligheidshuis - een casusoverleg 25 personen - Hoe wordt er voor gezorgd dat de lijst actueel blijft? Wordt er gelet op terugkeerders? Wordt gemonitord dat deelnemers die niet in basisregistratie voorkomen deelnemen?
Antwoord:	Vanuit de diverse ketenpartners (justitie, politie, jongerenwerk, scholen etc.) is er structureel overleg om deze lijst actueel te houden. Zijn er zorgelijke signalen dan worden deze personen aangemeld bij het Veiligheidshuis. Deze melding wordt direct verrijkt met aanvullende informatie en bezien of de melding wordt besproken in het casusoverleg radicalisering. Is er sprake van een "terugkeerder", woonachtig binnen de gemeente Arnhem, dan wordt deze persoon sowieso besproken en gemonitord. Als een persoon, met zorgelijke signalen over radicalisering, verblijft binnen de gemeente Arnhem en niet ingeschreven is in het GBA, dan wordt deze persoon besproken en gemonitord in het Veiligheidshuis.

Fractie:	**PVV - 7 (mondeling)**
Pagina:	64
Vraag:	Onderzoek Universiteit Utrecht moet meer gebeuren in contact scholen. Wat is er concreet gebeurd met scholen in aanpak radicalisering?
Antwoord:	De contacten zijn direct aangehaald om de samenwerking met het onderwijs te versterken. In december 2019 is in een 'Duivelshuisgesprek' door de burgemeester en wethouder onderwijs met directeuren uit het onderwijs in gesprek gegaan. Verder is er ook een brede conferentie georganiseerd met veel betrokkenheid vanuit de scholen in Arnhem. Er wordt samen met het onderwijs bezien welke interventies (trainingen, voorlichting, anderszins) helpen met het signaleren en omgaan met radicalisering/ extremisme als onderdeel van een bredere aanpak.

Fractie:	**PVV - 8 (mondeling)**
Pagina:	66
Vraag:	Financiele overzicht - project lokale aanpak radicalisering - negatief saldo BR - Hoe moet hij dit lezen? Er is een BR voor. In 2019 kosten voor gemaakt en kosten voor gemaakt ten laste van BR. Verloop per bestemmingsreserve is te zien. Hoe zit het met de BR. Ook besproken de mogelijke link met deze gelden als onderdeel van de inkomsten uit het gemeentefonds.
Antwoord:	In 2019 is door procesmatige omstandigheden bij de NCTV (Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid) de uitbetaling van de Versterkingsgelden vertraagd. De middelen voor 2019 zijn in december 2019 ontvangen door Arnhem. Deze middelen zijn in 2019 aan de BR Taakmutaties Gemeentefonds (BR0809) toegevoegd. In 2019 zijn kosten gemaakt ten behoeve van de Lokale aanpak radicalisering.

Fractie:	**PVV- 9 (mondeling)**
Pagina:	70
Vraag:	De walstroom - aantrekkelijke aanlegplaats aan de Rijn - Vraag is de aanleg van de walstroom is deze nu afgerond? Voor alle kades beschikbaar? En moet dit verplicht afgenomen worden door schepen? En wordt hier op gehandhaafd? Schepen geen eigen generatoren
Antwoord:	Vraag is de aanleg van de walstroom is deze nu afgerond? - Nee. Met de renovatie van het dijklichaam aan de Rijnkade en Boterdijk door het waterschap worden nog walstroomlocaties toegevoegd. Voor alle kades beschikbaar? - Ook na genoemde uitbreiding op de Rijnkade en Botterdijk zullen er delen van de Nieuwe Haven zonder walstroom zijn. En moet dit verplicht afgenomen worden door schepen? - Ja, daar waar beschikbaar moet er gebruik worden gemaakt van walstroom (verordening). En wordt hier op gehandhaafd? - De havenmeesters zien toe op het gebruik van walstroom. Handhaven is tot nu toe niet nodig geweest. Bij aandringen op het gebruik van walstroom zijn er schepen die elders een ligplaats zoeken. Schepen geen eigen generatoren?

	- Daar waar geen walstroom beschikbaar is, maken schepen gebruik van hun eigen generatoren.

Fractie:	**PVV - 10 (mondeling)**
Pagina:	70
Vraag:	Wegenonderhoud - We komen te kort - Hoeveel komen we tekort? En heeft dit al geleid tot kapitaalvernietiging? Er is vertraging bomenkapmoratorium/bomenbeleid. Kunnen we de achterstand inhalen binnenkort?
Antwoord:	Hoeveel komen we tekort? In de MJPB van 2019 is aangegeven dat een budgetverhoging voor wegenonderhoud nodig is oplopend tot € 1,4 miljoen / jaar. In de begroting van 2019 is de budgetverhoging beperkt tot een bedrag oplopend tot € 0,9 miljoen / jaar. Gezien de financiële knelpunten is in de begroting van 2020 afgezien van verdere verhoging. Het tekort komt daarmee op 0,5 miljoen per jaar. En heeft dit al geleid tot kapitaalvernietiging? Dit heeft nog niet geleid tot kapitaalvernietiging. Kapitaalvernietiging speelt voornamelijk bij asfaltverhardingen. We kiezen ervoor de beschikbare middelen zo in te zetten dat we kapitaalvernietiging zo veel mogelijk voorkomen. Dit betekent bv dat bij elementenverhardingen (klinkers en tegels) onderhoud soms langer wordt uitgesteld. Dit leidt namelijk niet tot kapitaalvernietiging omdat anders dan bij asfalt, uitstel hier niet leidt tot aantasting van de onderliggende constructie met hogere herstelkosten tot gevolg. Het leidt wel tot een lagere kwaliteit en tot " verrommeling" van het straatbeeld. Er is vertraging bomenkapmoratorium/bomenbeleid. Kunnen we de achterstand inhalen binnenkort? Er is ondertussen een nieuw bomenplan vastgesteld. De werkzaamheden die in afwachting hiervan waren uitgesteld kunnen nu weer worden opgestart.

Fractie:	**PVV- 11 (mondeling)**
Pagina:	100
Vraag:	Statushouders - Medio 2019 twee decentralisatieuitkering toegevoegd - nieuwe BR - Graag willen weten waarvoor de decentralisatieuitkeringen voor bestemd waren en waarom zijn deze nog niet uitgenut?
Antwoord:	Deze twee decentralisatie-uitkeringen hebben betrekking op de "Landelijke Voorziening Vreemdelingen" (LVV) en de "Maatschappelijke begeleiding van asielzoekers/statushouders". Deze rijksmiddelen zijn/worden via het gemeentefonds uitgekeerd. De rijksmiddelen voor de LVV dienen in het kader van gemaakte afspraken tussen Rijk en gemeenten als vergoeding voor overige onderdak voorzieningen die gemeenten maken voor vreemdelingen zonder recht op verblijf of rijksopvang. De rijksmiddelen voor de maatschappelijke begeleiding worden op basis van de huidige Wet inburgering verstrekt aan gemeenten ten behoeve van de maatschappelijke begeleiding van inburgeringsplichtige asielmigranten en hun gezinsleden. Op beide geldstromen zijn in 2019 door de gemeente uitgaven verricht, ook ten dele via de regulier beschikbare budgetten. In het kader van het raadsvoorstel bij de MJPB 2020-2023 in november 2019 heeft de Raad besloten het niet-bestede restant van deze middelen toe te voegen aan nieuwe bestemmingsreserve Inburgering, Integratie en Asiel. Zodat deze middelen beschikbaar blijven voor de inzet op het actieplan voor nieuwkomers 'Meedoen en Thuisvoelen' en de ontwikkelingen in de opvang voor vreemdelingen in 2020 en volgende jaren.

Bundel Vragen M1 Jaarstukken 2019

Versie: 27-5-2020

VVD

Fractie:	**VVD -1**
Pagina:	
Vraag:	In reactie op de het accountantsverslag in samenhang met de coronacrisis gaf wethouder Paping aan dat een aantal BR opgeheven zouden konden worden en de gelden konden worden overgeheveld naar de AR. -Welke van de op P. 227/228 genoemde reserves zouden dit kunnen zijn? -Graag een toelichting en motivatie waarom juist de keuze voor deze reserves? -Wat zijn de directe positieve en eventuele negatieve gevolgen van deze overheveling?
Antwoord:	Het College is op dit moment bezig om exact in beeld te brengen om welke bestemmingsreserves het hier gaat. We willen hier een goede afgewogen keuze in maken om ongewenste negatieve gevolgen te voorkomen. In aanloop naar de Turap 2 en de Begroting 2021 zullen we de keuzes met daarbij de motivatie en de consequenties voorleggen aan de gemeenteraad, in samenhang met de maatregelen die we in relatie tot de coronacrisis moeten nemen.

Fractie:	**VVD - 2**
Pagina:	
Vraag:	Doorbraak naar werk P 15: ‘De vereiste gebiedsgerichte samenwerking tussen Werk & Inkomen, Sociale wijkteams 16 en teams Leefomgeving is met het project 'Werken Loont' in 2019 voorbereid. Implementatie loopt enige vertraging op vanwege de organisatieontwikkeling van het cluster Werk & Inkomen’. -Wanneer vindt implementatie plaats? En bent u het met de VVD Arnhem eens dat implementatie van een project niet mag lijden onder een interne reorganisatie?
Antwoord:	Vanaf 1 juni werkt Werk en Inkomen op de nieuwe manier. Doel van het project was om de aanpak rond Werken Loont (introductie van Surplus voor deeltijdwerkers, inrichten proces verkorte aanvraag, inrichten nazorgtraject, verbeteren van informatie en procedures bij aanvraag) in te bedden in de nieuwe werkprocessen. De samenwerking tussen Werk&Inkomen, Sociale wijkteams en teams Leefomgeving op het onderwerp van financiele zelfredzaamheid kan - nu de gebiedsteams een feit zijn - ook volop van start. Daarmee is er wel samenhang tussen beide.

D66

Fractie:	**D66 - 1**
Pagina:	
Vraag:	Ondanks dat ze conform afspraak tijdig zijn aangeboden, zijn niet alle technische vragen beantwoord. Hoe komt het dat het college niet in staat is gebleken conform de gemaakte afspraken vragen te beantwoorden? Hoe oordeelt het college over de beperkingen die hierdoor bij de raad ontstaan om de relevante vragen in de fase M1 te stellen? Deelt het college onze mening dat een tijdige, juiste en volledige beantwoording van technische vragen noodzakelijk is voor een goed oordeel van de raad bij de jaarstukken, het belangrijkste verantwoordingsmoment van het politieke jaar? Zo nee, waarom niet? Welke maatregelen neemt het college om te zorgen dat het in het vervolg wel mogelijk is de afspraken over de beantwoording van vragen na te komen?
Antwoord:	Het college deelt zeker de mening dat tijdige, juiste en volledige beantwoording van technische vragen belangrijk is voor een goed oordeel. Een deel van de vragen is mondeling tijdens twee technische sessies beantwoord. De ruim tweehonderd schriftelijke technische vragen zijn bijna allemaal op tijd beantwoord. Enkele vragen zijn één werkdag later dan voorzien beantwoord.

Fractie:	**D66- 2**
Pagina:	
Vraag:	Bij de technische beantwoording wordt soms aangegeven dat een indicator in het jaarverslag 'groen' is als de beoogde inspanning is geleverd, maar soms wordt aangegeven dat deze op oranje blijft staan omdat het doel niet bereikt is. Deelt het college onze mening dat de indicatoren zouden moeten aangeven in hoeverre door de raad gestelde doelen bereikt zijn, en dat het daarom noodzakelijk is dat de gestelde doelen voldoende concreet zijn om dit te kunnen vaststellen? Zo nee, waarom niet? Zo ja, gaat het college de komende MJPB dan ook volledig inrichten met meetbare doelen en bij het komende jaarverslag weergeven of gestelde doelen (dan uit de MJPB 2020-2023) bereikt zijn, en niet langer of de beoogde inspanning is geleverd?
Antwoord:	Bij zijn aantreden is het college begonnen de 'cyclusdocumenten' te verbeteren: inzichtelijker en eenvoudiger. Vorig jaar is begin juli het plan van aanpak voor deze doorontwikkeling cyclusdocumenten door de raad vastgesteld. Hierin waren ook verbetervoorstellen opgenomen in het kader van de doelenboom. We hebben al een verbeterslag gemaakt en gaan daarmee verder (groeiproces). In de MJPB 2020-2023 is de doelenboom centraal gesteld bij de onderdelen 'wat willen we bereiken' en 'wat gaan we doen'. In het plan van aanpak is aangegeven dat het uitgangspunt is dat het aantal doelen per programma beperkt blijft. Ze worden duidelijk en zo smart mogelijk geformuleerd. Een aandachtspunt is dat het formuleren van doelen en indicatoren een lastige opgave is. Niet elk beleidsveld is immers hetzelfde. Verschillen in soorten producten en dynamiek hebben invloed op de haalbaarheid van doelen en de indicatoren die daarbij horen. Ook is het belangrijk hier realistisch bij te blijven; niet altijd zijn concrete doelen te stellen of is het handelen van een gemeente direct te koppelen aan het bereiken van de gestelde doelen.

Fractie:	**D66 - 3**
Pagina:	
Vraag:	De raad heeft gedurende de financiële cyclus behoefte aan goede, zo actueel mogelijke sturingsinformatie. Hier wordt ook in de rekenkamerbrief op gewezen. Veel informatie over de stand van zaken in het jaarverslag is verouderd, soms meer dan een jaar, omdat gebruik wordt gemaakt van landelijke openbare bronnen in plaats van eigen Arnhemse informatie. Voor de vergelijkbaarheid is dat natuurlijk prettig, maar de meerwaarde is beperkt: over deze informatie beschikte de raad feitelijk al. Deelt het college onze opvatting (en die van de rekenkamer) dat informatie in het jaarverslag zo veel mogelijk een actueel beeld over het jaar waarover het verslag gaat moet geven? En is het college bereid op dit punt bij een volgend jaarverslag verbeteringen door te voeren?
Antwoord:	Het college is blij met het rapport en de aanbevelingen van de Rekenkamer. Voor zover dit niet al was gebeurd, gaan we met de aanbevelingen aan de slag. In 2019 is in het 'plan van aanpak doorontwikkeling cyclusdocumenten' aangegeven dat de komende jaren ingezet zal worden om naast de BBV-indicatoren ook een eigen set van indicatoren te ontwikkelen. Belangrijk bij de verbetering van de informatie naar de raad is dat hierbij wordt aangesloten bij de visie van de raad en de indicatoren die zij belangrijk vindt. Het college gaat tevens na voor welke BBV-indicatoren meer actuele informatie aan de P&C-documenten toegevoegd kan worden.

Fractie:	**D66 - 4**
Pagina:	
Vraag:	Tegelijkertijd met het jaarverslag ontvingen wij ook de bestuursrapportages Doorbraak naar Werk en Zorg Dichterbij. De rapportages geven eveneens een beeld tot eind 2019 (met enige onzekerheid in de laatste maand): ze zijn namelijk opgebouwd met data van begin februari, waarbij de laatste 2 maanden onzeker zijn. Is het college het met ons eens dat de waarde van deze rapportages beperkt is, als de sturingsinformatie zozeer verouderd is? We nemen immers straks bij de perspectiefnota besluiten op basis van informatie die dan ongeveer een half jaar oud is. Is het college bereid om de doorlooptijd van de bestuursrapportages aanzienlijk te verkorten, zodat wij in april daadwerkelijk over het eerste kwartaal informatie kunnen krijgen (waarbij dan de cijfers tot en met maart worden weergegeven, met enige onzekerheid in de laatste twee

	maanden)? Dan geven deze rapportages daadwerkelijk een meerwaarde ten opzichte van het jaarverslag en is de informatie over het voorgaande jaar daadwerkelijk compleet.
Antwoord:	De aanlevering van de bestuurlijke rapportages van Doorbraak Naar Werk en Zorg Dichterbij zijn beide afgestemd op de P&C cyclus. De doorlooptijd van het uitbrengen van een rapportage is grotendeels afhankelijk van de bestuurlijke processen die doorlopen worden bij staf, college en raad. Wij blijven kritisch kijken naar de kortst mogelijke weg. Drie bestuursrapportages per jaar, zoals afgesproken met de Auditcommissie, wordt gezien als een goede frequentie om verantwoording af te leggen op de uitvoering van het programma. Wij streven naar zo actueel mogelijke cijfers en we begrijpen dat dit voor u ook zeer wenselijk is. *Doorbraak naar Werk* De meest recente rapportage van Doorbraak Naar Werk over het gehele jaar 2019 sloot aan op de jaarrekening 2019. Deze bestuurlijke rapportage is nu voor de tweede keer uitgebracht en volop in ontwikkeling. Op dit moment maken we gebruik van de Divosa-benchmark. Dit stelt ons in staat om te laten zien hoe Arnhem presteert ten opzichte van andere gemeenten. Deze informatie is actueel beschikbaar en levert data van maximaal een maand geleden. Voor andere data zijn we afhankelijk van onze ketenpartners. Deze gegevens komen op dit moment jaarlijks of halfjaarlijks beschikbaar. Samen met hen ontwikkelen we voor de monitor een digitaal dashboard. Op termijn stelt ons dat in staat om de meest actuele informatie uit de systemen te halen. Dit zal de doorlooptijd van het genereren van de informatie en het opstellen van de rapportage gaan verkorten. *Zorg Dichterbij* De Bestuursrapportage Zorg is zo opgebouwd dat deze vanaf het moment van opstellen terugblikt over de afgelopen periode, dit op basis van zo recent mogelijke cijfers. Daarnaast wordt een prognose gegeven van het lopende jaar. Wij beschouwen deze rapportage als zeer actueel, omdat gegevens zijn verwerkt tot en met 19 maart 2020 (zie bijvoorbeeld de tabel op pagina 11).Na deze periode werden de coronamaatregelen ingevoerd waardoor de cijfers niet meer betrouwbaar zijn. Dat er sprake is van onzekerheid, betreft met name de realisatiecijfers: zorgaanbieders dienen conform afspraken in de branche de in een bepaalde maand verleende zorg in de daaropvolgende maand te declareren (verleende zorg in februari 2020 moet gedeclareerd worden in maart 2020). Het is echter wettelijk toegestaan om tot 5 jaar na dato facturen in te dienen. In de praktijk blijkt dat een groot aantal zorgaanbieders te laat declareert. Wij sturen steeds actiever op tijdige declaraties en hebben in de nieuwe contractering per 01-07-2020 ook maatregelen genomen om dit nog meer af te dwingen: we hebben de mogelijkheid om de uitbetaling aan aanbieders te korten als er laat gedeclareerd is. Dit zal ertoe leiden dat de informatie tijdiger meer volledig en betrouwbaar zal zijn.

Fractie:	**D66 - 5**
Pagina:	
Vraag:	Naar aanleiding van de technische beantwoording van vraag D66-9 wordt duidelijk dat het college niet in beeld heeft welk aandeel van de Arnhemse jongeren bereikt wordt met aandacht voor diversiteit via scholen of anderszins. Wat is de actuele verwachting van het verschijnen van de genoemde agenda diversiteit? En mogen we er vanuit gaan dat daarin ook concrete ambities qua bereik van de verschillende activiteiten alsmede de monitoring daarvan worden opgenomen? Zo nee, waarom niet?
Antwoord:	De actuele verwachting is dat de agenda diversiteit voor de zomer ter kennisneming naar de raad gaat. In de agenda worden inderdaad de ambities qua bereik van de verschillende activiteiten alsmede de monitoring daarvan meegenomen

Fractie:	**D66 - 6**
Pagina:	
Vraag:	Aanvullende technische vraag naar aanleiding van vraag D66-27: we zien het lang duurt voordat de door de raad ter beschikking gestelde middelen in het werkinvesteringsfonds tot besteding komen. Voor welk deel van het beschikbare budget is met de nu genoemde projecten (blijkbaar uit 2020) besteding voorzien? En welke ambities in het activeren van Arnhemmers richting de arbeidsmarkt horen bij de genoemde projecten?
Antwoord:	In de raadsbrief van 3 maart jl. hebben wij aangegeven dat met deze projecten op dit moment een besteding van €800.000 voorzien is. De verwachting is dat daar in de periode medio 2020 tot medio 2021 plm €1 miljoen bij komt aan voortzetting van bestaande projecten en het initiëren van nieuwe projecten. Een vergelijkbaar bedrag resteert dan voor de periode 2021-2022. De ambities en doelstellingen van de projecten hebben we beschreven in genoemde raadsbrief.

Fractie:	**D66 - 7**
Pagina:	
Vraag:	Politieke vraag naar aanleiding van vraag D66-27: Welke maatregelen neemt het college, naar aanleidingen van de ervaringen van 2019, om te zorgen dat de financiële ruimte die er in het werkinvesteringsfonds voor het versterken van de arbeidsparticipatie de komende periode optimaal benut wordt en tot een optimaal resultaat leidt?
Antwoord:	Komende tijd zetten we ook in op het goed inzetten voor de middelen van het Werkinvesteringsfonds voor het doel waarvoor het Wif in het leven geroepen is. Met het Werkinvesteringsfonds willen we onder meer kunnen meeinvesteren met anderen, innovatieve zaken kunnen ondersteunen en willen we inzetten op rendement. Van inzet van het Wif, in combinatie met het beperkt beschikbare re-integratiebudget willen we leren welke middelen nodig zijn om zo gericht mogelijk aan de opgave te werken om meer mensen richting betaald werk te krijgen. Wij verwachten komende tijd - vanuit een aantal lopende initiatieven; - vanuit de intensiveringsinzet; - juist ook nu vanuit initiatieven die gerelateerd zijn aan Corona; - en vanuit onze eigen inzet om meer mensen in trajecten bij bijvoorbeeld Scalabor of een van de gelieerde projecten te krijgen; het budget goed benut te krijgen. Met deze kennis, en met de kennis die wij opbouwen in de monitoring, zijn we steeds beter in staat te bepalen welke investeringen in mensen nodig zijn om onze doelen te bereiken.

Bundel Vervolgvragen M1 Jaarstukken 2019

Versie: 2 juni 2020

Fractie:	**D66 -2 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	Is het college het met ons eens dat de indicatoren (rood, oranje en groen) in principe over resultaten zouden moeten gaan, ook als deze niet objectief meetbaar zijn?
Antwoord:	In de MJPB 2020 is een onderscheid gemaakt in doelstellingen (wat willen we bereiken) en inspanningen (wat gaan we doen). In de jaarstukken zullen we aangeven of de doelen en de inspanningen op koers liggen (groen), gedeeltelijk op koers (oranje) of niet op koers lopen (rood) met daarbij een toelichting. We zijn het eens dat de keuze van de kleur (groen, oranje, rood) een relatie moet hebben met de resultaten die we hebben behaald, ook als deze niet objectief meetbaar zijn.

Fractie:	**D66 - 4 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	Moeten we uit de beantwoording concluderen dat het college geen mogelijkheden ziet om de doorlooptijd te verkorten, zodat de raad over een actuele stand van zaken (van het betreffende kwartaal) kan beschikken? Als het college die mogelijkheden wel ziet, welke ambitie mogen we op dit punt dan verwachten? Hoe oud mag de informatie in de bestuursrapportages wat het college betreft zijn, op het moment dat de raad die ontvangt?
Antwoord:	Zoals wij hebben aangegeven, is monitoring nog volop in ontwikkeling. Dat betekent dat we in de toekomst verwachten de doorlooptijd te kunnen verkorten. Daarbij geldt echter dat er altijd een vertraging optreedt voor de cijfers die we kunnen presenteren: • Op het moment van "ophalen van gegevens" zijn deze nog niet helemaal actueel: zoals wij in ons vorige antwoord al aangaven, betreft dit o.a. de declaratie door de zorgaanbieder die 1 maand na dato plaatsvindt (mits de zorgaanbieder tijdig declareert). Dit is een extern feit dat niet door de gemeente beïnvloedbaar is. • 6 weken vanaf het moment van ophalen gegevens voor het interne proces van ambtelijke duiding, bespreking van de resultaten met de betrokken bestuurders en bespreking in het college. Dit betekent dat er opgeteld altijd een termijn van minimaal 10 weken zit tussen de cijfers en het moment van presentatie.

Fractie:	**D66- 6/7 Vervolgvraag**
Pagina:	
Vraag:	In de raadsbrief van 3 maart worden (substantiële) projecten genoemd die reeds vanaf 2019 worden gefinancierd. Hoe kan het dat deze bedragen niet terug te zien waren in de jaarstukken? Of zijn er problemen geweest bij de besluitvorming over deze projecten, waardoor de initiatiefnemers deze in 2019 hebben moeten voorfinancieren? In dat laatste geval: vindt het college dat een acceptabele gang van zaken? Vindt het college dat dit recht doet aan de genomen raadsbesluiten die het budget beschikbaar maakten? En kan het college zich voorstellen dat voor kleinere initiatieven dit niet mogelijk is en dat die door een dergelijke handelswijze van het college ontmoedigd zouden kunnen worden?
Antwoord:	Er zijn verschillende manieren om middelen ter beschikking te stellen. De meeste initiatieven krijgen via een subsidiebeschikking rechtstreeks vanuit het werkinvesteringsfonds betaald. Partijen hoeven in principe niet voor te financieren. Een omvangrijk initiatief dat vanuit het Werkinvesteringsfonds wordt gefinancierd zijn diverse Werkprojecten (met branches) die bij Scalabor worden georganiseerd. De financiering van deze projecten vindt plaats door verrekening van de trajectdeclaraties van Scalabor. Deze verrekening zal in 2020 plaatsvinden. Daarom is dit nog niet terug te zien in de jaarstukken 2019.

Aan de gemeenteraad

Datum : 11 december 2018
Zaaknummer : 312255
Contactpersoon : Ellen Krabbenborg
Telefoonnummer : 026 3774628

Onderwerp: Ontwikkelingen in het zorgdomein

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de (financiële) ontwikkelingen in het zorgdomein en de mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden[1]. Het zorgdomein betreft de Wmo en jeugdzorg.

Inleiding
Tijdens de behandeling van Turap-2 heeft het college toegezegd om uw raad in december 2018 te informeren over de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein, waarbij tevens inzicht zou worden gegeven in de structurele- en incidentele tekorten. In deze raadsbrief geven wij invulling aan deze toezegging en verstrekken wij een doorkijk naar mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden. Daarnaast treft u voor 2019 een specifiek voorstel aan.

Financiële ontwikkelingen in het zorgdomein: zorguitgaven en de afwijking ten opzichte van de begroting (resultaat) lopen verder op
In 2015 is de Wmo en de jeugdzorg gedecentraliseerd. Destijds heeft het Rijk een korting doorgevoerd bij de overheveling van de budgetten. Deze kortingen bedroegen:

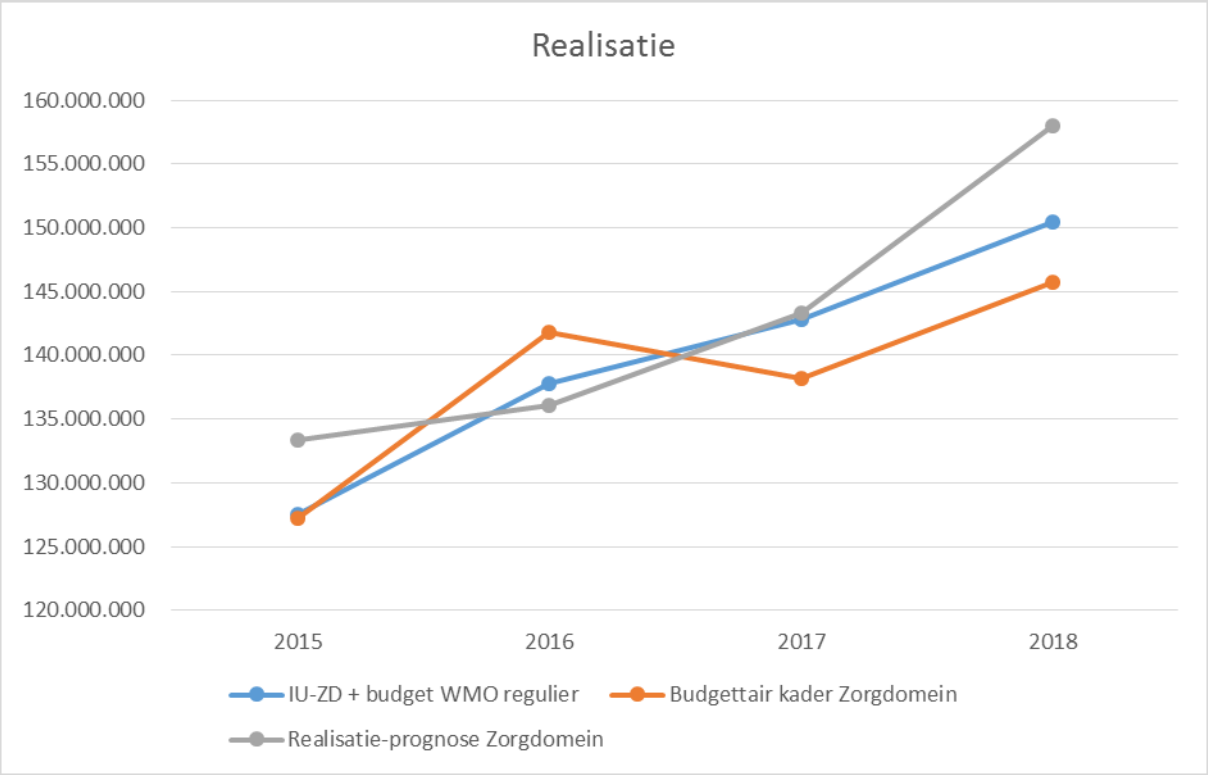
- voor de jeugdzorg oplopend tot 15% (over 3 jaar);
- voor Wmo huishoudelijke hulp 40%;
- voor Wmo begeleiding 25%;
- voor Wmo persoonlijke verzorging 15%.

Het bedrag dat de gemeente Arnhem ontvangt van het Rijk voor de Wmo en jeugdzorg is de Integratie-Uitkering Sociaal domein (verder IU Zorgdomein genoemd).

[1] Daarin is ook de toezegging verwerkt aan raadslid Loor tijdens de MJPB-behandeling. Toegezegd is om inzicht te geven in mogelijke extra maatregelen om sociale wijkteams meer zicht te geven op het zorgaanbod/algemene voorzieningen en daarbij meer ruimte te bieden aan preventie, inclusief de rol van huisartsen daarbij.

Bij het doorvoeren van de kortingen was de aanname vanuit het Rijk destijds dat gemeenten de Wmo en jeugdzorg efficiënter en dus tegen lagere kosten zouden kunnen uitvoeren. Deze aanname blijkt in Arnhem en landelijk niet reëel te zijn gezien de recente ontwikkelingen. Onderstaande grafiek geeft over de jaren 2015 tot en met 2018 een beeld hoe de uitgaven in het zorgdomein zich in Arnhem hebben ontwikkeld. Dit wordt afgezet tegen de Arnhemse (zorg)begroting en de Integratie-uitkering Zorgdomein.

Grafiek: Realisatie vs. Budgettair kader Zorgdomein en Integratie-uitkering Zorgdomein[2]

Ten opzichte van de zorgbegroting blijkt dat er een verwacht resultaat 2018 is van - € 12,3 miljoen. Op grond van de huidige kennis is de verwachting dat het geprognosticeerde resultaat voor € 1,4 miljoen incidenteel van aard is. Dit betreft voor een belangrijk deel afrekeningen uit voorgaande jaren. € 10,9 miljoen is naar verwachting structureel (bij ongewijzigd beleid). In dit structurele bedrag zit een prijs- en volume aspect. Het prijsaspect (€ 2,1 miljoen) betreft de niet in de begroting verwerkte, maar wel te vergoeden prijscompensatie aan de zorgaanbieders. Het volume-effect[3] (€ 8,8 miljoen) bedraagt een gemiddelde volumestijging van 5,9%. Het verwachte resultaat wordt - net als voorgaande jaren - ten laste gebracht van de Bestemmingsreserve (BR) Noodfonds.

[2] In 2015, 2017 en 2018 ligt de realisatie hoger dan het Budgettair kader Zorgdomein. In die jaren is het tekort afgedekt via het Noodfonds. In 2016 zijn zorgmiddelen toegevoegd aan het Noodfonds.
[3] In het volume-effect is de toename van het aantal personen en het aantal trajecten verwerkt.

Daarnaast worden incidentele voordelen binnen het brede sociale domein toegevoegd aan het Noodfonds. De prognose van de incidentele voordelen in 2018 is € 2,3 miljoen (waaronder AWBZ Maatschappelijke opvang, zoals eerder besloten bij Turap-2). Deze incidentele voordelen zijn dus niet verwerkt in het resultaat van - € 12,3 miljoen.

Toelichting huidige prognose

Bij de jaarrekening 2017 was er sprake van een resultaat van - € 5,1 miljoen, na verwerking van de incidentele voordelen. Bij Turap 1 is een verwacht resultaat geprognosticeerd van - € 4 miljoen. Dit is bij Turap-2 verder opgelopen naar - € 6,4 miljoen. Het nu geprognosticeerde resultaat van - € 12,3 miljoen ligt opnieuw hoger, waarbij de volgende oorzaken een rol spelen:

- Bij Turap-1 (tot en met eerste kwartaal 2018) is primair uitgegaan van de actualisering van de MJPB begroting 2018, zoals gepresenteerd in de raadsbrief van 16 januari 2019.
- In Turap-2 (tot en met tweede kwartaal 2018) waren nog onvoldoende declaraties 2018 beschikbaar om op basis hiervan een betrouwbare prognose te maken.
- Hierdoor is in Turap-2 uitgegaan van de volumegroei op basis van cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). Deze volumegroei is door het CPB voor 2018 vooralsnog geraamd op 2,5%. In de huidige prognose blijkt de gemiddelde volumegroei in Arnhem op 5,9% uit te komen.

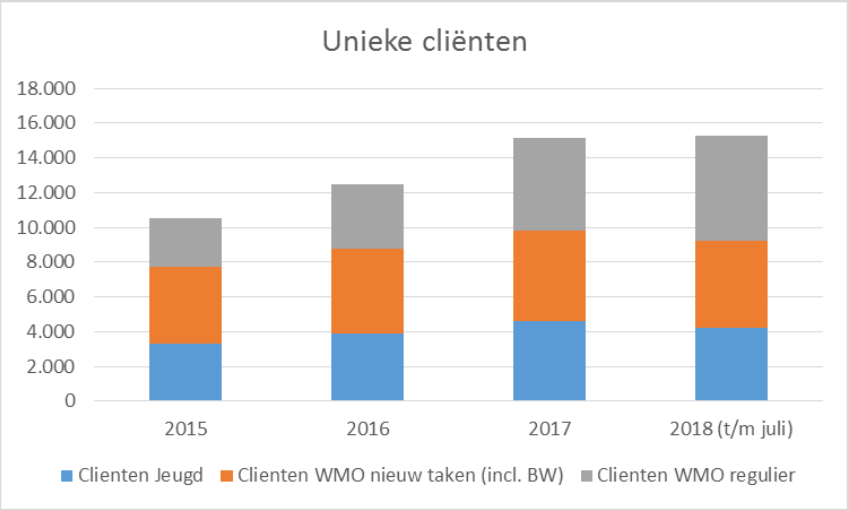
Ook dit tussenbericht is een prognose van het verwachte resultaat 2018. Het verwachte resultaat 2018 is gebaseerd op de feitelijke declaraties tot en met medio november 2018 en de verwachte ontwikkelingen in het laatste kwartaal 2018. Hierbij is gekeken naar de zorgtoewijzingen, het uitnuttingspercentage hiervan, de ingediende declaraties, de maandverantwoordingen en de trends die het afgelopen jaar zichtbaar werden.

Integratie Uitkering zorgdomein

Het verwachte resultaat 2018 is - € 12,3 miljoen. Dit verwachte resultaat kent een structurele component, die € 10,9 miljoen bedraagt, het overige (€ 1,4 miljoen) is naar verwachting incidenteel van aard. In de grafiek op de vorige pagina wordt het verschil tussen het gemeentelijk zorgdomein kader, de IU - zorgdomein en de verwachte realisatie 2018 weergegeven. Hieruit blijkt dat het verwachte resultaat 2018 ten opzichte van de IU- Zorgdomein een (structureel) tekort kent van - € 7,5 miljoen.
Dit laatste sluit aan op ontwikkelingen in andere (grote) gemeenten, die momenteel ook te maken hebben met oplopende lasten voor Wmo- en jeugdzorg en niet uitkomen met de Integratie-uitkering. In verhouding met veel andere grote gemeenten is het tekort in Arnhem ten opzichte van de Integratie-uitkering relatief beperkt. Zo kon de gemeente Arnhem geen beroep doen op het Fonds Tekortgemeenten. 77 andere gemeenten hebben wel een bijdrage gekregen, omdat hun tekort ten opzichte van de Integratie-uitkering veel hoger is.

Verklaring stijging zorguitgaven

Bij de stijging van de zorguitgaven valt allereerst de stijging van het aantal unieke cliënten op:

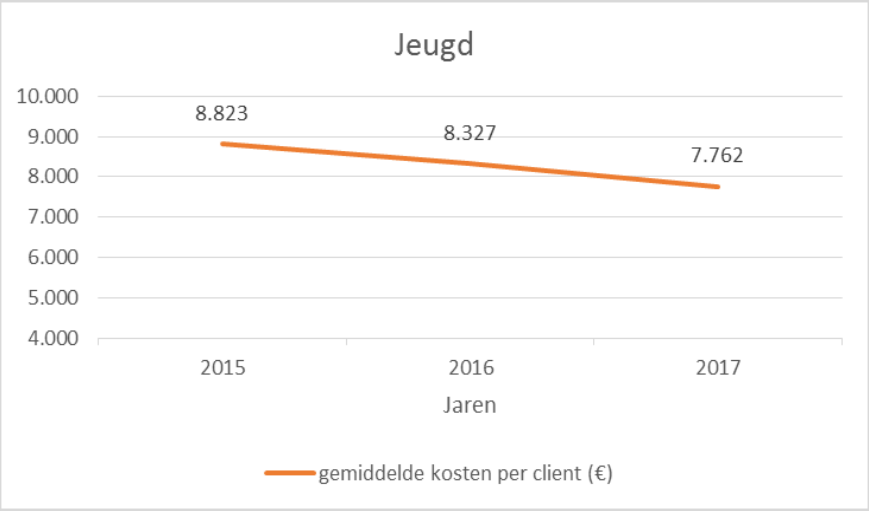

Verbijzonderd naar de jeugdzorg en Wmo zijn de volgende ontwikkelingen van belang:

Jeugdzorg:

- Het aantal jongeren met jeugdhulp is fors gestegen (2015: 3.320 jongeren, oplopend naar 2017: 4.419 jongeren), waarbij er vooral een stijging is in het aantal jongeren dat ambulante jeugdhulp ontvangt. Deze stijging past overigens bij een onderzoek door CEBEON in 2016, waarin geconcludeerd werd dat in Arnhem een inhaalslag verwacht wordt ten aanzien van het aantal jongeren dat een beroep doet op jeugdzorg. Het beroep op jeugdzorg lag in Arnhem namelijk lager dan op grond van objectieve maatstaven verwacht mocht worden.
  Nadere analyse leert dat de stijging vooral zichtbaar is bij de producten Jeugd & Opvoedhulp, Begeleiding en Jeugdbescherming. Het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt met verblijf blijft redelijk stabiel.
- De kosten van jeugdhulp per jongere dalen, maar deze daling van de gemiddelde kosten compenseert slechts voor een deel de groei van het volume en de prijsstijging.
- In 2017 werd er een stijging van de zorglasten jeugd geconstateerd. Uit de gegevens over 2018 blijkt dat deze trend zich onverkort doorzet en wordt een stijging van de reële zorglasten jeugd verwacht van 8,5%.

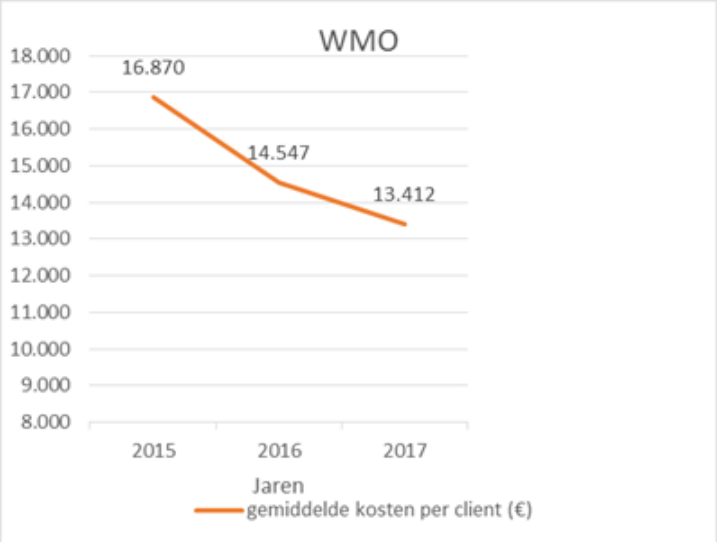
In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Wmo:

- Het aantal inwoners dat Wmo-zorg ontvangt is ook fors gestegen, waarbij uit een nadere analyse blijkt dat er vooral een stijging is van inwoners die (gespecialiseerde) begeleiding en huishoudelijke hulp ontvangen. Het aantal inwoners dat verblijft in beschermd wonen neemt iets af.
- De kosten van Wmo-zorg per cliënt nemen af, maar ook hier is de daling van de gemiddelde kosten niet voldoende om de volumestijging op te vangen.
- In 2018 stijgen de reële zorglasten voor wat betreft begeleiding (incl. Activerend Werk) met 16,6% en Hulp bij Huishouding (incl. huishoudelijke hulp toelage) met 6,6%.

In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Conform de huidige werkwijze wordt het resultaat zorgdomein gesaldeerd met de BR Noodfonds. In 2018 blijft de BR Noodfonds positief. Het resultaat leidt er toe dat de BR Noodfonds in 2019 negatief dreigt te worden. Derhalve zullen er voor 2019 aanvullende maatregelen dienen te worden genomen. Daarnaast werken we structurele maatregelen uit die antwoord geven op de structurele tekorten. Daarbij kijken we ook opnieuw naar de eventuele continuering van het Noodfonds.

Oorzaken van de uitgavenstijging duiden op een structurele stijging
Een eenduidige verklaring van de uitgavenstijging is er niet. Wel zien we dat meerdere maatschappelijke factoren van invloed zijn:

Algemeen:
- Steeds meer inwoners komen in beeld bij de sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar 19%. Dit past in de Arnhemse aanpak om sterk in te zetten op vroegsignalering en preventie, maar leidt ook tot het sneller en meer inzetten van met name lichte zorg en ondersteuning.
- Steeds meer aanbieders gaan zorg en ondersteuning bieden. Vanuit dit toenemende aanbod komen inwoners ook in beeld en leidt dit tot een stijgende vraag. Het huidige regionale inkoopmodel in het zorgdomein kent een open inschrijving en lage toetredingsdrempels voor aanbieders.

Specifiek Wmo:
- Inwoners wonen langer zelfstandig thuis. Vanuit de gemeente Arnhem en vanuit het Rijk wordt dit ook gestimuleerd. Het Rijk heeft de drempel om vanuit de Wmo door te stromen naar de Wet Langdurige Zorg verhoogd door bijvoorbeeld de verzorgingshuizen feitelijk af te schaffen. Daarnaast worden vanuit de GGZ-instellingen cliënten gestimuleerd om weer zelfstandig te wonen met daarbij de nodige begeleiding vanuit de Wmo (beschermd wonen).
- Toenemende vergrijzing. Zo is het aandeel van 75-plussers met 7,8% gestegen ten opzichte van 2013 en zal dit aandeel verder stijgen in de komende decennia.

Specifiek Jeugdzorg:
- De tekorten van de jeugdzorg worden onder andere veroorzaakt doordat we steeds sneller zicht krijgen op de problematiek. Zo krijgen de sociale wijkteams problemen sneller in beeld en wordt er vaker zorg en ondersteuning ingezet. Daarbij zien we dat de druk op jongeren door talrijke redenen toeneemt (door sociale media, verwachtingen van ouders, prestatiedruk en keuzestress, complexe scheidingen, etc.).
- Ook speelt een rol dat de jeugdzorg in de helft van de gevallen door andere verwijzers wordt ingezet in plaats van de sociale wijkteams. De gemeente heeft op deze verwijzingen nauwelijks invloed.

Deze factoren lijken structureel van aard, waardoor zoals eerder geschetst de verwachting is dat de stijging van de zorguitgaven ook een structureel karakter zal hebben.

Aan welke (toekomstige) knoppen kunnen we draaien om de afwijking van de begroting te reduceren?

Via het programma Zorg dichterbij is de gemeente Arnhem bezig om de Wmo- en jeugdzorg te transformeren. In de MJPB 2019-2022 is deze aanpak beschreven. Doelstellingen zijn (i) dat meer Arnhemmers zorg op maat ontvangen, waarbij de zorg zo licht mogelijk en dichtbij is (doen wat nodig is) en (ii) dat meer kwetsbare Arnhemmers eerder en langer (zelfstandig) thuis wonen. Om dit bereiken worden onder andere de volgende inspanningen geleverd:

- Intensiveren van preventie en vroegsignalering. Zo wil Arnhem meer algemene en preventieve voorzieningen in de wijk ontwikkelen en stimuleren dat deze meer gebruikt gaan worden door inwoners als alternatief voor specialistische zorg. Hierin spelen Teams Leefomgeving en sociale wijkteams een belangrijke rol.
- Versterken van de toegang en toewijzing van zorg en ondersteuning. Zo wil Arnhem de sociale wijkteams verder versterken en een nauwere samenwerking realiseren met andere verwijzers (zoals huisartsen) en onderwijs.
- Sturen op kwaliteit en resultaat bij zorgaanbieders, mede gericht op het waar mogelijk afschalen van specialistische zorg. Daarbij blijft het uitgangspunt dat passende en kwalitatief goede zorg wordt ingezet in een zo licht mogelijke vorm (doen wat nodig is).
- Maken van prestatie-afspraken met woningcorporaties over het woningaanbod, bijvoorbeeld over het aantal en de locatie van levensloopgeschikte woningen.
- Ontwikkelen van een huisvestingsprogramma voor diverse doelgroepen (jeugd, ouderen, OGGZ). Dit moet ook bijdragen aan de uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen naar (begeleid) thuis wonen of zelfstandig wonen.
- Vergroten inzicht of passende zorg en de gewenste afschaling van specialistische zorg wordt bereikt (monitoring).

De huidige aanpak op transformatie van zorg is ten dele succesvol:

- Sociale wijkteams zijn in positie. Het bereik en de toegankelijkheid is de laatste jaren gestegen. Bijna 20% van de Arnhemse inwoners is in beeld bij het sociale wijkteam. De cliënttevredenheid over de wijkcoaches is hoog blijkt uit het laatste Inwonerstevredenheidsonderzoek (7,3). Daarnaast wordt er in toenemende mate samengewerkt met partners in de wijk.
- We zien een daling van de gemiddelde zorgkosten per inwoner. Meer mensen ontvangen lichtere vormen van ambulante zorg.

Tegelijkertijd zien we dat de transformatie van zorg nog niet voltooid is:

- Het volume van de "zware" specialistische (verblijfs)zorg daalt niet. Het aantal plekken voor beschermd wonen en jeugdzorg met verblijf neemt nauwelijks af.
- De uitbreiding van preventieve en algemene voorzieningen blijft nog achter. Er worden extra voorzieningen ontwikkeld en ingezet, maar er is nog weinig vernieuwing in het totale aanbod.
- De samenwerking tussen sociale wijkteams en andere verwijzers jeugdzorg (huisartsen/gecertificeerde instellingen) moet intensiever en beter, waardoor alle verwijzers met een meer integrale en brede blik gaan kijken naar de noodzakelijk zorg en ondersteuning.

- Er zijn veel aanbieders (meer dan 600), die nog onvoldoende samenwerken met elkaar om de noodzakelijke en gewenste zorg en ondersteuning te bieden. Daarbij lijkt het bedrijfsbelang voor veel aanbieders nog voorop te staan en zien zij in het kader daarvan onvoldoende noodzaak om te transformeren.

Om de transformatie van zorg verder door te voeren en de afwijking ten opzichte van de begroting te reduceren, zien wij 5 knoppen waaraan gedraaid kan worden. Deze knoppen zijn te verdelen naar budget en inhoud. Daarnaast is het een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt (monitoring):

Budget

1. Begrotingsknop: Sturen op realistisch begroten

Zoals eerder beschreven hebben we in 2019 naar verwachting te maken met een structurele doorwerking van € 10,9 miljoen in de zorguitgaven van het zorgdomein. Een deel van dit tekort wordt veroorzaakt, omdat de Integratie-Uitkering Zorgdomein niet volledig wordt ingezet voor het zorgdomein. Om tot een meer reële begroting te komen is het noodzakelijk om minimaal aan te sluiten op de Integratie Uitkering Zorgdomein[4] en dat volume- en prijseffecten realistischer geraamd gaan worden. Dit betekent dat er binnen het zorgdomein een zoekrichting is van maximaal € 7,5 miljoen.
Op dit moment wordt met een externe partij gewerkt om een Arnhems prognosemodel zorglasten te ontwikkelen.

In MJPB 2018-2021 zijn 2 taakstellingen opgenomen voor het zorgdomein. De inhoudelijke transformatietaakstelling wordt gerealiseerd gezien de afschaling van zorg en de vermindering van de zorgkosten per cliënt. Dit positieve effect vertaalt zich financieel door, maar is onvoldoende om de autonome volumestijging en prijsstijging op te vangen. Dit betekent dat de huidige financiële transformatietaakstellingen in het zorgdomein - vanaf 2018 € 0,5 miljoen oplopend naar € 3,2 miljoen in 2021 - niet meer realistisch lijkt.

Taakstellingen Zorgdomein

Taakstelling/jaar	2018	2019	2020	2021
Transformatieopgave	€ 293.000	€ 1.050.000	€ 1.886.000	€ 2.723.000
Maatwerkvervoer	€ 248.000	€ 473.000	€ 473.000	€ 473.000
Totaal	€ 541.000	€ 1.523.000	€ 2.359.000	€ 3.196.000

Dit vraagt om een heroverweging van de taakstellingen alsmede het financiële kader Zorgdomein. De aanname achter de taakstellingen - Arnhem doet het beter ten opzichte van de IU-Zorgdomein - lijkt niet realistisch. Gelet op het voorgaande is het structurele tekort inclusief de taakstellingen € 10,9 miljoen en € 2,7 miljoen (nog te realiseren taakstellingen 2019, 2020 en 2021). In de Perspectiefnota 2020-2023 zullen we voorstellen ontwikkelen om tot een realistische begroting te komen.

[4] In 2018 is de Integratie-uitkering Zorgdomein nog apart zichtbaar. Vanaf 2019 gaat een belangrijk deel over in de Algemene Uitkering.

Doordat we aansluiten op de Integratie Uitkering zorgdomein zullen we richting Rijk sterker kunnen lobbyen (samen met VNG en G-40) om te pleiten voor voldoende Rijksmiddelen om passende zorg te leveren. Tijdens de laatste Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG zijn mede ondersteund door de gemeente Arnhem 3 moties aangenomen, die de VNG ook de opdracht geeft om hiervoor te zorgen. De gemeente Arnhem zal deze lobby door de VNG en G40 nadrukkelijk ondersteunen en stimuleren. Daarbij zullen we ook aandacht vragen voor toekomstige ontwikkelingen, zoals onder andere de invoering van het abonnementstarief (wijziging eigen bijdrage) en het nieuwe Verdeelmodel dat waarschijnlijk vanaf 2021 gaat gelden voor Beschermd wonen. Beide ontwikkelingen kennen financiële risico's voor de gemeente Arnhem.

Daarnaast zal onderzocht worden of beschikbare middelen buiten de gemeente Arnhem (bijvoorbeeld vanuit Rijk, Provincie) beter benut kunnen worden. Zo ook het Regionaal Transformatiebudget jeugdhulp dat door het Rijk beschikbaar wordt gesteld, wordt benut om de transformatie van de jeugdzorg verder te stimuleren.

Inhoud:

2. Preventieknop: sturen op preventie en algemene voorzieningen (in de wijk)

Sociale wijkteams hebben de opdracht om na te gaan of mensen gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Het aanbod aan preventieve en algemene voorzieningen in de verschillende wijken is nog onvoldoende transparant en kan beter ontsloten worden. Hierdoor wordt ook scherper welke algemene voorzieningen gemist worden en waar onnodige dubbelingen zijn. Daarbij is een goede samenwerking nodig tussen Teams Leefomgeving, de kernorganisatie en sociale wijkteams. Het beter inzicht krijgen in algemene voorzieningen en het ontwikkelen van passende algemene voorzieningen als alternatief voor specialistische zorg kan bijdragen aan het voorkomen van inzet van specialistische zorg.

3. Transformatieknop: Sturen op andere werkwijzen en op kwaliteit en resultaat

In de jeugdzorg en Wmo ligt richting aanbieders een forse opgave om tot transformatie van zorg komen. Veel aanbieders zijn echter sterk gericht op hun eigen product(en) en de samenwerking met andere aanbieders is in veel gevallen nog beperkt. Het aantal aanbieders is groot, omdat we een open inschrijving kennen en bij de inkoop hoofdzakelijk aan administratieve eisen hoeft te worden voldaan. Dit leidt tot een groot en versnipperd aanbod en bemoeilijkt een goede samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders. Sociale wijkteams willen in wijken gaan experimenteren met het intensiveren van de samenwerking tussen sociale wijkteams en bepaalde aanbieders om snellere resultaten te gaan boeken in de transformatie van zorg.

In regionaal verband wordt verkend of de toetsing op kwaliteit en resultaat zowel bij de inkoop van zorg als tijdens de zorgverlening verbeterd kan worden. De resultaten van bovenstaande samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders verwerken we hierin. Er moet beter zicht komen welke aanbieders echt bijdragen aan transformatie van zorg en passende zorg bieden. Deze inzet moet ook beloond worden doordat inwoners gericht verwezen worden naar dit aanbod. Onnodig of kwalitatief ontoereikend aanbod moet niet ingekocht worden of geen zorgtoewijzingen krijgen. Daarnaast wordt in

het kader van de nieuwe aanbesteding per 2020 gewerkt aan een vereenvoudiging van (het palet aan) producten. Daarbij zal in de productbeschrijvingen het gewenste resultaat en transformatie meer centraal komen te staan.

Tevens wordt het regionaal Transformatieplan jeugd uitgevoerd. Hierin staan 4 ontwikkellijnen centraal:
1. Versterken van de lokale toegang
2. Transformatie op ambulante jeugdhulp
3. Transformatie op verblijf
4. Aanpak complexe scheidingen.

Voor uitvoering van dit ontwikkelplan is landelijk budget beschikbaar gesteld voor de regio Arnhem/Centraal-Gelderland.

4. Volumeknop: sturen op zorgtoewijzingen

Sociale wijkteams zijn verantwoordelijk voor de zorgtoewijzing aan aanbieders. Bij de zorgtoewijzing hebben sociale wijkteams de opdracht om na te gaan of mensen vanuit het eigen netwerk ondersteund kunnen worden of gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Daarbij kan richting inwoners en aanbieders nog verder verduidelijkt worden waar de grenzen liggen van de inzet van Wmo- en jeugdzorg en waar een eigen verantwoordelijkheid ligt bij de inwoner of een verantwoordelijkheid ligt bij andere domeinen, zoals onderwijs of de zorgverzekeraars. Sociale wijkteams geven zelf aan behoefte te hebben aan dergelijke kaders. De gemeente Arnhem kan samen met sociale wijkteams dergelijke kaders ontwikkelen en hen hierin ondersteunen, bijvoorbeeld via het inzetten van een second opinion. Welk volume aan zorg is in bepaalde situaties gewenst en welke producten zijn in bepaalde situaties passend?

Zoals eerder beschreven wordt in de jeugdzorg in ongeveer de helft van de gevallen zorgtoewijzingen afgegeven door huisartsen en gecertificeerde instellingen. Een betere aansluiting en samenwerking tussen deze verwijzers en sociale wijkteams is noodzakelijk om tot meer passende zorg en ondersteuning te komen. Onderzocht zal worden op welke wijze we meer grip kunnen krijgen op deze samenwerking en verwijzingen.

<u>Monitoring:</u>

5. Controleknop: Sturen op bedrijfsvoering

Om te kunnen sturen is een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt in de totale keten van het zorgdomein. Dit geeft alle betrokkenen inzicht om maatregelen te kunnen nemen. Het monitoren draagt in zichzelf niet bij aan het terugdringen van de afwijking ten opzichte van de begroting. Het is noodzakelijk dat er sneller en beter zicht ontstaat op de ontwikkeling van de zorgkosten in het zorgdomein, zodat eerder en doelgerichter kan worden ingegrepen indien de zorguitgaven sterk gaan toenemen en afwijken van de begroting. Vele partijen spelen hierin een rol, zoals de gemeente Arnhem, sociale wijkteams, aanbieders, Zorglokaal (onze backoffice) en de Regio Centraal Gelderland (regionale inkooporganisatie). De samenwerking tussen deze organisaties kan nog beter en dat geldt ook voor de onderlinge samenwerking tussen organisatie-onderdelen binnen de gemeente Arnhem. Dit moet betere

managementinformatie opleveren. Dit biedt ook kansen om sociale wijkteams adequater te informeren en nog meer bewust te maken van de zorgkosten die zij inzetten (zie ook de volumeknop). Het gaat hierbij om meer en betere sturing en controle in de totale keten.

Daarnaast moeten aanbieders vanuit de gemeente Arnhem gesommeerd en financieel geprikkeld worden om tijdig te declareren, zodat we niet verrast worden door te late declaraties.

Uitvoeren van maatregelen

Om bovenstaande aanpak (uitwerken van de knoppen) verder te ontwikkelen is een projectorganisatie ingericht. Deze bestaat uit ambtelijke deelnemers vanuit diverse afdelingen (multidisciplinair samengesteld), aangevuld met externe expertise. De Adviesraden Sociaal domein zullen we ook bij deze uitwerking betrekken.
Deze projectorganisatie wordt aangestuurd door een bestuurlijke Stuurgroep, bestaande uit de betrokken portefeuillehouders op het domein van Wmo, jeugdzorg en welzijn.

Overbruggen van 2019

Bovenstaande knoppen moeten effect realiseren ingaande 2020. Dit heeft tot gevolg dat in 2019 nog een beroep wordt gedaan op de BR Noodfonds. Met het verwachte resultaat 2018 is de BR Noodfonds voor het sociaal domein (Wmo/jeugdzorg) echter volledig uitgenut. Om 2019 te kunnen overbruggen wordt daarom voorgesteld de BR Noodfonds incidenteel te versterken met € 12,1 miljoen. Dit bedrag bestaat uit de structurele doorwerking van het tekort 2018 en het verwachte tekort in de BR Noodfonds, voor het deel Wmo/jeugdzorg.

Voorgesteld wordt om de dekking als volgt te financieren:

- In het weerstandsvermogen is een risico opgenomen met betrekking tot de uitnutting van de 'BR Noodfonds'. Nu het Noodfonds wordt versterkt, kan het risico komen te vervallen. Het bedrag dat ter dekking van dit risico in de algemene reserve wordt aangehouden, te weten € 5,8 miljoen, kan zonder dat dit een negatief effect heeft op de weerstandsfactor vanuit de algemene reserve worden gedoteerd aan de BR Noodfonds. Voorwaardelijk daarbij is dat op de structurele maatregelen er wederom een risicoanalyse wordt uitgevoerd.
- In de september circulaire is aangekondigd dat Arnhem aanvullende middelen beschermd wonen ontvangt, te weten € 1,7 miljoen.
- Tenslotte zal er een bedrag worden onttrokken aan de algemene reserve, te weten € 4,6 miljoen.

We gaan de komende tijd stevig aan de slag met het verkennen van maatregelen. Indien maatregelen al in 2019 effect blijken te hebben, zullen we de opbrengsten daarvan meenemen bij de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein én gebruik maken van de mogelijkheid om de Algemene reserve weer aan te vullen. Dit zal begrotingstechnisch in het voorjaar worden verwerkt bij Turap 1-2019.

Vervolgproces

De komende 3 maanden staan in het teken van de verdere uitwerking van de knoppen en deze van concrete maatregelen te voorzien binnen het zorgdomein. Voorstellen tot mogelijke maatregelen zullen we begin maart 2019 aan de raad voorleggen voor nadere richtinggevende uitspraken. De inbreng van de raad betrekt het college bij het ontwikkelen van definitieve voorstellen in de Perspectiefnota. Voor het ontwikkelen van de maatregelen binnen het zorgdomein zal een beroep worden gedaan op de projectorganisatie.

Daarnaast zal in dezelfde periode ook buiten het zorgdomein - dus binnen de totale begroting - worden gezocht naar budgettaire mogelijkheden. Het college zal van daaruit voorstellen doen.

Deze aanpak gaat vooralsnog niet uit van de gedachte dat het Rijk nog aanvullende middelen verstrekt. Uiteraard is daar - zoals eerder beschreven bij het VNG-congres - wel een hernieuwde inspanning op geleverd en zullen we iedere inspanning daartoe van de VNG en van andere gemeenten krachtig onderschrijven. Indien extra Rijksmiddelen beschikbaar komen, dan zullen deze uiteraard bij de verkenningen worden betrokken.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
–

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4

Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

Opgesteld door Mathilde van der Kooij, dd. 15-5-2020

Mutatieoverzicht BR Transformatiebudget Zorg

Stand BR Transformatiebudget Zorg (ingesteld bij amendement 19A66 - begroting 2020-2023)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	0	478	428	328	328
Onttrekkingen	0	0	0	0	0
Stand per 31 december	**0**	**478**	**906**	**1.234**	**1.562**

Mutatieoverzicht BR WMO en Jeugdzorg

Stand BR WMO en Jeugdzorg (ingesteld bij Turap 2 - 2019)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	2700	200	200	200	200
Overheveling restant BR Noodfonds	479				
Onttrekkingen	0	1.700	0	0	0
Stand per 31 december	**3.179**	**1.679**	**1.879**	**2.079**	**2.279**

Mutatieoverzicht BR Noodfonds

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand Zorgdomein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**
Dotaties Zorgdomein					
(Begrote) dotatie	12.385	2.300	1.200	1.180	0
AWBZ-MO middelen dotatie				1.112	
Resultaat dotatie		8.353	3.293	1.580	
Subtotaal dotaties	**12.385**	**10.653**	**4.493**	**3.872**	**0**
Onttrekking Zorgdomein					
Resultaat onttrekking		2.918	8.459	11.041	
Beschikkingen Wijkteams afdoening motie 17M53		0	0		
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	11.041	0
Begrote onttrekkingen vanuit MJPB 2018-2021	0	0	0	5.097	0
Subtotaal	**5.409**	**2.918**	**8.459**	**16.138**	**0**
Stand Zorgdomein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**	**479**
Overheveling saldo naar BR WMO& Jeugdzorg					-479
Restant Zorgdomein					**0**
Stand BR Noodfonds Participatie (Scalabor)					
Stand per 1 januari	**0**	**0**	**0**	**3.661**	**3.182**
Dotatie	**0**	**0**	9.600	141	0
(Begrote) Onttrekking	0	0	5.939	620	740
Stand per 31 december	0	0	**3.661**	**3.182**	**2.442**

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand sociaal domein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**
Dotaties	12.385	10.653	14.093	4.013	0
Onttrekkingen	-5.409	-2.918	-14.398	-16.758	-1.219
Subtotaal	**6.976**	**7.735**	**-305**	**-12.745**	**-1.219**
Sociaal domein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**	**2.442**

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a PvdA-11

Bedragen in € miljoen

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Totaal lasten gemeente Arnhem	
	Begroot	Gerealiseerd
2015	€ 758,7	€ 748,6
2016	€ 762,3	€ 740,1
2017	€ 754,0	€ 786,5
2018	€ 729,3	€ 750,3
2019	€ 748,0	€ 729,9

	Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem			
	Zorg (ZIN+PGB+ overig)	**Jeugdwet**	**BW**	**WMO**
2015	18,6%	3,9%	6,1%	5,6%
2016	19,3%	4,2%	6,2%	5,8%
2017	18,8%	4,4%	6,4%	5,0%
2018	21,9%	5,5%	7,4%	6,0%
2019	24,7%	6,5%	7,8%	7,0%

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	29,0	45,7	41,7	23,2	139,6
2016	31,4	46,1	42,6	22,5	142,6
2017	34,3	50,7	39,6	23,4	148,0
2018	41,5	55,6	45,0	22,0	164,1
2019	47,4	57,2	51,0	24,7	180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	30,2	0,1	85,5	25,5	141,2
2016	28,8	0,1	89,5	28,5	146,9
2017	27,6	47,6	40,3	25,4	140,8
2018	32,4	49,5	40,8	22,3	144,9
2019	31,8	58,4	35,2	24,9	150,2

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 30,2	€ 0,1	€ 85,5	€ 25,5	€ 141,2
2016	€ 28,8	€ 0,1	€ 89,5	€ 28,5	€ 146,9
2017	€ 27,6	€ 47,6	€ 40,3	€ 25,4	€ 140,8
2018	€ 32,4	€ 49,5	€ 40,8	€ 22,3	€ 144,9
2019	€ 31,8	€ 58,4	€ 35,2	€ 24,9	€ 150,2

	Jeugdwet begroot	Jeugdwet gerealiseerd	WMO (excl BW) begroot	WMO (excl E gerealiseerd	Beschermd wo begroot	Beschermd wonen gerealiseerd	Overige zorg begroot	Overige zorg gerealiseerd
2015	€ 30,2	€ 29,0	€ 85,5	€ 41,7	€ 0,1	€ 45,7	€ 25,5	€ 23,2
2016	€ 28,8	€ 31,4	€ 89,5	€ 42,6	€ 0,1	€ 46,1	€ 28,5	€ 22,5
2017	€ 27,6	€ 34,3	€ 40,3	€ 39,6	€ 47,6	€ 50,7	€ 25,4	€ 23,4
2018	€ 32,4	€ 41,5	€ 40,8	€ 45,0	€ 49,5	€ 55,6	€ 22,3	€ 22,0
2019	€ 31,8	€ 47,4	€ 35,2	€ 51,0	€ 58,4	€ 57,2	€ 24,9	€ 24,7

	Lasten		**Baten**		Lasten Zorg	Zorglasten als % van	
	Begroot	totaal	totaal	emeentefon	gerealiseerd	totaal baten	GF baten
2015	€ 758,7	€ 748,6	727,6	345,1	€ 139,6	19,2%	40,5%
2016	€ 762,3	€ 740,1	742,2	361,1	€ 142,6	19,2%	39,5%
2017	€ 754,0	€ 786,5	802,1	366,5	€ 148,0	18,5%	40,4%
2018	€ 729,3	€ 750,3	721,0	383,1	€ 164,1	22,8%	42,8%
2019	€ 748,0	€ 729,9	739,7	412,8	€ 180,3	24,4%	43,7%

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1
2020 (prognose)	€ 177,4	€ 188,0	€ -10,6

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3
2020 (prognose)	€ 53,5	€ 55,8	€ 55,5	€ 23,1	€ 188,0

NB:

1. Cijfers baten gemeentefonds 2018 en 2019 zijn nog niet definitief
2. Zorgcijfers in bovenstaande tabellen wijken af van de cijfers zoals opgenomen in de raadsbrief van 11-12-2018. Bovenstaande cijfers zijn nl alleen de lasten, terwijl in de brief van 2018 het saldo van lasten en baten is opgenomen. Het gaat dan vooral om baten uit eigen bijdragen in de Zorg.

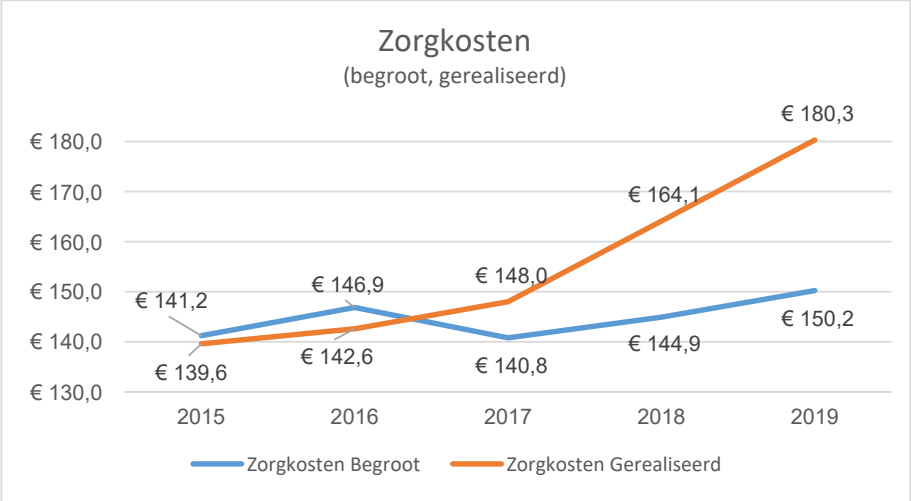
3. De getoonde lasten zijn de lasten zoals opgenomen in de jaarrekeningen. Loon- en prijsstijgingen zijn hierin dus verwerkt.

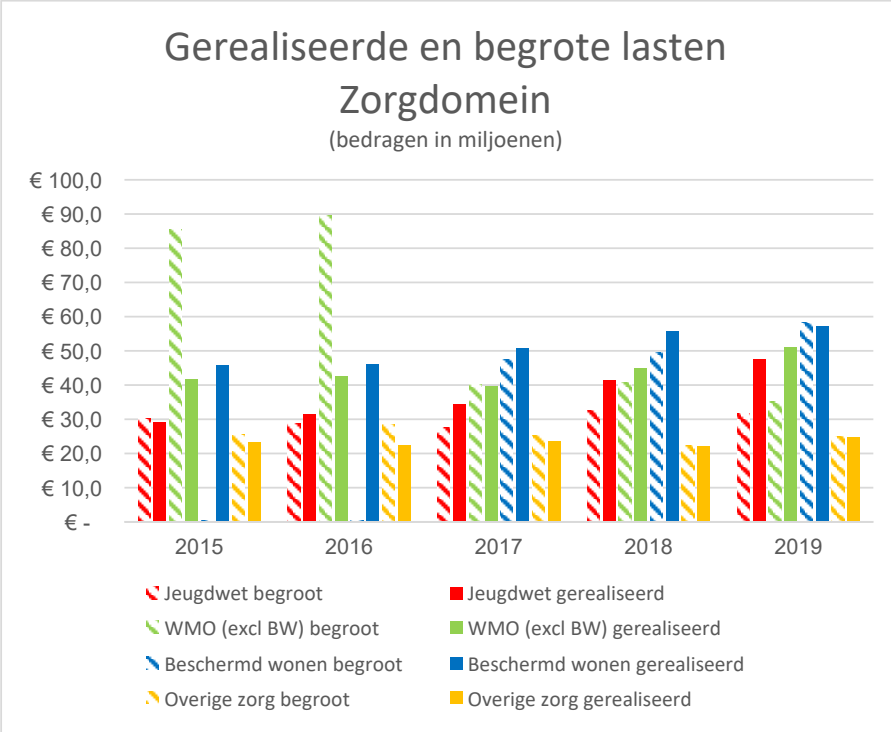
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

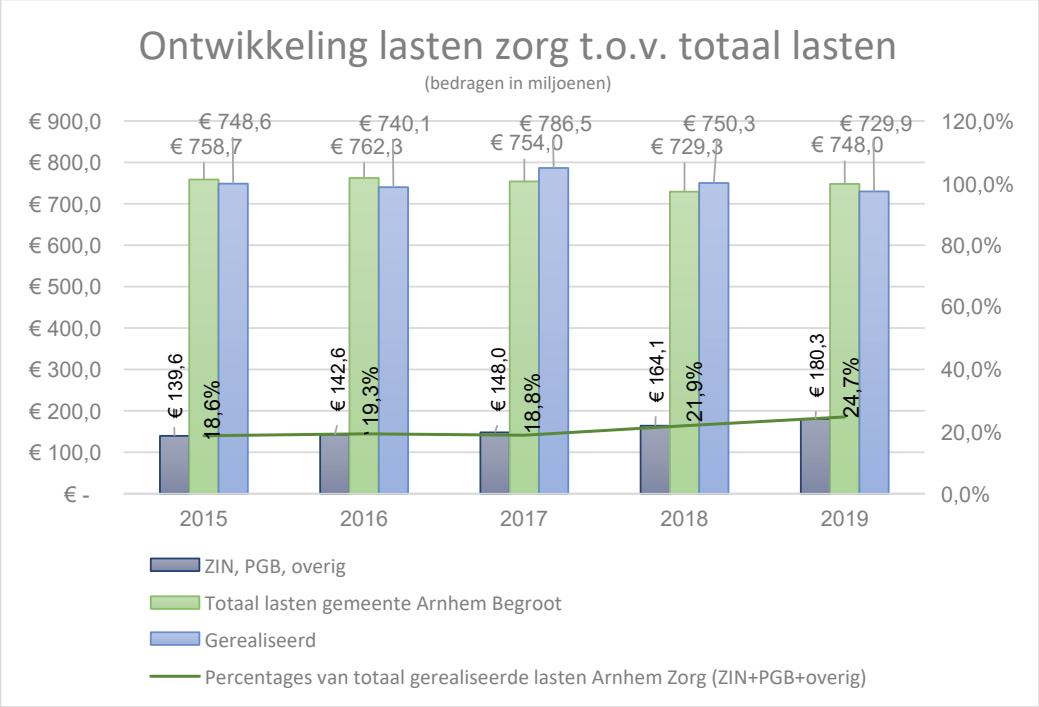
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

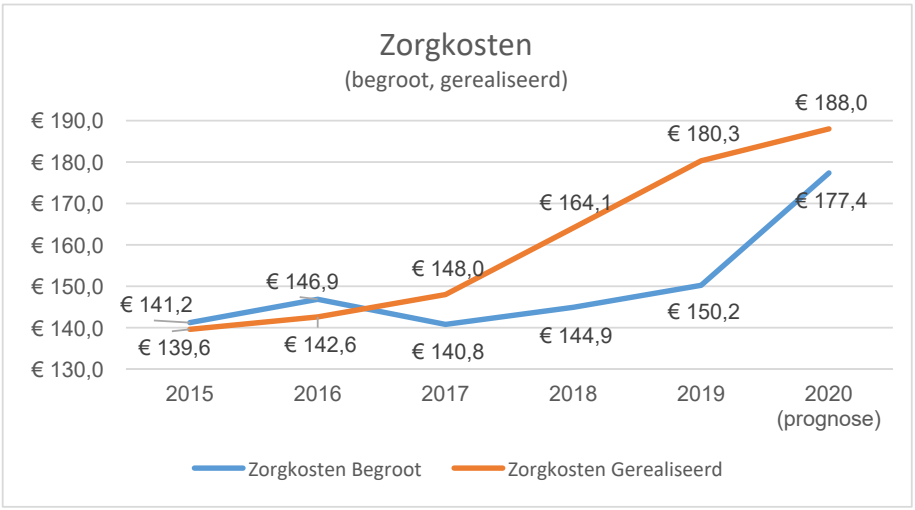
Grafieken gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

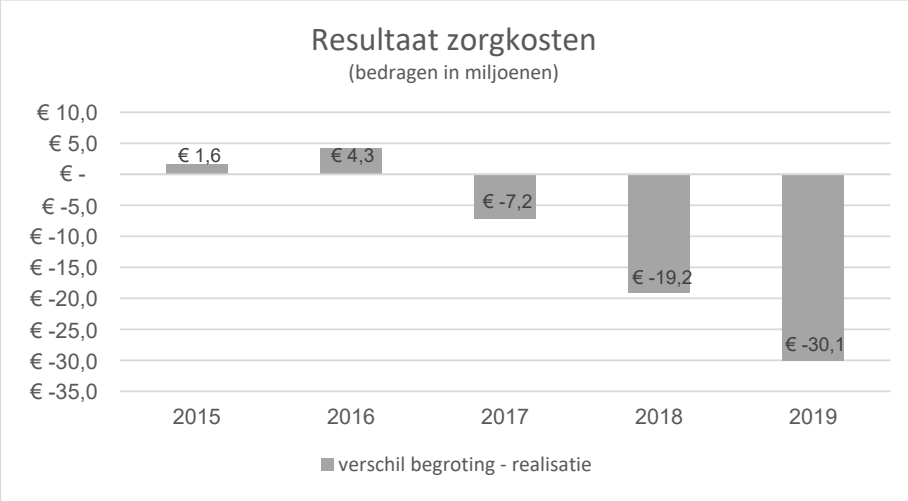
Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

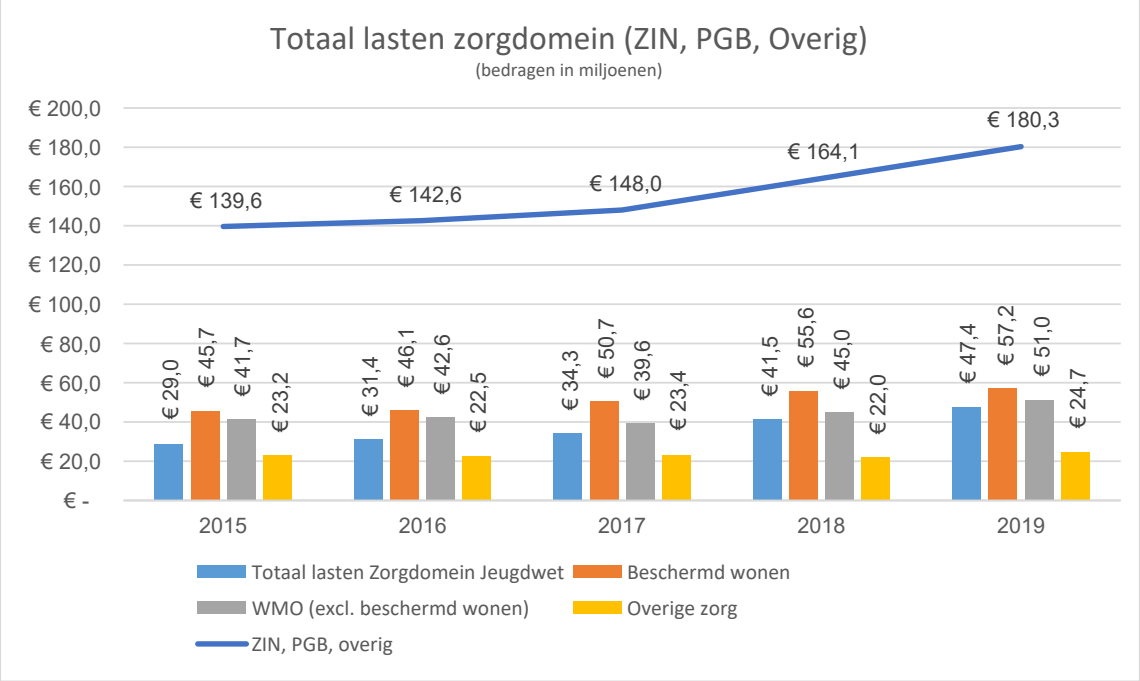

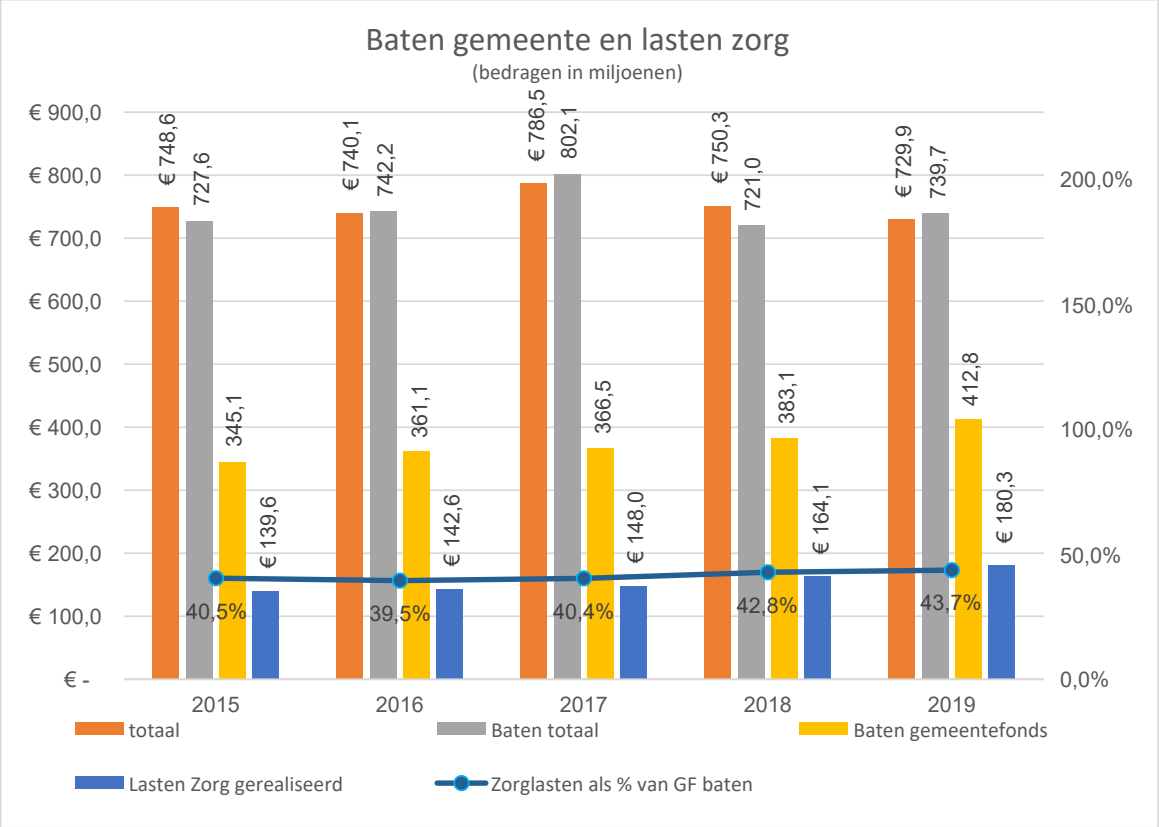

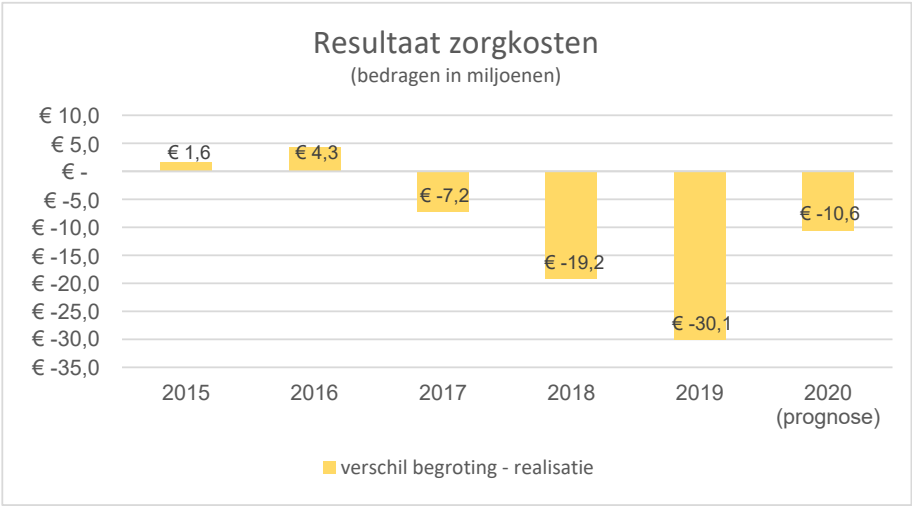

Ontwikkeling lasten zorg t.o.v. totaal lasten
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
120,0%
100,0%
80,0%
60,0%
40,0%
20,0%
0,0%
€ 758,7
€ 748,6
€ 762,3
€ 740,1
€ 754,0
€ 786,5
€ 729,3
€ 750,3
€ 748,0
€ 729,9
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
18,6%
19,3%
18,8%
21,9%
24,7%
2015
2016
2017
2018
2019
ZIN, PGB, overig
Totaal lasten gemeente Arnhem Begroot
Gerealiseerd
Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem Zorg (ZIN+PGB+overig)

Zorgkosten
(begroot, gerealiseerd)
€ 190,0
€ 180,0
€ 170,0
€ 160,0
€ 150,0
€ 140,0
€ 130,0
€ 141,2
€ 139,6
€ 146,9
€ 142,6
€ 148,0
€ 140,8
€ 164,1
€ 144,9
€ 180,3
€ 150,2
€ 188,0
€ 177,4
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
Zorgkosten Begroot
Zorgkosten Gerealiseerd

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
2015
2016
2017
2018
2019
verschil begroting - realisatie

Totaal lasten zorgdomein (ZIN, PGB, Overig)
(bedragen in miljoenen)
€ 200,0
€ 180,0
€ 160,0
€ 140,0
€ 120,0
€ 100,0
€ 80,0
€ 60,0
€ 40,0
€ 20,0
€ -
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
€ 29,0
€ 45,7
€ 41,7
€ 23,2
€ 31,4
€ 46,1
€ 42,6
€ 22,5
€ 34,3
€ 50,7
€ 39,6
€ 23,4
€ 41,5
€ 55,6
€ 45,0
€ 22,0
€ 47,4
€ 57,2
€ 51,0
€ 24,7
2015
2016
2017
2018
2019
Totaal lasten Zorgdomein Jeugdwet
Beschermd wonen
WMO (excl. beschermd wonen)
Overige zorg
ZIN, PGB, overig

Baten gemeente en lasten zorg
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
200,0%
150,0%
100,0%
50,0%
0,0%
€ 748,6
727,6
345,1
€ 139,6
40,5%
€ 740,1
742,2
361,1
€ 142,6
39,5%
€ 786,5
802,1
366,5
€ 148,0
40,4%
€ 750,3
721,0
383,1
€ 164,1
42,8%
€ 729,9
739,7
412,8
€ 180,3
43,7%
2015
2016
2017
2018
2019
totaal
Baten totaal
Baten gemeentefonds
Lasten Zorg gerealiseerd
Zorglasten als % van GF baten

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
€ -10,6
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
verschil begroting - realisatie

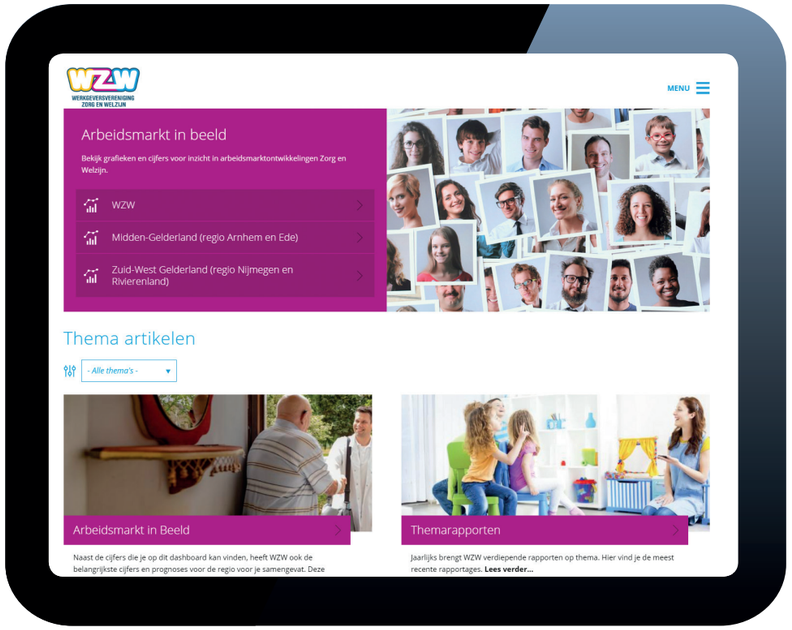
CIJFERS EN PROGNOSES 2019

ARBEIDSMARKT IN BEELD

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl

Je belangrijkste bron voor sturing op gebied van arbeidsmarktbeleid binnen jouw organisatie

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl is hét digitale platform voor actuele cijfers op elk gewenst moment. WZW ziet het als haar taak om haar leden en de regio adequaat te informeren over arbeidsmarktcijfers en -trends.

HET DASHBOARD IS:

- ACTUEEL
- ALLE INFORMATIE GEBUNDELD OP 1 PLEK
- BETROUWBAAR
- MOGELIJKHEID TOT BENCHMARK

WZW ALS PARTNER

WZW is je partner voor duiding, extra toelichting en meer cijfers. Neem gerust contact met ons op.

Werkgeversvereniging Zorg en Welzijn
info@wzw.nl
026 389 89 83

ARBEIDSMARKT IN BEELD 2019

CIJFERS EN PROGNOSES MIDDEN-, ZUID- EN WEST-GELDERLAND

Voor het tweede jaar brengt WZW de factsheet Arbeidsmarkt in beeld uit. Hierin vind je de belangrijkste cijfers en prognoses van 2019 voor de arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn in onze regio. De data zijn dit jaar afkomstig uit andere bronnen. Zie deze factsheet dan ook los van die van vorig jaar en gebruik hem als één van de middelen uit je toolkit voor je strategisch arbeidsmarktbeleid. Het digitale dashboard www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl geeft daarnaast op elk gewenst moment inzicht in actuele cijfers, trends en ontwikkelingen.

PROGNOSES OVERSCHOTTEN EN TEKORTEN IN 2022

KWALIFICATIE	Midden-Gelderland		Zuid- en West-Gelderland	
	A	B	A	B
Zorghulp mbo 1	38	38	45	45
Helpende mbo 2	-394	-249	-252	-169
Verzorgende mbo 3	-703	-419	-703	-430
Verpleegkundige mbo 4	-913	-514	-978	-595
Verpleegkundige hbo	-830	-454	-1147	-659
Pedagogisch werker mbo 3	16	16	83	83
Pedagogisch werker mbo 4	-188	-97	-138	-83
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 3	69	69	24	24
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 4	3	7	-49	-27
Sociale dienstverlening mbo 4	1	1	5	5
Sociaal cultureel werk mbo 4	12	12	3	3
Pedagogiek hbo	70	70	97	97
Maatschappelijk werk en dienstverlening hbo	116	116	106	106
Culturele en maatschappelijke vorming hbo	0	0	3	3
Sociaal pedagogische hulpverlening hbo	100	100	121	121
Doktersassistent mbo 4	0	0	-19	-15

Scenario A

Het ‘hoge scenario’ waarin er geen extra actie wordt ondernomen om de tekorten op te lossen en 100 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Scenario B

Het ‘midden scenario’ waarin er actie wordt ondernomen waardoor 75 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Bron: Landelijk onderzoeksprogramma Zorg en Welzijn, AZW 2019

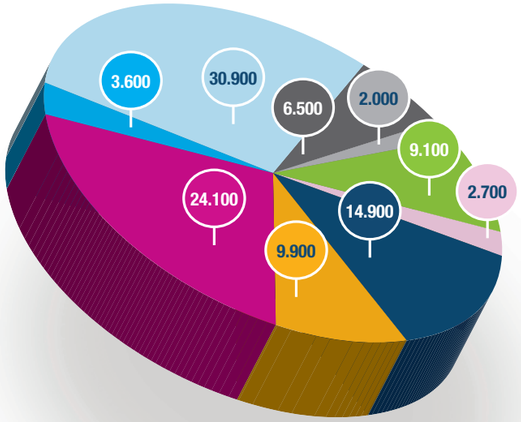
TOTAAL TEKORT IN DE REGIO IN 2022

Geen extra actie betekent voor de regio WZW een tekort oplopend tot:

Midden-Gelderland	**2.604**
Zuid- en West-Gelderland	**2.798**

De voorspellingen van de tekorten geven een positiever beeld ten opzichte van de vorige prognoses. De tekorten blijven echter; er is voor de regio nog een grote opgave de komende jaren. De ingeslagen weg van samenwerken aan de regionale opgave middels het regionale actieprogramma *Waard om voor te werken!* geeft vertrouwen voor de toekomst.

WERKGELEGENHEID 2018: AANTAL BANEN PER BRANCHE

- Ziekenhuizen*
- Welzijn
- VVT
- Kinderopvang
- Jeugdzorg
- GGZ
- Huisartsenzorg en gezondheidscentra
- GHZ
- Overige zorg

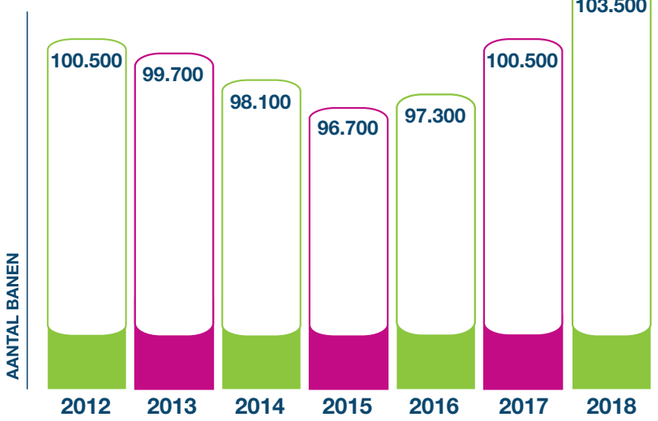
***inclusief UMC's en overige medisch specialistische zorg**

Veruit de meeste banen uit Zorg en Welzijn zijn er in de verpleging, verzorging en thuiszorg of in de ziekenhuizen in de regio.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

ONTWIKKELING WERKGELEGENHEID

Zorg en Welzijn is in de regio de grootste werkgever.
De werkgelegenheid neemt voor het vierde jaar op rij toe.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

AANTAL VACATURES ZORG EN WELZIJN

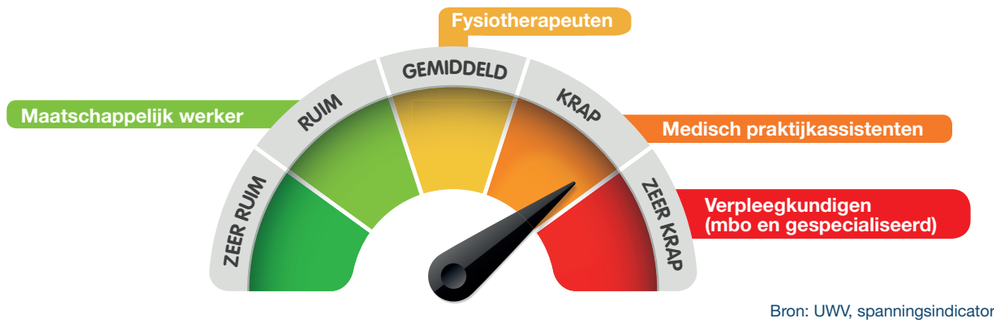
Totaal 2018: 4.355
1e helft 2019: 2.415

Ten opzichte van de eerste helft 2018 is het aantal vacatures ongeveer op hetzelfde niveau gebleven.

Bron: www.werkeninzorgenwelzijn.nl

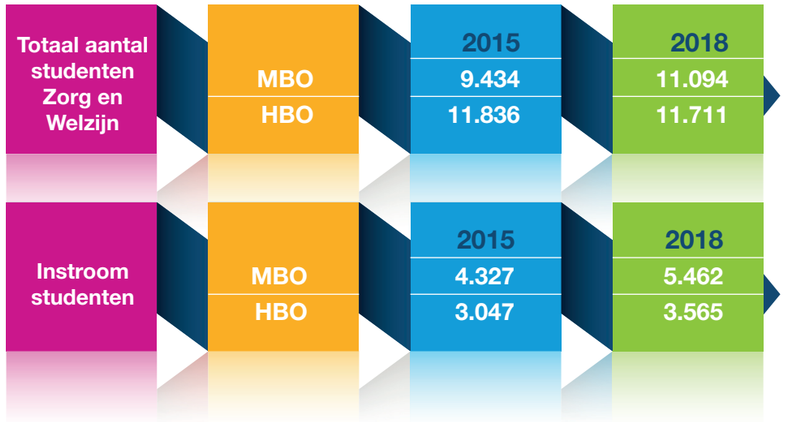
SPANNINGSINDICATOR

De indicator geeft de spanning weer tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Bron: UWV, spanningsindicator, augustus 2019

ONDERWIJS

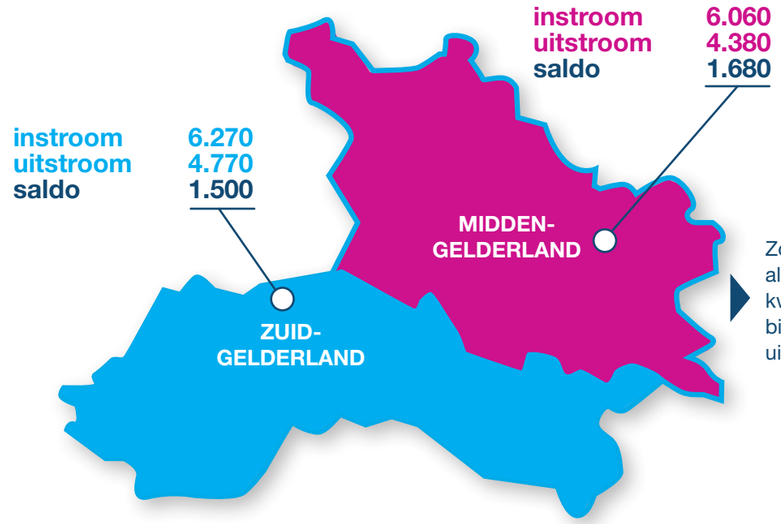

Het totaal aantal mbo-studenten Zorg en Welzijn in de regio neemt toe. Voor hbo blijft het aantal nagenoeg gelijk.

Zowel voor mbo als hbo geldt dat de instroom van nieuwe studenten Zorg en Welzijn is toegenomen.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

INSTROOM EN UITSTROOM VAN MEDEWERKERS

Zowel in Midden-Gelderland als in Zuid- en West-Gelderland kwamen er **MEER** medewerkers bij dan dat er medewerkers uitstroomden.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

VERZUIM

Het verzuim in Zorg en Welzijn is in 2018 het hoogst van alle sectoren in Nederland en is in het tijdvak 2017 – 2018 gestegen.

Top 3 HOOGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG	**5,3**	**5,7**
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	5,4	5,6
Industrie	5	5,4

Top 3 LAAGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
HORECA	**2,2**	**2,3**
Financiële dienstverlening	3	2,8
Specialistische zakelijke diensten	2,7	2,9

Bron: CBS, augustus 2019

Bundel technische vragen Perspectiefnota 2021

Versie: 22-05-2020

GroenLinks 2
VVD 5
D66 12
PvdA 22
SP 27
Arnhem Centraal 32
Partij van de Dieren 34
CDA 35
PVV 38

GroenLinks

Fractie:	**GL - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Woningbehoefte. Verwachting andere woningbehoefte in het kader van sociale huur. Wie pakt dit op?
Antwoord:	Deze vraag is mondeling beantwoord tijdens de technische sessie.

Fractie:	**GL - 2 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Visie Circulaire Economie, wanneer komt die?
Antwoord:	Deze visie en plan van aanpak worden na de zomer van 2020 verwacht

Fractie:	**GL - 3**
Pagina:	7
Vraag:	Welk herstelplan wordt bovenaan bedoeld?
Antwoord:	Met het herstelplan wordt de aanpak van het college bedoeld die gericht is op het herstel van de stad die nu getroffen is door de Corona-crisis. Dit is geen vastgelegd plan, maar een set aan te ontwikkelen maatregelen en beleidsinterventies gebaseerd op de impact en effecten van de Corona crisis op de Arnhemmers. De wijze waarop we de 1,5 meter samenleving in de stad willen gaan vormgeven, bijvoorbeeld in openbare ruimte en met de terrassen, is daar een voorbeeld van. Maar ook de beleidsmatige opgave om te onderzoeken op welke wijze de negatieve effecten op ondermeer de economie, cultuur en welzijn kunnen worden opgevangen (beleidsinterventies). De focus van deze aanpak is om inzicht te krijgen in wat er nodig is voor de middellange en lange termijn en welke investeringen daarbij horen. Deze aanpak wordt momenteel verder uitgewerkt en de raad gaat daarin worden meegenomen.

Fractie:	**GL - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	De bridge tot liberation experience? Gaat dit door?
Antwoord:	Naar de mogelijkheden van de De Bridge to Liberation wordt op dit moment gekeken. Dit wordt in nauwe afstemming gedaan tussen Stichting Bridge to Liberation en gemeente Arnhem en de andere strategische partners provincie Gelderland en vfonds.

Fractie:	**GL - 5**
Pagina:	
Vraag:	De rookvrije generatie. Het plaatsen van borden kost 120.000 euro. Waarom zijn deze kosten zo hoog?
Antwoord:	De gemeente heeft 499 speelplaatsen in beheer. Per speelplaats zullen ongeveer 3 betontegels 'Rookvrij' bij de ingangen van de speelplaats geplaatst worden (op de grond). Het plaatsen van 1 tegel kost ongeveer 75 euro, dit is inclusief aanschaf tegel, kosten plaatsen van de tegel en logistieke kosten

Fractie:	**GL- 6**
Pagina:	9
Vraag:	De begroting is sluitend zonder de aanvullende middelen vanuit het Rijk. Maar hoe ziet het financiële plaatje eruit wanneer we de middelen wel ontvangen? Heeft het college dit scenario uitgedacht en hoe worden de extra middelen dan ingezet?
Antwoord:	Indien we aanvullende middelen van het rijk ontvangen, dan zal de exploitatie in elk jaar gunstiger uitvallen. Gezien het feit dat we dit op dit moment te onzeker vinden, is geen scenario uitgedacht hoe deze middelen in te zetten. De middelen Jeugdzorg worden via het Gemeentefonds ontvangen en zijn daarmee in principe algemene middelen die voor alle programma's in te zetten zijn.

Fractie:	**GL - 7**
Pagina:	13
Vraag:	Sportbedrijf kost weer meer geld. Wat is terugkijkend, gezien (financiële) doel het resultaat van de verzelfstandiging? Wat zijn consequenties van het terugdraaien van de verzelfstandiging?
Antwoord:	Het klopt dat de subsidie aan Sportbedrijf sinds 2017 is opgelopen. Dit is echter niet meer dan de jaarlijkse indexering. Sinds 2017 is het Sportbedrijf Arnhem elk jaar ruimschoots binnen het beschikbare budget voor de subsidie gebleven.

Fractie:	**GL- 8**
Pagina:	15
Vraag:	Wat is de rekenrente nu en waarom is die rente niet verlaagd? Wat levert verlaging op? Is de inschatting dat de dotatie aan de BR solvabiliteit omlaag kan? En wat is het gevolg van een eventuele lagere rekenrente daarop?
Antwoord:	De rekenrente (omslagrente) bedraagt in 2020 2% en zal in 2021 worden verlaagd naar waarschijnlijk 1,7 of 1,8%. Daar zijn wettelijke voorschriften voor. De rekenrente wordt bepaald door de rentekosten over alle leningen die de gemeente betaalt. Die leningen zijn in de achter ons liggende jaren afgesloten en hebben niet allemaal zo'n lage rente als momenteel gangbaar is. Verlaging van de rekenrente levert op zichzelf niets op. De rekenrente is een instrument om kosten van leningen intern binnen de gemeente toe te rekenen aan investeringen en programma's. De rente die de gemeente moet betalen aan geldgevers wordt daardoor niet beïnvloed. De BR solvabiliteit heeft geen relatie met de rekenrente. De BR wordt berekend op basis van de boekwaarde van de investeringen en de begrote afschrijvingen. Die worden geen van beide beïnvloed door de rente. Verlaging van de rekenrente heeft dus geen gevolg voor de hoogte van de BR solvabiliteit.

Fractie:	**GL- 9**
Pagina:	15
Vraag:	Wat zou het opleveren in de begroting als we de stelpost wél opnemen (rond BR solvabiliteit)?
Antwoord:	Als we de stelpost inzake verwachte onderuitputting van de kapitaallasten ook in het laatste jaar opnemen, dan staat deze structureel in de begroting en leggen we ons structureel vast op deze besparing. Het wel of niet opnemen van deze stelpost staat los van de begrote dotatie aan de BR Solvabiliteit.

Fractie:	**GL - 10**
Pagina:	18
Vraag:	Wat is het structurele beeld richting 2023? Is dat ook positief, of wordt het negatieve resultaat gedekt door incidenteel verwachte voordelen? En; het laatste jaar is vooral voor de provincie van belang?
Antwoord:	Volgens de beoordeling van de toezichthouder is het structurele begrotingssaldo in de MJPB 2020-2023 ruim € 5 miljoen in 2023. Op dit saldo zijn de incidentele baten en lasten dus gecorrigeerd. Inderdaad is het laatste jaar voor de provincie van belang om een oordeel te geven over de structurele sluitendheid.

Fractie:	**GL - 11**
Pagina:	19
Vraag:	Eventuele extra inzet van voor de coronacrisis (ondersteuning ondernemers, regelingen uitvoeren, extra zomerscholen); in hoeverre worden die betaald uit de Algemene Reserve?
Antwoord:	In de komende periode gaan we voortdurend monitoren welke extra kosten als gevolg van de coronacrisis leiden tot directe nadelen in het lopende jaar 2020, welke mogelijk in het meerjarenbeeld 2021-2024 moeten worden ingeraamd en welke in het risicoprofiel moeten worden meegenomen (omdat er teveel onzekerheden zijn). Deze prognoses nemen we mee in Turap-2 voor wat betreft 2020 en de Begroting 2021-2024 voor wat betreft de jaren na 2020. Aan de raad leggen we indien nodig daarbij een voorstel neer hoe we omgaan met mogelijke extra kosten. Daarbij betrekken we natuurlijk de maatregelen en compensatie van het rijk en de provincie. We verwachten uit de opschoning van de bestemmingsreserves mogelijk ruimte die ingezet kan worden en tot slot zijn er wellicht voorstellen voor beleidsinterventies te doen.

VVD

Fractie:	**VVD - 1**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	In de bestuursrapportage Doorbraak naar werk, staat op pagina 38 een vertaling van de aantallen extra Arnhemmers die wij aan het werk gaan helpen. “Op deze manier komen wij tot 350 van de groep van 500’ tot en met 2024”. En dat betekent in deze bestuursperiode zelfs maar 100 extra mensen in plaats van de 500 die we als ambitie in het coalitieakkoord hebben afgesproken. Wat zegt het staatje p 38 in de bestuursrapportage over de ambitie?
Antwoord:	De ambitie is en blijft om (i) de landelijke lijn te volgen voor wat betreft het saldo op de in- en uitstroom en (ii) 500 Arnhemmers extra aan het werk te helpen. Het slechts formuleren van een ambitie is echter niet genoeg om deze zijn werk te laten doen. Op basis van de inzichten uit de genoemde (en de vorige) bestuursrapportage hebben we dan ook geprobeerd om de ambitie te operationaliseren. In de bestuursrapportage stellen we vast dat de gemeente Arnhem de lijn van gemeenten van een vergelijkbare omvang inmiddels volgt. Het volgen van die lijn betekent dat het jaarlijkse, positieve saldo op instroom en uitstroom ca. 250 inwoners moet zijn. Daarnaast hebben wij in de MJPB 2020-2023 conform het besluit van de raad de ambitie van het programma Doorbraak Naar Werk (deels) financieel vertaald in de begroting. Het staatje op pagina 38 van de bestuursrapportage is niets meer of minder dan een vertaling van (i) het volgen van de landelijke lijn en (ii) de financiële taakstelling in tenminste te behalen aantallen. Het is geenszins opgetekend als impliciete afschaling van de ambitie, want die staat (zoals gezegd) nog steeds.

Fractie:	**VVD-2**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer arnhem
Vraag:	In de motie ‘Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143)’ werd gevraagd om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. In de behandelingen in 2019 is gesproken over noodzakelijke aanpassingen van o.a. de MFC’s en openbare ruimte (het lijstje van het APCG). Dat zou om een bedrag van iets meer dan 100k gaan. In de P nota wordt nu gesproken over € 10K voor openbare ruimte en 15 k voor vastgoed. 2) Waar zijn deze twee bedragen op gebaseerd en is dit voldoende?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 is aangegeven dat circa €15.000 per jaar nodig is voor bestaand vastgoed met daarbij een aantal uitgangspunten. Voor bestaande Openbare ruimte is uitgegaan van €50.000 in 2020 en is nu structureel geraamd op €10.000. Zoals in de perspectiefnota staat moet uit een nog op te stellen meerjarig agenda blijken of dit voldoende is. Zoals in de brief van 2 juli 2019 is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals o.a. liften en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**VVD- 3**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd. 3) Wanneer is de meerjarige agenda gereed?
Antwoord:	Deze wordt eind derde kwartaal verwacht.

Fractie:	**VVD - 4**
Pagina:	Beleid meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Knelpunt van 725 K op doelgroepenvervoer. Dit is een structureel tekort dat voor een groot deel gedekt gaat worden uit algemene middelen. 4) Aan welke knoppen kan er nog gedraaid worden om dit tekort te verkleinen en/of is hier al kritisch naar gekeken? Zoals we dat bij leerlingenvervoer bijvoorbeeld wel zien.
Antwoord:	Het doelgroepenvervoer is door de aanbesteding duurder geworden; in meerdere brieven en bijeenkomsten is uitgelegd dat dit te verwachten was door o.a. verhoging BPM, inzetten op duurzaamheid en marktwerking. Daarnaast zien we de laatste jaren een stijging in het aantal toewijzingen voor vervoer (o.a. als gevolg van de vergrijzing) en daarmee ook het gebruik. Daar kunnen we als gemeente iets aan doen door het aanscherpen van de beleidsregels. Hiervoor zijn dan ook de nieuwe beleidsregels voor vervoer opgesteld in het kader van Wmo (vraagafhankelijk en dagbesteding) en Jeugdwet (vervoer naar instellingen). Deze zijn op 1 februari van kracht

	gegaan; een aantal maatregelen die daarin staat is helaas door Corona uitgesteld. Ook de Verordening Leerlingenvervoer 2020, die nu voorligt bij de raad, is één van de knoppen waarmee dit tekort verkleind kan worden. De sleutel voor kostenbeheersing ligt bij de gemeente, in de toewijzing. Door de invoering van de beleidsregels zijn hierop al maatregelen genomen. Ook blijven we de kosten zorgvuldig monitoren. Bij een verdere overschrijding zullen we met een voorstel tot verdere maatregelen komen om de kosten naar beneden te brengen. Echter doelgroepenvervoer is noodzakelijk om ervoor te kunnen zorgen dat iedereen mee kan blijven doen.

Fractie:	**VVD - 5**
Pagina:	5
Vraag:	De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen. Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken. 5) “economische groei” dat per maand, kwartaal, jaar, kan fluctueren. Op welke (lange) termijn grootheid stuurt de gemeente mbt woningbouwplanning? Het Companen rapport bekijkt het op basis van (verwachte) welvaartsgroei. Is dat een betere standaard voor woningbouwplanning en hoe bekijkt de gemeente naar schommelingen per jaar? Het woonbehoefteonderzoek was de totale gewenste toevoegingen 2019 – 2030 > 7500 woningen. Hiervan ~ 700 sociale huurhuizen, een zelfde hoeveelheid midden huur en ~ 6000 koop woningen. Van goedkoop, midden tot duur. Dat was op basis van 0,4% welvaartsgroei. Dit stuk We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren. Op welke welvaartsgroei cijfer zullen de aanpassingen plaatsvinden en wat is dan de verwachte verschuiving ? Of weten we nog niet of de corona crisis een dus danig lange termijn effect heeft op de woningbouwplanning?
Antwoord:	De gemeente Arnhem stuurt op het toevoegen van 7500 woningen tot 2030 en 8000 woningen tot 2040. Ook de gemeente hanteert de verwachte welvaartgroei, we baseren we ons op het Companenonderzoek. We bekijken het in het lange termijn perspectief en acteren niet op incidentele schommelingen, in plan van aanpak is opgenomen dat we blijven monitoren om evt bij te kunnen stellen. . We weten nog niet wat het daadwerkelijke effect van Covid-19 op de economie zal zijn. Het lijkt reëel dat de economie zal krimpen en daar mee behoefte aan sociale huurwoningen toeneemt. We zullen dit monitoren. In PvA is rekening gehouden met 30%, dit is meer dan de gewenste 670 woningen. In dit plan spraken we ook over evt uit de voorraad halen van sociale huurwoningen in een andere categorie (oplossen mismatch). Via monitoring houden we de daadwerkelijk behoefte in de gaten en kan besloten worden meer woningen in de sociale voorraad te houden indien hier behoefte aan is.

	Daarnaast stelt het college voor 30% van de zachte plancapaciteit toe te voegen in de sociale huur. Afhankelijk van de welvaartsgroei de komende jaren kan dit percentage worden bijgesteld of woningen worden verkocht dan wel naar de middenhuur worden gebracht.

Fractie:	**VVD - 6**
Pagina:	5
Vraag:	“prioriteit” wat wordt hiermee bedoeld en prioriteit waarover? Graag enkele voorbeelden van wat dan dus minder (snel)?
Antwoord:	Als we in geld en capaciteit moeten kiezen tussen enkelvoudig woningbouwproject of een woningbouwproject waarin de ontwikkelaar ook aan leefbaarheid en werkgelegenheid werkt geven wij daar voorrang aan. Projecten die meer doelen dienen dan sec de woningopgave verdienen onze voorkeur.

Fractie:	**VVD- 7**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de uitwerking van 19A64 “Open Data”?
Antwoord:	We hebben binnen de gemeente Arnhem een kernteam "Open Data" opgericht dat zich bezighoudt met het versnellen en verbeteren van het publicatieproces van open datasets. Onder een dataset verstaan we een verzameling gegevens die bij elkaar horen, bijvoorbeeld gegevens over waardevolle bomen in de stad. Op dit moment staat op de landelijke opendata website (data.overheid.nl) informatie over 28 datasets van de gemeente Arnhem. Daarnaast gaan we WOB-dossiers die na 1 april 2020 binnengekomen zijn na behandeling publiceren op de website opendata.arnhem.nl. Voor de zomer volgt er een raadsbrief waarin uitgebreid in wordt gegaan hoe opvolging aan het amendement wordt gegeven. De inhoud van deze raadsbrief is een meerjarenplan waarin we onze doelen beschrijven, welke gegevens we als Open data willen publiceren en wanneer dat gerealiseerd moet zijn.

Fractie:	**VVD - 8**
Pagina:	Open en verantwoord besturen
Vraag:	Hoe staat het met de door de college voorgenomen media impuls en de plannen rond RTV Arnhem?
Antwoord:	Het college heeft de raad op 28-05-2019 via een raadsbrief geïnformeerd over de voorgenomen media-impuls. Daar waar het om een mediafonds gaat heeft het college aangegeven een beroep te willen doen op andere overheden om hier middelen beschikbaar voor te stellen. Die middelen zijn er niet gekomen. Met Streekomroep Midden Gelderland (voormalig RTV Arnhem) en Omroep Gelderland is de gemeente in gesprek. Streekomroep Midden Gelderland heeft een toekomstplan ingediend waarin zij nauw samenwerkt met Omroep Gelderland. Dit plan kan alleen gerealiseerd worden indien er extra financiële middelen komen. Wegens de coronacrisis staan beide ontwikkelingen on hold.

Fractie:	**VVD - 9**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Welk bedrag geven wij precies jaarlijks uit aan onderwijsachterstandenbeleid en hoe is dit verdeeld?
Antwoord:	Grofweg gaat: - 3.4 mln naar VVE-plaatsen in de voorschoolse periode (VVE-peuteropvang), - 1.3 mln naar activiteiten op de OAB-scholen, - 2.0 mln naar PAS (scholing/logopedie/coaches VVE/ Zomerschool/Weekendschool) en - 0.3 mln naar activiteiten als Voorleesexpress, Speelmorgens en VVE-peutergym. (prognose 2021).

Fractie:	**VVD - 10**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	Inclusie [pag 9] Welke financiële gevolgen heeft de aangenomen motie 20M67 Tempo vernieuwing scholen op het budget voor inclusie en duurzaamheid?
Antwoord:	Eventuele gevolgen zijn nu nog niet volledig uitgewerkt.

Fractie:	**VVD - 11**
Pagina:	Financien meedoen in een socialer Arnhem
Vraag:	‘’ Doelgroepenvervoer (DRAN)’’ op pagina 9: 11) medio 2018 heeft de wethouder de toezegging gedaan te kijken naar hoe we de jaarlijks terugkomende stijgende kosten kunnen bedingen en waar we wel grip op kunnen hebben en keuzes in kunnen maken. Is dit bekend en wat is daar het resultaat van?
Antwoord:	In 2018 is door de wethouder (Ritsema) toegezegd dat t.b.v. de nieuwe aanbestedingsronde (2019/2020) een korte gespreksnotitie voor de raad zou worden opgesteld met mogelijke alternatieve oplossingen voor het organiseren van het doelgroepenvervoer. De raad zou deze gespreksnotitie ontvangen, ruim voor de start van het aanbestedingstraject, namelijk rond januari 2019. Tevens zou, ter informatie van de raad, rond die tijd een technische voorlichting worden georganiseerd. Op 18 december 2018 heeft u de toegezegde raadsbrief ontvangen met daarin de informatie over de stand van zaken doelgroepenvervoer met diverse bijlagen waaronder een evaluatie van Avan, een knoppenplan met diverse mogelijkheden om aan de stijgende kosten te kunnen draaien en het projectplan "Samenverder…..". In deze brief werden ook twee voorlichtingsbijeenkomsten (februari 2019) aangekondigd over de mogelijke regionale samenwerking. Deze bijeenkomsten hebben destijds plaatsgevonden. Daarnaast is de raad in april 2019 geïnformeerd over het besluit van het college om deze regionale samenwerking voort te zetten en de argumenten waarop dit besluit is genomen. Ook heeft de raad ingestemd met de uitgangspunten en randvoorwaarden voor de regionale inkoop van doelgroepenvervoer. Inmiddels heeft de BVO DRAN een aantal zaken uit het knoppenplan doorgevoerd in de aanbesteding; ook in de nog lopende contracten (tot juli 2020). Ook in de beleidsregels Wmo en Jeugdwet en de nu voorliggende Verordening Leerlingenvervoer 2020 zijn diverse keuzes gemaakt om de stijgende kosten te kunnen bedingen. Echter ondanks de (nog te nemen) maatregelen moeten we constateren dat het faciliteren van alle vormen van doelgroepenvervoer kosten met zich meebrengt die de afgelopen jaren door diverse oorzaken (zoals o.a. verhoging BPM, toename aantal gebruikers, hogere kosten verzekeringen en marktwerking) alleen maar zijn gestegen.

Fractie:	**VVD - 12**
Pagina:	11
Vraag:	’Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden. ‘’. 12) Zijn de effecten van afvalscheiding DifTar, inclusief de nadelen van het systeem zoals het opruimen van zwerfafval en storingen in het systeem, nog steeds even gunstig als een jaar geleden beschreven?
Antwoord:	Omdat Diftar pas vanaf 1 juli 2020 wordt ingevoerd, zijn deze effecten nog niet bekend. Er zijn nu geen redenen om aan te nemen dat de DIFTAR-effecten anders zullen zijn dan geraamd.

Fractie:	**VVD - 13**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	Woondeal Arnhem-Nijmegen Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen. Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

	10 Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling. Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten. 13) Welke “excessen” en waar staan zijn in het plan van aanpak woningbouwontwikkeling? Wat zijn de verwachte programmasturing kosten? Wat zijn de verwachte programma kosten en waar worden die aan besteed? Wat levert het Arnhem op? Hoeveel koopwoningen zullen hierdoor eerder gebouwd worden?
Antwoord:	Dat gaat over buy tot let, toewijzing/beschikbaar houden aan de juiste doelgroep. Extreme huurverhogingen. In PvA besteden we hier aandacht aan in uitwerking van de maatregelen.

Fractie:	**VVD - 14**
Pagina:	10 en 11
Vraag:	pag 10 woondeal + tabel pag 11: die woondeal moet ons toch geld opleveren??
Antwoord:	Uitvoering kost capaciteit. Eerst capaciteit inzetten om geld binnen te halen. En daarnaast levert de woondeal veel meer op dan alleen geld, zoals een structurele samenwerking met overheden, corporaties en ontwikkelaars rond belangrijke maatschappelijke vraagstukken.

Fractie:	**VVD - 15**
Pagina:	12
Vraag:	Bomenbeleid. Geld dat over is bij de vri’s (verkeersregelinstallaties) gaat naar bomen. 15) Waarom worden de opbrengsten uit de vri’s in tabel pag 13 structureel gezien?
Antwoord:	Als gevolg van lagere investeringen in vri's zoals beschreven op pag.12 ontstaat er een besparing op de kapitaallasten. Deze besparing is structureel.

Fractie:	**VVD -16**
Pagina:	12/13
Vraag:	Er wordt noodzakelijkerwijs geïnvesteerd in kunstgrasvelden, om de verspreiding van kunstgraskorrels buiten de velden tegen te gaan. 16) Is het wellicht mogelijk om met de gerechtelijke uitspraak uit Enschede de leverancier aansprakelijk te stellen of een beroep te doen op de verzekering?
Antwoord:	Nee, dat kan niet: de leverancier/aannemer levert wat de opdrachtgever vraagt. Het is aan de opdrachtgever om de goede materialen te bestellen en te controleren wat geleverd is. Vervolgens is het aan de exploitant om alle vereiste maatregelen te treffen om de gevolgen voor het milieu te beperken of ongedaan te maken. Een beroep op een verzekering lijkt lastig. Strafrechtelijke boetes vallen niet onder de dekking van de verzekering. Ook een milieuverontreinigingsverzekering/bodemverzekering van de gemeente biedt geen soelaas, omdat het hier gaat om de handelingen/het nalaten van de exploitant.

Fractie:	**VVD -17**
Pagina:	17
Vraag:	Rente [pag 15/16] De aanname dat de rente gedurende lange periode laag blijft is een realistische. Echter de aanname “kortere looptijden betekent een lagere rente” blijkt in crisis vaak niet zo te zijn. Tijdens de crisis in 2008 was dat juist een groot probleem. Welk risico lopen we hier als de kortlopende rente toch gaat stijgen zoals 2007/2008? Wat is het bedrag aan schulden dat we binnen nu en vijf jaar moeten gaan herfinancieren? En welke nieuwe schulden moeten we in de komende vijf jaar rekening mee houden?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen (terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we

	voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Bij de herfinanciering en nieuwe financiering krijg je volgend beeld:

		Nieuwe		Totale
	Herfinanciering	financiering		financiering
2020	34,7	48,5		83,2
2021	44,0	45,3		89,3
2022	120,4			120,4
2023	23,9			23,9
2024	64,6			64,6
	287,6	93,8		381,4

Bedragen zijn in miljoenen €.

Dit is op basis van MIP en reservemutaties in MJPB 2020-2023. De nieuwe MJPB is hierin niet verwerkt en dus zal het overzicht met zekerheid anders uitpakken in de nieuwe MJPB.
Dat in de jaren na 2021 alleen herfinanciering nodig is en geen nieuwe financiering, komt omdat voor die jaren nog geen wezenlijke nieuwe zijn begroot. De begrote investeringen kunnen worden gedekt door de afschrijvingen.

Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**VVD - 18**
Pagina:	15
Vraag:	Er wordt voorgesteld om onderbesteding van investeringen (MIP) aan de voorkant te ramen in een stelpost i.p.v. achteraf te laten vrijvallen in de AR. 18) Wat is hier het nut van en wat gebeurt er met deze stelpost aan het eind van het boekjaar?
Antwoord:	Het nut ervan is dat aan de voorkant met een realistische begroting wordt gewerkt, waardoor er bijvoorbeeld geen pijnlijke keuzes gemaakt moeten worden voor bijsturing. Als we dit wel doen en elk jaar blijkt achteraf dat er ruimte is ontstaan, doordat de geplande investeringen niet volledig zijn gerealiseerd, dan waren deze keuzes dus niet nodig.

Fractie:	**VVD - 19**
Pagina:	20
Vraag:	Gevolgen financiële positie coronacrisis & Impactanalyse corona 19) Financiële buffer [pag 20] Het college ziet ruimte om de gevolgen van de crisis op te vangen in weerstandsfactor en bestemmingsreserves. Hoe groot is deze buffer precies?
Antwoord:	De weerstandsfactor ligt in de Perspectiefnota in 2020 en 2021 op het niveau van de 1,0 en loopt daarna (met het inzicht van nu) op naar 1,3 in 2024. In dat jaar zou er dan ten opzichte van de 1,0 een ruimte van ruim € 11 miljoen zijn. In de bestemmingsreserves is circa € 120 miljoen opgenomen, in de komende periode wordt op basis van een beoordelingskader een analyse gemaakt van het nut en de noodzaak van elke bestemmingsreserve.

Fractie:	**VVD - 20**
Pagina:	Alg. aanbiedingsbrief pag 3 onderaan
Vraag:	€120 miljoen gereserveerd in de bestemmingsreserves. College gaat kijken of we deze (deels naar AR kunnen storten). 20) Om welke deel van die 120 gaat het dan? Hoe wordt dat deel bepaald en wat zijn daar de risico's van?

Antwoord:	Dat is nu nog niet in te schatten. Op basis van een beoordelingskader met een aantal criteria gebaseerd op de regelgeving uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), de Arnhemse financiële verordening en de nota reserves worden de bestemmingsreserves beoordeeld. Het resultaat hiervan is dat alle reserves een helder geformuleerd doel met bijpassend saldo en bestedingsplan hebben.

Fractie:	**VVD - 21**
Pagina:	20
Vraag:	“structurele effecten….zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen)” 21) Is er een lijstje met mogelijke vermindering structurele uitgaven?
Antwoord:	Nee, dit lijstje is er niet. Dit zijn politieke keuzes die gemaakt moeten worden om te bezuinigen op structurele uitgaven op de verschillende programma's.

Fractie:	**VVD - 22**
Pagina:	19
Vraag:	‘’ We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT- projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.’’ (pagina 19). 22) Hoe komt het dat er een toename is van fraude en wat doen we daartegen?
Antwoord:	Zoals in de impactanalyse als toelichting is opgenomen: Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken. We zullen dit in kaart moeten brengen en ook in nauw overleg met de accountant volgen en indien nodig actie ondernemen om de rechtmatigheid te borgen.

Fractie:	**VVD - 23**
Pagina:	20
Vraag:	mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisisoptimisme te vangen 23) Is er inmiddels al meer duidelijk over de compensatie vanuit het rijk?
Antwoord:	Er zijn inmiddels meerdere uitvragen gedaan vanuit de VNG in de richting van gemeenten om aan te geven met welke extra kosten of gederfde inkomsten zij zich geconfronteerd zien. Eind mei zijn er bestuurlijke overleggen tussen VNG en BZK (ter voorbereiding op de meicirculaire), waarin dit ook onderwerp van gesprek is. Ook wordt gesproken over tijdelijke bevriezing van het accres gemeentefonds en de voorwaarden waaronder dit op een bepaald moment weer wordt losgelaten. Het kan echter goed zijn, dat concrete afspraken over compensatie pas in de maanden juni, juli of nog later helder worden. We zullen deze informatie zo goed als mogelijk bij het opstellen van de Begroting 2021-2024 en Turap-2 2020 betrekken.

Fractie:	**VVD - 24**
Pagina:	20
Vraag:	Er wordt niks gezegd over compensatie en/of maatregelen door of vanuit de provincie. Wordt hier ook aan gewerkt/over gesproken?
Antwoord:	Hier wordt zeker aan gewerkt. Er is regelmatig contact met onze contactpersoon binnen de Provincie en er wordt gewerkt aan het goed vormgeven van de subsidieaanvraag van de Provincie. Er zijn inmiddels meerdere subsidie-verstrekkingen bekend.

D66

Fractie:	**D66 - 1 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Het valt de fractie van D66 op dat in beide documenten, waar het college spreekt over coronamaatregelen (contact beperkende maatregelen) er een periode van 3 maanden wordt aangehouden. Dit is obv cijfers van het CPB, maar andere onderzoeken laten zien dat dit niet realistisch is en dat de economische recessie veel langer zal zijn, waarom heeft het college hier geen rekening mee gehouden?
Antwoord:	Op het moment van opstellen van Perspectiefnota en Turap waren de effecten en de termijn niet goed in te schatten. We hebben er toen voor gekozen (net als vele andere gemeenten) om aan te sluiten bij de termijn van de beperkende maatregelen van drie maanden, zoals door het Kabinet is besloten. Natuurlijk hebben we in de impactanalyse wel een eerste doorkijk gemaakt van de effecten van deze drie maanden op de beleidsvelden op de langere termijn. Inmiddels kunnen we dit actualiseren en dit zullen we de komende tijd ook continu blijven doen. De maatregelen, effecten en mogelijke compensatie van het rijk veranderen voortdurend en daar passen we ons op aan. We zullen de raad in de komende weken regelmatig informeren en stellen de Begroting 2021-2024 en Turap-2 op basis van de meest realistische en actuele informatie op.

Fractie:	**D66 - 2 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	In 2008 viel Barings om. In 2010 moest de gemeente Arnhem 25 miljoen bezuinigen. De crisis van nu wordt naar verwachting vele malen dieper. Een krimp van de economie van minstens 7% wordt voorspeld. Wanneer worden deze verschillende scenario's en (bezuinigings) opties in beeld gebracht?
Antwoord:	Wij werken met scenario's die gebaseerd zijn op de impact van de crisis en het handelingsperspectief dat we hiervoor moeten inzetten. We monitoren voortdurend op welk beleidsveld de mate van ingrijpen zich van adaptief naar meer pro-actief moet verschuiven. Dit passen we aan op basis van continu actualiseren van de impact. De impact zal per beleidsveld verschillend zijn en wordt ook weer bepaald door bijvoorbeeld de mate van ingrijpen en/of compensatie door de rijksoverheid en de duur van de crisis. We zullen de raad in de komende periode meenemen in de te verwachten ontwikkelingen en de uitwerking hiervan in de Begroting 2021-2024 en Turap-2 laten neerslaan.

Fractie:	**D66 - 3 Algemeen**
Pagina:	
Vraag:	Hoe schat het college van B&W de financiële impact voor de gemeente Arnhem van de recessie die op handen is in? Graag een cijfermatige onderbouwing. (Denk dan oa aan een aantal belangrijke parameters: stijging bijstand en aanpalende terreinen, daling gemeentefonds (trap-af), minder parkeerinkomsten (nu), lagere inkomsten op andere terreinen (leges, kaartjes) mogelijk tijdelijk terugvallen van de grondexploitaties.)
Antwoord:	De impactanalyse die als bijlage bij de Perspectiefnota is opgenomen, geeft hiervan een eerste beeld. In de komende maanden actualiseren we dit beeld (bijvoorbeeld op basis van nieuwe doorrekening en inschattingen van extra kosten en gederfde opbrengsten, bestuurlijke afspraken tussen VNG en rijk over compensatie en mogelijke bevriezing van het accres gemeentefonds). We verwachten in de maanden juni en juli daar meer duidelijkheid over te kunnen geven. Op periodieke momenten zal de raad hierover in deze periode worden geïnformeerd.

Fractie:	**D66 - 4 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Rente: In de tekst staat "er wordt voorgesteld", mogen we er dus vanuitgaan dat een raadsbesluit nodig is voordat in 2020 tot dit andere rentebeleid kan worden overgegaan? Zo nee, waarom niet? Zo ja, waarom wordt dit voordeel dan nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt?
Antwoord:	Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de afwijking op de rente. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Het rentebeleid is voorbehouden aan het

	college (bedrijfsvoering), maar de begrotingstechnische verwerking zal uiteraard aan de raad worden voorgelegd.

Fractie:	**D66 - 5 Turap**
Pagina:	7
Vraag:	Actualisering bestemmingsreserves: Zoals bij de rente: de raad gaat over onttrekkingen uit en doteringen aan bestemmingsreserves. Waarom wordt dit voordeel nu in de tussenrapportage vermeld, terwijl de raad er geen besluit over heeft genomen en hiervoor ook geen voorstel voorligt? Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen. Hieronder het beeld van de vrijval uit de bestemmingsreserves. Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

Bestemmingsreserves *(bedragen x € 1.000)*	**Totaal**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrijfsvoering	2.173		821	749	453	150
Taakmutaties Gemeentefonds-Overloop	711	711				
Stimulering woningbouw	300	300				
Toezicht peuterspeelzalen en gastouderopvang	290	290				
Pakketmaatregelen WMO	23	23				
Subtotaal	3.497					
Ruimte binnen reserves Evenementen, Cultuur en Jeugd/Jeugdzorg	310	310				
Totaal	3.807	1634	821	749	453	150

Fractie:	**D66 - 6 Turap**
Pagina:	9
Vraag:	Begroting BUIG: Naast de 2,23 mln incidenteel voordeel op de BUIG vanwege de compensatie voor de jaren 2015 en 2016, wordt een verwacht structureel nadeel van 300.000 euro gerapporteerd. Voor de toelichting wordt verwezen naar p. 29 van de rapportage Doorbraak naar werk. Hier is echter geen onderbouwing van het nadeel terug te vinden. Graag zien we een onderbouwing van het gerapporteerde nadeel.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	2020	2021	2022	2023	2024
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66- 7 Turap**
Pagina:	10
Vraag:	Tekort jeugdzorg: Het tekort op de jeugdzorg (8,8 mln) lijkt gebaseerd te zijn op de cijfers zoals ook opgenomen in de rapportage Zorg Dichterbij. Deze cijfers zijn van begin februari, waarbij is aangetekend dat de laatste twee maanden (december en januari) nog niet volledig betrouwbaar zijn. Ambtelijk heeft men de beschikking over recentere gegevens. Is op basis van het eerste kwartaal (t/m maart, waarover de Turap gaat) het beeld op deze grote post nog altijd hetzelfde, of inmiddels gunstiger of minder gunstig?
Antwoord:	De cijfers Jeugdzorg voor het jaar 2020 zoals opgenomen in Turap-1 en de bestuursrapportage Zorg Dichterbij (maart 2020), stemmen overeen met de cijfers die in de raadsbrief van 7 januari 2020 zijn gecommuniceerd. In het gemelde Turap tekort van € 8,8 miljoen is wel rekening gehouden met volledige realisatie van de kostenbesparende maatregelen MJPB 2020-2023 en effecten beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden (tezamen € 1 miljoen) plus € 1,4 miljoen aan besparingsmaatregelen zoals die door de taskforce jeugdzorg worden voorgesteld. De realisatie van deze maatregelen is onzeker door vertraging van de invoering als gevolg van de corona-crisis. Dit is ook in onze risico-inventarisatie Corona verwerkt. Op dit moment is er nog onvoldoende vergelijkingsinformatie beschikbaar om eventuele nieuwe, afwijkende ontwikkelingen in de cijfers te voorspellen. De declaratie- en tussentijds verantwoordingscijfers van zorgaanbieder over de eerste maanden van 2020 zijn daarvoor nog te onvolledig en onbetrouwbaar. Ook speelt vanaf maart 2020 straks de invloed van de corona-crisis op de cijfers, wat een vergelijking met eerdere prognoses bemoeilijkt. We hopen de Raad over deze ontwikkelingen in de tweede Turap te kunnen informeren.

Fractie:	**D66 - 8 Turap**
Pagina:	11
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: De raad heeft in maart 2019 besloten dat voor de dekking van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid een raadsbesluit werd verlangd, gecombineerd met een volledige uitwerking van de standaard (openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties. Klopt het dat het in de Turap genoemde nadeel níet de volledige financiële consequenties omvat? Wanneer kunnen we genoemde volledige uitwerking (openbare ruimte, gebouwen en evenementen) inclusief een volledige inventarisatie van de financiële consequenties verwachten?
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 9 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Prenatale zorg: Het wegvallen van het transformatiebudget is door de raad op voorstel van het college besloten. Was op moment van dat voorstel bekend dat hiermee de dekking voor de genoemde programma's weg zou vallen, en zo ja, hoe is de raad daarover voor besluitvorming geïnformeerd?

Antwoord:	Bij het voorstel en besluit om het transformatiebudget van de Teams Leefomgeving één jaar eerder te laten vervallen (met ingang van het jaar 2020 in plaats van 2021), heeft het college zich onvoldoende gerealiseerd dat daarmee dit jaar een belangrijk deel van de financiële dekking van prenatale zorg wegviel. Het college doet in de Perspectiefnota het voorstel om dit te corrigeren, en om hiervoor nu in 2020 als alternatieve dekking de bestemmingsreserve Transformatie Zorg in te zetten.

Fractie:	**D66 - 10 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Kunstgrasvelden: Klopt het dat de extra totale kosten voor de aanvullende maatregelen nog altijd € 348.500, - in totaal bedragen (zoals genoemd in de beantwoording artikel 44 vragen van 18 februari 2020)? En dat naast de incidenteel opgenomen € 180.000, - budget is gevonden in het bestaande onderhouds- en renovatiebudget van het Sportbedrijf? Zo niet, welke aanvullende maatregelen worden niet meer noodzakelijk geacht?
Antwoord:	Dat klopt. De kosten zijn opgesplitst in incidentele kosten en investeringen waarvoor kapitaallasten voorzien zijn. Behalve de €180.000, ziet u het restant terug in een lager bedrag per jaar, omgerekend naar kapitaallasten. Er is geen ruimte gevonden binnen het budget van het Sportbedrijf.

Fractie:	**D66 - 11 Turap**
Pagina:	13
Vraag:	Exploitatie sporthallen: In het verleden is in die gevallen dat een sporthal of gymzaal niet binnen de genoemde kaders geëxploiteerd kon worden, dit vooraf inzichtelijk gemaakt en aangegeven hoe de extra exploitatielasten gedekt zouden worden. Waarom is dat in dit geval niet gebeurd? Of waarom is de inschatting vooraf onjuist gebleken?
Antwoord:	Bij alle accommodaties ten behoeve van bewegingsonderwijs is er een tekort op de exploitatie. De normbedragen van het Rijk en de inkomsten van verenigingen zijn niet dekkend. Dit is de eerste hal die gebouwd wordt sinds de verzelfstandiging van het Sportbedrijf. Dat maakt dat er budget toegevoegd moet worden aan de subsidie van SA. Bij de verzelfstandiging van het Sportbedrijf Arnhem is er destijds geen rekening gehouden in de gemeentelijke begroting met de toevoeging van budget voor toekomstige nieuwe sporthallen.

Fractie:	**D66 - 12 PPN**
Pagina:	Blz 5, 3e alinea
Vraag:	De versnelde groei van de regio Arnhem-Nijmegen stelt ook uitdagingen aan de bereikbaarheid van Arnhem (en de regio) voor zowel OV, fiets als auto. Hoe gaat het college hiermee bezig, welke inspanningen worden hierop gepleegd, en komt het college nog met een mobiliteitsvisie voor Arnhem in regionaal verband?
Antwoord:	Er is in Regionaal verband al een mobiliteitsvisie vastgesteld, namelijk het 'Ambitiedocument Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid Regio Arnhem Nijmegen', inclusief verdere uitwerkingen (voor o.a. spoor, fiets, auto, verkeersveiligheid, Slim en Schoon). Dit ambitiedocument van de Regio en de bijlagen zijn in oktober in college Arnhem besproken en via een raadsinformatiebrief voorgelegd aan de raad op 29 oktober 2019. Daarnaast vindt op korte termijn de vaststelling van de Omgevingsagenda Oost Nederland plaats. Hierover wordt de raad binnenkort ook geïnformeerd. In deze Omgevingsagenda is een opgave aangegeven voor de Regio Arnhem Nijmegen (en Foodvalley): het maken van een Verstedelijkingsstrategie, waarbij verdere verstedelijking in samenhang met mobiliteit/bereikbaarheid onderzocht moet worden. Bij het opstellen van deze Verstedelijkingsstrategie is ook Arnhem betrokken.

Fractie:	**D66 - 13 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	“…een sluipende maatschappelijke ontwrichting…” Maatschappelijke ontwrichting ie een groot probleem als hier bedoeld wordt dat maatschappelijk structuren en processen worden afgebroken cq niet meer kunnen functioneren. Kan het college

	hier concreet aangeven welke maatschappelijke structuren en processen niet meer functioneren, zijn afgebroken dan wel ernstig worden bedreigd?
Antwoord:	Drugscriminaliteit en vormen van overlast in relatie tot drugs zorgen voor grote problemen in onze stad. Bij inwoners die overlast ervaren en inwoners die onderdeel uitmaken van het systeem van vervaardigen en verspreiden van drugs. Denk hierbij aan jongeren die als drugskoerier werken en waarvan sommigen opklimmen tot zware criminelen. Denk aan bedrijven die via witwasconstructies te maken krijgen met oneerlijke concurrentie of worden gebruikt voor criminele activiteiten. Denk aan scholen die te maken krijgen met deze problematiek en een ontwrichtende werking hebben op leerlingen. Maatschappelijk algemeen geaccepteerde normen dreigen hiermee te vervagen en drugscriminaliteit wordt gezien als een geaccepteerd middel om snel geld te verdienen. Deze uitwassen moeten voorkomen en bestreden worden.

Fractie:	**D66 - 14 PPN**
Pagina:	17, 3e alinea
Vraag:	Welke maatregelen/ aanpak gaat het college hierop zetten en komt hier nog een beleidsplan voor naar de raad?
Antwoord:	Er is een aanpak in voorbereiding op drugsondermijnende criminaliteit, gericht op jeugd en straathandel. Er komt geen apart beleidsplan hiervoor, want dit als een uitvoeringsonderdeel van de Kadernota Veiligheid. We zijn met het Rijk en de Provincie in gesprek voor aanvullende middelen om te komen tot een slagvaardige aanpak. We zullen de raad informeren over de voortgang en (tussentijdse) resultaten.

Fractie:	**D66 - 15 PPN**
Pagina:	Blz 7, 3e alinea
Vraag:	, "…waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is." Tot op heden is er nog geen nota of plan van aanpak naar de raad gekomen op dit onderwerp. Hoe kan het dat het zo ver geëscaleerd is dat er nu een inhaalslag noodzakelijk is, en waaruit gaat die inhaalslag bestaan? Komt hiervoor nog een nota/ beleidsplan naar de raad en wanneer kan de raad zich daarover uitspreken?
Antwoord:	Uit de inventarisatieronde in de wijken blijkt dat er ondermijnende criminaliteit in verschillende verschijningsvormen voorkomt. In de raadsbrief 'Wijkveiligheid inArnhem' van 3 maart 2020 is de Raad geïnformeerd over de aanpak om de leefbaarheid en veiligheid in de wijken te verbeteren. Daarbij hebben we ook in drie wijken bewust een geïntensiveerde aanpak vormgegeven (Klarendal, Geitenkamp en Malburgen). Over de resultaten hiervan zal ik u informeren en deze zullen we ook gebruiken om de totale wijkaanpak te versterken.

Fractie:	**D66 - 16 PPN**
Pagina:	7
Vraag:	Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten. De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Uit welke cijfers blijkt dit? De fractie van D66 wil hier graag de onderbouwing van ontvangen.
Antwoord:	Drugsproblematiek in Arnhem een probleem, dat wij op verschillende manieren geïntensiveerd zien terugkomen: • de toenemende aanwezigheid en overlast van gebruikers op straat, een toenemend aantal jeugdige criminelen dat 'drugs' als verdienmodel hanteert en carrière wil maken in de drugswereld, een toenemende straathandel in drugs: Verschillende onderzoeken (landelijk en vanuit de politieregio Oost-Nederland) laten dit beeld zien. Ook vanuit het ministerie van Justitie en Veiligheid is er volop aandacht voor. Het wordt plaatselijk herkend en bevestigd in de wijken, vanuit handhaving, politie, de scholen en de hulpverlening. • Er is een toenemende productie van synthetische drugs. • Een verdriedubbeling van het aantal sluitingen van panden i.v.m. productie synthetische drugs in 2019 t.o.v. 2018.

	• een toenemend aantal wietkwekerijen. Het aantal geruimde kwekerijen is cijfermatig al enkele jaren dalend. Het aantal planten per kwekerij is echter wel hoger, waardoor de kwekerijen in aantal planten niet zijn afgenomen. Wij merken dat we meer MMA meldingen binnen krijgen dan de politie oppakt, het aantal geruimde kwekerijen lijkt de top van de ijsberg. Dit wordt bevestigd door onze contactpersoon van de politie. • een toenemend aantal dumpingen van synthetisch drugsafval. Een verdriedubbeling in 2019 t.o.v. van 2018 (Informatie ODRA).

Fractie:	**D66 - 17 PPN**
Pagina:	8
Vraag:	Reservering middelen jeugdzorg: Mogen we uit de tekst opmaken dat ervoor is gekozen motie 19M124 niet uit te voeren zoals in het dictum door de indieners is geschreven? Kan aangegeven worden waarom uitvoering zoals geschreven onwenselijk zou zijn?
Antwoord:	Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Recent gesprek met onze toezichthouder van de Provincie heeft opgeleverd dat ook zij deze post in onze begroting acceptabel vinden.

Fractie:	**D66 - 18 PPN**
Pagina:	9
Vraag:	bijstelling BUIG: Zoals ook aangegeven in de vragen bij de Turap, ontvangen we graag een onderbouwing van de genoemde bedragen.
Antwoord:	Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. De ambitie om 500 Arnhemmers extra uit de bijstand te krijgen is vertaald naar een besparing vanaf 2021. Uitgangspunt daarbij is dat 30% van deze groep aan het werk kan met behulp van een gemiddelde loonkostensubsidie van € 7.500,- aan de werkgever. Als we de landelijke ontwikkelingspercentages toepassen op de realisatie van 2019 dan komt de meerjarenprognose, op basis van het voorlopig BUIG budget 2020, er als volgt uit te zien:

Prognose Arnhem incl. vangnet (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Budget	104,9	107,3	109,7	112,3	114,9
Netto lasten	113,8	116,5	119,1	121,9	124,9
Extra ambitie 500	-	*-0,3*	*-1,2*	*-2,4*	*-3,6*
Saldo	-8,9	-8,9	-8,2	-7,3	-6,4
	-8,5%	-8,3%	-7,5%	-6,5%	-5,5%
Vangnetuitkering	0,5	0,4	-	-	-
Saldo na vangnetuitkering	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4

Zetten we het saldo uit bovenstaande tabel af tegen het tekort wat op dit moment in de begroting is opgenomen dan komen onderstaand saldo naar voren. Op basis van de doorrekening ontstaat voor 2020 een tekort van 300k. In de jaren 2021 t/m 2024 varieert het saldo ten opzichte van de begroting van een tekort van 600k (in 2023) tot een positief saldo van 400k (in 2024):

Beeld t.o.v. begroting (bedragen x € 1 miljoen)	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**
Bedrag opgenomen in MJPB	-8,1	-8,3	-7,7	-6,7	-6,7
Nieuwe prognose	-8,4	-8,5	-8,2	-7,3	-6,4
Verschil (- = knelpunt)	-0,3	-0,2	-0,5	-0,6	0,4

Fractie:	**D66 - 19 PPN**
Pagina:	10
Vraag:	Arnhemse Standaard Toegankelijkheid: Aangezien voorliggend raadsvoorstel de indruk wekt de dekking van de AST volledig te regelen, ontvangen we graag de volledige uitwerking van de standaard (voor openbare ruimte, gebouwen en evenementen), inclusief een volledige inventarisatie van de bijbehorende financiële consequenties, zoals door de raad in maart 2019 besloten.
Antwoord:	In de brief van 2 juli 2019 bent u geïnformeerd over de stand van zaken waarna in het najaar een debat in de raad heeft plaatsgevonden. In de Perspectiefnota wordt aangegeven: "Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is." Wij verwachten u eind Q3 hierover te kunnen informeren of hiermee voldoende budget beschikbaar is. Zoals in de brief van 2 juli is opgenomen betreft het hier niet de grote aanpassingen zoals bijvoorbeeld liften mfc 's en bijvoorbeeld de markt.

Fractie:	**D66 - 20 PPN**
Pagina:	12
Vraag:	BR Zuidelijke Binnenstad: In 2018 heeft de raad bij motie uitgesproken middelen uit de BR Zuidelijke Binnenstad te reserveren voor het noordelijke deel van de Jansbeek. Mogen we ervan uit gaan dat de hiervoor benodigde middelen gereserveerd blijven, los van de nu bij de perspectiefnota aangegeven bestedingen uit dezelfde bestemmingsreserve?
Antwoord:	Na verwerking van de in de perspectiefnota aangegeven bestedingen resteert in de BR Binnenstad nog een vrij besteedbaar saldo van circa €1 miljoen. Over de besteding hiervan is nog geen besluit genomen.

Fractie:	**D66 - 21 PPN**
Pagina:	Blz 12, 2e alinea
Vraag:	Blauwe golven Overweegt het college om een alternatief plan aan de raad voor te leggen dat minder investeringen vergt, bijvoorbeeld een volledig groen alternatief dat geen investeringen in het omgevingskunstwerk vergt?
Antwoord:	Geen technische vraag.

Fractie:	**D66 - 22 PPN**
Pagina:	Blz 13, 2e alinea
Vraag:	Is dit een geval “het ene gat met het andere gat stoppen”? Hoe kijkt het college nu aan tegen de keuze die hier in herverleden gemaakt is, en zou u dit nog een keer zo voorstellen?
Antwoord:	Ten tijde van het besluit om locatie Kermisland te slopen, was het beeld dat er geen vervangende gymlocatie nodig was. Dit was gebaseerd op het aantal scholen (capaciteit gymuren) op dat moment in Presikhaaf. Bestaande accommodaties zouden de capaciteit gymuren kunnen overnemen. Door de ontwikkeling Presikhaaf Oost zijn er meer onderwijslocaties bijgekomen in Presikhaaf. Door de toename van onderwijslocatie is ook de capaciteit gymuren toegenomen. Het vervangen van Kermisland bleek daarmee noodzakelijk

Fractie:	**D66 - 23 PPN**
Pagina:	15
Vraag:	actualisatie MIP: Er wordt voorgesteld een andere systematiek te hanteren, waardoor de jaarlijkse meevaller door achterblijvende investeringen op voorhand deels wordt in begroot. Welke consequenties zijn er in de voorgestelde systematiek als de gemeente in enige jaar wél alle voorgenomen investeringen ook daadwerkelijk doet? Er is voor de bepaling van de bedragen gekeken naar het historische beeld van onderuitputting over de laatste 5 jaar. Wat zou het effect op het resultaat in de jaarrekeningen zijn geweest, indien de nu voorgestelde systematiek de afgelopen 5 jaar was toegepast? En is het begrote bedrag ook rekening gehouden met het

	gegeven dat uitgestelde investeringen in de regel een groter risico op kostenoverschrijdingen hebben, vanwege gedurende de vertraging stijgende kosten in de bouw- en infrasector?
Antwoord:	Als de gemeente in een jaar wel alle voorgenomen investeringen doet geeft dat een tegenvaller in het volgende begrotingsjaar, waar gerekend wordt met een onderuitputting. In de begrotingswijziging, waarin de kapitaallasten van nieuwe investeringen worden toegedeeld aan de programma's, zal dit moeten worden meegenomen. De jaarlijkse onderuitputting wordt heel voorzichtig begroot en is incidenteel. Met eventueel stijgende kosten wordt geen rekening gehouden in de zin dat daarvoor de onderuitputting wordt gecorrigeerd. Dat hoeft ook niet. In de jaarlijkse actualisatie van het MIP, waarbij doorgeschoven investeringen worden verwerkt, wordt rekening gehouden met kostenontwikkelingen.

Fractie:	**D66 - 24 PPN**
Pagina:	Blz 16, 2e alinea
Vraag:	“Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig.” Wat is de omvang van de benodigde middelen, zowel incidenteel als structureel?
Antwoord:	Het structureel benodigde budget is € 670.000 (zie pagina 17 van de Perspectiefnota 2021, laatste kolom). Daarnaast is incidenteel benodigd: € 300.000 in 2021, € 240.000 in 2022 en € 450.000 in 2023. Hierbij is er van uitgegaan dat het budget van de BRP-straat Zevenaar (€ 510.000) in 2021 en 2022 nog beschikbaar is. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het budget weg. Om die reden is de BRP-straat vanaf 2023 uit het financiële beeld gehaald Er is gezocht naar mogelijkheden voor (gedeeltelijke) dekking van het knelpunt dat ontstaat. Zie daarvoor de beantwoording van de vraag hieronder.

Fractie:	**D66 -25 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	leges burgerzaken: Klopt het dat er een verhoging van leges oplopend tot 270.000 euro structureel per jaar ten laste van de Arnhemse burger in het financiële beeld is opgenomen? Zo nee, dan graag toelichting waarom niet
Antwoord:	Door de transformatie van Burgerzaken ontstaat een knelpunt. Ter (gedeeltelijke) dekking van de kostenstijgingen is de verhoging van leges als mogelijkheid opgenomen in het financiële beeld. De geraamde baten per jaar variëren, afhankelijk van de verwachte aantallen producten per jaar. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om het doorberekenen van de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent - voor paspoorten en identiteitskaarten - in onze legestarieven. In de praktijk betekent dit bijvoorbeeld dat een paspoort circa € 6 duurder wordt voor de burgers van Arnhem. Een ander voorstel betreft het aanpassen van de bijzondere legestarieven, waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Denk bijvoorbeeld aan het tarief voor een eenvoudige huwelijksceremonie (het zogenaamde "spreekkamerhuwelijk"). Daarvoor betaalt de burger in Arnhem € 100 gemeenteleges. Ter vergelijking: in Apeldoorn resp. Nijmegen vraagt men hiervoor € 132 resp. € 235. Het voorstel is om het Arnhemse tarief te verhogen naar € 200.

Fractie:	**D66 - 26 PPN**
Pagina:	17
Vraag:	actualisatie bestemmingsreserves: De raad dient, op basis van gedegen informatie, te beslissen over onttrekkingen uit bestemmingsreserves. Graag ontvangen we een gedetailleerde onderbouwing waarom de stand van de genoemde reserves niet meer actueel zou zijn, welke bedragen uit welke reserves kunnen vrijvallen en hoe met de resterende bedragen in de reserves, het realiseren van de bij de reserves behorende doelen haalbaar blijft.
Antwoord:	Zie antwoord op vraag 7.

Fractie:	**D66 - 27 Raadsvoorstel**
Pagina:	1
Vraag:	“We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren” Geeft het college hiermee expliciet aan dat alle bestaande (coalitie)afspraken worden gehandhaafd en voortgezet?

Antwoord:	Deze conclusie is niet te trekken uit bovenstaande zinsnede, maar in de Perspectiefnota worden inderdaad de bestaande (coalitie)afspraken gehandhaafd en voortgezet.

Fractie:	**D66 - 28 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 2e alinea.
Vraag:	Wordt er ook aandacht geschonken aan de vitaliteit van de particuliere sociale voorzieningen, zoals verenigingen? Zie ook de op 30/04 via de griffie ingestuurde vragen over scouting en de verenigingen.
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

Fractie:	**D66 - 29 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 2, 4e alinea
Vraag:	"… en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers" Bedoelt het college hier te zeggen dat de inspanningen voor het realiseren van de huisvesting voor de Lauwersgracht Alliantie onverminderd doorgaan?
Antwoord:	De raad is met een raadsbrief van mei 2020 geïnformeerd over de stand van zaken.

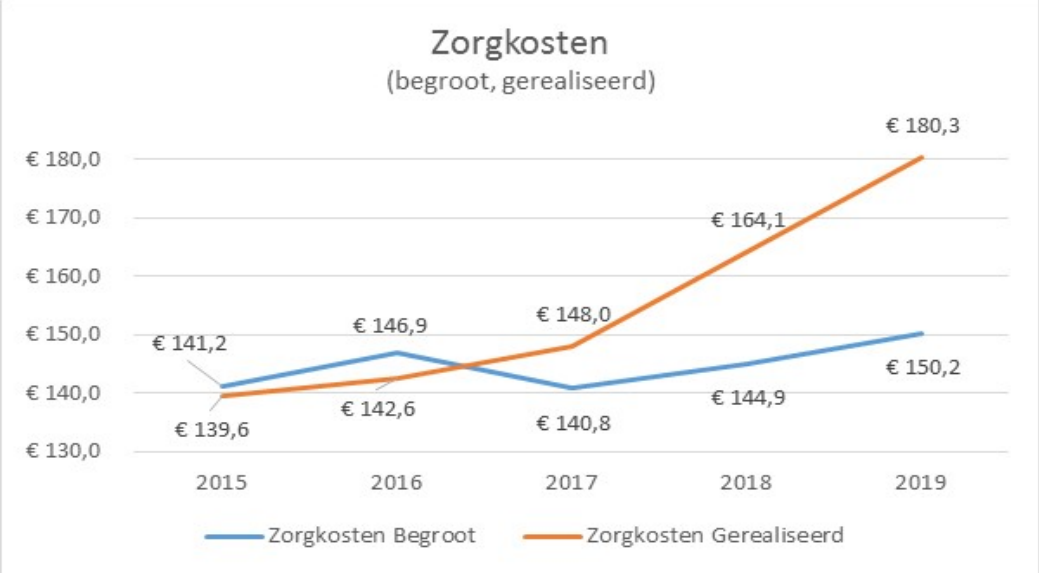
Fractie:	**D66 - 30 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, 2e alinea
Vraag:	"Arnhem staat op een stevig fundament" In diverse publicaties is Arnhem geschaard onder de financieel zwakkere/ risico volle gemeentes. Ook de provincie heeft verscherpt financieel toezicht afgekondigd. Waarop is dan de overtuiging van het college gebaseerd dat Arnhem op een stevig fundament staat?
Antwoord:	Ons is niet bekend dat de provincie verscherpt financieel toezicht op Arnhem toepast; integendeel want de gemeente Arnhem valt onder de lichtste vorm van provinciaal toezicht (repressief toezicht). Zeer recent ambtelijk contact met de toezichthouder leert ons dat Arnhem een van de eerste (Gelderse) gemeenten was die de jaarrekening heeft aangeleverd en die een Perspectiefnota heeft opgesteld (ondanks de coronacrisis). De Perspectiefnota laat een structureel sluitend beeld zien, bovenop de in de huidige begroting 2020-2023 begrote structurele dotatie aan de algemene reserve. Dit geeft ruimte op klappen op te vangen. De weerstandsfactor is op voldoende niveau en de structurele dotatie aan de BR Solvabiliteit draagt bij aan een groei van de buffer voor het kunnen opvangen van de zogenaamde 'zwarte zwanen'. De aanpak van het risicomanagement van Arnhem wordt door de toezichthouder als voorbeeld aangehaald richting andere gemeenten.

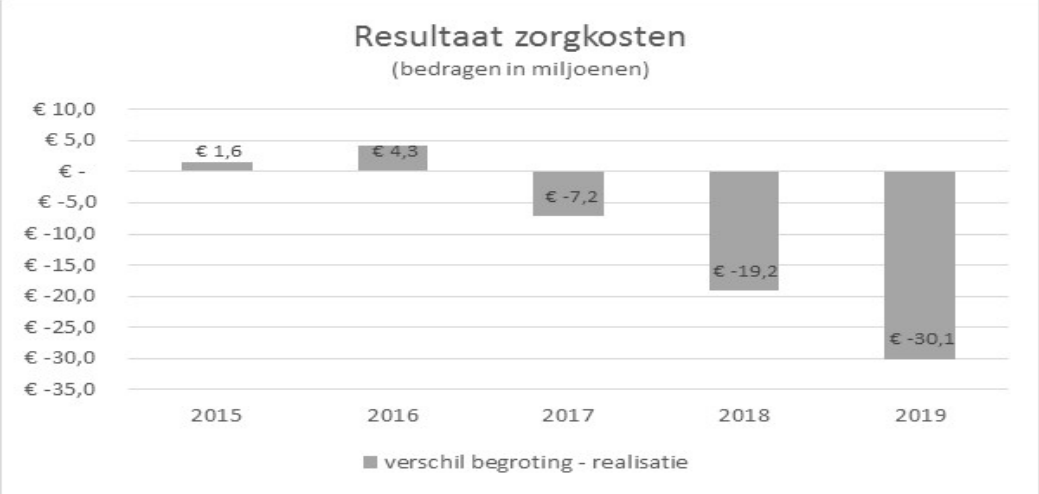
Fractie:	**D66 - 31 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 3, laatste alinea
Vraag:	"We zullen u hierover de komende periode nader informeren". Het anders inzetten of "afromen" van bestemmingsreserves betekent aanpassingen van beleid. Is het dan zo dat het college de raad niet alleen informeert maar ook met een concreet voorstel tot beleidsaanpassingen komt, en dat verschuivingen van bestemmingsreserves pas na goedkeuring door de raad plaats vindt?
Antwoord:	Ja, dat is zo. Turap-2 wordt ter besluitvorming aan de raad voorgelegd, dus daarmee ook de actualisaties van de bestemmingsreserves. Gelijktijdig met de Turap wordt een afzonderlijk voorstel aan de raad voorgelegd met voorstellen over de verwerking van de afwijkingen.

Fractie:	**D66 -32 Raadsbrief**
Pagina:	Blz 4, 1e alinea
Vraag:	“…bestaanszekerheid & welzijn, …” Wordt onder welzijn ook het voortbestaan van de (particuliere) sociale infrastructuur verstaan zoals het voortbestaan van de vele verenigingen in Arnhem?
Antwoord:	Ja. Wij verstaan onder 'welzijn' het geheel van organisaties, diensten en voorzieningen die het mogelijk maken dat mensen in wijken, buurten, groepen, netwerken en gezinnen samen kunnen leven en participeren in Arnhem. Door uw raad zijn bij de vaststelling van de begroting in financiële zin de kaders aangegeven. Het college komt later dit jaar met een voorstel voor de herijking welzijn. We zullen dan spreken over 'de sociale basis'. Buurthuizen en bewonersinitiatieven horen bijvoorbeeld bij deze sociale basis. Niet alle particuliere verenigingen vallen onder deze definitie.

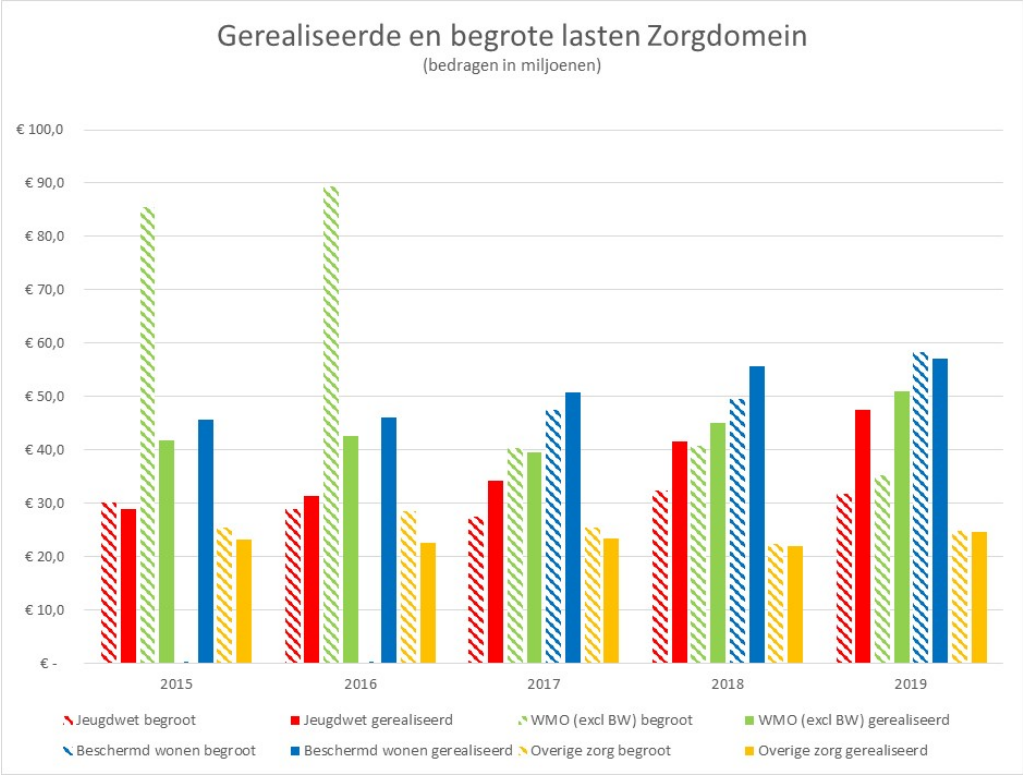
PvdA

Fractie:	**PvdA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Rondom bestemmingsreserve lijken getallen wel heel specifiek. Is dat wel zo specifiek?Getallen komen specifiek over, wat is hier de bedoeling van?
Antwoord:	De getallen tav de actualisatie bestemmingsreserves zijn inderdaad heel specifiek, omdat voorgesteld wordt op een specifiek aantal bestemmingsreserves middelen te laten vrijvallen, als gevolg van de beoordeling van het actuele bestedingsplan.

Fractie:	**PvdA -2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Wat hebben we nou aan tekorten gehad? Is overzicht kwijt. Hoeveel zijn de kosten gestegen. Stukje compensatie rijk. En maatregelen genomen. Wat geven we extra uit op zorg? Mis totaal overzicht. Op zoek naar een makkelijk overzicht wat er de afgelopen 3 jaar is gebeurd.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de begrote versus gerealiseerde zorgkosten in de jaren 2015 - 2019 zichtbaar. De kosten zijn in deze periode gestegen van € 141,2 miljoen naar € 180,3 miljoen. Zie voor de verhouding tussen deze gerealiseerde kosten en de totale kosten gemeente Arnhem de beantwoording van vraag SP-3. In 2015 en 2016 was het resultaat (begroting minus realisatie) zorgkosten nog positief. Vanaf 2017 is een nadelig resultaat behaald aan de lastenkant. Het nadelig resultaat op de lasten is deels gecompenseerd door een voordelig resultaat op de baten en deels gedekt uit (bestemmings)reserves.

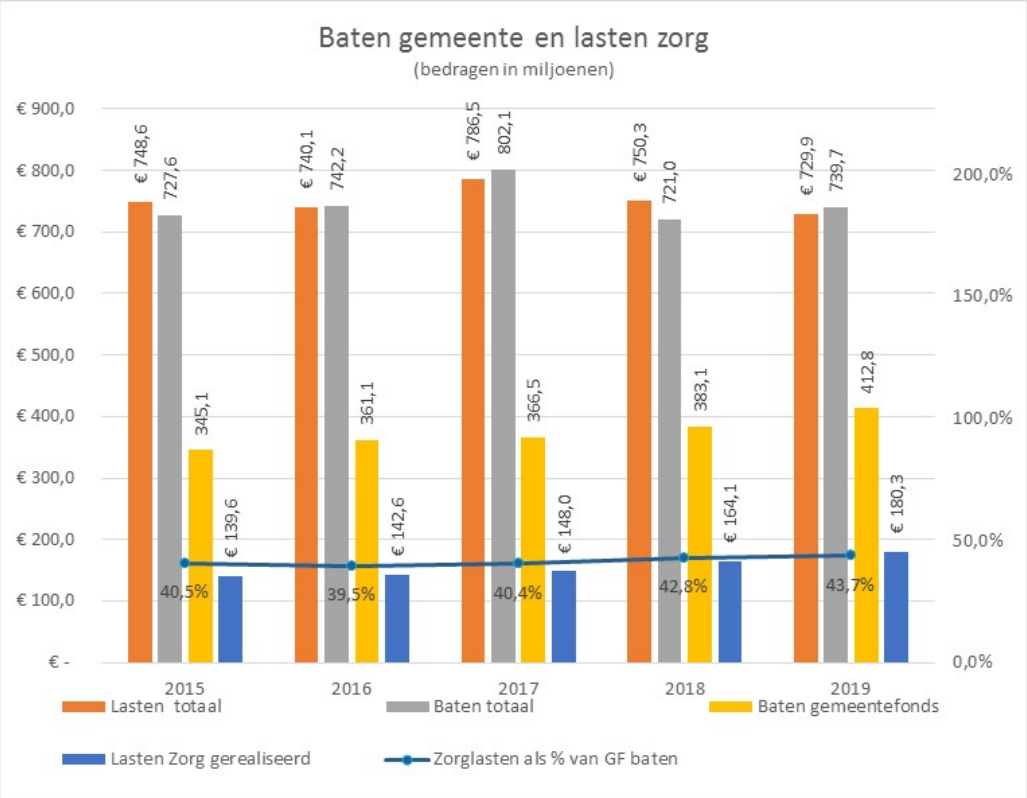

De begrote en gerealiseerde zorgkosten per beleidsterrein zijn te zien in onderstaande grafiek. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

NB: De WMO begroting is alleen in de jaren 2017 - 2019 exclusief Beschermd wonen. In de jaren 2015 en 2016 is de begroting beschermd wonen onderdeel van de begroting WMO.

Fractie:	**PvdA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Waarom staat bij onderwijshuisvesting pas vanaf 2022 extra geld voor vast en niet vanaf 2021.
Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 4 (mondeling)**
Pagina:	Zorg
Vraag:	Hoe zit het met grafiek? Lasten staan er wel in en de baten staan hier niet in. Koppeling Gafiek baten en lasten
Antwoord:	In de Raadsbrief van 11 december 2018 is het saldo van baten en lasten Zorg gemeente Arnhem vergeleken met (een benadering van) de rijksgelden die de gemeente ontvangt voor Zorg. Het bedrag aan rijksgelden (IU SD) wat in 2018 in de grafiek is weergegeven was al een benadering. Bestaande WMO-taken waren nl. al in de algemene uitkering van het gemeentefonds opgenomen en het is de Raad die bepaalt welk deel van de algemene uitkering besteed wordt aan zorg, Inmiddels is deze vergelijking helemaal niet meer mogelijk, omdat ook een groot deel van Jeugd en WMO zijn overgeheveld van integratieuitkering naar algemene uitkering. Om een beeld te geven van de verhoudingsgewijze groei van de lasten zorg ten opzichte van de totale lasten van de gemeente is bij de beantwoording van vraag SP-3 al een grafiek opgenomen. Daarin is te zien dat de zorgkosten naar verhouding groeien, van 18,6% naar 24,7% van de totale gemeentelijke lasten. De totale lasten zorg kunnen ook gerelateerd worden aan de baten uit het gemeentefonds. Ook dan is een relatieve groei zichtbaar, van 40,5% in 2015 naar 43,7% in 2019. De baten uit eigen bijdragen in de zorg zijn onderdeel van de totale baten van de gemeente en in onderstaande grafiek niet apart zichtbaar gemaakt. NB: alle cijfers en grafieken die gebruikt zijn ten behoeve van de beantwoording van de technische vragen Perspectiefnota PvdA 2 en 4 en SP 3 en Jaarstukken SP 5, 5a en PvdA 11 zijn opgenomen in de Excelbijlage.

Fractie:	**PvdA - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Vraag over budget inclusie huisvesting/onderwijs Waarom budget in 2022?

Antwoord:	Hierbij gaat het om de invloed van inclusie (AST) op de kosten van de onderwijshuisvesting. Het om aanvullende investeringen i.v.m. de AST-maatregels. Deze investeringen worden opgeleverd in 2021 en leiden pas in 2022 tot extra kosten vanwege de daardoor gegenereerde kapitaallasten.

Fractie:	**PvdA - 6 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	PPN Corona: wanneer nieuwe update tijdspad lockdown (voor de zomer of na de zomer)
Antwoord:	Voor de zomer komt het college met een actualisatie van de impactanalyse en dashboard met impacts corona.

Fractie:	**PvdA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Wat is de stand van zaken van de nieuwe werkwijze van Werk & Inkomen? Is dit nu afgerond?
Antwoord:	De reorganisatie is conform de laatste berichtgeving aan uw raad per 1 juni 2020 een feit.

Fractie:	**PvdA - 8**
Pagina:	10
Vraag:	Er zijn bedragen opgenomen voor de toepassing van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid. Zijn de bedragen die hier genoemd zijn voor ambtelijke inzet of voor daadwerkelijke uitvoering? En waar worden deze middelen straks daadwerkelijk ingezet?
Antwoord:	Middelen zijn voor fysieke aanpassing van panden om zoveel mogelijk te voldoen aan de AST. Het betreft dan met name kleine bouwkundige aanpassingen die een verbetering van de toegankelijkheid opleveren op basis van de bevindingen die door de APCG zij gesignaleerd.

Fractie:	**PvdA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Betekent de dekking afvalstoffenheffing van de ongunstige marktontwikkelingen oudpapier en aanbesteding nieuw contract dat de afvalstoffenheffing voor inwoners gaat stijgen, of begrijpen we goed uit de toelichting dat hier in de huidige begroting al rekening mee is gehouden? Het basisbedrag en de bijdrage per afvalzak zal dan niet stijgen?
Antwoord:	In de PPN op pagina 11 wordt gesproken over twee verschillende aanbestedingen. De aanbesteding van (verwerking) oudpapier dient nog plaats te vinden en zal op basis van de huidige marktsituatie leiden tot een lagere opbrengstprijs, hiermee is in de huidige begroting nog geen rekening gehouden. Zoals daarna in deze paragraaf vermeld, is in de begroting al wel rekening gehouden met de verwachte effecten op de lopende aanbesteding van het afvalinzamelcontract. Of de opbrengstverlaging van de oud papierprijs bij doorrekening volgens het principe van kostendekkendheid van de heffing leidt tot een stijging van de afvalstoffenheffing, kan pas beoordeeld worden in het licht van alle overige financiële effecten, positief en negatief.

Fractie:	**PvdA - 10**
Pagina:	15
Vraag:	Actualisatie MIP. Begrijpen we hieruit dat er op voorhand vanuit gegaan wordt dat investeringen vertraagd zijn? Is dit een aanname op basis van ervaringen uit het verleden of is dit op basis van het huidige MIP een geschetste verwachting van concrete investeringen? Zo ja, welke investeringen zijn dit?
Antwoord:	Op basis van ervaringen van de afgelopen 5 jaar maken we aan de voorkant de inschatting dat we te optimistisch zijn in het ramen van de investeringen.

Fractie:	**PvdA - 11**
Pagina:	
Vraag:	Hoe realistisch is het om in deze tijd de verwachtingen met betrekking tot de rente bij te stellen? Door Corona krijgen we te maken met een recessie. Dit kan ook gevolgen hebben voor de rentestand. Hoe realistisch is dit en wat is het risico dat we hiermee lopen?
Antwoord:	Voor de crisis in 2008 is de rentecurve korte tijd (in 2006) invers geweest als gevolg van maatregelen van de ECB, die vreesde voor een oplopende inflatie omdat de olieprijzen stegen

	(terwijl de kerninflatie niet opliep). Dat probleem is nu niet aan de orde en daar hoeven we voorlopig ook niet bang voor te zijn. Daarnaast mogen we er ook op rekenen dat de ECB heeft geleerd van de ervaringen in en voorafgaand aan de bankencrisis. Als de rente sneller gaat stijgen dan we nu hebben begroot lopen we een financieel risico. Maar de hoogte is erg lastig in te schatten. Wanneer de rente gaat stijgen zal naar alle waarschijnlijkheid ook de inflatie stijgen en daarvoor worden we gecompenseerd in het accres van het Gemeentefonds. Het uiteindelijke risico zal dus kleiner zijn dan de rentestijging zelf. Tot slot hebben we in onze begroting telkens in het laatste begrotingsjaar hiervoor een risicobuffer van € 1 miljoen opgenomen.

Fractie:	**PvdA - 12**
Pagina:	
Vraag:	Actualisatie bestemmingsreserves. Er staan hier concrete bedragen geraamd. Bestemmingsreserves hebben altijd een vastgesteld doel. Wat gaan we nu niet doen? (vraag tevens gesteld tijdens technisch overleg met ambtenaren).
Antwoord:	Het realiseren van de doelen die ten grondslag liggen aan deze reserves blijft na deze vrijval overeind. De vrijval ontstaat als gevolg van de vergelijking tussen het doel en de gereserveerde middelen.

SP

Fractie:	**SP- 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe Haven: 3,5 mln. Wat komt er binnen aan opbrengsten van de recreatievaart van de cruiseschepen. Wat is de verwachting op de langere termijn van de omzet en het aantal schepen?
Antwoord:	De inkomsten aan havengelden door toeristische bezoeken aan de haven van Arnhem liggen naar schatting rond de 55.000 euro. (circa 5 schepen per week over een periode van 30 weken á € 260 havengeld per bezoek). Het havengebied van Arnhem is populair voor onderhoud en winterberging van passagiersschepen. Daar zit het grootste deel van onze inkomsten. Deze inkomsten bedragen in totaal € 900.000 en zijn verdeeld over ongeveer € 450.000 aan havengelden, en € 450.000 aan bijdragen voor o.a. water, vuilafvoer en walstroom. Als de toeristische ontwikkeling rond Arnhem zoals Paleis 't Loo, Kröller-Müller, de Veluwe goed op de kaart zal worden gezet kan het aantal bezoeken zeker groeien. Door de huidige crisis is echter de verwachting dat deze sector het de komende twee jaar moeilijk gaat krijgen en is een krimp in de vloot te verwachten en dus zal het aantal toeristische bezoeken afnemen.

Fractie:	**SP- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Belastingen: uitval van vastgoed, leegstand in panden. Opbrengst niet-woningen. Wat is het effect als de hele heffing op de eigenaar wordt gezet, niet alleen financieel. Wat betekent dit voor de gebruikers? Voor de economie? Op hoofdlijnen
Antwoord:	In algemene zin kan worden gesteld dat deze maatregel enerzijds een lastenverzwaring voor de eigenaren en anderzijds een lastenverlichting voor de gebruikers betekent. Voor bedrijfspanden geldt echter dat de eigenaar van het pand de OZB via de huurovereenkomst in rekening kan brengen van de huurders. Is hier sprake van, dan is het effect van de verschuiving voor zowel de gebruiker als de economie vrijwel nihil. Zoals ook opgenomen in de beantwoording op uw 3e technische vraag bij de jaarstukken, heeft het verplaatsen van OZB-gebruiker naar de OZB-eigenaar het volgende effect:

Verschuiving OZB gebruik naar OZB eigenaar niet woningen

	MJPB 2019	Verschuiving	
Opbrengst OZB eigenaar niet-woningen:	21.226.000	28.301.000	
Opbrengst OZB gebruiker niet-woningen:	7.075.000	-	
Totale opbrengst OZB niet-woningen	28.301.000	28.301.000	Stijging/daling
Tarief OZB eigenaar niet-woningen	0,5661%	0,7548%	33%
Tarief OZB gebruiker niet-woningen	0,1887%	0%	-100%

Woz-waarde	635.000

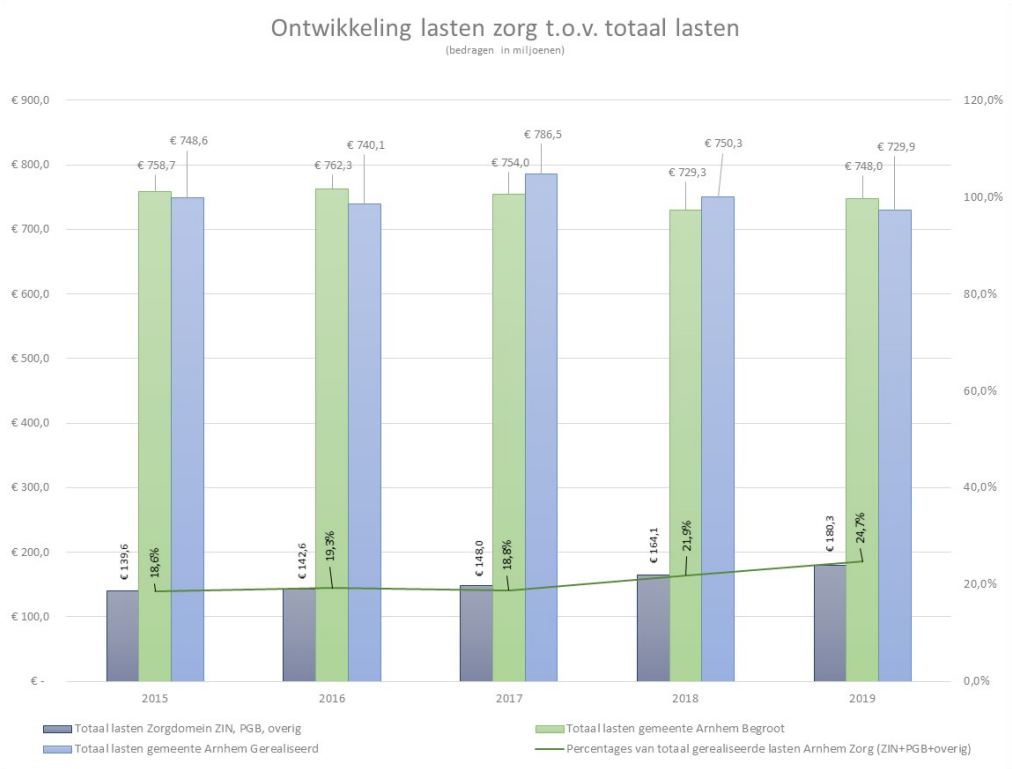
Lastenontwikkeling 2019
Basis
Niet-woning

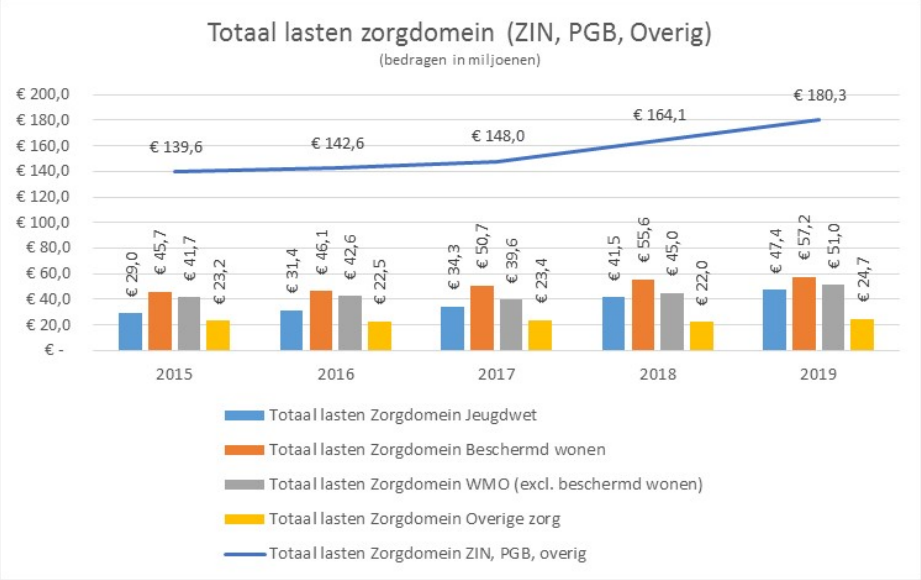
	Eigenaar	Huurder
OZBE	3.595	-
OZBG	-	1.198
Totaal	3.595	1.198

Lastenontwikkeling 2019
Verschuiving OZBG naar OZBE
Niet-woning

	Eigenaar	Huurder	Stijging/daling lasten Eigenaar	Stijging/daling lasten Huurder
OZBE	4.793	-	33%	-
OZBG	-	-	0%	-100%
Totaal	4.793	-	33%	-100%

	Kanttekeningen: * Door de lastenverschuiving van gebruiker naar eigenaar stijgen de lasten voor de eigenaar van een niet-woning met 33%. Met name de eigenaren van niet-woningen die geen gebruiker zijn van een pand en de OZB.

Fractie:	**SP - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verhouding zorgdomein op het totale budget van de gemeente. Uitgaven sociaal domein en zorg op totale uitgaven voor de komende jaren. Over de afgelopen 5 jaar kunnen zien.
Antwoord:	In onderstaande grafiek zijn de gerealiseerde lasten Zorg getoond naast de totale gemeentelijke begrote en gerealiseerde lasten (staafdiagram uitgezet op de linkeras). De lasten zorg zijn bovendien uitgedrukt in een percentage van de totale gemeentelijke lasten (lijndiagram uitgezet op de rechteras). Het aandeel Zorgkosten binnen de totale lasten is tussen 2015 en 2019 gestegen van 18,6% naar 24,7%. De ontwikkeling van de zorgkosten is in onderstaande grafiek nogmaals zichtbaar gemaakt over de jaren 2015 - 2019 (lijngrafiek). Daarbij is de verdeling van zorgkosten over de verschillende beleidsterreinen te zien in de kolommen. Er is daarbij geen onderscheid gemaakt tussen zorg in natura (ZIN) en persoonsgebonden budgetten (PGB).

	 NB: De baten zijn niet opgenomen in de grafieken. De gerealiseerde lasten zorgdomein kunnen nl. wel afgezet worden tegen de totale lasten gemeente. Het saldo van lasten en baten is voor een dergelijke vergelijking niet bruikbaar, omdat de begroting gemeentebreed in principe in evenwicht is.

Fractie:	**SP- 4**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel huizen moeten verduurzaamd worden in Arnhem in de komende 15 jaar?
Antwoord:	Het programma New energy made in Arnhem 2020-2030 (NemiA) loopt tot 2030, en heeft geen specifieke doelen voor 2035 (15 jaar na nu), wel voor 2023 en 2030. Zoals aangegeven in NemiA werken we aan het verduurzamen van woningen, waarbij onderscheid wordt gemaakt in transitiegereed (isoleren, zonnepanelen e.d.) en aardgasvrij (geen aardgas meer): Op pagina 49 NemiA zijn de doelstellingen voor het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen opgenomen: 1500 in 2023, 6500 in 2030. Daarnaast zijn op pagina 44 de doelen voor zonnepanelen op daken opgenomen: 150.000 in 2023 en 250.000 in 2030. Het landelijke klimaatakkoord heeft als doel dat in 2050 alle woningen en gebouwen aardgasvrij zijn.

Fractie:	**SP - 5**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in de zorg op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Zie bijlage 3 - Overzicht van de WZW

Fractie:	**SP - 6**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in de zorg in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Hier zijn geen gegevens over beschikbaar.

Fractie:	**SP - 7**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel banen in de zorg worden nu ingevuld door arbeidsmigranten?

Antwoord:	Zie in bijlage 3 een overzicht van de arbeidsmarktgegevens specifiek voor de zorg.

Fractie:	**SP - 8**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het personeelstekort in het onderwijs op dit moment in Arnhem (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	In de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is sprake van de volgende tekorten (leraren plus directeuren in fte, bij PO, VO en MBO) 2020: 64 fte, +- 90 personen en 2,1% tekort Reacties onderwijsorganisaties in Arnhem: PO: naar schatting zo een 20 fte zeer lastig vervulbare vacatures VO: de scholen ervaren bij een aantal vakken dat het moeilijk lukt om vacatures in te vullen. Aantal fte is niet bekend. Of er sprake is van een absoluut tekort is de vraag: er zijn nog steeds leraren die geen werk hebben en leraren die via een uitzendbureau werken. Speciaal Onderwijs: Het speciaal onderwijs heeft last van personeelstekort. Er zijn meerdere redenen: groei op sommige scholen, verdichting van de problematiek bij instromende leerlingen, uitval van personeel door ziekte en onvervulbare vacatures door krapte op de arbeidsmarkt. Men is aan de slag gegaan met het faciliteren van 10 fte zij-instromers op organisatieniveau (in de hele regio). MBO: Rijn IJssel heeft geen last van een personeelstekort. In technische functies en docent Nederlands is er sprake van enige schaarste, maar Rijn IJssel kan tot nu toe nog steeds vacatures vervullen, zelfs via eigen werving. HBO: Er bestaat bij de HBO instellingen in Arnhem geen personeelstekort. Vak en sectorspecifiek verschilt de vraag naar personeel wel. Docenten voor algemene vakken als Nederlands en Engels zijn over het algemeen lastiger te vinden dan docenten voor specifieke vakken. De instellingen weten binnen hun eigen netwerk en met eigen werving de vraag naar personeel in te vullen.

Fractie:	**SP- 9**
Pagina:	
Vraag:	Hoe groot is het verwachte personeelstekort in het onderwijs in Arnhem over 20 jaar (aantal fte en aantal personen)?
Antwoord:	Er is een prognose over 8 jaar beschikbaar, in de arbeidsmarktregio Midden Gelderland is in 2028 een verwacht tekort van 260 fte, +/- 370 personen en 12,4% tekort.

Fractie:	**SP - 10**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen in Arnhem is de eigenaar ook de gebruiker?
Antwoord:	1.203 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 11**
Pagina:	
Vraag:	Van hoeveel niet-woningen is de gebruiker niet de eigenaar?
Antwoord:	3.964 niet-woningen.

Fractie:	**SP - 12**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 500 duizend euro?
Antwoord:	2.816 woningen.

Fractie:	**SP - 13**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel woningen, waarvan de gebruiker tevens de eigenaar is, in Arnhem hebben een WOZ waarde hoger dan 1 miljoen euro?
Antwoord:	94 woningen.

Fractie:	**SP - 14**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is al uitgegeven of verplicht?
Antwoord:	€ 42.748

Fractie:	**SP - 15**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is uitgegeven / verplicht, waar is dat aan uitgegeven /verplicht?
Antwoord:	Met name aan warmteverkenning.

Fractie:	**SP - 16**
Pagina:	
Vraag:	Hoeveel geld uit het klimaatfonds is toegekend maar nog niet verplicht of uitgegeven?
Antwoord:	€ 1.049.280 (in 2020).

Fractie:	**SP - 17**
Pagina:	
Vraag:	Geld dat al is toegekend, waaraan is dat geld toegekend?
Antwoord:	Met name versnellingswijken.

Arnhem Centraal

Fractie:	**AC -1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Moeten zelfstandige (niet in aanmerking komen voor de TOG-regeling) ook niet voor die 4000, euro. voor de regeling hun huis verkopen om in aanmerking te komen voor bijstand?
Antwoord:	De ondernemer hoeft niet met zijn bedrijf te stoppen als bijstand wordt aangevraagd. Men mag tot 1225 uur per jaar (gemiddeld 23,5 u/p/d) met zelfstandige activiteiten bezig zijn. Bij de aanvraag voor bijstand is een van de voorwaarden dat er niet te veel vermogen (eigen geld) is. Een eigen woning met overwaarde (bedrag dat het huis meer waard is dan de hypotheek) telt volgens de bijstand mee als vermogen. Per persoon geldt een vrij te laten bedrag aan vermogen. Dit wordt in mindering gebracht op de eventuele overwaarde. Tot aan het bedrag dat het vermogen te hoog is kan de ondernemer de uitkering te leen krijgen. Is daarna nog recht op uitkering, dan hoeft dat deel niet terugbetaald te worden.

Fractie:	**AC- 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Steun aan ondernemers: duurt lang. Geen bijstand verschaft die wel in aanmerking komt. Meerdere signalen dat het lang duurt. Is na vier rond, zegt wethouder. Wij horen andere signalen. Zijn er meerdere signalen.
Antwoord:	Net als bij de aanvragen voor bijstandsuitkeringen, zetten wij ons in om de termijn zo kort mogelijk te houden en de piek van aanvragen zo snel mogelijk te verwerken. Bij mogelijk recht en bij nood verstrekken we altijd een voorschot. Voor uw beeld: Op 16 maart kondigde het Rijk aan dat er een Tozo regeling zou komen die de gemeente zou gaan uitvoeren. De verwachting was dat er middels een lichte toets beslist kon worden binnen 4 weken. Omdat de wettelijke regeling op zich liet wachten, hebben wij op 26 maart alvast een aanvraagformulier voor ondernemers online gezet. Op 27 maart werd de inhoud van de regeling vanuit het rijk bekend (nog niet de regeling zelf).Tussen 26 en 29 maart kwamen er 1.668 aanvragen binnen. Bij mogelijk recht en bij nood is bij deze aanvragen altijd een voorschot verleend. Op 21 april kwam het Rijk met de wettelijke regeling, waarbij de toets zwaarder was dan in eerste instantie werd gedacht. Daarnaast werd de aanvankelijke termijn weggelaten. Door het weglaten van een termijn vallen we terug op de Wet Bestuursrecht, waarbij de termijn op 8 weken komt. De eerste beschikkingen zijn eind april verstuurd. Er wordt keihard gewerkt (ook in de weekenden) en met extra inzet van een externe partij om alle volledige aanvragen Tozo binnen 8 weken te beschikken. Het ziet er naar uit dat dat ook gaat lukken. We hebben prioriteit gegeven aan de aanvragen met betrekking tot levensonderhoud. Dit betekent dat we ongeveer een week langer dan de gestelde termijn nodig om de aanvragen om bedrijfskredieten af te doen. We nemen dan ook telefonisch contact op met de aanvragers die dit betreft. Als blijkt dat bij de ondernemer problemen ontstaan doordat het krediet een week later verstrekt wordt, wordt de aanvraag met spoed behandeld.

Fractie:	**AC- 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Meer groen: wat betekent dit concreet? Wat is dat meer?
Antwoord:	Bomen dragen bij aan een leefbaar, gezond, klimaatbestendig, biodivers en prettig Arnhem. Daarom hebben we samen met de stad het Bomenplan Arnhem opgesteld. Eén van de doelen is dat we extra bomen aanplanten in de stad. Daarnaast kijken we altijd bij ontwikkelingen en herinrichtingen hoe we groen kunnen toevoegen aan de private en openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren. Op buurt- en straatniveau werken Teams Leefomgeving en bewoners samen om te kijken hoe we meer groen kunnen toevoegen aan de openbare ruimte of hoe we de kwaliteit van het bestaande groen kunnen verbeteren.

Fractie:	**AC - 5 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid: Corona sterke wissel op veiligheid zet. Berichtgeving wapenhandel. Hoe zit dat hier in ons gebied? Landelijk probleem? Of hier ook een probleem?
Antwoord:	Regulering van en handhaving op de coronamaatregelen is arbeidsintensief. Wapenhandel is in Arnhem geen actueel beleidsvraagstuk, maar dat neemt niet weg dat dit altijd een onderwerp is dat door de politie nauwlettend gevolgd wordt.

Partij van de Dieren

Fractie:	**PvdD - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Verkeersmaatregelen bronbeeklaan uitgesteld ivm bomenvisie; plannen samen met bewoners. Hoe staat het daar dan mee?
Antwoord:	De verkeersmaatregelen en asfaltonderhoud Bronbeeklaan staan voor september gepland. We zijn in afwachting van de kapvergunning voor zes bomen die onlangs is aangevraagd.

Fractie:	**PvdD - 2 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Stand van zaken Beekdal?
Antwoord:	Zoals toegezegd in de raadsbrief van 24 september 2019, wordt de raad geïnformeerd over de voortgang middels een bevindingenrapportage. Samen met stakeholders, zoals de initiatiefgroep Beekdal Paasberg, het waterschap en de sportclubs, is daar de afgelopen tijd aan gewerkt. Zodra de bevindingenrapportage definitief is afgerond wordt deze aan de raad toegezonden.

Fractie:	**PvdD - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Hoe is de 5G-uitrol in de gemeente? Doet de gemeente daar iets mee? Invloed van masten op openbare ruimte?
Antwoord:	De uitrol van 5G is tot nu toe beperkt tot een aantal testlocaties in Nederland. De gemeente Arnhem is daar nog niet bij betrokken. Wat de 5G masten zullen betekenen voor de openbare ruimte is afhankelijk van keuzes van de providers. We hebben daarvoor in Arnhem nog geen aanvragen ontvangen. Vervanging van 4G door 5G masten op daken kan zonder dat daar bij de gemeente om toestemming wordt gevraagd.

CDA

Fractie:	**CDA - 1 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Noodopvang kinderen: gewone reguliere kinderen van vitale beroepen? (socialer arnhem) Dit is de gewone verplichting die we als stad hebben?
Antwoord:	Noodopvang is voor kinderen met ouders in een cruciaal beroep/ werkzaam in een vitale sector èn voor kwetsbare kinderen in een onveilige thuissituatie. Dit is inderdaad een verplichting. Noodopvang is op school, kinderopvang, BSO of bij gastouder- ook als het kind voorheen geen gebruik maakte van deze opvang (bijv omdat grootouders oppasten).

Fractie:	**CDA - 2 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Nieuwe haven -Budget 3,5 mljn: Hebben taxaties al plaatsgevonden of zit dit in het budget van 3,5 miljoen?
Antwoord:	Om inzicht te hebben in de verwachte maximale kosten die gepaard gaan met beëindiging van de woonfunctie in de Nieuwe Haven, is een externe kostenraming gemaakt voor een schadeloosstelling volgens de regels van de Onteigeningswet en de bijbehorende relevante jurisprudentie. Bij de raming zijn door een externe taxateur zo nauwkeurig als mogelijk de te verwachten kosten in beeld gebracht, aan de hand van de marktwaarde van de ligplaats en de verwachte opbrengst van de woonboot. Maar dat is nog géén formele taxatie. Dat kan alleen met medewerking van de eigenaren, en dat is pas aan de orde na een besluit van de raad. Omdat er sprake is van deskresearch, en een visuele inspectie op aftstand, is bij het opstellen van de raming uitgegaan van een aantal aannames. Zo is de staat van onderhoud of isolatie en energiebesparende maatregelen niet meegenomen. Bij de formele taxatie zal onder meer een bouwkundige keuring worden uitgevoerd en wordt de algehele staat van de te taxeren woonboot in kaart gebracht. De verwachting is echter dat de kostenraming dicht bij de formele taxatiewaarde zal liggen. Het bedrag van 3,5 miljoen is gebaseerd op het resultaat van de kostenraming, verhoogd met een marge die geadviseerd wordt zolang er nog geen definitieve taxatie beschikbaar is, en voor bijkomende kosten zoals de uitvoering van de formele taxatie, afvoer en sloop van een deel van de aangekochte woonboten en voor organisatiekosten.

Fractie:	**CDA - 3 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Burgerzaken slag digitalisering: staat verhaal in over ambtenaren, hoe zit dit met inwoners? zit het in het zelfde plan van aanpak? Staat er in wat er van de inwoners verwacht wordt?
Antwoord:	Insteek van de digitalisering bij Burgerzaken is om de dienstverlening voor inwoners en ondernemers gemakkelijker te maken, zodat ze meer zaken vanuit huis kunnen regelen. Voor minder geletterde of minder digivaardige inwoners blijft het mogelijk om zaken aan de balie te regelen.

Fractie:	**CDA - 4 (mondeling)**
Pagina:	
Vraag:	Inzichtelijk krijgen kosten jeugdzorg: ligt de focus alleen op het inzichtelijk maken of ook op doorontwikkeling en wat we eraan kunnen doen?
Antwoord:	Door het verbeteren van de monitoring krijgt het college meer en beter inzicht in de volumes en kosten van de jeugdzorg. Hoe beter dit inzicht, hoe gerichter sturing mogelijk is op het beheersen van de kosten. In februari is een pakket van maatregelen voor de jeugdzorg aangeboden aan de raad. Deze maatregelen richten zich enerzijds op het verlagen van de kosten. Anderzijds zijn deze maatregelen inhoudelijk gericht op het verbeteren van kwaliteit van de jeugdzorg zelf (zo licht mogelijk, zo vroeg mogelijk, zo dichtbij mogelijk). Voor het volgen van de uitvoering en het beoogde resultaat van deze maatregelen wordt monitoring ingericht.

Fractie:	**CDA -5**
Pagina:	
Vraag:	Beoordeling bestemmingsreserves. Is er al een inschatting hoeveel miljoen mogelijk richting de AR kan?
Antwoord:	Nee, een inschatting is op dit moment nog niet te maken.

Fractie:	**CDA - 6**
Pagina:	
Vraag:	Weerstandsfactor stijgt naar 1.3 in 2024. Waarde is verwaarloosbaar gezien de Corona of denkt de stad dat dit nog te halen is?
Antwoord:	De genoemde weerstandsfactor is met de kennis van nu. De coronacrisis zal ongetwijfeld impact gaan hebben, maar het exacte effect voor de langere termijn is nog van veel zaken afhankelijk: duur van de crisis, beperkende maatregelen rijk, compensatie van rijk/provincie, etc. In de Begroting 2021-2024 kunnen we hiervoor naar verwachting een realistische raming geven.

Fractie:	**CDA - 7**
Pagina:	
Vraag:	Solvabiliteit stijgt met name door uitgestelde investeringen. Is dit correct en wat is dan de waarde van zo'n vermelding?
Antwoord:	De solvabiliteit is het aandeel van het eigen vermogen (EV) in het totale vermogen (TV), het balanstotaal. De gemeente Arnhem heeft geen eigen middelen om investeringen te doen, daar wordt per definitie geld voor geleend. Dat betekent weer dat voor iedere investering (waardoor het balanstotaal, dus het TV, groeit) geld wordt geleend en het EV constant blijft. Door het doen van investeringen daalt dus de solvabiliteit (wanneer verder de balans niet verandert). Omgekeerd betekent dit dat wanneer minder wordt geïnvesteerd dan begroot (het MIP), de solvabiliteit hoger wordt omdat het balanstotaal minder snel stijgt (of zelfs daalt) bij een gelijkblijvend EV. Dus ja, uitstellen van investeringen leidt tot een hogere solvabiliteit dan begroot. De waarde van de vermelding is dat daarmee een door veel mensen onvermoede paradox wordt aangegeven. De gerealiseerde solvabiliteit in de jaarcijfers is hoger dan begroot in de MJPB. Mooi vanuit de wens van robuuste financiën. Tegelijkertijd wil de gemeenteraad graag dat alle voorgenomen investeringen in het MIP worden gerealiseerd. Achterblijven van investeringen is niet wenselijk. En daarmee is het opdrijvende effect op de solvabiliteit niet wenselijk, waar een hogere solvabiliteit wel degelijk op prijs wordt gesteld. De paradox is dat we de hogere solvabiliteit mooi/fijn vinden, maar een belangrijke reden daarvan juist helemaal niet. Tot slot: de solvabiliteit is niet alleen maar gestegen als gevolg van achterblijvende investeringen. Dit beeld zien we namelijk elk jaar terug. Het totale vermogen is ook flink toegenomen. Beide posten hebben invloed op de hoogte van de solvabiliteit.

Fractie:	**CDA - 8**
Pagina:	
Vraag:	Veiligheid - visie op evenementen. Koningsdag - hiervoor wordt een stichting opgezet. Wat is hiervan de status? Is dit voor K-dag 2021 rond?
Antwoord:	Er is regelmatig overleg tussen het bestuur van de stichting Koningsdag en de gemeente over rollen, verantwoordelijkheden en het gefaseerd overnemen van verantwoordelijkheden. Het streven is om dat voor Koningsdag 2021 rond te hebben.

Fractie:	**CDA - 9**
Pagina:	
Vraag:	Nieuwe haven (10) - Woonboten nog steeds € 3.5 miljoen begroot. Heeft B&W ook inventarisaties opgemaakt en taxaties extern?
Antwoord:	Zie het antwoord op vraag 2.

PVV

Fractie:	**PVV - 1 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	We willen de leefbaarheid wijken vergroten, duurzame woningen en circulair mogelijke woningbouw. Wat zijn de meerkosten van een woning die duurzaam is tov van een woning die dat niet is? Wat zijn dus de kosten van circulaire woningbouw?
Antwoord:	Dat is niet een op een te zeggen, maar zal altijd per specifieke situatie bekeken moeten worden.

Fractie:	**PVV- 2 (mondeling)**
Pagina:	5
Vraag:	Kijken we hoe we leefomgeving groen houden en sociale structuur verbeteren. Wat is de ideale sociale structuur? Hebben we daar een beeld van? Welke sociale klassen zijn dit dan?
Antwoord:	We sturen in Arnhem op een gedifferentieerde wijkopbouw. Indicator voor een goede sociale structuur is de leefbarometer.

Fractie:	**PVV - 3 (mondeling)**
Pagina:	6
Vraag:	Verder investeren in groen. Samenhang met ambities om de opgaven zo integraal mogelijk aanpakken. Betekent dat er verder geen aparte investeringen gedaan worden in groen?
Antwoord:	Dat betekent het zeker niet. Met de zin "Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we de samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken" , bedoelen we dat we bij elke opgave die we hebben in de stad en in het buitengebied, kijken naar de meekoppelkansen voor vergroening. Denk hierbij aan natuur- en groeninclusief ontwerpen, bouwen en beheren. Een nieuw stukje Schuytgraaf, een inbreidingslocatie in de stad, koelteplekken in de Binnenstad, een rioolvervangingsproject. Ze kunnen allemaal bijdragen aan het verder vergroenen van Arnhem. Groene daken en gevels, schuil en nestgelegenheden voor vogels en vleermuizen, insectenhotels, bij- en vlinder vriendelijk bermenbeheer, oerbossen en gezonde stadsbomen. Deze kansen willen we benutten. Maar daarnaast blijven we natuurlijk doen wat we al deden. En met het groen- en bomenfonds als instrumenten investeren we in de kwaliteit van bestaand groen en realiseren we meer groen. Verder zetten we ook in het kader van de klimaatadaptatie in op vergroening om hiermee de opwarming tegen te gaan.

Fractie:	**PVV - 4 (mondeling)**
Pagina:	10
Vraag:	Woonboten nieuwe haven: laatste zin. Definitief kasritme pas bepaald na gesprekken. Waarom? Is dat juridisch zo?
Antwoord:	Uit die gesprekken zal pas blijken wat eigenaren op basis van de voorwaarden in een raadsbesluit echt willen: direct verkopen, verkopen als er bijvoorbeeld een nieuwe woning gevonden is, of niet verkopen en de verdere formele procedures afwachten. Op basis daarvan kan een nauwkeuriger kasritme voorspeld worden.

Fractie:	**PVV - 5 (mondeling)**
Pagina:	20
Vraag:	Het totaal komt neer op nadeel van 15 mln. Wie draait er op voor inkomstenderving bij de vergunningsplichtige evenementen? Gemeente? Rijk?
Antwoord:	De genoemde €15 mln zijn de totale verwachte kosten die deze corona-crisis met zich meebrengt. De inkomstenderving voor de evenementenvergunningen tot 1 september komt neer op een klein deel daarvan: € 8.700. Het Rijk heeft daar geen specifieke regeling voor, dus de gemeente draait daar voor op.

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 462487

Onderwerp: Perspectiefnota 2021-2024

Voorstel

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

Inleiding

Wij hebben een Perspectiefnota gemaakt waarin inhoud en financiën samenkomen. We nemen de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en urgente knelpunten (waar al bestuurlijke afspraken onder liggen) in de Perspectiefnota op. We kiezen er bewust voor om nu, in het licht van de coronacrisis, geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren.
De ontwikkelingen zijn samengebracht op de thema's uit het coalitieakkoord en voorgaande Perspectiefnota's:

- Meedoen in een socialer Arnhem
- Wonen in een duurzamer Arnhem
- Genieten van een nog mooier Arnhem
- Open en verantwoord besturen.

De coronacrisis heeft inmiddels veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. We weten niet hoelang deze gezondheidscrisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt. In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis, moeten we de stad ook nu draaiende houden en ons voorbereiden op de periode waarin we de samenleving weer wat meer normaliseert.

Gelet op de onzekerheden hebben we besloten te komen tot een Perspectiefnota waarin we ons bewust beperken tot dat wat op dit moment nodig is. We zetten in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.
In de Perspectiefnota is per thema een doorkijk gegeven van de impact van de coronacrisis en in de wijze waarop we daarmee om willen gaan. Het financieel meerjarenbeeld laat een structureel positieve reeks zien, die vooralsnog gereserveerd wordt om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

Arnhem GEMEENTE

Beoogd effect

De uitkomsten van de besluitvorming over de Perspectiefnota te betrekken bij het opstellen van de ontwerp-Begroting 2021-2024.

Argumenten

1.1 Perspectiefnota zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen

De coronacrisis is in volle gang. De precieze impact daarvan is nog niet bekend. Daarom bieden we een beleidsneutrale Perspectiefnota aan, zonder omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen. Op dit moment ligt de focus op de bestrijding van de crisis. Tegelijkertijd houden we de stad draaiende en bereiden we ons voor op de periode dat de samenleving weer wat normaliseert.

1.2 Noodzakelijke actualisatie begrotingskader

Om de stad draaiende te houden en ons voor te bereiden, zijn in de Perspectiefnota autonome ontwikkelingen, moties en urgente knelpunten opgenomen en wordt in de komende periode een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Impact coronacrisis op gemeentelijk beleid en financiën

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is, dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting, de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers, instellingen en bedrijven, de financiële gevolgen van maatregelen na de crisis op het gebied van zorg, gezondheid, armoede, inkomensondersteuning en participatie. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd.

Financiën

De Perspectiefnota 2021-2014 laat na verwerking van de autonome ontwikkelingen, uitvoering van moties en van urgente knelpunten een totaalbeeld zien dat vanaf 2022 positief en zonder taakstellingen is. Deze reeks wordt vooralsnog gereserveerd om op een later moment in het licht van de impact van de coronacrisis en eventuele noodzakelijke en gewenste intensiveringen, in te kunnen zetten. Als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen, wordt een beoordeling gemaakt van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting.

De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 vanzelfsprekend het risicoprofiel geactualiseerd.

Uitvoering

De wijze waarop uw raad de Perspectiefnota behandelt, is nog niet bekend. De uiteindelijke besluitvorming van uw raad over de Perspectiefnota wordt als input verwerkt in de ontwerp-Begroting 2021-2024, die uw raad eind september 2020 wordt aangeboden. Dit natuurlijk afhankelijk van het uiteindelijke verloop van de coronacrisis. Tussentijds blijft uw raad geïnformeerd worden over de voortgang en actuele ontwikkelingen.
Wanneer we de (financiële) effecten van het coronavirus in de komende maanden nog scherper in beeld krijgen, streven we ernaar om de consequenties en oplossingen in de aankomende Begroting te laten landen. De financiële effecten worden, zodra hier meer zekerheid over is, in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het boekjaar 2020.

Om uitvoering te geven aan de ingezette lijn en de Begroting voor te bereiden is het noodzakelijk de verschillende sporen en de afstemming daartussen goed te organiseren. Naast het gemeentelijk crisisteam dat zich richt op de acute crisisbeheersing, zijn de Financiële Impact Commissie (FIC) en het team Arnhems BeleidsConsequenties (ABC) actief met het in beeld brengen van de financiële en beleidsmatige consequenties van de crisis. Het ingezette strategisch proces ter voorbereiding op de Perspectiefnota zetten we door in aanloop naar de Begroting om de crisisbeheersing, de financiële en de beleidsmatige impact samen te brengen en af te stemmen.

Communicatie

Met de afdeling communicatie wordt een kort persbericht opgesteld ten behoeve van de externe publicatie van de Perspectiefnota 2021-2024. Daar waar van toepassing worden externe partijen door hun gemeentelijke accounthouders op de hoogte gebracht van besloten maatregelen.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad

- Raadsvoorstel
- Aanbiedingsbrief
- Perspectiefnota 2021-2024
- Bijlage bij Perspectiefnota: Impactanalyse gevolgen coronacrisis

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	462487

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020, nummer: 462487;

gelet op artikel 190 van de Gemeentewet;

besluit:

1. De voorliggende Perspectiefnota 2021-2024 vast te stellen

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan de gemeenteraad

Datum	: 28 april 2020
Zaaknummer	: 462487
Contactpersoon	: Marc Paats
Telefoonnummer	: 06 57071870

Onderwerp: Aanbiedingsbrief Perspectiefnota 2021-2024

Geachte voorzitter en leden,

De coronacrisis heeft veel impact op Arnhem en de Arnhemmers. Het leven en werken is fundamenteel veranderd. We proberen zoveel mogelijk thuis te blijven en mensen in vitale beroepen werken in deze periode in de frontlinie. We zien verlaten winkelstraten en bedrijventerreinen. De parken in onze stad, die anders het bruisend hart vormen, zijn stil. Onze uitgaansgebieden en culturele instellingen zijn verlaten. We zien een stad voor ons die we niet herkennen en ook niet willen zijn. Achter de stilte in de stad zijn ondernemers hard aan het werk hun bedrijf overeind te houden. Vele sectoren worden hard getroffen en we weten nog niet waar het eindigt. Bedrijven en instellingen bereiden zich voor zover als mogelijk voor op de situatie waarin de samenleving weer iets meer normaliseert. Maar ondertussen zien we mensen werkloos worden, en ZZP'ers en kleine middenstanders die hun inkomen plots fors zien dalen.

We zien dat de scholen alles op alles zetten om de leerlingen van adequaat onderwijs te voorzien. De ouders van de leerlingen ondersteunen de kinderen bij het thuisonderwijs, werken thuis en proberen het huishouden draaiende te houden. Het zijn ook zware tijden voor eenzame en kwetsbare mensen in onze stad. Maatschappelijke organisaties en particulieren doen alles wat in hun macht ligt er ook voor deze groepen te zijn. We maken ons ook zorgen over de veiligheid van mensen in de thuissituatie, zo zijn we extra alert op huiselijk geweld in gezinnen waarvan de leden al geruime periode dicht op elkaar zitten. Ondanks deze moeilijke periode zien we de veerkracht van onze samenleving waarin we zoveel mogelijk proberen het dagelijks leven doorgang te laten vinden en we omkijken naar elkaar.

In de recente geschiedenis van Nederland hebben we een tijd als deze nog nooit meegemaakt. We weten niet hoe lang deze gezondheids- en economische crisis nog gaat duren en we weten ook niet welke consequenties deze zal hebben op onze samenleving. Overheden doen er alles aan om de crisis te beheersen en maatregelen te nemen om te voorkomen dat onze samenleving ontwricht raakt.

In deze bijzondere context hebben wij de verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de crisis en moeten we de stad ook nu gaande houden. Tegelijkertijd bereiden we ons voor op de periode waarin we als samenleving het normale leven weer enigszins kunnen oppakken.

Arnhem door de crisis heen helpen
Arnhem laat juist in deze tijden van crisis zien dat het een saamhorige stad is. Organisaties werken intensief samen en bundelen hun krachten. Mensen blijven, ondanks de fysieke afstand, met elkaar verbonden. Mensen kijken naar elkaar om en zorgen voor elkaar. Deze saamhorigheid willen we vasthouden en inzetten bij het gezamenlijk herstel.

Op de korte termijn blijven wij intensief werken aan het beheersen en beperken van de effecten van deze crisis. Daarover bent u in de afgelopen periode regelmatig met raadsbrieven geïnformeerd. Over de noodverordening die is afgekondigd en de afstemming met de ziekenhuizen in de regio. Over de opvang van daklozen en over maatregelen die we hebben genomen rondom onderwijs en opvang van kinderen. Maar ook regelingen voor ZZP'ers en informatievoorziening aan ondernemers en (culturele en sport) instellingen. Wij sluiten daarbij aan op het noodpakket voor banen en economie dat het Rijk heeft vastgesteld om de vitaliteit van de economie zo veel mogelijk te ondersteunen. Wij helpen inwoners, ondernemers en organisaties die daarvan gebruik willen maken.

Binnen de gemeente is een Finance Corona Team ingericht om de (financiële) consequenties voor de gemeentelijke organisatie inzichtelijk te maken en te beheersen. Bij de Perspectiefnota hebben wij het door het team opgestelde overzicht van nu voorziene risico's gevoegd. Om op langere termijn de financiële impact goed inzichtelijk te maken, hebben we een aparte projectadministratie ingericht. Daarnaast wordt continu door onze medewerkers in de gaten gehouden hoe mensen in de stad geraakt worden door de crisis en wat de beleidsmatige consequenties zijn van de coronavirus. Waar nodig en mogelijk wordt dan meteen actie ondernomen, bijvoorbeeld waar het gaat om de opvang van daklozen, huiselijk geweld en ondersteuning van de bedrijven en culturele instellingen. Om de beleidsmatige impact van de crisis inzichtelijk te maken en daarop te acteren, hebben wij het team Arnhemse BeleidsConsequenties ingesteld. Wij zullen u de komende periode nauwgezet blijven informeren over de ontwikkelingen, onze activiteiten en de genomen maatregelen.

Arnhem gaande houden
De gemeente Arnhem zet ook in op zoveel mogelijk de continuering van het bestaande beleid. Zo lopen aanbestedingen voor de zorg de komende maanden door. Op onderdelen passen we de werkwijze aan zodat we conform de coronamaatregelen veilig kunnen werken. We blijven investeren in de stad. Investeringen van de overheid scheppen werkgelegenheid na de crisis en we zorgen dat de stad aantrekkelijk blijft voor inwoners, ondernemers en bezoekers. Dat doen we in de openbare ruimte rondom de vergroening met bijvoorbeeld het bomenbeleid, we werken de visie op de Nieuwe haven verder uit en maken we voorstellen voor de aanpak Bethaniënstraat. Waar mogelijk blijven we inzetten op het doorgaan van woningbouwprojecten, zoals Schuytgraaf, Malburgen, Akzo, Coehoorn, Nieuwstraat en Stadsblokken-Meinerswijk. Maar denk ook aan de herijking van de welzijnsopdracht die we doorzetten. Juist nu moeten we zorgen voor een sterke sociale basis, door de gesubsidieerde inzet te richten op het bouwen en versterken van sociaalmaatschappelijke netwerken. We willen initiatieven

verbinden, krachten bundelen, versnippering voorkomen en voorzieningen in de stad behouden om mensen verder te helpen. Samen met de sociale wijkteams blijven we de zorg bieden die nodig is.

Arnhem voorbereiden op de toekomst
Wij hebben ondanks vele onzekerheden en onduidelijkheden een verantwoordelijkheid om verder te kijken. Arnhem staat op een stevig fundament. Een fundament dat bestaat onder meer uit onze inwoners, bedrijven, maatschappelijke, culturele en sportorganisaties. Wij voelen het als onze verantwoordelijkheid om door de coronacrisis heen te kijken en de stad perspectief te bieden op de tijd na deze crisis: Een saamhorige stad waarin het fijn wonen en goed ondernemen is, met zorg voor hen die dat nodig hebben. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad: een stad staat namelijk nooit helemaal stil. Er zijn nu eenmaal autonome ontwikkelingen en politieke en maatschappelijke vraagstukken waarover we keuzes moeten maken. Wij hebben een klein half jaar geleden een begroting vastgesteld waarin we onze ambities hebben neergelegd. Ook in deze periode werken wij, naast het bestrijden van de crisis, door aan het realiseren van die ambities. En natuurlijk is het duidelijk dat de financiële mogelijkheden beperkt zijn en dat die impact hebben op het bestaande en toekomstig beleid. Ook zonder de coronacrisis stond er al veel druk op onze begroting, de huidige situatie maakt dat onze financiële positie verder onder druk zal komen. Er komen echter forse steunmaatregelen vanuit het Rijk die ook ons gaan helpen. In deze fase zijn veel onduidelijkheden over welke steun en mate van steun waarop wij kunnen rekenen vanuit het Rijk en de Provincie. Daarnaast moeten we zelf ook maatregelen treffen om de financiële effecten van de crisis op te vangen.

Perspectiefnota 2021-2024
Met deze brief bieden we u een Perspectiefnota aan waarin we de autonome ontwikkelingen (loon-, prijs- en volume effecten), moties en onvermijdelijk beleid hebben opgenomen. We kiezen er voor om nu geen omvangrijke beleidsintensiveringen of -aanpassingen te presenteren..

Intussen bereiden we ons als bestuur van deze stad voor op de periode na deze crisis: wat heeft onze stad nodig om zich weer op te richten. Wij realiseren ons dat we hier gedurende de komende maanden continu op moeten monitoren en dat zullen we ook doen. We hebben een organisatie ingericht waarin we de (te verwachten) effecten continu verbinden aan mogelijke oplossingen voor de korte en middellange termijn. We volgen hierbij ook de uitgangspunten over de belangrijkste onzekerheden, zoals bijvoorbeeld het CPB die in scenario's heeft uitgewerkt.

Om ons voor te bereiden op onzekere tijden, werken we tevens aan een analyse en beoordeling van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. Het totaal gereserveerde bedrag in de bestemmingsreserves bedraagt rond de €120 miljoen. Als nut en noodzaak van deze reserveringen minimaal zijn, overwegen we deze middelen in de algemene reserve te storten als extra buffer om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen. We zullen u hierover de komende periode nader informeren.

De Perspectiefnota 2020-2024 geeft ons een kader dat helpt om te doen wat we nu moeten doen. De komende maanden werken wij aan een nieuw perspectief voor Arnhem. Dit perspectief bouwt voort op onze bestaande ambities, deze willen wij u presenteren in de Begroting 2020 - 2024. De voorbereiding hiervoor is in volle gang waarbij we een aantal belangrijke pijlers als maatstaf hanteren: bestaanszekerheid & welzijn, economische kracht, kansengelijkheid en toekomstbestendigheid. Dit doen wij op de Arnhemse wijze integraal, samen met de stad én gebiedsricht.

Afsluitend
Wij willen van deze mogelijkheid gebruikmaken om onze waardering uit te spreken voor de vele mensen die hard aan werken aan het bestrijding van de coronacrisis en het bieden van hulp: mensen in vitale beroepen, vrijwilligers, ondernemers en de mensen in onze eigen organisatie. Ze doen dit professioneel en vanuit hun hart. We hebben hier veel waardering voor.

Bij deze brief bieden wij u de Perspectiefnota 2020 – 2024 aan. Samen komen wij deze moeilijke periode door.

Hoogachtend,

het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Perspectiefnota 2021-2024

Inhoud

Inleiding 3
Beleidsmatig perspectief 3
Meedoen in een socialer Arnhem 3
Wonen in een duurzamer Arnhem 4
Genieten van een nog mooier Arnhem 5
Open en verantwoord besturen 7
Financieel perspectief 8
Meedoen in een socialer Arnhem 8
Wonen in een duurzamer Arnhem 10
Genieten van een nog mooier Arnhem 12
Open en verantwoord besturen 14
Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis 18

Inleiding

Deze Perspectiefnota bestaat uit twee delen. Beide delen zijn opgebouwd op basis van de vier thema's: Meedoen in een socialer Arnhem, Wonen in een duurzamer Arnhem, Genieten van een nog mooier Arnhem en Open & Verantwoord besturen. De gemeente Arnhem zet in op zoveel mogelijk continueren van het bestaande beleid. Ondanks de vele onzekerheden rondom de coronacrisis en de impact op de inwoners, bedrijven en (culturele) instellingen, hebben we echter ook de verantwoordelijkheid om verder te kijken. In dit kader is het belangrijk dat wij ook inhoudelijk met elkaar in gesprek blijven over het perspectief van de stad.

Arnhem wordt niet snel meer dezelfde stad als voor de coronamaatregelen. Zoveel is zeker. Over de daadwerkelijke effecten weten we vooralsnog vooral dat die enorm zijn en op vele gebieden voorkomen. We hebben van doen met een gezondheids-, een economische en maatschappelijke crisis in een. Maar we weten nog absoluut niet alles wat op ons afkomt. De gemeente Arnhem heeft een proces ingericht waarbij we voortdurend blijven peilen wat de effecten van corona zijn en welke beleidsinterventies nodig zijn. Doel is niet om nu een alomvattend plan te maken - dat is onmogelijk. Belangrijk is nu vooral een handelingsperspectief te ontwikkelen dat de komende tijd houvast kan geven.

Dat houvast betekent dat we de komende maanden in gesprek kunnen gaan over te nemen maatregelen en de verdere doorwerking daarvan op de stad. Wij gaan het gesprek aan met de inwoners, ondernemers en culturele en maatschappelijke instellingen over de maatregelen die we komend jaar gaan nemen. We kijken daarbij steeds wat financieel haalbaar en realistisch is gezien de huidige omstandigheden. Wij streven er naar om u voor het zomerreces te informeren over de eerste hoofdlijnen van de nieuwe beleidsmaatregelen. Ondertussen blijven wij natuurlijk de acute maatregelen nemen die noodzakelijk zijn in het licht van de coronacrisis.

Leeswijzer

In het eerste deel van deze Perspectiefnota gaan wij kort in op het beleidsperspectief binnen de vier thema's. We schetsen ontwikkelingen, mogelijke effecten van de huidige situatie en waar mogelijk perspectief. Het tweede deel biedt het financieel perspectief aan en sluit af met een analyse van de impact van de coronacrisis op de gemeentelijke begroting en het risicoprofiel.

Beleidsmatig perspectief

Meedoen in een socialer Arnhem

Met u hebben wij de doorontwikkeling van het sociaal domein ter hand genomen en dat zetten wij voort. Concreet betekent dit dat wij werken aan een aangescherpte visie op het sociale domein die het geheel in samenhang overziet. De visie hebben wij nodig om het sociaal domein voor de lange termijn toekomstbestendig te maken en kansengelijkheid voor onze inwoners te bieden. Ons doel is dat iedereen, ongeacht leeftijd, achtergrond, beperking of geaardheid volop kansen heeft om mee te doen. We zetten in op de eigen kracht van onze inwoners en hun sociale netwerk zodat zij kunnen deelnemen aan de maatschappij. Onafhankelijk, maar waar nodig met hulp en ondersteuning van de gemeente. Daarbij is ook preventie van groot belang. Voorkomen is nu eenmaal beter dan genezen. De gemeente zet zich daarvoor in, mét de inwoners. Alleen samen kunnen we dit bereiken.

Wij vinden het heel belangrijk om samen met inwoners te werken aan structurele oplossingen zodat hun bestaanszekerheid voor de lange termijn wordt geborgd. We verstrekken niet alleen een uitkering, maar proberen de inwoner te helpen aan een betaalde baan of vrijwilligerswerk. We kijken vooral naar duurzame oplossingen die mensen echt helpen om zelf regie te houden op hun eigen leven. Wij helpen hen daarbij, maar kunnen dit niet zonder de actieve inzet van de inwoner zelf.

Deze visie op het sociale domein gaat over al onze inwoners en de partners. Het gaat over mensen aan het werk krijgen, de jeugdzorg, alle mensen meedoen in de samenleving. We gaan daarom ook niet over één nacht ijs. We doen dit graag samen met de raad, met zorgorganisaties, belangengroepen, met adviesraden en vooral met onze inwoners. We gebruiken dit jaar om een breed gedragen visie te ontwikkelen met heldere uitgangspunten over de ondersteuning en zorg die we de inwoners willen bieden.

Voor de korte en middellange termijn zal de coronacrisis impact hebben op onze inwoners en het beroep dat zij doen op onze voorzieningen. De bestaande vraag van Arnhemmers die hulp en ondersteuning hebben, kan veranderen van aard en kan intensiever worden. Met de verwachting dat de werkloosheid gaat stijgen, zullen Arnhemmers een groter beroep doen op voorzieningen daar waar ze dat eerst niet deden. Denk aan jongeren die buiten de boot dreigen te vallen, zzp'ers die hun inkomen zien wegvallen en ouderen die vereenzamen. Hoe groot deze impact precies zal zijn, weten wij nog niet. Dat het gebeurt, is een feit. De komende maanden brengen wij de impact in beeld, zoals werkloosheid en stijging schuldenproblematiek, zodat wij deze kunnen meenemen bij het opstellen van de MJPB. Wij kijken daarbij naar alle onderdelen van het sociaal domein.

Wij realiseren ons dat de inzet om meer mensen richting betaald werk te krijgen, onder druk staat door de coronacrisis. Het is de vraag hoeveel banen verloren gaan en of er na de crisis voldoende werk is voor diegenen die werk zoeken. Wij blijven hier op inzetten, omdat het onze overtuiging is dat met werk voor de lange termijn bestaanszekerheid wordt geboden. Nieuwe groepen die zonder werk komen te zitten of die hun onderneming weg zien vallen, zullen een beroep gaan doen op de gemeente. Wij staan voor hen klaar. Om nu, waar mogelijk, hulp te bieden. En om nu en na de crisis met hen te werken aan het vinden van nieuwe wegen en toekomstperspectieven. Hierbij verliezen wij de Arnhemmers niet uit het oog die al langer een afstand hebben tot de arbeidsmarkt.

Wij zien ook het risico dat kinderen en jongeren onderwijsachterstanden oplopen doordat ze voor langere tijd niet naar school kunnen gaan. Onze inzet zal erop zijn gericht opgelopen onderwijsachterstanden zo snel als mogelijk in te halen.

Dit kunnen wij als gemeente niet alleen. Samen met het onderwijs, de werkgevers, de sociale wijkteams, de zorgaanbieders, de welzijnsorganisaties, de bewonersinitiatieven, het UWV en de vele andere partners in onze stad treden wij op in deze onzekere tijden. Samenwerkingsinitiatieven die nu al ontstaan, zoals tussen inwoners en bedrijven, tussen scholen en kinderopvang en tussen welzijnsorganisaties, politie en onze handhavers, laten zien dat iedereen mee wil doen en zijn verantwoordelijkheid wil nemen.

Wonen in een duurzamer Arnhem

Eerder dit jaar stelde de raad het programma 'New energy made in Arnhem 2020-2030' vast, een ambitieus plan voor de Arnhemse energietransitie en CO2-reductie. We willen in 2030 een reductie

van 61 procent CO2 bewerkstelligen ten opzichte van 2017. De urgentie van de klimaatverandering is onveranderd. We gaan dan ook door op de ingeslagen weg. Daarbij kijken we binnen het programma waar we nu, maar ook na de crisis prioriteiten moeten verleggen. Zo gaan we op zoek naar mogelijkheden om te versnellen en extra te investeren. Belangrijk daarbij blijft het doorlopen van een zorgvuldig proces en het samen op trekken met inwoners en ondernemers in de wijken.

Zo werken we ook door aan het klimaatbestendig maken (hitte, droogte, wateroverlast en waterveiligheid) van de stad. In de loop van 2020 komen we met een plan voor de raad. Net als dat wij juist doorzetten met de energietransitie. Met de energietransitie dragen wij bij aan de CO2-reductie en de aanpak van klimaatverandering. De energietransitie is daarnaast een vliegwiel voor innovatie, nieuwe bedrijvigheid en extra werkgelegenheid. Juist deze combinatie van maatschappelijke effecten is nodig. Bij het onderzoeken van de impact van de coronacrisis kijken wij daarom ook naar mogelijkheden om de synergie tussen de energietransitie en werkgelegenheid verder te versterken. Net als dat we nadrukkelijk de koppeling leggen met onze sociale opgaven om bijvoorbeeld de arbeidsmarktkansen voor Arnhemmers te vergroten met lokale investeringen en energiearmoede te voorkomen. Daarmee moet de energietransitie haalbaar en betaalbaar zijn voor alle Arnhemmers.

De regio Arnhem-Nijmegen groeit op dit moment snel. Sneller dan andere steden in het land. Mocht de groei doorzetten, moeten we zorgen dat we daarvoor klaar zijn. Alle inspanningen die hiervoor nodig zijn, staan in het Plan van Aanpak Woningbouwontwikkeling. Dat is onder meer de woondeal die we in de regio Arnhem Nijmegen samen met het Rijk hebben gesloten. We weten niet of deze groei zich op eenzelfde manier zal doorzetten. De impact van de coronacrisis onderzoeken we samen met onze partners in de stad. Daarbij kijken wij ook naar het effect van de coronacrisis op de woningbehoefte. In het woonbehoefteonderzoek staat bijvoorbeeld een berekening bij de economische groei zoals die was voordat de crisis startte en een berekening bij een lagere groei. We verwachten dat de behoefte niet zal afnemen, mogelijk heeft de situatie wel effect op het type woningen dat wij moeten realiseren.

Prioriteit geven wij aan acties en initiatieven die niet alleen woningbouw mogelijk maken, maar die ook verbonden zijn met de sociale opgaven in onze wijken, die de leefomgeving verbeteren, die bijdragen aan lokale werkgelegenheid en de economische kracht van onze stad versterken. Wij zien daarbij mogelijkheden voor 'stadsvernieuwing 3.0'. Dat is meer dan alleen maar sneller meer woningen bouwen. We willen daarmee vooral de leefbaarheid van de wijken en de kansen van de inwoners vergroten. Dat doen we door in te zetten op het bouwen van betaalbare, duurzame en energiezuinige woningen. Daarnaast streven we naar een zo circulair mogelijke woningbouw, kijken we hoe we de leefomgeving groen houden en hoe we de sociale structuur van wijken kunnen verbeteren. Daarbij mogen we de bereikbaarheid van de stad niet uit het oog verliezen.

Wij kunnen dit niet alleen. Wij willen daarom komen tot een stadsakkoord met de corporaties en marktpartijen. In dat akkoord maken wij afspraken over de maatregelen die nodig zijn om het wonen in Arnhem voor nu, morgen en in de toekomst mogelijk en aantrekkelijk te blijven maken.

Genieten van een nog mooier Arnhem

Ondernemers worden in hun kern geraakt door de coronacrisis. Of het nu horeca, hotels, zzp’ers, reclame of maakindustrie is. Hetzelfde geldt voor de kunst- en cultuurinstellingen. Gesloten missen ze op grote schaal inkomsten. Net als dat ze ‘voeding en voeling’ met de Arnhemmers missen. Dat wat Arnhem bruisend en economisch sterk maakt, komt in het gedrang. Op welke schaal en op welke

wijze kunnen we nu nog niet overzien. Waar mogelijk helpen wij hen nu om te overleven. De maatregelen die door het Rijk zijn getroffen, waarderen wij en voeren wij graag mee uit. Met de ondernemers en kunst- en cultuursector brengen wij de impact van de coronacrisis in beeld en werken samen met Rijk en provincie aan maatregelen om deze te beperken. Kunst en cultuur verbindt, biedt troost en plezier en helpt ons de wereld om ons heen te begrijpen. Dit belang wordt juist nu, waarin we dit grotendeels moeten missen, goed voelen. Daarom blijven we investeren in een duurzame cultuursector. In de samenwerking in de cultuurregio 025 Arnhem Nijmegen, onze infrastructuur, zoals de huisvesting van het Stadstheater en de rijksgezelschappen Introdans en Toneelgroep Oostpool, een internationaal vermaarde kunstmanifestatie als Sonsbeek en in de wijken.

Arnhem is een groene stad. Die kwaliteit wordt gekoesterd en versterkt. Meer groen in de leefomgeving bevordert de biodiversiteit en speelt een belangrijke rol in het verminderen van problemen rond wateroverlast, hittestress en vervuilde lucht. Verder levert een groene leefomgeving een bewezen bijdrage aan de fysieke en mentale gezondheid van mensen en bevordert het de sociale samenhang. Zaken die de komende tijd belangrijk zijn voor alle Arnhemmers. Bij het verder vergroenen van Arnhem zoeken we naar samenhang met andere ambities, zodat we de opgaven in de stad zo integraal mogelijk kunnen aanpakken. Door gebiedsgericht te werken, creëren we maximale effectiviteit van onze investeringen. Daarbij bekijken we of het naar voren halen van investeringen bij kan dragen aan het beheersen van de effecten van de crisis en het bevorderen van de economische kracht.

Wij kijken hierbij naar mogelijkheden om werkgelegenheid te behouden en nieuwe werkgelegenheid te stimuleren. Arnhem heeft een van oorsprong bruisende binnenstad met mooie horeca en goeie detailhandel. Onze stad en groene regio zijn aantrekkelijk voor toeristen en bezoekers. Deze aantrekkingskracht en de daaruit voortvloeiende werkgelegenheid willen wij behouden. De horecabranche en toerismesector worden hard geraakt. Met hen gaan wij samen werken aan herstel. Voor Arnhem vormen de maatschappelijke opgaven op het gebied van energietransitie, duurzaamheid en circulaire economie niet alleen uitdagingen, maar ook economische kansen om te werken aan herstel. De vele in energie gespecialiseerde bedrijven en kennisinstellingen maken dat deze regio als magneet kan fungeren voor innovaties, groeiende bedrijvigheid en werkgelegenheid. Deze 'Hotspot Energy' moeten we koesteren en uitbouwen, zeker in deze tijd.

Om de middel- en langetermijneffecten van de huidige coronacrisis in beeld te brengen en te bezien welke beleidsmatige consequenties dit heeft, is zoals in de inleiding al aan gerefereerd, is een team ingericht. Dit team brengt de maatschappelijke effecten van de coronacrisis binnen de verschillende domeinen zoals zorg, economie en veiligheid in kaart. Deze effecten resulteren in een breed inzicht in (mogelijke) effecten en impact en de domeinen van mogelijke interventies. Daarna komt een overzicht van mogelijke interventies, plannen en kansen. Waarna dit resulteert in een afwegingskader om de mogelijke interventies te beoordelen en te besluiten.

Met de lopende pilot Van Bedrijven Weten, die speciaal is bedoeld om de dienstverlening aan bedrijven te optimaliseren, de vraag van ondernemers centraal te stellen en drempels weg te nemen voor bedrijven, zetten we daar stevig op in. Ontwikkelingen die het bedrijfsleven raken door de coronacrisis zullen hier ook worden betrokken. We moeten de komende periode antwoorden vinden om ondernemers en bedrijven te ondersteunen en faciliteren, tegelijkertijd moeten we werken aan om een vitaal ondernemersklimaat voor de toekomst. Met het aansluiten op de regionale Human Capital werktafel willen wij de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt versterken zodat een eventuele groei in werkloosheid versneld kan worden opgevangen. Met bedrijfskoepels kijken wij naar

mogelijkheden om te investeren in werklocaties waar het prettig ondernemen en werken is. Voor alle investeringen geldt dat ze de economische kracht moeten versterken, gekoppeld moeten zijn aan de sociale opgaven en bij moeten dragen aan onze duurzaamheidsambities. Met het herstelplan willen we met de stad en onze partners werken aan bestaanszekerheid en kansengelijkheid voor alle Arnhemmers.

De weerbaarheid van onze samenleving wordt op dit moment zwaar beproefd. De saamhorigheid is sterk. En tegelijkertijd trekt de coronacrisis een wissel op onze veiligheidsinzet. De komende maanden moet blijken hoe zwaar die wissel is. Wij werken hierbij nauw samen met onze veiligheidspartners. Intensivering van de samenwerking tussen politie, jongerenwerkers en gemeentelijke handhavers bij het veilig houden van onze wijken tijdens de coronacrisis laat zien waartoe wij samen in staat zijn.

Deze samenwerking en saamhorigheid hebben wij hard nodig om de veiligheidssituatie in Arnhem te verbeteren, ook na de coronacrisis. Wij hebben het afgelopen jaar geïnvesteerd in het nauwkeurig in kaart brengen van de Arnhemse veiligheidssituatie. Dat levert nieuwe en aangescherpte inzichten.
De stad heeft te maken met een sluipende maatschappelijke ontwrichting als gevolg van ondermijnende drugscriminaliteit. We zien dat onder meer in toenemende straathandel en overlast van gebruikers op straat. De drugscriminaliteit genereert bovendien vele onwenselijke activiteiten zoals mensenhandel, witwaspraktijken, bedreigingen en intimidaties. Radicalisering blijft in onze stad een belangrijk aandachtspunt. Al deze veiligheidsonderwerpen treden op in al onze wijken waarbij we verwachten dat in de meest kwetsbare wijken een inhaalslag noodzakelijk is.

In aanloop naar de MJPB maken wij inzichtelijk hoe we de coronacrisis en de impact daarvan op de veiligheid in onze stad het hoofd kunnen bieden en we blijvend de veiligheidssituatie in Arnhem kunnen verbeteren. Een goede en gebiedsgerichte samenwerking met de veiligheidsketen, inwoners, ondernemers, vergunningverleners, handhavers, inspecties, douane, belastingdienst, welzijnsorganisaties en vele andere partners is daarbij nodig.

Open en verantwoord besturen

De coronacrisis vraagt het nodige van ons en ons samenspel met de gemeenschap. Wij zorgen ervoor dat wij in staat zijn om tegelijkertijd de acute werkzaamheden te verrichten en hulp te bieden waar nodig én de winkel open te houden én ons voor te bereiden op herstelmaatregelen voor de (middel)lange termijn.
Dit doen wij niet alleen. Wij doen dit samen met de Arnhemmers en de vele bedrijven en organisaties actief in Arnhem. We betrekken hen bij plannen die we maken. En we proberen zoveel mogelijk ervaringsdeskundigen te raadplegen voor het verbeteren van onze plannen. Wij ontwikkelen onder meer het programma Burgerparticipatie. Het is de bedoeling dat dit programma vooral praktisch van aard wordt en ons handvatten geeft hoe we inwoners en partners het beste bij plannen en projecten kunnen betrekken. Zo komt er een tool om inwoners digitaal te laten participeren. Bij het ontwikkelen van het programma werken wij nauw samen met de raadswerkgroep 'burgerparticipatie'. Juist in deze tijd gaan wij op zoek naar nieuwe digitale en creatieve wijzen om in contact te blijven.

Financieel perspectief

Zoals hiervoor reeds benoemd is, staat een stad nooit helemaal stil. Ook financieel gezien zijn er nu eenmaal autonome ontwikkelingen, politieke en maatschappelijke vraagstukken die een effect hebben op de begroting. Het is juist in deze periode belangrijk om een actueel en accuraat financieel kader te hebben op basis waarvan in de komende periode in opmaat naar de nieuwe begroting de ontwikkelingen afgezet worden.
Het uitgangspunt voor het financieel perspectief is de MJPB 2020-2023. Deze Begroting laat een meerjarig sluitend beeld zien, waarbij vanaf 2022 wordt toegevoegd aan de algemene reserve.
In de periode na het vaststellen van de MJPB 2020-2023 heeft zich een aantal ontwikkelingen voorgedaan die we financieel gezien vertalen in deze Perspectiefnota. Hierbij gaat het om de jaarlijkse autonome ontwikkelingen en om de financiële effecten van de uitvoering van moties en van urgente knelpunten die nog in de begroting vertaald moeten worden. In enkele gevallen zijn hierover al bestuurlijke (raads)besluiten genomen, maar is de dekking nog niet (structureel) in de begroting verwerkt. In deze Perspectiefnota wordt een actualisatie van het financieel beeld gegeven, dat als kader voor de Begroting 2021-2024 dient.

Dit financiële kader ziet er op het totaal bezien als volgt uit:

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

De (incidentele) effecten voor het jaar 2020 worden in Turap 1 nader toegelicht. Hierna volgt een toelichting per thema op de effecten voor de jaren 2021-2024.

Meedoen in een socialer Arnhem

In het thema 'Meedoen in een socialer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Jeugdzorg
In de raadsbrief dd. 7 januari 2020 over 'Ontwikkelingen in de jeugdzorg' is aangegeven dat, tegen eerdere verwachtingen in, de groei in de jeugdzorg bij ongewijzigd beleid zich ook in 2020 en volgende jaren lijkt door te zetten. Hierdoor is de inschatting dat er tekorten zullen ontstaan van € 11,2 miljoen in 2020 oplopend tot € 12,1 miljoen vanaf 2021. De eerder vastgestelde maatregelen uit de MJPB en verwachte effecten van de vastgestelde beleidsrichtlijnen en nieuwe inkoopvoorwaarden zijn onvoldoende om deze tekorten terug te dringen. Om deze reden zijn aanvullende voorstellen gedaan om deze tekorten te dekken in het raadsvoorstel van 18 februari 2020 "voorstellen tot maatregelen jeugdzorg", onder andere via de taskforce Jeugd. In tegenstelling tot hetgeen in deze raadsbrief is opgenomen, worden de daarin verwachte aanvullende middelen van het Rijk van € 3 miljoen in 2020 tot € 6 miljoen in het financiële beeld van deze Perspectiefnota voorzichtigheidshalve niet meer meegenomen. Er is op dit onderdeel namelijk geen nadere berichtgeving vanuit het Rijk ontvangen die er op duidt dat deze middelen in de meicirculaire toegekend worden.
Daarnaast is er bij de MJPB 2020-2023 een motie (19M124) aangenomen over de vanaf 2022 opgenomen stelpost jeugdzorgmiddelen, die verzoekt om uit de septembercirculaire vanaf 2022 een

reservering op te nemen van € 3,9 miljoen vanaf 2022. Deze reservering vervalt zodra duidelijk is dat de € 3,9 miljoen vanuit het Rijk ook daadwerkelijk zullen worden uitgekeerd. We gaan nog steeds uit van de verwachting (net als het overgrote deel van de andere gemeenten) dat gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd worden voor de stijgende kosten jeugdzorg. Er zijn geen redenen om af te wijken van de MJPB 2020-2023 op dit punt. Om tegemoet te komen aan de motie, nemen we in het risicoprofiel een risico op met een hoge kans (90%) op geen structurele compensatie vanuit het Rijk.

Doelgroepenvervoer (DRAN)
Het doelgroepenvervoer is uitbesteed aan de DRAN en deze heeft een hogere gewijzigde begroting ingediend. Dit geeft een structureel effect. De verhoging wordt veroorzaakt door een hogere prijsindex, een nieuwe aanbesteding die duurder is uitgevallen en volumegroei. Hier tegenover staat de vastgestelde maatregel uit de MJPB 2020 van € 250.000 ter verlaging van het tekort. Hiervoor zijn beleidsregels Wmo en Jeugdwet inmiddels vastgesteld en is de verordening in voorbereiding. In totaal wordt er een knelpunt op het doelgroepenvervoer geconstateerd van € 725.000. Dit kan vanaf 2021 gedekt worden voor € 150.000 uit nog aanwezige dekking voor volumegroei en voor het overige uit algemene middelen.

Werk & Inkomen: BUIG
Op 3 juli 2019 heeft de raad ingestemd met het programmaplan 'Doorbraak naar Werk' en het realistisch en actueel begroten van BUIG (gebundelde uitkeringen). De Arnhemse prognose en begroting wordt berekend door de landelijke (procentuele) ontwikkeling toe te passen op de realisatie van het voorgaand jaar. Dit leidt tot een jaarlijkse aanpassing van de begroting.

Inclusie
De motie Maak werk van de Arnhemse Standaard Toegankelijkheid (19M143) vraagt om budgetten uit te breiden ten behoeve van de AST. Uit een inventarisatie met openbare ruimte is gebleken dat voor het grootste deel van de uitvoering middelen vrijgemaakt kunnen worden door te schuiven in de hoeveelheid projecten die er op jaarbasis worden uitgevoerd. Om de AST als onderwerp een structurele plek te geven binnen openbare ruimte wordt jaarlijks € 10.000 geraamd. Voor de uitvoering van de AST bij vastgoed gaat het om een jaarlijks budget van € 15.000. Uit een nog op te stellen meerjarig agenda moet blijken of dit voldoende is. De inzet van ervaringsdeskundigheid zal (deels) door inclusie worden gefaciliteerd en bekostigd.
Aanpassingen, uitbreidingen en nieuwbouw bij schoolgebouwen zijn opgenomen in het IHP PO. De kosten zijn genormeerd en hierin zijn vooralsnog geen middelen voor extra toegankelijkheidseisen opgenomen. Er is gekozen om de Arnhemse Standaard ook op schoolgebouwen van toepassing te laten zijn. Hiervoor moet met een percentage van de investeringskosten rekening worden gehouden. Voor de aanvullende kosten voor toegankelijkheid voor nieuwbouw en renovatie wordt hierbij structurele dekking geraamd.

De incidentele knelpunten en voorgestelde dekking voor 2020 op VGGM, Rookvrije generatie en Veilig Thuis worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024	I/S
				*Bedragen * € 1 mln*		
1. Meedoen in een socialer Arnhem						
Structureel beeld resultaten jeugd	-11,20	-12,10	-12,10	-12,10	-12,10	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: uit MJPB	0,60	0,90	1,70	1,70	1,70	S
Maatregelen tbv terugdringen tekort: raadsbrief januari	0,40	0,40	0,40	0,40	0,40	S
Inzet reserve WMO&Jeugdzorg	1,00					I
Aanvullende maatregelen rijk Jeugdzorg	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	S
Opbrengst taskforce Jeugd	1,40	3,80	4,40	5,00	5,00	S
DRAN: hogere indexatie doelgroepenvervoer	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36	S
DRAN: hogere aanbesteding doelgroepenvervoer	-0,12	-0,28	-0,28	-0,28	-0,28	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	-0,34	S
DRAN: volumegroei doelgroepenvervoer: maatregel	0,25	0,25	0,25	0,25	0,25	S
Dekking DRAN uit reservering volume MJPB 2020 tbv onvoorziene situaties	0,00	0,15	0,15	0,15	0,15	S
Werk & Inkomen: Buig actualisatie	-0,30	-0,20	-0,50	-0,60	0,40	S
Werk & Inkomen: compensatie bezwaar BUIG 2015+2016	2,23					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg niet meer gedekt	-0,12					I
VGGM (DVO): kosten prenatale zorg uit BR Transformatie Jeugd en WMO	0,12					I
VGGM (nacalculatie indexatie)	-0,37					I
Motie 19M137 Rookvrije generatie: plaatsen borden	-0,12					I
Veilig thuis: verhoging Arnhemse bijdrage	-0,41					I
Veilig thuis: dekking uit BR Beschermd en weerbaar	0,41					I
Inclusie: AST binnen de openbare ruimte	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	-0,01	S
Inclusie: AST binnen vastgoed	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	-0,02	S
Inclusie: onderwijshuisvesting			-0,01	-0,02	-0,02	S
Totaal Meedoen in een socialer Arnhem	***-6,95***	***-7,80***	***-6,71***	***-6,22***	***-5,22***	

Wonen in een duurzamer Arnhem

In het thema 'Wonen in een duurzamer Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Woonboten Nieuwe Haven

Op 10 december 2019 heeft het college besloten om de visie Nieuwe Haven ter besluitvorming aan te bieden aan de gemeenteraad. Het college heeft de verschillende conflicterende gebruiksfuncties tegen elkaar afgewogen en voorgesteld te kiezen voor de economische ontwikkeling van de Nieuwe Haven. Het voorstel is om het gebruik van de haven als ligplaats voor woonboten te beëindigen en de eigenaren van woonboten financieel schadeloos te stellen voor het verlies van hun woning. De verwachte kosten voor deze schadeloosstelling bedragen € 3,5 miljoen maximaal. In het raadsvoorstel is voorgesteld de verwachte kosten in 2020 van € 1,15 miljoen te dekken uit de algemene reserve, waarbij de overige € 2,35 miljoen in deze Perspectiefnota wordt meegenomen. Op grond van de gevoerde gesprekken met eigenaren is het kasritme in de jaren 2021-2022-2023 ingeschat. Een definitief kasritme kan pas worden bepaald als er op basis van een raadsbesluit formele gesprekken met eigenaren kunnen worden gevoerd over uitkoop.

Woondeal Arnhem-Nijmegen

Op 4 maart 2020 is de Woondeal Arnhem-Nijmegen ondertekend. De Woondeal is een set afspraken tussen het Rijk, provincie, de gemeenten Nijmegen en Arnhem en de regio Arnhem-Nijmegen.
Deze overheden gaan een langjarige samenwerking aan voor het bouwen van meer woningen, de aanpak van excessen op de woningmarkt en het verbeteren van de leefbaarheid in de wijken.

Door het afsluiten van de Woondeal krijgen urgente maatschappelijke opgaven die we in Arnhem hebben, financieel prioriteit bij het Rijk. Dit zijn opgaven op het gebied van wonen, maar ook thema's als groen en circulair, leefbaarheid, verstedelijking en gebiedsontwikkeling.

Vanuit het Rijk en provincie komt er ongeveer een miljoen euro vrij om met de uitvoering van deze Woondeal aan de slag te gaan. Om deze langjarige samenwerking vorm te geven hebben we binnen de gemeente Arnhem extra capaciteit nodig, onder andere voor programmasturing en plankosten.

Woningsplitsing en verkamering
Voor panden waar meer dan vier kamers worden verhuurd geldt op basis van nationale wetgeving een meldingsplicht. De gemeente Arnhem kent ongeveer 500 van dit type gemelde kamerverhuurbedrijven. De afgelopen drie jaren gaf de gemeente Arnhem opdracht voor het uitvoeren van 100 handhavingsacties bij kamerverhuurbedrijven door de ODRA. Structureel is er budget voor iets minder dan 50 acties. De controles van de ODRA hebben een integrale benadering waarbij naast brandveiligheid wordt gekeken naar zaken zoals illegale splitsing van bouwwerken, gezondheid, ondermijning, constructie, strijdigheid met bestemmingsplannen.
Bij kamerverhuurbedrijven is de kans op overlast groot. Ook is er sprake van significante risico's. Daarbij is het naleefgedrag van kamerbewoners veelal slecht: in 95% van de gevallen worden tekortkomingen geconstateerd. Uitbreiding van de handhavingscapaciteit van de ODRA is daarom noodzakelijk. Om alle kamerverhuurbedrijven de komende drie jaar te bezoeken en acties in reserve te houden voor incidenten en overlastmeldingen dient het aantal handhavingsacties te worden verhoogd naar 200. Hiervoor is de komende drie jaar € 110.000 extra per jaar nodig.

Afval: oud papier en nieuwe aanbesteding
Ongunstige marktontwikkelingen voor oud papier en de nieuwe aanbesteding van oud papier vanaf 2021 leiden tot een knelpunt. De lagere marktprijs van oud papier zal naar verwachting gaan leiden tot een lagere netto opbrengst. Dit kan opgevangen worden in de afvalstoffenheffing, die daardoor hoger uitvalt. Op basis van eerdere veronderstellingen is in de begroting al wel rekening gehouden met de eerder aangekondigde hogere kosten aanbesteding inzamelcontract en gunstige effecten van afvalscheiding Diftar. De definitieve effecten hiervan op de hoogte van de heffing voor 2021 zullen pas later in 2020 bekend worden.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
2. Wonen in een duurzamer Arnhem						
Woonboten Nieuwe Haven	0,00	-0,80	-0,80	-0,75		I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: programmasturing en plankosten	-0,08	-0,15	-0,15			I
Woondeal Arnhem-Nijmegen: dekking 2020 uit BR Volkshuisvesting	0,08					I
Plan van aanpak woningsplitsing en verkamering - handhaving	-0,11	-0,11	-0,11			I
Afval: ongunstige marktontwikkelingen oudpapier / aanbesteding nieuw contract (voorlopige raming)		-0,35	-0,35	-0,35	-0,35	S
Dekking via afvalstoffenheffing		0,35	0,35	0,35	0,35	S
Totaal Wonen in een duurzamer Arnhem	***-0,11***	***-1,06***	***-1,06***	***-0,75***	***0,00***	

Genieten van een nog mooier Arnhem

In het thema 'Genieten van een nog mooier Arnhem' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Blauwe Golven

Op 17 april 2019 heeft de raad gekozen voor het behoud van de Blauwe Golven conform variant B2. De kosten die samenhangen met deze variant zijn begroot op € 9,6 miljoen. De raad heeft het college middels een motie verzocht om hiervoor een Uitvoeringsplan te maken. In de bijbehorende motie is een aantal extra uitgangspunten meegegeven die hierbij in acht genomen moeten worden. Op 13 november 2019 heeft de raad het college verzocht om een spoedige planvorming en uitvoering van de Blauwe Golven en voor de dekking, naast de BR Zuidelijke binnenstad, bij de Perspectiefnota met dekking te komen en daarbij ook te kijken naar de ruimte die ontstaat als gevolg van de septembercirculaire. Het Uitvoeringsplan is tezamen met het schetsontwerp opgesteld in het eerste kwartaal van 2020, waarna deze ter besluitvorming voorgelegd wordt aan college en raad. In dit kader is de financiële raming geactualiseerd, en tevens is verkend of een goede fasering mogelijk is. Vooralsnog wordt uitgegaan van de geraamde € 9,6 miljoen.
Van dit budget is reeds een bedrag van € 3 miljoen binnen de bestemmingsreserve Zuidelijke Binnenstad gereserveerd en tevens is binnen de middelen van autobereikbaarheid een investeringskrediet van € 350.000 gereserveerd voor de aanleg van 80 parkeerplaatsen. Daarnaast wordt voorgesteld om vanuit urban sports een bijdrage te doen van € 2 ton. Resteert een bedrag van € 6,0 miljoen. Aangezien het hier om een totale vervanging van de openbare ruimte gaat, zal dit bedrag worden geïnvesteerd en ontstaan er kapitaallasten die in het financieel beeld worden meegenomen.

Bomenbeleid

Voor het bomenbeleid is gezocht naar mogelijkheden voor structurele dekking. Op de eerste plaats kan het groenfonds structureel bijdragen, omdat het nieuwe bomenbeleid bijdraagt aan realiseren van de doelstelling van het groenfonds. In de eerste jaren wordt voorgesteld beschikbare budgetten binnen BR Groenfonds en BR Groot Onderhoud incidenteel in te zetten. Op de laatste plaats kan dekking gevonden worden door de ontstane ruimte bij investeringsbudgetten Verkeersregelinstallaties (VRI) in te zetten. Door een toename van aanbieders op de markt zijn de prijzen namelijk lager dan eerder geraamd. Verder gaan bestaande masten en kabels langer mee dan gedacht.

Dierenwelzijn

Voor 2020 is vanuit de beleidsterreinen Openbare Ruimte - Dierenwelzijn en Armoede incidentele dekking gevonden voor een integrale aanpak voor bevordering dierenwelzijn waarbij dierenartskosten minima een belangrijk onderdeel vormen. Structurele dekking voor de jaren erna is niet aanwezig binnen Openbare Ruimte noch binnen Armoede, hiervoor wordt een beroep gedaan op de algemene middelen.

Sport: kunstgrasvelden en gymzaal Kermisland

Sportbedrijf Arnhem (en daarmee ook de gemeente Arnhem) voldoet niet aan de wettelijke plicht om maatregelen te treffen die het verspreiden van kunstgraskorrels buiten de velden beperkt. De rechtbank heeft een uitspraak gedaan over de te nemen maatregelen inzake het sportbedrijf in Enschede. Op basis daarvan heeft Sportbedrijf Arnhem de mogelijkheden en de kosten van het opruimen van het infill-materiaal buiten de velden en het aanpassen van het onderhoud en de renovaties onderzocht. De aangepaste onderhoudswerkzaamheden zorgen er voor dat het infill-materiaal zo min mogelijk buiten de velden terechtkomt. De huidige onderhouds- en renovatiebudgetten bij het Sportbedrijf Arnhem zijn hiervoor echter onvoldoende. Om bovenstaande

werkzaamheden te verrichten is eenmalig in 2020 € 180.000 nodig en daarnaast een investering waarvan rente en afschrijvingslasten gedurende zeven jaar € 28.500 zullen bedragen. Voor de toekomst zal worden bekeken of deze kunstgrasvelden na afschrijving vervangen moeten worden door velden die aan aangescherpte normeringen voldoen.

Sporthal Middachtensingel wordt gebouwd ter vervanging van onder andere gymzaal Kermisland. Onderdeel van het nieuwbouwproject is de sloop van de oude gymzaal. Deze sloopkosten worden normaal gesproken bekostigd uit de vrijvallende middelen bij sluiting van de gymzaal. Echter, de vrijvallende exploitatiebudgetten van gymzaal Kermisland zijn al ingeboekt voor project Nieuwbouw Zwembad Valkenhuizen. De businesscase van zwembad Valkenhuizen was hiermee sluitend. Recent is duidelijk geworden dat in het gebouw van de gymzaal Kermisland asbest zit. Dit maakt de sloopkosten van deze gymzaal hoger dan voorheen geraamd.

Het incidentele knelpunt voor 2020 op de exploitatie sporthallen worden in Turap 1 nader toegelicht.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
3. Genieten van een nog mooier Arnhem						
Blauw e Golven conform motie MJPB 2020-2023			-3,35			I
Dekking Blauw e Golven uit BR Zuidelijke Binnenstad			3,00			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen voor bereikbaarheid			0,35			I
Dekking Blauw e Golven uit middelen urban sports			0,20			I
Kapitaallasten netto activeren Blauw e Golven				-0,42	-0,42	S
Bomenbeleid	-0,25	-0,39	-0,39	-0,39	-0,39	S
Bomenbeleid: dekking BR Groenfonds	0,25	0,10				I
Bomenbeleid: dekking groenfonds exploitatie		0,10	0,10	0,10	0,10	S
Bomenbeleid: dekking BR Groot Onderhoud		0,19	0,08	0,01		I
Bomenbeleid: dekking dmv vrijspelen investeringsbudget VRI			0,21	0,28	0,29	S
Uitvoeringsagenda dierenw elzijn incl dierenartskosten minima	-0,06	-0,11	-0,11	-0,11	-0,11	S
Dekking: incidenteel Openbare Ruimte	0,03					I
Dekking: incidenteel Armoede	0,03					I
Kunstgrasvelden	-0,18	-0,03	-0,03	-0,03	-0,03	S
Sloopkosten Kermisland				-0,27		I
Exploitatie sporthallen	-0,09					S
Totaal Genieten van een nog mooier Arnhem	***-0,27***	***-0,14***	***0,06***	***-0,83***	***-0,55***	

Open en verantwoord besturen

In het thema 'Open en verantwoord besturen' doet zich een aantal ontwikkelingen voor:

Gemeentefonds (lopende circulaires)

De MJPB 2020-2023 is gebaseerd op de raming van het gemeentefonds zoals voor Arnhem volgt uit de meicirculaire 2019. Inmiddels zijn de septembercirculaire en decembercirculaire 2019 ontvangen en doorgerekend. Daaruit volgt een stijging van het accres ten opzichte van mei 2019 en zijn diverse maatstaven geactualiseerd. Ook nemen we vanaf 2021 de verwachte verhoging van de algemene uitkering mee als gevolg van de nominale indexatie. Dit dient als dekking voor onze nominale en volume indexatie.

Daarnaast is er in de september- en decembercirculaire een aantal nieuwe taakmutaties en decentralisatieuitkeringen (DU's) opgenomen, welke overgeheveld worden aan het beleidsveld ter dekking van de kosten die op dat terrein gemaakt worden. Het gaat daarbij om middelen Gezond in de stad, aanpak laaggeletterdheid, dak- en thuisloze jongeren, ambulantisering in de Ggz, Bbz levensvatbaarheidsonderzoeken, toezicht en handhaving kinderopvang en uitvoering van de donorwet.

Herijking verdeelmodellen gemeentefonds en Beschermd Wonen

Er staat een nieuwe Financiële Verhoudingswet aan te komen, met als concreet resultaat een herijking van het gemeentefonds. Afgelopen jaar is met een zeer strakke planning hard gewerkt aan de onderzoeken, in stuur- en begeleidingsgroepen. Er is echter oponthoud ontstaan in het proces. Minister Knops heeft kennis genomen van de voorlopige uitkomsten. In een brief van 26 februari 2020 informeert hij de Tweede Kamer over de nieuwe verdeling van het gemeentefonds. In de brief meldt de minister dat de nieuwe verdeling een herverdeling van middelen naar grotere gemeenten zou betekenen. Onze inschatting is dat grofweg tweederde van de gemeenten er op achteruit zouden gaan, lees de plattelandsgemeenten. De steden zouden er op vooruit gaan.

Volgens eerdere planning zouden de voorlopige uitkomsten van de nieuwe verdeling nu bekend zijn. De definitieve zouden worden gepubliceerd in de komende meicirculaire 2020. Dat schuift dus nu op. Er zal nader onderzoek komen met diepere analyses. Wellicht wordt een andere onderzoeksmethode gebruikt, of een variant op de huidige. In het najaar 2020 moeten de resultaten daarvan bekend worden, mogelijk in de decembercirculaire 2020.

Op grond van het advies van de Commissie Toekomst Beschermd Wonen (Commissie Dannenberg) wordt er een objectief verdeelmodel voor Beschermd Wonen ingevoerd. Als uitgangspunt geldt dat mensen wonen in hun eigen woning en daarmee zijn gemeenten verantwoordelijk voor de zorg en ondersteuning van hun eigen inwoners. Het objectieve verdeelmodel, is in tegenstelling tot het historische (op aanbod gefinancierde) verdeelmodel, gebaseerd op een model dat is gebaseerd op objectieve maatstaven.

Daarmee staat de Regio Centraal Gelderland voor een forse transformatieopgave: onze regio kent – in historisch perspectief – een bovenmatige aanwezigheid van (verblijfs)voorzieningen, veel aanbieders, en onevenredige spreiding van verblijfslocaties over onze gemeenten. Bovendien heeft de gemeente Arnhem ook vergeleken met andere regiogemeenten een bovenmatige aanwezigheid van plekken, afgezet tegen het aantal inwoners. Door de geleidelijke invoering (van Rijkswege) van het nieuwe objectieve verdeelmodel zal er tussen 2022 en 2031 stap voor stap minder geld beschikbaar zijn voor beschermd wonen. Definitieve besluitvorming door de Tweede Kamer over de invoering vindt dit najaar plaats. Vooruitlopend daarop worden geen verdeelmodellen in de meicirculaire verwerkt.

In de komende Begroting 2021-2024 wordt voor zowel de herijking gemeentefonds als het nieuwe verdeelmodel Beschermd Wonen de raming conform de meicirculaire opgenomen. Door het uitstel is er geen zekerheid over de effecten, de verdeelmodellen zullen dan ook niet in de meicirculaire 2020 worden verwerkt. In de risicoparagraaf is een integraal risico opgenomen ten aanzien van de herijking gemeentefonds en verdeelmodel Beschermd Wonen. Dit risico zal een beperkte omvang hebben, aangezien het verwachte nadeel op Beschermd Wonen grotendeels zal wegvallen tegen het verwachte voordeel van het nieuwe verdeelmodel gemeentefonds.

Nominaal en volume
Conform de afgesproken systematiek wordt bij de Perspectiefnota een berekening gemaakt van de nominale en volume indexatie. Dit gebeurt op basis van het CPI-cijfer uit het CEP (1,6% voor 2021) voor de nominale compensatie. Voor de volumegroei is de afspraak om dit op basis van de groei van het aantal inwoners tussen 2020 en 2021 (0,9%) in te ramen. Ten aanzien van de volume indexatie heeft echter een review van de systematiek plaatsgevonden (zoals vorig jaar is aangekondigd). Daarbij zijn de volumegevoelige budgetten in kaart gebracht in plaats van het groeipercentage op vrijwel alle onderdelen van de begroting los te laten. Dit levert een lager budget op voor de benodigde volumecompensatie. Net als vorig jaar is daarbij wel rekening gehouden met een structureel bedrag van € 1 miljoen voor onvoorziene issues die pas in de loop van het eerste begrotingsjaar bekend worden. Toepassing van deze cijfers leidt tot een nominale indexatie van € 6,8 miljoen vanaf 2021 en tot een volume indexatie van € 3 miljoen. Dekking voor deze indexaties vindt voor een groot deel plaats uit de indexatie van het gemeentefonds. Aangezien de OZB-opbrengst niet wordt geïndexeerd, is deze dekkingsbron niet beschikbaar. Zoals gebruikelijk wordt in de Begroting 2021-2024 deze totale nominale en volume indexatie verdeeld over de betreffende productonderdelen van alle programma's.

Actualisatie MIP
Zoals gebruikelijk wordt de MeerjarenInvesteringsPlanning (MIP) voor de Perspectiefnota geactualiseerd. Dit gebeurt bijvoorbeeld naar aanleiding van de gerealiseerde investeringen in het jaar 2019. Over 2019 heeft een onderbesteding plaatsgevonden van de begrote investeringen, waardoor in 2020 een vrijval van de daarvoor begrote kapitaallasten plaatsvindt. Een bedrag van € 1,360 miljoen valt hiervan vrij ten gunste van de algemene reserve.
Daarnaast is voor de komende jaren het MIP geactualiseerd. De vrijval van kapitaallasten wordt vooral veroorzaakt door het vertraagd investeren in de schoolpanden, machines & installaties en de inrichting van gebouwen. Zowel bij de machines & installaties als de inrichting gebouwen gaat het vooral om de gemeentelijke panden. In de aanloop naar de Begroting 2021-2024 wordt het mogelijke effect van de geactualiseerde investeringsplanning op de dotatie aan de BR Solvabiliteit berekend en verwerkt. Daarnaast ontstaat er ieder jaar als gevolg van onderbesteding op de realisatie van de begrote investeringen een vrijval van de kapitaallasten in het eerstvolgende jaar. Voorgesteld wordt om dit optimisme al aan de voorkant in het meerjarenbeeld in te ramen en hiervoor een stelpost op te nemen. Deze stelpost is berekend op basis van een aflopende reeks (70%-50%-30%) op de verwachte onderuitputting van de kapitaallasten. Hiervoor is een analyse gemaakt van de gemiddelde onderuitputting van de investeringen op alle beleidsvelden in de afgelopen 5 jaar. In het laatste jaar wordt deze stelpost niet ingeraamd. Dit in het kader van behoedzaamheid.

Rente
In de huidige MJPB 2020 - 2023 gaan we uit van een geleidelijk stijgende rente. Voorgesteld wordt om nu in het beeld de aanname te verwerken dat de rente gedurende een langere periode van jaren op het huidige niveau blijft (vergelijkbaar met de situatie waarin Japan al langer zit/heeft gezeten). Dit heeft de in de tabel opgenomen positieve financiële gevolgen. In 2020 een voordeel van € 9 ton, in

2021 € 1 miljoen, in 2022 € 2 miljoen en vanaf 2023 € 3 miljoen ruimte. Hierbij blijven we uitgaan van lange looptijden van nieuwe leningen.
Mocht de rente in de nabije toekomst sneller gaan stijgen, dan kunnen we de gevolgen daarvan opvangen door leningen met kortere looptijden aan te trekken. Kortere looptijden betekent een lagere rente. De gemeente Arnhem heeft de ruimte om zulke leningen aan te trekken omdat we in de afgelopen jaren juist leningen met langere looptijden hebben afgesloten. Hierdoor zijn onze aflossingsverplichtingen in de nabije toekomst laag geworden, lager dan wettelijk toegestaan volgens de renterisiconorm (20% van het begrotingstotaal). Vanwege deze ruimte voor extra aflossingen kan de gemeente indien nodig nieuwe leningen met een kortere looptijd aantrekken en zo de gemiddeld te betalen rente laag houden. In de MJPB 2020-2023 is daarnaast opgenomen dat de aanwezige structurele stelpost voor het opvangen van bovenmatige stijging van de rente telkens in het voorlaatste jaar kan vrijvallen.

Burgerzaken
In het hele land staan de afdelingen Burgerzaken - als gevolg van toenemende digitalisering - aan de vooravond van ingrijpende veranderingen. De impact van de toenemende digitalisering is groot.
De overheid staat voor de uitdaging om de dienstverlening anders in te richten en dit vraagt van de medewerkers andere competenties. De complexiteit van het werk neemt toe, het face-to-face contact met de klanten verandert. Er moet een balans worden gevonden in het spanningsveld van optimale dienstverlening, kwaliteit van persoonsgegevens, privacy, beveiliging en fraudebestrijding. Afdelingen Burgerzaken staan aan het begin van een transformatie, die om de nodige flexibiliteit van organisaties, management en medewerkers vraagt.
Voor de transformatie van Burgerzaken in Arnhem zijn extra middelen nodig. Het kwantitatief op peil brengen van de formatie en de geschetste veranderingen in het werkveld vragen om investeringen in (nieuwe) medewerkers. Ook zal tijdelijk extra ingehuurd moeten worden voor onder meer training-on-the-job en gespecialiseerde krachten. Daarnaast vragen de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering forse investeringen in ICT. Deze investeringen worden grotendeels opgenomen in de reguliere begroting (de I-agenda). Aanvullend is een beperkt budget noodzakelijk.

Fluctuaties in de vraag naar producten van Burgerzaken (door langere geldigheidsduur van paspoorten en identiteitskaarten) maken het noodzakelijk dat de bijbehorende leges realistisch in de begroting verwerkt worden (de geraamde opbrengst neemt af). De hier geschetste stijging van de lasten kan gedeeltelijk worden opgevangen uit het budget dat beschikbaar is voor de BRP-straat in Zevenaar. Het voortbestaan van de BRP-straat in Zevenaar staat ter discussie. Bij sluiting daarvan valt het opgenomen voordeel weg. Dit is als risico opgenomen in Naris.

Ter dekking van de kostenstijgingen van Burgerzaken worden voorgesteld om de stijging van de kosten die het Rijk ons berekent door te berekenen in onze legestarieven en het aanpassen van bijzondere legestarieven waardoor deze meer in lijn worden gebracht met tarieven elders in de regio. Tot slot kan vanuit de BR Bedrijfsvoering in de jaren 2021 tot en met 2023 een bijdrage geleverd worden.

De Connectie: cao stijging
Op 12 september 2019 hebben bonden en de VNG een akkoord bereikt over een loonsverhoging van 6,25%. Voor De Connectie betekent dit een aanvulling op de ingeschatte nominale indexatie. Voor onze eigen organisatie geldt dit ook, maar dit knelpunt is reeds in de MJPB 2020-2023 verwerkt.

Actualisatie bestemmingsreserves

In het kader van open en verantwoord besturen is kritisch gekeken naar de bestemmingsreserves. Voor dat deel waar geen concreet bestedingsplan (en een begrote dotatie) aan ten grondslag ligt, wordt voorgesteld om dit vrij te laten vallen ten gunste van de algemene middelen. Een aantal reserves is ingesteld om een bepaald risico af te dekken. Daarbij is geïnventariseerd of dit risico en de stand van de bijbehorende reserve nog actueel is. Bij de reserves Pakketmaatregelen Wmo, Toezicht Peuterspeelzalen en gastouderopvang, Stimulering woningbouw, Taakmutaties Gemeentefonds-overloop en Bedrijfsvoering ontstaat ruimte na de actualisatie. Deze ruimte komt ten gunste van de algemene middelen.

Financieel beeld 2020-2024	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**	**2024**	
4. Open en verantwoord besturen						
September- en decembercirculaire gemeentefonds	7,14	13,68	14,24	13,04	15,45	S
Herijking verdeelmodellen Gemeentefonds		pm	pm	pm	pm	S
Herijking verdeelmodel Beschermd Wonen (max risico)			pm	pm	pm	S
Prognose nominaal en volume		-9,80	-9,80	-9,80	-9,80	S
Actualisatie MIP	1,36	1,07	0,99	1,00	0,83	S
Op voorhand inramen planningsoptimisme MIP		1,56	1,55	1,15		I
Rente: aanpassen begrote verhoging rente	0,90	1,00	2,00	3,00	3,00	S
Rente: inzetten buffer in 2023, structureel behouden				0,90		I
Dividend BNG	-0,67					I
Burgerzaken: formatie		-0,68	-0,68	-0,42	-0,42	S
Burgerzaken: externe inhuur		-0,41	-0,30	-0,24	-0,18	S
Burgerzaken: digitalisering		-0,09	-0,10	-0,05	-0,01	S
Burgerzaken: netto leges opbrengsten		-0,30	-0,34	-0,41	-0,06	S
Burgerzaken: voordeel BRP straat Zevenaar inkomsten (risico)		0,51	0,51	0,00	0,00	S
Dekkingsvoorstel: doorbelasten rijkskosten aan burger		0,04	0,04	0,03	0,10	S
Dekkingsvoorstel: actualiseren van tarieven bijzondere leges		0,08	0,09	0,06	0,17	S
Dekking saldo knelpunten en dekking Burgerzaken uit BR BV		0,67	0,60	0,30		I
De Connectie: cao stijging	-0,54	-0,76	-0,76	-0,76	-0,76	S
Actualisatie bestemmingsreserves	1,63	0,82	0,75	0,45	0,15	I
Totaal Open en verantwoord besturen	***9,83***	***7,40***	***8,78***	***8,26***	***8,47***	

Gevolgen financiële positie en impact coronacrisis

Totaalbeeld

Financieel beeld 2020-2024	2020	2021	2022	2023	2024
				*Bedragen * € 1 mln*	
Meedoen in een socialer Arnhem	-6,95	-7,80	-6,71	-6,22	-5,22
Wonen in een duurzamer Arnhem	-0,11	-1,06	-1,06	-0,75	0,00
Genieten van een nog mooier Arnhem	-0,27	-0,14	0,06	-0,83	-0,55
Open en verantwoord besturen	9,83	7,40	8,78	8,26	8,47
Totaal	**2,50**	**-1,60**	**1,07**	**0,47**	**2,69**

Zoals al aangegeven is het totaalbeeld in het eerste begrotingsjaar 2021 negatief, maar laat het vanaf 2022 een positief beeld zien zonder taakstellingen. Dit zou een structurele toevoeging aan de algemene reserve betekenen, bovenop de reeds in de huidige Begroting opgenomen dotatie van € 3,4 miljoen vanaf 2024. In de komende periode wordt in aanloop naar de Begroting 2021-2024 het financiële beeld echter vanzelfsprekend geactualiseerd, mede in het licht van alle ontwikkelingen die de coronacrisis op de begroting en het risicoprofiel heeft. Daarop wordt in dit deel verder ingegaan.

Een andere belangrijke eis voor de begroting ligt in onze eigen verordening, namelijk een weerstandsfactor van minimaal 1,0. De meerjarige ontwikkeling van de weerstandsfactor laat met het totaalbeeld uit deze Perspectiefnota een groei zien van 1,0 in 2020 naar 1,1 in 2023 en 1,3 in 2024. In de meerjarige prognose van de weerstandsfactor is daarbij uitgegaan van het bij de jaarrekening 2019 geactualiseerde risicoprofiel. Daarnaast is het jaarresultaat 2019 verwerkt in de standen van de algemene reserve en de bestemmingsreserve grondexploitatie (die ook meetelt in het beschikbare weerstandsvermogen).
Echter, ook de coronacrisis zal impact hebben op de ontwikkeling van het risicoprofiel. In de periode vanaf het uitbreken van de crisis is gewerkt aan het in beeld krijgen van de impact van de crisis op onze begroting. Aanvullend daarop zal ook het effect op het reeds bestaande risicoprofiel van de coronacrisis worden onderzocht en zal in de Begroting 2021-2024 dit worden verwerkt. De betekenis van de bovenstaand genoemde weerstandsfactor is in het licht van de recente ontwikkelingen dan ook erg betrekkelijk.

Financiële impact coronacrisis
Door middel van een aantal brieven is de raad geïnformeerd over de voortgang van de maatregelen tegen het coronavirus. Vanaf de laatste week van maart heeft een ambtelijke verkenning plaats gevonden van de mogelijke impact van de coronacrisis op de financiën en risico's voor onze gemeente. Deze verkenning is voor een groot deel gebaseerd op informatie uit landelijke netwerken van (grote) gemeenten, de VNG en het netwerk van risicomanagement. Vervolgens is deze informatie aangevuld en aangescherpt op grond van de lokale Arnhemse situatie.
Dit, ook al zijn de omstandigheden zeer onzeker, om zo goed mogelijk in te schatten wat de financiële gevolgen en risico's voor de gemeente Arnhem zijn, naast de ingrijpende gevolgen voor de Arnhemse burgers, bedrijven en organisaties. Daarbij is uitgegaan van de mogelijke impact van contactbeperkende maatregelen voor een duur van drie maanden. Dit in aansluiting op het eerste scenario van het Centraal Plan Bureau (CPB) dat de gevolgen van de coronacrisis verkend heeft.

Een belangrijke disclaimer bij de uitkomsten van deze verkenning is dat de mate van onzekerheid zo groot is dat alleen op basis van aannames en veronderstellingen enige indicatie van de impact kan worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact

op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. Ook is nog niet volledig duidelijk in welke mate het Rijk de gemeenten zal compenseren en hoe op termijn dit door zal werken op algemene en specifieke uitkeringen die de gemeente van het Rijk ontvangt. Ook andere onderdelen van de gemeente kunnen geraakt worden door deze crisis en moeten wellicht later nog aan dit overzicht worden toegevoegd. Duidelijk is wel al dat de financiële gevolgen naar alle waarschijnlijkheid majeur zullen zijn.

De belangrijkste onzekerheid zit op dit moment op de duur van de contactbeperkende maatregelen en de verdere gevolgen daarvan. Dat betekent dus ook dat naar mate de maatregelen langer duren ook de gevolgen voor de Arnhemse samenleving dieper zullen ingrijpen en ook de gevolgen voor de gemeentelijke financiën nog groter zullen zijn.

Eerste uitkomsten ambtelijke verkenning impact financiële gevolgen coronacrisis
Uit de inventarisatie bij de programma's komt naar voren dat de gemeente in de volle breedte van haar takenpakket geraakt wordt. In de bijlage bij deze Perspectiefnota is de impactanalyse bijgevoegd. Van een groot aantal van deze risico's zijn de gevolgen al te kwantificeren, van een aantal is in dit stadium nog onvoldoende in te schatten wat de financiële effecten zijn. Daar waar 'nnb' staat, betekent dan ook dat de impact 'nog niet bekend' is.

- Meedoen in een socialer Arnhem:

We zien onder andere een toenemend gebruik van inkomensondersteunende maatregelen in relatie tot armoede, groter beroep op inkomensregelingen (Buig, Tijdelijke ondersteuning ondernemers (compensatie via het Rijk)), extra inzet VGGM, effect op voorgenomen maatregelen om de kosten van zorg niet verder te laten stijgen, ondersteuning voor kwetsbare gezinnen en kinderen, stijging zorgvraag na de crisis, kosten extra locaties beschermd wonen en omzetderving Scalabor.
De sociale gevolgen van de crisis zijn ingrijpend en een forse impact daarvan op onze financiën is onvermijdelijk. Hoe ingrijpend blijkt uit het feit dat in de laatste week van maart 50% meer intakes voor de aanvraag van bijstand werden gedaan, circa 2000 zzp'ers al een aanvraag voor tijdelijke extra ondersteuning hadden gedaan en 450 kinderen per dag gemiddeld gebruik van een nood-kinderopvang maken.

- Wonen in een duurzamer Arnhem:

We zien onder andere gevolgen van mogelijk uitstel van huurbetalingen, mogelijke huurverlagingen, extra activiteiten ten behoeve van afvalinzameling en terugval van het aantal bouwvergunningen.

- Genieten van een nog mooier Arnhem:

We zien onder andere een terugloop van parkeerinkomsten, mogelijk faillissement van contractpartijen, effect op culturele instellingen, daling opbrengsten toeristenbelasting en havengelden, extra kosten van toezicht en handhaving, mislopen inkomsten Sportbedrijf en sportverenigingen (uit baromzet, evenementen etc.) en risico's door opschorten van de huurbetalingen. Bij dit thema is ook verkend in welke mate de verkoop van gronden van de grondexploitaties zal stagneren.

- Open & Verantwoord besturen:

We zien onder andere lagere opbrengsten OZB door faillissementen, geen dekking van rendabele uren, mogelijke toename van fraude, uitstel diverse processen in de bedrijfsvoering (bijvoorbeeld ICT-projecten) en doorwerking op termijn in een lagere algemene uitkering gemeentefonds als gevolg van een recessie.

Een nadere toelichting en de kwantitatieve inschatting van de impact bij deze thema's is in de bijlage opgenomen. De genoemde bedragen zijn gebaseerd op aannames vanuit een situatie met buitengewoon veel onzekerheden. Mogelijkerwijs ontstaat er enige financiële ruimte doordat uitgaven niet kunnen worden gedaan. Op een later moment, wanneer ook meer duidelijk is geworden over het verdere verloop van deze crisis en de duur en mate van ingrijpendheid van de maatregelen, zal ook meer inzicht verkregen worden over het incidentele of structurele karakter van de financiële impact. Dan zal de mate waarin het Rijk deze kosten zal compenseren ook beter in beeld zijn.

Het totaal komt voor 2020 op dit moment van schrijven met de aannames van contactbeperkende maatregelen voor drie maanden (half maart -half juni) en een verbod op vergunningsplichtige evenementen tot 1 september uit op een nadelig van € 15 miljoen. Dit is dus de impact die we concreet in beeld hebben. Hierbij is dus geen rekening gehouden met een eventuele langere duur van de maatregelen, de structurele impact en het effect van beleidsmaatregelen. Voor een deel gaan we daarnaast nog gecompenseerd worden door het Rijk. Met harde toezeggingen is in de lijst rekening gehouden, met minder concrete niet.

Zoals in Turap-1 ook is opgenomen, worden de kwantitatieve effecten (zodra hier meer zekerheid over is) in Turap-2 verwerkt voor wat betreft het lopende jaar 2020. In de Begroting 2021-2024 zal de impact vanaf 2021 in het meerjarenbeeld dan wel in het risicoprofiel een plek krijgen.

Mogelijkheden om de financiële gevolgen van de crisis op te vangen
De gemeente Arnhem beschikt over enige financiële buffers om de incidentele gevolgen van de crisis op te vangen:

- Het aanwezige weerstandsvermogen (voornamelijk algemene reserve);
- De bestemmingsreserves. Zoals in de aanbiedingsbrief aangekondigd laten we een beoordeling maken van het nut en de noodzaak van alle bestemmingsreserves in onze begroting. We hopen hiermee een extra buffer te creëren om de gevolgen van de coronacrisis voor de gemeentelijke financiën op te vangen;
- Specifiek de bestemmingsreserve Solvabiliteit. Deze is bedoeld voor verbetering van de solvabiliteit en in het verlengde daarvan om klappen op te kunnen vangen als de gemeente in zwaar weer komt.

Inzet van het weerstandsvermogen, een deel van de reguliere bestemmingsreserves en de bestemmingsreserve solvabiliteit zullen onvermijdelijk doorwerken in een lagere solvabiliteit en een relatief hogere schuldquote. De structurele effecten van de coronacrisis zullen door vermindering van uitgaven (bezuinigingen) en/of verhoging van inkomsten moeten worden opgevangen. In de concept Begroting 2021-2014 komen we daartoe, indien noodzakelijk, met voorstellen.

Bijlage Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis

In de financiële impactanalyse is de mogelijke financiële impact in kaart gebracht die we als gevolg van de COVID-19 pandemie op Arnhem af zien komen. Het overzicht bevat de financiële gevolgen van datgene wat ons in de stad overkomt als gevolg van de corona-crisis en de risico's die we op dit moment zien. In het overzicht wordt nu uitgegaan van een 3 maanden durende intelligente lock-down zoals we die vanaf half maart kennen en waarvan we dus voor dit overzicht veronderstellen dat die in ieder geval tot half juni zal doorlopen. Dit is het pakket dat in ieder geval tot 20 mei doorloopt zoals premier Rutte in de persconferentie op 21 april bekend heeft gemaakt. Hoe de ontwikkelingen daarna zijn is nog zeer onzeker Het kabinet kan ook geen perspectief schetsen dat meer dan enkele weken vooruit kijkt. Het enige dat voorbij die horizon wel duidelijk is, is dat evenementen tot 1 september zijn afgelast. Ook in de huidige situatie zitten veel onzekerheden. Het overzicht van de financiële impact is dan ook niet uitputtend.

De onderwerpen waarvoor we op basis van aannames een inschatting hebben kunnen maken, zijn met een bedrag, eventueel met een marge, opgenomen. Voor de overige posten is 'nog niet bekend' (nnb) opgenomen. Daarbij is dus nog geen rekening gehouden met de mogelijk langere duur en een meer structurele impact van de beperkende maatregelen. Tevens is het effect van beleidsmaatregelen die kunnen worden genomen om de gevolgen van de crisis te beperken niet meegenomen. De onzekerheid binnen het overzicht is heel groot, zoals dat bij het Rijk ook het geval is. Alleen op basis van aannames en veronderstellingen kan enige indicatie van de impact worden gegeven. De onzekerheden hebben onder andere betrekking op de feitelijke financiële impact op onze begroting en de doorwerking van negatieve financiële gevolgen voor burgers en bedrijven. In het overzicht is alleen rekening gehouden met concrete toezeggingen voor vergoedingen van het Rijk zoals op het gebied van de tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo). Met minder concrete toezeggingen van het Rijk is geen rekening gehouden.

Financiële impactanalyse gevolgen corona-crisis *(bedragen x € 1.000 negatief is nadelig)*

Financiële impact ingeschat op basis van 3 maanden intelligente lock down.

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	Indicatie omvang 2021
Meedoen in een socialer Arnhem			
Inkomensregelingen (BUIG); verhoogde instroom, vertraagde uitstroom	We zien het aantal bijstandsaanvragen fors toenemen. Samen met een vertraging in de uitstroom leidt dit tot een hoger bijstandsbestand. Dit leidt, afhankelijk van wat het Rijk doet met de financiering, mogelijk tot een groter tekort op de BUIG. Het oplopen van het bestand komt zowel voort uit een verhoging van de instroom (Jongeren/Schoolverlaters; instroom vanuitWW; ondernemers die na het gebruik van de Tozo regeling structureel afhankelijk worden van bijstand) als op dit moment een vertraging van de uitstroom (minder geschikt werk; vertraging in werkfit maken inwoners; op afstand werken waardoor onder andere minder fysieke handhavingscontroles kunnen worden uitgevoerd). Op de langere termijn is onduidelijk wat de effecten zullen zijn. Wat zijn de gevolgen van het virus voor de economie en daarmee werkgelegenheid? In hoeverre zijn bedrijven bereid mensen met een afstand tot de arbeidmarkt aan te nemen? Moeten we vanuit de gemeente het beleid aanpassen? De hoogte van het risico is onzeker. Op BUIG geldt, middels de vangnetregeling, wel een maximaal eigen risico van 10% (gekoppeld aan de hoogte van het budget). Op basis van het huidige BUIG budget bedraagt het maximaal eigen risico voor 2020 € 10,5 mln. Omdat in de begroting reeds rekening wordt gehouden met een tekort bestaat er nog een financieel risico van €2,1 mln. (dit risico stond al opgenomen in het gemeentelijke risicoprofiel in Naris).	0 tot -2.100	nnb
Doorbetaling zorgverleners die geen zorg verlenen	Zorgverleners hebben opdracht om de zorg die volgens contract geleverd moet worden, zoveel mogelijk voort te zetten. Daarbij worden zorgverleners gestimuleerd om op alternatieve manieren de zorg te verlenen waar de gemeente voor betaalt. In een aantal gevallen zal echter toch geen (alternatieve) zorg geleverd kunnen worden. De VNG heeft geadviseerd zorgaanbieders in alle gevallen regulier door te betalen. Gemeente Arnhem volgt deze lijn. Het Rijk compenseert deze kosten niet, omdat het gaat om doorbetaling op het reguliere kostenniveau. Daarvoor ontvangen gemeenten geld uit het gemeentefonds. Hiermee zet het Rijk feitelijk de uitgaven voor de periode maart tot en met mei 2020 vast. Omdat verschillende kostenbesparende maatregelen zijn voorgenomen, brengt dit nieuwe financiële risico's met zich mee. Daarnaast wordt een grotere zorgvraag na de crisis voorzien. Deze risico's zijn hieronder opgenomen. Inschatting omvang van zorg die niet geleverd kan worden (ook niet op een alternatieve wijze) maar wel doorbetaald wordt conform de lijn van de VNG: minimaal -3.224 miljoen, maximaal -7.407 miljoen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Grotere zorgvraag na crisis	Na de coronacrisis ontstaat mogelijk een toename in zorgvraag. Bv. door verergering van hulpvragen die niet konden worden opgepakt, een stuwmeer aan achterstallige hulpvragen, maar ook terugval van cliënten. Conform het advies van de VNG worden de zorgaanbieders doorbetaald, maar dat betekent niet dat de zorgvraag minder wordt of verdwijnt. Mogelijk wordt deze dus nog 'ingehaald' na deze crisis, waardoor de totale kosten alsnog hoger uitkomen. Compensatie hiervoor wordt nog nader uitgewerkt en is onzeker. Het genoemde bedrag gaat uit van een tijdelijke toename van 10% van ambulante zorgproducten (begeleiding Wmo en Jeugdwet en behandeling Jeugdwet) in de drie tot zes maanden vanaf juni. We kunnen nog niet voorzien welke periode reëel is. Het kan ook langer zijn.	-1.050 tot -2.100	nnb
Niet realiseren kostenbeperkende maatregelen zorgdomein	In de geamendeerde MJPB 2020-2023 staat een aantal kostenbeperkende maatregelen voor het zorgdomein (zowel jeugd als Wmo) opgenomen, die vanaf dit jaar ingevoerd zouden worden. Door de coronacrisis komt de realisatie van deze maatregelen onder druk te staan. Omdat zorgaanbieders worden doorbetaald conform het advies van de VNG worden de taakstellingen in de periode maart-mei in hun geheel niet gehaald. Door de voorziene '1.5-meter-samenleving' wordt het moeilijker de taakstellingen in de rest van het jaar te behalen (en bestaat er zelfs een risico dat de zorg duurder wordt). Er is een bandbreedte van 0 tot 50% opgenomen.	-1.200 tot -1.800	nnb
Vertraging voorgenomen zorgmaatregelen Jeugdwet	Besluitvorming in de raad over het raadsvoorstel met de voorgestelde kostenbesparende maatregelen Jeugdzorg van de Taskforce loopt door de corona-crisis vertraging cq. uitstel op. Zolang de raad niet heeft beslist kunnen wij enkel voorbereidingen treffen voor de voorgenomen maatregelen Jeugdzorg. We gaan er nu vanuit dat de voorgenomen besparingen in 2020 van € 1,1 miljoen niet worden gerealiseerd gedurende de maanden dat de coronamaatregelen voortduren. Financieel gezien telt het op tot 1,4 mln	-1.400	nnb
Omzetderving Scalabor: impact op financiëel resultaat 2020 is negatief	Door de huidige ontwikkelingen staat het resultaat en daarmee de dividenduitkeringen van Scalabor de komende jaren onder druk. Voor 2020 wordt op dit moment al een terugloop van de omzet met 1/3 verwacht. Daarnaast staat Arnhem garant voor een krediet van Scalabor van 750 duizend. Mogelijk wordt hierop in komende jaren een beroep gedaan.	nnb	0 tot -1.400
Extra kosten re-integratie	Als gevolg van een groter bijstandsbestand zal meer moeten worden ingezet om mensen naar werk te begeleiden. De inzet betreft: - Inzet extra begeleidingsinstrumenten (arbeidsvaardigheden, training, jobcoaching, ect.), voor de nieuwe instroom en voor de mensen die al langer een uitkering ontvangen en voor wie de mogelijkheden op de arbeidsmarkt mogelijk beperkter zijn. - Inzet extra uitvoeringscapaciteit - Mogelijke extra kosten in het kader van 1,5 meter samenleving (inrichting werkplekken, hogere trajectprijzen) Gelet op de onzekerheden over de duur van de crisis en de economische situatie daarna is het niet mogelijk hierover op dit moment een een inschatting te maken.	nnb	nnb
Dubbele kosten door verlenging inzet zzp'ers/derden en materialen	Vanuit de TLO's wordt de contractduur van zzp'ers en inhuur materialen verlengd om nu in te zetten voor aanvullende maatregelen rondom Corona en daarna weer voor de reguliere activiteiten die nu geen doorgang vinden. (O.a. Kansrijk opgroeien)	-300 tot -450	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Gevolgen beperktere toetsing nieuwe contracten zorgaanbieders	Er loopt een inkooptraject om tot een nieuwe contractering van zorgaanbieders per 1 juli 2020 te komen. Producteisen en -omschrijvingen zijn aangescherpt en het is de bedoeling dat er minder aanbieders dan nu worden gecontracteerd. Dit moet leiden tot een overzichtelijker aanbiederslandschap en lagere kosten. Het lijkt erop dat het inkooptraject geen vertraging oploopt. Er vinden wel discussies plaats over de mate waarin onder de huidige coronamaatregelen aanbieders voldoende kwalitatief getoetst kunnen worden. Dit kan een negatieve impact hebben op de voorziene besparing.	0 tot -300	0 tot -300
Armoede; toename gebruik inkomensondersteunende maatregelen	De ontwikkelingen op het gebied van Bijstand hebben, weliswaar met vertraging, effect op het gebruik van armoederegelingen. Aangezien er een recessie wordt verwacht, neemt het aantal bijstandsuitkeringen, instroom vanuit WW en dus ook gebruik van armoederegelingen toe. De omvang van de toename is zeer afhankelijk van de economische ontwikkelingen. De CPB scenario's lopen hierin uiteen. Effecten zullen niet op korte termijn zijn, maar wel vanaf tweede helft 2020, met een doorwerking in 2021. Een betrouwbare inschatting hiervan is op dit moment nog niet te maken. De inschatting van de bandbreedte varieert van enkele tienduizenden euro's tot €250.000. Met de aanvragen voor Bijzondere Bijstand wordt nu iets soepeler omgegaan. De insteek is dat inwoners het aangevraagde nodig hebben. Er vindt dus minder scherpe controle plaats. Daarnaast worden eerder nieuwe dingen verstrekt omdat het door de crisis nu niet mogelijk is om alle producten te repareren. Dit leidt tot hogere kosten bij het verstrekken van bijzondere bijstand.	0 tot -250	nnb
Schulddienstverlening	De verwachting is dat meer inwoners met schulden zich gaan melden. De werkloosheid neemt toe en inwoners die zich eerder niet meldden, zullen dit naar verwachting in deze crisissituatie wel doen. Ook zal het aantal ondernemers met financiële problemen dat zich meldt, flink gaan stijgen. Landelijk wordt voorspeld dat een flink deel van het aantal TOZO-aanvragen zich gaat melden voor schulddienstverlening. Voor particulieren en jongeren verwachten we eind 2020 zo'n €250.000 extra kosten. Van ondernemers verwachten we dat ze zich pas later gaan melden en schatten we de extra kosten voor 2021 op €500.000.	0 tot -250	-500
Uitvoeringkosten Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo)	Arhem voert de de vanuit het Rijk ingestelde Tozo regeling uit. Vanuit het Rijk is aangegeven dat voor de uitvoering een vast bedrag per besluit zal worden vergoed. Hoe hoog deze vergoeding is is op dit moment (nog) niet bekend. Het risico bestaat dat de vergoeding ontoerekend is voor de door Arnhem gemaakte uitvoeringskosten.	0 tot -250 -nnb	nnb
Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandige ondernemers (Tozo) risico op invordering	Vanuit de Tozo regeling kunnen vorderingen ontstaan. Op dit moment is nog niet bekend of het risico van invordering bij de gemeente komt te liggen (m.a.w. het Rijk vergoedt op basis van het recht op ondersteuning) of dat het risico bij het Rijk komt te liggen (m.a.w.: het Rijk vergoedt de daadwerkelijk uitgekeerde bedragen minus de daadwerkelijk teruggevorderde bedragen. Omdat het Rijk heeft aangegeven dat de volledige kosten voor bijstand en bedrijfskapitaal worden vergoedt is op dit moment geen bedrag gekoppeld aan dit risico)	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet VGGM-GGD	De VGGM, het onderdeel GGD, zit vol in de crisisaanpak van de coronabesmetting (vrijstellen personeel en beschermingsmateriaal). Dit leidt tot meerkosten. Voorzover deze betrekking hebben op de Arnhemse begroting zijn ze hier opgenomen. Landelijk wordt overleg gevoerd over eventuele compensatie. Daar staan minder inzet op reguliere activiteiten tegenover, o.a. op dienstverlening Jeugdgezondheidszorg (minder contactmomenten consultatieburo's, artsen en verpleegkundigen op scholen), minder voorlichting sexuele gezondheid op scholen, minder of geen reguliere inzet op toezicht kinderdagverblijven, wel mogelijk op de noodopvang. Tevens dalen de inkomsten doordat minder beroep wordt gedaan op reizigersvaccinaties. Bij de half jaar rapportage zal VGGM uitgebreid stil staan bij de Corona-crisis.	-400 tot -500	nnb
Subsidieverstrekking of verantwoording Welzijn	Welzijnsorganisaties en buurthuizen lopen inkomsten mis, bijvoorbeeld op baromzet, deelnemersbijdragen en verhuur van ruimtes. Niet alle organisaties kunnen het mislopen van inkomsten opvangen, de vraag bij buurthuizen is uitgezet, een eerste inschatting van dit risico is dat het gaat om ongeveer 150.000 tot 200.000. Voor de gesubsidieerde opdrachten geldt dat welzijnsorganisatie (en andere subsidiepartners) zoveel mogelijk hun opdracht op een andere manier vormgeven, die past bij de RIVM richtlijnen, zodat goed contact en ondersteuning aan kwetsbare inwoners geborgd is. Er vindt ook inzet plaats op onderdelen die nu door de coronacrisis zijn ontstaan, zoals noodopvang op school en jongerenwerk inzetten om groepsvorming op straat tegen te gaan.	-200	nnb
Spoedeisende zorg (SEZ) van Jeugdbescherming Gelderland en meer jeugdbeschermingsmaatregelen	Er is sinds de coronacrisis (nog) geen toename zichtbaar van het beroep op en inzet van de Spoedeisende Zorg (crisiszorg) van Jeugdbescherming Gelderland. Wel is het mogelijk dat, naarmate de crisis langer duurt, er na de coronacrisis sprake zal kunnen zijn van een inhaalvraag. Hierdoor loopt de gemeente het risico een hogere bijdrage voor SEZ te moeten betalen. Deze mogelijk exta kosten zijn waarschijnlijk beperkt gelet op de relatief geringe reguliere bijdrage. Het aantal beschermingsmaatregelen loopt terug, omdat de zittingen bij de rechtbank worden uitgesteld Op termijn dient dit weer ingehaald te worden, maar het zal wel even duren voordat de rechtbank deze achterstand in kan halen.	-100 tot -200	nnb
Tijdelijk niet innen eigen bijdrage Wmo	Zorgaanbieders zijn opgeroepen om waar mogelijk volwaardige alternatieve vormen van zorg en ondersteuning te bieden. Maar het kan ook voorkomen dat zorg en ondersteuning in zijn geheel geen doorgang kan vinden. Dit zou betekenen dat gemeenten, in overleg met aanbieders, voor het totale cliëntenbestand Wmo zouden moeten beoordelen in welke individuele situaties de eigen bijdrage gestopt moet worden (en wanneer deze weer moet starten). Omdat dit voor alle betrokken partijen een grote (administratieve) uitvoeringslast is, is landelijk besloten om voor de Wmo-cliënten de eigen bijdrage voor in ieder geval april en mei niet te innen, met uitzondering dus van de cliënten met de voorzieningen beschermd wonen intramuraal en opvang. Het ministerie van VWS gaat in gesprek met de VNG over compensatie. .	0 tot -194	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inzet vrouwenopvang bij Moviera	In het algemeen is de verwachting dat huiselijk geweld en kindermishandeling toeneemt wanneer de druk op de gezinnen toeneemt door isolatie en thuiswerken/kinderen niet naar school.Dit betekent dat er over de hele linie meer gebruik gemaakt wordt van de voorzieningen (Vrouwenopvang, Centrum seksueel geweld en ook de ambulante inzet VO). Bij Moviera is in Oosterbeek (crisisopvang) een extra groep opengegaan (extra kosten) waar nieuwe cliënten worden opvangen (scheiding cliënten). Verder worden de richtlijnen van de RIVM gevolgd. De verwachting is verder dat er door corona een toename is/zal zijn van huiselijk geweld, wat zich ook op langere termijn zal vertalen in een groter beroep op jeugdzorg en vrouwenopvang. Een risico wordt ook gevormd door mogelijke personeelsuitval als gevolg van besmetting. Mogelijk dat Moviera voor de compensatie van de extra kosten een beroep kan doen op het Rijk en/of Provincie.	-135	nnb
Toename meldingen Veilig Thuis	De verwachting is dat de problematiek van veiligheid 'achter de voordeur' (kindermishandeling en/of huiselijk geweld) door de afgekondigde coronamaatregelen van het Rijk toe zal nemen cq. zal intensiveren, ook bij gezinnen die wij nog niet in beeld hebben. In de eerste weken van de coronacrisis daalde op basis van informatie van Veilig Thuis het aantal politiemeldingen inzake huiselijke geweld en kindermishandeling en is er een lichte stijging van het aantal adviesvragen van professionals. Het vermoeden bestaat dat een belangrijk deel van de problematiek in dit stadium 'verborgen en onder de radar' blijft. Na het opheffen van de coroanamaatregelen is de verwachting dat er sprake zal zijn van een inhaaleffect, waardoor sprake kan zijn van extra kosten Veilig Thuis. Dit vertaalt zich vervolgens door in extra kosten bij de sociale wijkteams, jeugdzorgaanbieders en Moviera.	-55 tot -115	nnb
Inzet statushouders / inburgering	De dualetrajecten (werk en taal) kunnen deels uitgevoerd worden, waardoor er inkomsten misgelopen worden en er vertraging in het traject optreedt (werk ligt stil). Voor een deel van de duale trajecten is een alternatief gevonden, de mondkapjesfabriek. Mocht de coronacrisis langer dan 3-6 maanden duren, dan ontstaat er op de lopende pilot Inburgering duale trajecten statushouders mogelijk in 2021 een financieel knelpunt.	-50	-150 tot -200
Terugloop eigen bijdragen hulp bij huishouden	Bij hulp in het huishouden is er een grote kans dat inwoners hun zorg onderbreken en dus gedurende de beperkende RIVM maatregelen ook geen eigen bijdrage betalen. Per persoon gaat het dan over €19,00 p.m.. Inschatting van de omvang is gebaseerd op basis van 10% tot 30% minder eigen bijdragen gedurende 3 maanden.	-25 tot -70 -nnb	nnb
Meerkosten doelgroepenvervoer	Voor doelgroepenvervoer geldt op dit moment dat 80% van de niet gereden ritten wordt doorbetaald. Daarnaast zijn er meerkosten voor de gereden ritten, aangezien daarvoor rolstoeltaxi's worden ingezet en er nu 1 op 1 gereden wordt (dus geen combinatieritten meer). Verwachting was dat dit binnen het kader kon worden opgevangen. Er nu vanuitgaande dat het vervoer vanaf juni nog steeds niet "normaal" kan worden uitgevoerd, zullen de meerkosten hoger worden. Op dit moment wordt er door de BVO DRAN, waar de uitvoering van het doelgroepenvervoer is belegd, onderzocht welke mogelijkheden er binnen het vervoer zijn om voor te sorteren op de anderhalvemetersamenleving. Wel is duidelijk dat als alle scholen en instellingen (jeugd en Wmo) weer opengaan er niet voldoende voertuigen en chauffeurs beschikbaar zijn om alle leerlingen, jeugdigen en Wmo-ers te vervoeren op basis van de 1,5 meter afstand die gehanteerd moet worden. Zodra de BVO DRAN hier meer duidelijkheid over kan geven kan er ook inzichtelijk gemaakt worden welke financiële gevolgen dit heeft.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Inventarisatie en aanpak opgelopen onderwijsachterstanden	Door het sluiten van de kinderopvang en scholen hebben veel kinderen waarschijnlijk een achterstand opgelopen en zeker veel meegemaakt. Wanneer de scholen weer opengaan op 11 mei, is het aan de professionals om te zien wat deze kinderen nodig hebben. We maken met besturen kinderopvang en onderwijs een Arnhemse Aanpak Onderwijs, om hier samen de schouders onder te zetten. De extra inzet kan op meerdere domeinen; onder schooltijd, met verlengde leertijd, in de thuissituatie en in de vakantieperiodes. Het is nog niet inzichtelijk welke kosten dit met zich meebrengt.	nnb	nnb
Onzekere dekking 24/7 kinderopvang ouders vitale beroepen	Op verzoek van het Rijk is 24 uurs kinderopvang voor ouders met vitale beroepen geregeld. SKAR voert dit uit. Het Rijk heeft toegezegd alle kosten te dragen. Harde afspraken zijn er echter op dit moment niet. In de weekenden en avonden is een aantal keer gebruik gemaakt van de opvang. Een overzicht van de kosten die SKAR tot nu toe heeft gemaakt en verwacht te maken is aangevraagd. Doordat inkomsten SKAR voor een groot deel overeind blijven blijft het risico beperkt tot duizenden euro's.	0 tot -20	nnb
Extra locaties beschermd wonen en jeugdzorg voor inwoners en kinderen met corona	Er zijn door aanbieders van beschermd wonen en jeugdzorg (o.a. RIBW en Lindenhout) extra locaties geopend om inwoners en kinderen met corona te kunnen opvangen die door de omstandigheden niet meer op hun huidige adres kunnen blijven wonen. Ook is er de mogelijkheid voor kinderen om 24uurs begeleiding thuis te ontvangen (zodat ze thuis in quarantaine kunnen blijven als hun ouders opgenomen moeten worden). Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Extra locaties maatschappelijke opvang voor inwoners zonder corona	Naast de huidige voorzieningen zijn andere locaties geopend om opvang en hulpverlening conform de richtlijnen van RIVM te verlenen en extra locatie geopend voor de opvang van daklozen met ziekteverschijnselen. Het gaat om opvang in een passagiersschip en het klooster in Huissen. Op basis van een eerste inschatting kunnen de extra kosten oplopen tot 1 miljoen. Het Rijk heeft toegezegd gemeenten hiervoor te compenseren.	nnb	nnb
Niet tijdig kunnen verantwoorden van de zorgbesteding in 2020	Risico op vertraging in het jaarrekeningtraject 2020 of zelfs een niet goedkeurende controleverklaring. Geen financieel effect, maar risico voor rechtmatigheid gemeentelijke jaarrekening. Grootste oorzaak voor dit risico is het feit dat we betalen voor zorg die niet geleverd wordt. Hierover gaan de VNG en het ministerie van VWS in gesprek met o.a. de NBA. Waar nodig worden de accountantsprotocollen aangepast. Er ligt echter nog niets vast.	nnb	nnb
Niet voldoen subsidie-eisen of verantwoording	In de verlening van subsidies bestaat een risico op onrechtmatigheid, omdat organisaties niet voldoen aan de eerder gestelde subsidie-eisen, zij leveren echter wel inzet. In de periodieke kwartaal- en halfjaar gesprekken met de gesubsidieerde partners wordt hieraan expliciet aandacht besteed zodat problemen zoveel mogelijk kunnen worden voorkomen.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Wonen in een duurzamer Arnhem			
Daling legesinkomsten door terugval aanvragen bouwvergunningen	ODRA ziet op dit moment nog geen daling in het aantal aanvragen voor bouwvergunningen en verwacht op basis van gespreken met vergunningaanvragers een lichte stijging. Afhankelijk van de duur van de crisis zou dit kunnen veranderen. Op langere termijn bestaat de kans dat de economische effecten van de corona crisis zorgen voor een terugval van bouwaanvragen. Economisch Instituut van de Bouw (EIB) verwacht 15% krimp bouwproductie.	-300	-600
Extra activiteiten afvalinzameling (inclusief bedrijfsafval)	Doordat inwoners meer thuis blijven is er meer huishoudelijk afval. Daarom zijn er extra ledigingen van restafvalcontainers, papiercontainers, wordt er vaker met kraakpersvrachtswagens gereden voor onder andere het verwijderen bijplaatsingen en extra gratis grofvuilrondes. Tevens wordt een verdere daling van de oudpapierprijs verwacht, zal de inzameling van minicontainers oudpapier met beladers van Suez plaatsvinden en zullen verenigingen gecompenseerd worden voor hun daardoor misgelopen oudpapiervergoeding.	-300	nnb
Uitstel huurbetalingen / huurverlagingen	Meerdere ondernemingen in gemeentelijke panden hebben verzocht om uitstel van huurbetaling en een aantal om huurverlaging. Deze verzoeken worden stuk voor stuk bekeken, waarbij primair gekeken wordt of uitstel van huurbetaling mogelijk is.Totale omvang aan huuropbrengsten, erfpachten, serviceopbrengsten, pachten bedraagt circa € 1,6 miljoen per maand. Een groot deel van hiervan is afkomstig van voormalige gemeentelijke activiteiten (sport, cultuur). Daar staat meestal subsidie tegenover. Op het overige deel ontstaat dus een risico als gevolg van de corona-crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Genieten van een nog mooier Arnhem			
Terugloop parkeerinkomsten	Op basis van de actuele gegevens van P1-parkeerbedrijf is er een duidelijke afname van parkeerinkomsten. Het parkeerresultaat wordt verrekend met reserve Bereikbaarheid Effect na mei is lastig te bepalen omdat deze afhankelijk is van duur van de beperkende maatregelen (PM).	-2.500 -nnb	nnb
Inzet ODRA en welzijnsorganisaties op handhaving noodverordening en voor jeugd- en jongerenwerk / straatwerk	Vanuit ODRA en de welzijnsorganisaties wordt ingezet op het handhaven van de noodverordening die geldt i.v.m. de corona-crisis. Voor het grootste deel worden daarbij werkzaamheden die nu niet meer uitgevoerd worden als gevolg van de corona-crisis ingewisseld met meer toezichthoudend werk.	-300 tot -500 -nnb	nnb
Cultuur; Extra steun culturele instellingen en kunstenaars, sector ligt volledig stil	Alhoewel de meeste culturele (basis)voorzieningen nu nog niet direct liquiditeitsproblemen hebben, worden er wel knelpunten verwacht bij instellingen die forse eigen (publieks)inkomsten hebben. Sommige instellingen kunnen geen gebruik maken van de coulancemaatregelen van het Rijk omdat zij (net) niet aan de vereisten voldoen. Bij cultureel seizoenswerk, zoals festivals, wordt normaal gesproken het grootste deel van de jaaromzet in deze periode verdiend. Op de middellange termijn worden daarom bij tal van instellingen problemen voorzien door gebrek aan bezoekersinkomsten en omzetverlies. Instellingen treffen diverse maatregelen om kosten te dempen en maken waar mogelijk gebruik van de rijksregelingen zoals NOW, TOZO en TOGS. Er bereiken ons echter steeds meer geluiden dat deze regelingen onvoldoende matchen en voor de culturele sector maatwerk nodig is.	nnb	nnb
Terugloop toeristenbelasting	De inkomsten toeristenbelasting zullen teruglopen. De omvang hiervan is afhankelijk van het moment waarop toeristen weer terug komen. Vooralsnog wordt uitgegaan van 40% terugloop.	-155	-100
Leegloop personeel Projecten (PIM)	PIM werkt met een flexibele schil waardoor effecten op de leegloop gedeeltelijk kunnen worden opgevangen. Echter, niet alle projecten kunnen door internen worden uitgevoerd (expertise), waardoor extra leegloop toch mogelijk is met extra overdrachtskosten.	-100 -nnb	nnb
Extra kosten Toezicht en Handhaving	Er wordt intensief toezicht gehouden op de naleving van de beperkende maatregelen. Hiervoor worden extra BOA's ingezet. Daarnaast worden extra voorzieningen getroffen voor toezicht en handhaving zoals inrichten centrale post handhaving.	-25 tot -100	nnb
Terugval in verleende vergunningen Openbare Ruimte	Minder inkomsten zijn te verwachten door een terugloop in vergunningen en ontheffingen. Daarnaast zit er een risico in het (al dan niet deels) compenseren van leges voor vergunningen die niet meer van toepassing zijn.	-50	nnb
Uitstel van betaling sportverenigingen	Het uitstel van betalingen van sportverenigingen levert op korte termijn geen nadeel op; inkomsten worden later alsnog ontvangen. Indien uitstel tot faillisementen leidt zal dit later wel effect sorteren.	nnb	nnb
Wegvallen inkomsten Sportverenigingen	Sportverenigingen met een eigen accommodatie zien hun inkomsten sterk teruglopen. De helft van de inkomsten zoals onder andere baromzet, ophalen oud papier en sponsorgeld valt weg. Om een goed beeld van de consequenties te krijgen is de Arnhemse Sportfederatie gevraagd een inventarisatie te doen bij de Arnhemse verenigingen en sportaanbieders.	nnb	nnb
Vertraging uitvoering vastgoed projecten zwembad en museum	Aannemers van grote bouwprojecten zoals zwembad Valkenhuizen komen met disclaimers dat er mogelijk vertraging gaat optreden agv corona en dat zij hiervoor niet aansprakelijk zijn. De financiële effecten en de juridische positie van de gemeente worden nog uitgezocht.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Verlopen fatale termijnen in bezwaar en beroepschriften	Voortgang bij vaststelling bestemmingsplannen door minder inspraakmogelijkheden. Kan leiden tot vertraging in projecten en latere en/of lagere inkomsten uit verkoop grond. Er zijn nu nog geen signalen dat dat nu al het geval is.	nnb	nnb
Terugloop markt- en kermisgelden	Vooralsnog kunnen de markten in Arnhem met de beperkende maatregelen doorgaan. Pas wanneer markten gesloten worden ontstaat er een risico. De voorjaarskermis is echter wel geannuleerd waardoor de kermisgelden nu niet in het evenementenfonds vloeien.	nnb	nnb
Tegenvallende inkomsten grondverkopen	Vooralsnog geen signalen dat partijen van reeds gemaakte overeenkomsten zouden willen afzien. Er is nog geen zicht op de gevolgen voor nieuw af te sluiten contracten voor de rest van het jaar. Er is voldoende weerstandsvermogen aanwezig binnen het grondbedrijf om tegenvallers t.g.v. vertragingen en lagere grondprijzen te kunnen opvangen.	nnb	nnb
Mogelijke vertraging beheer en groot onderhoud / projecten Openbare ruimte	Vooralsnog niet aan de orde. Bij een langere duur of een hogere impact kan door ziekte en afwezigheid een deel van het dagelijks beheer en onderhoud stil komen te liggen. Als het allemaal langer gaat duren, dan ontstaan er mogelijk problemen door achterstallig onderhoud. Daarnaast kunnen mogelijk niet alle geplande werkzaamheden dit jaar uitgevoerd worden en zullen over de jaargrens heen gaan.	nnb	nnb
Sportbedrijf; terugloop inkomsten	Het Sportbedrijf heeft te maken met een forse terugloop van de inkomsten, doordat zij onder andere tijdelijk geen huur in rekening brengt bij sportverenigingen, maar ook inkomsten uit evenementen en entree mislopen. Het Sportbedrijf is echter ook met diverse kostenbesparende maatregelen bezig waaronder werktijdverkorting. Verwachting is dat zij een eventueel resterend nadeel binnen het eigen vermogen of door een rijksbijdrage kunnen opvangen. Dit is wel afhankelijk van de duur van de crisis.	nnb	nnb

Onderwerp	Toelichting	Indicatie omvang 2020	2021
Open en verantwoord besturen			
Bedrijfvoering	Diverse processen binnen de ambtelijke organisatie ondervinden vertraging als gevolg van de contact beperkende maatregelen en hoger ziekteverzuim. De meeste opleidingen en trainingen voor medewerkers zijn uitgesteld naar 2021. Er is zowel uitstel als verlenging van inhuur als gevolg van uitval en vacaturevertraging. De uitrol van devices zoals laptops om thuis te werken kost tijd. Bij een werkpiek zodra iedereen weer aan de slag gaat bestaat een risico op ziekte of uitval. Het doorschuiven van verlof kan resulteren in een stuwmeer aan vakantiedagen die mogelijk worden verkocht. ICT projecten worden noodgedwongen stilgelegd of opgeschort waardoor snijverlies ontstaat bij het opnieuw opstarten van de projecten. Daarnaast moeten er wellicht op korte termijn extra voorzieningen worden getroffen t.a.v. (digitale) werkplekken, vergadervoorzieningen, laptops en beeldschermen. Daarnaast zijn er extra uitgaven voor beveiliging.	-500 tot -800	-200
Belastingen; Minder inkomsten als gevolg van faillisementen (m.n. OZB)	Het uitstellen van de belastingen voor ondernemers tot 31 juli 2020 heeft geen directe financiële gevolgen voor 2020. Wel bestaat het risico dat het aantal dubieuze debiteuren en faillissementen als gevolg van deze crisis toeneemt. De effecten hiervan zullen met name landen in 2021 en verder.	nnb	-100 tot -300
Toename fraude door ontbreken toezicht en overzicht	Over de breedte. Zoals bij zorggebruikers als aanbieders en ondernemers die van regelingen gebruik maken.	nnb	nnb
Efficiency verlies rendabele uren	Doordat medewerkers niet meer fysiek met elkaar kunnen overleggen treedt een efficiency verlies op. Hierdoor kunnen projecten niet binnen de daarvoor begrote uren worden uitgevoerd.	-50 tot -200	nnb
Extra lasten open houden burgerzaken en Klantenservice	De coronacrisis leidt bij onze dienstverlening aan de Arnhemmers tot extra kosten en lagere inkomsten (minder leges). Onder andere als gevolg van het uitstellen van niet-prioritaire dienstverlening, minder huwelijken en mogelijk niet-geïnde leges door facturatie achteraf. Bij onze balies hebben we extra beschermende maatregelen getroffen. Ook zullen de belkosten naar verwachting hoger uitvallen door een toename van het aantal telefoontjes over o.a. de zelfstandigenregeling, afval en uitkeringen. Door het gratis telefoonnummer komen deze kosten voor onze rekening.	-25 tot -75 -nnb	nnb
uitstel doorontwikkeling (ICT) en druk op extra kosten te behalen taakstellingen	Het risico bestaat dat de werkzaamheden gericht op een verbetering van de ict huishouding in 2020 niet uitgevoerd kunnen worden en doorschuiven naar 2021. Structureel levert dit geen nadeel op. Wel zorgt het voor een voordeel van € 200k in 2020 en een nadeel van € 200k in 2021. Daarnaast bestaat het risico (€ 100k) dat de Connectie in 2020 extra kosten moet maken als gevolg van de crisis en dat nog te realiseren taakstellingen onder druk komen te staan.	100	-200
Lager accres Gemeentefonds	De crisis maatregelen tellen niet mee voor de omvang van het gemeentefonds. Daarmee is er geen voor- of nadeel voor de gemeentefondsuitkering. Indien er een forse recessie als gevolg van de corona-crisis optreedt zou het accres, net als in de financiële crisis, bevroren kunnen worden. Dan zouden gemeenten een lagere gemeentefondsuitkering krijgen.	nnb	nnb
Compensatie voor maatregelen door het Rijk	Het Rijk heeft toegezegd gemeenten te compenseren voor de extra maatregelen die zij in de corona-crisis nemen. Concrete afspraken zijn hierover niet gemaakt.	+nnb	+nnb

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Aan de gemeenteraad

Datum : 11 december 2018
Zaaknummer : 312255
Contactpersoon : Ellen Krabbenborg
Telefoonnummer : 026 3774628

Onderwerp: Ontwikkelingen in het zorgdomein

Geachte voorzitter en leden,

Wij stellen u voor kennis te nemen van de (financiële) ontwikkelingen in het zorgdomein en de mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden[1]. Het zorgdomein betreft de Wmo en jeugdzorg.

Inleiding
Tijdens de behandeling van Turap-2 heeft het college toegezegd om uw raad in december 2018 te informeren over de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein, waarbij tevens inzicht zou worden gegeven in de structurele- en incidentele tekorten. In deze raadsbrief geven wij invulling aan deze toezegging en verstrekken wij een doorkijk naar mogelijkheden (knoppen) om deze ontwikkelingen te beïnvloeden. Daarnaast treft u voor 2019 een specifiek voorstel aan.

Financiële ontwikkelingen in het zorgdomein: zorguitgaven en de afwijking ten opzichte van de begroting (resultaat) lopen verder op
In 2015 is de Wmo en de jeugdzorg gedecentraliseerd. Destijds heeft het Rijk een korting doorgevoerd bij de overheveling van de budgetten. Deze kortingen bedroegen:

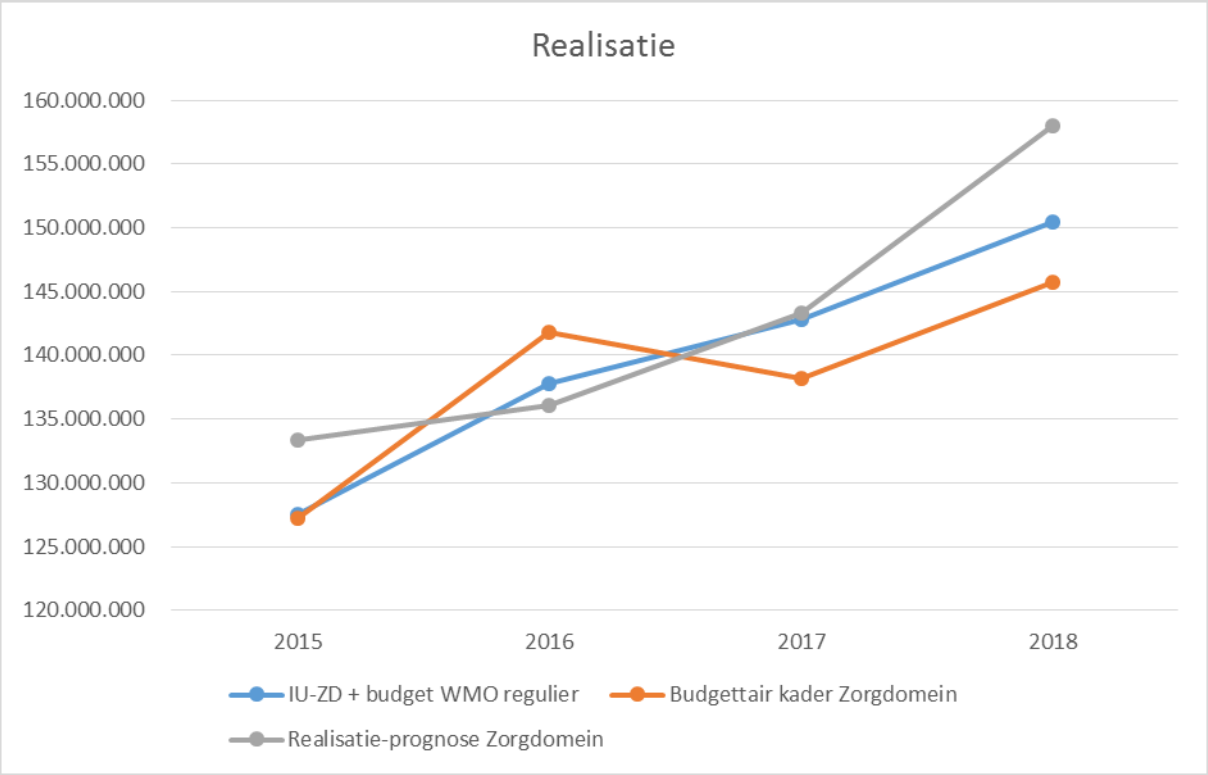
- voor de jeugdzorg oplopend tot 15% (over 3 jaar);
- voor Wmo huishoudelijke hulp 40%;
- voor Wmo begeleiding 25%;
- voor Wmo persoonlijke verzorging 15%.

Het bedrag dat de gemeente Arnhem ontvangt van het Rijk voor de Wmo en jeugdzorg is de Integratie-Uitkering Sociaal domein (verder IU Zorgdomein genoemd).

[1] Daarin is ook de toezegging verwerkt aan raadslid Loor tijdens de MJPB-behandeling. Toegezegd is om inzicht te geven in mogelijke extra maatregelen om sociale wijkteams meer zicht te geven op het zorgaanbod/algemene voorzieningen en daarbij meer ruimte te bieden aan preventie, inclusief de rol van huisartsen daarbij.

Bij het doorvoeren van de kortingen was de aanname vanuit het Rijk destijds dat gemeenten de Wmo en jeugdzorg efficiënter en dus tegen lagere kosten zouden kunnen uitvoeren. Deze aanname blijkt in Arnhem en landelijk niet reëel te zijn gezien de recente ontwikkelingen. Onderstaande grafiek geeft over de jaren 2015 tot en met 2018 een beeld hoe de uitgaven in het zorgdomein zich in Arnhem hebben ontwikkeld. Dit wordt afgezet tegen de Arnhemse (zorg)begroting en de Integratie-uitkering Zorgdomein.

Grafiek: Realisatie vs. Budgettair kader Zorgdomein en Integratie-uitkering Zorgdomein[2]

Ten opzichte van de zorgbegroting blijkt dat er een verwacht resultaat 2018 is van - € 12,3 miljoen. Op grond van de huidige kennis is de verwachting dat het geprognosticeerde resultaat voor € 1,4 miljoen incidenteel van aard is. Dit betreft voor een belangrijk deel afrekeningen uit voorgaande jaren. € 10,9 miljoen is naar verwachting structureel (bij ongewijzigd beleid). In dit structurele bedrag zit een prijs- en volume aspect. Het prijsaspect (€ 2,1 miljoen) betreft de niet in de begroting verwerkte, maar wel te vergoeden prijscompensatie aan de zorgaanbieders. Het volume-effect[3] (€ 8,8 miljoen) bedraagt een gemiddelde volumestijging van 5,9%. Het verwachte resultaat wordt - net als voorgaande jaren - ten laste gebracht van de Bestemmingsreserve (BR) Noodfonds.

[2] In 2015, 2017 en 2018 ligt de realisatie hoger dan het Budgettair kader Zorgdomein. In die jaren is het tekort afgedekt via het Noodfonds. In 2016 zijn zorgmiddelen toegevoegd aan het Noodfonds.
[3] In het volume-effect is de toename van het aantal personen en het aantal trajecten verwerkt.

Daarnaast worden incidentele voordelen binnen het brede sociale domein toegevoegd aan het Noodfonds. De prognose van de incidentele voordelen in 2018 is € 2,3 miljoen (waaronder AWBZ Maatschappelijke opvang, zoals eerder besloten bij Turap-2). Deze incidentele voordelen zijn dus niet verwerkt in het resultaat van - € 12,3 miljoen.

Toelichting huidige prognose

Bij de jaarrekening 2017 was er sprake van een resultaat van - € 5,1 miljoen, na verwerking van de incidentele voordelen. Bij Turap 1 is een verwacht resultaat geprognosticeerd van - € 4 miljoen. Dit is bij Turap-2 verder opgelopen naar - € 6,4 miljoen. Het nu geprognosticeerde resultaat van - € 12,3 miljoen ligt opnieuw hoger, waarbij de volgende oorzaken een rol spelen:

- Bij Turap-1 (tot en met eerste kwartaal 2018) is primair uitgegaan van de actualisering van de MJPB begroting 2018, zoals gepresenteerd in de raadsbrief van 16 januari 2019.
- In Turap-2 (tot en met tweede kwartaal 2018) waren nog onvoldoende declaraties 2018 beschikbaar om op basis hiervan een betrouwbare prognose te maken.
- Hierdoor is in Turap-2 uitgegaan van de volumegroei op basis van cijfers van het Centraal Planbureau (CPB). Deze volumegroei is door het CPB voor 2018 vooralsnog geraamd op 2,5%. In de huidige prognose blijkt de gemiddelde volumegroei in Arnhem op 5,9% uit te komen.

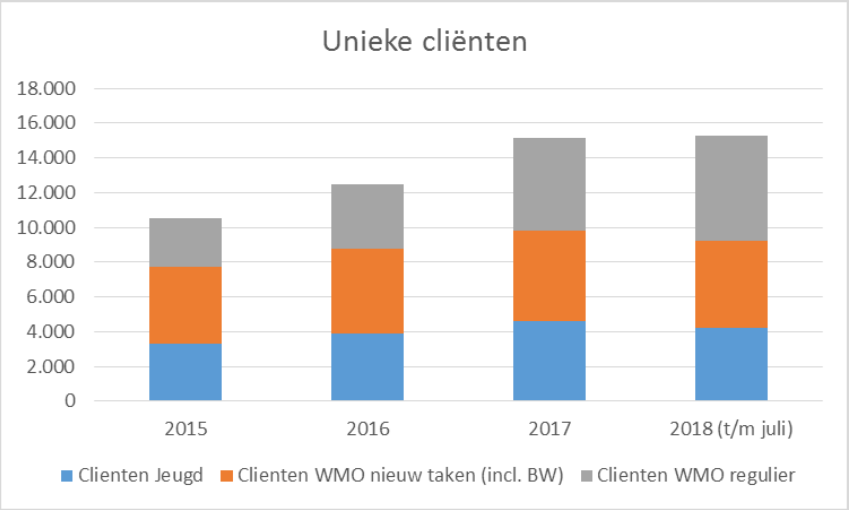
Ook dit tussenbericht is een prognose van het verwachte resultaat 2018. Het verwachte resultaat 2018 is gebaseerd op de feitelijke declaraties tot en met medio november 2018 en de verwachte ontwikkelingen in het laatste kwartaal 2018. Hierbij is gekeken naar de zorgtoewijzingen, het uitnuttingspercentage hiervan, de ingediende declaraties, de maandverantwoordingen en de trends die het afgelopen jaar zichtbaar werden.

Integratie Uitkering zorgdomein

Het verwachte resultaat 2018 is - € 12,3 miljoen. Dit verwachte resultaat kent een structurele component, die € 10,9 miljoen bedraagt, het overige (€ 1,4 miljoen) is naar verwachting incidenteel van aard. In de grafiek op de vorige pagina wordt het verschil tussen het gemeentelijk zorgdomein kader, de IU - zorgdomein en de verwachte realisatie 2018 weergegeven. Hieruit blijkt dat het verwachte resultaat 2018 ten opzichte van de IU- Zorgdomein een (structureel) tekort kent van - € 7,5 miljoen.
Dit laatste sluit aan op ontwikkelingen in andere (grote) gemeenten, die momenteel ook te maken hebben met oplopende lasten voor Wmo- en jeugdzorg en niet uitkomen met de Integratie-uitkering. In verhouding met veel andere grote gemeenten is het tekort in Arnhem ten opzichte van de Integratie-uitkering relatief beperkt. Zo kon de gemeente Arnhem geen beroep doen op het Fonds Tekortgemeenten. 77 andere gemeenten hebben wel een bijdrage gekregen, omdat hun tekort ten opzichte van de Integratie-uitkering veel hoger is.

Verklaring stijging zorguitgaven

Bij de stijging van de zorguitgaven valt allereerst de stijging van het aantal unieke cliënten op:

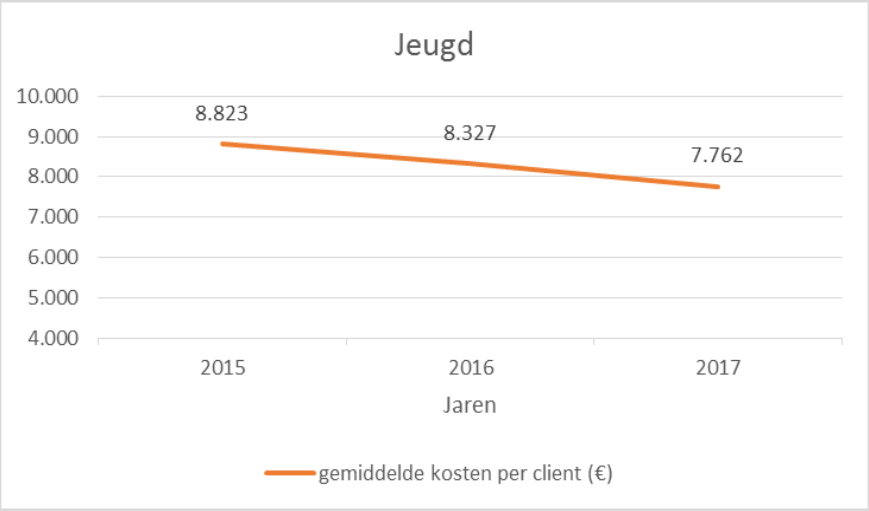

Verbijzonderd naar de jeugdzorg en Wmo zijn de volgende ontwikkelingen van belang:

Jeugdzorg:

- Het aantal jongeren met jeugdhulp is fors gestegen (2015: 3.320 jongeren, oplopend naar 2017: 4.419 jongeren), waarbij er vooral een stijging is in het aantal jongeren dat ambulante jeugdhulp ontvangt. Deze stijging past overigens bij een onderzoek door CEBEON in 2016, waarin geconcludeerd werd dat in Arnhem een inhaalslag verwacht wordt ten aanzien van het aantal jongeren dat een beroep doet op jeugdzorg. Het beroep op jeugdzorg lag in Arnhem namelijk lager dan op grond van objectieve maatstaven verwacht mocht worden.
  Nadere analyse leert dat de stijging vooral zichtbaar is bij de producten Jeugd & Opvoedhulp, Begeleiding en Jeugdbescherming. Het aantal jongeren dat jeugdhulp ontvangt met verblijf blijft redelijk stabiel.
- De kosten van jeugdhulp per jongere dalen, maar deze daling van de gemiddelde kosten compenseert slechts voor een deel de groei van het volume en de prijsstijging.
- In 2017 werd er een stijging van de zorglasten jeugd geconstateerd. Uit de gegevens over 2018 blijkt dat deze trend zich onverkort doorzet en wordt een stijging van de reële zorglasten jeugd verwacht van 8,5%.

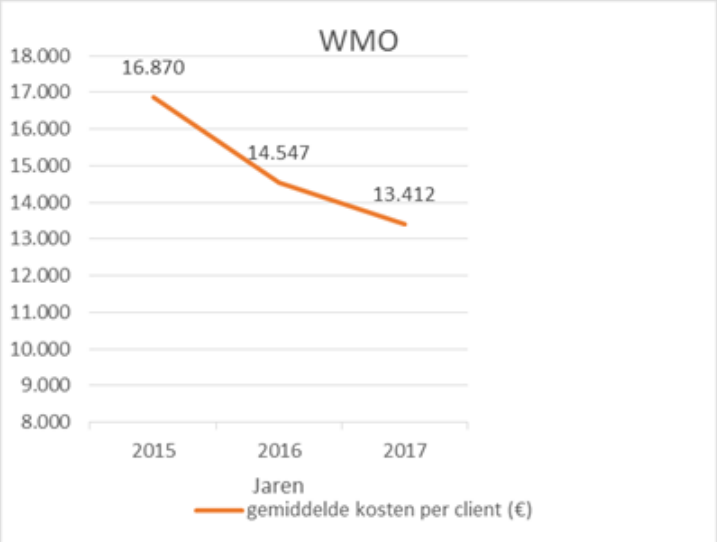
In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Wmo:

- Het aantal inwoners dat Wmo-zorg ontvangt is ook fors gestegen, waarbij uit een nadere analyse blijkt dat er vooral een stijging is van inwoners die (gespecialiseerde) begeleiding en huishoudelijke hulp ontvangen. Het aantal inwoners dat verblijft in beschermd wonen neemt iets af.
- De kosten van Wmo-zorg per cliënt nemen af, maar ook hier is de daling van de gemiddelde kosten niet voldoende om de volumestijging op te vangen.
- In 2018 stijgen de reële zorglasten voor wat betreft begeleiding (incl. Activerend Werk) met 16,6% en Hulp bij Huishouding (incl. huishoudelijke hulp toelage) met 6,6%.

In onderstaande grafiek is de daling van de gemiddelde kosten per unieke cliënt in beeld gebracht.

Conform de huidige werkwijze wordt het resultaat zorgdomein gesaldeerd met de BR Noodfonds. In 2018 blijft de BR Noodfonds positief. Het resultaat leidt er toe dat de BR Noodfonds in 2019 negatief dreigt te worden. Derhalve zullen er voor 2019 aanvullende maatregelen dienen te worden genomen. Daarnaast werken we structurele maatregelen uit die antwoord geven op de structurele tekorten. Daarbij kijken we ook opnieuw naar de eventuele continuering van het Noodfonds.

Oorzaken van de uitgavenstijging duiden op een structurele stijging
Een eenduidige verklaring van de uitgavenstijging is er niet. Wel zien we dat meerdere maatschappelijke factoren van invloed zijn:

Algemeen:
- Steeds meer inwoners komen in beeld bij de sociale wijkteams. In de afgelopen jaren is het aandeel Arnhemse inwoners dat in beeld is bij de sociale wijkteams opgelopen naar 19%. Dit past in de Arnhemse aanpak om sterk in te zetten op vroegsignalering en preventie, maar leidt ook tot het sneller en meer inzetten van met name lichte zorg en ondersteuning.
- Steeds meer aanbieders gaan zorg en ondersteuning bieden. Vanuit dit toenemende aanbod komen inwoners ook in beeld en leidt dit tot een stijgende vraag. Het huidige regionale inkoopmodel in het zorgdomein kent een open inschrijving en lage toetredingsdrempels voor aanbieders.

Specifiek Wmo:
- Inwoners wonen langer zelfstandig thuis. Vanuit de gemeente Arnhem en vanuit het Rijk wordt dit ook gestimuleerd. Het Rijk heeft de drempel om vanuit de Wmo door te stromen naar de Wet Langdurige Zorg verhoogd door bijvoorbeeld de verzorgingshuizen feitelijk af te schaffen. Daarnaast worden vanuit de GGZ-instellingen cliënten gestimuleerd om weer zelfstandig te wonen met daarbij de nodige begeleiding vanuit de Wmo (beschermd wonen).
- Toenemende vergrijzing. Zo is het aandeel van 75-plussers met 7,8% gestegen ten opzichte van 2013 en zal dit aandeel verder stijgen in de komende decennia.

Specifiek Jeugdzorg:
- De tekorten van de jeugdzorg worden onder andere veroorzaakt doordat we steeds sneller zicht krijgen op de problematiek. Zo krijgen de sociale wijkteams problemen sneller in beeld en wordt er vaker zorg en ondersteuning ingezet. Daarbij zien we dat de druk op jongeren door talrijke redenen toeneemt (door sociale media, verwachtingen van ouders, prestatiedruk en keuzestress, complexe scheidingen, etc.).
- Ook speelt een rol dat de jeugdzorg in de helft van de gevallen door andere verwijzers wordt ingezet in plaats van de sociale wijkteams. De gemeente heeft op deze verwijzingen nauwelijks invloed.

Deze factoren lijken structureel van aard, waardoor zoals eerder geschetst de verwachting is dat de stijging van de zorguitgaven ook een structureel karakter zal hebben.

Aan welke (toekomstige) knoppen kunnen we draaien om de afwijking van de begroting te reduceren?

Via het programma Zorg dichterbij is de gemeente Arnhem bezig om de Wmo- en jeugdzorg te transformeren. In de MJPB 2019-2022 is deze aanpak beschreven. Doelstellingen zijn (i) dat meer Arnhemmers zorg op maat ontvangen, waarbij de zorg zo licht mogelijk en dichtbij is (doen wat nodig is) en (ii) dat meer kwetsbare Arnhemmers eerder en langer (zelfstandig) thuis wonen. Om dit bereiken worden onder andere de volgende inspanningen geleverd:

- Intensiveren van preventie en vroegsignalering. Zo wil Arnhem meer algemene en preventieve voorzieningen in de wijk ontwikkelen en stimuleren dat deze meer gebruikt gaan worden door inwoners als alternatief voor specialistische zorg. Hierin spelen Teams Leefomgeving en sociale wijkteams een belangrijke rol.
- Versterken van de toegang en toewijzing van zorg en ondersteuning. Zo wil Arnhem de sociale wijkteams verder versterken en een nauwere samenwerking realiseren met andere verwijzers (zoals huisartsen) en onderwijs.
- Sturen op kwaliteit en resultaat bij zorgaanbieders, mede gericht op het waar mogelijk afschalen van specialistische zorg. Daarbij blijft het uitgangspunt dat passende en kwalitatief goede zorg wordt ingezet in een zo licht mogelijke vorm (doen wat nodig is).
- Maken van prestatie-afspraken met woningcorporaties over het woningaanbod, bijvoorbeeld over het aantal en de locatie van levensloopgeschikte woningen.
- Ontwikkelen van een huisvestingsprogramma voor diverse doelgroepen (jeugd, ouderen, OGGZ). Dit moet ook bijdragen aan de uitstroom vanuit de maatschappelijke opvang en beschermd wonen naar (begeleid) thuis wonen of zelfstandig wonen.
- Vergroten inzicht of passende zorg en de gewenste afschaling van specialistische zorg wordt bereikt (monitoring).

De huidige aanpak op transformatie van zorg is ten dele succesvol:

- Sociale wijkteams zijn in positie. Het bereik en de toegankelijkheid is de laatste jaren gestegen. Bijna 20% van de Arnhemse inwoners is in beeld bij het sociale wijkteam. De cliënttevredenheid over de wijkcoaches is hoog blijkt uit het laatste Inwonerstevredenheidsonderzoek (7,3). Daarnaast wordt er in toenemende mate samengewerkt met partners in de wijk.
- We zien een daling van de gemiddelde zorgkosten per inwoner. Meer mensen ontvangen lichtere vormen van ambulante zorg.

Tegelijkertijd zien we dat de transformatie van zorg nog niet voltooid is:

- Het volume van de "zware" specialistische (verblijfs)zorg daalt niet. Het aantal plekken voor beschermd wonen en jeugdzorg met verblijf neemt nauwelijks af.
- De uitbreiding van preventieve en algemene voorzieningen blijft nog achter. Er worden extra voorzieningen ontwikkeld en ingezet, maar er is nog weinig vernieuwing in het totale aanbod.
- De samenwerking tussen sociale wijkteams en andere verwijzers jeugdzorg (huisartsen/gecertificeerde instellingen) moet intensiever en beter, waardoor alle verwijzers met een meer integrale en brede blik gaan kijken naar de noodzakelijk zorg en ondersteuning.

- Er zijn veel aanbieders (meer dan 600), die nog onvoldoende samenwerken met elkaar om de noodzakelijke en gewenste zorg en ondersteuning te bieden. Daarbij lijkt het bedrijfsbelang voor veel aanbieders nog voorop te staan en zien zij in het kader daarvan onvoldoende noodzaak om te transformeren.

Om de transformatie van zorg verder door te voeren en de afwijking ten opzichte van de begroting te reduceren, zien wij 5 knoppen waaraan gedraaid kan worden. Deze knoppen zijn te verdelen naar budget en inhoud. Daarnaast is het een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt (monitoring):

Budget

1. Begrotingsknop: Sturen op realistisch begroten

Zoals eerder beschreven hebben we in 2019 naar verwachting te maken met een structurele doorwerking van € 10,9 miljoen in de zorguitgaven van het zorgdomein. Een deel van dit tekort wordt veroorzaakt, omdat de Integratie-Uitkering Zorgdomein niet volledig wordt ingezet voor het zorgdomein. Om tot een meer reële begroting te komen is het noodzakelijk om minimaal aan te sluiten op de Integratie Uitkering Zorgdomein[4] en dat volume- en prijseffecten realistischer geraamd gaan worden. Dit betekent dat er binnen het zorgdomein een zoekrichting is van maximaal € 7,5 miljoen.
Op dit moment wordt met een externe partij gewerkt om een Arnhems prognosemodel zorglasten te ontwikkelen.

In MJPB 2018-2021 zijn 2 taakstellingen opgenomen voor het zorgdomein. De inhoudelijke transformatietaakstelling wordt gerealiseerd gezien de afschaling van zorg en de vermindering van de zorgkosten per cliënt. Dit positieve effect vertaalt zich financieel door, maar is onvoldoende om de autonome volumestijging en prijsstijging op te vangen. Dit betekent dat de huidige financiële transformatietaakstellingen in het zorgdomein - vanaf 2018 € 0,5 miljoen oplopend naar € 3,2 miljoen in 2021 - niet meer realistisch lijkt.

Taakstellingen Zorgdomein

Taakstelling/jaar	2018	2019	2020	2021
Transformatieopgave	€ 293.000	€ 1.050.000	€ 1.886.000	€ 2.723.000
Maatwerkvervoer	€ 248.000	€ 473.000	€ 473.000	€ 473.000
Totaal	€ 541.000	€ 1.523.000	€ 2.359.000	€ 3.196.000

Dit vraagt om een heroverweging van de taakstellingen alsmede het financiële kader Zorgdomein. De aanname achter de taakstellingen - Arnhem doet het beter ten opzichte van de IU-Zorgdomein - lijkt niet realistisch. Gelet op het voorgaande is het structurele tekort inclusief de taakstellingen € 10,9 miljoen en € 2,7 miljoen (nog te realiseren taakstellingen 2019, 2020 en 2021). In de Perspectiefnota 2020-2023 zullen we voorstellen ontwikkelen om tot een realistische begroting te komen.

[4] In 2018 is de Integratie-uitkering Zorgdomein nog apart zichtbaar. Vanaf 2019 gaat een belangrijk deel over in de Algemene Uitkering.

Doordat we aansluiten op de Integratie Uitkering zorgdomein zullen we richting Rijk sterker kunnen lobbyen (samen met VNG en G-40) om te pleiten voor voldoende Rijksmiddelen om passende zorg te leveren. Tijdens de laatste Buitengewone Algemene Ledenvergadering van de VNG zijn mede ondersteund door de gemeente Arnhem 3 moties aangenomen, die de VNG ook de opdracht geeft om hiervoor te zorgen. De gemeente Arnhem zal deze lobby door de VNG en G40 nadrukkelijk ondersteunen en stimuleren. Daarbij zullen we ook aandacht vragen voor toekomstige ontwikkelingen, zoals onder andere de invoering van het abonnementstarief (wijziging eigen bijdrage) en het nieuwe Verdeelmodel dat waarschijnlijk vanaf 2021 gaat gelden voor Beschermd wonen. Beide ontwikkelingen kennen financiële risico's voor de gemeente Arnhem.

Daarnaast zal onderzocht worden of beschikbare middelen buiten de gemeente Arnhem (bijvoorbeeld vanuit Rijk, Provincie) beter benut kunnen worden. Zo ook het Regionaal Transformatiebudget jeugdhulp dat door het Rijk beschikbaar wordt gesteld, wordt benut om de transformatie van de jeugdzorg verder te stimuleren.

Inhoud:

2. Preventieknop: sturen op preventie en algemene voorzieningen (in de wijk)

Sociale wijkteams hebben de opdracht om na te gaan of mensen gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Het aanbod aan preventieve en algemene voorzieningen in de verschillende wijken is nog onvoldoende transparant en kan beter ontsloten worden. Hierdoor wordt ook scherper welke algemene voorzieningen gemist worden en waar onnodige dubbelingen zijn. Daarbij is een goede samenwerking nodig tussen Teams Leefomgeving, de kernorganisatie en sociale wijkteams. Het beter inzicht krijgen in algemene voorzieningen en het ontwikkelen van passende algemene voorzieningen als alternatief voor specialistische zorg kan bijdragen aan het voorkomen van inzet van specialistische zorg.

3. Transformatieknop: Sturen op andere werkwijzen en op kwaliteit en resultaat

In de jeugdzorg en Wmo ligt richting aanbieders een forse opgave om tot transformatie van zorg komen. Veel aanbieders zijn echter sterk gericht op hun eigen product(en) en de samenwerking met andere aanbieders is in veel gevallen nog beperkt. Het aantal aanbieders is groot, omdat we een open inschrijving kennen en bij de inkoop hoofdzakelijk aan administratieve eisen hoeft te worden voldaan. Dit leidt tot een groot en versnipperd aanbod en bemoeilijkt een goede samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders. Sociale wijkteams willen in wijken gaan experimenteren met het intensiveren van de samenwerking tussen sociale wijkteams en bepaalde aanbieders om snellere resultaten te gaan boeken in de transformatie van zorg.

In regionaal verband wordt verkend of de toetsing op kwaliteit en resultaat zowel bij de inkoop van zorg als tijdens de zorgverlening verbeterd kan worden. De resultaten van bovenstaande samenwerking tussen sociale wijkteams en aanbieders verwerken we hierin. Er moet beter zicht komen welke aanbieders echt bijdragen aan transformatie van zorg en passende zorg bieden. Deze inzet moet ook beloond worden doordat inwoners gericht verwezen worden naar dit aanbod. Onnodig of kwalitatief ontoereikend aanbod moet niet ingekocht worden of geen zorgtoewijzingen krijgen. Daarnaast wordt in

het kader van de nieuwe aanbesteding per 2020 gewerkt aan een vereenvoudiging van (het palet aan) producten. Daarbij zal in de productbeschrijvingen het gewenste resultaat en transformatie meer centraal komen te staan.

Tevens wordt het regionaal Transformatieplan jeugd uitgevoerd. Hierin staan 4 ontwikkellijnen centraal:
1. Versterken van de lokale toegang
2. Transformatie op ambulante jeugdhulp
3. Transformatie op verblijf
4. Aanpak complexe scheidingen.

Voor uitvoering van dit ontwikkelplan is landelijk budget beschikbaar gesteld voor de regio Arnhem/Centraal-Gelderland.

4. Volumeknop: sturen op zorgtoewijzingen

Sociale wijkteams zijn verantwoordelijk voor de zorgtoewijzing aan aanbieders. Bij de zorgtoewijzing hebben sociale wijkteams de opdracht om na te gaan of mensen vanuit het eigen netwerk ondersteund kunnen worden of gebruik kunnen maken van algemene voorzieningen in de wijk. Daarbij kan richting inwoners en aanbieders nog verder verduidelijkt worden waar de grenzen liggen van de inzet van Wmo- en jeugdzorg en waar een eigen verantwoordelijkheid ligt bij de inwoner of een verantwoordelijkheid ligt bij andere domeinen, zoals onderwijs of de zorgverzekeraars. Sociale wijkteams geven zelf aan behoefte te hebben aan dergelijke kaders. De gemeente Arnhem kan samen met sociale wijkteams dergelijke kaders ontwikkelen en hen hierin ondersteunen, bijvoorbeeld via het inzetten van een second opinion. Welk volume aan zorg is in bepaalde situaties gewenst en welke producten zijn in bepaalde situaties passend?

Zoals eerder beschreven wordt in de jeugdzorg in ongeveer de helft van de gevallen zorgtoewijzingen afgegeven door huisartsen en gecertificeerde instellingen. Een betere aansluiting en samenwerking tussen deze verwijzers en sociale wijkteams is noodzakelijk om tot meer passende zorg en ondersteuning te komen. Onderzocht zal worden op welke wijze we meer grip kunnen krijgen op deze samenwerking en verwijzingen.

<u>Monitoring:</u>

5. Controleknop: Sturen op bedrijfsvoering

Om te kunnen sturen is een randvoorwaarde om eerder en beter te weten wat er gebeurt in de totale keten van het zorgdomein. Dit geeft alle betrokkenen inzicht om maatregelen te kunnen nemen. Het monitoren draagt in zichzelf niet bij aan het terugdringen van de afwijking ten opzichte van de begroting. Het is noodzakelijk dat er sneller en beter zicht ontstaat op de ontwikkeling van de zorgkosten in het zorgdomein, zodat eerder en doelgerichter kan worden ingegrepen indien de zorguitgaven sterk gaan toenemen en afwijken van de begroting. Vele partijen spelen hierin een rol, zoals de gemeente Arnhem, sociale wijkteams, aanbieders, Zorglokaal (onze backoffice) en de Regio Centraal Gelderland (regionale inkooporganisatie). De samenwerking tussen deze organisaties kan nog beter en dat geldt ook voor de onderlinge samenwerking tussen organisatie-onderdelen binnen de gemeente Arnhem. Dit moet betere

managementinformatie opleveren. Dit biedt ook kansen om sociale wijkteams adequater te informeren en nog meer bewust te maken van de zorgkosten die zij inzetten (zie ook de volumeknop). Het gaat hierbij om meer en betere sturing en controle in de totale keten.

Daarnaast moeten aanbieders vanuit de gemeente Arnhem gesommeerd en financieel geprikkeld worden om tijdig te declareren, zodat we niet verrast worden door te late declaraties.

Uitvoeren van maatregelen

Om bovenstaande aanpak (uitwerken van de knoppen) verder te ontwikkelen is een projectorganisatie ingericht. Deze bestaat uit ambtelijke deelnemers vanuit diverse afdelingen (multidisciplinair samengesteld), aangevuld met externe expertise. De Adviesraden Sociaal domein zullen we ook bij deze uitwerking betrekken.
Deze projectorganisatie wordt aangestuurd door een bestuurlijke Stuurgroep, bestaande uit de betrokken portefeuillehouders op het domein van Wmo, jeugdzorg en welzijn.

Overbruggen van 2019

Bovenstaande knoppen moeten effect realiseren ingaande 2020. Dit heeft tot gevolg dat in 2019 nog een beroep wordt gedaan op de BR Noodfonds. Met het verwachte resultaat 2018 is de BR Noodfonds voor het sociaal domein (Wmo/jeugdzorg) echter volledig uitgenut. Om 2019 te kunnen overbruggen wordt daarom voorgesteld de BR Noodfonds incidenteel te versterken met € 12,1 miljoen. Dit bedrag bestaat uit de structurele doorwerking van het tekort 2018 en het verwachte tekort in de BR Noodfonds, voor het deel Wmo/jeugdzorg.

Voorgesteld wordt om de dekking als volgt te financieren:

- In het weerstandsvermogen is een risico opgenomen met betrekking tot de uitnutting van de 'BR Noodfonds'. Nu het Noodfonds wordt versterkt, kan het risico komen te vervallen. Het bedrag dat ter dekking van dit risico in de algemene reserve wordt aangehouden, te weten € 5,8 miljoen, kan zonder dat dit een negatief effect heeft op de weerstandsfactor vanuit de algemene reserve worden gedoteerd aan de BR Noodfonds. Voorwaardelijk daarbij is dat op de structurele maatregelen er wederom een risicoanalyse wordt uitgevoerd.
- In de september circulaire is aangekondigd dat Arnhem aanvullende middelen beschermd wonen ontvangt, te weten € 1,7 miljoen.
- Tenslotte zal er een bedrag worden onttrokken aan de algemene reserve, te weten € 4,6 miljoen.

We gaan de komende tijd stevig aan de slag met het verkennen van maatregelen. Indien maatregelen al in 2019 effect blijken te hebben, zullen we de opbrengsten daarvan meenemen bij de financiële ontwikkelingen in het zorgdomein én gebruik maken van de mogelijkheid om de Algemene reserve weer aan te vullen. Dit zal begrotingstechnisch in het voorjaar worden verwerkt bij Turap 1-2019.

Vervolgproces

De komende 3 maanden staan in het teken van de verdere uitwerking van de knoppen en deze van concrete maatregelen te voorzien binnen het zorgdomein. Voorstellen tot mogelijke maatregelen zullen we begin maart 2019 aan de raad voorleggen voor nadere richtinggevende uitspraken. De inbreng van de raad betrekt het college bij het ontwikkelen van definitieve voorstellen in de Perspectiefnota. Voor het ontwikkelen van de maatregelen binnen het zorgdomein zal een beroep worden gedaan op de projectorganisatie.

Daarnaast zal in dezelfde periode ook buiten het zorgdomein - dus binnen de totale begroting - worden gezocht naar budgettaire mogelijkheden. Het college zal van daaruit voorstellen doen.

Deze aanpak gaat vooralsnog niet uit van de gedachte dat het Rijk nog aanvullende middelen verstrekt. Uiteraard is daar - zoals eerder beschreven bij het VNG-congres - wel een hernieuwde inspanning op geleverd en zullen we iedere inspanning daartoe van de VNG en van andere gemeenten krachtig onderschrijven. Indien extra Rijksmiddelen beschikbaar komen, dan zullen deze uiteraard bij de verkenningen worden betrokken.

Hoogachtend
het college van burgemeester en wethouders van Arnhem,
de secretaris, de burgemeester,

Bijlage(n)
–

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4

Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

Opgesteld door Mathilde van der Kooij, dd. 15-5-2020

Mutatieoverzicht BR Transformatiebudget Zorg

Stand BR Transformatiebudget Zorg (ingesteld bij amendement 19A66 - begroting 2020-2023)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	0	478	428	328	328
Onttrekkingen	0	0	0	0	0
Stand per 31 december	**0**	**478**	**906**	**1.234**	**1.562**

Mutatieoverzicht BR WMO en Jeugdzorg

Stand BR WMO en Jeugdzorg (ingesteld bij Turap 2 - 2019)					
€ *1,000	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023**
Dotaties	2700	200	200	200	200
Overheveling restant BR Noodfonds	479				
Onttrekkingen	0	1.700	0	0	0
Stand per 31 december	**3.179**	**1.679**	**1.879**	**2.079**	**2.279**

Mutatieoverzicht BR Noodfonds

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand Zorgdomein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**
Dotaties Zorgdomein					
(Begrote) dotatie	12.385	2.300	1.200	1.180	0
AWBZ-MO middelen dotatie				1.112	
Resultaat dotatie		8.353	3.293	1.580	
Subtotaal dotaties	**12.385**	**10.653**	**4.493**	**3.872**	**0**
Onttrekking Zorgdomein					
Resultaat onttrekking		2.918	8.459	11.041	
Beschikkingen Wijkteams afdoening motie 17M53		0	0		
Subtotaal	5.409	2.918	8.459	11.041	0
Begrote onttrekkingen vanuit MJPB 2018-2021	0	0	0	5.097	0
Subtotaal	**5.409**	**2.918**	**8.459**	**16.138**	**0**
Stand Zorgdomein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**12.745**	**479**	**479**
Overheveling saldo naar BR WMO& Jeugdzorg					-479
Restant Zorgdomein					**0**
Stand BR Noodfonds Participatie (Scalabor)					
Stand per 1 januari	**0**	**0**	**0**	**3.661**	**3.182**
Dotatie	**0**	**0**	9.600	141	0
(Begrote) Onttrekking	0	0	5.939	620	740
Stand per 31 december	0	0	**3.661**	**3.182**	**2.442**

Stand BR Noodfonds					
€ *1,000	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Stand sociaal domein 1 januari	**2.000**	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**
Dotaties	12.385	10.653	14.093	4.013	0
Onttrekkingen	-5.409	-2.918	-14.398	-16.758	-1.219
Subtotaal	**6.976**	**7.735**	**-305**	**-12.745**	**-1.219**
Sociaal domein per 31 december	**8.976**	**16.711**	**16.406**	**3.661**	**2.442**

Tabellen gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a PvdA-11

Bedragen in € miljoen

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Totaal lasten gemeente Arnhem	
	Begroot	Gerealiseerd
2015	€ 758,7	€ 748,6
2016	€ 762,3	€ 740,1
2017	€ 754,0	€ 786,5
2018	€ 729,3	€ 750,3
2019	€ 748,0	€ 729,9

	Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem			
	Zorg (ZIN+PGB+ overig)	**Jeugdwet**	**BW**	**WMO**
2015	18,6%	3,9%	6,1%	5,6%
2016	19,3%	4,2%	6,2%	5,8%
2017	18,8%	4,4%	6,4%	5,0%
2018	21,9%	5,5%	7,4%	6,0%
2019	24,7%	6,5%	7,8%	7,0%

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	29,0	45,7	41,7	23,2	139,6
2016	31,4	46,1	42,6	22,5	142,6
2017	34,3	50,7	39,6	23,4	148,0
2018	41,5	55,6	45,0	22,0	164,1
2019	47,4	57,2	51,0	24,7	180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	30,2	0,1	85,5	25,5	141,2
2016	28,8	0,1	89,5	28,5	146,9
2017	27,6	47,6	40,3	25,4	140,8
2018	32,4	49,5	40,8	22,3	144,9
2019	31,8	58,4	35,2	24,9	150,2

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1

	Gerealiseerde lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3

	Begrote lasten zorgdomein				
	Jeugdwet	Beschermd wonen	WMO (excl. beschermd wonen)	Overige zorg	ZIN, PGB, overig
2015	€ 30,2	€ 0,1	€ 85,5	€ 25,5	€ 141,2
2016	€ 28,8	€ 0,1	€ 89,5	€ 28,5	€ 146,9
2017	€ 27,6	€ 47,6	€ 40,3	€ 25,4	€ 140,8
2018	€ 32,4	€ 49,5	€ 40,8	€ 22,3	€ 144,9
2019	€ 31,8	€ 58,4	€ 35,2	€ 24,9	€ 150,2

	Jeugdwet begroot	Jeugdwet gerealiseerd	WMO (excl BW) begroot	WMO (excl E gerealiseerd	Beschermd wo begroot	Beschermd wonen gerealiseerd	Overige zorg begroot	Overige zorg gerealiseerd
2015	€ 30,2	€ 29,0	€ 85,5	€ 41,7	€ 0,1	€ 45,7	€ 25,5	€ 23,2
2016	€ 28,8	€ 31,4	€ 89,5	€ 42,6	€ 0,1	€ 46,1	€ 28,5	€ 22,5
2017	€ 27,6	€ 34,3	€ 40,3	€ 39,6	€ 47,6	€ 50,7	€ 25,4	€ 23,4
2018	€ 32,4	€ 41,5	€ 40,8	€ 45,0	€ 49,5	€ 55,6	€ 22,3	€ 22,0
2019	€ 31,8	€ 47,4	€ 35,2	€ 51,0	€ 58,4	€ 57,2	€ 24,9	€ 24,7

	Lasten		**Baten**		Lasten Zorg	Zorglasten als % van	
	Begroot	totaal	totaal	emeentefon	gerealiseerd	totaal baten	GF baten
2015	€ 758,7	€ 748,6	727,6	345,1	€ 139,6	19,2%	40,5%
2016	€ 762,3	€ 740,1	742,2	361,1	€ 142,6	19,2%	39,5%
2017	€ 754,0	€ 786,5	802,1	366,5	€ 148,0	18,5%	40,4%
2018	€ 729,3	€ 750,3	721,0	383,1	€ 164,1	22,8%	42,8%
2019	€ 748,0	€ 729,9	739,7	412,8	€ 180,3	24,4%	43,7%

	Zorgkosten **Begroot**	Zorgkosten **Gerealiseerd**	verschil begroting - realisatie
2015	€ 141,2	€ 139,6	€ 1,6
2016	€ 146,9	€ 142,6	€ 4,3
2017	€ 140,8	€ 148,0	€ -7,2
2018	€ 144,9	€ 164,1	€ -19,2
2019	€ 150,2	€ 180,3	€ -30,1
2020 (prognose)	€ 177,4	€ 188,0	€ -10,6

	Totaal lasten Zorgdomein				
	Jeugdwet	**Beschermd wonen**	**WMO (excl. beschermd wonen)**	**Overige zorg**	**ZIN, PGB, overig**
2015	€ 29,0	€ 45,7	€ 41,7	€ 23,2	€ 139,6
2016	€ 31,4	€ 46,1	€ 42,6	€ 22,5	€ 142,6
2017	€ 34,3	€ 50,7	€ 39,6	€ 23,4	€ 148,0
2018	€ 41,5	€ 55,6	€ 45,0	€ 22,0	€ 164,1
2019	€ 47,4	€ 57,2	€ 51,0	€ 24,7	€ 180,3
2020 (prognose)	€ 53,5	€ 55,8	€ 55,5	€ 23,1	€ 188,0

NB:

1. Cijfers baten gemeentefonds 2018 en 2019 zijn nog niet definitief
2. Zorgcijfers in bovenstaande tabellen wijken af van de cijfers zoals opgenomen in de raadsbrief van 11-12-2018. Bovenstaande cijfers zijn nl alleen de lasten, terwijl in de brief van 2018 het saldo van lasten en baten is opgenomen. Het gaat dan vooral om baten uit eigen bijdragen in de Zorg.

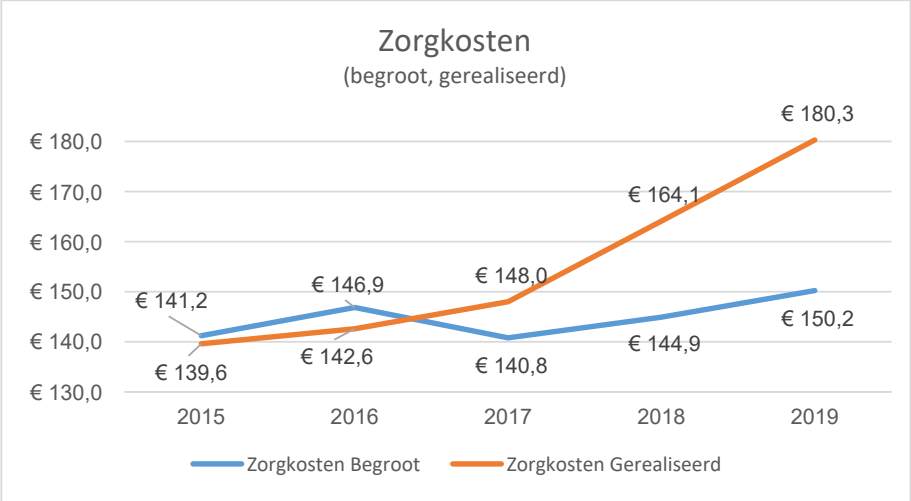
3. De getoonde lasten zijn de lasten zoals opgenomen in de jaarrekeningen. Loon- en prijsstijgingen zijn hierin dus verwerkt.

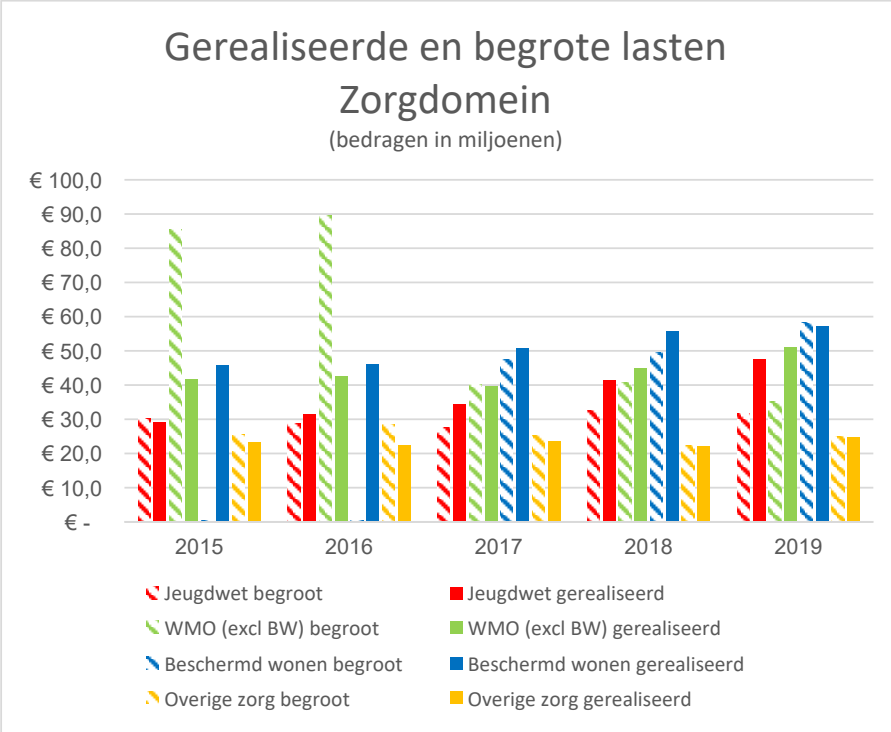
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

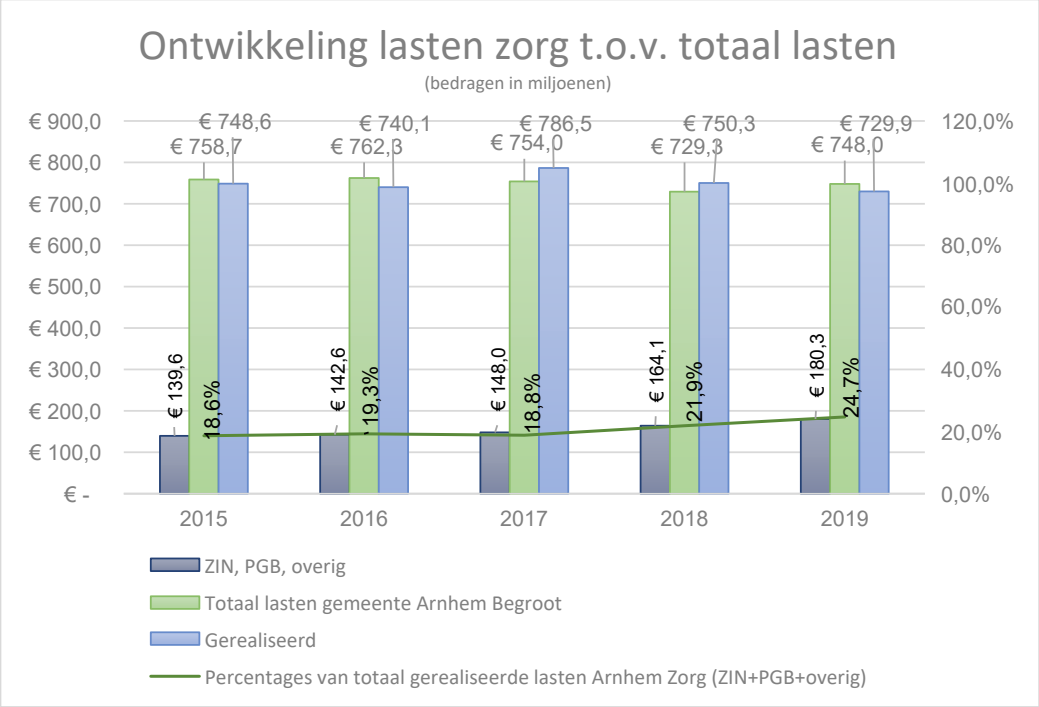
Totaal verschil begroting - realisatie
1,6
4,3
-7,2
-19,2
-30,1

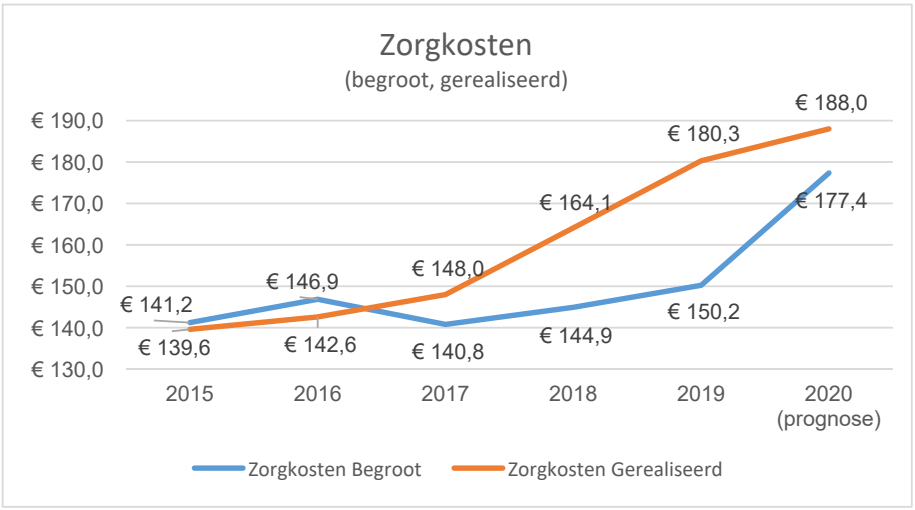
Grafieken gebruikt ter beantwoording van de (mondelinge / schriftelijke) vragen n.a.v. jaarstukken 2019, perspectiefnota 2021 en Turap 2 - 2020

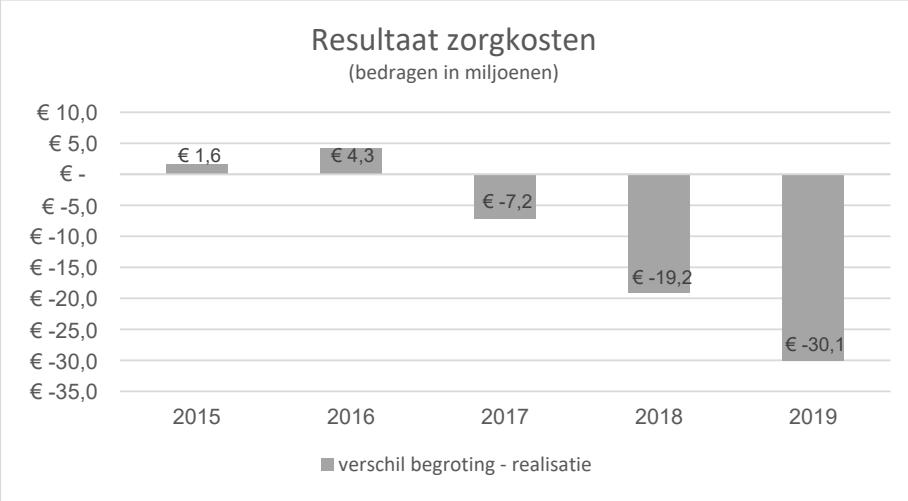
Perspectiefnota: PvdA - 2 SP - 3 PvdA-4
Jaarstukken: SP - 5 SP - 5a

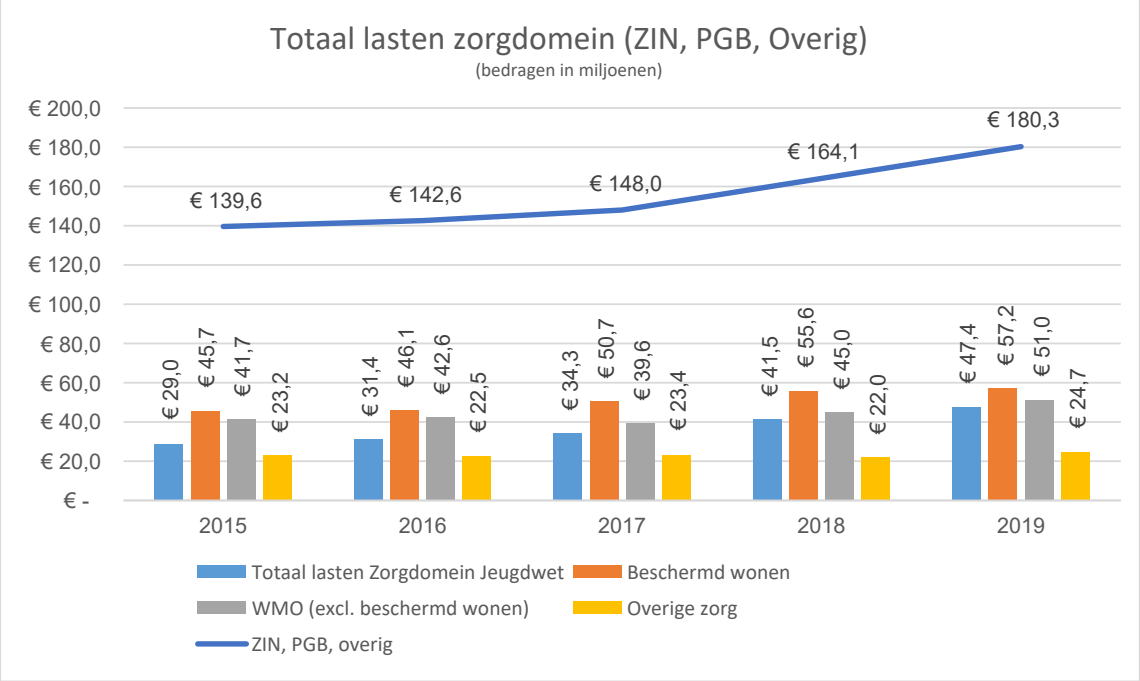

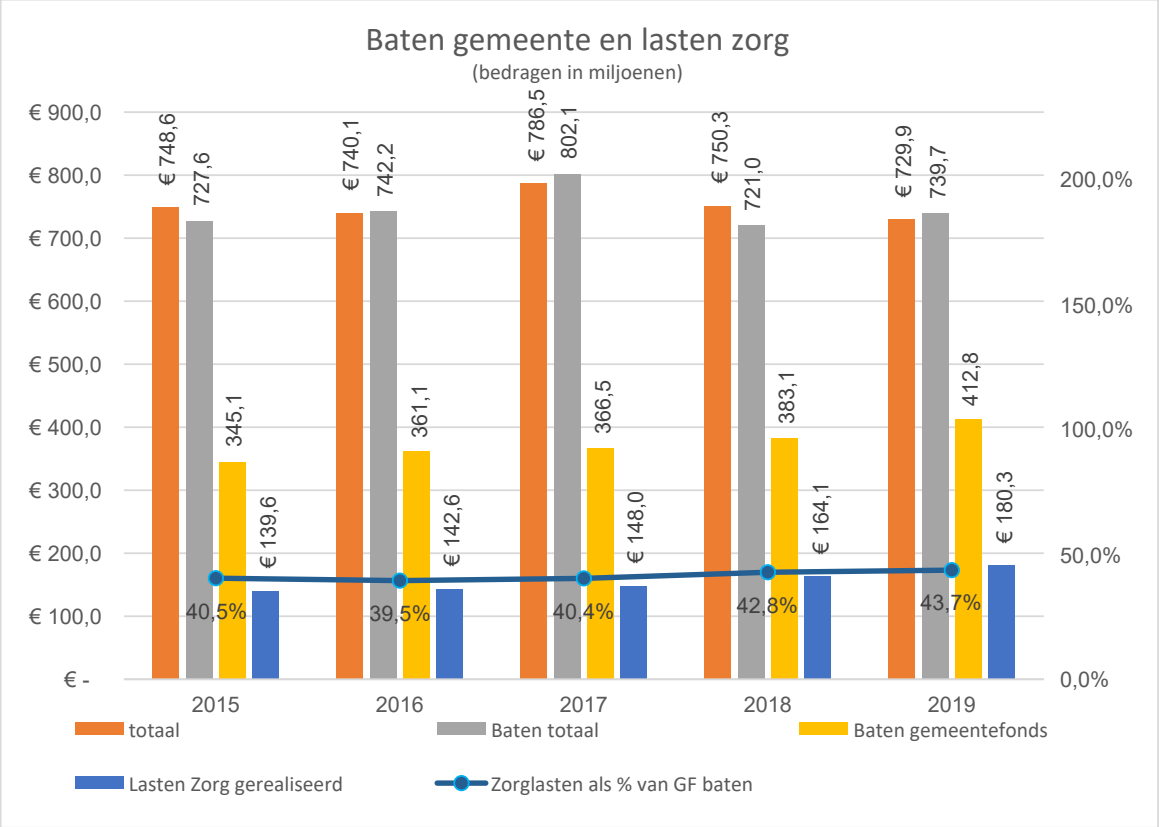

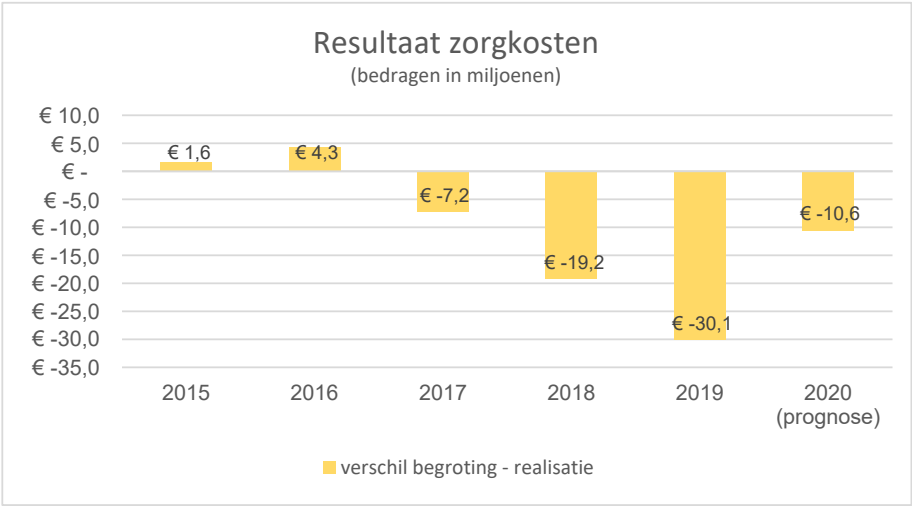

Ontwikkeling lasten zorg t.o.v. totaal lasten
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
120,0%
100,0%
80,0%
60,0%
40,0%
20,0%
0,0%
€ 758,7
€ 748,6
€ 762,3
€ 740,1
€ 754,0
€ 786,5
€ 729,3
€ 750,3
€ 748,0
€ 729,9
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
18,6%
19,3%
18,8%
21,9%
24,7%
2015
2016
2017
2018
2019
ZIN, PGB, overig
Totaal lasten gemeente Arnhem Begroot
Gerealiseerd
Percentages van totaal gerealiseerde lasten Arnhem Zorg (ZIN+PGB+overig)

Zorgkosten
(begroot, gerealiseerd)
€ 190,0
€ 180,0
€ 170,0
€ 160,0
€ 150,0
€ 140,0
€ 130,0
€ 141,2
€ 139,6
€ 146,9
€ 142,6
€ 148,0
€ 140,8
€ 164,1
€ 144,9
€ 180,3
€ 150,2
€ 188,0
€ 177,4
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
Zorgkosten Begroot
Zorgkosten Gerealiseerd

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
2015
2016
2017
2018
2019
verschil begroting - realisatie

Totaal lasten zorgdomein (ZIN, PGB, Overig)
(bedragen in miljoenen)
€ 200,0
€ 180,0
€ 160,0
€ 140,0
€ 120,0
€ 100,0
€ 80,0
€ 60,0
€ 40,0
€ 20,0
€ -
€ 139,6
€ 142,6
€ 148,0
€ 164,1
€ 180,3
€ 29,0
€ 45,7
€ 41,7
€ 23,2
€ 31,4
€ 46,1
€ 42,6
€ 22,5
€ 34,3
€ 50,7
€ 39,6
€ 23,4
€ 41,5
€ 55,6
€ 45,0
€ 22,0
€ 47,4
€ 57,2
€ 51,0
€ 24,7
2015
2016
2017
2018
2019
Totaal lasten Zorgdomein Jeugdwet
Beschermd wonen
WMO (excl. beschermd wonen)
Overige zorg
ZIN, PGB, overig

Baten gemeente en lasten zorg
(bedragen in miljoenen)
€ 900,0
€ 800,0
€ 700,0
€ 600,0
€ 500,0
€ 400,0
€ 300,0
€ 200,0
€ 100,0
€ -
200,0%
150,0%
100,0%
50,0%
0,0%
€ 748,6
727,6
345,1
€ 139,6
40,5%
€ 740,1
742,2
361,1
€ 142,6
39,5%
€ 786,5
802,1
366,5
€ 148,0
40,4%
€ 750,3
721,0
383,1
€ 164,1
42,8%
€ 729,9
739,7
412,8
€ 180,3
43,7%
2015
2016
2017
2018
2019
totaal
Baten totaal
Baten gemeentefonds
Lasten Zorg gerealiseerd
Zorglasten als % van GF baten

Resultaat zorgkosten
(bedragen in miljoenen)
€ 10,0
€ 5,0
€ -
€ -5,0
€ -10,0
€ -15,0
€ -20,0
€ -25,0
€ -30,0
€ -35,0
€ 1,6
€ 4,3
€ -7,2
€ -19,2
€ -30,1
€ -10,6
2015
2016
2017
2018
2019
2020
(prognose)
verschil begroting - realisatie

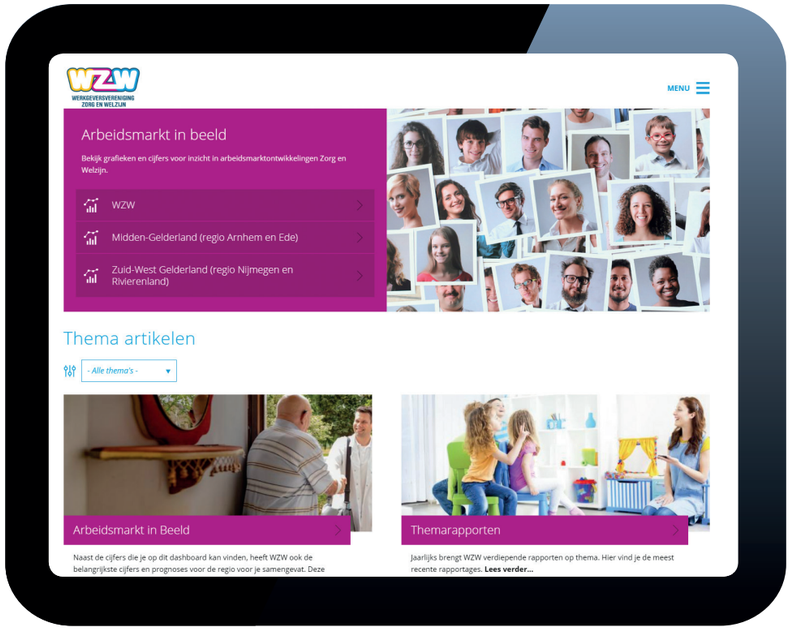
CIJFERS EN PROGNOSES 2019

ARBEIDSMARKT IN BEELD

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl

Je belangrijkste bron voor sturing op gebied van arbeidsmarktbeleid binnen jouw organisatie

www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl is hét digitale platform voor actuele cijfers op elk gewenst moment. WZW ziet het als haar taak om haar leden en de regio adequaat te informeren over arbeidsmarktcijfers en -trends.

HET DASHBOARD IS:

- ACTUEEL
- ALLE INFORMATIE GEBUNDELD OP 1 PLEK
- BETROUWBAAR
- MOGELIJKHEID TOT BENCHMARK

WZW ALS PARTNER

WZW is je partner voor duiding, extra toelichting en meer cijfers. Neem gerust contact met ons op.

Werkgeversvereniging Zorg en Welzijn
info@wzw.nl
026 389 89 83

ARBEIDSMARKT IN BEELD 2019

CIJFERS EN PROGNOSES MIDDEN-, ZUID- EN WEST-GELDERLAND

Voor het tweede jaar brengt WZW de factsheet Arbeidsmarkt in beeld uit. Hierin vind je de belangrijkste cijfers en prognoses van 2019 voor de arbeidsmarkt van Zorg en Welzijn in onze regio. De data zijn dit jaar afkomstig uit andere bronnen. Zie deze factsheet dan ook los van die van vorig jaar en gebruik hem als één van de middelen uit je toolkit voor je strategisch arbeidsmarktbeleid. Het digitale dashboard www.wzw.arbeidsmarktinbeeld.nl geeft daarnaast op elk gewenst moment inzicht in actuele cijfers, trends en ontwikkelingen.

PROGNOSES OVERSCHOTTEN EN TEKORTEN IN 2022

KWALIFICATIE	Midden-Gelderland		Zuid- en West-Gelderland	
	A	B	A	B
Zorghulp mbo 1	38	38	45	45
Helpende mbo 2	-394	-249	-252	-169
Verzorgende mbo 3	-703	-419	-703	-430
Verpleegkundige mbo 4	-913	-514	-978	-595
Verpleegkundige hbo	-830	-454	-1147	-659
Pedagogisch werker mbo 3	16	16	83	83
Pedagogisch werker mbo 4	-188	-97	-138	-83
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 3	69	69	24	24
Medewerker maatschappelijke zorg mbo 4	3	7	-49	-27
Sociale dienstverlening mbo 4	1	1	5	5
Sociaal cultureel werk mbo 4	12	12	3	3
Pedagogiek hbo	70	70	97	97
Maatschappelijk werk en dienstverlening hbo	116	116	106	106
Culturele en maatschappelijke vorming hbo	0	0	3	3
Sociaal pedagogische hulpverlening hbo	100	100	121	121
Doktersassistent mbo 4	0	0	-19	-15

Scenario A

Het ‘hoge scenario’ waarin er geen extra actie wordt ondernomen om de tekorten op te lossen en 100 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Scenario B

Het ‘midden scenario’ waarin er actie wordt ondernomen waardoor 75 procent van de tekorten wordt meegenomen naar het volgende jaar.

Bron: Landelijk onderzoeksprogramma Zorg en Welzijn, AZW 2019

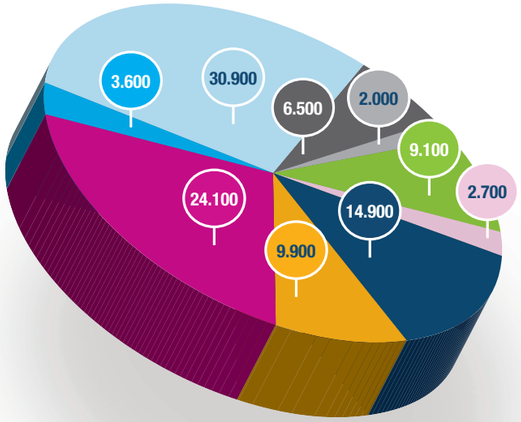
TOTAAL TEKORT IN DE REGIO IN 2022

Geen extra actie betekent voor de regio WZW een tekort oplopend tot:

Midden-Gelderland	**2.604**
Zuid- en West-Gelderland	**2.798**

De voorspellingen van de tekorten geven een positiever beeld ten opzichte van de vorige prognoses. De tekorten blijven echter; er is voor de regio nog een grote opgave de komende jaren. De ingeslagen weg van samenwerken aan de regionale opgave middels het regionale actieprogramma *Waard om voor te werken!* geeft vertrouwen voor de toekomst.

WERKGELEGENHEID 2018: AANTAL BANEN PER BRANCHE

- Ziekenhuizen*
- Welzijn
- VVT
- Kinderopvang
- Jeugdzorg
- GGZ
- Huisartsenzorg en gezondheidscentra
- GHZ
- Overige zorg

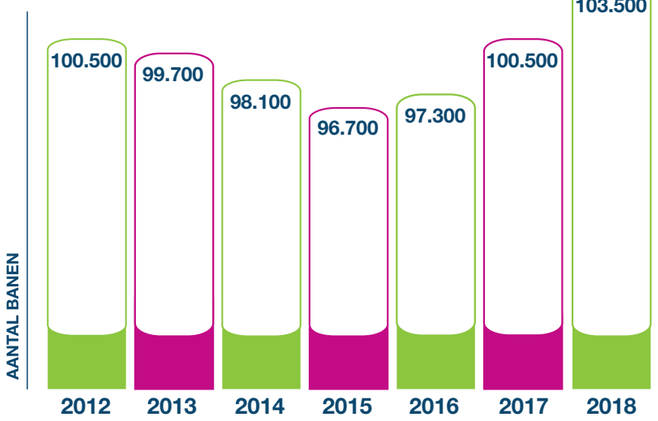
***inclusief UMC's en overige medisch specialistische zorg**

Veruit de meeste banen uit Zorg en Welzijn zijn er in de verpleging, verzorging en thuiszorg of in de ziekenhuizen in de regio.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

ONTWIKKELING WERKGELEGENHEID

Zorg en Welzijn is in de regio de grootste werkgever.
De werkgelegenheid neemt voor het vierde jaar op rij toe.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

AANTAL VACATURES ZORG EN WELZIJN

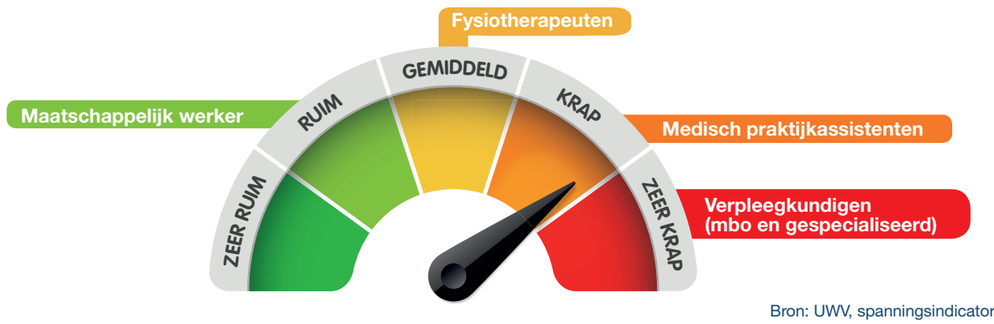
Totaal 2018: 4.355
1e helft 2019: 2.415

Ten opzichte van de eerste helft 2018 is het aantal vacatures ongeveer op hetzelfde niveau gebleven.

Bron: www.werkeninzorgenwelzijn.nl

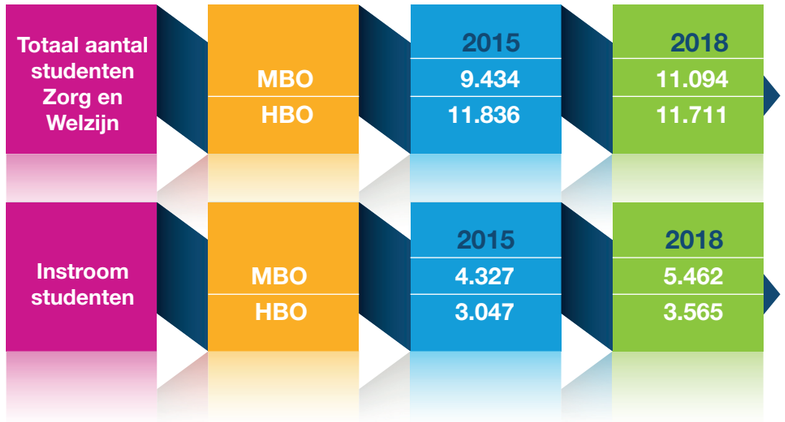
SPANNINGSINDICATOR

De indicator geeft de spanning weer tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt.

Bron: UWV, spanningsindicator, augustus 2019

ONDERWIJS

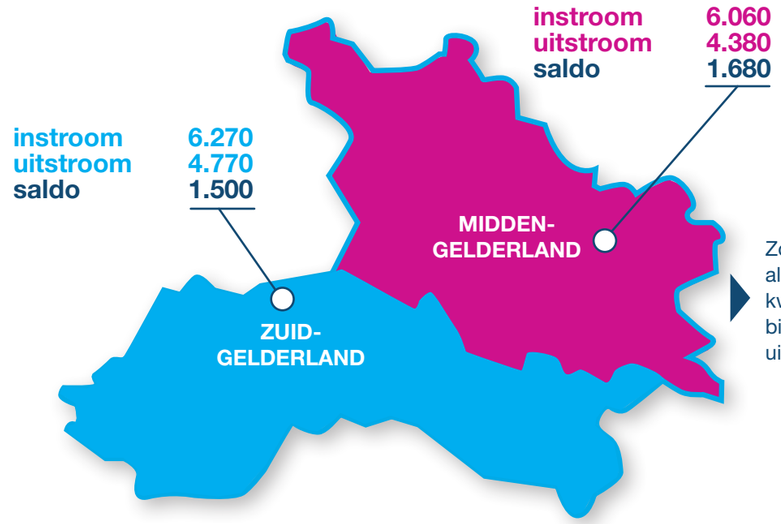

Het totaal aantal mbo-studenten Zorg en Welzijn in de regio neemt toe. Voor hbo blijft het aantal nagenoeg gelijk.

Zowel voor mbo als hbo geldt dat de instroom van nieuwe studenten Zorg en Welzijn is toegenomen.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

INSTROOM EN UITSTROOM VAN MEDEWERKERS

Zowel in Midden-Gelderland als in Zuid- en West-Gelderland kwamen er **MEER** medewerkers bij dan dat er medewerkers uitstroomden.

Bron: AZW CBS, augustus 2019

VERZUIM

Het verzuim in Zorg en Welzijn is in 2018 het hoogst van alle sectoren in Nederland en is in het tijdvak 2017 – 2018 gestegen.

Top 3 HOOGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
GEZONDHEIDS- EN WELZIJNSZORG	**5,3**	**5,7**
Openbaar bestuur en overheidsdiensten	5,4	5,6
Industrie	5	5,4

Top 3 LAAGSTE verzuimpercentage

	2017	2018
HORECA	**2,2**	**2,3**
Financiële dienstverlening	3	2,8
Specialistische zakelijke diensten	2,7	2,9

Bron: CBS, augustus 2019

Titel/onderwerp: # Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Raadsadviseur: B. Kranenborg Telefoonnr: 3775956 bas.kranenborg@arnhem.nl

Van:	College	Ambtenaar:	Esther Vaessen
Portefeuillehouder:	R. van der Zee	Telefoonnr:	3775150
		E-mailadres:	esther.vaessen@arnhem.nl
Doel activiteit	Meningsvormend (I), schriftelijk		
Toelichting	Het college biedt de raad het voorstel: 'Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)' aan, om vast te stellen. **Inleiding** De BVO DRAN (gemeenschappelijke regeling van 18 gemeenten) is verantwoordelijk voor de uitvoering van het doelgroepen- en maatwerkvervoer in de 18 regiogemeenten rond Arnhem. Op grond van de Wet Gemeenschappelijke regelingen (WGR) wordt aan de raden van de deelnemende gemeenten de mogelijkheid geboden een zienswijze in te dienen over de ontwerpbegroting. Dit raadsvoorstel betreft deze zienswijze en de onderbouwing daarvan. **Inhoud** N.B. De gevolgen van alle beperkende maatregelen a.g.v. corona zijn niet in deze ontwerpbegroting verwerkt. De kosten van deze maatregelen zullen worden ingediend bij het Rijk. De gewijzigde begroting 2020 is geïntegreerd in de meerjarenbegroting 2021-2024. In de (gewijzigde) begroting 2020 zijn de realisatiecijfers 2019 en het resultaat van de aanbesteding van afgelopen jaar meegenomen. De ontwerpbegroting is ambtelijk en bestuurlijk (via de portefeuillehouder in het bestuur van de BVO) goed afgestemd. De begroting heeft wel financiële gevolgen voor de gemeente Arnhem. **Kanttekeningen** In het raadsvoorstel worden een aantal factoren genoemd die van invloed kunnen zijn op de kostenontwikkeling: - de 'open einde' systematiek van het vervoer - de wijzigingen in de beleidsregels WMO en Jeugdwet zijn niet opgenomen in de nieuwe MJPB van de BVO. Ook het effect van de nieuwe Verordening Leerlingenvervoer is niet doorgevoerd. Verwacht wordt dat deze beheersmaatregelen kostendempend zullen werken. - de verwachte kosten van volumegroei en prijsindexatie, zoals opgenomen in de MJPB van de BVO DRAN, zijn niet meegenomen in de Arnhemse begroting. **Proces** De meningsvormende behandeling wordt gestart met de door omstandigheden ongebruikelijke schriftelijke m1-behandeling van het raadsvoorstel. Over het verloop van de schriftelijke m1-behandeling bent u d.m.v. een aparte notitie geïnformeerd. Uw vragen over het raadsvoorstel (gericht aan wethouder van der Zee) kunt u indienen bij de griffie.		
	Beslissen of het voorstel kan worden doorgeleid naar de volgende fase in het besluitvormingsproces: meningsvorming 2 of de besluitvormende fase.		
Spreekrecht publiek	Ja, schriftelijk		
Behandeladvies	Technische vragen dienen voorafgaand aan de bespreking te worden gesteld. Uitkomst van de meningsvormende (1) behandeling kan zijn: 1. Partijen zijn het eens, het voorstel wordt doorgeleid naar de besluitvormende fase, of 2. Partijen zijn het niet (volledig) eens en overwegen moties en/of amendementen. Het voorstel wordt doorgeleid naar de fase meningsvorming 2, waar deze besproken zullen worden.		

Bijlagen				
Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"				
Concept zienswijze MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)				
Bijlagen 1 t/m 4				

RAADSVOORSTEL

Aan de gemeenteraad

Zaaknummer 465704

Onderwerp: Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Voorstel

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
2. De zienswijze op de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast te stellen en het bestuur van de BVO DRAN hiervan in kennis te stellen.
3. Kennis te nemen van de financiële consequenties van de ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN voor de begroting van de gemeente.

Inleiding

De BVO DRAN is verantwoordelijk voor de uitvoering van het doelgroepen- en maatwerkvervoer in de 18 gemeenten in deze regio, waaronder Arnhem. Dit vervoer wordt uitgevoerd onder de naam AVAN. Afgelopen jaar heeft er een aanbesteding plaatsgevonden, hierover bent u middels raadsbrieven geïnformeerd. De nu voorliggende ontwerpbegroting is een begroting waarin de gewijzigde begroting 2020 is geïntegreerd in de meerjarenbegroting 2021-2024. De gewijzigde begroting 2020 is onder andere aangepast op de realisatiecijfers van 2019 en de resultaten van de aanbesteding.

In deze periode een ontwerpbegroting aanbieden is bijzonder, aangezien er bij het opstellen van de ontwerpbegroting geen redenen waren om aan te nemen dat er beperkende maatregelen zouden worden opgelegd in verband met corona. De gevolgen van al deze maatregelen zijn dan ook niet verwerkt in deze ontwerpbegroting.
Ook in het vervoer zien we dat er beperkingen zijn, zoals het alleen nog solo vervoeren en een enorme afname van het vraagafhankelijk en het routevervoer. Anderzijds zien we ook dat er minder chauffeurs en voertuigen (waarin tussen chauffeur en inwoner een afstand van 1,5 meter gegarandeerd kan worden) beschikbaar zijn. Op dit moment worden er afspraken gemaakt tussen het Rijk en de VNG over het doorbetalen van vervoerders in deze tijd. De lijn die nu gehanteerd wordt is een doorbetaling van 80% van de niet gereden ritten, welke normaal wel gereden waren, en de betaling van 100% van de daadwerkelijk gereden ritten. Dit gebeurt onder een aantal voorwaarden, denk hierbij aan het geen aanspraak kunnen maken op andere regelingen. De kosten die extra worden gemaakt door de opgelegde maatregelen, zoals 1,5 meter afstand houden en daardoor alleen inzet van bussen en solo vervoer mogelijk, worden in beeld gebracht en zullen ingediend worden bij het Rijk.

De BVO-DRAN biedt op grond van artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen de raden van de deelnemende gemeenten de gelegenheid hun zienswijzen kenbaar te maken over de

Gemeente Arnhem

ontwerpbegroting. Arnhem is één van 18 deelnemende gemeenten. De zienswijze dient uiterlijk 5 juni 2020 verstuurd te worden aan het bestuur van de BVO DRAN.
Het bestuur van BVO DRAN stelt na het ontvangen van alle zienswijzen de begroting definitief vast indachtig de ingebrachte zienswijzen. De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van BVO DRAN van 25 juni 2020.
Bij dit voorstel is een concept-zienswijze(brief) gevoegd.

Beoogd effect

Inzicht geven in de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN. Inzicht geven in de financiële consequenties hiervan voor de gemeente Arnhem. Uw raad de gelegenheid geven om de zienswijze hierover uit te spreken opdat het college deze kan overbrengen aan het bestuur van BVO DRAN uiterlijk 5 juni 2020.

Argumenten

1.1 Er ligt nu een ontwerpbegroting voor inclusief een begrotingswijziging 2020

In de gewijzigde begroting 2020 en de ontwerpbegroting 2021-2024 zijn de uitgangspunten uit de Kaderbrief meegenomen. Deze Kaderbrief is vastgesteld door de BVO DRAN en is als bijlage toegevoegd. In de inleiding van de MJPB staan de uitgangspunten nog eens nader uitgewerkt. Daarnaast is er ook een memo toegevoegd over het herbeleggen en aanvullen van de regietaken, de kosten hiervan zijn nog niet verwerkt in de ontwerpbegroting. Deze zullen als ambtelijke zienswijze vanuit de Vervoerorganisatie ingebracht worden.

1.2 De ontwerpbegroting is goed afgestemd met de gemeente Arnhem

Op ambtelijk niveau is de ontwerpbegroting goed afgestemd. De portefeuillehouder zit namens de gemeente in het bestuur van BVO DRAN en is in die hoedanigheid betrokken bij de ontwerpbegroting. De punten die in de afgelopen zienswijzen zijn aangegeven zijn in deze ontwerpbegroting al verwerkt.

2.1 Op grond van artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen krijgt de raad de gelegenheid hun zienswijze op de ontwerpbegroting kenbaar te maken aan de BVO DRAN.

De zienswijze dient uiterlijk 5 juni 2020 verstuurd te worden aan het bestuur van de BVO DRAN.
Het bestuur van BVO DRAN stelt na het ontvangen van alle zienswijzen de begroting definitief vast indachtig de ingebrachte zienswijzen. De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van BVO DRAN van 5 juni 2020.
Bij dit voorstel is een concept-zienswijze(brief) gevoegd, welke is gebaseerd op de genoemde argumenten, kanttekeningen en risico's voor zover die van toepassing zijn voor de BVO DRAN.

3.1 De ontwerpbegroting heeft financiële consequenties voor de gemeente Arnhem

Onder het kopje financiën wordt ingegaan op de financiële consequenties die deze ontwerpbegroting (inclusief gewijzigde begroting 2020) voor Arnhem betekent.

Kanttekeningen en risico's

1.1 Open einde systematiek

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een ‘open einde’ systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een gemeente meer vervoer inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit kan een financieel risico met zich meebrengen. Hierin is door de BVO DRAN deels al voorzien door voor de jaren 2021 t/m 2024 ieder jaar de cijfers aan te passen uitgaande van de groei in het vervoer van de afgelopen jaren.

1.2 Beheersmaatregelen niet doorgevoerd in de begroting van de BVO DRAN

In de beleidsregels Wmo en Jeugdwet zijn een aantal wijzigingen doorgevoerd welke beheersmaatregelen zijn voor het doelgroepenvervoer, zoals opgenomen in de MJPB van de gemeente Arnhem 2020-2023. Tevens ligt er een nieuwe verordening leerlingenvervoer voor welke ook bijdraagt aan de beheersmaatregelen. Deze beheersmaatregelen zijn nog niet opgenomen in de MJPB 2021-2024 BVO DRAN, aangezien er op dit moment niet duidelijk is op welke termijn deze beheersmaatregelen doorgevoerd gaan worden en op welke termijn dit dan ook een besparing oplevert. In verband met de huidige situatie rondom corona is een aantal gewijzigde beleidsregels opgeschort en nog niet gecommuniceerd met de huidige gebruikers (die nu nauwelijks gebruik maken van het vervoer). De verwachting is dat eind dit jaar de eerste resultaten zichtbaar zijn van de beheersmaatregelen en dat dit dan ook effect heeft op de jaarrekening 2020 van de BVO DRAN en daarmee ook de afrekening met de gemeente Arnhem.

3.1 Verwachte kosten volumegroei en prijsindex voor 2021-2014 niet meegenomen in de Arnhemse begroting

De kosten zoals nu opgenomen in de ontwerpbegroting van de BVO DRAN zijn niet overgenomen in de Arnhemse ontwerpbegroting. Arnhem houdt, zoals veel gemeenten, geen rekening met de volumegroei en prijsindex voor de komende jaren. Uitgangspunt is dat uit de algemeen beschikbaar gestelde gelden de volumegroei en prijsindex worden gedekt. De groei zoals verwacht door de BVO DRAN zal bij het doorvoeren van de maatregelen in het doelgroepenvervoer gedempt worden.

Financiën

De ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief wijzigingsbegroting 2020) BVO DRAN heeft financiële gevolgen voor de gemeente Arnhem.
Met de voorliggende ontwerpbegroting worden de cijfers voor gemeente Arnhem als volgt:

MJPB 2021-2024 (incl gewijzigde begroting 2020) BVO DRAN						
Bijdrage Arnhem						
	Primaire begroting 2020	*Gewijzigde begroting 2020*	*Begroting 2021*	*Begroting 2022*	*Begroting 2023*	*Begroting 2024*
Vraagafhankelijk vervoer	2.160.723	2.126.180	2.325.100	2.805.354	3.335.189	3.920.126
Routegebonden vervoer	2.999.155	3.992.648	4.558.974	4.932.395	5.340.934	5.788.575
Overhead	97.217	113.568	98.574	114.798	131.555	150.742
Onvoorzien	3.249	-	-	-	-	-
Aanvullende begrotingswijziging regietaken		31.431	69.926	73.198	73.150	62.476
Totale bijdrage	**5.260.344**	**6.263.827**	**7.052.574**	**7.925.745**	**8.880.828**	**9.921.919**

Er zijn drie algemene ontwikkelingen waardoor de gewijzigde begroting verhoogd is:

- Prijsindex die aansluit met de NEA van 6,7%. In de eerdere begrotingen van de DRAN werd uitgegaan van 2% prijsindex. Deze is nu vastgesteld op 6,7% en dat betekent een verhoging van 4,7%.
- De nieuwe aanbesteding is, zoals al eerder aangegeven en verwacht, duurder uitgevallen. De kostenstijging zit met name in het routevervoer, waar de ritprijzen behoorlijk zijn gestegen.
- Volumegroei. Bij de begroting van de DRAN is voor het vraagafhankelijk vervoer uitgegaan van 10% per jaar stijging op basis van het werkelijk gebruik van de afgelopen jaren. Voor het routevervoer wordt uitgegaan van een range van 5-15% per jaar.

Verder is te zien dat de kosten voor vraagafhankelijk vervoer minder fors stijgen dan de kosten voor het routegebonden vervoer.
Dit laat zich voor het vraagafhankelijk vervoer in vergelijking met het (huidige) regiemodel verklaren doordat o.a.:

- vergoeding in het nieuwe contract plaats vindt op basis van gerealiseerde ritten en niet op basis van ingehuurde capaciteit (voertuig en chauffeur)
- er geen verplichtingen meer zijn voor afname van 3 uur per dienst.
- vervoerder zelf kan plannen en mag combineren (volgtijdelijk) met ritten uit andere contracten, zoals zittend ziekenvervoer en Valys.

De verandering bij vraagafhankelijk vervoer komt door de wijziging van een regiemodel naar een callcenter model. Zou het vraagafhankelijk vervoer op dit moment uitgevoerd worden op basis van het callcentermodel dan zou in geval van een aanbesteding (op basis callcentermodel) ook sprake zijn geweest van een substantiële kostentoename. Dit ten gevolge van de landelijke ontwikkelingen zoals BPM, verzekeringen en congestie. Naast de algemene ontwikkelingen is er bij het routegebonden vervoer sprake van een beperkt aantal inzetdagen en inzeturen waardoor de kosten per inzetuur hoger zijn en het feit dat bij dagbestedingsvervoer vaak rolstoelbussen ingezet moeten worden.

In deze bijdrage van Arnhem is nog geen rekening gehouden met de genomen beheersmaatregelen zoals vastgesteld in de MJPB 2020-2023 en benoemd bij 1.2.

In de perspectiefnota 2021-2024 wordt rekening gehouden met het hierboven uiteengezette tekort op basis van de informatie die op dat moment bekend was. Dat betekent dat er geen rekening is gehouden met de kosten die voortvloeien uit het herbeleggen van de regietaken, de extra kosten in verband met corona en het niet kunnen doorvoeren van maatregelen in het vervoer.

Uitvoering

5 juni 2020: Einde indieningstermijn zienswijzen (8 weken), gemeente Arnhem dient zienswijze ingediend te hebben bij BVO DRAN.

25 juni 2020: Behandeling begroting 2020-2023 (inclusief gewijzigde begroting 19 ter vaststelling in het bestuurlijk overleg van de BVO DRAN

Communicatie

Na behandeling in de raad wordt de definitieve zienswijze verstuurd aan BVO DRAN.
De vastgestelde begroting en de reactie/verwerking van de zienswijzen zal uw raad ná 25 juni 2020 ter kennisgeving worden aangeboden.

Bijlagen

Stukken voor gemeenteraad:

- Raadsvoorstel Ontwerp MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
- Concept zienswijze MJPB BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
- Bijlage 1: Begeleidende brief Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020
- Bijlage 2: Ontwerp MJPB 2021-2024 incl. gewijzigde begroting 2020
- Bijlage 3: Memo herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN
- Bijlage 4: Kaderbrief 2021

RAADSVOORSTEL

Besluit van	
Zaaknummer	465704

DE RAAD VAN DE GEMEENTE ARNHEM;

gelezen het voorstel van burgemeester en wethouders van 28 april 2020 nummer: 465704;

gelet op artikel 35 van de Wet Gemeenschappelijke Regelingen van de Gemeentewet;

besluit:

1. Kennis te nemen van de ontwerpbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)
2. De zienswijze op de ontwerp meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast te stellen en het bestuur van de BVO DRAN hiervan in kennis te stellen.
3. Kennis te nemen van de financiële van de ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) van BVO DRAN voor de begroting van de gemeente.

De griffier, De voorzitter,

Gemeente Arnhem

Aan het bestuur van de BVO
Doelgroepenvervoer Regio Arnhem Nijmegen
……..

Datum :
Zaaknummer : 465704
Contactpersoon : Esther Vaessen
Telefoonnummer : 026 3775150

Onderwerp: Zienswijze begroting BVO-DRAN 2021 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

Geacht bestuur,

Naar aanleiding van uw brief van 6 april 2020 delen we u mee dat uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) is behandeld in de raadsvergadering van …… 2020.

De raad van de gemeente Arnhem heeft kennisgenomen van uw ontwerpbegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020). Ten aanzien van de ontwerpbegroting heeft de raad van de gemeente Arnhem de volgende zienswijze:

- Ondanks de lastenstijging waardeert de raad dat BVO DRAN met deze ontwerp begroting een beter inzicht heeft kunnen geven in de reëel te verwachten kosten in het Vraagafhankelijk vervoer en Routevervoer. Ook weet de raad het te waarderen dat er een gewijzigde begroting 2020 is opgesteld, waarbij o.a. rekening wordt gehouden met de resultaten van de aanbesteding.
- De raad stelt het op prijs als voor 2020 en 2021 inzichtelijk wordt gemaakt wat de effecten zijn geweest van de maatregelen die Arnhem heeft genomen om de stijging van de kosten te beperken.
- De raad stelt het op prijs als inzichtelijk wordt gemaakt welke extra kosten er voor Arnhem zijn gemaakt in de periode dat de maatregelen vanwege corona invloed hebben gehad op het vervoer, zodat deze extra kosten doorbelast kunnen worden aan het Rijk.
- Ook vraagt de raad inzichtelijk te maken in de jaarrekening 2020 welke kosten er zijn gemaakt voor de daadwerkelijk gereden ritten en welke compensatievergoeding vervoerders hebben ontvangen in verband met corona.

Hoogachtend,

De griffier, De voorzitter,

Bijlage: raadsbesluit van …….. 2020

Aan de colleges en raden van de deelnemende gemeenten
Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen

Datum:	6 april 2020
Onderwerp:	Ontwerp begroting
Uw kenmerk:	n.v.t.
Ons kenmerk:	n.v.t.

Geachte heer/mevrouw,

Bijgaand treft u de Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020) aan, zoals vastgesteld in de bestuursvergadering van de gemeenschappelijke regeling Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen van 2 april 2020.

De periode voor het indienen van zienswijze(n) start op 6 april 2020 en loopt tot en met 5 juni 2020.

Vriendelijke verzoek om uw zienswijze(n) (ook) digitaal te versturen naar info@vervoersorganisatie.nl.

De begroting zal voor vaststelling worden geagendeerd in de bestuursvergadering van de gemeenschappelijke regeling Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen van 25 juni 2020.

Met vriendelijke groet,

Namens het bestuur van de BVO Dran

M. van den Beucken
Secretaris BVO DRAN

Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen
Eusebiusbuitensingel 53
6828 HZ Arnhem
www.vervoersorganisatie.nl
info@vervoersorganisatie.nl
026 377 3598
KVK: 66191084
BTW: 856435065B01
IBAN: NL70 BNGH 0285 1694 91

ONTWERP
MEERJARENPROGRAMMABEGROTING
BVO DRAN
2021-2024
(inclusief gewijzigde begroting 2020)

Versie: AB 2 april 2020

Inhoudsopgave

1.0 Inleiding 3
1.1 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 6
1.2 Uitgangspunten gewijzigde begroting 2020 7
1.3 Procedure begroting 8
BELEIDSBEGROTING 9
De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art. 7 lid 2 BBV): 9
2.0 Programmaplan 9
2.1 Programma Vraagafhankelijk vervoer 10
2.2 Programma Routegebonden vervoer 11
2.3 Programma Bestedingsplan 13
2.4 Overzicht Overhead 14
2.5 Overzicht Onvoorzien 15
3.0 Paragrafen 16
3.1 Inleiding 16
3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing 16
3.2.1 Inventarisatie weerstandscapaciteit 16
3.2.2 Risico's 16
3.3 Financiering 17
3.4 Bedrijfsvoering 18
FINANCIËLE BEGROTING 19
4.0 Overzicht van baten en lasten naar categorie 2021-2024 19
4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten naar categorie 20
4.2 Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2021-2024 21
4.3 Bestemmingsreserve 21

1.0 Inleiding

Hierbij treft u de ontwerp Meerjarenprogrammabegroting (MJPB) 2021-2024, inclusief de gewijzigde begroting 2020, van de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen (BVO DRAN) aan.

De resultaten van de aanbestedingen vervoer en callcenter zullen vanaf augustus 2020 hun effect krijgen. Hiermee is in deze ontwerp MJPB rekening gehouden. Begrotingsbedragen vanaf augustus 2020 zijn gebaseerd op de resultaten van de aanbestedingen. De periode januari tot en met juli 2020 is nog gebaseerd op de huidige contracten met vervoerders en regiecentrale.

Het Algemeen Bestuur heeft met vaststelling van de Kaderbrief 2021 de (overige) uitgangspunten voor de opbouw van de meerjarige begroting bepaald. Deze uitgangspunten zijn door de BVO DRAN gehanteerd, tenzij een deelnemende gemeente het verzoek heeft ingediend hiervan af te wijken. In paragraaf 1.1 wordt ingegaan op de algemene uitgangspunten van deze ontwerp MJPB. Afwijkingen op deze algemene uitgangspunten door deelnemende gemeenten worden hieronder toegelicht.

Gemeente Beuningen
De gemeente Beuningen voert vanaf augustus 2020 een kilometerbeperking in voor het vraagafhankelijk vervoer. De gemeente heeft berekend dat dit vanaf 2021 een structurele besparing oplevert van € 30.000 per jaar en dit als zodanig op te nemen in de ontwerp MJPB.

Op basis van een gemeentelijke analyse van het aantal deelnemers in het leerlingenvervoer van de gemeente Beuningen is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +5% een te hoge aanname is. Rekening houdend met demografische ontwikkelingen wordt door de gemeente gevraagd een jaarlijkse toename van +2% in de ontwerp MJPB op te nemen.

Gemeente Mook en Middelaar
Eind 2019 zijn door de gemeente Mook en Middelaar in het kader van WLZ vervoer nadere afspraken gemaakt met enkele instellingen. Dit leidt vanaf 2020 tot een afname van de vraagafhankelijke vervoerskosten. Dit effect is op verzoek van de gemeente vanaf 2020 meerjarig verwerkt in de ontwerp MJPB.

Gemeente Overbetuwe
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk vervoer van de gemeente Overbetuwe over de periode 2018-2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% een te hoge aanname is. Daarnaast is door de gemeente besloten om vanaf 1 januari 2020 kilometerbudgetten voor het vraagafhankelijk vervoer in te voeren. Dit heeft een kostenbesparend effect. Door beide constateringen heeft de gemeente Overbetuwe aangegeven een jaarlijkse toename van het vraagafhankelijk vervoer van +5% op te nemen in de ontwerp MJPB.

Gemeente Renkum
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer van de gemeente Renkum over de periode 2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% (vraagafhankelijk) en 5%-15% (routegebonden) te hoge aannames zijn. Daarnaast worden de komende jaren beleidsinitiatieven ingediend om de kosten van vraagafhankelijk vervoer te reduceren. Hierdoor heeft de gemeente Renkum verzocht om de jaarlijkse toename van het vervoer vanaf 2021 ongeveer op +0% te zetten in de ontwerp MJPB.

Gemeente Rheden
Op basis van een gemeentelijke analyse van het vraagafhankelijk en routegebonden vervoer van de gemeente Rheden over de periode 2019 is door de gemeente geconcludeerd dat een jaarlijkse toename met +10% (vraagafhankelijk) en 5%-15% (routegebonden) te hoge aannames zijn. Daarnaast wordt vanaf 2020 de omvang van het vervoer nog scherper gemonitord en indien noodzakelijk beleidsinitiatieven ingediend om de kosten van vervoer te reduceren. Hierdoor heeft de gemeente Rheden verzocht om de jaarlijkse toename van het vervoer op +0% te zetten in de ontwerp MJPB.

Provinciale bijdrage OV-vangnet
De met de provincie Gelderland overeengekomen samenwerkingsovereenkomst Basismobiliteit 2017-2019 is met één jaar verlengd tot 31 december 2020. In deze ontwerp MJPB is er vanuit gegaan dat het OV-vangnet vervoer door Avan gecontinueerd wordt tot en met 31 december 2021. Vanaf 2022 wordt geen rekening meer gehouden met OV-vangnet vervoer.

Klantbijdragen
De Wmo-reiziger betaalt een eigen bijdrage die in de begroting is opgenomen. Verrekening door de BVO DRAN van deze eigen bijdragen met vervoerders en deelnemers gebeurd inclusief BTW. In de MJPB zijn daardoor alle bedragen inclusief 9% BTW verantwoord.

BTW routegebonden vervoer
De kosten die samenhangen met het vraagafhankelijk vervoer worden in de MJPB exclusief BTW verantwoord. Deze BTW is voor de deelnemers aftrekbaar. Kosten die samenhangen met het routegebonden vervoer worden daarentegen inclusief BTW verantwoord. De BTW is compensabel noch aftrekbaar en daardoor kostenverhogend voor de gemeenten.

BTW suppleties 2016-2018
De in 2020 in te dienen BTW suppleties zijn incidenteel van aard en worden tussentijds in 2020 verrekend met de gemeenten. Om deze redenen is er in de MJPB geen rekening gehouden met de financiële effecten volgend uit het indienen van deze suppleties.

NEA-index
De kosten van het vervoer worden door de vervoerders jaarlijks geïndexeerd met de door Panteia berekende NEA index. De werkelijke indexatie vanaf 1 januari 2020 is vastgesteld op +6,7%. De tarieven volgend uit de aanbesteding hebben een prijspeil 2020, de NEA indexatie van +6,7% is hier al in verwerkt. In de MJPB wordt vanaf het jaar 2021 rekening gehouden met een jaarlijkse NEA indexatie van +2%. In 2020 is de indexatie incidenteel hoger dan gebruikelijk, door onder andere het effect van kosten BPM bij aanschaf van voertuigen. Tot en met 2019 was de gemiddelde indexatie circa +2%.

Wmo-subsidie
Voor de jaren 2020 tot en met 2023 zijn van de provincie Gelderland beschikkingen ontvangen over de toegekende Wmo subsidie. Binnen deze bedragen is ook de provinciale beheerbijdrage opgenomen. Voor het jaar 2020 wordt rekening gehouden met een indexatie van +3%, voor de jaren 2021-2023 is dit +2,5%.

Vanaf 2021 vindt er afbouw plaats van de Wmo subsidie. Ten opzichte van het basisjaar van de afbouw (2020) loopt de subsidie in drie jaar af met -25%, -50% en -75%. In 2024 wordt geen Wmo subsidie meer ontvangen. De verdeling van de Wmo subsidie over de gemeenten is op basis van gereden Wmo-ritten.

Kosten begeleiding
Tot heden is er in de begroting van de BVO DRAN geen rekening gehouden met kosten voor begeleiding. De werkelijke kosten hebben een dusdanige omvang dat er voor gekozen is om in deze ontwerp MJPB de kosten begeleiding wel op te nemen voor de gemeenten die het betreft. Voor de bepaling van de meerjarige begrotingsbedragen zijn de van toepassing zijnde uitgangspunten van het routegebonden vervoer genomen.

Doorschuiven restantbudget 2019 aanbestedingsprocedure (BVO lasten)
Het in 2019 beschikbare budget voor kosten volgend uit de aanbestedingsprocedure is niet volledig benut. Gedurende het traject is er enige vertraging opgelopen waardoor niet alle voorziene activiteiten in 2019 hebben plaatsgevonden. De datum voor het afgeven van de voorlopige gunningen is verschoven naar december 2019. Hieruit volgende juridische kosten worden bijvoorbeeld nu in 2020 besteed. In totaal is een bedrag van € 61.500 doorgeschoven naar 2020.

Indexering BVO lasten
Vanaf de start van de BVO DRAN heeft er geen indexatie plaatsgevonden van het budget voor BVO lasten. Vanaf 2020 is in de ontwerp MJPB een jaarlijkse CPI indexatie verwerkt van +2,7%. De indexatie is enkel doorgevoerd op het structurele deel van de BVO lasten. Bijvoorbeeld niet op het incidentele budget voor kosten aanbestedingsprocedure.

Taakstelling BVO lasten
Het Algemeen Bestuur heeft besloten om voor de jaren 2021 tot en met 2023 een taakstelling te leggen op het budget voor de BVO lasten. De taakstelling bedraagt voor 2021 -1%, voor 2022 -2% en voor 2023 -3%. In de ontwerp MJPB is deze taakstelling verwerkt. Vanaf 2023 wordt structureel rekening gehouden met een taakstelling van -3%.

Besluit Begroting en Verantwoording
Bij het opstellen van een MJPB voor Gemeenschappelijke Regelingen (GR) dient te worden geconformeerd aan het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV). Dit zorgt voor de volgende opzet van de MJPB van de BVO DRAN.

In de basis bestaat de begroting uit 2 onderdelen (art. 7 lid 1 BBV):
- de beleidsbegroting
- de financiële begroting

De beleidsbegroting bestaat op zijn beurt weer uit 2 onderdelen (art. 7 lid 2 BBV):
- het programmaplan (Hoofdstuk 2)
- de paragrafen (Hoofdstuk 3)

De financiële begroting (Hoofdstuk 4) bestaat uit (art. 7 lid 3 BBV):
- een overzicht van baten en lasten (inclusief toelichting)
- een bijlage met overzicht geraamde baten en lasten per taakveld
- een uiteenzetting van de financiële positie

Taakvelden
Naast de indeling van de begroting naar programma's moet de begroting ook worden ingedeeld naar taakvelden. De voorgeschreven taakvelden zijn opgenomen in het Iv3 informatievoorschift 2020. Daarnaast schrijft het BBV verplicht voor dat een totaaloverzicht van lasten en baten per taakveld opgenomen moet worden (paragraaf 4.2 van deze begroting).

Taakvelden en beleidsindicatoren
De commissie BBV heeft aangegeven (vraag en antwoord BBV 2018.12.4) dat de opname van beleidsindicatoren voor een GR via het BBV verplicht is gesteld. Het ministerie van BZK heeft daarbij aangegeven dat een GR alleen die indicatoren hoeft op te nemen die behoren bij de taakvelden waarbinnen de GR haar activiteiten uitvoert. Beleidsindicatoren die buiten de taakvelden van de GR vallen, kunnen worden weggelaten. De BVO DRAN zijn geen door deelnemende gemeenten opgelegde beleidsindicatoren bekend.

Overhead
Op de programma's mogen alleen de direct toe te rekenen lasten worden geboekt. Het is niet toegestaan om overheadkosten en een stelpost onvoorzien in een programma te ramen en te boeken. Overheadkosten en een stelpost onvoorzien moeten op aparte overzichten worden gepresenteerd.

Dit heeft tot gevolg dat alle kosten van de Bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO) in de meerjarige begroting als "Overhead" moeten worden gelabeld. De overzichten van "Overhead" en "Onvoorzien" zijn opgenomen in paragraaf 2.4 en 2.5 van deze begroting.

'open einde' systematiek
De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een 'open einde' systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een deelnemer meer of aangepast gebruik inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee voor betreffende deelnemer. Door periodiek inzicht te geven in het volume van het aantal ritten en bijbehorende kosten worden de gevolgen van verwachtte toenames van ritten en/of kosten tijdig gecommuniceerd met de gemeenten en provincie Gelderland.

Binnen de bedragen in deze ontwerp MJPB is zeer beperkt rekening gehouden met deze onvoorziene wijzigingen in de kosten vervoer, callcenter of regiekosten. De verantwoordelijkheid voor het vormen van een extra post onvoorzien volgend uit de risico's van een open einde systematiek, ligt daardoor bij de deelnemers. Deze extra post onvoorzien komt dan bovenop de in deze ontwerp MJPB meerjarig begrote bijdragen van de deelnemers.

1.1 Uitgangspunten meerjarenprogrammabegroting 2021-2024

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de begrotingsjaren 2021 tot en met 2024 en de maanden augustus tot en met december van het begrotingsjaar 2020:

- Kosten vraagafhankelijk vervoer;
  - ritten (beladen kilometers) augustus tot en met december 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen vraagafhankelijk vervoer
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid vraagafhankelijk vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per beladen kilometer per perceel, jaarlijkse rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%)
- Kosten routegebonden vervoer;
  - routes (beladen tijd) september 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen routegebonden vervoer
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid routegebonden vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) of +15% (jeugdwet) ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per beladen uur per perceel + starttarief voertuig, jaarlijks rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%)
- Wmo subsidie;
  - (geïndexeerde) jaarbedragen overeenkomstig beschikkingen 2020 tot en met 2023
  - verdeling naar gemeenten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
- Klantbijdragen;
  - gemiddelde werkelijke maandbijdrage september tot en met december 2019
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid klantbijdragen in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - bedragen zijn inclusief Btw, jaarlijks rekening houdend met +1% OV indexatie
- Kosten begeleiding;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten begeleiding september tot en met december 2019
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid begeleiding in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - jaarlijks rekening houdend met NEA indexatie (2021-2024: +2%, 2020: +6,7%)
- Kosten callcenter;
  - ritten (declarabele ritten) augustus tot en met december 2019 overeenkomstig berekeningssystematiek uit het Programma van Eisen callcenter
  - jaarlijkse toename van de hoeveelheid declarabele ritten vraagafhankelijk vervoer in het tweede half jaar van een begrotingsjaar met +10% ten opzichte van het eerste half jaar in dat begrotingsjaar
  - vergoeding per declarabele rit, rekening houdend met CPI indexatie (2021-2024: +2,7%)
- Kosten BVO
  - structureel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020, jaarlijks rekening houdend met CPI indexatie (2020-2024: +2,7%)
  - structureel deel BVO kosten vanaf 2021 rekening houdend met taakstelling (2021: -1%, 2022: -2% en vanaf 2023: -3%)
  - incidenteel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020 vermeerderd met doorgeschoven activiteiten uit 2019, geen rekening houdend met indexatie
  - verdeling naar gemeenten op basis van aantal inwoners per 1-1-2019
  - verdeling naar vraagafhankelijk en routegebonden vervoer op basis van verhouding bruto vervoerskosten

Bij bovenstaande uitgangspunten is rekening gehouden met de uitgangspunten volgend uit de aanbesteding van het vervoer en het callcenter.

Ambtelijke voorbereiding
Samen met de financials en contactambtenaren van de deelnemende gemeenten is deze meerjaren begroting tot stand gekomen.

1.2 Uitgangspunten gewijzigde begroting 2020

De volgende uitgangspunten zijn van toepassing op de maanden januari tot en met juli van het begrotingsjaar 2020:

- Kosten vraagafhankelijk vervoer;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten vraagafhankelijk vervoer september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid vraagafhankelijk vervoer in juli 2020 met +10% ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Kosten routegebonden vervoer;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten routegebonden vervoer september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid routegebonden vervoer in juli 2020 met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) of +15% (jeugdwet) ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Wmo subsidie;
  - (geïndexeerd) jaarbedrag overeenkomstig beschikking 2020
  - verdeling naar gemeenten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
- Klantbijdragen;
  - gemiddelde werkelijke maandbijdrage september tot en met december 2019
  - toename van de hoeveelheid klantbijdragen in juli 2020 met +10% ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
  - bedragen zijn inclusief Btw, rekening houdend met +1% OV indexatie
- Kosten begeleiding;
  - gemiddelde werkelijke maandkosten begeleiding september tot en met december 2019
  - rekening houdend met NEA indexatie +6,7%
  - toename van de hoeveelheid begeleiding in juli 2020 met +5% (leerlingenvervoer en dagbesteding) ten opzichte van het eerste half jaar van 2020
- Kosten regie;
  - primitieve begroting 2020, rekening houdend met CPI indexatie +2,7%
  - verdeling vraagafhankelijk deel regiekosten op basis van werkelijke ritten 2019 vraagafhankelijk vervoer
  - verdeling routegebonden deel regiekosten op basis van aantal gebruikers routegebonden vervoer in november 2019
- Kosten BVO
  - structureel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020, rekening houdend met CPI indexatie +2,7%
  - incidenteel deel BVO kosten uit primitieve begroting 2020 vermeerderd met doorgeschoven activiteiten uit 2019, geen rekening houdend met indexatie
  - verdeling naar gemeenten op basis van aantal inwoners per 1-1-2019
  - verdeling naar vraagafhankelijk en routegebonden vervoer op basis van verhouding regiekosten vraagafhankelijk en routegebonden vervoer

Ambtelijke voorbereiding
Samen met de financials en contactambtenaren van de deelnemende gemeenten is deze gewijzigde begroting 2020 tot stand gekomen.

1.3 Procedure begroting

Voor de aanbieding en vaststelling van de ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) geldt de volgende procedure.

1. Het Algemeen Bestuur stelt de ontwerp MJPB vast in het bestuurlijk overleg van 2 april 2020
2. Het Algemeen Bestuur zendt de ontwerp MJPB binnen een week aan de raden van de gemeenten toe
3. De gemeenteraden kunnen hun zienswijze omtrent het ontwerp van de MJPB binnen acht weken na de verzending ervan aan het Algemeen Bestuur kenbaar maken
4. Het Algemeen Bestuur stelt de MJPB 2021-2024 (inclusief de gewijzigde begroting 2020) vast in het bestuurlijk overleg van 25 juni 2020
5. Het Algemeen Bestuur zendt de vastgestelde MJPB onder bijvoeging van de zienswijzen van de gemeenteraden, zijn commentaar daarop en zo nodig een nota van wijziging binnen twee weken na vaststelling aan de gemeenteraden.

BELEIDSBEGROTING

De beleidsbegroting bestaat uit 2 delen (art. 7 lid 2 BBV):

1. het programmaplan
2. de paragrafen

2.0 Programmaplan

Hierna wordt per programma aangegeven wat onze uitgangspunten zijn bij de uitvoering van onze taken.

Uit te voeren taken
Door de deelnemers is de sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer bij de vervoersorganisatie neergelegd. Voor het uitvoeren van de taak aanvullend vervoer is de vervoersorganisatie een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provincie Gelderland waarin wordt overeengekomen dat de vervoersorganisatie de taak van het aanvullend vervoer (basismobiliteit) uitvoert voor de provincie Gelderland.

Beleidskaders
Bij de uitvoering van de taken op het gebied van doelgroepenvervoer gelden, naast wat wettelijk is voorgeschreven, de beleids- en/of toetsingskaders die worden aangegeven door de deelnemende gemeenten voor wat betreft het doelgroepenvervoer en provincie Gelderland voor wat betreft het aanvullend vervoer.

Ontwikkelingen
Het is van belang om tijdig in te spelen op veranderingen voor onszelf maar ook voor de deelnemers en provincie. Het kan gaan om veranderende wet- en regelgeving voor gemeenten of provincie, maar ook voor de gecontracteerde marktpartijen. Het betreft ook beleidsaanpassingen bij gemeenten in het kader van bijvoorbeeld de kantelingsgedachte of krimpende budgetten. Daarnaast is de instroom van nieuw vervoer waarvoor gemeenten nog definitief de keuze moeten maken een belangrijke factor die invloed heeft op de omvang van de werkzaamheden van de vervoersorganisatie.

Indeling en opzet programma's
De programma's zijn, naast een algemene omschrijving, ingericht met de 3 W's vragen (art. 8 lid 3 BBV):

- Wat willen we bereiken?
- Wat gaan we er voor doen?
- Wat mag het kosten?

Onder "wat willen we bereiken" wordt bij vervoer naast een algemene beschrijving van wat we willen bereiken ook ingegaan op specifieke prestatie indicatoren voor uitvoering van Avan. Bij "wat mag het kosten" zijn naast de lasten ook de bijdragen van de deelnemers/provincie geraamd.

Het programmaplan bestaat uit de volgende programma's:

1. Vraagafhankelijk vervoer
2. Routegebonden vervoer
3. Bestedingsplan

En de overzichten:

4. Overhead
5. Onvoorzien

De indeling van de programma's in de begroting beoogt de financiële inzichtelijkheid van het totale takenpakket zo goed mogelijk in beeld te brengen, te kunnen ramen en later in de jaarrekening te kunnen verantwoorden.

De met de provincie Gelderland overeengekomen samenwerkingsovereenkomst Basismobiliteit 2017-2019 is met één jaar verlengd tot 31 december 2020. In deze ontwerp MJPB is er vanuit gegaan dat het OV vangnet vervoer door Avan gecontinueerd wordt tot en met 31 december 2021. Vanaf 2021 wordt de Wmo subsidie en provinciale beheerbijdrage in 3 jaren afgebouwd naar nul.

2.1 Programma Vraagafhankelijk vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een kwalitatief goede uitvoering van het vraagafhankelijke vervoer met Avan door het callcenter of de regiecentrale en de vervoerders.
  Hierbij streven wij bij de onderstaande prestatie indicatoren naar de aangeven norm:
  - stiptheidpercentage rituitvoering per maand > 95%.
  - gemiddelde wachttijd ritreservering per maand < 30 seconden;
  - aantal klachten per rit per maand < 0,2%;
  - afhandelingstermijn klachten < 10 werkdagen;
  - vereiste certificaten chauffeurs is 100%.
- Een goede sturing en (financiële) beheersing van uitvoering van het vraagafhankelijke vervoer met Avan.

Wat gaan we er voor doen?

- Afspraken omtrent het vraagafhankelijk vervoer zijn vastgelegd in het contract met de callcenter- of regiepartij en de contracten met de vervoerders. Met behulp van systeemgerichte contractbeheersing wordt naleving van de contracten en daarmee de kwaliteit van de uitvoering geborgd.
- Jaarlijks wordt door de BVO een audit uitgevoerd bij de callcenter-, regiepartij of vervoerders op hun processen en systemen.
- Analyseren van de (realtime indien noodzakelijk) rittenbakken, managementinformatie en andere uitvoeringsinformatie en op basis daarvan (bij)sturen op de uitvoering van Avan. Hierbij zijn de prestatie indicatoren zoals hierboven beschreven de leidraad.
- Structureel (tenminste één keer per maand) overleg en afstemming met het callcenter of de regiecentrale over onder andere de uitvoering van het vervoer, gedelegeerd opdrachtgeverschap en doorontwikkeling van Avan. In het kader van de uitvoering spelen de prestatie indicatoren een grote rol. De uitvoering van het gedelegeerd opdrachtgeverschap van het callcenter of de regiepartij richting vervoerders zullen we ook toetsen bij vervoerders.
- Structureel (tenminste ieder kwartaal) overleg tussen het callcenter of de regiecentrale en vervoerders om de dagelijkse uitvoering af te stemmen. Indien nodig is opdrachtgever hierbij aanwezig.
- Voorafgaand aan ieder bestuurlijk overleg is er minimaal één voorbereidend ambtelijk overleg om de onderwerpen van het bestuurlijk overleg voor te bespreken.
- Structureel (4 keer per jaar) overleg en afstemming met gemeenten over Wmo-vervoer gerelateerde zaken via het overleg contactambtenaren Avan.
- Structureel aanwezig bij overleg Regionale Adviesraad doelgroepenvervoer om ervaringen van gebruikers mee te nemen in de (bij)sturing van de uitvoering van Avan.
- Goede communicatie over de uitvoering met betrokken partijen en gebruikers Avan.

Wat mag het kosten?

Programma 1: Vraagafhankelijk vervoer	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Vervoer vraagafhankelijk	12.424.357	12.079.211	11.689.106	11.887.821	13.177.775	14.620.244
Regie vraagafhankelijk	840.504	500.719	-	-	-	-
Callcenter vraagafhankelijk	-	260.573	670.075	705.139	787.417	880.037
Totaal lasten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
Baten						
Arnhem	2.160.723	2.126.180	2.325.100	2.805.354	3.335.189	3.920.126
Berg en Dal	439.973	380.178	331.697	402.736	481.058	567.472
Beuningen	306.184	261.499	192.657	233.907	279.394	329.590
Doesburg	61.063	80.152	74.913	88.316	103.163	119.620
Druten	501.140	389.291	307.779	367.356	433.221	506.086
Duiven	260.980	237.515	235.149	281.293	332.270	388.624
Heumen	184.775	171.689	140.189	168.803	200.391	235.287
Lingewaard	749.300	760.516	737.173	874.008	1.025.430	1.193.096
Montferland	536.547	436.409	428.402	510.095	600.425	700.369
Mook en Middelaar	141.188	94.260	79.775	96.933	115.845	136.706
Nijmegen	1.135.631	1.168.141	1.107.195	1.346.236	1.609.676	1.900.214
Overbetuwe	565.365	533.286	483.296	545.341	611.454	681.890
Renkum	631.376	515.328	492.806	545.061	599.798	658.074
Rheden	605.715	569.189	532.667	577.573	624.389	673.182
Rozendaal	9.822	9.731	7.809	9.432	11.221	13.195
Westervoort	155.151	152.016	160.578	194.434	231.764	272.952
Wijchen	400.575	310.119	252.226	304.609	362.416	426.252
Zevenaar	499.440	526.277	530.120	629.579	739.607	861.406
Provincie Gelderland bijdrage OV	746.135	514.103	617.739	-	-	-
Eigen bijdrage	1.289.840	1.664.166	1.830.184	1.592.549	1.746.066	1.916.141
Subsidie provincie Wmo	1.883.938	1.940.456	1.491.726	1.019.346	522.415	-
Totaal baten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.2 Programma Routegebonden vervoer

Wat willen we bereiken?

- Een kwalitatief goede uitvoering van het routegebonden vervoer met Avan door de regiecentrale en vervoerders.
  Hierbij streven wij bij de onderstaande prestatie indicatoren naar de aangeven norm:
  - aantal routes met vaste chauffeur(s) > 99%
  - aantal ritten binnen maximale reisduur per maand > 95%.
  - aantal klachten per rit per maand < 0,2%;
  - afhandelingstermijn klachten < 10 werkdagen;
  - vereiste certificaten chauffeurs is 100%.
- Een goede sturing en (financiële) beheersing van uitvoering van het routegebonden vervoer met Avan.

Wat gaan we er voor doen?

- Afspraken omtrent het routegebonden vervoer zijn vastgelegd in het contract met de regiepartij en de contracten met de vervoerders. Met behulp van systeemgerichte contractbeheersing wordt naleving van de contracten en daarmee de kwaliteit van de uitvoering geborgd.
- Jaarlijks wordt door de BVO een audit uitgevoerd bij de regiepartij of vervoerders op hun processen en systemen.
- Analyseren van de (realtime indien noodzakelijk) rittenbakken, managementinformatie en andere uitvoeringsinformatie en op basis daarvan (bij)sturen op de uitvoering van Avan. Hierbij zijn de prestatie indicatoren zoals hierboven beschreven de leidraad.

- Structureel (tenminste één keer per maand) overleg en afstemming met regiecentrale over onder andere de uitvoering van het vervoer, gedelegeerd opdrachtgeverschap en doorontwikkeling van Avan. In het kader van de uitvoering spelen de prestatie indicatoren een grote rol. De uitvoering van het gedelegeerd opdrachtgeverschap van de regiepartij richting vervoerders zullen we ook toetsen bij vervoerders.
- Structureel (tenminste ieder kwartaal) overleg tussen regiecentrale en vervoerders, indien nodig is opdrachtgever hierbij aanwezig. Vaste onderwerpen in dit overleg zijn de kwaliteitseisen gesteld aan chauffeurs zoals vaste chauffeur bij leerlingenvervoer en kennismaking chauffeur met de leerlingen/ouders van de kinderen.
- Voorafgaand aan ieder bestuurlijk overleg is er minimaal één voorbereidend ambtelijk overleg om de onderwerpen van het bestuurlijk overleg voor te bespreken.
- Structureel (4 keer per jaar) overleg en afstemming met gemeenten die routegebonden vervoer hebben ingebracht over aan dit vervoer gerelateerde zaken via het overleg contactambtenaren Avan.
- Structureel aanwezig bij overleg Regionale Adviesraad doelgroepenvervoer om ervaringen van gebruikers mee te nemen in de (bij)sturing van de uitvoering van Avan.
- Goede communicatie over de uitvoering met betrokken partijen en gebruikers Avan.

Wat mag het kosten?

Programma 2: Routevervoer	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Vervoer routevervoer	8.088.833	11.961.629	16.239.525	17.429.652	18.724.842	20.135.207
Regie routevervoer	142.710	83.785	-	-	-	-
Begeleiding routevervoer	-	153.391	164.282	175.946	188.438	201.818
Totaal lasten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Baten						
Arnhem	2.999.155	3.992.648	4.558.974	4.932.395	5.340.934	5.788.575
Berg en Dal	606.094	591.398	608.570	653.403	701.701	753.758
Beuningen	14.386	185.882	445.961	465.179	485.383	506.647
Doesburg	365.690	457.044	499.665	539.285	582.433	629.487
Druten	262.079	300.212	315.725	339.362	364.888	392.473
Duiven	509.308	564.246	600.497	651.731	708.088	770.192
Heumen	225.482	203.199	218.171	234.672	252.519	271.838
Lingewaard	164.386	742.507	1.543.219	1.667.148	1.802.361	1.950.087
Montferland	2.674	-	-	-	-	-
Mook en Middelaar	79.774	107.243	112.064	120.020	128.542	137.668
Nijmegen	21.800	686.795	1.682.468	1.805.466	1.937.809	2.080.266
Overbetuwe	157.471	728.639	1.501.378	1.626.464	1.763.630	1.914.285
Renkum	168.592	291.347	365.150	379.320	394.580	409.840
Rheden	1.014.397	1.230.138	1.313.837	1.340.113	1.366.916	1.394.254
Rozendaal	11.913	-	-	-	-	-
Westervoort	449.267	532.633	580.561	630.270	684.975	745.287
Wijchen	-	263.882	662.132	709.143	759.492	813.416
Zevenaar	1.179.076	1.320.993	1.395.435	1.511.627	1.639.029	1.778.952
Totaal baten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.3 Programma Bestedingsplan

Wat willen we bereiken?

- Het realiseren van nieuwe projecten op het raakvlak tussen doelgroepenvervoer en openbaar vervoer die de basismobiliteit op een alternatieve wijze faciliteren.

Wat gaan we er voor doen?

- Structureel overleg voeren met gemeenten en provincie Gelderland.
- Opstellen projectplannen als onderdeel van het bestedingsplan.

Wat mag het kosten?

Programma 3: Projecten bestedingsplan	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Projecten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Totaal lasten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Baten						
Saldo bijdrage provincie en werkelijke kosten vraagafhankelijk OV vervoer	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Totaal baten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.4 Overzicht Overhead

Overzicht Overhead	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
BVO	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Totaal lasten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Baten						
Arnhem	97.217	113.568	98.574	114.798	131.555	150.742
Berg en Dal	25.728	29.041	25.877	29.467	33.168	37.406
Beuningen	20.161	22.864	20.564	23.232	25.979	29.124
Doesburg	11.796	12.877	11.976	13.151	14.355	15.734
Druten	16.035	17.966	16.352	18.288	20.278	22.557
Duiven	20.248	22.616	20.351	22.981	25.689	28.791
Heumen	14.808	16.420	15.023	16.727	18.479	20.485
Lingewaard	32.548	37.063	32.777	37.566	42.506	48.163
Montferland	26.087	29.296	26.398	30.080	33.875	38.219
Mook en Middelaar	9.649	10.420	9.862	10.670	11.495	12.439
Nijmegen	108.156	126.487	109.686	127.844	146.596	168.070
Overbetuwe	33.179	37.828	33.434	38.339	43.397	49.189
Renkum	23.737	26.687	23.853	27.092	30.429	34.250
Rheden	31.273	35.099	31.088	35.584	40.221	45.530
Rozendaal	5.021	5.000	5.252	5.258	5.255	5.251
Westervoort	13.993	15.423	14.164	15.720	17.316	19.146
Wijchen	29.469	32.856	29.497	33.717	38.068	43.050
Zevenaar	30.860	35.013	31.013	35.496	40.120	45.414
Provincie Gelderland	261.740	261.233	200.823	137.229	70.330	-
Totaal baten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

2.5 Overzicht Onvoorzien

Overzicht Onvoorzien	Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten						
Onvoorzien	16.234	-	-	-	-	-
Totaal lasten	16.234	-	-	-	-	-
Baten						
Arnhem	3.249	-	-	-	-	-
Berg en Dal	730	-	-	-	-	-
Beuningen	534	-	-	-	-	-
Doesburg	239	-	-	-	-	-
Druten	389	-	-	-	-	-
Duiven	537	-	-	-	-	-
Heumen	346	-	-	-	-	-
Lingewaard	970	-	-	-	-	-
Montferland	743	-	-	-	-	-
Mook en Middelaar	164	-	-	-	-	-
Nijmegen	3.634	-	-	-	-	-
Overbetuwe	993	-	-	-	-	-
Renkum	660	-	-	-	-	-
Rheden	926	-	-	-	-	-
Rozendaal	32	-	-	-	-	-
Westervoort	317	-	-	-	-	-
Wijchen	862	-	-	-	-	-
Zevenaar	911	-	-	-	-	-
Totaal baten	16.234	0	0	0	0	0
Mutaties reserves						
Ontrekking bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Dotatie bestemmingsreserve	-	-	-	-	-	-
Saldo	0	0	0	0	0	0

3.0 Paragrafen

3.1 Inleiding

In de paragrafen wordt ingegaan op het beleid met betrekking tot de beheersmatige aspecten van de organisatie. In het besluit Begroting en Verantwoording (art. 9 lid 2 BBV) staat aangegeven dat in de begroting ten minste de volgende paragrafen opgenomen moeten zijn, tenzij het desbetreffende aspect niet aan de orde is:

- Lokale heffingen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Financiering
- Bedrijfsvoering
- Verbonden partijen
- Grondbeleid

De paragrafen “Lokale heffingen”, "Onderhoud kapitaalgoederen", “Verbonden partijen” en “Grondbeleid” zijn niet op de BVO DRAN van toepassing. De overige paragrafen staan hieronder toegelicht.

3.2 Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Het weerstandsvermogen geeft aan in welke mate de BVO DRAN in staat is tegenvallers op te vangen. Bij het opstellen van de begroting en de jaarrekening dienen de voorzienbare en kwantificeerbare risico’s zo goed mogelijk in beeld te worden gebracht.

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing dient ten minste te worden opgenomen:
- inventarisatie van de weerstandscapaciteit
- inventarisatie van de risico’s
- het beleid omtrent de weerstandscapaciteit en de risico’s

3.2.1 Inventarisatie weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, op te kunnen vangen. Tot de aanwezige weerstandscapaciteit van de vervoersorganisatie kunnen slechts twee posten worden gerekend:
- Reserves
- Post onvoorzien

In de meerjarige begroting van de vervoersorganisatie is geen reserve en geen post onvoorzien opgenomen. De post onvoorzien die tot dit moment in de MJPB werd opgenomen, betrof een bedrag als afgeleide van de BVO lasten. Betreffende post onvoorzien is in deze MJPB opgenomen binnen het saldo "overhead".

Ten behoeve van het vervoer, het callcenter en de regie is de 'open einde' systemathiek van toepassing waarbij bij een tekort de deelnemers bij moeten betalen en bij een overschot geld terug krijgen. Het risico hiervoor ligt dus bij de deelnemende gemeenten. De verantwoordelijkheid voor het vormen van een additionele post onvoorzien ligt daardoor bij de deelnemers.

3.2.2 Risico’s

De inrichting van het vervoer is gebaseerd op een ‘open einde’ systematiek. Dit betekent dat de kosten oplopen wanneer een deelnemer meer of aangepast gebruik inbrengt of dat er in een periode meer ritten hebben plaatsgevonden dan begroot. Dit brengt een financieel risico met zich mee voor betreffende deelnemer. Zodoende moet er periodiek inzicht zijn in het volume van het aantal ritten en de hieruit volgende kosten en hier tijdig over worden gecommuniceerd met de deelnemers. Hiervoor worden door de vervoersorganisatie periodiek managementrapportages verstrekt.

De gemeenten streven naar het versterken van de eigen kracht van de reiziger en een toename van het gebruik van algemene voorzieningen in combinatie met een afname van het doelgroepenvervoer. Bijvoorbeeld het gebruik van openbaar vervoer en vrijwilligers. Daarnaast sturen de regiecentrale of vervoerders bij het plannen op efficiency. Bijvoorbeeld het afstemmen van verschillende vervoersvormen en slim koppelen van verschillende vervoersstromen binnen de planning.

Door invoering van beheersmaatregelen bestaat tijdens de exploitatieperiode de mogelijkheid dat schommelingen in het vervoervolume en/of veranderingen in de wijze van planning leiden tot structurele veranderingen in het aantal inzeturen van vervoerders. De regiecentrale monitort maandelijks de langere termijn ontwikkelingen in het vervoervolume. Indien zich hierin veranderingen voordoen die leiden tot structurele vermindering of vermeerdering van het aantal inzeturen treedt zij tijdig in overleg met de gecontracteerde vervoerders. Bij structurele afschaling van inzeturen kan de vervoerder een claim indienen. Op dit moment is het niet mogelijk aan dit risico een concreet bedrag te koppelen.

Claim Munckhof 3 uurs regeling
Als enige vervoerder verzet Munckhof zich tegen de aanvullende afspraken betreffende de 3 uurs regeling. Deze lagere vergoeding wordt wel toegepast. Het risico is dat na een eventueel juridisch proces Munckhof in het gelijk wordt gesteld en alsnog de kosten dienen te worden vergoed. Voor 2020 wordt dit risico gekapitaliseerd op € 40.000,-.

3.3 Financiering

De financieringsparagraaf in de begroting is, in samenhang met de financiële verordening, een belangrijk instrument voor het transparant maken en daarmee voor het sturen, beheersen en controleren van de financieringsfunctie.

Het financieringsvraagstuk van de vervoersorganisatie is van een beperkte omvang. Dit heeft vooral te maken met het feit dat de meeste bedrijfsvoeringsonderdelen worden afgenomen van de gemeente Arnhem en het grootste deel van de begroting bestaat uit personeelskosten of daaraan gerelateerde kosten. De financieringsrisico's zullen om die reden slechts beperkt zijn.

Renterisicobeheer
Algemene uitgangspunten met betrekking tot het renterisicobeheer zijn:
- geen overschrijding van de renterisiconorm conform de Wet Fido;
- nieuwe leningen/uitzettingen worden afgestemd op de bestaande financiële positie en de liquiditeitsplanning;
- de rentetypische looptijd en het renteniveau van de betreffende lening/uitzetting wordt zo veel mogelijk afgestemd op de actuele rentestand en de rentevisie.

Kasgeldlimiet
Met het kasgeldlimiet is in de Wet Fido een norm gesteld voor het maximum bedrag waarop de organisatie haar financiële bedrijfsvoering met kortlopende middelen (looptijd < 1 jaar) mag financieren. Deze norm bedraagt 8,2% van het begrotingstotaal aan lasten voor bestemming, dus met uitzondering van de stortingen in de reserves.

De liquide middelen betreffen rekening-courant tegoeden. Deposito's komen voort uit de financiering van het lopende bedrijf en de bestemmingsreserves. De huidige financiële positie geeft geen aanleiding om op de korte termijn maatregelen voor te stellen.

Renterisiconorm
Het renterisico op de lange financiering wordt wettelijk begrensd door de renterisiconorm. Als lange financiering wordt volgens de Wet Fido aangemerkt: alle financieringsvormen met een rentetypische looptijd groter dan één jaar. Het renterisico wordt gedefinieerd als het minimum van de netto nieuw aangetrokken schuld en de betaalde aflossingen, vermeerderd met het saldo van de contractuele renteherzieningen op de opgenomen en uitgezette geldleningen.

Het renterisico op de lange termijn wordt beperkt tot de in de wet genoemde 20% van de restant hoofdsom van de rentetypische langlopende leningen. Achterliggende reden voor het gebruik van de renterisiconorm is de spreiding van het renterisico over de jaren.

Relatiebeheer
Het betalingsverkeer zal is belegd bij de Bank Nederlandse Gemeenten.

3.4 Bedrijfsvoering

Waar staat de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen voor?
De vervoersorganisatie is ingesteld ter gemeenschappelijke behartiging van de belangen van de deelnemers met betrekking tot het tot stand brengen, ontwikkelen en in stand houden van een kwalitatief hoogwaardig, herkenbaar, efficiënt en eenvoudig te gebruiken doelgroepenvervoer. Hierbij wordt rekening gehouden met de mogelijkheden van reizigers en hun sociale netwerk en wordt erop toegezien dat het aanvullend vervoer ook in het buitengebied en de kleine kernen voldoende gewaarborgd is en dat het vervoer een optimale aansluiting heeft op het openbaar-vervoer-netwerk.

Doelen en taken
De vervoersorganisatie heeft tot doel de gezamenlijke sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer voor de deelnemers. De sturing en (financiële) beheersing van uitvoeringstaken en uitvoering van ondersteunende processen op het gebied van doelgroepenvervoer en aanvullend vervoer worden overgedragen aan de vervoersorganisatie.

Samenwerkingsovereenkomst provincie Gelderland
Voor het uitvoeren van de taak aanvullend vervoer is de vervoersorganisatie (BVO DRAN) een samenwerkingsovereenkomst aangegaan met de provincie Gelderland. In deze overeenkomst komen de provincie Gelderland en de vervoersorganisatie overeen dat de vervoersorganisatie de taak van het aanvullend vervoer (basismobiliteit) uitvoert voor de provincie Gelderland.

Vervoersmodel
Het vervoer is tot en met juli 2020 ingericht volgens het "regiemodel". In de aanbestedingen is van dit "regiemodel" afgestapt. Vanaf augustus 2020 wordt het vraagafhankelijk vervoer ingericht volgens het "callcentermodel". Hierbij worden de ritaannames en de direct daarbij behorende activiteiten uitgevoerd door een callcenter. Alle overige taken, waaronder de planning, zijn belegd bij de vervoerders. Voor het routegebonden vervoer zijn ook de callcenter taken belegd bij de vervoerders.

Rapporteren
Aan de deelnemers wordt per programma gerapporteerd. Het is een overzicht van de geleverde prestaties. De rapportages (inclusief financiën) worden halfjaarlijks opgesteld.

Vennootschapsbelasting
Het kabinet heeft eind 2014 wetgeving vastgesteld, die erop is gericht dat overheidsbedrijven, die economische activiteiten uitoefenen, op dezelfde wijze als private bedrijven aan vennootschapsbelasting (Vpb) zullen worden onderworpen. Deze wetswijziging is per 1 januari 2016 in werking getreden. Aangezien de BVO DRAN geen winstoogmerk heeft en in de GR is bepaald dat positieve rekeningresultaten aan de deelnemers worden terugbetaald, hoeft de BVO DRAN geen rekening te houden met Vpb.

FINANCIËLE BEGROTING

4.0 Overzicht van baten en lasten naar categorie 2021-2024

Onderstaand is de financiële meerjarenbegroting van de vervoersorganisatie weergegeven. Per onderdeel zal een toelichting worden gegeven.

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE	Begroting 2020	Gewijzigde Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Lasten partners (BVO, regie en vervoer)						
BVO						
Personeelskosten	469.190	456.527	463.864	487.078	510.386	534.413
Inhuur derden	128.493	174.562	36.279	36.473	36.616	36.758
Opleiding	5.068	5.038	5.183	5.210	5.231	5.251
Accountant en fiscaal advies	8.109	30.225	31.097	31.262	31.386	31.507
Consumentenadvies en inspraak	23.314	10.075	10.366	10.421	10.462	10.502
Drukwerk	20.273	15.113	15.548	15.631	15.693	15.754
Huisvesting	8.109	28.210	29.024	29.178	29.293	29.407
ICT	1.014	9.068	9.329	9.379	9.416	9.452
Interne kosten	10.137	9.068	9.329	9.379	9.416	9.452
Klachtcommissie	34.465	6.297	6.478	6.513	6.539	6.564
Klachtenmeldpunt	49.472	30.225	31.097	31.262	31.386	31.507
Kwaliteitsonderzoek	15.205	15.113	15.548	15.631	15.693	15.754
Ondersteunende taken	5.068	35.263	36.279	36.473	36.616	36.758
Telefoonkosten	10.137	37.782	38.871	39.078	39.232	39.384
Website en banner OV9292	20.273	5.038	5.183	5.210	5.231	5.251
Onvoorzien	3.379	20.150	20.731	20.842	20.924	21.005
Taakstelling BVO	0	0	-7.642	-15.780	-24.406	-25.162
Callcenter / Regie						
Vraagafhankelijk WMO	776.683	726.722	632.030	705.139	787.417	880.037
Vraagafhankelijk OV	63.821	34.570	38.045	0	0	0
Routegebonden volume afhankelijk	103.200	62.178	0	0	0	0
Routegebonden vaste bijdrage gemeente	39.510	21.607	0	0	0	0
Vervoer						
Vraagafhankelijk WMO	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
Vraagafhankelijk OV	947.878	818.173	955.923	0	0	0
Routegebonden	8.088.833	11.961.629	16.239.525	17.429.652	18.724.842	20.135.207
Bestedingsplan						
Projecten besteding saldo OV bijdrage provincie	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
Onvoorzien						
Onvoorzien	16.234	0	0	0	0	0
Overige						
Routegebonden begeleiding	0	153.391	164.282	175.946	188.438	201.818
Lasten	22.447.296	26.052.061	29.644.551	31.096.797	33.792.584	36.775.864
Baten partners (BVO, regie en vervoer)						
BVO						
Vraagafhankelijk WMO en routegebonden	549.966	626.520	555.740	636.010	718.783	813.559
Vraagafhankelijk OV (subsidie provincie)	261.740	261.233	200.823	137.229	70.330	0
Callcenter / Regie						
Vraagafhankelijk WMO	776.683	726.722	632.030	705.139	787.417	880.037
Vraagafhankelijk OV (bijdrage provincie)	63.821	34.570	38.045	0	0	0
Routegebonden volume afhankelijk	103.200	62.178	0	0	0	0
Routegebonden vaste bijdrage gemeente	39.510	21.607	0	0	0	0
Vervoer						
Vraagafhankelijk WMO	8.568.264	7.995.059	7.787.502	9.275.926	10.909.294	12.704.102
Vraagafhankelijk WMO (subsidie prov.)	1.883.938	1.940.456	1.491.726	1.019.346	522.415	0
Vraagafhankelijk OV (bijdrage provincie)	805.266	604.533	704.694	125.000	125.000	125.000
Routegebonden	8.088.833	12.115.017	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
Reizigersbijdrage						
Reizigersbijdrage WMO (regie en vervoer)	1.024.276	1.325.526	1.453.955	1.592.549	1.746.066	1.916.141
Reizigersbijdrage OV (regie en vervoer)	265.564	338.640	376.229	0	0	0
Onvoorzien						
Onvoorzien	16.234	0	0	0	0	0
Baten	22.447.296	26.052.061	29.644.550	31.096.797	33.792.585	36.775.864
Ontrekking bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	0
Dotatie bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat	0	0	0	0	0	0

4.1 Toelichting op het overzicht van baten en lasten naar categorie

Lasten

BVO

Personeelskosten
Voor de personeelskosten is uitgegaan van de loonsommen 2019 behorende bij de (voorlopige) functieschalen en een inschatting van de kosten voor aanvullende arbeidsvoorwaarden.

Inhuur derden
De kosten inhuur derden zijn gebaseerd op een uitgevoerde inventarisatie voor het afronden van het aanbestedings- en implementatieproces.

Beheerkosten
Beheerkosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Huisvesting, ondersteunende taken
De kosten voor huisvesting en ondersteunende taken zijn gebaseerd op dienstverleningsovereenkomsten met de gemeente Arnhem en de Connectie. Daarnaast is er een ondertekende huurovereenkomst met de gemeente Arnhem.

Klachtencommissie (geschillencommissie)
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Consumentenadvies
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Accountant
Kosten zijn gebaseerd op ervaringen vanuit voorgaande jaren.

Callcenter / Regie

Vraagafhankelijk WMO/OV
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Routegebonden
Kosten zijn vanaf de inwerkingtreding van de nieuwe contracten niet meer van toepassing.

Vervoer

Vraagafhankelijk WMO/OV
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Routegebonden
Kosten zijn gebaseerd op gegunde tarieven en verwachte hoeveelheden volgend uit de aanbesteding.

Baten

Algemeen
De baten zijn verdeeld over de onderdelen BVO, callcenter / regie, vervoer, reizigersbijdrage, de Wmo subsidie en OV-vangnet vergoeding vanuit de provincie Gelderland. Binnen de meerjarige begroting is de subsidie van de provincie opgenomen onder BVO (beheerbijdrage) en het vraagafhankelijk vervoer Wmo. De vergoeding OV-vangnet is opgenomen bij vraagafhankelijk vervoer en regie.

Subsidie en beheerbijdrage provincie Gelderland
De Wmo subsidie van de provincie voor het vraagafhankelijk Wmo vervoer is voor de jaren 2020 tot en met 2023 opgenomen conform de ontvangen beschikkingen. Vanaf 2021 wordt de subsidie in drie jaren afgebouwd tot nul (75%, 50% en 25%, basisjaar 2020). Deze afbouw is ook van toepassing op de vaste bijdrage van de provincie op de beheerkosten. Dit is zo in de begroting verwerkt.

4.2 Overzicht van baten en lasten naar taakveld 2021-2024

Overzicht lasten en baten per taakveld			Begroting 2020	Gewijzigde begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Programmaplan	**Taakveld**							
P1 Vraagafhankelijk vervoer	Taakveld 6.4 begeleide participatie (Wmo)	Lasten	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
		Baten	11.476.478	11.261.038	10.733.182	11.887.821	13.177.775	14.620.244
	Taakveld 6.1 collectief aanvullend vervoer (OV)	Lasten	947.878	818.173	955.923	-	-	-
		Baten	947.878	818.173	955.923	-	-	-
	Taakveld 6.2 toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen (Regie)	Lasten	840.504	761.292	670.075	705.139	787.417	880.037
		Baten	840.504	761.292	670.075	705.139	787.417	880.037
	Totaal	Lasten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
		Baten	13.264.861	12.840.503	12.359.181	12.592.960	13.965.191	15.500.282
		Saldo	0	0	0	0	0	0
P2 Routevervoer	Taakveld 4.3 leerlingenvervoer	Lasten	5.855.722	8.865.150	12.213.690	13.025.396	13.893.352	14.821.512
		Baten	5.855.722	8.865.150	12.213.690	13.025.396	13.893.352	14.821.512
	Taakveld 6.4 begeleide participatie (Wmo)	Lasten	1.405.093	2.033.595	2.656.664	2.819.368	2.993.736	3.179.421
		Baten	1.405.093	2.033.595	2.656.664	2.819.368	2.993.736	3.179.421
	Taakveld 6.72 vervoer jeugdhulp 18-	Lasten	828.017	1.216.275	1.533.453	1.760.833	2.026.192	2.336.092
		Baten	828.017	1.216.275	1.533.453	1.760.833	2.026.192	2.336.092
	Taakveld 6.2 toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen (Regie)	Lasten	142.710	83.785	-	-	-	-
		Baten	142.710	83.785	-	-	-	-
	Totaal	Lasten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
		Baten	8.231.543	12.198.805	16.403.807	17.605.598	18.913.280	20.337.025
		Saldo	0	0	0	0	0	0
P3 Bestedingsplan	Taakveld 0.8 Overige baten en lasten	Lasten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
		Baten	122.952	125.000	125.000	125.000	125.000	125.000
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Overzichten								
Overhead	Taakveld 0.4 Overhead ondersteuning organisatie	Lasten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
		Baten	811.707	887.757	756.564	773.238	789.111	813.560
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Bedrag onvoorzien	Taakveld 0.8 Overige baten en lasten	Lasten	16.234	-	-	-	-	-
		Baten	16.234	-	-	-	-	-
		Saldo	0	0	0	0	0	0
		Saldo	0	0	0	0	0	0
Geraamd saldo van baten en lasten			0	0	0	0	0	0

4.3 Bestemmingsreserve

Doordat jaarlijks het geraamde saldo van baten en lasten wordt verrekend met de deelnemers, worden er geen onttrekking of dotaties aan een bestemmingsreserve voorzien.

Aldus vastgesteld in de vergadering van het Algemeen Bestuur van de Vervoersorganisatie Regio Arnhem Nijmegen van 2 april 2020,

de secretaris, de voorzitter,

M. van den Beucken R.W.M. Engels

MEMO

regio arnhem nijmegen VERVOERSORGANISATIE

Aan: Gemeenteraden GR Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen

Onderwerp: Begrotingswijziging herbeleggen en aanvullen regietaken BVO DRAN

Datum: 6 april 2020

Afzender: BVO DRAN

Aanleiding:

In de bestuursvergadering van 2 april 2020 heeft het bestuur van de Gemeenschappelijke Regeling (GR) Doelgroepenvervoer Regio Arnhem-Nijmegen (DRAN) besloten om in de MeerjarenProgrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020), kortweg de MJPB, bedragen voor het herbeleggen en aanvullen van regietaken door de bedrijfsvoeringsorganisatie (BVO DRAN) op te nemen. In dezelfde vergadering heeft vaststelling van de Ontwerp Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020), kortweg ontwerp MJPB, plaatsgevonden. Hierdoor is het besluit in het kader van herbeleggen regietaken nog niet verwerkt in de ontwerp MJPB en betreft de verwerking daarvan in de MJPB een begrotingswijziging op de ontwerp MJPB.

Resultaat:

In de voorgaande meerjarige begroting van de GR DRAN, de MJPB 2020-2023, is voor bepaling van de regiekosten uitgegaan van het huidige contract dat volgens het regiemodel is opgebouwd. Het betreft regiekosten vraagafhankelijk en routegebonden vervoer. Vanaf 1 augustus 2020 vindt regie plaats op basis van een callcentermodel. Hierdoor wordt regietaken bij de vervoerders gelegd, maar is er ook een deel van de regietaken die op een andere wijze georganiseerd dient te worden. Het AB besluit belegt deze overige regietaken bij de BVO DRAN en heeft daarnaast aanvullende regietaken bepaald.

De begroting voor de kosten van het callcenter, het herbeleggen en dus ook aanvullen van regietaken bij de BVO DRAN tezamen laat, vergeleken met de regiekosten in de voorgaande begroting, meerjarig onderstaande resultaten zien:

	2020 (aug-dec)	2021	2022	2023	2024
MJPB 2021-2024 (nieuw)	414.073	999.075	1.049.139	1.131.417	1.174.037
MJPB 2020-2023 (voorgaande)	404.763	973.422	992.690	1.011.957	N/A
Begrotingsresultaat	**9.310**	**25.653**	**56.449**	**119.460**	**N/A**

Conclusie: Het herbeleggen van regietaken en aanvullen van nieuwe regietaken kan (met uitzondering van 2023) voor het overgrote deel bekostigd worden uit de beschikbare budgetten regiekosten zoals al verwerkt in de MJPB 2020-2023.

In de bijlage is weergegeven wat het effect van de door te voeren begrotingswijziging is op de gemeentelijke bijdragen in de ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020).

Bijlage:

Begrotingswijziging ontwerp MJPB 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)

	2020 (aug-dec)	2021	2022	2023	2024
Arnhem	31.431	69.926	73.198	73.150	62.476
Berg en Dal	6.946	15.454	16.179	16.167	13.808
Beuningen	5.158	11.474	12.011	12.003	10.252
Doesburg	2.265	5.038	5.273	5.270	4.501
Druten	3.739	8.317	8.706	8.700	7.430
Duiven	5.085	11.314	11.843	11.836	10.109
Heumen	3.292	7.322	7.664	7.659	6.542
Lingewaard	9.270	20.624	21.590	21.576	18.426
Montferland	7.038	15.846	16.587	16.575	14.157
Mook en Middelaar	1.554	3.455	3.616	3.614	3.088
Nijmegen	35.174	78.256	81.916	81.861	69.917
Overbetuwe	9.492	21.118	22.105	22.091	18.867
Renkum	6.265	13.938	14.590	14.580	12.453
Rheden	8.701	19.359	20.264	20.252	17.296
Rozendaal	0	0	0	0	0
Westervoort	3.001	6.679	6.990	6.987	5.966
Wijchen	8.069	18.167	19.017	19.005	16.232
Zevenaar	8.677	19.304	20.207	20.194	17.247
Totaal DRAN	**155.157**	**345.591**	**361.756**	**361.520**	**308.767**

Kaderbrief 2021

Versie 28 november 2019

regio arnhem nijmegen
VERVOERSORGANISATIE

Inhoudsopgave

1. Inleiding 3

2. Algemene ontwikkelingen 4

3. Financiële uitgangspunten 5

1. Inleiding

In de Gemeenschappelijke Regeling van de Vervoersorganisatie regio Arnhem-Nijmegen is in artikel 19 opgenomen dat het bestuur voor 1 maart van elk lopend boekjaar inzicht geeft in te verwachten ontwikkelingen alsmede de algemene financiële kaders voor het opvolgende jaar. Dit stelt de gemeenten in staat daarop in hun begrotingscyclus te anticiperen.

Met deze kaderbrief geeft het bestuur procesmatig dit inzicht ter voorbereiding op de meerjarenprogrammabegroting 2021-2024 (MJPB 2021-2024) en de gewijzigde begroting 2020.

Op basis van de door het bestuur vastgestelde kaderbrief 2021 zullen de MJPB 2021-2024 en de gewijzigde begroting 2020 in concept door de vervoersorganisatie worden opgesteld. Om te komen tot tijdige vaststelling van de MJPB 2021-2024, wordt de volgende planning gehanteerd:

PROCESSTAP MJPB 2021-2024	DATUM
Behandeling voorbereidend ambtelijk overleg	12 maart 2020
Vaststelling ontwerp MJPB 2021-2024 door algemeen bestuur	2 april 2020
Verzending ontwerp MJPB 2021-2024 aan gemeenteraden	3 april 2020
Deadline indienen zienswijze door gemeenteraden	5 juni 2020
Vaststelling MJPB 2021-2024 door algemeen bestuur	25 juni 2020
Verzending MJPB 2021-2024 aan gemeenteraden	26 juni 2020

Hoofdstuk 2 behandelt de algemene ontwikkelingen die van invloed zijn op de (gewijzigde) begroting vanaf 2020. In hoofdstuk 3 worden de financiële uitgangspunten voor het opstellen van de MJPB 2021-2024 en de gewijzigde begroting 2020 per begrotingspost weergegeven.

2. Algemene ontwikkelingen

Ontwikkelingen zijn afhankelijk van de componenten prijs (P) en hoeveelheid (Q).

In september 2019 zijn de aanbestedingstrajecten voor het vervoer (vraagafhankelijk en routegebonden) en callcenter gestart. Conform de huidige planning vindt gunning in januari 2020 plaats. De prijscomponent is op dat moment helder en wordt verwerkt in de begroting vanaf het moment dat de contracten ingaan. Dit is vanaf 1 augustus 2020. Voor de eerste 7 maanden van 2020 wordt in de gewijzigde begroting 2020 uitgegaan van de prijscomponent op basis van de huidige afspraken in de bestaande contracten (zoals indexaties).

In de jaren 2021 tot en met 2023 vindt jaarlijkse afbouw plaats van de WMO subsidie tot nihil. De over deze jaren te ontvangen subsidies bedragen respectievelijk € 1,6 mio, € 1,2 mio en € 500k. Binnen deze bedragen is ook een bijdrage opgenomen ter dekking van BVO lasten. Deze afbouw van de WMO subsidie leidt tot een kostentoename voor de gemeenten.

Door de provincie wordt aangegeven dat de samenwerkingsovereenkomst betreffende het OV-vangnet per 1 januari 2021 komt te vervallen. Vanaf die datum is dan ook geen sprake meer van restgelden en kunnen geen bestedingsplannen meer worden ingediend. In het geval de BVO DRAN vanaf 1 januari 2021 alsnog het OV-Vangnet moet verzorgen, worden daartoe in 2020 nadere afspraken gemaakt. Aangezien de OV-Vangnet taak een gemandateerde taak is die volledig wordt vergoed door de provincie, heeft dit geen effect op de gemeentelijke bijdragen.

De hoeveelheid (Q) is afhankelijk van het feitelijk gebruik. Analyses van dit gebruik laten vanaf de start van AVAN over de gehele linie een toename zien. Uit landelijke analyses volgt de verwachting dat deze toename zich vanaf 2020 door blijft zetten. Gelet op de resultaten in 2019 volgt AVAN deze landelijke ontwikkelingen. De mate waarin deze toename plaatsvindt is mede afhankelijk van het gemeentelijk beleid.

Ter bepaling van de hoeveelheid wordt als basis het gemiddelde genomen van de laatste 4 maanden van het voorgaande jaar. De ervaring leert dat dit gemiddelde een goede indicatie is voor de eerste 6 maanden van het nieuwe jaar. Vanaf de 7^{e} maand van het nieuwe jaar wordt rekening gehouden met een verdere toename ten opzichte van het eerste half jaar van het gebruik van vervoer in het kader van Jeugdwet (+15%), Dagbesteding (+5%), Leerlingenvervoer (+5%) en Vraagafhankelijk vervoer (+10%).

Een additionele toename van de hoeveelheid vindt ook zijn oorzaak in het inbrengen van vervoer. Vanaf 1 augustus 2020 brengen de gemeenten Beuningen, Lingewaard, Nijmegen, Overbetuwe en Wijchen het leerlingenvervoer in bij AVAN. Dit vervoer maakt vanaf die datum onderdeel uit van de (gewijzigde) begroting vanaf 2020 en verder.

3. Financiële uitgangspunten

3.1 Meerjarenprogrammabegroting 2021-2024

Voor het opstellen van de MJPB 2021-2024 worden per begrotingspost uitgangspunten gekozen ten aanzien van prijs en hoeveelheid. Op basis van deze uitgangspunten worden per jaar de verwachte lasten en baten bepaald. Met behulp van de reeds vastgestelde verdeelsleutels worden vervolgens de meerjarige bijdragen per deelnemer bepaald. In onderstaand schema worden de uitgangspunten benoemd.

	Begrotingspost	L/B	Prijs (P)	Hoeveelheid (Q)
P1	Vervoer vraagafhankelijk	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv NEA index)	Ervaringscijfers 2019
P1	Callcenter vraagafhankelijk	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv CPI index)	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2022 obv CPI index)
P1	Eigen bijdragen vraagafhankelijk vervoer	Baten	Indexatie OV tarieven provincie	Ervaringscijfers 2019
P1	WMO subsidie provincie	Baten	Beschikking 2021-2023	Beschikking 2021-2023
P2	Vervoer routegebonden	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv NEA index)	Ervaringscijfers 2019
P2	Callcenter routegebonden	Lasten	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2021 obv CPI index)	Aanbestedingsresultaat (indexatie vanaf 1-1-2022 obv CPI index)
O1	Bedrijfsvoerings-organisatie	Lasten	Inrichtingsvoorstel vervoersorganisatie[1]	Inrichtingsvoorstel vervoersorganisatie[1]
O1	Subsidie bedrijfsvoeringskosten provincie	Baten	Beschikking 2021-2023	Beschikking 2021-2023

Tabel 1: uitgangspunten MJPB 2021-20243.2 Gewijzigde begroting 2020

De primitieve begroting 2020, als onderdeel van de vastgestelde MJPB 2020-2023, gaat uit van financiële uitgangspunten van voor de aanbesteding van het vervoer en het callcenter. Met de kennis van nu zal de begroting 2020 te splitsen zijn in een tweetal perioden, namelijk voor en na het ingaan van de nieuwe contracten per 1 augustus 2020.

[1] Bij het bepalen van de begrotingspost bedrijfsvoeringsorganisatie wordt rekening gehouden met de door het bestuur gewenste besparing op deze kosten van 1% in 2021, 2% in 2022 en 3% in 2023.

Voor de periode na 1 augustus 2020 wordt de begroting opgesteld overeenkomstig de in paragraaf 3.1 opgesomde uitgangspunten. Voor de periode jan-jul 2020 zal de begroting nog grotendeels bepaald worden op basis van de uitgangspunten van de primitieve begroting. In onderstaand schema worden de uitgangspunten voor deze periode benoemd.

	Begrotingspost	L/B	Prijs (P)	Hoeveelheid (Q)
P1	Vervoer vraagafhankelijk	Lasten	Indexatie obv contract (NEA index per 1-1-2020 is +6.7%)	Ervaringscijfers 2019
P1	Regiecentrale vraagafhankelijk	Lasten	Indexering overeenkomstig contract	Maandvergoeding overeenkomstig contract
P1	Eigen bijdragen vraagafhankelijk vervoer	Baten	Indexatie OV tarieven provincie	Ervaringscijfers 2019
P1	WMO subsidie provincie	Baten	Beschikking 2020	Beschikking 2020
P2	Vervoer routegebonden	Lasten	Indexatie obv contract (NEA index per 1-1-2020 is +6.7%)	Ervaringscijfers 2019
P2	Regiecentrale routegebonden	Lasten	Indexering overeenkomstig contract	Maandvergoeding overeenkomstig contract
O1	Bedrijfsvoeringsorganisatie	Lasten	Indexatie obv CPI index en CAO werknemers	Ervaringscijfers 2019
O1	Subsidie bedrijfsvoeringskosten provincie	Baten	Beschikking 2020	Beschikking 2020

Tabel 2: uitgangspunten gewijzigde begroting 2020

Schriftelijke Meningsvorming 1

Stap 1
Het m1 agenderen door het db van een voorstel o.i.d. op vrijdag ca. 12.00 uur.
Acties:
- Griffie informeert raadsleden en fractievolgers van de agendering (via notificatie van de agenda).
- Griffie informeert portefeuillehouder(s) en ondersteunende ambtenaren van agendering.

Wat gaat er dan gebeuren:
Na agendering kunnen de fracties zich beraden over hun inbreng en evt. daarover info inwinnen en intern overleggen. Alle fracties uit de raad kunnen schriftelijke vragen, nodig voor de politieke meningsvorming (dus geen technische vragen), indienen bij de griffie.

Stap 2
Sluiten van de deadline voor het indienen van vragen op donderdag 12.00 uur.
Als een fractie geen vragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6.
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 1e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 3
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vragen op vrijdag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het indienen van vervolgvragen vanuit de raad gaat lopen.
Vervolgvragen worden door de raad aangeleverd bij de griffie.

Stap 4
Sluiten van de deadline voor het indienen van vervolgvragen op maandag 10.00 uur.
Als een fractie geen vervolgvragen heeft, kan de behandeling voor die fractie naar stap 6
Acties:
- Griffie bundelt de vragen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De 2e beantwoordingstermijn van het college gaat lopen.
Antwoorden worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

Stap 5
Sluiten van de deadline voor het beantwoorden van vervolgvragen op dinsdag 16.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt zonodig de antwoorden en geleidt deze door naar de raad.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties gaan zich beraden op een standpunt voor de vervolgbehandeling.
Fracties leveren bij de griffie hun mening aan over besluitvormende behandeling (m2, debatstuk, hamerstuk).

De termijn voor het indienen van (concept) moties en/of amendementen gaat lopen.
Moties en amendementen voor de m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 6
Sluiten van de deadline voor het kenbaar maken van de gewenste vervolgbehandeling op donderdag 10.00 uur.
Acties:
- Griffie adviseert op basis van meningen fracties het db over vervolgbehandeling:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8

Wat gaat er dan gebeuren:
Het db gaat besluiten over de vervolgbehandeling van het voorstel:
    - m2, dan naar stap 7, of
    - besluitvormend (als debatstuk of hamerstuk), dan naar stap 8.

Moties en amendementen voor een m2-behandeling worden aangeleverd bij de griffie.

Stap 7
Sluiten van de deadline voor het indienen van moties/amendementen t.b.v. m2-behandeling op vrijdag 10.00 uur
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende moties/amendementen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De termijn voor het formuleren van een preadvies van het college op de ingediende moties en amendementen gaat lopen.
Preadviezen worden, bij voorkeur gebundeld, aangeleverd bij de griffie.

N.B. Moties/amendementen, die na de deadline van vrijdag 10.00 uur bij de griffie worden aangeleverd worden t.b.v. de m2-behandeling wel doorgeleid naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren. Mogelijk is dan voorafgaand aan de m2-behandeling geen preadvies van de portefeuillehouder beschikbaar.

Stap 8
Het db besluit tot vervolgbehandeling (m2 of besluitvormend) van het voorstel op vrijdag ca. 12.00 uur.

Stap 9
Sluiten van de deadline voor het geven van een preadvies op de moties/amendementen op maandag 17.00 uur.
Acties:
- Griffie bundelt de ingediende preadviezen en geleidt deze door naar de raad, de portefeuillehouder(s) en de ondersteunende ambtenaren.

Wat gaat er dan gebeuren:
De fracties kunnen zich t.b.v. de m2-behandeling een mening vormen over de ingediende moties/amendementen en de preadviezen van het college.

Overzicht vragen en antwoorden m.b.t. **Raadsvoorstel "Ontwerp Meerjarenbegroting BVO DRAN 2021-2024 (inclusief gewijzigde begroting 2020)"** welke via ambtelijk apparaat schriftelijk zijn gesteld en via de griffie zijn ingediend

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
1.	D66	**Vraag:** Het college heeft ons 28 april dit voorstel doen toekomen. Gezien het meireces zou het normaal gesproken al vrijwel onmogelijk zijn om voor 5 juni te besluiten op de zienswijzebrief. Gezien de coronacrisis gaat dat nu zeker niet lukken. De jaarstukken hoeven op grond van de WGR pas 15-7 vastgesteld te zijn, de begroting zelfs pas op 1-8. Is het college bereid binnen de BVO DRAN te pleiten voor een latere datum voor de vergadering waarin de stukken worden vastgesteld zodat het verlengen van de zienswijzentermijn met 4 weken mogelijk wordt, en ons daar zo spoedig mogelijk over te informeren? Antwoord: *De BVO DRAN heeft inmiddels laten weten dat de vaststelling van de MJPB plaatsvindt in de bestuursvergadering van september. Dat betekent dat de zienswijzen van de gemeenten in augustus bekend moeten zijn bij de BVO DRAN.*
1.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 1:** **Klopt het dat hiermee niet zou worden voldaan aan de wettelijke termijnen? Is er inmiddels formele goedkeuring van BZK voor latere besluitvorming over begroting en jaarstukken, en in hoeverre brengt dit een risico met zich mee voor het gemeentelijke begrotingsproces?** Antwoord: *Hiermee wordt inderdaad niet voldaan aan de wettelijke termijnen. Het uitstel is in overleg gegaan met de Provincie, dit is ook het orgaan waaraan de BVO DRAN verantwoording moet afleggen. Voor de gemeentelijke begroting heeft dit geen risico's, aangezien de informatie reeds*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		is verwerkt in de gemeentelijke begroting.
2.	D66	**Vraag:** We zien dat de kosten voor de BVO DRAN wederom moeilijk beheersbaar lijken. Kan het college voor ons nog even kort op een rijtje zetten wat de gemaakte afspraken zijn over evaluatiemomenten en wat de daarbij behorende momenten zijn waarop de gemeente Arnhem de organisatie van het doelgroepenvervoer kan heroverwegen? <u>Antwoord:</u> *In de aangenomen motie "goed evalueren en zorgvuldig beslissen" van 17 april 2019 is aangeven dat er tweejaarlijks een evaluatie van het doelgroepen vervoer plaatsvindt waarbij kwaliteit, kosten en alternatieve mogelijkheden (buiten de BVO DRAN) worden onderzocht. De nieuwe vervoerscontracten gaan in op 1 augustus a.s. Uitgaande van het tweejaarlijkse evaluatiemoment vindt de eerste evaluatie plaats medio 2022. Onderdeel van deze evaluatie is het onderzoeken van alternatieven, dus niet meer in de huidige regionale samenwerking.* *Mocht een uitkomst van dit onderzoek een reden zijn om de samenwerking binnen BVO verband te herzien, dan dient daartoe een separaat plan van aanpak te worden opgesteld waarin alle consequenties worden verwerkt en aan u worden voorgelegd. In de regeling BVO is daarvoor een uittredingsprocedure beschreven.*
2.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 2:** **Indien wij naar aanleiding van de genoemde evaluatie kiezen voor een alternatieve organisatie van het doelgroepenvervoer buiten de BVO DRAN, hoe lang zal het proces om dit te effectueren dan duren? Acht het college dit een reële "exitstrategie" indien nodig, of zijn we volgens het college feitelijk voor onbepaalde tijd gebonden aan de BVO omdat uittreden niet mogelijk is zonder onoverkomelijke bezwaren voor de gemeente?**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' en de notitie aanbesteding doelgroepenvervoer vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, die u vorig jaar heeft ontvangen, is aangegeven wat de redenen zijn om de regionale samenwerking in stand te houden. Het college onderstreept deze redenen nog steeds. Mocht de evaluatie een ander licht op deze redenen laten schijnen dan zal het college deze meenemen in de op dat moment te maken afweging.* *De duur van het proces van een "exitstrategie" is op dit moment lastig in te schatten. Dit is afhankelijk van verschillende factoren, zoals bijvoorbeeld een gedeeltelijke exit (alleen voor bepaalde vervoerstromen) of een gehele exit. Zoals al aangegeven in het vorige antwoord dient een separaat plan van aanpak te worden opgesteld waarin alle consequenties van een mogelijke exit worden verwerkt, hierbij wordt dan ook gekeken naar de momenten waarop dit kan.. Mocht daarna gekozen worden voor een daadwerkelijke exit dan zal er een aanbestedingsprocedure doorlopen moeten worden. Voor een aanbestedingsprocedure staat, mede afhankelijk van de veranderingen t.o.v. de huidige eisen die gesteld worden in het vervoer, een periode van ongeveer 1 tot 2 jaar. De afgelopen aanbesteding heeft van moment van start overleg tot het ingaan van de contracten ruim 1,5 jaar geduurd.*
3.	D66	**Vraag:** In de begroting van de uitvoeringskosten van de BVO zien we grote verschillen in het lopende jaar op de verschillende posten. Dit gaat weliswaar om relatief kleine bedragen, maar roept wel vragen op over de kwaliteit van de financiële inschattingen zoals die bij de vorige MJPB van de BVO zijn gemaakt. Men geeft aan dat de gegevens zijn gebaseerd op ervaringscijfers, maar we gaan ervan uit dat de eerdere begroting dat ook was. Hoe beoordeelt het college de kwaliteit van de vorige begroting? Hoe beoordeelt het college de kwaliteit van de sturing op kosten binnen de BVO? Is het college van mening dat de nu voorliggende meerjarenbegroting van de BVO DRAN op de

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		verschillende posten binnen de bedrijfsvoering wel een reëel beeld laat zien? Waarop is die overtuiging gebaseerd? Antwoord: *Het bestuur van de BVO DRAN is de voorgaande jaren op hoofdlijnen geïnformeerd over de uitvoeringskosten van de Vervoersorganisatie. Het totaal van deze kosten is niet veranderd. Wel is afgelopen jaar door de Vervoersorganisatie ingezet op het meer op detailniveau informeren van het bestuur en daarmee zijn dan ook de daadwerkelijke kosten in de begroting op de juiste posten gezet. Het college is tevreden over deze ontwikkeling en de aanpassingen hiervan in de begroting. In de kaderbrief 2021 zijn de uitgangspunten per begrotingspost opgenomen. Dit zijn bijvoorbeeld indexaties, het aanbestedingsresultaat, beschikking en ervaringscijfers. Het college ziet geen aanleiding om andere uitgangspunten te hanteren voor de begroting.*
4.	D66	**Vraag:** We zien een kostenstijging lopende het boekjaar op de uitvoeringskosten van ongeveer 10%. Op basis van welke onderbouwing is het volgens het college (en dus niet volgens de BVO) aannemelijk dat de oplopende kostenbesparingen op de uitvoering de komende jaren ook gehaald worden? Antwoord *Als hiermee bedoeld wordt de uitvoeringskosten van de vervoersorganisatie dan is in de begroting te zien dat er naar verwachting de komende jaren minder inhuur van derden verwacht wordt.*
4.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 4:** **Acht het college het reëel dat deze vermindering van externe inhuur haalbaar is? En acht het college de algemene taakstelling die daar bovenop is opgenomen reëel?**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Antwoord: *De inhuur heeft met name te maken gehad met de aanbestedingsprocedure, deze is in de afrondende fase. Verwachting is dan ook dat er volgend jaar minder inhuur noodzakelijk is. De taakstelling zoals opgenomen in de begroting mbt de kosten uitvoeringskosten van de vervoersorganisatie wordt haalbaar geacht.*
5.	D66	**Vraag:** Welke kostenbesparingen, die nu nog niet zijn ingeboekt in voorliggend stuk, verwacht het college in totaal structureel op het doelgroepenvervoer te realiseren (de mogelijke effecten van het coronavirus buiten beschouwing gelaten)? Op welke termijn kunnen we een eerste actualisatie van deze verwachting n.a.v. de coronacrisis verwachten? Antwoord: *In de gewijzigde begroting 2020 is het budget verhoogd in verband met het doorschuiven van het restantbudget van de aanbestedingsprocedure uit 2019. In 2020 zijn onder andere nog juridische kosten gemaakt betreffende de aanbesteding. Vanaf 2021 is de taakstelling op de bedrijfsvoeringslasten verwerkt in de begroting.*
5.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 5:** **In de oorspronkelijke vraag doelden wij op de nog niet ingeboekte kostenbesparingen als gevolg van de Arnhemse maatregelen op het doelgroepenvervoer. Het weergegeven antwoord strookt ook niet met de tweede deelvraag. S.v.p. alsnog beantwoorden.** Antwoord: *In de Begroting 2020 van gemeente Arnhem is de maatregel richtlijnen Doelgroepenvervoer structureel opgenomen voor € 250.000. Deze maatregel is niet ingeboekt in voorliggend stuk van de BVO DRAN.* *Actualisatie van de verwachtte kosten, ook inzake corona, zal conform de reguliere P&C cyclus*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		plaatsvinden.
6.	D66	**Vraag:** In hoeverre was het nu geschetste financiële beeld bij het college inzichtelijk bij de kaderbrief van de BVO DRAN (november 2019)? Welke overwegingen aan de zijde van het college leidden ertoe dat toen niet is besloten de raad hierover actief te informeren? Antwoord *Het nu geschetste financiële beeld was er in november 2019 nog niet, aangezien de resultaten van de aanbesteding nog niet bekend waren. Er is altijd gecommuniceerd dat de aanbesteding naar verwachting wel meer kosten met zich mee zou brengen en dit is dan ook meegenomen in de kaderbrief. Exact inzicht in de kosten kon pas later worden gegeven en deze zijn verwerkt in de gewijzigde begroting. Het college heeft er daarom voor gekozen om de kaderbrief mee te sturen met de begroting, zodat de informatie ook op elkaar aansluit en compleet is.*
6.a	D66	**Vervolgvraag bij vraag 6:** **Klopt het dat de hogere indexaties bij de Kaderbrief al wel inzichtelijk waren? Waren deze voor het college afgelopen november geen aanleiding om de raad te informeren over het risico op tegenvallers?** Antwoord: *Bij de Kaderbrief was de betreffende indexatie net bekend. Echter waren de resultaten van de aanbesteding nog niet bekend waar de indexatie over berekend wordt. Exact inzicht in de kosten kon pas later worden gegeven en deze zijn verwerkt in de gewijzigde begroting.*
7.	D66	**Vraag:**

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		De regiecentrale had destijds tot doel meer efficiency te bereiken. Dat doel is niet gehaald. We zien echter de kosten van vervoer en ook van begeleiding en uitvoering (zonder regiecentrale) de afgelopen jaren én in de nu voorliggende begroting flink oplopen. Waarom heeft de regiecentrale de beoogde doelen qua efficiency niet bereikt? Waarop is de overtuiging gebaseerd dat in de nieuwe situatie de beoogde efficiency wel bereikt wordt? Wanneer verwacht het college voldoende inzicht te hebben om ons informeren of we met het nieuwe systeem financieel welk in de pas blijven lopen met de begroting? Antwoord *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' en de notitie aanbesteding doelgroepenvervoer vervoersorganisatie regio Arnhem Nijmegen, die u vorig jaar heeft ontvangen, is aangegeven wat de redenen zijn om op een aangepaste wijze het vervoer te gaan organiseren. Daarop heeft een aanbesteding plaatsgevonden en de nieuwe contracten gaan pas in op 1 augustus aanstaande. De stijging in de kosten heeft, zoals ook opgenomen in de MJPB, te maken met een aantal factoren. De factor die veel invloed op de kosten heeft is het aantal gebruikers. De afgelopen jaren hebben we een stijging gezien in het gebruik. Om ervoor te zorgen dat de kosten meer in de pas blijven lopen met de begroting zou het gebruik niet verder moeten toenemen. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.*
8.	PvdA	**Vraag:** blz 4 raadsvoorstel: schema begroting. Waarom lopen de overheadkosten de komende jaren op tot bijna 50% extra? Antwoord *De eerste jaren staat tegenover de overheadkosten nog een subsidie van de Provincie*

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Gelderland voor bijdrage beheer. Deze subsidie wordt in de komende jaren afgebouwd tot € 0, waardoor de bijdrage per gemeente substantieel hoger wordt.
9.	PvdA	**Vraag:** meerjarenbegroting blz 6 : Jaarlijkse toename routegebonden vervoer voor jeugdwet staat op +15% . Over welk sort ritten hebben we het dan? <u>Antwoord</u> *Het gaat hierbij om ritten naar instellingen waar kinderen met een toewijzing vanuit de Jeugdwet naar toe gaan, denk hierbij aan bijvoorbeeld ritten naar locaties van de Driestroom of Siza.*
10.	PvdA	**Vraag:** meerjarenbegroting blz 6 : kosten begeleiding leerlingenvervoer en dagbesteding stijgt met +5%. Hoe is de verdeling tussen dagvervoer en leerlingenvervoer? <u>Antwoord</u> *De kosten voor begeleiding zit voor ongeveer 70% in het dagbestedingsvervoer en voor ongeveer 30% in het leerlingenvervoer.*
11.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: De VVD schrikt van de oplopende kosten voor Routegebonden vervoer: in 2020 vallen deze kosten al een miljoen € hoger uit en ook de jaren daar na stijgen deze kosten. Welke beheersmogelijkheden zijn er om deze oplopende kosten te verminderen? Waar wordt (extra) op ingezet om de kosten omlaag te krijgen? <u>Antwoord</u>

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Om ervoor te zorgen dat de kosten meer in de pas blijven lopen met de begroting zou het gebruik niet verder moeten toenemen. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.
12.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: Wat zijn de geschatte extra kosten voor inzet Coronamaatregelen? <u>Antwoord</u> *Deze zijn op dit moment niet inzichtelijk.*
13.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting: Er is in de begroting geen rekening gehouden met kosten die voortvloeien uit het herbeleggen van de regietaken. Kunt u een inschatting van die kosten maken? <u>Antwoord</u> *In bijlage 3 memo herbeleggen en aanvullen van de regietaken BVO DRAN is een begrotingswijziging van deze extra kosten opgenomen. De bijdrage voor Arnhem zal circa € 70.000 zijn de komende jaren.*
14.	VVD	**Vraag:** Ontwerpbegroting:

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		Wat zijn voor Arnhem de voordelen van aangesloten zijn bij deze gemeenschappelijke regeling? Betreft dit ook financiële voordelen of zou Arnhem alleen beter af zijn? Antwoord *In het regionale adviesdocument 'Toekomst van het doelgroepenvervoer' staat beschreven wat de voordelen zijn van de regionale samenwerking.*
15.	VVD	**Vraag:** Zienswijze: Zou een iets stelligere zienswijze niet passender zijn? '*De Raad stelt het op prijs…* ' is wel erg afwachtend en soepel. Gezien de oplopende kosten én het feit dat Arnhem grootbetaler is moet het inzichtelijk maken van effecten en extra kosten in onze ogen geen vraag maar een eis zijn. Bent u dat met ons eens? Antwoord *De Vervoersorganisatie brengt in opdracht van de BVO DRAN voor iedere gemeente in kaart wat de effecten zijn van ontwikkelingen die zij zien in het vervoer. Daarop is het aan de gemeente om te anticiperen. Zoals al aangegeven is de factor die veel invloed op de kosten heeft het aantal gebruikers. Hiervoor heeft het college een aantal maatregelen doorgevoerd op het gebied van doelgroepenvervoer, zoals het aanpassen van de beleidsregels voor Wmo, Jeugdwet en leerlingenvervoer. Het stimuleren van OV gebruik in de Verordening Leerlingenvervoer 2020 (die op dit moment voor besluitvorming aan u voorligt) is daar ook een voorbeeld van.*
16.	VVD	**Vraag:** Zienswijze: De zienswijze moet uiterlijk 5 juni ingediend worden, de Raad kan er dus nauwelijks nog iets over zeggen, i.i.g. niet besluiten. Wat is het nut van behandeling als we de begroting en zienswijze niet besluitvormend kunnen behandelen en dus bijv. de zienswijze niet kunnen amenderen?

Vraag-nummer	Fractie	Vraag / Antwoord
		<u>Antwoord</u> *De BVO DRAN heeft inmiddels laten weten dat de vaststelling van de MJPB plaatsvindt in de bestuursvergadering van september. Dat betekent dat de zienswijzen van de gemeenten in augustus bekend moeten zijn bij de BVO DRAN.*